

သုတေသနလိက်ပတ်မန်

ကွပ်(၁)

နာဲသက်လောန်

Research on Mon Literature

Book(1)

By Nai Sac Lun

မွန်စာပေသုတေသနစာတမ်း

အတွဲ(၁)

နိုင်သက်လွင်

Mon Literature Research Center (MLRC-USA)
814 Larch Lane, Fort Wayne, IN 46825, USA
(Tel:) (260) 483 2045; (Email:) nailwin@yahoo.com

သုတေသနလိက်ပတ်မန် (ကွပ်-၁)
မာတိကာ

ပရောပရာ/ဝေါဟာရ	မှက်လိက်
၁။ ဂလာန်ပဏာမ နဇ္ဇန်လကံ	1-4
၂။ ဂလာန်ဆက်မိတ်	5-7
၃။ ပွမသောင်ကလး သဒ္ဓါဝေါဟာဇမ္ဗေ	8-9
၄။ ဗိုနဲပိုဒ်ကြိယာဂမ္ဘိုင် မပြင်ဒ်ကွင်ပိုဒ်နာမ်	10-19
၅။ ဝေါဟာရလျှို နဲချူလိက်ကောံရမ်သင်ဟိုဉ်	19-20
၆။ ကြိယာကာရိတ်	21-25
၇။ အခပ်ရမ်သင်တေင် ကောံနဲချူယုယုဗ္ဗာ	26-34
၈။ လိုလျိုန် ပလေဝ်မွဲချိုန်	34-61
(က) ဂုန်မေတ္တာစွံမွဲသတ်	35-35
(ခ) ‘သီတာ’/‘သီဒါ’ ဟံ့သေင်၊ ‘သီဒန်’ ရောင်။	36-37
(ဂ) ‘သပ်ရဝကာဟ’ ဟာ၊ ‘အကာပ်’ ဟာ။	37-38
(ဃ) ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဟာ၊ ‘ကောန်ကွအ်’ ဟာ။	38-42
(င) ‘ချောဲ’ ကို ‘ကွတ်’	42-43
(စ) ‘တမ်’/ ‘တမ်ဒြပ်’/ ‘တမ်ဗွိုက်’ ရောင်၊ ‘တမ်ရိုဟ်’ ဟံ့သေင်။ ...	43-46
(ဆ) ဝေါဟာရမန် ‘သွာဲဒ်’ ဂ် မူအဓိပ္ပါယ်ခွဲရော။	46-51
(ဇ) ကုတ်သ္မောဝ်ဒန်သ္မောဝ်	51-55
(ဈ) ‘ကွိုဂြိုဟ်’ ရောင်၊ ‘ကွိုတိ’ ဟံ့သေင်။	55-57
(ည) ‘မနွဲကျာ’ ကောံ ‘ကရောဲ’	57-59
(ဋ) ဆိုက်။ ဆိုက်ညန်/ဆိုက်ညောန်။	59-61
၉။ ကလိ။ ကလိကျေံ။ ကလိကျေံဗွတ်။	61-69
၁၀။ ကလံလဖ်။ ကလံဇဖ်။	69-73
၁၁။ ကသီ။ မသက္ကုကသီ။ ကသီသ္မာတသိုက်။	74-84
၁၂။ ကသို	84-86
၁၃။ ကမြ	86-94
၁၄။ ‘ကမ္မောန်’ ကောံ ‘ကလောန်’	94-105
၁၅။ ‘ကမ္မေဝ်’ ကောံ ‘ကွင်’	105-112
၁၆။ ကျက်ကွဲ	112-120
၁၇။ ကွပ်။ ကွပ်သံ။ ကွပ်သီ။ ကွပ်သိုတ်။	121-132
၁၈။ ကြကောတ်	132-139
၁၉။ ကြက်	139-143

၂၀။ ကြက္ကဒိန်	143-144
၂၁။ ကြိုက်လေ့	144-149
၂၂။ ကွင်ကျောက်။ တမ္ဘင်ကမ္ဘာန်	149-154
၂၃။ ခစ။ သီက္ခီ။	154-165
၂၄။ ခမိ။ ဂမိ။	165-169
၂၅။ ခိုဟ်။ ခမိဟ်။ ခမိုဟ်။	169-177
၂၆။ ခါန်။	177-178
၂၇။ ခို။	179-181
၂၈။ ဂဇိုင်။	182-189
၂၉။ ဂဇိုင်/ဂဇေဟ်။	189-193
၃၀။ ဂဟိုဟ်။	193-198
၃၁။ ‘ဂျိုင်’ ‘ဂမျိုင်’ ကော် ‘ဒျိုင်’ ‘ဒမျိုင်’	199-206
၃၂။ ဝံ။ ဝံသွိုက်။ ဗဒမ်/ခဒမ်။	207-212
၃၃။ စမိန်။ စမိန်ပြမာန်။ စမိန်စမာန်။ ပြမိန်ပြမာန်။	212-222
၃၄။ စလီစလး	222-226
၃၅။ စွဲစွော်။ မသက္ကုစွဲစွော်။	226-231
၃၆။ စိစောန်	232-236
၃၇။ စီစတ်/စီစောတ်	237-243
၃၈။ စာ်စူး/စာ်သူး	243-249
၃၉။ စင်ခြင်။ အစင်အခြင်။	249-253
၄၀။ စိုန်သကို	253-259
၄၁။ ဆိုက်ဗွက်	260-267
၄၂။ ဆန်။ ဆန်စန်။	268-276
၄၃။ ဇိပ်ဂြိုပ်/ဇိပ်ကွိပ်	276-288
၄၄။ ဇောင်	288-293
၄၅။ တွဲမဲ	293-302
၄၆။ တွန်တွေဝဲ	302-308
၄၇။ တမူ။ ဒူ။ လူ။	308-323
၄၈။ ‘ပြဒ္ဓါ’/ ‘ပြဒ္ဓညာ’ ကော် ‘ပြသွာ’/ ‘ပြသာနာ’	323-335
၄၉။ ပှံဗဇး။ သှံဗဇး။	335-342
၅၀။ မှိုဟ်ထဒိုဟ်	343-349
၅၁။ မြိမြိန်	349-355

၅၂။ ရာန်သကိုတ်	356-363
၅၃။ လပံက်လမဲ	363-370
၅၄။ လွပ် = ဝပ်။ ဒးလွပ် = ဒးဝပ်။ ဒးဒွါ။	371-385
၅၅။ သကိုပ်ဂြိုပ်။ သကိုပ်ဖြိုပ်။	385-389
၅၆။ သမေဝဲ။ ကြန်သမေဝဲ။ သမေဝဲကြန်။	389-395
၅၇။ ဩပ်။ သရပ်။ သမြပ်။ သရပ်ဖဥပ်။	396-406
၅၈။ သွါသွါ	406-412
၅၉။ သိက်	412-418
၆၀။ သပွါယ်	418-423
၆၁။ သိပ်ဂြိုပ်	424-432
၆၂။ သိုပွဲ/ဩဟ်ပွဲ	432-445
၆၃။ သို့	445-450
၆၄။ သို့။ သို့လလံ။	450-457
၆၅။ သို့/သေဝ်။ မှ်။ မွဲ။	457-475
၆၆။ သမိုက်သမ္မာတ်။ သိုက်သ္မာတ်။ သမ္မာတ်။ သမ္မာတ်ဒမြဲ။	476-484
၆၇။ သို့တ်။ သို့တ်ဖြဲ။ သို့တ်လလံ။ ကွပ်သို့တ်။	485-490
၆၈။ သုတ်ရထ	490-495
၆၉။ သွိုန်။ သွိုန်ဗပိုန်။	496-502
၇၀။ ဟိုတ်မဲ	502-508
၇၁။ ဟဲ။ ဟဲဟဲ။ ဟဲနဲ။	508-514
၇၂။ ဟဲဟဟ်	515-518
၇၃။ အလို။ အလေဝ်။ သွအလေဝ်။	519-525
၇၄။ အလိုဇကု။ အလေဝ်ဇကု။	525-531

(သုတေသနလိက်ပတ်မန်—ကွပ်(၁)တုံဆဝ်ရ။)

အဆက်တို့ပွန်

၁။ ‘နဲဗစာ’ ‘ရင်ဗစာ’ ကောံ ‘နဲဗစာ’ ‘ရင်ဗစာ’	1-12
---	------

ဂလာန်ပဏာမ နန္ဒုန်လကင်္ဂီ

- ❖❖ (၁) ကျပ်ဝေသင်ကို၊ သိုမိမအွာ၊ လျှော်ကွာရအံ။
သိုမရံ၊ လျှော်ကာင်စိုတ်၊ သူစရိုတ်ပွန်။
စွံစိုတ်မပြ၊ ပွဲလွီပရာ၊ လာပ်ညွာဟုံရန်။
သွာင်လိက်ပတ်မန်၊ အဲပွန်ယိုက်သွိုင်၊ ဖြိုင်ဟုံဂးတံ။
- ❖❖ (၂) ဇုဇတြံတြဟ်၊ ဒ်အာစရိ၊ ကဝိတမ္ဘာ။
လျှော်ကလအံကာ၊ အွာဂမ္ဘိုင်၊ နံဂုန်ဂြိုင်သန်။
အွာအစွောံကို၊ အိုတ်သိုကဝိ၊ မူဟ်သတိပွန်။
ဂုန်ညးတအံပွန်၊ ဇုဇသန်ဒ်လှဟ်၊ အဲဗျဟ်ဗိုသွာ။
- ❖❖ (၃) ပွဲလိက်ပတ်အံ၊ လိုင်တစိုတ်လှိုင်၊ ဗွဲမဗိုန်ကွန်။
သွိုင်ကွဲမာဲသန်၊ ပွဲဇုန်လိက်ဇီ၊ ဒေါင်ဗွီဥဒုာန်။
ညိုင်ရဲထိုင်သဲ၊ ဂွဲဇာပ်ရှ်ပွဲ၊ တုပ်တလောန်လာန်။
ဩဝဲစူးဟုံမာန်၊ နူဥဒုာန်ဇာန်၊ တူအံဇုင်မိပ်သန်။
- ❖❖ (၄) ဇာတိကွန်လှိုင်၊ ပွိုင်ချင်ရေဝ်ဂး၊ ရးမညတောင်။
မိမအဲဟောင်၊ နဲကျေင်ထိုင်စိ၊ မိခေန်တီရ။
အံက်ဒ်တောင်ကြက်၊ ချက်ကိုမိအဲ၊ မွဲသံင်ဝါသ။
မိအဲမည၊ ဟိုပွကိုပွန်၊ ဒ်မန်သေင်လေင်။
- ❖❖ (၅) မိမအဲသွံ၊ ဝံကောန်ထပ်၊ ဒ်ကောန်တြံပန်။
ပိကောန်ဗြဲပွန်၊ အဲဒ်ကောန်ခွဲ၊ ပန်လ္လူအဲကွာ။
သွင်အဲစါပွန်၊ ခုတ်ပွန်ယုအဲ၊ ဗွဲဘာသာဗွာ။
ယုဗွာကိုပ်ကွာ၊ စွာအဲဘာသာပြဟ်၊ ဗွဟ်ကွဲဗတ်မန်။
- ❖❖ (၆) ဂးနဲသက်လောန်၊ ဗတ်မန်ယုအဲ၊ ညးအဲကော်ခံ။
ဟိုတ်နူအဲအံ၊ ဒ်တဲကောန်တြံ၊ ဗလးဒုဟ်လိုက်။
ဒးဗက်လွှ်မ၊ ဗွဲပြဝေဇီ၊ ညီသာထေက်ကြိုက်။
ကလော်ကြိုက်စိုန်ယိုက်၊ သွိုင်ဂကူမန်၊ လောန်သန်ရအံ။

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- ❖❖ (၇) သက္ကရာတ်တံ၊ လှိုပိက္ခိက္ခာ၊ ဓါဇောဒစိတ်။
 နူဂဝ်သွးတိတ်၊ လှိုတ်အယုက်ဂဝ်၊ သွးလဝ်တွဲသိုက်။
 မသုန်စွေက်စိ၊ ဂိတုခွဲသီ၊ ဒွီတိတ်စိုပ်လိုက်။
 မိမသျှိုက်မျှိုက်၊ စိုတ်သိုက်ညာတ်ကောန်၊ မိပ်လောန်လအိတ်။
- ❖❖ (၈) နူအဲသွတ်က္ခာ၊ ဇောက္ခင်ကြာမန်၊ ပွဲရးမည။
 ဆာန်မန်ဉာ်ပြ၊ နူကာလဗွဲ၊ ဇိပ်ကွိပ်ဂွဲသို။
 ဒတုဖိုမန်၊ သိုက်ကျောန်စိုတ်ထတ်၊ မှတ်သွလှို။
 စူးနူဋ္ဌာနီ၊ ကြာဋ္ဌိုဂြိုပ်ဂိုင်၊ လိုင်မွဲကာလ။
- ❖❖ (၉) မူဟိုတ်ဒးလိုင်၊ လုပ်ဂြိုပ်ဂိုင်ရော၊ ပရောဝံမွဲ။
 ဒစိုဒစး၊ စေ်စးသိုင်ဗွဲ၊ အရာဉာ်ကွာန်။
 မွဲဒွိတ်ဒွံဒွံ၊ သွံခရေတ်က္ခာ၊ ခြာဩနူဋ္ဌာန်။
 စိုတ်ထတ်ကွံကြာန်၊ သိုက်ဂွာန်သွက်မန်၊ ဒတုဇန်ဂး။
- ❖❖ (၁၀) ဒီမဝ်ကရေဇြီ၊ ညီညီဗျိုက်ဉာ်၊ ဒစံပန်မ။
 ကွးဘာတအံပွ၊ သွကွိပ်လုံဉာ်၊ အေင်ဒင်ဟံမာန်။
 ဝါဒမွဲဗေ၊ ကော်တုအဝ်၊ ညိုဉာ်ညးကွာန်။
 ကြံကြံကြာန်ဇာန်၊ ဖေက်ပွာန်ဗွဲ၊ အဲဒတိတ်ရ။
- ❖❖ (၁၁) ဉာ်သေဋ္ဌာန်ရး၊ တိတ်စိုပ်မွဲဂြိုပ်၊ ပွဲဗဒိုပ်မန်။
 မွဲကာလပွန်၊ တန်တံင်ရ၊ သွလှိုပရာ။
 ညးလိုက်ဂွံတီ၊ လှိုအခေါင်မွဲဟ်၊ အဇိတ်ပွာန်ဗွဲ။
 ကြးပရိုင်က္ခာ၊ ကျောန်အာဆက်ဆက်၊ သက်လက်ဆန်စန်။
- ❖❖ (၁၂) သက္ကရာတ်သွံ၊ သွံခရေတ်က္ခာ၊ ပွဲဓါလှိုမွဲ။
 တန်တံဟံလော၊ ပွဲဋ္ဌာန်ဒတန်၊ ကွာန်မန်ဝက်။
 နူရးတွံသေမ်၊ ညေမ်လုပ်လိုက်ကျင်၊ ဉာ်မေရိက။
 ပွဲပိသွံရ၊ က္ဋကောန်သမ္ဘာ၊ မြာကျင်စိုပ်အဲ။
- ❖❖ (၁၃) သမ္ဘာအဲစိ၊ မိနီလာပွန်၊ ကောန်မန်ဉာ်ပြ။
 ဟိုတ်ဂုန်ဉေရ၊ နွံစိတ္တပြ၊ စိုတ်လှဲညာတ်သော။
 ဉေဟေင်ဂိုတ်ကျောန်၊ ကလောန်ပင်ဂွံ၊ စိုန်ဒ်ဗြဲမွဲ။
 ရိုင်ကောန်မင်မွဲ၊ အဲမင်ပွဲသို၊ ကျောန်လိက်မိက။

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉာ်အမေရိကာန်)

- ❖❖ (၁၄) ဟိုတ်သတ်လိုမဲ့၊ အဲဒဲးကျောန်လိက်၊ ပွိုက်အဲယဝ်သွာန်။
ဟိုတ်ဒွာနူဆာန်၊ ဖြဟာန်ဗွိုက်စိုတ်၊ ပွဲအိုတ်သိုမန်။
လိက်တြုံဝံ့မို၊ တီတိုန်ရ်သု၊ ချပ်အာဂိုဟ်လောန်။
ဟိုတ်ဂှဲဒဲးကျောန်၊ အဲကျောန်လိက်ရ၊ ပလ္လိဂစာန်။
- ❖❖ (၁၅) ဝေါဟာတြုံမဲ့၊ ညံင်နဲဒောင်မွိုက်၊ အဲဒိုက်လဝ်စိုတ်။
ဝေါဟာမန်ဗွိုတ်၊ လက်ကိုတ်ကိုန်၊ ဟုံကွဟ်မွဲမ။
တုအဲဇှပ်ဝေါဟာ၊ ဥပ္ပကာနံ၊ အလုံသဗ္ဗ။
အိုတ်ဝေါဟာရ၊ အရထွဲ၊ ခဲပိတ်ဖအိုတ်။
- ❖❖ (၁၆) လိက်ပတ်ပိုမန်၊ နွံသန်သွောတ်သွောတ်၊ ဂေါင်လေဝ်ဂေါင်လောန်။
ညိနာင်မအောန်၊ ဒွဲစောန်ပြိုက်ရ၊ ဆဂ်ဒဲးဗွို။
ကွာနူဗွာဂှ်၊ လိက်မန်ဒ်တန်၊ သိုလက်သန်ဇီ။
ရုဇာဇနီ၊ စေတီဘုတ်ဘာ၊ ဝေါဟာသွောတ်ပွောန်။
- ❖❖ (၁၇) အဲကွဲလိက်ပတ်၊ ရတ်အနုပ္ပန်၊ ပွန်ဂျဟ်ရောမာန်။
နွံရ်လောန်လာန်၊ ဂလာန်သွိုင်သွိုဟ်၊ ခိုင်ဗိုန်ရိုဟ်ကွက်။
ပွာတုံဆုဗွဲ၊ ရာင်ဆဲးချိပ်ဍု၊ ပွဲသတ်သ္မိတ်။
လိက်ပတ်ဒ်ကြက်၊ ဆက်မင်မွဲအာ၊ ညီသာမွဲဟာန်။
- ❖❖ (၁၈) တုံလိက်ပတ်မန်၊ လှဟ်ပွန်ဟုံထတ်၊ ချိုန်ဒြဟတ်သန်။
ညာတ်ဒိုက်စိုတ်ပွန်၊ ညန်ဒိုင်ဂမ်စိုတ်၊ ကွာင်ပိုတ်သွပြဟ်။
ခရိုင်ဂေါတ်၊ ပင်ထာတ်တြုံရပ်၊ ဇှပ်ရိုင်အာသ္မဟ်
ညာတ်စိုတ်ဟုံမြဟ်၊ ဒ်လွိုစိုတ်ဒောင်၊ လမောင်ဂြိုင်တန်။
- ❖❖ (၁၉) တုံဆုဝံ့ဟောင်၊ တွဟ်နကလေင်ဂျိုင်၊ ဗွိုင်ဝံ့ခတိုဟ်။
သိုမအိုဟ်တိုဟ်၊ ဝါခိုဟ်စုတ်ဗဝ်၊ လံင်စင်ကိုဍုင်။
ဆန္ဒစိုတ်ထတ်၊ ပွိုတ်ဒြဟတ်လွို၊ နဲဂြိုင်ဇီသတ်။
ရပ်တြုံသ္မးဗဟ်၊ ပြ်နူဘဲဒဏ်၊ ရန်ကိုခိုဟ်ရိုဟ်။
- ❖❖ (၂၀) လိက်ပတ်ဒ်ကြက်၊ ရိုဟ်ကွက်ဂကူ၊ ဒ်တမ်မူလ။
ယဝ်လိက်ပတ်ရ၊ အဲဖြဲအိုတ်ကွက်၊ ဂကူကွက်ဟောင်။
ဂလာန်ညးတမ္ဘာ၊ ကိုဏာသတိ၊ ဗွဲယုတ္တိတောင်။
အိုတ်ညးအဲဟောင်၊ ပရေင်လိက်ပတ်၊ မှတ်လွိုရိယု။

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

❖❖ (၂၁) ယွံကလောတအ်၊ တွအ်ညးအဲရ၊ မှတ်သွလ္လီ။
ကတ်အာအနီ၊ ညံင်တိဇီဇပ်၊ ဒိုဇပ်ကွပ်ပွန်။
ဒိုဇပ်ဆိုက်ဗွက်၊ မြက်စာမွဲစွတ်၊ ပွဲလိက်ပတ်မန်။
ဟိုဂးချူဆန်၊ ဘာသာမန်လှိုန်၊ ကိုဗိုန်ဗတ်ညီ။

❖❖ (၂၂) ညးအဲအိုတ်သို၊ ယဝ်ပိုဗိုလ္လီ၊ ညီညီသာသာ။
လိက်ပတ်ဝေါဟာ၊ ဘာသာပိုမန်၊ ဣကန်ယးတွး။
ဂကူပိုမန်၊ တန်ဒိုတွံကပ်၊ မြဟ်တမ္ဗဝ်တြး။
ပိုဒးတိကွး၊ ဒစးဍုင်ဇော်၊ ဒေါင်ဒဒိုက်သွာ။

❖❖ (၂၃) တွပညာမန်၊ အိုတ်သိုပွန်တုန်၊ ရုန်ဂွန်ညးအဲ။
နလ္လီမပြု၊ တံင်တဲဗန်ကအ်၊ ရင်သ္မအ်အိုတ်ညီ။
သွက်ဂကူဆဲ၊ ဂွဲဒတုဖို၊ ရှဟ်ကွိုအိုတ်ညီ။
ကောံကေတ်ဒွန်တို၊ သတိလွဂိုတ်၊ ဂိုတ်ဒြဟတ်မွဲ။

❖❖ (၂၄) ဝေါဟာတြံသွံ၊ လှိုဟ်ဂွန်ဟံတီ၊ ချိုတ်လေင်တိုဗိုက်။
ဒးကလေင်ယိုက်ဒိုက်၊ ဗတိုက်လမျို၊ ရိုအိုတ်ညးအဲ။
ဟံကမ္မဲကိုတ်၊ လေင်ဗိုက်ချိုတ်တို၊ ဒိုလ္လီလောန်တဲ။
ဂိုဟ်ဒးမင်မွဲ၊ အဲကွဲပြဲထိုက်၊ ရတ်လိက်ပတ်သိုက်။

❖❖ (၂၅) ဝေါဟာမန်ရ၊ ဟံကမ္မဲကိုတ်၊ ချိုတ်ဗိုက်တိုမံင်။
သင်္သလ္လီသ္မံဟံင်၊ ညံင်ပြဟ်ဒးကျောန်၊ ကျောန်လ္လီပရာ။
ချပ်လွတိုစိုတ်၊ ဖျိုတ်အခိုင်လ္လီ၊ ညီညီကျောန်အာ။
လှဟ်ဒးအခါ၊ ဒးကာလရ၊ လွချပ်ရှင်မံင်။

❖❖ (၂၆) နိဓိလိက်ပတ်၊ ဝေါဟာရတ်မန်၊ လှဟ်ပွန်ဒးခါ။
ဒးကာလဆဲ၊ ဂွဲကွိုခဲခံက်၊ ပိုဒးခံက်ဂွး။
ကျောန်အိုတ်ညီလေဝ်၊ သုတေသန၊ ကာလဒးရး။
လဲလဲလးလး၊ ဒးဂွဲစီစတ်၊ စွတ်အိပွါ။

❖❖ (၂၇) သုတေသန၊ ကောံသွညီညတ်၊ ပွဲလိက်ပတ်စီ။
ဒိုအိုတ်ဇီဝိ၊ ဒမ္မိဟံခွန်၊ အဲဆက်ကျောန်အာ။
လိက်တြံဂိုင်တဲ၊ တြံစိုပ်ဟံသ္မဲ၊ လ္လီညးမွဲစါ။
ညံင်ကောံညီသာ၊ ဒုင်ကာဒလေင်၊ ဂွေင်ဂံသာညီ။

နဲသက်လောန်
ခေတ္တကွိုန်ချင်အမေရိကာန်

ဂလောက်ဆက်မိတ်

ယုံပုရိသာတ်ဗိုလိက် ကလောကောဒေမန် ညးမသျှိုက်မိုက်သွမ်သွမ်လိက်ပတ်တအ်ညးဂမၠိုင်အံ၊

ဆအဲဂံအခိင်မာန် အဲသွဒိုင်သုတေသနလိက်ပတ်မန်ရ။ စပ်ကိုဝေါဟာရမန်ဂမၠိုင်တဲ ပွဲခေတ်ကာလပိုတဲ
ဏအ် ကျီဒိုင်အခက်ခဲဝါတ်ဂါတ် ဗွဲမဂၠိုင်ရောင် ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ တွဟ်နဂံသရင်တတ်စက်အာ အ
ခက်အဲဒဲဝံတအ်မာန်ဂံ ပိုဒးသွအာသုတေသနလိက်ပတ်မန် လဲလဲလးလးရောင်။ ပွဲအရာမသွသုတေသ
နဂံ လိက်ပတ်မန်တြဲတို (ဝါ) ပြကိုဟ်မန်ဂမၠိုင်တြဲတို သိုဓါပြကာ ပိုဒးဗိုလုတ်စီစတ်ဇွတ်သွောတ်
အာရောင်။ လိက်သွက်ဝံသွနိသဲ ဗွဲတောင်လိက်တြဲ ကလိဝံဂၠိုင်မာန်ကွင် ကလောန်သုတေသနဝံ
စိုပ်တရဲဂၠိုင်ကွင် ခိုဟ်ချိုက်ပေင်ဂၠိုင်ကွင်ရ။

စပ်ကိုဝေါဟာရမန်ဂမၠိုင်တဲ ဆအဲဂံဆိုင်ညာတ်လပ် ဆအဲဂံကတ်လုတ်ဂိုင်သမ္မိလပ်တအ်ဂံ ဗွဲလောင်လောင်
သွာံ ပ္ဍိတ်ထွေးဟိုပျးအာရောင်။ ကလောန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်မူးဂံ ကျောန်ဆညးမွဲညးဓါဝဲဂံ စိုပ်
တရဲမာန်ဟံသေင်ရ။ မိုဟ်ကျောန်ဂၠိုင်ကွင် ဒြဟတ်ဇော်ကွင် စိုပ်တရဲပြဟ်ကွင်ရ။ ဒွဲညးမွဲကျောန်
လပ်ဟံချိုက်ပေင်ဂံ ညးမွဲညာတ်မူး ဂပ်ဂပ်ဒးဗက်ဖျိုက်ဗပေင်အာရောင်။ ညးမွဲကိုညးမွဲ ယဝ်ရညာတ်
လပ်ဟံတုပ်မူး ဒးဗ္ဗိပ္ပပ်လှဲဂတးအာလညာတ် နသက်သီသာကေဂမၠိုင်ရောင်။

တွပညာကောန်ချင်သွာင် မပ္ပံကိုအွာဟာလီဒေ(Mr. Halliday) အွာဟာသဝဲလ်(Mr. Haswell)
တအ်ဂံ စိုန်ဟံသေင်ကိုကောန်မန်ကိုလေဝ် ညးတအ်စိုတ်လုပ်စ ပွဲလိက်ပတ်မန်ပို ဗွဲမလောန်၊ ညး
တအ်ဒင်ဖအိုတ်အခိင် ပ္ဍိတ်ဒြဟတ်သွလ္လီ ဗိုကတ်လုတ်တလပ် လိက်ပတ်မန်တြဲဗွဲမဂၠိုင်၊ ပွဲလိက်
ပတ်မန်ဂံ ညးတအ်ဝံသွလပ်သုတေသန ဗွဲမသျှိုက်နက်လဲလးအိုတ်ရ။ ဗွဲဒဒ်သတ်ကွပ်ဇဝ်ပွဲခေတ်လ္လီပရာ
ညးတအ်ဂံ ညးတအ်ဝံချုန့ဗဒ်ကိုလပ် လိက်ပြကိုဟ်အဘိဓါန်မန်ဂမၠိုင်ဂံ ပိုကောန်မန်ဂမၠိုင် ဂပ်ဂပ်ဒး
သွအသပ် ဂပ်ဂပ်ဒးထိုင်သး သိုဒးတင်ဂုန်ကိုညးတအ် ဗွဲမလောန်ရောင်။ သွတိုင်ကိုလိက်ဘာသာမန်
တဲ အွာဟာသဝဲလ်ဝံဗဒ်ကိုလပ် လိက်အဘိဓါန်ပိဘာသာမွဲအုပ်ဇောတ် အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်ဗွာ
ရ။ အွာဟာလီဒေပုန်လေဝ် ဝံဗဒ်ကိုလပ် လိက်အဘိဓါန်ဓါဘာသာ အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်မွဲအုပ်ကို
ရ။ ပြကိုဟ်အဘိဓါန်မန်တအ်ဏအ်ဂံ နွံကိုဂျုဟ်မးဗွဲမလောန် ဒ်အထံက်ပင်ကိုပိုမန်တအ် ဗွဲမဂၠိုင်ရ။ ဗွဲ
ဒဒ်အဲကွဲထိုက်မပြဟေင် ပိုကောန်မန်ဂမၠိုင် မြာကလိဝံတနူကိုညးတအ်အိုတ်ရ။ ဒွဲညးတအ်ဟံစိုပ်
တရဲတအ်ဂံကို ဒွဲညးတအ်ယုတ်ဒေက်ဆောတ်မှာလပ်နွံတအ်ဂံကို တွဟ်နသွောံဗျိုက်ဗပေင် သွောံပ
လေဝ်ဂဟိုဟ်သွပ်သွးအာမာန်ဂံ ဒ်တာလျိုင်ပိုကောန်မန်ဂမၠိုင်တဲဏအ်ရ။ ဝံညးတအ်မကွပ်ပုလပ်တရဲ
မတွံဂးဝံညးတရဲသုတေသနလိက်ပတ်မန်ဂံ ပိုကောန်မန်ဂမၠိုင် ထေက်ဒးဆက်ကွပ်အိုတ်ဟေင်ရောင်။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဟုံကတ်လွတ်လိက်ပတ်မန်ကြော့ ဟုံသုတေသနကိုလိက်ပတ်မန်ကြော့မှူး လိက်ပတ်မန်ခေတ်ပိုတွဲ
ဏာအံ တွဟ်နဂွံဇ္ဇော်မောဝ်ဂိုလဟိုတိုန်ဂှ် အခေါင်ဂွံင်ဒုန်ကွတ်ကွက်အာရောင်။ လိက်ပတ်ဂှ် နှိကြက်
ဂကူ၊ လိက်ပတ်ဂှ် နှိပွန်ဒင်ရောင်ဂှ် ပိုကောန်ဂကူမန်တအံ လွဝိုတ်ထေဝံသတိညိ။ လိက်ပတ်မန်ရ
ဗျိုက်တို့ကျေဗွန်အာမှူး ဂကူပိုမန်လေဝ် ကြက်ဒးဗျိုက်တို့ကျေဗွန်အာဒုဝံဒုရ။ လိက်ပတ်မန်ရ ယဝ်ခိုင်
ကျိုက်ယးတူးဒိုင်ဏီမှူး ဂကူပိုမန် တဲ့လို့လေဝ် ကျေဗွန်အိုတ်ကွက်အာဟုံမာန်ရောင်။

ပွေဝ်သုတ်မန်ဂမၠိုင် ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏာအံ ညးလျှိုမၠိုင်တအံဂှ် ဓိန်နွံကိုစိုတ်ဆာန်ဂကူ ဓိန်စိုတ်လုပ်စ
တ ပွဲမမင်မွဲဗဂိုလဟိုလိက်ပတ်မန်ကိုလေဝ် တွဟ်နဒတုမြမောဝ်ဂကူမန်တု မူဇကုသွေဝံပ မူဇကုသွေဝံ
ကျောန်ရောဂှ် ဟုံတိတ်ဂှ်ဒိုတ်တု ကလောန်ထေက်ကိုဒးကျောန်ဂှ် ဟုံညာတ်တကလောန်တု ဒိုင်ယံင်ဖ
အိုတ်ဒိုင်အခိုင် ပွဲအရာပိုက်ကိစ္စဟုံဇ္ဇော်တအံဂှ်ရ။ ပွေဝ်ဒိုင်အခိုင်ပွဲကလောန် မဟုံမွဲကိုဂုန်ပရဲဒတုဖိုဟိုင်
ဂြိုင်တအံဂှ်ရ။ ညးလျှိုလေဝ် ဒင်ကျိုင်ပါင်ဖအိုတ်ဒိုင်အခိုင် ပွဲအရာမဒးကယာန်ခေတ်တအံဂှ်ရ။ အွာ
လိက်မန်ပိုလျှိုတပွန်ဂှ်လေဝ် မိပ်ဒိုင်ကိုဆဗ္ဗတဂစိုတ်စိုတ်တအံဂှ်ရ။ ဝေါဟာရပါဠိလိုတအံဂှ် ချူနကိုစိုတ်
မူလဟာ ချူနကိုစိုတ်တေင်ဟာ ကယာန်ဖအိုတ်ဒိုင်အခိုင်အိုတ်ရ။ ယုဂကူမန်ဂှ် ချူကိုစိုတ်(န)မှူး
“မန်” ဂှ် ဒးရးဟာ? ချူကိုစိုတ်(ည)မှူး “မည်” ဂှ် ခိုတ်ဂြိုင်ဟာ? ဂးတု ဒင်ဒေင်ဖအိုတ်အခိုင်
ကယာန်ဒိုင်ညးသွအံအိုတ်ရ။ ဒွဲပိုက်ကိစ္စဇ္ဇော် အရာမဒ်ကြက် မဒ်ပရဲဒတုဖိုဟိုင်တအံဂှ် မတ်ဂှ်တု
ဟုံရံင်ဟုံညာတ်အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရပိုမန်ကြော့ မဗျိုက်တို့ချိုတ်ဒိုင် ဗွတ်လို့ဟ်မွဲကိုတပြင်တအံဂှ် ဗိုလို့ဇေ
ဂွံကလေင်ဂျိုင်တိုန်မွဲဝါပွန်ရောဂှ် ညးမချပ်အောန်ဒိုင်ကွေံကွေံရ။ ညးလျှိုတအံပွန်ဂှ်လေဝ် မိက်ဂွံပ
လေဝ်ဒိုင်လိက်မန်သူးရ။ ဂွံဒးပလေဝ်လိက်မန်မှူးဂှ် လိက်မန်ပိုဂှ် ဇေံလို့ဒိုင်ဟာ? အဲမိက်ဂွံသွာန်ရ။
လိုရောင်ဒးပလေဝ်၊ လိက်ပတ်မန်ပိုဂှ် လိုဒိုင်ဟုံသေင် အဆံင်စရဲဒသျင်တဒိုင် ဗွဲမလောန်ရောင်ဂှ်
ဇှပ်ညးမလွတ်လိက်ပတ်မန်ကြော့တအံ တိညာတ်တအိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ဂလန်မှူး “ပလေဝ်လိက်
မန်” ဂှ် လှဟိုအိုတ်ညိ။ ပွဲလိက်ပတ်မန်ကြော့တအံဂှ် ဒွဲဟုံညီသာရင်သွအံ နွံဆဗ္ဗတညိနာင်ဂှ် ပို
ဒးပွဲပွဲအာရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ စူးဟိုတ် “ပလေဝ်လိက်မန်” ဂှ် “ပွဲလိက်မန်” ဟေင် ဂပ်ဂပ်ဟိုရ။ ညး
မိက်ဂွံပလေဝ်လိက်မန်ဂှ် နှိညးဟုံလေဝ်လိက်မန် ကွေံကွေံကြာန်နွဲရောင် ပြာကတ်တရ။ ညးမလေဝ်
လိက်မန်ကွေံကွေံတအံဂှ် ညးတအံတိရ်သာလိက်ပတ်မန် တိဒ်ဒ်လိက်ပတ်မန်အဆံင်သျင်တု ဒးပ
လေဝ်လိက်မန်ရောင် ညးတအံဟုံဟိုဂးအိုတ်ရ။

ပွဲသုတ်မန်တအံမကတ်လွတ်လိက်ပတ်မန်ဂှ် တွဟ်နဗဒ်ကိုအထံက်ပင်ညိဂးတု အဲမဒးပလို့ပွဲတိဒြဟတ်
ပွဲသုတေသနလိက်ပတ်မန်ဂွံရ။ ဝေါဟာရမန်ကြော့မၠိုင်လောန် မဗျိုက်တို့ချိုတ်ဒိုင်တအံဂှ် တွဟ်န
သိုက်ကိုဇေံကလေင်ဂျိုင်တိုန်မွဲဝါပွန်တု လိက်ပတ်ပိုမန်ခေတ်တွဲဏာအံ တွဟ်နသိုက်ကိုချိပ်ဒုဂ္ဂိုဏ္ဍာတ်
ရောင်ဆဲတ ဗွဲမလောန်ညိလဝ်စိုတ်တု အဲဒင်ဖအိုတ်အခိုင် ကျေံစိုတ်ပွဲလို့ပရာ ပွဲပွဲဒုဒ်လဝ် “သု
တေသနလိက်ပတ်မန်(ကွပ်—၁)” ဂွံရောင်အံ။

“သုတေသနလိက်ပတ်မန်(ကွပ်—၁)” ဂွံ ဗွဲအဓိက သုလဝ်တိုင်ကိုသုတ်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်စှော် မူ
လလိက်ကျော်ဇော်အစွောံဂှ်ရ။ လိက်တွဟ်တွဟ်လျှို မဟုံကိုရာဇာဝံသကထာတအံဂှ်လေဝ် သုလိက်အ
ရန်တု တို့ဗိုင်ညိပ်ညလဝ်ကိုရ။ ဒွဲဗွဲမၠိုင် ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်စှော်မူမန်ဂှ် နကိုမူဗျာကို နကိုမူ

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

အေဂံလိက်ကို ပြောအံ့စတင်ပူဇော်လုပ်ရ။ ပရောပရာဇာတ်ဝတ္ထုတစ်အိတ်လုပ် ဇာတ်ကော်မန်မန်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဂပ်ဂပ်ဗိုလူတ်အိုတ်ရ။ ဒွေတ်လူတ်ဗောဓိသတ်ပို ပွဲကာလပါရမီဥပဒေတတ်တော် ကာလဥပဒေ ကျပ်တိုက် ဥပဒေတံလုပ်ရောင်။ ဒွေဲထေက်ကိုဒေးစွတ်ဂိုင်သမ္ဘိ ဒွေဲထေက်ကိုဒေးကေတ်ခန်လူတ် ဒွေဲမဂပ် ဂပ်ဒွေတ်ဗက်တအံ နှံ့ဂိုင်သန်ရ။ သွတ်မန်ပိုလူ်မဂိုင်တအံ့တုန် လိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စောဝံ ဟိုတ်ဒ်အာလိက်ကျပ်လိက်ခပ် ဟံ့သေင်ကိုလိက်ဂတာပ်ခေတ်ဂးတဲ စိုတ်ဟံ့လုပ်စတဲ ဟံ့မိက်ဗိုအိုတ်ရ။ ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စောဘာသာမန် မှုဗွတ်(၂၀၀၀)မုက်လိက်ကို နအလိုဇကုအဲ ဗိုဗွတ်ပိစောလတုန် ပြင်တုရ။ မူဟိုတ်အဲဒေးဗိုတ် ဂလိုင်လတုန်သင်ဝံ့ရော? ယပ်ရမိက်ဝံ့တီဆပရောပရာဇေသွေးရမူး ဗိုတ်မဲ့ လတုန်စါလတုန်ကို ရံ့ဂပ်ဒိုင်ရ။ တွတ်နကတ်လူတ်လိက်ပတ်မန် ဝေါဟာရမန် သဒ္ဒါမန် ဇွန်လိက်မန် တဲဟေင် ဇကုအဲဒေးဗိုတ်ကတ်လူတ်တံ ဂလိုင်ဂလိုင်ဝံ့မဒ်ရောင်။ ဝေါဟာရမန် သဒ္ဒါမန် ဇွန်လိက်မန် ပွဲဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စောတအံ့ကို ဇာတ်ဥပဒေအဲ ဥပဒေသွတ်ကတ်လူတ်တံလိက်ပတ်မန်တအံ့ကို ထေက်ကြိုက်ကိုဒေးဗိုတ်ကတ်လူတ်တံ ဂိုင်င်ကိုလတုန်ရောင်။

ဟိုတ်ဒ်သင်ရ ယံ့သွတ်မန်တအံ့ဟို ပရောပရာဇာတ်ဝတ္ထုဝံ့တအံ့ကို စိုန်စိုတ်ဟံ့လုပ်စကိုဒ်ကိုရ၊ ဝေါဟာရမန်၊ သဒ္ဒါမန်၊ ဇွန်လိက်မန်တအံ့ကို ကေွံစိုတ်ကမ္ဘာလီ ကတ်လူတ်ဂိုင်သမ္ဘိလုပ်အိုတ်ညိ။ ဇကု အဲဒင်ဖအိုတ်အခိုင် ပလ္လိပရာဗွဲမဂိုင်တဲ မဝံ့လေပ်ကျင်လိက်မန် ဗွတ်အဆံင်လှဟ်ဏအံ့ကို သွတ်မန်တံ လှကိုဒေးအိုတ်အခိုင်ညင်အဲညိဂးတဲ မွဲမပြဟ်သန်ဟေင် ညင်ဝံ့လေပ်လိက်မန်မာန်ကို အဲထွသဘာ် ကဝါ ဒတဲ ရှီဗင်ညင်သွာကိုသင်ဏအံ့မဒ်ရောင်။ ယံ့သွတ်မန်တအံ့၊ ဩဝ်ကတ်လူတ်လိက်ပတ်မန်အိုတ်ညိအံ။

နဲသက်လောန်
ခေတ္တကိုန်ချင်အမေရိကာန်

မိက်ဝံ့ကေတ်အဆက်ကိုအဲမူး ချူဗစိုပ်နင်လိက် အတိုင်ဋ္ဌာန်ဒမင်ဗွဲသွပ်ဝံ့မာန်ရ။ နကိုဖင်ကို နကို email ကိုလေပ် ကေတ်အဆက်မာန်ရ။

Nai Sac Lun
Mon Literature Research Center (MLRC-USA)
814 Larch Lane
Fort Wayne, IN 46825
United States of America

(Tel): 260-483 2045
Email: naisaclun@yahoo.com

ပွဲမသေင်ကလး သတ္တိဝေါဟာပွဲဇေမံ

လိက်သုတေသနဏအ် ဗွဲတွဲမဂ္ဂိုင် သွလပ်နိသဲကို လိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် သိုဇာတ်
ဇော်စှ်တအ်ဂံတဲ လိက်တြဲမခိုင်ကျိက်သ္မာင်တအ်ဂံလေပ် ဗွဲဒဒ်အရန် ဗွဲဒဒ်တွဲဗွိုင် နိသဲလပ်ကိုရ။
ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် ကျိဇော်အစောအ် ချူခွဲလပ်တဲ ဇာတ်ဇော်စှ်ဂံ ကျိဇော်အစောပွန် စွတ်
ဒါန်ပွဲပလေပ်လဟ်လပ်ရ။

လိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် ပထမကွပ်ဇော် ကောံဒုတိယကွပ်ဇော် သိုဖအိုတ်နွဲလိတ်ဇာတ်(၄၄၅)
နူအပဏ္ဏကဇာတ်မဒ်တမ် ဒိုနိဂြောဇဇာတ်မဒ်ကောတ်ရ။ လိက်ကွပ်ဇော်ဝံ(၂)ကွပ်ဂံ တ္တုဂန်အွာကလျာ
ဏ တ္တုဂန်အွာစန္ဒိမာ ကောံနဲထောန်မိုင်တအ် ဒ်ညးမစွတ်ဒါန်လိက်ရ။ ပွဲဒုတိယကွပ်ဂံ “စိုမင်အာ
ကုတတိယကွပ်တဲပွန်ညီ” စိုန်မဂးလပ်သံဝံကိုလေပ် တတိယကွပ်ဂံ ပိုဗက်ဂွဲသွာန်သျှက်ရိုင်
ညးပံဝံတီအိုတ်မဲတဲ ညးတအ်ပံဝံဒိုပိတ်လပ်ရောင် အဲသလေ့စှ်စိုတ်ရ။ တတိယကွပ်ဇော်ဂံ ပံဝံဒို
တိတ်ကျိုင်တဲ ဇာတ်ဂမ္ဘိုင်နူဇာတ်မရနက်ကို(၄၄၆) ဒိုဇာတ်မရနက်ကို(၅၃၇)ဂံ ဒေက်အာရ။

မူလလိက်ကျိဇော်အစောဝံဂံကို လိက်သုရိတ်အွာပါန်လှမစွတ်ဒါန်လပ်တဲ ဌာနဝန်ဇေမံယေန်သွာင်
ကိုန်ဒိုင်ဗွာ တက်တြးပိတ်လပ် ကွပ်ဇောတ်(၉)ကွပ်နွဲတံကိုရ။ နူပထမကွပ်ဇောတ် ဒိုနဝမကွပ်ဇောတ်
မဒ်တဲ အိုတ်သို(၅၃၇)ဇာတ်ဂံ နွဲတံဒိုက်ကပ်ပေင်ရ။

ကုလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် ပွဲအဲမသုသုတေသနဝံဂံ ပထမကွပ်ဇော်ကို ဒုတိယကွပ်ဇော်ကို
သတ္တမကွပ်ဇောတ်ကို အဋ္ဌမကွပ်ဇောတ်ကို နဝမကွပ်ဇောတ်ကို အဲသလပ်လိက်နိသဲရ။ ဇာတ်မသုန်
ကွဲမသုန်စှော် ဗွဲဘာသာဗွာ အွာကဝိဗွာ(ညောင်ကန်ဆရာတော်) မချူခွဲလပ်ဂံ သိုဖအိုတ်နွဲ(၅)ကွပ်ရ။
ပထမကွပ်၊ ဒုတိယကွပ်၊ တတိယကွပ်၊ စတုတ္ထကွပ်၊ ပဉ္စမကွပ်မဒ်ရ။

လိက်နိသဲ/ပွဲအွာကဝိ	=	သတ္တိပွဲဇေမံ
ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော်	=	၅၅၀
ပထမကွပ်ဇော်	=	၀
ဒုတိယကွပ်ဇော်	=	ဒု
သတ္တမကွပ်ဇောတ်	=	၇
အဋ္ဌမကွပ်ဇောတ်	=	၈
နဝမကွပ်ဇောတ်	=	၉
လိတ်ဇာတ်မရနက်ကို	=	၆
ကျိဇော်အစော	=	အစော

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ဥပမာ -

၁။ (၅၅၀။ ၆-၄၂။ ပ-၁၃၈/၁၃၉။ အစွေခံ။) မွှေးဂုံ “လိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွံ့မသုန်စော်။ ဇာတ်မရနုက်ကို(၄၂)။ ပထမကွပ်ဇော်-မုက်လိက်(၁၃၈ သို့ ၁၃၉)။ ကျပ်ဇော်အစွေခံ။” မသို့က်ဂးရ။

- ၂။ (ဒု-၃၃၈)မွှေးဂုံ “ဒုတိယကွပ်ဇော်-မုက်လိက်(၃၃၈)။” သို့က်ဂးရ။
- ၃။ (၇-၁၇၄)မွှေးဂုံ “သတ္တမကွပ်ဇော်-မုက်လိက်(၁၇၄)။” သို့က်ဂးရ။
- ၄။ (၈-၃၀၁)မွှေးဂုံ “အဋ္ဌမကွပ်ဇော်-မုက်လိက်(၃၀၁)။” သို့က်ဂးရ။
- ၅။ (၉-၃၇၇/၃၇၈)မွှေးဂုံ “နဝမကွပ်ဇော်-မုက်လိက်(၃၇၇ သို့ ၃၇၈)။” သို့က်ဂးရ။

ပွဲမူဘာသာဗျာလေဝ် ညံင်နဲသင်္ဂံကို ညးမဗ်လိက်တအ် ချပ်ကေတ်မာန်ရ။

ကျမ်းကိုး/ဇာဆို	=	အတိုကောက်အသုံး
ဇာတ်တော်ငါးရာငါးဆယ်	=	၅၅၀
ပထမတွဲ	=	ပ
ဒုတိယတွဲ	=	ဒု
တတိယတွဲ	=	တ
စတုတ္ထတွဲ	=	စတု
ပဉ္စမတွဲ	=	ပဉ္စ
ညောင်ကန်ဆရာတော်	=	ညောင်ကန်

ဗွဲဘာသာအေဂံလိက်ပုန်တုန်ဂုံ ထွေးကိုလဝ်သောင်င်ကွေးကွေးဒ်တဲ တွေင်သွက်ဂွံသောင်ကလး ပွံ့မွဲရ။

နဲသက်လောန် (သုတေသီ)
ဂိတု(၉)။ သွံ(၂၀၁၂)။

ဗီနပိုဒ်ကြိယာဂမ္ဘိုင် မပြင်ဗ်ကွိုင်ပိုဒ်နာမ်

၁။ ပိုဒ်ကြိယာအိုတ်သိုတအ်ဂှ် ဗွဲဂတဂှ် ဒုင်စုတ်(ပွမ)တဲ မပြင်ဗ်ကွိုင်ပိုဒ်နာမ်ဂမ္ဘိုင်မာန်ရ။ ဗွဲဘာသာဗွဲမူး ပွဲကွေတ်ပိုဒ်တေံ ပံင်စုတ်(-ခြင်း/-မူ)မဒ်ရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
အာ	ပွမအာ
စ	ပွမစ
ချိုတ်	ပွမချိုတ်
တိ	ပွမတိ
မံင်	ပွမမံင်
အိုတ်တှိုဟ်	ပွမအိုတ်တှိုဟ်
ဗျိုတ်ထင်	ပွမဗျိုတ်ထင်
ကွေတ်နိုတ်	ပွမကွေတ်နိုတ်
လှူတပ်	ပွမလှူတပ်
သောင်ကွဲး	ပွမသောင်ကွဲး

၂။ ပိုဒ်ကြိယာအိုတ်သိုတအ်ဂှ် ဗွဲဂတဂှ် ဒုင်စုတ်(ဒဒ်မ)တဲ မပြင်ဗ်ကွိုင်ပိုဒ်နာမ်ဂမ္ဘိုင်မာန်ရ။ ဗွဲဘာသာဗွဲမူး ပွဲကွေတ်ပိုဒ်တေံ ပံင်စုတ်(အဖြစ်)မဒ်ရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ယဲ	ဒဒ်မယဲ
ဗျူ	ဒဒ်မဗျူ
အာ	ဒဒ်မအာ
စ	ဒဒ်မစ
ချိုတ်	ဒဒ်မချိုတ်
အိုတ်တှိုဟ်	ဒဒ်မအိုတ်တှိုဟ်
ကြိုင်ချဟ်	ဒဒ်မကြိုင်ချဟ်
ကွိုင်စိုပ်	ဒဒ်မကွိုင်စိုပ်
ယိုက်ဒိုက်	ဒဒ်မယိုက်ဒိုက်
သွိုင်သွိုင်	ဒဒ်မသွိုင်သွိုင်

၃။ ပိုဒ်ကြိယာဂမ္ဘိုင်ဂှ် ဗွဲဂတဗျဲ ဒုင်စုတ်(သွက်/ခြက်)တဲ မပြင်ဗ်ကွိုင်ပိုဒ်နာမ်မာန်ရ။ ဗွဲဘာသာဗွဲမူး ပွဲကွေတ်ပိုဒ်တေံ ပံင်စုတ်(စရာ/ဖွယ်)မဒ်ရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
စ	သွက်စ
အာ	သွက်အာ
ကျောန်	သွက်ကျောန်
မိပ်	သွက်မိပ်
ဝံ	သွက်ဝံ
စိုစ	သွက်စိုစ
ကိုကသပ်	သွက်ကိုကသပ်
ပျဲဝတ်	သွက်ပျဲဝတ်
ဝံပစ္စဲဇွော်	သွက်ဝံပစ္စဲဇွော်
အိုဟ်တျိုဟ်စိုတ်	သွက်အိုဟ်တျိုဟ်စိုတ်

၄။ ဝေါဟာရလျှို နူပိုဒ်ကြိယာ ပဲ့မပြင်ကျောံပိုဒ်နာမ်ဂ် ဗွဲဂတဂ် ဒုင်စုတ်အခပ်(အ)တု မပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
စီရေင်	အစီရေင်/အစီအရေင်
ထိုင်သး	အထိုင်သး/အထိုင်အသး
ဆက်စပ်	အဆက်စပ်/အဆက်အစပ်
ရိုဗင်	အရိုဗင်/အရိုအဗင်
ထံက်ပင်	အထံက်ပင်/အထံက်အပင်
စေန်ဆက်	အစေန်ဆက်/အစေန်အဆက်
ပိုင်ခြာ	အပိုင်ခြာ/အပိုင်အခြာ
သီက္ခီ	အသီက္ခီ/အသီအက္ခီ
ရှေ်သျှ်	အရှေ်သျှ်/အရှေ်အသျှ်
စင်ခြင်	အစင်ခြင်/အစင်အခြင်
ရံဂ်	အရံဂ်/အရံအဂ်
ရာဒွာ	အရာဒွာ (ဥပမာ—သွအရာဒွာ)
စိုဒွာ	အစိုဒွာ
စောန်စိုတ်	အစောန်စိုတ် (ဥပမာ—ကျိဒ်အစောန်စိုတ်)

၅။ ဝေါဟာရလျှို နူပိုဒ်ကြိယာ ပဲ့မပြင်ကျောံပိုဒ်နာမ်ဂ် ဗွဲဂတဂ် ဒုင်စုတ်အခပ်(လ)တု ပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ညာတ်	လညာတ်
မိင်	လမိင်/လိုင်
ဟို	လဟို
အာ	လအာ

အာတ်	လအာတ်
အေင်	လအေင်
ဂါ	လဂါ
မာန်	လမာန်/လွာန်
ယး	လယး/လျး
ဟုတ်	လဟုတ်
လေင်	လလေင်
အောက်စိုတ်	လအောက်စိုတ်

၆။ ဝေါဟာရလွှ် နူပိုင်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကောံဒဒ်ပိုင်နာမ်ဂ် ဗွဲဂတဂ် ဒင်စုတ်အခပ်(၁) ဟံသေင်သင်္ဂ် အခပ် (တ)တဲ ပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုင်ကြိယာ	ပိုင်နာမ်
ဒ်	ဒဒ်
ဒိုက်	ဒဒိုက်
တဲ	ဒတဲ
တိုန်	ဒတိုန်
တိတ်	ဒတိတ်
တ	ဒတ (ဥပမာ— ‘သွဒတ’)
တန်	ဒတန်
သိုက်	တသိုက်

၇။ ဝေါဟာရဗွဲမအောက်လွှ် နူဒဒ်ပိုင်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကောံအာ ဒဒ်ပိုင်နာမ်ဂ် ဗွဲဂတဂ် ဒင်စုတ်အခပ်(ဂ)တဲ ပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုင်ကြိယာ	ပိုင်နာမ်
ကောံ	ဂကောံ
သ်	ဂသ် (= ပွမဟိုသ်)
ဂိုဟ်	ဂဂိုဟ် (ဥပမာ— အပေါတ်ဂဂိုဟ်ညး)
ဂေါင်	ဂဂေါင် (ဥပမာ— မူဂဂေါင်ချေဝံ့ရော။)

၈။ ဝေါဟာရဗွဲမအောက်လွှ် နူပိုင်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကောံပိုင်နာမ်ဂ် ဗွဲဂတကြိယာဂ် ဒင်စုတ်အခပ်(ပ)တဲ မ ပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုင်ကြိယာ	ပိုင်နာမ်
မိက်	ပမိက်/ပိုက်
မင်	ပမင်/ပိုင်
မင်မဲ	ပမင်ပမဲ/ပိုင်ပဲ

ဝေင်	ပဝေင်/ပွေင်
မန် (မန်းသည်)	ပမန်/ပွန် (မန္တရား)

ဇ။ ဝေါဟာရလျှို့ နှုဒ်ပိုဒ်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကွေံဒ်ပိုဒ်နာမ် (ဝါ) ဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသနဂ် ဗွဲအဒေါဝ်ဂ် ဒင် စုတ်အခပ်(မ)တဲ မပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ် (ဝါ) ပိုဒ်နာမဝိသေသန
ကွေန်	ကမွေန် (ဗွာ/ အလုပ်။ အလုပ်အကျွေး/အစေခံ။)
ဇော်	ဇမွေန်
ကွတ်	ကမွတ်
ကွက်	ကမွက်
ကွဲ	ကမွဲ
ကွေဝ်	ကမွေဝ်
ကွေတ်	ကမွေတ် (ဥပမာ-တိကမွေတ်။ ဂရးကမွေတ်။)
သွိုင်	သမွိုင်
သွဲ	သမွဲ/သမ်အဲ
ဂစဲ	ဂမွဲ
ဂစိတ်	ဂမွိတ် (*ဂစိတ်* လေဝ်နွံ)
သွိုဟ်	သမွိုဟ်/သမ်အိုဟ်
ကွန်/ခွန်	ကမွန်/ခမွန် (ကွက်ဒုဂ် ပြင်အာကွက်န)
တေက်/တဒေက်	ထမွေက် (ကွက်ဒုဂ် ပြင်ဒ်အာကွက်နတဲ အခပ်(တ)ဂ် ပြင်ဒ်အာအခပ်(ထ)။)
တုတ်/တဒုတ်	ထမွတ် (နဲပြင်တုပ်ကိုဗွဲလွှဲ)
ကြိုင်	ကမြိုင်/တမြိုင် (ဥပမာ-တိတမြိုင်။ တုအ်လးတမြိုင်။ ယာတ်တမြိုင်။ သွဲတမြိုင်။)
ကြအ်	ကမြအ်/တမြအ် (ဟိုပိတ်ရမ်သင် *ပရအ်*)
ကြမ်	ကမြမ်/တမြမ် (ဥပမာ-မိုဟ်တမြမ် (ဟိုပိတ်ရမ်သင် *မိုဟ်ပရမ်*)
ကျေင်	ကမျေင် (ဥပမာ-မိုဟ်ကမျေင် (ဟိုပိတ်ရမ်သင် *မိုဟ်ပယျေင်*)
ကွို	ကမွို
ကွိုက်	ကမွိုက် (ဥပမာ-ကမွိုက်ကိလေသ)
ကွတ် (= ဖေက်)	ကမွတ် (မိုဟ်ကမွတ် = မိုဟ်ဖေက်ဂြိုက်)
ဂွိုင်	ဂမွိုင်

ခခ။ ဝေါဟာရလျှို့ နှုဒ်ပိုဒ်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကွေံဒ်ပိုဒ်နာမ် (ဝါ) ဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသနဂ် အခပ်ဗျန်ဂတ ဂ် ပြင်လှဲအာတဲ ဗွဲအဒေါဝ်ဂ် ဒင်စုတ်အခပ်(မ)ကိုတဲ ပြင်လှဲအာလေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
သွေ့က်	ဇေယျက် (*သဇေယျက်* လေဝ်နွံ)
သ္လာတ်	ဇမ္ဗာတ် (*သမ္ဗာတ်* လေဝ်နွံ)
ဂြိုင်	ဇမ္ဗိုင်
ဂြေအ်	ဇမ္ဗေအ်
က္ဍ	ဂမ္ဗ
က္ဍိုင်	ဂမ္ဗိုင်
ကအိ	ဂမ္ဗိ (ဗွဲမဂြိုင်ချူ *ဂအိ*)
ဂှာန်	ဒမ္ဗာန်
ဂြိ (မိုန်ဂြိ)	ဒမ္ဗိ (= လှိုင်)

၁၁။ ကြိယာဂမ္ဗိုင်လှိုင် မနွံအခပ်(ချ)ဂှ် ဒုဝဲအခပ်(ချ)ဂွံဂှ် ထကးသွက္ခေ(က + သ)တဲ မပြိုင်ကွေံဒ်အာပိုဒ် နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ချပ်	ကသပ်
ချူ (ချူချပ်)	ကသူ
ချီ	ကသီ (ဥပမာ— ကသီတိ) (*ဂသီ* လေဝ်ချူ)
ချဟ်	ကသှ် (*ဂှ်* လေဝ်နွံ)
ချအ်	ကသအ်
ချက်	ကသက်
ချ်	ကသ်
ချက်ချာ	ကသံက်ကသာ (ဥပမာ— သွကသံက်ကသာ)

၁၂။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောန်လှိုင် မှုက်အခပ်(ချ)ဂှ် ဒုဝဲအခပ်(ချ)ဂှ် ပါထကးသွက္ခေအခပ်(ဂ + စ)တဲ မပြိုင် ကွေံဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ချိုတ်	ဂစိုတ် (*ဂမ္ဗိုတ်* လေဝ်ချူ)
ချဟ်	ဂှ် (*ကသှ်* လေဝ်နွံ)
ချဲ	ဂစဲ (*ဂမ္ဗဲ* လေဝ်ချူ)

၁၃။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောန်လှိုင် မှုက်အခပ်(ဗျ)ဂှ် အခပ်(ဗျ)ဂွံဂှ် ပါထကးသွက္ခေအခပ်(ဗ + စ)တဲ မပြိုင် ကွေံဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ဗျး	ဗစး
ဗျိုတ်	ဗစိုတ်

ပျောက်	ဗစောန်
ဖျန် (ဗကန်ဖျန်)	ဗစန်

၁၄။ ပိုဒ်ကြိယာဂမ္ဘိုင်လို့ အခပ်ကွက်ကို ပရးဖျက်ကွေ့တဲ့ မပြင်ကွေ့ခုံအာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ကောန်	ကလောန် (ဗွာ/ အလုပ်)
ကျို	ကလို
ကြို	ကရို
ဂြိုင်	ဂရိုင်
ပြိုင်	ပရိုင်
ပြိုက် (စုတ်)	ပရိုက် (ဗွတ်မစုတ်လုပ်မာန်)
ပြိုက် (သွဘဲ)	ပရိုက် (ဘဲဒဏ်)
ပြယ်	ပရ်
ပြို	ပရို
ဂြောပ်	ဂရောပ်
ဇြိုင်	ဇရိုင် (ဥပမာ-ဇရိုင်ကွာင်။ ထွဲဇရိုင်။)
ဗြ	ဗရ
ဗြမြန်	ဗရဗရန်
ဂြး	ဂရး
ဗျို	ဗယို
ဗျ	ဗယု (ဥပမာ-အဝဲဗယု)
ဗျို	ဗယိ (ဥပမာ-ဒးဗယိညး)
တွံ (တွံခပ်)	တဂုံ (တဂုံခပ်)
ကွတ်	ကဝါ/တဝါ
ကျိုင်ကျဲ	ကပိုင်ကပဲ
ကြာပ်	ကရာပ်
ကြာတ်	ကရာတ် (ဥပမာ-ဍုင်ကရာတ်မွဲက်)
ကြတ်	ကရတ် (ဥပမာ-ဂွိုင်ကရတ်)
ကြိုင်ချုဟ်	တရိုင်တချုဟ်/တရိုင်ထချုဟ်/တရိုင်လချုဟ်
ကြေပ်	ကရေပ်
ဇှိုင်	ဒလေင်/ဓလေင် (ဒှဲအခပ်(ဂ)ကို ပြိုင်ခုံအာအခပ်(ဒ/ဓ))
ပြ်	ပရ်

၁၅။ ပိုဒ်ကြိယာလို့ ကွက်စုတ်ကွက်(ဝ)တဲ့ မပြင်လှဲဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ပ	ပွ ('ပြဝ' လေဝ်ချူ)
ပံက်	ပွံက်
ယံ	ယွံ/ယဝါ

နာဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ယို	ယွို	(‘လူဝို’ လေဝ်နွံ)
ယို	ယွို	(‘လူဝို’ လေဝ်နွံ)
ဒို	ဒို	
သိုင်	သွိုင်	(ဥပမာ-ဂဠုဲသွိုင်။ ညှိန်သွိုင်။)
ပတ်	ပွတ်	(ဥပမာ-အွာပွတ်)
ပေက်	ပွေက်	(ဥပမာ-ပေက်ပွေက်။ ပွေက်လှိုက်။)
ပေါတ်	ပွေါတ်	(ဥပမာ-ဒွေါင်ပွေါတ်)
ပန်	ပွန်	(ဥပမာ-ဒးပွန်ကံ။ ဒးပွန်တူ။)
ဒက်	ဒွက်	(ဥပမာ-ဒွက်သော်)
ပူ	ပူ	
ဗဝ်	ဗွဝ်	
ဗို	ဗွို	
ကေတ်	ကွေတ်	
တိုန်	တွိုန်	
ကို	ကွို	(အခပ်(က)ဂှ် ပြိုင်ဒ်အာအခပ်(တ) (ဥပမာ- တွိုဇ္ဇော်မ သုန် = စာဂဇ္ဇော်မသုန်။/ ကောန်တွိုသိုင်အိန် = ကောန်သိုင်အိန်ကိုလဝ်။/ တွသိုတွိုမိမ = တွသိုမိမကိုစ လဝ်။)
ဖက်	ဖွက်	(ဥပမာ-စုံဖက်)
သေက်ဇို	သွေက်ဇို	
တိုင်တိုက်	တွိုင်တွိုက်	

၁၆။ ပိုဒ်ကြိယာလျှို ကွက်စုတ်ကွက်(န)တု မပြိုင်လှာဲဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ပံက်	ပွံက်
သံက်	သွံက်
ဂို	ဂွို
ပတ် (ပတ်ဒုတ်တု)	ပွတ် (ဥပမာ-ဂှ်ပွတ် = ဂှ်မေုာ်ဒုတ်တု)
စံင်	စွံင် (ဥပမာ-သိုစွံင်)
စတ်	စွတ် (ဥပမာ-ဖျုန်စွဲစွတ်) (‘ကွေတ်’ လေဝ်ဂွံဆို)
သာ (သာလး)	သွာ (သွာလး)
သူ	သွူ (ဥပမာ-နသွူ)
စ	စွ

၁၇။ ပိုဒ်ကြိယာလျှို ကွက်စုတ်ကွက်(မ)တု မပြိုင်လှာဲဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ဇိုက်	ဇွိုက် (ဥပမာ-မဲ့ဇွိုက်။ ဂကူဇွိုက်။)

ဇိုင်	ဇိုင်
သုင်	သျှင် (ဥပမာ—လဗင်သျှင်)
ဒေပ်	ဒေပ် (ဥပမာ—ဂွံဒေပ် = ဂွံသွက်ဂွံဒေပ်အပေါက်)
ဒိုင်	ဒိုင်
တောံ	တောံ (ဥပမာ—တောံပိုင်)
ကပ် (ပိုင်ကပ်)	ကွပ် (ဥပမာ—ချေကွပ်ပိုင် = ချေမလေပ်ပိုင်ကပ်၊ ချေအပြောံ ဟုံသေင်ကိုချေဂကူသိန္နံ။)
လုတ်	လျှတ်/မုတ် (ဥပမာ—ဒေတ်လျှတ်/ဒေတ်မုတ်။ လျှတ်ဒွး/မုတ် ဒွး။)
ဇိုတ်	ဇိုတ် (ဥပမာ—ဇိုတ်ခိုင်/ယာတ်ဇိုတ်ခိုင်)
တော်	တော်
တာန်	တုန် (ဥပမာ—ကလောန်တုန်။/ ဂကူတုန် = ဂကူတာန်မပွံန၊ ဒကပ်)
သပ် (သပ်တဲ)	သွပ် (သွပ်တဲ)

၁၈။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောန်လျှီ မှုကိုအခပ်ကွက်(ဝ)ဂှ် ဒွဲကွက်(ဝ)ဂှ် ပြင်အာကွက်(မ)တဲ မပြင်လှဲအာ ဒဒ်ပိုဒ်နာမ်လေပ်နွံရ။ ကြိယာလျှီမှုအခပ်ကွက်(လ)ဂှ် ကွက်(လ)ဂှ် ပြင်အာကွက်(န)လေပ်နွံရ။ ကြိယာ လျှီမှုအခပ်ကွက်(၃)ဂှ် ကွက်(၃)ဂှ် ပြင်အာကွက်(န)လေပ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ကွတ်	ကွတ်
ကွက်	ကွက် (ဥပမာ—ကွက်မန်စိုသ်။ ကွက်ကအ်။ နကွက် = နမ ကွက်တလဲလပ်။)
ဇောင်	ဇောင်
ကောင်	ကောင် (ဥပမာ—ကွိုင်ကောင်)
ပျင်	ပျင် (အခပ်(ပ)ဂှ် ပြင်အာအခပ်(ဖ)

၁၉။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောန်လျှီ မှုအခပ်ရမ်သင်ဖြိုင် မပွံကို(ဆ)(ထ)(ဖ)တအ်ဂှ် ရမ်သာ(ဟ)မှုဒိုင် ပွဲအ ခပ်ဝံတအ်ဂှ် အနိုင်ထကးပွိုင်ကွဲတဲ မပြင်လှဲဗဒ်ကေတ်ပိုဒ်နာမ်လေပ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ဆာန်	ဖြဟာန်
ထတ်	ဖြဟတ်
ထင်	တဟင်
ထေ	တဟေ
ထံက်	ဒဟံက်
ဖက်	ဗဟက်

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုင်ချင်အမေရိကာန်)

၂၀။ ကြိယာဗွဲမအောက်လို့ မှုံသိုလက်သန်ခဏင်ဇိုင်မွဲ(၇)ဂှ် ကွက်စုတ်ကွက်မွဲမွဲသတ် မပ္တံကွက်(န) ကွက် (မ)တဲ လက်သန်(၇)ဂှ်ကွဲဗွန်အာ (ဝါ) ဇိုင်ပိုတ်အာတဲ မပြင်ဒ်အာပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
တိုန်	တိုန် (= အရာသွက်ဂွံတိုန်)
ပိုက်	ပိုက် (= အရာသွက်ဂွံပိုက်ကျာ)
လို့	လို့ (ဥပမာ-အာစိုပ်လို့ဇျာန် = ဇျာန်လို့အာ။/ အာစိုပ်လို့သီလ = သီလလို့အာ။/ အာစိုပ်လို့ကာယ = ကာယလို့လတ်အာ (ချိုတ်)/ လို့ကမ်မသုန်သတ် = ပွကမ်မလို့မသုန်သတ်။)
ဒိုဟ် (တိဒိုဟ်တိုန်)	ဒိုဟ် (ဥပမာ-တိဒိုဟ်။ ဒိုဟ်တိ။)
လို့န်	လို့န် (ဥပမာ-လို့န်ဇိုင်/ဗွာ-ဇြေနင်းဖတ်)

၂၁။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောက်လို့ မှုံကုအခပ်(၃)(၈)(ရ)တအ်ဂှ် ပြင်လှာဲကွဲအခပ်တုဟ်မွဲတဲ သိုမဒင်စုတ်ကွက် မွဲမွဲတဲ မပြင်လှာဲဒ်ကျင်ပိုဒ်နာမ်လေဝ်နွံရ။ လဆောင် လက်သန်မပ္တံကွဲဗွန်ခဏင်ဇိုင်မွဲ(၇)၊ ခရီုကွဲပို(၁)တအ်ဂှ် ကွဲဗွန်အာလေဝ်နွံရ။ (ဝါ) လဆောင်ဇိုင်ပိုတ်အာ လဆောင်ကွဲပိုတ်အာရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
ဇောင်	လှောင်/တောင်
ဇောင်စိုတ်	လှောင်လို့တ်/တောင်တို့တ် (ဇိုင်ပိုတ်အာ)
ဍုဟ်	လှုဟ်/လမုဟ် (ဥပမာ-သတ်ကြုက်လှုဟ်။ သုဆုလှုဟ်။)
စတ်	လှတ်/လမတ် (ဥပမာ-တူးသုဆုလှတ်)
စိုဟ်	လှုဟ်/တှုဟ် (ကွဲပိုတ်အာ) (ဥပမာ-ပရိုက်လှုဟ် ပရိုက်ဂွံ)
စိုဟ်စိုတ်	လှုဟ်စိုတ် (ကွဲပိုတ်အာ)
ရပ်	လှပ်/ဝပ် (ဥပမာ-ဍုင်သုင်ဍုင်လှပ်)
(ဍုဟ် + စတ်)	လှုဟ်လှတ် (ဥပမာ-သတ်ဆုလှုဟ်လှတ်) (= သတ်ဆုဍုဟ်ဟ်ကို ကြိုင်ကို စတ်ကို မိက်ဂး။)

၂၂။ ပိုဒ်ကြိယာဗွဲမအောက်လို့ မှုံကုအခပ်(သွ/ဇြ)ဂှ် ဒွဲ(သွ/ဇြ)ဂှ် ပြင်ဗဒ်ကွဲ(လျ)တဲ မပြင်လှာဲဒ်အာပိုဒ် နာမ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
သွင်/ဇြင်	လျင် ('လမျိုင်' လေဝ်နွံ)
သွင်သိုက်/ဇြင်သိုက်	လျင်သိုက်
သွိုင်/ဇြိုင်	လျိုင်
သွိုဟ်/ဇြိုဟ်	လျိုဟ် ('လမျိုဟ်'/'ဒမျိုဟ်' လေဝ်နွံ)

နာဲသက်လောန် (ဍုန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွဲဍုင်အမေရိကာန်)

၂၃။ ဝေါဟာရလျှို့ ပိုဒ်ကြိယာကိုပိုဒ်နာမ် တွင်ဟွံမွဲ တုပ်သွဟ်ဒိုင်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

ပိုဒ်ကြိယာ	ပိုဒ်နာမ်
သျှိုက်	သျှိုက်
ဖအောင်	ဖအောင်
စွဟ်	စွဟ်
ဒေတ်	ဒေတ်
လှုတ်	လှုတ်
လှောင်	လှောင်
သလှော်ပွာ	သလှော်ပွာ
စွဲစွော်	စွဲစွော်
ကျိုက်လှောင်	ကျိုက်လှောင်
ကျက်ကွဲ	ကျက်ကွဲ
ဥဏ္ဍာတ်	ဥဏ္ဍာတ်
စိုန်ပြမာန်	စိုန်ပြမာန်
ကြကောတ်	ကြကောတ်
သမောဲကြန်	သမောဲကြန်

ဝေါဟာရလျှို့ နဲချူလိက်ကော့ဒ်ရမ်သင်ပုဒ်

ဝေါဟာရလျှို့ နဲချူလိက်ကိုရမ်သင်ပုဒ်အရေဝ် တွဟ်ဒိုင်ရင်ညွအ်တဲ ကပ်ဂပ်ဒးစွံသတိရ။ ကာလဟိုအ် ရေဝ်ဂှ် ရမ်သင်အရေဝ်ဗိုလ်နွံကိုဒ်ရ ကာလချူလိက်မွဲ ဗွဲမညီသာကိုသွှောင်လိက်ဟောင် ဒးချူရောင်။

	နဲချူလိက်	ရမ်သင်အရေဝ်
၁။	ကမ္ပတ်	ပဋ္ဌတ်
၂။	ဘကမ္ပ	ဘပဋ္ဌ
၃။	ကမ္ပိုင်	ပဋ္ဌိုင် (ဗွာ-ကောက်ညှင်း)
၄။	ကမ္ပိုင်	ပဋ္ဌိုင် (ဗွာ-ရေတွင်း)
၅။	ကမ္ပက်	အဋ္ဌက် (ဗွာ-ငကန်း)
၆။	ကမ္ပ (ညးမက္တ)	အဋ္ဌ (ဗွာ-ငအ)
၇။	ကမ္ပောန်	အဋ္ဌောန်
၈။	မ္ပေအ်	ဗလေအ်/ဗလိ
၉။	ကမြမ် (မ္ပိတ်ကမြမ်)	ပရမ် (မ္ပိတ်ပရမ်)
၁၀။	တမြမ် (မ္ပိတ်ကြမ်အ်)	ပရမ်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

၁၁။	တမြိုင် (သူတမြိုင်)	ပရိုင် (သူပရိုင်)
၁၂။	တရိုင် (တရိုင်လင်စိုတ်)	ပရိုင် (ပရိုင်လင်စိုတ်)
၁၃။	ကယျ/ကမျ (ဒင်ကယျ/ဒင်ကမျ)	ပယျ (ဒင်ပယျ)
၁၄။	ကယျိုင်/ကမျိုင် (မှိုဟ်ကမျိုင်)	ပယျိုင် (မှိုဟ်ပယျိုင်)
၁၅။	ကလေအ် (ကလေအ်ဇကု)	ပဋ္ဌေအ် (ပဋ္ဌေအ်ဇကု)
၁၆။	လမွး (လမွးဗတီ)	ဗလး (ဗလးဗတီ)
၁၇။	လမွိုင် (တိရစ္ဆာန်မွဲဂကူမွဲကိုဇလ)	ဗလိုင်
၁၈။	လမွံ (လမွံလုပ်မတ်)	ဗလံ (ဗလံလုပ်မတ်)
၁၉။	လမွိုက် (လမွိုက်ကျွံ)	ဗလိုက် (ဗလိုက်ကျွံ)
၂၀။	လမွှ်/မွှ် (လမွှ်မတ်/မွှ်မတ်)	ဗလှ် (ဗလှ်မတ်)
၂၀။	မြန် (ယဲမြန်)	ဗရန် (ယဲဗရန်)
၂၁။	မြ်	ဗရ်
၂၂။	မြိုင်	ဗရိုင်
၂၃။	မြဟ်	ဗရဟ်
၂၄။	မြက်	ဗရက်
၂၅။	မြီ (ကွိုင်မြီ)	ဗရီ (ကွိုင်ဗရီ)
၂၆။	မြိုင်	ဗရိုင်
၂၇။	မသ (သျှမသ)	ပသ (သျှပသ)
၂၈။	လမျို	ဗယို
၂၉။	ရမျိုင်/ရမ်သိုင်	ပသိုင်
၃၀။	ကမွေကမွိုင်	ပဋ္ဌေပဋ္ဌိုင်
၃၁။	စမြ (စမြဗဟောက်)	ပရ (ပရဗဟောက်)

တင်သဒ္ဒါ။

- ၁။ ‘ကမြမ်’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကြမ်’ ရ။
- ၂။ ‘တမြအ်’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကြအ်’ ရ။
- ၃။ ‘တမြိုင်’ ကောံ ‘တရိုင်’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကြိုင်’ ရ။
- ၄။ ‘ကယျ’/‘ကမျ’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကျ’ ရ။
- ၅။ ‘ကယျိုင်’/‘ကမျိုင်’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကျိုင်’ ရ။
- ၆။ ‘ကလေအ်’ ၎် ခေ့ပွပ်တိတ်ကျိုင်နူ ‘ကွေအ်’ ရ။

ပွဲကာလမဟိုအရေဝ်၎် ဟိုနုကိုရမ်သိုင်အရေဝ်ကိုလေဝ် ကာလချူလိက်မွဲး နဲပိုင်မအခဝ်၎် ထေက်ကိုဒး ချူတ် အတိုင်သ္မာဝ်လိက်ဟေင်။ တင်ဏအ်၎် တွအ်ညးတွအ်အဲ ဂပ်ဂပ်စွံသတိရ။

ကြိယာကာရိတ်

ပွဲဘာသာပိုမန်ဂ် ရပ်စပ်စကားတံဒိုင် ကြိယာကာရိတ်ဂမ္တိုင် (causative verbs) ဗွဲမဂ္တိုင်သန်ရ။ ကြိယာသုဒ္ဒဂမ္တိုင် (non-causative or intransitive verbs) ဗွဲမဂ္တိုင်တအ်ဂ်လေဝ် ပြင်ဗဒ်ကွဲကြိယာကာရိတ်မန်ရ။ ဗိုနဲဒေဲမပြင်လှဲအာတအ်ဂ် နွံနဲတူဟ်ဟ်သတ်တဲ ညံင်ဂံတီနဲဒေဲဂ် ပွက်ဇ္ဇော်တရ။ နူကြိယာသုဒ္ဒ မပြင်ဗဒ်ကြိယာကာရိတ် နဲမပြင်လှဲဂမ္တိုင်ဂ် ထွဲကိုလင်ဗွဲသုဝ်ဝံရ။

၁။ ဗွဲဂတကြိယာသုဒ္ဒဂ် ပံင်စုတ်အခပ်(ပ)တဲ ပြင်လှဲဒ်အာကြိယာကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	တိုန်	ပတိုန်/ပွိုန်
၂။	တိ	ပတိ/ပွိ
၃။	တိတ်	ပတိတ်/ပွိတ်
၄။	တေင်	ပတေင်/ပွေင် (ဥပမာ-ပတေင်လဝ်ဗုင်)
၅။	တ်	ပတ်/ပွံ (ဥပမာ-ပွံဒယိုင်။ ပွံသိုကွိုန်။)
၆။	ချိုတ်	ပချိုတ် (ဥပမာ-ပချိုတ်လဝ်မုက်မတ်)
၇။	ကောံ	ပကောံ/ပွောံ
၈။	ခိုင်	ပခိုင်
၉။	ခိုဟ်	ပခိုဟ်
၁၀။	ကိုင်	ပကိုင် (ဥပမာ-ပကိုင်လဝ်ပုတ်)
၁၁။	ကေင်	ပကေင်/ပွေင်
၁၂။	ကတ်	ပကတ်/ပွတ်
၁၃။	လို (လိုလတ်)	ပလို (ပလိုပလတ်)
၁၄။	မိင်	ပမိင်/ပွိုင်

၂။ ဗွဲဂတကြိယာသုဒ္ဒဂ် ပံင်စုတ်အခပ်(ဖ)တဲ ပြင်လှဲဒ်အာကြိယာကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	အောန်	ဖအောန်
၂။	အိုတ်	ဖအိုတ်
၃။	အိင်	ဖအိင်
၄။	အုတ်	ဖအုတ် (ဥပမာ-ဖအုတ်ထောံပုင်)
၅။	အဲ/အွဲ	ဖအဲ (ဥပမာ-ဖအဲထောံခွဲစာင်)
၆။	ဍုန်	ဖဍုန် (ဥပမာ-ဖဍုန်ကွဲစိုတ်။ ဖဍုန်ဒြဟတ်။)
၇။	ဍုက်	ဖဍုက်/ဖုက် (ဥပမာ-ယာတ်ဂ် ဖုက်ထောံဍုက်ညိ။)
၈။	ဍုက်	ဖဍုက်/ဖုက်

နဲသက်လောန် (ဍုန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

၉။	ဥုတ်/တဥုတ်	ဖဥုတ်/ဖုတ် (ဥပမာ-လွကျင်ဖဥုတ်ဒိုင်အဲစမ်။)
၁၀။	ဥိုက်	ဖဥိုက်/ပဥိုက်
၁၁။	ဥောင် (ဥောင်စိုတ်)	ဖဥောင် (ဖဥောင်လို့တ်)
၁၁။	လိုင် (လိုင်စိုတ်)	ဖလိုင် (ဖလိုင်စိုတ်)
၁၂။	လှက်	ဖလှက် (ဥပမာ-လွန်ဖလှက်)

၃။ ဗွဲဂတကြိယာသုဒ္ဒဂ် ပင်စုတ်အခပ်(ဗ)တဲ ပြင်လှဲဒ်အာကြိယာကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ဒိုက်	ဗဒိုက် (ဥပမာ-ပွေင်ဗဒိုက်။ ဗဒိုက်စိုတ်။)
၂။	ဒို	ဗဒို
၃။	ဒေါမ်	ဗဒေါမ် (ဥပမာ-လဗိုတ်ကျာပိုက်ဗဒေါမ်ကျေံတံ့ဆု။)
၄။	ဒိုအ်	ဗဒိုအ်
၅။	ဒိ	ဗဒိ (ဥပမာ-ဗဒိတ်)
၆။	စ	ဗစ/ဗွ
၇။	ဇုတ်	ဗုတ် ('ဗုတ်/ဗုတ်' လေဝ်နွံ)
၈။	ဗိုန်	ဗဗိုန် (ဗွဲမဂ္ဂိုင်ချူတ် 'လဗိုန်')
၉။	ဗုင်	ဗဗုင် (ဥပမာ-ဗဗုင်လဝ်အဲတဲ လွထေံကာအဲညိ။)
၁၀။	စိုပ်	ဗစိုပ်/ဗွိုပ်
၁၁။	မ (မတ်)	ဗမ/ဗွ (ဗွတ်)
၁၂။	မံက်	ဗမံက်/ဗွံက် (ဗွံက်ရုပ်ရဲ) နဲပင်မအခပ် တုပ်ကိုဒိုတ်ဗွံက်

၄။ ကြိယာသုဒ္ဒလူနီ မွဲအခပ်(ယ)(ရ)(လ)တအ်ဂ် ဗွဲဂတဗွဲ ဒင်စုတ်အခပ်(ပ)တဲ အခပ်မူလ(ယ)(ရ)(လ)တအ်ဂ် ဒ်အာကွက်တဲ ပြင်လှဲဒ်အာကြိယာကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ယောပ်	ပျောပ်
၂။	ယုတ်	ပျုတ်
၃။	ယုတ်မာ	ပျုတ်ပွာ
၄။	ယး	ပျး
၅။	ရံ	ပြံ
၆။	ရင်	ပြင်
၇။	ရေင်	ပြေင်
၈။	လုပ် (လောပ်)	ပျုပ် (ပျောပ်)
၉။	လော	ပျော
၁၀။	လင်	ပျင်
၁၁။	လေင်	ပျေင်
၁၂။	လ်	ပျ်
၁၃။	လုတ်	ပျုတ်

၄။	သဝ်	ပျင် (ဥပမာ-ပျင်ကွေ့တူတဲ့ ဖ်ကွင်။)
၅။	စ (စသွင်)	ဖျ (ဖျသွင်)
၆။	စိန် (စိန်ဝုန်)	ဖျိန် (ဖျိန်ဖျိန်)
၇။	စပ်	ပျင်
၈။	စော်	ဖျေ
၉။	စိပ်	ဖျိပ်

၇။ ကြိယာသုဒ္ဒလူမအောက် မွဲကိုအခပ်(ဟ)ကို အခပ်(ဟ)ကို ပြင်ဗဒ်ကွေ့အခပ်(ဖ)တဲ့ ပြင်လှဲဒ်အကြိယာ ကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ဟုံ (ဟုံဒုင်)	ဖုံ (ဖုံဒုင်)
၂။	ဟာပ်	ဖာပ်
၃။	ဟီ	ဖီ
၄။	ဟုတ် (= လိုလတ်။ လေင်ဒိုက်)	ဖုတ် (ဥပမာ-လွဖုတ်ထောံကွေ့ဒတဲ့မြမောပ်ညး ညိ။) (ဖုတ် = ပလို။ ပွေင်။)

တင်သမ္ဘီ။ (ဟုံ) (ဟာပ်) (ဟီ) (ဟုတ်)တအ်ကို ဗွဲဂတက်ဒင်စုတ်(ပ) ညံင်နဲလှေင်(၁) မထွေးလပ်ဗွဲလတူ တေံမွဲး ဒ်ကွင်(ပဟုံ)(ပဟာပ်)(ပဟီ)(ပဟုတ်)အိုတ်ရ။ မွဲအဆင်ပွန် အခပ်(ပ)ကိုအခပ်(ဟ)တအ်ကို ပံင်ပ ကွေ့မွဲအခပ်မွဲရမ်သင်မွဲး ဒ်ကွင်(ဖုံ)(ဖာပ်)(ဖီ)(ဖုတ်)ဝံရ။

၈။ ကြိယာသုဒ္ဒလူမအောက် မွဲကိုအခပ်(ဇ)ကို ကုအခပ်(ဇ)ကို ပြင်ဗဒ်ကွေ့အခပ်(ဗျ)တဲ့ ပြင်လှဲဒ်အကြိယာ ကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ဇု	ဗျု (= ဗဇု) (ဥပမာ-ဗျုပုန်။ ဗျုချေ။)
၂။	ဇိ	ဗျိ (= ဗဇိ) (ဥပမာ-ဗျိစိင်။ ဟိုဗျိအကြာ)
၃။	ဇတ်	ဗျတ် (= ဗဇတ်) (ဥပမာ-ဗျတ်ဒုင်ကွာ။ ဗျတ်ဇကု။)

၉။ ကြိယာသုဒ္ဒလူမအောက် မွဲကိုအခပ်(ချ)ကို ကုအခပ်(ချ)ကို ပြင်ဗဒ်ကွေ့အခပ်(ဂ+စ)တဲ့ ပြင်လှဲဒ်အကြိယာ ကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဒ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ချိတ်	ဂစိတ်
၂။	ချဲ (ပြဲးချဲ)	ဂစဲ

၁၀။ ကြိယာသုဒ္ဒလူမအောက် မွဲကိုအခပ်မပွံ(ခ)(ဖ)တအ်ကို ကုရမ်သင်(ဟ)မွဲပွဲအခပ်ဝံတအ်ကို အနိုင်ပါထ ကးပွိတ်ကွေ့တဲ့ ဗဒ်ကေတ်ကြိယာကာရိတ်လေဝ်နွံရ။ ဥပမာ -

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဒုင်အမေရိကာန်)

	ကြိယာသုဒ္ဓ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ဖေက်	ဗဟေက် (ဥပမာ-စမြဗဟေက်။ ဘဗဟေက်။)
၂။	ခိုဟ်	ဂဟိုဟ် (= ပလေဝ်။ ပခိုဟ်။) (ဥပမာ- ဂဟိုဟ်သုစ ရိုတ်ညိ။/ ပလေဝ်ဂဟိုဟ်ထွိုင်ကွာင်။

၁၁။ ကြိယာသုဒ္ဓလှိုတအ်ဂ် ပွဲကောတ်ပိုဒ်ကြိယာဝံဂ် ပံင်စုတ်(ကွေ့) ဟံသေင်သင်ဂ် ပံင်စုတ်(ကို) မမိက်ကို မွဲမွဲတဲ ပြင်ဗဒ်ကေတ်ကြိယာကာရိတ်မာန်ရ။ ဥပမာ -

	ကြိယာသုဒ္ဓ	ကြိယာကာရိတ်
၁။	ဗွဲ	ဗွဲကွေ့/ဗွဲကို (ဥပမာ-သုတ်ဗြဒယေတ် မှုရမ်သင်မဇိပ်ဂြိပ် မ ဗွဲကွေ့စိုတ်အဲ (ဝါ) မဗွဲကိုစိုတ်အဲ။)
၂။	ကျိုက်လှေင်	ကျိုက်လှေင်ကွေ့ (ဥပမာ-စဝ်လောဘဒေါသမောသတအ်ဂ် မ ကျိုက်လှေင်ကွေ့စိုတ်သတ်တအ်ရ။)
၃။	ကတ်ကွံ	ကတ်ကွံကွေ့ (ဥပမာ-သွိုင်နန်မိတ်ဗဒ်ပုတ် မကတ်ကွံကွေ့ဗျာ ကြိုင်ဂ်ရ။)
၄။	ကျွက်ကွဲ	ကျွက်ကွဲကွေ့ (ဥပမာ-မှာထေရ်သီဝလိဝံ ကျွက်ကွဲကွေ့အလုံတိ ဇောဝံတဲ အာစိုပ်ဒဒ်အရှန်ရ။)

တင်သဗ္ဗိ။ ဝေါဟာရဓါ မတွံဂး(ယအ်)ကို(ယုအ်) ညးလှိုမဂြိုင်တအ် မရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ပွဲခေတ်ပိုတူ ဣအ်ဂ် ဒ်ဝေါဟာရမန်ဗျာဗျာဟံသေင်၊ မဂြေံကေတ်လဝ်နူဝေါဟာရဗျာဗျာ (လျော့)ကို(လျော့)ဝံဟေင်ရ။ (ယအ်)ဂ် ကေတ်သုလဝ်ကြိယာသုဒ္ဓတဲ (ယုအ်)ဂ် သုလဝ်ကြိယာကာရိတ်ရ။ ပွဲကြိယာသုဒ္ဓမွဲမွဲ ပံင်စုတ် ကွက်(၂)တဲ မသွတ်ကြိယာကာရိတ်ဂ် မဒ်နဲလိက်ဗျာဟေင် ခေံဟံသေင်ကိုနဲလိက်မန်ပိုရ။ ပွဲနဲလိက်ဗျာ ဟေင် နဲမပံင်စုတ်ကွက်(၂)နွံရ။ ပွဲလိက်ဗျာ ဥပမာ - (၁) လဲ -- လဲ။ (၂) လွင့် -- လွင့်။ (၃) နိမ့် -- နိမ့်။ (၄) မြင့် -- မြင့်။ (၅) လျော့ -- လျော့။ မပ္ပံသင်ဝံတအ်ရ။ ဗွဲတရားဂ် ချပ်ဗစာ ကေတ်ညိ။ ဝေါဟာရဓါ (ယအ်)ကို(ယုအ်)ဝံ ဟိုတ်ခေံဗျေတ်ဒိုင်ကိုအဲခိုက်မန်တဲ ဟံဂပ်ဂပ်စကာ ထေက်ကို ဒးတးပါကလံလှ်ကွေ့ရောင်။

((((((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))))

နဲသက်လောန် (ဗျာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ညိုင်အမေရိကာန်)

အခပ်ရမ်သင်တော် ကျင့်စဉ်ချုပ်ချုပ်ချုပ်

ပွဲလိက်အုပ်ချုပ်မှုပုံစံ “လိမ္မော်ပင်ပင်ပင်” ၏ အာသိုက်လိုင် မဒင်ယူကွေဟ်နဲအိန်ဟင်မန်ဂ် ဟိုဂီးလင် (၁) “အခပ်(မ)စါမလွဲက်ထပ်လင်မွဲ(မ္မ)ဝွံဂ် ညးတမ္ဘာတအ်မချူတ်သင်ဝွံဂ် တွဟ်နညးသ ကိုတိတ်ဗွဲရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်ဂကောံဗျန်အဃောသင်ရောင်” မွဲဂ်ကို၊ (၂) “ပွမချူတ်(လိမ္မော်)ဂ် ဗွတ်မှာ၊ နကိုအခပ်(မ)စါမလွဲက်ထပ်တဲ မချူတ်(လိမ္မော်)ဂ်ရောင် မဒးကိုဗိုန်” မွဲဂ်ကို၊ (၃) “အခပ်ဂ ကောံဗျန်တတိယ (ဝါ) အခပ်ဗျန်ဃောသအဃောသ သိုရမ်သင်စါသင်မပွဲတ်မာန် မပွဲက်အခပ် (ဋ)(ည)(မ)(ယ)(ရ)(လ)(ဝ)တအ်ဂ် ယံဒေုဟံဂ်ဒြဟတ်အထံက်ပင် နူကိုရမ်သင်အခပ်ဗျန်အဃောသ မမိက်ကိုမ္မဲမွဲမွဲ ဒေုသောံတိတ်ရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်ဗျန်အဃောသင် နဲလိလေဝ်ဒ်ဟံမာန်” မွဲဂ် လေဝ်ကို၊ အိုတ်သိုဂလန်ပိစွဲဝွံ ဟံဒုာံဟံဒးရောင် အဲညာတ်စေံစိုတ်ရ။

ဗွဲစွတ်တုန် အခပ်(မ)စါမလွဲက်ထပ်လင် ပွဲဝေါဟာရဂမ္တိုင် မပွဲက် ‘ဘိမ္မာ’ ကို ‘လိမ္မော်’ တအ်ဂ် တွဟ် နပွဲက်ရမ်သင်(ဘိမ္မော်)ကို(လိမ္မော်)ရောင်၊ ဒေုဟံစပ်ကိုဒတိတ်ရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်ဂကောံဗျန်အဃော သင်ရ။ ပွမချူတ်(ဘိမ္မော်)ဂ်လေဝ် (ဘိ)ကို (ဘိမ္မော်)ကို သိုစါနဲပွဲတ်ရမ်သင်မာန်ရ။ အခပ်(မ)မ္မဲဂ်ရ ဒင်စစါအလန်တဲ ရမ်သင်(ဘိမ္မော်)ပွဲတ်မာန်မွဲရ။ အခပ်မ္မဲဒင်စစါအလန်သင်ဝွံ ပွဲလိက်မန်ပို အခိုက်နွံ ရ။ ဗွဲဥပမာမွဲ မပွဲက်(သတြု),(ပဋြ),(နိဋြ),(မဇ္ဈ),(မဇ္ဈိ),(ကုမာ)တအ်ဂ် အခပ်မ္မဲဒင်စလဝ်စါဝါ တဲ ညးချူခဃောပင်ကွေံလင်သင်ဂ် လဆောဝ်ဝံဆိုကေတ်နွံရ။

- မူလဒုာံအခပ်မ္မဲမ္မဲ အခပ်စါမလွဲက်ထပ်ကေတ်တဲ မချူတ်မာန်လေဝ်နွံရ။
- မူလဒုာံအခပ်စါမလွဲက်တဲပွန် အခပ်မ္မဲမ္မဲပလံထောံကွေံတဲ မချူတ်မာန်လေဝ်နွံရ။

ရံသင်ဝံဝေါဟာရလျှို ဗွဲစါနဲစါရမ်သင် မလှာဲဂတးချူတ်မာန်ဂ် ဒ်တောင်လက်သန်ဘာသာပိုမန်ရောင် အဲညာတ်ကေတ်ရ။ ပွဲဇန်ကဗျလင်ကံမန်တြေံဂမ္တိုင်လေဝ် ဒုာံမဒ်အခိုက်ကာရန်ဇကုဂ် ရဲကေတ်တဲ သို ကိုစါနဲစါရမ်သင်ဟေင် ကဝိမန်ပိုတမ္ဘာတအ် အခိုက်မချူဆန်တဲနွံဂ် သုစိုတ်ဂစင်ဗွဲတဲမွဲ ဝံဆိုကေတ် မာန်ရောင်။

- မူလဒုာံမဒ်အခပ်မ္မဲ အခပ်စါမလွဲက်ထပ်ကေတ်တဲ မချူတ်တဲ ဒးထွဲဥပမာညိမွဲ (ပကတိ)/ (ပက္ကတိ), (အကာရ)/(အက္ကာရ)/(အက္ကရ), (သုဂတိဘုံ)/(သုဂတိဘုံ), (ကတိက)/(ကတိက), (ပ ငိုညာန်)/(ပတိညာန်), (ဗာရာဏသီ)/(ဗရာဏသီ), (ဥပမာ)/(ဥပမာ), (ဥပို)/(ဥပို), (ဥပရာဇာ)/(ဥပရာဇာ), (ရူပါရီ)/(ရူပရီ), (ဘိမ္မာ)/(ဘိမ္မာ), (လိမ္မော်)/(လိမ္မော်)/(လိမ္မော်), (မြိမြိန်)/(မြိမြိန်), (ကိုလေဝ်)/(ကိုမ္မော်), (ဋ္ဌာနန္ဒရ)/(ဋ္ဌာနန္ဒရ) မြသင်ဝံရ။

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

မူလဒွဲအခပ်စါမဂ် ပလှ်ပွဲတဲထောံကွဲမဲတဲ မချုဉ်တဲဂ် ဗွဲဥပမာမူး ဝေါဟာရမပွဲ (အဓိပ္ပါယ်)/ (အဓိပ္ပါယ်), (နိဗ္ဗာန်)/(နိဗ္ဗာန်)/(နိဗ္ဗာန်), (အဓိဋ္ဌာန်)ဂ် ဗွဲရမ်သင်(အဒိတ်ထာန်)ကို (အဒိထာန်) ကို လဆောဝ်ဒွဲအခပ်(ခ)ဂ် လှဲကွဲနအခပ်(ဒ)ကို သင်ဝံမွဲတဲအိုတ်ရ။

ဝေါဟာရလျှိုင်သွင် မချုဉ်တဲနရပ်သိုရမ်သင်မကမဲသင်ဂ် ဒးထွဲဥပမာညိမူး ဝေါဟာရမပွဲကို (ဗဟုသု တ)/(ဗဟုသုတ), (နိဂို)/(နိဂို), (နိဒါန်)/(နိဒါန်), (ပုရိသာတ်)/(ပုရိသာတ်)/(ပရိသာတ်), (ဝိ ပက်)/(ဝိပက်), (ဝိမာန်)/(ဝိမာန်)/(လ္လိမာန်), (ဝိရိယ)/(ဝိရိယ)/(လ္လိရိယ), (ဇမ္ဗုဒိပ်)/(ဇမ္ဗုဒိတ်), (အယုက်၊ အကာသ၊ အကာရ၊ အစာ၊ အဒိ၊ အဟာရ)/ (အာယုက်၊ အာကာသ၊ အာကာရ၊ အာ စာ၊ အာဒိ၊ အာဟာရ) သင်ဝံတဲအိမနွဲတဲရ။ ညံင်မပျိုင်ထွဲလဝ် ဗွဲလ္လှိုင်ဂ်ရ နနဲဇကုမဒးဝှပ် မဒ် ပွဲကဲဇကုဂ် ဂတးလှဲဗျုဉ်တဲမာန်ဂ် တွေင်အခိုက်ဘာသာပိုမန်ရ။ စိုန်ဂ်ကိုလဝ် ဇာပ်ဝေါဟာရအိုတ် သို မချုဉ်သွဲတဲသင်ဝံမာန်ဖအိုတ်ပွဲသေင်တဲ တွဟ်နဂွံတီတွဲဇနက်ခဲဂ် ပွဲကဲဇကုတဲရ။

စပ်ကိုဝေါဟာရမူး(လိမ်)/(လိမ်)ဂ် အဲပွဲတဲထွဲကိုဒွဲသာခကခဲညိ။ ပွဲလိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန် ဇော် ကျင်ဇော်အစောံမချုဉ်လဝ်တဲ အ္ဗာပါန်လှမစွတ်ဒါန်လဝ်နုသုရိုတ်ဂ် ပွဲအဋ္ဌမကွပ်ဇောတ် မက် လိက်(၁၄)ဂ် “(သိုင်ဒြဲထဝ်ဂ်) မွဲကိုဇိုင်မဗ္ဗေတ် ညံင်ရဲသင်လိမ်ကို” သင်ဝံမချုဉ်လဝ်နွဲရ။ တဲပွဲဇန် လင်္ကာဇမိုင် “လိက်ပတ်ပါရမီ (ဝါ) လိက်ပါရမီကာန်” မဒ်လိက်ဇန်ကျင်ဇော်အစောံပွန်တဲ အ္ဗာပါန် လှပွန်မစွတ်ဒါန်လဝ်ဂ် ပွဲမုက်လိက်(၅၀)ဂ် “ဒါန်သတ်ကြဲကဲဂ် ပဏှ်လိမ်၊ ဒါန်ယိုတ်သတ်ဆု ဒါန် ယာဂုအံ” သင်ဝံမွဲတဲရ။ ဒွဲဇန်လိက်တြဲသွင်တဲအိဂ်လဝ် မချုဉ်ညံင်နဲသင်ဝံဂ် ဝံညာတ်ကေတ် ဗွဲမဂ်ဂိုင်ရ။ ဝေါဟာရမပွဲ(ဂမီ), (မောင်မ)/(မံင်မ), (လှဟ်လှတ်)/(လှဟ်လှတ်), (လှောင်လှိုင်)/(လှောင်လှိုင်), (လောံလဲ)တဲအိဂ် တွဟ်နပြာကတ်ကိုဒတိတ်ရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်ဂကောံ ဗျုန်အယောသဂ် ညးတမ္ဗာစကာတ်လက်သန်ကွက်(၂)အိုတ်ရ။

ဗျုန်မန်ပိဏှသုန်မဂ် ရံင်ကိုအစောံရမ်သင်ခဲတဲ အဓိကပါပကွဲစါဂကောံ၊ ဂကောံဗျုန်ပထမ (ဂကောံ ဗျုန်အယောသ)မဲ၊ ဂကောံဗျုန်ဒုတိယ (ဂကောံဗျုန်ယောသ)မဲရ။ အခပ်ဗျုန်လျှိုင်မပွဲကို(န)(မ)(လ) တဲအိဂ် ဟိုတ်ခဲမလေပ်ပွင်ရင်လဝ် သိုရမ်သင်စါသင်ဂ်ရ ခဲလုပ်လှိုင်သိုစါဂကောံစါဇော်တဲ ဂ ကောံဗျုန်တတိယလဝ် ဂးယုဉ်ခဲရ။ ဒွဲခဲမဒးဒ်တဲဗျုန်ပထမ ဂကောံဗျုန်အယောသဂ် ခဲနွဲကိုအ စောံရမ်သင်ဗျုန်အယောသပေင်င် တုပ်သုတ်ကိုအခပ်ဗျုန်ဇော်အယောသသက်က် မပွဲကိုအခပ်(က)(ခ) (စ)(ဆ)တဲအိဂ်ကိုရ။ ကာလခဲဒ်တဲဗျုန်ပထမတဲရဂ် ခဲဝံတိတ်ရမ်သင်ထတ်မာန် ခဲမဒးကေတ်တ ဩဟတ်အထံက်ပင် နူအခပ်ဗျုန်အယောသသွင်ဏီမူးဂ် ပွဲဒ်ယုဉ်ရ။ (လိမ်)ဂ် တွဟ်နပြာကတ်ကို ရမ်သင်ခဲထတ်ဂ် (လိမ်) သင်ဝံညးတမ္ဗာဗျုဏကာတ် လက်သန်ကွက်(၂)ဂ် ပွဲဒးသလှိုင်ခင်ခမဲ သင်ရ။ ပွဲ “ပြကိုဟ်ဝင်သာသနာ” ကျင်ဇော်ဝါဇောတ်မခွဲလဝ်ဂ် ပွဲမုက်လိက်(၁၄၄) ရေင်ပွောန်(၁၆) ဂ် “သစ္စမပွဲကိုဒုရေန်မင်ဂုတ်ပွတ်ပွဲဒ်မုတ်တဲအိဂ်” ရဲဝံညးဗျုဉ်လဝ် နလက်သန်ကွက်(၂)ရ။ ပွဲမချုဉ် တဲ(လိမ်) ဗျုတ်မှာအာရမူးဂ် ပွဲသေင်ရ။ ပွဲဇန်လိက်မန်တြဲတြဟ် ကောံကဗျုအလင်္ကာမန်ဂမိုင် န တွဂုဏ်အ္ဗာဝေဒညာဏ ပ္ဍောံပ္ဍောံတက်တရးပွဲတဲဂ် ပွဲလိက်မာယဒေဝါန် ပွဲမုက်လိက်(၆၄)ဂ် ဗျုဉ်လဝ် အခပ်(မ)သိုကွက်ဟ(၂) မွဲဒွဲပွန်ဂ်လဝ် အဲပွဲတဲထွဲဏာကိုရ။ “ဒါန်မြမောင်ပွန်၊ စလှန်အဂ္ဂ။ ဒါန်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

ကွာင်မေခု၊ ဒါန်ယာဂုအံ။ ဒါန်ဒုင်ယာမ၊ ဒါန်သတ်ပဏ။ ဒါန်ပြာတ်ဒါန်ခံ၊ သတ်ဗြတာရဟ်။ ဒါန်ဂအိပ္ပန်၊ ဒါန်ပညန်သုဟ်။ ဒါန်သတ်ဆုအံ၊ လိမ့်ပွဟ်။ သွောအ်ကိုဒါန်ရော၊ သို့သောဗနဟ်။ ဩဂ်ဒါန်ဂ်၊ ဒယုတိုင်တိုင်။ ချိုတ်ဂုံတိုန်ဒောဝ်၊ သွပ်တာဝတိုင်။”

ဟိုမဲ့နဲတုန် အခပ်(မ)လွဲက်ခါထပ်မွဲ(မ္မ)ဝွံဂ် နှိဆလက်သန်ဒတိတ်ရမ်သင်ဗျန်အယောသဟေင် ယဝ်ညာတ်စိုတ်သတ်ဂ်မွဲး သွာင်နူအခပ်ဝေါဟာရညိည မပ္ပံကို(ဘိမ္မာ)(လိမ္မ)တအ်ဂ်တု အခပ်(မ)ဒွဲဝေါဟာရသွာင် မပ္ပံကို(မောင်မ)(လမောင်လမိတ်)တအ်ဂ် တွဟ်နဗျေဝ်ဒုင်ရမ်သင်ထတ်ဂးတု ချူတ်(မ္မောင်မ္မ) (လမ္မောင်လမိတ်) ညိုင်သတ်ဝွံဒုင်ကိုဟာ? သွာင်နူဂ်ပွန် ဝေင်အာနူအခပ်(မ)ဝွံတု ဗျန်ဂကောံတတိယသွေဟ်သွာင်င် မပ္ပံ(ည)(န)(ယ)(ရ)(လ)(ဝ)တအ်ဂ် သိုက်ပြာကတ်ကိုဒတိတ်ရမ်သင်ဗျေထတ်ဂ်မွဲး သိုက်ပိုသွေဟ်ပပွန်ရော? ချူလွဲက်ကေတ်ခါထပ် ညိုင်လွဲက်အခပ်(မ)ကိုဟာ? အခပ်မပ္ပံကို(န)ကို(လ)တအ်ဂ် လွဲက်ခါထပ်ဂုံမာန်ကိုလေဝ် အခပ်မပ္ပံ(ည)(ရ)(ဝ)တံဂ် လွဲက်ဂုံမာန်ဟုံသေင်။ သွာင်မဲ့သတ်ပွန် ဆအခပ်(မ)မဲ့ခပ်ဟေင်ရ ဗျေဝ်ကိုတေင်လက်သန် ဒတိတ်ရမ်သင်ထတ်သွးဟာ? အခပ်ဗျန်(ည)(န)(ရ)(လ)(ဝ)တအ်ဂ် လက်သန်ရမ်သင်ထတ် ဟုံမဲ့ရောင်ဟာ? ဂလာန်သွာန်တံဝွံ ဂပ်ဂပ်ဒးသွာန်ရ။

ဗျေဝ်ရင်လင်ရမ်သင်သိုခါသတ် အခပ်ဗျန်ဂမ္တိုင်(ဋ)(ည)(န)(မ)(ယ)(ရ)(လ)(ဝ)တအ်ဂ် ပါကော့အခပ်(ဋ)မဲ့တု တေင်အာပဲ့အခပ်(ယ)ညိပွန်တု အိုတ်ဗျန်သွေဟ်အိုတ်သိုက် တွဟ်နပြာကတ်ကိုဒတိတ်ရမ်သင်ဗျေထတ်ဂ် ဆလက်သန်ကွက်(၂)မဲ့ဟေင် ဗွဲမညိသာတုပ်သွဟ် ညးတမ္မာစကာတ်ရ။ ဒးထွးတဥပမာညိမွဲး (ပညာ)/(ပညာ), (ဗိုန်ညန်)/(ဗိုန်ညန်), (ကနံ)/(ခနံ)/(ခွံ), (ထနေန်စိုတ်)/(ထနေန်စိုတ်)/ (ထဏေန်စိုတ်)/(ထဏေန်စိုတ်)/ (ထွန်စိုတ်), (မိုင်မု)/(မိုင်မ)/ (မှောင်မှ)/(မောင်မ), (ဂမ္တိုင်)/(ဂမ္တိုင်)/(ခမ္တိုင်), (ပင်မိုင်)/(ပင်မိုင်), (ထမိုက်)/(ထမိုက်)/(ထိုက်), (မရုတ်)/(မရုတ်), (ဖံကရုတ်)/(ဖံကရုတ်), (တရင်အလေဝ်)/(တရင်အလေဝ်), (သိုင်ဝှာရေဝ်ရောင်)/(ဝါရေဝ်ရောင်) မပ္ပံသတ်ဝွံတအ်ဂ်ရ။ အခပ်ဂကောံဗျန်တတိယ ဒွဲဗျေဝ်သင်ကိုဒတိတ်ရမ်သင်ထတ်ဂ် လဆောင်ညိညမဲ့ခါမပြိုက်ဒိုင်နွံဂ် ညးမကော့သုရိုတ်တအ် တဲယောင်ကော့မှာအာလပ် မတန်ဒ်ရ။

ကွက်ဟ(၂)ဒတန်ကော့ ကွက်ဟ(၂)မနှိဆလက်သန်ရမ်သင်ထတ်ဂ် ဗျေဝ်ဟုံတုပ်ရင်သွအ်ရ။ ဒွဲအခပ်ကွက်(ဟ)ဒတန်တအ်ဂ် ဗျေဝ်ဒးနွံကိုလက်သန်(၂)ဂ်လျှိုန်ဟေင်တု သိုဒးတိတ်ဗိုရမ်သင်ကွက်(၂)ဂ်လျှိုန်ရ။ ကွက်(ဟ)ပဲ့ဝေါဟာရဂမ္တိုင် မပ္ပံကို(ညာတာ)၊ (နှံရံ)၊ (မှာသမိတ်)၊ (မှာဇန်)၊ (တွအရုန်)၊ (အရိုန်)၊ (ရုဲခြာ)/(ဩဲခြာ)၊ (လုဲလး)၊ (လုဲစး)၊ (ယဲဝှို)/(ယဲသွို) မပ္ပံသတ်ဝွံတံရ။ (ရ)ကွက်ဟ(ရ)ဂ် ဒးပွိုတ်ဗိုရမ်သင် ညိုင်ရမ်သင်အခပ်(သ)ဂ်ရ။ ဆဂးဒွဲကွက်(ဟ) ဗျေဝ်ဟုံသေင်ကိုကွက်ဒတန်ဗျေဝ်ဆလက်သန်ရမ်သင်ထတ်ဂ်မွဲး ကုလက်သန်ကွက်(၂)ဂ် ညးကေတ်တဗျေဝ်ဟုံသေင်၊ လဆောင်ကေတ် လဆောင်လေဝ်ဟုံကေတ် ညးရပ်စပ်တတ်သတ်ဂ်ရ။ လက်သန်ကွက်(၂)ဝွံဂ်လေဝ် ဟုံဒးပွိုတ်ဗိုရမ်သင်ကွက်(ဟ)ဂ်ရ။ ညးတမ္မာတအ် မထွးကိုလင်ဒတိတ်ရမ်သင် နလက်သန်ကွက်(၂)သတ်ဏအ်ဂ်ရ ကုအခပ်ဗျန်တတိယ ဒွဲဗျေဝ်ဒတိတ်ရမ်သင်ထတ်တအ်ဂ် ပိုဝှိုတီကေတ်သမ္ဗိမာန်ဒ်တု နွံကိုဂုန်ဖိုရ။

နာဲသက်လောန် (ဋာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျေဝ်အမေရိကာန်)

ယက္ကဟ(ယု)ကို မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ခွင့်ရရှိသောသင်္ချာ?

ပွဲအခပ်(ယ)ပွဲမတောင်အာညီမွဲဂ် ညိုင်ပိုညးဂမၠိုင်လှုဟ်မချူတ်အိုတ်ဂ်ကိုရ၊ ညးတမ္ဘာတအ်လေဝ် ပွဲမ
ဂြိုင်ညးစကာလက်သန်ကွက်(၂)တု ချူတ်(ယု)အိုတ်ကိုရ။ စကာလက်သန်ကွက်(၂)တု ချူတ်(ယု)
မတုပ်ကို(ယု)ကိုဂ် ဆွဲမအောန်ညီည အဲဂွံညာတ်ကေတ်လဝ်နွံရ။ ပွဲ “ပြကိုဟ်သုဓမ္မဝတီရာဇာဝံသ
ကထာ” ဂ် ညးချူစကာလဝ် အမတ်(မတယံဂ်)ကို (မတယံဂ်)ကို သိုခါနဲရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ယ
ကွက်ဟမ္မ(ယု)ဝံ ဒတိတ်ရမ်သင်ဒေဝံဇာအ်ဂ် ညိုင်ရမ်သင်(ယု/ရု/သျှ)ဘာသာဗွာဝံ ဟံသေင်
ရောင်မွဲဂ် ပြာကတ်တရ။ အခပ်(ယု)ဝံဂ် ဒးပွဲတိုတ်ရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်အခပ်ဗျန်အယောသမ္မ
(ယု)ဂ်ရ။ ဒးတိတ်စွဟ်ထွဲညီမွဲ ပွဲမုက်လိက်(၁၂၉) ရောင်ပွောန်(၁၄/၁၅)ဂ် “အမတ်မတယံဂ်
ဏာဗိုဗျာန်ဗွာ ကိုဇက်တိုန်အာ ဗွာတအ်ဟံမိက်ပတေအမတ်မတယံဂ်” သာ်ဝံဂ်၊ ပွဲမုက်လိက်
(၃၇၀) ရောင်ပွောန်သွာ်အိုတ်ဂ် “သိုင်အခမမည်တီတု ချပ်အလေဥပါ တက်စးမတယံဂ်ခါသီတြံဂ်
ကိုတိတ်အာဂွာ်ဗိုဗျာန် မတယံဂ်တိတ်အာတ်မံင်ညီ၊ ---။” သာ်ဝံဂ်မချူလဝ်ရ။

ပွဲလိက် “ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း” အ္စာပါန်လှမကွာ်စွာ်လဝ်ဘာသာဗွာဂ် ဗတ်ဗွာဂ်ညးချူ
လဝ်(မတယောဂ်)ရ၊ ယက္ကဟမ္မ(ယု)ဒွာ်ဝံဂ် နကိုကောန်ဗွာတအ်ကို သိုကိုကောန်မန်ပိုလှုဟ်
တအ်အိုတ်သို နဒတိတ်ရမ်သင်(ယု/ရု)/သျှဗွာ (ဝါ) ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ်ဟေင် ဗိုဗျာန်ရမ်
သင်အိုတ်ရောင်ဂ် ဟံဒးသလေ့ပွာမဲသ်ရ။ ကွက်(၂)ဒွာ်ဝံ ကွက်ဒတန်ဟံသေင်၊ (ယု)ဒွာ်ဝံဂ် ဟိုတ်
ရမ်သင်(sh)ဟံသေင် ခွဲဒ်ရမ်သင်(ယု)ရောင်ဂ်ရ ကာလမချူဗွာဘာသာဗွာမွဲ ကုလက်သန်ကွက်
(၂)ဝံဂ် ပလှံထေံကွဲလွကေတ်တု ပွမချူတ်(မတယောဂ်)ဂ်ရောင် အဲညာတ်ဂးဒးရးဂြိုင်ရ။ ပွမချူ
တ်သိုကိုလက်သန်ကွက်(၂)ဝံ တုတ်ညိုင်ရမကိုဒိုင်ဒြဟတ်ကို ဒတိတ်ရမ်သင်(sh)ဂ်ကိုဒ်အာတု ပွဲဝံင်
တရ်လိက်ပတ်မန်ပို ဟိုတ်အထဲဓရဲတအ် ဇော်မောဝ်ဂြိုင်ကွင်အာရောင် အဲညာတ်ကေတ်ရ။

(အရေဝ်စပ်အာတု အဲသိုက်ဝံစွဟ်ထွဲအခပ်မွဲပွန်ရ။ လက်သန်နွံကျိပ်(၁) ပွဲယု(စခါနဲဒေါ)ဂ် ညးဂ
စိုတ်လဝ်(မ)ဟံသေင်၊ ညးဂစိုတ်လဝ်(အ) မဒ်(စခါနဲဒေါအ်/ဒိုအ်)ရောင် အဲသုစိုတ်ဝံညာတ်ကေတ်ရ။
ဟိုတ်ဂ်ရ ပွဲစွာ်ချူဗတ်ဗွာမွဲ စွးချူတ်(စောဗန်ဒွမ်း)ဂ် ချူတ်(စောဗန်ဒေါ)ရောင် ဒးရးဂြိုင်ရ။)

ရမ်သင်အခပ်(ယ) တွဟ်နဂံဒ်ရမ်သင်ထတ် ရမ်သင်အခပ်ဗျန်ပထမဂ် ယက္ကဟ(ယု)ကို ယ
ကွက်ဟ(ယု)ကို ဒွာ်မစကာလဝ်နွံ ပွဲလိက်သုပတ်ဓမ္မသာတ် အ္စာပါန်မစုတ်လဝ် လိုဟ်မရနက်ကို (၇)
မဒ်မူလလိက်မန်တြေံဗုဒ္ဓံ ပွဲမုက်လိက် MDT VII-14/15 ဂ် အဲပွဲတိုတ်ထွဲဏာကိုရ။ ဒွာ်လိက်ပါဠိမ
န်ပြက်တံနွံဂ် အဲဂိုင်ပလှံထေံလဝ်ရ။

- “ကယျိုဏ်ဗြ(၄)သာ် ဓမ္မသာတ်သဟိုတုန်၊ ကယိုက်နရပ်စိဂးမွဲ၊ ကယိုက်နဂကူစိဂးမွဲ၊ က
ယျိုဏ်နကလောဒွာတ်စိဂးမွဲ၊ တြံထေံဝံ ထေံဟံဝံ၊ ဝံကယိုက်ဗြပန်သာ်ရ။”

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဟိုတိုက်ရ အခပ်ယကွက်ဟ(ယု)ဝွံ ဒးပွဲတိတ်ရမ်သင်တုပ်ကို(ယု)ဝွံရောင်ဂ် ပြာကတ်တရ။ အခပ် ‘ယိုက်’ ဒွဲဝွံဒ် ဒးပွဲတိတ်ရမ်သင် ‘ယိုက်’ ရောင် သိုက်ဂးရ။

တွက်နဝွံကေတ်ရမ်သင် ညင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ (ဝါ) ညင်ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ် ညင်ပို လျှတ်တအ်မချူတ် ယကွက်ဟ(ယု)ဂ် သင်ဏအ်ဉးတမ္ဘာဟုံချူရ။ ဆအခပ်(သ)ဟေင် ဉးစကာတ ရ။ ဟိုမ္ဗဲနဲတုန် မန်ပိုတအ်လျှတ်အိုတ်သို အလုံခမီခရ်ဖအိုတ်ဂ် ဒွဲဒွဲမညာတ်အခပ်ယကွက်ဟ(ယု) ဝွံဂ် ညင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ (ဝါ) ညင်ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ်ဟေင် မပွဲပွဲတိတ်ဒိုင်ရမ်သင် တုပ်သွတ်ကိုကောန်ဗွာတအ်အိုတ်ရ။ ပွဲဋ္ဌာန်ဘာလကျ်မန်ပိုဂမ္ဗိုင်လေဝ် ကာလမဗ္ဗောန်လိက်ဂတိုဇ္ဇော် မန် ကုသွတ်ကွေးဘာတအ်ဂ် ဗ္ဗောန်ပွဲတိတ်ဒိုင် ညင်ဒတိတ်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ (ဝါ) ညင်ရမ် သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ်ဟေင် အဲဝွံမိင်ညာတ်ကေတ်ဒိုင်ရ။ စပ်ကိုအရာဏအ်တဲ ကုဂလာန်စါတင် အဲ သိုက်ဝွံပတောင်သျှိတ်နက်ညိတဲ ထပ်ဟိုညိပွန်ရ။ မူရောမူးဂ်

- (၁) ကုအခပ်ယကွက်ဟ(ယု)ဝွံဂ် ညင်ပိုဉးဂမ္ဗိုင်လျှတ် မပွဲတိတ်ဒိုင်ရမ်သင် ညင်ရမ်သင် (ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညင်ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ် သင်ဏအ်မန်ပိုတမ္ဘာဟုံချူရ။ (ယု)ရောင်ဉး ဗိုတ်အိုတ်ရ။
- (၂) ဒွဲပိုက်ဒးကေတ်ဒတိတ်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ (ဝါ) ညင်ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ်လေဝ် ညင်ပိုမန်လျှတ်မချူတ် ယကွက်ဟ(ယု)ဝွံ သင်ဏအ်မန်ပိုတမ္ဘာဟုံချူရ။ အခပ်(သ)ရောင် ဉးချူတ်အိုတ်ရ။

အဲဟုံလေဝ်ပါဠိရ။ ဒွဲအခပ်လိက်ပါဠိ မပွဲကိုအမတ်(သေဗျ)ဂ် လဆောင်ဝွံဆိုင်ကေတ် အမတ် (သေဗျ)ရ။ အဲဂွဲသွာန်ရိုင်ခမီသင်မန်တအ်လျှိုတဲ ဝွံတီကေတ်ဂ် ဆခမီသင်ဗွာကိုမန်တံဟေင်ရ အခပ်ယကွက်ဟ(ယု)ဝွံဂ် မ်ပွဲတိတ်ရမ်သင် ညင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ (ဝါ) ရမ်သင်(sh) အေဂံလိက်ဂ်ရ။ ခမီသင်ဂကူဘာသာသ္မာင်င် မပွဲကိုခမီသင်ဂကူသေံ ခမီသင်ဂကူလာသိုင်ဃိုတအ် ဂ် ညင်ရမ်သင်(ဟ)ရောင် ဉးတအ်မပွဲတိတ်ရမ်သင်အိုတ်ဂးရ။

တွက်နဒတိတ်ရမ်သင် ညင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ် မန်ပိုတမ္ဘာတအ် မူ ဟိုတ်ဉးဟုံချူတ်(ယု) ညင်ပိုလျှတ်ဂ်တဲ ဉးမဒးချူတ်နအခပ်(သ)ဂ် ဟိုတ်ဉးနွံ ဉးတီတဲ ဉး ဒေတ်မင်မဲတ်သင်ဝွံအိုတ်ရောင် အဲပွဲဟ်ကေတ်ချိုက်ပင်င်ရ။ ပွဲကာလကွာအဲဟုံဝွံတီသင်ဏအ်ဏီ တေဂ် တွက်နဒတိတ်ရမ်သင် ညင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညင်ရမ်သင်(sh)အေဂံလိက်ဂ် ဇကုအဲ ကိုလေဝ် ချူတ်ဒိုင်ယကွက်ဟ(ယု) ညင်ဉးဂမ္ဗိုင်ကိုတုပ်ရ။ ပတျှိုနုမဂ်လူတ်တီကေတ်သင်ဏအ်တဲဂ် အရာဝွံ မွဲဒ်ဒွဲသွာပ်ပဝေဏီလိက်ပတ်မန်မဲတ်တင်ကို အဲညာတ်စှေဖိုတ်တဲ ပွမချူတ်ယကွက်ဟ(ယု)ဂ် အဲဝေင်ပါကျင်ရ။ ဒွဲအခပ်အေဂံလိက်လျှို မွဲကွေတ်ဒေံ ‘sia’ တအ်ဂ် စူးချူတ်နအခပ်(ယု)ဂ် အဲ ချူတ်စကာတ သကွက်ယ(သျှ)ရ။ မွဲဥပမာမူး Asia ဂ် (အာသျှ)၊ Russia ဂ် (ရာတ်သျှ)ရသင်ဝွံ ရ။ ဉးမိက်ဝွံပွဲတိတ်ရမ်သင် ညင် ‘sh’ ဂ်လေဝ် ပွဲတိတ်ရမ်သင်မာန်ရ။ ဉးမိက်ဝွံပွဲတိတ်ရမ်သင်

(သယာ)ဝံ့လေဝ် ပွဲတ်ရမ်သင်မာန်ရ။ လဆောင်ဒွဲအခပ်လှိုပွန် မပွဲအခပ်အေင်လိက် Washington ရှ် အတိုင်ညးတမ္ဘာတအ်မချူ နကိုအခပ်(သ)ကိုဟေင် အဲလေဝ်ချူတ်(ဝါတ်သိန်တာန်)ကိုရ။

လျှဟ်ညးတွဲကွေဟ်လှိုတအ် ကေတ်သိုကွက်ယသိုကွက်ဟတဲ မချူတ်ဒိုင်(သျှ)ပွန် ဝံ့ညာတ်ကေတ်နွံ ရ။ ပွမချူတ်သကွက်ယကွက်ဟ(သျှ)ဝံ့ဏအ် ညဲပွဲဒးရးရောင် အဲညာတ်ကေတ်ရ။ မူဟိုတ်ရောမွဲ ပွဲကိုအခပ်ဗျန်မွဲမခပ် မွဲဒမြိပ်ပွမကွက်စုတ် ကွက်(၂)သတ်(၃)သတ်ဝံ့ကို ဆပွဲဘာသာဗွာဟေင် အခိုက်နွံ ရ။ ပွဲဘာသာပိုမန်ရှ် အခိုက်သတ်ဝံ့ဟွဲမွဲရောင်။ ပွဲကိုအခပ်ဗျန်မွဲမခပ် ကွက်လပ်ကွက်(၂)သတ်တဲ သိုရမ် သင်ကွက်(၂)သတ် မွဲဒမြိပ်ဝံ့ပွဲတ်ရမ်သင်မာန်ရှ် ပွဲဘာသာပိုမန် ဟွဲမွဲရောင်။ စပ်ကိုဒတိတ်ရမ် သင် ညိုင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညိုင်ရမ်သင်(sh)အေင်လိက်ဝံ့တဲ သိုက်ဝံ့ထွဲပြာကတ်ကို နဥပ မာဗွဲသွပ်ဝံ့ရ။

ယုယုဗွာ	နဲပိုမန်လျှဟ်မချူ	နဲမန်ပိုတမ္ဘာမချူ
တဗင်ရှေထိး	တဗန်ယိုထိ	တဗင်သေဝဲထိ
ရှေကြက်ယက်	ယိုကျေတ်ယေတ်	သေဝဲကျေက်ယေက်
ရှေကျင်မြို	ချင်ယိုကျေန်	ချင်သေဝဲကျေင်
အိမ်ရှေမင်း	အိင်ယေုအိ မေန်	အိန်သေအိ မင်

စပ်ကိုရမ်သင်ဗရူပါင်မဗက်စူးစာင်တဲ နဲကဝိမန်ပိုတမ္ဘာမချူတ်ကို သိုက်ဝံ့စွဟ်ထွဲဏာကိုရ။ ပွဲလိက် သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော ကျပ်ဇော်အစွော့မချူခွဲလပ်ကို ပွဲပထမကွပ်ဇော် မုက်လိက်(၆၈၄) ရေင်ပွောန်(၁၉)ကို ညးချူလပ်သာဏအ်ရ။

- (သွာတိုင်စွဲမွဲယုမူသီလက် ပွဲညဲမကေတ်တိုင်တထဏဗောဓိသတ်ကို) မိကိုမဗောဓိသတ်ဒမ္မ မတ်မိင်တဲ “စာင်ခြးဒကုတ်ထဏကောန်အဲရောင်သဒ်” ဂးတဲ “သောဟ်ဟ်ဟ်” ဂးတဲရ။

ညိုင်ရမ်သင်ဗရူပါင်မဘာတ်စာင်ဝံ့ကို ပိုမန်ဂမ္ဘိုင်လျှဟ် ခါရဒးချူတ်မွဲ မွဲဇကန္တ “ယောဟ်ဟ်ဟ်” ဟေင် မချူတ်အိုတ်ရောင်သေင်ဟာ။ မန်ပိုတမ္ဘာတအ်ကို ဖိုန်ညးချူတ်နအခပ်(သ)ကိုလေဝ် ဒွဲထေက် ကိုဟိုပွဲတ်ရမ်သင် ညိုင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညိုင်ရမ်သင်(sh)အေင်လိက်ဝံ့ကိုမွဲ ညိုင်မဒးကို ရမ်သင်ပိုက်သတ်ဝံ့ကို ညးဟိုပွဲတ်ရမ်သင်အိုတ်ရောင်ကို အဲယေတ်ကေတ် မွဲမသက္ကသလေ်ရ။ ဒ တိတ်ရမ်သင် ညိုင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညိုင်ရမ်သင်(sh)အေင်လိက်ကို ပိုမန်ပွဲတ်ရမ်သင် မွဲမ သွာရ။ ရမ်သင်အခပ်(စ) ညိုင်ပွဲမပွဲ (စပုင်)၊ (ကွာလစ)၊ (သစွ) မွဲဝံ့တအ်ကိုရ။

ကောန်မန်ပိုဂမ္ဘိုင်အိုတ်သိုလျှဟ် သိုကိုညးတွဲညာလိက်မန်မဒယှ်ပြာကတ်တ မပွဲအွာဇော်နဲပပါန်လှ အွာဇော်နဲထောန်သိုင်တအ်ကိုလေဝ် သွက်ဝံ့ကေတ်ဒတိတ်ရမ်သင် ညိုင်ရမ်သင်(ယု/ရ/သျှ)ဗွာ ညိုင်ရမ်သင်(sh)အေင်လိက်ကို ညိုင်ညးဂမ္ဘိုင်ကိုဟေင် မချူတ်ဒိုင်ယကွက်ဟ(ယု)ကိုတုပ်ရ ဝံ့ညာတ် ကေတ်။ ဒးထွဲကိုဒွဲဥပမာညဲညိမွဲ ဒွဲအခပ်ဝေါဟာရဘာသာဗွာ (ရှေစည်းခုံဘုရား)ကို မချူတ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

(ကျပ်ယှိုသီခင်)တဲ ဒွဲ(ခွဲစာရံဘုရား)ဂ် ချူတ်(ယှိုသာယာန်)ရ။ ပတွ်နူကာလလိုမဲ့ မဝံဗူးတသိုတ်
ခြာတြဲသွဲအာ နှဲင်တမ္ဘာပိုဝံဂ်ရော ဟံတီရ။ ပွဲဝင်ကောန်မန်ပိုဂ်မိုင် မူရ်ညးလိုမဲ့ မသွအွာမဝံ
ပုလင်ကိုတရ် ညံင်ဝံကွတ်တံင်တိုဏ်အံဝံရော? ယှုကျပ်စေတီတြဲဂ်မိုင်တအ်ဂ် ယှုညးကော်ခဲဗတ်
မန် ဒးနှံ့ကိုရောင် အဲပွဲဟ်စိုတ်ရ။ ယှုမ္မိတ်ပူဂ်ဗွာမဒယှိုတအ်ဂ်လေဝ် လှိုယှုညးကော်ခဲဗတ်မန်
နှံ့တအိုတ်ရ။ ဥပမာမပ္ပံကို(ကျန်စစ်သား)ဂ် မန်ပိုကော်(တလန်ကေသာ)၊ (ငထွေးရူး)ဂ် (ဝေဝရ)၊ (င
လုံးလက်ဖယ်)ဂ် (လုံလက်ဖေ)၊ (ညောင်ဦးဖီး)ဂ် (မ္မိ) သင်ဝံမ္မုတ်အိုတ်ရ။ မကော်ခဲဒိုင် (သိုင်
ကျန်ယေုတ်)ဂ်လေဝ် နူကာလလိုမန်ကျင်ဂ် အဲဟံတီရ။

ဗိုမချူယှုယှုဗွာဗွာဂ်မိုင်

ယှုယှုဂ်မိုင် မပ္ပံယှုမ္မိတ်ယှုချင်ယှုကွာန်ဂ်မိုင် ဗွဲဘာသာဗွာတအ်ဂ် ပွဲမချူစွာအခပ်ရမ်သင်မန်ဂ်
နဲပိုညးဂ်မိုင်လှိုဟ်မချူတ်ဒိုင်ဂ် ဒဒ်ဟံသွတ်သွန်ကိုနဲညးတမ္ဘာမချူဂ် ဝံညာတ်ကေတ်တ မပြာကတ်ရ။
ဆဂ်သွးဟံသေင် ပိုကိုပိုပွန်လေဝ် ညးမ္မိတ်ညးမ္မိ နဲချူဟံတုပ်ရင်ညးအံ ဗိုညးဒးစိုတ်ညးချူ လိက်ဟံ
ညီသာညးညးအံမဒ်ဒိုင်ရ။ မန်ပိုတမ္ဘာတအ်ဂ် ဗွဲမဂ် ညးသွအဓိက ပွဲအခပ်ဗျန်တဲဟေင် ဒွဲခဲမဒးရး
ဒ်ထေက်ဂ် ယှုပံဗွဲကွေံသိုအခပ်ဂ်စိုတ်တဲ ညးချူတ်အိုတ်ရ။ ပိုမန်ခေတ်လှိုဟ်ဂ် ပွဲအခပ်ဗျန်ကိုအ
ခပ်ဂ်စိုတ်တအ်ဂ် ဟံဗွဲဟံသွဗွတ်သက်က် မဇ္ဈာန်ကွေံတဲ ဆပွဲဒတိတ်ရမ်သင်သွး ညံင်ဝံတုပ်မူလ
ရမ်သင်ဗွာဂ်ရောင် မသွအဓိကတဲ ဗက်ယှုတ်ချူတ်ဒိုင်ရမ်သင်ဗွာဂ်အိုတ်ရ။ နဲမန်ပိုတမ္ဘာကိုနဲပိုမန်
ခေတ်လှိုဟ် မူဟိုတ်ခဲဝံတုတ်ခြာအာသင်ဏ်အံဂ်ရော? ဗိုနဲမချူမတွတ်တအာညးညးအံဂ် အဲထွေးပြာ
ကတ်ကို နဥပမာဗွဲသွဝံဝံရ။

ယှုယှုဗွာဗွာ	နဲဗိုမန်လှိုဟ်မချူ	နဲမန်ပိုတမ္ဘာမချူ
မင်းရဲကျော်စွာ	မေန်ယေုတ်ကျပ်သွာ	မင်ရဲဘဲကယျပ်ဆွာ
ဘုရင်မင်းခေါင်	ဗယေန်မေန်ဂံင်	ဖရင်မင်ဂံင်
အလောင်းစည်သူ	အလံင်သီဒူ	အလံင်စေသူ
မုဆိုးပို	မုက်သိုပို	မုက်ဆောင်ပေါင်
ဝက်ဆီဂန်	ဝေတ်သီဂါန်	ဝက်ဆီဂါန်
မင်းစိုးသန်း	မံသိုတာန်*	မံစောင်သာန်
အောင်ဆန်းစုကြည်	အံင်သာန်သုကျီ	အံင်ဆာန်စုကျီ
မသင်းသင်း	မိတေန်တေန်	မိသေန်သေန်/မိသေင်သေင်

* အခပ်(တ)မန်ကိုအခပ်(တ)ဗွာဟေင် ရမ်သင်တုပ်သွဟ်ရင်ညးအံရ။ အခပ်(သ)ဗွာကောံအခပ်(တ)
မန် ဒတိတ်ရမ်သင်ဟံတြပ်ဟံတုပ်လးလးရ။ ဒွဲရမ်သင်အခပ်(သ)ဗွာဂ် ပွမလှဲချူတ်ဒိုင် နအခပ်
(တ)မန်သင်ဏ်အံဂ် သိုဒတိတ်ရမ်သင် သိုအခပ်ဗျန် မတွတ်ညးအာဗွဲမလောန်ရ။ စပ်ကိုယှုယှုဗွာ
ဂ်မိုင်ဂ်တဲ နဲပိုမန်တဲဏ်အံမချူစွာဗတ်မန်ဂ် ဟိုတ်ဗွေတ်အာကိုနဲမန်ပိုတမ္ဘာဂ်ရ အရာဏ်အံ ထေက်
ကိုပိုဒးချပ်ဗစာရဏာ ဗွဲမလောန်ရောင်။ အခပ်ဗျန်ပိုမန်ကိုအခပ်ဗျန်ဗွာ တုပ်သွဟ်ရင်ညးအံရ။ ဆဗျန်

(စ)ကို(မ္မ)စါအခပ် ဤဒိုင်ပွဲလိက်မန်ပိုရ။ အခပ်ဗျန်ဗွဲမဂြိုင်းလေဝ် မန်ကိုဗွာ ရမ်သင်တုပ်အိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ နဲမန်ပိုတမ္မာမချူတ်ယုယုဗွာ နမသွအဓိကကိုအခပ်ဗျန် သိုအခပ်ဂစိုတ်ဝွံဂ် ဒးရးဗွဲမ လောန်ကွေရ။ မူဟိုတ်ရောမ္မး နမရင်ပွဲကေတ် အခပ်ဗျန်ကိုအခပ်ဂစိုတ်တအ်ဂ်တဲ ယုယုဝွံတအ်ဂ် သင်လိုဝွံကလေင်စွေံဗတ်ဗွာတေပွန်ဂ် ဗွဲသွာပိုသွံဆတီကေတ်မာန်ပွန်ရောင်။ ဥပမာ) ယုဗွာ (အောင်ဆန်းစုကြည်)ဂ် ချူစွေံဗတ်မန်ညင်နဲညးတမ္မာမ္မး (အံင်ဆာန်စုကျီ)ရ၊ ရံင်ကိုအခပ်ဗျန်ကိုအ ခပ်ဂစိုတ်တအ်ဝွံတဲ (အံင်) = (အောင်)၊ (ဆာန်) = (ဆန်း)၊ (စု) = (စု)၊ (ကျီ) = (ကြည်) သင်ဝွံဗတ်ဗွာဂ် ပိုကလေင်သွံဆတီကေတ် ဗွဲသွာမာန်ပွန်ရောင်။ ညင်နဲပိုမန်လှဟ်မချူတ် (အံင် သာန်သုကျီ)ဂ် ဆပွဲဒတိတ်ရမ်သင်ဗွာဂ်သွးဟေင် ဗက်ပွဲပကေတ်လဝ်အနိင်ဂ်ရ၊ ကာလစိုပ်ဒွဲအခပ် မပွဲပရမ်သင်ဟံဝွံတအ်ဂ်မ္မး ဝါတ်ဂါတ်အာရ။ (သာန်)ဂ် (ဆန်း)ဟာ (စန်း)ဟာ ဒ်အာမာန်သိုစါ သင်တဲ သွံပံါခြာတီကေတ်ဝါတ်အာရ။ ညင်သင်ဂ်ကို (သု)ဂ် (စု)ဟာ (ဆု)ဟာ ပံါခြာဟံဝွံသွာရ။ ဒွဲအခပ်(တ)ဗွာဂ်ကို သိုဒွဲအခပ်(သ)ဗွာဂ် ဟိုတ်ပိုစွေံဗတ်ဗျန် နအခပ်(တ)မ္မဲဟေင်ဂ်ရ ကာ လကလေင်ချူစွေံဗတ်ဗွာပွန်ဂ် ပိုပံါခြာဟံဝွံဒး ဝါတ်ဂါတ်အာဗွဲမလောန်ရ။ ဥပမာ) ယုဗွာမ္မး (မ တင်တင်)ဂ်လေဝ် ပိုချူတ်ဒိုင်(မိတေန်တေန်)၊ ယုဗွာမ္မး(မသင်းသင်း)ဂ်လေဝ် ပိုချူတ်ဒိုင်(မိတေန် တေန်) သင်ဝွံအခပ်သိုရမ်သင် တုပ်သွဟ်ဒ်ဒိုင်မ္မဲတဲ (မိတေန်တေန်)ဝွံဂ် ကာလပိုသိုက်ကလေင်စွေံ ချူစွေံဗတ်ဗွာ အတိုင်ဗိုယုမူလဗွဲပွန်ဂ် ယုဝွံဂ် မဒ်(မတင်တင်)ဟာ မဒ်(မသင်းသင်း)ဟာ သင်လို ပိုသွံပံါခြာတီကေတ်မာန်ရော? ပိုပံါဟံဝွံဒး ဝါတ်ဂါတ်အာရောင် ဟံသေင်ဟာ။

(ဗိုဟ်ချုပ်အောင်ဆန်း)ဂ် (နဲအံင်ဆာန်) သင်ဝွံလေဝ် ညးမချူတ်နွံဏီရ။ (အောင်ဆန်းစုကြည်)ဂ် ပွန် (အံင်သာန်သုကျီ) ရံဝွံလေဝ်လှဟ်မချူတ်ဒိုင်အိုတ် ဝွံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂြိုင်းပွန်။ ယုဗွာမ္မး(ဆန်း) မွဲဂ်ရ (ဆာန်)ကို (သာန်)ကို မချူစွေံဗတ်ဗတ်မန်(၂)ဗို ခေံဟံသွဟ်သွန်ရ။ ယုဗတ်ဗွာမ္မး (နိုင် သန်းတင်)ဂ်ပွန် (နဲသာန်တေန်)ကို (နဲတာန်တေန်)ကို ကော်ဟိုချူတ်ဒိုင်အိုတ် ဗိုညးကိုညးပွန်။ (သာန်)ဗွာမွဲဂ်ရ ဗတ်မန်ဂ် (သာန်)ကို (တာန်)ကို ဒ်ဒိုင်(၂)ဗို ခေံဟံသွဟ်သွန်ရင်ညးရ။ ယု ဗွာမ္မး(သိန်း)မွဲဂ်ပွန် (သိင်)ကို (တိင်)ကို (တုင်)ကို ရသင်ဝွံ ဗိုညးညးချူ ဗိုအဲအဲချူတ်ဒိုင်အိုတ် ပွန်။ ရမ်သင်ညင်ရမ်သင်အခပ်(သ)ဗွာ ညင်ရမ်သင်(th)အေင်လိက်ဂ် ပွဲဘာသာပိုမန်ဂ် ရမ်သင် သင်ဟံဝွံမ္မဲ၊ သွံပံါချူလေဝ် အခပ်ဗျန်ဟံဝွံမ္မဲရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ကာလကောန်မန်ပိုဒးကတ်လူတ်တ လိက် ဘာသာသွင် မပွဲဘာသာအေင်လိက်တအ်ဂ်မ္မး ကုမမိက်ကိုအခပ်သင်္ကေတမ္မဲ (phonetic symbol) ညင်မဒးရးဂ် ခွဲဗဒ်စကာထေက်ရ။

မန်ပိုတမ္မာကိုပိုမန်လှဟ် နဲမချူအခပ်ယု မူဟိုတ်မဝွံတုတ်သြဲအာရင်ညး အလိုင်ဂလိုင်ဝွံရော? ပို မန်လှဟ် မူဟိုတ်ဟံဝွံကွတ်ဗက် မ္မးလသာထေံကွေံ ဝွံင်တမ္မာဝွံသွးရော? ဝွံင်တမ္မာဝွံဂ် ဆက်ကွတ် ဟံဝွံဒးညာတ်ကေတ်တဲ မ္မးထေံကွေံဝွံင်တြေံ မ္မးဗဒ်တဲဝွံတိုဝွံသွးဟာ? ကုဝွံင်တမ္မာဝွံ တုတ်န ဆက်ကွတ်ဟံဝွံဒးရးရယပ်သွးမ္မး မူမဒ်ဟိုတ်ဒုဟ်ခေံဂ်ရော? ကုဝွံင်မဗဒ်တိုန်တိုဝွံဂ် ခိုဟ်ဒးရးဂြိုင်းရောင် ယပ်သွးပွန် မုဂ်မဒ်ဖိုဂုန်ခေံရော? ပွေဝ်တုပညာမဓိခရ်မန်ပိုတုဏအ် ညးဂ်မ္မဲ သိုကိုသွာန်တအ်ဝွံ သွဟ်ရထမာန်ရော? မ္မဲသင်တုန်၊ ဟိုတ်အဆက်ပိုတ်အာကိုလိက်တြေံလအ်တဲ ဟံဝွံတီတလိုင်အာဝွံင် တဲ မ္မးဂဇွေင်ကြိုင်ကြိုင်တဒိုင် ဒေါင်ဂြိုပ်ဒမ္မုအိုတ်ဟာ? အကာရလက်သန်မကြိုင်ကြိုင်တဒိုင်ဂ် ပြာ

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ကတ်တလောန်ရ။ တလိုင်ဒိုဟ်ဗြေတ်ဂွံင် ကြင်ဒိုင်အိုတ်ကွေ်မွဲး ဟိုကောန်မန်ပိုတွပညာ ညးမစီကွး တအ်ညးဂမ္တိုင်အံ၊ အိုတ်ညးအိုတ်အဲ တွဟ်နပိုသွေ်ပွန်ကလေင်ကွာ် ဂွံင်ဒွေးတြေံတမူပွန်ဂှ် လွတ်ခဲ ယု လွပုအ်ကာ လွလေင်တူ ညိုင်ပိုသွတ်သွတ်အိုတ်ပြဟ်ရ။ ပိုသွတ်သွတ်အိုတ်ပြဟ်တု ကွာ် ဗက်မိုန်နန် လွေင်ဂွံင်တြေံတမူပိုပွန်ညိရ။ ဂွံင်တြေံတမူဂှ် ခိုဟ်ဒးရးဒိုင်ရမ္မး ပိုဒးမင်မွဲယိုက်ဒိုက်အာ ဂွံင်တြေံတမူပိုပွန်ရောင်။

တွပညာလိက်မန်ပိုခမီခရ် အွာချုလိက် အွာဇုန်လိက် အွာခွံလိက် သိုညးတွဝါသနာ ညးမသွေမ် သွအဲကွာ်လိက်ပတ်မန်တအ်ညးဂမ္တိုင်အိုတ်သို သွလွီပရာမ္မဲစွဲသွဟ်မွဲး ကျိုက်လေင်သမ်အဲသမ်အေဟ် မလုပ်ပြက်နလှဲလှေက်ထွေန်စပ် သတိုကျိုခြပ်ဒိုင် ပွဲကိုလိက်မန်ခေတ်ပိုတူဏအ်ဂွံင် ပိုခါကးတုဟ် ပေတ် ကြကြာတ်သွးဇုးကွေ်မာန်ဏီရောင် အဲပွေဟ်ဖျေံစိုတ် ဗွဲမလောန်ရ။ ညးဂြိုက်ဂွာ် အဲဂြိုက်ဂွာ် ညးလုတ်အဲလုတ် ညးဂိုတ်လွီ အဲဂိုတ်လွီ၊ ညးကလေင်ပလေင်လိက်ညး အဲကလေင်ပလေင်လိက်အဲ သာ်ဂွံယပ်ပိုဒေတ်မင်မွဲအာညီညီ အလုံသိုကိုညးဖအိုတ်မွဲး လိက်ပတ်ပိုမန်တူဏအ် ယဲဝေဒနာဒစိတ် ဇော်တြဂမ္တိုင်အိုတ်သို မလွန်ဗပိန်ပျိုက်ပျန် ပျဲပျာ်ရာန်သ္တိုတ်တု မွဲးစံင်သလားဂိက္ကာန် ယာ်ကသပ်ယို ထအိဟ် လောတ်သ္တိုသွာ်ဒိုင် ပွဲကိုသွန်ပါင်တြိုင်ဂမ်စိုတ်ဂွံင် ဗွဲမပြဟ်ဟေင် ကလိဂွံတ်အသာရဝါတ်တု ကြက်မကလေင်သမူဟ်ကျွဲ ယိုက်မုက်ယာကျိုပ်ပင်ကအ် မြဟ်မြထတ်စောံကျော်ဂေါင်ရောင်ဆဲတိုန် မွဲ ဝါပစ္စုပ္ပန် ဂတမတ်ပွန်ရောင် မဆောတ်အာဟံမွဲရ။

((((((((((((((((((((())))))))))))))))))

လီုလျိုင် ပလေင်မွဲချိုင်

ဟိုတ်နူကိုပိုညးဂမ္တိုင် ဟံင်ရိုင်လိက်တြေံ ထေံလသာကွေ်လိက်တြေံတု လိက်မန်ပိုခေတ်လှဟ်ဏအ် မွဲးလီုလာ်စာ်ထောင်ကျိုင်ဇုာ်ဒွဲရောင် ဂွံင်ဆိုကေတ်ဗွဲမပြာကတ်ရ။ ဗွဲတေင်မွဲး လိက်ကျပ်လိက်ခေတ်တအ် ဂှ် ညးတမူအွာကဝိမန်ပိုတြေံတအ် ဂွံင်ချုဆန်ခွဲဗဒ်ကိုလပ် ဇုန်ကဗျလင်္ကာဂမ္တိုင်ကို ဇုန်လိက်ပလး ဂမ္တိုင်ကို နွံတ်ဗွဲမဂြိုင်ဂွင်ရ။ ဂွာ်ဝါတ်ကေတ်ဝါတ်လွကးရ။ နွံပိုက်ကွေ်မွဲး ဒးဂွာ်ညိုင်ဂွံရောင်။ လိက်တြေံ နွံတ် ဟံင်ဂွာ်ဟံင်လှေတ်ဟံင်ရိုင် ထေံလသာကွေ်တု လှဟ်မချုမခွဲကေတ်တိုမွဲးဂှ် ဝေါဟာရကို အဓိပ္ပါယ် ရှိသာကို ခေံဟံင်ညီသာကိုလိက်တြေံ ဆောတ်မှာယောင်ယာအာမာန်ဒ်တု ခေံဒ်အန္တရဲကိုလိက်ပတ် မန်ဇကု အဲကွာ်လိက်ပတ်မန်ဇကု လီုလာ်ကွေ်ဗွန်ဗြိုက်တိုအာမာန်ရောင်မွဲးဂွံင် ညးညးအဲအဲ ထေက် ကိုဂွံင်သတိလျိုင်ဟေင်ရ။ အဲမိက်ဂွံသုဥပမာတု တိတ်ဟိုထွးကိုညိ၊ သိုက်ဂွံပျိုင်ဒုဟ်ဗျိဟ် ပျုတ်ဟာ ဝေင်အွာလိက်တအ်ဟံင်သေင်၊ မှုတ်စေတနာသွးသွးပြုပွဲ တွဟ်နသိုက်ဂွံမင်မွဲယိုက်ဒိုက်တ အဲကွာ် လိက်ပတ်မန်ဟေင်ရောင်။

နာဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

(က) ဂုဏ်မေတ္တာနှစ်မွဲသန်

ပွဲလိက်အုပ်သွတ်မွဲယု “ပြကိုဟ်သွဲတဲသိုင်ဝိပဿနာ” အ္ဗာလိက်မွဲယု ရာမညမာ်ရဲသီမည် မချူ ခွံလဝ်ဂ် ဂုဏ်မေတ္တာ(၁၁)သန်မွဲဂ် ညးချူကွဲလဝ်နူပါဠိ အတိုင်ဗွဲသွတ်ဝံရ။

- ဖိုဖျေမေတ္တာ(၁၁)ဂကူ။ ။ တိက်၊ ငှုဟ်၊ လွံသိုန်၊ သိုက်မွဲသ်၊ ဒေဝ၊ ဒေဝမင်မွဲ၊ ဘဲစူး ပါရ၊ စိုန်တန်၊ မုခ်ဂေါင်၊ တွောင်ချိုတ်တူးပွ၊ ကြံသွပ်ဗြို၊ အာရီမေတ္တာစိုမွဲရ။

ပွညးမချူကွဲလဝ်ဝံဂ် အဓိပ္ပါယ်ဟံ့ညိုက်ပေင် သိုယောင်ယာဒိုင်ဗွဲမဂ္ဂိုင် ဝံလူတ်ဆိုကေတ်ရ။ အတိုင် တွပညာအ္ဗာကဝိမန်ပိုတမ္ဘာမချူလဝ်ဂ် အဲပွတ်ထွေးကိုဗွဲသွတ်ဝံရ။

- လိုင်သိုက်၊ ငှုဟ်သိုက်၊ မွိုဟ်သိုက်၊ ကလော်သိုက်၊ လွဟ်ဗျဟ်ဖြင်ကံတူ ပန်စုတ်ဟံ့ဒး၊ ပွတ်ဟံ့တူ၊ ဂျဟံ့တိုန်၊ စိုတ်တန်ကြန်၊ ဒေဝတ်ဒးမင်မွဲ၊ မုက်သွင်ဂေါင်၊ ပကာဂစိုတ်ဟံ့ဝိဝိင်၊ ပွပ်ဗြဟံ့ဝိဟာရဓေမေတ္တာဂ်တဲ စိုန်ဟံ့ဝံဇျာန်ကို ဗွဲဥပစာဇျာန်ဂ် စုတ်စိုပ်ဗျိုင်ဗြိုရ၊ ဣဝံ ဂုဏ် မေတ္တာစိုမွဲသန်ရ။ (ဇာတ်—၅၅၀၊ ပ—၄၈၄၊ အစွောံ။)

ပွဲမွဲဒွဲသွင်ပွန်

- ညးမွဲဂုဏ်မေတ္တာစိုမွဲသန် ကျပ်တြဲမတံ့လဝ်ဂ်ရော။ လိုင်သိုက်၊ ငှုဟ်သိုက်၊ မွိုဟ်သိုက်၊ ကလော်သိုက်၊ လွဟ်ဗျဟ်ကံတူအမွဲက်သေနာတ် ပန်ဟံ့ဟံ့ဒး၊ (ဥမှတ်စံင်တူ)*၊ ဂျဟံ့တိုန်၊ စိုတ်တန်တေင်၊ ဒေဝတ်ဒးမင်မွဲရ၊ မုက်လော်သွင်ဂေါင်၊ ကာလမပကာဂစိုတ်ဂ် ဟံ့ဒးဝိဝိင်၊ စိုန်ဟံ့ဝံဇျာန်ကို နကြိုန်စိုတ်မေတ္တာ (ပွဲအ္ဗာဥပဇျာန်ဂ်)* စုတ်အာဝံစိုပ်ဗျိုင်ဗြိုဟေင်။ (ရာဇာဝံ သသံခိပ်၊ မုက်လိက်ကြံအိုတ်၊ အစွောံ။)

ဒွဲကွေင်ထွေးလဝ်(-)*တအ်ဂ် ညးမကျေလိက်သုရိုတ်တအ် ကျေမှာလဝ်တဲဝိပတ်ဒိုင်ရောင်။ ‘ဥမတ်’ ဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ကြအ်’ ရောင်၊ ဗွဲစုတ်ဇကန္တတုန် ဒွဲ(ဥမှတ်စံင်တူ)*ဂ် ‘ပွတ်စံင်ဟံ့တူ’ ဟံ့သေင် သာ်ဂ် ‘ပွတ်ဟံ့တူ’ မွဲဒ်ရ၊ ဒွဲ(ပွဲအ္ဗာဥပဇျာန်ဂ်)*ဂ် ‘ဗွဲဥပစာဇျာန်ဂ်’ မဒ်ရောင်။ ညးမကျေလိက်သု ရိုတ်တအ် ဗျေတ်မှာစဒ်သန်လီဂ် ဝံတီကေတ်တဲ ပွဲပိုမဗ်လူတ်တလိက်သုရိုတ်တအ်ဂ် ချေဒ်အထံက်ပင် မာန်ရ။ ဂုဏ်မေတ္တာစိုမွဲသန် အတိုင်ပွဲမုလိက်ဗွာမွဲ

- မေတ္တာအကျိုးတဆဲတပါးဟူသည် အဘယ်တို့နည်းဟူမူကား၊ ချမ်းသာစွာအိပ်ရ၏၊ ချမ်းသာ စွာနိုးရ၏၊ ယုတ်မာသောအိပ်မက်ကို မမြင်မက်ရ၊ လူတို့သည် ချစ်မြတ်နိုး၏၊ နတ်တို့သည် ချစ်ကုန်၏၊ နတ်တို့သည် စောင့်ကုန်၏၊ ထိုမေတ္တာကို ပွားစေအပ်သောသူအား မီးသည် လည်းမလောင်နိုင်၊ အဆိပ်သည်လည်း မသင့်နိုင်၊ လက်နက်သည်လည်း မစူးမရှနိုင်၊ ပျံလွင့် သောစိတ်သည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် တည်ကြည်၏၊ မျက်နှာအဆင်းသည် အထူးသဖြင့် ကြည်လင်၏၊ မတွေမဝေ သေရ၏၊ မေတ္တာသမာပတ်ထက် လွန်မြတ်သောမဂ်ဖိုလ်ကို ထိုး ထွင်း၍မသိနိုင်သည်ရှိသော် ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့လားရ၏၊ ဤတဆဲတပါးတို့တည်း။ (ဇာတ်—၅၅၀၊ ဒု—၈၅/ညောင်ကန်။)

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျိုင်အမေရိကာန်)

(ခ) ‘သီတာ’/‘သီဒါ’ ဟံ့သေင်၊ ‘သီဒန်’ ရောင်။

ပွဲလိက် “ပြကိုဟ်သွေ့တဲသွိုင်ဝိပဿနာ” ရ်ပွန် အ္ဗာလိက်ရာမညမာ်ရဲသီမည် ချူစကာလင်ဝေါဟာ ရမ္မဲမွဲး ‘သီတာထပုံတန်’ ရ် ဒန်ဟံ့ညီသာကိုလိက်မန်တြေံတအ်ဂ် ရံ့ညာတ်ကေတ်ပွန်ရ။ ဗတ်ဗ္ဗာမွဲး ‘သီဒါရနစ်တန်’ သွိုက်ဂးအဓိပ္ပါယ်ရ။ ဗတ်ဗ္ဗာဂ် ‘သီတာ’ ဟံ့သေင်၊ ‘သီဒါ’ ရောင်။ ဗတ်ဗ္ဗာ ‘သီတာ’ ကို ‘သီဒါ’ ဟိုတ်ဗိုရမ်သင်တုပ်ဒိုင်တဲ အ္ဗာလိက်သလေ်ကေတ် ‘သီတာ’ တဲ နိသဲသွပဓါန် ကိုလိက်ဗ္ဗာဂ်တဲ ဝေါဟာရဂံ့စှော်ကျင်နူပါဠိရဂးတဲ မချူဒးလပ် ‘သီတာထပုံတန်’ ရောင်မွဲးဂ် ပြာကတ်တရ။ ဗတ်ဗ္ဗာမွဲး ‘သီဒါ’ ရ် ပွဲဘာသာမန်ပိုဂ် ‘သီတာ’ ကို ‘သီဒါ’ ကို ညးတမ္ဘာဟံ့ချူရ။ ‘သီဒန်’ ရောင်ညးချူတအိုတ်ရ။ ‘သီဒန်’ မွဲးဂ် ရံ့အဓိပ္ပါယ် ‘ကြင်စီမှာသွိုတ်’ ရ။ အဲကြက်ပွိုတ် ထွဲးကိုဒွဲပယိုဂ်ခဲညိရ။

- ခဲမွဲရမျာင်မချိန်ကိုစိုတ်ညး ခဲသွိုင်ညးမဗပေင်ကိုဂွပ်ခဲမာန် ဗြဲမွဲးဂ် မတုတ်တရ်ကြင်သီဒန်ရောင်၊ သဘ်သီဒန်ဂ် ဗွတ်သော်မြတ်ကို ဒတုပွဲခဲတဲ မဒးတို့ဗျိုက်စှော်ရောင်။ ဗြဲတံဂ် ခဲတို့စှော်ဖျေံအပါညးရောင်။ တပညာတံတီတဲ နူဇမ္မေဲ ဂပ်ဂပ်ဝေင်ကျေံညိ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၂။ ၃-၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုမိန်းမတို့သည် နူးညံ့သောစကားဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းကုန်။ တနည်းကား ယောကျ်ားတို့နှင့် အတူတကွနေခြင်းကို မထိုက်ကုန်။ နှလုံးခိုင်မာလျက် စကားနူးညံ့ကုန်၏။ ပြည့်နိုင်ခဲကုန်၏။ မြစ်နှင့်တူကုန်၏။ ငရဲဥှန်တတ်ကုန်၏။ ဤသို့သိ၍ ထိုမိန်းမတို့ကို ပညာရှိသည် အဝေးမှကြဉ်ရာ၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၃၀/၄၃၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Though soft of speech, like **rivers** hard to fill, Insatiate, nought can satisfy their will: Down, down they sink: a man should flee afar from women, when he knows what kind they are. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-226)
- “ယံသွိုင်သွပ်၊ အဲဂံ့ဒိုင်အကြာသွေင်တလအဲဓါဂ်တဲ မှာသွိုတ်ပန်ဂ်လေပ် အဲဂံ့ချိုက်ကျောံအာရ၊ ကြိုင်ဇှော်ကေဝတ္တဂ်လေပ် အဲဂံ့ကျောံအာရ၊ ဂင်မသုန်သီဒန်ထပုံဂ် သရင်ကျောံတဲ တွဲကြိုက်ဇှော်သျှင်မွဲယောဇနာဂ် အဲဂံ့အာစိုပ် ဒိုဂကောံဂွကျက်ကာကဝတီတေံရ သွိုင်သွပ်” ကုဝေရသွာ တိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၂၇။ ၃-၂၂၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “(အိုအသင်ဂဠုန်မင်း)၊ ငါသည် သင်ဖြင့် သမုဒ္ဒရာကို ကူးပြီ။ သင်ဖြင့် ကေပုကမည်သောမြစ်ကို ကူးပြီ။ သင်ဖြင့် သီဒါသ မုဒ္ဒရာခုနစ်တန်တို့ကိုလွန်၍ သင်ဖြင့် လက်ပံပင်ကို တက်ပြီ။” (၅၅၀။ ၃-၆၉၅။ ညောင်ကန်။)
- အဲဒိုက်ရ်ဂ ပူဇသကာ၊ သွိုင်ဂိတုတဲ သွိုင်ဗြဲသွိုင်ကျာ၊ ပွင်ဟေမဝန် သီဒန်ဂါ။ (လိက်မိဒေဝ ကိန္နရီ။ မုက်လိက်(၁)။ အ္ဗာကဝိနာဲသိုက်ဇု။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ဒမင်တွအ်သိန် တွိန်တြိန်၊ သန်တပ်ပြဘန် သီဒန်ထပ်၊ ဒဇိတ်ဒက် နှိဗဗွဲလွင်၊ ဓမ္မတာခင် အသပ်ပြုပြင်။ (လိက်မေဃသန်၊ အာကဝိယုဟုံပြာကတ်၊ “ဇွန်လိက်မန်တြေတြဟ် ကောံ ကဗျလင်္ကာမန်ဂမ္တိုင်”၊ မုက်လိက်—၈)

ပွဲအဘိဓာန်ဗျာ(မြန်မာအဘိဓာန်)ဂှ် ဝေါဟာရမ္တး “သီဒါရနစ်တန်” ဂှ် ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် “မြင်းမိုရ် တောင်ကို ရစ်ခွေနေသော တောင်စဉ်ရနစ်ထပ်တို့အကြား တည်ရှိသော သမုဒ္ဒရာရနစ်ရ” ရ။ ဩ ဝေါဟာရမွဲမွဲဂှ် ညံဇော်ကျင်နူပါဠိရဂးတုဲ မန်ကိုဗျာလေဝ်တုပ်သွဟ်ရဂးတုဲ ဖျေံစိုတ်တုဲ နိဿဲကိုလိက် ဗျာတုဲ အတိုင်လိက်ဗျာဂှ်ဟေင် ပွမချူစွောံကေတ်ဗတ်မန်မ္တးဂှ် လေဝ်မှာရာတ်ဒ်ရ။ ဝေါဟာရမွဲမွဲဂှ် ညံဇော်ကျင်နူပါဠိလေဝ်ကိုဒ် မန်ကိုဗျာ နဲပံင်မအခပ်တွဟ်ရင်သ္တအ်မာန်ရ။ ဗွဲဥပမာတုန် ဗတ်ဗျာမ္တး ‘ဝေဿန္တရာမင်း’ ဂှ် မန်ပိုဟိုချူတ် ‘သိုင်ဝေဿန္တဝ်’ ရောင်၊ ‘သိုင်ဝေဿန္တရာ’ ဟုံသေင်ရ။ နနဲ သာ်ဂှ်ကို ဘာသာဗျာမ္တး ‘ပဘာဝတီ’ ဂှ်လေဝ် မန်ပိုချူတ် ‘ပြဘာဝတီ’ ရောင်။ ဗျာမ္တး ‘မိတ္ထိလာ ပြည်’ ဂှ် မန်ပိုဟိုချူတ် ‘ဍုင်မိတ္ထိ’ ရောင်။ ဗျာမ္တး ‘သာဝတ္ထိပြည်’ ဂှ်လေဝ် မန်ပိုဟိုချူတ် ‘ဍုင် သာရဂှ်’ ရောင်။ ဗျာမ္တး ‘ဝရဇိန်လက်နက်’ ဂှ်လေဝ် မန်ပိုဟိုချူတ် ‘လေံဗတ်’ ‘လေံဗဇ္ဇဗတ်’ ‘လွဟ်ဗဇ္ဇဗတ်’ ရောင်။ ဗွဲတရားဂှ် တွပညာတအ်ချပ်ကေတ်ရ။ ဩဝဲအာသေ့ဝဲအာနူလိက်ပတ်မန် တြေံတုဲ ဒးသွပခါန်နိဿဲဒိုင်ကိုလိက်ဗျာ သွဒိုင်ဗွက်ကြဗျာသွးမ္တးဂှ် ညံဇော်ဒးရး ညံဇော်ဗျေံဗျေံရ။ လိက် မန်နဲဗျာ နာနာဗျေံပြင်ပက္ကရမက္တိဒ်ဒိုင် ပွဲခေတ်ပိုတုဲဏအ်ဂှ် ဝံညာတ်ကေတ်ဗွဲမပြာကတ်ရ။

(ဂ) ‘သင်ရဝကာ်’ ဟာ?၊ ‘အကာပ်’ ဟာ?

ပွဲလိက်ဗွဟ်မန်တို့(အုပ်ဒုတိယ) ဂကောံအာလိက်ကွာန်ကအ်မိန် မဒုင်ယုဗော်ဒင်ကာလိခံပတ်ယေန် သွာင်မန် ကွာန်ကအ်မိန်မပွတ်လဝ်ဂှ် ပွဲမုက်လိက်(၂၃)ဂှ် ဇာတ်ဝတ္ထုအကြိုသဟာံပိ မလေပ်ရ်ဂအဲပရဲ ကုညးမဇော်အယုက်ဂှ် စိင်မွဲ ကွဲမွဲ အကာပ်မွဲ ဂးလဝ်ရ။ ပွဲလိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်ဇော် အာ ကဝိမန်ပိုတမ္ဘာမချူခွဲလဝ်ဂှ် ယုဂစေံဝံဂှ် ‘အကာပ်’ ဟုံသေင်၊ ‘သင်ရဝကာ်’ ရောင်ညးမဂးရ။ ‘သင် ရဝကာ်’ ဂှ် လှုဟ်ပသင်ညံဇော်ဒ်အာ ‘အကာပ်’ ဂှ်ရော? ဂစေံ ‘သင်ရဝကာ်’ ဂှ် ဗတ်ဗျာမ္တး ‘ခါ ငှက်’ ဗတ်အေဂံလိက်မ္တး partridge ရ။ ပွဲလိက်အဘိဓာန်မန်ဗျာ “ကျောင်းသုံးမွန်မြန်မာအဘိဓာန်” အာထောန်သိုင်မချူခွဲလဝ်ဂှ် ဂစေံ ‘အကာပ်’ ဂှ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာ ‘ငှက်ခါး’၊ ဗတ်အေဂံ လိက်မ္တး blue or green jay ရောင်။ ဗတ်ဗျာ ‘ငှက်ခါး’ ကို ‘ခါငှက်’ ဂှ် တုပ်ပရ နှိမွဲဂစေံဓါယု သွးဟာ? ဗွဲစွတ်သာ်ဟုံသေင်ရောင်။ အခပ်ဗျာဓါသာ် ‘ခါ’ ကို ‘ခါး’ ဂှ် ကောန်မန်ပိုလှိုတအ် ဟိုတ်နူဟိုဗွဲဟုံကွး ဗွဲဒိုင်ရမ်သာင်တုပ်ပရ်ရ အာတအ်မှာရာအာလဝ်ရောင် ပြာကတ်တရ။ ဗွဲကြကောလ ဝံအခေါင် မကလေင်တက်တြးလိက်ဗွဟ်ဝံ မွဲအလန်ပုန်မ္တး ဒွဲ ‘အကာပ်’ ဂှ် ဂပ်ဂပ်ပလေဝ်ချူအာ ‘သင်ရဝကာ်’ ရ။ သာ်ဂှ်ရောင် ဝေါဟာရမန်ပို ဒွဲညံဇော်မှာရာယောင်ယာတ်ဒိုင်တအ်ဂှ် ဝံဗွးအာဒုဟ်တုဲ သိုညီသာကိုလိက်မန်တြေံ ကဝိတမ္ဘာတအ်မချူခွဲလဝ်ဂှ်ရောင်။ ဩဝဲရံင်တပယိုဂ်ဗွဲသွဝံညံဇော်။

- ပွဲကာလမတုဲတေံ ပွဲညွဲတြိပ်ဟေမဝန် နိဿဲကိုတုံဇြဇော်မွဲ ဂစေံသင်ရဝကာ်, ကွဲ, စိင် ညး ပိပဒတ်။ သိုညးပိဟုံရ် ဟုံအဲပရဲ ဒေတ်ဟုံတုပ်ကောံရင်ညံဇော်ဟေင်။ ပွဲကာလမွဲတုဲ ကသပ်ဒ်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

ကုညးပိ “ပိုညးပိမဒိုင်ပွဲဆု ဟုံမွဲကိုရ်အဲပရဲ ဒေတ်မဟုံတုပ်ကောံရင်သွံဝံ ဟုံကြိုက်ဟောင် သုံ။ ပှောင်ညးပိ ဒှဲညးမဇ္ဇော်ဂ် မပ္ပံပမလှောင်အဲပရဲရ်ဂ် ယှဲတဲ ဂပ်ဂပ်သွဒတ်ဒးရးရောင်။ ပှောင်ပိုညးပိဝံ ညးဂ်ဇ္ဇော်ကောံရော” ချပ်တဲ။ (၅၅၀။ ၆-၃၇။ ပ-၁၁၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ လွန်လေပြီးသောအခါ ဟိမဝန္တာအရပ်၌ တခုသော ပညောင်ပင်ကြီးကို မှီကုန်၍ **ခါ**, မျောက်, ဆင် ဟူကုန်သော သုံးယောက်ကုန်သော အဆွေခင်ပွန်းတို့သည် နေကုန်၏။ ထို အဆွေခင်ပွန်းတို့သည် အချင်းချင်း ရိုသေတုံ့ဝပ်ခြင်း မရှိကုန်။ သဘောမတူသော အသက် မွေးခြင်းရှိသည်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ သုံးယောက်ကုန်သော အဆွေခင်ပွန်းတို့သည် “ငါတို့အား ဤသို့နေခြင်းသည် မသင့်။ ငါတို့တွင် အကြင်သူသည် ကြီးမြတ်၏။ ထိုသူအား ရိုခိုးခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ပြုကုန်လျက်နေရမူကား ကောင်း၏” ဟုအကြံဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၇၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Once upon a time, hard by a great banyan-tree on the slopes of the Himalayas, there dwelt three friends – a **partridge**, a monkey, and an elephant. And they came to lack respect and subordination one to another, and had no ordering of their common life. And the thought came to them that it was not seemly for them to live in this way, and that they ought to find out which of their number was the senior and to honour him. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-93)

(ဃ) ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဟာ?၊ ‘ကောန်ကွအ်’ ဟာ?။

ဗော်ဒင်ကာလိမ်ပတ်ယေန်သွာန်မန် ကွန်ကအ်ဗိန်ပွိတ်လပ် ပွဲလိက်ဗွဟ်မန်အုပ်ဒုတိယဂ်ကို ပွဲလိက် ဗွဟ်မန် အုပ်တတိယဂ်ကို သိုပွဲလိက်ဗွဟ်မန်အုပ်ဝံဂ် ချုလပ်ပရောဗောဓိသတ်သိုင်ကျဲတုညာဏ်တဲ ကိုလပ်ယှုကျိပ်လိက် “ညာဏ်မင်မွဲလမျီ” ရ။ ပွဲအုပ်ဒုတိယဝံဂ် စကာလပ်ဝေါဟာရ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ တဲ ပွဲအုပ်တတိယဝံဂ် စကာလပ်ဝေါဟာရ ‘ကောန်ကွအ်’ ရ။ “ကျပ်မွောံဂ် အဇုပ်ကျိန်ဒ်မိက်ဝံစ ဖျုန်ဂြိုဟ်သိုင်ကျဲ” ကို “ကျပ်မွောံဂ် အဇုပ်ကျိန်ဒ်မိက်ဝံစကောန်ကွအ်သိုင်ကျဲ” ကို ရဲသင်ဝံရပ်စပ်စကာ လပ်ဝေါဟာရစါသင် လိက်ဟုံညီသာရင်သွအ်ရ။

ပွဲဘာသာဗွာမွဲ ‘နုလုံး’/‘နုလုံးသား’ ဂ် ပွဲခေတ်ပိုလျှော်ဏအ် ညးဂမ္တိုင်ဟိုချုစကာတဒိုင် ဝေါဟာရ ‘ကောန်ကွအ်’ ရ။ ပွဲဘာသာဗွာမွဲ ‘နုလုံး’/‘နုလုံးသား’ ဂ် မန်ပိုတမ္ဘာတအ် စကာတဝေါဟာရ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ တဲ ပွဲခေတ်လျှော် ချဲပြင်လှာဒ်ကျဲ ‘ကောန်ကွအ်’ ရောင် အ္ဗာကဝိမန်ဒယှု ကျပ် ဇ္ဇော်သီလဝန္တထေရ်(မံသေဝဲဇ္ဇော်) ဂးလပ်ပွဲပြုကိုဟ်ဓမ္မဒီပနီဂ်ရ။ ဆဂး နူကို ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဂ် မူဟိုတ် ချဲဂံပြင်လှာအာ ‘ကောန်ကွအ်’ ဝံရော? စပ်ကိုဟိုတ်ချဲမပြင်လှာကျဲဂ် ညးဟုံဟိုဂးလပ်မွဲသင်ရ။ ဒှဲစကာလပ်ဝေါဟာရ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စောံ (မူလလိက်ကျပ်ဇ္ဇော်အစောံ)ဂ် အဲပွိတ်ထွေးဏာဗွဲသွပ်ဝံရ။

- ကျပ်ကွက်မွဲဂ် သမ္ဘာဒေံမွဲနွံ၊ ကာလကျဲစလင်ကျင်အာဂ် သမ္ဘာကျပ်ဂ်ညာတ်တဲ ချဲသိုက်ဝံစ ဖျုန်ဂြိုဟ်ဗောဓိသတ်တဲ ချဲဟိုပွိကျပ်ကွက်ဂ်ရ။ “ယွံတုသို အဇုပ်အဲသိုက်ဝံစဖျုန်ဂြိုဟ်သိုင် ကျဲဂ်လောန်ရအ်” ချဲဂး။ “ယွံမွောံ၊ မွောံလွဒိုင်ရ၊ ညင်သေဝဲစဖျုန်ဂြိုဟ်ကျဲဂ် လယိုင်အဲရ။

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

---” (ကျပ်ကွက်ဂုံး။) (၅၅၀။ ၆-၅၇။ ၀-၁၈၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မိကျောင်း၏မယားသည် ထိုမှဤမှသွားသော ဘုရားလောင်း(မျောက်မင်း)ကိုမြင်၍ ဘုရားလောင်း၏နှလုံးသား၌ ချင်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၍ မိကျောင်းဖိုကို “အရှင်၊ ဤမျောက်မင်း၏နှလုံးသား၌ ချင်ခြင်းသည်ငါ့အားဖြစ်၏” ဟုဆို၏။ မိကျောင်းဖိုသည် “ရှင်မ၊ ကောင်းပြီ၊ ရလတ္တံ့” ဟုဆို၍၊ ---။ (၅၅၀။ ၀-၂၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now there lived in those days in that river a crocodile and his mate; and she, being with young, was led by the sight of the Bodhisatta journeying to and fro to conceive a longing for the monkey's **heart** to eat. So she begged her lord to catch the monkey for her. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-142)

- သမ္ဘာကျပ် ခေညာတ်စွားစရဲရပ်ဗောဓိသတ်(သွိုင်ကွဲ)တု အဋ္ဌပသိုက်စဖျုန်ဂြိုဟ်ဗောဓိသတ်ဂု နှိတု သင်္ဂဝံခေဟိုကိုကျပ်ကွက်ဂုံးရ။ “ယွံတွသို့၊ အဋ္ဌပအဲသိုက်ဂံစဖျုန်ဂြိုဟ်သွိုင်ကွဲရောင်အံ” ခေဂုံး။ “ယွံမ္ဗောံ၊ ပိုဂ်ဂဋ္ဌင်ပွဲဥင်ရောင်၊ သွိုင်ကွဲဂ်တုန်လေဝ် ညးမဂဋ္ဌင်ပွဲဥင်ရောင်၊ သိက်ပပိုဋ္ဌေတ်ညးဂံမာန်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၂၀၈။ ၀-၅၈၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမိကျောင်း၏မယားသည် ဘုရားလောင်း(မျောက်မင်း)၏ကိုယ်ကိုမြင်၍ ဘုရားလောင်း၏ နှလုံးသား၌ ချင်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၍ မိကျောင်းဖိုကို “အရှင်၊ ငါသည် ထိုမျောက်မင်း၏နှလုံးသားကို စားလို၏” ဟုဆို၏။ “ရှင်မ၊ ငါတို့သည် ရေ၌ကျက်စားကုန်၏။ ထိုမျောက်မင်းသည်တမူကား ကုန်းကြည်း၌ကျက်စား၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမျောက်မင်းကို ဖမ်းအံ့သောငှာမစွမ်းနိုင်” ဟုဆိုသည်ရှိသော်၊ ---။ (၅၅၀။ ၃-၂၁၉။ ညောင်ကန်။)

ဝေါဟာရစါ ‘ဂြိုဟ်’ ကောံ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ အဓိပ္ပါယ်ဟံ့တုပ်ရ။ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ မွှ်ဂ် ဗတ်ဗ္ဗာ ‘နှလုံး’ / ‘နှလုံးသား’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မွှ် “the heart”၊ ဗတ်ပါဠိမွှ် ‘ဟဒယ’ မဒ်ရ။ ‘ဂြိုဟ်’ မွှ်ဂ်တုန် ဗတ်ဗ္ဗာ ‘အသည်း’၊ ဗတ်အေဂံလိက် “the liver” ရ။ ဣဝံ မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဓမ္မတာ ယျအဝဲအဂံဂမ္ဗိုင်ရ။ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဂ် ပိုဟိုပိုန်စဗ္ဗဥပစာမွှ် မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘လမျို’ ရ။ ပိုမန်တအ်ဟိုဂးဒိုင်ဒိုတူဏအ် “ကောန်ဖျုန်ဂြိုဟ်” မွှ်ဂ် မဒ်အဓိပ္ပါယ် “ကောန်မဆာန်သုဟ်ကိုလမျို” ရ။ ပဲ့ဒွဲဝံ ယပ်ဟိုတ် “ကောန်ကောန်ကွအ်” မွှ် ခေဟံ့စှ်အခိုက် ဟံ့စှ်သဘာဝပွဲကတောင်မန်ရ။

ပဲ့ဘာသာဗ္ဗာမွှ် ‘နှလုံးရောဂါ’ ဂ် ဟိုဗတ်ဘာသာမန် ကေတ်ဝေါဟာရတို့ဝံမွှ် ‘ယဲကောန်ကွအ်’ ဟိုမာန်ရ။ ယပ်မိက်ဂံကေတ်ဝေါဟာရတြဲမွှ် ‘ယဲဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဟိုမာန်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်မွှ် “heart disease” ရ။ ဗွဲဘာသာဗ္ဗာမွှ် ‘အသည်းရောဂါ’ ဂ် ဟိုဗတ်မန်မွှ် ‘ယဲဂြိုဟ်’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မွှ် “liver disease” မဒ်ရ။ ပဲ့ဘာသာဗ္ဗာမွှ် “ကိုယ်နှုတ်နှလုံး စောင့်စည်းပါ” ဝံဂ် ဟိုဗတ်မန်ပိုမွှ် “မင်မွဲကာယပါင်စိုတ်ညီ” မဒ်ရ။ ဘာသာဗ္ဗာမွှ် ‘နှလုံး’ ဒွဲဏအ်ဂ် မန်ပိုဟို ‘စိုတ်’ ရောင်၊ ‘ကောန်ကွအ်’ လေဝ်ဟံ့သေင်၊ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ လေဝ်ဟံ့သေင်ရ။ ဝေါဟာရတအ်မွှ်ဂ် ပိုဒးရပ်စပ်စကာတ် ဒွဲခေကိုခေဟေင်ရ။ ဝေါဟာရဗွဲဘာသာကိုဗွဲဘာသာတအ်ဂ် ဗက်ပိပျုပ်သမ္မိကေတ် ဗွဲကိုန်ဂစိုတ်ဖအိုတ် ဟံ့ဝံရ။

နှဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

အဲဝံ့မိင်ကေတ်လဝ် ကောန်မန်ပိုမွဲတွ ဟိုတိုန်သင်္ဃာန်ရ။ “ဟိုဗတ်ဗွာတေ့ (ငါ့မှာလည်း နှလုံးသား နဲ့ပါ)၊ ဟိုဗတ်မန်တေ့ (ပွဲအဲလေဝ် နွံကိုကောန်ကွအ်ကို)” မွဲးရ။ ကေတ်အမိပွါယ်အဝဲအင်္ဂဟံသေင် တဲ ကေတ်အမိပွါယ်ဟိုပွါန်စ ဗွဲဥပစာရောင်ယဝ်ဒ်မွဲး ထေက်ကိုပိုဒးစကာတ် ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ရောင်၊ စ ကာတ် ‘ကောန်ကွအ်’ ဟံ့ထေက်ကြိုက်ရောင် အဲညာတ်စိုတ်ရ။ ဥပမာ) မပွဲပွဲဂလာန်မွဲး “ကောန်ဖျုန်ဂြိုဟ်ခေောင်မတ်” ဂ် ပိုလှဲစုတ်စွး ‘ကောန်ကွအ်’ တဲ ယဝ်ဟိုဂးတ် “ကောန်ကောန် ကွအ်ခေောင်မတ်” ကို၊ ပွဲဂလာန်မွဲး “ဖျုန်ဂြိုဟ်ကောလေဝ်မဒးဒကး” ဂ် ယဝ်ပိုဟိုချုတ် “ကောန် ကွအ်ကောလေဝ်မဒးဒကး” မွဲး ခေံဟံ့စိုတ်အိုက် ခေံဟံ့စိုတ်သဘာဝအရေဝ်အခြာမန်ရောင် အဲမိက်ဝံ့ ဂးရ။

နူလိက်မန်တြေံ အ္ဗာကဝိတမ္ဘာတအ်မချုလဝ် ဒွဲညးရပ်စပ်စကာလဝ် ကုဝေါဟာရ ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်’ ဂ် အဲထပ်ပွါန်ထွဲးကိုညိပွန်ရောင်။ တွဟ်နဂံ့ပွဲအဲစတေ့ရံင်ရံင်သာအမိပွါယ်မာန် ပွဲမူလိက်ဗွာကိုမူအေံ လိက်တအ်ဂ် မရပ်စပ်စကာတ် ဝေါဟာရသင်္ဃာန်လဝ် အဲပွဲထွဲးဏာမွဲစိုက်ရ။

- (သွိုင်ကွဲအလံင်ဒေဝဒတ်ဂ်) ဓဝ်စံင်တူက္ခိန် ပွဲဂံ့ဟဒယဖျုန်ဂြိုဟ် ချိုအ်အာတဲ ပကာဂစိုတ်ဒွဲ ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၈။ ပ-၁၈၆။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ဒေဝဒတ်လောင်း မျောက်မင်းသည်) ငါယခုပျက်စီးပြိုဟုကြံလတ်သော် နှလုံးခုနစ်စိတ်ကွဲခြင်းသို့ရောက်၍ ထိုအရပ်၌ပင်လျှင် အ သက်ကုန်ခြင်းသို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေံလိက်/ “----- I am undone!” cried the old monkey, and his **heart** burst asunder into seven pieces, so that he died then and there. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-145)
- ညးစါကောကိုဒေံစိုပ်သို့တဲ ဒေံဂံင်ထိုင်ဒြပ်ဂ်တဲ ဒ်အာကောန်တြေဟ်တဲ သဇ္ဇောံစံင်တူ ဖျုန်ဂြိုဟ်သ္လဟ်အာဂ်ဒ်တဲ သတိက်ကွပ်ဒိုင်ပွဲဇံင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၈။ ဒု-၉၁။ အစွဲဝံ။) ပွဲ မူဗွာ/ ထိုဥစ္စာခိုးညီသည်လည်း အိမ်သို့သွား၍ အစ်ကိုကိုလှည့်စားအပ်ပြီဟု အထုပ်ကိုဖြေ လတ်သော် ကျောက်စရစ်ထုပ်ကိုမြင်၍ နှလုံးချောက်တပ်သည်ဖြစ်၍ ညောင်စောင်းပေါင်ကို ဖက်၍ အိပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၄၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေံလိက်/ When the thief got home, he chuckled over the trick he had served his brother, and undid the remaining parcel. There was nothing but gravel to be seen! His **heart** dried up, he fell on his bed, and clutched the bedstead. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-288)
- (ကွဲအလံင်ဒေဝဒတ်ဂ်) “လတုန်အဲဂံ့လိုန်စိုန်စးသတြါအဲရ” ခေံဂးတဲ ခေံဆင်စေံပွဲစးဗောမိ သတ်ဂ်တဲ ဗယောတ်ပွဲစးဗောမိသတ်ဂ်တဲ ဖျုန်ဂြိုဟ်ဗောမိသတ်ဂ်ဖဲအာတဲ ဒုက္ခဝေဒနာဇ္ဇော် ဂ်က္ခိန်တဲ ဆဇကုမွဲ ရပ်လဝ်ကွာင်ဆုဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၇။ ဒု-၄၉၈။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဒေဝဒတ်လောင်းမျောက်သည် “ဤအခါသည်ကား ငါ၏ရန်သူပျက်စီးခြင်းကို မြင်ရအံ့သော အခါတည်း” ဟု မြင့်သောအကိုင်းသို့တက်၍ အဟုန်ကိုဖြစ်စေ၍ ဘုရားလောင်း၏ကျောက် ၌ ကျစေ၏။ ဘုရားလောင်း၏နှလုံးသည် ကွဲ၏။ ပြင်းစွာသောဝေဒနာသည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တ-၃၁၉/၃၂၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Devadatta was then a monkey and among that herd: he said, “This is a chance for me to see the last of my enemy,” so climbing up a branch he made a spring and fell on the Bodhisatta’s back. The Bodhisatta’s **heart** broke and great pain came on him. Devadatta having caused that maddening pain went away: and the Bodhisatta was alone. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-226)

- ရံ့စောဓိသတ်(သိုင်ကျဲ) ဟိုပွဲပဇးစိုတ်ကွဲဂမ္ဘိုင်ရ၊ မူဟိုတ်ရော ကွဲဂမ္ဘိုင်ဖက်ဘဲဂစိုတ်တဲ သဗဠိဟ်ဂြိုဟ်ကွန်အာတဲ ဖျုန်ဂြိုဟ်သ္လှ်အာတဲ ဖက်ချိုတ်အာပွန်ရဂးတဲ ဗောဓိသတ်ဟို သွာံပဇးစိုတ်တဲ “မွဲးတံရိုဟ်လှိုဟ်ကွဲဂမ္ဘိုင်ညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၁၇၇။ ပ-၅၀၀။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ ဤမျှလောက်သော နှစ်သိမ့်ခြင်းကို မရကုန်သည်ရှိသော် အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော ထိုမျောက်တို့သည် နှလုံးကွဲသဖြင့် အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ရာ၏။ ဘုရားလောင်းသည်ကား ဤသို့မျောက်အပေါင်းကို နှစ်သိမ့်စေ၍ အလုံးစုံကုန်သောမျောက် တို့ကို “စုရုံးကုန်လော့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၁၀။ ညောင်ကန်။)
- “ယံ့ဒေံဗြ၊ အတိက်တေံ ဟိုတ်အဲကိုမိဂွံယုလဝ်ဒါန်မွဲစွဲတဲ အဲမိင်ပရိုင်မိတဲ အဲထေံလဝ်ကိုန် ညိုင် အဲထေံလဝ်ဗော်သွးတို့ဝါရဂမ္ဘိုင်တဲ တရမသွေ့လောန် အဲဇက်တိတ်ကျိုင် ဒုင်ဒဒိုက်လု ကတျိုမွဲသွာံ ကလိလောန်အာတဲရ၊ ဗ္ဗတ်ညှိမ္မဲဗြက်ကို မိဟွံကိုကောသုင်၊ ဗ္ဗတ်ဇဗ္ဗမ္မဲသွတ်ကို မိဟွံဒဒိုက်အဲမွဲလေ့၊ ဒေံဗြဒေပ်စိုတ်ဒဇန် ဗိုဝေင်လှိုလက်သန် ဒဒိုက်အစံင်အတူကောသွး၊ ဆဲအိတ်အးညိလေဝ် မိဟွံပံက်ပါင်ဟို၊ ယုဒေံလေဝ် ကောဗ္ဗဲဟိုဟွံဒး၊ ဖျုန်ဂြိုဟ်ကော လေဝ်မွဲဒကး၊ ကောမွဲထေံလဝ်ဒေံဗြဲမွဲ ပဲ့ဂြိုဟ်ဟေမဝန်တဲဟေင် ကောမွဲကလေင်စတဲသွးရ မိ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၃-၃၈၃။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ(ညောင်ကန်)ဂ် လဟိုသ်ဝံ ဟိုလဝ်ဟွံမွဲ ရ။ လဟိုမွဲး ‘ဖျုန်ဂြိုဟ်ကောလေဝ်မွဲဒကး’ ဝံဂ် ဗွဲဘာသာအေဂံလိက် မွဲး “to be broken-hearted” ဟိုမာန်ရ။ ဗွဲအရေဝ်ဘာသာဗ္ဗာဓေတ်တဲဇာဏ်မွဲး ‘အသည်းကွဲသည်’ ဟိုမာန်ရ။
- သွတ်ဗြဲဟိုတ်ဒါန်အတိက်တမ္မာ မယုလဝ်မွဲစွဲတဲ သံင်ဝါသမဂ္ဂိုင်ကိုဘဝ ဟိုတ်မသွတ်သွန် တလှိုန်ရ၊ ချိုန်မမိင်ပါင်ဗောဓိသတ်ဗက်ဂ်ရ ညိုင်ရ်အမြိုတ်ဗတဝ်သဲ ညးမဖျိုင်လဝ်ပွဲက တေဝ်ကို ပဲ့ဂွံဟဒယဖျုန်ဂြိုဟ်တေံဂ် ဒဇေဝ်ဇာတ်တဲ ခွိုင်ဟွံပိုင် ပခိုင်စိုတ်ဟွံမာန်တဲ ဗွဲမ သာဇီဂ် စွဲပိုက်ဂ်တဲ ကွတ်တိတ်ဝံတန်ခွိုင် ပဲ့ကွေင်သိုဂ်တဲ—။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၇။ ၃-၄၁၃။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ(ညောင်ကန်)ဂ် “စိုသောအသားစိုင်ဖြင့် နှလုံး၌ခတ်ဘိသကဲ့သို့” သ်ဝံဟို လဝ်ဆဗွဲခမ္မန်ညိညရ။
- သိုင်မဒွဝဂ် နိဿဲကိုဂ္ဂကျာ်တဲ ကတိုန်ခံင်တူယဲပူမတ် မဇ္ဇေကိုဒြဟတ်ဂ်ဒ်တဲ ဖျုန်ဂြိုဟ်သိုင် ဂ်ကတတိုန်တဲ ဆီဇ္ဇေဝ်တိတ်အာ နူတရင်ပသာဝမဂ်ရ။ နူဂ်တဲ သိုင်ကတိုန်ယဲဂွဲရ။ အ္ဓာ သဝ်ဂမ္ဘိုင်မဆိုက်ဗွက်တံဂ် တွာဟ်နလှိုပရာဂ် ဟွံသွတ်ရထတဲ ဝီဟွံမာန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၁။ ၃-၄၆၄။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ ထိုမင်းအား မိဖုရားကိုမိ၍ စိုးရိမ်ခြင်းကြီးစွာဖြစ်၏။ ပူသော

နှဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ညိုင်အမေရိကာန်)

နှလုံးရှိသည်ဖြစ်၍ သွေးယို၏။ ထိုအခါမှစ၍ ထိုမင်း၏ဝမ်းမှ သွေးထွက်၏။ ကြီးစွာသော အနာဖြစ်၏။ ကြီးမြတ်ကုန်သော မင်း၏ဆေးသမားတို့သည် ဆေးကုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင် ကုန်။ (၅၅၀။ တ-၂၆၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ The great sorrow for her fell upon him: his **heart** became hot and poured out blood: after that blood flowed from his entrails, and his sickness became great. The great royal physicians could not cure him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-208)

(၉) ‘ချေ့’ ကို ‘ကွတ်’

ပဲ့လိက်ဗွတ်မန်ဂမ္ဘိုင် နကမ္ဘတီခွဲဗဒ်လိက်ဗွတ်ဘာတန်(ဗော်ချင်မန်တို့) မခွဲဗဒ်ပွတ်လဝ်ဂ်လဝ် ဒွဲအ ခိပွါယ်မဆောတ်မှာဒိုင်နွတ်ကို ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ ဒးပွတ်ထွေးကိုဒွဲသာကေညေ့မွဲမွဲ ပဲ့လိက်ဗွတ်တန် စတုတ္ထ ပဲ့ပရော “နွဲညာလွီ ဝံဒိုင်သေဋ္ဌီ” ဝံ ဝေါဟာရမွဲ ‘ချေ့ကွတ်’ ဝံ ပံက်ထွေးလဝ်အခိပွါယ် ‘ချေ့စတ်စတ်’ ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရမန်စါသ် ‘ချေ့’ ကို ‘ကွတ်’ ဝံဂံ အခိပွါယ်တုပ်သွတ် ဒိုင်ရ။ ‘ချေ့’ ဟံသေင်မွဲ ‘ကွတ်’ ကေတ်ဆမ္မဲဝေါဟာဂ်လဝ် စိုပ်ဒိုင်ဒတဲအခိပွါယ်ကိုရ။ (ဥပမာ) ပဲ့ဘာသာဗွာမွဲ ‘နေစာမြက်’ ဝံ ဗတ်မန်ပိုမွဲ ‘ချေ့ဒဇိပ်’ ဟံသေင်သ်ဂ် ‘ကွတ်ဒဇိပ်’ သ်ဝံဟို ချူဝံစါနဲရ။ ‘အာရတ်ချေ့’ ဝံ ‘အာရတ်ကွတ်’ သ်ဝံကို၊ ‘ရဲဂြေင်ချေ့’ ဝံ ‘သွာဒလေင်ကွတ်’ သ်ဝံကို ဝံညာတ်ကေတ်ပဲ့လိက်မန်တြေရ။ လဆောင် သိုဝေါဟာရစါဂ်ပံင်မွဲစွဲတဲ ‘ချေ့ကွတ်’ ကို ဝေါဟာရပိပံင်မွဲစွဲတဲ ‘ကွတ်ချေ့ဆံက်’ ကို ချူမာန်ရ။

‘ချေ့’ ကို ‘ကွတ်’ ဝေါဟာရမန်စါဝံ ခါရပါခြာအခိပွါယ်ညေ့မွဲမဇိပ်ဂ်ပွဲမွဲ တွဲညေ့မတိုန်သ်ဂ်ညေ့ တအ်ဂ် မတို့လုပ်လွိဟ်ပဲ့ ‘ကွတ်’ တဲ တွဲညေ့မတိုန်မသျှင်ဂ်ညေ့တအ်ဂ် မတို့လုပ်လွိဟ်ပဲ့ ‘ချေ့’ ရောင် အဲသလေ့စေန်စိုတ်သ်ဝံရ။ မူဟိုတ်ဝံသလေ့စေန်စိုတ် သ်ဝံရောမွဲ “ကမ္ဘိုင်တြေ့မွဲ ချေ့တိုန် ဂှုဒိုင် သိုင်ထညေင်ဗက်ဒြဲ ဒြဲဒိုင်ထလ်အာ သိုင်ဟံတိုလိုန်စုတ်ဒွဲဂ် ဒတံစေန်အာကမ္ဘိုင်ဂ်ရ” ရသ် ဝံညးတမ္ဘာစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ချေ့’ ဝံ ဝံညာတ်လဝ်နွဲရ။ ဒွဲဝံ ညးဟံစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ကွတ်’ ရ။ ပဲ့လိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စော ကျော်ဇော်အစော့မချူခွဲလဝ်ဂ် ဒွဲညးရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါ ဟာရ ‘ကွတ်’/‘ကမတ်’ နွဲတဲမွဲမဂ်ိုင်သန်ဟေင်ရ။ ဆဗွတ်မွဲစါဒွဲ အဲပွတ်ထွေးကိုရ။

- “ကောန်ဗိုက်သမ္ဘိုင်ဝံ သွာမွဲစွဲဂကောံအဲဂ် သိုကွီလီသွာမွဲစွဲဝံဂ် ဝံင်တြလေဝ်ကုန်အာရ။ အောံ ကို ည်ကို သဏေဝ်ကို ဝံဝါတ်ဂါတ်သန်ရ။ ကမတ်ဂ်မစဂ်ကိုလေဝ် သောံဝါတ်ဂါတ်သန်ရဟ သေင်ဟာ၊ ---။” (၅၅၀။ ၉-၁။ ပ-၂။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ “ဤလှည်းကုန်သည်တို့ သည် ငါနှင့်တကွသာလျှင် အကယ်၍သွားသည်ဖြစ်ငြားအံ့၊ လှည်းသားတထောင်သည် တ ကွနက်သွားသည်ရှိသော် ခရီးသည်မလောက်လတ္တံ့၊ ထင်း၊ ရေအစရှိသည်တို့ကို၎င်း၊ နွားတို့ ၏မြက်တို့ကို၎င်း ရခဲကုန်သည်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ---။” (၅၅၀။ ပ-၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှု အင်္ဂလိက်/ “If this foolish young merchant keeps me company all along, and the thousand carts travel along together, it will be too much for the road; it will be a hard matter to get wood, water, and so forth for the men, or **grass** for the oxen. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-4)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

- “အဲရသ္မာကြမ္မာမ္ပိန္နဲ နှဲတြေလံက်ဒနက်တံဂ် ညးဂွံပဝသတးကွဲတဲ ဗွဲသွာပိုသ္မောံအာရ။ ကမတ်တမြင် ဂှညးစဖအိုတ်ကွဲတဲ ကမတ်မတိုန်တိုဂ် ဂှပိုမဂွံစရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၁။ ၀-၂။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရှေ့မှသွားကုန်သောသူတို့သည် ခရီး၌ မညီညွတ်ရာအရပ်၌ ညီညွတ်ခြင်းတို့ကို ပြုရကုန်လတ္တံ့။ ငါတို့သည် ထိုလှည်းကုန်သည်တို့ သွားသောခရီးဖြင့် သွားရအံ့။ ရှေ့မှသွားသောနွားတို့သည် ဟောင်းကုန်ကြမ်းကုန်သောမြြကီတို့ကို စားရကုန်၏။ ငါတို့၏နွားတို့သည် တဘန်ပေါက်ကုန်သော ချိုသောမြြကီတို့ကို စားရကုန်လတ္တံ့။ ---။” (၅၅၀။ ၀-၁၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “There will be many advantages if I go on first. I shall have a road which is not yet cut up; my oxen will have the pick of the **grass**; my men will have the pick of the herbs for curry; the water will be undisturbed; -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-4)
- “အဲဂွံ ထောံကွဲလွီတဲ ညးဂမ္တိုင်ဂွံ န်လောင်အိုတ်ရသ္မံ” ဗောဓိသတ်ချပ်တဲ ခိုဟ်တေံခိုဟ်ဂွံ ဗောဓိသတ်သ္မိမ္မဲ ညာတ်ကွတ်ခေပ်မ္မဲကန်။ “ကမတ်ခေပ်မ္မဲဂွံ ပဟိုတ်ဒယာပ်ဉာ်တဲရောင် မတိုန်တန်ဒ်ရ” ဗောဓိသတ်ချပ်တဲ။ (၅၅၀။ ၉-၂။ ၀-၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် “ငါသည် ဝိရိယကိုလျှော့သည်ရှိသော် ခပ်သိမ်းကုန်သောသူတို့သည် ပျက်စီးကုန်လတ္တံ့” ဟု စောစောက ချမ်းအေးသောအခါ၌လျှင် လှည့်လည်သည်ရှိသော် တခုသော နေဓာမြြကီစုကိုမြင်၍ “ဤမြြကီတို့သည် အောက်၌ရေစိုသဖြင့် ပေါက်ကုန်သည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟုကြံ၍။ (၅၅၀။ ၀-၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “If I give in, every single one will perish.” So he ranged to and fro while it was still early and cool, until he came on a clump of **kusa-grass**. “This **grass**,” thought he, “can only have grown up here thanks to the presence of water underneath.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-11)

ဝေါဟာရမန်ပိသ် ‘ကွတ်’ ‘တွတ်’ ‘လွတ်’ မွဲးဂွံတအံဂ် အဓိပ္ပါယ်ဧညံဟွံတုပ်ရင်သ္မာအံသက်ကံရောင် မွဲးဂ် ဂပ်ဂပ်စွံသတိအိုတ်ရ။ ‘လွတ်’ ဝွံရောင် ဗွဲစွတ်မတိတ်ဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘စတ်စတ်’ မွဲးဂ်ရ။ (စပ်ကို ဝေါဟာရ ‘လွတ်’ မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘စတ်စတ်’ ဂ် ကာလစိုပ်ကဏ္ဍဧညံဂတတေံမွဲး သိုက်ဒုဒဲသာဓကဧညံ အဲကြက်ပွတ်ထွေးကိုပွန်ရောင်အံ။) ခါဒးခွံလိက်ဗွဟ်ဘာတန် သွက်သွတ်ကွဲးဘာတအံဂမ္တိုင်မွဲးဂ် နကိုဂ ကောံအွာခွံလိက်ဗွဟ်တအံဂ် ဩဝေါဟာရမွဲးဂ် ၉ကုတီလပ်အဓိပ္ပါယ်ဧညံဟွံချိုတ်ပွတ်တဲ မွဲးသလေံဒိုင် ဧညံရောင်ယဝ်ဒ်မွဲး ကုဝေါဟာရဝွံဂ် သိုသလေံမွဲးစကာစုတ်ဧညံမွဲးဂ် န်ဟွံထေက်ရောင်။ တီအဓိပ္ပါယ်ဧညံ ချိုတ်ပွတ်တဲဟောင် မဂပ်ဂပ်ချူစကာတ်ဧညံရ။

(ခ) တမ်။ တမ်ဒြပ်။ တမ်ဒိုက်ရောင်။ — ‘တမ်ရိုဟ်’ ဟွံသေင်။

အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဗွာမွဲး ‘အရင်းအနီး’ ဂ် ညးတုက္ခေဟ်မန်ပိုတအံလျဟ် မဟိုချူတ်ဒိုင်ဗတ်မန် ‘တမ်ရိုဟ်’ အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန်မွဲး ‘တမ်ရိုဟ်’ (တမ် + ရိုဟ်)ဝွံ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အရင်းအနီး’

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဟုံသေင်၊ တိတ်ဒ်အာအိပ္ပိယ ‘အရင်းအမြစ်’ ရောင်။ ဝေါဟာရဗျာဓါ ‘အရင်းအနှီး’ ကို ‘အရင်းအမြစ်’ ဝံ အိပ္ပိယဟုံတုပသုဟရ။ ပဲ့လိက်အဘိဓာန်ဗျာ (မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်)ကို ‘အရင်း’/ ‘အရင်းအနှီး’ ဝံ ပံက်လဝ်အိပ္ပိယ ‘အကျိုးအမြတ်ရရန် အခြေခံမတည်မြှုပ်နှံထားသောငွေ’ ရ။ ‘အရင်း’/ ‘အရင်းအမြစ်’ ဝံ ပံက်လဝ်အိပ္ပိယ ‘မူလအစ’/ ‘ဇာစ်မြစ်’/ ‘အခြေခံ’/ ‘ပခါန’ ရောင်။

အိပ္ပိယပတ်ဗျာ ‘အရင်း’/ ‘အရင်းအနှီး’ ဝံ ကဝိမန်ပိုတမ္ဘာတန် ညးချူတ် ‘တမ်’/ ‘တမ်ဒြပ်’/ ‘တမ်ဗွိက်’ ရ။ ပိုညးဂမ္ဘိုင် ဟိုတ်ဟုံဝံဗွိလူတ်ဆိုညာတ်လဝ် ပဲ့လိက်တြေံတန်တု ဗိုပိုသလေ့စိုတ်ဒ်နို န်ပိုကိုပို ပိုဗက်ဗွပ်ဗျပ်ကေတ်မဝေါဟာရတို့တု မက္ခိဒ်ကွင် ‘တမ်ရိုဟ်’ ဝံရောင်မွဲဂ် ပြာကတ်တ်ရ။ ဝေါဟာရမန်တို့မမံက်ဂတဝ်ကွင် ဟုံခိုဟ်ဟာဂးတု ညးလျှိုတန်သိုက်ဝံစောဒနာတ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရမန်ဇကုတြေံ သိုမချိုက်ပေင်ကိုအိပ္ပိယရ်သာတန်ဂ်နွတ် ဟိုတ်ပိုဟုံလူတ်ဟုံတီတု ပိုနွဲဗဒ်ကေတ် ဝေါဟာရတို့မွဲဂ် တုတ်ညင်ရ်ပိုမချိုဗလိက်ထေံကွေံ ဝေါဟာရပိုတြေံတန်ဂ် ညင်ခေံသွေံကွေံဗွန် ဗျိုက်တို့အာတို့ကပ်ရ။ ဝေါဟာရပိုမနွဲဗဒ်ပိုနိုတို့ ယဝ်အိပ္ပိယခေံဒးရး သိုရ်သာခေံဟုံလိလ်မွဲ သွက်ပျိုန်ဒုဟ်ဟုံမွဲ ခိုဟ်ဒ်ကိုရ။ ယဝ်အိပ္ပိယရ်သာခေံ ခေါ်စေံယောင်ယာအာမွဲ ခေံဟုံခိုဟ်သက် သက်ရ။ ရ်သာလိက်ပတ်မန်ပို လိုလ်ပရေအ်စေံအာရောင်။ ဟိုတ်ဂ်ရ ပွမမင်မွဲတ်ရ်သာအဲကွဲ လိက်ပတ်မန်ဇကုဂ် ပိုက်ဇော်တ်မွဲမလောန်ရ။ ဝေါဟာရမန်ပိုတြေံမွဲဂ် ညင်ရ်ခေံခေံမိုက်မွဲကို ပိုဒးစွံ ရှုဟ်မးဒ်ရောင်။ ဒွဲမစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘တမ်ဒြပ်’ ကို ‘တမ်ဗွိက်’ ဝံ အဲပိုတ်ထွဲကိုမွဲသွင်ဝံရ။

- ယုံခမီတံ၊ တုပညာမဆိုက်ဗွက်ပဲ့ဗနိုက်ဂ် **တံဒြပ်**ခိုန်အောန်ကို ခါမစီရေင်ဒး ပိုန်ဒြပ်တို့ဝါရမ ဤင်ကျိဗဒ်တု သွေံပွန်လဝ်ဇကု ပဲ့တသိုက်ဟေင်။ (၅၅၀။ ၉-၄။ ပ-၁၆။ အစွောံ)။ ပဲ့မူဗျာ/ ကုန်သွယ်ခြင်း၌ လိမ္မာသောပညာရှိသည် အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော **ဥစ္စာအရင်း**ဖြင့် များစွာသောဥစ္စာကို၎င်း အခြံအရံကို၎င်း ဖြစ်စေ၍ ထိုများစွာသောဥစ္စာအခြံအရံ၌ မိမိကိုယ်ကိုတည်စေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ **With humblest start and trifling capital, a shrewd and able man will rise to wealth, -----.** (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-20)

- ကာလမပရအ်ဒြပ်ဂ် “ခါစွံအဲမတန်ဝံရ” အတိပဏ္ဍိတဂး။ “ယုံသဟာံ၊ ပိုညးခါဂ် **တမ်ဒြပ်**ကို ကိုကို ဤကို သွံရန်ကလောန်ကမေတ်ဂ် တုပသုဟ်ရောင်၊ မူဟိုတ်တုအဲမဝံခါစွံရော” ပဏ္ဍိတဂး။ (၅၅၀။ ၉-၉။ ပ-၃၀၃။ အစွောံ)။ ပဲ့မူဗျာ/ ထိုကုန်သည်တို့၏ ဥစ္စာကိုဝေသောကာလ၌ အတိပဏ္ဍိတသည် “ငါကား နှစ်စုတို့ကို ရထိုက်၏” ဟုဆို၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟုမေးလတ်သော် “သင်သည် ပဏ္ဍိတသာတည်း။ ငါသည် အတိပဏ္ဍိတတည်း။ ပဏ္ဍိတသည် တစုရထိုက်၏။ အတိပဏ္ဍိတသည် နှစ်စုရထိုက်၏” ဟုဆို၏။ “နှစ်ယောက်ကုန်သောငါတို့၏ **ဘဏ္ဍာအရင်း**သည်၎င်း နွားအစရှိသည်တို့သည်၎င်း အမျှတူကုန်သည်သာလျှင် မဟုတ်လော။ အဘယ့်ကြောင့် သင်သည် နှစ်စုကို ရထိုက်သနည်း” ဟုဆိုလတ်သော်၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၄၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ **When the time for dividing came, Wisest said, “I must have a double share.” “Why so?” asked Wise. “Because while you are only Wise, I am Wisest. And Wise ought to have only one share to Wisest’s two.” “But we both had an equal**

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

interest in the stock-in-trade and in the oxen and waggons. Why should you have two shares?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-239) (**stock-in-trade: old fashion:** the things you need to do your job/ Longman Dictionary)

- တွပညာတံ မိင်ဂလာန်တၢ်ဝေင်ကျၢ်တြဲဝံ့တဲ ညးမွဲကံးစွဲၣ် **တံးဒြပ်**ကိ သိုကလောန်ကမေတ် တုပ်သွဟ်ရောင်၊ ဆယျု ‘အတိ’ စါမလောန်အာၣ် ပလန်ကေတ်ဒြပ်ညးစါစွဲတဲ ပွဲတ်လေပ် ဗ္ဗောန်မအံက်ဇကု ကိုပဒေဝတံးဆုတဲ ကိုပုၤဂဗုတ်ဇကုၣ်ဟေင်၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၉၈။ ၁-၃၀၅။ အစွဲၣ်။)
- ကျီၣ် အာသုင်ၣ်ကွာလွၣ်တဲ ညာတ်သမ္ဗိုင်ဇကုပွဲၣ် မတုတ်ညံင်ရဲသော်ဂြောန်ၣ်တဲ “ညံင် သော်ဂြောန်မက္ကိၣ်ကုအဲဝံၣ် မှုၣ်ကုဥပွါယံသွၢ်ဂျိုင်လမုၢ် ညံင်မှုၣ်**တံးဒြပ်**ကိုရ” ချပ်တဲ ဂ ငှေင်တပွဲၣ်ဂြိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂၉။ ၁-၃၆၉။ အစွဲၣ်။) ပွဲမုၢ်ဗွာ/ ထိုမြေခွေးသည် တနေ့ သ၌ ရေအိုင်၌ ရေသောက်စဉ် အရိပ်ကိုကြည့်သည်ရှိသော် ဦးစွန်းကိုမြင်၍ “ယခုငါ့အား အသက်မွေးခြင်း၏**အရင်း**သည် ဖြစ်ပြီ” ဟု တော၌လှည့်လည်သည်ရှိသော်၊ ---။ (၅၅၀။ ၁-၅၄၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုၢ်အေဂံလိက်/ Drinking one day in a rocky pool, he (the jackal) caught sight of this top-knot reflected in the water. “At last I’ve got **wherewithal** to go to market,” thought he. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-283) (**Wherewithal:** = the wherewithal to do sth: = the money you need in order to do something/ Longman Dictionary)

ဒွဲစကာလဝေင်ဟောရ ‘တမ်’ နူပွဲလိက်ပရောဇုင်လျှင် ကျၢ်ဇွော်အစွဲၣ်မချူခွံလဝ်ၣ် အဲပွဲတ်ထွေးကာ ဗွဲသွပ်ဝံ့ကိုရ။

- “မိင်ပရိုင်ပွန်၊ ညုင်ပဏ္ဍုၣ်။ ပိသွာံပေင်သု၊ ဗြဟံဂူရ။
ဟံဂံၣ်တို၊ အောန်ကိုဂူဗု။ ဒွဲကဏောဝ်သွတ်၊ ချိုတ်ညံင်ဗတ်သု။
မွဲက်သုၤဪ၊ ခါရဂံၣ်ပ။ မွဲပသာရပ်တံ၊ ပရဲကွံဟံက။”

အတိုင်မပွဲတ်ထွေးကိုလဝ်ဗွဲလတူဝံ့ ပွဲဘာသာမန်ၣ် စကာတဝေင်ဟောရ ‘တမ်’/ ‘တမ်ဒြပ်’/ ‘တမ်မွဲက်’ မာန်ရ။ ဗွဲဘာသာဗွာမုး ‘အရင်း’/ ‘အရင်းအနီး’/ ‘ဥစ္စာအရင်း’/ ‘ဘဏ္ဍာအရင်း’ မဒ်တဲ ဗွဲအ ဓိပ္ပာယ်အေဂံလိက်မုး “capital”/ “stock-in-trade”/ wherewithal မဒ်ရ။

ဗွဲအဓိပ္ပာယ်ဗွာမုး ‘အရင်းအနီးမြှုပ်နှံ’ ဗတ်အေဂံလိက် “to invest” ၣ် ညးတုကွေတ်မန်ပိုတိုတိုတအံ မချူစကာတံၣ် ‘ဇလိုက်တမ်ရိုဟ်’ ‘တိုပ်ဇလိုက်တမ်ရိုဟ်’ ၣ် ဝံၣ်ညာတ်ကေတ်ဗွဲမၣ်ဂြိုင် ပွဲလိက်ပ ရိုင်သွင်တိုင် သိုပွဲဂျာနေဝ်ဇေတ်ပိုတအံၣ်ရ။ အဓိပ္ပာယ် ‘တမ်ရိုဟ်’ ဒဒ်ဟံးဒးရးၣ် ဗွဲလျှုတေံ အဲဟို ပျးပွဲတ်ထွေးကိုလဝ်တဲရ။ ဗွဲပဏ္ဍုလဝ်ဝေင်ဟောရ ‘ဇလိုက်’ ကို ‘တိုပ်ဇလိုက်’ ဒဒ်ဟံးဒးရးပွန်ၣ် အဲ ဆက်ဟိုပျးကိုညိပွန်ရ။ ‘ဇလိုက်’ ဝံ ပံင်လဝ်မအေဝ်ဗွေတ်ဒွင်ရောင်။ ဝေင်ဟောရမန်မုး ‘ဗြိုက်’ ၣ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညုင်အမေရိကာန်)

ပြင်ပဒ်ကွေ့ကြိယာကာရိတ်မှူး နှိအာ ‘ဗလိုက်’ ရ။ ဟိုမွဲနဲတုန် ဒဒက်တက်ကြိယာသုဒ္ဒမူး ‘ဗြိုက်’ ဂ်တဲ ကြိယာကာရိတ်မှူး ‘ဗလိုက်’ ကွါဒ်ကွါဒ်ရ။ ‘ဗလိုက်’ ဂ် ခဲဒဲဒဲမံင်ကိုအခပ်(ဗ)ရောင်၊ မံင်ကို အခပ်(ခ)ဟွံဂံ။ လအာအဓိပ္ပါယ်ဒွဲဒဲဏအံင် နဝေါဟာ ‘ဗလိုက်’ ဝံလေဝ် ဗွပ်ဗျပ်စကာဟွံထေက်ရ။ သွညံင်ဝံဗြိုက်အာတို့အာဂ် နှိအဓိပ္ပါယ် ‘ဗလိုက်’ ဝံရ။ ဝေါဟာရအခိုက်မန်ပို မဟိုဂးစကာဒွင် ‘ဖျေ တမ်’ ဂ် ဝံမိင်ကေတ်ဒွင်အိုတ်ရ ဟွံသေင်ဟာ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဝေါဟာရ ‘တမ်’ ‘တမ်ဒြပ်’ ‘တမ်ဗြိုက်’ တအံင် ထေက်ကြိုက်ကိုဒဲးဗွပ်ဗျပ်တ နဝေါဟာရ ‘ဖျေ’ ဝံရောင်။ ‘ဖျေတမ်’ ‘ဖျေတမ်ဒြပ်’ ‘ဖျေ တမ်ဗြိုက်’ မြသတ်ဝံ ဗွပ်ဗျပ်စကာမူးဟေင် နှိအရေဝ်အခြာအခိုက်မန်ပေင်င်ရောင်မိဂူး။

(ဆ) ဝေါဟာရမန် ‘သွဲဒဲ’ ဂ် မူအဓိပ္ပါယ်ခဲရော။

ကုဝေါဟာရမန် ‘သွဲဒဲ’ ဏအံင် ညးတုကွေ့မန်ပိုတို့တအံ လျှပ်ရပ်စပ်စကာတဒွင် ဗွဲမဂိုင်ကို ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ ကုဝေါဟာရဏအံင် တီလဝ်အဓိပ္ပါယ်ခဲ ချိုတ်ပျိုတ်ဗိပ်ဝံတဲကြဟာ? ဩဝေါ ဟာရမွဲမွဲ ယဝ်ဒ်ဝေါဟာရမန်တြေံတဲ ခဲသိုက်ဗြိုက်တို့ဒွင်မူး လူတ်ကိုချိုတ်ပျိုတ်ကွာတဲ ကာလဇကု တီအဓိပ္ပါယ်ခဲ ချိုတ်ပျိုတ်တဲတဲရောင် ဂပ်ဂပ်ရပ်စပ်စကာရ။ အဓိပ္ပါယ်ခဲ ယဝ်ရဇကုတီလဝ်ဟွံ ချိုတ်ပျိုတ် သလေံပွာဒွင်ပွဲစိုတ်မူး အေင်ဒင်ကွာ လွစကာခဲညီဏီ။ ဩညးမွဲမချူအာဂတဂ် သိုမ တီတလဝ်ဟွံချိုတ်ပျိုတ်ဟေင် စကာစုတ်ဏာဝေါဟာရတြေံမွဲမွဲတဲ ညးလက်ကရတအံင်လေဝ် သိုကို ဟွံတီတပွန် မဗက်ချူစကာအာကိုမူး အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရမန်ပို မှာရာလီလ်အာရောင်။ ဒဲးစွဲနထွဲး သာကေမွဲမူး ဝေါဟာရမန်မူး ‘သီကို’ ဂ် နအဓိပ္ပါယ်တိုခေတ်လျှပ်ဂ် ညးစကာအဲစကာဂိုင်လောန် ဗြိုအံဗွတ်ဟွံမာန်ဂ်တဲ အဓိပ္ပါယ်တမ်မူလခဲ ကြပ်ဗြိုက်တို့အာတဲရ။ ညံင်ဟွံဝံဒ်တဲသတ်ဏအံင် ပို စကာဝေါဟာရတြေံမွဲမွဲမူး အဓိပ္ပါယ်ခဲနွံမူစိသတ်ကို ဒွဲလီညးစကာခဲဂ်ကို ထေက်ကိုပိုဒဲးတီလဝ် ချိုတ်ပျိုတ်တဲကွာရောင်။ ဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ ဝံဏအံင်လေဝ် ဟိုတ်စကာခဲဟွံဒဲဒဲတဲ ဝိုင်ဖေက် အဓိပ္ပါယ်တမ်မူလခဲ လီလ်အာပွန်ရ။ ဝေါဟာရမူး ‘သွဲဒဲ’ ဏအံင် မူအဓိပ္ပါယ်ခဲမဒ်စုတ်ရော? တုဂ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အရာရို’ ‘အရာရိုမင်း’ မူးဟာ? ဗွဲစုတ်တုန် အဓိပ္ပါယ်သတ်ဟွံသေင် ရောင်။

◀ပွဲအဘိဓာန်ပိဘာသာ မန်—အေင်လိက်—ဗွာ အွာဟာသုဝေ(Haswell)မချူဒွဲလဝ်ဂ် ဝေါဟာရမန် ‘သွဲဒဲ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အရာရိုမင်း’ ရ။ အဓိပ္ပါယ်မကိုလဝ်ဗတ်ဗွာဏအံင် ဆောတ် ယောင်ဗြေတ်မှာဒွင်ရောင်ဂ် ညးတုကွေ့မန်တအံင်အိုတ်သို ဂပ်ဂပ်တီလဝ်ရ။ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ် အေင်လိက် a petty officer, a sergeant မူးဂ်ရောင် ညာံစုတ်ဒဲးရးတ်ရ။ sergeant မူးဂ် အ ဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ မန် ‘တပ်ကြပ်ကြီး’ ရ။ ပွဲဒပ်ပွာန်မွဲမွဲမူး petty officer မူးဂ် အဆင်သပ်နူကို ‘ဗိုလ်’၊ နှိညးတာလျိုင်အဆင်သွပ် မပွဲကို ‘တပ်ကြပ်’ ‘တပ်ကြပ်ကြီး’ တအံင်ရ။ အဆင် ‘တပ် ကြပ်’ ‘တပ်ကြပ်ကြီး’ တအံင် ဟွံလုပ်လို့ဟ်ပွဲ ‘အရာရိုမင်း’ ရ။ ပပွဲနူကိုအဆင် ‘ဗိုလ်’ တိုန်အာ လွတ်လျှိုင်ရောင် ဝံကော်ခဲဗတ်ဗွာ ‘အရာရို’ မာန်ရ။ ပွဲရေဒီယပ်ဗွာမဟိုဒွင် “အရာရို၊ အရာခံ၊ အကြပ်၊ တပ်သားများ” ဂ် ဝံမိင်ကေတ်ဒွင်အိုတ်ရသေင်ဟာ။ ‘အကြပ်/တပ်ကြပ်’ မူးဂ် အဆင် ‘အရာရို’ ဟွံသေင်ရ။ ‘အရာရိုမင်း’ မူးဂ် အဆင်သွင်ဂိုင်အာကွင်ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

◀ ပွဲအဘိဓာန်မန်—အေဂ်လိက် အာဟာလီဒေ(Halliday)မချူခွဲလင်ဂ် ကုဝေါဟာရမန် ‘သွဲဒဲ’ ဂ် ညး ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် a petty officer, a messenger ရ။ messenger မွဲးဂ် ဂွံအဓိပ္ပါယ်ဗတ်မန် ‘ညးမ ကေတ်ပရိုင်/ပလင်ပရိုင်’ ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်—ဗွာ (ကျောင်းသုံးမွန်မြန်မာအဘိဓာန်) အာထောန်သိုင်မ ခွဲလင်ဂ် ကုဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ ဂ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘စေတမန်’ ရ။ တုဂ်ကိုအဓိပ္ပါယ် ဗတ်မန် ‘ညးမကေတ်ပရိုင်/ပလင်ပရိုင်’၊ တုဂ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂ်လိက် messenger ဂ်ရ။ ပွဲအဘိ ဓာန်အေဂ်လိက်ကိုဗွာ မှုယျု “ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်” (ဦးလွင်ဦး)မခွဲလင်ဂ် ဝေါဟာရအေဂ်လိက် messenger ဂ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “သတင်းသယ်ဆောင်သူ၊ စေတမန်” ရ။ ဝေါဟာရ အေဂ်လိက် petty officer ဂ်ပွန် ပွဲရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်(ဦးလွင်ဦး)ဂ် ကိုလင်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “ရေ တပ် တပ်ကြပ်ကြီး” ရ။ သရုပ်ထောံမွဲး ဝေါဟာရမန် ‘သွဲဒဲ’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်တိတ်ဒ်အာ(၂)သ်ရ။ petty officer/sergeant (တပ်ကြပ်ကြီး)ဂ်မွဲသ်၊ messenger (သတင်းသယ်ဆောင်သူ၊ စေတမန်၊ သံတမန်)ဂ်မွဲသ် မဒ်ရ။

ဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ညးမကေတ်ပရိုင်/ပလင်ပရိုင်’ ဂ် ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်စော ကောံလိက်ဇာတ်ဇော်စုံ ကျ်ဇော်အစောံမချူခွဲလင်ဂ် အဲဂွံညာတ်လင်နွံပန်မသုန်ဒွဲကိုလေဝ် ဟိုတ်အဲ ဟံဂွံချူသမ္မိလင်တဲ လျှဟ်ပြဟ်ဏ်အဲမွဲး ဆဲးစွဲဒဲဟေင် အဲဂွံပိတ်ထွဲးကိုမာန်ရ။ ညးမဗ်လိက်တအဲ တွက်နဂွံတိတ်အဆက်အစပ်လိက်မာန် ပရောသုတ်ဇာတ်ဝဲ ဒွဲခန်မဆေင်စပ်ဂ် အဲဟိုထွဲးကိုဗွဲခမ္မန်ညိ။

ဗောဓိသတ်ပို ဒ်ညးဒိုက်ဂတ် တိုစသွင်ကေဝ်ရ။ ကြံဝဲ အိုတ်အာစိုတ်ကိုဒ်ဒ်ခရ်တဲ အပေါတ် ကြိယာဇကု မပွဲတွဲခဲစံက်တိတ်အဲဂ် ဂိုင်ဒေပ်စွဲလင်မွဲဒွဲတဲ တိတ်ပခမိဏ္ဍသိပွဲဂြိုပ်ရ။ ခြာ ဟံလအ် ကလေင်ချပ်ဗွဲသွာတိုန် အပေါတ်ဇကုတွဲခဲစံက်တိတ်ပွန်တဲ ရာံကွဲတဲ တိုသွံစ သွင်ကေဝ်ပွန်ရ။ ဟိုတ်စိုတ်မထွေန်စပ်ဒိုင်ကိုအပေါတ်ဒြပ်ဇကုဂ်တဲ နနဲသ်ဝဲဂ် ပဝဲခမိဏ္ဍသိ ပေင်အာထပ်ဝါ ရာံဂွံပေင်အာထပ်ဝါရ။ ပွဲအလန်လက်ကြံအိုတ်ဂ် ကုအပေါတ်ဇကုဂ်မိုင် မပွဲ ကိုမသွင်,တွဲခဲစံက်တိတ်အဲဂ် ဒက်ပွဲရပ်လဗိုန်လင်တဲ ဗစေက်ကွဲမတ် ဗေတ်ကွဲဇကုပိ ဗေတ်တဲ သိုဒြဟတ်ဗိုတ်ဖျေဏာပွဲဒ်ဂင်ရ။ အပေါတ်တိတ်အဲဂ် ဒွဲလ်ဇေင်အာဒတုံစော်ဟံတိတ်တဲ ဗွဲကြံလေဝ်သွက်ဒဲဗွဲသွာဇေင်ပွန်ဟံမွဲ၊ အလဲစိုတ်ပိုတ်အာကိုဇေင်ဒ်တဲ အလန်ဏ်အဲမွဲး အဲဂွံပခမိ ဏ္ဍသိ ဂွံပွတ်တဲဝေင်ခမိ ဒ်ကိုလွိတ်လမျိုရဂးတဲ “အဲဇး အဲဇး” သ်ဝဲဂမ်အတ်ရမ်သင် လ လောင်ကြိုတိုန်ပိဝါရ။

- ပွဲကာလဂ် သိုင်ဗြဟ္မဒတ္တ တွဲဗျင်ဗာရာဏသီ အာလဒဲရးဇးတဲ ကလေင်စံစိုပ်ပွဲဇရေင်ဂ် မိင် ဗရုရမျာင်ဇမ္မးလလောင်ကြိုဒ်တဲ သိုင်သွာန်တိုန်ညးရ။ “မူဗရုရမျာင်ကရီဇမ္မးဂ်ရော မွဲးတံ” သိုင်ဂးတဲ ကိုသဏ္ဍဲဒဲတံအာရင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၇၀။ ပ-၂၁၉။ အစောံ။) (အဓိပ္ပါယ်ဝေါ ဟာရမန် “သဏ္ဍဲဒဲ” ဝဲ ပွဲဗွာကို ပွဲမူအေဂ်လိက်ကို ဟံပြာကတ်ဒ်တဲ အဲဟံပိတ်ထွဲးရ။)

ဒွဲစကာလဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ မွဲဒွဲပွန် နူဇာတ်မှာဇနက် အဲပိတ်ထွဲးကိုဗွဲသွင်ဝဲရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျင်အမေရိကာန်)

- “ယွံမွဲးတံ၊ သိုင်မဗကန်လဝ်ဂ် ဒွဲးညးမသျှိုက်ကိုစိုတ်ကောန်ဖြဲအဲ သိဝလိဒေဝီမာန် ကုညးဂ် မရိန်ကိုကိုန်ချင်ရမွဲးဂ် မူရဲညးမွဲ မဝံသျှိုက်ကိုစိုတ်ကောန်ဖြဲသိုင် ဒ်ညိတုန်ရောမွဲးတံ” ပွဲကာလဂ် သေနာပတိစကာဏာသနဲဒဲမွဲ ကိုလုပ်ပွဲကောန်ဖြဲသိုင်ရ။ သနဲဒဲဂ် လုပ်အာစိုပ်ပါင်တြင်သိုက်တဲ ဒဒ်ဇကုမကျင်ဂ် ကိုညးပွဲကောန်ဖြဲသိုင်ရ။ ကောန်ဖြဲသိုင်ချပ် “ညးသိုက်ပကင်ရင်ကျိုင်ဗွာင်ဂ် တန်ဒ်ရ။ အဲသစမ်စတ်တညိကွာ” ချပ်တဲ ရဲဝံသူး(ကိုသနဲဒဲဂ်)ရ။ “ယွံမင်ဗွာ၊ သေဏာပတိဂ် ကိုကျင်စိုပ်အဲပြဟ်ညိ” ကောန်ဖြဲသိုင်ဂး။ သေဏာပတိဂ်မိင်ဂလာန်ဂ်တဲ “အဲလုပ်သျှိုက်ကိုစိုတ်ကောန်ဖြဲသိုင်ရ” ချပ်တဲ ဗွဲပြဟ်ဟောင်လုပ်အာစိုပ် ပွဲဇရောင်ကောန်ဖြဲသိုင်တဲ ဂွံတန်ဒ်ရ။ (ဇာတ်မှာဇနက်။ အစွောံ။) (အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရမန် “သနဲဒဲ” ဒွဲးဝံဂ် ပွဲဗုဗာကို ပွဲဗုဗာအင်္ဂလိက်ကို ဟံ့ပြာကတ်ဒ်တဲ ဟိုတ်ပွဲဝေါဟာရဟံ့ဝံဂ်ရ အဲဟံ့ပွဲဝံထွေးရ။)

ဒွဲးစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ နူဇာတ်မဟောဟ်သမဂ်လေဝ် အဲပွဲဝံထွေးကိုဗွဲသွဲဝံဂ်ကိုရ။

- တဲအစာပန် စကာသနဲဒဲ ကိုစော်ကွန်ပါစိနာယဝမစ္ဆတဂါ အသံသိုင်နွံ “ဂှဲဥသဘဗွာင် ခြင်တပွဲဇိုင် ဗအိတ်ပွဲကျိပ် မွဲဗွဲဝါကိုခြဟ်ဂ် ဥသဘာ် ကိုပလံင်ပွဲဇိုင်နင်ဗွဲပြဟ်။” ညးကွန်တအ်ဟံ့တီဂှဲဥသဘာ်တဲ ကျိန်ဖေက်ကူင်သန်။ (ဇာတ်ဇော်စုံ။ ဇာတ်မဟောဟ်သမ။ ၂၀၁။ အစွောံ။) ပွဲဗုဗာအင်္ဂလိက်/ One day a **message** was sent to the people of the East Market-town to this effect: “Send us a bull white all over, and with horns on his legs, and a hump on the head, which utters his voice at three times unfailingly; otherwise there is a fine of a thousand pieces.” Not knowing one, they asked the sage (Mahosadha). (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXII: p-167) (သွဲဒဲ = messenger, message carrier)
- တဲသိုင်စကာသနဲဒဲ ကိုစော်ဟိုကိုသေဠိဗု ဂှဲကွက်မွဲ စကွတ်ဖဲတဲ ဂှဲဥင်ဒိုင် ညင်ကောန်မွဲပွဲကို။ စကာသနဲဒဲ ကိုပလံင်ဖျေဏာ ကိုသေဠိဂမ္ဘိုင်ရ။ “ဂှဲဝံ ပဋိသန္ဓိဗေဒ်ဆိုက်သန်။ မွဲးတံသွေးကိုဝံ ကောန်ဗေဒ် ကောန်ဗေဒ်ပလံင်ပွဲဇိုင်ဗွဲပြဟ်။ မွဲးတံသွေးဟံ့ဒ် ဒဏ်လို့ပြာပ်ကို။” သေဠိဂမ္ဘိုင်မိင်တဲ ဟိုကိုဗောဓိသတ်(မဟောဟ်သမ)ရ။ (ဇာတ်ဇော်စုံ။ ဇာတ်မဟောဟ်သမ။ ၂၀၂။ အစွောံ။) ပွဲဗုဗာအင်္ဂလိက်/ The royal bull was fed up for some months, so that his belly swelled out, his horns were washed, he was anointed with oil, and bathed with turmeric, and then they sent him to the East Market-town, with this **message**: “You have a name for wisdom. Here is the king’s royal bull, in calf; deliver him and send him back with the calf, or else there is a fine of a thousand pieces.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXII: p-167) (သွဲဒဲ = messenger, message carrier)

ဒွဲးစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ မွဲဒွဲးသွာင်ပွန် နူပွဲလိက်ဇုန်ကဗျာလင်္ကာ “ဇာတ်မိဒေဝကိန္နရီ” အွာကဝိနာသိုက်ဇုမချူဆန်လဝ်ဂ် အဲပွဲဝံထွေးကိုကိုရ။ ညးမဗိုလိက်ဂမ္ဘိုင် တွဟ်နဂံတီအဆက်အစပ်လိက်မာန် ပရူပရာဇာတ်ဝတ္ထုဂ် အဲကြက်ဟိုထွေးကိုဗွဲဒဲဗုဗာရောင်။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

လွှာရှင်ပြိုင် တလင်ဒိုဟ်တလင်ဂွံင်တဲ ကြင်အာစိုပ်ဇရေင်ကုသိမ္မဲ ပွဲပြိုင်ဂ်ရ။ ကုသိဂ် ဗွဟပ် လွှာပရာလဝ်တဲ လွှာဂွံဗွးဘဲဂစိုတ်ရ။ လွှာ ပကွေဲကုသိ ပွဲဇရေင်ကုသိဇှော်ဂ်ရ။ နွံပယာံမဲတဲ ကု သိဇှော်လွှာ အာဆိုစုတ်ဒးကောန်ဇှော်ကိန္နရီဂမ္တိုင် မဝေင်တဲဒိုင်ဒိုင်ပွဲလွှာ မွဲရုပ်သားကျော် ဂေါင်တဲမဲမလောန်ဂ်တဲ ကုသိဇှော်လွှာ စိုတ်ထွေန်စပ်အာရ။ စိုပ်အသမာပိုတ်တဲ ညှလေဝ် ဟံသုင် ပုင်လေဝ်ဟံစ ဝတ်လေဝ်ဟံပွဲ စံင်တုသိုက်ကွပ်ဒိုင်ရ။ ကုသိဇှော်ဂ်သွာန်သွက် ဂွံတီ ကေတ်ပရောဒဒိုင်ဂ်တဲ တွဟ်နသွာန်ရပ်ကေတ်ဗြကိန္နရီမဲဂ် ကုသိဇှော်ဂ် ကိုနဲကုကုသိဇှော်လွှာရ။ ကာလဗြကိန္နရီတအ် ပြာပ်ကျင်ဝေင်ဒိုင်ပွဲလွှာ ကုသိဇှော်လွှာ ကယိုင်ဗြကိန္နရီတအ်မခလောတ် စွဲလဝ်ဂ် ဂိုင်ကွတ်ကေတ်လဝ်မဲစိုတ်တဲ ပွက်လဝ်ရ။ ကိန္နရီဂမ္တိုင်ညာတ်လွဗက် ဖေက်လကိုတ်တဲ ကယိုင်ညးညးကေတ်တဲ ကွန်ပပ်ဒဲဗွးအာအိုတ်ရ။ ဗြကိန္နရီကြာအိုတ်မဲ မွဲယျမိန်ဟရီဂ် ဟိုတ်နူက ယိုင်ဟွဲတဲ ပပ်ဒဲအာဟံမာန်ရ။ ကုဗြကိန္နရီမိန်ဟရီဂ် လွှာရပ်ကေတ်တဲ လှေအ်လှန်ကော်ဖျဏာ ညှင်ကွာန်ဌာန်မိုဟ်တဲတဲ သွလဝ်သမ္မာရ။

ကာလလအ်ညိတဲ လွှာကိုကိန္နရီဗြမိန်ဟရီဂ် ကလိဂွံကောန်တြုဇါရ။ ကာလကောန်ဌာန်ဇါမဒြေပ်ဝေင် ဒိုင် လွှာသိုက်ဂွံအာကလအ်စ ကုသိဇှော်ဂ်ဇကုဂ်တဲ ကော်ဏာကောန်ဇါဂ်တဲ မ,ကိုကောန်ညးပိ အာစိုပ်ဇရေင်ကုသိဇှော် ပွဲပြိုင်တဲရ။ စိုပ်ဇရေင်ကုသိတဲ ပွဲကာလမကလေင်စညှင်ကွာန်ဂ် ကုသိ ကိုဏာပရိုင်မဲ သွက်ဂွံလစကိုမိန်ဟရီရ။ ကိန္နရီတအ်ဂမ္တိုင် ကျင်ဝေင်ညှင်ပွဲလွှာ လက်ဗွတ်ထံပွဲတဲ ရောင် ကုဇုဟ်ဂးရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ နကိုမိန်ဟရီ သိုက်ဂွံကျင်ဝေင်ညှင်ကိုမိုး ကျင်ဒးရးသန်ရ သာ်ဂွံ ကုသိဟိုပြင်ဏာပရိုင်ကိုလွှာရ။ ကလေင်စစိုပ်ညှင်ကွာန်တဲ ပရိုင်ဂ် လွှာလစကိုမိန်ဟရီသမ္မာဇကုရ။ မိန်ဟရီဂွံမိင်ကေတ်ပရိုင်ဂ်တဲ သိုက်ဂွံစံညာတ်ကိုမိမဇကုတဲ အာတ်ပါန်အခေါင်ကိုလွှာရ။ လွှာကို အခေါင်တဲ ပွဲတဲဇိုန်ကိုကယိုင်ကိန္နရီ ကုမိန်ဟရီရ။ စဝေင်ညှင်ဇရေင်မိမ ဆဗွတ်ထံပွဲတဲဟေင်ရ ဇိုန်မဂးလဝ်သာ်ဂ်ကိုလေဝ် ကလေင်စစိုပ်အာဇရေင်မိမတဲ ဂွံညာတ်ကိုကလောဇကု ကိန္နရီဂမ္တိုင် ဂ်တဲ မိန်ဟရီဂိုတ်ဂဲအာ လွှာတြုဇါသိုက်ကောန်ဇါတအ်ဂ်ရ။ လအ်လအာဗွတ်ဇါကုသုန်သွာ်တဲကို လေဝ် မိန်ဟရီ ဟံကလေင်စကျင်ဟေင်ရ။

ကောန်တြုဇါတအ်ဂ်ဇှော်အာတဲ သွကွေဲထပို သွကွေဲခမီပယျင် သိုညးဇါတဲ ဟိုတ်ပါရမီကြိုင် ညှဟ်တဲ ဂွံဒိုင်အာတုအရန်သိုညးဇါရ။ တုအရန်မဒ်ကောန်ဇှော်ဂ် ဒိုင်ဗွေကထိုက်မဲမပြ တွံဝေင်ဒိုဟ်ဒ ယ်တဲပြာကတ် မဲမလောန်သန်ရ။ ကြံဂွံတုအရန်ဂ်ယဲတဲ သွကွေဲပရိနိဗ္ဗာန်ရ။ သွက်ဂွံသုပုဇုတု အရန်ဂ် သိုဇကုရဂင်လေဝ်ကျင်စိုပ်ကိုရ။ တုအရန်ဂွံ မဒ်ကောန်ဇာတ်ညးဂ်ရော သိုင်သွာန်တဲ ဂွံတီကေတ်အတိုင်ဒဒိုင်အိုတ်သိုတဲ သိုင်ဗလးဏာမိုဟ် ကိုအာကော်နင်လွှာရ။ သိုင်ဇှော်အသော ကဂ် ဇှော်ကိုကုမိအနုဘလောန်၊ ကိန္နရီဗြမိန်ဟရီ ညှင်သွာ်ကလေင်စကျင်ဂ် နကိုကုမိအနုဘညး ညးကော်ကိုမာန်ရဂးတဲ ညးစကာဗလးဏာလစိန်ရတ်ညး လစိန်ဂ်ကလောင်တိုန်အာ လျှူအကာသ တဲ သရတ်လုပ်အာစွန်တဲမိန်ဟရီတဲ တဲမိန်ဟရီကွဲတိုန် ဒိုင်ဟံမာန်ရ။ တွဟ်နစးအသံအဝိုအာ ဏာသိုင်ဂ် ဟံမာန်ဟေင်ဒိုင်တဲ ကိန္နရီဗြမိန်ဟရီ ကွန်ပပ်ကျင်စိုပ်ဇရေင်သိုင်ရ။ မိန်ဟရီကလေင်စ ကျင်စိုပ်တဲ ဂွံညာတ်ကေတ်လွှာကိုကောန်ဇှော်ဂ်ကို သိုကိုဇုတုအရန် မဒ်ကောန်ဂွဲဇကုဂ်ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညှင်အမေရိကာန်)

ပွဲခဏ်သိုင်ဗလးဏာလစိန်ရတ် သွက်ဂွံအာ “ပလံင်ပရိုင်” ကိုမိန့်ဟရီဂ် အွာကဝိနဲသိုက်ဇု ချူဆန် လဝ်သင်ဏအ်ရ။

- “သိုင်ဇော်ရာဇ၊ တလကွိုင်ပွဲ။ ကေတ်နင်လွိုင်ရတ်၊ လေပ်ကွတ်သွဲဒဲဒဲ။
သိုတဆိပ်ဩန်၊ လိက်ဇမန်ပွဲ။ အဝ်သိုင်အံ၊ ရဲပွဲဟိုဏ်နံ။
လစိန်ဒိပ်ရတ်၊ အဝ်ထတ်လောန်။ ဩဉ်ဉ်ဉ်၊ ယဝ်စိုပ်တဲပွန်။
ကိုဒးကွိုင်ဟောင်၊ ဌာန်ဇရောင်နန်။ ယဝ်ဟုံကွိုင်ကွဲ၊ ဒးရာဇာဒဏ်။”

ပွဲလိက်ပရိုင်သိုင်တိုင် မရပ်စပ်ချူစကာဒိုင် ဥပမာ) “သွဲဒဲဒဲတွ နူဩအမေရိကာန် အာစိုပ်ဩဉ်ဉ်” မွဲးဂ် မူအဓိပ္ပါယ်သင်လိမ္မဲ မသိုက်ကေတ်ရော အဲဟုံကွဲးစိုတ်ကွိုင်ရ။ သိုက်ကေတ်အဓိပ္ပါယ် “စေတ မန်”/“သတင်းသယ်ဆောင်သူ” ရဟာ?။ အဓိပ္ပါယ် “အရာရှိ”/“အရာရှိမင်း” ကေတ်ဟုံထေက် ကြိုက်ရောင်။ ဝေါဟာရ ‘သွဲဒဲ’ ဝံ အွာဟာတ်သဝ်(လ်) မကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဉ်ဉ် “အရာရှိမင်း” မွဲးဂ် ဆောတ်မှာဒိုင်ရောင်ဂ် ပိုဒးစွဲသတိရောင်။ ဒိုင်ကိုဉ်ဉ်ဉ်ကွဲးဟုံတိုတအ် ဖေက်သမ္မိဗွတ်မှာအာ တဲ အဲမဒးဗဒ်ကိုဝေင်သတိရောင်။ ဝေါဟာရမန်မွဲး ‘သွဲဒဲ’ ဂ် ဒဒ်ဉ်ဉ်သိုင်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ် ‘အ ရာရှိ’/ ‘အရာရှိမင်း’ ဂ် ပြာကတ်တဲတဲရ။

ဒ်ရသင်ဂ် သိုက်ဂွံကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ် ‘အရာရှိ’ ‘အရာရှိမင်း’ မွဲး ညိုင်ဝံဒးရးဂ် မူဝေါဟာရမန်မွဲ ပို သွဲးရပ်စပ်စကာရော? ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ် ‘အရာရှိ’ ‘အရာရှိမင်း’ ဂ် ပိုဂပ်ဂပ်ရပ်စပ်စကာ ကုဝေါဟာ ရမန်ပို ‘သိုင်’ ရ။

သိုင်ဇော်ရာဇ် မဒ်ဉ်ဉ်ဉ်အလိုအသိုက်လေဝ် မန်ပိုကော်ခစ ‘သိုင်’ ဂ်မွဲ၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ် ‘အရာရှိ’ ‘အ ရာရှိမင်း’ ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်အလိုအသိုက်လေဝ် ဗတ်ဘာသာမန်ပို ကော်ခစ ‘သိုင်’ ဂ်မွဲ၊ အဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ်တိတ်ဒ် ဒိုင်(၂)သင်ကိုရောင်။ “သိုင်ဇော်ရာဇ်” ဂ် ဗတ်ဘာသာဉ်ဉ် “ဇော်ရာဇ်မင်း” မဒ်တဲ၊ “သိုင်အမတ်” ဂ် ဗတ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် “အမတ်မင်း” ရ။ ဝေါဟာရမန် ‘သိုင်’ ဝံဂ် ရဲဝံအဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ်တိတ်ဒ်အာ(၂)သင် ဟို မာန်ရ။ ဩဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဝေါဟာရမွဲမွဲဂ် လွိုင်အဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ် ဟုံကွဲးသင်နံမာန်ရ။

ဗတ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘မွန်ယဉ်ကျေး မူအထက်တန်းအရာရှိ နိုင်ပန်းလှ’ ဂ် ဗတ်ဘာသာမန် ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘သိုင်’ ယေန်သွင်မန် နာပိန်လှ’ ရ။ ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဝေါဟာရ ‘သိုင်’ ဒဲဝံဒဲ ဒးရးတဲဉ်ဉ်ဉ် လောန်ရ။ ယဝ်ပိုဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘အကြိုရာဇာဓိရာဇ်’ မွဲး ‘သိုင်ဗြာဇ်’ ‘သိုင်လုန်အိန်’ ‘သိုင် သင်ပြာပ်’ မြသင်ဝံ ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဝေါဟာရ ‘သိုင်’ ဂ် ဝံဆိုကေတ်မာန်ရောင်။ ‘သိုင်ဗြာဇ်’ ဂ် ဒ်အမတ်ဇော်မွဲတဲ ‘သိုင်လုန်အိန်’ ဂ် ဒ်သရဲပွာန်သကိုပ်ဒပ်မွဲရ။ ဟိုတ်ဒ်တဲဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် အဆင်ကွေပ် မက် အဝ်အသိုဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘သိုင်’ ရောင် ဂပ်ဂပ်သမ္မိရ။ ပွဲဗော်ဩဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် လဝ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်’ မွဲးဂ် ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ‘သိုင်’ ဂ် ဒးရးတဲဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ကို ရ။ ‘သိုင်သေ’ မွဲးဂ် ဝံအဓိပ္ပါယ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် Thai authorities ရ။ ‘သိုင်သေ’(Thai authorities) မွဲးဂ် သိုင်အဆင်လွိုင်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် သိုင်အဆင်သွပ် အဆင်ပိုင်ဩဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ဒ်မာန်ရ။ အဆင်

နာသက်လောန် (ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ် ကိုနီဩဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်ဉ်)

ညးကိုညး ဗွတ်ညးကိုညး မှုတ်ကိုအင်္ဂါအသီအိုတ်ရ။ ဒးပံက်အဓိပ္ပါယ်ကွေးကွေးမွဲး ဣကရာဇ်မတုံဂး ‘ညးမဂ္ဂ်အလိုအသီ’ ဂ်ကို ညးဟံသေင်ကိုသိုင်ဣကရာဇ် ‘ညးမှုတ်ကိုအင်္ဂါအသီ’ အဆင်အဆင်တအ်ဂ် လေဝ်ကို မန်ပိုကော်ခစ ‘သိုင်’ ဖအိုတ်ရ။

(၃) ကုတ်သျှောင်ဒန်သျှောင်

ဝေါဟာရမွဲး ‘ကုတ်သျှောင်ဒန်သျှောင်’ အ္ဗာလိက်ပိုလျှိုတအ်မဟိုချူစကာတ်ဒိုင် စပ်ကိုရင်သျှောင်စပ် ပွဲအရာမပွဲကိစ္စအမှုဂဗုတ်ဂ် ယံကလေင်ရင်တတ်တဂ်အဓိပ္ပါယ်ဗျေ အတိုင်မစွတ်ထွေးဒိုင် ပွဲလိက်သ္မပတ် ဓမ္မသတ်တအ်ဂ်မွဲး ဒန်မစကာဒိုင်ဝေါဟာဝံ ဗျေဟံဒးကိုအဓိပ္ပါယ်ဗျေ ပြာကတ်တရ။ ဝေါဟာရ(၃) သတ်မွဲး ‘ကုတ်သျှောင်’, ‘ဒန်သျှောင်’ , ‘ဆေဝ်သျှောင်’ ဂ် အိုတ်သိုဝိဝေါဟာရဝံ ဗျေစပ်ကိုဒေတ် အဂတိဟေင် ဟံသေင်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗျေဝေရ။ အတိုင်တဂ်အဓိပ္ပါယ်ဗျေ မကျင်နုလိက်သ္မပတ်ဓမ္မသတ် ဂ် အဲပွဲထွေးကိုဗွဲသွတ်ဝံရ။

- ကုတ်သျှောင်မွဲးဂ် ဂစေံတောတ်မခွဲခပေါ ဝံကောန်မွဲ၊ ကျဲမကျင်ဒက်သဟဲကိုဂစေံတောတ်ဂ် ရ၊ ကျဲစကောန်ဂစေံတောတ်ဂ်ရ၊ သိုညးခါအာဒင်ပွဲသိုင်ဗာရာဏသီ၊ ကျဲဂစေံဏာသတ်ဝိ သိုင်ညာတ်သတ်ဝိ သလှေံမွဲက်သိုင်ဂးတု ကျဲဂစေံတောတ် ဟံကိုသျှောင်ရ၊ ဣဝံမွဲး ကုတ် သျှောင်ရ။
- ဒန်သျှောင်မွဲးဂ် ဗောဓိသတ်ပိုကိုကောန်ဒိုက်ဂတ် ပွဲဗျေသိုင်ဗြိုမဒတ္တ၊ သိုင်ညာတ်သမ္ဘာဗောဓိ သတ် သိုင်ပွဲင်ကေတ်ဖေက်ဒ်ဂရိုဟ်ညး ညာတ်မွဲက်မွဲ သိုင်အာကိုလပ်သွတ်သိုဗောဓိသတ် (ဗောဓိသတ်) ကွတ်မွဲက်ဂးတု ဇကုဗောဓိသတ်စုတ်တဲဗာတ်ဇခါတ်၊ ကြဲတဲ ကောန်သိုင်တိုန် ဗျိုက်စိင်သလံင်တိတ်အာ၊ ဗောဓိသတ် ဒေဝတ်ပျိုန်ဗျိုက်လပ်လျှူကျိုပ်စိင် သိုင်ဂ်ဒေဝတ်ဖျေ လပ်ပွဲဒုန် ဗါတ်ဇခါတ်ကုတ်ကျေံကအ်သိုင်ရ၊ ဗောဓိသတ်ဝံစံပွဲင်ရင်ဗျေပုန်၊ ဟိုတ်သိုမွဲးဒန် ကအ် ဒန်သျှောင်မွဲးရေင်။
- သိုင်စောရဏိန္ဒကိုစုတ် ကလာင်တိုန်လျှူကျာ ဒေဝတ်ရပ်သွတ်ပန်ဒိုဟ်မင်မွဲလပ်၊ ဣသံမွဲတံ နံ နိုင်ဗွဲက်သိုသိုင်၊ ဒေဝတ်မွဲ လိုတ်ဗဒ်ဗျေဗျာင်မွဲကျင်ကွဲသိုင် အာတ်ဣသံဂ်ကိုသိုင်ကို၊ ဒေဝတ် မွဲ လိုတ်ဗဒ်စိင်ဗျာင်မွဲမကျင်ကွဲသိုင် အာတ်ဣသံဂ်ကိုသိုင် သိုင်ကိုကုဒေဝတ်၊ သိုညးခါဒိုဝါတ် ဂါတ် အာသျှောင်ကိုသိုင်၊ ဒေဝတ်တွချေံဂ် သိုင်ကယျကျေံရ၊ ဒေဝတ်တွချေံဂ်စိုတ်ဟံမိပ် ဆေဝ်ဒင်ကျေံသျှောင်ဒေဝတ်ဂ်၊ ဟိုတ်ဒွးပါင်သိုင်ဂ်ရ ကလာင်ဟံတိုန် ဗျာန်ပျိုတ်အာ၊ ဟိုတ်ဂ် ရ ဆေဝ်သျှောင်မွဲးဂ် ဝံင်သျှောင်မစိတံင်ရော။

အ္ဗာကဝိဒယံပွဲခေတ်ပိုဏအ် မပွဲကျင်ဇော်ဂရိုက်သံကိုလေဝ် ရပ်စပ်စကာတ်လပ်ဝေါဟာရ ‘ကုတ် သျှောင်ဒန်သျှောင်’ ဝံ ဒန်ဟံညီသာကိုပွဲက်အဓိပ္ပါယ်ဗျေ နုပွဲလိက်သ္မပတ်ဓမ္မသတ်ဂ် ဝံညာတ်ကေတ် ရ။ ပွဲ “ပြကိုဟ်သုဓမ္မဒေသနာ—ပထမကွပ်” ပွဲမုက်လိက်(၁၂၂)ဂ်ကို ပွဲမုက်လိက်(၂၈၃)ဂ်ကို ပွဲမုက် လိက်(၃၇၄)ဂ်ကို ညးချူလပ်သံဏအ်ရ။

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျေအမေရိကာန်)

- ကောန်ရွာသွတ်ထံကို မထေက်ကိုဒ်အဲ သိုသေဠိစါတြရ၊ သိုသေဠိစါတြ ပိုင်ကောန်ရွာသွတ် ထံထေက်ရ၊ ရံသင်ဝံသိုင်ဇော်ဥင်ဗာရာဏသီ သူတ်သွတ်အတိုင်ဂုံညာတ်ကေတ်ဗဗွဲဝေ ဂပ် ဂပ်ကုတ်သေ့ဝင်ဒန်သေ့ဝင် ညီညီသာသာ ဖျေဏာအသမ်ရ။ (မုက်လိက်—၁၂၂)
- ဗိုသိုင်ချပ်မှာ ဟုမှာဗိုထံကို ယဝ်ရသိုင်သူတ်သွတ်ဏာ ကုတ်သေ့ဝင်ဒန်သေ့ဝင်ဗွတ်မှာအာ မူး သတ်တံဒးအာစိုပ်လလေင်ဖိုအိုတ်ရ ဟုံသေင်ဟာ၊ ဟိုတ်ဒွာဒ်သင်ကိုရ ဂတနူဏံ ကောန်ဗွဲ ကြံစဲဗွဲဂတ ခါရသူတ်သွတ် ကုတ်သေ့ဝင်ဒန်သေ့ဝင် ပြုပြင်စီရေင် ကိစ္စဂဗုတ်အမူမမိက် ကိုမဲ့မဲ့မူး ညံင်ရံတြုဗောဓိသတ်မဟောသေ သေနကညးတွပညာတ်ကို စိုစွတ်စီစောတ်ရံင်ကွး ကွး သွန်ကြာတ်ကြံရံင်သွးသွးဇူးဇူး ညံင်သုတ်ပြုတု ယဝ်ရကုတ်သေ့ဝင်ဒန်သေ့ဝင်မူးပွန် ညံင် ပြုခိုတ်သန်ရ။ (မုက်လိက်—၂၈၃)
- “ယံသိုင်ဇော်မပြ ညံင်ပိုအာရင်သူတ်သွတ်အိုတ်ညီရ။ ညံင်ပိုအာသွန်ညးဇော်သူတ်သွတ် သွောင်အိုတ်ညီရ။ အတိုင်လေင်သွောင်ဝေဥပဒေနွံကို ညးသူတ်သွတ်ကိုအိုတ်ရ။ အတိုင် လေင်သွောင်ဥပဒေကို ညံင်ပိုအာသွန်ကေတ်အိုတ်ညီရ” ရံဝံဂးတု အမတ်ဇော်ညိုပ်တြင်ကို တံင်ကေတ်တဲသိုင်ဇော်တု ပြာပ်အာရင်သူတ်သွတ် ပွဲဂတမုက်ညးဇော်ကုတ်သေ့ဝင်ဒန် သေ့ဝင်ကို ဟိုပွဲတိုန်ဂလာန်သင်ဏံရ။ ယံသိုင်ကုတ်သေ့ဝင်ဒန်သေ့ဝင်ဂမ္တိုင် ဂလာန်အဲမဟို ထံ ကလင်ပင်မိုင်ရံင်အိုတ်ညီ။ —။ (မုက်လိက်—၃၇၄)

ကျာ်ဇော်ဂရိုက်သံ ရပ်စပ်စကာတ်လပ် ကုဝေါဟာရ ‘ကုတ်သွောင်ဒန်သွောင်’ ဝံကို ဟိုတ်နူကိုဟုံညီ သာကိုပွဲက်အဓိပ္ပါယ်ဇေ မကျင်နူသွတ်မဗ္ဗသတ်ကိုမဲ့သင်၊ ပွဲကိုလိက်အွာကဝိမန်ဒယံဂမ္တိုင်တမ္ဘာ မ ပွဲကိုကျာ်ဇော်အစွေံတအံင်လေင် ကုဝေါဟာရ ‘ကုတ်သွောင်ဒန်သွောင်’ ဝံ ဆဗ္ဗတ်မဲ့ဒွဲကိုလေင် ဟိုတ်အဲဟုံဝံဆိုကေတ်ဏံကိုမဲ့သင်၊ ဟိုတ်နူဟိုတ်ဓါသင်ဝံတု ကျာ်ဇော်ဂရိုက်သံ မရပ်စပ်စကာတ် လပ် ဝေါဟာရ ‘ကုတ်သွောင်ဒန်သွောင်’ ဝံ ဗွတ်ဒိုင်ဒွဲဟာဟုံတီ အဲသလေ်ပွာဒိုင်ပွဲစိုတ်ရ။ စပ်ကိုဝေါ ဟာရဏအဲတု ပိုဒးဆက်လွတ်ဂွဲစီစတ်အာပွန်ရောင်။

ဒ်ရသင်ကို စူးဝေါဟာရမူး ‘ကုတ်သွောင်ဒန်သွောင်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘တရားဆုံးဖြတ်သည်’ ‘တရား စီရင်သည်’ ကို မူဝေါဟာရမန်မဲ့ ပိုမဝံစကာရော? ဗွဲစွတ်ဝေါဟာရ မပွဲ ‘သူတ်သွတ်သွောင်’၊ ‘သူတ်သွတ်အမူ/ဂဗုတ်’၊ ‘သူတ်ပွဲသွောင်’၊ ‘စီရင်သွောင်’၊ ‘ပွဲသွောင်’၊ ‘ပွဲဂဗုတ်/အမူ’၊ ‘သူတ်သွတ်ဂဗုတ်ဂလာန်’၊ ‘စီရင်ဂဗုတ်ဂလာန်’ ရံဝံနာနာသင်ဟေင် ညးတမ္ဘာတအံင်လှဲဂတးချူ တအိုတ်ရ။ ပွဲလိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော ကျာ်ဇော်အစွေံမချူခွဲလပ်ကို ဒွဲညးရပ်စပ်စကာ လပ် ဝေါဟာရဝံတအံ နွဲဂိုင်သန်ရ။ အဲပွဲတံထွေးကိုဆဗ္ဗတ်ညီညရ။

- နွဲကာလမဲ့တု သိုင်ပသိုန်မဲ့ကို ဒဂေတ်တံကိုအဂတိပန်၊ သူတ်သွတ်သေ့ဝင် ဟုံဒ်ဗဗွဲဝေ၊ သိုင်သူတ်ပွဲအမူမဲ့တု သိုင်ဟာပ်ပင်ဂယးတု သိုင်တိုန်ချိုက်ကီရတ် သိုင်တိတ်အာကိုကျာ် တြရ။ (၅၅၀။ ၈—၁၅၁။ ပ—၄၂၃။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ တနေ့သဉ် ကောသလမင်းကြီး သည် တခုသော အဂတိသိုလိက်အပ်သော ဆုံးဖြတ်ခက်သောတရားကို တရားသဖြင့်ဆုံး ဖြတ်၍ နံနက်စာစားပြီးသော် စွတ်စိုသောလက်ရှိလျက်သာလျှင် တန်ဆာဆင်အပ်သော ရ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ထားကိုစီး၍ မြတ်စွာဘုရား၏ အထံတော်သို့သွား၍၊ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၁။ ညောင်ကန်။)
ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ --- one day the king of Kosala had just passed sentence in a very difficult **case** involving moral wrong. After his meal, with hands not yet dry, he proceeded in his splendid chariot to visit the Master; -----.
(The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-1)

- “ယုံမရှုတ်၊ သဘသိုင်မသူတိသွာတိအမူ ဗဗ္ဗေဝေ မဗ္ဗဒုဟ်အဂတိပန်ဂ် မဂ္ဂိအာစိုပ်ချင်သွပ် ရောင်၊ မရှုတ်တုန်လေဝ် ဝံမိင်ဒလောံဗ္ဗောန်ပိုကျ်တုဂ် ဝံသူတိသွာတိအမူ သွာဝ်ဗဗ္ဗေဝေ ရ၊ ဝံမရှုတ်မိင်ဒလောံဗ္ဗောန်ပိုကျ်တုဂ် မဂ္ဂိသူတိသွာတိဗဗ္ဗေဝေတုဂ် ဟံဂပ်ဂပ်ပအသပ်ရ၊ ပွဲ ကာလအတိက်တေဂ်ကိုလေဝ် စိုန်ဟံမ္မဲကိုဒလောံဗ္ဗောန်ကျ်တြဲကို မ္ဗုဂဗုတ် သူတိသွာတိ သွာဝ် ဝံဗ္ဗဒုဟ်အဂတိပန်၊ ပသိုင်ဝံပတန်မိမ္မဲလပ်ဝေဝ်စိုပ်ပြကာတု ဝေအတ္တဘ ဝံစိုပ်ချင် သွပ်ဂ် တုပညာဂ် မဒ်အသပ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၁၅၁။ ပ-၄၂၃။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ တရားနှင့်ညီစွာ တရားကိုဆုံးဖြတ်ခြင်းမည်သည်ကား ကောင်း၏။ ဤ တရားနှင့်ညီစွာစီရင်ခြင်းသည် နတ်ရွာခရီးတည်း။ မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငါကဲ့သို့သော သဗ္ဗ ညုဘုရား၏ အထံတော်မှ အဆုံးအမကိုရကုန်၍ သင်မင်းကြီးတို့သည် တရားနှင့်ညီစွာ တ ရားကို အကြံကြောင့် ဆုံးဖြတ်ကုန်ရာ၏။ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် စင်စစ်သဖြင့် အံ့ဘွယ် မရှိသေး။ ရှေးမင်းတို့သည် အလုံးစုံသောတရားတို့ကို မသိကုန်သော်လည်း ပညာရှိတို့၏ စကားကို နာရကုန်၍ တရားနှင့်ညီစွာ တရားကိုဆုံးဖြတ်ကုန်လျက် လေးပါးကုန်သော မ လားအပ်ကုန်သော ချစ်ခြင်းအစရှိသည်တို့သို့ လားခြင်းတို့ကို ကြဉ်ရှောင်ကုန်၍ မင်းကျင့် တရားဆယ်ပါးတို့ကို မပျက်စေကုန်မူ၍ တရားသဖြင့် မင်းပြုကုန်၍ နတ်ပြည်၏ပြည့်ခြင်းကို ပြုကုန်လျက် အကြင်ဖြစ်ဘူးပြီ။ ထိုဖြစ်ဘူးခြင်းသည်သာလျှင် အံ့ဘွယ်ရှိ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “My lord king,” replied the Master, “to **judge a cause** with justice and impartiality is the right thing; that is the way to heaven. Now when you first have the advice of a being all-wise like me, it is no wonder if you should **judge your case** fairly and justly; but the wonder is when kings have only had the advice of scholars who are not all-wise, and yet have **decided** fairly and justly, avoiding the Four Ways of Wickedness, and observing the Ten Royal Virtues, and after ruling justly have gone to swell the hosts of heaven.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-1)

- ဗောဓိသတ်ဒ်အမာတ် စီရေင်တ်ဂဗုတ်ညးအိုတ်သိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၈။ ပ-၄၅၁။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ထိုဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ ခပ်သိမ်းသောကိစ္စတို့ကို ပြီးစေတတ်သော အကျိုးအကြောင်းကို ဆုံးမတတ်သော အမတ်သည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The Bodhisatta was his do-all, a courtier who advised him on things temporal and things spiritual. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-21)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချင်အမေရိကာန်)

- သေနာပတိသိုင်ဂုံတုန် **သ္မုတိသောဝိ**စွဲ စသီဖိုညးတဲ သွောင်ဇွဲဂံကယကွဲ သွောင်ကျဂံဇွဲ ကွဲခဲပ ဟံဒ်ဗွဲဝင်သက်ကံရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၀။ ပ-၆၁၅။ အစွဲ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုယသ ပါဏ်မင်း၏ စစ်သူကြီးသည်တမူကား **အဆုံးအဖြတ်**ကို ပြုလတ်သည်ရှိသော် တံစိုးကိုယူ၍ စား၏။ သူတပါးတို့၏ ကျောက်ကုန်းသားကို စားတတ်သောစစ်သူကြီးသည် တံစိုးကိုယူ၍ အရှင်မဟုတ်ကုန်သောသူတို့ကို ဥစ္စာရှင်ပြု၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ The king was a good king. But his chief captain swallowed bribes in the **judging of causes**; he was a backbiter; he took bribes, and defrauded the rightful owners. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-131)
- “---။ ကောန်သိုင်ဝံ ပိုစံကွာတဲ ပသေက်ကိုပသိုင်ရ” ဗောဓိသတ်ဂးတဲ အမတ်ဂမ္ဘိုင် ကိုဇီရေင်ဂဗုတ်အမူမွဲရ။ ကောန်သိုင်ဂုံ ပဲ့ရေင်နာဲဗစာ ကိုဝံဒိုင်တဲ အမူခဲတံမသ္မုတိ သ္မုတိ ပက္ကရမဒးရးဟံမွဲ **သ္မုတိသ္မုတိ**ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၄၇။ ပ-၇၀၁။ အစွဲ။) ပဲ့မူ ဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည်ကား “ဤမင်းသားသည် လျှပ်ပေါ်၏။ ညံ့သောလုံ့လရှိ၏။ စုံစမ်း၍ ထိုမင်းသားကို အဘိသိက်သွန်းကုန်အံ့” ဟုဆို၏။ အမတ်တို့သည် **အဆုံးအဖြတ်**ကို ဇီရင်ကုန်၍ မင်းသားကို အနီး၌နေစေကုန်၍ **ဗာရားကိုဆုံးဖြတ်**ကုန်သည်ရှိသော် ကောင်းစွာမဆုံးဖြတ်ကုန်။ ထိုအမတ်တို့သည် အရှင်မဟုတ်သောသူကို အရှင်ပြုကုန်၍ ---။ (၅၅၀။ ၃-၂၅၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The courtiers **held a trial**. They set the youth down before them, and made a **wrong decision**. They adjudged something to the wrong owner, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-183)
- “---။ သိုင်တံတမ္ဘာတမ္ဘာတော်ဂုံ စီစတ်အေးတဲ မဂပ်ဂပ်ဇီရေင်အမူညးရောင်၊ ဟံစီစတ်အေးတဲ **ဇီရေင်အမူ**ညးဂုံ ဟံထေက်ညိအံ။” (၅၅၀။ ၉-၂၃၂။ ၃-၂၃၅။ အစွဲ။) ပဲ့မူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ သင်မင်းကြီးတို့သည် အမူကိုမသုတ်သင် မစိစစ်မူ၍ လှည်းနှင့်ယောကျာ်းတို့၏ အလုံးစုံသောဥစ္စာကို ယူစေကုန်၏။ ---။ ထို့ကြောင့် မစိစစ်မူ၍ ပြုခြင်းငှာမသင့်၊ မင်းပြုသောသူမည်သည်ကား သုတ်သင်စိစစ်၍ **အမူကိုပြုခြင်းငှာသင့်၏။**” (၅၅၀။ ၃-၇၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sire, without even **investigating the matter** you order them to be mulcted of all their goods, ----- . Therefore it is wrong for one who bears rule to act thus without **trying the case**. He ought not to act till he has heard everything.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-70)
- ညွဲဂဗုတ်ညးဂုံ ဟံဂပ်ဂပ်စသီဖိုညး ဆမဒ်ဗွဲဝင်ဂုံ မဂပ်ဂပ်ညွဲဂဗုတ်ညးရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၆။ ၃-၄၄၅။ အစွဲ။)
- “ယံမွဲတံညးဝါ၊ အဲဒ်အမတ်နာဲဗွာ မညွဲဒိုင်သောဝိညးလှိုင်ရောင်၊ (ကကြင်ဝံဂုံ) အဲပရအံကိုရ” (ကျိုဂးကိုဖေအံစါဂုံရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၀၀။ ၃-၄၆၁။ အစွဲ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဆွေဖုံ၊

ငါသည် ရှေး၌ တရားဆုံးဖြတ်သော အမတ်ကြီးသည်ဖြစ်ပြီ။ ငါသည် များစွာကုန်သော တရားတို့ကို ဆုံးဖြတ်အပ်ကုန်ပြီ။ သင်တို့၏ အလုံးစုံသော ငြင်းခုံခြင်းကို ကောင်းစွာငြိမ်းစေအံ့။ ——” (၅၅၀။ တ-၂၆၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The jackal hearing them (the two otters), said, declaring his own strength: -- “I’ve **arbitrated** many a case and done it peacefully: Let your contention, honoured sirs, be settled fair by me.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-206)

- သိုင်ကိုအလိုအသီကိုပေါဋ္ဌိက သွေခံသွေတော်မဂုတ်ဂလာန်အိုသိုရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၄၅။ ၃-၆၉၃။ အစွေခံ။)

(၅) ‘ကျွန်ုပ်’ရောင်၊ ‘ကျွန်ုပ်’ ဟွံသေင်။

သိုကိုအဆံင်ပြုကိုဟ်ကွပ် အ္ဗာလိက်မန်ပိုတူဏအ်တအ် မချူခွံဒိုင်တအ်ဂ်လေဝ် ဗွဲမၞိၤလိက်ဗုဒ္ဓဘာသာ လိက်ကျပ်လိက်ဝေင်တအ်ဂ် ဝိန်မူလလိက်မန်တြေံတအ်ဂ် နွံတကိုလေဝ် ဗွဲမၞိၤမ့ၢ်တပဲ့သ့ရိုတ်သ့ တာတအ်တုဲ ဟိုတ်ဂွံဝါတ်ကေတ်ဝါတ် ဟံပုလ္လိယျာဟ်ဂွံအိုတ်ဂ်ဒ်တုဲ လေဝ်လေဝ်နီသဲကွဲကေတ်ဒိုင် နူကိုလိက်ဗွာအိုတ်ရ။ ဟိုတ်သတ်ဂ်ရ ဒုမုက်ဩဇာလိက်ဗွာ အောန်ကိုဂ်ဂိုင် ဂလိုဋိုက်ဗျာပ်လုပ်စိုပ်ကျင်ဒိုင် ပဲ့ပြုကိုဟ်ကွပ်မန်တူဏအ်ရ။ ပဲ့မကွဲဗွာအ်နင်နူဘာသာဗွာ အ္ဗာလိက်ဗွာမကွဲဂ် ယဝ်ရဆိုက်ဗွာကိစ္စဒိုင် ပဲ့လိက်ပတ်မန်ဗွဲမလောန်မူး လိက်မကွဲတအ်ဂ် ဝေံဟံဒးဩဇာဒုမုက်လိက်ပတ်ဗွာရ။ အ္ဗာလိက်ဗွာမကွဲဂ် ယဝ်ရဟံဆိုက်ဗွာကိစ္စ ပဲ့လိက်ပတ်မန်ကွဲကွဲမူး လိက်မကွဲတအ်ဂ် အောန်ကိုဂ်ဒိုင် ဒးဒုမုက်ဩဇာလိက်ဗွာအိုတ်ရ။ ဒုမုက်ဩဇာဘာသာဗွာ မအုပ်ဂလိုဋိုက်ကျင်ဒိုင် ပဲ့လိက်မန်ပို (ဝါ) ကျွန်ုပ်လေဝ်ဘာသာဗွာ မလုပ်ပြန်နထွေန်စပ် သတိုကျွန်ုပ်ဒိုင် ပဲ့လိက်ပတ်မန်ပိုခေတ်တူဏအ်ဂ် ပိုဗွာမၞိၤစိုတ်သ့ဟ်ဒ်လညာတ်မဲတုဲ ကြက်ပိုဒးဒူးတးသွူးအာရောင်။

ပဲ့ကာလပထမအဝဲ ကာလအဲကတ်ဒိုင် လိက်ဂတိုဇွေဂစိုတ်စိုတ် လောန်ကျင်ဗွာတ်ပိဇောသွာံတေံဂ် ပဲ့လိက်ဗွာမန် အ္ဗာလိက်ကွန်ကအ်ဗိန်တအ် မခွံဗဒ်တက်တြးပိတ်လဝ်ဂ် အဲသမ္ပိဒးဒိုင်မဲသတ် “ကျွန်ုပ် ဗတပိုတ်” မူးဂ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂ် ကွဲကေတ်နုဗွာတုဲ ဗွာတအ်လေဝ်ဟိုချူတ်ဒိုင် ‘ကျွန်ုပ်’ ကိုရောင်ဂ် လျာဟ်အဲချပ်ဂံသတိရ။ ‘ကျွန်ုပ်’ ဂ် ဝိန်ဒ်ဝေါဟာရမန်ကိုလေဝ် ဟိုတ်နူ ကွဲကေတ်လဝ်ခေံ နူဘာသာဗွာဂ်ရ ဟံပုဗွာဒုမုက်ဩဇာလိက်ဗွာရောင် အဲမိက်ဂံဟိုရ။

ပဲ့အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်အ္ဗာဟာလီဒေဂ်ကိုလေဝ် ဗွာထွေးလဝ်ဝေါဟာရ ‘ကျွန်ုပ်’ နွံကို၊ ဗွာကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a fox ဗတ်ဗွာမူး ‘မြေခွေး’ ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ကျွန်ုပ်’ ဂ် ဗွာကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a wild dog, a wolf ရ။ ‘ကျွန်ုပ်’ ဂ် ဗွာကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a jackal ရ။ ဆဂး ကျွန်ုပ်ဒိုင်နရက်တေံဂ် ဗွာဘာသာဗွာ ‘ငရဲခွေးကြီး’၊ ဗွာဘာသာအေဂံလိက် “a hell hound” မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကျွန်ုပ်’ ဂ် အ္ဗာဟာလီဒေဂ်နင်လဝ် နူလိက်ပတ်မန်တြေံတအ်ဂ် ဟံပုသေင်ရောင် အဲညာတ်စေံစိုတ်ရ။ ဗွာဂံနင်လဝ်နူကိုအရေဝ်မန်အပြေံ မဟိုဂးဒိုင်အကြာအရပ် အကြာဒိုင်ကွန်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကျွန်ုပ်ဒိုင်အမေရိကာန်)

မတန်နိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကျိုတိ’ ၏အင်္ဂါ ချော့နှိပ်ခြင်းဖြင့်လုပ် နူကာလဗ္ဗတ်မဲ့ကွဲသွားပြင်နိုင်ရောင် အဲသလိုကော်ရ။ ဗတ်ဘာသာမှာ ‘မြေခွေး’၊ ဗတ်ဘာသာအင်္ဂလိက် a fox မှေးကွဲ ဗတ်ဘာသာမန်ပို ဗွဲစွတ်ညးတမ္ဘာကော်ခ ‘ကျိုဂြိုပ်’ ရောင်။ “ကျိုဂြိုပ်၊ ကျိုကွာန်၊ ကျိုချင်” သာဝံကို၊ “စာင်ဂြိုပ်၊ စာင်ကွာန်၊ စာင်ချင်” သာဝံကို၊ “အရက်ဂြိုပ်၊ အရက်ချင်” သာဝံကို မန်ပိုဟိုဂးကော်ခမင်ရ။ ပွမကော်ခဗွဲသဘာဝသက်အင်္ဂါ နှိအခိုက်မန်ပိုရ။ ပွဲသုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စော်ကံ နှဲညးစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ကျိုဂြိုပ်’ နွဲမဂြိုပ်ရ။ ဆဗ္ဗတ်(၃)နှဲ အဲပွဲတဲထွေးကိုဗွဲသုတ်ဝံရ။

- ဗောဓိသတ်ကို ဇကုတမာကောန်ကိုက်ဟောင်း၊ တို့ဗွိုင်ကော်ကွဲဂမိုင်တဲ နှိုင်တဲအပွဲဂြိုပ်ရ။ ပွဲကာလကို ကျိုဂြိုပ်မဲ့ ချော့ကော်ကွင်အာ ညာတ်ပွဲကို “အဲဂိုကော်ကွဲဂမိုင်ဝံတဲ အဲရပ်စ ကိုတံဂ်ညီ” ချော့ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၂၈။ ၁-၃၆၇။ အစွဲ။) ပွဲမူဗျာ/ ဘုရားလောင်းသည် ကြွက်အမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေယူ၍ ကြီးခြင်းကိုစွဲ၍ ဝက်ငယ်ပမာဏရှိသော ကိုယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ အရာမက များစွာကုန်သော ကြွက်တို့ဖြင့်ခြံရံလျက် တော၌နေ၏။ ထိုအခါ တရသောမြေ ခွေးသည် ထိုမှဤမှ လှည့်လည်သည်ရှိသော် ထိုကြွက်အပေါင်းကိုမြင်၍ “ကြွက်အပေါင်းတို့ ကို လှည့်စား၍ စားအံ့” ဟုကြံ၍ ---။ (၅၅၀။ ၁-၅၄၆/၅၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အင်္ဂလိက်/ The Bodhisatta was born a rat, perfect in wisdom, and as big as a young boar. He had his dwelling in the forest and many hundreds of other rats owned his way. Now there was a roving **jackal** who espied this troop of rats and fell to scheming how to beguile and eat them. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-281/282)
- ဗောဓိသတ်ပို နှိဒေဝတံဆုကြောင့်၊ ပွဲကာလကို ချွန်မဲ့ချန်နှိုင် ပွဲကွာင်ကြောင့်ကို စတသတ် ကြောင့်ကိုရ။ ပွဲကာလကို ကျိုဂြိုပ်မဲ့ ကျင်စိပ်သွပ်ဆုကြောင့်ကို မှတ်တိုန်လတူဆုကြောင့်ကို ညာတ်ချွန်စသတ်ကြောင့်လျှက်ကို “နဂလာန်ဟံ့နှိစွတ် အဲဟိုထိုင်သးချွန်တဲ ကိုချော့ပတုံဖျေ သတ်ကြောင့်လျှက်ကို အဲဂိုရောင်” ဂးတဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၄။ ၃-၁၀၇။ အစွဲ။) (သတ်ကြောင့်လျှက် = သတ်ကြောင့်ချက်) ပွဲမူဗျာ/ ဘုရားလောင်းသည် မထင်ရှားသော သပြေတောအုပ်၌ ရုက္ခစိုင်းနတ်ဖြစ်၏။ ထိုတောအုပ်၌ တရသောကျီးသည် သပြေခက်၌ နားလျက် သပြေသီးမှည့်တို့ကိုစား၏။ ထိုအခါ တရသောမြေခွေးသည် လာလတ်၍ အ ထက်သို့ကြည့်လတ်သော် ကျီးကိုမြင်၍ “ငါသည် ထိုကျီးအား မဟုတ်မမှန်သော ကျေးဇူးစ ကားကို ဆိုရသော် သပြေသီးတို့ကို စားရအံ့” ဟု(ကြံ၏။) (၅၅၀။ ၃-၅၆၃။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The Bodhisatta became a tree-sprite in a certain rose-apple grove. A Crow perched upon a branch of his tree, and began to eat the fruit. Then came a **Jackal**, and looked up and spied the Crow. Thought he, “If I flatter this creature, perhaps I shall get some of the fruit to eat!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-299)
- ကျိုဂြိုပ်မဲ့ တွယ်နဂှဲသို့အဟာဂ် တိတ်အာနုဗြဲဇကုကို ရှောင်အာပွဲတဲဗုညးမဲ့ဂ် ညးပရောင် လဝ်ဖျုန်စါစွတ် ညှတ်တုတ်မဲ့ကလောအံ ဒကောတ်မဲ့ ကျိုဂြိုပ်ညာတ်တဲ “နွဲကိုတုဟာ ဟံ့မဲ့

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကိုတုလာ” ဂးတု ကျူဖြူပိဝါတု ရံင်ဂုတ်ဒိုဟ်ပန်ကွင် ဟုံညာတ်တု ညုတ်တုဟ် သိုယုန် စွတ်ဂှ် သိုယုန်ဒကောတ် ဂိုင်ကောတ်ဏာတု လုပ်စွဲလပ်ပွဲခြံဇကုဂှ်တု “ကွာတုဟုံကတညိ အဲစရ” ချပ်တု ဗစာရဏာသုပ္ပဝေင်သီလတု ကျီဂှ်သွိုက်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၆။ ၃-၁၇၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မြေခွေးသည်လည်း နေရာအရပ်မှထွက်၍ အစာရှာလတ်သော် တယောက်သောလယ်စောင့်၏ကုဋ်၌ တံစို့ဖြင့်သီအပ်သော အမဲတံစို့နှစ်ခု၊ ဖွတ်ကင်တခု၊ နို့ဓမ်းအိုးတခုကိုမြင်၍ ထိုဝတ္ထုတို့၏အရှင်သည် ရှိသလောဟု သုံးကြိမ်အသံပြု၍ အရှင်ကိုမမြင်၍ နို့ဓမ်းအိုး၌ဖွဲ့သောကြိုးကို လည်၌သွင်း၍ အမဲတံစို့နှစ်ခု ဖွတ်ကင်ကို နှုတ်သီးဖြင့် ကိုက်လျက် ဆောင်ခဲ့၍ မိမိနေရာချ၌သာလျှင်ထား၍ “အချိန်၌ စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက် ဝပ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The **Jackal** too sallied forth in quest of food and found in the hut of a field-watcher two spits, a lizard and a pot of milk-curd. And after thrice crying aloud, “To whom do these belong?” and not finding an owner, he put on his neck the rope for lifting the pot, and grasping the spits and the lizard with his teeth, he brought and laid them in his own lair, thinking, “In due season I will devour them,” and so lay down, reflecting how virtuous he had been. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-35/36)

တင်သန္တီ။ ‘ကျီဂှ်ပိဝါ’ ဗတ်ဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂှ် ပွဲမူအေင်လိက်ဂှ် ဂးလပ် a jackal ရောင်။ a jackal ဂှ် ပွဲ “ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်”(ဦးလွင်ဦး)ဂှ် ကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် ‘ခွေးအ’ ရောင်။ လညာတ်အဲတုန် ဝေါဟာရ ‘ကျီဂှ်ပိဝါ’ ဂှ်ရောင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ခွေးအ’၊ ဗတ်အေင်လိက် “a jackal” မဒ်ရောင်။ ‘ကျီဂှ်ပိဝါ’ ဗတ်ဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂှ် ဗတ်အေင်လိက်မွဲ “a fox” မဒ်ရောင်။

(ည) ‘မခွဲကျာ’ ကေုာံ ‘ကရေဝဲ’

အဲမိက်ဂွံစွဟ်ထွေးပျးဏာ ဝေါဟာရမန်တြေံမွဲ ‘ကရေဝဲ’ မစကာတ်ပွဲခေတ်ကာလကျပ်ဇော်အစောံဂှ်ရ။ ဝေါဟာရအေင်လိက် ‘a ball’ ဝွံဂှ် ပွဲဘာသာဗွာခေတ်တုဏအ် ညးတအ်စီစလပ် ဝေါဟာရအေင်လိက်ကဝက်တု ညးတအ်ကော်ခဲ ‘ဘောလုံး’ အိုတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဘောလုံး’၊ အဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် ‘a ball’ ဂှ် ပွဲဘာသာပိုမန် ဝေါဟာရဟုံမွဲသွေးဟာ? ဝေါဟာရမန်ပိုတြေံ ဗွဲမဂြိုင်ဗျိုက်တို့ဒိုင်အိုတ်ရ။ ပွဲဝေါဟာလိက်ပတ်မန်ပိုတြေံတအ်ဂှ် ဟိုတ်ပိုဟုံဂွံသွလပ်သုတေသန လဲလဲလေးလေးဂှ်ရ ပိုဟုံတီဝေါဟာရမန်ပိုဗုဒ္ဓံ ညးတမ္ဘာတအ်စကာကျင်လပ်ဂှ် ဝိုန်နွံတကိုလေပ် ပိုဟုံတီမွဲသတ်တု ပိုဒးခွဲဗဒ်ပွိုန်ဝေါဟာရတို့ရ။ “ဗော်ဒင်ကာလိက်ပတ်ယေန်သွာင်မန် (ကွာန်ကအ်ဗိန်)” ဂှ် ညးတအ်ခွဲဗဒ်လပ် ဝေါဟာရတို့မွဲ ‘မခွဲကျာ’ မွဲဝွံဂှ် ညးဂမ္တိုင်ခေတ်တုဏအ် ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ဗွဲဗွတ်မဂြိုင်ကိုရ။

ပွဲအဘိဓါန်အွာဟာလီဒေဂှ်လေပ် ဝေါဟာရ ‘ကရေဝဲ’ ဝွံဂှ် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ်(၃)သ် n. a ball, a top; a windlass or capstan မဒ်ရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်(၂)မွဲသွင်ဝွံ ဩဝ်ရံင်စိုစွတ်တအိုတ်ညိ။

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

- ကောန်တြုံခေဲ မှုံယျုယညဒတ္တကုမ္မာဂ် တိတ်ဝေင်ကရေဲ ဝဲဋ္ဌာန်စင်ကြံရ။ ဝဲဋ္ဌာန်မုက်စင်ကြံ
ဂ် တွအိန္ဒိယ။ ဝဲဋ္ဌာန်ဂ် ဖြံဇာတ်မွဲပဒတ်ရ။ သွတ်ဂ် စံက်ဝေင်ကရေဲတဲ ကရေဲဂ်လုပ်အာ
ပွဲဂမြေင်တွအိန္ဒိယဇာတ်ဂ်တဲ ဒတံဒးဖြံဇာတ်ဂ်ရ။ သွတ်ဂ်ဟံတီတဲ ဝှံက်ပွာပ်တဲရ။ ဝဲမစိုတ်
ကေတ်ကရေဲဇကုဂ် ဖြံဇာတ်ဂ်ကိတ်စုတ်ရ။ သွတ်ဂ် ဟိုတ်ပရဟ်ဂျိဂ်လောန်အာတဲ သွတ်ဂ်
လောတ်သီအာ ဝဲဋ္ဌာန်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၄။ ဒု-၆၈၁။ အစွောံ။) ဝဲမုဗ္ဗာ/ ယညဒတ်မည်
သောသူငယ်သည် စကြံဦး၌ အိမ်ကျင်ဖြင့်ကစား၏။ ထိုသို့ကစားသည်ရှိသော် တစ်ခုသော
တောင်ပို့၌ မြွေဟောက်သည်နေ၏။ ယညဒတ်၏ မြွေခတ်အပ်သော အိမ်ကျင်(ဘော
လုံး)လိမ့်လျက် သွားလေ၏။ ထိုတောင်ပို့တွင်း၌ မြွေဟောက်၏ဦးခေါင်းပေါ်၌ ကျလေ၏။
ထိုသူငယ်သည် မြွေဟောက်ရှိမှန်း မသိခြင်းကြောင့် တောင်ပို့တွင်းသို့ လက်ကိုသွင်း၏။ ထို
အခါ ထိုသူငယ်ကို အမျက်ထွက်၍ မြွေဟောက်သည် လက်၌ကိုက်၏။ ထိုသူငယ်သည်
လည်း မြွေဆိပ်၏အဟုန်ဖြင့် မိန်းမောသည်ဖြစ်၍ ထိုအရပ်၌သာလျှင် လည်း၏။ (၅၅၀။
တ-၆၂၉/၆၃၀။ ညောင်ကန်။) ဝဲမုအေင်လိက်/ Then his son, a young man
named Yanna-datta, was playing with a ball at the end of the covered
walk. There a snake lived in an ant-hill. The lad's ball, thrown upon the
ground, ran into the hole of the ant-hill and fell upon the snake. Not
knowing this, the lad put his hand into the hole. The snake enraged bit
the boy's hand; down he fell in a faint because of the strength of the
snake's poison. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-19)
- ကောန်ဖြံသိုက်လေဝ် သွောံကေတ်ယာတ်ကြာထဝ် မစိစောန်တဂ်တဲ ကွေဟ်ကေတ်အပေါတ်
မာလေကယိုင် မတွဲတဲနရတ်အိုသိုက်တဲ ကျိုင်ကျပ်ပကေတ်လေဟ်ဏုသိတဲ ဝိုင်ကေတ်က
ရေဲမွဲတဲ နကရေဲဂ် ဝေင်လုပ်အာတဲ အာစိုပ်မုက်စင်ကြံဏုသိဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၆။
၉-၇။ အစွောံ။) ဝဲမုဗ္ဗာ/ မင်းသမီးနိလိနိကာကို ရသေ့အသွင်ကိုယူစေ၍ ရွှေအဝတ်ဖြင့်
ဝတ်ရုံခြင်းကိုပြုစေ၍ ခပ်သိမ်းသောတန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်စေပြီးလျှင် ချည်ကြိုးဖြင့်
ရစ်ဖွဲ့သော ဆန်းကြယ်သောကျင်(ဘောလုံး)ကို ကိုင်စေလျက် ကျောင်းတွင်းသို့ဝင်စေ၍ -
--။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၆၈။ ညောင်ကန်။) ဝဲမုအေင်လိက်/ - and making the princess
adopt the disguise of an ascetic, and arraying her in an outer and inner
garment of beautiful bark adorned with all manner of ornaments, they
bade her take in her hand a painted ball tied to a string and sent her
into the hermitage grounds, ----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-
101/ 102) (a painted ball = ဆန်းကြယ်သော (သို့မဟုတ်) လှပစွာဆေးဆိုးထား
သောဘောလုံး။)

မွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရမန်တြုံ ‘ကရေဲ’ ဂ် ဝဲဒွာဲဝဲ မှုံအဓိပ္ပါယ် ‘ဘောလုံး’ (a ball) ဟေင်ရ။ ဝဲ
ပယိုဂ်မွဲလတူဝဲ ဝဲမုဘာသာဗ္ဗာ ညးကွေင်ထွေးလဝ်(ဘောလုံး)မွဲဂ် ဒ်တဲဝေါဟာရမူလ(ညောင်ကန်
ဆရာတော်) ဟံသေင်ရ။ ညံင်အဓိပ္ပါယ်ခေဲဝဲသောင်ကွေး တုပညာအ္ဗာလိက်ဗ္ဗာ ညးမစွတ်လိက်တအ်ဂ်
မချတ်စုတ်လဝ်ရေင်။

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဝေါဟာရမန် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ အတိုင်ပွဲက်အွာဟာလီဒေမူး အဓိပ္ပါယ်ခေ့တိတ်ဒ်ဒ်အာ(၃)သ်ရ။ ကရေ့ မွဲကုဒ်ခိုင်ပသဲခိုင်ဆု ကောန်နုတ်တအ်မစံက်ဝေင် မခေ့ဝေင်ကု ဗတ်ဗွာ ‘ကျင်’/‘ဂျင်’၊ ဗတ်အေင်လိက် ‘a top’ ဂ်လေဝ် ဗတ်မန်ညးကော်ကရေ့မွဲသ်။ အတိုင်မကျင်ပဲသုတ်ဇာတ် ဗွဲဝေါဟာရဗွာခေတ်တဲ ကအ် ‘ဘောလုံး’ ကို၊ ဗတ်ဗွာခေတ်တြေ ‘ကျင်’/‘အိမ်ကျင်’ ကို၊ ဗတ်အေင်လိက် ‘a ball’ ဂ် လေဝ် ဗတ်မန်ညးတမ္ဘာကော်ကရေ့မွဲသ်။ မွဲသ်ပုန်ဂ် ‘a windlass or capstan’ မဒ်ရ။ **(windlass: n. machine for lifting or pulling: ဝန်တင်ဝန်ချစက်။/ capstan: ကျောက်ဆူး ကြိုးတင်ချစက်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)**

ဝေါဟာရမန်တြေ ‘ကရေ့’ ဝှံ့ ဗွဲဝေါဟာရပဋိတုန် တုပ်ကို ‘ဂေဏ္ဍု’/‘ဂေဏ္ဍုက’ ရ။ ပွဲအဘိ ဓါန်ပဋိဗွာ(ဦးဟုတ်စိန်)ဂ် ‘ဂေဏ္ဍု’/‘ဂေဏ္ဍုက’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “ကျင်။ ကျင်ပု။ အိမ်ကျင်။ ချည်ထုံး။ ကစားသောဘောလုံး။” ရ။

အတိုင်မဟိုထွေးလဝ် ဗွဲလ္လုဝှံ့ဂ်ရ ဝေါဟာရပိုမန် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ အဓိပ္ပါယ်ခေ့တိတ်ဒ်ဒ်(၃)သ်ဂ်ရ ဒွဲခေ့ကိုခေ့ ပိုဒေးရပ်စပ်စကာရောင်။ ယုပွဲဘာသာလိမ္မဲကိုဒ်ရ ဝေါဟာရမွဲမွဲဂ် အဓိပ္ပါယ်ခေ့ဟံ့ကမွဲ သ် နွဲမာန်ရ။ ကုဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ ပိုတိအဓိပ္ပါယ်ခေ့တဲရ။ ပိုကလေင်စကာခေ့ ထေက်ဟံ့ထေက် ပိုဒေးသုတ်သွတ်ရ။ စူးဒေးစကာတ်ဝေါဟာရတို ‘မခွဲကျာ’ ဝှံ့ ပိုညးဂမ္တိုင် ကလေင်စကာတ် ကုဝေါဟာရ ‘ကရေ့’ ဝှံ့ကအ် ထေက်ကြိုက်ဗွဲမလောန်ရောင် နလညာတ်အဲမွဲ ပွေဟ်ညာတ်စေ့စိုတ်ရ။ တုပညာလိက်ပတ်မန်ပိုတဲကအ်တအ် ဩဝ်ချပ်ဗစာအိုတ်ညိအ်။

“to play football” ဂ် “ဝေင်တေအ်ကရေ့”၊ “to play volleyball” ဂ် “ဝေင်ဂဗးကရေ့”၊ “to play basketball” ဂ် “ဝေင်ဒဗိုတ်ကရေ့” ရ်သ်ဝှံ့ ဂပ်ဂပ်ဗုပ်ဗုပ်စကာဝှံ့ကိုဟေင်ရောင် အဲ ညာတ်စေ့စိုတ် ဗွဲမလောန်ရ။

(၉) ဆိုက်။ ဆိုက်ညွန်/ဆိုက်ညောန်။

နူအဲညောတ်တဲတဲ အဲဝှံ့မိင်ကျင်ဒိုင် မွဲဟ်ဇော်ဇော်တအ်မဟိုတ် “မွဲကအ် လွကိုကာတ်သို” ဂလာန် သ်ဝှံ့ကို။ “မွဲဟ်အယုတ်ကအ် လွကိုကာတ်သို” ဂလာန်သ်ဝှံ့ကို ညးတအ်မဟိုကျင် အဲဝှံ့ကေင်မိင် ဒိုင် မွဲခွဲမွဲခွဲရ။ အကြာမွဲဟ်အယုတ်ဇော်ဗျုတအ်ဂ်ကိုလေဝ် ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရမကျင်နူဗွာ ‘ကာတ်’ ကအ်မူး ပွဲအကြာမွဲဟ်သုတ် မွဲဟ်ညောတ်တဲတအ်ဂ် မူသုက်ဂးနွဲဇော်ရော။ နူကိုမွဲဟ်ဇော် တအ်ဂ်မွဲအဆံင် ကလိဝှံ့တအ်ကွဲဝေါဟာဗွာကအ်ဖအိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမကျင်နူဗွာ ‘ကာတ်’ မူးဝှံ့ ကအ်ဂ် ညင်ခေ့ဟံ့ဝှံ့တိုန်စိုပ်ကျင် ပွဲလိက်မန်ခေတ်ပိုတဲကအ်ဂ် ထေက်ကိုပိုဒေးတာတာမင်မွဲအာရောင်။ ဝေါဟာရ ‘ကာတ်’ ကအ်ဂ် ခေ့ကျင်နူဝေါဟာရဗွာမူး ‘ကပ်’ ဂ်ရ။ တွဟ်နကေတ်အဓိပ္ပါယ်သ် ကအ်ဂ် ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂ် ဟံ့မွဲရောင်သူးဟာ? ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ် နွဲတ်ဟေင်ရ။ ဝေါ ဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂ်နွဲတ် ပိုဟံ့ရပ်စပ်စကာတ် ပွဲဒေးဝှံ့ကေတ်စကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရဂကျညးတွဟ် တအ်သ်ကအ်မူး ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂ် ဗြိုက်တိုဟံ့လေင်အာအိုတ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂ်ရ စူးဒေးဟို

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

ချူတ် “မ္ဗဏအ် လွက်ကတ်သို” ၎် “မ္ဗဏအ် လွက်ဆိုက်သို” ကို၊ စူးဒးဟိုချူတ် “မ္ဗိဟ်အယုတ်
ဏအ် လွက်ကတ်ဝိုင်” ၎် “မ္ဗိဟ်အယုတ်ဏအ် လွက်ဆိုက်ဝိုင်” ကို၊ သာ်ဝံစကောအာ အရေဝ်ဝေါ
ဟာရမန်ဇကုဉ်ဉ်တအ်ဂ်ညိအ်။

ဝေါဟာရမန်ဇါ ‘ဆိုက်’ ကျောံ ‘ညန်’/‘ညောန်’ ဝံဂ် မ္ဗုလအာအိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ
synonyms ရ။ ပံင်စပ်သွမ္ဗဲတုလေဝ် စကောတ်မာန်၊ မွဲမွဲတုဟ်ခြာလေဝ် စကောမာန်ဟေင်ရ။
ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်’ ကျောံ ‘ဆိုက်ညန်’ ဝံ ပွဲလိက်မန်တြံတအ်ဂ် ညးတမ္ဗာတအ်စကောတ် ဤင်သန်
ဟေင်ရ။ ဆဗ္ဗတ်ညိည အဲပိတ်ထွေးကိုဗွဲသွပ်ဝံရ။

- ပွဲကာလသွပ်တု တုမဂ္ဂုအာဂ် သွာံဇာဒိသိုင် ခေံတြောပ်စုတ်ပွဲစးဂဒြာတု ပွဲခံက်ဗူဇြောံ
ကမ္ဗိုင်ညးဂ် ခေံဗလးဏာကိုစရ။ တုဗူတအ်ညာတ်တု ဇာဒိသိုင်ရေင်ဂးတု ဟံင်ခေံကိတ်ဂဒြ
ဘတု ဒြေပ်စအာကွာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၉။ ပ-၅၃၄။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မြည်းရှင်
သည်) မြည်းဉ် ခြသေံရေကိုရုံ၍ မုယောခင်းဉ် လွတ်၏။ လယ်စောင့်ကုန်သောသူတို့သည်
ခြသေံဟူသောအမှတ်ဖြင့် ထိုမြည်းသို့ ချဉ်းကပ်အံ့သောငှာ မဝံကုန်သဖြင့် အိမ်သို့သွားကုန်
၍ လယ်ရှင်တို့အား ကြားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ He
turned the ass loose in a barley field with the lionskin on. The watchmen
thought it was a lion, and durst not **come near**, but fled home and gave
the alarm. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-76)
- ပွဲကာလဂ် ညးပရာပ်နင်စိင် ပွဲဇရေင်ညးပိစောပ်ပိဂ်ရ။ စိင်တံဂ် ဟံင်လုပိခေံကိတ်တု ကရေကို
ရမ္ဗာင်တု ဒြေပ်ဒအာအိုတ်ရ။ တုကေတ်နင်စိင်သွာင်ပွန် စိင်တံဂ်ဟံင်လုပိ ကရေရမ္ဗာင်တု
ဒြေပ်ဒအာအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၁။ ပ-၉၉။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ထိုသူတို့အား
နင်းစိမ့်သောငှာ ဆင်ကိုဆောင်ကုန်၏။ ထိုဆင်သည် ဆောင်အပ်ကုန်သော်လည်း အနီးသို့
ကပ်ခြင်းငှာ မဝံ။ သည်းစွာသော အသံကိုပြု၍သာလျှင် ပြေး၏။ တပါးသောဆင်ကို
ဆောင်ကုန်၏။ ထိုဆင်တို့သည်လည်း ထိုအတူသာလျှင် ပြေးကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၄၈။
ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ Then the elephant was brought in to trample
them to death. Yet lead him as they might, he would not **approach** them,
but fled away trumpeting loudly. Elephant after elephant was brought
up; -- but they all fled away like the first. (The Jataka: Vol. I & II: Book I:
p-78)
- “ယံတုညး၊ မ္ဗိဟ်ကမ္ဗတ်ဗွံဂ် လွက်ခေံကိတ်ဌာန်ဂ်၊ ခမိတအ် နိမန်ဖျဲတု စဖာပ်ဗစ ပွဲရှင်စိင်ဂ်ရ
အ်။ ညာတ်ဒေတ်ခမိတအ်ဂ်တု စိင်ဝံ သတပ်အာရအ်” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၆။
ပ-၈၅။ အစောံ။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဟာရ ‘ကလိ’ ၎် ညးကို လဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘လွန်သည်’ ရ။ ဗတ်ဘာသာဗျာ ‘လွန်သည်’ မွဲ၎် အဓိပ္ပါယ်နာနာသတ် နှိအာမာန်ရ။ ညံင်အဓိပ္ပါယ်ဝံသောင်ကွဲ၎် ‘ကျော်လွန်သည်’၊ ‘သာလွန်သည်’၊ ‘လွန်မြောက်သည်’၊ ‘ကွယ်လွန်သည်’၊ သတ်ဝံအဲမိက်ဝံဟိုဗပင်ရ။

ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ကျော်လွန်သည်’ မွဲ၎် (၁) (အချိန်ကာလတစ်ခုခုကို) ကျော်လွန်သည် (လောန်အာဗွဲအခိုင်ကာလမွဲမွဲ)ကို၊ (၂) (နေရာဒေသတစ်ခုခုကို) ကျော်လွန်သည် (လောန်အာဗွဲဒွဲဒွဲဒွဲဒွဲဒွဲဒွဲဒွဲ) ကို စကတ်ဝေါဟာရ ‘ကလိ’/‘ကလိကျေ’ ဝံမာန်ရ။ လူတံစီစတ်ရံင်ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွတ်ဝံတဲ ညးမလူတ်တအံ ကြက်သွေံတုးစိုတ်ရောင်။

(အချိန်ကာလ) “ကျော်လွန်သည်” (to pass)

- “ယံက်နီရီကိနီရု၊ အဲသွာန်မွဲးတံညးစါညါ။ ပွဲမွဲဗတံ မဒးဩဝဲအာနူရင်သွံတဲ မဒးဗိုဗျဟံစံင် တူတံဂံနွံရ။ ယင်အခိုင်မွဲဗတံ ကလိကျေအာတဲ မကလိဝံရင်သွံပွန်မွဲး၎် ညံင်ရံဒြပ်မကျေလောင် အာဂံဒံတဲ မဟံကလိဝံပွန်ရ။ ညံင်ရံမိကိုမ,မပကာဂစိုတ်တဲ မဟံကလိဝံပွန်ရ။ မွဲးတံမဩဝဲအာနူရင်သွံ မွဲဗတံမဖိုသတ် မူဟိုတ်မဝံဒံဂံရော” (သတ်ဝံသိုင်သွာန်တံ ခွေဝံတြုဗြဲညးစါဂံရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၀၄။ ၈-၄၁။ အစွေံ။) (အခိုင်မွဲဗွဲကလိကျေအာ = အခိုင်မွဲဗွဲလောန်အာ)။ ပွဲမူဗျာ/ “ကိနီရီမ၊ အကြင်သင်တို့ကင်း၍နေရသော တညဉ်သည်ရှိ၏။ ထိုတညဉ်ကို ပျောက်လေပြီးသောဥစ္စာကို အဖန်တလဲလဲ နှမြောစုံမက်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ သေလွန်ပြီးသောမိဘကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ သင်တို့သည် အဖန်တလဲလဲ စိုးရိမ်ကြကုန်၏။ လူ၏ကိုယ်အဆင်းနှင့် တူကုန်သောသင်တို့ကို ငါမေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ကင်း၍နေခြင်းကို ပြုကြကုန်သနည်း။” (၅၅၀။ ၈တု-၄၈၉။ ညောင်ကန်။)
- ပွဲကာလဂံ သိုင်ဗာရာဏသီ ပကျေကာဂစိုတ်တဲ ကလိအာထပိုတဲရ။ ဟိုတ်နူသိုင်မဟံမွဲကို ကောန်ဂံဒံတဲ ညးသွေံဆက်ပွင်ရင်ကိန်ချင်ဂံဟံမွဲတဲ အမတ်တံစီရင်ကွီဖုယာရတ်တဲ “ဒွဲညးမထိုက်ကြိုက်ပွင်ရင်မင်မွဲသတ်မာန်ဂံ ကိုအာစိုပ်ရ” ဂးတဲ ဗလးဏာကွီဂံရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၉။ ၉-၇၂။ အစွေံ။) (ကလိအာထပိုတဲ = လောန်အာထပိုတဲ)။ (ပွဲမူဗျာ/ ထိုအခါ ဗာရာဏသီမင်းသေ၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့ ဖြစ်၏။ မင်းမျိုးသည်ကား သားမရှိ။ မှူးတော်မတ်တော် အစရှိသောသူတို့သည်။ — “မင်းဖြစ်ထိုက်သော သူ၏အထံသို့ သွားလတ္တံ့” ဟု ဖုဿရထားကိုက,၍ လွတ်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၇၄။ ညောင်ကန်။)
- သိုင်အရိန္ဒမတုန်ဂံ လုကပန်စောသွာံဂံ ကလိအာတဲနပ် ဗိုသွာသောဏတဲ “သဟဲအဲသောဏဂံ မူဒွဲမအာရော” ချပ်ရံဝံတဲ မဂ္တိုင်ကိုဝါဗိုသွာတဲ။ —။ (၅၅၀/ ၆-၅၂၉။ ၉-၇၄။ အစွေံ။) (ပွဲမူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(အရိန္ဒမမင်း)သည်လည်း အနှစ်လေးဆယ်လွန်လျှင် အောက်မေ့မိ၍ “ငါ့အဆွေ့ချစ်ဖြစ်သော သောဏကသတို့သားသည် အဘယ်မှာနည်း” ဟု

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

- ဘော၊ ဟဲမိတ္တဝိန္ဒက။ သောတံ၊ င်ဗေဂ်။ ရမဏိကံ၊ ပွဲပြာသာဒ်အဖျိုက် မဂပ်ဂင်လိုင်စိုတ်
ဂ်။ အတိက္ကမ္မ၊ ဗေဂ်ကလိကေတံ။ သဒါမတ္တဉ္စူဘကံ၊ န်ပြာသာဒ်တြိန် ပြာသာဒ်ထင် ပြာ
သာဒ်မိုက်တံဂ်။ သောတံ၊ င်ဗေဂ်။ အတိက္ကမ္မ၊ ကလိကေတံ။ ပါသာဏံ၊ ဧဒံမဒ်တံပသဲ။
မာသိနော၊ င်ဗေဂ်ဒေယံလင်ရစက်ဂ်။ ယသ္မာ၊ ဩဟိတ်မ္မဲ။ အသိ၊ စိုန်ဗေဂ်ဒ်။ တသ္မာ၊
ဟိတ်ဒ်သင်္ဂရ။ ဇိဝန္တော၊ သိုမဂျိုင်တံဂ်။ နမောက္ခသိ၊ စိုန်ဗေဂ်ဟံဂံဗ္ဗးဏီရ။ ဣတိ၊ န်တဂ်
ဂါထာမြဝံ။ အာဟ၊ စိုန်ဗေဂ်မိသတ်(ဒေဝတ်)ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၈၂။ ပ-၂၆၅/၂၆၆။ အ
စောံ။) (မင်ဗွဲမိတ္တဝိန္ဒကဂ် ဟိတ်နူကံပွသရံပါပင်ဇကု မဒေထဏိက်စုတ်လင်မိဂ်ရ သရံပါပ
ဂ်ကံဖိုတဲ ဂျိုင်ဂျိုင်မဒေယံတံ ရစက်ပသဲပုတ်ပယေဝ် မဒေဒင်ဒဒိုက်နရက်ရ။) (ပွဲမူဗွာ/
မိတ္တဝိန္ဒက၊ မိတ္တဝိန္ဒက။ သောတံ၊ ထိုသင်သည်။ ရမဏကဉ္စ၊ ဖလ်ပြာသာဒ်ကိုင်း။ သဒါ
မတ္တဉ္စ၊ ငွေပြာသာဒ်ကိုင်း။ ဒူဘကဉ္စ၊ ပတ္တမြားပြာသာဒ်ကိုင်း။ အတိက္ကမ္မ၊ ဇ္ဇနိခဲ၍။ ပါ
သာဏမာသိနော၊ သင်ဇုန်းစက်သို့ ရောက်၍တည်သည်။ အသိ၊ ဖြစ်၏။ ယသ္မာ၊ အကြင်
ကြောင့်။ ယာဝ၊ အကြင်မျှလောက်။ တေ၊ သင်၏။ ပါပံ၊ မကောင်းမှုသည်။ နခိယတိ၊ မ
ကုန်သေး။ တာဝ၊ ထိုမျှလောက်။ ဇိဝံ၊ အသက်ရှင်လျက်။ ခရစက္ကာ၊ သင်ဇုန်းစက်မှ။ န
မောက္ခသိ၊ မလွတ်ရလတ္တံ။ (၅၅၀။ ပ-၃၉၉။ သောင်ကန်။)
- “ယံကောလု၊ နူဥင်ပိုဝံဂ် ဗွဲဒိုဟ်သွပ်ကျာသက်သက် တွအဲဗက်အာတဲ ကွာင်တွံထပ်တန်ဂ်
ကလိကေတံ အာစိုပ်တွံထင် ဒမင်ခွောဝ်ဂမ္တိုင်ရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၇။
အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အိုအမောင်မုဆိုးသား၊ ထိုသင်သည် ဤအရပ်မှ မြောက်ဖြစ်သောအ
ရပ်မျက်နှာသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်သွားလေလော့။ ကြီးကျယ်ကုန်သော တောင်စဉ်ခုနစ်ထပ်တို့ကို
ဇ္ဇနိခဲ၍ သုဝဏ္ဏပဿမည်သောတောင်သည် ရှိ၏။ ထိုသုဝဏ္ဏပဿတောင်သည် ---၊ ကိန္န
ရာတို့၏ မပြတ်ကျက်စားရာလည်း ဖြစ်၏။ ---။” (၅၅၀။ စတု-၆၆၃။ သောင်ကန်။)
- လှလှောင်သိုင်ကိုဂ္ဂကျာ်တဲ စူးအာရ။ ကလိထေခံကေတံဥင်မိုဟ်အိုသိုတဲ လှမ္မဲဇကုဟေင် လုပ်
အာဂြိုပ်ဇောရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၉၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသောဏုတ္တရမုဆိုး
သည်လည်း မင်းမိဖုယားနှစ်ပါးတို့ကို ရှိခိုး၍ နန်းတော်မှ ဆင်းသက်ခဲ့ပြီးလျှင်၊ --- တော
သို့ဝင်၍ လူတို့၏ခရီးကိုဇ္ဇနိခဲလျှင်၊ --- မိမိတယောက်တည်း သွားသည်ရှိသော်၊ ---။
(၅၅၀။ စတု-၆၆၈။ သောင်ကန်။)
- (မင်ပွဲဥချာန်သိုင်ဂ်) သိုင်ဣသိဂ် လာပပူဇာသကာမဂြိုင်ဂ် ကျိန်ရ။ ပွဲဋ္ဌာန်ဂ် ဟိတ်နူဂဗုတ်ညး
မကျင်အာ ဤလောန်ဂ်ဒ်တဲ (ဣသိဂ်) တွဟ်နပွပ်ကသိုန်ညိကို ပွဲကလိဝံတဲ၊ ---
ကောန်မဒ်သိုင်ဂ် ဟံဂံဂရင်ပွဲတဲ သ္မာကေတံရချပ်တဲ နူဥချာန်ဂ်တိတ်အာတဲ ကလိကေတံတွံမဂ
ရးတဲ ပွဲကြိုင်ကဏ္ဍဝေဏ္ဍ မဇောဝ်တိတ်နူလစသံပါလဂ် ပွဲတံစန္ဒက ဂပဝ်ကြိုင်ဂ် နိဩ
ကေတ်တဲ ခွဲပန္နသာတဲ ပဒတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၅၃။ အစောံ။) (ကလိကေတံတွံမ
ဂရး = လောန်အာတွံမဂရး)။ ပွဲမူဗွာ/ (မင်း၏ဥယျာဉ်၌နေ၍) များစွာသော ပူဇော်

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

သက္ကာရသည် ထင်ရှားဖြစ်၏။ ထိုရသေ့သည် ထိုပလိဗောဓကြောင့် ကသိုဏ်းပရိကံမျှကို လည်း ပြုခြင်းငှာမတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ --၊ (မင်းဖြစ်သော)သားအား မကြားမူ၍လျှင် တစ် ပါးသောအရပ်သို့ သွားအံ့ဟုကြံ၏။ ကြံပြီး၍ --၊ ဥယျာဉ်တော်မှ ထွက်ခဲ့ပြီးလျှင် မဂဓ တိုင်းကိုလွန်၍ မဟိသကတိုင်းဝယ် သင်္ခါလအမည်ရှိသော ရေအိုင်မှထွက်သော ကဏ္ဍ ဝေဏ္ဍအမည်ရှိသော မြစ်၏အကွေ့၌ စန္ဒကတောင်ကို အမှီပြု၍ သစ်ရွက်မိုးသောကျောင်းကို ပြု၍ (နေ၏။) (၅၅၀။ ပဉ္စ-၉၉။ ညောင်ကန်။)

**(ရုပ်အဆင်း၊ အရည်အချင်း၊ ဉာဏ်ပညာ၊ အတတ်စသည့်) “သာလွန်သည်”
to pass, to excel, to be better, to be superior**

- ဂူကျာ်ဥပရိဒေဝီ မဂပ်ဂဝ်သျှိုက်မှိုက် မဂပ်ဂဝ်ဗိုဒေါဝ် မဂပ်ဂဝ်ဒးဂွပ်ပုဗ် မှုံရုပ်မဂေါဝ်လောန် မကလိကေ့ဗြဲပွဲချင်မှိုတ် မှုံရုပ်သ်မဟံဂံစိုပ်ဗြဲသွင်ညိုကို။ (၅၅၀။ ၉-၂၀၇။ ပ-၅၈၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုအသကမင်းအား) ဥပရိအမည်ရှိသော ချစ်မြတ်နိုးစွာသော မိဖုယားသည်ရှိ၏။ ထိုဥပရိသည် အလွန်အဆင်းလှ၏။ ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၏။ ကြည်ညိုဘွယ်ရှိ၏။ လူမိန်းမ၏အဆင်းကို လွန်၏။ နတ်သမီးအဆင်းကို မမှီတတ်။ (၅၅၀။ ဒု-၂၁၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ His queen consort, named Ubbari, was very dear to him; she was charming, and graceful, and beautiful **passing** the beauty of women, though not so fair as a goddess. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-108)
- (သွတ်ဗြဲအာသကံဒေဝီ မက္ခိန်နုဂံပွဲဒက်တဲ ကုသိမြိမြန်လဝ်ဂ်) ပင်အယုက်စိုက်တြသွံတဲ မပတုစရဲရုပ်ဂေါဝ်လောန် ကလိကေ့ရုပ်မှိုတ်ပက္ကတိ ညင်ရုပ်ကောန်ဒေဝတံဗြဲအဆေဝ်သွင်ကို ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၀။ ဒု-၃၈၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသူငယ်မသည် နောက်အဖို့၌ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အရွယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ အလွန်အဆင်းလှ၏။ လူတို့၏အဆင်းကို လွန်၏။ နတ်တို့၏အဆင်းကိုကား မမီတတ်။ (၅၅၀။ တ-၁၄၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ When she came to sixteen years, she was beautiful, and in her beauty **excelled** the hue of man, but attained not the hue of gods. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-161)
- ဂမှီဗြဲဂ် ညာတ်ရုပ်သ်ကျာ်ဩ တလးစရဲကျာ်ဂမျိုင် မှုံအရင်အံင်သူလျး မကလိကေ့ရုပ်မှိုတ်ဒေဝတံဂမှိုင် မဂေါဝ်လောန်နုရုပ်မှိုတ်ဒေဝတံဂ်တဲ --။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၇၇/ ၁၇၈။ အစွောံ။) (မကလိကေ့ရုပ်မှိုတ်ဒေဝတံဂမှိုင် = လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်အဆင်းထက် သာလွန်သည်။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုရဟန်းမိန်းမငယ်သည်) တန်ဆာဆင်အပ်သော တရားဟောပလ္လင်၌နေ၍ တရားဟောတော်မူသော သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ အတိုင်းအရှည်မရှိသော ဘုန်းတော်ပါရမီတော်ကြောင့်ဖြစ်သော မြတ်သောအဆင်းတော်၏ ပြည့်စုံခြင်းနှင့်ယှဉ်သော ကိုယ်တော်ကိုကြည့်၍ --။ (၅၅၀။ စတု- ၆၅၁/၆၅၂။ ညောင်ကန်။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- (ကောန်ဋ်သွတ်)သမ္ဘာဝဂ် ဒဒ်မသွတ်နူပိုညးပိဂ် နဟ်ပညာဇကုဂ် ကလိဇကွံပညာညး ပွဲဇမ္ဗုဒိပ်တဲ ဇကုမွဲဂ် ရာင်ဆဲးတဲဗွဲမလောန်ဟေင်။ ဟိုတ်ဒ်သံဂ်ရ သမ္ဘာဝဂ် ကွာဟ်ဝံသွာန်ဏီဂ် သွတ်ရဂးတဲ လွချပ်အိုတ်ညီ။ သွာန်သမ္ဘာဝတဲ ခပ်ဟိုတ်ကို ခပ်ဖိုကို မအံက်ဂံတီရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၁၅။ ၈-၂၁၁/၂၁၂။ အစောံ။) (ပွဲမူဗွာ/ သမ္ဘဝသတို့သားသည် ငယ်သောအဖြစ်နှင့် ယှဉ်လျက် ပညာအထူးဖြင့် ပညာရှိအပေါင်းကို ငွေန်၍တင့်တယ်၏။ ထိုသမ္ဘဝသတို့သားကို ငယ်၏ဟူ၍ မထီမဲ့မြင် မအောက်မေ့လင့်။ အတ္တဉ္စကို၎င်း ဓမ္မဉ္စကို၎င်း ငါ့ညီသမ္ဘဝကိုမေး၍ သိပါလတ္တံ့။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၉၆။ ညောင်ကန်။)
- သိုင်ကုသ တွဉ်ကုသဝတီ မပြုနုဇကရာတ်ဂတာဇမ္ဗုဒိပ် မပတွကွတ် မကလိဇကွံကွတ်ညး အလုံဂတာဇမ္ဗုဒိပ် မဒ်သိုင်မပြု။ --။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၁။ ၉-၁၆၉။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ဇမ္ဗုဒိပ်တစ်ခွင် မင်းတကာတို့ထက်မြတ်သော၊ ဇမ္ဗုဒိပ်တစ်ခွင် သူတကာတို့၏အတတ်ထက် သာလွန်သောအတတ်ရှိသော၊ မြတ်သောမင်းဖြစ်သော ကုသဝတီပြည့်ရှင်ဖြစ်သော ကုသမင်း၊ --။ (သုတေသီ)

**(တစ်နံတစ်ခုသော အတားအဆီး၊ အကန်အသတ်ခသညီကို) “ငွေန်မြောက်သညီ”
to pass, to overcome, to surmount**

- ကုအရန်တံဂ် မွဲမတွံဂး ကောတုဟလကို၊ မွဲမတွံဂး ဥပါတ်အိုတ်သို မပွဲဂြးဒစိတ်သံဂ်ကို၊ ဥပါတ်မပွဲသွပ်လွံတံဂ်ကို၊ မပွဲလက်သန်ဆဲးဟံဆဲးတံဂ်ကို သုတ်ကောန်မဂ္ဂညာန်တဲရ။ ကုအရန်တံဂ် ဒုဟ်ပွသုမင်္ဂလကို ဒုမင်္ဂလကို ကလိဇကွံတဲရ။ ယောဂပန် မပွဲကာမဂ်ကိုလေဝ် ကလိဇကွံတဲရ။ ဗွဲစွတ်မွဲ တွအရန်တံဂ် နကိုပဋိသန္နိဟေင် ပွမကလေင်ကျင်ပွဲလိုက်ဝံဏံဂ် ဟံမွဲရ။ (၅၅၀။ ၆-၈၇။ ၁-၂၇၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ကောတုမဟမင်္ဂလာတို့ကို၎င်း၊ နေကြတ်ခြင်း လကြတ်ခြင်း နက္ခတ်ကြတ်ခြင်း ဥက္ကာကျခြင်း အရပ်ကိုမီးလောင်ခြင်း ဥပါတ်တို့ကို၎င်း၊ အထူးထူးအပြားပြားသော အိပ်မက်တို့ကို၎င်း၊ လက္ခဏာတို့ကို၎င်း၊ (မဂ္ဂဉာဏ်ဖြင့်) ဖြတ်အပ်ကုန်ပြီ။ ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောတုဟလမင်္ဂလာ၏အပြစ်ကို ငွေန်၏။ ကောဓအပနာဟ အစရှိသော အစုံပြု၍ဟောအပ်သော ကိလေသာလေးပါးဟူသော ယောဂတို့ကို ငွေန်၏။ စင်စစ်အားဖြင့် ဤလောကကို ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းအားဖြင့် တဖန်မလာ။ (၅၅၀။ ၁-၄၁၆။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံကျပ်ဂကုဂေါတမ၊ ပွဲဉ်ဗြိုဝံဂ် ဗြိုထပုံစော်စါဂ် မပွဲကုသိုက်မိုင်တေတဲ နဒေဝဇကု ဗွဲဘုံလ္လျာန်ဒ်တဲ ဇာတိကိုဒ်ကို ဗွဲမယုတ်တြံကိုဒ်ကို ကလိဇကွံတဲရ။ ဗြိုမကျောံဩင်ကွတ် ဗိုတ်တံဂ်ကိုလေဝ် အာစိုပ်ဘဝက္ခေတ် မက္ခိဒ်ဗြိုမပြုသံဝံရောင်။ ဇန်ဂမိုင်ရာဒနာမိက် ဒဒ်ဗြိုညင်ပိုဝံဂ် သိုမသိုက်မိုင် မရာဒနာမိက်တဲရောင်” ဗကမာဗြိုဂး(ကိုကျပ်တြဲရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၀၅။ ၃-၄၈၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အိုရှင်ဂေါတမ၊ ခုနစ်ကျိပ်နှစ်ယောက်ကုန်သော

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှိကုန်သော ငါတို့သည် မိမိအလိုကို ဖြစ်စေကုန်၏။ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အိုခြင်းကို လွန်ကုန်၏။ ပညာရှိတို့သည် ရောက်အပ်သော ဤဗြဟ္မာဖြစ်ခြင်းသည် အဆုံးဖြစ်သောဖြစ်ခြင်းတည်း။ ငါတို့ကို များစွာကုန်သောလူတို့သည် တောင့်တကုန်၏။” (၅၅၀။ တ-၃၀။ ညောင်ကန်။)

ဝေါဟာရ ‘ကလိက္ခေ’ ဝှံ့ ပင်စပ်ကိုဝေါဟာရ ‘ဗ္ဗုတ်’ တဲ့ ‘ကလိက္ခေဗ္ဗုတ်’/‘ကလိက္ခေဗ္ဗုတ်’ သာဝှံ့နှိကျင်ဝေါဟာရပင်ကောံတို့မဲ့ပွန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဗ္ဗုတ်’ ဝှံ့ မှုံ့အဓိပ္ပါယ် ‘ပမာဏ’ ရ။ ဟိုတိုရ်ရ ‘ကလိက္ခေဗ္ဗုတ်’ မှူးဝှံ့ အဓိပ္ပါယ် ‘လောန်စက်အာနုပမာဏ’ ‘လောန်အာနုဗ္ဗုတ်ဗ္ဗုတ်’ ရ။ ဗတ်ဗ္ဗု မှူး ‘ပမာဏကိုလွန်သည်’ ‘လက်ခံနိုင်ဘွယ်အတိုင်းအတာကို ကျော်လွန်သည်’ ‘တရားလွန်သည်’၊ သာဝှံ့မဒ်လအာအဓိပ္ပါယ်ဦးရ။ ဗတ်အေင်္ဂလိက်မှူး “to go beyond measure” မဒ်ရ။ ဝါကျပ ယိုဂ်မမြိုင်ဗွဲသွပ်ဝှံ့ လူတ်စီစတ်ရင်ညိ။

**(လက်ခံနိုင်ဘွယ် အတိုင်းအတာပမာဏကို) “ကျော်လွန်သည်။ တရားလွန်သည်။”
(of limits, restrictions, etc.) to go beyond, to exceed**

- “ယုံခမိတံ၊ ပတလညာန် ဖြဝတ္ထုယုတ်ပြအောန်၍ိုင်သကလိဝှံ့ နဝတ္ထုဂှ်လေဝ် မဂပ်ဂပ် အေင်သတေဟ်အိုဟ်တိုဟ်ရ။ သွေဝ်ဂလိုင် ဆမကြိုက်၍ိုင် ခုင်ကေတ်ရ။ ဝှံ့အောန် ဆမဝှံ့ ဂှ်အိုဟ်တိုဟ် လွရာဒနာမိက်တိုန်ဂတ၊ သာဝှံ့ပတု ဝှံ့အောန် နှိသိုက်ဝှံ့၍ိုင် ဝှံ့၍ိုင် သိုက်ဝှံ့ ဂလိုင်ကွင်အာ ဟုံတီဗ္ဗုတ်လောဘာဂှ် နှိမကလိပျောန်ပှ်ကွေဗ္ဗုတ်ဂှ် လောဘာမဟုံတီဗ္ဗုတ် မကလိက္ခေဗ္ဗုတ်သာဝှံ့ — ယုတ်မာလောန်သန်သွံ။ ဟိုတ်နှိဣဇ္ဈဟ်ရ မှိုဟ်ဇ္ဇော်စိုတ်ပတုလောဘာ မပျောန်ပှ်ကွေဗ္ဗုတ် ဆဉုတ်သွေင်ထဝ် သိုင်စိုပ်မပရအ်ကိုဂှ် ဟုံအေင်သတေဟ် နတဲခါ ရပ်လဝ်သိုင်စိုပ်ထဝ်မိုန်တု ဉုတ်သွေင်သိုဖအိုတ်ပိုက်ကေတ်တု သိုဖအိုတ်ဂှ်အာ နှိအာဉုတ် သွေင်ပက်ရ။ မဒးဟုတ်အာနုကိုထဝ်ရောင် ဟုံသေင်ဟာ။” (၅၅၀။ ၉-၁၃၆။ ပ-၃၈၅/၃၈၆။ အစွေဝံ။) (ကလိက္ခေဗ္ဗုတ် = ပျောန်ပှ်ကွေဗ္ဗုတ် = ကလိပျောန်ပှ်ကွေဗ္ဗုတ်) ပွဲမူဗ္ဗု/ များစွာကုန်သောဝတ္ထုကိုရ၍ အတိုင်းအရှည်ကိုလျှင် သိအပ်၏။ နည်းသောဝတ္ထုကိုရ၍ကား ရတိုင်းသာလျှင် ရောင့်ရဲခြင်းကို ပြုအပ်၏။ အလွန်ကို မတောင့်တအပ်ဟု (မြတ်စွာဘုရား) မိန့်တော်မူလို၍ ---၊ အကြင်ဝတ္ထုကို ရအပ်၏။ ထိုဝတ္ထုဖြင့် ရောင့်ရဲအပ်၏။ မှန်၏။ အလွန်လောဘကြီးသူသည် ယုတ်မာ၏။ ဟသာ်မင်းကိုဖမ်း၍ ရွှေမှယုတ်ဘူးပြီ။) (၅၅၀။ ပ-၅၇၀။ ညောင်ကန်။)
- ယုံတုညး၊ နလဟိုမဲ့ မလောန်နုဗ္ဗုတ် လွဟိုညိ။ နဂလာန်မဲ့ မကလိက္ခေဗ္ဗုတ် လွဟိုညိ။ ကျွဟ်ဂှ် ဟိုတ်နုပါင်တု မဒးအာစိုပ်လေင်ဂှ် တုညးညာတ်တုရဟုံသေင်ဟာ။ (၅၅၀။ ၉-၂၁၅။ ပ-၆၀၅။ အစွေဝံ။) ဗတ်ဗ္ဗု/ “အရှင်မင်းကြီး၊ ပမာဏကိုလွန်သော အပြောကို မပြောလေနှင့်။ အတိုင်းအတာကို လွန်သောစကားကို မဆိုလေနှင့်။ ထိုလိပ်သည် နှုတ်ကြောင့် ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ရသည်ကို အရှင်မင်းကြီး မြင်ရပြီမဟုတ်လော။” (သုတေသီ)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉုင်အမေရိကာန်)

- “ယုံသို့င်မပြု၊ ကုမရှာတ်လေဝ် ကိုန်ကိုရ၊ ညးသ္တိုင်ကိုန်ကိုရ ဂလာန်မကလိကော့နုဗ္ဗတိဂ် မဒးဟိုတဲ ညံင်ရဲကွဟ်မဒးအာစိုပ်လေင်ဂ် ပုဂိုတဲအာစိုပ်လေင်ရ။” ဂလာန်သင်ဝံ ဗောဓိသတ်ဟို(ဒလောအိဗ္ဗောန်သိုင်)တဲ (ပတွါနုဂ်) ဂလာန်မဒးဗ္ဗတိဂ် သိုင်ဟိုရ၊ ဂလာန်ဂိုင်ဂ် သိုင်ဟံဟိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၁၅။ ၁-၆၀၅။ အစော့။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ မင်းမြတ်၊ အရှင်မင်းမြတ်သည်မူလည်းဖြစ်စေ၊ တပါးသောသူသည်မူလည်းဖြစ်စေ၊ အမှတ်မရှိသောသူသည် **ပမာဏကိုလွန်သော**စကားကို ဆိုသည်ရှိသော် (ထိုနှုတ်မစောင့်သောလိပ် ကျ၍သေရသကဲ့သို့) ဤသို့သဘောရှိသော ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်၏ဟု ထင်ရှားစွာပြု၍ (ဘုရားလောင်းသည်) (မင်းအား)ဆို၏။ မင်းသည် ထိုအခါမှစ၍ များစွာဆိုခြင်းမှ ကြဉ်ရှောင်၍ စကားနည်းသည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၄၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Be it you, O great king, or be it another,” replied he, “whosoever talks **beyond measure** comes by some misery of this kind;” and so he made the thing manifest. And thenceforward the king abstained from talking, and became a man of few words. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-124)

ဗွဲအဓိပ္ပါယ်စုတိ “ကွယ်လွန်သည်”
to pass away, to die

ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘စုတိ’ (ဗတ်ဗ္ဗာ ‘ကွယ်လွန်သည်’)ဂ် ‘ကလိလောန်’ ‘ကလိတ်’ ‘ကလိသ္မန်’ သင်ဝံနွံတရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလိတ်’ ‘ကလိသ္မန်’ တအံင် ပွဲဇွန်ကဗျလကံဂမ္တိုင် စကာဂိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလိလောန်’ ဂ် ပွဲကာလတူဏအံလေဝ် စကာဂိုင်ဒိုင်ဗွဲမဂ္တိုင်တဲ တောင်သွက်ဟိုဟံမွဲရ။

‘ကလိ’/‘ကလိကော့’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်တုတ်သ္တိုင်။ (မညးညှစ်စေသည်။ ညှစ်နွမ်းစေသည်)
to blacken, to stain, to make impure

ဝေါဟာရ ‘ကလိ’ ပွဲဒုဝဲဏအံင် မွဲအဓိပ္ပါယ်မတုတ်ခြာတ်ကို အဓိပ္ပါယ်မပိတ်ထွေးလပ် ဗွဲလတူတံဂ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလိ’ ဝံ ခွဲပုတ်တိတ်ကျင်နုဂ်ဝေါဟာရ ‘ကွိ’ ဂ်ရ။ ‘ကွိ’ ဂ် နှိကြိယာသုဒ္ဓတဲ ‘ကလိ’ ဂ် နှိကြိယာကာရိတ်(a causative verb)ရ။ ‘ကလိ’ ဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ကိုကိုအာ’/ ‘သွက်ညံင်ဂွံကိုအာ’ မဒ်ရ။ ဒးကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗ္ဗာမူး ‘ညစ်ပေစေသည်’/ ‘ညစ်နွမ်းစေသည်’/ ‘မည်းညစ်စေသည်’ မဒ်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွင်ဝံ ဩဝ်လူတ်ရံင်ညိ။

- “ယုံတွတ်၊ အ္ဗာတီတံဂ်ရပ် ပိုကလိပလီကော့ ကြိန်ဒယံကျာ်တြဲညိဂးတဲ ဩပုမ္မဲမ္မဲဂဲပ ကျာ်တြဲတုန်လေဝ် လာဘာဂိုင်တိုန်ကွင်အာပုန်တုန်။” (၅၅၀။ ၉-၂၈၅။ ၃-၈၅။ အစော့။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ငါ့သျှင်တို့၊ တိတ္ထိတို့သည် ဘုရားရှင်တို့၏ **မည်းညှစ်သည်**၏အဖြစ်ကို ဖြစ်စေကုန်အံ့ဟု အမှုကိုပြုကုန်လျက် မိမိတို့သည်သာ **မည်းညှစ်သည်**၏အဖြစ်သို့ရောက်၏။ ဘုရားရှင်တို့အားကား ကြီးစွာသော လာဘာသက္ကာရသည် ဖြစ်၏” (၅၅၀။ ၃-၅၃၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Friend, the heretics thought to **blacken** the Buddha,

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

and they only **blackened** themselves: ever since, our gains and glory have increased!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-284)

- “ယုံတီလမ္ပုပိန်၊ အ္ဗာတီတံ သိုက်ကလိဗ္ဗန္တိကွေတီလမ္ပုပိန်တု ပတ်လ္လိပရာရ။ တီလမ္ပုပိန် လေဝ် ဟံကလိဗ္ဗန္တိ ဂိုဒဟိုတိုန်ကွင်အာ ညံင်လျးမွိုက် ညးကလိဗ္ဗန္တိဟံမာန်ကို ပိုဒိုက်တံမ္း ရောင်အံ။” “ယုံခမိတံ၊ ပွဲကာလအတိက်တေလေဝ် ပိုကလိဗ္ဗန္တိလျးမွိုက်ဝံညိဂးတု (သတ္တံ) ပဒတ်လ္လိပရာရ။ ကလိဗ္ဗန္တိဟံကလိဗ္ဗန္တိတုရ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၈၅။ ၃-၈၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ ဘုရားတို့၏ညွှန်ခွမ်းခြင်းကို ပြုခြင်းမည်သည်ကား ပတ္တမြား၏ညွှန်ခွမ်းခြင်းကို ပြုသည်နှင့်တူ၏။ ရှေးသရောအခါ ဇောတိရသပတ္တမြား၏ ညွှန်ခွမ်းခြင်းကိုပြုကုန်အံ့ဟု သတ္တဝါတို့သည် လုံ့လပြုကုန်သော်လည်း ညွှန်ခွမ်းခြင်းကို ပြုအံ့သော ငှာ မတတ်နိုင်ကုန်” ဟု (မြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ ၃-၅၃၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “It is impossible to **make** the Buddha **impure**. Trying to **stain** the Buddha, is like trying to **stain** a gem of the first water. In bygone ages people have wished to **stain** a fine jewel, and no matter how they tried, they failed to do it.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-284)

((((((((((())))))))))))

ကလံလဖိ။ ကလံလဖိ။

ဝေါဟာရ ‘ကလံလဖိ’ ဝံ ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to break off ရ။ ‘ကလံဒပိ’ ဂ်ပုန်တုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to come to decision, to search, investigate ရ။ ‘ကလံလဖိ’ ဂ်တုန် ပွဲအဘိဓါန်ညးဂ် ထွေးလဝ်ပွဲမွဲရ။ အတိုင်ပိုက်အ္ဗာဟာလီဒေမ္း ‘ကလံလဖိ’ ကောံ ‘ကလံဒပိ’ တံဂ် အဓိပ္ပါယ်ဟံတုပ် မဒ်ဝေါဟာရတုဟ်ဟ်ရ။ ပွဲအရာဝံ လညာတ်အဲ ဟံတုပ် ကိုလညာတ်အ္ဗာဟာလီဒေရ။ လညာတ်အဲတုန် ‘ကလံလဖိ’ ‘ကလံဒပိ’ ‘ကလံလဖိ’ မ္းဝံတအံဂ် နှိ မွဲဝေါဟာရဟောင် တွေင်ဟံမွဲသ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်နှိမွဲတု ဆဲပံင်မအေဝ်ဟောင် မတွေင်အာနုရင်ညံညိရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလံလဖိ’ ဝံ အ္ဗာဟာလီဒေမကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to break off မ္းဝံဂ်ကို၊ ‘ကလံဒပိ’ ဗွဲ အဓိပ္ပါယ် to come to decision, to search, investigate မ္းဝံဂ်လေဝ်ကို ဟံတုပ်သုဟ်ကိုအဓိပ္ပါယ် အဲမစီစတ်ဂြိုက်ဂွဲ ဝံတီကေတ်လဝ်တံဂ်ရ။

အတိုင်ပိုက်အ္ဗာဟာလီဒေမ္း ဝေါဟာရအင်္ဂလိက် to break off ဝံ မဝံအဓိပ္ပါယ် ‘ကလံတိတ်’ ‘ကွေက်တိတ်’ ‘ပိုတ်တိတ်’ မဒ်ရ။ ဝေါဟာရအင်္ဂလိက် to come to decision ဝံပုန် ဝံအဓိပ္ပါယ် ‘ဖျေုညုတ်သွာတ်’ ရ။ ဝေါဟာရအင်္ဂလိက် to search, to investigate မ္းဝံတံဂ်ပုန် ဝံအဓိပ္ပါယ် ‘ဂြိုက်ဂွဲ’ ‘စီစတ်’ ‘စိုစိုတ်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်သ်တအံဏအံဂ် အဲဟံဝံညာတ်ကေတ်လဝ်မွဲသ်ဏီရ။

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညုင်အမေရိကာန်)

ဆအဲမဝံညာတ်လဝ်ဂ် ဝေါဟာရ ‘ကလ်လဖ်’/ ‘ကလ်ဒ်’/ ‘ကလ်ဇ်’ ဝံ နွံတ်အဓိပ္ပါယ်ဟံကမ္မဲ သာ်ရ။

အဓိပ္ပါယ်(၁)။ လိုလ်။ ဟုတ်လေင်။ ယုတ်ဇ်။
ပျက်စီးသည့်။ ဆုံးရှုံးသည့်။ ယုတ်သည့်။
(vi) to be destroyed, ruined, spoiled;
(vt) to destroy, to ruin, to spoil

ဝေါဟာရ ‘ကလ်လဖ်’/ ‘ကလ်ဒ်’/ ‘ကလ်ဇ်’ ဝံ ယဝ်ပိုစကာဒေ ဗွဲဒ်ဒ်ကြိယာသုဒ္ဒမ္မး မဒ်အ ဓိပ္ပါယ် ‘ပျက်စီးသည့်’ ‘ဆုံးရှုံးသည့်’/ ‘ယုတ်သည့်’ တဲ့ ‘ကလ်လဖ်’/ ‘ကလ်ဒ်’/ ‘ကလ်ဇ်’ အတိုင်ဏအ်ဟေင် မဂ်ဂဝ်ချူရ။ ယဝ်ပိုစကာတဒေ ဗွဲဒ်ဒ်ကြိယာကာရိတ်မ္မး မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ပျက်ဆီး သည့်’ တဲ့ ဂ်ဂဝ်ပင်စုတ် ‘ကျေ’ တဲ့ ဒးချူတ် ‘ကလ်လဖ်ကျေ’/ ‘ကလ်ဒ်ကျေ’/ ‘ကလ်ဇ်ကျေ’ မဒ်ရ။ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရင် ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွဝ်ဝံညီ။

- သိုင်မိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်တဲ့ ဗစာရဏာရင်ကိုပြဝဇကုတဲ့ သာ်ဝံသိုင်ချပ်ရ။ “ရုပ်ပြကာဂ် ဟံမဲ့တဲ့ ဒးဗြဒးဒုတ်တဲ့ ဇအောအ်တံဂ် သ္မိတ်လိုအိုတ်တဲ့ ဇအောအ်တံဂ်ဟံမဲ့တဲ့ ရုပ်ပြကာ ဂ် ဒတုံဇ်အာရ။ ဥပမာညင်သာ်ဂ်ကိုရ ဩသိုင်မဲ့ ဟံမဲ့ကိုဗမ္မဲတဲ့ အမာတ်မသျှင်သျှင်ကံဇ ကုတ်ဂ်ကို ဗိုလဗးဂမ္တိုင်တံဂ်ကို ဗမ္မးဂဟပွတ်တံဂ်ကို ဟိုတ်ဟံဝံဂိုင်လဝ် စိတ်ညးအိုသိုတ်တံဂ် တဲ့ ညးဂမ္တိုင်တံဂ် လိုအိုတ်တဲ့ ပိုန်ယသပတ်သိုင်အိုသို မဒးကလ်လဖ်လိုလ်အိုတ် ဟေင်ရ။” သာ်ဝံ(သိုင်)ချပ်ဗစာရဏာ သျှပွဲစိုတ် ဗွဲဒးဒးရးရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၆။ ဒု-၄၄၄။ အစွော။) (ဝေါဟာရဓါ ‘ကလ်လဖ်’ ကို ‘လိုလ်’ ဒွဲဝံဂ် မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ် synonyms ရ။) ပဲ့မူဗွာ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်းဆိုတိုင်းလျှင် မိမိအမူအရာကို မှတ်၍ “အထွတ်မရှိသော် အခြင်တို့သည် မတည်ကုန်။ အခြင်တို့သည် မထောက်ပံ့အပ် ကုန်သည်ရှိသော် အထွတ်သည်မတည်။ အခြင်တို့သည် ပျက်စီးကုန်သည်ရှိသော် အထွတ် သည်ကျ၏။ ဤအတူလျှင် တရားမစောင့်သောမင်းသည် မိမိအဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ကုန်သော အ မတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ပါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ကိုလည်းကောင်း မ ထောက်ပံ့သည်ရှိသော် ထိုသူတို့ပျက်စီးလတ်သော် ထိုသူတို့မထောက်ပံ့အပ်သည်ဖြစ်၍ အစိုး ရခြင်းမှ ယုတ်ရာ၏။ မင်းမည်သည်ကား တရားစောင့်သည်ဖြစ်ရာ၏” ဟု(မင်းသည်)ကြံ၏။ (၅၅၀။ တ-၂၃၉/၂၄၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ While the Bodhisatta was speaking, the king considered his own conduct, “If there is no peak, the rafters do not stand fast; the peak does not stand if not held by the rafters; if the rafters break, the peak falls: and even so a bad king, not holding together his friends and ministers, his armies, his brahmin and householders, if these break up, is not held by them but falls from his power: a king must be righteous.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-198)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံအမတ်တံ၊ သာသနာသို့မင်မွဲသတ္တိဂမ္ဘိုင်ဂ် ဂပ်ဂပ်မင်မွဲသာဘင်ရောင်။ ပွဲမွဲဗစာရဏာ တဲ့ ဂပ်ဂပ်ပွဲရောင်။ ခေံဝံမဒ်ဒတဲမြမောင် ခေံဝံမဒ်လောင် သာသနာရဏာတီအိုတ်တဲ ဂပ် ဂပ်ပွဲရောင်။ သိုင်ဝံတီတဲ မဝံဗစာရဏာတဲ မဝံစီရင်မင်မွဲသတ္တိဂ် ပွဲလိုက်ဝံဂ် ဒ်မဟံစံင် ပွင်ညးရောင်၊ ဒ်မဟံစံင်ပွင်ကွေံဇကုရောင်။ ဩသိုင်မွဲ ပွင်ရင်လင်ဒဏ်စီစုတ်ဗဗွေဝံဂ် သိုင် ဂ် မွဲကိုဂုဏ်ဒယံတိုပိုန်ကျပ်ဩ မဟံဝံဟုတ်အာရောင်၊ မဟံဝံကလိန္တီအာရောင်။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၄၂၀။ ဒု-၅၅၈/၅၅၉။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရဓါ ‘ဟုတ်’ ကို ‘ကလိန္တီ’ ဒွာဲဝံ ဂ် မွဲလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွတ် မဒ် synonyms ရ။) ပွဲမူဗာ/ “ဤလောကဉ္စ အကြင် မင်းသည် ဆန္ဒာဂတိအစရှိသော ကိလေသာတို့သည် မနှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ သင့်, မသင့် ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုမင်းသည် သူတစ်ပါးကိုလည်းကောင်း မိမိကိုယ်ကိုလည်းကောင်း မလောင်စေ။ အကြင်မင်းသည် အပြစ်အားလျော်သောဒဏ်ကို ဆောင်သည်ဖြစ်၏။ ထိုမင်း သည် ကျေးဇူးအခြံအရံ အကျော်အစောသည် စောင့်ရှောက်အပ်သည်ဖြစ်၍ အသရေမှမ ယုတ်။ ---။” (၅၅၀။ တ-၄၂၀/၄၂၁။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံခမီ၊ ကိလေသမ္ပဒ် ခေံကလိန္တီကွေံဂုန်ညးရောင်။ ခေံပကိုဒ်ဒ်မသက္ကလျိုင်သျှိုက်ကို ညးရောင်။ ကိလေသဝံတုန် သတ္တိမထဏေန်စိုတ်ကိုခေံဂ် ပွဲကိုနရက် မဒးအာက္ကိန္ဒ်ရောင်။ ---။” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၁။ ဒု-၆၀၃။ အစွောံ။) (ပွဲမူဗာ/ “ရဟန်း၊ ကိ လေသာမည်သည်ကား ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဗျာဓိတတ်၏။ ကြည်ညိုဖွယ်မရှိ။ ငရဲ၌ ဖြစ်စေ တတ်၏။ ---။” (၅၅၀။ တ-၅၁၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Sin, Brethren, **is destructive of** virtue, and insipid withal, and causes a man to be reborn in hell; and why should not this sin prove your **destruction**? -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-295)

အဓိပ္ပါယ်(၂)။ တးပါကေံ။ ဇူးထောံကေံ။ ဇူးဇေံကေံ။ ဖအိုတ်ပွေင်ကေံ။ လသာထောံကေံ။ ပယ်သညံ။ နုတ်ပယ်သညံ။ ဇွန်ပစ်သညံ။ တားဆီးသညံ။ ပယ်ဖျောက်သညံ။ ဖယ်ရှားသညံ။

to reject, to deny, to abandon, to chase away, to renounce, to prevent, to get rid of

- “ယုံခမီတံ၊ ဝေင်ကိလေသမ္ပဒ် သျှိုင်ဇူးထောံကေံမာန်သန်ဟောင်။ ဝေင်လောဘပွဲသန္တာန်ဂ် သျှိုင်ကလိန္တီကွေံမာန်သန်ဟောင်။ စိုန်ဒ်သင်္ဂ်ကိုရ ကုဒါလပဏ္ဍိတ ပကိုလီတဲ ဝံလလံကေံ ဝေင်လောဘဂ်ဟောင်” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၇၀။ ပ-၂၂၁။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရဓါ ‘ဇူးထောံကေံ’ ကို ‘ကလိန္တီ’ ဒွာဲဝံ မွဲလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွတ် မဒ် synonyms ရ။ မဒ်အဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to reject ရ။) (ပွဲမူဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ ဤသို့လျှင် ကိလေ သာတို့၏အစွမ်းဖြင့် ကပ်ငြိတတ်သော ဤစိတ်ကို ဖြေနိုင်ခဲ၏။ ဖြစ်ကုန်သော လောဘတ ရားတို့ကို ဇွန်နီခဲကုန်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ပညာရှိတို့ကိုသော်လည်း မိုက်မဲခြင်းတို့ ကို ပြုတတ်ကုန်၏။” (၅၅၀။ ပ-၃၂၀။ ညောင်ကန်။) (သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ကုဒါလ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်သျှိုင်အမေရိကာန်)

ပဏ္ဍိတသည်ကား လုံ့လပြု၍ လောဘတရားကို ချုပ်ငြိမ်းစေ၏။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/
“Thus, Brethren,” said the Master, “the heart, when passion holds it fast, is hard to release. When the attributes of greed spring up within it, they are hard to **chase away**, and persons so wise and good as the above are thereby rendered witless.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-171)

- ဧည့်ဂိုဏ်းစိတ်ညှိုး ဗွဲမပိုန်နရုပ် ကောန်မာပိ မှုံယုဉ္ဇူတဏှာ၊ ဣရာဂ၊ ဣရတိဂ် ဧည့်ပြာပ် ကျင်ကိုကျပ်တြဲရ။ ကောန်ဗြဲမာပိဂ် ပဲ့ကာလဧည့်မကျင်စိပ်ကျပ်တြဲဂ် ညံင်ရမပိုက်ကလှင်ကျွံ ဖွေင်တောင်တံဂ်ကိုရ၊ ကျပ်တြဲကလှိုင်လှိုင်ကျွံ ကောန်ဗြဲမာပိဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၂။ ၁-၃၇၇။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ အပေါလညောင်ပင်ရင်း၌ မာရ်နတ်သမီးတို့၏ ဖြားယောင်း သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဤသုတ္တန်ကို ဟောတော်မူ၏။ ---၊ ထိုအပေါလညောင်ပင်ရင်း ၌ တဏှာမည်သောနတ်သမီးသည်၎င်း၊ အရတီမည်သောနတ်သမီးသည်၎င်း၊ ရာဂါမည်သော နတ်သမီးသည်၎င်း၊ ထွန်းပလျက်လာကုန်၏။ လေသည် ကျသောလဲဝါဂွမ်းကို လွှင့်သကဲ့သို့ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုမာရ်မင်းသမီးသုံးယောက်တို့ကို ဗယ်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၁-၅၅၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ In all their dazzling beauty on they came, Craving and Hate and Lust. Like cotton-down before the wind, the Master made them fly. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-288)
- “ယုံမှာသေဦး၊ တြုံမချိုက်အဲ မှုံဂုန်မပွဲမစိတ်ဂုန်ညး မဟံဒးဂွပ်တွအဲဂ် အဲဝံတီကေတ်တဲရ။ တြုံညံင်တွအဲဂ် ခြပ်မဂြိုင် ကိုစီရေင်ပွောံဒရီလဝ်ကိုရ၊ ခြပ်တံဂ် ပိုကလှိုင်လှိုင်ကျွံအိုတ်ရ။ ပဲ့ ညင်ပိုဒေဝတ်တေဂ် ပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ဒိပ်ဂ် ပြိုအဲဗပ်ဒိုင်ကိုပိုရ။ ဒေန်ဒိပ်သွာဒိပ်ဂ် နွံဒိုင်ကို ပိုအိုတ်ရ။ ပဲ့ဒေန်သွာတွအဲဂ် တွအဲသကိုကို တွအဲဟံဂ်ကို မူဖိုမှုံရော” ဂးတဲ ဒေဝတ်ဗြဲ ကာလကဏ္ဍီ (ဒေဝတ်ခါခဏီ)ဂ် စူးအာကျေရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၂။ ၃-၃၉၂။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “သူဌေးကြီး၊ ငါ့ကိုချစ်နှစ်သက်ကုန်သော သူ့ကျေးဇူးကို ဖျက်ချေတတ်ကုန်သော အစရှိသောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ယောကျ်ားတို့ကို သင်မနှစ်သက်ကြောင်း ငါသိရပြီ။ သင်ကဲ့ သို့သောယောကျ်ားသည် ဥစ္စာစည်းစိမ်များစွာပင် စီရင်စုဆောင်းထားသည်ဖြစ်စေ၊ ထိုဥစ္စာ စည်းစိမ်တို့ကို ငါတို့ပယ်ကုန်၏။ ငါတို့၏နတ်ပြည်၌ နတ်၌ဖြစ်သောစည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည် သုံးမကုန်အောင် များကုန်၏။ နတ်၌ဖြစ်သောအိပ်ရာတို့သည် ငါတို့၌ရှိကုန်၏။ သင်၏အိပ် ရာ၌ သင်ပေးသည်လည်းဖြစ်စေ သင်မပေးသည်လည်းဖြစ်စေ ငါ့အဖို့ဘာမျှမထူး။” (သုတေ သီ)
- “ယုံတီလနာဲပိုပစ္စေဂဗုတ်၊ အဲဒိုက်ဂ် ကာမဂုန် မဂြေန်ဒက်လဝ်အဲဂ်ဒိုတဲ ပဲ့ကာမတဏှာ ဘ ဝတဏှာဂ် တွဟ်နကလှိုင်လှိုင်ကျွံ ဟံသွဟ်ရထဏီအဲ။ ကာမဂုန်မသုန်ပြကာဝံဂ် ပဲ့မွဲဘဝအဲဝံ ဂ် တွဟ်နသကိုထောံကျွံဧည့် မသက္ကူကိလေသဂ် ဟံသွဟ်ရထဏီရအဲ။ ပဲ့အတ္တဘဝံဂ် ကုသို မပွဲဒါန်သီလ ဥပေါသထာဒိကုသိုဂ် အဲဒိုက်ပွဲအာက္ခာရအဲ။” နဂလာန်မြဝံ ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၈။ ၃-၃၇၅။ အစွောံ။) (ကလှိုင်လှိုင်ကျွံကာမဂုန် = ကာမဂုဏ်ကို ပယ် စွန့်သည် = to renounce or forsake pleasures) ပဲ့မှုဗွာ/ မင်းသည် မိမိအား ကိ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညင်အမေရိကာန်)

လေသာတို့သည် နောင်ဖွဲ့သည်၏အဖြစ်ကို ဆိုလို၍။ -- “မကောင်းမှုကို အပပြုသော ရှင်ရဟန်း၊ အကျွန်ုပ်သည် ကာမဂုဏ်တို့၌ ကပ်ငြိသည်လည်းဖြစ်၏၊ တပ်စွန်းသည်လည်း ဖြစ်၏၊ အလွန်မက်မောသည်လည်းဖြစ်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့် အလို ရှိသော အကျွန်ုပ်သည် ကြောက်မက်ဖွယ် အလွန်အားသန်သော သဘောရှိသော ထိုကာ မကို ဗယံခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ များစွာကုန်သော ကောင်းမှုတို့ကို ပြုပါအံ့။” (၅၅၀။ တ-၁၃၂/၁၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှုအင်္ဂလိက်/ Infatuate, bound and deeply stained am I, Brahmin, with pleasures: fearful they may be, but I love life, and cannot them deny: Good works I undertake continually. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-158)

- “--၊ ပြုသွိုင်မွဲဂ် ဒွေတ်ဗက်ဂလာန်အရီ မမင်မွဲဝပ်စံပြုကာ မင်မွဲပါင်စိုတ်ကာယ ဝံလိုင်တ စိုတ် ပွဲဗဗွဲဝပ်ပြဲတဲဂ် သိုင်မွဲကိုသီလ, သမာဓိ, ပညာဂ် ပွဲလိုက်ဂ် ဝံကလိဗ်ဇေတုဒဒိုက် ရ။ ပွဲပလိုက်တဲဂ်လေဝ် အာစိုပ်ဒိုင်သွင်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၄၂၀။ ဒု-၅၅၉။ အစွေံ။) (ကလိဗ်ဇေတုဒဒိုက် = စူးဒေသွဲကွေံဒဒိုက်။ စူးဖရဲကွေံဒဒိုက်။ ဖအိုတ်ထေံကွေံဒဒိုက်။)
- “ယံ(သိုင်)သုတသောမ၊ ပြုညးမွဲကိုပညာ မတီဟိုတ်လလေင်ကို ဒတဲမြမေဝ်ကို မတီမုတ် ဒွး မပ္ပိုင်ရင်လဝ်ဂုန် မဂြိုင်လမိင်လညာတ် မွဲပကွတ်မလေပ်ချပ်ပွဲဟိုတ် မဂြိုင်ကိုသံတံဂ် ဖေက်ဘဲဂစိုတ်တဲ ညးဟံဂံယံအိုတ်သံ။ တုပညာတံဂ် ကလိဗ်ဇေတုဝပ်မွတ် ဟံဂံယံသံ။ တုအဲမဒ်တုပညာတဲ မူရ်ဟိုတ်မွဲတဲ မရုတ်မဂံယံဂ်ပုန်ရော” (ပေါရိသာဒသွာန်။) (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၇၃။ အစွေံ။) (ဝပ်မွတ် = စိုးရိမ်ခြင်း။)

အဓိပ္ပါယ်(၃)။ တသိုတ်အာ။ သင်ဇော်အာ။
(မြတ်မြင့်ရာမှ ယုတ်နိမ့်ရာသို့၎င်း၊ အကောင်းမှ အဆိုးသို့၎င်း)
‘ရွေ့လျော့သည့်’
to change from good to bad (in circumstances)

- “ယံသိုင်မပြု၊ မဟိုက်လာန်မုသာဂ် မဒးကလိဗ်ဇေတုအာ နုဋ္ဌာန်ဇကုရောင်။ မဒးဒတုံစော်အပါ ပန်ဘုံရောင်။ သိုင်မွဲဂ် ဟိုက်လာန်မုသာတဲ ဂလာန်ဝပ်မုသာဂ် ဂစိုတ်ကွေံပူဂိုက်ရ” သိုက်ဂး တဲ။ ---။ “ယံသိုင်မပြု၊ ပြုညးမဟိုတ်ထမုန်မုသာတဲ ဒေဝတ်သူးအာ ဟံမင်မွဲဇကုရ။ ဟိုမု သာတဲ ပါင်မသွဲပူးအာရ။ နုဋ္ဌာန်ဇကုဂ် ဒးကလိဗ်ဇေတုအာရ။ တိတ်ကို မဟိုမုသာဂ် မသပါင် ညိုင်ခွဲစာင်ကျိုင်ကို ဇကုပူဂိုက် အမြဲပါင်ကို မသအာရ။ ဇကုပူဂိုက် မသတ်ညိုင်ရကတိုင်သို့ ညှိကိုရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၄၂၂။ ဒု-၅၆၉။ အစွေံ။) (ကလိဗ်လိဗ်အာနုဋ္ဌာန်ဇကု = တသိုတ်စော်အာ နုဒဒ်သိုင်ဇကုရတ်)

(((((((((((((())))))))))))))))

နှဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ကသီ။ မသက္ကုကသီ။ ကသီသ္မာတသိက်။

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ ပွဲအဘိဓါန်အ္စာဟာလီဒေဂ် ညးကလံအဓိပ္ပါယ် v. to move, to move from one place to another; to shake, to tremble ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ မ္ဍုအဓိပ္ပါယ် ‘ပချီ’/‘ကိုချီတ်’/‘ကိုချီတဝ်’/ ‘ကိုချီဂရိုက်ဂရောင်’ မဒ်ရ။ ဗတ်ဘာသာဗ္ဗာမ္ဗး ‘လှုပ်သည်’/ ‘လှုပ်ခါသည်’/ ‘တုန်လှုပ်စေသည်’ မဒ်ရ။ နဲပံင်မအခဝ် ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ လဆောင်ဒ္ဓဲအခဝ်(က)ဂ် လှဲထောံအခဝ်(ဂ)တဲ ‘ဂသီ’ လေဝ်မချူတ်ဂ် ဗွဲမအောန်ညိည ဝှံညာတ်ကေတ် ပွဲလိက်ပတ်မန်တြံ ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ ဗွဲဒဒ်နာမ်မွဲလေဝ် စကာမာန်ရ။

တင်သန္တီ။ ‘ကသီတိ’/‘ဂသီတိ’ ဂ် ဗတ်ဗ္ဗာမ္ဗး ‘လျှင်’/‘မြေလျှင်’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မ္ဗး earthquake မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီတိ’ ထာအ်ဂ် ကောန်မန်ပိုခေတ်လျှဟ် ညးမတီအောန်ဒိုင်တဲ ဗွဲဂ်တီဒိုင်ရ။ ညးဂမ္ဗိုင်တီဒိုင် ဆဝေါဟာရ ‘တိချီ’ ဝှံသွးရ။ ‘တိချီ’ မ္ဗးဂ် ဒ်ပိုင်ကြိယာမွဲဟေင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗ္ဗာ ‘လျှင်လှုပ်သည်’ ရ။ ဗွဲဒဒ်နာမ်မွဲ ပိုမိက်ဝှံစကာဒေဟံဝှံရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီတိ’/‘ဂသီတိ’ ဝှံတုန် မဒ်ပိုင်နာမ်တဲ ကာလပိုမိက်ဝှံစကာဒေ ဗွဲဒဒ်ကြိယာ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘တိချီ’ မ္ဗး ‘ကသီတိက္ခိန်’/‘က္ခိန်ကသီတိ’ သ်ဝှံပိုစကာမာန်ရ။ ဥပမာ — “ကသီတိက္ခိန်တဲ စေတီဂ် ကျိုင် ပြဟ်ဒတုံစေရ။”

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ ဒေပွပ်တိတ်ကျင် နူဝေါဟာရ ‘ချီ’ ရောင် အဲညာတ်စေစိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန် လှို မ္ဍုကိုအခဝ်(ချ) မပ္ပံ ‘ချီ’၊ ‘ချပ်’၊ ‘ချ်’၊ ‘ချဟ်’၊ ‘ချူ’၊ ‘ချအ်’၊ ‘ချက်’၊ ‘ချက်ချာ’ တအ်ဂ် နူကိုဒဒ်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကွေံဒဒ်နာမ်ဂ် ဒ္ဓဲအခဝ်(ချ)ဂ် သွကွေံအခဝ်(ကသ)တဲ ‘ကသီ’၊ ‘ကသပ်’၊ ‘ကသ်’၊ ‘ကသ်’၊ ‘ကသု’၊ ‘ကသအ်’၊ ‘ကသက်’၊ ‘ကသက်ကသာ’ သ်ဝှံမဒ်ကျင်အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝှံ သအောင်နုဒ်နာမ်မွဲဂ် သိုဒ်ကျင်ကြိယာကာရိုတ်မွဲ မ္ဍုအဓိပ္ပါယ် ‘ပချီ’/ ‘ကိုချီတ်’/ ‘ကိုချီတဝ်’/ ‘ကိုချီဂရိုက်ဂရောင်’ အတိုင်မဟိုထွးလဝ် ဗွဲလတူဝှံရ။

- နုဇောင်ဂတံမတုပ်တ ရသကေပ်ဒမာတ်ပသဲဂ် သွေပ်လဝ်ဇိုင်ဗေမိသတ်(စိင်) သိုဇောင်ခါဂ်တဲ ကသီဇိုင်ခါဂ် ဟံမာန်သက်သက်တဲ ဖေက်ဂစိုတ်တဲ ဗရဂစိုတ်ဂ် ပြုနရိုအ်တရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၇။ ဒု-၂၀။ အစွေံ။) (ကသီဇိုင် = ပချီဇိုင်) ပွဲမ္ဗုဗ္ဗာ/ ဗုဇန်သည် နောက်မှတက် သော ဘုရားလောင်း(ဆင်)ကို ညှပ်ဖြင့် ပန်းဘဲတို့၏သံချောင်းကို ညှပ်ဘိသကဲ့သို့ တက်မ နှစ်ခုတို့ဖြင့် ခြေ၌မြဲစွာကိုင်၏။ ----- ဘုရားလောင်းသည် ဆွဲငင်အပ်သည်ရှိသော် ဗု ဇန်ကိုဆောင်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ဗုဇန်သည်ကား ဘုရားလောင်းကိုငင်လျက် မိမိသို့ရှေး ရှုသည်ကို ပြု၏။ ဘုရားလောင်းသည် သေဘေးမှကြောက်သည်ဖြစ်၍ မိသောမြည်ခြင်းကို မြည်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမ္ဗုအေဂံလိက်/ Then the Crab, seeing

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

the Bodhisatta coming up last, **caught his feet tight** in his claw, like a smith who seizes a lump of iron in a huge pair of tongs. ----- The Bodhisatta pulled at the Crab, but could not make him budge. Then the Crab pulled, and drew him towards himself. At this in deadly fear the Elephant roared and roared; ----- (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-236) (ဝေါဟာရမန် ‘ကသီ’ ဒွဲဝဲဝဲကို နမူဗ္ဗာကို နမူအေဂံလိက်ကို ဦးဝေါဟာရဟုံဝဲ၊ အဓိပ္ပါယ်ဟောင်မဒေဦးရောင်။ ပွဲမူဗ္ဗာကို သိုပွဲမူအေဂံလိက်ကို “သွေဝဲရပ်လင်ခိုင်ခါပွဲမဗိုန်” မှူးလင်တဲ အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုပွဲမူမန် ‘ကသီခိုင်ခါဂ်ဟုံမာန်သက်က်’ ဝဲရ။)

- နကြိန်သီလရသိတံဂ်တဲ သွာသွိုင်ကုန်ချီတမ္ဘင်တရ။ သွိုင်ကုန်ဗစာရဏာတဲ ဒဒ်သီလရသိတံဂ် မကသီသွာသွိုင်ကုန်ဂ် သွိုင်ကုန်တီတဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၁။ ဒု-၆၃။ အစွဲဝံ။) (ကသီသွာသွိုင်ကုန် = ပချီသွာသွိုင်ကုန်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ရသေ့အပေါင်း၏ သီလတန်ခိုးအားဖြင့် သိကြားနေရာသည် လှူမိ၏။ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုအကြောင်းကိုသိ၍၊ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၅၀၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And at the glory of the virtue of this company of holy men the palace of Sakka **shook**. Sakka reflected, and perceived what it was. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269)
- “ယုံညးမသုဟ်ကိုပို၊ တွအဲကောန်ဂကူဂ် မတီအဲမဒ်ကောန်ဂကူတဲ မဟိုထိုင်သးအဲရောင်။ တွအဲမတုပ်တည်င်ရဲကောန်ကွဗ္ဗာကို သိုက်စသတ်ကြောင်ဂ် အဲသွိုစရ” ချ်ဂးတဲ ချ်ကသီကွာင်တဲ သတ်ကြောင်လမုဟ်တံဂ် ဒတုမ်ပြဟ်စေတဲ ကျိုဂ်ဂ်လုပ်စရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၄။ ဒု-၁၀၇။ အစွဲဝံ။) (ကသီကွာင် = ပချီဂရိုက်ကွာင်။/ သတ်ကြောင်လမုဟ် = သတ်ကြောင်ချဟ်ချဟ်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “အမျိုးကောင်းသားသည် အမျိုးကောင်းသားကို ချီးမွမ်းအံ့သောငှာ သိ၏။ ကျားငယ်နှင့်တူသောကိုယ်ရှိသော အဆွေမြေခွေး၊ သင့်အား ငါသည်ပေး၏။ စားလော့။” ဤသို့ဆို၍ (ကျိုးသည်) သပြေခက်ကိုလှူမိ၍ သပြေသီးတို့ကို ကျစေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Crow, in his praise, responded with the second stanza: “He that is noble in breeding and birth can praise others’ breeding, knows what they are worth. Like a young tiger thou seemest to be: Come, eat, Sir, what I give to thee!” With these words she **shook** the branch and made some fruit drop (for the Jackal).
- ကျပ်တြဲပဒတ် လတူပြာသာဒ်ရ။ ခမီဂမ္ဘိုင် မတ်သွပ်ပြာသာဒ်ဂ် စွဟ်ထွေးတမ္ပွဲဂလာန်မဖ်သတ်ဂ်ဟိုတဲ ကျိဗဒ်သွက်ရီ ဖရီဖရင်သွဲတဲ ဝဲဒိုင်ရ။ ကျပ်ကော်မဂ္ဂလာန်တဲ သွေးရ။ “ယုံမဂ္ဂလာန်၊ လဒ်ကွေ့ခမီတံဂ်ညီ” ကျပ်တြဲဂး။ ထေရ်မဂ္ဂလာန်ကလာင်တိုန်အာ လတူအကာသတဲ နကိုလပုဟ်ခိုင်ဂ် ကသီတဲ ဒိုကိုဒုဂ်တာသွပ် မဒင်တိတေဂ် ချီဂရိုက်ဂရောင် ခမီတံဂ်ဖက်တဲ တိတ်အာမူးပြာသာဒ်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၉။ ဒု-၁၁၅။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုရဟန်းတို့သည် သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် အထက်ပြာသာဒ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသည်ရှိသော် အောက်ပြာသာဒ်၌ မြင်ဘူးကြားဘူးသော စကားအစရှိသည်တို့ကို ပြောဆိုကုန်လျက် ငြင်း

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ခုံခြင်းကို၎င်း ပြောင်လှောင်ခြင်းကို၎င်း ပြုကုန်၍ နေကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်ကို ခေါ်တော်မူ၍ “ထိုရဟန်းတို့ကို ထိတ်လန့်စေလော့” ဟုမိန့်တော်မူ၏။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်တော်မူ၍ ခြေမဖြင့် ပြာသာဒ်ထုပိကာကိုခတ်၍ ရေအဆုံးရှိသည်တိုင်အောင် ပြာသာဒ်ကို လှုပ်စေ၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် သေဘေးဖြင့် ကြောက်ကုန်ရကား ထွက်၍ အပဉ္စိတည်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၇၅/၅၇၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ These Brethren, who lived on the floor below that where the Master was, talked of what they had seen and heard, and were quarrelsome and abusive. The Master called Mahamoggallana to him, and bade him go startle them. The Elder rose in the air, and just touch the foundation of the house with his great toe. It **shook** to the furthest edge of ocean. The Brethren were frightened to death, and came and stood outside. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-305)

- ရသီတုန် တွံကိုဓင်ကုကမ္မောန်သိုင်တံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် ဗြဲသျှိုက်သျှိုင်ဂ် ခွဲကျိုင်တု ခွဲကသီ တိုန်ထွဲခွဲဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်လကိုတ်ဋ္ဌဟ်အာ ဂွဲရင်ဗြဲကမ္မောန်တံဂ် ဟံညာတ်တု “မူဒွဲဗြဲဒွိက်တံဂ် မအာကွဲအိုတ်ရော” သွာန်ကမ္မောန်သျှိုက်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၃။ ဒု-၁၆၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ထိုမိန်းမတို့အား တရားဟော၏။ ထိုအခါ ထိုချစ်နှစ်သက်သောမိန်းမသည် ကိုယ်ကိုလှုပ်၍ မင်းကိုနိုးစေ၏။ မင်းသည် နိုးလတ်သော် ထိုမိန်းမတို့ကိုမမြင်၍ “ထိုအယုတ်မတို့သည် အဘယ်သို့သွားကုန်သနည်း” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then he (the king) ----- lay with his head on the lap of a favourite of the harem, ----- So the Bodhisatta preached the doctrine to them. Meanwhile the royal favourite with a **movement** of her body woke up the king. And the king on waking up, and not seeing the women asked, “Where are those wretches gone?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26/27)
- ဗြဲကမ္မောန်မွဲ သိုင်မသတိက်လတူဒီခွဲဂ် ခွဲကျိုင်တု ခွဲကသီဇကုတု သိုင်လကိုတ်ဋ္ဌဟ်တု၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၇။ ၇-၃၅၃။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မိမိပေါင်ပေါ်၌ မင်းကြီးအိပ်သော ထိုမင်းမောင်းမသည်လည်း ညောင်းညာ၍ ကိုယ်ကိုလှုပ်သည်ရှိသော် မင်းသည်လန့်နိုး၍၊ ---။ (သုတေသီ)
- ကောန်သေဋ္ဌိမွဲ အာပုန်ရ။ “ယံ့ဏတ၊ ဖျုန်ကိုအဲစမွဲကလောံညိ” ကောန်သေဋ္ဌိဂး။ ---။ “ယံ့ညးမသွဟ်ကိုပို၊ ကောန်မဟိုဂလာန်မွဲဏတဂ် ခွဲမကသီအာ ပွဲဖျုန်ဂြိုဟ်အဲရောင်။ ဂလာန်မွဲဏတဂ် မတုပ်ကိုဖျုန်ဂြိုဟ်ရ။ ယံ့သဟာံ၊ ဖျုန်ဂြိုဟ်မွဲကိုရိုဂ် အဲကိုကုတုအဲရ” (လုဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၁၅။ ဒု-၁၇၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသူဌေးသားသည် “ငါလည်း မုဆိုးကို အမဲတောင်းအံ့” ဟုဆို၍ “အဘ၊ ငါ့အား အမဲတုံးကို ပေးလော့” ဟုဆို၏။ မုဆိုးသည် “သင့်စကားအားလျော်သော အမဲတုံးကို ရလတ္တံ့” ဟုဆို၍၊ --- “အဘဟူ၍ ဆို

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သောသားသည် အဘ၏နှလုံးကို တုန်လှုပ်စေ၏။ အဆွေ၊ သင်၏စကားသည် နှလုံးနှင့်တူ၏။ သင့်အား နှလုံးကိုပေးအံ့” (ဟုမုဆိုးဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၆၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ So he went to the hunter and cried, “Dear father, give me a piece of vension.” The hunter replied, “You shall receive a piece suitable to the words you have spoken,” and he repeated the third stanza: -- “As a parent’s fond heart to pity **is moved**, the cry of ‘Dear father’ to hear, So I too respond to thy loving appeal, and give thee the heart of the deer.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-33/34)

- ဂတနူဂ် ဗွတ်ခါပိတွဲဂ်ဒ်တဲ (ကွဲကာလဗာဟုဂ်) ပဲ့ဂတမုက်ကောန်သွိုင်တံဂ် ခွဲကသီကတောင်ကို ခွဲကသီမုက်မတ်ကို ခွဲပတဲ ခွဲဗဟောက်ကောန်သွိုင်တံဂ်တဲ ကောန်သွိုင်တံဂ်ဖက်တဲ လရီအံတိုန်အိုတ်ရ။ သွိုင်မိင်သွတ်တံဂ် နရီအံတိုန်တဲ “မူရသွတ်တံဂ် မဒ်ရော” သွိုင်သွာန်တဲ ဒဒ်ကွဲမဘဗဟောက်ဂ် ညးဟိုသွိုင်မိင်တဲ “ယံ့မွဲတံ၊ ကွဲကာလဗာဟုဂ် မွဲတံခဇက်ပွိတ်ကွေ့ညိ” သွိုင်ဂးတဲ ညးခဇက်ပွိတ်ကွေ့ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၂၉။ ဒု-၂၂၉။ အစွောံ။) (ကသီကတောင် = ပချီကတောင်။/ ကသီမုက်မတ် = ပချီမုက်မတ်။) ပဲ့မူဗွာ/ ကာဠဗာဟုမောက်သည်လည်း နှစ်ရက်သုံးရက်လွန်သဖြင့် မင်းသားငယ်တို့၏ရှေ့မှ နား၊ နှာခေါင်းလှုပ်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် မင်းသားငယ်တို့ကို ချောက်၏။ မင်းသားငယ်တို့သည်လည်း ထိတ်လန့်ကုန်၍ ဟစ်ကြွေးကုန်၏။ မင်းသည် “အဘယ်အကြောင်းနည်း” ဟုမေး၏။ ထိုအကြောင်းကိုကြား၍ “ကာဠဗာဟုမောက်ကို ထုတ်ကြကုန်” ဟုနှင့်ထုတ်စေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In a very short time the monkey by **shaking** his ears and the like tricks before the young princes terrified them. In their alarm they made an outcry. The king asked what it meant, and hearing the cause, said, “Drive him away.” So he had the monkey driven away, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-66)
- နကြိန်သီလညးမသုန်ဂ်တဲ သွာဏုန်ချီတိုဟ်တိုန်ရ။ သွိုင်ဏုန်ဗစာရဏာရံင် “ညးဂ်မကသီ သွာအဲဝံ့ရော” ဂးတဲ သွိုင်ဏုန်ဗစာရဏာရံင်တဲ ညာတ်ကေတ်အနဘစိုတ်ညးဂ်တဲ သွိုင်ဏုန်သျှိုက်မ္ဗိက်တဲ မွဲမပြဟ်စှ်ကျင်တဲ ပရုပ်တြုမ္ဗဲတဲ ကွပ်ကျင်တဲ သွာန်ညးမသုန်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၄။ ဒု-၂၉၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုသူတို့၏ သီလတန်ခိုးအားဖြင့် သိကြားမင်း၏ နေရာသည် ပူသောအခြင်းအရာကိုပြု၏။ သိကြားမင်းသည် “ငါ့ကို အဘယ်သူသည်လျှင် နေရာမှ ရွေ့စေလိုသနည်း” ဟု ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုသူတို့၏ ကျေးဇူးတန်ခိုးအားဖြင့် ပူသောအခြင်းအရာကို ပြု၏ဟုသိ၍ ကြည်ညိုသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၁၈။ ညောင်ကန်။)
- ပဲ့ကာလဂ် မွိတ်ဂမ္ဗိုင် ဗိုင်စင်ဒရံကျင် ပဲ့ဒြု(ဒြဲ)နန္ဒိယဂ်တဲ “မိကိုမခါလွအာ ကွပ်ဒွိုင်ရ” ဂကန်တဲ နန္ဒိယမ္ဗဲ ဒြေပ်တိတ်အာရ။ မိမခါဂ် ကွပ်ဒွိုင် ဟွံကသီဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ဒု-၄၀၁။ အစွောံ။) (ကွပ်ဒွိုင်ဟွံကသီဇကု = ကိုယ်ကိုမလှုပ်ဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေသည်။)

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- ခမီတံဂ် ဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ မှာမုဂ္ဂလာန် ကသီပြာသာဒ်ဒမင်ခမီတံဂ် ကွီဗဒ်သမ္မက်သမ္မာတ်ခမီ တံဂ်တဲ ခမီတံဂ် ကောံပွဲခြပ်သဘင်ခေတ်တဲ မဟိုဂရိဟ်ခမီမဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၃။ ဒု-၄၃၇။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မြတ်စွာဘုရားသည်) ကစားလေ့ရှိကုန်သော ရဟန်းတို့ကိုအကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့ကို ရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ပြာသာဒ်ကိုဗူဗ်၍ ထိတ်လန့်စေအပ်သည်ရှိသော် တရားသဘင်၌ ထိုရဟန်းတို့၏ ကျေးဇူး မဲ့သောစကားကို ပြောဆိုလျက် နေကြကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၂၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမု အေဂံလိက်/ The Master told this tale while dwelling in the East Garden, concerning some Brethren who were given to amusement. The great Moggallana **had shaken** their dwelling and alarmed them. The Brethren sat discussing their fault in the Hall of Truth. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-193)
- ဒေဝတတံကြိက်ဂ် ညာတ်(ဂစံဂ်)တဲ “ဒေံကွင်ချန်တံကြိက်အဲဝံတဲ ဒေံကကောံစုတ်ပွန်တဲ ဆုဒြသံဂ်ကွတ်တိုန်တဲ တံကြိက်အဲဝံ လိုလ်သ္မိဟ်သ္မဟ်အာအိုတ်ပွန်ရ” ချပ်တဲ ဒေဝတ ဖေက်တဲ တွဟ်နဗက်ထောံဂစံဂ်ရ ဒေဝတကသီ တံကြိက်ဂ်တဲ သိုတံသိုရိဟ်ဆုဂ် ချီတမ္မဝ် အာအိုတ်ရ။ သိုင်သွပ်ညာတ်ဒေဝတကသီ တံကြိက်ဂ်တဲ ဟိုတ်မကသီ တံဆုဂ် သိုက်သွာန်တဲ ဗွတ်ခါဂလာန်ဂ် သွပ်သွးပွန်ရ။ “ယံဒေဝတဆုကြိက်၊ ဇကုအဲမုဗ္ဗာဗွတ်ကွံမသုန်စောံယောဇနာ နာ်မုဗ္ဗာဗွတ်ဇမိုင်လို့ဖိဟ်ဂ် အဲရပ်ကေတ်တဲ အဲကွင်ချန်ဒိုင် ပွဲဆုကြိက်အဲဝံဂ် ဇကုအဲကို နာ်ဂ် ကို မုဗ္ဗာဗွတ်သံသံဝံဂ် တံကြိက်ဝံ ဟံဂံချီသံ။ ဂစံဗြသွတ်လောန်မဲ့ မကွင်ချန်ပွဲတံကြိက်ဝံ ဂ် မုဟိုတ်တံကြိက်ဝံ မဝံချီအာအိုတ်ရိဟ်ဝံရော” သာ်ဝံသပပ်သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၂။ ဒု-၅၁၉။ အစောံ။) (ကသီတံကြိက် = လက်ပံပင်ကို တုန်လှုပ်စေသည်။ လှုပ်ခါအောင်ပြု သည်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ “This bird will let its droppings fall on my trunk: a growth of banyan or of fig will arise and go spreading all over my tree: so my home will be destroyed.” The tree **shook** to the roots with the **trembling** of the spirit. The roc-king perceived the trembling, and spoke two stanzas in enquiry as to the reason: -- “I bore with me the thousand fathoms length of that king-snake: His size and my huge bulk you bore and yet you did not **quake**.” “But now this tiny bird you bear, so small compared to me: You **shake** with fear and **tremble**; but wherefore, cotton-tree?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-240)
- “---။ ပွဲကွာင်ဆုမချီဂ် မိုဟ်ကို တိရစ္ဆာန်ကို မဒ်ရောင်အဲချပ်တဲ အဲမသလေတ်တံဂ် ကသပ် ဂ်ဒိုကွေံရ။ သတြါမကသီကွာင်ဆုဂ် မကွင်စိုပ်အဲပွန်ရောင်သံ။” (၅၅၀။ ၉-၄၁၆။ ဒု-၅၃၉။ အစောံ။) (ကသီကွာင်ဆု = သစ်ကိုင်းကိုလှုပ်သည်။)
- “ယံခမီ၊ ဝိန်တုအံသိန္နရာတ် ကျာမပိုက်ကသီမာန်ဏီဂ် သုဆုလျှဟ်အပြောံဂ် မုဟိုတ်ဒေံဟံ ပိုက်ကသီသ္မုရော။ ---။” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၃။ ဒု-၆၂၃။ အစောံ။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ပဲ့မှုဗွာ/ “ရဟန်း၊ မြင်းမိုရ်တောင်ကို လှုပ်ခေါင်သောလေကြီးသည် အဘယ်မူ၍ ဟောင်းလေပြီးဖြစ်သော သစ်ရွက်တို့ကို မလှုပ်ခေါင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ ---” (၅၅၀။ တ-၅၃၇။ ညောင်ကန်။) (ပိုက်ကသီ = တိုက်ခတ်၍ တုန်လှုပ်စေသည်။)

- ကောန်ဗြဲသို့မတုပ်တ် ရအဆော်သွပ်ဂ် ထွေးကိုကုသိတဲ ပဲ့ဇွန်မဗ္ဗဒုဟ်ဂ် တန်ဒိုင်ရ။ ကုသိလောမကဿပတုန် ပလိုက္ခေကုန်ရီတြ မပ္ပံစက္ခန္တိတဲ မှာမဲ့ကောန်ဗြဲသိုင်ရ။ ပဲ့ချိုန်ကုသိမှာဇီမဲ့ဂ်ဟောင် စိုတ်ကုသိစပ်အာတဲ နူဇ္ဈာန်ဂ်ဟောင် မဒးဟုတ်အာရ။ အမတ်သေယုတုန် ဒဒ်စိုတ်ကုသိမစပ်အာဂ် တီကေတ်တဲ ရဝံသုးရ။ “ယွံနာပိုကုသိ၊ ယဝ်ရနာပိုကုသိ သစံင်ယတ်ဂစိုတ်သတ်မွး ကောန်ဂုတ်သိုင်ဝံ ဒဒ်ဒိုက်ကမောန် သွပ်တဲနာပိုကုသိဂ် သိုင်သိုန်ကိုရယး။” ကုသိလောမကဿပတုန် နအစောံတြဟတ်ကိလေသတဏှာဂ် ကသီဇီဝ်တဲ ရဝံသုးရ။ “သွတ်ဗြဲကိုအဲကွေဟာ” (ကုသိဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၃။ ဒု-၆၂၆။ အစောံ။) (ကသီစိုတ် = စိတ်ကိုတုန်လှုပ်စေသည်။) ပဲ့မှုဗွာ/ နတ်သမီးနှင့်တူသော မင်းသမီးကို လောမသကဿပရသေ့အားပြု၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်စွာနေ၏။ ရသေ့သည် ကုန္တေတို့ကိုဖျက်၍ မင်းသမီးကို ကြည့်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တပ်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဈာန်မှယုတ်၏။ အမတ်သည် ရသေ့၏တပ်သောစိတ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အကယ်၍ ယဇ်ပူဇော်ကုန်အံ့၊ မင်းသည် အရှင်ဘုရားအား ဤမင်းသမီးကို အလုပ်အကျွေးပြု၍ ပေးလတ္တံ့” ဟုဆို၏။ လောမသကဿပသည် ကိလေသာ၏အစွမ်းအားဖြင့် တုန်လှုပ်လျက် “ငါ့အား ဤမင်းသမီးကို မင်းသည်ပေးအံ့လော” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ တ-၅၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂ်လိက်/ Sayha took the king's daughter and went there, and after the usual salutation and compliments to the sage, he presented to him the princess, as lovely as a celestial nymph, and stood at a respectful distance. The ascetic losing his moral sense looked at her, and with the mere look he fell away from meditation. The councillor seeing that he was smitten with love said, “Your Reverence, if you will offer sacrifice, the king will give you this maiden to wife.” He trembled with the power of passion and said, “Will he surely give her to me?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-308)

- သိုင်ဒြဲထပ်စေ်အာဂတညးဂ်တဲ ဝိုင်ဒးစုတ်ပးခနက်လှဂ်ရ။ “ဒဒ်အဲမဒးခနက်ဂ် ယာံအဲလရီအဲတိုန်မွး ဒြဲပြဝါဂမ္ပိုင်ဖေက်လကိုတ်တဲ ညာံဟွံဂတတပ်သင် ဒြဲပဲဒ်အာအိုတ်ရ” ချပ်တဲ ဟွံဂံကသီဇီဝ်ကုတဲ ညင်ရအကာရမသင်ညာံကိုပတဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၁။ ၈-၅။ အစောံ။) (ဟွံဂံကသီဇီဝ်ကု = ကိုယ်ကိုမလှုပ်ရှားဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေသည်။)

- “ယွံဂမ္ပိ၊ ခပ်ရာဂကိလေသမ္ပဒ်ဂ် ဂမ္ပိမပ္ပိညင်တလအဲတံဂ် မုဂ်ဒေံဟွံဂံကသီဇီဝ်ကွေ်ဒ်ရော။ ကျာလေင်ကပ်မဇ္ဇောံတြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကွေ် တုံသိန္နရာတ်မာန်ဂ် ပဲ့သုဆုဇ္ဈဟ်တံဂ် မူအလေင်ကျာလေင်ကပ် ဇီမုက်နွံတုန်ရော။ ---” (၅၅၀။ ၆-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်း၊ ရာဂကိလေသာမည်သည်ကား သင်ကဲ့သို့သောရဟန်းကို အဘယ့်ကြောင့် မ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တုန်လှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ မြင်းမိုရ်တောင်ကိုပင် တိုက်လှဲပစ်နိုင်သော အားကြီးစွာ သော ကမ္ဘာဖျက်လေသည် သစ်ရွက်ခြောက်မျှကို အဘယ်မူ၍ မျက်နှာထောက်ထားခြင်း ရှိ ပါငြားအံ့နည်း။” (သုတေသီ)

- ဗြမသုန်ကွဲ၍ သုင်သုရာတု တိတ်အာဂကောံဝိသာခါရ်ရ။ စိုပ်ပွဲတရင်ဖြစ်၍တု သုင်သုရာပွန် တု ဂကောံဝိသာခါရ် လုပ်အာဇရေင်ကျင်တြဲရ။ ဝိသာခါလောဝ်ကျင်တြဲတု ပွဲဋ္ဌာန်မဗ္ဗဒုဟ်ဂ် တန်ဒိုင်ရ။ ပ္ဍောဝ်ဗြမသုန်ကွဲ၍ ဗြလှိုက် ပင်ပွိုန်တဲတု လှော်တရ။ ဗြလှိုက် ဒယော်ရ။ ဗြလှိုက် ဂသီဂရောင်တင်ကွင်ရ။ ညးလှိုက် သေက်ဇိုတ်ရင်သွံရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၁။ အစွောံ။) (ဂသီဂရောင်တင်ကွင် = ဒူးကိုလှုပ်ရှားသည်။ ဒူးနန်းသည်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထို(ငါးရာ ကုန်သော) မိန်းမတို့သည်ကား သုရာကိုသောက်ကုန်လျက် ဝိသာခါနှင့်တကွ သွားကုန်၍ တံခါးမုတ်၌ရပ်ကုန်လျက် သုရာကိုသောက်ကုန်လျက်လျှင် ဝိသာခါနှင့်တကွ မြတ်စွာဘုရား အထံသို့ လာကုန်၏။ ဝိသာခါသည် မြတ်စွာဘုရားကိုရှိခိုး၍ တင့်အပ်လျှောက်ပတ်သော အရပ်၌နေ၏။ ငါးရာကုန်သောမိန်းမတို့တွင် အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် မြတ်စွာဘုရားရှေ့ တော်၌ ကကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် သီချင်းကိုသီကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် လက်ကိုလှုပ်ကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် ခြေကိုလှုပ်ကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် ငြင်းခုံခြင်းကိုပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ Now they (the five hundred women) were eager for drink, when they started with her, and, when they stood in the gabled chamber, they took strong drink, and then accompanied Visakha into the presence of the Master. Visakha saluted the Master, and sat respectfully on one side. Some of the other women danced even before the Master; some sang; other made improper **movements** with their hands and feet. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-5/6)
- “ယွံသိုင်မပြု၊ ဗြသုရာမဲ့၍ ညးသုင်ဒေဒေတု ကသီကွိုပ် ကသီမုဟ် ကသီပါင် ကသီဇိုင် ကသီတဲတု ဟွဲကိုဂဝတု လှော်ဒယော်ရ။ ဂ်သုရာပွဲနင်အဲဝွံ၍ ဩဝ်မရာတ်ရာန်ရ” (သိုင်အိန်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်သုရာကို သောက်သောသူသည် ခေါင်းကိုလှုပ်၍၎င်း နှာခေါင်းကိုလှုပ်၍၎င်း ပါးစပ်ကိုလှုပ်၍၎င်း ခြေကိုလှုပ်၍၎င်း လက်ကိုလှုပ်၍၎င်း အရက်မရှိသည်ဖြစ်၍ ကခြင်းသီခြင်းကိုပြု၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ငါ၏သုရာအိုးကို မင်းကြီးဝယ်လော့။” (သုတေသီ)
- ပွဲမိတာန်မဲ့တို့ မွဲကိုပွဲပင်ဗြော်တဂ် နကိုကွင်ဗောမိသတ်ဂ် ဒွံဂရိုက်ကသီတို့မိတာန်ဂ်တု မပွဲ ကွာင်ဆုဇမ္မဟ် သုဆုဇမ္မဟ် ပွဲဇမြ စုအချတံဂ် ဒတိုပြဟ်ဇှော် ဒးပွဲဇကုဇဋ္ဌသုဘဒ္ဒါ သမ္ဘာ ညောတ်ဂ် မတ်လတူကွတ်ကျာဂ်ရ။ ဂူကျာ်မဟာသုဘဒ္ဒါ မတ်အသွပ်တံကျာဂ် မပွဲကွာင်ဆုသု ဆုထမ္မေက် ပွဲတို့တံဂ် မပြဟ်ဇှော်ဒးဇကုရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (ဘုရားလောင်းဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည်) ကောင်းစွာပွင့်သော တရသောအင်ကြင်းပင်ကို ဦးကင်း

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

for the hare in the moon, and cannot get it, he will die; then why do you mourn for your dead son?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-55)

- “ကြိုက်တံဂှ် အဲအာစိုပ်ဒေဝယတ်တေံ အဲလေန်မတ်ဇိုတိုန်ဒေဝတဲ ဗွဲအနုဒိုဟ် ဒေဝဒြပ်ပြးအာ တဲ ဆစိုတ်အဲထတ်ဂှ် အဲရပ်ကေတ်ဒေဝရ။ လှဟ်ဝွံဂှ် သတ်ဂှ်ဟံသေင်၊ ဒေဝဒိုင်ဗိုန်သိပ်နက်ဗိုန် ဇံလောန် မသက္ကုကာသီရောင်။ ကြိုက်ကွက်တွဂွေဟ်တံဂှ် သိုဖအိုတ်ဒေဝဟ်သွန်တဲ ဒေဝပိုင် ဓရိုင် တဏှက်ဂွေဟ်တဲ ဒေဝကြိုဒိုင်သိုဖအိုတ်တဲ ဒေဝတံသွဟ်သွန်တဲရောင်။ အဲမွဲကို ဖေက် တိုန်တဲ စံကျင်ရောင်” ကွဂး(ကိုဏသိစ္စဘဲရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၉၂။ ၇-၃၂၂/၃၂၃။ အစွောံ။)
- နရက်ရောရဝမွဲဂှ် တံဇွော်မသက္ကုကာသီဂှ် ဒေဝကြိုဒိုင်တဲ ဒေဝမြုတိုန်ညင်ဂဂံဂတးတဲ ဒေဝလော ပိုဟ်ကျင်သတ်နရက်တံဂှ်ရ။ ဟိုတ်ဗရူဒေဝသွတ်တဲ ရောရဝဂးယုဒေဝရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၀။ ၉-၁၁၃။ အစွောံ။)
- စိင်မ္မိသိုင်ဗာရာဏသီမွဲဂှ် မသက္ကုကာသီဂှ်ပတဲ တွဟ်နသကိုပကောင်ပကတ်ဂှ် ဗအပ်စုတ်တဲ အွာစိင်ရ။ အွာစိင်ပျောပ်ပွဲခရိုင် ဂြေန်လဗိုန်လဝ်တဲ ရပ်စရောင် ကိုမ္မိဟ်ဂမ္မိုင်ဗိုင်လဝ်တဲ ပျောပ်လဝ်သံမေတ်ရ။ စိင်ဂှ် ဒုင်ဒဒိုက်ဟံမာန်တဲ သျှတ်ကျေဇုက်ဂွံ ဗပေက်ဗွဲကျေညးဂမ္မိုင် တဲ ဒြပ်ဒဲလောပ်အာ ဂြိုပ်ဟေမဝန်တေံရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၀၅။ ၈-၃၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် မင်္ဂလာဆင်ကို စစ်မြေပြင်၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသောအကြောင်းကို သိစိမ့်သောငှာ ဆင်ဆရာတို့အား ပေး၏။ ထိုဆင်ကို ဆင်ချည်တိုင်၌ချည်၍ ချွန်းလက်စွဲ ကုန်သောသူတို့ကို ခြံရံစေကုန်၍ စစ်မြေ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသောအကြောင်းကို ပြုကုန်၏။ ထိုဆင်သည် ထိုအမှုကို ပြုသည်ရှိသော် ဝေဒနာကို သည်းခံအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ် ၍ ဆင်ချည်တိုင်ကိုချိုး၍ လူတို့ကိုပြေးစေ၍ ဟိမဝန္တာသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ၈-၄၇၈။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And in those days the king put his state elephant in the elephant-trainers’ hands to be broken in to **stand firm**. And they tied the elephant up fast to a post, and with goads in their hands set about training the animal. Unable to bear the pain whilst he was being made to do their bidding, the elephant broke the post down, put the trainers to flight, and made off to the Himalayas. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-247)

ကသီသွာ။ ကသီသွာတသိုက်။

ဝေါဟာရ “ကသီသွာ”/“ကသီသွာတသိုက်” ဝွံ ဒိုက်ကြိယာမွဲတဲ စကာတ်စပ်ကိုသိုင်ဇုကရာဇရ။ သိုင် ဇုကရာဇ မပ္ပံနုမဂ္ဂအဒင်သီကြိုဒိုင်အမတ်တအံက် ကြိုနုသွာတဲ မက္ခလုပ်အာဗွဲအပွဲကို၊ နုဗွဲအပွဲ မတိတ် ကျင်ဒင်သီကြိုအမတ်တံကို၊ နုမတန်တဒိုင်ပွဲနုနုနု တိတ်စူးနုနုနု မက္ခအာတရဲကို၊ နုဗွဲဒွဲ ပွဲမအာတ် မွဲဒွဲကို၊ နုမစသိုင်ဒိုင်တသိုက်ပိုန်ဇုကရာဇဂှ် မစုတိက္ခစအာသွပ်ကို၊ စကာတ်ဝေါဟာရ “ကသီသွာတ သိုက်” ဝွံ ဝံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂြိုင် ပွဲလိက်ရာဇာဝင်မန် မပ္ပံပွဲ “ရာဇာဝံသကထာ” “အကြိုရာဇာ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

မိရာဇ်” တအံ့ဂံရ။ မွှါအမိပွါယံ “ချီက္ခိန္နုသ္မာတသိုက်” မဒ်ရ။ အတိုင်အွာဟာလီဒေ မကိုလင်အ မိပွါယံ ဗွဲလတူတော်ဂံ အဲမိက်ဂံထပ်ဗပေင်ကို အမိပွါယံသင်ဏအံရ။ (as kings) “to move from one place to another” မဒ်ရ။

- “—၊ ယင်ရအဲဟံဂစိုတ် ခေံဂစိုတ်ဇကုခေံအိုင်ရ။ ဟံ့ကိုဒးဒင်ဒဒိုင်ရ” (တုညးရာဇာဓိရာဇ်) နွံအသံ ကိုဂ္ဂဲရဲရာဇာမန္တ ကျင်ပပဋ္ဌမကမ္မတဲ ကိုမင်ရဲကယျင်ဆွာ လုပ်အာမံင်သွပ်ဂံ ချိန်ဂံ အခိုင်သုဘမင်္ဂလတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ်ကသီသ္မာ ဂါတိုန်လိုန်လ္လုမုခ်မင်မင်ဇယ ပဟာ နက္ခတ္တယ ကြာတ်ပါဒဖျေံဏာတ် ချင်ကရတ်ပါဒဒဇုဇှေ ဒးမင်ရဲကယျင်ဆွာ၊ မင်ရဲကယျင် ဆွာ ဒးအိုတ်ဇိဝိတ ပွဲကာလဂံရ။ ဗမ္မးပြောဟိတ်တံ ဗလိပ်ချင်ကျသင်တဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ကသီသ္မာတိုန်အာဂံဒိုင် ပွဲသွပ်ပြာသာဒ်ထပ် ကောံအမာဏ်ပြောဟိတ်ဂမ္တိုင်ရ။ (အကြိကမြဲလ္လီ ရာဇာဓိရာဇ်/မုက်-၂၂၀)
- ခါစိုပ်အခိုင်နူဂယး တုညးဖရင်မင်ဂံင် ကသီသ္မာစှေဂျင်ဖျိက် ကောံသေနာပတိ သိုင်ဗိုလ်နဲဒပ် ကျင်ဖီမင်မင် ဒွဲမုခ်ချင်ဂံ၊ ---။ (အကြိကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်/မုက်-၂၂၄)
- သိုင်လုန်အိန်ဇူးရဲပသီ ဝံ့မိဟ်ဂျင်ဗွဲမဂျိုင် ကျင်ဆက်ကွဲတုညး နူတုညးရာဇာဓိရာဇ်နွံအသံ “အတိုင်အဲဂကန်ဏာ လုန်အိန်ပဗက် ဝံ့ဇူးရဲချင်ပသီ” တုညးအိုဟ်တျိဟ်စိုတ်ဗွဲမလောန်။ “စအဲဗညာ နွံပွဲချင်ဒီပသဲ ဒီပသဲဂံတဲရောင် ကာလဂံ ဇူးချင်မင်မလလော” နွံအသံတုညး ဂံရ နူသိုင်အမာတ်ဒိန်လောဝ်ပွဲ “သွပ်ဂွးဂတာဇိုင်ထပ် ကသီသ္မာတသိုက် က္တုပုန်သမာဓိ ဆ ချင်ဒလညီကျာရ။ အဲချိက်ရဲကေတ် အမာတ်ဒကိုပ်ပွာန် ဆမသွဟ်စိုတ်အဲချိက်တဲ ချင်ဒီပသဲဂံ အဲချိက်ဗျိက်ကွဲ သွပ်ဂွးဂတာဇိုင်ထပ်ညင်ဂံ” သိုင်အမာတ်ဒိန်ဗျိက်ရ။ ---။ (ရာဇာဝံသက ထာ။/ မုက်လိက်-၂၀၃/၂၀၄။)
- တုညးရာဇာဓိရာဇ် လဒေါရးချင်မတ်တုတဲ ကလေင်စိုပ်ဟံသာဝတီ မင်ဂးရဲပွာန်ဗညာပသီ တအံ ကျောင်ဇွေံမဗွဲမလောန်ဂးတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ပြုပြေင်ဇက်တိုန်ရီ ပွာန်ဗညာပသီဂး ဂံရ “ပွဲသွာဝံ့ ဇက်အာဟံ့ခိုဟ်ဏီ၊ တိုန်သက္ကရာဇ်တိုတဲ ဇက်အာရောင်ခိုဟ်” နူအွာဗိန္ဒော ဟောရာတအံပွဲ။ ပွဲဂံ နူဗညာပသီနွံလိခိဗျိစိုပ်ဟိုဂး “ခါရတုတီဇွေံ သွပ်ဂွးဂတာဇိုင်ထပ် နဲညးဟံသာဝတီ ဟံ့ဇက်ပွာန်ကျင်ယဝ်ဒ် ပိုချိက်တအံဗူးနုတဲညးဟံ့မာန်ရ။ ဝံ့ကသီသ္မာတသိုက် ဇက်ကျင်တဲရောင် ပိုဝံ့ဗူးဒဒိုက်ရ။” နူတုညးရာဇာဓိရာဇ်မိင်တဲ နွံအသံတဲ ပြုပြေင်ပွာန် ---။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်-၂၈၁။)
- ပွဲအမာတ်ဒကိုပ်ပွာန်တအံ ဟိုဗစာမင်ရင်သ္မအံဂံ တုညးကသီသ္မာတသိုက် လုပ်အာဗွဲပွဲ။ အ မာတ်ဒကိုပ်ပွာန်ဂမ္တိုင် ကျိစံအာ။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်-၂၃၈။)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- တွညးရာဇာဓိရာဇ် ကသီသ္မာတသိက် တိတ်ဒင်စမုက် ပွဲကိုကွတ်ထင် လ္လှူရာဇာပလ္လင် ရုပ် ရ်မစိစောန်တနာနာသင်္ဂု စသိုင်ဒင်သီကွိတ် ကော့မိန္ဒောဟောရာ ဗူးအမတ်ဒကိုပ်ပွာန် သ တုံဇွိဖအိုတ်၊ —။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်—၂၁၉။)
- တီလပိုဗင်ယသဂြော ပဘာဂကိုသွင်ဂြို ညးစါသိုဇှင်ဖျိုက်တွဲ ကော့အ်ဗဒိပ်တွညးရာဇာဓိရာဇ် စိုပ်မုက်ထမ္မက်မူးဒပ် ကိုရဲတအ်ယိုက်ပျိုန်တွဲတအ်ဂှ်တဲ ပဒတ်မင်ဆမူးဒပ်။ ပွဲဂှ် တွညးရာဇာ ဓိရာဇ် ကသီသ္မာတသိက် တိတ်ဒင်သီကွိတ်၊ —။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်—၂၂၂။)

((((((((((((())))))))))))))

ကသီ

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝံ နှိနာမ်မွဲတဲ ပွဲအဘိဓာန်အ္ဗာဟာလီဒေဂှ် ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. a bush ရ။ ‘ကသီဂြိုပ်’ ဂှ်ပွန် အ္ဗာဟာလီဒေကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. bush, scrub ရ။ “တံဆုသုတ်”/ “တံဆုဂကူဇုတ်ဇုတ်”/ “ဗြဲ”၊ ဗတ်ဘာသာဗျာမူး “သစ်ပင်ငယ်”/ “ပုပုပ်သောအပင်”/ “ချို” မဒ်ရ။ ရံင်ကေတ်ဝါကျပယိုက်လျှို မကိုလင်ဗွဲသွတ်ဝံမူး ဝေါဟာရမန် ‘ကသီ’ ဣအ်ဂှ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ် “ဗြဲ”/ “တံဆုဂကူဇုတ်ဇုတ်” တအ်သွး စကာဂံဟံသေင်၊ တံဆုဂကူဇုတ်ဇုတ်ကိုလေင် အယောတံဆုဇုတ်သွတ်ဒိုင် ကွာဗွဲဟံဂံဇုတ်ဇုတ်လေင် စကာမန်ကိုဟေင်ရ။ ဥပမာ — တံဇြဲမူးဂှ် နှိတံဆုဂကူဇုတ်ဇုတ်ရ၊ ဆဗွဲဝံတိုန် ကွာဗွဲဟံဇုတ်ဇုတ် အယောဗွဲမဇုတ်ဇုတ်ဒိုင်ဂှ် “ကသီဇြဲသု” သင် ဝံညးတမ္မာစကာတ် ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ ဝါကျဂမၠိုင်ဗွဲသွတ်ဝံ သြင်လုတ်ရံင်ညိ။

- “ပွဲယံကာလဗြဲ ပွဲဂြိုပ်ကသီတံဇုတ်ဇုတ် ပုဗ္ဗိပိတ်လျးပွဲဇုတ် သုတ်ဗြဲသီရိမာ ကော့တြုံသျှိုက်ဇ ကု မလုပ်အာအကြာတံကသီဇုတ်တဲ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၁၈။ ဒု-၁၈၈။ အစွဲဝံ။) (ကသီတံဇုတ်ဇုတ်၊ တံကသီဇုတ်ဇုတ် = ကုလားလေပ်ပန်းချို။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---- he entered into a thicket of kanavera **bushes**, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-41)
- “ယွံခမိတံ၊ ကိလေသတဏှာမူးဂှ် လွပမွဲသွတ်ကိုဗွဲညိ။ အယံမသွတ်ထိုက်ဂှ် ကိုနှိကိုရ၊ ညင်ကသီဗွဲဇြဲသုဇုတ်ဇုတ်ကို ဗွဲဗျန်ဆုဗွဲသွတ်တဲ ရဲဗွဲဏာဗစိုပ်လေင် ကုဆုဗွဲသွတ်ဗွဲဗျန်ဂှ်ကို၊ တပညာတမ္မာတေဂှ်ကိုလေင် တဏှာမဂပ်ဂင်သင်ကာဂှ် စိုန်ဂပ်ဂင်သွအသင်ကာ ဟေင်” (ကျဂ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၃၇၀။ ဒု-၃၄၀/၃၄၁။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ရဟန်း တို၊ ကိလေသာမည်သည်ကို အနည်းငယ်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ရွံရှာအပ်၏။ ကိလေသာမည်

နဲသက်လောန် (ဗြာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျင်အမေရိကာန်)

သည်ကား ပညောင်ပင်ကဲ့သို့ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်၏။ ရှေးပညာရှိတို့သည်လည်း ရွံရှာအပ်သည်တို့ကို ရွံရှာကုန်သလျှင်ကတည်း။” (၅၅၀။ တ-၈၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ But on this occasion the Master addressing the Brethren said, “Brothers, sin ought to be regarded with suspicion. Though it be as small as a **banyan shoot**, it may prove fatal. Sages of old too suspected whatever was open to suspicion.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-137)

- ဂစံဗြဲမဲ့၍ ခေ့စသတ်ဖြသိုလမုတ်တဲ ခေ့ကျင်ချန်ပဲ့တို့ဗပင်၍တဲ ခေ့ကဏေံပွဲစုတ် ပဲ့ဂါပ်ဗပင်၍ရ။ ဟိုတ်နူကဏေံ၍ တွံကသိုဖြသိုမဲ့၍ ကွီ၍ရ။ တွံဖြသို၍ ကာလခေ့မဒ်သျှင်ပန်လပုတ်၍ ခေ့မဲ့သျှဗွင်ကွပ်ဗွတ်တဲ၍ ခေ့ဂပ်ဆဲတ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၇၀။ ဒု-၃၄၁။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ တစ်ခုသောငှက်မသည် တစ်ခုသောပညောင်ပင်၌ ပညောင်သီးမှည့်ကိုစား၍ ထိုပေါက်ပင်သို့ သွား၍နား၏။ အခွ၌ ကျင်ကြီးကိုချ၏။ ထိုပေါက်ပင်၌ ပညောင်ပင်ငယ်သည် ပေါက်၏။ ပညောင်ပင်ငယ်သည်လည်း လက်လေးသစ်မျှရှိသောကာလ၌ နီသောအညွန့်အရွက် ရှိသောအားဖြင့် တင့်တယ်၏။ (၅၅၀။ တ-၈၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ By and by a certain fowl, after eating the ripe fruit of banyan, came and perched on the Judas tree, and dropped its excrement into the fork of it. Thence there sprang up a **young banyan**, which grew to the height of four inches and was bright with red shoots and greenery. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-137)
- (ကွီက်)စူဠတုဏ္ဍိလ တိတ်နူကသိုခြံ၍တဲ အာသိုသတိ၍ အာညာတ်ပင်မခိုတ် ပဲ့ဂျင်ကွီက်၍ရ။ တဲညာတ်စုတ်ဇုတ်ပး ပဲ့တဲလဗင်ပိစော့၍တဲ “လျှာတ်ဝံ ပရိတ်အဲမဒ်ကုအဲရောင်သွံ” ရဝံချပ်တဲ ဖေက်ဘဲဂစိုတ်တဲ --။ (၅၅၀။ ၈-၃၈၈။ ဒု-၄၁၈။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ စူဠတုဏ္ဍိလသည် ချုံမှထွက်၍ ထမင်းစားကျင်း၏အနီး ထိုလူတို့၏ တည်သောအဖြစ်ကိုသိ၍ “ယနေ့ငါ့အား သေဘေးရောက်ပြီ” ဟု ဘေးဖြင့်ကြောက်သည်ဖြစ်၍ --။ (၅၅၀။ တ-၁၉၅။ ညောင်ကန်။) (ကသိုခြံ = ချုံပင် = a bush)
- သွိုင်သပပ်မဲ့၍ ခေ့ကွီုဗဒ်အတ္တဘဇကုခေ့ မွဲဗွတ်ကွဲမသုန်စော့ယောဇနာ နသွိုင်ခေ့၍ ခေ့ပိုက်ဖဲကွေ့ဗုတ်တဲ သွိုင်နန်မဲ့ မွဲဗွတ်ဇမိုင်လီပိတ်၍ ဂိုင်ပိုတ်ကေတ်လွင်ဗွန်၍တဲ အဟာနန်မဇိုတ်လဝ်၍ ကိုကွာတ်ထေံကွေ့တဲ သွိုင်သပပ်ဂိုင်ဏာမတလဲအာ၍ တွတ်နသိုက်ဗလးလမျိုဇကု၍ရ သွိုင်နန်ပူလီဝံတဲဖြသိုမဲ့တဲ တွံဖြ၍ သိုရိတ်သိုတဲ လပိုက်ကွီုအာရ။ ဖွေံအဲစတ်ကို တွံကြိတ်ဒမံင်သပပ်၍ မှုး ဆုဖြသို၍ န်ညင်ရဆုကသို တွံဆုဗေတ်ဗေတ်မဲ့တဲကိုရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၁၂။ ဒု-၅၁၉။ အစွေံ။) (ဂဠုန်မင်းနေရာ လက်ပံပင်ကြီးနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ထိုညောင်ပင်သည် သစ်ပင်ငယ်တစ်ပင်မျှကဲ့သို့ ဖြစ်၏။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ကမ္ဘာ - ‘ပိုက်ဒြဟတ်’။ ‘ပလီ’။

အားထုတ်သည်။ (တစ်ခုတစ်ခုကိုပြုရန်) ဟန်ပြင်သည်။ စတင်သည်။

to make an effort, to fall to, to try, to purpose doing something

- (ဗမား) တိတ်အာဘာဇေတဝန်တဲ အာတ်ဒဒ်ခမီကိုကျရ။ ကျပ်တြဲတုန်လေဝ် ဝိုန်ကိုညးပ ကွေခမီတဲ ကိုပကွေပယင်ရ။ ဒ်ပယင်တဲ ကမ္ဘာပွပ်ဝိပဿနာ ဗွတ်ခါပိတဲတဲ တွံဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၆၂။ ၃-၃၂၆။ အစွေံ။) (ကမ္ဘာပွပ်ဝိပဿနာ = ဝိပဿနာကို အားထုတ် ပွားများသည်) ပဲ့မူဗွာ/ (ထိုပုဏ္ဏားသည်) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွားပြီး၍ မြတ်စွာဘု ရားအား ရဟန်းအဖြစ်ကိုတောင်း၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုပုဏ္ဏားအား သာမဏေအဖြစ် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကို ပေးတော်မူ၏။ ထိုပုဏ္ဏားသည် ပဉ္စင်းဖြစ်၍ မကြာမြင့်မီ ဝိပဿနာကိုပွားစေ ၍ အရဟတ္တဖိုလ်၌တည်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၃။ ညောင်ကန်။) (ကမ္ဘာ = to make an effort)
- ဂမိုဗြဇောတ်ဂ် မိင်တဂ်ခပ်ကျပ်တြဲ ကမ္ဘာဝိပဿနာတဲ အာစိုပ်ဒဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၅၁၄။ ၈-၂၀၁။ အစွေံ။) (ကမ္ဘာဝိပဿနာ = ဝိပဿနာကို အားထုတ်သည်) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုရဟန်း မိန်းမငယ်သည်ကား နောက်မှ ဝိပဿနာကိုပွားစေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၈၃။ ညောင်ကန်။) (ကမ္ဘာ = to make an effort)
- (သေဠီမဂ္ဂကန်ဂ်ချပ်) “ပဲ့သို့ရ သတောံသူရာဂ် ညးဂမ္ဘိုင်မသိုက်သင်ပွန်ရ။ အဲရာန်နင်သူရာ နူဗျာတဲ သံ့သင်ပဲ့သို့ဝံလေဝ် ညးညာတ်သိုက်သင်ကို” ချပ်တဲ မွဲမးနင် အာရာန်နူဗျာတဲ ကုကောန်ခိုက်မွဲ ရပ်သူရာဂ်တဲ တိတ်အာသြင်ကြိုင် ပဲ့သောဟ်တြဲမွဲ သွဲတြဲဇော်ဂ် လုပ်အာ တဲ သူရာဒကောအ် ကိုကောန်ခိုက်ဂ်စွဲလဝ်တဲ ဗက်ဇွဲကျေံခိုက်ဂ်တဲ သူရာစုတ်ဗပေင်ခေါ်တဲ ကမ္ဘာမသင်ရ။ ---၊ (ပဲ့ကာလဂ် သိုင်အိန်ညာတ်။) (၅၅၀။ ၈-၇၈။ ပ-၂၅၀/၂၅၁။ အ စွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (ထိုစေးနဲသောသူဌေးသည် ကြံ၏။) “အိမ်၌ သူရာကိုစီရင်သဖြင့် များစွာ ကုန်သောသူတို့သည် တောင့်တကုန်လတ္တံ့။ အိမ်ဈေးမှ ဆောင်စေ၍လည်း အိမ်၌နေ၍ သောက်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်” ဟုကြံ၍ တပဲမျှသောဥစ္စာကိုပေး၍ အိမ်ဈေးမှ သေကို ဆောင်စေ၍ အစေအပါးကို ယူခွဲစေပြီးလျှင် မြို့မှထွက်ခွဲ၍ မြစ်ကမ်းနားသို့သွား၍ ခရီးမ၏ အနီး၌ တရသောချိုသို့ဝင်၍ သေခွက်ကိုထားခွဲပြီးလျှင် “သင်သည် သွားလေလော့” ဟု အစေအပါးကို အဝေး၌နေစေ၍ သေခွက်ကိုပြည့်စေလျက် သေကိုသောက်အံ့သောငှာ အား ထုတ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၇၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ “If you make the brew in the house, there will be many on the watch; and to send out for the spirits and sit and drink it here, is out of the question.” So he produced one single penny, and sent a slave to fetch him a jar of spirits from the tavern. When the slave came back, he made him go from the town to the riverside and put the jar down in a remote thicket. “Now be off!” said he, and made the slave wait some distance off, while he filled his cup and

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

fell to. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-198) (**fall to** = to start doing something with a lot of effort/ Longman Dictionary)

- ကွင်ဟိုက်ဂုံတုန်လေဝ် နူကွာတွဲဟုံပျိုတ်ဂုံဟေင် ပွဲမဟုံသေင်ကိုကာလဂုံ တိတ်ကျင်နူကိုကျို ဒုန်ဂုံတဲ ကာမြဲပဝ်အာရ။ ပွဲကာလဂုံ ခဒုင်ဂမ္တိုင်ဗိုင်ဝံ ဝံက်ဖတုံဖျေရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၆။ ပ-၆၄၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုခင်ပုပ်ငှက်သည် နေဝင်ခြင်းကို မကြည့်မူ၍ အခါမဲ့၌သာ လျှင်ထွက်၍ ပြေးအံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ၌ ထိုခင်ပုပ်ငှက်ကို ကျီးတို့သည်ခြံရံ ကုန်၍ နှုတ်သီးတို့ဖြင့် ထိုးကုန်၍ ကျစေကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၈၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ At that time an Owl entered a thicket of bamboos, and hid in it. There came a flock of Crows: “We will catch him,” said they, “so soon as he shall come out.” And they compassed it around. Out he came before his time, nor did he wait until the sun should set; and **tried** to make his escape. The crows surrounded him, and pecked him with their beaks till he fell to the ground. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-146)

- ပွဲချင်သာရဂုံ သမ္မေဟ်မ္မဲဂုံ ဝိုင်ကေတ်သမ္မာဇကုတဲ တွဟ်နအာလေဝ်ဂတ်ဂုံ အာပွဲတွာန်ပစ္စန္နရး တဲ လေဝ်ဂတ်တဲ ကလေင်စရ။ စိုပ်ဒေါင်တြ ဒမ္မရပ်ဂုံကွေရ။ ဖြဲဂုံ မ္မုကိုရုပ်သာ် ဂပ်ဂပ် သျှင်သျှိုက် ဂပ်ဂပ်ဗိုဒေါင်ရောင်။ ဒကိုပ်ဒမ္မဂုံ သျှိုက်မျိုက်ဒးဝှပ်တဲ သျှိုက်ပသမ္မာတဲ သျှိုက် ဂစိုတ်ထောံတြာ်ဂုံ ကာမြဲတရ။ ဖြဲဂုံမျိုက်သီလရ။ ချိုက်ပေင်တဝတ်ပတိပတ်ရောင်၊ ပဒေဝတ် ကိုတွသိုရောင်။ ဖြဲဂုံပွာပ်ကွပ် ပွဲတံဇိုင်သကိုပ်ဒမ္မဂုံတဲ -- (ဒင်ဂုန်ဝေါန်စဝ် သကိုပ်ဒမ္မဂုံ ရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၆၇။ ၃-၁၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သာဝတ္ထိပြည်၌ တယောက်သောသူ ကြွယ်သည် မိမိ၏မယားကိုယူ၍ ကြွေးမြီဆပ်အံ့သောငှာ ဇနပုဒ်သို့သွား၍ ကြွေးမြီကိုဆပ်၍ ပြန်လတ်သော် လမ်းအကြား၌ ခိုးသူတို့သည်ဖမ်း၏။ ထိုသူကြွယ်၏မယားသည်ကား အဆင်းလှ၏။ ကြည်ညိုဘွယ်ရှိ၏။ ခိုးသူကြီးသည် ထိုမိန်းမ၌ချစ်သဖြင့် သူကြွယ်ကိုသတ်အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုမိန်းမသည်ကား သီလရှိ၏။ အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံ၏။ လင်ကို နတ်ကဲ့သို့ကိုးကွယ်သည်ဖြစ်၍ ထိုမိန်းမသည် ခိုးသူကြီး၏ခြေတို့၌ ရှိခိုး၍ (မိမိ၏လင်အား မသတ်ရန် တောင်းပန်ရှာ၏။) (၅၅၀။ ၃-၄၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ A certain land-owner of Savatthi, with his wife, was on a journey into the country for the purpose of collecting debts, when he fell among robbers. Now the wife was very beautiful and charming. The robber chief was so taken by her that he **purposed** killing the husband to get her. But the woman was good and virtuous, a devoted wife. She fell at the robber's feet, crying, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-235) (**purpose** v. to intend to do something/ Longman Dictionary)

- ပွဲကာလဂုံ ပွဲချင်ဂုံ ညးကာမြဲဝေင်သဘင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ၃-၅၆၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ မြို့ဝယ် ပွဲသဘင်ခံကုန်၏။ လူအများသည် ကစားခြင်း၌ အားထုတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၂၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day they made ready

for a festival in the city. A great multitude **were intent on** amusement.
(The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-267)

ကမြဲ — (ပွဲခွဲခွဲ ကလောန်ခွဲခွဲ) “ပတ္တိကောန်သွ”။

(တစုံတခုကို) စလုပ်သည်။ စတင်သည်။

to start doing, to begin, to set off

ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဗွဲဒဒိပိဒိကြိယာဝံ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပတ္တိသွ’/‘ပတ္တိကောန်’ လေဝ် စကာမာန်ရောင်ဂ် ပ္ဍိပုပ်ကိုဘာသာအေင်္ဂလိက်တဲ ပိုဝ်တိကေတ်ရ။ ဆဂး ပ္ဍဲမူဘာသာဗွာဂ် (ညောင်ကန်ဆရာတော်) စ ကာလဝ်ဝေါဟာရဗွာ ‘အားထုတ်သည်’ ဟေင်ဒိတဲ ပ္ဍဲဘာသာဗွာဂ် ဝေါဟာရဟံတောင်မွဲသ်ရ။ ပ္ဍဲဘာ သာအေင်္ဂလိက်ဟေင် ပြင်လှဲဝေါဟာရတဲ မစကာလဝ် “to begin” ရ။ ဗွဲဘာသာဗွာ (တစ်စုံတစ် ခုကို) “စလုပ်သည်၊ စတင်သည်” ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရဗွာ ‘အားထုတ်သည်’ ဂ် အ ဓိပ္ပါယ်ခွဲကြပ်ညန်ဒိုင်ကို ဝေါဟာရ ‘စလုပ်သည်’/‘စတင်သည်’ ရောင်မွဲဂ် ဂပ်ဂပ်သွသတိရ။ (တစ်စုံတစ်ခုကို စတင်ပြုလုပ်ရာ၌ အားထုတ်ရမြဲဖြစ်သည်ကို သတိပြုသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘အား ထုတ်သည်’/‘ပြုလုပ်ရန်ဟန်ပြင်သည်’ နှင့် ‘စတင်ပြုလုပ်သည်’ တို့မှာ အဓိပ္ပါယ်ချင်းနီးစပ်သော ဝေါဟာရများဖြစ်သည်။)

ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဗွဲဒဒိပိဒိနာမ် ပ္ဍဲအ္ဗာဟာလီဒေမက်လဝ်အဓိပ္ပါယ်ဂ် “beginning” ဂးလဝ်နွံရ။ ဟိုတ်ဒ်သ်ဂ်ရ ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဝံ နူဒဒိပိဒိနာမ်ဂ် ပြင်ကေတ်ဒဒိပိဒိကြိယာတဲ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်္ဂ လိက် “to begin” စကာမာန်ကိုဟေင်ရ။ လူတ်ရံင်ဝါကျပယိုဂ်မုိုင်ဗွဲသွဝံဝံညိ။

- ဗောဓိသတ်(ကြိတ်)တုန် ပ္ဍဲဒေါင်မှာဇန်တံဂမ္တိုင်ဂ် ကမြဲတံတံဝေင်ကို(ဒေဇကု) စူဠတုဏ္ဍိလဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၈။ ဒု-၄၁၉။ အစွောံ။) ပ္ဍဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်(ဝက်)သည် လူအပေါင်း၏ အလယ်၌ (မိမိ၏ညီဖြစ်သော) စူဠတုဏ္ဍိလအား ဓမ္မဒေသနာကို အားထုတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၉၇။ ညောင်ကန်။) ပ္ဍဲမူအေင်္ဂလိက်/ The Bodhisatta **began** to preach the law to (his younger brother Pig) Cullatundila among the multitude. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-182)
- (လဖြဲဂ်) ဝိုဟ်လွဲကို တံသူကို ထွဲပင်ကို ဒွေင်္ဂလီကို ဝိုင်ကေတ်တဲ တိတ်အာပွဲသုသာန် ထမ္မေက်ဂ်တဲ ဇုတ်ကျိပ်မိုဟ်ပိမဂ် ဝိုင်ကေတ်ပကျိပ်ဖဲ ဗဒ်ပုတ်တဲ နေ်အာဒုင် ကြလောင်ကွဲ သော်တဲ သွောံယာတ်ဗွာင်တဲ ကလေင်တိုန်ပွဲပုတ်ဂ်တဲ ကြစအေးသူတဲ ကမြဲတောံပင်ရ။ ပ္ဍဲ ကာလဂ် ဗောဓိသတ်ဒ်သိုင်လုန်၊ — “ပွဲတဲဝံ အဲဇုတ်ထွဲသဘာ်ကိုလဖြဲဂ်ညိ” (လုန်)ချပ်တဲ ပရုပ်ဗမ္မးတဲ (ပြာပ်ကျင်ဇရေင်လဖြဲဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၄။ အစွောံ။) ပ္ဍဲမူဗွာ/ (ထိုသက်ကြီးအိုမသည်) နှမ်းမှုန့်ကိုလည်းကောင်း ဆန်ကိုလည်းကောင်း ချက်ရန်အိုးကို လည်းကောင်း ထင်းကိုလည်းကောင်း ယောက်မကိုလည်းကောင်း ယူ၍ သုသာန်သို့သွား၍ သုံးခုကုန်သော လူဦးခေါင်းခွံတို့ကို ခုံလောက်ပြု၍ မီးညှိ၍ ရေသို့ဆင်းသက်၍ ဦးခေါင်း

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

လျှော်၍ အဝတ်ကိုဝတ်၍ ခုံလောက်တည်ရာ အရပ်သို့လာ၍ ဆံထုံးကိုဖြေ၍ ဆန်ကိုဆေး အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ (ထိုခဏ၌ ဘုရားလောင်းဖြစ်သော သိကြားမင်းသည် ပုဏ္ဏားအ သွင်ဖြင့် ထိုမိန်းမ၏အထံသို့လာ၏။) (၅၅၀။ တ-၃၉၂/၃၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ So one day she took ground sesame and rice and a little pot and a spoon: she went to a cemetery of corpses and kindled a fire under an oven made with three human skulls: then she went down into the water, bathed herself head and all, washed her garment and coming back to her fireplace, she loosened her hair and **began** to wash the rice. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254)

- (ဝံ့အခေါင်နူသို့င်တဲ့) ဗမ္မားတံမိပ်စိုတ်တဲ့ တိတ်အာနူသို့သို့င်တဲ့ ပွမစံင်ယတ်ဂုံ ကာမြဲတ်ရ။ ပဲ့ ကာလဂုံ ဗမ္မားဗွဲမဲ့ မဒ်ကွေးဇော်အွာဂုံ စီကွေးနွံတ်ပညာသန် ဆိုညးကာမြဲမစံင်ယတ်ဂုံတဲ့ သင်ဝံ့ ဟိုကုံဗမ္မားဇော်အွာဂုံရ။ “ယံ့အွာပို၊ ပွမစံင်ယတ် ဂစိုတ်လမျိုသတ္တံဝံ့ ကြံကြညွတ်လောန် သန်သံ့အံ။ ပွမပွင်ကျော်သတ်ဂမ္ဘိုင်ဂုံ လွပညိရအံ” ဗမ္မားဗွဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၈။ ဒု-၅၄၈။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (မင်းမှအခွင့်ကို ရကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုပုဏ္ဏားတို့သည်) အလွန်ရွှင်လန်း ကုန်လျက် မင်းအိမ်မှထွက်၍ ယင်အမှုကို အားထုတ်ကုန်၏။ ထိုအခါ ထိုပုဏ္ဏားတို့၏ အ ကြီးဖြစ်သော ယင်အမှုကိုစီရင်သောပုဏ္ဏား၏ တပည့်လုလင်သည် ပညာရှိ၏။ လိမ္မာ၏။ ထို လုလင်သည် “ဆရာ၊ ဤသို့သဘောရှိသော ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်းသော မသာယာအပ်သော များစွာကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သောအမှုကို မပြုလင့်” ဟုဆရာကို ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၄၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The brahmin said, “Great king, there is danger for you: let us offer sacrifice out of the palace;” and getting his leave to do their pleasure, they came in joy and delight and **began** the work of sacrifice. Now a young pupil of the oldest sacrificial brahmin was wise and learned: he said to his master, “Master, do not cause such a harsh and cruel slaughter of so many creatures.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-257)

- (ကွင်လိုတဲ့) ဗောဓိသတ်ကိုခိုက်ကမ္ဘောန်တုန် တွဟ်နစိင်ကျော်မှာသို့တ်ဂုံ ကာမြဲတ်ရ။ ဗောဓိ သတ် ဆမစိင်ခွင်ပဲ့မှာသို့တ်ဂုံ လက်ထပ်တုံလောန်တဲ့ ပဲ့မစိင်တပဲ့မှာသို့တ်ဂုံ နကိုဉ်ဖျင်ဂုံ ၆ ပါင်တဲ့ ဒဂိုန်ကေတ်သီဥပဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ဒု-၆၆၇။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (သဘော ပျက်၍) ဘုရားလောင်းသည်ကား အလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ သမုဒ္ဒရာကိုကူးခြင်းငှာ အား ထုတ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းကူးစဉ်ပင်လျှင် ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့သည်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရား လောင်းသည် ထိုကာလ၌ ဆားငန်ရေဖြင့် ခံတွင်းကိုဆေး၍ ဥပုသ်ဆောက်တည်သည်သာ လျှင်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ----; but the Great Being, with his servant, **began** to make his way over the sea. For seven days he kept on swimming. Even then he kept the holy fast-day, washing his mouth with the salt water. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-11)

- သွင်ကိုတက်ကွာနှော့တွဲ တြက်ဗွင်လင်ကျိုင်ဗွင်တွဲ သွင်ဂွံဒိုင်ပွဲရာဇာပလ္လင်တွဲ တို့ဗွိုင်ကေတ်အမတ်တံညးဂမ္တိုင်တွဲ တွက်နသုင်သုရာဂ် သွင်ကမ္မိတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သွင်ကုန်ဗစာရဏာရိုင် လိုက်တံညးဂမ္တိုင်၊ --- ဒန်သွင်သဗ္ဗမိတ္တ မကမ္မိတ်သုရာဂ် ညာတ်ကေတ်နမတ်ဒိပ်ဂ်တွဲ “---၊ ညင်(သွင်)ဟံဂွံသုင်သုရာဂ် အဲသ့ညီ” သွင်ကုန်ဂးတွဲ (စေတုရင်ဇရေင်သွင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၆/၁၄၇။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ (မင်းသည်) မြို့ကို တန်ဆာဆင်စေပြီးလျှင် မင်းယင်ပြင်၌ မဏ္ဍပ်ကို ဆောက်လုပ်စေ၍ တန်ဆာဆင်အပ်သောမဏ္ဍပ်၌ ကောင်းစွာဆောက်အပ်သော ထီးဖြူရှိသော ရာဇပလ္လင်၌နေ၍ မှူးမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် သေကိုသောက်အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ သိကြားမင်းသည်၊ --- လူ့ပြည်ကို ကြည့်လတ်သော် သေသောက်သောငှာနေသော ထိုမင်းကိုမြင်၍ (ထိုမင်းကို သေမသောက်ရန်ပြုအံ့ဟုကြံ၍ မင်းအထံသို့လာ၏။) (၅၅၀။ ၈၇-၆၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So he (the king) had the city decorated, and set up a pavilion in the palace yard and taking his seat in this splendid pavilion on a royal throne with a white umbrella raised over it, and surrounded by his courtiers, he **began** to drink. Then Sakka, the king of heaven, said, “-----: I will see that he shall not drink it.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-7/8)

- အကြာကသိုဂြိုပ် ပွဲဌာန်မဗ္ဗန်ညိဂ် (သွင်ဝါသုဒေဝ)သတိက်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလသွင်ဝါသုဒေဝ မသွိုက်ဒိုင်ဂ် လွဲဗွဲ ဇရာဂးယျ ဂဇှင်ကျင်စိုပ်ကသိုဂြိုပ်ဂ်တွဲ “ပွဲကသိုဂြိုပ်ဂ် ကွိုက်ဂြိုပ်မတန်နွံဒိုင်ရ” လွဲဗွဲတွဲ နကုဗ္ဗုဟ်ဇှင်တူဗျာဏာ အာဒးဇိုင်သွင်ရ။ “လေင်ကေ့ရ” ရဲဝံသွင်ဂး “မူရညးဗွဲ မဝူအဲဂးရော” ရဲဝံ(သွင်)ကော်ဂး။ ပွဲမဟိုတ်ဂ် ဒန်မတူဒီးမိုဟ် လွဲတီတွဲ ဖေက်တဗွဲမလောန်တွဲ ကမ္မိတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၄။ ၇-၈၈။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ (ဝါသုဒေဝမင်းသည်) တစ်ခုသောချုံထဲ၌ အိပ်၏။ ထိုအခါ ဝါသုဒေဝမင်းကြီးကို ဇရာမည်သော တစ်ယောက်သောမုဆိုးသည် ချုံလှုပ်သည်ကိုမြင်၍ “ဤချုံ၌ ဝက်သည်ရှိသည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် လှံကိုလွှတ်လိုက်၍ (မင်း၏)ခြေ၌စူး၏။ “အဘယ်သူသည် ငါ့ကိုထိုးသနည်း” ဟုဆိုလတ်သော် လူကိုထိုးမိသောအဖြစ်ကိုသိလျှင် (မုဆိုးသည်)ကြောက်သည်ဖြစ်၍ ပြေးခြင်းငှာအားထုတ်၏။ (၅၅၀။ ၈-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ He (the king Vasudeva) lay down in the shelter of a bush, -----. A huntsman (his name was Jara, or Old Age) noticed the bush shaking. “A pig sure enough,” thought he; he threw a spear, and pierced his feet. “Who has wounded me?” cried out Vasudeva. The huntsman, finding that he had wounded a man, **set off** running in terror. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-57) (set off = to start to go somewhere/ Longman Dictionary) (set off running = began running)

တင်သဗ္ဗိ။ ကောန်မန်ဂမ္တိုင်ခေတ်တူဏအ် မဟိုချူတ်ဒိုင် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စသည်’/ ‘စတင်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “to begin”/ “to start” ဝွံဂ် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဂ် ဝေါဟာရ မန်ညံ့ညံ့ဟံ့သေင် ပိုမကေတ်ဂွံစကာဒိုင် မဒ်ဝေါဟာရမကျင်နူဗွာရောင်။ ဝေါဟာရပိုမန် နွံဂြိုင်သန်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဟေင်ဒိုတဲ့ ဗွဲတွေင်ပွဲမချူလိက်မန်ဂ် ပွမချူစကောတ်ဒိုင် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် အဲဟံမိက်ကိုစကော
ရ။ ညးမဟံဂွံကတ်လူတ်လပ် လိက်ပတ်မန်တြေတအ်ဂ် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် ညးတအ်ဝေင်ပါဟံ
လေပ်တဲ့ မဒးစကောတ်ဒိုင်အိုတ်ရောင် ဂွံညာတ်ကေတ်ရ။ ဂလာန်စပ်အာတဲ့ နဲဂွံဝေင်ပါဝေါဟာရ ‘စ’
ဣအ်ဂ် အဲမိက်ဂွံတိတ်ဟိုပျး သွပြာကတ်ကိုညိရ။

- မွေးခါစကလေး/မွေးကင်းစကလေး (မန်/ ကောန်ဇုတ်ဆဂံစံင်)
- ယခုသူအလုပ်ဆင်းခါစဘဲ ရှိသေးသည် (မန်/ လှုပ်ချေံဆဂံလုပ်ကလောန်ရ)
- အစနှင့်အဆုံး (အရင်းနှင့်အဖျား) (မန်/ တမ်ကိုက္ကောတ်)
- အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး (မန်/ တမ်၊ ဒေါဝ်၊ ကောတ်)
- နှစ်စပိုင်း/နှစ်ဦးပိုင်း (မန်/ တမ်သွာံ)
- အစဦးဆုံး (မန်/ တမ်အိုတ်။ ကိုပ်ကောတ်အိုတ်။)
- ဝက်သားကြက်သား အစရှိသောဟင်းလျာ (မန်/ သွမဟံကိုဖျုန်ကိုက်ဖျုန်စာင်)
- ပုဆိန်၊ ခါး၊ လွှ အစရှိသည်တို့ကို ယူလာပါ (မန်/ မဟံမဲမြဂတေက်တအ်ဂ် ကေတ်နင်ညိ)
- “ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော” အစရှိသောဂါထာပုဒ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဤဒေဝဓမ္မဇာတ်
ကို မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူသည်။ (မန်/ ဒေဝဓမ္မဇာတ် ဂါထာမူတမ်ဇေံ “ဟိရိ
ဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော” ဂ် ကျပ်တြဲတံရ။)
- ကျွန်တော်ဆယ်တန်းအောင်ပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ခလေ့လာသည်။ (မန်/ အဲအံင်အာဘာ
စ်တန်တဲဂ် အဲပွဲကတိလူတ် (ဝါ) ကမြဲကတိလူတ် ဘာသာအင်္ဂလိက်ရ။)
- ဆွမ်းဘုဦးပြီးသည်၏အဆုံး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် တရားတော်ကို စ၍ဟောကြားတော်မူ
သည်။ (မန်/ ပွဲလအိတ်မကိုပိုန်တဲဂ် ကျပ်တြဲကမြဲတံရ။)
- ထိုမိကျောင်းသည် ပါးစပ်ကို ခ၍ဟလိုက်သည်နှင့် သူ့မျက်လုံးမှိုတ်သွားသည်။ (မန်/ ဟံ
ကျပ်ဟာပင်ဗက် မတ်ဇေံဗွေက်အာရ။)
- ပြကိုဟ်ခုဒ္ဒကနိကဲ သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်စောဒေက်ပိ မဟံအပဏ္ဏကဇာတ် ဇူကနိပါတ်
မဒ်တမ်အိုတ် ကျပ်တြဲမတံရ။ (တမ်အိုတ် = အစဦးဆုံး)
- ယနေ့မှစ၍ ငါသီလစောင့်စည်းပါတော့မည်။ (မန်/ ပတုဒ္ဒါနူတဲဂွံတဲ့ အဲမင်မဲဝေင်သီလရ။)
- ထိုရွာမှစ၍ ရှေ့သို့သွားလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံနယ်နမိတ်သို့ ရောက်မည်။ (မန်/ ပတုဒ္ဒါနူကွာန်
ဂ်တဲ့ အာဂတတေံမွး လုပ်စိုပ်အာတွံတိဒုင်ဇုင်သေံရောင်။)
- မန်နိုင်ငံပျက်သည်မှစ၍ မန်စာပေသည် အရောင်အဝါမှေးမှိုန်ကျဆင်းလာသည်။ (မန်/ ပတုဒ္ဒါ
နူဇုင်မန်လိုတဲ့ လိက်ပတ်မန်ဂ် လျးအရင်အဲခြေံကျင်ရ။)
- ကမ္ဘာဦးအစမှ လူဖြစ်လာသလား။ (မန်/ မှိုဟ်ဒ်ကျင်နူဒတန်ကပ်တေံသွးဟာ။)
- သူတစ်ပါးမပြောမီ သူအရင်စပြောသည်။ (မန်/ ညးသ္မာင်ဟံဂွံဟိုမဲသ်ဏီ ဇေံဟိုတိုန်ကိုပ်
ကောရ။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဇုင်အမေရိကာန်)

- သဘောဆွမ်းတော်တင်ခြင်းဟူသော မွန်လူမျိုးတို့၏ဓလေ့သည် ဘယ်ကာလမှ စတင်ခဲ့သနည်း (ဝါ) အစပြုခဲ့သနည်း။ (မန်/ အခိုက်ဂကူမန် ပွမဗင်သျှတ်ကွင်ဝံ နူကာလလှီမွဲ မကြက်ကွင်ရော။)

ရိုင်ဂလာန်ဥပမာဂမ္ဘိုင် မပွတ်ထွေးကိုလပ်ဗွဲလတူဝံတဲ နဲဝံဝင်ပိတ်ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် ညးမလူတ် တအ်ကွေးစိုတ်အိုတ်ရောင် အဲပွတ်ကေတ်ရ။ လျှဟ်ဝံ ဝေါဟာရမန် ‘ကမြ’ ဝံဂ်လေဝ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စသည်’/‘စတင်သည်’/‘စၼ်ပြုလုပ်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် “to start”/ “to begin” စကာမာန်ကိုရောင် ဝံတီကေတ်ပွန်တဲ ဝေါဟာရမန်ပို လှဲလးဂြိုင်တိုန်ကွင်ရ ဟံ့သေင်ဟာ။

- တို့ဗပိုင်ကေတ်သင်ဂမ္ဘိုင်တဲ (ကျက်တြ)စကိုပိုန် လျှုသွာရတ်ဂ်ရ။ ကိုပိုန်တဲတဲ နရမျှင်ညင်ရ် ဗတင်သဲဂ် ကျက်တြဲကမြအနုမောဒနာရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၄။ ဒု-၁၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းသဃာန်ခြံရံလျက် ထိုမဏ္ဍာပ်သို့ ကြွတော်မူ၍ နေတော်မူ၏။ လူတို့သည် အလှူကြီးကိုပေးကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးသော် သာယာစွာသောအသံတော်ဖြင့် အနုမောဒနာပြုတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ The Master with his company went and took their seats there. Everybody gave generously to them. After the meal was over, the Master in a voice sweet as honey returned thanks to them. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-229/230) (ဝေါဟာရမန် ‘ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် ပွဲမုဗွာကို ပွဲမုအင်္ဂလိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဟံ့ပြာကတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စတင်သည်’၊ အဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် ‘to begin’ မဒ်ရောင် အဲစိုတ်ရ။)

ကမြ — ဒယှ်တှ်။ ပြာကတ်။
ကျော်ကြားသည်။ ကျော်စောသည်။
to be famous, to be well-known

ဝါကျပယိုဂ်မွဲ မထွေးလပ်ဗွဲသွင်ဝံ ပွဲဘာသာမန်ဂ် ကျက်ဇော်အစွောံစကာလင် ဝေါဟာရ ‘ဒယှ် ကမြ’ တဲ ပွဲဘာသာဗွာဂ် (ညောင်ကန်ဆရာတော်)စကာလင် ဝေါဟာရဗွာ ‘ကြေးကြော်’ ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် ဝေါဟာရမန် ‘ဒယှ်ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုဝေါဟာရဗွာ ‘ကြေးကြော်’ ဝံ ရောင် အဲဟံ့စိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန် ‘ဒယှ်ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် အဲစိုတ်ဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ပျံန့ကျော် ကြားသည်’/ ‘ကျော်စောသည်’၊ “to be famous”, “to be well-known” မဒ်ရောင်။ ဗွဲ အဓိပ္ပါယ်ဣအ်ဂ် ပွဲအဘိဓါန်အွာလီဒေဂ် ထွေးလပ်ဟံ့မွဲ ဒေက်ဒိုင်ရ။

- ညးကျွံဗဒ်သဘင်မဇော် ဒယှ်ကမြ အလုံချင်ဗာရာဏသီရ။ ကာလဂ် အိုတ်မိုဟ်ဒေဝတ်နာသ ပပ်တံဂ် ပရုပ်မိုဟ်တဲ ကျင်ဗိုသဘင်ဂ်။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၄။ ပ-၄၃၅။ အစွောံ။) (ဒယှ်ကမြ အလုံချင်ဗာရာဏသီ = ဗာရာဏသီပြည်လုံးအနံ့ ကျော်ကြား၏။) ပွဲမုဗွာ/ ဗာရာဏသီ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ပြည်၌ ပွဲလမ်းသဘင်ကို ကြွေးကြော်သည်ရှိသော် ကြီးစွာသော ပွဲလမ်းသဘင်သည်ဖြစ်၏။ များစွာကုန်သော လူတို့သည်၎င်း၊ နတ်၊ နဂါး၊ ဂဠုန် အစရှိသည်တို့သည်၎င်း ပွဲသဘင် ကြည့်အံ့သောငှာ စည်းဝေးရောက်လာကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ A great multitude gathered together in Benares to keep festival. Crowds of men and of gods, of serpents, and garulas, came together to see the meeting. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-10) (ဝေါဟာရမန် ‘ကမြ’ ဒွဲဝွဲဝှ် ပဲ့မူဗျာကို ပဲ့မူအင်္ဂလိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ပွဲပြာကတ်ရ။)

- (ဗောဓိသတ်)သွိုင်ဝွံ ပတလပညာလောန်ထောန်ရောင်၊ ဒယှ်ကမြဒိုင် အလုံဇမ္ဗုဒိပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၇။ ပ-၇၄၀။ အစွောံ။) ဗတ်ဗျာ/ ဘုရားလောင်းမင်းသည် အလွန်ထက်သော ပညာ ရှိဖြစ်၏။ ပညာရှိသောအဖြစ်သည် အလုံးစုံသော ဇမ္ဗုဒိပ်ကို နှံ့၍ကျော်ကြား၏။ (သုတေသီ)
- ကုသိသွာန်သွိုင်ကုန်ရ၊ “ယွံမရာတ်သွိုင်ကုန်၊ သွိုင်ကလိင်ကိုသွိုင်အသက စွေဟ်ရင်သွိုင် ညး ရှ်ကျ ညးဂှ်ဇူးရော သွိုင်ကုန်ဟိုကိုပိုဝှ်မိင်ညီ” ကုသိဂး။ “ယွံနာဲပိုကုသိ၊ သွိုင်ကလိင်ဝှ် ပ တုအနဘ် မကမြတိုန်အာစိုပ် သွိုင်တာဝတီတေရောင်အံ။ ညးဂှ် ဒုင်တဲသွိုင်ကလိင်မာန်ရော။ သွိုင်ကလိင်ဇူး သွိုင်အသကကျရ” သွိုင်အိန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၀။ ဒု-၁၂၅။ အစွောံ။) (ဗတ်ဗျာ/ ရသေ့သည် သိကြားမင်းအားမေး၏။ “သိကြားမင်း၊ ကာလိင်မင်းနှင့် အသက မင်းတို့ စစ်ထိုးလတ်သော် အဘယ်သူသည်နိုင်၍ အဘယ်သူသည် ရှုံးလတ္တံ့နည်း။ သိကြား မင်း၊ ငါတို့ကိုကြားလော့” ဟုရသေ့သည်မေး၏။ “ရှင်ရသေ့၊ ကာလိင်မင်းသည်ကား အာ နဘော်ကြီးမားသူဖြစ်၏။ တာဝတီသာနတ်ပြည်သို့တိုင်အောင် ပျံနှံ့ကျော်ကြား၏။ အဘယ် သူသည် ကာလိင်မင်း၏လက်စွမ်းကို ခံနိုင်လတ္တံ့နည်း။ ကာလိင်မင်းသည် အောင်လတ္တံ့။ အ သကမင်းသည် ရှုံးလတ္တံ့” ဟုသိကြားမင်းဆို၏။ (သုတေသီ)

(((((((((((((())))))))))))

‘ကမ္ဘောန်’ ကျောံ ‘ကလောန်’

‘ကမ္ဘောန်’ ကျောံ ‘ကလောန်’ ဝေါဟာရမန်ခါဏအ်ဂှ် လအာအဓိပ္ပါယ်ဗျေံကို ဒွဲစကောဗျေံကို တုပ် သွဟ်ဒှ်မ္ဗဲရဟာ? သာ်ဂှ်ပွဲသေင်မူး ဒွဲဗျေံတွေင်တဲညးသ္မာန် နွံကိုဟာ? ပိုထေက်ကိုဒးဂြိုက်ဂှ်စီစတ် ရံင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်’ ဝှ် ပဲ့အဘိဓါန်အ္စာဟာလီဒေဂှ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. work; royal attendants, female attendants ရ။ ‘ကမ္ဘောန်မောင်မှ’ ဝှ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် concubines ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလောန်’ ဝှ်ပွန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. work, employment ရ။ ‘က

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

လောန်ကမေတ်’ ၎် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. labour, serious work ရ။ ‘ကလောန်ဇိက်ဗွိုက်’ ၎် ကို ‘ကလောန်တမေတ်’ ၎်ကို ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် n. business, occupation ရ။ လညာတ် အဲတုန် ‘ကလောန်ကမေတ်’ ကို ‘ကလောန်တမေတ်’ ၎် တုပ်တုပ်ရ။ ဆအခပ်(က)ကိုအခပ်(တ) နဲချူအခပ်မတုတ်အာညိရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရဓါ ‘ကမ္ဘောန်’ ကောံ ‘ကလောန်’ ၎် ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ တုပ်သွတ်ဒ်ဗွဲလဝ်နွံ ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ မတေင်နုရင်သ္မာန်လဝ်နွံရ။ ဣဝ်ဒွဲစကောတ် ‘ကလောန်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်။ work, a job, employment, business, practice, livelihood)၎် စုတ်စူးချူတ် ‘ကမ္ဘောန်’ မာန်ကိုလဝ်။ ဣဝ်ဒွဲစကောတ် ‘ကမ္ဘောန်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ ကိုယ်လုပ် မောင်းမ။ royal attendants, female attendants, concubines)၎် စုတ်စူးချူတ် ‘ကလောန်’ ဟံ့ဝံ့ရ။ ဟိုမ္မဲနဲတုန် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ‘အလုပ်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် work, employment, business, a job ၎် ဝေါဟာရဓါ ‘ကမ္ဘောန်’ ကောံ ‘ကလောန်’ ၎် စကောမာန်သိုဓါ သ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွတ်ဒ်ဗွဲရ။ ခိုန်ဂ်လဝ် ‘ကလောန်’ ဝံ့ဟေင် အ္ဘာကဝိမန်တမ္ဘာတအ် ချူစ ကာဗျိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်’ ၎်တုန် ဗွဲအဓိပ္ပါယ် (အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ ကိုယ်လုပ် မောင်းမ။ royal attendants, female attendants, concubines)၎်ဟေင် ညးတမ္ဘာချူစကောတ်အိုတ်ရ။

ဒွဲစကောလဝ် ‘ကမ္ဘောန်’ (ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ‘အလုပ်’) အဲဝံ့ဆိုညာတ်လဝ် ဆဓါဒွဲနွံ၎် အဲပွိုတ်ထွေး ဣဗွဲသွတ်ဝံ့ရ။

- ဗောဓိသတ်ပို ဒ်ကောန်ဒိုက်ဂတ် သုတနဂးယျ။ မဇကုဟံ့မ္မဲတဲ ဇကုဗောဓိသတ် လိင်ကျောန် ကမ္ဘောန်ညးတဲ ဝံ့ဒြပ်ညိညတဲ ဝံ့ကျောန်စိုတ်ဗွဲမဇကုတဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၈။ ဒု-၄၅၁။ အစွောံ။) (လိင်ကျောန်ကမ္ဘောန်ညး = လိင်ကျောန်ကာညး = သူရင်းငှားလုပ်သည်။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဆင်းရဲသောအမျိုးဖြစ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းအား သုတနဟူသော အမည်ကို မှည့်ကုန်၏။ ထိုဘုရားလောင်းသည် အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် သူရင်းငှားလုပ်၍ မိဘတို့ကိုမွေး၍ အဖသည် သေသည်ရှိသော် အမိကိုမွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၂၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ ----- the Bodhisatta was born in the family of a poor householder; they called his name Sutana. When he grew up he earned wages and supported his parents: -----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-201)
- ဆိုဗောဓိသတ်တဲ “ကျင်လိင်စဂ် လိင်ဝံ့ရ” သေဗ္ဗီဟိုရ။ ဗောဓိသတ်တုန်ဂ် ပတဝ်နုဂ်တဲ ညောင်စိုတ်ဟံ့ဂးရ။ ယးပြဟ်ကျိတဲ ပြာတ်တိတ်အာဋ္ဌာန်ကမ္ဘောန် ကျောန်စိုတ်တဲ သင်တဲကလောင်စရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၆၀။ အစွောံ။) (ဋ္ဌာန်ကမ္ဘောန် = အမူလုပ်ရာနေရာ။ အလုပ်လုပ်ရာနေရာ။) ပွဲမူဗွာ/ “အမောင်၊ ကောင်းပြီ၊ မိမိအေကိုသိ၍ အမူကိုပြုလော့” ဟု (သူဌေးကြီး)ဆို၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုအခါမှစ၍ ဆိုဆုံးမလွယ်သည်ဖြစ်၍ အ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

သက်ကိုစွန့်၍ မိမိပင်ပန်းခြင်းကို မရေတွက်မှု၍ ထိုသူဌေး၏ အလုံးစုံသောကိစ္စတို့ကို ပြု၏။ စောစောကလျှင် အမှုလုပ်ရာသွား၍ ညမှပြန်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၂၄/၄၂၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ “Very well, my good man, you can **work** for me and arrange about your wages.” Thenceforth the Bodhisatta did all the merchant’s **work** meekly and heartily, without a thought of his own weariness; he went early to **work** and came back at evening. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-266)

ကလောန်။ ကလောန်ကမေတ်။ ကလောန်ကောင်ကာ။

— အလုပ်။ အလုပ်အကိုင်။ လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း။

work, business, employment, a job, livelihood

ဝေါဟာရမန် ‘ကလောန်’/ ‘ကလောန်ကမေတ်’ / ‘ကလောန်ကောင်ကာ’ မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အလုပ်’/ ‘အလုပ်အကိုင်’ / ‘လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် work, employment, a job ၎် ညးတမ္ဘာစကာလဝ် နွံဒုတဲမဂ္ဂိုင်ရ။ ပယိုက်ဂမ္တိုင် အဲမပွတ်ထွေးလဝ်ဗွဲသွပ်ဝံ့ ဩဝ်လုတ်ရံင်ညိ။

- ဗောဓိသတ်ဒ်ပွဲဂကူသဝ် နကလောန်သဝ်ဟေင် မဒွေတ်ဂယိုင်လမျီုရ။ ပွဲကာလ၎် ငြုံကိတ်စုတ်ညးဇူးပိုတ်မဲ့၊ ကလောဂမ္တိုင်ဟံဟိုတ်မဲတဲ ကော်နင်သဝ်ပရဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၆၉။ ပ-၂၁၆။ အစွောံ။) (ဂကူသဝ် = ဂကူအွာသဝ်။/ ကလောန်သဝ် = ကလောန်အွာသဝ် မဝီစယဲ။) ပဲ့မှုဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် အဆိပ်ကိုဖြေတတ်သော အမျိုးဖြစ်၍ ဆေးကုသော အမှုဖြင့် အသက်မွေး၏။ ထိုအခါ တယောက်သော ဇနပုဒ်၌နေသောလူကို မြွေသည်ကိုက်၏။ ထိုလူ၏ဆွေမျိုးတို့သည် မေ့လျော့ခြင်းကိုမပြုမူ၍ လျင်စွာဆေးသမားကို ဆောင်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၁၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ ---- the Bodhisatta was born into a family of doctors skilled in the cure of snake-bites, and when he grew up, he practised for **a livelihood**. Now it fell out that a countryman was bitten by a snake, and without delay his relatives quickly fetched the doctor. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-168)
- (ဗောဓိသတ်)ဂဇွေင်အာ ညာတ်မင်ဗွဲဘိဗ္ဗသေဏဒလင်ဒိုင်တုတ်တဲ “နဲပိုမု၎်ကိုရုပ်သံမဖိုသံ ဝံ၎် တုတ်တွ၎်ကလောန်မယုတ်သံဝံ့ မကွောန်စရောင်ဟာ” သွာန်ရ။ “မဝံ၎်ယိုင်လဝ် လမျီုအဲ၎် အဲဟံလုပ်ကလောန်တို့တဲ အဲမွဲကွောန်ရ” မင်ဗွဲဂး။ “ပဲ့ကလောန်သဝ်ဝံ့ လွကွောန်ညိရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၈၀။ ပ-၂၅၉။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) တယောက်သော ဘိဗ္ဗသေနမည်သော ရက်ကန်းသည်၏ ရက်ကန်းရက်ရာအရပ်သို့ သွားပြီးလျှင် ထိုဘိဗ္ဗသေနနှင့်တကွ နှုတ်ခွန်းဆက်ခြင်းကိုပြု၍ ---။ “(အဆွေ)၊ သင်သည် ဤသို့သဘောရှိသောကိုယ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ဤယုတ်သောအမှုကို အဘယ့်ကြောင့်ပြုသနည်း” ဟုမေး၏။ “အသက်မွေးခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ပြု၏” ဟုဆို၏။ “အဆွေ၊ ဤအမှုကို မပြုလင့်။ ---။” (၅၅၀။ ပ-၃၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ So he (the Bodhisatta) betook himself to the weavers’ quarter, and

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

there spying a huge weaver named Bhimasena, saluted him, asking the man's name. "Bhimasena is my name," said the weaver. "And what makes a fine big man like you work at so sorry a trade?" "Because I can't get a living any other way." (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-204)

- သင်္ဃုမ္ပရံ ပဲ့ကွာန်ကံ မမိက်ကိုကလောန်သင်္ဃိညှိယှိ ဟံ့ကလိဝံ့တဲ ခဲတိတ်အာနူကွာန်ကံတဲ ခဲပြာပ်အာဇရေင်ဒြသံ ကောန်နွာ်တံမဝေင်ဒွင်ဂ်ရ။ ပဲ့အကြာဂါပ်ဒြသံဂ် ဖြံဇာတ်မဲ့ ကျိပ် ပွိတ်လဝ်တဲ သွိက်ဒွင်ဂ် သင်္ဃုမ္ပရံညာတ်တဲ “ပဲ့ကွာန်တေဂ် မမိက်ကိုကသပ်ညိညှိ အဲဟံ့ ကလိဝံ့တဲရ။ အဲဂိကောန်နွာ်တံဝံ့တဲ အဲညှိဖြံဇာတ်ခဲတဲ အဲသွေံကသပ်ညိညှိရောင်” ချပ် တဲ —။ (၅၅၀။ ၆-၃၆၇။ ၃-၃၃၅။ အစွေံ။) (ကလောန်သင်္ဃိ = ကလောန်အာသင်္ဃိ။ ကလောန်ဝီယဲ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ တစ်ယောက်သော အားနည်းသော ဆေးသမားသည် ရွာ၌ တစ် စုံတစ်ခုသော အမှုကိုမရဘဲ ထွက်လတ်သော် ထိုအရပ်သို့ရောက်၍ သစ်ခွကြားမှ ဦးခေါင်း ကိုထုတ်၍ အိပ်သောမြွေကိုမြင်၍ “ငါသည် တစ်ခုသောရွာ၌လည်း တစ်စုံတစ်ခုကိုမရ။ ဤသူငယ်တို့ကို လှည့်စား၍ မြွေကိုက်စေ၍ ဆေးကု၍ တစ်စုံတစ်ခုကိုလျှင် ယူအံ့” ဟုကြံ ၍ —။ (၅၅၀။ တ-၇၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A poor old doctor at that time who had no **practice** strayed out of the village to this spot, and saw a snake asleep in the fork of a tree, with its head tucked in. He thought, “There is nothing to be got in the village. I will cajole these boys and make the snake bite them, and then I shall get somewhat for curing them.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-133)
- သိုင်ဗာရာဏသီ ဒးဂှပ်ကိုဖျုန်ဒြဲသန်၊ ဟံ့ဝံ့ဖျုန်ဒြဲတဲ သိုင်ဟံ့ဟပ်ပင်ရ၊ မွိတ်ညးကွာန်တံ ညးဂမ္တိုင်ဂ် သွးဗက်ဒွင်ဒြဲရိဟ်ဟ်တဲရ၊ ကလောန်ကောင်ကာ သိုက်ကွာန်စဟံ့ဝံ့တဲ သာ်ဝံ့ ညးဂမ္တိုင်ချပ်ရ၊ “ယံ့မွဲးတံ၊ ပဲ့ဥဒျာန်ဂ် ညာ်ကို ကွတ်ကို ပိုစီရေင်တိုဝီလဝ်တဲ ဒြဲမဂ္တိုင် ပို သွာဒီနင် ပျောပ်လဝ်ပဲ့ခရိုင် ဒပ်လဝ်တရင်တဲ ပိုဒိုန်ကိုသိုင်ရ” သာ်ဝံ့ချပ်တဲ—။ (၅၅၀။ ၆-၁၂။ ၁-၄၁။ အစွေံ။) (ကလောန်ကောင်ကာ = အလုပ်အကိုင်။ လုပ်ငန်းကိုင်ငန်း။) ပဲ့ မူဗ္ဗာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် သမင်သတ်ခြင်းအမှု၌ လေ့လာ၏။ အမဲနှင့်ကင်း၍ ထမင်းမ စား။ လူတို့အမှုကိုဖျက်၍ ခပ်သိမ်းသောဇနပုဒ်သူတို့ကို စည်းဝေးစေ၍ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း သမင်သတ်အံ့သောငှာ သွား၏။ လူတို့သည် “ဤမင်းကြီးကား ငါတို့အမှုတို့ကို ဖျက်၏။ ငါတို့သည် ဥယျာဉ်၌ သားတို့၏အစာကိုထား၍ ရေကိုပြည့်စုံစေ၍ များစွာကုန်သောသား တို့ကို ဥယျာဉ်သို့သွင်း၍ တံခါးဖွဲ့၍ မင်းကြီးအား အပ်နှင်းရကုန်သော် ကောင်း၏” ဟုကြံ ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၁-၇၆/၇၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In those days the king of Benares was passionately fond of hunting, and always had meat at every meal. Every day he mustered the whole of his subjects, townsfolk and countryfolk alike, to the detriment of their **business**, and went hunting. Thought his people, “This king of ours stops all our **work**. Suppose we were to sow food and supply water for the deer in his own pleasaunce, and, having driven in a number of deer, to bar them in and deliver them over to the king!” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-39)

- ထေရ်သာရိပိုတ်တုန်လေဝ် ဆည်းမကျွင်စိုပ်ဇကုတိုက် ပုဂ္ဂိုလ်ဒုဿီလတံက်ကို တမ္မာလူတံက်ကို ဆမညာတ်ညးတဲ ကိုဒဂိုန်သီမသုန်အိုတ်ရ။ ဂ်ပုဂ္ဂိုတမ္မာလူတံက် ညံတံဟံဂံင်စေ့စးဂလာန် ထေရ်တဲ ညံတံဒးဒဂိုန်ကေတ်သီဂ်ရ။ ဒဂိုန်ကေတ်တဲ ညံအာနူဂ်တဲ ညံလေဝ်ဟံမင်မွဲသီဂ်ရ။ ညံထေဝံကျွဲပုန်ရ၊ အတိုင်ကလောန်ကေင်ကာ ညံတံက် ညံဒေတ်တံအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၆။ ဒု-၃၀၁/၃၀၂။ အစွေံ။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် လာတိုင်း လာတိုင်းကုန်သော မုဆိုး၊ တံငါ အစရိုကုန်သော ဒုဿီလတို့အား မြင်တိုင်းမြင်တိုင်းလျှင် “သီလကိုယူကုန်လော့၊ သီလကိုယူကုန်လော့” ဟုဆို၍ သီလကိုပေး၏။ ထိုသူတို့သည် မထေရ်အား ခံညားသည်၏အဖြစ်ကြောင့် စကားကို ဖျက်ဆီးအံ့သောငှာ မဝံ့၍ သီလကိုယူကုန်၏။ ယူပြီး၍ သီလကို မစောင့်ရှောက်ကုန်။ မိမိတို့၏အမှုတို့ကိုသာလျှင် ပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ That elder (Sariputta), they say, when wicked folk came to him, such as hunters, fishermen and the like, laid down the moral law to them, and any others that he might see from time to time, saying, “Receive ye the law.” Through respect for the elder, they could not disobey his words and accepted the law, but failed to keep it, and still followed each after his own **business**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-113)
- ပွဲချင်သာရဂ်ဂ် သမ္မေဟ်မွဲ ညံမသိပ်ဂြိပ်ကျပ်လျှိုန်ရ။ ကောန်တြုံသျှိုက်ခဲမွဲ ချိုတ်အာတဲ သမ္မေဟ်ဂ် ယဲပုန်ပွဲကောန် ရာန်သကိုတ်တဲ ဟံဟာပ်ပင် ဟံသုင်ညှ် ပွဲကလောန်ကေင်ကာ ဇိက်ဗူ ဟံ့ပွဲစီရေင်ရ။ ပွဲမသီကွီကျပ်ဂ် ဟံ့ဂွံအာသက်သက်တဲ ယံတ်ကိုကောန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၉။ ၇-၃၁။ အစွေံ။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ သာဝတ္ထိပြည်၌ တစ်ယောက်သောသူကြွယ်၏ ချစ်လှစွာသောသားသည် သေသတတ်။ ထိုသူကြွယ်သည် သား၌ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ရေလည်းမချိုး၊ ထမင်းကိုလည်းမစား၊ လယ်လုပ်ကုန်သွယ်ခြင်း အစရှိသောအမှုတို့ကိုလည်း မစီရင်၊ မြတ်စွာဘုရားထံ ခစားခြင်းငှာမသွား။ ---၊ အဖန်တလဲလဲ ငိုမြည်တမ်း၏။ (၅၅၀။ တ-၆၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At Savatthi, we learn that death took a beloved son of a certain landowner who used to wait upon the Buddha. Afflicted with grief for his son, the man washed not and ate not, and neither went about his own **business** nor waited upon the Buddha, only cried, “O my beloved son, thou hast left me, and gone before!” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-37)
- ကာလမပရံဒြပ်ဂ် “စါစွဲမတန်ဂွံရ” အတိပဏ္ဍိတဂး။ “ယံ့သဟာဲ၊ ပိုညးစါဂ် တမ်ဒြပ်ကို ကွီကို ဂ်ကို သွံရာန်ကလောန်ကမေတ်ဂ် တုပ်သွဟ်ရေင်။ မူဟိုတ်တုအဲမဂွံစါစွဲရော” ပဏ္ဍိတဂး။ “ယံ့သင်ဃာတ်၊ ယမုတုအဲဂ် ပဏ္ဍိတကို၊ ယမုအဲဂ် အတိပဏ္ဍိတရေင်။ ဟိုတ်အဲမဒ်အတိပဏ္ဍိတဂ်ရ ယမုအဲ အခပ်ဂြိုင်အာဂ်ရ အဲမတန်ဂွံစါစွဲဂ်ရ” အတိပဏ္ဍိတဂး။ (၅၅၀။ ၉-၉၈။ ပ-၃၀၃/၃၀၄။ အစွေံ။) (ကလောန်ကမေတ် = အလုပ်အကိုင်။)

- ညးမွဲဒိုဟ်တရ်ဂရဲရော။ မိကိုမစါ မက္ကွါဒိုက္ကာဂ် မဒိုဒိုဟ်ဗွဲက်ရ။ အစာဂ် ဒိုဒိုဟ်သမ္မုင်ကျာမပြဲ ရ။ ကောန်သမ္မာ ဒိုဗဝက်ကရဲကုဂ် ဒိုဒိုဟ်ပလိုတ်ရ။ မိတ်ထမိက်မပြဲ သိုက်သုဟ်ဒိုက်သုဟ် ဂ် ဒိုဒိုဟ်သွင်ကျာရ။ ဒိုက်သ္တဲကလောန်ကော့တိဂ် ဒိုဒိုဟ်သွင်ရ။ ရတ်ပိပြဲကာဂ် ဒိုဒိုဟ်လ္လဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၇။ ဒု-၃၆၈။ အစောံ။)
- ဗောဓိသတ်ပို ဒိုပြောဟိတ်သိုင်ဗာရာဏသီ သိုက်ဂံဝံစတ်သီလကုတဲ ထပ်သ္တဲကလောန်စုံ လပ်လ္လဲဂုတိုဂ် လိုဟ်တဲဂိုင်ကေတ်တဲ ပွဲမရနက်ကိုပိတဲဂ် ကမ္မတ်ရဇိုဂးတဲ ညေရပ်ဏာထွဲ ကိုသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၀။ ဒု-၂၂၉/၂၃၀။ အစောံ။) (သ္တဲကလောန် = ညးမက္ကောန်က လောန်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဗာရာဏသီမင်း၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရား လောင်းသည် မိမိသီလကို စုံစမ်းလိုရကား သုံးရက်ပတ်လုံး ရွှေပန်းထိမ်သည်၏ပျဉ်မှ အသ ပြာကို ယူ၏။ ဘုရားလောင်းကို ခိုးသူဟုဖမ်း၍ မင်းအားပြကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ In testing his virtue he for three days took a coin from the royal treasurer’s board. They informed against him as a thief, and when brought before the king, he said: ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-67)
- သပ်ကွဲထိုင်၊ ဃမာတ်ဂိုင်ဖဲ။ ဗမ္မးဟံ့ကို၊ မုါသ္တု။ ဓဇဲကွဲာ်၊ ရုပ်ဖျုဇက်ပွောန်။ ပါန်မုတ်စုံ ပွတ်၊ သ္တုတ်ကော့ကလောန်။ ပါန်ခိကွဲာ်လောန်၊ ဟံ့ဖျောန်အခပ်။ ပါန်မတ်ကော့တောင်၊ စိုတ် ယောင်ဂပ်။ ပါန်မိတ်ဟံ့စပ်၊ ထစိုန်လပ်ပွဲ။ ---။ (လိက်မိပတ္တစာရီ/ နဲထပ်စိုပ်။) (သ္တုတ်ကော့ကလောန် = ဒိုအံကော့ကလောန်)

ကလောန်။ ကလောန်တဲ။ - ‘လက်မှုပညာလက်ရာ’ ၊ ‘အလုပ်လက်ရာ’ (handiwork)

‘ကလောန်’/ ‘ကလောန်တဲ’ မွဲအမိပ္ပါယ်ဗ္ဗာ ‘(လက်မှုပညာ)လက်ရာ’၊ မွဲအမိပ္ပါယ်အေင်လိက် (“someone’s) handiwork” ဂ် အဲပွိတ်ထွဲဏာကိုရ။

- ဇမ္ဗော်မောတ်ထပ်ဂ် လုပ်အာတဲ ညာတ်ရုပ်ဂ်တဲ သလေ်ဂးဗြဲအဆေပ်သွင် မကျင်ဖလိုင်ကို စိုတ်ဗောဓိသတ်ဝွဲရောင် ချပ်တဲ ဟံ့ဂိုင်ကေတ်တဲ တိတ်ကျင်ရ။ “ယံ့ကောန်တု၊ ပွဲဂ် သိုက်နာပိုဂ် ဗြဲအဆေပ်သွင်တုရုပ်မွဲ နွဲရအံ။ တ္တဟ်နပြာပ်အာဆိုက်ညန်ဂ် အဲဒိုက်ဟံ့သုဟ်ရ ထအံ” ညေဂး။ “ဩဝံမွဲအာမွဲဝါရ။ ဗြဲဂ် ရုပ်ထပ်ရောင်” ဗောဓိသတ်ဂးတဲ ညေလုပ်အာ ကေတ်နင်ရ။ ရုပ်ထပ်ဓမာတ်မခွဲဂ် စွဲလပ်ပွဲတိုက်ထပ်ဂ်တဲ ရုပ်ထပ်ကလောန်ကုဂ် ဂ္တိဏ္ဍာတ် တဲ ပချိုက်စုတ်ပွဲကွဲတဲ “သုတ်ဗြဲသတ်ဝွဲ အဲကလိဝွဲတဲဂ် အဲသွဲသိုင်ရ” ဂးတဲ ကိုပလင်ဇရေင် မိရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၁။ ၉-၁၃၄။ အစောံ။) (ရုပ်ထပ်ကလောန်ကု = ရုပ်ထပ်ဇကုမ ကော့လပ် = မိမိလက်ရာရွှေရုပ်။ မိမိပြုလုပ်အပ်သောရွှေရုပ်။ ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုရွှေပန်းထိမ် သည်ကြီးသည် ကျက်သရေရှိသောတိုက်ခန်းသို့ ဝင်သည်ရှိသော် ထိုရွှေရုပ်ကိုမြင်၍ “အရှင်

နဲထပ်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မင်းသားနှင့်တကွ မွေ့လျော်ခြင်းငှာ တစ်ယောက်သော နတ်သမီးသည် လာသည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု နှလုံးသွင်း၍ လက်ဆန်ခြင်းငှာ မဝံ့ရကား ထွက်ခဲ့၍ “အရှင့်သား၊ ကျက်သရေရှိသော တိုက်ခန်း၌ တစ်ယောက်သောနတ်သမီးသည် ရှိပါ၏။ ကပ်အံ့သောငှာ မဝံ့ပါ” ဟုတင် လျှောက်၏။ “အမောင်၊ သွားချေ။ ဤသည်ကား ရွှေရုပ်တည်း။ ဆောင်ယူခဲ့လော့” ဟု တစ်ဖန်စေတော်မူပြန်မှ ရွှေပန်းထိမ်သည်ကြီးသည် ဆောင်ယူ၏။ ကုသမင်းသားသည် ရွှေ ပန်းထိမ်သည်ကြီးပြုအပ်သော ရွှေရုပ်ကို ရွှေတိုက်၌ထားပြီးလျှင် မိမိပြုလုပ်အပ်သောရွှေရုပ် ကို တန်ဆာဆင်စေ၍ ယာဉ်၌ထားစေပြီးလျှင် “ဤသို့သဘောရှိသော မင်းသမီးကိုရသော် ယူအံ့” ဟု မယ်တော်အရှင်မိဖုရားကြီးထံသို့ ပို့စေ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၃၈။ ညောင်ကန်။)

- ရုပ်ပြဘာဝတီမဝံ့ဂုံ ပြဘာဝတီညာတ်တဲ ရုပ်သွင်ကုသကို သိုရုပ်ပြဘာဝတီ သိုရုပ်ရဇ္ဇာဂုံ ပြ ဘာဝတီညာတ်တဲ တိဒဒ်ကလောန်တဲသွင်ကုသဂုံတဲ ပွတ်တဲ ဟံဒဒ်ဂွပ်တဲ “ရုပ်ဝံ့ ဒွဲညးဒး ဝှပ်ဂုံ ညးကေတ်ရ” ဂးတဲ (ပြဘာဝတီ)ဟံ့ကေတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၁။ ၉-၁၅၆။ အ စော့။) (ကလောန်တဲသွင်ကုသ = ကုသမင်း၏လက်ရာ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမင်းသမီးပဘာဝတီ သည်လည်း အိုးကိုယူ၍ ထိုအိုး၌ မိမိအရုပ် ကုသမင်းအရုပ် အထိန်းတော်ရဇ္ဇာအရုပ်တို့ကို မြင်လျှင် “ဤအိုးကို တစ်ပါးသောသူ မလုပ်ပေရာ။ ကုသမင်းသာလျှင် လုပ်၏” ဟုသိ၍ အမျက်ထွက်သဖြင့် “ငါ့အား ဤအိုးဖြင့် အလိုမရှိ။ အလိုရှိသောသူတို့အား ပေးဘိလော့” ဟု (ပဘာဝတီ)ဆို၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the potter gave Pabhavati the vessel which the Great Being had made specially for her. Taking it she at once recognised her own likeness and that of the humpbacked nurse and knew it could be the **handiwork** of no one but king Kusa, and being angry she said, “I do not want it: give it to those that wish for it.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XX: p-151)

ကမ္မောန်။ — အလုပ်အကျွေး။ အစေအပါး။ မင်းမောင်းမ။ ကိုယ်လုပ်မောင်းမ။
servant, female attendant, royal attendant, concubine

ဝေါဟာရမန် ‘ကမ္မောန်’ ဝံ့ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အလုပ်အကျွေး’/ ‘အစေခံ’/ ‘အပါးဌ်ခံစားသူ’/ ‘အမှု တော်ထမ်း’/ ‘ရံရွေတော်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “servant”/ “attendant” ဂုံ ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏံ ညးမတီအောန်တဲ ဟိုတ်ဟံ့ရပ်စပ်စကာဗျဲဂုံရ ဗျဲဗျိုက်တို့ဒွင်ရောင်။ ဝေါဟာရမန်ပိုတွဲဏံ ညင်ဝံ့ ဤလဲလဲတိုန်ပွန်ဂုံ တီအဓိပ္ပါယ်ဗျဲ တီဒွဲဘီဗျဲတဲ ပိုဂပ်ဂပ်စကာဗျဲပွန်ရောင် ဟံ့သေင်ဟာ။

‘ကမ္မောန်သွင်’ မွဲဂုံ ဒ်ဗြဲဗျောတ်သွင် မဟံ့သေင်ကိုဂူကျာ် မွဲအဆင်မသင်နူဂူကျာ်တံဂုံရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် အေဂံလိက် concubine မဒ်ရ။ ‘ကမ္မောန်သေဗျီ’ မွဲဂုံ ဒ်ညးမွဲကျောန်စိုတ်ကိုသေဗျီရ။ မွဲဟ်ဗြဲဗြ လေဝ်ဒ်မာန် မွဲဟ်တြာ်တြာ်လေဝ်ဒ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္မောန်’ ဝံ့ဂုံ ဖက်န်ကိုဝေါဟာရသွင်လျှိုတဲ ‘ဗြဲကမ္မောန်’၊ ‘တြာ်ကမ္မောန်’၊ ‘ဒိုက်ကမ္မောန်’၊ ‘ကွဲးကမ္မောန်’၊ ‘ကမ္မောန်မောင်မ’ မပွဲဗြသတ်ဝံ့ ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ‘ကမ္မောန်မောင်မ’ မွဲဂုံ ဒ်ဗြဲဗျောတ်သွင်ဂမ္တိုင်ရ။ ‘ကွဲးကမ္မောန်’ မွဲဂုံ ဒ်ကွဲး

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျိုင်အမေရိကာန်)

မကျောန်စိုတ်ကိုအွာရ။ မှာထေရ်အနက်၌ နှိကွေးကမ္ဘာန်ကျပ်တြဲဂေါတမ၊ နှိညးမွဲအခေါင် မဝံကျောန် စိုတ်ယှုဝတ်ဝေယျာဝစ္စ ကုကျပ်တြဲရ။

တင်သန္တီ။ ‘မောင်မ’/‘မံင်မ’ ၎် ဒးပွိတ်ဗိုရ်မျှင်ထတ် ရမ်သင်ဂကောံဗျန်အယောသဂ်ရ။ တွဟ်န ပြာကတ်ကိုဒတိတ်ရမျှင်ထတ်၎် ပွဲလိက်မန်တြဲတအ်၎် လဆောင်ညးချူတ်သိုက်ကွက်(ဟ) ‘မှောင် မှ’/ ‘မိုင်မှ’ သာ်ဝံဂွံညာတ်ကေတ်ရ။ အွာလိက်ပိုခေတ်တွဲဏအ်လျှို ကုဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘာန်မောင်မ’ ၎် ညးတံမချူတ်ဒိုင်နကိုဂစိုတ်(င) ‘ကမ္ဘာင်မောင်မ’ မွဲဝံဂွံ ဗျတ်ဒိုင်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် နကိုဂစိုတ် (န) ဒးချူတ် ‘ကမ္ဘာန်’ ရောင်။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- ဝူကျပ်တုန် ပွဲတွဲယး၎် ပအဇုင်မယဲတု ဟိုလဝ်ကိုဗြဲကမ္ဘာန်တံဂ်တု သွိက်ကွပ်ဒိုင်ရ။ သိုင် တုန် ပွဲဋ္ဌာန်မဒင်အသီကို၎် ဝံဒိုင်တု ညာတ်ကမ္ဘာန်သွာလှေတံဂ်တု ဟံညာတ်ဝူကျပ်တု “မူ ဒွဲဝူကျပ်မတ်ရော” သွာန်ကမ္ဘာန်တံဂ်ရ။ “ဝူကျပ်ယဲအာ” ကမ္ဘာန်တံဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၈။ ၃-၆၃/၆၄။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမိဖုယားသည် နက်ဖြန် နာသောအခြင်းအရာ ကိုပြု၍ အလုပ်အကျွေးတို့အား အမှတ်ပေး၍ အိပ်၏။ မင်းသည် ကောင်းစွာဆောက်အပ် သော ထီးဖြူရှိသော မြတ်သောနေရာ၌နေလျက် ကချေသည်တို့ကို ကြည့်လတ်သော် မိဖု ယားကိုမမြင်၍ “မိဖုယားအဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၏။ အလုပ်အကျွေးတို့သည် “ရှင်မင်း ကြီး၊ မိဖုယားမကျန်းမမာရှိ၏” ဟုလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အင်္ဂလိက်/ Next day, the queen lay down, as though ill, giving instructions to her **maidens**. The king sat upon his throne, under the white umbrella, and looked on at the dancing. Not seeing his queen, he asked a **handmaid** where she was. “The queen is sick,” replied the girl. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269)

- အမတ်မွဲ၎် ခွဲမလုတ်အာကိုကမ္ဘာန်ပွဲသိုသိုင်၎်တု ညးလေ့ဝံပွဲသိုင်ရ။ သိုင်သိုဝှိတ်စံစတ် ရံင်တု နှိမိုန်တီမိုန်တု သိုင်ကိုကော်နင်အမတ်တု သိုင်ဂးရ။ “ယံ့အမတ်၊ အမတ်လွခ စအဲရ” ဂးတု သိုင်ဗက်ထောံကွဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈။ ၃-၆၉။ အစွဲဝံ။) (ကမ္ဘာန်ပွဲသို သိုင် = မင်း၏အလုပ်အကျွေးမိန်းမ၊ နန်းတွင်းသူ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းမင်း၏ တယောက်သောအမတ်သည် နန်းတွင်း၌ပြစ်မှား၏။ ---။ မင်းသည်လည်း စုံစမ်းသည်ရှိ သော် အဟုတ်အမှန်အားဖြင့်သိ၍ ခေါ်စေ၍ “ယနေ့မှစ၍ ငါ့ကို မခစားလင့်” ဟု နှင် ထုတ်ခြင်းကိုပြု၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၅/၅၀၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Now one of his courtiers intrigued among the **king’s wives**. The servants noticed it, and told the king that so and so was carrying on an intrigue. The king found out the very truth of the matter, and sent for him. “Never show yourself before me again,” said he, and banished him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-273)

- ရသီတုန် တွံကိုဓင်ကုကာမ္ဘောန်သိုင်တံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် ဖြဲသျှိုက်သိုင်ဂ် ခေံကွိုင်တဲ ခေံကသီ တိုန်ထွဲခေံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်လကိုတ်ဂျုဟ်အာ ဂှဲရံင်ဖြဲကာမ္ဘောန်တံဂ် ဟံ့ညာတ်တဲ “မူ ဒွဲဒဲဖြဲဒိုက်တံဂ် မအာကွေံအိုတ်ရော” သွာန်ကာမ္ဘောန်သျှိုက်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၃။ ဒု-၁၆၆။ အစွဲဝံ။) (ကမ္ဘောန်သိုင်၊ ဖြဲကမ္ဘောန် = မင်း၏အလုပ်အကျွေးမိန်းမ၊ မင်းမောင်းမ၊ နန်းတွင်းသူ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ထိုမိန်းမတို့အား တရားဟော၏။ ထိုအခါ ထိုချစ်နှစ်သက်သောမိန်းမသည် ကိုယ်ကိုလှုပ်၍ မင်းကိုနိုးစေ၏။ မင်းသည် နိုးလတ်သော် ထိုမိန်းမတို့ကိုမမြင်၍ “ထိုအယုတ်မတို့သည် အဘယ်သို့သွားကုန်သနည်း” ဟု မေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then he (the king) ----- lay with his head on the lap of a favourite of the **harem**, ----- So the Bodhisatta preached the doctrine to them. Meanwhile the **royal favourite** with a movement of her body woke up the king. And the king on waking up, and not seeing the women asked, “Where are those wretches gone?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26/27)
- ယာတ်မဲ့မဲ့ မွဲဂျုဟ်ထဝ်မဲ့လက်ဂ် ယာတ်လှိုဟောင် သိုင်ကလိဂံ။ ယာတ်မသုန်ကွံဂ် သိုင်ဂိုင်လဝ်၊ ယာတ်မသုန်ကွံဂ် သိုင်ကိုမောင်မ၊မသုန်ကွံဂ်ရ။ ဒးကာလ တိပိုန်ထေအနန် ဖဲတွံဓဝ် ကိုမောင်မတံဂ်တဲ မောင်မတံဂ် မိင်ဓဝ်တဲ ယာတ်မသုန်ကွံဂ် ပပူဇ်ကွေံဓဝ်တိပိုန်အာနန်ရ။ ပွဲယးဂတဂ် ကမ္ဘောန်မောင်မတံဂ် ကျင်သီကွီသိုင်ဂ် ယာတ်သွေံတရေံတံဂ် သွေံကျင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၇။ ပ-၄၄၆။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ကောသလမင်းအား တထည်လျှင် အဘိုးတထောင်ထိုက်သော ပုဆိုးတထောင်ကို ဆက်လာကုန်၏။ ကောသလမင်းသည် ထိုတထောင်သောပုဆိုးမှ ငါးရာကုန်သောပုဆိုးတို့ကို ငါးရာကုန်သော မိဗုယားတို့အား ပေး၏။ ထိုအလုံးစုံကုန်သော မိဗုယားတို့သည်လည်း ထိုပုဆိုးတို့ကို ထားကုန်၍ နက်ဖြန်နေ၍ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်အား လှူကုန်၍ မိမိတို့သည် ပုဆိုးဟောင်းတို့ကိုသာလျှင် ဝတ်ရုံကုန်၍ ကောသလမင်း၏ နံနက်စာစားရာအရပ်သို့ လာကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -----, a thousand robes, worth each a thousand pieces of money, were brought to the king. Of these the king gave five hundred to as many of his **queens**. The **ladies** put these aside, and made them a present to our Elder (Ananda), and then the next day in their old ones went to the palace where the king took breakfast. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-17/18)
- အမတ်သေယုတုန် ဒဒ်စိုတ်ဣသိမစပ်အာ (ပွဲကောန်ဂုတ်သိုင်)ဂ် တီကေတ်တဲ ရဲဝံသွးရ။ “ယံ့နာဲပိုဣသိ၊ ယဝ်ရနာဲပိုဣသိ သစံင်ယတ်ဂစိုတ်သတ်မွး ကောန်ဂုတ်သိုင်ဝံ ဒဒ်ဒိုက် ကမ္ဘောန် သွတ်တဲနာဲပိုဣသိဂ် သိုင်သျှိုန်ကိုရယး။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၃။ ဒု-၆၂၆။ အစွဲဝံ။) (ဒိုက်ကမ္ဘောန် = အလုပ်အကျွေး။ အမူလုပ်ကျွန်။) ပွဲမူဗွာ/ အမတ်သည် (မင်းသမီး၌) ရသေ့၏တပ်သောစိတ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အကယ်၍ ယဇ်ပူဇော်ကုန်အံ့၊ မင်းသည် အရှင်ဘုရားအား ဤမင်းသမီးကို အလုပ်အကျွေး

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ပြု၍ ပေးလတ္တံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ ----- he (the councillor named Sayha) presented to him (the ascetic) the princess, as lovely as a celestial nymph, and stood at a respectful distance. The ascetic losing his moral sense looked at her, and with the mere look he fell away from meditation. The councillor seeing that he was smitten with love said, “Your Reverence, if you will offer sacrifice, the king will give you this maiden to **wife**.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-308)

- ချင်ဗာရာဏသီ သိုင်ဒသရထပွင်ရင်။ သိုင်ဂုံ ကမ္ဘောနိဇ္ဇိတရံလိနိတံ ဝုကျာ်ဇ္ဇော်ဂုံ ကလိဂုံ ကောန်တြုံခါ ကောန်ဗြဲဗွဲ။ (၅၅၀။ ၉-၄၆၁။ ၇-၁၂၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဗာရာဏသီ ပြည်၌ ဒသရထမည်သောမင်းကြီးသည် -- မင်းပြု၏။ ထိုမင်းအား တစ်သောင်းခြောက် ထောင်သော မောင်းမတို့၏ အကြီးဖြစ်သော မိဖုရားသည် သားနှစ်ယောက်တို့ကိုလည်း ကောင်း သမီးတစ်ယောက်ကိုလည်းကောင်း ဖွားမြင်၏။ (၅၅၀။ တ-၈၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - at Benares, a great king named Dasaratha renounced the ways of evil, and reigned in righteousness. Of his sixteen thousand **wives**, the eldest and queen-consort bore him two sons and a daughter. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XI: p-78)
- ချင်သွဝ်စုံလီယောဇနာဂုံ ပစါစုံတု မွဲစုံဂုံ သိုင်ကုန်ဇိန်ကိုသိုင်သာမိနရ။ ကမ္ဘောနိဇ္ဇိတမဂ္ဂကျာ် ပြာသာဒ်ရတ်အိုသိုတံဂုံ ပစါစုံတုပသုတ်တု သိုင်ကုန်ဇိန်ကိုသိုင်သာမိနရ။ တုပသုတ်ကိုသိုင် ကုန် သိုဖအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၄။ ၇-၃၃၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ သိကြားမင်းသည် ယူ ဇနာတသောင်းရှိသော တာဝတိံသာနတ်မြို့ကို၎င်း နှစ်ကုဋေငါးသန်းသော နတ်သမီးတို့ကို ၎င်း ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်ကို၎င်း အလယ်၌ထက်ဝက်ခွဲ၍ ပေးအပ်သောနတ်စည်းစိမ်ကို - -။ (၅၅၀။ စတု-၃၄၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Sakka king of the gods gave him (King Sadhina) the half of the city of the gods, ten thousand leagues in extent, and of twenty-five millions of nymphs, and of the palace Vejayanta. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-225)
- (ဗြဲစရဲခဲချင်)ဗြဲသီရိမာဂုံ သမ္မုဟ်တိုန်တု ခေံကျိနုဂုံတု ခေံပြာပ်ကျင်ပဲ့ဇရေင်ဗြဲကမ္ဘောနိဇ္ဇိတံ တံဂုံတု “ယံမွဲးတံ၊ မူဒွဲတြုံတြုသို့အဲ မအာကွေံရော။” “ပိုဒိုက်ဟံတိအံ” ဗြဲကမ္ဘောနိဇ္ဇိတံဂုံ ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၈။ ဒု-၁၈၇။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ (ပြည့်တန်ဆာမ) သာမာသည်လည်း သတိသညာရလတ်သော် ထ၍ အလုပ်အကျွေးတို့၏ အထံသို့သွား၍ “အရှင်သားကား အဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၏။ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်တို့မသိကုန်” ဟုဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ And when she had recovered consciousness, rising up she went and asked her **attendants**, what had become of her young lord. “We do not know, lady.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-41)

- ဇုန်ခရောင်ဗွဲ၊ တဲရပ်ဂဟဲ့။ မသုန်ကွဲဟောင်၊ ကုန်ကွရောင်တဲ။ ဝီဝတ်ပတ်ပေါန်၊ မိကောန်ဖြဲလွဲ။ တဲရပ်ဂဟဲ့၊ ပါင်မူဝက်ကျ။ စံင်ဂြပ်ဂိတံ၊ ဩကျာခဏ။ လလောင်ကဖြဲ၊ သွဲဂိုဖလ။ ခရောင်မတ်ဖြဲ၊ ခဏဗစီ။ သိုမစိစောန်၊ ကမ္ဘောန်သေဗ္ဗီ။ မောင်မနင်စင်၊ တွင်တသီ။ နုတ်ဒါန၊ ပှပါရမီ။ ဖျီဗ္ဗအံဖုံပှီ၊ လွီလွတ်တ်တုန်။ (လိက်မိပတ္တစာရီ/ နာထဝင်စိုပ်။)

ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘောန်’ ဝံ ဗွဲမဂြိုင် စိုန်စကာတ်ဒဒ်မိုဟ်ဖြဲကိုလေဝ် ဗွဲအမိပ္ပယ်မိုဟ်တြုံလေဝ် စကာမာန်ကိုဟောင်ရ။ ဒွဲစကာလဝ် အမိပ္ပယ်မိုဟ်တြုံ ဩဝ်လူတ်ရံင်ဗွဲသွပ်ဝံညိအံ။

- — ဂလာန်ဂှ်သွိုင်ဟိုတဲ ကောန်သွိုင်ဂှ်မိင်တဲ “ပွအဲဝံ သွိုင်မအဲတီစုတ်ရ” ချပ်တဲ ခေံဖေက်တဲ ခေံကွန်အာကွေံရ။ တဲခေံပှီအမတ်ကမ္ဘောန်ခေံတံဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသားသည် “ခမည်းတော်မင်းကား ငါ၏ရန်သူအဖြစ်ကို သိ၏” ဟု ထိုအရပ်မှပြေး၍ အလုပ်အကျွေး(အမတ်)တို့အား ကြားလေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၅။ ညောင်ကန်။)
- “ဥပရာဇာဂှ် ပ္တောံကေတ်ဗိုလဗးပွဲဍုင်အဲဝံ ဗွဲမဂြိုင်တဲ ဒဲအာကွေံတဲရ။ သွိုင်သတြုံဝံတုန်လေဝ် ဗိုင်လဝ်ဍုင်အဲဝံရ။ ပွဲကာလလွဟ်ဝံ လမျီအဲဟဲ့ရ။ အဲမင်မွဲလမျီအဲညိ” သွိုင်ချပ်တဲ ဝှကျာ်ဇ္ဇော်ကို ပြောဟိတ်ကို ဒိုက်တြုံကမ္ဘောန် မှုယုပရန္တပမ္မဲကို သိုညးပန်ဂှ် ပွဲပယံသွာတဲဂှ် ပ္တောံအဲကေတ်ညးလွဟ်တဲ ဒဲလုပ်အာဂြိုပ်ဇ္ဇော်တေံရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၆။ ဒု-၅၃၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသည် “အိမ်ရှေ့မင်းကား မြို့ကိုအချည်းနီးပြု၍ ဗိုလ်ပါကိုယူ၍ ပြေး၏။ ပြည်နီးချင်းမင်းသည်လည်း မြို့ကိုရံ၍တည်၏။ ယခုငါ၏အသက်ကို စောင့်အံ့” ဟုကြံ၏။ ကြံပြီး၍ မိဖုရားကိုလည်းကောင်း ပုရောဟိတ်ကိုလည်းကောင်း ပရန္တပမည်သော တစ်ယောက်သော ခြေရင်းမြဲခွဲသောကျွန်ကိုလည်းကောင်း ယူ၍ ညဉ့်အဖို့၌ မထင်ရှားသောအသွင်ဖြင့် ပြေး၍တောသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၈၀/၃၈၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king thought, “My viceroy has emptied the city and fled with all my forces: the enemy is lying all round the city: I am but a dead man.” To save his life he took his chief queen, his family priest, and a single **attendant** named Parantapa: with them he fled in disguise by night and entered a wood. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-250)
- (ကွင်ပါထကးအာတဲ) ဗောဓိသတ်တုန် ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဇကုမဲ့ လံက်ကွေံသွဟ်အလုံဇကုတဲ မွဲဟာန်ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဂှ် ကွေံဗဂုတ်သဂြာတံဂှ် စဒိုဖဲတဲ မွဲဟာန်ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဂှ် တိုန်အာကွတ်တိုင်ယာတဲ ဂတကေတ်ဗွဲဒိုဟ်ဍုင်ဇကုဂှ်တဲ တွဟ်နသွောံဗွဲနုဘဲပရိုက် မပွဲကကွဟ်ကွဲတံဂှ် ကောံဒိုက်ကမ္ဘောန်ဇကုဂှ် ဒံင်ထလတ်တိတ်အာနုကွေံဂှ် မွဲဇရိုက်ဥဿာရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ဒု-၆၆၆။ အစွောံ။) (ဒိုက်ကမ္ဘောန် = အလုပ်အကျွေး။ အမူလုပ်ကျွန်။) ပွဲမူဗွာ/ (သဘောံကွဲပျက်၍) ဘုရားလောင်းသည် တစ်ယောက်သော အလုပ်အကျွေးကိုယူ၍ ကိုယ်အလုံးကို ဆီဖြင့်သုတ်၍ ထောပတ်နှင့်တကွ သကာမုန့်တို့ကို အ

နာသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဍုင်အမေရိကာန်)

လိုရှိတိုင်းစားပြီးလျှင် ထိုအလုပ်အကျွေးကိုလည်း စားစေ၍ ထိုအလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ လင်းယဉ်တိုင်ဖျားသို့တက်၍ “ဤအရပ်မျက်နှာ၌ ငါတို့မြို့ရှိ၏” ဟု အရပ်မျက်နှာကိုမှတ်၍ ငါးတည်းဟူသောဘေးရန်မှ ကိုယ်ကိုလွတ်စေလျက် ခုန်ပြီးလျှင် အလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ တစ်ဥသဘအတိုင်းအရှည်ရှိသော အရပ်ကိုလွန်၍ ကျ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ When they were come to the high seas, on the seventh day the ship sprang a leak, -----. The Great Being chose him one **servitor**, and anointing all his body with oil, ate a mess of powdered sugar with ghee as much as he desired, and giving the man to eat also, he climbed up the mast. “In that direction,” said he, “lies our city”; pointing out the direction, and casting off all fear of the fish and turtles, he dived off with the man to a distance of more than a hundred and fifty cubits. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-10/11) (**servitor** n. a male servant/ Longman Dictionary)

((((((((((((()))))))))))))

‘ကမ္ဘေဝ်’ ကေဝံ ‘ကွံင်’

ဝေါဟာရ ‘ကမ္ဘေဝ်’ ဝံ ပဲ့အဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ထွေးလဝ်ဒဒ်ကြိယာမ္ဘေဝ်တဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a noise ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကွံင်’ ဝံပုန် အာဟာလီဒေဂ်လဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a noise ပုန်ရ။ ‘ကွံင်ထဉ်’ ဝံပုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to make a general noise ရ။ ‘ကွံင်တမီ’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to sound loud and long တဲ ‘ကွံင်စမြေ’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to sound out ရ။ ဒေကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွား “ညံသညံ”/ “ဆူညံသညံ”/ “ကျယ်လောင်သောအသံကိုပြုသည်”/ “အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်သော အသံကိုပြုသည်” မဒ်ရ။

ပဲ့ခေတ်ပိုလျှော်ဏအ် ညးဂမ္တိုင်ဟိုဂးစကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရ ‘ညာန်’ မူးဝံဂ် ဝေါဟာရပိုမန်ဟံသေင် ပိုဂွံကေတ်လဝ်ဒေ နူကိုဝေါဟာရဗွာ ‘ညံ’ ဝံရောင်။ မ္ဘေဝ်ဗွာ “ညံသညံ”/“ဆူညံသညံ” ဝံ ဝေါဟာရမန်ပိုညံညံ ‘ကမ္ဘေဝ်’ ဝံကို ‘ကွံင်’ ဝံကို နွံတ်ရ။ ဝေါဟာရမန်ဇကုညံညံတအ်ဂ်နွံတ် ပိုဟံ ရပ်စပ်စကာတဲ ပိုဂွံကေတ်စကာဒိုင် ဝေါဟာရဂကူညးတွဟ်တအ်သ်ဏအ်မူးဂ် ဝေါဟာရမန်ပိုညံ ညံတအ်ဂ် ဗျိုက်တို့ကွေဗွန်အာအိုတ်ရောင်ဒ်တဲ ညံဗဒ်အန္တရဲကိုလိက်ပတ်မန်ဇကုရ။ ယဝ်ပိုသိုက်ဝံမင် မွဲယိုက်ဒိုက်တ် လိက်ပတ်မန်ဇကုညံညံ မူး ဝေါဟာရမန်ဇကုညံညံတအ်ဂ်ဟေင် ပိုဂပ်ဂပ်ဟိုချူစကာ ရောင် ဟံသေင်ဟာ။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ကမ္မေဋ်

- ပွဲကာလ၌ မြို့ဟ်ဂမ္တိုင်ကွၢ်တိုန်တဲ “ယံ့မွဲးတံ၊ ထေဝံ ဟိုဂလာန်အမူရောင်။ ပိုကလင်ခေ မနွံ ကိုရ်မပြရောင်။ ထေဗျုဝံ ပလိုကွေ့ခေပိုရောင် ရပ်ရ” ဂးတဲ ညးဂမ္တိုင်ကွၢ်တဲ ထေဒြပ်ဒဲ အာရ။ ညးဂမ္တိုင်ဗက်ကမ္မေဋ်ဒိုင် ထေဖေက်တဲ ဒြပ်လောပ်အာ သို့ဒုတ်တရေသမ်အိုဟ်မွဲ ထ လိုင်ဗျက်စှ်အာ ဝှက်ဂမ္တိုင်ဒိုင် ပွဲအသုဘရ။ ညးဂမ္တိုင်ညာတ်တဲ ချိန်ဥျုသိုင်သာတ်အိုတ်ရ။ ပြာပ်အာဇရောင်ကျၢ်တြဲအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၃။ ပ-၄၃၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ လူတို့သည် ထလတ်ကုန်၍ “ဤရဟန်းအိုသည် ငါတို့အား သာယာစွာသောတရားကို နာစိမ့်သောငှာ နာခြင်းကိုမပေး။ ထိုအချည်းနှီးသော ရဟန်းအိုကို ဖမ်းကြကုန်” ဟု လိုက်ကြကုန်၏။ ထို ရဟန်းအိုသည် ပြေးလေသည်ရှိသော် ကျောင်းစွန်၌ ပျက်သောပျဉ်ရှိသော ကျင်ကြီးတွင်းသို့ ကျ၍ မစင်အလူးလူး လိမ်းကျံလျက်တည်၏။ လူတို့သည် ထိုမစင်အလိမ်းလိမ်းကပ်သော ရဟန်းအိုကို မြင်ကုန်၍လျှင် နှလုံးမသာယာကုန်သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်သို့ လာကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The bystanders jumped up, crying, “Seize this wicked old fellow, who wouldn’t let us hear the sweet words of the sermon!” and they mobbed him. Off he ran, and fell through a hole in the corner of a cess-pool just outside the monastery; when he got up he was all over filth. When the people saw him, they felt sorry for it, and went away to the Master. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-7) (နကိုမူဗ္ဗာကို နကိုမူအေဂံလိက် ယှုပ်ပွီဝေါဟာရပွဲဝံရ။)
- ကံမွဲကလေင်စှ် နူစတုမရုတ်၌ ညံင်ရဂိုက်တးကိုမဒ် မှာဇန်တဲညးဂမ္တိုင် မိင်ဗရူကံတဲ ဖေက်ကမ္မေဋ်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလ၌ သာဝံဇောဓိသတ်ဂး “ဗရူသွင်ကံအဲ မကလေင်ရောင်မွဲး တံ” ဗောဓိသတ်ဂး။ ညးဂမ္တိုင်မိင်တဲ ဖေက်ကံဂံဒဲးစုတ်ပွန်တဲ ဖေက်ကမ္မေဋ်ဒိုင်ပွန်ရ။ “ယံ့ ညးဂမ္တိုင်၊ လွဖေက်အိုတ်ရ” ဗောဓိသတ်ဟိုသွာံဗဒဲးကွေ့ညးဂမ္တိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၁။ ပ-၅၁၁/၅၁၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ပြန်လည်လာသောမြား၏ လေကိုဖြတ်သောအသံသည် မိုမ်းကြိုးသံကဲ့သို့ဖြစ်၏။ လူများသည် “ဤအသံသည်ကား အဘယ်အသံနည်း” ဟု ဆို သည်ရှိသော် ဘုရားလောင်းသည် “ပြန်လည်လာသော မြား၏အသံတည်း” ဟုဆို၍ မိမိ ကိုယ်၌ မြား၏ကျအံ့သောဘေးဖြင့် အလွန်ထိတ်လန့်သော လူများကိုမြင်၍ “မကြောက်ကြ ကုန်လင့်” ဟု နှစ်သိမ့်စေ၍ —။ (၅၅၀။ ၃-၁၂၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The sound of the falling arrow as it cleft the air was as the sound of a thunderbolt. “What is that **noise**?” asked every man. “That is the arrow falling,” our archer replied. The bystanders were all frightened to death, for fear the arrow should fall on them; but Peerless comforted them. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-62)
- ညးမသုန်ကွံမစဉ်းညး မကွောန်စိုတ်ကိုညး၌ ခွဲတံစပုင်ဂယးတဲ ခွဲတံသတ်က်လိုင်တဲ ခွဲ လကိုတ်ဂူဟ်တဲ ခွဲစှ်အာကြင်အာစီရဝတီတဲ ပွဲသြင်ကြင်၌ ခွဲဂမ်အတ်ရမျာင်တဲ ရပ်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဥျုင်အမေရိကာန်)

လက်ဖန်တဲ့ ဂမ်အတ်ကမ္ဘေခံခွင်ရ။ ဥပွားအရီမသုန်ကွံက် ကွပ်ခွင်ရ၊ ဟုံမွဲကံဗရုဗရန်ရ၊ လူရ ကုတဲ့ ဟိုတ်လို့ရ။ ဗရုညးမသုန်ကွံ မဒုကွံခံင်ကွံ ကျပ်တြဲမိင်တဲ့ “ယုံအနန်၊ မူဗရုကွံခံင် ကွံ သွားရော” (ကျပ်တြဲသွာန်။) (၅၅၀။ ၆-၁၈၃။ ပ-၅၁၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗာ/ ငါးရာကုန် သော အလုပ်အကျွေးငယ်တို့သည် စားကြွင်းစားကုန်သည်ဖြစ်၍ နေကုန်၏။ ထိုအလုပ်အ ကျွေးငယ်တို့သည် နံနက်စာစားပြီးလျှင် အိပ်ကုန်၍ ထကုန်လတ်သော် အစီရဝတီမြစ်သို့ သွားကုန်၍ မြစ်နား၌ ကြော်ငြာကုန်လျက် လက်ပမ်းလုံးထွေးခြင်းကို လုံးထွေးကြကုန်၏။ ငါးရာကုန်သော ထိုဒါယကာတို့သည်ကား အသံမရှိကုန်သည်ဖြစ်ကုန်၍ ကြွေးကြော်ခြင်း ကင်းကုန်လျက် ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းကို အားထုတ်ကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုစားကြွင်းစား တို့၏ ပြင်းစွာသောအသံကို ကြားတော်မူ၍ “အာနန္ဒာ၊ ဤအသံသည် အဘယ်အသံ နည်း” ဟုမေးတော်မူ၍ — (၅၅၀။ ၃-၁၃၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ These lads used to eat their broken meat. After their meal, and a snap, they used to run down to the Aciravati, and on the river bank they would wrestle like very Mallians, **shouting** all the time. But the five hundred lay brethren were quiet, made very little noise, courted solitude. The Master happened to hear the pages **shouting**. “What is that **noise**, Ananda?” he asked. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-65/66)

- ပဲ့ကာလစိုပ်ခါ မဂိုင်ဏာကွယ်ဟ်ကွံ လတူအာကာသ စရင်အာလတူဥင်ဗာရာဏသီ။ ပဲ့ကာလ ကွံ ကောန်ဇွတ်တံညးဂမ္တိုင်ညာတ်တဲ့ ကော်ဟိုကိုရင်သွံ ကမ္ဘေခံခွင်ရ။ “ယုံမွဲတံ၊ တေဝ်တေ ဝိုင်ခါဂွံကွယ်မွဲတဲ့ ခေ့ဂိုင်ပတိုန်ဏာသွပ် မွဲတံရံင်ရ” ဂးတဲ့ ကောန်ဇွတ်တံညးဂမ္တိုင် ကော်ဟို ကမ္ဘေခံခွင်ရ။ ကွယ်ဟ်ကွံ မိင်ပါင်ကောန်ဇွတ်တံ မဟိုကမ္ဘေခံခွင်တဲ့ မင်မွဲပါင်ဟုံမာန်တဲ့ ရဲဝွံဂး ရ။ “ဟဲကောန်ဇွတ်တံ၊ အဲတိုန်သွပ်ဗတ်အဲရ၊ မူကောင်ကာဗြက်ကွိုင်ဗေဗ်တံရော” ကွယ်ဟ်ဂး။ ယံကွယ်ဟ်ပံက်ပါင်ဗက် ပါင်ဂွံဖလုတ်အာနုဆုဂ်တဲ့ ကွယ်ဟ်ဒတုံဇော် ပဲ့ဒေါပ်ပုရိသတ်ဂမ္တိုင်တဲ့ ခုဒ္ဒါကွယ်ဟ် ပြောပ်အာတဲ့ ညးဂမ္တိုင်ဟုပ်ကွိုင်ဗို ကွံခံင်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၁၅။ ပ-၆၀၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗာ/ (နှစ်ခုသောဟသင်္ဂတို့သည်) ထိုတုတ်တံ၏ အစွန်းနှစ်ဘက် တို့ကိုကိုက်၍ ကောင်းကင်သို့ပျံကုန်၏။ ထိုလိပ်ကို ထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဟသင်္ဂ တို့သည် ဆောင်လတ်သည်ရှိသော် ရွာသူသားငယ်တို့သည် မြင်ကုန်၍ “ဟသင်္ဂနှစ်ခုတို့ သည် လိပ်ကို တုတ်တံဖြင့် ဆောင်ကုန်၏” ဟုဆိုကုန်၏။ လိပ်သည် “ငါ့ကို အဆွေခင် ပွန်းတို့သည် ဆောင်ကုန်၏။ သူငယ်ပျက်တို့၊ ဤသို့ဟသင်္ဂတို့သည် ငါ့ကိုဆောင်ရာ၌ သင် တို့အား အဘယ်ပြုသနည်း” ဟု ဆိုလိုသည်ဖြစ်၍ ဟသင်္ဂတို့၏ လျင်မြန်သောအဟုန် ရှိ သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဗာရာဏသီမြို့၌ မင်းအိမ်၏အထက်အဘို့သို့ ရောက်သောကာလ၌ ကိုက်ရာအရပ်မှ တုတ်တံကိုလွှတ်သော် ကောင်းကင်ပြင်မှကျ၍ နှစ်စိတ်ကွဲလေ၏။ “လိပ် သည် ကောင်းကင်မှကျ၍ နှစ်စိတ်ကွဲလေ၏” ဟု တပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြန် ၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၄၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ So they (the two geese) made the Tortoise hold a stick between his teeth; and themselves taking hold so of the two ends, they sprang up into the air. The village children saw this, and **exclaimed** - “There are two geese carrying a tortoise by a stick!” (By this time the geese flying swiftly had arrived at the space

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုင်ခိုင်အမေရိကာန်)

above the palace of the king, at Benares.) The Tortoise wanted to cry out – “Well, and if my friends do carry me, what is that to you, you caitiffs?” – and he let go the stick from between his teeth, and falling into the open courtyard he split in two. “What an uproar there was!” “A tortoise has fallen in the courtyard, and broken in two!” they **cried**. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-123/124)

- ပွဲကာလ၌ တမ္ဘာတံထောင့်ဖာ ဒေဝတံတံဖအောင်ကာက၌ လောင်ဒေးဇာဂ်ရ။ က၌ တမ္ဘာတံဝံ တဲ တွဟ်နသွံဂ် ဒလိင်ပျော်ကာချင်ရ။ မွိဟ်တံညာတ်ကဇ္ဇော်ဂ်တဲ သွာန်သုတ်ဇုဟ်ရ။ “ထင်လီုကသပ်ကံတဲ ကေတ်ရ” တမ္ဘာတံဂး။ “ဇုဟ်ကထင်လီုမွဲဂ် မွိဟ်ကို ဒေဝတံကို ဟံမိင်ညာတ်မွဲလော်ရ” ဂးတဲ ချေ့တြိုင်ကမ္ဘေဇ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၈။ ၃-၉၁။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တံငါတို့သည် ငါးဖမ်းအံ့သောငှာ ကွန်ကိုပစ်ကုန်၏။ ထိုငါးသည် နတ်၏ အာနုဘော်အားဖြင့် ကွန်သို့ဝင်၏။ တံငါတို့သည် ငါးကိုယူ၍ ရောင်းအံ့သောငှာ မြို့သို့ဝင် ကုန်၏။ လူတို့သည် ငါးကြီးကိုမြင်ကုန်၍ အဘိုးကိုမေးကုန်၏။ တံငါတို့သည် “အသပြာတထောင်နှင့် ခုနစ်ပဲပေး၍ ယူကြကုန်လော” ဟုဆိုကုန်၏။ လူတို့သည် “အသပြာတထောင် ထိုက်သောငါးကို ငါတို့မမြင်စဘူး” ဟု ပြက်ရယ်ပြုကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၄၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now some fishermen just then cast their nets for a draught. By power of the river-spirit, this fish fell into the net. The fishers took it to town to sell. People asked what the price was. “A thousand pieces and seven annas,” said the fishermen. Everybody **made fun of** them. “We have seen a fish offered for a thousand pieces!” they **laughed**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-289)
- နွဲပွဲကာလမွဲတဲ သိုင်နာ်မွဲဂ် ပရုပ်ဖြုံဇာတ်တဲ တိုန်ဂွေင်ဂွဲစအဟာရ ပွဲဌာန်မွိဟ်ဝံရ။ ကောန်ဇုတ်တံညာတ်တဲ “ယံ့မွဲးတံ၊ ဖြုံဇာတ်မွဲ ခုင်ဂစိုတ်ကွေံချေံရ” ဂးတဲ ချေံဗိုတ်ကွဟ်ကမ္ဘေဇ်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလ၌ သိုင်သေနက တွချင်ဗာရာဏသီ တိတ်ဝေင်ဥချာန် ညာတ်ကောန်ဇုတ်တံဂ် ကမ္ဘေဇ်ဒိုင်ဂ်ရ သိုင်သွာန်ရ။ “ဟဲကောန်ဇုတ်တံ၊ မူပဗေံတံဒ် ကမ္ဘေဇ်ဒိုင်ဂ်ရော” သိုင်သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၆။ ၃-၄၀၅/၄၀၆။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ထိုနဂါးမင်းသည် နဂါးပြည်မှထွက်၍ ကြည်း၌ အစာရှာလျက်သွား၏။ ထိုအခါ ထိုနဂါးမင်းကို ရွာသူသားငယ်တို့သည် မြင်ကုန်၍ “ဤသည်ကား မြေတည်း” ဟု ခဲစသည်တို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ကုန်၏။ ထိုအခါ မင်းသည် ဥယျာဉ်ကစားအံ့သောငှာ သွားသည်ရှိသော် “ဤသူငယ်တို့သည် အဘယ်ကို ပြုကြကုန်သနည်း” ဟုမေး၍ -။ (၅၅၀။ တ-၁၇၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ This naga-king, they say, left the naga-world and ranged the earth seeking food. The village boys seeing him said, “This is a snake,” and struck him with clods and other things. The king, going to amuse himself in his garden, saw them, and being told they were beating a snake, said, “Don’t let them beat him, drive them away,” ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-174/175)

- “ဩဗ္ဗဒိုဟ်မွဲ ယာ်ရဒြဲတိတ်အာမူး ဒ်သဇိုင်ညးဂ်ရ” (သိုင်)ဂးတဲ သိုင်ဇော်နူကီ ရပ်တူဗ္ဗမံင် ရ။ ပွဲကာလဂ် မွဲဟ်သ္တဲသိုင်တံဂ် စင်ကွါဂြိုပ်ရ။ ဒြဲဇွဲဂ် ခေ့သွေင်ရံင်တရမသ္တိတ် နူမွဲဟ်မိုင် ကျောံဒိုင်ဂ်တဲ ဒွဲသိုင်ဂ် လူဒိုင်ညိဂ်ညာတ်တဲ ဇာန်ဂ် ဒြဲဂ်ဒြေပ်တိတ်အာရ။ သိုင်လေဝ် ပန် ဟံဂတာပ်ရ။ ညးဂမ္တိုင်ကမ္မေဇ်ဒိုင်ဂ် သိုင်ဂွကိုညးတဲ “အဲရပ်ကေတ်ဒြဲဂ်ညိ” သိုင်ဂးတဲ သိုင်တိုန်ဒိုက်ကီတဲ ပွဲမပြဟ် ကိုသွာကီစင်ကာကီရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၃။ ၈-၃၃/၃၄။ အ စောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အကြင်သူ၏နံပါးဖြင့် သမင်သည်ပြေးအံ့၊ ထိုသူ၏သာ ဘဏ္ဍာစားတည်း” ဟု (မင်းသည်)ဆို၍ ရထားမှသက်ဆင်း၍ ဖုံးလွှမ်း၍နေအပ်သောအံ့၌ လေးကိုယူ၍တည် ၏။ မင်းချင်းယောကျာ်းတို့သည် သမင်တို့ကို ထစိမ့်သောငှာ ချုံတောအုပ်တို့ကို ပုတ်ခတ် ကုန်သည်ရှိသော် တခုသောဇကီမည်သောသားသည် ထလတ်၍ သွားရာခရီးကို ကြည့်လတ် သော် မင်း၏တည်ရာအရပ်၌သာလျှင် ဆိတ်ငြိမ်သည်ကိုမြင်၍ ထိုမင်းနေရာသို့ ရှေးရှုပြေး သွား၏။ အမူးအမတ်တို့သည် “အဘယ်သူ၏နံပါးဖြင့် ဇကီသားသည် ပြေးသနည်း” ဟု မေးကုန်သည်ရှိသော် မင်း၏နံပါးဖြင့်ပြေး၏ဟုသိ၍ စစ်သည်ဗိုလ်ပါတို့နှင့်တကွ အမူးအမတ် တို့သည် ဗြဲကီရမ္မိဗြဲကုန်၏။ မင်းသည် ငါဟူသောမာနဖြင့် ထိုအမူးအမတ်တို့၏ ပြက်ရယ် ပြုခြင်းကို သည်းမခံနိုင်သည်ဖြစ်၍ “ယခုအခါ၌ ထိုဇကီမည်သောသားကို ငါဖမ်းအံ့” ဟုဆို ၍ ရထားကိုစီး၍ “လျင်မြန်စွာနှင်လော့” ဟု ရထားထိန်းကိုစေ၍ -။ (၅၅၀။ ၈၇- ၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “If any one lets a deer go by him, he shall answer it!” Then he (the king) descended from the chariot, and took cover, standing, bow in hand in the hut assigned him. The beaters beat the bushes to put up the game. An antelope rose and looked for a way; he saw a gap by the king, got through it, and away. Everyone asked who had let the deer go past. “It was the king!” Hearing this they went and **made fun of** him. The king in his self-conceit could not stomach the sport. “Now I will catch that deer!” cried he, and up into his chariot. “Full speed!” he said to the charioteer, and away he went after the deer. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-268)
- ဒန်တုညးနွံပွိုက် သိုက်ဂွံကျိပ်မကြင်ဂ် မိင်တဲ မသံလုံချူထကေက်သွင် ကေက်ခိုဟ်တဲ မ သံလုံဂွံထွဲပုင်မွဲ စုတ်ကိုရ်၊ ပယျာံတဲပွိုတ် ပညိုင်အရဲမကြင် မွဲလုပ်အာ၊ အာပွဲချင်လွန် ဖေန် မသံလုံပအဇုင်မနင်ကွဲကျိပ်မွဲဟ် ကွာ်ဖျပ်လုပ်ဇကု မကြင်ညာတ်သွာန်၊ “နင်ကွဲ ကျိပ်မွဲဟ်” မသံလုံပွို။ မကြင်စချင်ခမိုင် ကယျာပ်ကအံရံင်ကျင် မသံလုံထလတ်လုပ် ကုတ်ဂွံကအံစချင်ခမိုင်မကြင် ဂွံကျိပ်မကြင် လိုင်သွင်ထလတ်ဒြေပ်တိတ် ရဲပွာန်မကြင်တကိုတ် ကမ္မေဇ် ဟံဂတာပ်တိသ်လှို ရပ်မသံလုံဟံဂတာပ် မသံလုံဗွးတိတ်မူးချင် -။ (ရာဇာဝံသ ကထာ။ ၁၉၅။) ပွဲဘာသာဗ္ဗာ/ မသံလုံသည် ဓါးရှည်ကို ထက်အောင်သွေး၍ မြေထမင်းအိုး ဟောင်းတစ်လုံးကို ခြင်း၌ထည့်ကာ ညအချိန်ထွက်လေ၏။ မပြိုင်း၏သူရဲဟန်ဆောင်လျက် သံမောင်မြို့သို့ ဝင်လေ၏။ ရန်သူဦးခေါင်းဆက်သလေဟန် ကုန်းလျက်ဝင်လေ၏။ ၎င်းအား မပြိုင်းမြင်၍မေးသော် “ရန်သူဦးခေါင်းဆက်ရန် လာပါသည်” ဟု မသံလုံဖြေ၏။ ထိုအခါ မပြိုင်းသည် ခေါင်းထောင်၍ ခြင်းကိုကြည့်၏။ မသံလုံသည်လည်း လျင်မြန်စွာရန်ဝင်၍ မ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဂြိုင်း၏လည်ကို ခုတ်ဖြတ်၏။ မဂြိုင်း၏ဦးခေါင်းကိုရသည်နှင့် ခါးရှည်ကိုဝင့်ကာ ခုန်ထွက်၏။ မဂြိုင်း၏သူရဲများလည်း အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ထိတ်လန့်ကုန်သဖြင့် မည်သို့ဖြစ်သည်ကို ကောင်းစွာမသိလိုက်ကြပေ။ မသံလုံလည်း မဂြိုင်း၏သူရဲများ လိုက်၍မမိခင် မြို့ပြင်သို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားလေ၏။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၁၉၇။ နိုင်ပန်းလှ။)

ကွပ်

- ပဲ့ဘာဇေတဝန်ဂှ် ခမိမ္မဲသ္မိည္ဇ္ဈာတ်မြဟ်တံ န္တံမ္မဲ။ ပဲ့ဇူးပိုတ်တေကိုလေဝ် ခမိမ္မဲသ္မိည္ဇ္ဈာတ်မြဟ်တံဂှ် န္တံမ္မဲကို။ န္တံပဲ့ကာလမ္မဲတုဲ ခမိဇူးပိုတ်ဂှ် မမိက်ကိစ္စမ္မဲညိည ကျင်စိုပ်ဘာဇေတဝန်ရ။ ပဲ့ကာလဂှ် ခမိဗ္ဗဲတံကို သာမဏီတံကို ကော်ရေၤကွံင်ဒိုင်တုဲ “လျဟ်ခမိဇမ်ကာတ်စါဝံ က္လိၣ်ဒွေက်ဇွဲၤကော်ရင်သ္တံဂှ် ပိုဝံညာတ်ရ” ဂးတုဲ တွံဒိုင်ပဲ့ဘာဇေတဝန်ဂှ် ခမိဂမ္တိုင် ဖအေဝ်ဏာကိုခမိဇူးပိုတ်ဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၈။ ပ-၄၅၁။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ၣ်လည်း တယောက်သောရဟန်းသည် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင်ထက်ကလူမူတတ်၏။ ဇနပုဒ်ၣ်လည်း တယောက်သောရဟန်းသည် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင်ထက်ကလူမူတတ်၏။ ထိုအခါ တနေ့သၣ် ဇနပုဒ်နေရဟန်းသည် တစုံတခုသောအမှုကြောင့်သာလျှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ သွား၏။ သာမဏေတို့သည်ၣ်ၣ် ရဟန်းငယ်တို့သည်ၣ်ၣ် ထိုဇနပုဒ်ရဟန်း၏ ကြမ်းကြုတ်သည်၏အဖြစ်ကို သိကုန်ၣ်ၣ် ထိုသာမဏေ၊ ရဟန်းငယ်တို့သည် “ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော ရဟန်းနှစ်ပါးတို့၏ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းကို မြင်ရကုန်အံ့” ဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အားဖြင့် ထိုဇနပုဒ်နေရဟန်းကို ဇေတဝန်ကျောင်းနေရဟန်း၏ ပရိဝုဏ်သို့ ပို့ကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၀/၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဝ်လိက်/ ---- there were two Brothers, passionate, cruel, and violent, one living at Jetavana and one in the country. Once the country Brother came to Jetavana on some errand or other. The novices and your Brothers knew the passionate nature of this man, so they led him to the cell of the other, all agog to see them quarrel. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-21)
- “ယံအနန်၊ ဗရုမဇ္ဇော်မသျှင်ဂှ် မူဗရုရော” ကျပ်သွာန်။ “ယံတီလမ္ပုပိုန်၊ ပဲ့ဋ္ဌာန်မ္မဲ မညောန် ကိုဘာဇေတဝန်ဂှ် ဋ္ဌာန်ဒမ်တီဂမ္တိုင် ညးခွံအိုတ်ရောင်အံ။ ဟိုတ်ဂှ် ဗရုကွံင်ဒိုင်ရောင်အံ” ထေအနန်ဂး။ “ယံအနန်၊ ဋ္ဌာန်မညောန်ကိုဘာဇေတဝန်ဂှ် ဟံ့ထေက်ကြိုက်ကိုတီတံဒိုင်သံ့။ အ္စာတီတံဗရုကွံင်ဒိုင်ဂှ် ခေံဒးဝှပ်ရောင်။ မွဲဟာန်ကော်တီဂမ္တိုင် တွဟ်နပိုပဒတ်ဂှ် ဟံ့သွဟ်ရထသံ့” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၁၃။ ပ-၅၉၈။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ မြတ်စွာဘုရားသည် “အာနန္ဒာ၊ ကျယ်စွာသောအသံရိုကုန်သော ထိုသူတို့သည်ကား အဘယ်သူတို့နည်း” ဟု မေးတော်မူ၏။ အာနန္ဒာသည် “အရှင်ဘုရား၊ အညတိတ္ထိယတို့သည် ဇေတဝန်အပြင်ၣ် တိတ္ထိတို့၏အရံကို ပြုကုန်၏။ ထိုအသံသည်ကား ထိုအရံပြုရာၣ်ၣ် ဖြစ်သောအသံ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တည်း” ဟုလျှောက်၏။ “အာနန္ဒာ၊ ထိုအရပ်သည်ကား တိထိတို့၏အရံအား မလျှောက်ပတ်။ တိထိတို့သည် ကျယ်သောအသံကို အလိုရှိကုန်၏။ ထိုတိထိတို့နှင့်တကွ နေအံ့သောငှာ မတတ်ကောင်း” ဟု မိန့်တော်မူ၍ -။ (၅၅၀။ ဒု-၂၃၄/၂၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “What is all this **great noise and tumult**, Ananda?” the Master asked. “The **noise**,” said he, “is some sectaries who are having a new settlement built.” “That is not a fit place,” he rejoined, “for them to settle. These sectaries are fond of **noise**; there’s no living with them.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-119)

- ဗမ္မားကိုစီရင်ကတိုင်ယတ်တဲ ကိုအာကေတ်နှင့် စိင်ပန်, ချေပန်, ပြင်ပန်, ဝှပ်ပန်, စာင်ပန်, အဒါပန်, ဂစံသ္ဍာင်ပန်, မြိတ်ပန် အာကေတ်သတ်တိရစ္ဆာန်တံဂုံ ဗရုဗရန်ဟဲ့ရ။ ပဲ့မူအာကေတ်မြိတ်တံဂုံတဲ ကလောတို့ဝါရည်းတံဂုံ တက်ဩပြိတ်ဂတေဝ်ယံ တမ္ဗင်ဒိုင်ဂုံရ၊ ဝှကျပ်မလ္လိကာမိင်ဗရုဂုံတဲ ပြာပ်အာကိုသိုင်ရ။ “ယွံတည်း၊ ဗမ္မားကွပ်ကွပ်ကွပ်အာ တွူမာ့ညင်မတြံဂ ဗံအာ မြိတ်ဂမ္ဗိုင်လေဝ် ယံကွံင်တမ္ဗင်ဒိုင် မူဟိုတ်မဲ့ဒိုင်ရောအံ” ဝှကျပ်သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၄။ ဒု-၁၆၉။ အစွောံ။)

- သေဠီတုန် သိုကောန်သမ္ဘာဒိုက်သွံတံဂုံ အမိဋ္ဌာန်ကေတ်သီဥပုဟ်တဲ ဋ္ဌာန်ဒမံင်ဇကုဇကုဂုံ ပြာပ်အာတဲ ဒေတ်တံသီလဇကုအိုတ်ရ။ ဗောဓိသတ်ဂုံ အလုံမဲ့တဲဂုံ ကျောန်ကာတဲ ပဲ့တဲသဝ်ပှိုတ်တဲ စံကျင်ရ။ “ပယတ်တေံ ပဲ့သွပ်တဲဂုံ ဗရုကွံင်ဒိုင်ရောင်သွံ။ ပဲ့တဲဂုံ မူဒွဲညးမအာအိုတ်သွားရော။” “ပဲ့တဲဂုံ ညးဒဂိုန်ကျေံသီတဲ ပဲ့ဒမံင်ဒမံင်ညးဂုံ ညးအာတန်ဒိုင်ရောင်” ညးဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၆၀/၅၆၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ သူဋ္ဌေးသည်လည်း သားမယားအမြဲအရံနှင့်တကွ ဥပုသ်သီလကို ဆောက်တည်လေ၏။ ဤသို့ အလုံးစုံသောသူတို့သည်လည်း ဥပုသ်ဆောက်တည်ကုန်လျက် မိမိ, မိမိတို့၏နေရာသို့သွား၍ သီလကို ဆင်ခြင်ကုန်လျက်နေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် တစ်နေ့ပတ်လုံး အမူလုပ်၍ နေဝင်သောအခါ အိမ်သို့ပြန်၍ “ယနေ့ အသံမရှိ၊ အဘယ်သို့ သွားကြကုန်သနည်း” ဟုမေး၏။ “ခပ်သိမ်းသောသူတို့သည် ဥပုသ်ဆောက်တည်၍ မိမိ, မိမိတို့၏နေရာအရပ်သို့ သွားကုန်၏” ဟု သောစကားကိုကြား၍ -။ (၅၅၀။ တ-၄၂၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ -----: the merchant with his wife, children and attendants kept the fast: all went, each to his own abode, and sat there meditating on the moral precepts. The Bodhisatta worked all day and came home at sunset. The cook maid gave him water for his hands, and offered him in a dish rice taken from the boiler. The Bodhisatta said, “At this hour there is **a great noise** on ordinary days: where have they all gone today?” “They are all keeping the fast, each in his own abode.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-266)

- တွညးရာဇာဓိရာဇ် ရှေ့ကျင်အသွပ်စလေ။ ဝှင်အမာတ်ဒပ်ပွာန်တအ် လောန်အာဂတဂုံ တိုန်လှောင်ကျပ်ဗင်ယသကြော။ ဗျာတအ်မမံင်စလေဂုံ ညာတ်မန်တအ်မတိုန် ကာလမစေ့ မန်တအ်ကေတ်ဖျေန်င် ကျပ်ခဗိုဟ်ဉ်ဗွဲမဂ္ဂိုင်၊ ဗျာတအ်ညာတ်ဆပွာန်ချေမန္တံ ဗျာတအ်တိတ်ကျင်ဗ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ပုဏ္ဏားလုလင်သည် နောက်အဘို့၌ အိမ်ရာထောင်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၍ အဝတ်တန်ဆာ ကျွန် ယောကျ်ား ကျွန်မိန်းမ လယ်ယာကျွဲနွား သားမယား အစရှိသည်တို့၏အကျိုးငှာ ကြံသည် ရှိသော် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟနိုင်ငံသို့ လိုက်သည်ဖြစ်၍ နောက်ကျသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ် ၏။ ဗေဒင်တို့ကို အစဉ်အားဖြင့် ပြန်အံ့သောငှာ မစွမ်းနိုင်။ ထိုမှဤမှလည်း ဗေဒင်တို့သည် မထင်ကုန်။ (၅၅၀။ ဒု-၁၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A young brahmin, as they say, belonging to Svatti, had mastered the Three Vedas, and used to teach sacred verses to a number of young brahmins and kshatriyas. In time he settled down as a married man. His thoughts being now busy with wealth and ornaments, serving men and serving women, lands and substance, kine and buffaloes, sons and daughters, he became subject to passion, error, folly. This **obscured his wits**, so that he forgot how to repeat his formulae in due order, and every now and then the charms did not come clear in his mind. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-68)

ကွပ်ကွဲကွဲစိတ် — ကိုန်ပရိုက်စိတ်။ ကိုစိတ်ကိုခန်။ ကြိုက်လွှင်ကွဲစိတ်။
 စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသည်။ စိတ်နှောင့်ကျစေသည်။
 စိတ်ချောက်ချားစေသည်။ စိတ်ရှုပ်စေသည်။
to vex, to harrass, to confound, to confuse

- “ယုံဂမီ၊ ဝေရာဂကိလေသမ္ပဒ္ဓံဂံ ဂမီမဖ်ညင်တလအဲတံဂံ မှုဂ်ဒေပံပံဝံကသီကွဲဒ်ရော။ ကျာ လေင်ကင်မဇ္ဇော်ဒြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကွဲတံသိန္နရာတ်မာန်ဂံ ပဲ့သျှဆုဇမ္မဟ်တံဂံ မူအလေင် ကျာလေင်ကင် ငွီမုက်နွံတုန်ရော။ ပဲ့ကာလမတဲတဲကိုလေင် လက်ထပ်ကွဲသွံ ပံပံဝံဒေတ် ဗက်စမိန်ပြမာန်ကိလေသတဲ စိုန်သတ်မသွီးတ်ကိုလေင် ဝေကိလေသဂံ ကွပ်ကွဲကွဲစိတ် တဲရဟံသေင်ဟာ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစွောံ။) (ကသီ = လှုပ်ရှားစေသည်၊ တုန်လှုပ်စေသည်။/ ကွပ်ကွဲကွဲစိတ် = စိတ်ကို တုန်လှုပ်ချောက်ချား စေသည်။) (ပဲ့မူဗျာ/ “ရဟန်း၊ ဤအားကြီးစွာသောရာဂသည် သင်ကဲ့သို့သောသူကို အ ဘယ်ကြောင့် မလျှပ်ပေါ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ —၊ မြင့်မိုရ်တောင်ကြီးကို နတ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောလေသည် သစ်ရွက်ဟောင်းမျှကို အဘယ်မှာရှက်အံ့နည်း။ ရှေး၌ အနှစ်ခုနစ်ရာ တို့ပတ်လုံး အတွင်း၌ဖြစ်သော ကိလေသ၏ဖြစ်ခြင်းကို မဖြစ်စေမူ၍နေသော၊ ကိလေသာတို့ မှစင်ကြယ်သော သတ္တဝါသည်လည်း လျှပ်ပေါ်ဘူးသည်သာလျှင်တည်း။” (၅၅၀။ စတု- ၃၀၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Brother,” said he (the Master), “will not this lust for pleasure **confound** a man like you? The hurricane that overwhelms Mount Sineru is not put to the blush before a withered leaf. In days of yore this passion **has confounded** holy beings, who for seven thousand years held aloof from following the lusts that arise within.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-210) (**confound**: filled with, throw into, perplexity or confusion. ရှုပ်ထွေးစေသည်။ ဝေခွဲမရဖြစ်သည်။ စိတ်ရှုပ်စေသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

ပွဲဝါကျပယိုက်မွဲလတူဝွံဂှ် ပွဲဘာသာမန်ဂှ် ကျ်ဇော်အစော့ရပ်စပ်စကာလင် ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ကို သိုဝေါဟာရ ‘ကျွက်ကွဲကျွဲစိုတ်’ တဲ့ ပွဲဘာသာဗွာဂှ် (ညောင်ကန်ဆရာတော်) ရပ်စပ်စကာလင် ဝေါဟာရဗွာ ‘လျှပ်ပေါ်သည်’/‘လျှပ်ပေါ်စေသည်’ ရ။ ဝေါဟာရဗွာ ‘လျှပ်ပေါ်’ ဝွံဂှ် ပွဲအဘိဓာန်ဗွာဂှ် ပံက်လင်အဓိပ္ပါယ်သင်္ဃာန်ရ။ (လျှပ်ပေါ် - (နဝိ) စောင့်စည်းမှုနှင့် အရှက်တရားနည်းပါးစွာ ပြုမှု တတ်သော။ မတည်ကြည်သော။) သင်္ဃာန်မန်ရ။ ဝေါဟာရဗွာ ‘လျှပ်ပေါ်’ ဝွံဂှ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကွဲဝေါ ဟာမန် ‘လုလန်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘ကျွက်ကွဲ’ ဣအ်ဂှ် မူးနူအဓိပ္ပါယ်အွာဟာလီဒေမင်္ဂလင်ဂှ် အဓိပ္ပါယ်တုတ်သွာင်လေဝ် နွံတင်ဏီရ။ ဝေါဟာရဣအ်ဂှ် ဗွဲဒဒိန်ကြိယာသုဒ္ဒကို ဗွဲဒဒိန်ကြိယာကာရိတ်ကို ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ယဝ် ပိုစကာဗွဲ ဗွဲဒဒိန်ကြိယာကာရိတ်မူး ပိုဒးထပ်စုတ် ‘+ကျွဲ’ တဲ့ ဒးချူတ် “ကျွက်ကွဲကျွဲ” ရ။ ‘ကျွက်ကွဲ’ မန်ကြိယာသုဒ္ဒဝွံ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “(စိတ်)တုန်လှုပ်သည်၊ ချောက်ချားသည်” မန် တဲ့၊ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက်မူး “to be shocked”, “to be alarmed” , “to be frightened” မန်ရ။ ‘ကျွက်ကွဲကျွဲ’ မန်ကြိယာကာရိတ်ဝွံတုန်ဂှ် မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “တုန်လှုပ်စေသည်” “ချောက်ချားစေသည်” မန်တဲ့၊ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက် “to shock”, “to alarm”, “to frighten” ရ။

မှတ်ချက်။ တစ်ရွာလုံး၊ တစ်မြို့လုံး၊ တစ်ပြည်လုံး၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ လူအများ “တုန်လှုပ်ချောက် ချား” ပါက “တစ်ပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်” မည်တည်း။ ထို့ကြောင့် “တုန်လှုပ် ချောက်ချားသည်” ဟူသောဝေါဟာရနှင့် “တစ်ပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သည်” ဟူ သောဝေါဟာရတို့သည် အဓိပ္ပါယ်ချင်း အလွန်နီးစပ်လှသည်ကို သတိပြုအပ်၏။

“ကျွက်ကွဲ” (ကြိယာသုဒ္ဒ)

တစ်ပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သည်။ ချောက်ချားသည်။
to be clamorous, to be in an uproar, to be all confusion,
to be a flutter, to be in a general state of commotion,
to be all greatly excited, to be greatly stirred

- “မိုက်စောလာမူဏီအဲကျွဲအာ ကိုဒပ်တရင်ဖအိုတ်တဲ ကိုဂှဲ” သိုင်ဖျေအသံတဲ ညးဒပ်ကျွဲ တရင်ဥင်ဖအိုတ်တဲ ဂှဲကျွက်ကွဲအာ အလုံဥင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၉၄။ ပ-၅၄၈။ အ စော့။) ပွဲဗွာ/ မင်းသည် “ငါ၏ပတ္တမြားဥသျှောင်ကျင်သည် ပျောက်၏” ဟုဆို၏။ လူတို့ သည် တပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကို ပြုကုန်၏။ မင်းသည် “ခပ်သိမ်းသောတံခါး တို့ကို ပိတ်ကုန်၍ သူခိုးကို ရှာကြကုန်လော့” ဟုဆို၏။ မင်းချင်းတို့သည် ထိုမင်းဆိုတိုင်း ပြုကုန်၏။ မြို့သည် တပြိုင်နက် ချောက်ချားသည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၇၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “I have lost a jewelled crest!” cried the king: the whole place **was in an uproar.** “Shut all the gates!” the king gave order: “cut off the

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

outlets! Hunt the thief!” The king’s followers obeyed. The city **was all confusion.** (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-86)

- (ကောန်သေဋ္ဌိမျှယုဘဒ္ဒဇိကုမာဂ်) ခွင်ပွဲပြာသာဒ်ပိ ပွဲဝသန္တဥတုဂ် ပြာသာဒ်မဲ့၊ ပွဲဟေမန္တဥတုဂ် ပြာသာဒ်မဲ့၊ ပွဲပြာသာဒ်မဲ့မဲ့ ပန်ဂိတုဂ်မင်တဲ ကြောံပြာသာဒ်မဲ့မဲ့ရ။ ကာလကြောံပြာသာဒ်မဲ့မဲ့ဂ် သိုတိုင်တွိုက် သွာလှေဒယေံ သိုဗော်သွးတို့ဝါရမဂ်ိုင် တို့ဗဝိုင်ကေတ်တဲ မကြောံပြာသာဒ်ဂ် ပွဲကာလကြောံပြာသာဒ်ဂ် သိုက်ဗိုပိုန်ဟာန်ယသပတ်ဘဒ္ဒဇိဂ်တဲ အလုံချင်ဘဒ္ဒိယဂ် **ကုလင်ကုလင်**အာရ။ ကိုကိုကို ဇင်ကိုဇင် ကအ်ကိုကအ် ပူးကိုပူး ပေင်တဥတုဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၄။ ဒု-၁၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ဘဒ္ဒဇိမည်သော သူဌေးသားသည်) ဥတုသုံးပါးအားလျောက်ပတ်သော ပြာသာဒ်သုံးဆောင်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ တဆောင်တဆောင်သော ပြာသာဒ်၌ လေးလ၊လေးလစီနေ၏။ တဆောင်သောပြာသာဒ်၌ နေပြီး၍ ကချေသည်အပေါင်းခြံရံလျက် များစွာသောအခြံအရံဖြင့် တဆောင်သောပြာသာဒ်သို့ ပြောင်းသွား၏။ ထိုခဏ၌ “သတို့သား၏စည်းစိမ်ကို ကြည့်ကုန်အံ့” ဟု မြို့အလုံးသည် **ချောက်ချား**၏။ ပြာသာဒ်တို့၏ အကြားအကြား၌ လှည်းအဆင့်ဆင့် ညောင်စောင်းအဆင့်ဆင့်တို့ကို ဖွဲ့ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ He (Bhaddaji) had three houses for the three seasons, in each of which he stayed four months; and after spending this period in one of them, he used to migrate with all his kith and kin to another in the greatest pomp. On these occasions all the town **was a flutter** to see the young man’s magnificence; and between these houses used to be erected seats in circles on circles and tiers above tiers. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-229)

- နူဗောဓိသတ်(ကိုက်မဟာတုဏ္ဍိလ) မတံဝေပထမ ဂလာန်အဒိဂ်ရ မွိုဟ်အလုံချင်ဂ် **ကုလင်ကုလင်**အာတဲ ကျင်ကလင်ခေဗောဓိသတ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၈။ ဒု-၄၁၉။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မဟာတုဏ္ဍိလမည်သော ဘုရားလောင်းဝက်သည် တရားဟောလတ်သော် ဟောသည်၏အစအဦး၌ပင် မြို့အလုံးရှိလူထုသည် **အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်**ဖြစ်၍ ဘုရားလောင်း၏ တရားကို နာရန်လာကြကုန်၏။ (သုတေသီ)

- ပွဲကာလဂ် ပစ္စေဂဗုတ်ဂ် ပက္ခေပရိနိဗ္ဗာန်တဲ ညးဂမ္ဘိုင်မိုင်တဲ နအနတ်ဒေဝတံဂမ္ဘိုင် အိုတ်မွိုဟ်အလုံချင် **ကုလင်ကုလင်**ဒ်မဲ့တဲ ပွဲတူယးဂ် မွိုဟ်ဂမ္ဘိုင်ပြာပ်တိတ်အာပွဲဥဒျာန်တဲ ညာတ်ပစ္စေဂဗုတ်ပက္ခေပရိနိဗ္ဗာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၀။ ဒု-၅၅၇/၅၅၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ပစ္စေဂဗုဒ္ဓါသည် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ၏” ဟု နတ်တို့၏အာနုဘော်အားဖြင့် မြို့အလုံးသည် တစ်ပြိုက်နက် **အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်**ဖြစ်၏။ နက်ဖြန် လူတို့သည် ဥယျာဉ်သို့သွား၍ ပစ္စေဂဗုဒ္ဓါကိုမြင်၍ —။ (၅၅၀။ တ-၄၁၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ By supernatural power the whole city heard that the paccekabuddha had entered nirvana, and **all were greatly excited.** Next day some men entered the park, and saw the body and ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-264)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- (မှာထေရ်မဂ္ဂလာန် ကမ္ဘတ်မသုန်ကွံက် ရပ်ဝံ့တက်စင်ကွံ့တဲ ဇုတ်ထေရ်လှေကကြကောတ် အာ၊ ထေရ်သမ္မုဟ်တိုန်တဲ) ဒဒ်ဇကုမပပရိနိဗ္ဗာန်ကွံက် ကိုကျ်အနုညာတ်တဲ ပွဲဂံမက္ခိန်ဒိဗ္ဗိဟ်ကွံက် ဟေင် ထေရ်အာပပရိနိဗ္ဗာန်ရ။ ပွဲချိုန်ခဏကွံက် အလုံချင်သွင်တရ်ဘုံ ကောလာဟလ ကျုက် ကျဲအာကိုဒေဝတ်သွင်တြာဘုံတဲ “အောပိုမှာမဂ္ဂလာန် တိုန်တံ့ခေင်ကိုပို လျိုန်ကာလရောင်။ လျဟ်ဝံ့ ဣတေပပကွံ့ပရိနိဗ္ဗာန်ရ” ဂးတဲ မြမောင်ဒိပ်တွဟ်တွဟ်သ် ကေတ်နင်အိုတ်ရ။ သို့စွံင်နစလန် သျင်ဒစိတ်ဟတ်ကွံ့တဲ နအောဟ်ကြက်စွန်သက်သက် စီရေင်လင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂။ ၈-၃၀၁/၃၀၂။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (ရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသည်ရှိသော်) ထိုခဏ၌သာလျှင် ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တို့သည် “ငါတို့ဆရာ မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသတတ်” ဟု တစ်ပြိုင်နက် အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ပြီးလျှင် နံ့သာပန်းအခိုးအထုံတို့ကိုလည်းကောင်း အထူးထူး သော ထင်းတို့ကိုလည်းကောင်း ယူ၍လာကြကုန်၏။ --၊ ကိုးဆယ့်ကိုတောင်မြင့်သော စန္ဒကူးထင်းပုံတော်သည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The Great Moggallana said to the Master) “Holy Sir, my sum of life is exhausted: I would die,” and having gained the Master’s consent, he died then and there. At that instant the six god-worlds **were in a general state of commotion**. “Our Master,” they cried, “is dead.” And they came, bringing incense and perfume and wreaths breathing divine odours, and all kinds of wood and the funeral pile was made of sandal-wood and ninety-nine precious things. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-65)
- ညာတ်ညးကဏ္ဍကိကဏ္ဍဲဒိုင် အလုံချင်ကွံ့တဲ သွာန်ညးရ။ ဒဒ်ကောန်ဗြဲသိုင်မရဲတြာဂ် ညးဟို ကိုဝံ့မိင်တဲ “ဒ်ရသ်ကွံက် ပိုသအာကိုရ” ဂးတဲ ကောန်သိုင်မသုန်ကွံက် အာစိုပ်ကွံ့တဲ ဗွဲလှေင် လှေင်ကွံ့ ဒိုင်တရ။ ကောန်ဗြဲသိုင်ကဏ္ဍာဒေဝီဂ် ညာတ်တဲ သိုညးမသုန်ကွံက် ခေံဒးဂွပ်တဲ --။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၆။ ၉-၃၁၂။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မင်းသားညီနောင်ငါးယောက်တို့သည်) ဗာ ရာဏသီပြည်သို့ ရောက်ကုန်၍ မြို့တွင်း၌ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကို ကြားသဖြင့် မေး၍ ထိုအကြောင်းကို သိကုန်လျှင် “ငါတို့သည်လည်း သွားကြကုန်အံ့” ဟု ---၊ သွားကုန်၍ အစဉ်အတိုင်းတည်ကုန်၏။ ထိုအခါ ကဏ္ဍာဒေဝီမင်းသမီးသည် ထိုငါးယောက်သော မင်း သားညီနောင်တို့ကိုမြင်၍ ထိုငါးယောက်သောမင်းသားတို့၌ တပ်စွန်းသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ --။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၃၂/၆၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The five sons of king Pandu), ----- arrived at Benares, and hearing **a commotion** in the city and learning in answer to their inquiry what it was all about, they came and stood all five of them in a row, in appearance like so many golden statues. Kanha on seeing them fell in love with all five, ----- (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-227)
- “--၊ ဩသိုင်မွဲ ဟိုတ်မာဲတ်ပွဲခေင်သိုင်စိုပြုကာမူး ကမ္ဘတ်သပုန်ဒမ္မမတာ မွိုဟ်လိလှေကတ်တ လေတ်ဂဗပ်စတံဂ်ဂြိုင် ချင်ကွာန်ရးကးတံဂ် ကတ်ကတာန်ကျုက်ကျဲ လိုလ်ပြးဇး၊ ဖြပ်စေ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

တီဂမ္ဘီသင် ဖြပ်ဘုတ်ဘာတံဂ် လိုလာ်ပြးဒေးတအိုတ်ရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၅၂၀။ ၈-၂၅၉/၂၆၀။ အစွောံ။) (ကွက်ကွဲ = တုန်လှုပ်ချောက်ချားသည်။)

- “—။ မရှာင်တုန်လေဝ် ထွန်စိုတ်ကိုဖျုန်မ္မိတ်တဲ ညးချင်ဂမ္ဘိုင်တံဂ် ကွက်ကွဲသြိုင်သြိုင် အာတဲ ဒိုက်ကောန်သမ္ဘာမရှာင်ကိုလေဝ် မဒေးရှဲစူးအာရမရှာင်။ ဒဒ်လဟုတ်လေဝ်မရှာင် မဒေးစိုပ်မရှာင် မရာတ်သ္မိတ်သ္မိတ်တဲ မရှာတ်ဟံ့ချပ်ဗစာရဏာတဲ မဒ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂ်ရ ပ္ဍမစ ဖျုန်မ္မိတ် မရှာင်ဝေင်ကွေံညိရ။ မရှာင်လွဒေးဂွပ်ညိရ။ ညံင်စူညးဂမ္ဘိုင် မစပပြဘိုက်ဂ် မရှာင် စပပြဘိုက်ညိရအံ” သေဏာပတိဂး(ကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၅၂။ အစွောံ။) (ကွက်ကွဲ = တုန်လှုပ်ချောက်ချားသည်။)

“ကွက်ကွဲကေံ” (ကြိယာကာရိတ်)

တစ်ပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်စေသည်။ ချောက်ချားစေသည်။
to set (all city, country etc.) in a stir or in a commotion, to make a stir

- သီဝလိကုမာ အာယုက်ပင်ထပ်သွံတဲ ပကွေံသာမဏီရ။ အာယုက်ပင်စါစောံတဲ ဝံဒ်ပ ယင်ရ။ ကြိန်ကံကုသိုအတိက်ရ အလုံဗွဲတိဇ္ဇောံဝံ ကွက်ကွဲကေံတဲ အာစိုပ်ဒဒ်အရှုန်ရ။ ကြိန်ကံကုသိုမခွဲဗဒ်လတ်တဲ ဣတဒဂ္ဂမပြကလိဝံရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၀၀။ ၈-၃၀၈။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ သီဝလိမင်းသားသည်လည်း ခုနစ်နှစ်ရှိသောကာလ၌လျှင် သာသနာတော်၌ ဝမ်း ရေးကိုမငဲ့ဘဲ ရဟန်းပြု၍ အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့်လတ်သော် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကိုရ၍ ဘုန်းတန်ခိုး ကြီးသည် မြတ်သောလာဘ်ကို ရသည်ဖြစ်၍ မြေကြီးကို ဝံ့တင်ထပ်စေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးကုန်သော ဘုရားတပည့်သားတို့၏အတွင်း၌ ဧတဒဂ်အရာ သို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၈-၄၆၇/၄၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ At seven years of age the child Sivali gave his heart to the Faith and forsook the world to join the Brotherhood; at twenty he was admitted a full Brother. Righteous was he and won the crown of righteousness which is Arahatship, and **the earth shouted aloud** for joy. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-242)
- “ယံ့မ္မောံ၊ လွကြိုင်ရ။ တေံသိုင်ဗာရာဏသီတံဂ် ပတလသဒ္ဓါလောန် ကွက်ကွဲကေံ အ လုံဇမ္မုဒိတ်တဲ မပ္ပုဒါန်ဂ် မ္မောံပြာပ်အာချင်ဗာရာဏသီတဲ မ္မောံဟံ့ဒေးကြိုင်အာတ်စရ။ ဝံ့စတ သိုက်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၁၉၃။ ၈-၅၄၄။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “သင်သည် ဤသို့မလှည့် လည်လင့်။ ပဒုမမင်းသည် ဗာရာဏသီပြည်၌ မင်းပြု၏။ ဇမ္မုဒိပ်ကျွန်းအလုံးကို ချောက် ချားစေ၍ အလူကိုလူ၏။ ထိုပဒုမမင်းသည် သင့်ကိုမြင်၍ နှစ်သက်လတ္တံ့။ နှစ်သက်သည်ဖြစ် ၍ သင့်အား များစွာသောဥစ္စာကို ပေးလတ္တံ့။ ---။” (၅၅၀။ ၃-၁၆၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ Some of them also offered advice, saying, “Do not live in this way. King Lotus is lord of Benares; he has **set all India in a stir** by

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

his bounty. It will delight him to see you; so delighted will he be, that he will give you rich gifts. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-83)

- သွိုင်(ကောရဗျ)ဂုံလေဝ် ကျွက်ကျွဲကေဉ် အလုံချင်ဇမ္ဗုဒိပ်တဲ မပွဲဒါန်ရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၅။ ၇-၃၃၉။ အစောံ။) (ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကောရဗျမင်းသည် အလုံးစုံသော ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်းကို ချောက်ချားစေ၍ အလှူကြီးကို လှူ၏။ (၅၅၀။ ၈၇-၃၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king, with his great almsgiving, **set all India in a commotion**; ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-227)
- ပါင်တရင်ချင်ပန်ဒိုဟ်ဂုံ ကိုခွဲရင်ဒါန်ပန်တဲ အလုံဂတာဇမ္ဗုဒိပ်ဂုံ ကျွက်ကျွဲကေဉ်တဲ ဒါန်မ ဇောဝ်ဂုံ ကိုဒါန်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၅၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (မြို့)တံခါးလေး မျက်နှာတို့၌ အလှူတင်းကုပ်တို့ကို ဆောက်စေ၍ ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်းအလုံးကို ချောက်ချားစေ လျက် အလှူပေးခြင်း သီလဆောက်တည်ခြင်း ဥပုသ်သုံးခြင်းအမှုတို့ကို ပြုသဖြင့်၊ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၀၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ There he had an alms-hall erected at the four city gates, and by his amls-giving he **made a stir** throughout all India, ----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-85)

“ကျွက်ကျွဲ” (နာမ်) — ပွမရူသံင်။ ပွမကလိက်ကနီ။
 အုတ်အေဝ်သောင်းတင်းမြစ်ခြင်း။ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကြေးကြော်ခြင်း။
 ပွက်လောရီကိခြင်း။ လှုပ်လှုပ်ရွရွမြစ်ခြင်း။ ရုတ်ရုတ်သဲသဲမြစ်ခြင်း။
clamour, uproar, great stir, commotion, tumult

ဝေါဟာရ ‘ကျွက်ကျွဲ’ ဝံ ပွဲဘာသာပိုမန်ဂုံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မွဲလေဝ် စကာမာန်ဟေင်ရ။ ဝါကျပယိုဂ် ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- ထေရ်ဓါဂုံ ဒ်သွက်ရွှ်ကိုရင်ညွဲအိုတ်ရ။ ထေရ်ဝိနယဓရ တီအပတ်ထေရ်ဓမ္မကထိကသင်္ဂတဲ ပလင်ဥက္ကေပဏိယကံ ကိုထေရ်ဓမ္မကထိကရ။ ပတွံနူဂုံ ထေရ်ဝိနယဓရကိုထေရ်ဓမ္မကထိက ဂုံ ဒကာတံမကိုဒါန်ဗဲပန်ကို ဒ်အာဓါဗော်ရ။ ခမိတြံခမိတြံတုန် ကေတ်ဒေဝံဗ္ဗောန်ညးတံဂုံတဲ ဒ်အာဓါဗော်ပွန်ရ။ ဆဂ်ဟံသေင်ပွန်တုန် ဒ်ကိုစိုပ်ဘုံဗြိုအကနိဋ္ဌာတေံ ကျွက်ကျွဲအမိကိုဒ် တိုန်အာရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၈။ ၃-၅၉၁/၅၉၂။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဤသို့အချင်းချင်း ခိုက် ရန်ပြုကုန်၏။ ထို့နောင်မှ ဝိနည်းခိုရ်သည် အခွင့်ကိုရ၍ သုတ္တန္တိကရဟန်းအား အာပတ်ကို မရှုသောအားဖြင့် ဥက္ကေပနိယကံကိုပြု၏။ ထိုအခါမှစ၍ ထိုနှစ်ပါးကုန်သောရဟန်းတို့၏ ပစ္စည်းဒါယကာတို့သည်လည်း နှစ်စုကွဲကုန်၏။ အဆုံးအမကိုခံကုန်သော ရဟန်းမိန်းမတို့ သည်လည်း နှစ်စုကွဲကုန်၏။ စောင့်ရှောက်ကုန်သော နတ်တို့သည်လည်း နှစ်စုကွဲကုန်၏။ ---။ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင် ဤကောလာဟလသည်လည်း ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၈-၄၉၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Thus they stirred up a quarrel, one with another. Then the Vinaya scholar, finding an opportunity, went

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

through the form of excommunication of the Brother for refusing to see his offence. Thenceforth even the laymen who provided necessaries for the priests were divided into two factions. The sisterhood too that accept their admonitions, and tutelary gods, with their friends and intimates and deities from those that rest in space to those of the Brahma World, even all such as were unconverted, formed two parties, and the **uproar** reached to the abode of the Sublime gods. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-289)

မှတ်ချက်။ ‘ကောလာဟလ’ ဟူသော ဤပါဠိဝေါဟာရကို မြန်မာဘာသာတွင်လည်း သုံးစွဲသလို မွန်ဘာသာတွင်လည်း သုံးစွဲသည်။ ဤနေရာ၌ ဤဝေါဟာရ၏အဓိပ္ပါယ်သည် “အခြေအမြစ်မရှိ သောသတင်း” ဟူသောအဓိပ္ပါယ်မဟုတ်ပါ။ “အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကြွေးကြော်ခြင်း” ဟူသောအဓိပ္ပါယ်သာဖြစ်သည်။

တင်သဒ္ဒါ။ ဝေါဟာရမန် ‘အဓိကို’ ဒွာဲဝွံဂ် မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပွမကယာန်ဝေါတ်’၊ ဗတ်ဗွာ ‘အငြင်းအခုံ’၊ ဗတ်အေဂံလိက် “argument”/ “dispute” မဒ်ရ။

- ပွဲချိန်ခဏဂ် သွတ်ဗြဲစရဲဒျင်ဂ် ခွဲမိင်ဗရကုက္ကုဒဲတဲ “မူဗရပွဲရော” ခွဲသွာန်ညးတဲ ပ ရိုင်ဥပတိဂ် ခွဲဂံမိင်ဗက် ဗွဲမပြဟ်ခွဲစှော်ပြဟ်အာ ထွေးဇကုခွဲရ။ (၅၅၀။ ၈-၁၁၈။ ပ-၃၇၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုပြည့်တန်ဆာမသည်လည်း ထိုအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်သော အသံကိုကြား၍ “ဤအသံကား အဘယ်မည်သောအသံနည်း” ဟုမေး၍ ထိုအကြောင်းကို ကြား၍ လျင်မြန်သဖြင့် ဆင်းသက်၍။ -- ကိုယ်ကိုပြု၏။ (၅၅၀။ ပ-၅၀၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now the girl herself heard the **uproar** and asked what it meant. Being told, she ran swiftly out, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-261)
- ကလောင်အာပွဲအာကာသတဲ အာစိပ်ဥင်ဗာရာဏသီတဲ ပွဲလတူမုက်ရင်သွိုင်ဂ် တန်ခွိုင်ပွဲအာ ကာသတဲ မွိဟ်ဂမ္ဘိုင်ညာတ်တဲသွေးရ။ “ယွံမွေးတံ၊ စိင်ဗွာင်မပြ ပွဲဂံအာကာသ ကလောင်ကျင် တန်ခွိုင် လတူမုက်ရင်သွိုင်ပိုရောင်” ဂးတဲ အလုံဥင်ဗာရာဏသီဂ် ကျိန်ကုက္ကုဒဲဇွော်တဲ ဗွဲမပြဟ် ညးလောပ်လောဝ်ပွဲသွိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၁၂၂။ ပ-၃၄၉/၃၅၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ကောင်းကင်သို့ပျံ၍ ဗာရာဏသီသို့သွား၍ မင်းယင်ပြင် ကောင်းကင်၌ရပ်၍ မြို့အလုံး ချောက်ချား၍ “ငါတို့မင်းဘို့ ကောင်းကင်ဖြင့် ဆင်ဖြူလာ၍ မင်းယင်ပြင်၌ တည်သတည်း” ဟု တပြိုင်နက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်၏။ လျင်စွာမင်းအားလည်း ကြားလျှောက်ကုန် ၏။ (၅၅၀။ ပ-၅၂၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So saying the mahout, seated on the elephant’s neck, recited over the royal courtyard. And there was a **great stir** in the city and all cried out, “Look at the state-elephant that has come through the air for our king and is hovering over the royal courtyard.” And with all haste the news was conveyed to the king too, ---- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-270/271)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဥင်အမေရိကာန်)

- (သွိုင်သုတသောမ) လျှောင်နိုင်မိမိမတို့ ဒလောံဗ္ဗောန်ကောန်သမ္ဘာ ညးဗျင်ဂမ္ဘိုင်တုံ ပသဇိုင် ကိုဝင်သစ္စတုံ သွိုင်သုတသောမဂ် ပဇ္ဇောံအာကိုပေါရိသာဒ ဗွဲပြဟ်ရ။ ကာလဗောဓိသတ် (သွိုင်သုတသောမ)မတိတ်အာဂ် အိုတ်ကိုမိမကောန်သမ္ဘာ ညးဗျင်ဂမ္ဘိုင် တက်ဩိုဟ်ဂတောင် ယံ က္လိန်ကုလိကုဒဲအလုံဗျင်ရ။ ဗရူအသံကုလိကုဒဲဂ် ညင်ရ်ဗရူအသံဂွံမှာသွိုတ်ကိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၇။ ၉-၃၇၇/၃၇၈။ အစောံ။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -----, and the whole city **was greatly stirred**. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-266)
- “ယွံသွိုင်၊ ဒေတ်ပွတ္တအဲကို စိုတ်တွဲအဲကို လဟိုတွဲအဲကို ညင်ရ်ဗြုဇ္ဇော်မဗဂူဖျေတုံ ဗစိုဟ်ကို တိဇ္ဇော်ဂ်ကို ရာမရာတ်ဗစိုဟ်စရိုတ် ပလိုတ်ကျောံကုလိကုဒဲစိုတ်သတ္တံဂ် ဩပြဒးရးသန်သံ အံ” အမာတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၀။ ၃-၅၅၉။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “(မင်းမြတ်)၊ ကြီးစွာ သောမိုးသည် ရေဖြင့် မြေကိုငြိမ်းစေသကဲ့သို့ ထိုအတူ ကောင်းစွာဆောင်အပ်သော အကြောင်းဖြင့် ကောင်းစွာဆိုအပ်သောစကားဖြင့် ဆယ်ပါးသောကုသလကမ္မပထတရားဖြင့် အသင့်အားဖြင့် အကြောင်း၌လိမ္မာသဖြင့် ဆုံးမလျက် ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခဖြင့် ချောက်ချားလောက်သည်ဖြစ်သောလူများကို ငြိမ်းစေလော့။” (၅၅၀။ တ-၄၂၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ True in word, in action good, Take the means thy end to gain: Calm the **troubled** multitude, As a cloud with genial rain. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-265) (ကျွက်ကွဲစိုတ်သတ္တံ = စိတ်ဒုက္ခဖြင့် တုန်လှုပ်ချောက်ချား လျက်ရှိသောလူများ = the people with troubled minds/ the troubled multitude) (ကျွက်ကွဲစိုတ် = စိတ်ချောက်ချားမှု၊ ချောက်ချားသောစိတ်။)

“ကျွက်ကွဲ” (ကြိယာ) — မင်မွဲပါင်။ မင်မွဲဟဲဟ်။
 နှုတ်လုံသညံ။ နှုတ်စောင့်သညံ။
to be able to keep a secret

ဝေါဟာရ “ကျွက်ကွဲ” ဗွဲအဓိပ္ပါယ်တွဟ်သ္မာင်မွဲပွန်ဂ် အဲဂွံညာတ်ကေတ်လင် ပွဲလိက်အုပ်မွဲယု “သွိုင်ကွေးဘာကျောံပြကိုဟ်လောကနိတိ (ဂကောံစံင်)” အ္စာကဝိမန်စိုပ်ထင်(ရးဇြာ)မချူခွံလင်ဂ်တုံ အဲပွဲတိထွေးဏာကိုရ။

- သင်္ဂါမေ၊ ပွဲဌာန်ဂွေးတိဇ္ဇော်ဟ်ပွန်။ သူရံ၊ န်ညးဂိုင်သရဲ။ ဣစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွိုက်အိုတ်။ မန္တိသု၊ ပွဲဌာန်မချပ်ဂွန်ပျက်လဒို။ ကုတောဟလံ၊ န်ညးမလေဝ်ကျွက်ကွဲ မမင်မွဲလင်ဂလာန်။ ဣစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွိုက်အိုတ်။ အန္ဓပါနေသု၊ ပွဲကာလမစသုင် ပင်ဗျာယာမဂမ္ဘိုင်။ ပိယံ၊ န်ညးမသျှိုက်ဆာန်။ ဣစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွိုက်အိုတ်။ အထွေ၊ င်အရာကိုစွမဝါတ်ဂါတ်လောန်။ ဇာတေ၊ နကြိက္ခိန်တုံနော်။ ပဏှိတံ၊ န်ညးမွဲကိုပညာ။ ဣစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွိုက်အိုတ်။

(((((((((((((((((())))))))))))))))

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဗျင်အမေရိကာန်)

ကွပ်။ ကွပ်သို့။ ကွပ်သို့။ ကွပ်သို့တိ။

ဝေါဟာရ ‘ကွပ်’/‘ကွပ်သို့’/‘ကွပ်သို့’ တစ်စုံတစ်ရာ နှိကြိယာအိုတ်ရ။ ပဲ့အဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ‘ကွပ်’ ဝှံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to be silent ရ။ ‘ကွပ်သို့’ ဝှံပွန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to be silent ကို ရ။ ‘ကွပ်သို့’ ဝှံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to be lost in thought, to be silent ပွန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကွပ်ကွပ်’ ဝှံ နှိကြိယာဝိသေသနမွဲတဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် silently, secretly, quietly, privily ရ။ အတိုင်ပွဲက်အာဟာလီဒေ “to be silent” မွဲဂှ် ဝှံအဓိပ္ပါယ် “ဟုံဟိုအရေဝ်၊ ဟုံဗရူ ပါင်၊ သို့တံဒိုင်” မဒ်တဲ ဗတ်ဗွာမွဲ “စကားမပြော၊ အသံမပြု၊ ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ တိတ်တိတ် နေသည်” မဒ်ရ။ ဆအဓိပ္ပါယ်ဏအ်မွဲသော်ဝင်ဟေင် အာဟာလီဒေထွေးလဝ်ဒ်တဲ အဓိပ္ပါယ်ခဲမဒေက် ဒိုင်မွဲသော်ဏီ အဲဝှံညာတ်ကေတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်မဒေက်ဒိုင် ပဲ့အဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဗတ်အေဂ်လိက်မွဲ “to be still; to be static; to be stationary” မဒ်တဲ ဗတ်ဗွာမွဲ “မလှုပ်မရှက် ငြိမ်သည်” မ ဒ်ရ။ ဗတ်ဘာသာမန်မွဲ “ဟုံချီ၊ တန်ဒိုင်၊ တေဝ်ဒိုင်၊ (ညိုင်ဒိုင်)” မဒ်ရ။

(တင်သို့။ ပဲ့ခေတ်တဲဏအ် ပိုကောန်မန်တအ် ပဲ့မဟိုအရေဝ် မရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရမွဲ ‘ညိုင်’/‘ညိုင်ဝတ်’ ဝှံတအ်ဂှ် ခဲဟုံသေင်ကိုဝေါဟာမန်ဍုင်ဍုင် ပိုမဂှော်ကေတ်လဝ်ခဲ နူကိုဝေါဟာရ ဗွာမွဲ ‘ငြိမ်’/‘ငြိမ်ဝပ်’ ဂှ်ရေဝင် ဂပ်ဂပ်သို့ရ။)

ဟိုမွဲနဲတုန် ဝေါဟာရမန် ‘ကွပ်’ ဝှံ ခဲနွံအဓိပ္ပါယ်(၂)သော်ရ။ အဓိပ္ပါယ်မွဲသော်ပထမဂှ် “ဟုံဟိုအရေဝ်၊ ဟုံဗရူပါင်၊ သို့တံဒိုင်”/ “စကားမပြော၊ အသံမပြု၊ ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ တိတ်တိတ်နေသည်”/ “to be silent, to be quiet” မဒ်တဲ၊ အဓိပ္ပါယ်ခဲဒုတိယဂှ် “ဟုံချီ၊ တန်ဒိုင်၊ တေဝ်ဒိုင်၊ (ညိုင်ဒိုင်)”/ “မလှုပ်မရှက်၊ ငြိမ်သည်၊ ငြိမ်သက်သည်”/ “to be still; to be static; to be stationary” မ ဒ်ရ။ ပှော်အဓိပ္ပါယ်ခဲမနွံတ(၂)သော်ဂှ် ကာလပိုမစကာဝေါဟာရ ‘ကွပ်’ ဝှံမွဲ အဓိပ္ပါယ်မွဲမွဲသော် လေဝ် မွဲတွဟ်ခြာပိုကေတ်မာန်၊ ဟုံသေင်သော်ဂှ် မွဲဒ်ဗြိပ် မွဲအခိုင်ခပ် သိုအဓိပ္ပါယ်(၂)သော်ဝှံလေဝ် ပို ကေတ်ဝှံမာန်ရ။ ကာလပိုမိက်ဝှံကေတ် အဓိပ္ပါယ်မွဲမွဲသော် မွဲတွဟ်ခြာမွဲ နဲဥပုယ်မဝှံပီစကာခဲဂှ် ပိုဒးတိလဝ်ရေဝင်။ ဒးစကာထွေးကိုမွဲဥပမာမွဲ

- “လှုပ်၊ မင်ကွပ်ကွပ်။” = “မပြောနုဂှ်၊ တိတ်တိတ်နေ။” = “Don’t talk; be quiet.”
- “လှုပ်ချီ၊ မင်ကွပ်ကွပ်။” = “မလှုပ်နုဂှ်၊ ငြိမ်ငြိမ်နေ။” = “Don’t move; keep still.”

နဲဥပုယ်သော်ဝှံ “မင်ကွပ်ကွပ်” ဝှံသွေး ယဝ်ပိုဟိုချူမွဲ အဓိပ္ပါယ် “မင်သို့တံသို့တံ” ဟာ၊ အဓိပ္ပါယ် “မင်တေဝ်တေဝ်”/“မင်ညိုင်ညိုင်” ဟာ၊ သိုအဓိပ္ပါယ်(၂)သော် ခဲဒ်အာမာန်တဲ ညိုင်ခဲဝှံသေင်ကွေးဂှ်

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

ပိုထပ်ပပင်စုတ် “လွဟို”/“လွချီ” အတိုင်ဥပွါယ်မထွေးကိုလင် ဗွဲလတူဝံ့မွး ဒန်အဓိပ္ပာယ်မတွဟ်ခြာ
ဂ် ချဲသောင်ကွးအာဗွဲမလောန်ရ။

‘ကုဗ်’ — အဓိပ္ပာယ်(၁)။ (ဟံ့ဟိုအရေဗ် ဟံ့ဗရူပိုင် မံင်သို့တ်တ်)
(ဧကားမပြော အသံမပြုဘဲ) ဆိတ်ဆိတ်နေသည့်။ တိတ်တိတ်နေသည့်။
to be silent, to be quiet

• ကျ်မိင်ဗရူဇာဒိသိုင်ဂအတ်ဝေင်တု ကျ်ကျူတိုန်ရ။ ဇာဒိသိုင်ဂမိုင်မိုင်တု “ကျ်ဂကူအယုတ်ဝံ
ချဲကျူပြိုင်ကိုပိုရောင်သံ။ ယာ်ပိုစွေဟ်ကိုချဲတုန်လေဝ် ယုတ်တ်အာညိုင်ချဲကိုရ” ဂွတု ဇာ
ဒိသိုင်ဂမိုင် ကုဗ်ကျေအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၇၂။ ၁-၄၉၁။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုခြသေ့
တို့၏ ဤသို့ဟောက်ကုန်၍ ကစားမြူးထူးသောကာလ၌ ထိုမြေခွေးသည်လည်း ဟောင်၏။
ခြသေ့တို့သည် ထိုမြေခွေး၏အသံကို ကြားကုန်၍ “ဤမြေခွေးသည် ငါတို့နှင့်တကွ ဟောင်
၏” ဟု ရှက်စနိုးကုန်၍ ဆိတ်ဆိတ်နေကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၉၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ
လိက်/ ---, all the Lions were together at the entrance of their leader’s
cave, roaring loudly and gambolling about as lions use. As they were
thus roaring and playing, the Jackal too lifted up his voice. “Here’s this
Jackal, giving tongue along with us!” said the Lions; they felt ashamed,
and **were silent**. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-46)

• (ကောန်တြာ်သိုင်ဂ်) ဖေ်ဟံ့ဥာ်ကရောံအွာရ။ ပွဲကာလဂ် ဖြဲမွဲဂ် လွဲမသွးဂ် တရးစဲလဝ်တု ဂံ
ဒိုင်တ်ရ။ ကောန်တြာ်သိုင်ညာတ်လွဲဂ်တု ဓိတ်ကေတ်လွဲမွဲသွဲတု စကော့ရ။ “တြာ်ဂ် ကောဝ်
ဇဟန်ကော့သံ” (လဖြဲဂ်)ချပ်တု ကုဗ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၂။ ၁-၇၁၇။ အစွေဝံ။) ပွဲမူ
ဗွာ/ (မင်းသားသည်) ဆရာနှင့်တကွ ရေချိုးအံ့သောငှာ သွား၏။ ထိုအခါ တယောက်
သောမိန်းမအိုသည် နှမ်းတို့ကို အဖြူချွတ်၍ ဖြန့်ပြီးလျှင် စောင့်လျက်နေ၏။ မင်းသားသည်
နှမ်းဖြူတို့ကိုမြင်၍ စားလိုသည်ဖြစ်၍ နှမ်းတဆုပ်ကို ယူ၍စား၏။ မိန်းမအိုသည်ကား “ဤ
လုလင်သည် ချင်ခြင်းတပ်သောသူဖြစ်၏” ဟုအောက်မေ့လျက် **တနံတနမဆို**။ (၅၅၀။
၃-၃၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now one day, he went to bathe along
with his teacher. There was an old woman, who had prepared some white
seeds, and strewed them out before her: there she sat, watching them.
The youth looked upon these white seeds, and desired to eat; he picked
up a handful, and ate them. “Yon fellow must be hungry,” thought she;
but she said nothing, and sat **silent**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-
194)

• “ယံ့အွာပို၊ ပိုကတ်တံင်အွာပိုဂ် ကိုဂစိတ်လမျိုသတ် စံင်ယတ်တု ကိုဖျိုက်ညးမွဲဂ် ပွဲဗိုတ်ပိ
တေံ ပိုဒိုက်ဟံ့ညာတ်သံ့အံ” ကွးဂ်ဂး။ “ဟာ်မင်ဗွာ၊ ဖေ်မင်မွဲလဝ်ဒြပ်သိုင်ရောင်ဟာ။ ဇဖန်
ဏံ ဝံစဖျုန်ဖဲရ၊ ဇဖန်ဏံ ဝံဒြပ်သိုင်ရ၊ ဖေ်လွဟို ဖေ်ကုဗ်” ရဝံဂးတု ဆေဝ်ကျေကွးဂ်ရ။
(၅၅၀။ ၆-၃၁၄။ ၃-၁၇၁။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ဆရာ၊ ကျွန်ုပ်တို့၏ဗေဒင်တို့၌ သူတပါး

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ကိုသတ်၍ ချမ်းသာကိုပြုခြင်းမည်သည် မရှိသည်မဟုတ်တုံလော” ဟု(တပည့်သည်)ဆို၏။ “သင်ကား မင်း၏ဥစ္စာကို စောင့်၏။ များစွာသောငါး၊ အမဲတို့ကို စားရကုန်အံ့၊ ဥစ္စာကို ရကုန်အံ့၊ ဆိတ်ဆိတ်နေလော့” ဟု တပည့်ကို မြစ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၃၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ The chief disciple of the family priest approached his teacher and asked, “Is it not written, Master, in our Vedas that there is no happiness for those who take the life of any creature?” The priest replied, “You are to bring here the king’s property, and we shall have abundant dainties to eat. Only **hold your peace.**” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-30) (**hold/keep your peace** = to keep quiet even though there is something you would like to say/ Longman Dictionary)

- (သို့)ဇိတ်စားဂူကျပ်တု “မွှော့ယဲအာဟာ” သို့သွန် ဂူကျပ်ကွပ်ခိုင်။ “မူပဂူကျပ်ကွပ်ခိုင်ဂ် ရော” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၇၂။ ၇-၁၆၉။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ “ရှင်မိဖုယား၊ အသိုနည်း၊ ရှင်မိဖုယားအား မချမ်းသာသလော” ဟုမေးတော်မူ၍ ထိုမိဖုယားသည် မင်း၏စကားကို မကြားသကဲ့သို့ပြု၍ သုံးကြိမ်မေးတော်မူသော်လည်း ဆိတ်ဆိတ်သာနေ၏။ “ရှင်မိဖုယား၊ အဘယ်ကြောင့်စကားမဆို ဆိတ်ဆိတ်နေဘိသနည်း” ဟုမေးတော်မူသည်ရှိသော်။ (၅၅၀။ စတု-၆၇။ ညောင်ကန်။) (ကွပ် = ဆိတ်ဆိတ်နေသည် = to be silent)

‘ကွပ်’ — အဓိပ္ပါယ်(၂)။ (ဟုံချီဟုံကသီ မင်တေဝိတ်)
 (မလ္လင်မရုက်၊ မလ္လင်ရှားဘဲ) ငြိမ်ငြိမ်နေသည်။ ငြိမ်သက်စွာနေသည်။
to be still; to be static; to be quiet

- “ယုံမိမအဲခါ၊ လျှပ်ဝှံဂ် အဲသွေးလမျို သွေးမိမခါရ။ မွှတ်တံဂ် ချေကျင်စိုပ်တု သိုပိုညးပိဝှံ သွေးချိုတ်ရ။ နညပျိုမဲ့အဲသွတု ကာလမွှတ်တံကျင်စင် ပဲ့ခြံသွတ်ဝှံဂ် အဲမဲ့ဒြေပ်တိတ်တု မိကို မခါဂ် ကွပ်ခိုင်လွအာရ။ ‘ခြံသွတ်ဝှံဂ် ဆဲဒြဲမဲ့ဝှံနွံရ’ ချေဂးတု ချေအာကျေရ။ တုမိကိုမခါ ဝှံဗွေးရ။” သင်ဝှံ(ဒြဲနန္ဒိယ) ဟိုကိုမိမခါတု တန်ခိုင်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် မွှတ်ဂမ္ဘိုင် ဗိုင်စင်ဒရံ ကျင် ပဲ့ခြံနန္ဒိယဂ်တု ‘မိကိုမခါလွအာ ကွပ်ခိုင်ရ’ ဂကန်တု နန္ဒိယမဲ့ ဒြေပ်တိတ်အာရ။ မိမခါဂ်ကွပ်ခိုင် ဟုံကသီဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ဒု-၄၀၁။ အစော့။) (ဟုံကသီဇကု = ဟုံချီ၊ ဟုံပချီဇကု) (ကွပ်ခိုင်ဟုံကသီဇကု = မလ္လင်မရုက် ငြိမ်သက်စွာနေသည်)
- “ဒိုရသင်ဂ်တု ညးဂ် မဝှံပကင်ရင်ကိုန်ချင်ရော” အမတ်တံဂး။ ဒနပ်ခိုင်ဣသိမဲ့ဆောဂ် ဣသိ(ဗောဓိသတ်) ကိုအမတ်ကေတ်ဖျဏာရ။ “ယံရအမတ်တံစီရေင် ဒေးသွာဝဲဗမ္မေဝှံဂ် ဒနပ်ဂ်ကွပ်ခိုင်ရ။ ယံရအမတ်တံစီရေင် ဟုံဒေးသွာဝှံဂ် ဒနပ်ဂ်ကတိုင်တိုန်တု တက်တရင် သွံရ” ဂးတု အမတ်တံဂိုင်လဝဲဒနပ်ဂ်တု ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၆၁။ ၇-၁၂၆။ အစော့။) (ဝေါဟာရမန် ‘ကွပ်’ ဒှဲဝှံ နအဓိပ္ပါယ် ‘ဟုံချီ၊ မင်တေဝိတ်’ ဝှံလေဝဲကေတ်ဝှံ၊ နအဓိပ္ပါယ် ‘ဟုံဗရုရမ်သင် မင်သိုတ်တ’ ဝှံလေဝဲကေတ်ဝှံရ။ ကေတ်ဝှံမာန်သိုအဓိပ္ပါယ်ခါသင်ရ။) ပဲ့မူဗျာ/ “သုံးနှစ်သောကာလပတ်လုံး အဘယ်သူသည် ပြည်ကို မင်းပြုလိမ့်မည်နည်း” ဟု -

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

—၊ မေးလျှောက်သည်ရှိသော်၊ ---။ “ငါလာသည့်တိုင်အောင် ဤမြက်ခြေနင်းတို့သည် မင်းပြုကုန်လတ္တံ့” ဟုဘုရားလောင်းသည် မိမိ၏မြက်ခြေနင်းတို့ကို ချွတ်၍ပေးလိုက်၏။ ---။ အမတ်တို့သည် မြက်ခြေနင်းတို့ကို ရာဇပလ္လင်၌ထား၍ တရားကို ဆုံးဖြတ်ကုန်၏။ မကောင်းသဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်ရှိသော် မြေနင်းတို့သည် အချင်းချင်းတိုက်ခတ်ကုန်၏။ ထိုအမှတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ဆုံးဖြတ်ကုန်၏။ ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်မိသည်ဖြစ်အံ့၊ မြေနင်းတို့သည် **အသံမရှိ**ကုန်သည်ဖြစ်၍ **ငြိမ်သက်**စွာတည်ကုန်၏။ ---။ (၅၅၀။ တ-၈၁၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ For three years the slippers ruled the kingdom. The courtiers placed these straw slippers upon the royal throne, when they judged a cause. If the cause were decided wrongly, the slippers beat upon each other, and at that sign it was examined again; when the decision was right, the slippers **lay quiet**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XI: p-82)

- (သွိုင်မဟာပနာဒဂုံ ဗိုသမာလေ့မိတ်မလေ့တဲ့ ဟုံဂြိုင်ကအိတ်ဂုံရ သွိုင်အိန်ဗလးဏာ သမာလေ့ဒေဝတရ။) ကောန်ဒေဝတသမာလေ့ဂုံ ပဲ့မုက်ရေင်သွိုင် ပဲ့လတူအကာသဂုံ ပဒတ်ဒွိုင်တဲ့ ဝိုင်မွဲ တဲမွဲ ဝှော်မွဲ မတ်မွဲတံဂုံ သဝဲမွဲလွတ်တဲ့ လေ့ဗဂေင်ဒွိုင်ဇကုရ။ ဇကုမွဲလွတ်ဂုံ မံင်ကူဗိဒွိုင်တဲ့ ဟုံဂုံချီရ။ မဟာပနာဒညာတ်ရဲဝံတဲ့ ဂြိုင်ကအိညိရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၈၉။ ၇-၂၉၃။ အစွေဝံ။) (ပဲ့မူဗျာ/ သိကြားမင်းသည် ထိုအကြောင်းကိုသိ၍ “အချင်း၊ သွားချေ။ မဟာပနာဒမင်းသားကို ပြုံးရယ်စေ၍ လာလှည့်” ဟု နတ်သဘင်သည်ကို စေလိုက်၏။ ထိုနတ်သဘင်သည်သည် လာလတ်၍ မင်းယင်ပြင်ဝယ် ကောင်းကင်၌ရပ်လျက် ထက်ဝက်သောကိုယ်ကို ပြ၏။ လက်တဘက်၊ ခြေတဘက်၊ မျက်စိတဘက်၊ အစွယ်တချောင်းတည်း ရှိသည်ဖြစ်၍ က၏။ လှုပ်၏။ ကိုယ်ထက်ဝက်သာ တုန်လှုပ်၏။ ကြွင်းသောကိုယ်ထက်ဝက်သည် မတုန်မလှုပ်သည်ဖြစ်၏။ ထိုကိုယ်ထက်ဝက်သာ ကနေသော နတ်သဘင်သည်ကိုမြင်၍ မဟာပနာဒမင်းသားသည် အတန်ငယ် ပြုံးရယ်ခြင်းကို ပြု၏။ (၅၅၀။ စတု-၂၈၉။ ညောင်ကန်။) (ဇကုမွဲလွတ်ဂုံ မံင်ကူဗိဒွိုင်တဲ့ ဟုံဂုံချီ = ကိုယ်ထက်ဝက်သည် မလှုပ်ဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေသည်) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Sakka, perceiving this, sent down a divine dancer, bidding him make prince Maha-panada laugh. Then he came and remained poised in the air above the royal courtyard, and performed what is called the Half-body dance: one hand, one foot, one eye, one tooth, go a-dancing, throbbing, flickering to and fro, all the rest **stone still**. Maha-panada, when he saw this, gave a little smile. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-204)

‘ကုပ်သွံ’ — (ဟံ့ဗုဒ္ဓိအရေဝ် ဟံ့ဗရူပိင် မင်သ္ဗိတ်တ်)
 (ဧကားမပြော အသံမပြုဘဲ) ဆိတ်ဆိတ်နေသည့်။ တိတ်တိတ်နေသည့်။
to be silent, to be quiet, to be speechless

- “ယုံခမိတ်၊ လျှဟ်ဝံ့ဂ် မူးတံထိုင်သးရ။ အတိက်လေဝ် အဲထောံသိုက်ဂ်ရ” ဂးတဲ ကျပ်တြဲ ကုပ်သွံဒိုင်ရ။ ခမိဂမ္တိုင်အာတ်ပင်မိုင် ဇာတ်အတိက်တေံတဲ ကျပ်တြဲတံ့ကိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၉။ ၁-၂၉။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ ငါဘုရားကို ယခုအခါ၌ သင်တို့ချီးမွမ်းကြ ကုန်၏။ ငါဘုရားသည် ရှေး၌လည်း အိမ်ထောင်နေခြင်းကို စွန့်ဖူးသည်သာလျှင်တည်း” ဟု မိန့်တော်မူ၍ ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူ၏။ ထိုအတိတ်အကြောင်းကို ရဟန်းတို့သည် နာကြား လိုသည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားကို တောင်းပန်ကုန်၍ မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူ၏။
- “တဟင်အဏှပ်တွအဲမွဲမွဲ နွံသုးဟာ” သေဠိဗြသ္မာန်။ သေဠိကုပ်သွံဒိုင် ဒဲဒြပ်မဟုတ်။ “မူပတွ အဲမကုပ်သွံဒိုင်ရော” သမ္ဘာဂး။ (၅၅၀။ ၆-၇၈။ ၁-၂၅၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “သင့်အား တစုံတခုသောဝတ္ထု၌ တောင့်တခြင်းသည် ရှိသလော” ဟု(သူဌေးမ)မေး၏။ ဤသို့မေးသော် လည်း (သူဌေးသည်) ဥစ္စာကုန်အံ့သည်မှ ကြောက်သောကြောင့် တစုံတခုသောစကားကိုမ ဆို အသံမရှိသည့်ဖြစ်၍သာလျှင် အိပ်၏။ ထိုအခါ ထိုမစ္ဆရိယသူဌေးကို မယားသည် “အ ရှင်၊ ဆိုလော့။ (အဘယ်ကြောင့် ဆိတ်ဆိတ်နေဘိသနည်း)” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Well, then, have you a craving for anything?” (the wife asked him) But still **not a word would he say**, -- all because of his preposterous fear that he might waste his substance; but lay there **speechless** on his bed. “Speak, husband,” said the wife; ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-195) (not a word would he say = he was silent; he remained speechless)
- “---။ အလုံပိုန်ဒြပ်အဲဒိုက် နွံကိုလမုါ ဟံ့မွဲကိုလမုါ သိုဖအိုတ်ပစါစွဲတဲ သုဟ်ဂလိုင် တုပ်တုပ်ဟောင် အဲဒိုက်မပရအ်ကိုကွေ့ရအံ” သင်ခသေဠိဂး။ “ဒ်ရသတ်ဝံ ဒ်ဒ်ကွေ့ဟာ” သိုင်သွာန်ပိလိယသေဠိ။ “ဒ်ကွေ့ရအံ” ပိလိယသေဠိဂး။ “လျှဟ်သင်ခသေဠိ မှတ်ကျင် ကိုပိလိယသေဠိရ၊ မူသေဠိမကိုရော” သိုင်သွာန်၊ ပိလိယသေဠိကုပ်သွံဒိုင်။ “ဪဝံ သွအံမွဲတုံ သေဠိမကိုဂီဒကတ်စုတ် မုဟ်ယာတ်သင်ခသေဠိမူးဝံ ပကွေ့ဟာ” သိုင်သွာန်၊ (ပိလိယသေဠိ)ကုပ်သွံဒိုင်ကို။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၁။ ၁-၃၇၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “---။ အလုံးစုံသော အသက်ရှိသောစည်းစိမ် အသက်မရှိသောစည်းစိမ်ကို နှစ်စုတို့ကိုပြု၍ ညီ မျှသောအဘို့ကို ပေး၏” ဟု(သင်္ခယူဌေးသည် မင်းအား)လျှောက်၏။ မင်းသည် “ထို သင်္ခယူဌေးဆိုသောစကားသည် မှန်သလော” ဟု ပိဋိယသူဌေးကိုမေး၏။ “အရှင်မင်း ကြီး၊ မှန်ပေ၏” ဟု(ပိဋိယသူဌေး)ဆို၏။ “သင့်ကိုလျှင်ကြံ၍လာသော သင်္ခယူဌေးအား သင်သည်ပြုအပ်သော တစုံတခုသော ပူဇော်ခြင်းသည်၎င်း မြတ်နိုးခြင်းသည်၎င်း ရှိသ လော” ဟု(မင်းသည် ပိဋိယသူဌေးအား)မေး၏။ ထိုပိဋိယသူဌေးသည် ဆိတ်ဆိတ်နေ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “မူအရှုပ်မွေ့ရာ” (ဗောဓိသတ်သို့င်ခဉ် သွာန်တဂ္ဂကျင်ဇကု ခဉ်ဖြိုရ။) “ဘောဇိန်ညင် သွက်သို့င်ဗာရာဏသီစဂ် အဋ္ဌပအဲသို့က်ဂုံစရ။ ယာံအဲဟုံဂုံစဂ် အဲသွားအိုတ်ကမျိုရ” ခဉ်ဖြို ဂး။ ဗောဓိသတ်ချပ်တဲ ကွမ်သို့ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၂။ ဒု-၁၀၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်မ၊ အဘယ်ချင်ခြင်းနည်း” ဟု (ကျီးမိဖုယားကို) မေးသည်ရှိသော် “ငါသည် ဗာရာဏ သီမင်း၏ ဘောဇဉ်ကိုစားလို၏။ ရှင်မင်းကြီး၊ ငါသည် ထိုဘောဇဉ်ကိုရခြင်းငှာ မတတ် ကောင်းအံ့၊ ထို့ကြောင့် အသက်ကိုစွန့်အံ့” ဟုဆို၏။ ဘုရားလောင်းသည် ကြံလျက်နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၅၆။ ညောင်ကန်။) (ကွပ်သို့ = ဆိတ်ဆိတ်နေသည်) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ---: there’s something I want very much” (said Queen Crow.) “What is it?” asked he (King Crow). “I want some of the king’s food to eat; and as I can’t get it, I am going to die.” The Crow sat down to think. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-296)
- ဂစေံဂမ္ဘိုင် ပပ်အာဂွာဲစရ၊ ဂစေံဂမ္ဘိုင်အာကွေံတဲ ခွာဲဂစေံကို ကောန်ဂစေံသွတ်တံဂ်ကို ခွာဲ စွာဲဂ် စပပေင်ဂွဲတဲ ပဲ့ပယာံဂစေံဂမ္ဘိုင်မတ် ပါင်ဟာလပ် နဂိုင်မွဲလိုန်လပ်တိတဲ ကွမ်သို့ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၄။ ဒု-၃၉၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (ငှက်တို့သည်) အစာရှာသွားကုန်၏။ ယုတ်မာသောကျီးသည် ငှက်တို့သွားသောကာလ၌ အဥတို့ကိုလည်းကောင်း သားငယ်တို့ကို လည်းကောင်း ဝမ်းပြည့်အောင်စား၍ ထိုငှက်တို့လာသောကာလ၌ ငြိမ်သက်သည်ဖြစ်၍ ခံ တွင်းကိုဖွင့်၍ ခြေတစ်ဖက်ဖြင့်ရပ်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၆၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - ---, so they (the birds) went to their feeding ground. That sinner when they went away ate his bellyful of their eggs and young, and when they came again he stood **calmly** on one foot with his mouth open. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-170)
- “ယုံသာခ၊ မွူးတီမိင်ပေါဋ္ဌိကကိုဟာ” သို့င်သွာန်သာခရ။ သာခလေပ် ကွမ်သို့ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၅။ ဒု-၆၉၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ နိဂြောမမင်းကြီးသည် စစ်သူကြီးသာခ ကို “သာခ၊ သင်သည် ဤပေါဋ္ဌိကကို သိပြီလော” ဟုမေးတော်မူ၏။ ထိုသာခသည် ဆိတ်ဆိတ်နေသည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၅၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then the king asked him, “Well, Branch, do you recognise this man Pottika?” He (Branch) **was dumb**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-27) (was dumb = was silent)
- “ယုံသို့င်မပြ၊ ပဲ့ဘဝမတဲတဲကိုလေပ် ပဲ့ကာလပိုမဒ်ဓမ္မပါလတေံဂ် ဓိုန်အစာဒိသာပါမောက္ခဂ် ဟိုကုမရှာတ် ‘ပဲ့ကာလလှဟ်ဂုံဂ် ကောန်တလအဲချိုတ်အာတဲရ။ ဣဂုံဇုတ်ဇေံရံ ဂလာန်ဂ် မရှာတ်ဟုံပွေဟ်တဲ ‘ကာလကောန်ပိုမသွတ်တဲဂ် ဒးပကာဂစိုတ်မွဲဂ် ဟုံမွဲသွံ’ ရဲဂုံမရှာတ်ဟို တဲ ပဲ့ကာလလှဟ်ဂုံ မှုဂ်မရှာတ်သွေံပွေဟ်နွံတုန်ရော” ကျပ်တြဲဟိုတဲ ကွမ်သို့ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၇။ ၇-၁၅။ အစွောံ။) (ကွပ်သို့ = ဆိတ်ဆိတ်နေသည်)

- ကာလဏ္ဍသိသိင်္ဂီဟိုဒွင် အကြိုစရဲရဲပရိသေ့အလမ္ပုသာ နှုးဂတာဇိုင် နီကိုလအိတ်မုတ်သော်ဂ် အလမ္ပုသာကွပ်ဒီဒွင်ရ။ ဂလာန်ဏ္ဍသိသိင်္ဂီဂ် ဝံမိင်တဲ ဒဒ်ဏ္ဍသိသိင်္ဂီ စိတ်မစပ်အာပွဲကာမဂုန်ဂ် တီကေတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၃၄၅။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ခြေဖျားမှစ၍ ဆံဖျားတိုင်အောင် မိမိဂုဏ်အထူးကို ဣသိသိင်္ဂီရှင်ရသေ့ ချီးမွမ်းပြောဆိုသည်ရှိသော် အလမ္ပုသာနတ်သမီးသည် ဆိတ်ဆိတ်နေလျက်၊ -- ထိုဏ္ဍသိသိင်္ဂီရသေ့ မိန်းမောတွေဝေသည်၏ အဖြစ်ကို သိ၍ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၈၇/၈၈။ ညောင်ကန်။)

ကွပ်+ (Compound Verbs)

‘သ္မိက်ကွပ်’၊ ‘ဂ္ဂုဒ်ကွပ်’၊ ‘ဒတ်ကွပ်’၊ ‘ဒိုဒ်ကွပ်’၊ ‘မင်ကွပ်’၊ ‘အောပ်ကွပ်’၊ ‘ကွပ်ကလင်’၊ ‘ကွပ်သ္မိတ်’၊ ‘ကွပ်ဇေဝ်’ / ‘ကွပ်ဇေဝ်’။

- ကျိုက်တုန် ဂလာန်ပွန်ဂတး နှုဇာဒိသိုင်ဗြဲဂ် ဟံကလိဝံတဲ “ဇာဒိသိုင်ဗြဲဝံ ခေံပံဒဒ်ဂွပ်ကိုအဲရ” ဂးတဲ သိုဇဝ်စံင်တူဂ် စသတိကိကွပ်ဒွင် ပွဲဂိုဟ်သံမထိုက်တော်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၅။ ပ-၄၂။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ မြေခွေးသည်လည်း ခြသေ့မငယ်၏အထံမှ စကားတုံ့ကိုမရ၍ “ယခုအခါ၌ ခြသေ့မငယ်သည် ငါ့အားအမျက်ထွက်၏” ဟု နှလုံးမသာယာခြင်းသို့ရောက်၍ ဖလ်ဂူသိုဝင်၍ အိပ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ The Jackal, finding that no answer came (from the Lioness), felt sure she cared nothing for him; so back he went to his Crystal Cave, and lay down in much misery. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-5) (ဝေါဟာရမန် ‘ကွပ်’ ဒွဲဝံဂ် ပွဲမုဗ္ဗာကို ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဟံပြာကတ်ရ။ ‘သ္မိက်ကွပ်’ မွးဝံ ‘သ္မိက်သ္မိတ်ဒွင် ဟံဟိုအရေဝ် ဟံပချီဇကု’ ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။)
- ဝူကျပ်တုန် ပွဲတဲယးဂ် ပအဇုဝ်မယဲတဲ ဟိုလဝ်ကိုဗြဲကမ္မောန်တံဂ်တဲ သ္မိက်ကွပ်ဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၈။ ၃-၆၃။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုမိဖုယားသည် နက်ဖြန် နာသောအခြင်းအရာကိုပြု၍ အလုပ်အကျွေးတို့အား အမှတ်ပေး၍ အိပ်၏။ (ညောင်ကန်။/ ၅၅၀။ ၃-၅၀၉။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ Next day, the queen lay down, as though ill, giving instructions to her maidens. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269) (‘သ္မိက်ကွပ်’ = ‘သ္မိက်သ္မိတ်ဒွင် ဟံဟိုအရေဝ် ဟံပချီဇကု’)
- ခြဲနန္ဒိယဂ် ပွဲခြံသွတ်မွဲဂ် ညှောလဝ်မိကိုမဇကုဇာဂ်တဲ သ္မိက်ကွပ်ဒွင်ပွဲတိဂ်ရ။ မိုဟ်ဂမ္ဘိုင်ဗိုင်ကျင် စိပ်ခြံနန္ဒိယဂ်တဲ ညးဗိုင်ဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ၃-၄၀၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ နန္ဒိယသမင်သည် တစ်ခုသောချုံ၌ မိဘတို့ကိုယူ၍ မြေ၌ဝပ်၏။ လူတို့သည် အထူးထူးသော ကာလကန်နက်စွဲကိုကုန်လျက် များစွာနှိပ်စက်ကုန်၍ ချုံတို့ကိုရိုက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၇။ ညောင်ကန်။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- (ဣသိဗောဓိသတ်) စသိုင်အရီဇ္ဈာန်တုံ ဂုံတန်ဒိုင်ရ။ ကျွဲမအန်တကိုသီလမဲ့ဂုံ ခေံကျင် ပွဲထ မောင်ကတောင်ဗောဓိသတ်ဂုံ ပွမအာမေထုန်ဂုံ ခေံပရ။ ဗောဓိသတ် သိုက်ရနက်ဗပေင် ဥ ပေက္ခာပါရမီတုံ ဣန္ဒြိဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၃။ ၃-၃၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (ဘုရား လောင်းရသေ့သည်) ဈာန်ကစားခြင်းကို ကစားလျက်နေ၏။ --၊ ဘုရားလောင်းသည် အ လွန်လျစ်လျူရှုသတတ်။ ဥပေက္ခာပါရမီကို ဖြည့်သတတ်။ ထိုဘုရားလောင်းသည် ကျောင်း တံခါး၌နေစဉ် တရသော သီလမရှိသော ပြစ်မှားတတ်သောမျောက်သည် လာလတ်၍ (ဘု ရားလောင်း၏)နားပေါက်တို့၌ အင်္ဂါဇာတ်ကို သွင်းသောအမှုကို ပြု၏။ ဘုရားလောင်းသည် မမြစ်မူ၍ လျစ်လျူရှုလျက်နေ၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၆၉/၄၇၀။ ညောင်ကန်။) (ဝေါဟာရမန် ‘ကွပ်’ ဒွာဲဝွံဂုံ ပွဲမူဗ္ဗာဂုံ အဓိပ္ပါယ်ဟံ့ပြာကတ်ရ။ ‘ဂွမ်ကွပ်’ မှးဝွံ ‘ဂွမ်သိုတ်ဒိုင် ဟံ့ဟိုမဲ့ သာ် ဟံ့ပချီဇကု’ ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။)
- သိုင်ဣန္ဒြိညာတ်ကေတ် ဒဒ်သိုင်ဗတဲ သိုက်ကိုဒါန်လမျိုဂုံတုံ သိုင်ဣန္ဒြိတုံ ပရုပ်ဗမ္မး တုံ ‘အဲစံတဲသီလညီ’ ချပ်တုံ ပြာပ်အာဇရေင်ဖေအံင်(ကွာ)တုံ ဒတ်ကွမ်ဒိုင်ရ။ ဖေအံင် ညာတ်ဗမ္မးတုံ သွာန်တိုန်ရ။ “ယံဗမ္မး၊ မူရပိုက်မဲ့နွံတုံ မကျင်ဒတ်ဒိုင်ရော” ဖဲံသွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၆။ ၃-၁၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထို အကြောင်းကိုမြင်၍ ယုန်မင်းကိုစုံစမ်းအံ့ဟု ရှေးဦးစွာ ဖျံ၏နေရာသို့သွား၍ ပုဏ္ဏားအသွင် ဖြင့် ရပ်၏။ “ပုဏ္ဏား၊ အဘယ်အကျိုးငှာ ရပ်သနည်း” ဟု (ဖျံသည်)မေးလတ်သော် --။ (၅၅၀။ ၃-၆၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ At this splendid display of virtue, Sakka’s white marble throne manifested signs of heat. Sakka on reflection discovered the cause and resolved to put this royal hare to the test. First of all he went and stood by the otter’s dwelling-place, disguised as a brahmin, and being asked why he stood there, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-36) (ဝေါဟာရမန် ‘ကွပ်’ ဒွာဲဝွံဂုံ ပွဲမူဗ္ဗာကို ပွဲမူအေင်္ဂ လိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဟံ့ပြာကတ်ရ။ ‘ဒတ်ကွပ်’ မှးဝွံ ‘ဒတ်သိုတ်ဒိုင် ဟံ့ဟိုမဲ့သာ် ဟံ့ပချီဇကု’ ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။)
- “ဂစေံကျင်ဟိုက်မဲ့ဂုံ ကိုပသိုင်ရ” (ဂစေံဂမ္ဘိုင်ဂး။) ဒ်သိုင်တုံရ။ ပွဲကာလဂုံ သာ်ဝွံဂစေံမဲ့ ဟို တိုန်ပုန်၊ “ကိုကျင်ဟိုက်ပသိုင်မှးဂုံ အဲဂရင်ပွဲညးဂမ္ဘိုင်ညီအံ။” “ဂရင်ပွဲရ” ညးဂမ္ဘိုင်ဂး။ ဂ စေံဂုံ ဗြဟ္မာအာမဲ့ဝါ ဗြဟ္မာအာဓါဝါ ဒိုအံင်ကွမ်ဒိုင်ဇကု။ ဗြဟ္မာပေင်ပိဝါတုံ ကာလဂုံ ချင်မဲ့ကျွဲ ဟိုတိုန်ရ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၀။ ၃-၂၉။ အစွောံ။) (ဒိုအံင်ကွပ် = ဒိုအံင်သိုတ်ဒိုင် ဟံ့ဟို မဲ့သာ်)
- သိုင်ဣန္ဒြိတုန် ကမာင်ချင်သျှင်ဒတ်ဗဟတ်ဂုံ သိုကျိုဂုံ စလင်လုပ်ကျင် ပွဲချင်ဂုံရ။ ညးချင် ဂမ္ဘိုင်ညာတ်တုံ ဖေက်ဂွံက်တုံ လုပ်အာပွဲသိုဇကုတုံ ဒင်လင်တရင်ရ။ မံင်ကွမ်ဒိုင်အိုတ်ရ။ ကျွဲ ဒမျိုင်ဂုံတုန် သိုကိုမပြဟ်ပြေဟ်ဂုံပတုံ ဘကမ္ဘတ်ညးအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၆၉။ ၇-၁၆၂။

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ သိကြားမင်းသည်လည်း တဆယ့်ရှစ်တောင်ရှိသော မြို့တံခါးကို ခုန်လွှား၍ ခွေးနက်ကြီးနှင့်တကွ မြို့တွင်းသို့ဝင်၏။ လူတို့သည် ကြောက်လန့်ကုန်သဖြင့် ပြေးကြကုန်၍ အိမ်တွင်းသို့ဝင်၍ ဗုန်းကုန်၏။ ခွေးနက်ကြီးသည်လည်း မြင်တိုင်းမြင်တိုင်းကုန်သော လူတို့ကိုလိုက်၍ ပြင်းစွာထိတ်လန့်စေလျက်၊ ---။ (၅၅၀။ စတု-၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ But Sakka overleapt the wall, eighteen cubits in height, and with his hound stood within the city. The people in terror ran away into the houses, and made the doors fast. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XII: p-113)

- (ဗောဓိသတ်)ကုသိစေးသူ့က စွဲလပ်သပိုင် မူးပန္နသဘာဂ်တု ခေဟံဒွင်ဒုဂ်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် နဂ်ဂ်ဒံ သပဝ်ဒြေပ်ကျင် နဂ်ပရုပ်ကလောံမ္ပိက်မ္ပဲတု ဂျက်လောပ်အာသပိုင်ကုသိဂ်တု အောဝ်ကုဗ်ဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၄။ ပ-၄၃၅။ အစော့။) (အောပ်ကွပ် = အောပ်ဒွင် ဟုံဗရူပင် ဟုံပချီ ၉ကု) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (နဂါးသည်) ဂဠုန်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ သေခြင်းမှ အလွန်ကြောက်ရကား မြို့မှထွက်၍ မြစ်ဆိပ်သို့ပြေးလေ၏။ ဂဠုန်သည်လည်း ထိုနဂါးကိုဖမ်းအံ့ဟု လိုက်၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် ရသေ့ဖြစ်၍ ---၊ ရေသနပ်ကိုဝတ်၍ လျှော်တေသင်္ကန်းကို ထားပြီးလျှင် မြစ်သို့သက်၍ ရေချိုး၏။ နဂါးသည် “ဤရဟန်းကိုမှီ၍ အသက်ကိုရပါအံ့” ဟု ပကတိအသွင်ကို စွန့်ပြီးလျှင် ပတ္တမြားတုံးအသွင်ကို ဘန်ဆင်း၍ လျှော်တေသင်္ကန်းကြားသို့ ဝင်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now the Bodhisatta was a recluse, ----- putting on a wet cloth and doffing his garment of bark; and he was bathing in the river. “I will make this recluse,” thought the Serpent, “the means of saving my life.” Putting off his own proper shape, and assuming the form of a fine jewel, he fixed himself upon the bark garment. The Garula in full pursuit saw where he had gone; ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-10)
- ပဲ့ပယံဂ္ဂုညိ သွိုင်ကိုမ္ပိတ်တိတ်ဗပုင်ဗပင် ကုဗ်ကလင်ပဲ့ဘာတအ်ဂ်ရ။ ---။ (ထေရ်စါဇကု မဟိုဒွင်အရေဝ်ဂ်) --- ပဲ့ကာလဂ် မ္ပိတ်ဗပုင်ဗပင်တံဂ် ကုဗ်ကလင်ဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၃။ ဒု-၇၂။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (မင်းသည်) ထိုအခါ၌ “ရဟန်းတို့၏စကားကို နားထောင်ကြကုန်လော့” ဟု သူလျှိုယောကျာ်းတို့ကို စေ၏။ ထိုသူလျှိုယောကျာ်းတို့သည် ထိုအခါမှစ၍ မင်းစေတိုင်း ပြုကုန်၏။ ---။ ထိုသူလျှိုယောကျာ်းတို့သည် ထိုနှစ်ပါးကုန်သော မထေရ်တို့၏စကားကို နားထောင်လျက် ရပ်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၁၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then the king despatched couriers, bidding them listen to the converse of the Brothers at a suitable time. ----- Now just then the couriers stood listening to their talk. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-275)
- ဂဒြဘဂမ္ပိုင်ဂ် ခေသုင်ဒေးဒုဂ်ဇေဂ်မုက်ဒြာတ်တု ခေဗ္ဗုတ်တု ခေဒံင်ထလတ်တု ပဲ့ခေဗြဂ အတ်တရ။ ခေဂ်ကုသိန္နိတံ ဒုဂ်မုက်ဒြာတ်မန္တကုရ်ဂ် ခေသုင်တု ခေကုဗ်သန္ဓိတံ ဒွင်အိုတ်ရ။

နဂဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

(၅၅၀။ ၆-၁၈၃။ ပ-၅၁၉/၅၂၀။ အစွော။) ပဲ့မူဗွာ/ ဤမြည်းတို့သည် မုဒရက်ဖတ်ကို စစ်သောအရည်ကို သောက်ရခြင်းကြောင့် ယစ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ခုန်လွှားပေါက်ကန်ကုန်သော အားဖြင့် မြည်ကုန်လျက် သွားကုန်၏။ သိန္ဓဝအမျိုး၌ဖြစ်ကုန်သော သိန္ဓောမြင်းတို့သည်ကား အဦးဖြစ်သော အဖျော်ရည်ကို သောက်ကုန်၍ **အသံကင်း**ကုန်လျက် **ငြိမ်သက်**စွာနေကုန်၏။ မရွှင်မြူးကုန်။ (၅၅၀။ ဒု-၁၃၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Look there! How mad these donkeys are from that sorry drink! How they bray, how they caper? But those fine thorobreds that drank the strong liquor, they **make no noise**; they are **perfectly quiet**, and jump not at all. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-66)

- တွက်နဖစချေရုံ သတ်မာ်ညးစဟ်ကွေံတဲ ညးကေတ်နင်သကိုဟ်စုတ် ပဲ့ဒိုဟ်ဂ်ရ။ ကနဲကွက်မဲ့ ပဲ့ဥဒုာန်ဂ် စေံကွင်နုဆုတဲ ခေံသေံဝံမာ်မဲ့သေံတဲ ခေံဒြေပ်တိုန်အာဆုတဲ ခေံဒိုဒိုဒိုပဲ့ကွာင်ဆုဂ် တဲ ခေံစတ်မာ်ဂ်ရ။ သတ်မာ်မဲ့မဂ် ပြဟ်စေံအာနုတဲခေံဂ် ခေံဗူးတဲဗက် ဇာရပ်မာ်မဲ့မဂ်ရ။ မမာ်သိုသေံဂ် ဒတုံစေံအာသိုဖအိုတ်တဲ ကနဲဂ် **ကဏပ်ဇေံ**ဒိုင် ညင်ညးမကျဒြပ်ဒွဲလီကသာပ်ကို သိုမစံင်တူတ်ဂ်ဒိုတဲ **ကဏပ်ဇေံ**ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၇၆။ ပ-၄၉၇။ အစွော။) (ကွပ်ဇေံ = ကွပ်ဇေဝ်။/ ဇေဝ်-ဇေံ = ကသာပ်ဟံစိုပ်ဒတဲတဲ ရှင်ရှုဟောံတဲ။) ပဲ့မူဗွာ/ မြင်းတို့၏ အကျိုးငှာ ကုလားပဲတို့ကိုပြုတ်ပြီးလျှင် ဆောင်ခဲ့ကုန်၍ မြင်းစားခွက်၌ ထည့်ကုန်၏။ ဥယျာဉ်၌ မျောက်တို့တွင် တခုသောမျောက်သည် သစ်ပင်မှဆင်း၍ ထိုမြင်းတို့စားခွက်မှ ကုလားပဲတို့ကိုယူ၍ ခံတွင်းကိုပြည့်စေပြီးလျှင် လက်တို့ဖြင့်ယူ၍ ခုန်၍ သစ်ပင်၌ထိုင်လျက် စားအံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ၌စားစဉ် ထိုမျောက်၏လက်မှ ကုလားပဲတစေ့သည် မြေ၌ကျ၏။ ထိုမျောက်သည် ခံတွင်းဖြင့်ငှင်း လက်ဖြင့်ငှင်း ယူအပ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော ကုလားပဲတို့ကို စွန့်ပြီးလျှင် ဆင်းသက်၍ ထိုကျလေသော ကုလားပဲတစေ့ကိုသာ လျှင် ကြည့်လတ်သည်ရှိသော် ထိုကျလေသော ကုလားပဲတစေ့ကို မမြင်၍သာလျှင် တဖန် သစ်ပင်သို့တက်၍ တရားတွေ့ရာ၌ တထောင်သောဥစွာမှ ရှုံးသောသူကဲ့သို့ စိုးရိမ်လျက် မျက်နှာမသာသည်ဖြစ်၍ သစ်ခက်၌နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At that moment the people had steamed some peas for the horses, and poured them out into a trough. One of the monkeys that lived in the park jumped down from a tree, filled his mouth and hands with the peas, then up again, and sitting down in the tree he began to eat. As he ate, one pea fell from his hand upon the ground. Down dropped at once all the peas from his hands and mouth, and down from the tree he came, to hunt for the lost pea. But that pea he could not find; so he climbed up his tree again, and **sat still**, very **glum**, looking like some one who had lost a thousand in some lawsuit. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-52) (to sit still = ဝူအံ့ဒိုင်ဟံ့ခို။ ဝူအံ့ညိုင်ဒိုင်။/ to be glum = ဇေဝ်/ဇေဝ်။ ရှင်ရှုဟောံတဲ။)

ကြကောတ် (နာမ်) — ကနိက်/နိဂုံး

အမှုန့်

dust, powder

- ပွဲကာလက် သင်္ဂဟလောကီ၊ “မွဗောဓိသတ်ဂုံ အဲကိုထအံၣ်ညိ” ဂးတဲ ကနိက်ကြကောတ်မ ဝိပိတ္တိံ ဝေဠုပုရေရ။ ကနိက်ကြကောတ်တရဲစေတဲ လောပအာမုဟ်မွဗောဓိသတ်ရ။ မွဗောဓိသတ်ထအံၣ်တ လက်သတိက်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၅။ ပ-၄၃၇/၄၃၈။ အစောံ။) (မွ = မ၊ မအံၣ်၊ အပါ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုဘိလူးသည် “ဘုရားလောင်း၏အဘကို ချေစေအံ့” ဟူ၍ မိမိ၏အာနုဘော်ဖြင့် သိမ်မွေ့သောအမှုန့်ကို လွှတ်၏။ အမှုန့်သည် လာလတ်၍ ပုဏ္ဏား၏နှာခေါင်းပေါက်၌ ဝင်၏။ ထိုပုဏ္ဏားသည် အင်းပျဉ်ပေါ်၌ လျောင်းလျက်သာ ချေ၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၃။ ညောင်ကန်။) (ကြကောတ် = ကနိက် = အမှုန့်) ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/ The Goblin lived upon the central rafter of the hut. He determined to make the father of the Bodhisatta sneeze. Accordingly, by his magic power he raised a cloud of fine dust, which entered the man’s nostrils; and as he lay on the bench, he sneezed. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-12) (ကနိက်ကြကောတ်မဝိပိတ္တိံ = သိမ်မွေ့သောအမှုန့် = fine dust)
- “ယွံနာပိုဏ္ဍသိ၊ ယြဲဗြဲမ္မဲဂုံ ဝေဠုဂ္ဂါတကေတကယိုင်အိုသို ဝေဠုကုယာတ်လစက်မဆဲ ဝေဠုထိုဗးဗိုဟ်ကေတကြကောတ်စွန် ဝေဠုဂ္ဂါကေတဇမန်ပွဲ ယြဲဗြဲမန်ဌာန်သွေဟ်သျှိုက်တုသိုဇကုဂုံ ဝေဠုမဒးသ္မိက်မ္မဲဇကုရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၃၄၄။ ၃-၂၇၀။ အစောံ။) (ကြကောတ်စွန် = နံ့သာမှုန့်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အရင်ဘုရား၊ အကြင်မိန်းမသည် အရင်ဘုရား၏ သရက်သီးတို့ကို ခိုး၏။ ထိုမိန်းမသည် တန်ဆာဆင်လျက် ကောင်းစွာဝတ်လျက် ပန်းပန်လျက် စန္ဒကူးနံ့သာလိမ်းကျံလျက် တယောက်ထီးတည်း အိပ်ရာ၌ အိပ်ရစေသတည်း။” (၅၅၀။ ၃-၇၅၅။ ညောင်ကန်။) (ကြကောတ်စွန် = စန္ဒကူးနံ့သာမှုန့် = aromatic powder of sandal)
- နအနုဘသန္တုဋ္ဌိဂုန် အနုဘဂုန်တေကက်ဂုံ သွာလုန်တိုဟ်တိုန် လုန်သ္မိမ္မဲညာတ်သိုင်တေကက်ဂုံတဲ သိုက်စံစတဲတဲ တံဝိဂုံ လုန်သက်ကွေရ။ တံဝိဂုံ ဆဒ္ဒါသွးမသေရ။ ဒုဗ္ဗိသုဝိဂုံလေဝ် ထောင့်ဒိုင်တဲ ဒးကာလကျာမပိုက်ကျင်ဂုံ ခွက်ကောန်တံဂုံ မပြဟ်တရ။ သိုင်တေကက်ဂုံ ကြကောတ်ကနိက်ဆုဝိဂုံစတဲ စေတုသင်ဉာဂင်ရ။ ဆုသ္မာင်ဟံဒးအာဂ္ဂဲစ၊ ပရိုက်ကျဟ်ဂမ္မံ ဟံဝံရိုဟ်စတဲ ပွဲဒုဗ္ဗိသုဝိဂုံ ချန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၉။ ၃-၅၉၆/၅၉၇။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုကျေးမင်း၏ အလိုနည်းသည်၏အဖြစ် ရောင့်ရဲလွယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကြောင့် သိကြားမင်း၏နေရာသည် တုန်လှုပ်၏။ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုကျေးမင်းကို မြင်၍ ထိုကျေးမင်းအား စုံစမ်းအံ့သောငှာ မိမိ၏အာနုဘော်ဖြင့် ထိုသစ်ပင်ကို ခြောက်စေ၏။ ရေသဖန်းပင်သည် အငုတ်မျှသာရှိ၏။ အပေါက်ကြီးအပေါက်ငယ်ရှိလျက် လေခတ်အပ်သည်ရှိသော် တီးမှုတ်ဘိသကဲ့သို့ မြည်၏။ ထိုရေသဖန်းပင်အပေါက်တို့မှ အမှုန့်တို့သည် ထွက်ကုန်၏။ ကျေးမင်းသည် ထိုအမှုန့်တို့ကိုစား၍ ဂင်္ဂါ၌ရေသောက်၍ တစ်ပါးသောအရပ်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သို့ မသွားမူ၍ လေနေပူတို့ကို မရေမတွက်မူ၍ ရေသဖန်းပင်ငုတ်၌နေ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၉၉။ ညောင်ကန်။) (ပရိုက်ကျဟ်ဂမ္ဘဲ = အအေးဒဏ်အပူဒဏ်) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Sakka reflecting on the cause saw the parrot, and to test his virtue, by his supernatural power he withered up the tree, which became a mere stump perforated with holes, and stood to be buffeted by every blast of wind, and from the holes **dust** came out. The parrot king ate this **dust** and drank the water of Ganges, and going nowhere else sat perched on the top of the fig-stump, recking nought of wind and sun. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-292)

- သိုင်မဟာကောသလဂုံ ကောန်ဖြဲမဲ့ ကိုကုသိုင်ဗိမ္ဗိသာတဲ တွဟ်နပရူဟ်ကြကောတ်မြမောဝ်ဂုံ ကွာန်ကသိမ္မဲဂုံ ကိုကုကောန်ဖြဲဂုံရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၂။ ၇-၃၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မဟာကောသလမင်းကြီးသည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းအား သမီးတော်ကို ပေးသည်ရှိသော် သမီးတော် ရေချိုးကာသယံမူန့်ဘိုးအလိုငှာ ကာသိရွာကို (သမီးတော်အား) ပေးတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၃၁၉။ ညောင်ကန်။) (ကြကောတ်မြမောဝ် = အမွေးနံ့သာမူန့်။)
- “ဂမ္ဘီဗမ္မးမကျင်စိုပ်သို့အဲဂုံ အတိုင်ပွက်ဂွပ်စိုတ်ဂုံ အဲသကိုဒါန် ဟံ့သူဟ်ရ။ ပွာင်သုပွဲမြမောဝ် ကြကောတ်ကြက်စွန်ဂုံကို မပွဲဗျိုက်လတက်ဦဣာတ် ဥပတ်ပွးဂွးတံဂုံကို သွာသတိက်သွာဂုံ ဖုန်သဒ္ဓိဒ္ဓိရုန်ဏင်တံဂုံကို အဲဂုံကိုလပ်ဒါန်တဲ ဟိုတ်အဲမဂုံကိုလပ်ဒါန် နူဘဝမတဲတဲတဲ ပြာသာဒ်လွီမာန် ယာန်တသိုက်ဒိပ်သင်ဂုံ အဲမကလိဂုံရောင်” သိုင်နာ်ဂး။ (၅၅၀/ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၇၀/၃၇၁။ အစွောံ။) (ကြကောတ်ကြက်စွန် = စန္ဒကူးနံ့သာမူန့်။)

ကြကောတ် (ကြိယာသုဒ္ဓ) — ချိတ်လှေက်အာ။ ချိတ်လှေက်နိအာကနိက်/နိက်။
မူန့်မူန့်ညက်ညက်ကြေသည့်။ သိသိညက်ညက်ကြေမွသည့်။
to be crushed to powder, to be broken to pieces

- “ယွံခမိ၊ ပွဲကာလမတဲတဲ ဟိုတ်တုအဲမသိုင်ကိုဒလောံဗတောန်တဲ ဟံ့ကေတ်ဂလာန်တု ပညာတဲ ပွဲစိင်ဇူသိုကွေင်ဂုံ ဖျုန်ဇကုမဒးကြကောတ်တဲတဲရသွံ” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၆၁။ ၁-၄၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ သင်သည်ကား ရှေး၌လည်း ဆုံးမခက်သောသဘော ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပညာရှိတို့၏စကားကို နားမထောင်သောကြောင့် အမုန်ယစ်သောဆင်သည် ခြေတို့ဖြင့် မူန့်မူန့်ညက်ညက် ပြုအပ်လေပြီ” ဟု မိန့်တော်မူ၍—။ (၅၅၀။ ၃-၅၆/၅၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ This is story told by the Master while at Jetavana, about a headstrong person; -----. The Master said to this Brother - “In olden days, as now, you were trampled to death by a mad elephant because you were so headstrong and careless of wise men’s advice.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-28) (ပွဲမူအေဂံလိက် ဂုံ အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရမန် ‘လှေက်အာ’/‘ကြကောတ်အာ’ ဂုံကို အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘မူန့်

မှုန့်ညက်ညက်ပြုသည်’ ၎င်းကို ဟံပြာကတ်ရ။ ဒေးဒင်လိုန်ကိုစိင်စွာတမြအံ့ကွေင် ဆဝံ့ဟေင်မ ချူလဝ်ရ။)

- “ယုံသဟာဲပိုကျာံ၊ တီသမ္ဘာတွဲအဲ သိုက်စဖျုန်ဂြိုဟ်အဲ နူမကေတ်နင်အဲတေံ မူပမဟံ့ဝံ့ဟိုကို အဲရော။ သဘ်ပိုကျဲဂ် ဖျုန်ဂြိုဟ်ဟံ့ဝံ့စွဲလဝ် ပွဲဂွံမွဲလှေသွံ။ ယာံစွဲလဝ်ပွဲဂွံတဲ ကာလမစလာ် ကျင်စလာ်အာ လတူကွာင်ဆုဂ် ဖျုန်ဂြိုဟ်ပိုဝံ့ လှေကကြကောဘိအာရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဖျုန် ဂြိုဟ်ပိုဟံ့လဝ်ပွဲဂွံ စွဲလဝ်လတူတံဆုတေံရောင်။ ကလေင်အာကေတ်မွဲဝါရ” သိုင်ကျဲဂး(ကို ကျာံရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၀၈။ ၁-၅၈၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “အဆွေ(မိကျောင်း)၊ အသိုမူၤၤ သင်သည် ကောင်းစွာမမှတ်သနည်း။ ---- ငါတို့၏ရင်ၤၤ နှလုံးသည် အကယ်ၤၤရှိသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ သစ်ပင်ဖျားတို့ၤၤ ပြေးသွားလတ်သည်ရှိသော် မှုန့်မှုန့်ညက်ညက်ကြေသည် ဖြစ် ရာ၏” ဟု ဘုရားလောင်းသည် ဆို၏။ (မိကျောင်းသည် မေးလတ်သော်) “ငါတို့၏နှ လုံးတို့ကို ထိုရေသဖန်းပင်ၤၤ ဆွဲအပ်ကုန်၏” ဟု (ဘုရားလောင်းမျောက်မင်းသည် ဆို၏။) (၅၅၀။ ၃-၂၁၉/၂၂၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Friend,” said the Monkey, “it is nice of you to tell me. Why, if our heart were inside us when we go jumping among the tree-tops, it would **be all knocked to pieces!**” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-111)
- “ဦးမပြိုင်ဝါတ်ကျောံပြဘာတ် ဦးမသွဟ်ရထဂ် န်ကျာ်တြဲမွဲရ။ ကျာ်တြဲဂ် မတီကေတ်နဲ အိုသို၊ ကျာ်ဂ် မပြလောန်နုမ္မိဟ်ဒေဝတ်ဣန်ဗြိုဂ်မ္မိုင်ရ။ ကျာ်တြဲဂ် မဝံ့စမိန်ပြမာန်တပြကိုဟ် အဘိဓဝ် မလွိုင်နိဗိန်ကျောံဝါဒဦးအိုသို ဝါတ်ဦးမကျွဲဒ် အလုံဇမ္ဗုဒိပ်ဝံ့ဂ် ကျာ်တြဲမဝံ့သိုပျား ထွေးကိုဦးဖအိုတ်ရ။ မူညင်မတုပ်ရော၊ ညင်ရလဂ်မကျွဲဒ်ပွဲမှာသိုတ်တဲ ရမလေပ်အိုတ်အာ ပွဲ ဩင်ဇော်ကို ညင်သတ်ဂ်ကို ဩဝါဒမဲမကျွဲဒ်ဂ် အာစိုပ်ကျာ်တြဲတဲ ရမကြကောဘိအာကို။” (၅၅၀။ ၉-၂၂၉။ ၁-၆၄၉။ အစွောံ။) (ဝါတ် = ဝါဒ။) ပွဲမူဗျာ/ “ထိုသို့သဘောရှိကုန် သောသူတို့၏ တထောင်နှင့်လည်း တကွပြောဆိုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော၊ ခပ်သိမ်းသောတရား ကို သိတော်မူသော၊ အခြေနှစ်ချောင်းရှိကုန်သော သူတို့ထက်မြတ်သော၊ တရားဖြင့် လူ နတ်တို့ကို အစိုးရသော၊ သူတစ်ပါးတို့၏ အယူဝါဒကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာတတ်နိုင်သော၊ မ ဟာဂေါတမသည် ရှိ၏။ ဇမ္ဗုကျွန်းလုံးၤၤလည်း ဖြစ်စေသော တပါးသောဝါဒရှိသော ထိုမြတ် စွာဘုရားကို လွန်အံ့သောငှာ စွမ်းနိုင်သောသူမည်သည် မရှိ။ ကမ်းနားသို့ရောက်ကုန်ၤၤ လှိုင်းတံပိုးတို့သည် ပျောက်ကုန်ဘိသကဲ့သို့ ခပ်သိမ်းကုန်သော ဝါဒတို့သည် ထိုမြတ်စွာဘု ရား၏ ခြေတော်ရင်းသို့ရောက်ၤၤ ပျောက်ကုန်၏။” (၅၅၀။ ၃-၂၉၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The people said, “There is One who could argue with a thousand such – all wise, chief of men, the mighty Gotama, lord of the faith, who bears down all opposition, there is no adversary in all India who can dispute with Him. As the billows break upon the shore, so all arguments **break** against his feet, and are dashed to spray.” Thus they described the qualities of the Buddha. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-151) (တင်သမ္မိ။ ပွဲဝိဘာသာဝံ့ အဓိပ္ပါယ်ဟေင်ဒေးဦး၊ ဦးဝေါဟာရဟံ့ဝံ့။)

နာဲသက်လောန် (ဣန္ဒာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံမှူးတံ၊ သိုင်မအဲ ဩဟတ်အစော့ဥိုန်အာတဲရ။ အဲအယောမထတ်စော့ရောင်။ လောန်နူဂ ဝှောင်သိုင်မအဲ အဲဝှောင်တိုန်ရ” (တွာတ်)သုပတ္တဂးတဲ ထောံကွေံပွါဂမ္ဘိုင်တဲ ဂဝှောင်တိုန်အာ လတူအကာသတဲ ဒးကျာဝေရိုင်ဗရတ် ဇုတ်ကြကောဝတိဒ်အာခနိက်ခပိုတဲ ဒးပကာဂစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၇။ ၃-၅၈၉။ အစောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “အချင်းတို့၊ ငါ၏အဖဖြစ်သောလင်းတ မင်းသည် အိုသည်ဖြစ်၍ အားနည်းသည်ဖြစ်၏။ ငါသည်တမူကား အစွမ်းအားထက်သန်တုန်း ဖြစ်၏။ ငါ့အဖ၏ကျက်စားရာထက်လွန်၍ ငါသည်ပျံတက်အံ့” ဟု သုပတ္တလင်းတသည်ဆို၍ လင်းတအုပ်စုမှဖွဲ့ခွါ၍ ကောင်းကင်ပြင်သို့ ပျံတက်သွားသည်ရှိသော် ဝေရမ္မလေတို့သည် ခတ်မိသည်ဖြစ်၍ အရိုးတို့သည် ထုံးမှုန်ကဲ့သို့ မှုန်မှုန်ညက်ညက်ကြေလျက် အသက်ကုန် ခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။ (သုတေသီ)
- “တြါမပြမပတုစရဲရုပ် ကြိန်မဖ်သင်ဝှိုက် နကံမဖျင်လဝ်ဂျိုက် အဲကီလူအာပန်ကလင်ဂစိုတ်ကွေံ ဂှ် ပွအဲဝှ် သိုင်ညးသွသန်သွံ။ ပွဒဇန်သဟာသီလောန်သန်သွံ။ အဲမဒးဒြိုဟ်ဂစိုတ်ကွေံတုသိုအဲ ညးမဒ်တြါမပြရောင်သွံ” ဂးတဲ (ဝှကျာ်စူလသုဘဒ္ဒါ) ဣဒ်သလိုက်သဝှောင် လှိုစံင်တူဇော်ကီ ဩဟတ်တဲ ဖျုန်ဂြိုဟ်ကြကောဝတိအာတဲ ပွဲတဲဂှ်ဟောင် ဝှကျာ်ပကွေံကာဂစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၂၀၀။ အစောံ။) (ဖျုန်ဂြိုဟ်ကြကောတ်အာ = ဖျုန်ဂြိုဟ်ဒကးအာ၊ ဖျုန် ဂြိုဟ်လှေက်လိုင်အာ။)
- ထေရ်(မောဂ္ဂလာန်)ပတုဏ္ဍခိဂှ် ဖွေံစတ်ကီတံသိန္နရာဇ်ပွံမာန် စိုန်ဒ်ကီလေဝ် ပရဟ်ကံဝီပက် တေံ ပြဟ်လောန်အာတဲ ဣမိထေရ်ပျိုတ်အာတဲ ဒ်ပွံဂတာပ်ရောင်။ -----၊ ဒကိုပ်ဒမ္ဘဂှ် ဝှ်ထေရ်တဲ သို(ကမ္ဘတ်)ညးမသုန်ကွံဂှ် ခွဲတက်ထေရ်ဂှ်ရ။ ဇုတ်ထေရ်ဂှ် ကြကောဝတိအာ ဗွတ်တွာကနန်သျှညီကို ပွံသိဟ်တဲ ထေရ်ချိုတ်ရခွဲဂးတဲ ခွဲဖိုတ်ထောံကွေံ ပွဲဂြိုပ်ဆုလကံ ဂှ်တဲ ခွဲစူးအာကွေံအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၀၁။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ အရှင်မဟာ မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ထိုမကောင်းမှုကံ၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ကောင်းကင်သို့ပျံအံ့သော ငှာ မစွမ်းနိုင်လေ။ -----၊ သမဏဂုတ္တိက ခိုးသူသည် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်ကိုဖမ်း၍ မ ထေရ်၏အရိုးတို့ကို ဆန်ကျိုးဆန်ကွဲပမာဏမျှ ရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် ရိုက်နှက်၍ မှုန်မှုန် ညက်ညက်ကျေစေ၍၊ -- “ယခုသေလေပြီ” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် တစ်ခုသောချုံအပြင်၌ ပစ်ထားခဲ့၍ အခြံအရံနှင့်တကွ ဖဲလေ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The brigand **crushed** all his bones, subjecting him to the ‘straw and meal’ torture, and, thinking he was dead, went off with his followers. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-65) (ကြကောတ် = to be crushed)

နဲသက်လောန် (ဣန္ဒာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥိုင်အမေရိကာန်)

ကြကောတ် (ကြိယာကရိတ်) — ဗလေကိကောတ်။ ကိလေကိကိအာကနိကိ/နိကိ။

မှုန့်မှုန့်ညှက်ညှက်ကြေစေသည့်။ အပိုင်းပိုင်းကျိုးပြတ်စေသည့်။

to crush something to powder, to break something to pieces

- “——၊ ယုံအမတ်တံ၊ တြံဟုံတီဂုန်ညး ပလိုသမ္မာညးဂ် တြံပိုတ်ခိုင်တဲ၊ ပိုတ်ကတောင်၊ ပိုတ်မုဟ်ဝံရ။ တြံပုံ နကိရိ မူးတံတက်ကြကောတ်ကောတ်ဇုတ်ဇုတ်တဲ မူးတံသွဟ်ဒြာတ်ကောတ်ဇုတ်ညိ။ ဗြဒမိက်ဟုံဒြင်ဂုန်ညး မဂစိုတ်တြံတြသို့ မကျောန်စိုတ်ကိတြံပိုတ်ခိုင်တဲ၊ ပိုတ်ကတောင် ပိုတ်မုဟ်ဂ် ဗြံ မူးတံရေက်ကောတ် ကတောင်မုဟ်ပါင်ဇုတ်တဲ မူးတံစင်ကိရိတဲ ဂစိုတ်ကောတ်ညိ” (သွိုင်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၁၉၃။ ၁-၅၄၆။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “(အိုအမတ်တို့)၊ ရုန့်ရင်း ကြမ်းကြုတ်စွာထသော သူသေကောင်နှင့်တူထသော သူ့မယားကို မှီဝဲတတ်ထသော ဤ ယုတ်မာစွာသော ငတုံးကိုလည်း ကျည်ပွေ့ဖြင့် သိသိညှက်ညှက်ကြေအောင်ရိုက်၍ ဒဏ်ကို ပြုကြကုန်လော့။ ယုတ်မာစွာသောလင်ကို လုပ်ကျွေးသော ဤသီလမရှိသော မိန်းမအား လည်း အသက်ရှင်စဉ်လျှင် နား၊ နှာခေါင်းကို ဖြတ်ကြကုန်လော့။” (၅၅၀။ ၃-၁၆၇။ ညောင်ကန်။)
- “ဟဲသွိုင်ဂန္ဓရးသမ္မိ၊ ဒဒ်ဇကုမသွိုဂ် လွပ်ပါင်ပွဲညးညိ။ ညင်ကရီဇကုမကြိုဂ် ညေဟုံဝံဒ်ရ။ ညင်ပိုက်စိုတ်မဂ် ဟုံကလိဝံရ။ အဲဂ် ညင်ရဲစိင်ဇူ မဟဲ့ကိဖဝက် မဂဇုတ်မဲ့ဇကုဂ်ဒ်တဲ ညင်ရဲ စိင်ဇူ အဲတုဉ်ဇာရာဏသီ မှုကိဂ်ဒ်ဒ် ဒဒ်ဇိုတ်ပြာပ်ကျင် သိုက်ဂံဉ်အဲဂ် ညင်ရဲဂြိုပ်ပပိုဟ် ကို နခိုင်အဲလန်နိဗပိန်ကြကောတ်ကောတ်ဇုတ်ဇုတ်ရသွံ။ ပဲ့တဲဝံ တြံမကျင်ဂ် အဲဗက်ဗွဏာကောတ်မရ။” နဂလာန်သတ်ဝံ ဗောဓိသတ်ဟိုစမြဗဟေက် (သွိုင်ဂန္ဓရးရ။) (၅၅၀။ ၆-၂၃၀။ ၁-၆၅၄။ အစွောံ။) (ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ထိုဂန္ဓာရမင်းအား ထိုဘုရားလောင်းသည် လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ အသရေရှိ သော မိမိ၏မျက်နှာကိုပြ၍ “ဟယ်ဇမိုက်၊ သင်သည် မယောင်ယမ်းမမြည်တမ်းလင့်။ ယခု အခါ၌ အမုန်ယစ်သောဆင်ပြောင်သည် ကျူတောကို နင်းဘိသကဲ့သို့ ထိုအတူ သင်၏စစ် သည်အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးလိုက်အံ့” ဟုခြိမ်းချောက်၍——။ (၅၅၀။ ၃-၂၉၉။ ညောင် ကန်။)
- ကျဲဂ် ညေပြာပ်အာပဲ့ရင်စိင်တဲ ပဲ့စးစိင်မဲ့မဒ္ဒါတ်ဂ် ညေဂံဉ်ဒ်တဲ ညေအာစုတ်ဉ်ပသံ ပဲ့စးစိင်ဂ် ရ။ ညေဒြေပ်ဝေင် ပဲ့စးစိင်ဂ်ရ။ စိင်ဂ် နွံကိသီလခန္ဓိတဲ ဟုံဝံထေပူတ်တဲ အေင်ဒင်ဒင် ဟုံဝံပ မွဲသတ်ရ။ နွံပဲ့ကာလမွဲတဲ စိင်တလသီလဂ်ဟဲ့တဲ စိင်ဒမြိုဟ်မဲ့ ကျင်စိပ်ဒဲဂ်ရ။ ကျဲဒမ္မာန်ဂ် ကျင်ညာတ် သလေညင်စိင်ကျာတော်ဂ်ရ လဝ်စိုတ်တဲ တိုန်အာလ္လှစးစိင်ဂ်ရ။ စိင်ဂ် ရပ်သွေ ကေတ်ကိုလှိုတ်တဲ လပိုက်ဖျေတဲ လိုန်ဗလေကိကောတ်ကောတ်ဇုတ်ဇုတ် (ကျဲဂ်) ဒးပကာဂ စိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၈။ ၃-၅၄။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ (ထို)မျောက်သည် ဆင်တင်း ကုပ်သို့သွား၍ သီလရှိသော တခုသောဆင်၏ ကျောက်ကုန်း၌နေ၍ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့် ၏။ ကျောက်ကုန်း၌ စကြံသွား၏။ ဆင်သည် သီလရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သည်းခံခြင်းဖြင့် အမျက်မထွက်။ တနေ့သ၌ ထိုဆင်၏နေရာ၌ တပါးသောကြမ်းသော ဆင်ငယ်သည်နေ၏။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ထိုမျောက်သည် ထိုသီလရှိသောဆင်လျှင်တည်း ဟူသောအမှတ်ဖြင့် ကြမ်းသောဆင်၏ ကျောက်ကုန်းသို့တက်၏။ ထိုအခါ မျောက်ကို ဆင်သည် လျင်မြန်စွာ နှာမောင်းဖြင့်ယူ၍ မြေ၌ချထား၍ ခြေဖြင့်နင်း၍ ကြေစေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၉၅/၄၉၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ -----; and it (the monkey) ran into the elephant's stable, and perching on the back of a virtuous elephant, voided excrement, and began to walk up and down. The elephant, being both virtuous and patient, did nothing. But one day in this elephant's place stood a wicked young one. The monkey thought it was the same, and climbed upon its back. The elephant seized him in his trunk, and dashing him to the ground, **trod him to pieces.** (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-262)

- “ဆရောင်ပိုတွတ်ကို ဂင်တိုန်တဲ မှာသွိတ်ပန်မဗိုင်လဝ်တံ့ပိုဝံ့ကို ကာလမညာတ်တိတံ့ပိုဝံ့ကို ဗွတ်တွတ်ခံက်ဗူ တိမဲ့ဗွတ်ဗွတ်ပန်ကွင်ကို ဆဂ်မဒ်ရောင်ပိုရ။ လျှာ၍ နိကျာဝေရံင်မြတ်ရကောန်။ လျှာ၍ မလွတ်နိရကောန်။ ယံမတိုန်အာလျှာ၍မူး နလှောင်ကွတ်အယုက်တွတ်လို့သွံကို မဟံ့ဝံ့ဒိုင်ရ။ ကျာဝေရံင်မြတ်ကို ကြကောတ်ကောတ်မရကောန်။” နလှောင်သံဝံ ဗောဓိသတ် (သွိုင်တွတ်) ဒွေံဗတောန်ကောန်ကို။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၁။ ဒု-၃၈၇။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ချစ်သား၊ အကြင်အခါ၌ ပထဝီမြေသည် လေးထောင့်ရှိသောလယ်ကဲ့သို့ ထင်သည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုအရပ်မှ ပြန်ခဲ့လော့။ ဤထက်လွန်စွာ မပျံလင့်။ ---။” မိဂါလောပလင်းတသည် အဆုံးအမကို မခံသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အဖစကားကို နားမထောင်မူ၍ ပျံသဖြင့် အဖသည် ကြားအပ်သော အပိုင်းအခြားကို လွန်၏။ ---။ ထိုအခါ ထိုမိဂါလောပလင်းတကို ဝေရမ္မလေတို့သည် ခတ်ကုန်၏။ မိဂါလောပလင်းတသည် ဝေရမ္မလေတို့သည် ခတ်ကာမျှ၌လျှင် အပိုင်းပိုင်းပြတ်၍ ကောင်းကင်၌ ကွယ်ပျောက်လေ၏။ (၅၅၀။ တ-၁၅၀/၁၅၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ Migalopa (the son vulture) through disobedience did not do his father's bidding, but rising and rising he passed the limit his father told him, clove even the Black Winds when he met them, and flew upwards till he met the Verambha winds in the face. They struck him, and at their mere stroke he **fell into pieces** and disappeared in the air. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-164)

- နကံမယျင်လဝ်ဂို၍ လူဗလးပန်ပျိုန်ဏာ ဒးနူထမောင်ဂြိုဟ် ကြိုဟ်သာတ်တိုန်အာဒီစးတဲ သာတ်တိုန်အာလတူအာကာသရ။ ပဲ့ထမောင်ဂြိုဟ်ကို ညံင်ညးစင်ကိုမဲ့ကွန်မြကို ဆီဇ္ဇောဝ်ဗတိုဟ်တိတ်ကျင် ညံင်ဇမောဝ်ဥာ်ရ။ ဒုက္ခဝေဒနာ၍ သွတ်လောန်ကွင်အာတဲ ဗောဓိသတ် (သွိုင်စိင်ဆဒ္ဒန်) ပခိုင်နရိုင်စိုတ်ဟံ့မာန်တဲ ပိဝါဟေင် ဂအတ်ကရေရမျှင်ရ။ စိင်ပြဝါဒစံလို့ မိင်တဲ တိုန်ကျင်နုဉ် ညာတ်ဒုက္ခဝေဒနာဗောဓိသတ်တဲ ကလောင်အာဂွဲသတြုဗောဓိသတ် ဗွတ်သုဆုမဲ့ဇောတ်မဲ့တူးကို ဂတးကွေံဝံ့တဲ လို့နိဖလေက်ကြကောတ်ကောတ်ရ လဝ်စိုတ်တဲ စူးအာအနုဒိုဟ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၉၃/၁၉၄။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (သောဏုတ္တရမုဆိုးသည်) မိမိ၏တွင်းအနီးသို့လာသော ဆင်မင်းကို ကြီးစွာသောဆိပ်လူးမြားဖြင့် ပစ်၏။ သောဏုတ္တရမုဆိုးသည် ပစ်အပ်သော ဆင်မင်းသည်လည်း ပြင်းစွာသောကြိုးကြာသံကို သုံး

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သည်းခံအံ့။ သည်းခံအပ်သည် အကယ်၍မဖြစ်လတ္တံ့ သည်းမခံအံ့။” (မင်းသည်) ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းကိုပြု၍။ (၅၅၀။ ဒု-၁၇၄။ ညောင်ကန်။)

- “ဟာဲသို့အဓမ္မ၊ ဖေ်မပျဲပျာ်ညးမဗျူဇှော်ဂ် ဖေ်ဟံ့ကြက်ဗျူရဟာ။ ညံင်ညးမဗျူတံဂ် ဖေ်ဟံ့ဒးဗျူကိုရသံ့။ ဟိုတ်နူဖေ်မဲ့ မပစရီရန်သကိုတ် ညးဗျူဇှော်တံတဲ ညးဂမ္တိုင်ဒေတ်ဗက်အာဖေ်မဲ့တဲ ချိုတ်တဲ မဒးဖေ်စိန်ဂှက်ပင်ကွတ်ဒိုင် ပွဲနရက်တေ်တဲရသံ့။ --။” (ဣန်ဂးကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၀၂။ ၁-၅၇၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ယုတ်မာသော တရားမစောင့်သောမင်း၊ သင်သည် မအိုလတ္တံ့လော။ သင်၏ကိုယ်ကို အိုခြင်းသည် မညှဉ်းဆဲလတ္တံ့လော။ သင်သည် ကစားလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ သူအိုတို့အား နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသော အမှုကိုပြု၏။ တယောက်ထည်းသော သင့်ကိုမှီကုန်၍ ထိုအမှုကို ပြုကုန်ကြသဖြင့် သေတိုင်းသေတိုင်းကုန်သော သူတို့သည် အပါယ်တို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ --။” (၅၅၀။ ဒု-၁၉၉။ ညောင်ကန်။)
- (မူသိလ မဒ်ကွဲဂ် ဂဟတ်ပြိုင်ကိုဂုတ္တိလ မဒ်အွာရ။ ကွဲကိုအွာညးစါ သွက်ဂွံပြိုင်ကွတ်တိုင် ထွရ။) “ယံ့ညးမသုတ်ကိုပို၊ အဲဣန်မဒ်စွဲစွဲာ်တဲအဲဂ် အဲသဒ်ရ။ အွာ၊ ပွဲတံ့ဇမ္ဗုဒိပ် မသေ့ပူဇံသကာညးဂ် အဲသဒ်ရ။ ကွဲမူးဂ် ညေ်ဟံ့ကြက်ဗျူဇှော်ရ။ မူးမဒ်အွာညေ်ရောင် ကြက်ဗျူသေ့ဇှော်” ဣန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၄၃။ ၁-၆၈၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ကောင်းသောဆရာ၊ ငါသည် သင်၏ကိုးကွယ်ရာဖြစ်၍ သင့်ကိုကယ်အံ့။ ဆရာ၊ ငါသည် သင့်ကိုပူဇော်အံ့။ ဆရာ၊ သင့်ကို တပည့်မူသိလသည် မအောင်လတ္တံ့။ ဆရာ၊ သင်သည် တပည့်မူသိလကို အောင်လတ္တံ့။” (သိကြားမင်းဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၃၄၁။ ညောင်ကန်။)
- “ယံ့ပြဘာတ်၊ ချံင်ညးမထိုဗးလပ် နမြမောဝ်ဂ် မစိကြက်သင်ဟာ” ဗောဓိသတ်(ဣသိ) သွာန်ပြဘာတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၄၄။ ၁-၆၉၄။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုပရိပိုဇ်ကို ဘုရားလောင်းသည် “အဆင်းအနံ့တို့နှင့် ပြည့်စုံသောပန်းတို့ကို ထုံအပ်သော ဂင်္ဂါရေကို သောက်လတ္တံ့လော” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၄၉။ ညောင်ကန်။)
- ပွဲကာလဂ် သွတ်ဗြဒိဗ္ဗမင်္ဂလိကာဂ် ဆိဥတုဆဒးဗွတ် ဟံ့ခန်လောန် ဟံ့ဆာလောန်မဒ်ရ။ ပွဲကာလဂ် နကိုဗျောံတဲဗောဓိသတ် ဇွတ်ပွဲပွဲဟ်ဒိဗ္ဗမင်္ဂလိကာဂ်ရ။ နတမတ်ဗျောံတဲဂ် သွတ်ဗြဂ် တန်အာဂွံဂပ်ရ။ တဲသင်္ဂဗောဓိသတ်ဟို “ယံ့ဗျောံ၊ ဗျောံတန်အာဂွံဂပ်တဲရ။ ကောန်တြာ်မဲ့ ကြက်ဗျူဇှော်ရ။ --။” (၅၅၀။ ၉-၄၉၇။ ၇-၃၅၉။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ၌ ဒိဗ္ဗမင်္ဂလိကာသည် ဥတုလာ၏။ ထိုဥတုလာသောအခါ၌ ဒိဗ္ဗမင်္ဂလိကာ၏ချက်ကို လက်မဖြင့် သုံးသပ်၏။ ဝမ်း၌ ကိုယ်ဝန်သည် တည်၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် ဒိဗ္ဗမင်္ဂလိကာကိုခေါ်၍ “နမ၊ သင်အား ကိုယ်ဝန်တည်ပြီ။ သင်သည် သားယောကျာ်းကို ဖွားမြင်လတ္တံ့။ --။” (၅၅၀။ ၈တု-၃၈၃။ ညောင်ကန်။)

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

- ဗောဓိသတ်လျှောက်သို့မတု ရံဝံသွားရ။ “ယုံသို့မ၊ ကွိန်ချင်ဒန်သို့မတု ဝှပ်အဲဟံမဲ့ရအံ။ အဲ ကြက်ပဂမီရအံ။ ဒန်ဂမီရ မအံက်အဲအနညာတ်ကိုအဲညိအံ။” (၅၅၀။ ၉-၅၁၀။ ၈-၁၂၄/ ၁၂၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ခမည်းတော်မင်းကြီးကို ရှိခိုး၍ “မြတ်သော မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်အား မင်းအဖြစ်ဖြင့် အလိုမရှိ။ အကျွန်ုပ်သည် ရဟန်းပြုပါအံ့။ အ ကျွန်ုပ်အား ရဟန်းအဖြစ်ကို ခွင့်ပြုတော်မူပါကုန်လော့” ဟု တင်လျှောက်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၅၈၃။ ညောင်ကန်။)

စွံမဲ့ဂတကတ္တေ။

- “ဒန်သို့မပွတ်အာကိုအဲဝံဂံ ကျပ်တြဲတွလျးတြဲ ဟံတီရသွဟ်” ရံဝံဂွကျပ်မလ္လိကာ ချပ်မ့်ဗ္ဗဟ် ကျပ်တြဲရ။ ဒန်ဂံ ကျပ်တြဲဂြင်တီတု “သို့မကိုဂွကျပ်ဂံ ညင်ညးဓါဝံသွဟ်သွန်ဂံ ကြက်အဲဒးပ ရောင်” ရံဝံ(ကျပ်တြဲ)ချပ်တု ပဲ့ပယံာ်ဂယးဂံ သို့မလတက်သွာတု ယိုက်ကေတ်ဗဗေင်တု ပ ဂကောံကိုခမီမသုန်ကွံတု လုပ်အာချင်သာရဂံတု ပဲ့ပါင်တရင်သို့သို့မတု ကျပ်တြဲပြာပ်အာစိုပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၆။ ၃-၁၄၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မလ္လိကာမိဖုယားသည်လည်း “ငါ၌ မင်း ဧါအမျက်ထွက်သည်၏အဖြစ်ကို ဘုရားမသိပါလေ” ဟုကြံ၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် လည်း သိတော်မူ၍ “ဤသူတို့၏ သင့်တင့်ညီညွတ်သောအဖြစ်ကို ပြုအံ့” ဟု နံနက်အခါ၌ သင်းပိုင်တော်ကို ပြင်ဝတ်တော်မူ၍ သပိတ်သင်္ကန်းကို ယူဆောင်၍ ရဟန်းငါးရာခြံရံလျက် သာဝတ္ထိပြည်သို့ ဝင်တော်မူ၍ မင်းအိမ်တံခါးသို့ ကြွတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၀၇/၆၀၈။ ညောင်ကန်။)
- “ဒန်ဇာတိတိရတ္တန်ဝံဂံ မူသွကိုခေံရော။ အဲမင်သီဥပဟ်တု နူဇာတိဒန်တိရတ္တန်ဝံ အဲသွောံဗ္ဗး တု ဒန်မိုဟ်ဂံ သွောံဒန်တု ခပ်သစ္စပန်ဂံ ကြက်အဲသွောံဂြင်တီတု ဒန်လအိတ်ဒန်ဂံ အဲသွ ညိ” ရံဝံ(သိုင်နံ)ချပ်။ (၅၅၀။ ၉-၅၀၆။ ၈-၆၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ငါ့အား ဤတိ ရတ္တန်အမျိုးဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း” ဟု နှလုံးသွင်းသဖြင့် ဥပသ်သုံးခြင်းကိုသုံး၍ “ဤတိရတ္တန်အမျိုးမှလွတ်၍ လူ့ပြည်သို့ရောက်လျှင် သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို သိသဖြင့် ဝင်ဆင်းရဲ၏အဆုံးကို ငါပြုအံ့” ဟုကြံပြီးလျှင် ---။ (၅၅၀။ ၈တု-၅၁၇။ ညောင်ကန်။)
- လွဲဂံ ထပ်လို့ကသာပ်ဂံ ခေံဝံတု ခေံဗလးကွံ(သိုင်နံ)ရ ဗွဲကိုပ်ကွာချပ်တု ပဲ့ကွာန်မုဟ်ရး ဂံ ထပ်လို့ခေံဝံတု “ပဲ့ဇရေင်သိုင်အမာတ်တံတေံဂံ ခြပ်မဂြိုင် ကြက်ကလိဝံရ” ခေံချပ်ပွန်တု ---။ ကော့ဒိုက်သွံတို့ဝါရမဂြိုင်ဂံ ပဲ့ဋ္ဌာန်နိဂိုတံဂံ ပလေံဝေင်ဗောဓိသတ်(သိုင်နံ)တု ပဲ့ ချင်ဗာရာဏသီ ပဲ့ဇရေင်သိုင်ဂံ ပလေံဝေင်ပွန်တု “ကြက်အဲဗလးကွံရ” လွဲဂံချပ်တု ခေံ ပြာပ်အာရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၀၆။ ၈-၇၀။ အစွောံ။) (ပဲ့မူဗ္ဗာ/ အလမ္မာယံပုဏ္ဏားသည် ဘု ရားလောင်း(နဂါးမင်း)ကို ဖမ်းယူစကမူ “အသပြာတထောင်ကို ရသည်ရှိလတ်သော် ငါ လွှတ်အံ့” ဟုကြံ၏။ ထိုသို့ကြံသော်လည်း ထိုတထောင်သောဥစ္စာကိုရလျှင် ပစ္စန္ဒရစ်ရွာ၌ပင် “ငါသည် ဤမျှလောက်ဥစ္စာကို ရတံ့သေး၏။ မင်း၊ မင်း၏အမတ်ကြီးတို့အထံ၌လည်း များ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

စွာသောဥစ္စာကို ငါရလတ္တံ့” ဟုကြံ၍။ --- များစွာသောအခြံအရံဖြင့် ဘုရားလောင်းကို ရွာနိဂုံးအစရှိသည်တို့၌ ကစေလျက် “ဗာရာဏသီပြည် ဥဂ္ဂသေနမင်း၏အထံ၌ ကစေပြီး လျှင် ငါလွှတ်အံ့” ဟုကြံ၍သွား၏။ (၅၅၀။ စတု-၅၂၀/၅၂၁။ ညောင်ကန်။)

- ကာလဂုံ သင်္ဂဏိယမာတ်မဲ့ မဟိုကိုပြောဟိတ်ရ။ “ယံပြောဟိတ်၊ တွအံ့ပုဂ္ဂံဒဂိုန်သီဥပုဟ်မဲ့ လှော်သွံ။” “ယံအမာတ်တံ၊ ပယာံဂယးဂ် အဲပပြဘိုက်အဟာတဲ စိုပ်သို့တဲ အဲမပါင်တဲ ကြကံအဲမင်သီဥပုဟ်ရ။ သင်တဲဂ် အဲဟံစစတဲ ဖွံဂ် အဲမင်သီရောင်။ ရံဂံကဝက်တဲဂ် အဲမ သို့တဲ ကြကံအဲမင်သီရ” ရံပံပြောဟိတ်ဂးတဲ -။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၁။ ၈-၁၃၃။ အစွေခံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ ပုရောဟိတ်ကို တယောက်သောအမတ်သည် “ဆရာတို့သည် ဥပုသ် ဆောက်တည်သည် မဟုတ်လော” ဟုမေး၏။ ထိုပုရောဟိတ်သည် “ငါကား နံနက်အခါ၌ သာ စား၏။ အိမ်သို့ရောက်လတ်သော် ခံတွင်းကိုဆေးပြီးလျှင် ဥပုသ်ဆောက်တည်၍ ည အခါမစားမူ၍ ညဉ့်၌ သီလကိုစောင့်အံ့။ ဤသို့စောင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား ထက်ဝက်သောဥပုသ်ကို ဆောက်တည်သည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ စတု-၅၉၆။ ညောင်ကန်။)

ဝေါဟာရ ‘ကြက်’ ဣန္ဒြိယ အဓိပ္ပာယ်တူဟ်သွင်မဲ့ ချေ့ပွဲမဲ့တမဒေက်ဒိုင် ပဲ့အဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် အဲဂံညာတ်လင်နံတဲ အဲကြက်ပွဲတဲထွေးအာပဲ့သွင်ပဲ့ရ။ ပဲ့အဓိပ္ပာယ်မန် “စေနဆက်”၊ ပဲ့အဓိပ္ပာယ်ဗျာ “စတင်ဖြစ်ပေါ်သည်”/“ဆင်းသက်သည်” တအံဂ်ကို ပဲ့အဓိပ္ပာယ်အင်္ဂလိက် “to begin to happen or exist”/ “to descend from” တအံဂ်ကို ဂပ်ဂပ်ပွောအဲစတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကြက်’ ဒွဲဝဲဝဲဂ် ဒွဲတဲကြိယာအဓိကမဲ့ဟေင် ဟံ့သေင်ကိုကြိယာအရီဗင်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဝါဝါကျပဲ့သွင်ပဲ့ လူတ်စီ စတ်ရင်ညိ။

- “ယံတီလမူပိုန်၊ ထအံတဲ ‘ဇိဝတု၊ ကိုဂျိုင်လမူညိ’ မွးဂ် ဂလာန်ဂ် မူနမံပုဂ္ဂံကြကံကြိုင် ရောအံ” ခမိတံသွာန်ကျာ်၊ ကျာ်တံ့ကိုကျိဒဒ်အတိက်တေရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၅။ ၁-၄၃၇။ အစွေခံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “အရှင်ဘုရား၊ (နှာချေ၍) ‘အသက်ရှည်စေ’ ဟူ၍ဆိုသော် စကားတုံ့၍ ‘အသက်ရှည်စေ’ ဟုဆိုသောစကားမည်သည်ကား အဘယ်အခါ၌ ဖြစ်သနည်း” ဟု (ရဟန်းတို့သည်) မြတ်စွာဘုရားကို မေးကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၂။ ညောင်ကန်။) (“ဘယ်အခါမှစ၍ ဖြစ်သနည်း” ဟုဆိုလိုသည်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ All this was told to the Blessed One. He said, “Brethren, common folk are superstitious. When you sneeze, and they say, ‘Long life to you, sir!’ I permit you to answer, ‘The same to you.’” Then the Brethren asked him – “Sir, when did people **begin** to answer ‘Long life’ by ‘The same to you?’” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-11)

- ပရိုင်ဂ် မိဗောဓိသတ်မိင်တဲ “မကိုမူစိင်သိုင်မွးဝံ ဒိုက်ထပ်ဒတောင် တောင်ပိုမကြကံကြိုင် ရောင်။ လျာ်ဝံ တောင်ဒတောင်ပိုဂ် ကြက်ဒကုတ်အာတဲရ။ ဒြပ်ပပူင် မူဗျာတ်ရူတ်ထင်မဲ့ လက်ဂ်လေင် မဒးဟုတ်အာတဲရ” ဂးတဲ မိဗောဓိသတ်စံင်တူတ်ရ။ ဂတေင်ယာံတဲရ။ (၅၅၀။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကျိက်လေ့င် — (ကြိယာ) ညစ်ညမ်းသည်။ ညစ်ညူးသည်။ ညစ်နွမ်းသည်။
**to be defiled, to be sinful, to be filthy, to be dirty,
to be impure, to cause impurity or defilement**

- “ယုံခမီတီလပိုန်တံ၊ ပါရမီသွတ်ဂ် လင်ကိုရ၊ ဝိနသတ်တွကုသို ပါရမီမဇ္ဇော်တကို လုကထပုံကွံသွံ တဏှာရာဂကိလေသ ဝိနသိုတ်လလံဒွင်ကို၊ သတ်မဉ္ဇိုက်ပင်ကိုဇ္ဈာန် ဝိနဒ်ကို၊ မိင်ရမျှင်မာတုဂါမ်တဲဗက် ပဲ့ချိုန်ဂ်ရ ကိလေသကျိက်လေ့င်တိုန်ဟေင်။ တီလတံ မစိုန်သကိုတ်ကိုကိလေသဂ် မူသဂ္ဂးနွံရော” ကျပ်တြဲး။ (၅၅၀။ ၆-၁၅၉။ ၂-၄၅၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမမည်သည်ကား သင်တို့ကဲ့သို့သော (ပါရမီငယ်သော)သူ၏စိတ်ကို အဘယ်ကြောင့် မလှုပ်ချောက်ချားစေနိုင်အံ့နည်း။ လှုပ်ချောက်ချားစေနိုင်သည်သာလျှင် တည်း။ —၊ ရှေးပညာရှိတို့အား အနှစ်ခုနစ်ရာတို့ပတ်လုံး မဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့သည် မိန်းမ၏အသံကို ကြားလတ်သော် အခွင့်ကိုရကုန်၍ တခဏခြင်းသာလျှင် ဖြစ်လာကုန်၏။ စင်ကြယ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့စင်လျက်လည်း ညစ်နွမ်းရကုန်သေး၏။ — မစင်ကြယ်သောသူသည်ကား အဘယ်မှာဆိုဘွယ်ရှိအံ့နည်း။” (၅၅၀။ ၃-၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “What wonder that womankind should trouble the wits of a man like you! Even wise men, who for seven hundred years have done no sin, on hearing a woman’s voice have transgressed in a moment; even the holy **become impure**; even they who have attained the highest honour have thus come to disgrace – how much more the unholy!” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-23)
- “ယုံခမီ၊ မာတုဂါမ်မွဲးဝံဂ် ပဲ့ကာလမတဲတေဂ် ခမီမျှိုက်ကုဇ္ဈာန် မကဏာင်ကျော်ကိလေသ မသွေးတဝိနဒ်ကို ညာတ်မာတုဂါမ်တဲ ကာမရာဂမွဲးပါတပဲ့သန္တာန်ကိုရောင် ဟံ့သေင်ဟာ။ သတ်မဟံ့မဲ့ကျိက်လေ့င်တံဂ်ဝိနဒ်ကို ညာတ်ရပွါရီတဲ ဝိတ်မဒးကျိက်လေ့င်အာတဲရ။ —။ သတ်မဉ္ဇိုက်ဗြထ္တုမဲ ဂံဒလဲသွပ်ဗောဓိ မဉ္ဇိုက်ပင်တကိုဇ္ဈာန်တံဂ် ဝိနဒ်ကို ကိလေသဂလို ညိုက်ကျော်တဲဂ် သတ်အပြောံတံဂ်မိုင်ဂ် မူရကိလေသ ဟံ့ဂံဂလိုညိုက်နွံတုန်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၅၅။ ၂-၇၁၀/၇၁၁။ အစွောံ။) (ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမတို့မည်သည်ကား ရှေးကာလ၌ ဈာန်၏အာနုဘော်အားဖြင့် ခွါအပ်ပြီးသောကိလေသာရှိကုန်သော စင်ကြယ်ကုန်သော သူတို့အားလည်း ကိလေသာကို ဖြစ်စေကုန်ပြီ။ သင်ကဲ့သို့ အချည်းနှီးသောသူကို အဘယ့်ကြောင့် မညစ်ညူးစေကုန်လတ္တံ့နည်း။ စင်ကြယ်ကုန်သော သူတို့သည်လည်း ညစ်ညူးကုန်သေး၏။ —။ ဗောဓိအပြင်၌နေ၍ သစ္စာတို့ကို သိအံ့သောသူကိုလည်း ဤကိလေသာသည် နှိပ်စက်နိုင်ဘိ၏။ သင်ကဲ့သို့သောသူကိုကား ထိုကိလေသာသည် အဘယ်မျှ၍ မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်အံ့နည်း။” (၅၅၀။ ၃-၃၇၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “O Brother, it has happened before that these women have **caused impurity** to spring up even in pure beings whose sins have been stayed by the power of ecstasy. Why should not vain men like you **be defiled**, when **defilement**

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

comes even to the pure? Even men of the highest repute have fallen into dishonour; how much more **the unpurified!** -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-189)

- “---၊ ပတွ်နွံဝံ မဿာဂတ အဲဟံစံင်တူ အဲဟံယံရကောန်။ ကောန်အဲသုဇာတတပညာဝံ ဝံပွင်ကွေ့ယဲပူမတ်အဲဝံ ညံင်ရပွတ်မဂ်ိတ် ကော့ကွေင်သွဟ်ကွေင်ဗျုတ်ဂ်တဲ ညံင်ရညးမဝံစုတ် ညုတ်ကိုသွံ၊ ကောန်အဲသုဇာတဝံ ဝံပလိုတ်ကွေ့ယဲပူမတ် ပြဲလောန်သန်ကော့သွံ။ အဲမဒ်မတုအဲ မအောန်ကိုပညာဂ် တုအဲမဒ်ကောန်မွဲကိုပညာဂ် ဝံဒြောံဗ္ဗောန်အဲတဲ အဲဝံစာ်သွးအာ နူယဲပူ မတ်တဲရကောန်။ အဲမွဲစိုတ်မဟံဝံကွေင်ကောန်။ အဲမွဲစိုတ်မတူပိတ်လလံ ဟံမွဲကို ဝေင်စံင်တူတဲရကောန်။ ---။” (၅၅၀။ ၈-၃၅၂။ ဒု-၂၈၈/၂၈၉။ အစောံ။) (ဗတ်ဗွာ/ “---၊ ယခုမှစ၍ ရှေ့အဖို့၌ ငါသည် မစိုးရိမ်မငိုကြွေးတော့။ ငါ၏ပညာရှိသားသုဇာတ သည် ထောပတ်နှင့် လောင်သောမီးကို ရေဖြင့်သွန်းဘိသကဲ့သို့ ငါ၏သောကကို ဖျောက် အပ်ပြီ။ ငါ၏သားသုဇာတသည် ငါ၏စိတ်သောကကို ငြိမ်းစေအပ်သည်ကား အလွန်မြတ် လှ၏။ သင်၏ဘခင်ဖြစ်သော ပညာနည်းသောငါ့ကို ပညာရှိသောသားသည် ကောင်းစွာဆုံး မအပ်သည်ဖြစ်၍ ငါသည် စိတ်သောကကင်းဝေးရပြီ။ ငါသည် မညွန့်ညူးသောစိတ်ရှိသည် ဖြစ်၏။ ငြိမ်းအေးသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၏။ စိုးရိမ်ပူပန်မှု မရှိတော့ပြီတကား အိုချစ်သား။”
- နွံပွဲကာလမွဲတဲ သွိုင်တိတ်ဝေင်ဥချာန် (ဂကောံသွတ်ဗြဲနာ်ဂ်)ရ။ စိုပ်ဥချာန်တဲ သွိုင်စော်ဟံ့ညုတ် လစဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် နာ်ဗြဲဂ် ညဲညာတ်ဗြဲညုတ်မွဲတဲ အရီုကိလေသဒေံ ကွေင်ကောန်တိုန်တဲ ညဲပွင်ကွေ့ရုပ်မွဲတ် ညဲဗဒ်ရုပ်ဗြဲညုတ်တဲ ညဲပအာတ်ဝေင်မေထုန် ဂကောံဗြဲညုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၈၆။ ဒု-၄၀၆။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ သေနကမင်းသည် တစ်နေ့သ၌ ဥယျာဉ်သို့သွား ၍ နဂါးလုလင်မငယ်နှင့်တကွ ရေကစား၏။ နဂါးမငယ်သည် တစ်ခုသောရေမြွေကိုမြင်၍ ကိလေသာအာရီု ညွန့်ညူးလာသည်ဖြစ်၍ လူရုပ်အသွင်ကိုဖျောက်၍ ရေမြွေအသွင်ကို ဖန် ဆင်းပြီးလျှင် ထိုရေမြွေနှင့်တကွ မေထုန်မိဝဲ၏။ (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day the king went to the garden with the naga girl and was amusing himself in the lotus-tank. The naga girl seeing a water-snake quitted her human shape and made love with him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-175)
- “ယွံခမီ၊ --- တြာ်သပ္ပရိဟ် မစိုန်သကိုတ်ကောံယဿပတ်ဂ်ကိုလေဝ် ဒဒ်မဟံ့ကိုယဿ ပတ်ဂ် ဒးအာစိုပ်ကို။ ကိလေသတဏှာမ္မုးဝံ စိုန်မဿွးတ်ဂ်ကိုလေဝ် ဒဒ်မဟံ့ကွေင်ကောန်အာ ညဲမပကိုညး မဒ်တဲရ။ ညံင်သာ်တွဂ် မုသုက်ဂးနွံရော” (ကျာ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၈-၄၃၃။ ဒု-၆၂၃။ အစောံ။) (ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်း၊ ----- အကျောအစောနှင့် ပြည့်စုံကုန်သောသူ တို့သည် ကိလေသာကိုအမှီပြု၍ အကျော်အစောမရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။ ကိ လေသာတို့မည်သည်ကား စင်ကြယ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့ကိုလည်း ညွန့်ညူးခြင်းကို ပြု တတ်ကုန်၏။ သင်ကဲ့သို့သောသူကိုကား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာရှိအံ့နည်း။” (၅၅၀။ တ-၅၃၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brother, even men of the highest fame

နာ်သက်လောန် (ဗြာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွေင်ကောန်အမေရိကာန်)

sometimes incur infamy. Sins like these **defile** even pure beings; much more one like you.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-306)

- “ယုံဂမ္မိတံ၊ မာတုဂါမ္မုးဝံဂံ ဝိနိသတ်မသ္မိတံကိလေသဂ္ဂံကိုလေဝံ ဒဒိမက္ခိကိလေဝေဇိအာဂ္ဂံ ဧဝံ မပက္ခိရောင်” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၇။ ၈-၈၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ မိန်းမတို့မည်သည်ကား စင်ကြယ်သောသတ္တဝါတို့ကို ညွှန်ညှိုးစေသည်တို့ကို ပြုတတ်၏။” (၅၅၀။ ၈-၅၄၃/၅၄၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Here again said the Master, “Women cause **defilement** even in sanctified souls,” ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-290) (“Thus, Brethren, for woman’s sake even sanctified souls do **sin**,” -----.) (The Vol. III & IV: Book XV: p-293)
- “ယုံတု၊ က္ဗာတေဂ် တုအေမ္မုအိန်ရီ မသ္မင်ဒစင်ဗွင်တရောင်သံ။ လှဟ်ဝံဂ် တုအေမ္မုအဝဲမက္ခိကိလေဝေဇိ ဖျိဟ်ဂတးအာဂ် တုအေယဲအာဟာ” (ခမီသဟဲတံဂ် သွာန်ခမီဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၂၇။ ၉-၂၂။ အစွောံ။) (မ္မုကိုအဝဲမက္ခိကိလေဝေဇိ = ညွှန်ညှိုးသောကိုယ်အင်္ဂါရှိသည်။) (ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ငါ့ရှင်၊ သင်သည် ရှေး၌ ငြိမ်သက်သောလူမြေရှိ၏။ ကြည်လင်သောမျက်နှာအဆင်းရှိ၏။ ယခုတစ်မူကား ရှေးနှင့်မတူ၊ အကြောင်းကား အသို့နည်း။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၉၃။ ညောင်ကန်။)

က္ခိကိလေဝေဇိ - (နာမ်) ညွှန်ညှိုးခြင်း။ ညွှန်ညှိုးခြင်း။ ညွှန်ညှိုးခြင်း။ အညွှန်အကြေး။
defilement, sin, stain, impurity, filthiness,

- (ဘဒ္ဒဇိကုမာ) မိင်ခပ်တု ကိလေသက္ခိကိလေဝေဇိ ပဲ့သန္တာန်ဇကုဂ် သူဟ်ကွေ့ရ၊ အာစိုပ်ဒဒိအရှန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၄။ ၃-၁၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (ဘဒ္ဒဇိသူဌေးသားသည် တရားတော်ကို) နာလျက်လျှင် ခပ်သိမ်းသော ကိလေသာ(အညွှန်အကြေး)တို့ကို ကုန်စေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၃၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ -----, as he heard the discourse, he threw off all his **sins**, and attained to high fruition and sainthood. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-230)
- (က္ခိကိရုဇ္ဇတုဏ္ဍိလဂ် သွာန်ကောဇကု က္ခိကိမဟာတုဏ္ဍိလဂ်ရ။) “ယုံကောပို၊ ခုင်လွဟဲကို လှိုက်သရီဂ် မူရဲခုင်မဲ့ ကောပိုသကိုဟံဗလိပိထောံကွေ့ က္ခိကိလေဝေဇိမ္မုးဂ် ညးက္ခိကိလေဝေဇိဂ် ရော။ ကိုဟံဗော်မြမောဝ်တို့မ္မုးဂ် ညးမြမောဝ်တို့ဂ်ရော။ မြမောဝ်ပူးဒိုင် ဟံဂံဟဲသူဟ်မ္မုးဂ် ညးမြမောဝ်ဂ်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၃၈၈။ ၃-၄၁၉။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုစကားကိုကြား၍ စူလတုဏ္ဍိလသည် “ငါ့အစ်ကိုသည် ဤသို့ဆို၏။ ငါတို့၏အနွယ်၌ ရေကန်သို့သက်၍ ကိုယ်မှရွေးအညွှန်အကြေးကို လျှော်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ နံ့သာသစ်ကို ယူခြင်းသည်လည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ခုသောကာလသည် မရှိ။ အဘယ်ကိုရည်၍ အစ်ကိုသည် ငါ့ကို ဤသို့ဆိုသနည်း” ဟုမေးလိုရကား၊ “ညွှန်မရှိသောရေကန်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အဘယ်ကိုလျှင် ရွေးအညွှန်အကြေးဟူ၍ ဆိုအပ်သနည်း။ အကြင်နံ့သာပျောင်း၏အနံ့သည် တစ်ရံ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တစ်ဆစ်၌မပြတ် အသစ်ဖြစ်သော ထိုနံ့သာပျောင်းသည် အဘယ်နည်း။” (၅၅၀။ တ-၁၉၇/၁၉၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ “My brother say so to me: but it is never our custom to plunge into the pool, and by bathing to wash away sweat from our bodies and after taking away old **stain** to get new ointment: why does my brother say so to me?” So he spoke the fourth stanza: -- But what is that fair crystal pool, and what the **stains** of sweat, I pray? And what the ointment wonderful, whose fragrance never can decay? (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-182)

- “ဟဲဒေအဲ(စူဠတုဏ္ဍိလ)၊ ခပ်သီလမတွံဂးသီမသုန်၊ သီဒစံ၊ သီစို ခပ်သုစရိတ်စို ခပ်ပလိုဟ်ပိစောထပုံ ကျောံနိဗ္ဗာန်မွဲဂ် မဒ်လွန်ဗ္ဗာန်မသွဲး မဟဲကျိသျှိုက်သရီ မဗူးနူကျိကိလေဇိုင် နူခပ်ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မာနဒိဋ္ဌိတံဂ်ရ။ မဗဗိုဟ်လဝ်မြမောင်ခပ်သီလတဲ မြမောင်သီလဂ် ဒစးကျာ လွင်ကျာ ဗလဲကျာ မြမောင်ခပ်သီလဂ် မဗူးတုဲအာ ဟံတီဟဲရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၈၈။ ဒု-၄၂၀။ အစွောံ။)
- (ဣသိတုဇျာန်ဂ် စိုတ်စပ်အာကိုဂ္ဂကျာ် ဒးသျှိုန်ဗပိုန်ခပ်မေထုန်ကိုဂ္ဂကျာ်တဲ ဇျာန်လိုအာရ။ ကြံနူဂ် ကလေင်ဗစာရဏာ ဝံခပ်သတိပွန်တဲ တွဟ်နက္ခိဗဒ်ဇျာန်ပွန်ဂ် သိုင်ဗတိုက်ဖအောင် သွာန်တဲဣသိရ။) “ယံဣသိဟရိတစ၊ တုအဲမတီသတ်ခပ်သတ်ဝံ နွံကိုပညာသကာသန်၊ ဟိုတ်ဒ်သတ်ဂ်ရ ပွမပလိုဇကု နခပ်ရာဂမတွံဂး ကျိကိလေဇိုင်ဇကုဂ် ဩဝ်တုအဲထောံကျောံတဲ ပွထမိက်တွဟ်ဂ် ကျိဗဒ်ညိပွန် ဟံဝံဟာ။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ဒု-၆၀၆။ အစွောံ။)
- “ယံသမ္မေဟ်၊ ဩပူဂိုသမ္မိမ္မဲဟေင် ဟိုတ်နူခပ်ဂမ္တက် ဖေက်လဟုတ်ဒြပ်ဂ်ဒ်တဲ ဟံဝံပွဲဒါန်ရ။ ပူဂိုသမ္မိဂ်ဟေင် ပဲ့လိုက်ဝံလေဝ်ကို ပဲ့ပလိုက်လေဝ်ကို ပွဒဒိုက်ဂ် ဇာပ်ဘဝ ပူဂိုသမ္မိဂ် မဒးဒင်ရ။ ဟိုတ်ခပ်ဂမ္တက်ဝံကိုလေဝ် နူဗယိုလေဝ်ကို နူတဟင်လေဝ်ကို ဖေက်တရ။ ပူဂိုမဖေက်ဘဲဗယိုတဟင်ဂ်ဟေင် ပဲ့လိုက်ဝံကို ပဲ့ပလိုက်လေဝ်ကို ဘဲဒဒိုက်ဇာပ်ဘဝ ခဲကျိဒ်ရ။ ယံသမ္မေဟ်၊ မရာန်သကိုတ်ကျောံ ကျိကိလေဇိုင်မတွံဂး ပဲ့ဝတ္ထုကာမ်ဂ်ဒ်တဲ မဝေင်ကျောံခပ်ဂမ္တက်တဲ ပွမကိုဒါန်ဂ်သွတဲ ကုသိုတ်ဂ် မဒ်စွဲစွဲစွဲတဲဒါန်တံဂ်တဲ ခဲမဒိုန်ကိုဂ္ဂပု ရမ္မိက်စက္ကဝပ်မဒ်ကို” (ဒေဝတ်စန္ဒဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၅၀။ ၇-၄၄။ အစွောံ။) (ရာန်သကိုတ်ကျောံ ကျိကိလေဇိုင်မတွံဂး ပဲ့ဝတ္ထုကာမ် = ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော အညစ်အကြေးကို နိပ်၍အနိုင်ယူသည်။)
- “ယံအစာပို၊ ခဲမ္မုကိုတသိုက်စွာံဗြန် ခဲမ္မုကျိကိလေဇိုင် အိက်ဇုက်မဟံစသက ခဲဟံဝံဂ္ဂိဏ္ဍာတ်သွာမပြ ခဲဟံဝံတက်ယန်မတ် ခဲမ္မုကိုသော်ဝဇ္ဇတာတဲ ဣသိတံဂ် သျှာဒ်ဒ်ဗိုတ်ပိအိုတ်ရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၈၇။ ၇-၂၅၇။ အစွောံ။) (စသက = ဒန်ပူစားသည်၊ သွားတိုက်သည်။) ပဲ့မှုဗာ/ “ဆရာ၊ ကြမ်းတန်းသော သစ်နက်ရေလည်း ရှိကုန်ထသာ၊ ဆံကျစ်လည်း ထုံးကုန်ထသော၊ အညစ်အကြေးကပ်သော သွားလည်းရှိကုန်ထသော၊ မျက်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကျိန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ရေးမကွင်းသော မျက်နှာလည်းရှိကုန်ထသော၊ အကြင်ရသေ့တို့သည် ဗေဒင်ကို ရွတ်ဘတ် သရဏ္ဍာယ်ကုန်၏။ ---။” (၅၅၀။ စတု-၂၄၇။ ညောင်ကန်။)

ကုဝေါဟာရ ‘ကျိုက်လောင်’ ဝှံ့ ပိုကျိုက်တတ်တွင်လအာ အဓိပ္ပါယ်ဧည့်တုံ့ ဗွဲမဒေးရး ပွဲဒွဲသ္မာင်လေဝ် ပိုရပ်စပ်စကာမာန်ကိုဟောင်ရ။ ဥပမာ) “ချ်မကျိုက်လောင်” = ညစ်ညမ်းသောရေ၊ “contaminated water”/ “polluted water” မဒ်ရ။ ပွဲဒွဲဝှံ့ ဝေါဟာရ ‘ကျိုက်လောင်’ ဝှံ့ နှိပိုဒ်ကြိယာ သို ပိုဒ်နာမဝိသေသနမဲ့တုံ့ နှိအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် to be contaminated; to be polluted ရ။ ဥပမာမဲ့ပွန်) “ကျိုက်လောင်ကွဲကျာ” = လေထုညစ်ညမ်းမှု၊ “air pollution” မဒ် ရ။ ပွဲဒွဲဝှံ့ ဝေါဟာရ ‘ကျိုက်လောင်’ ဝှံ့ နှိပိုဒ်နာမ်မဲ့ ဝှံ့အဓိပ္ပါယ်ဘာသာအင်္ဂလိက် pollution မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ မန်ဂမ္တိုင်လှို ဗွဲမမ္တတာမဒ်တ “ကြိယာသုဒ္ဓ” တအ်ဂှ် ပံင်စုတ် ‘+ကျေ’ မူး စကာတ်နဒ် “ကြိယာ ကာရိုတ်” မာန်ရ။ ဥပမာ) “ကျိုက်လောင်ကျေ” = ညစ်ညမ်းစေသည်၊ ညစ်ညူးစေသည်၊ “to pollute”/ “to contaminate” မဒ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်သ်ဝှံ့ဂှ် အဲစကာထွေးကို ဂလာန်မဲ့ဝါကျညိ။ - “The smoke that comes from the chimneys of factories pollutes the air.”/ ဗတ်ဘာသာမန်မူး “သျှဟ်ယက်မတိတ်ကျင် နှပိုင်ယက်ရင်စက်ဂမ္တိုင်ဂှ် ကျိုက်လောင်ကျေကွဲကျာရ။”/ ဗတ်ဘာသာဗွာမူး “စက်ရုံမီးခိုးခေါင်းတိုင်များမှ ထွက်လာသောမီးခိုးသည် လေထုကို ညစ်ညမ်းစေသည်။” မဒ်ရ။

((((((((((((()))))))))))))

ကွင်ကျောန်။ တမ္ဗင်ကမ္ဗောန်။

ပွဲအဘိဓာန်မန်အင်္ဂလိက်အ္စာဟာလီဒေဂှ် ဝေါဟာရ ‘ကွင်ကျောန်’ ဝှံ့ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် to be lonely, desolate ရ။ ဝေါဟာရ ‘တမ္ဗင်ကမ္ဗောန်’ ဝှံ့ ပွဲအဘိဓာန်အ္စာဟာလီဒေဂှ် ထွေးလင်ဟုံမဲ့၊ ဆဝေါဟာရ ‘တမ္ဗင်’ ဟောင်ထွေးလင်နွံတုံ့ ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် (adj) destitute, lonely; (n) the destitute ရ။ ‘ကမ္ဗင်’/‘တမ္ဗင်’ ဝှံ့ ပွပ်တိတ်ကျင်နူဝေါဟာရ ‘ကွင်’ မဒ်ရ။

ဝေါဟာရ ‘ကွင်ကျောန်’ ဣအ်ဂှ် ပွဲခေတ်ပိုလျှဟ်တုံ့ဣအ် မှိုဟ်တီလေဝ်အောန်၊ ဟိုတ်ညးဂမ္တိုင် ဟုံ ရပ်စပ်စကာတုံ့ ဧည့်ဗျိုက်တို့ဒိုင်ရောင်။ အဓိပ္ပါယ်ဧည့်ဣအ်ဂှ် နှိအဓိပ္ပါယ်မဒေးစကာဂှိုင်မဲ့ မဒေးစကာဒိုင် ရှိုဟ်တုံ့လှိုန်တုံ့ ဧည့်လုပ်ပွက်ဗွဲမလောန်ရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ထေက်ကိုဧည့်ဒေးကျေဗျိုက်တို့ဟုံသေင်ရောင်။ ပိုတီအဓိပ္ပါယ်ဧည့်တုံ့ ညိုင်ဧည့်သွေံကလေင်ဂျိုင်တိုန်မဲ့ဝါပွန်ဂှ် ညးညးအဲအဲ စူးဒေးစကာဒိုင်ဝေါဟာရဂကူ ညးထွဟ်တံဂှ် ကလေင်ရပ်စပ်ဟိုချူအာဧည့်အိုတ်ညိအ်။ ဝေါဟာရ ‘ကွင်ကျောန်’ ဝှံ့ နှိပိုဒ်ကြိယာမဲ့

နှဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ချင်အမေရိကာန်)

တဲ့ ဝံ့အဓိပ္ပါယ် ‘ဟဲ့ကို့ညွှန်လှော်’ ‘ဟဲ့ကို့ညွှန်မကွေ့န်စိုတ်ကို့ဇကု’ ရ။ ဗတ်ဗွာမ္မး ‘အထီးကျန် သည်’ ‘အဖော်မဲ့သည်’ မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်တုန် to be alone, to be solitary, to be isolated, to be forsaken မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကွေ့န်’ ဝံ့ မဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ ပြင်ဗဒ်ကွေ့န် ပိုဒ်နာမ်မ္မး ချေပြင်ဒ်ကွေ့န် ‘ကမ္မင်ကမ္မာန်’/‘တမ္မင်ကမ္မာန်’ တဲ့ မဝံ့အဓိပ္ပါယ် ‘ညွှန်မကွေ့န်’ ရ။ ဗတ်ဘာသာဗွာမ္မး ‘အထီးကျန်သောသူ’၊ ဗတ်သာသာအေဂံလိက်မ္မး loner, person without friends or companions; the destitute မဒ်ရ။ သြပ်လုတ်စီစတ်အာ ဝါကျပယုတ်ဂမ္တိုင် အဲ မရင်တွင်ပွတ်ထွေးလပ် ဗွဲသွပ်ဝံ့ညီ။

**ကွေ့န် — (ကြိယာ) အထီးကျန်သည်။ အပေဒ်မဲ့သည်။
to be lonely, to be desolate, to be solitary,
to be isolated, to be forsaken**

- (လှအလင်ဒေဝဒတ်ကို သွက်ဝံ့အာတ်ဒါန်ခြင်ဗောဓိသတ်သွိုင်စိင်ကို သိုမရပ်ကေတ်ဂတေက်တဲ့ ကွေ့န်စိုပ်ပြိုင်ဇော်ဌာန်သွိုင်စိင်ရ။) “မူဟိုတ်မကွေ့န်ရော” ဗောဓိသတ်(သွိုင်စိင်)သွာန်။ “ယံ့တွ ဂုန်အဲ၊ အဲဒိုက်ဒိုက်ကွေ့န်သန်။ သွက်စပဂယိုင်လမျိုဟွံမဲ့၊ အဲဒိုက်သွာတ်ခြင်တလဂုန်ရ။ ဝံ့ဖျဏာသွံဝံ့ဇုတ် မသွေ့ံဂျိုင်လမျိုရောင် စွံစိုတ်တဲ့ အဲဒိုက်မကွေ့န်စိုပ်တလဂုန်ရ” လှဂး။ (၅၅၀။ ၉-၇၂။ ပ-၂၂၆။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ (မူဆိုးသည်) ရိက္ခာကိုယူ၍ ထက်စွာသော လှကိုယူ၍ ဘုရားလောင်းဆင်မင်း၏ နေရာအရပ်သို့သွား၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုမူဆိုး ကိုမြင်၍ “အဘယ်အကျိုးငှာ လာသနည်း” ဟုမေး၏။ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည် ဆင်းရဲ၏၊ အထီးကျန်၏။ အသက်မွေးခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ အရှင်တို့ကို ဆင်စွယ်ပိုင်းကို တောင်းပါ၏။ အကယ်၍ပေးကုန်ငြားအံ့၊ ထိုဆင်စွယ်ကိုယူ၍ ရောင်းပြီးလျှင် ထိုအဘိုးဖြင့် အသက်မွေးပါအံ့၊ ဤသို့သောအကြောင်းကြောင့် လာ၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၂၈/ ၃၂၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Being asked what had brought him back, he (the forester) whined out that he was in so sorry and wretched a plight that he could not make a living anyhow. Wherefore, he had come to ask for a bit of the kind elephant’s tusk to sell for a living. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-176)
- ဂကန်တွခွါကို (ဗောဓိသတ်သွိုင်)မိင်တဲ့ ရဲဝံ့သွိုင်သွေးရ။ “ပွဲကွာတေံကို စီရေင်ဖန်ဖက်ကောန် ချင်ကောန်ကွာန်ကို နှိဗဗွေဝံ၊ လှဟ်ဝံ့ သွတ်သွာတ်သွေ့ဝံ ဟွံနှိဗဗွေဝံတဲ့ မဒးဒိုက်ကွေ့န် ကွေ့န်တဲ့ ယဲပဏ္ဍုရောဂကျိန်ဒ်ရောင်။ ယံရဒေတ်ဗဗွေဝံ ညံင်ကိုပ်ကွာတေံကိုနှိတဲ့ ပိုန်ဟာန် တို့ဝါရ ဝံ့ချိုက်ပေင်ပွန်၊ ယဲလေဝံ ဝံ့ဗွးအာရ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၇။ ပ-၇၄၅။ အ စွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ (မင်းသည် ရွာစားထံမှ) သတင်းစကားကိုကြား၍ “ရွာစားသည် ရှေး၌ ဟုတ်မှန်သဖြင့် တရားကိုဆုံးဖြတ်၏။ ထိုကြောင့် လူတို့သည် ချစ်မြတ်နိုး၏။ ချစ်မြတ်နိုး သောရွာစားအား လူတို့သည် များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဍာကို ပေးကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အဆင်းလှ၏။ ဥစ္စာများ၏။ အခြံအရံနှင့်ပြည့်စုံ၏။ ယခုတမူကား တံစိုးစား၍ မဟုတ်မမှန်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွေ့န်ချင်အမေရိကာန်)

သဖြင့် တရားကိုဆုံးဖြတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဆင်းရဲသည် အထီးကျန်သည့်ဖြစ်၍ ဖြော့တော့ သောရောဂါသည် နှိပ်စက်၏။ ရှေးဦးကဲ့သို့ ဟုတ်မှန်သဖြင့် တရားကိုဆုံးဖြတ်ငြားအံ့၊ ရှေး နှင့်တူသည်သာလျှင် ဖြစ်လတ္တံ့” (ဟုမင်းသည်ဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ “That village headman used once to deal justice indifferently, so that men were pleased and delighted with him; and in their delight they gave him many a present. This is what made him handsome, rich, and honoured. Now he loves to take bribes, and his judgement is not fair; so he is poor and miserable, and jaundiced. If he judges once again with righteousness, he will be again as he was before. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-215)

- “ယုံမွှော၊ ဂတံထဝ် ဣင်မတွံဂးဒြင်ရောင်။ ဧဝံမ္မုံမတ်မဂြင်တိုန်သျှင် ဧဝံမ္မုံသွာံမဒ်ဇုတ် ဧဝံ မသ္မိက်ပဲ့ဉ် ဧဝံဟုံမွဲကံသော်ဇကု ဂတံထဝ်ဂ် ရာန်သကိုတ်ရပ်လဝ်အဲတဲ အဲမွဲမဒးကွဉ် ကောန်တဲတဲ အဲမဒးလရီအံယံတ်ရောင်။ မွှောံမွဲ မသုတ်ကံလမျီုအဲဂ် မွှောံလွထောံအဲညိ” ဗောဓိသတ်ဟိုက်စိင်ဗြ သမ္ဘာဇကုဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆။ ဒု-၂၀။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထို ဆင်မကို ဘုရားလောင်းသည် မိမိအား ဗုဒ္ဓန်၏ ညှပ်မိသည်၏အဖြစ်ကို သိစေ၍ ထိုဆင်မ ကို မပြေးစိမ့်သောငှာ (ဤသို့ဆို၏။) “ဆင်မ၊ ရွှေဗုဒ္ဓန်သည် ရှည်သောမျက်စိရှိ၏။ အရိုး ဟူသော အရေရှိ၏။ ရေ၌နေ၏။ အမွေးမရှိ၊ ထိုရွှေဗုဒ္ဓန်သည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ငါ သည် (အထီးကျန်လျက်) သနားဘွယ်ငို၏။ အသက်နှင့်တူသော (ရှင်မသည်) ငါ့ကို မစွန့် ပါလင့်။” (ဤသို့ဘုရားလောင်းဆင်မင်းသည် မိမိ၏မယားဆင်မအား ဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၄၅။ ညောင်ကန်။)
- ကောန်ဗောဓိသတ်ဂ် ကလိဝံပိုန်ဒွဲမဂ်တဲ၊ --- တွမ္မဲတ်ကံဗြ တွမ္မဲတ်ကံသုရာ တွမ္မဲ မတ်ကံဗျုန် ဇဗဇီကရိက် ကံကေတ်ဋုဟ်မးတံဂ် ရပ်စပ်ဟုံတိဗွတ်ဗွတ်တဲ လွာ်ဇိက်ဗွက် ဇမွှော်ပုဂ်ဟ် ဟုံသက်သက်တဲ ဒြပ်ပန်စောံကိုတ်ဂ် ဟုံဂတပ်လံ အိုတ်အာတဲ ဒိုက်ဒိန်ကွဉ် ကောန်အာရ။ ဒးသပိုင်ယာတ်ခမ္မက် ကြိုင်တရ။ (၅၅၀/ ၆-၂၉။ ဒု-၉၈။ အစောံ။) ပဲ့ မူဗျာ/ ထိုဘုရားလောင်း၏သားသည်၊ --- မိန်းမကြူးခြင်း သုရာကြူးခြင်း အမဲစားကြူး ခြင်း အစရှိသောအဖြစ်သို့ရောက်၍၊ --- မေ့လျော့သည်ဖြစ်၍ လှည့်လည်လတ်သော် မ ကြာမြင့်မိလျှင် ကုဋေလေးဆယ်သော ဥစ္စာအတွင်းအပ အသုံးအဆောင် အစရှိသည်တို့ကို ဖျက်ဆီး၍ ဆင်းရဲသော အထီးကျန်သောသူဖြစ်၍ ပုဆိုးနွမ်းကိုဝတ်၍ သွားရ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၅။ ညောင်ကန်။)
- “---၊ မိမွဲ မဒးရှဲအာနူကောန် သိုဒဒိုက်မစောန်လနောန် မဒးကွဉ်ကောန်တဲ အဟာသုံ လေဝ် ဒေဝတ်တံ။” (စိင်ဗြဒမ္မုမတ် မိဗောဓိသတ်ဂ် ယံတ်ကံကောန်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၂၉။ ၇-၉၅။ အစောံ။) (သားနှင့်ကွေ့ကွင်း၍ မိခင်တစ်ကိုယ်တည်း ပူဆွေးဒုက္ခဖြင့် အ ထီးကျန်လျက် အစာရေစာငတ်၍ နေရရှာတော့မည်။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

- “ဟးတလသို့အဲတြုံမပြ၊ ဟးတလသို့အဲ ဩသိုက်အဲဖြ၊ ဟးတလသို့အဲ ဩဂဇောင်မတ်အဲဖြ၊ ပွဲကာလလှဟ်ဝံ့ဂ် အဲဖြမဲ့ဇကု သိုက်မဇုကွင်ကောန်တ လတူကွိုပ်တံ့ဝံ့ဂ် အဲဒိုက်ဖြမဒး ဂဇောင်တရသံ့အံ။ --။” (ခွေဝ်ဖြယာတ်ကိုခွေဝ်တြုံတြသို့ဇကုရ။) (၅၅၀။ ၆-၂၉။ ၇-၂၃။ အစောံ။) (လူကွင်ကောန် = အထီးကျန်အဖော်မဲ့သည်)
- “---၊ သတ်သမ္ဘာကိုတြသိုက် ရပ်ကွို်ယိုန ဗတ်ရမဒးသိုက်ပွဲသွဝ် မွဲးကိုလေဝ် သိုက်သုဟ် ဒိုက်သုဟ်ဂ် ပြရအံ။ လှဟ်ဝံ့ဂ် နမဒးကွင်ကောန်ဒိုင် ဇကုမွဲဂ် မဒးဗိုဝ်မာန်ညးဂ် တိတ်ဂြိုပ် တဲ နဇုက်ဂြိုပ်တံ့ဂ် ဒက်ကံတဲ မဝံ့ချိုတ်အာဂ် ပြသန်ရအံ။ --။ ဩဖြမဲ့ မဒ်သိုက်တြသိုက် ကိုဒိုက်ဒိန်ကဲကွဲ ကိုဒိုက်ရ၊ ပံ့မွဲကိုဂ္ဍိဋ္ဌာတ် ပွဲသွဝ်သွာ်မွဲး ကိုဒးသတိက်ကိုရ၊ ဓိုန်ဒဒိုက် ကွင်ကောန်ကိုလေဝ် ဖြဂ် ပြလောန်ရအံ။ ---။” (သုတ်ဖြသမ္ဘုလာ ယာ်ရိုဟ်ရောင်တကို သိုင်မအံက်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၁။ ၈-၂၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုလင်မချစ်သောမယား အား ထိုလင်အိမ်ဥှုနေသောထက် သေဆွဲမူ၍ သေခြင်းသည် မြတ်သေး၏။ စင်စစ် အကယ် ၍ အကြင်မိန်းမသည် ဆင်းရဲ၏။ အဇီးကျန်၏။ မိုခိုကိုးကွယ်ရာမရှိ ဖျာလျင်နှစ်ခုမြောက်ရှိ ၏။ ထိုမိန်းမကို လင်သည်ကား ချစ်မြတ်နိုး၏။ အဇီးကျန်ငြားသော်လည်း ဤလင်ချစ်မြတ် နိုးသော မယားသည်သာလျှင် မြတ်၏။ လင်မချစ်သောမယားသည် အလုံးစုံသောအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း မမြတ်။ (၅၅၀။ ၈-၅၅/၅၅၆။ ညောင်ကန်။)
- “ယံ့တြညး၊ တုညးပကွေ်ဂမိုမုးဂ် ပိုဒိုက်ညးဂမိုင်ဂ် ဒ်ဒဒိုက်ကွင်ကောန် အနာထရအံ။ တု ညးပကွေ်ဂမိုဂ် ဒ်သက္ကုဖိုကုပိုရအံ။ ဒဒိုက်လို့ ပိုဒိုက်ဖြဂမိုင်ရအံ။ တုညးသွဂမိုဂ် ပံ့ထိုက် ကြိုက်ညီသံ့အံ။” (ကမ္ဘောန်မောင်မတံ ယာ်ရိုဟ်ရောင်တကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၃၈/၃၈၂။ အစောံ။)
- “ယံ့ကောန်တု၊ ကောန်တုတုန်လေဝ် ကးကွေ်သော်ကွိုပ်သော်ပါင်တဲ သွေံကော်သုာတဲ ဟဲကိုမိ ဟဲကိုမ နိတ်ဩကိုတံ့ဆုတဲ ဆဇကုမဲ့ မဒိုက်ကွင်ကောန်ဒိုင်တဲ မဒးပွတ်ဇုာန်ဝိ ပဿနာရောင်သံ့” သိုင်ဂးကိုပစွေဂဗုတ်ရ။ “ယံ့သိုင်မပြ၊ အဲဂ် ခပ်လောကုတ္တိုဒစိတ်ပြကာဂ် ဝံ့တုတ်ဒိုင်တဲ အဲဟံ့ဒိုက်ကွင်ကောန်ရမရုတ်။ ဩပူဂိုမဲ့ဂ် ပွဲခပ်အကုသို မတွန်တွေဲတ ကောံသရပ်ပါပ်ဂ် ပူဂိုတံ့ဂ် မဒိုက်ရောင်။ ဩပူဂိုမဲ့ဂ် ခပ်အရိယမက်မဲ့ဂ် ဝံ့တုတ်ပွဲဇကုတဲ ပူ ဂိုဂ် ဟံ့ဒိုက်ရ။ ဩပူဂိုမဲ့ မတွိုင်ဒိုင်ပွဲသရပ်ပါပ်ဂ် ဒ်ဒဒိုက်ရောင်” ပစွေဂဗုတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၉-၈။ အစောံ။)
- (မအံက်သေဋ္ဌိဂ် ဗက်ထောံကွေဲတဲ) မင်ဗွဲဂ် အာကွေ်နုဂ်တဲ ဟံ့ဂတာပ်လံ ဒိုက်ဒိန်ကွင် ကောန်ကဲကွဲတဲ ဒးဂွဲကြိုင်အာတ်စရ။ နိဿဲကိုဗဒင်သို့ညးမွဲတဲ မင်ဗွဲပကာဂစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃။ ၉-၃၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ အဖပုဏ္ဏားသည် ထိုသားယုတ်ကို တရား

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဆုံးဖြတ်ရာ အရပ်သို့ဆောင်၍ သားမဟုတ်သောအဖြစ်ကိုဆို၍ နှင်ထုတ်စေ၏။ ထိုလုလင်သည် နောက်အဖို့၌ အထောက်အပံ့မရှိသောကြောင့် **အထီးကျန်သည့်**ဖြစ်၍ ပုဆိုးနွမ်းကို ဝတ်ရသဖြင့် ခွက်လက်စွဲလျက် အစာအာဟာရအလို့ငှာ တောင်းစားလျက် တစ်ခုသောနံရံကိုမှီ၍ သေ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၁၀။ ညောင်ကန်။)

- “တိုင်သဉ်တိုင်၊ နာဲမွောံကိုတ်နန်။ လို့မိလောန်၊ ကောန်တမ္ဗင်မ။ အံက်နာဲစိုတ်ပြဟ်၊ မိဒ်ဟောံဖြ။ ဒဇန်အံက်မ၊ လောန်ထောန်ရကောန်။ ဟးထဝ်ဖဏာဲ၊ လို့ယာဲဂြိုင်လောန်။ မိဒးကွင်ကောန်၊ ဒေါဝ်ဂြိုင်ရည။ အံက်နာဲပွေဟ်ညး၊ မိဒးဟောံဖြ။ ဗိုစိုတ်အံက်မ၊ ဂြိုဟ်သွာ်ရကောန်။” (လိက်သင်ဂဒါ။)

ကမ္ဗင်ကမ္ဗောန်။ တမ္ဗင်ကမ္ဗောန် — (နာမ်) ညးမဟဲ့ကိုညွှန်လွင်။ ညးမဟဲ့ကိုအရီပင်။
 အထီးကျန်သောသူ။
a loner, a person without friends or companions, the destitute, a helpless person

- သိုင်ကုန်တိကေတ်ဟိုတ်ဂှဲတဲ ပလွေဟ်လှဲတဲ ပြာပ်အာသွာန်ဗောဓိသတ်ရ။ “ယံ့ဗမ္ဗး၊ တလအဲ သိုက္ခမာရောင်သံ့။ မူဟိုတ်ဇကုမဲ့ ကျင်ဂံ့ဒိုင်အကြာဂြိုပ် သိုမကွင်ကောန်ဒိုင်ဝံ့ရော” သိုက်ဂးတဲ ဂလာန်ပထမမြဲဝံ့သွးရ။ “ယံ့တြဗမ္ဗး၊ တြဗမ္ဗးတုန်လေဝ် မတုတ်တရသတ်ဂမ္ဗိုင် မဂျိုင်လမျိုကို၊ နတသိုက် တြဝံ့တန်ဒိုင်တဲ ညင်ရပူဂို ညးရုပ်ကွေံပိုန်ဒြပ်တဲ နူဋ္ဌာန်မတွန် တွေဲတ်ကောံမွိုဟ်ဂှဲ ထေံလဝ်တဲ ပဲ့ဂြိုပ်ဇောဲမဟံ့မဲ့ကုဒုတ်ဂှဲ ပဲ့ဇရေင်တံ့ဆုဝံ့ ညင်တမ္ဗင်ကမ္ဗောန်ကို ဂံ့ဒိုင်တဲ မူရ်ကသပ်မဲ့ မချပ်တရော။” (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၁၈/၆၁၉။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သိကြားမင်းသည် ထိုအကြောင်းကိုသိ၍ တောသွားမုဆိုးကဲ့သို့ဖြစ်၍ ဘုရားလောင်းသို့ကပ်လေ၍ “ပုဏ္ဏား၊ သင်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သဘောရှိလျက် အလွန်ဆင်းရဲသော သဘောရှိသကဲ့သို့ ဤတောသို့ဝင်၍ အဘယ်ကိုပြုလျက်နေသနည်း” ဤသို့မေးလိုရကား -၊ “ပုဏ္ဏား၊ သင်သည် ချမ်းသာစွာ အသက်ရှည်သော သဘောရှိသည်ဖြစ်၏။ ထိုသင်သည် ပြည့်သောလူရှိရာအရပ်မှ ရေမရှိသော တောအရပ်သို့လာ၍ သစ်ပင်ရင်း၌ တယောက်အထီးတည်း **အထီးကျန်သောသူ**ကဲ့သို့နေလျက် အဘယ်ကိုကြံဘိသနည်း။” (၅၅၀။ ၃-၂၆၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူဗွာ/ “You look as though your life must happy be; yet to the wild woods you would homeless go, like some poor wretch whose life was misery, and pine beneath this tree **in lonely woe.**” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-134)

- “အဲမန္တံကိုပယိုင်လမျို နတသိုက်ဂှဲ ဒ်တဲရ။ နူဋ္ဌာန်ရးမတွန်တွေဲတ်ကောံမွိုဟ်ဂှဲ အဲမဒးပြာပ်ကျင်စိုပ် ဋ္ဌာန်ဂြိုပ်မဟဲ့ကုဒုတ်ဝံ့ ညင်ရကမ္ဗင်ကမ္ဗောန် ဇကုမဲ့ကျင်ဂံ့ဒိုင် ပဲ့တံ့ဆုဝံ့ဂှဲ လောကဓဝ်ဒစာံပြကာ မပ္ပံလောဘော အလောဘောဂှဲ အဲမချပ်တရောင်” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၁၉။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဆွေ၊ ငါသည် ချမ်းသာစွာ အသက်မွေးရ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သောသူကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုငါသည် ပြည့်သောလူတို့၏ နေရာအရပ်မှ ရေမရှိသော တောအရပ်သို့ ဝင်လာ၍ သစ်ပင်ရင်း၌ အထီးကျန်သောသူကဲ့သို့ တယောက်အထီးတည်းနေလျက် ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကဟုဆိုအပ်ကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့၏ လောကဓံတရား ရှစ်ပါးသည် နှိပ်စက်၍ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသောသဘောကို အောက်မေ့လျက်ကြံ၏” (ဟုဘုရားလောင်းဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၆၁/၂၆၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “I look as though my life must happy be; yet to the wild woods I would homeless go, like some poor wretch whose life was misery, and pine beneath this tree **in lonely woe**, pondering the truth that all the saints do know.” The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-134)

- “ယုံအွာဗမ္မး၊ ဂကူပိုဂ် ဂမီကို ဗမ္မးကို ညးမကွတ်တရ်အခါန်ကို ပူဂ်တမ္ဗင်ကမ္မောန် တမ္ဗင်လ အာတ်တံဂ်ကို ပူဂ်မဗျူတဟင်တံဂ်ကို နပုင်နဍုင် ပိုတရိပ်ကံဒါန် တရိပ်ဗစသိုဖအိုတ်ရ။ ပိုတ်ဒ်သံဂ်ရ ဂကူပို နုသွတ်ဂ် မဟံဂ်ချိုတ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၆-၂၉၁။ ဒု-၉၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “ဆရာ၊ ငါတို့သည် ကိလေသာငြိမ်းပြီးသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မကောင်းမှုကို အပပြုကုန်သော အရိယာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ခရီးသွားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သီချင်းသီ၍ တောင်းလာကုန်သော သူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သာမညတောင်းလာကုန်သော သူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သူဆင်းရဲတို့ကိုလည်းကောင်း ထမင်းဖြင့်လည်းကောင်း အဖျော်ဖြင့်လည်းကောင်း လုပ်ကျွေးကုန်၏။ ထို့ကြောင့်လျှင် ငါတို့၏အမျိုး၌ ပျိုရွယ်သောသူတို့သည် မသေကုန်။” (၅၅၀။ တ-၆၇၁။ ညောင်ကန်။)

((((((((((()))))))))))))

၁၁။ သီက္ခီ။

ဝေါဟာရ၏ ‘ခစ’ ကော် ‘သီက္ခီ’ ဝံ ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဧဲ့ တုပ်သွဟ်ဒ်မွဲရင်ညွအ်လေဝ်နွံ။ ဒွဲအဓိပ္ပါယ်ဧဲ့ တွေင်ခြာရင်ညွအ်ညီညလေဝ်နွံရ။ မူဒွဲအဓိပ္ပါယ်မတုပ်တု မူဒွဲအဓိပ္ပါယ်မတွေင်ခြာရောဂ် ပိုပါပါဒးတုရောင် ဒွဲဧဲ့ကုဧဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဧဲ့ကုဧဲ့ ပိုဝ်ရပ်စပ်စကာအာ ညိုက်ကံပေင်မာန်ရ။

ဝေါဟာရ၏ ‘ခစ’ ကို ‘သီက္ခီ’ ဝံ ဒ်ပိုဒ်ကြိယာအိုတ်ရ။ ပဲ့အဘိဓာန်မန်အေဂံလိက်အွာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ခစ’ ဂ် ညးပံက်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to serve, to follow ရ။ ဝေါဟာရ ‘သီက္ခီ’ ဂ် တုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to sit beside, to attend on, to associate with, to honour ရ။ ပဲ့အဘိဓာန်မန်ဗျာအွာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘ခစ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ခစးသည်’ တု ဝေါဟာရ ‘သီက္ခီ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ခစးသည်’/ ‘စုဝေးသည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘ခစ’ ဝှံ့ကို ဝေါဟာရ ‘သီက္ခီ’ ဝှံ့ကို သိုဝါဝေါဟာဏအ်ဂှ် ဗတ်ဘာသာဗျာ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ခစးသည်’ တုပ်ရ။ ဝေါဟာရဝါ ‘ခစ’ ကို ‘သီက္ခီ’ ဝှံ့ မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သ့ဟ် နှိတ် synonyms ရ။ သိုဝေါဟာရဝါဏအ် ပံင်စပ်တဲလေဝ် ‘ခစသီက္ခီ’/ ‘သီက္ခီခစ’ သာ်ဝှံ့စကာမာန်ရ။ ဒွဲပံင်စပ်စကာလဝ်ဂှ် ရံင်လူတ်တဝါကျပယိုက်ဂမၠိုင် ဗွဲသ့ဝှံ့ညိအံ။

(ခစ + သီက္ခီ)

ဝတ်ကွးဒးဒွဲတ်ပွဲအွာမသုန်သာ်ဂှ်တုန် -

- ခစသီက္ခီ၊ ဒစးဗွီတရ်
- ဒုင်တဒွေံဗွေန်၊ ကွေန်စိုတ်ဇရေင်
- ဗွဲတေင်ကတ်ကွတ်၊ ဝှံ့မသုန်ဝတ်
- ကွးသုတ်ဒးဒွဲတ်ရေင်။

ပွဲဘာသာဗျာတုန် -

- ညိညာထကြွ၊ ဆုံးမနာယု
- လာမူကြိုဆိး၊ ထံနီးလုပ်ကျွေး
- သင်တေးအံရွတ်၊ တပည့်ဝတ်
- မချွတ်ငါးခုသာ။

ဗတ်မန်ကိုဗတ်ဗျာ ဒးဗွီပွပ်ရံင်အဓိပ္ပါယ်မှး -

- ၁။ ခစသီက္ခီ = ညိညာထကြွ
- ၂။ ဒစးဗွီတရ် = လာမူကြိုဆိး
- ၃။ ဒုင်တဒွေံဗွေန် = ဆုံးမနာယု
- ၄။ ကွေန်စိုတ်ဇရေင် = ထံနီးလုပ်ကျွေး
- ၅။ ဗွဲတေင်ကတ်ကွတ် = သင်တေးအံရွတ်

ဝေါဟာရမန် ‘ခစသီက္ခီ’ ကောံဝေါဟာရဗျာ ‘ညိညာထကြွ’ ဂှ် အဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ဟံ့တုပ်ညးညွှန်ရေင် ဝှံ့ညာတ်ကေတ်ရ။ ဗွဲအလိုက်ဘာသာညး ညးအာအိုတ်ရ။ ဗွဲဘာသာမန် ‘ခစသီက္ခီ’ ကို ‘ကွေန်စိုတ်ဇရေင်’ ဝှံ့ အဓိပ္ပါယ်ဗွဲမဲက်မဲက် ကြပ်တုပ်ဒိုင်ရင်ညွှန်ရေင် အဲညာတ်ကေတ်ရ။

- ကျိုဂြိုပ်မွဲဂှ် ဗွဲညာတ်ဇာဒိသိုင်တဲ ဗွဲဒဟံ့ဂတပ်တဲ ဗွဲမာကျေံဒွဲဂှ်ရ။ “ဟဲဇမ္ဗုကာ၊ မူဒွဲ ဗေံအာရော” သိုင်ဇာဒိသိုင်ဂး။ “အဲဒိုက်သိုက်ဝှံ့သီက္ခီခစတုဂုန်တဲ အဲဒိုက်မကျင်ရေင်အံ” ဗွဲဂး။ “ဗေံခစအဲဂှ် ညံင်ကျင်ရ” ဂးတဲ ကော်ဖျုဏာဂိုဟ်တံ့ထဝ်ဂှ်တဲ အာဂှဲစ ဝှံ့ဖျုန်ဖဲ တဲ ဖျုန်သွက်ကျိုဂှ် ရိုဟ်တဲဟေင် ကေတ်ဖျုကိုကျိုဂှ်စရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၅။ ဒု-၂၄၃။ အစွေံ။) ပွဲမူဗျာ/ တခုသောမြေခွေးသည် ခြသေံ့ကိုမြင်၍ ပြေးခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား ရင်ဖြင့်ဝပ်၏။ “မြေခွေး၊ အသိုပြုသနည်း” ဟု ဆိုသည်ရှိသော် “အရှင်ကို အကျွန်ုပ်ခစးလို

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

၏” ဟုဆို၏။ ခြင်္သေ့သည် “ထိုသို့တပြားကား လာလော့” ဟု ထိုမြေခွေးကို မိမိနေရာအရပ်သို့ဆောင်၍ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း အမဲကိုဆောင်ယူပေး၍ ကျွေးမွေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၂၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ A jackal saw him (the lion), and being unable to escape lay down on his belly. The lion said, “What is the meaning of this, Mr. Jackal?” “Sir,” he said, “I would **be your servant.**” The lion said, “Well, come on then,” and conducting him to the place where he dwelt, he day by day brought him meat and fed him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-75) (ခစ = သီက္ခိခစ = စားသည် = to serve/ to be one’s servant)

- “ယုံသင်ဃာတ်၊ မူဟိုတ်မဂဇ္ဇင်ဂကောဘိပိုရော” ဗောဓိသတ်(ဂစေဖရာပ်) သွာန်(ခဉ်)။ “ယုံနာပို၊ ပုမဒဂိုန်ဒဂေတ်နာ ဒးဂွပ်အဲဒိုက်သန်။ ပတွန်နွံ ပဗ္ဗက်ကြနာပိုရ” ခဉ်ဂး။ “မတံညးမဂဇ္ဇင်ဇီစတုဟ်ရောင်။ ပုမသီက္ခိခစအဲမူး သွိုင်ညးသွသန်သွံ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၂။ ပ-၁၃၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ကျီးကို ဘုရားလောင်း(ခိုငှက်)သည် “အဆွေ၊ သင်သည် အဘယံကြောင့် ငါတို့နှင့်တကွ ကျက်စားသနည်း” ဟုဆို၏။ “အရှင်၊ အရှင်တို့၏အမူအရာကို အကျွန်ုပ်သည် နှစ်သက်၏။ ဤနေ့မှစ၍ အရှင်တို့ကို ခဉ်အံ့” ဟုဆို၏။ “အဆွေ၊ သင်တို့သည် တပါးသောအစာ ရှိကုန်၏။ ငါတို့သည် တပါးသောအစာ ရှိကုန်၏။ သင်တို့သည် ငါတို့အား ခဉ်အံ့ခြင်းသည် ခက်ခဲ၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၁၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -----, when the Bodhisatta (the pigeon) sallied out in quest of food, (the crow) kept following him about from place to place like his shadow. So the Bodhisatta said, “Why do you keep with me, friend?” “My lord,” answered the crow, “your demeanour has won my admiration; and henceforth it is my wish to **follow** you.” “But your kind of food and mine, friend, is not the same,” said the Bodhisatta; “you will be hard put to it if you attach yourself to me.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-112) (ခစ = သီက္ခိခစ = စားသည် = to follow/ to be one’s follower)

- “အဲနိသဲကိုအကွဟ်တဲ ကမဂ္ဂိုင် အဲသွောံစရ” (ခဉ်)ချပ်တဲ “အဲမဒးအာသီက္ခိအကွဟ်ဂ်ညိ” ဂးတဲ ပြာပ်အာဇရောင်အကွဟ်ရ။ ကာလဂ် အကွဟ်သွာန် “မူကိစ္စမွဲကျင်ဇရောင်အဲဝံ့ရော။” “ယုံကောန်တု၊ အဲသီက္ခိခစတုအဲတဲ အဲကျင်ရောင်အံ” ခဉ်ဂး။ “သာဓု၊ ဒးရးရ” အကွဟ်ဂ်ဟို။ ပတွန်နွံတဲ သီက္ခိတအကွဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၀၄။ ပ-၅၅၅။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “—၊ ဤတင်ကျီးကို အမှီပြု၍ များစွာကုန်သောငါးတို့ကို ရစိမ့်သောငှာ တတ်ကောင်း၏။ ဤတင်ကျီးကို ခဉ်အံ့” ဟုနလုံးသွင်း၍ (ထိုကျီးသည်) ထို(တင်ကျီး)ဝိရကသို့ကပ်၍ “အဆွေ၊ အဘယ်အလိုရှိသနည်း” ဟု (ထိုတင်ကျီး)ဆိုလတ်သည်ရှိသော် “အရှင်၊ ငါသည် အရှင်ကို ခဉ်အံ့သောငှာ အလိုရှိ၏” ဟုဆို၍ “ကောင်းပြီ” ဟု ထိုဝိရက(တင်ကျီး)သည် ဝန်ခံအပ်သည်ဖြစ်၍ ထိုအခါမှစ၍ ခဉ်အံ့၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၀၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---- (seeing the marsh crow make a meal off some

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

fish), thought he (the crow), “plenty of fish are to be got. I will **become his servant.**” So he (the crow) drew near. “What is it, Sir?” asked Viraka (the marsh crow). “I want to **be your servant,** my lord!” was the reply. Viraka agreed, and from that time the other **served** him. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-103) (ခစ = သီက္ခီခစ = ခစားသည် = to serve/ to be one’s servant)

တွင်အဓိပ္ပါယ် ‘ခစ’ တုန် အဓိပ္ပါယ် ‘သီက္ခီ’ လေဝ်ဒ်မာန်ရ။ အဓိပ္ပါယ်အာဟာလီဒေမကီလဝ် ‘ခစ’ = to serve ရ်ကို၊ ‘သီက္ခီ’ = to sit beside, to attend on ရ်ကို ခိုဟ်ဒးရးသောင်ကွး ဗွဲမ လောန်ရ။ ရံင်ကေတ်ပွဲက်အဓိပ္ပါယ်အာဟာလီဒေဝံတဲ ဝေါဟာရဓါ ‘ခစ’ ကို ‘သီက္ခီ’ ဝံ မွဲကိုမွဲ သာ်လိုဂလိုင်လို မတွင်ခြာတ်ရင်သ္မာန်ရ် ညးမလူတ်တအ် တွးပွဲစိုတ်မာန်ရ။

ဟိုမွဲနဲတုန် ဣဝ်ဒွဲ ‘သီက္ခီ’ ရ် ပိုလှဲစုတ်စွး ‘ခစ’ မာန်ရ။ ဗွဲဥပမာမ္မး “သေဋ္ဌိတိုန်သီက္ခီသိုင်” = “သေဋ္ဌိတိုန်ခစသိုင်” = “သူဌေးသည် မင်းကို တက်ရောက်ခစားသည်။” ဆဂးရ် ဣဝ်ဒွဲမစ ကာလဝ် ‘ခစ’ ရ် ပိုလှဲစုတ်စွး ‘သီက္ခီ’ ဝံမာန်ဖအိုတ်ဟံသေင်။ ဗွဲဥပမာမ္မး “သွာတုဒယှ်ရ် ခစဒိုင် သိုင်ရ။ စိုန်ရ်လေဝ် သွာတုရ် ယဲအာမွဲတဲတဲ ပွဲတဲရ် ဟံဝံပြာပ်အာသီက္ခီသိုင်ရ။” = “ထိုလေးသ မားအကျော်သည် မင်းမှုထမ်းနေ၏ (ဝါ) မင်းအား အလုပ်အကျွေးပြုနေ၏။ သို့သော်တစ်နေ့တွင် ဖျားနာသွားသောကြောင့် ထိုနေ့တွင် မင်းအား သွားရောက်မခစား(မဖူးမြင်)နိုင်ခဲ့။”

ဝေါဟာရ ‘ခစ’ ဝံ မှုလအာအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ခစားသည်’/ ‘လုပ်ကျွေးသည်’/ ‘အလုပ်အကျွေး ပြုသည်’/ ‘အမှုထမ်းသည်’ မဒ်တဲ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက် to serve, to be one’s servant, to be one’s follower, to enter one’s service မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘သီက္ခီ’ ဝံ မှုလအာအ ဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ခစားသည်’/ ‘ဖူးမြင်သည်’/ ‘ဆည်းကပ်သည်’ မဒ်တဲ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက် to attend on, to be in attendance on/upon, to wait on/upon, to behold with awe and veneration, to pay one’s respects မဒ်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမိုင်မွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင် အိုတ်ညိ။

ခခ။

- “မူကိစ္စမွေးတံညးဓါရော” သိုင်သွာန်။ ကာလရ် ဘိဗ္ဗသေဏတ္ထိတိုန်ရ။ “ပွဲဇမ္ဗဒိတ်ဝံ သမာတူ မွဲမသတုပ်အဲ ဟံမွဲရ။ ဂကောံသရဲညွဲဇ္ဇိလ္လိရ် အဲဒိုက်သိုက်ခစတလဂုန်ညိအံ” ဂးတဲ သိုင် သွာန်ပွန်ရ။ “မင်ဗွဲဝံမွဲ မူသဏောဝ်မစပ်ကိုမရော” သိုင်ဂး။ “မင်ဗွဲဝံ ကျောန်စိုတ်ကိုအဲရ အံ” (ဘိဗ္ဗသေဏဂး။) “မွေးတံကျင်ခစအဲရ် ခိုဟ်ရ” သိုင်ဂး။ သိုညးဓါရ် ခစဒိုင်သိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၈၀။ ပ-၂၆၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် မင်းကိုရှိခိုး လျက်နေ၏။ “အဘယ်အကြောင်းကြောင့် လာကုန်သနည်း” ဟု မေးသည်ရှိသော် ဘိဗ္ဗ သေနသည် “အရှင်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် လေးသမားတည်း။ အလုံစုံသောဇမ္ဗဒိပ်ဌိ အ ကျွန်ုပ်နှင့်တူသော လေးသမားသည်မရှိ” ဟုလျှောက်၏။ “အဘယ်မျှသောဥစ္စာကို ရသည်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

ရိုသော် ငါ့ကို ခဏလတ္တံ့လော” ဟုမေး၏။ “အရှင်မင်းကြီး၊ လခွဲ၌ အသပြာတထောင် ကို ရသည်ရိုသော် ခဏပါအံ့” ဟုလျှောက်၏။ “ဤယောက်ျားသည် သင်နှင့် အသို့တော် သနည်း” ဟုမင်းကြီးမေး၏။ “အရှင်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်၏ အလုပ်အကျွေးငယ်တည်း” ဟု လျှောက်၏။ “ကောင်းပြီ။ ခဏလော” ဟုမင်းကြီးဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၈၉/၃၉၀။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ ---, the pair entered together and bowing stood before the king. “What brings you here? said the king. “I am a mighty archer,” said Bhimasena; “there is no archer like me in the whole continent.” “What pay would you want to **enter my service?**” “A thousand pieces a fortnight, sire.” “What is this man of yours?” “He’s my little page, sire.” “Very well, **enter my service.**” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-204)

- ဘိမ္မသေဏဂုံလှုပ်မဂြိုင်း ပိုန်ဟာန်ဇော်တဲ့ စိုတ်သျှင်မာန်ဇော်အာတဲ့ ဟံ့ဒေုတ်ဗက်ဂလာန် ဗောဓိသတ်ရ။ “အဲဒေုဇော်ပွန် ဇော်ဂးဟာ။ အဲတြုံဟံ့သေင်ဟာ” နဂလာန်သ္လာတ်မြတ်ကြံ ကြိုက် ဟိုကိုဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၈၀။ ပ-၂၆၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မင်းသည် တဖန် များစွာသောဥစ္စာကို (ဘိမ္မသေနအား) ပေး၏။ ကြီးစွာသောစည်းစိမ်သည် ဖြစ်၏။ ထိုဘိမ္မ သေနသည် စည်းစိမ်ယစ်ခြင်းဖြင့် ယစ်သည်ဖြစ်၍ ဘုရားလောင်း၌ မထေမဲ့မြင်ပြု၍ ဘုရား လောင်းစကားကို မယူ။ “ငါသည် သင့်ကိုမှီ၍ အသက်မမွေး။ သင်သည်သာလျှင် ယောက်ျားလော” ဤသို့အစရှိသော ကြမ်းကြုတ်သောစကားကို ဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၉၁။ ညောင်ကန်။)
- “ဂုန်ဝေသီလအဲဝွံဂှ် သွိုင်သ္မိုက်အဲဟာ။ ဟံ့သေင် ဂုန်ဂကူပြုအဲလေဝ်ကိုန် ဟံ့သေင် ဂုန်အဲ လေဝ်ကွတ်မိုတ်ပိဗေဒင်ပန်ဂှ် သွိုင်သ္မိုက်အဲဟာ။ ဒန်ဂှ် အဲစမ်စတ်ညိ” ဗမ္မာဂှ်ချပ်တဲ့ တိုန် အာခဏသွိုင်လှိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၈၆။ ပ-၂၇၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုပုဏ္ဏားသည် “---၊ ဤမင်းသည် ငါ၏အမျိုးစဉ်ဆက် အတတ်ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုမှီ၍ ဤမြတ်နိုးခြင်းကို ပြု သလော။ ထိုသို့မဟုတ်မူကား သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းကိုမှီ၍ မြတ်နိုးခြင်းကို ပြုသလော။ ရှေး ဦးစွာစုံစမ်းအံ့” ဟုကြံ၏။ ကြံပြီး၍ တနေ့သ၌ မင်းအား ခဏခြင်းကိုပြု၍ ---။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၈။ ညောင်ကန်။)
- ဗောဓိသတ်ပို န်သွိုင်ဗာရာဏသီ၊ ပဲ့ကာလဂှ် အမတ်မွဲဂှ် မှုံယုဟံ့ပြာကတ် ကောန်စိုတ်ဒိုင် တံင်ိုင်သွိုင်ရ။ အမတ်ဂှ် မလုတ်အာကိုကမ္မောန်သွိုင် ပဲ့သ္မိုက်သွိုင်ရ။ သွိုင်ရိုင်စံစတ်တဲ့ သွိုင်မ ဝံ့ညာတ်နမတ်တဲ့ သွိုင်ဗက်ထောံကောန်ရ။ တဲ့အမတ်အာခဏ သွိုင်ကောသလရးရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၀၂။ ဒု-၁၃၆။ အစွောံ။)။ ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဗာရာဏသီမင်း၏အမတ်သည် နန်းတွင်း၌ပြစ် မှား၏။ မင်းသည် ပစ္စက္ခအားဖြင့်သာလျှင် ထိုအမတ်၏အပြစ်ကိုမြင်၍ အမတ်ကို တိုင်းနိုင် ငံမှ နှင်ထုတ်စေ၏။ ထိုအမတ်သည် ဒုမ္ဘိသေနမည်သော ကောသလမင်းကို ခဏ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၉၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ --- a minister in attendance on the king of Benares misconducted himself in the royal harem. The king after witnessing his offence with his own eyes banished him from the

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

kingdom. (After that) he **took service with** the king of Kosala, -----.
(The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-9) (ခစ = ခစားသည် = to take service with)

- “ယုံတည်း၊ ခြပ်မွဲညးမကွတ်ဏာတဲ လုက်စံါသွံကံနီုနီုကို ခြပ်ညးမကွတ်ဏာတဲ တွဟ်နဂိုင် ကေတ်ပွဲပွဲနီု ကွတ်သတ်ဝံဂ် အဲလေပ်ရအံ” မင်ဗ္ဗဲဂး။ “ကွတ်သတ်ဂ်ယပ်လေပ်မွဲး တိုန်ခစ အဲရ” သိုင်ဂး။ “ယုံတည်း၊ မွဲတဲလ္လီုကသပ် ယပ်သ္မုါမွဲး အဲခစတည်းရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ “ယုံမ၊ ခစအဲတဲ အဲသ္မုါရ” သိုင်ဂးတဲ မင်ဗ္ဗဲခစသိုင်တဲ ရိုဟ်ဟ်တဲ ခြပ်လ္လီုနာင် သိုင်ကိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၂။ ၃-၆၁၃။ အစောံ။)။ ပွဲမူဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်အထက်၌ ခိုးယူအပ်သောဥစ္စာကို ခြေရာစဉ်ကိုလျှောက်၍ ယူခြင်းကိုသိ၏” ဟုဆို၏။ “ထိုသို့တပြားကား ငါ့ကို လုပ်ကျွေးလော့” ဟု မင်းကြီးက ဆိုသည်ရှိသော် “မြတ်သောမင်းကြီး၊ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း တစ်ထောင်သောဥစ္စာကို ရသည်ရှိသော် လုပ်ကျွေးအံ့” ဟု ဘုရားလောင်းသည် ဆိုလေ၏။ “အမောင်၊ ကောင်းပြီ၊ လုပ်ကျွေးလော့” ဟုဆို၍ မင်းသည် နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း တစ်ထောင်သောဥစ္စာကို ပေး၏။ (၅၅၀။ တ-၅၂၂/၅၂၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “My lord, following on the track of one who has stolen any property twelve years ago, I can catch him.” “Then **enter my service,**” said the king. “I will **serve** you for a thousand pieces of money daily.” “Very well, friend, you shall **serve** me.” And the king had him paid a thousand pieces of money daily. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-300) (ခစ = လုပ်ကျွေးသည်၊ အလုပ်အကျွေးပြုသည် = to enter one’s service, to serve)
- ဗောဓိသတ်ချပ်ရ၊ “သိုင်ဝံ ညာတ်ဒိုင်အသပ်အဲသတ်ဝံဂ် ဆဗ္ဗတ်ဒစံာ်ကသပ်ကို မကိုအဲဂ် မူဂ် အဲစဖဲတုန်ရော။ အဲဟံခစသိုင်ရ” ဂးတဲ တိတ်အာဒ္ဓဲသွတ်ကွင်ဒမံင်တေပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၆၃။ ၇-၁၃၅/၁၃၆။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထို(ဘုရားလောင်း)သုခမိန်သည် ကြံ၏။ “ဤမင်းသည် ဤသို့သဘောရှိကုန်သော အံ့ဖွယ်တို့ကိုမြင်လျက် ရှစ်သပြာတို့ကိုသာ ပေးစေ၏။ ဤမင်းသည် ဆတ္တာသည်တို့၏ပေးခြင်းတည်း။ ဆတ္တာသည်မျိုးဖြစ်လတ္တံ့။ ထို့ကြောင့်ငါ့အား ဤသို့သောမင်းအား ခစားသဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ မိမိနေရာသို့ သာလျှင် သွားအံ့” ဟုကြံ၍ ထိုသုခမိန်သည် ကုရုကစ္ဆ သဘောဆိပ်သို့သာလျှင် ပြန်ခဲ့၏။ (၅၅၀။ တ-၈၂၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now the man thought, “Only eight pieces of money, with such marvels as these to see! This is a barber’s gift; this king must be a barber’s brat. Why should I **serve** such a king? I will return to my own home.” So back he went to the seaport of Bharukaccha, and there he lived. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XI: p-87/88)

သီက္ခီ။

ဗွဲသတ်ဓမ္မတာမှူး ညးမွဲဂုန်မယုတ်သင်္ဂှ် ဒးသီက္ခီတ်ညးမွဲဂုန်မသျှင်ပြုရ။ ညးဟံ့မွဲအိုတ်အာဏာဂှ် ဒး သီက္ခီတ် ညးမွဲအိုတ်အာဏာရ။ ညးမအာတ်တအရီုဗင်ဂှ် ဒးသီက္ခီတ် ညးမကိုအရီုဗင်ရ။ ပွဲမိမကို ကောန်ဇာတ် ကောန်ဇာတ်ဂှ် ဒးသီက္ခီမိမရ။ ပွဲအွာကိုကွး ကွးဂှ် ဒးသီက္ခီတ်အွာရ။ ပွဲဇကရာတ်ကို အမာတ် အမာတ်ဂှ် ဒးသီက္ခီတ်ဇကရာတ်ရ။ ပွဲဇကရာတ်ကိုသေဠိ သေဠိဂှ် ဒးသီက္ခီတ်ဇကရာတ် ရ။ ပွဲလိုက်ဝံ တီလမွဲပိုန်ကျိတ်တြဲဂှ် ဒ်ကွောတ်ညးမပြဲ ဒ်အွာမွဲဟ်ဒေဝတ်ဣန်ဗြိုဂမ္တိုင်ဂှ် အိုတ်ကို မွဲဟ်ဒေဝတ်ဣန်ဗြိုဂမ္တိုင် ဒးသီက္ခီတ်ကျိတ်တြဲအိုတ်ရ။

- အနာထပိဏ္ဍိကသေဠိဂှ် ---၊ ဝေင်အာနူရတ်ပိပြကာတုဲ ရတ်မွဲသ္မာင်မှူး ရတ်မပြဲလောန်ဂှ် ဟံ့ဝံပွေပ်စိုတ်တုဲ ဇရေင်ကျိတ်တြဲ ပွဲဘာဇေတဝန်ဂှ် မွဲတုဲပိဝါ ပြာပ်အာသီက္ခီရ။ မပြာပ် အာသီက္ခီကျိတ်ဂှ် တဲလမုသွးဂှ် ဟံ့အာမွဲလေရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀။ ၁-၁၂၆။ အစွောံ။) ပွဲမု ဗွာ/ အနာထပိဏ္ဍိကသွေးသည် ---၊ သုံးပါးကုန်သော ရတနာတို့ကိုထား၍ သာသနာ တော်မှအပ၌ ရတနာဟူသောအမှတ်ကိုလျှင် မဖြစ်။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ နေတော်မူသည်ရှိသော် နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း သုံးကြိမ်ကုန်သော **ဆညးကပ်ခြင်းကြီးတို့ကို ဆညးကပ်**လေ၏။ ---၊ (ထိုသို့ဆညးကပ်ရာတွင်) လက်ချည်းစည်းမည်သည် မသွားစ ဘူး။ (၅၅၀။ ၁-၁၈၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ (Anatha-pindika) valued naught else save only the Three Gems, used to go every day while the Master was at Jetavana to **attend** the Great Services – once at daybreak, once after breakfast, and once in the evening. ----; but he never went empty-handed, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-100)

- နွံပွဲကာလမွဲတုဲ ခမီညးဇူးပိုတ်မွဲဂှ် “အဲသ္မာလောဝ်သီက္ခီကျိတ်တြဲ ပွဲဘာဇေတဝန်ညိ” ဂးတုဲ ပွဲထေရ်မကျင်ဂှ် ပယံဝံတုဲသင်အာဂှ် စိုပ်ကြိုင်အစီရဝတီဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၆။ ဒု-၃၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမုဗွာ/ ထိုအခါ ဇနပုဒ်၌နေသော ရဟန်းတစ်ပါးသည် “ဘုရားကို မူးမြင်အံ့” ဟု လာလတ်သော် ညဉ့်အခါ၌ အစီရဝတီမြစ်ဆိပ်သို့ရောက်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၁၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ A certain country Brother, wishing to **wait on** the Buddha, came one evening to the ferry on the Aciravati and ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-151)

- ပွဲဥင်သာရဂှ် သမ္မေဟ်မွဲ ခေံမသိပ်ဂှ်ကျိတ်လျိုင်ရ။ ကောန်တြဲသျှိုက်ခေံမွဲ ချိုတ်အာတုဲ သမ္မေဟ်ဂှ် ယဲပုန်ပွဲကောန် ရာန်သကိုတ်တုဲ ဟံ့ဟာပ်ပင် ဟံ့သင်ဥာ် ပွဲကလောန်ကေင်ကာ ဇိက်ဗူ ဟံ့ပွဲစီရေင်ရ။ ပွဲမသီက္ခီကျိတ် ဟံ့ဝံအာသက်က်တုဲ ယံတ်ကိုကောန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၉။ ၇-၃၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗွာ/ သာဝတ္ထိပြည်၌ တစ်ယောက်သောသူကြွယ်၏ ချစ် လှစွာသောသားသည် သေသတတ်။ ထိုသူကြွယ်သည် သား၌ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းဖြင့် နှိပ် စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ရေလည်းမချိုး၊ ထမင်းကိုလည်းမစား၊ လယ်လုပ်ကုန်သွယ်ခြင်း အစရှိ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဥင်အမေရိကာန်)

သောအမှုတို့ကိုလည်း မစီရင်။ မြတ်စွာဘုရားထံ ခဏခြင်းငှာမသွား။ ---။ (သား၌) အဖန်တလဲလဲ ငိုမြည်တမ်း၏။ (၅၅၀။ တ-၆၈၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At Savatthi, we learn that death took a beloved son of a certain landowner who used to **wait upon** the Buddha. Afflicted with grief for his son, the man washed not and ate not, and neither went about his own business nor **waited upon** the Buddha, only cried ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-37)

- နွံကာလမဲ့တဲ့ (ဥပွားဂုံ) ရပ်ကေတ်ပွင်ပွဲတဲ့ တိတ်သီက္ခီကျပ်တြဲရ။ ကျပ်ညာတ်ဒကာတဲ့ သွာန်တိုန်ရ။ “ယွံဥပွား၊ လံတြဲပွံညာတ်သွံ” ကျပ်တြဲဂး။ “နိုကွေရအံ။ သမ္ဘာအဲဒိုက်ဂုံ မနွံ စိုတ်မယုတ်ရောင်။ ပွံမဲ့ကိုသီလ ပွံမဲ့ကိုအစာရဝတ် သွါသွါကြံကြံ ညင်ရဲနဲတြဲကိုအံ။ ပသ်စိုတ်မဒ်ဂုံ သွိုင်သတိသန်။ ဟိုတ်ဂုံတဲ့ အဲဒိုက်ပွံဂုံတိတ်သီက္ခီ တီလမ္ပုပိုန်ရောင်အံ” ဥပွားဂုံဂး။ (၅၅၀။ ၆-၆၄။ ပ-၂၀၅။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ (ထိုသီတင်း သည်သည်) နံ့သာ၊ ပန်းအစရှိသည်တို့ကိုယူလျက် လာလတ်၍ ရှိခိုး၍နေသော ထိုသီတင်း သည်ကို မြတ်စွာဘုရားသည် “သီတင်းသည်၊ သင်သည် အဘယ့်ကြောင့်လျှင် ခုနစ်ရက် ရှစ်ရက်တို့ပတ်လုံး ငါဘုရားကို ခဏအံ့သောငှာ မလာသနည်း” ဟုမိန့်တော်မူ၍ “အရှင် ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်၏မယားသည်။ --- သခင်မကဲ့သို့ဖြစ်၏။ ကြမ်းကြုတ်၏။ အကျွန်ုပ်သည် ထိုမယား၏အလိုကို သိအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ထိုမယားသည် နှိပ်စက်သည်ဖြစ်၍ အ ကျွန်ုပ်သည် အရှင်ဘုရားတို့အား ခဏအံ့သောငှာ မလာ” ဟုလျှောက်၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၉၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day he went with perfumes and flowers, and had taken his seat after due salutation, when the Master said to him: -- “Pray how comes it, lay-brother that seven or eight days have gone by without your coming to **wait upon** the Buddha?” “My wife, sir, -----; and it is because she has worried me so that I have not been to **wait upon** the Buddha.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-159)

- နွံကာလမဲ့တဲ့ သေဋ္ဌိတိုန်သီက္ခီသွိုင်တဲ့ ရှေ့ကျင် ပွဲဒေါင်တြဲ (ညာတ်)ညးဇူးပိုတ်မဲ့ --- မ သင်ဒိုင်သူရာရ။ (၅၅၀။ ၆-၇၈။ ပ-၂၄၉။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုကုလိသသူဇွေးသည် တ နေ့သ၌ မင်းခဏအံ့သောငှာသွား၍ မိမိအိမ်သို့ လာခဲ့သည်ရှိသော် (သူရာသောက်နေ သော) တယောက်သော (ခရီးသည်ကိုမြင်၏)။ (၅၅၀။ ပ-၃၇၈/၃၇၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day, when he was returning from **attendance on** the king, he saw a yokel, who had journeyed far and ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-198)

- နွံကာလမဲ့တဲ့ ဗမ္မားတိုန်သီက္ခီသွိုင်တဲ့ ကာလမကလောင်စော်ဂုံ ပွဲသမာထဝ်မကျောန်ဒိုင်ကသာပံဂုံ ဗမ္မားစိုတ်ကေတ်ထဝ်မဲ့ကသာပံ နူဂတိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၈၆။ ပ-၂၇၃။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုပုဏ္ဏားသည် တနေ့သ၌ မင်းအားခဏခြင်းကိုပြု၍ အိမ်သို့ပြန်လာသည်ရှိသော် ရွှေပန်း

ထိမ်သည်၏ပျဉ်မှ မပန်ကြားမှုရှိသာလျှင် တသပြာကိုယူ၍ သွားလေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၈။
ညောင်ကန်။)

- “လပံမရနုကံကိုစိုသုန်ဂုဗုန်တုန် ခဉ်ဒမိင်အရိုင် ဝိပထဝိဒေဗိင်သီကွီ လပံသင်ဝွံဂံ အဲခိုက်
ညာတ်အံ” သိုင်(ပသိုန်)ဂး(ကုကျပ်တြရ။) (၅၅၀။ ၉-၇၇။ ပ-၂၄၆။ အစွောံ။) (ယုတ်မာ
သောကျီးကို ရွှေဟသင်က ခြံရံခစားရသည်။) ပဲ့မူအေင်လိက်/ “Methought sir, I saw
a village crow, in which dwelt the whole of the the Ten Vices, **escorted by
a retinue** of those birds which, because of their golden sheen, are called
Royal Golden Mallards. What shall come of it?” (The Jataka: Vol. I & II:
Book I: p-192)
- “မွဲဒ်သွာတူရဟာ” တွညးဂး။ “အဲဒ်သွာတူရအံ” ဗောဓိသတ်ဂး။ “ဒ်ရသင်ဂံ ကျောန်စိုတ်
ကိုအဲရ” သိုင်ဂး။ “ဝွံရအံ” ဗောဓိသတ်ဂး။ ပတွံနိုက်တဲ ကျောန်စိုတ်သီကွီတသိုင်ရ။
(၅၅၀။ ၉-၁၈၁။ ပ-၅၁၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “သင်သည် လေးသမားလော” ဟု(မင်း
သည် ဘုရားလောင်းအား) မေး၏။ “မင်းမြတ်၊ ဟုတ်ပေ၏” ဟုဆိုသည်ရှိသော် “ကောင်း
ပြီ။ ငါ့ကို ခဉ်းလော့” ဟုဆို၏။ ထို(ဘုရားလောင်း)အသဒိသမင်းသားသည် ထိုအခါမှစ၍
မင်းကိုခဉ်း၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၂၂။ ညောင်ကန်။)
- “ကျိုဝွံ နွံကိုသီလရောင်” ဂးတဲ သိုက္ခိဂမ္ဘိုင် ပြာပ်အာသီကွီ ဂယးသင်တဲရ။ (၅၅၀။
၉-၁၂၈။ ပ-၃၆၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ဤမြေခွေးသည် သီလရှိသည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု ထို
အခါမှစ၍ ကြွက်အပေါင်းနှင့်တကွ ညနံနက် ထိုမြေခွေးအား ခဉ်းအံ့သောငှာ သွား၏။
(၅၅၀။ ပ-၅၄၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်လိက်/ ----- and thenceforward he
made a point of going, attended by the other rats, to **pay his respects**
morning and evening to the saintly jackal. (The Jataka: Vol. I & II: Book
I: p-282)
- အမတ်တံသီကွီဒိုင်သိုင်တဲ ဟိုဒိုင်အကြိုသင်ခင်ကုသိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၆။ ဒု-၄၉၁။ အ
စွောံ။) (သီကွီ = ခစားသည်)
- “ဟဲဂစေံတောတ်ပြ၊ ဖေံကျင်သီကွီအဲဂံ မူရဲကိစ္စမဲ့ ဖေံကိုအဲပွဲကိုဖေံရော” ခွင်ဂး။ “ယံ
ကောန်တွ၊ စိင်ဒမြိုဟ်မဲ့ဇကုဂံ ခေံဂစိုတ်ကျေံကောန်အဲ၊ တွအဲလေဝ် မွံလွတ်သ်မညေက်
လောန်ရောင်။ တွအဲစံက်ကလက်ကျေံ မတ်ခေံသိုဗါညိအံ” ဂစေံတောတ်ပြဂး။ (၅၅၀။
၉-၃၅၇။ ဒု-၃၀၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ နံစုတ်ငှက်မငယ်သည်။ — တစ်ခုသောကျီးကို ခ
ဉ်း၍ ထိုကျီးသည် နှစ်သက်သဖြင့် “သင်၏ အဘယ်အမှုကို ငါပြုရအံ့နည်း” ဟုမေးလတ်
သော် “အရှင်၊ — တစ်ခုသော ဧကစာရဆင်၏ မျက်စိတို့ကို အရှင်တို့သည် နှုတ်သီး
ဖြင့်ထိုး၍ ဖောက်ခြင်းတို့ကို အကျွန်ုပ်တောင့်တ၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၃၆။ ညောင်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီနိုဉ်အမေရိကာန်)

ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And so saying, shortly afterwards she **did a good turn to** a crow, and when the crow, who was highly pleased, asked, “What can I do for you?” the quail said, “There is nothing else, Sir, to be done, but I shall expect you to strike with your beak and to peck out the eyes of this rogue elephant.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-116)

- (ဗောဓိသတ်ဒိဋ္ဌိဗျာဓိ) အာစိပိက္ခတ်တွေးစရာကျော်သြီ ဗွဲမလောန်ဟောင်း။ ဗွဲလွှေငွေအာ အာစိပိဒဒိဋ္ဌိဗျာဓိ စိင်ဂမ္ဘိုင် အလုံဂြိုဟ်မဝန်ရ ဒးဂွာဲသီကွီကောန်စိုတ်အိုတ်။ ဂကောံစိင်ဒစံ နှောလို့ တို့ဗွိုင်ဗောဓိသတ်တဲ ခွိုင်တဲပွဲဂြိုဟ်မဝန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၇၂။ ပ-၂၂၅။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ (ဘုရားလောင်းဆင်ဖြူသည်) အဆင်း၏တင့်တယ်ခြင်းအစသို့ ရောက်သော ကိုယ်အဖြစ်သည်ရှိ၏။ ထိုအခါ လိမ္မာသောအဖြစ်သို့ရောက်သော ဘုရားလောင်းကို အလုံးစုံ သော ဟိမဝန္တာ၌ ဆင်အပေါင်းတို့သည် စည်းဝေးကုန်၍ လုပ်ကျွေးကုန်လျက် သွားကုန်၏။ ဤသို့ဘုရားလောင်းသည် ရှစ်သောင်းသောဆင်အပေါင်းတို့သည် ခြံရံအပ်သည်ဖြစ်၍ ဟိမဝန္တာအရပ်၌နေလျက်၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၃၂၇။ ညောင်ကန်။) (တင်သမ္ဘိ။ ပဲ့ဒွာဲဝံ ‘သီကွီ’ ရှိ ကေတ်အဓိပ္ပာယ် ‘လုပ်ကျွေးသည်’ ဟံ့ထေက်။ ‘ကျောန်စိုတ်’ ဝံ့ရှ်ရောင် ဒးကေတ်အဓိပ္ပာယ် ‘လုပ်ကျွေးသည်’ ရောင်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Thus his person, adorned with the ten perfections, was of consummate beauty. When he grew up, all the elephants of the Himalayas in a body **followed** him as their leader. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-175)

‘သီကွီ’ ဗွဲအဓိပ္ပာယ်တွေင်သွာင်။

ဗွဲအဓိပ္ပာယ် ‘ရှေ့သော်’၊ ‘သွဂရဂါရဝ’၊ ‘သှ်ပွဲဒွေတ်မင်မွဲတ်’ ဗတ်ဘာသာအေဂံလိက်မွဲး အတိုင်အွာ ဟာလီဒေမဂးလင် to honour, to respect မဒ်ရ။

- ဘိက္ခဝေ၊ ပဲ့သာသနာ သိက္ခာသီကွီ ယွံခမီတံညးဂမ္ဘိုင်။ ဘောဇနံ၊ နိပိဏ္ဍပါတ်စွအာဟာရ ဘောဇိန်။ ဒဒမာနော၊ ခေံမကိုဒါန်။ ဒါယကော၊ ငါဒါယကာသွာဒါန်။ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ၊ ကုပူ ဂိုဒွိုင်ဒါန်ဂမ္ဘိုင်။ ပဉ္စဋ္ဌာနာနံ၊ နံအရာမသုန်သင်္ဂမ္ဘိုင်။ ဒေတိ၊ ပဲ့ဝံ့ကိုလင်ရ။ ကတမာနိပဉ္စ၊ ညးခေံမသုန်သင်္ဂမ္ဘိုင်ပွန်တုန်ရော။ ---။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ပ-၈၀။ ဂရိုက်သံ။)
- အဓမ္မဒါယကထေရ်ဝံ့ ပဲ့ဘဝကိုပ်ကွာတေံ ကွီဒ်ကွဲ၊ ပဲ့ဂြိုဟ်ဟိမဝန်တေံတဲ ဝံ့ကိုလင်ဒါန်သတ် ကြက်ချဟ်ချဟ်ကောံသံသံ ကုကျော်တြဲအနောမဒသီရ။ ဟိုတ်နူဖိုကုသိုက် လက်မသုန်နှော ထပ်ကပ် ဝံ့စသိုင်တသိုက်သွပ် ပဲ့ကပ်မသွေဟ်ဒိုင်ဂံလေပ် မွဲဟ်ကိုသွပ်ဝံ့သိုက်လိုင်တ ဘဝန် ရ ဂေတ်ဂေင်ဂေင်ဘသံသာ ဟံ့ဒးတီအာဒဒိုက်အပါပန် ပဲ့လ္လူကွဲထပ်နှောထပ်ကပ်တေံပွန်အို မဇ္ဇေက်ကိုဗြဟတ်ဗိုလဗး ဂးလင်ယုအဓမ္မဋ္ဌကျပ် ဝံ့ဒိုင်စက္ကဝပ်ဂံလေပ် စ်ပန်ဝါရ။ စသိုင်တ သိုက်ပိုန်လောကီဖဲလဲ ကြဲတဲ ပဲ့ပစ္စိမဘဝအို ဝံ့ဆိုသာသနာကျော်တြဲပိုတဲ တိတ်သွေခမီ သီကွီ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ကိုသိက္ခာပိုဒ် ဝိတ်ဖြုဟတ်ကိုဝင်ကမ္မဋ္ဌာန်ဝိပဿနာ ဝံအာစိုပ်ဒ်ဒ်အရုန်၊ ---။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ပ-၄၂၁/၄၂၂။ ဂရိုက်သံ။)

“သိက္ခာသီက္ခိ” ဝံကို “သီက္ခိကိုသိက္ခာပိုဒ်” ဝံကိုမ္မုးဂ် မဝံအဓိပ္ပါယ် “ရှေ့သော်တသိက္ခာပိုဒ်”/ “သွဂရုဂါရဝကိုသိက္ခာပိုဒ်”/ “ရေဝံညှာပွဲသိက္ခာပိုဒ်” မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်မ္မုး to honour or respect the rules of conduct of the Buddhist Order မဒ်ရ။ ဗတ်ဘာသာဗျာမ္မုး “သိက္ခာပုဒ်ကို လေးစားလိုက်နာသည်”/ “သိက္ခာပုဒ်ကို ရိုသေခန့်ညားသည်” မဒ်ရ။

- ဗောဓိသတ်ပို ကောန်သိုင်သိဒ္ဓတ္တ ကာလအာစိုပ်ကွောက်ဘဝဏ်ဂ် လသာထောံကွေံ ပိုန် ဟာန်ဒြပ်ရတ် ပြာသာဒ်ထင်နန်ထင် လသာလင်ကောန်ဆာန် သမ္ဘာဂိုဟ်ဂ်တဲ ဒ်တိတ်ဂြိုပ် တိတ်သွခမိ သီက္ခိလ္လိပရာဒုက္ကစရိယာတ် လက်တြဲသွံတဲ၊ ---။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ပ-၁၇။ ဂရိုက်သံ။)
- ကာလဂ် ခမိဂမ္ဘိုင်ကောံခရို ပွဲဒြပ်သဘင်ခေံတဲ “ယံကောန်တုတံ၊ ဗ္ဗုဝံ စမ်ခေံသီလဇကု တဲ တိတ်သွခမိ သီက္ခိဇ္ဇော်ပွင်ခေံဝိပဿနာ ဝံအာစိုပ်ဒ်ဒ်အရုန်ရ” ရ်သံဝံ ကွီဗဒ်ဂ လာန်အိုတ်ရ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ပ-၂၈၃။ ဂရိုက်သံ။)
- “ယံအာနန်၊ ပွဲအနာဂတ် ကာလအခါန်ဂတတေံ ခေံမဒ်တောဝ်ဒ်တောဝ်ခမိသင်အိုတ်၊ ခေံမဒ် အယံမာတ်မဒက်ပူလင် ယာတ်သွာပွဲကအ်အိုတ်၊ ခေံယံမ္မဲကိုဝင်သီလအိုတ်၊ င်ညးဂမ္ဘိုင် မ ပ္တော်လင်အယောင်အလာခမိသာမဏီ မသီက္ခိဇ္ဇော်ခေံမယုတ်မာ ဗွဲစွတ်ကွေံ ကြက်ဒ်အိုတ် ရ။ ---။” (သုဓမ္မဒေသနာ။ ပ-၂၅၈။ ဂရိုက်သံ။)

‘သီက္ခိ’ နဒ်ဒ်ပိုဒ်ကြိယာ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်မ္မဲပွန်ဂ် ‘ဒေတ်တ’/‘ဒေတ်လူတ်တ’ မဒ်ရ။ “သီက္ခိလ္လိပရာဒုက္က စရိယာတ်” မ္မုးဂ် မဝံအဓိပ္ပါယ် “ဒေတ်လ္လိပရာတ်ဒုက္ကစရိယာတ်” ရ။ ဗတ်ဘာသာဗျာမ္မုး “ဒုက္ကရစ ရိယာကို အားထုတ်၍ကျင့်သည်” မဒ်ရ။ “သီက္ခိဇ္ဇော်ပွင်ခေံဝိပဿနာ” မ္မုးဂ် မဝံအဓိပ္ပါယ် “ဒေတ် လူတ်ဇ္ဇော်ပွင်ခေံဝိပဿနာ” ရ။ ဗတ်ဘာသာဗျာမ္မုး “ဝိပဿနာတရားကို ကျင့်ကြံပွားများသည်” မ ဒ်ရ။ ‘သီက္ခိဇ္ဇော်ခေံမယုတ်မာ’ မ္မုးဂ် ‘ဒေတ်လူတ်တခေံမယုတ်မာ’/ ‘သိပ်ဂိုတ်ဒေတ်ခေံမယုတ် မာ’ မဒ်ရ။

‘သီက္ခိ’ အဓိပ္ပါယ်မမံက်ကွိုင်တို့။

ပွဲခေတ်တဲဏအ် ဝေါဟာရမန် ‘သီက္ခိ’ ဝံ ညးဂမ္ဘိုင်စကာတ်ဒိုင် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဗျာ ‘စည်းဝေး တိုင်ပင်သည်’/ ‘ဆွေးနွေးသည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to discuss, to confer ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗျာ ‘ညီလာခံ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် conference/seminar ဂ် မန်ပိုခေတ်တဲဏအ် ဟိုချူတ်ဒိုင် ‘သ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ဘင်သီကြီး အိုတ်ရ။ မူဟိုတ်အဓိပ္ပါယ်တို့ဏအံ ဝံမံက်ကျွန်ကျွင်ရော့ကို နှိအရာတူပညာလိက်ပတ်မန် တအံ ဂပ်ဂပ်ဒးလူတ်ဂွဲရ။

ဒးဟိုလညာတ်အဲမွဲး ဝေါဟာရဗျာတြံ ‘ညီလာခံဝင်သည်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to attend a royal audience or levee ကို ပွဲဘာသာမန်ပို ညးတမ္မာစကောတ် ‘သီကြီးသိုင်’ ရ။ အမတ်တအံဒးသီကြီး သိုင်တု သိုင်ဂုဒင်သီကြီးအမတ်တအံရ။ ‘မင်းညီလာခံနေရာ’ ကို ပွဲဘာသာမန်ပို ညးတမ္မာစကောတ် ‘ဌာန်အသီကြီး’ ရ။ ‘ဌာန်အသီကြီး’ မွဲးကို ‘ဌာန်အမတ်တအံသီကြီးသိုင်’ (ဝါ) ‘ဌာန်သိုင်ဒင်အသီကြီး အမတ်တအံ’ မဝံအဓိပ္ပါယ်ရ။ ပဟိုတ်နူဂုရ ပွဲခေတ်တူဏအံ ဒွဲဗွဲဗွဲတအံစကောတ် ဝေါဟာရ ‘ညီ လာခံ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် conference ကို မန်တအံလေဝ်ဗက်စကောကျွင် ဝေါဟာရမန် ‘သဘင် သီကြီး’ ဝံအိုတ်ရ။ နူဂုမ္မဲအဆင် ဝေါဟာရမန် ‘သီကြီး’ ကိုလေဝ် ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမ္မဲ မန်ပိုရပ်စပ်စကော ကျွင် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲ ‘ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to discuss, to confer ရ။

((((((((((((())))))))))))))

ခမိ။ ဂမိ။

ဝေါဟာရ ‘ခမိ’ ဝံ ပွဲခေတ်ပိုတူဏအံ ဇာပ်မိုတ်တီဒိုင်အဓိပ္ပါယ်ခေ့ရ သူးမာန်ဟာ? အဓိပ္ပါယ်ခေ့မ ဗျိုက်တို့ဒိုင် ခေ့မရနုက်ဗွန်ဒိုင်လေဝ် နွံကိုအဲဝံညာတ်ကောတ်တု တွဟ်နသိုက်ဝံစွောန်ထွးပပြာကတ်ကို အဓိပ္ပါယ်မရနုက်ဗွန်ဒိုင် မဗျိုက်တို့ဒိုင်တအံဂုတု အဲဒးဟိုဂးတ်ဝေါဟာရဝံရောင်။ အဓိပ္ပါယ်မဗျိုက်တို့ မရနုက်ဗွန်တဒိုင်တအံဂု ထေက်ကိုပိုဒးကလေဝ်ဗွဲကပိုတ်ခေ့တု ညိုင်ပိုဝံကလေဝ်ရပ်စပ်စကောခေ့ ချိုက် ချိုက်ပေင်ပေင်မာန်ပွန် ပိုက်ဇော်ရ။ သာ်ဂုရောင် အဓိပ္ပါယ်ခေ့လဲလဲတိုန် ဝေါဟာရမန်ပိုလေဝ် ဤင် တိုန်ရောင်ဟံ့သေင်ဟာ။ အဓိပ္ပါယ်ညးဂမ္တိုင်တိုက် မူရော? အဓိပ္ပါယ်မိုတ်တီအောန် အဓိပ္ပါယ်မရနုက် ဗွန် အဓိပ္ပါယ်မဗျိုက်တို့ဒိုင်ဂု မူရော? ညးတွဝါသနာလိက်ပတ် သောတုဇန်တအံညးဂမ္တိုင် ဩဝဂပ် ဂပ်လူတ်ဂွဲစိတ်ရ။

ဝေါဟာရဝံ ‘ခမိ’ ကို၊ ‘ခမိ’ ကို၊ ‘ဂမိ’ ကို၊ ‘ဂမိ’ ကို ရ်သာ်ဝံ နဲပံင်မအခပ်တွဟ်ဟ်သာ်မဗျူတ်ဂု ဝံညာတ်ကောတ်ပွဲလိက်မန်တြံရ။ ပွဲခေတ်ပိုလူဟ်ဏအံ ဟိုတ်ညးဂမ္တိုင်ဗျူတ်ဒိုင် ‘ခမိ’ ကို၊ ပွမဗျူ တ် ‘ခမိ’ ကို သိုခေ့ညီသာဒိုင်ကိုလိက်မန်တြံကိုဒ်တု ‘ခမိ’ ဟေင် ထေက်ကိုပိုဒးဗျူအာရောင် အဲ ဇော်စိုတ်ရ။ ပွဲမဗျူတ် ‘ခမိ’ ကို ‘ဂမိ’ ကို လက်သန်ကွက်ဟ(၂)ဝံဂု ခေ့ထွးတ်ရမ်သာင်အခပ်ဗျန်အ ယောသဟေင်၊ လက်သန်ကွက်(၂)ဝံဂု ဟံ့ဒးဗွဲပိုတ်ရမ်သာင်ရ။

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ပွဲအဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်အာဟာလီဒေဂ် ညးထွေးလဝ် ‘ခမီ’ တဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် နဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ ကို သိုဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့ရ။ ညးကိုလဝ် v. to ordain; n. a fully ordained monk ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗျာအာထောန်သိုင်ဂ် ညးထွေးလဝ် ‘ခမီ’ တဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ရဟန်းသံဃာ’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ပိုဒ်ကြိယာဂ် ထွေးလဝ်ဟွံမဲ့ရ။ အာထောန်သိုင်မကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ရဟန်းသံဃာ’ မွဲဝဲဟွံ ဟွံဒး ကိုအဓိပ္ပါယ်ဒေသနာ အဲညာတ်ကေတ်ရ။ ‘သံဃာ’ မွဲဝဲ မန်ပိုကော်ခ ‘သင်’ ရ။ ဗွဲစွတ်မွဲဝဲ ‘ခမီပွဲ သာသနာ’ ဂ်ရောင် ညးကော်ခ ‘သင်’ ဗတ်ဗျာမွဲ ‘သံဃာ’ ရ။ ဝေါဟာရမန် ‘ခမီ’ မွဲဝဲ ‘ခမီမွဲသာသနာ’ လေဝ်ဒ်မာန်ရ။ ‘ခမီမွဲသာသနာ’ ဂ် ညးဟွံကော်ခ ‘သင်’ ရောင်။ ‘ခမီမွဲသာသနာ’ ဂ် ညးကော်ခ ‘ခမီဏ္ဍသိ’ (ဗျာ—ရသေ့ရဟန်း)ကို ‘ခမီပြဘာတ်’ (ဗျာ—ပရိဗိုဇ်ရဟန်း)ကို မကော်ခရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ အဓိပ္ပါယ်ဂွံချိုက်ပေင်ဂ် ‘ခမီသင်’ ဟိုမွဲဟေင် ဂွံဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာ ‘ရဟန်း သံဃာ’ ရ။ ဆ ‘ခမီ’ သွးမွဲမဝေင်ဂ် ဒေသနာအဓိပ္ပါယ် ‘ရဟန်းသံဃာ’ ရ။ ‘ခမီ’ မွဲဝဲ ဗတ်ဘာ သာဗျာ ဆ ‘ရဟန်း’ ဟေင် မဂပ်ဂပ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ရ။ ‘ရဟန်းသံဃာ’ ကိုအဓိပ္ပါယ်ဟွံထေက်။

ပွဲခေတ်ပိုဒ်ဏာအ် အဓိပ္ပါယ်ဇာပ်မွဲဟ်မတိတ်ဂ် မူရောမွဲ ဝေါဟာရ ‘ခမီ’ ဏာအ်ဂ် ဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့တဲ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘လကျာ်မဟွံသေင်ကိုထိုသာမဏီ’ ဂ် မကော်ခ ‘ခမီ’ ရ။ ဆဝဲဟေင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ညး ဂမ္တိုင်တီရ။ ဒးကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာမွဲ ‘ပဉ္စဒ်’/‘ရဟန်း’၊ ဒးကိုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက်မွဲ အတိုင်အာ ဟာလီဒေ မကိုလဝ်ဂ်ဟေင် ဒ်တ a fully ordained monk ရ။ ဆဝဲဟေင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ညးဂမ္တိုင် မတိတ်လဝ်ရ။

ဟိုတ်ဂ်ရ အဓိပ္ပါယ်မဗျိုက်တိုဒ်ဒ်နွံဂ် ထေက်ကိုဒးဗွံက်ပွဲတဲရောင်။ ဗွဲစွတ်မွဲဝဲ ဝေါဟာရ ‘ခမီ’ ဝဲ ဗွဲ ဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့ကို အတိုင်အာဟာလီဒေမကိုလဝ်ဂ်ရ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ကို ရပ်စပ်စကာမာန်ဟေင်ရ။ အဓိပ္ပါယ်မွဲဟ်တီအောန် (ဝါ) အဓိပ္ပါယ်မဗျိုက်တိုဒ်ဒ်နွံဂ် မူရောမွဲ (၁) ‘ခမီ’ မွဲဝဲ သိုကိုပယင်(ဗျာ— ပဉ္စဒ်) သိုကိုထိုသာမဏီ(ဗျာ—ကိုရင်/ရှင်သာမဏေ) လုပ်လွှတ်အိုတ်ရ။ ‘ခမီ’ မွဲဝဲ ဒးကိုအဓိပ္ပါယ် ဗတ်အေဂံလိက်မွဲ “monks in general” ရ။ “fully ordained monks” ကို “novice monks” ကို လုပ်လွှတ်အိုတ်ရ။ “ယွံခမီတအ်” ကျာ်တြဲမဟိုကော်တဲဂ် ခမီပယင်ကို ထိုသာမဏီကို ခမီတြု ကို ခမီဗြကို လုပ်လွှတ်သိုဖအိုတ်ရ။ (၂) ဝေါဟာရ ‘ခမီ’ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဂ်တုန် မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သွ ကိုလကျာ်’/‘သွကိုခမီ’/‘သွကိုထိုသာမဏီ’ ရ။ မဒ်ကြိယာကာရိတ်မဲ့ရ။ ဗတ်ဘာသာဗျာမွဲ ‘ရ ဟန်းဝတ်စေသည်—ရဟန်းပြုပေးသည်’/ ‘ဘုန်းကြီးဝတ်စေသည်’/ ‘သာမဏေပြုပေးသည်—ကိုရင် ဝတ်စေသည်’ မဒ်ရ။ “ခမီကျေ ကောန်ဇွာ်မွဲ” ယဝ်သွး ဒ်အဓိပ္ပါယ် “သွကိုသာမဏီ (ဝါ) သွကို ထို ကုကောန်ဇွာ်ဂ်” ဒးကေတ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ “ခမီကျေမွဲမွဲဟ်မွဲ” ယဝ်သွး ဒ်အဓိပ္ပါယ် “သွကိုပ ယင် (ဝါ) သွကိုခမီ ကုမွဲဟ်ဂ်” ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွဝဲဝဲ ဩဝ်လုတ် ရံင်ညိ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ခမီ — (နာမ်) ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သာမဏီ’

- (ကုမာရကဿပ) အာယုက်ဒ်ထပ်သွာ်တံ တိတ်ပက္ခေခမီ ဇရောင်ကျော်တြဲရ၊ ပင်အာယုက်မိ နှောသွာ်တဲ ဝံဒ်ပယဇ်ရ၊ ကြံဝံ ဆိုက်ဗွက်ပွဲအဘိဝေတဲ မှုံရမျှာင်မစိစောန်လောန် ဝံဒ်အွာ ဓမ္မကထိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၄၀။ အစောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ကုမာရကဿပသည် ခုနစ် နှစ်ရှိလတ်သောအခါ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်ဝယ် သာမဏေပြု၍ အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့် လတ်သော် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကိုရ၍ ကာလရှည်လတ်သော် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဆန်း ကြယ်စွာတရားဟောတတ်သော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ At the age of seven he was admitted a novice under the Master, and a full Brother when he was old enough. As time went on, he waxed famous among the expounders of the Truth. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-38)
- ဗမ္မီးပြာပ်တိတ်အာကိုကျော်တဲ အာတ်ဒ်ခမီကိုကျော်တြဲရ။ ကျော်တြဲကိုပခမီရ။ မဒ်ခမီ မဒ်ပ ယျဇ်တဲ ကမြဝိပဿနာ ဗွတ်မ္မဲဗတံဂံ ဝံဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၈၆။ ပ-၂၇၃။ အစောံ)။ ပွဲ မူဗွာ/ ထိုပုဏ္ဏားသည် မြတ်စွာဘုရားအထံတော်သို့သွား၍ ရဟန်းအဖြစ်ကို တောင်းပန်လျှင် သာမဏေအဖြစ်ကို၎င်း ပဉ္စင်းအဖြစ်ကို၎င်းရ၍ မလွတ်သောကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသည်ဖြစ်၍ ဝိပဿ နာကိုပွားစေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်လျှင် ---။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အင်္ဂလိက်/ He came to the Master and asked to be admitted to the Brotherhood. After admission to the lower and higher orders, he won by application spiritual insight and became an Arahat, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-214)

ခမီ — (ကြိယာ) ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သွက္ခီထပိသာမဏီ’ (ခါ) ‘သွက္ခီခမီပယဇ်’
 သာမဏေပြုပေးသည်/ ရှင်ပြုပေးသည်။ ပဉ္စင်းပြုပေးသည်။
to ordain as a novice or a Brother/monk

- “ယံတီလမ္ပိုဝိန်၊ ဂလာန်ဗရုထမိုက်ဂံ လွက်ခေဝံက္ခေဗွန်အာညိရအံ။ ခမီက္ခေအဲဗိုက်ညိရအံ” သမ္မေဟ်ဂးတဲ ကျော်တြဲကိုပက္ခေခမီရ။ ဝံဒ်သာမဏီ ဝံဒ်ပယဇ်တဲ ကွေ့စိုတ်ပွပ်ဝေခမီ ဗွတ်မ သုန်တရဲတဲ ဝံဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၇၁။ ပ-၄၈၈။ အစောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ “အရှင်ဘုရား၊ ဖြစ်သောကောင်းသော အသံမည်သည်ကို ကွယ်စိမ့်သောငှာမသင့်။ ထို့ကြောင့် ရဟန်းပြုလို သည်ဖြစ်၍ လာပါသည်” ဟုလျှောက်၏။ ထိုဒါယကာသည် ရှင်အဖြစ်ကို၎င်း ပဉ္စင်းအဖြစ် ကို၎င်းရ၍ ကောင်းစွာကျင့်သည်ဖြစ်၍ မကြာမြင့်မီသာလျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၃-၉၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “What brings you back here again?” (the Master asked.) The man told him about it, adding, “A lucky speech, Sir, must not be neglected. So here I am, and I wish to become a hermit.” Then he received the lesser and the greater orders, and lived a

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချင်အမေရိကာန်)

good life; and very soon he attained to sainthood. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-44)

- ကောန်ငှက်ညးကွန်မွဲဂ် ခမီဗျုဂ် ခမီကွဲတဲ တွေဟ်တက်လက်ဇုံတဲ ဇုံရံဒဲကွဲရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၆၅။ ဒု-၃၃၀။ အစွဲဝံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်းကြီးသည် ဤမည်သောရွာသူ သားငယ်ကို ရဟန်းပြု၍ ဆဲရေးရိုက်ပုတ်၏။ သာမဏေငယ်သည် ပြေး၍ လူထွက်၏။ (၅၅၀။ ၀-၆၉။ ညောင်ကန်။) (ခမီကွဲ = ရဟန်းပြုပေးသည်) ပွဲမူအေဂံလိက်/ --- the old man after **ordaining** a village lad abuses and strikes him. The lad escaped and returned to the world. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-130)
- ခမီဗျုဂ်တုန် ခမီကွဲကောန်ငှက်မွဲရ။ သာမဏီဂ် ကွောန်စိုတ်ဥပကာခမီဗျုဂ် နကိဂဇေဟ် ဟေင်ရ။ နွဲပွဲကာလမွဲတဲ သာမဏီဂ်ယဲတဲ ပကွဲကာဂစိုတ်ရ။ ဟိုတ်နူသာမဏီဂ် ပကွဲ ကာဂစိုတ်တဲ ထေရ်ဗျုဂ် ကွဲဒ်ဒ်ယဲပူမတ်ရ။ နယွံမဇ္ဇော်ဂ် ထေရ်ဗျုဂ်ဂတေဝ်ယံတဲ ---။ (၅၅၀။ ၈-၃၇၂။ ဒု-၃၄၇။ အစွဲဝံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်းကြီးသည် တစ်ယောက်သောသူ ငယ်ကို သာမဏေပြုသတတ်။ သာမဏေသည် ထိုရဟန်းကြီးကို ရိုသေစွာလုပ်ကျွေး၍ နောက်အဖို့၌ မချမ်းသာသဖြင့် သေ၏။ သာမဏေသေလွန်လတ်သော် ရဟန်းကြီးသည် သောကဉ္စတည်သည်ဖြစ်၍ သည်းစွာသောအသံဖြင့် ငိုကြွေးလျက် လှည့်လည်၏။ (၅၅၀။ ၀-၉၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ This story the Master, whilst dwelling at Jetavana, told about a certain elder. It is said that he admitted a youth to orders, and that this **novice**, after ministering to him zealously, by and bye fell sick and died. The old man overcome with grief at the youth's death went about loudly lamenting. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-140)
- မှာထေရ်ဗျုဂ် ခမီလင်သာမဏေမွဲတဲ သာမဏေဂ် ကွောန်စိုတ်ဥပကာထေရ်ဗျုဂ် ဗွဲမလောန် သန်ဟေင်ရ။ သာမဏေဂ် ကွဲဒ်ဒ်ယဲတဲ ပကွဲကာဂစိုတ်ရ။ ဟိုတ်နူသာမဏေဂ် ပကွဲကာဂ စိုတ်ဂ်ရ ထေရ်ဗျုဂ်ကွဲဒ်ဒ်ယဲပူမတ်တဲ ယံဒက်ဒန်တဲ ရှေင်တရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၁၀။ ဒု-၅၁၁။ အစွဲဝံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်းကြီးသည် တစ်ယောက်သောသာမဏေကို ရှင်ပြုစေ သတတ်။ ထိုသာမဏေသည် ထိုရဟန်းကြီးအား ကျေးဇူးပြုသည်ဖြစ်၍ ထိုသို့သဘောရှိ သောရောဂါဖြင့် သေ၏။ ထိုရဟန်းကြီးသည် ထိုသာမဏေသေသည်ရှိသော် ငိုကြွေးမြည် တမ်းလျက် သွား၏။ (၅၅၀။ ၀-၃၄၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Master told this while dwelling at Jetavana, about a certain old Brother. The story was that this Brother **ordained** a novice, who waited on him but soon died of a fatal disease. The old man went about weeping and wailing for his death. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-235)

- ကောန်ဂကူမဲ့ ပဲ့ချင်သာရင့်ကို မိင်တင့်ဝေကျင်တြဲတဲ “ပဒတ်ပဲ့သို့ကိုန်ဝှံဂှ် ဟံဂပ်ဂပ်ရ။ ဒေတ်ဗြဟ္မဇိုတဲ တွဟ်နသေ့ပလိုတ်ကွေဒဒိုက်သံသာ ပဲ့သာသနာကျင်တြဲဝှံဂှ် ပခမီတဲ လ အိတ်ဒဒိုက်ဟေင် အဲဒေတ်ညိ” ချပ်တဲ လသာစွဲလင်ကောန်သမ္ဘာတဲ တိတ်အာတ်ဒဒိုက်ခမီကို ကျင်တြဲရ။ ကျင်ကိုညးခမီကွေရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၂၃။ ဒု-၅၇၂။ အစောံ)။ ပဲ့မူဗျာ/ သာဝတ္ထိ ပြည်၌ တစ်ယောက်သောအမျိုးသားသည် သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကိုနာရ၍ “စင်စစ်ပြည့်စုံသော စင်စစ်ဖြူစင်သော မြတ်သောအကျင့်ကို အိမ်ရာထောင်သော လူ၏ ဘောင်၌နေသဖြင့် ကျင့်အံ့သောငှာ မတတ်ကောင်း။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ် သော သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြု၍ ဆင်းရဲ၏အဆုံးကို ပြုအံ့” ဟု အိမ်ရာစည်းစိမ်ဥစ္စာကို သားမယားတို့အား ဆောင်နှင်း၍ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားအား ရ ဟန်းအဖြစ်ကို တောင်းသတတ်။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ထိုအမျိုးသားအား ရ ဟန်းအဖြစ်ကို ပေးစေတော်မူ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၅၁/၄၅၂။ ညောင်ကန်။) (ခမီကွေံ = to ordain)

(((((((((((((((())))))))))))))))

ခိုဟ်။ ခမိဟ်။ ခမိုဟ်။

ဝေါဟာရဏအိန် နံပင်မအခပ်တွဟ်ဟ်သ်မချူတ်ဂှ် ဝှံညာတ်ကေတ်ပဲ့လိက်မန်တြေံရ။ ‘ခိုဟ်’ ကို၊ ‘ခမိဟ်’ ကို၊ ‘ခမိုဟ်’ ကို၊ ‘ကမိုဟ်’ ကို၊ ‘ဂမိုဟ်’ ကို၊ ‘ဂမိဟ်’ ကို၊ သာ်ဝှံ နံပင်မအခပ် တွဟ်တွဟ်သ် နွံတ်ရ။ ညးချူလင်နကိုလက်သန်ကွက်(၂)ဂှ် တွဟ်နပပြာကတ်ကို အခပ်ဒတိတ်ရမ် သာင်ထတ် ရမ်သာင်ဗျန်အယောသရ။ ပဲ့အဘိခါန်အ္ဘာဟာလီဒေဂှ် ဝေါဟာရ ‘ခမိဟ်’ ဝှံ ညးထွး လင်ဒိုနာမဝိသေသနမဲ့တဲ ညးကိုလင်အမိပ္ပါယ် adj. fine, nice; well to do, prosperous ရ။

နလညာတ်အဲမူး ဝေါဟာရဏအိန် ခေံပြင်လှာဲပွတ်တိတ်ကျင် နူဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’ ရ။ နဲမပြင်လှာဲတုန် ပဲ့ဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’ ဂှ် ကွက်စုတ်ကွက်(မ) ဗွဲလက်သန်(၉)တဲ ထေက်ကိုခေံဒဒိုတ် ‘ခိုဟ်’ ကို လေင် လက်သန်ဇေက်ခိုင်(၂)ဂှ် ကွေံအာတဲ (ဝါ) ခိုင်ပိုတ်အာတဲ ဒိုကျင် ‘ခိုဟ်’/‘ခမိဟ်’ ရ။ အ မိပ္ပါယ်ဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’/‘ခမိဟ်’ ဝှံတုန်လေင် တုပ်သွဟ်ဒိုင်ကိုအမိပ္ပါယ်ဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’ ဝှံကိုရ။ ဝေါဟာရဝှံ ဗွဲမဂြိုင်ဝှံဆိုကေတ် နဒဒိုနာမဝိသေသနရ။ နဲမပြင်လှာဲခိုင်ပိုတ်အာ ညံင်သာဏအိန် ဒးထွးဥပမာမူး မပွဲကိုဝေါဟာရဂမ္ဘိုင် ‘ခိုဟ်’၊ ‘လို’၊ ‘ဒိုဟ်’၊ ‘တိုန်’၊ ‘လိုန်’၊ ‘ပိုက်’၊ ‘ရိုဟ်’ တအိန် နူဒဒိုကြိယာ ပဲ့မပြင်လှာဲဒဒိုနာမိန် ပြင်လှာဲအာနနဲသ်ဝှံရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ဝေါဟာရ ‘လို့’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ကို ကွက်စုတ်ကွက်(န) ဗွဲလက်သန်(န)တို့ ထောက် ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘လို့’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘လို့’ ရ။ ဗွဲအ ဝိပျယ်ဗွာ ‘ပျက်ခြင်း’/‘ပျက်စီးခြင်း’ ရ။ ဒးထွေးဒွဲစကာ ဝေါဟာရ ‘လို့’ ဝွံ ဥပမာ ၁) “အာစိုပ်လို့သီလ” = “သီလပျက်ခြင်းသို့ရောက်သည်။”/“သီလပျက်သည်။” ဥပမာ ၂) “အာစိုပ်လို့ဇ္ဈာန်” = “ဇ္ဈာန်ပျက်ခြင်းသို့ရောက်သည်။”/“ဇ္ဈာန်ပျက်သည်။” ဥပမာ ၃) = “အာစိုပ်လို့ကာယ” = “ခန္ဓာပျက်ခြင်းသို့ရောက်သည်။”/“ခန္ဓာပျက်ကြွေသည်။”/“သေ သည်။” ဥပမာ ၄) “ကိုန်ချင်စါစွေတ်ရင်သ္မာန်မူး လို့သတ္တန်ဂြိုင်းအာရောင်။” = “နှစ်ပြည် ထောင်စစ်ဖြစ်လျှင် လူသူသေကြေပျက်စီးမှု များလိမ့်မည်။” ဥပမာ ၅) “လို့ကံမသုန်သတ်” = “ကံပျက်ခြင်းငါးမျိုး။”
- ဝေါဟာရ ‘ဒိုတ်’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ဝိသေသနကို ကွက်စုတ်ကွက်(မ) ဗွဲလက်သန်(မ) တို့ ထောက်ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘ဒိုတ်’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘ဒိုတ်’ ရ။ ဗွဲအဝိပျယ် “တိမဒိုတ်တိုန်”၊ ဗတ်ဗွာ “သောင်ထွန်းမြေ” ၏ ‘တိဒိုတ်’ ညးတမ္ဘာချူ တ်အိုတ်ရ။
- ဝေါဟာရ ‘တိုန်’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ကို ကွက်စုတ်ကွက်(န) ဗွဲလက်သန်(န)တို့ ထောက် ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘တိုန်’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘တိုန်’ ဗွဲအဝိ ပျယ် ‘အရာသွက်ဝွံတိုန်’ = ‘လှေခါး’ မဒ်ရ။
- ဝေါဟာရ ‘လိုန်’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ကို ကွက်စုတ်ကွက်(န) ဗွဲလက်သန်(န)တို့ ထောက် ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘လိုန်’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘လိုန်’ ဗွဲအဝိ ပျယ် ‘အရာသွက်ဝွံလိုန်’ ရ။ ဥပမာ) ‘လိုန်ခိုင်’ = ‘ခြေနင်းဖတ်’။
- ဝေါဟာရ ‘ပိုက်’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ကို ကွက်စုတ်ကွက်(န) ဗွဲလက်သန်(န)တို့ ထောက် ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘ပိုက်’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘ပိုက်’ ဗွဲအဝိ ပျယ် ‘အရာသွက်ဝွံပိုက်ကျာ’ = ‘ယပ်တောင်’ ရ။
- ဝေါဟာရ ‘ရိုတ်’ ၏ ပွဲမပြင်ကွေ့ဒ်ဒ်နာမ်ကို ဒွဲအခပ်(ရ)ကို ပြင်ဒ်အာအခပ်(လ)တို့ ကွက် စုတ်ကွက်(မ) ဗွဲလက်သန်(မ)တို့ ထောက်ကိုဦးဒ်ဒ်ဒ် ‘လို့ဟ်’ ကိုလေဝ် ခွဲဟွံဒ်ဒ်ဒ်တို့ ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘လို့ဟ်’ ဗွဲအဝိပျယ်ဗွာ ‘အရေအတွက်’ ရ။ မူဟိုတ်ဒွဲအခပ်(ရ)ကို ဒးပြင်အာအခပ်(လ)ရောယပ်သွေး ပွဲအခပ်(ရ)ကို ဟိုတ်နူကွက်စုတ်ကွက်မဲ့ဟွံဝွံတို့ မဒးပြင်ဗ နှိတ်အခပ်(လ)ရောင် ဂပ်ဂပ်သမ္မိရ။

ညင်နဲသတ်ဏအ်ကိုရ ဝေါဟာရမူး ‘ဒိုတ်’ ဝွံ ပွဲမပြင်ပြင်လှဲကို ကွက်စုတ်ကွက်(မ)တို့ လက်သန်ဒ ဇက်ခိုင်မဲ့ကို ကွေ့အာတို့ (ဝါ) ဖိုင်ပိုတ်အာတို့ နှိကွင် ‘ဒိုတ်’ အတိုင်နဲမဟိုတ်ပုလဲလှဲတူဝွံရ။ ဝေါ ဟာရ ‘ဒိုတ်’ ဝွံ ဟိုတ်နူခွဲပွဲပြင်လှဲကွင် နူဝေါဟာရ ‘ဒိုတ်’ ၏ရ။ နကိုအခပ်(ခ)ဟောင် ပွဲခေတ် ပိုလှုဟ်ဏအ် ဂပ်ဂပ်ချူတ် ‘ဒိုတ်’၊ ‘ခမ်ဟ်’၊ ‘ခမိုဟ်’ ရ။ ပွမချူတ်နကိုအခပ်(က)ကို(ဂ) မပွဲ ‘ကမိုဟ်’၊ ‘ဂမ်ဟ်’၊ ‘ဂမိုဟ်’ တအ်ကို ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏအ် ပိုလှုချူညီရ။ စိုန်ကိုလေဝ် ပွဲမပွဲလှဲတတ်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

လိက်ပတ်မန်ကြောင့် ကာလဆိုညာတ်တံ ဝေါဟာရဏအံ နနဲမပင်မအခပ် ‘ကမိတ်’၊ ‘ဂမိတ်’၊ ‘ဂမိတ်’ မွဲးလေဝ် ညံင်ဇကုဂံတိတ် ဒဒ်ညးတမ္ဘာချူတ်ဒိုင်ကိုဂ် ဂပ်ဂပ်သမ္မိလဝ်ရ။ ဝါကျပယုက်ဂမ္တိုင်မွဲ သွပ်ဝံ့ ဩဝ်ဂပ်ဂပ်လူတ်စီစတ်ရိုင်အိုတ်ညိ။

- “ပိုသွာန်အောပိုအာဇီဝက တွဲဝံ့ နက်သတ်ဟံ့ခိုဟ် လွအာအောပိုဂး ပိုဟံ့ကျင်ရောင်။ ---
 ---။” --- ဂလာန်ညးချင်တံဂး “ပိုသွာန်အာဇီဝက နက်သတ်ဟံ့ခိုဟ်မွဲး ပိုဟံ့မိက်ကျင်
 ရောင်” ဂ် (ဗောဓိသတ်)တပညာဂ်မိင်တဲ “မူရ်မစုတ်နက်သတ်တေမ္မံရော။ သတ်ဗြမဒ်ဂွပ်
 စိုတ် မစိုပ်တဲဂ်ဟောင် မဒ်နက်သတ်ဂမ္တိုင်မဆဲးရ ဟံ့သေင်ဟာ” သိုက်ဟိုတဲ ဂလာန်ဝံ့မွဲး။
 “ယံမတံ၊ သမ္တိမသမ္တိ မ္တုဒတဲမြမောင်ဂ် ဒတဲမြမောင်မဒ်ဂွပ်စိုတ် စိုန်တူရူဇောန်ထွေးတံကို၊
 တွဲဝံ့ဟံ့ခိုဟ် ယးဂတတေ နက်သတ်မဆဲးရောင်ဂးတဲ ဂလိုင်ကျေကာလ စုတ်နက်သတ် ဒ
 တဲမြမောင်တေ ကလိကျေအာကိုသမ္တိဂ်ဟောင်။ မမိက်ဒတဲမြမောင်အမှတ်စိုတ် ဒတဲမြမောင်မ
 ကလိဝံ ညံင်မစိုပ်တဲဂ်ဟောင် မဒ်နက်သတ်ဂမ္တိုင်မဆဲးရ။ နက်သတ်ကြတ္တိကာဘာရဏံ မတ
 ပွဲဂံအာကာသ ပန်ဇောဓါယောဇနာသျှင်ဂ် မူရ်ပူဂ်မွဲမွဲ ညေမပွဲကိုညးမတပွဲတိမ္မံရော။ ညးချင်
 တံဂ် သွက်ဇိုဝါတ်ဂါတ်ကိုညးဇူးပိုတ်တဲ တဲလူဟောင် မဒးကလေင်ပွန် တိုန်ကျင်ချင်ရ ဟံ့
 သေင်ဟာ” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၉။ ပ-၁၅၇/၁၅၈။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ငါ
 တို့သည် ဆရာအာဇီဝကကိုမေး၍ နက္ခတ်မကောင်း၊ ဤသို့သောစကားကိုကြား၍ မလာ
 ကုန်။ ---။” --- (ဘုရားလောင်း)ပညာရှိယောကျာ်းသည် “ငါတို့သည် ဆရာအာဇီဝက
 ကို မေးကုန်၍ နက္ခတ်မကောင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မလာကုန်။” ဤသို့ဆိုကုန်သော ထို
 မြို့သားတို့၏ စကားကိုကြား၍ “နက္ခတ်သည် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ သတို့သမီးရ
 သည်၏ အဖြစ်သည်သာလျှင် နက္ခတ်မဟုတ်သလော။” ဤသို့ဆိုလို၍ --- “နက္ခတ်ကို
 လင့်သော သူမိုက်ကို သတို့သမီးရခြင်းဟူသော အကျိုးသည် လွန်၏။ လိုအပ်သောအကျိုး
 သည် အလိုရှိတတ်သောသူ၏ နက္ခတ်တည်း။ ကောင်းကင်ကြယ်တို့သည် အဘယ်အကျိုးကို
 ပြုစေနိုင်ကုန်လတ္တံ့နည်း။” မြို့သားတို့သည် ခိုက်ရန်ကိုပြုကုန်၍ သတို့သမီးကို မရကုန်၍
 လာခဲ့ကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၃၇/၂၃၈။ ညောင်ကန်။) (နက်သတ်ဂမိတ်/ခမိတ်မဆဲး =
 ကောင်းသောနက္ခတ် = “the stars were propitious”) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -----
 Hearing the townsfolk explain that they had consulted their ascetic and
 that their absence was due to the unfavourable disposition of the stars,
 he exclaimed, “What, forsooth, do the stars matter? Is not the lucky thing
 to get the girl?” (The jataka: Vol. I & II: Book I: p-125/126)

- “သေဠိဗာရာဏသီဂ် စရံက်လစိန် ဗိုက်ယာတ်ကျေဟ်ယာတ်ကမ္တိုင်မတိုန်သီက္ခီ(သိုင်)၊ ဂ
 ဥဂါမဇီကျေညးဂ် ပိုသီန်စုတ်ပွဲသုရာထးတဲ ပိုဝံင်ဒိုင် ပွဲကာလသေဠိကျင်ဂ် ပိုကော်ကိုကျင်
 သင် ဗျူသီအာတဲ လစိန်သီယာတ်ဗပိုက် စွေဟ်ပွဲင်ကေတ်တဲ ပိုပဋုဟ်သုရာရ။ ---။” လ
 ဗင်ဒမြိုဟ်ဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၅၃။ ပ-၁၇၀/၁၇၁။ အစွဲဝံ။) (ပွဲမူဗွာ/ “အနာထပိဏ်သူ
 ဌေးသည် လက်စွပ်တို့ကိုဝတ်၍ မြေပြန်သောပုဆိုးကိုဝတ်လျက် မင်းခစားအံ့သောငှာ သွား
 ၏။ ငါသည် သေခွက်၌ မိန်းမောခြင်းတို့ကိုပြုတတ်သော ဆေးကိုခတ်၍ နေပူ၌ သေကိုစီ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ရင်၍ ထိုင်ကုန်လျက် အနာထပိဏ်သူဌေး၏ လာသောကာလ၌ သူဌေးကြီး၊ ဤအရပ်သို့ လာတော်မူလောဟုခေါ်၍ ထိုသူရာကို သောက်စေ၍ မိန်းမောသည်ဖြစ်သော အနာထပိဏ် သူဌေး၏ လက်စွပ်ကို၎င်း ပုဆိုးတို့ကို၎င်း ယူ၍ သေဘိုးပြုကုန်အံ့” ဟု (တယောက်သော ကြမ်းကြုတ်သော သေသောက်ကြူးသည်)ဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၅၃။ ညောင်ကန်။) (ယာတ် ကမ္ပိဟ် = ယာတ်တဲခိုဟ် = ပြေပြစ်သောအဝတ်ပုဆိုး။ အကောင်းစားအဝတ်ပုဆိုး။)

- “ဟဲလဗင်တံ၊ ပွဗေတံ ဟံဒဒ္ဒပဲအဲဟေင်။ သုရာဗေတံ တိုင်မပေင်လေံဒိုင်ထးကို သုရာဗေ တံမထိုင်သးရောင်၊ ဗေတံလေဝ်ဟံသုင် သုရာဗေမခိုဟ်ဒးရး ဗေတံဟံသုင်ရဟာ။ သုရာဝံ နံ ဂဥဲဂျီရောင် မတန်ဒ်ရ” ဂးတဲ သိုက်ပလိုက္ခေဝ်စိုတ်လဗင်တံတဲ ဂလာန်ဝံမွဲ။ “ယံလဗင် တံ၊ ထးသုရာဗေတံဝံ ညံင်အဲမညာတ် ကွာအဲမတိုန်သိုသိုင်တေကို မပေင်လေံဒိုင်ထး၊ ဂ လာန်ဗေတံမထိုင်သးသုရာ ဒးဝံပုဗ်ညးသန်မွဲဝံ ဟံဒ်၊ ဟံသုတ်၊ လူရောင်။ သုရာဝံ ဗတ် သဒ်ဝံညးကွေ ဗေတံမဟံသိုက်နွံဟာ။ ဗေတံမသုင်ကွေ ဘာ်ထးမဟံတန်သိုဟ်ရ။ ညးမွဲကို ဟိုတ်မဟံသုင်ရ ထးမပေင်လေံဒိုင်ဒုဝံရောင်။ ဟိုတ်ဝံ သုရာထမိုက်ဂမ္တိုန် ဝံပုဗ်ညး လေဝ်ဟံသေင်၊ နံလဝ်ကိုဂဥဲဂျီမတန်ဒ်ရောင် အဲမတီရ။” သာ်ဝံ(သေဋ္ဌိဂး။) (၅၅၀။ ၉-၅၃။ ပ-၁၇၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အို-သေသောက်ကြူးတို၊ သင်တို၏အမူအရာကို ငါသည်မနှစ်သက်။ သင်တို၏သုရာခွက်တိုသည် ပြည့်မြဲတိုင်းသာလျှင် တည်ကုန်၏။ သင် တိုသည် စင်စစ်လျှင် သုရာကို ချီးမွမ်းကုန်၏။ ထိုသို့ချီးမွမ်းသော်လည်း မသောက်ကြကုန်။ ဤသုရာသည် နှစ်သက်ဘွယ်ရှိသည် အကယ်၍ဖြစ်ငြားအံ့၊ သင်တိုသည်လည်း သောက်ကုန် ရာ၏။ ဤသည်ကား အဆိပ်နှင့်ယှဉ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟုဆိုပြီး၍ ထိုသေသောက်ကြူးတို ၏ နလုံးအလိုကို ဖျက်ဆီးလိုသည်ဖြစ်၍ -။ “သေခွက်တိုသည် ထိုရေးအတူသာလျှင် ပြည့်ကုန်၏။ ဤသုရာကောဝဠ်၏ဟူသောစကားသည် မဟုတ်မမှန်သည်ဖြစ်၏။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့် စင်စစ်သဖြင့် ဤသုရာကို မကောဝဠ်ဟူ၍ သိ၏။” (၅၅၀။ ပ-၂၅၄။ ညောင်ကန်။) (ထမိုက် = ခိုဟ်။/ ဂမိုက် = ခိုဟ်။) (သုရာထမိုက်ဂမိုက် = အကောင်း စားအရက် = good liquor)

- နွံကာလမွဲတဲ ပွဲချင် သဘင်သူရာက္ခိန် “သူရာမွဲဝံ ခမီသိုင်ဝံလောန်သန်” သိုင်ဂးတဲ သု ရာဂမ္တိုန်မဂြိုင်ဟေင် ကိုကုဏ္ဍသိတံ။ ဣသိတံသုင်တဲ တိတ်စိုပ်ဥဒုန် ဗျူတဲ လှိုက္ခိလှေ၊ လှိုဗရတဲတဲ က္ခိဒယေရ။ ပွဲမလှေဒယေရ် ပခိုင်ဇကုဟံခိုင် လတူအမာဲစွ လောတ်လစက်ဒိုင် တဲ လိုင်အာ။ ဗျူဟဲက္ခိဂျုဟ် ညာတ်ဝိပွကာရဇကုတဲ “ပွမဟံကြိုက်ကုခမီ ပိုမပသံ” သိုက်သေ့ဝံစံင်တူတဲ ဂတေဝ်ယံတဲ -။ (၅၅၀။ ၉-၈၁။ ပ-၂၆၄။ အစွောံ။) (သူရာဂ မိုက် = သုရာတဲခိုဟ် = ကောင်းသောသုရာ။ အကောင်းစားအရက်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ မြို၌ သုရာသောက်သော ပွဲသဘင်မည်သည်ဖြစ်၏။ မင်းသည် “ရဟန်းတို့အား သုရာကို ရခဲ၏” ဟု များစွာသောသုရာကို လှူစေ၏။ ရသေ့တို့သည် သုရာကို သောက် ကုန်ပြီးလျှင် ဥယျာဉ်သို့သွား၍ သုရာယစ်ခြင်းဖြင့် ယစ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ အချို့ကုန်သောရ သေ့တို့သည် ထ၍ကုန်၏။ အချို့ကုန်သောရသေ့တို့သည် သိချင်းသိကုန်၏။ ကကုန်သိ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကုန်၍ ခဲဘွယ်အစရှိသည်တို့ကို ဘိ၍အိပ်ကုန်၏။ သုရာယစ်ခြင်းပြေသည်ရှိသော် နိုးလတ်ကုန်၍ မိမိတို့၏ထိုဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာကိုမြင်ကုန်၍ “ငါတို့သည် ရဟန်းတို့အား မလျောက်ပတ်သည်ကို ပြုကုန်၏” ဟု မျက်ရည်ထွက်သဖြင့် ငိုကုန်၍ ဟစ်ကြွေးသဖြင့် ငိုကုန်၍ -။ (၅၅၀။ ပ-၃၉၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ But one day a drinking festival was held in the city, and the king gave the five hundred hermits a large supply of **the best spirits**, knowing that such things rarely come in the way of those who renounce the world and its vanities. The ascetics drank the liquor and went back to the pleasaunce. There, in drunken hilarity, some danced, some sang, whilst others, wearied of dancing and singing, kicked about their rice-hampers and other belongings, -- after which they lay down to sleep. When they had slept off their drunkenness and awoke to see the traces of their revelry, they wept and lamented, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-208) (သုရာဂမိတ် = the best spirits)

- ပဲ့ကာလဂ် ညးတွသဒ္ဓါတံညးဂမ္ဘိုင် ဝံမိင် “လဖြဒိုက်ဂတ်မွဲ နိမန်ဂံမှာသာရိပိုတ် သကိုပ်ပွာန် ခပ်တု စဖါပ်ပဲ့သိုရောင်” ဣဇ္ဈဟ်ဂး သိုင်ပသိုန်မိင်တု **ယာတ်ခမိတ်** လေဝ်မွဲ ထပ်လေဝ်လို့ ကသပ် ပိဏ္ဍပါတ်သိုအမာဲ ဘောဇိန်မပြဲပြဲ ကိုပလံင်ကာမွဲမပြဟ်တု “ယာတ်အဲဝံဂ် ကိုလဖြဒိုက်ဂတ်သျှံညိုတု ဘောဇိန်အဲဝံ ကိုတရိပ်ဗစထေညို၊ ကသပ်ဝံ ကိုရာန်ပါန်ညိုတု ကိုတရိပ်ကိုဒါန်ကိုထေညို” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၄။ ပ-၇၂၅။ အစော့။) (ယာတ်ခမိတ် = ယာတ်တဲခိုတ် = အကောင်းစားအဝတ်ပုဆိုး။) ပဲ့မူဗျာ/ “တယောက်သော မိန်းမအိုသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကို မိမိအိမ်သို့ပင့်ဆောင်၍ နေစေသတတ်” ဟု များစွာကုန်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံကုန်သော အမျိုးတို့သည် ကြားကုန်၏။ ထိုအမျိုးတို့တွင် ပသေနဒီ ကောသလမင်းသည် ထိုအကြောင်းကိုကြား၍ “ထိုမိန်းမအိုအား ပုဆိုး၊ ဥစ္စာထောင်ထုပ်နှင့် တကွ သိမ်မွေ့ကောင်းမြတ်သော ဘောဇိန်တို့ကို ငါ့အရှင်အား လုပ်ကျွေးသည်ရှိသော် ဤအဝတ်ကိုဝတ်၍ ဤအသပြာတို့ကို သုံးဆောင်၍ လုပ်ကျွေးပါ” ဟုဆို၍ ပို့စေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၈၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Many pious families heard a rumour that some old woman had got Sariputta to sit down at her door. Amongst those who heard it was king Pasenadi the Kosala. He at once sent her food of all sorts, together with a garment and a purse of a thousand pieces, with the request, “Let her who is entertaining the priest, put on this robe, and spend this money, and thus entertain the Elder.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-200)

- ဗောဓိသတ်ကို သွက်ဇိုင်ချေပန်ဂ်ကို သွက်ဗတချေဂ်ကို သွက်စွဲဂ်ကို သွက်ဇုဟ်မွဲစွဲစွဲ ထပ်တြဲတြဲလို့ကသပ် ဗောဓိသတ်ကိုလဖြရ။ **ယာတ်ခမိတ်** မပြဲ ဗောဓိသတ်ကိုလဖြသျှံလတက်တု ဗောဓိသတ်စွဲလပ် ဂတမုက်ကောန်ချေဂ်ရ။ ကောန်ချေသန္တ တီဒဒ်ဒ်ဒ်သဲနမိဂ် ဇီရံင်မိတု နူဂဗျေင်မတ်ခါ ညှိရမတ်ဇောဝ်သိုတ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၄။ ပ-၇၂၇။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် သိန္နောမြင်းငယ်၏ အခြေလေးချောင်း၊ အမြီး၊ နှုတ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

သီးတို့၌ ခြောက်ထောင်သော အသပြာတို့ကိုထား၍ မိန်းမအိုကို အဝတ်သစ်ဝတ်စေ၍ သိန္နောမြင်းငယ်၏ရှေ့၌ ရပ်စေ၏။ သိန္နောမြင်းငယ်သည် မျက်စိတို့ကိုဖွင့်၍ အမိကိုကြည့် လျက် မျက်ရည်ယို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၈၈။ ညောင်ကန်။) (ယာတ်ခမိုဟ် = ယာတ်တဲခိုဟ် = အကောင်စားအဝတ်ပုဆိုး) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta paid a separate price for the foal's four feet, for his tail and for his head; six purses of a thousand pieces of money he laid down, one for each; and he caused the dame to robe herself in a new dress, and decked her with ornaments, and set her in front of the foal. And the foal opened his eyes, and looked upon his mother, and shed tears. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-201)

- ပွဲချိန်ခဏဂုံ သွိုင်ကိုပအောင်အမတ်တံဟောင်ရ။ အမတ်ကို ညးဂမိုဟ်ကို ညးလွတ်ကို မှာဇန်တံညးဂမိုဟ်ကို ဝံအသံပအောင်သွိုင်တု ကွါနုဂုံတု “ဟံသေနာပတိဒမိက်၊ ကွာတေဗေ ကွတ်စသီဖိုညးတု ဗေဟိုဗျိုဗျက်တုပညာရောင်သွံ” ဂးတု ဂေက်ခေက်ဖေဏာ နူနန်ပြာ သာဒ်တု လှိုထန်ကံ လှိုဗေး လှိုဇိုကိုတံ ဇင်တက်ချိတ်တု ဇေက်ထေံကွံ အကြာဟန် ဗန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၀။ ၁-၆၂၅။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသည် ပရိသတ်အား မျက်စိ မှိတ်ခြင်း လည်ညိတ်ခြင်း အမှတ်ကိုပေး၏။ ထိုခဏ၌ပင်လျှင် အမတ်, ပုဏ္ဏား, သူကြွယ် အစရှိကုန်သောသူတို့သည် ထကုန်၍ “ဟယ်-တံစိုးစားတတ်သော ခိုးသူပျက်၊ သင်သည် တံစိုးကိုမရ၍ ပညာရှိကိုစွပ်စွဲ၍ သေစေလို၏” ဟု ကာဠကစစ်သူကြီးကို လက်ခြေတို့၌ ကိုင်ကုန်၍ မင်းအိမ်မှချကုန်၍ ကိုင်မိတိုင်း ကိုင်မိတိုင်းသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သောကျောက်, ဆောက်ပုတ်တို့ဖြင့် ဦးခေါင်းကိုခွဲကုန်၍ အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေကုန်၍ ခြေတို့၌ ကိုင်ကုန်၍ ငင်ကုန်လျက် တံမြက်ချေးအမှိုက်စွန့်ရာအရပ်၌ စွန့်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၆၇/၂၆၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ --- the king made a sign to his attendants. And in an instant all the court, priests and laymen and all, rose up, and cried out upon Kalaka - “Fie, bribe-swallowing thief and scoundrel! You couldn't get your bribes, and so you would murder the wise man by speaking ill of him!” They seized him by hand and foot, and bundled him out of the palace; and catching up whatever they could get hold of, this a stone, and this a staff, they broke his head and did him to death: and dragging him by the feet they cast him upon a dunghill. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: 137/138)

မှတ်ချက်။ မွန်ဘာသာ၌ “ညးဂမိုဟ်” ကို မြန်မာဘာသာ၌ “ပုဏ္ဏား” ဟု တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်မယူ သင့်။ “ပုဏ္ဏား” ၏တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်သည်ကား “ဗမ္မား” ဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ “ညးဂမိုဟ်” ကို “ကောင်းသောအကျင့်သီလရှိသူ”/ “သူတော်ကောင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူသင့်၏။ “ပုဏ္ဏား” တို့မည်သည် ကောင်းသောအကျင့်သီလရှိကုန်သော အမျိုးအားဖြင့်မြတ်သော လူ့အတန်းအစားဖြစ် ၏။

- “ဟဲမ၊ ခတ်တမ္ဘိဟ်မမ္မဲမကို နက်လပုတ်တဲမ္မဲ မတုက်ကေတ်မခါရ” တွမခါမဟို။ မဂဇုမိင် ချပ်ပွဲစိုတ် “နလပုတ်တဲမ္မဲ အဲတုက်ကေတ်မ္မး မစိဂလိုင်မခါထွေန်ကုအဲရော။ အဲဖဇုက်လ ပုတ်တဲ အဲဂွံဂိုင်သန်” ဂးတဲ မဂဇုခံလပုတ်တဲတဲ တုက်ကေတ်မခါ ထွေန်တိုန်ပွဲလပုတ်တဲ ဗွဲမဂိုင်ဟောင်မဂွံ မဂဇုသရိတ်ကေတ်မခါ ပွဲလပုတ်တဲ ထကတ်ပွဲမုတ်ယာတ် ဖ်အာရ။ တွမ ခါ ခါမညာတ်ပွမဂဇု ထိုင်သးတဲပွဲစိုတ် “ကောန်မည်ဝံ ပညာသကာဇွော်ကွင်သန်။ ဂတဝံ န်ညးခမိဟ်ဟောင်” တွမခါဂး။ (အကြိုရာဇာဓိရာဇ်။ ၄။) (ထွေန် = ဗာန်။ စပ်။ = ကပ် သည်။ ကပ်ပါသည်။ ကပ်ငြိသည်။ ငြိတင်သည်။) ပွဲမူဗွာ/ “ကြေပေါက်တစ်လုံးဖြင့် ဟင်း နုနွယ်စေ့ကို မည်မျှဟူ၍ ငါမပေးတတ်ပါ။ ဟင်းနုနွယ်စေ့ကို မင်းလက်ညှိုးတစ်ချောင်း တည်းဖြင့်နှိုက်၍ တင်သမျှကို ယူချေ” ဟု (ဟင်းနုနွယ်ရောင်းသူ ဈေးသည်မိန်းမကြီးက မ ဂဇုအား)ဆို၏။ မဂဇုလည်း “ယူမည်” ဟုဆို၍ လက်ညှိုးတစ်ချောင်းလုံး စွတ်စိုအောင်ငုံ ပြီးမှ ဟင်းနုနွယ်စေ့ကို ထိုးယူသဖြင့် အများပင်ရသည်။ ဈေးသည်လည်း “ဤမွန်လုလင် သည် ဉာဏ်ပညာထက်မြက်လှသည်။ နောင်ကို ကြီးပွားချမ်းသာမည့်သူဖြစ်မည်” ဟု မဂ ဇုအားချီးမွမ်း၏။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၁၆။ နိုင်ပန်းလှ။) (ညးခမိဟ် = ကောင်းစားသူ။ ကြီးပွားသူ။)

- ပသဲခွိဟ်မ္မဲ (ဗောဓိသတ်)ဂိုင်ကေတ်တဲ ကြောန်တဏှင်ဇောက်မ္မဲ သွတ်လောန်၊ သိုပးဇေံ တွိုဟ်လဝ်တဲ ဂတဝံစံရံင်ပွဲဉာ်ထးဂ် ဂတဝံသာဒွင်ရ။ မ္မးတဏှင်ဂ် ကြောန်ညင်တဏှင်ကို တွိုဟ်လဝ်ပးဇေံတဲ ပကွပ်တဏှင်ဂ်ပွန်ရ။ မ္မးဂ် ကြောန်ညင်နဲဂ် မပကွပ်တဏှင်ဂ်ပွန်ရ။ ကွပ် တဏှင်ဂ် ထပ်ထပ်ဟောင် ကြောန်တုပ်ညင်တဏှင်ဂ်ကိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၇။ ၃-၄၁၂။ အ စွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည်။ --- အမျိုးမြတ်သောသံကိုယူ၍ တစ်ခုသော သိမ် မွေ့စွာသောအပ်ကိုပြု၍ နဖားတို့ကိုထွင်း၍ ရေပေါ်အောင်ပြု၍ ထိုသို့သဘောရှိသည်သာ လျှင်ဖြစ်သော တစ်ပါးလည်းဖြစ်သော အပ်အိမ်ကိုပြု၍ နဖားကိုထွင်း၏။ ဤသို့သောနည်း ဖြင့် ထိုအပ်၏ခုနစ်ခုကုန်သော အိမ်တို့ကိုပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၁၈၇/၁၈၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေဂံလိက်/ ---: so he (the Bodhisatta) took iron of **the best kind**, and made one delicate strong needle which pierced dice and floated on water: then he made a sheath for it of the same kind and pierced dice with it: and in the same way he made seven sheaths: ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-178) (ပသဲခွိဟ် = ပသဲတဲခိုဟ် = အမျိုးမြတ်သောသံ။ အကောင်းစား သံ။ သံမဏိ။ = iron of the best kind)

- ပွဲပယံဂ် ကောန်ဇုာ်ဗြ မဒ်ကောန်ပွင်အရံဂ် ခေံညာတ်ညးသ္မာင်စရ်ပွဲထဝ်တဲ ခေံယံဗုတ်စဝ် ရ။ ထေရ်ဂ် နကုဏ္ဍိဗဒ်ပွဲထဝ်တဲ သွတ်ဗြဂ် ဝံစရ်ပွဲထဝ်ဂ်ရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ သိုင်ဗိမ္ဗိသာသေဟ် ပွာ က္ကိဒ်စောန်စိုတ်တဲ ကိုရပ်ဒက်လဝ်ပွင်အရံဂ်ရ။ ထေရ်ဂ် တွဟ်နညှီဗလးကွေံ ပွင်အရံ ဂ်ရ ပြာပ်စအာသိုသိုင်တဲ သိုက်သိုက်စိုတ်သိုင်တဲ ထေရ်ပအဓိဋ္ဌာန်တဲ အလုံပြာသာဒ်သိုင်ဂ် ဒ်အာထဝ်ဖအိုတ်ရောင်။ ပသ်အကာရမပွေဟ်ကိုသိုင်ဂ်ရော။ “ယွံမရာတ်၊ ပွဲထဝ်ဂ် ပွဲထဝ်

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉိုင်အမေရိကာန်)

ဦးဟံ့ဟံ့သေင်။ တွတ်နဂပ်ဂပ်ကိုကောန်ငှက်တု နကုမိအဲတု မဒ်အာယွဝင်ရောင်။ ရသို့မ
ရာတ် မဒ်အာထဝ်ဝံ့တု မရာတ်ဗစာရဏာကေတ်ရ”ထေရ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၆။ ဒု-၄၉၀။
အစော့။) (ပွဲထဝ်ခွိတ် = ပွဲထဝ်ဇေတ်ဇေတ်၊ ပွဲထဝ်ကွေ့ကွေ့။)

- “ယုံဂကုဗြို၊ ဟိုတ်နုမပြတ်ပြေဟ်လောန်တု ချေသိန္နိတွဂကု ညးမဝံတီရောင်။ ဟိုတ်နုမယိုက်
မသိုင်လောန်နုဗ္ဗတ်တု ဂှုဉ္ဇာသဘာဝဗိဟ် ညးမဝံတီရောင်။ ဟိုတ်နုညးမဝံဒုတ်တုရ ဂှုပွတ်
ညးမသောံတီရောင်။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၅၁၅။ ၈-၂၁၃။ အစော့။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “ဘခင်
သုစီရတပုဏ္ဏား၊ လျင်မြန်ခြင်းဖြင့် မြင်းကောင်းကို သိရကုန်၏။ နွားကောင်းကိုလည်း ဝန်
ကိုရွက်ဆောင်ရာ၌ သိရကုန်၏။ နွားမကို နို့ညှစ်သဖြင့် သိရကုန်၏။ ---။” (၅၅၀။
စတု-၆၉၇/၆၉၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ An ox by strength, a horse by
speed, Displays his **excellence** of breed, A cow by milk in copious flow, A
sage by his wise words we know.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-
35)
- ပွဲလိုက်ဝံ့တု ညးဗူအာကိုဇာတိမလောန် မာနမသျှင်လောန် ဒဒ်မဂ္ဂက်တပွဲအရီမသုန်ပြကာကို
ဒဒ်မုဂ်ကိုဒေါသမလောန် ဒဒ်မောဟမဝိဝင်တကို ဒုဟ်သတ်ဝံ့ မနွံတပွဲသန္တာန်သတ္တရ။ ပုဂ်မ
တုပ်ကိုတဏအ် မဒေပ်လဝ်ဒြိုဂမျိပန်သတ်တု ခွဲမဟံ့သေင်ကိုထာန်သျှိုက်သီလရ။ ခွဲမဟံ့
သေင်ကိုဘိဗ္ဗုဗိဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၇။ ၇-၃၆၄။ အစော့။) (တိဗ္ဗုဂမိဟ် = တိဗ္ဗုခိုဟ် =
လယ်ယာမြေကောင်း။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဇာတိမာန်ယစ်ခြင်း၎င်း အလွန်မာန်မူခြင်း၎င်း တပ်မက်
မောခြင်း၎င်း ပြစ်မှားခြင်း၎င်း မာန်ယစ်ခြင်း၎င်း တွေဝေခြင်း၎င်း အလုံးစုံကုန်သော ကျေး
ဇူးမဲ့ကိုပြုတတ်ကုန်သော ထိုတရားတို့သည် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ကား ရှိကုန်၏။ ဤလောက
၌ ထိုလောဘအစရှိသော မကောင်းသောတရားရှိသော သူတို့သည် လယ်ယာမြေကောင်း
နှင့် မတူကုန်။ သီလကို မချစ်ကုန်။ (၅၅၀။ စတု-၃၈၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/
The pride of birth, o’erweening self-conceit, Drunkenness, hatred,
ignorance, and greed, -- Those in whose hearts these vices find their
seat, -- They are all bad and barren fields for seed. (The Jataka: Vol. III &
IV: Book XV: p-239)
- ပွဲလိုက်ဝံ့တု မဗူအာဇာတိဇကုကို မွဲမာနမသျှင်တုကို ဒဒ်မဂ္ဂက်တပွဲအရီမသုန်ပြကာကို မဒ်
ဇမ္ဗော်ကိုဒေါသကို ဒဒ်မဝိဝင်တနဓင်မောဟကို ဒုဟ်သတ်ဝံ့အိုတ်တု ပွဲလိုက်ဝံ့ (ဟံ့)တပွဲသန္တာန်
သတ္တတု ထာန်မသုဟ်ကိုသီလသျှိုက်တုရ မတုပ်ကိုဘိဗ္ဗုဗိဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၇။
၇-၃၆၄။ အစော့။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဤလောက၌ ဇာတိမာန်ယစ်ခြင်း၎င်း၊ ငါသာလျှင်မြတ်၏ဟု
အလွန်မာန်မူခြင်း၎င်း၊ တပ်မက်မောခြင်း၎င်း၊ အမျက်ထွက်ခြင်း၎င်း၊ မာန်ယစ်ခြင်း၎င်း၊ တွေ
ဝေခြင်း၎င်း၊ အလုံးစုံကုန်သော ကျေးဇူးမရှိကုန်သော ထိုတရားတို့သည် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့
၌ မရှိကုန်။ သီလကိုချစ်ကုန်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လယ်ယာမြေကောင်းနှင့် တူကုန်
၏။ (၅၅၀။ စတု-၃၈၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ The pride of birth,
o’erweening self-conceit, Drunkenness, hatred, ignorance, and greed, --

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

-၀၈

ဝေါဟာရ ‘နိ’ ဝှံ နှိပိုဒ်ကြိယာမွဲရ။ ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရဏအ်ဂ် ထွေးလဝ်ဟံမွဲရ။ ပွဲ အဘိဓာန်မန်ဗျာအာထောန်သိင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘နိလုပ်’ ဂ် ညးကံလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘အတင်းဝင်လာသည်’ ရ။ ဝေါဟာရ ‘နိ’ ဝှံ ဒးကံအဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက်မွဲး to rush, to go or come with violence or speed မန်ရ။ ဒးကံအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာမွဲး ‘အတင်းဝင်လာသည်’/ ‘အလျင်စလိုသွား-လာသည်’ မန်ရ။ ဒးကံအဓိပ္ပါယ်ဗတ်မန်မွဲး ‘ဂရေက်အာ-ကျင်-လုပ်’, ‘ဗွဲမပြတ်အာ-ကျင်-လုပ်’ မန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘နိ’ ဝှံ ညံမွဲမခေ ဗွဲတွဟ်ခြာမစကာတ်ဂ် အဲဟံဂံညာတ်လဝ်ဏီရ။ ဖက်ဗွပ်ကံကြိယာသ္မာင် မမိက်ကံမွဲမွဲတဲ မစကာတ်ရ။ ဥပမာ) ‘နိအာ’, ‘နိကျင်’, ‘နိလုပ်’, ‘နိတိုန်’ မပ္ပံသာဝှံ မစကာတ် ရ။ ဝါကျပယိုဂ်ဂမ္တိုင်မွဲသွပ်ဝှံ လူတ်စီစတ်ရင်ညိအံ။

- “ယံသုတ်၊ အိတ်သတ္တိပုလိက်ဝှံဂ် နဒေတ်စိတ်မသကာတ်ဒဇန်သဟာသီ ပုမဟိုတွေဟ်လက် ညး ပုမတက်စင်ညးဂ် နဂလာန်သကာတ်မြဟ်ဂ် ကိုမိကိုမကို ကောဒေတိုဝါရ ကောန်သမ္ဘာ ကို ညးချင်ကွာန်ကို သတ်ညးသျှိုက်ဇကုဂ် ဟံမွဲရ။ ညံင်ဖြံဇာတ်မနိဇ်ကျင်ကိတ်ညးဂ်ရ ညး သျှိုက်ဖြံဇာတ်ဂ် ဟံမွဲရ။ ညံင်ကမ္ဘတ်ဒမ္မ မဒိုင်မုဟ်ဂြိုပ်ဂ်ကိုရ ညးသျှိုက်ညံ ဟံမွဲရ။ ညံင် ကွဒမြိုဟ်နိကျင်ရပ်စညးဂ်ရ ညးသျှိုက်ကွဂ် ဟံမွဲရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၁၄၉။ ပ-၄၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The fierce is one who is harsh and unkind alike to the mother that bore him, to his father and child, to his brothers and sisters, and to his wife, friends and kindred; inspiring terror like a viper **darting forward** to bite, like a robber springing on his victim in the forest, like an ogre **advancing** to devour, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-316)
- ပွဲကာလဂ် မင်ဗွဲမွဲဂ် လုလောန်ဂ်ဒ်တဲ ဝှံအမြဲပုင်မပူးတမ္ပာဒိုင်ဂ်ဒ်တဲ တဟင်ရာန်သကိုတ် တဲ မှိုဟ်မရပ်သွာ်တုညးဂ် စဇိုန်ဗျာဒိုင်သွာ်ဂ် စိုန်ညာတ်တကိုရ တဟင်ညံင်ညာတ်လောန် အေင်ဒုင်ဟံမာန်တဲ “သိက်ပညးသွောံပံက်တရင်ညိရော” ချပ်တဲ “နဥပ္ပါယ်မွဲ သွရ” ချပ် တဲ နရီအံဟိုကိုညးရ။ “ယံမွဲးတအံ၊ အဲဒ်ကလုတ် မကျင်နုမုဟ်ရးတေရောင်၊ ပံက်ကိုတရင် ညိ” ဂးတဲ ကာလဂ် ညံင်ပံက်တရင်တဲ ညံင်နိဇ်လုပိအာတဲ ပုင်မွဲလွံက် ညံင်စိတ်ကေတ် ပွဲ ထးထပ်သိုင်ဂ်တဲ ညံင်ချအံပျောပ်ဏာပါင်ညံင်ရ။ ပွဲကာလဂ် သွာရပ်သွာ်သိုင်ဂ် ပင်သွာ်တတ် ကွဲကျိပ်ညံင်ရ။ သိုင်ဟံဂ်ပ သိုင်ဆေဝ်တာကွဲသွာ်သွာ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၀။ ပ-၅၅၃။ အ စွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုအခါ တယောက်သော လော်လည်သောယောက်ျားသည် ထိုမင်း၏စား သော အစီအရင်ကိုကြည့်၍ ထိုဘောဇဉ်ကို စားလိုသည်ဖြစ်၏။ စားချင်ခြင်းကို သည်းခံအံ့ သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား “တခုသောဥပါယ်သည် ရှိ၏” ဟု မြဲမြံစွာဝတ်၍ လက်တို့ကို

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မြောက်၍ “အိုအချင်းတို့၊ ငါတမန်တည်း” ဟု ပြင်းစွာသောအသံကိုပြုလျက် မင်း၏အထံသို့ သွားလေ၏။ --- ထိုယောကျာ်းသည် လျင်မြန်သဖြင့် သွား၍ မင်း၏ခွက်၌ တခုသောထမင်းဆုပ်ကိုယူ၍ ခံတွင်း၌ထည့်၏။ ထိုအခါ သန်လျက်စွဲသည် ထိုယောကျာ်း၏ဦးခေါင်းကို ဖြတ်အံ့ဟု သန်လျက်ကိုကိုင်၏။ မင်းသည် “မဖြတ်လင့်” ဟု တားမြစ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now a certain greedy man saw the king’s manner of eating, and desired to have a taste. Unable to master his craving, he girt up his loins tight, and ran up to the king, calling out loudly – “Messenger! Messenger! O king” – with his hands held up. ----- The man **ran up swiftly**, and catching a piece of rice from the king’s dish, he put it in his mouth. The swordsman drew his sword, to cleave to the man’s head. But the king stayed him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-221)

- “ဟဲကွ၊ ---၊ ဗေဗွေကွေဟ်မညွေကရောင်။ မူပမဖေက်ကွိက်ဂ်ရော။ ဗေဗွေအာမွဲဝါရ လုဖေက်။ ---” ဣသိဂး။ ကွမိင်ပါင်ဣသိတု သိုဒေါသ နီအာကုကွိက်တံဂ်ပုန်ရ။ ကွိက်တံဂ်ညာတ်တု “ယွံကောန်တု၊ တေတေ ကွကမ္မတ်ဒမြိုဟ်ဂ် ကလေင်ကွင်ပုန်ရအံ” ကွိက်ဂမ္မိုင်ဂး။ “မွဲးတံလွဖေက် မိင်ကိုဗိုန်” ကွိက်တစ္ဆကဂ် ဟိုသွာံဗဇး ဗဂံင်ကိုစိုတ်ကွိက်ဂမ္မိုင်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၉၂။ ၇-၃၂၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုကျားသည် ရသေ့စဉ်းလဲဆိုတိုင်း ပြု၏။ ----- ထိုကျားသည်သွား၍ တောင်အပြင်၌ တည်သတတ်။ ဝက်တို့သည် “အရှင်တစ္ဆကဝက်မင်း၊ ကျားသူရိးသည် လာပြန်ပြီ” ဟု တစ္ဆကဝက်အား ကြားကုန်၏။ ထိုတစ္ဆကဝက်မင်းသည် “မကြောက်ကြကုန်လင့်” ဟု ထိုဝက်အပေါင်းတို့ကို နှစ်သိမ့်စေပြီးလျှင် ထ၍ တွင်းနှစ်တွင်းတို့၏အကြား မြေပလ္လင်၌တည်၏။ ကျားသည် အဟုန်ကိုဖြစ်စေ၍ တစ္ဆကဝက်မင်းသို့ရည်လျက် ပြေးလာ၏။ (၅၅၀။ စတု-၃၂၈/၃၂၉။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Tiger did so. Well, the Tiger went back and stood there awhile on the hill. The Boars told the Carpenter’s Boar that he (the enemy tiger) was come again. “Fear not,” said he, comforting them, and then took his stand upon the ridge between the two pits. The Tiger **with all speed** sprang towards the Boar, -----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-219)
- “ယွံဣသိ၊ ကာလအဲအာဂြိုပ် တွဟ်နအာဂ္ဂဲစ သစ္စလုဟ်လုတ်ဂ် ကိုမ္မဲ ခေံမ္မုရုပ်မဂပ်ဂပ်ဖေက်ဂွံက်ဂ် ခေံနီကွင် ညိုက်ပှောတ်ကွေအဲတု ခေံကိတ်စကွေ အဝဲလိင်အဂံအဲဂ်တု ခေံအာကွေရ။ ပဟိုတ်နုဂ်တု အဲဒ်အာသရ ညံင်စော်ဂ်ရောင်” ကောန်ဗြဲသိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၅၂၆။ ၉-၁၀။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်ရသေ့၊ သစ်မြစ်သစ်သီးရှာအံ့သောငှာ တော၌သွားသောငါသည် အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်သော သဘောရှိသောဝံကို ခဲဖြင့်ပစ်လိုက်မိ၏။ ထိုဝံသည် ငါ့ဆီသို့ ပြေးလာတည့်၍ အဆောတလျင်မိုလာ၍ ငါ့ကို ပက်လက်လန်အောင် တွန်းလှဲ၍ မြတ်သောအင်္ဂါကို နတ်၍ပြေးလေ၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၇၂။ ညောင်ကန်။)

နာဲသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ညိုင်အမေရိကာန်)

- သွိုင်နာလီကေရဂ် ဟိုတ်ခဲမွဲးဂြိုဟ်ကိုဂီဂ်တဲ ခဲခဲဒဲးနရက်တဲ ကြိုကြိုင်တွာစိင်ဗွဲ ခြေပ် နီကူဒ်တဲ ကြိုတံဂ် ကိတ်သွဲစကြိပ်ကြိပ်တဲ ဂပိတ်ဂပိုင်တဲ လရီအ်ယံဂတေဝ်တရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၂။ ၈-၃၂၇/၃၂၈။ အစွဲ။)
- (ဗောဓိသတ်သွိုင်စိုပ်ထဝ် ဒဲးစုတ်ပးလှရ။) လှရပ်လေံတဲ ခဲခဲနီကူဒ်ဂ် (စိုပ်ထဝ်)သုမုခညာတ် တဲ “တွအဲလှဖေက်ရ။ ယံရခဲစုင်တက်ဂ် အဲဒင်သွဲးတွအဲရ။” ရံဝံသွဲးတဲ အာတန်ဒိုင်ဂတ မုက်ဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၃။ ၉-၂၂၁။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ဤသို့ ဘုရားလောင်း ရွှေဟသံမင်းနှင့် စစ်သူကြီးသုမုခတို့ မှာထားပြောဆိုကြစဉ် ငှက်မုဆိုးသည်မြင်လေ၏။ ရွှေဟသံမင်းတို့သည်လည်း ရန်သူဖြစ်သောမုဆိုးကို ကြည့်ကြကုန်၍ ဆိတ်ဆိတ်နေသဖြင့် မတုန်လှုပ်ကြကုန်။ ငှက်မုဆိုးသည် လျင်မြန်စွာ ဟသံမင်းတို့အထံသို့ လာလာတိသဖြင့် ချဉ်းကပ်၍ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၄၅၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The friends in him discerning well the enemy they fear, Long silent sat and motionless, as he to them drew near. Seeing the geese rise here and there and vanish into space, Their foe, where sat these noble birds, **in haste approached** the place. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-179)
- ဗြဲဒိုက်ဂတ်မွဲဂ် ပတုကောန်ဗြဲဂတ်ခါ နအလိုဇကုဂ် အောဟ်ကို သွေဝ်ကို အာဂ္ဂဲနင်တဲ မြိ မြန်လင်ကောန်ဂတ်ခါဂ်ရ။ လဗြဲဂ် နီတိုန်နီစိုသွေဝ် ပွဲလတူဗြဲမွဲဂ်တဲ လောဒတုံစိုပွဲတိတဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၀။ ၈-၂၆၄။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ဆင်းရဲစွာသော ထိုမိန်းမအိုသည် အရွယ်ရောက်သော သမီးနှစ်ယောက်တို့ကို စောင့်ရှောက်လျက် ထိုသမီးတို့ကို တောသို့မသွားစေမူ၍ မိမိသည် တောမှ ထင်းတို့ကို၎င်း ဟင်းရွက်တို့ကို၎င်း ဆောင်ယူ၍ သမီးတို့ကို ကျွေးမွေးသတတ်။ ထိုမိန်းမအိုသည် ထိုနေ့၌ ချုံတခုသို့တက်၍ ဟင်းရွက်ကို ခူးသည် ရှိသော် လိမ့်လျက် မြေ၌ကျလျှင်၊ -----။ (၅၅၀။ စတု-၇၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ She was, it is said, a poor woman and had two grown-up daughters under her care, whom she would not allow to enter the forest. But she herself brought fire-wood and leaves of trees and ministered to her daughters. One day she climbed up a bush to gather leaves and falling rolled upon the ground, -----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-56) (ရိုတိုန် = အလျင်စလိုတက်သည် = to climb up hastily)

(((((((((((((((())))))))))))))

ဂဇေင်။ ဇေင်။

ဝေါဟာရ ‘ဂဇေင်’ ဝံ ပွဲအဘိဓာန်မန်အေင်လိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကို လဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to move about, to roam ရ။ ‘ဂဇေင်ကြိုင်’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to roam, to wander တဲ ‘ဂဇေင်စရိတ်’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to go about from place to place ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗ္ဗာအ္စာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘ဂဇေင်’ ဝံ ထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ကိုတဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “လှည့်ပတ်သွားလာသည်” တဲ၊ ‘ဂဇေင်စရိတ်ဂ်’ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “တစ် နေရာမှ တစ်နေရာသို့ လှည့်ပတ်သွားလာသည်” ရ။

ဗွဲစွတ်ဇကန္တတုန် ဝေါဟာရ ‘ဂဇေင်’ ဝံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာကို ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်ကို သိုဓါသ်စကာမာန် ဟေင်ရ။ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘အာကျိုင်’/ ‘ဂေတ်ဂေင်’/ ‘ခိုင်သွဒတ်’၊ ဗတ်အဓိပ္ပါယ်ဗ္ဗာ ‘သွားလာသည်’/ ‘လှည့်လည်သည်’/ ‘ကျက်စားသည်’/ ‘ကျင်လည်သည်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် အေင်လိက် to move about, to go or come, to frequent (a certain place), to live, to inhabit မဒ်ရ။ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်တုန် မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗ္ဗာ ‘ကျင်လည်ရာ’/ ‘ကျက်စားရာ’ တဲ၊ မွဲအ ဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် feeding-ground, habitat မဒ်ရ။

ဂဇေင် — (ကြိယာ) သွားလာသည့်။ လှည့်လည်သည့်။ ကျက်စားသည့်။ ကျင်လည်သည့်။
**to move about, to go or come, to frequent (a certain place),
to live, to inhabit**

- “ယံခမိတံ၊ ပွဲသုစရိတ် မပွင်ကမ္မဋ္ဌာန် မဒ်ဂဇေင်ခမိအရီတံညးဂမ္တိုင်ဂ် မွေးတံလေဝ် ဂဇေင် နီတံအိုတ်ညိ။ ယံဂဇေင်စိုတ်ဗွေးတိတ်အာ မွေးသန္တာန်တဲ မဒ်အာအိုတ်ညးရ။ မွေးတံလဝ်ကိုဒ် ကွာရ ဒ်ကိုတိရစ္ဆာန်တံကိုလေဝ် ဂဇေင်တိတ်အာနူတွိုင်ဇကုတဲ မဒ်ဒ်အာသကေတ်ညးတဲရ။ သကေတ်ညး စိုန်ဒဒ်ကိုရ နပညာဓိပ္ပါယ်ဇကုတဲ ဝံဗွေးနုသကေတ်ညးပွန်ရ” ရဝံ(ကျပ်တြဲ) ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၁၆၈။ ၂-၄၈၂။ အစွောံ။) ပွဲဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ အဘဥစ္စာဖြစ်သော အာ ရံဉ်ညာလျှင် ကျက်စားကုန်လော့။ ---၊ ရဟန်းတို့၊ သင်တို့ကို ထားကုန်ဘိဦး၊ ရှေးဉ် တိရစ္ဆာန်တို့သည်လည်း အဘဥစ္စာဖြစ်သော မိမိအရာကို စွန့်ကုန်၍ မကျက်စားသင့်သော အရာ၌ ကျက်စားကုန်သည်ရှိသော် ရန်သူတို့၏လက်သို့ ရောက်ကုန်၏။ ရောက်ကုန်၍ မိမိပညာ၏ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့် အကြောင်း၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ရန်သူတို့၏လက်မှ လွတ်ဘူးကုန်၏” ဟုမိန့်တော်မူ၍။ (၅၅၀။ ၃-၈၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲဗ္ဗာအေင်လိက်/ One day the Master called the Brethren, saying, “When you seek alms, Brethren, **keep each to your own district.**” ----- he added, “But wait a moment: aforesaid others even in the form of animals refused to **keep to their own districts**, and by poaching on other people’s preserves, they

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

fell into the way of their enemies, and then by their own intelligence and resource got free from the hands of their enemies.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-40/41)

- ဘုရားလုပ်ငန်းဟုတ်ကျင့်တဲ့ မြန်ကန် တိုက်အာလွှာစားတိုက်တဲ့ သွက်ခွင်ရ။ ဟုံအာဇေဇ်ဥရ။ သုင်ဘုရားတဲ့ သွက်ခွင်ရ။ “ပွမမင်သီဥပုဟ်ကံ ပြလောန်ရောင်။ -----” (ချပ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၃၀၀။ ဒု-၁၁၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ ဂင်္ဂါ၌ ဆီးနှင်းရေသည်လာ၍ ထိုကျောက် ဖျာကို ခြံရံ၏။ သစ်ကျွတ်သည် တက်၍ ကျောက်ဖျာအပြင်၌ အိပ်၏။ သစ်ကျွတ်အား ကျက်စားရာသည်မရှိ၊ ကျက်စားရာသို့ သွားသောလမ်းသည်လည်း မရှိ။ ---- “ဥပုသ် ဆောက်တည်ခြင်းသည် မြတ်၏” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၈၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ At that time a Wolf lived on a rock by the Ganges bank. The winter floods came up and surrounded the rock. There he lay upon the rock, with no food and no way of gettingn it. ----- “No food here, and no way to get it. Here I lie, with nothing to do. I may as well keep a sabbath feast.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-307)
- “ယုံမွှောံ၊ ညင်ပိုအာဂဇေဇ်ဇရ” (သွိုင်ခဉာ်)ဗောဓိသတ်ဂး။ “တုအဲမွဲ အာရ။ အဲမွဲဂ် အဇှု အဲနွံမွဲရ” ခဉာ်ဖြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၂။ ဒု-၁၀၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်မ၊ လာလော့။ အဇာရှာကုန်အံ့” ဟု(ဘုရားလောင်းကျီးမင်းသည်) ဆိုသည်ရှိသော်၊ “သင်တို့သည် သွား ကုန်လော့။ ငါ့အား တခုသောချင်ခြင်းသည် ရှိ၏” ဟု(ကျီးမ.ဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၅၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ---- the next day, when King Crow proposed that they should **go a-feeding**, she (Queen Crow) said, “Go by yourself: there’s something I want very much!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-296)
- ကျပ်မွဲဟာန်ကောံခမိဂမ္ဗိုင် ဇေဇ်အာဇာန်ဘာတံဂ်တဲ့ ခမိတံထောံလင် သွာပံင်သကူတံဂ် ညာတ်တဲ့ ကျပ်တြဲသွာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၀။ ဒု-၁၁၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ် စွာဘုရားသည် များစွာကုန်သော ရဟန်းတို့နှင့်တကွ ကျောင်းစဉ်လှည့်လည်တော်မူသည်ရှိ သော် ထိုထိုအရပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်ကုန်သော ပံသုကူတို့ကို မြင်တော်မူ၍ မေးမြန်းတော်မူ၍ ----။ (၅၅၀။ ဒု-၅၈၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ As the Master with all the body of the Brethren **went round** to inspect the rooms, he noticed these rags lying about, and asked what they were. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-307)
- ပဲ့ကာလဂ် ဗောဓိသတ်ပိုဒ်မြင် ဂေါင်ဂပ်လောန် ဂဇေဇ်တပဲ့ဂြိုပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၉။ ဒု-၂၅၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဥဒေါင်းမျိုး၌ဖြစ်၍ ကြီးခြင်းသို့ရောက် လတ်သော် မြတ်သောတင့်တယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ တော၌ကျက်စား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ---- the Bodhisatta came to life as a

young peacock. And when he was fully grown, he was exceedingly beautiful and **lived** in a forest. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-83)

- “ယုံတွတ်၊ ခမိဂုံမွဲ ပခမိပွဲသာသနာတဲ လျှဟ်ထကဲတဲ ခပ်ကာမရာဂ ထိနမိဒ္ဓရာန်သ္မိတ်တဲ ဂဇ္ဇေင်တဲရောင်သွံမွဲးတံ” ခမိဂမ္ဘိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၅။ ဒု-၂၇၁။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ရဟန်းတို့သည် တရားသဘင်၌ “ငါ့သျှင်တို့၊ ဤမည်သောရဟန်းသည် ဤသို့သဘောရှိသော ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြု၍ ပျင်းရိလျက် နီဝရဏသည် နိပ်စက်အပ်လျက် နေ၏” ဟု စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၅၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Brethren discussed his sloth in the Hall of Truth, saying, “Such an one, Sirs, after taking orders in so excellent a faith that leads to Salvation, is continually slothful and indolent, and overcome by his besetting sins.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-92)
- ဗောဓိသတ်ပို ကျွန်ုပ်တို့ထံ အာစိပဒ်ဗ္ဗတဲ အာပဒတ်ပွဲဂြိုဟ်ဟေမဝန် ပွဲဂိုဟ်တံထပ်မွဲ မတပွဲတံစိတ္တကုတ်တဲ အာဇ္ဇေင်ဇေဉ်ဂန္ဓသာလီ မဒ်ဗတ်ဗျေင်တဲ စံကျင်ရ။ ပွဲတရသွိုင်စိပ်ထပ် မဇ္ဇေင်ကျင်အာတ်တဲ ပွဲဒေဝ်တရံ ဆုဗပင်ဇော်မွဲတံနွံ။ ပွဲကာလမအာဂ် ဂူပွဲတံဗပင်ဂ်ညိတဲ အာရ။ ပွဲကာလမကလေင်ဂ် ပွဲတံဗပင်ဂ် ဂူညိတဲ ကလေင်စံရ။ ပွဲကာလမအာမကျင်ဂ် သွိုင်စိပ်ထပ် ဒေဉ်ယုအာကိုဒေဝတ်တံဗပင်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၀။ ဒု-၃၄၁။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ရွှေဟသံမျိုး၌ဖြစ်၍ စိတ္တကုန်တောင်ဝယ် ရွှေဂူ၌နေလျက် ဟိမဝန္တာဝယ် ဇာတဿရအိုင်၌ အလိုလိုဖြစ်သော သလေးကိုစား၍ သွားလာ၏။ ထိုဘုရားလောင်း၏ သွားလာရာခရီး၌ ပေါက်ပင်ကြီးသည်ရှိ၏။ ထိုဘုရားလောင်းသည် ပေါက်ပင်ကြီး၌ နား၍သွား၏။ လာသော်လည်း ပေါက်ပင်ကြီး၌ နား၍လာ၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအား ထိုပေါက်ပင်၌ ရုက္ခစိုးနတ်နှင့် အကျွမ်းဝင်သည်ဖြစ်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၈၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ --- the Bodhisatta came to life as a golden gosling, and when he came to be a full-grown goose, he lived in a golden cave, in the Cittakuta mountain in the Himalaya region, and used to go constantly and eat the wild paddy that grew on a natural lake. On the way by which he **went to and fro** was a big Judas tree. Both in going and returning, he would always stop and rest there. So a friendship sprang up between him and the divinity that dwelt in that tree. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-137)
- “ယုံတွသို့၊ တွသို့လေဝ် ဇ္ဇေင်လျှိုင်သြင်ရောင်။ ကဒွင်တပွဲဗျေင် သိက်ပတွသို့ကေတ်ကန် ဂံရောအံ” (ကျွန်ုပ်တို့သွာန်။) “ယုံဒေံဗြ၊ နဥပယိယံစလီစလးအဲတဲ အဲမဂံရောင်မွေံ၊ မွေံစရ” ကျွန်ုပ်တို့ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၀။ ဒု-၄၆၂။ အစွေံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “သခင်မြေခွေး၊ သင်သည်လည်း ကုန်းကြည်း၌ ကျက်စား၏။ ရေ၌နေသောငါးကို အဘယ်သို့ယူ၍ ရခဲ့သနည်း” ဟု မြေခွေးမသည် မေး၏။ “ရှင်မ၊ ငါ၏အစွမ်းအစအလိမ္မာဖြင့် ရခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ရှင်မ၊ စားလော့” ဟု မြေခွေးဖိုသည်ဆို၏။ (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “How being of the

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒျင်အမေရိကာန်)

land, have you from water caught a fish? How did you do the feat, my lord? pray answer to my wish.” The jackal, explaining the means to her, spoke the next stanza: “By strife it is their weakness comes, by strife their means decay: By strife the otters lost their prize: Mayavi, eat the prey.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-207)

- နွဲ့ပွဲကာလမွဲတွဲ သိုင်နက်မွဲဂှ် ပရုပ်ဖြုံဇာတ်တဲ တိုန်ဇေင်ဇုဲၤအဟာရ ပွဲဌာန်မွဲဟ်ဝံရ။ ကောန်ဇုတ်တံညာတ်တဲ “ယွံမွဲးတံ၊ ဖြုံဇာတ်မွဲ ဇုင်ဂစိုတ်ကွဲၤဇေၣ်ရ” ဂးတဲ ဇေၣ်ဗိုတ်ကွဟ်ကမွေဝ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၆။ ဒု-၄၀၅။ အစွေံ။) ဗတ်ဗွာ/ တစ်နေ့သောအခါ တစ်ခုသောနဂါးမင်းသည် နဂါးပြည်မှတက်၍ မြေဟောက်အသွင်ကို ဖန်ဆင်း၍ လူ့ရုပ်ဌာနေ၍ အစာရှာလျက်သွား၏။ ကလေးတို့သည် နဂါးမင်းကိုမြင်၍ “အချင်းတို့၊ ဤကားမြေဟောက်တည်း၊ ရိုက်သတ်ပစ်ကြကုန်” ဟုဆို၍ ပစ်ခတ်ကုန်၍ ဆူညံလျက်နေ၏။ (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The naga king, they say, left the naga world and **ranged the earth seeking food**. The village boys seeing him said, “This is a snake,” and struck him with clods and other things. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-174/175)
- တမ္မာတံဂှ် ဇေၣ်ရပ်ဇာဇေၣ်ရ။ သတ်ကြုက်ဂှ် ဂင်ဒိုင်ပွဲဇာဇေၣ်ရ။ ဇေၣ်ဂွံတဲ ဇေၣ်ကေတ်ဏာကို သိုင်ရ။ “မူသတ်ဝံမွဲ တွာနင်ဝံ ဟံတိအံ” ဇေၣ်ဂးတဲ ဇေၣ်ကွဲၤကိုသိုင်ရ။ သိုင်ကိုကော်လှေဇေၣ်ဇြိုမိတံဂှ်တဲ ထွဲးကိုလှေရ။ လှေညာတ်တဲ “သတ်ကြုက်ကောတ်ဂင်တေံရောင်အံ” လှေဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၇။ ဒု-၄၉၆/၄၉၇။ အစွေံ။) (လှေဂဇေၣ်ဇြိုမိ = (န) တောလိုက်မုဆိုး။/ ဂဇေၣ်ဇြိုမိ = (ကြိ) မုဆိုးတောလှည့်သည်။)
- နွဲ့ပွဲကာလမွဲတွဲ ကောန်လှမွဲဂှ် ဇေၣ်မဂဇေၣ်တပွဲဇြိုပိဂှ်တဲ သိုင်မြိတ်ထပ်မကျွန်ဒိုင် လျှူကွဲၤပိတံဂှ် ဇေၣ်ညာတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၆။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ တယောက်သောမုဆိုးသည် တော၌လှည့်လည်သည်ရှိသော် တောင်ထိပ်၌နေသော ထိုရွှေဥဒေါင်းကိုမြင်၍၊ ---။ (၅၅၀။ ၈တု-၃၀၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ But one day a hunter who **lived** in the forest caught sight of him (the Peacock) as he sat on the hill-top, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-211)
- အိုသိုပစ္စေဂဗုတ်ပန်ဂှ် ပွဲပယံမဂဇေၣ်ပိဏ္ဍပါတ်ဂှ် စွတ်ကေတ်တဲ တိတ်ကျင်နူဂိုဟ်တံနန္ဒမူလပတ္တာရဂှ်တဲ ပွဲလစအနတတ်ဂှ် စသ္မဇုတ်ဇဗြတဲ ရှင်သုဇာထွဗဗေင်တဲ ကလာင်ကျင်ဇေၣ်ပိဏ္ဍပါတ် အာစိုပ်တရင်သို့ဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၈။ ဒု-၅၀၄။ အစွေံ။) (ဂဇေၣ်ပိဏ္ဍပါတ် = ဆွမ်းခံကြွသည်။ ဆွမ်းခံလှည့်လည်သည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then one day those four paccekabuddhas, considering that it was time for their **rounds**, left the Nandamula cave, having cleansed their teeth by chewing betel in the lake Anotatta, ---- they took the bowl and robe, and by magic flying in the air, (arrived at the door of the Bodhisatta.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-230)

- အာစိပ်ဒတဲကွတ်တဲ သွတ်ဗွဲပိဂ် ပ္ဍိအွာတဲ စကွင်ရ။ ခေတံဇေဇင်ဇီရးဒူးဗိုတ်တဲ သိုညးပိဂ် ဇေဇင်အာဇရေင်ဍုင်ဗာရာဏသီရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၅။ ဒု-၆၈၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသုံး ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် သင်ပြီးသောအတတ် ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဆရာကိုပန်ကြား၍ ဆရာအထံမှ ထွက်ခဲ့သည်ရှိသော် “ဇနပုဒ်သိုလှည့်လည့်ခြင်းကို လှည့်လည့်ကုန်အံ့” ဟု အစဉ်သဖြင့်လာကြ၍ ဗာရာဏသီသို့ရောက်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၆၄၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ When their education was finished, they took leave of their teacher, and left him, with intent to learn the customs of the country folk; and **travelling on and on**, in time they came to Benares, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-24)
- ကွးတီတံဂ် ဝံမိင်ဝေတဂ်ပါင်ကျပ်တြဲတဲ ပလိုက္ခေသရဏ ပွဲတီတေတဲ ဂိုင်ကေတ်သရဏဂမန ပိ ပွဲဇရေင်ကျပ်တြဲရ။ ပွဲကာလကျပ်တြဲ မအာဂဇေဇင်ဇီရိတ်ဂ် ဂိုင်ကေတ်သရဏ ပွဲတီတံပွန် ရ။ ကျပ်တြဲစိပ်နူဂဇေဇင်ဇီရိတ်ဂ်တဲ ဒဒ်ဂ် အနာထပိဏ္ဍိကသေဠိ လောဝ်ပ္ဍိကျပ်တြဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၁။ ပ-၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုငါးရာကုန်သော တိတ္ထိတို့၏တပည့်တို့သည် ဘုရား ဟောတော်မူသော တရားတော်ကို နာရကုန်၍ ကြည်ညိုသောစိတ် ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍။ ---။ သာသနာတော်မှ အပဖြစ်ကုန်သော တိတ္ထိတို့၏သရဏဂုံကို ဖျက်ကုန်၍ မြတ်စွာဘု ရားကို ကိုးကွယ်ခြင်းသရဏဂုံကို ယူကုန်၏။ ---- ထိုအခါ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ဒေသဇာရီကြွချီတော်မူသည်ရှိသော် ထိုငါးရာကုန်သော တိတ္ထိတို့၏တပည့်တို့သည် ယူအပ် ပြီးသော သရဏဂုံကိုဖျက်၍ တဘန်သာသနာတော်မှ အပဖြစ်ကုန်သော တိတ္ထိတို့၏သရဏ ဂုံကိုသာလျှင် ယူကြကုန်၍ မူလရင်း၌ တည်သည့်အဖြစ်ကို ဘုန်းတော်ကြီးသော ဘုရား သဗ္ဗညုအား ကြားလျှောက်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃/၄။ ညောင်ကန်။) (ဂဇေဇင်စရိတ်၊ ဂဇေဇင်ဒေ သစရိတ် = ဒေသဇာရီကြွချီသည်၊ ခရီးလှည့်လည်သည်။)
- နွံပွဲကာလမဲ့တဲ ပစ္စေဂဗုတ်မဲ့ တိတ်ကျင်နူဂိုဟ်တုံနန္ဒမူလတေတဲ ဇေဇင်ဇီရိတ် ကျင်စိပ်ဍုင်ဗာ ရာဏသီတဲ အာဒိဒိုင်ပွဲဥဒျာန်ဂ်ရ။ ပွဲတဲယးဂ် လုပ်ပိဏ္ဍပါတ်ပွဲဍုင်။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၀။ ဒု-၅၅၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်ဦးသောပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည် နန္ဒမူလိုဏ်မှထွက်၍ ဒေသဇာရီကြွသွားသည်ရှိသော် ဗာရာဏသီပြည်သို့ရောက်၍ မင်း၏ဥယျာဉ်၌နေ၍ မြို့သို့ ဆွမ်းခံအံ့သောငှာ ဝင်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၁၆/၄၁၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ A certain paccekabuddha left the Nandamula cave **on a pilgrimage** for alms, and coming to Benares stayed in the park. Next day he went into the town to beg. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-263)

တင်သန္တီ။ ဝေါဟာရမန် ‘ဂဇေဇင်စရိတ်’/‘ဂဇေဇင်ဒေသစရိတ်’ ဝံ စပ်ကိုကျပ်တြဲမဲ့သွး စကာမာန်ဟံ့ သေင်၊ စပ်ကိုမိုတ်ခရ်ကိုလေဝ် စကာမာန်ဒိုင်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာခေတ်လှဟ်မွဲး ‘ခရီးလှည့်လည် သည်’/ ‘နယ်လှည့်သည်’ မဒ်ရ။ ဝါကျပယိုက်မဲ့မဲ့သွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရင်ညိ။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

- သွတ်ဓါဂ် ဇွော်မောင်အာ ပွဲသို့သိုက်ဂ်ရ။ ညးဓါဂ်ဒ်သဟဲ သျိုက်မှိုက်ရင်သွံ ဗွဲမလောန်ရ။ အယုက်ပင်စုံတြဲသွာံတဲ သိုညးဓါဂ် အာကတ်ချင်တက္ကသိုရ။ သဗ္ဗကွတ်အိုသိုက် ကတ်ဂံ တဲ “ကွတ်အိုသိုက် ပိုဂံတဲရ။ ပိုဇွေင်ဒေသဓရိတ်ညိ” ဂးတဲ ပွဲအစာတဲ ပွဲမပွဲကွန်နီဂိုတံက် ဇွေင်အာတဲ အာစိုပ်ချင်ဗာရာဏသီရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၈။ ၃-၃၇၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထို နှစ်ယောက်ကုန်သော မင်းသား, ပုရောဟိတ်သားတို့သည်လည်း မင်းအိမ်၌သာလျှင် ကြီး ကုန်၏။ ထိုနှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် အချင်းချင်းချစ်သော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ကုန်၏။ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်လတ်သော် ခပ်သိမ်းကုန်သော အတတ်တို့ကိုသင်၍ “ခပ်သိမ်းကုန်သော သမယအတတ်ပညာကိုလည်း သင်ကုန်အံ့။ ဒေသအကျင့်ကိုလည်း သိ ရကုန်အံ့” ဟု ရွာနိဂုံးအစရှိသည်တို့၌ လှည့်လည်ကုန်သည်ရှိသော် ဗာရာဏသီပြည်သို့ ရောက်၍၊ ---။ (၅၅၀။ တ-၁၂၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Both grew up in the king’s court dear friends together, and in the sixteenth year they went to Takkasila and learned all the arts. Then, meaning to acquire all practical usages and understand country observances, they **wandered** through towns, villages and all the land. So they reached Benares, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-156)
- ပွဲကာလဂ် ဂမိုဗြဲဂ် ညာတ်ရုပ်သင်ကျပ်ညီ တလးစရဲဂ်ကျပ်ဂမ္ပိုင် မှုံအရံင်အံင်သူလျး မကလိ ကွေ့ရုပ်မ္ပိတ်ဒေဝတဂမ္ပိုင် မဂေါင်လောန်နူရုပ်မ္ပိတ်ဒေဝတဂ်တဲ သာ်ဂံဂမိုဗြဲဂ်ချပ်ရ။ “အဲဇ ဇွေင်ဘသံင်သာ ပွဲဘဝအတိက်တမ္ဘာတေံဂ် ဂကောံတြုံမပတွစရဲရုပ်မပြွံဂ် အဲဂံကောန် ခိုတ်ရိုင်တဲ ဝံဒံင်မ္ပဲဂကောံကိုဟာ” (ချပ်တဲ) ပွဲချိုန်ခဏဂ် ဂမိုဗြဲဂ် ဝံဇာတိသရညာန်တဲ ငြင် တီဘဝဇကုအတိက်တေံရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၁၄။ ၈-၁၇၇/၁၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ တန်ဆာဆင်အပ်သော တရားဟောပလ္လင်၌နေ၍ တရားဟောတော်မူသော သဗ္ဗညုမြတ်စွာ ဘုရား၏ အတိုင်းအရှည်မရှိသော ဘုန်းတော်ပါရမီတော်ကြောင့်ဖြစ်သော မြတ်သောအဆင်း တော်၏ ပြည့်စုံခြင်းနှင့်ယှဉ်သော ကိုယ်တော်ကိုကြည့်၍ “သံသရာ၌ ကျင်လည်ရသောငါ သည် ဤယောကျ်ားမြတ်၏မယား ဖြစ်ဘူး၏လော” ဟုကြံ၏။ ထိုသို့ကြံသောခဏ၌လျှင် ထိုရဟန်းမိန်းမငယ်အား ဇာတိဿရဉာဏ်သည် ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၅၁/၆၅၂။ ညောင် ကန်။) (ဂဇွေင်ဘသံင်သာ = သံသရာ၌ကျင်လည်သည်) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---, as he (the Buddha) sat preaching from a magnificent throne, and observing his person to be endued with extreme beauty of form arising from the power of illimitable merit, she thought, “I wonder whether in a former existence those I once ministered to were the man’s wives.” Then at that very moment the recollection of former existence came back to her. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-20)

ဂဇေင် — (နာမ်) ကျင်လည်ရာ။ ကျက်စားရာ။ သွားနေကျနေရာ။

feeding-ground, habitat, a place one goes frequently

- “ယုံမအံက်၊ နူပြိုင်မသက္ကမ္မိဟ်ဝံက် ကွာန်မဒ်ဂဇေင်မိဟ်တေက် တွဟ်နသွဒတ်က် အဲသ္မာစိုပ် တဲ မူရ်ဟိုတ်ပွမွဲမွဲ အဲမဂပ်ဂပ်ပွဲညါရော။ တြံတအ်ဂမ္တိုင်က် ပသ်မဂပ်ဂပ်ဒေတ်ရော၊ ပသ်မဂပ်ဂပ်ပွဲရော မအံက်အဲဟိုက်အဲညါ” သာ်ဝံက်သိဇောတ်က် (သွာန်တလ္လသိဇောတ်က်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၃၄၈။ ဒု-၂၈၀။ အစွောံ။) (ဂဇေင်မိဟ် = လူတို့၏ကျက်စားရာ နေထိုင်ရာ။) ပွဲမူအေင်လိက်/ “This doubt, my father, solve for me, I pray; If to some village from this wood I stray, Men of what school of morals, or what sect Shall I most wisely for my friends affect?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-98)
- ဗောဓိသတ်(ဂစံဖရပ်) ညာတ်ခွင်မပဝ်ဗက်အာက်တဲ သွာန်တိုန်ရ။ “ယုံခွင်၊ ဂဇေင်မိဟ်ဝဲစ တွဟ်ရောင်။ ဂဇေင်မိဟ်တံ တွဟ်ရောင်။ မူပမဗက်ကျင်အဲရော” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၄။ ဒု-၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းခို၏ အစာရှာအံ့သောငှာ တောသို့ သွားသောကာလ၌ (ကျီးသည်)နောက်မှလိုက်၏။ ထိုအခါ ကျီးကို ဘုရားလောင်းသည် “အချင်းကျီး၊ ငါတို့သည်ကား တပါးသောအစာကို စားကုန်၏။ သင်သည်ကား တပါးသောအစာကို စား၏။ အဘယ့်ကြောင့်လိုက်သနည်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၇။ ညောင်ကန်။) (ဂဇေင်ပို = ငါတို့၏ကျက်စားရာ။/ ဂဇေင်မိဟ် = သင်တို့၏ကျက်စားရာ။) ပွဲမူအေင်လိက်/ When the Pigeon went out **to seek his day’s food**, behind him, following, following, came the Crow. “What do you want with me, Mr. Crow?” says the Pigeon. “You and I don’t **feed** alike.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-248)
- ဗောဓိသတ်ပို နှိစိင်ဇူ ပတပ္ပဒါစာစောလို့ ပဒတ်ပွဲပြိုင်ဟေမဝန်။ ပွဲဋ္ဌာန်ဂဇေင်မိဟ်ဂမ္တိုင်က် ဂစံတောတ်ဗြဲမွဲ ဒက်သွေ့ဗဒ်လပ်ကောန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၇။ ဒု-၃၀၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဆင်မျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် ကြည်ညိုဖွယ်ရှိ၏။ ကြီးသောကိုယ်ရှိ၏။ ဆင်ရစ်သောင်းခြံရံလျက် ဆင်မင်းဖြစ်၍ ဟိမဝန္တာ၌နေ၏။ ထိုအခါ တစ်ခုသောနှုတ်ငှက်မသည် **ဆင်တို့၏သွားလာရာအရပ်၌** အဥတို့ကိုထား၏။ အဥတို့သည် ရင့်ကုန်လတ်သော် ငှက်ငယ်တို့သည် ပေါက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The Bodhisatta came to life as a young elephant, and growing up a fine comely beast, he became the leader of the herd, with a following of eighty thousand elephants, and dwelt in the Himalaya. At that time a quail laid her eggs in the **feeding-ground** of the elephants. When the eggs were ready to be hatched, the young birds broke the shells and came out. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-115) (ဋ္ဌာန်ဂဇေင်မိဟ် = ဆင်တို့၏သွားလာရာအရပ်၊ ကျက်စားရာအရပ် = the feeding-ground of the elephants)

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံကောန်၊ ခွေင်္ဂိတုတ်ဝှံ့ဂှ် ဆဝံ့တုဲ မဒးကလေင်စှ်ရောင်ကောန်” မဂ်ဂး။ “ဝံ့ရမ အံက်” တုတ်သုပတ္တဂှ် ဂးကိုမရ။ နွဲပွဲကာလမွဲတုဲ ဗြဲလေဝ်ဂူ ကောံတုတ်ဂမ္တိုင် သုပတ္တ တုတ်ဂှ် ပဝ်တိုန်အာတုဲ ညုတ်တိမွဲဗွင်ခံက်ဂှ်တုဲ တုတ်ဂမ္တိုင်ဟိုရ။ “ယုံကောန်တု၊ ခွေင်္ဂိ သွိုင်မတုအဲ ဆဝံ့ရ။ ကလေင်ရ” တုတ်ဂမ္တိုင်ဂး။ “ယုံမွဲတံ၊ သွိုင်မအဲဒြဟတ်အစောံ ချိုန် အာတုဲရ။ အဲအယောမထတ်စောံရောင်။ လောန်နူခွေင်္ဂိသွိုင်မအဲ အဲဂှင်တိုန်ရ” သုပတ္တဂး တုဲ ထောံကွံပွါဂမ္တိုင်တုဲ ဂရှင်တိုန်အာ လတူအကာသတုဲ ဒးကျာဝေရံင်ဗရာတ် ဇုတ်ကြ ကောတ် နှိအာခနှိက်ခပိုတုဲ ဒးပကာဂစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၂၇။ ဒု-၅၈၉။ အစောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ ထိုအခါ သုပတ္တလင်းတကို အဖသည် “အမောင်၊ ဤမည်သောအရပ်ကိုလွန်၍ မသွား အပ်” ဟုဆုံးမ၏။ ထိုသုပတ္တလင်းတသည်လည်း “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံပြီး၍လည်း တစ် နေ့သ၌ မိုးရွာပြီးသည်ရှိသော် လင်းတတို့နှင့်တကွပျံ၍ ကြွင်းသောလင်းတတို့ကိုထား၍ အ လွန်မြင့်သောအရပ်သို့ ပျံသွား၍ ဝေရမ္မလေဦးသို့ရောက်၍ မှုန်မှုန်ညက်ညက်ကြေ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၈၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ And owing to his strength he used to fly to a very great distance. So his father admonished him and said, “My son, you must not go beyond such and such a point.” He said, “Very good,” but one day when it rained, he flew up with the other vultures, and leaving the rest behind, and going beyond the prescribed limit, he came within the range of the Veramba wind, and was blown into atoms. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-288)

(((((((((((((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))))))))))))))))))

ဂဇှ်/ဂဇေဟ်

ဝေါဟာရ “ဂဇှ်/ဂဇေဟ်” ဝံ့ နှိပိုဒ်နာမ်မွဲရ။ ဗွဲမဂ္ဂိုင်ဟေင် ဗွပ်ကို ‘န’/‘နကို’ တုဲ ဒက်ခွဲကောတ် ကြိုယာဝိသေသနတုဲ ချူစကာတ် ‘နဂဇှ်’/‘နကိုဂဇှ်’ ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်အင်္ဂလိက်အွာဟာလီဒေဂှ် ဝေါဟာရ ‘ဂဇှ်’ ဝံ့ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် n. care, zeal, thoroughness တုဲ ‘နဂဇှ်’ ဝံ့ပွန် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် adv. zealously ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗွာအွာထောန်သိုင်ဂှ် ဝေါဟာရ ‘ဂဇှ်’ ဝံ့ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် “စိတ်အားထက်သန်ခြင်း” ရ။ ဂလာန်ဝါကျဥပမာ “ကတ်လိက်နဂဇှ်” ဂှ် ညးဂးလပ် “စိတ်အားထက်သန်ခြင်းဖြင့် စာသင်ကြားသည်” ရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘နဂဇှ်’/‘နကိုဂဇှ်’ ဝံ့ မွဲလအာအဓိပ္ပါယ်ဗတ်မန် ‘နကိုဂရူကာ’၊ ‘နကိုအ ရှေ့သှေ့’၊ ‘သိုစိုတ်သိုစရိတ်’ သင်ဝံ့မဒ်တုဲ၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဂရူတစိုက်’/ ‘အလေးထားလျက်’/ ‘ရို သေစွာ’/ ‘စိတ်အားထက်သန်စွာ’ မဒ်ရ။ ဗတ်အင်္ဂလိက်တုန် “with care”, “with respect”,

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချိုင်အမေရိကာန်)

“carefully”, “zealously” မဒ်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္ဘိုင် အဲမတ္တိတ်ရင်တွင်နှင့် နူလိက်သုတ်ဇာတ်မ သုန်ကွဲမသုန်စော်ကံ အတိုင်မထွေးလဝ်ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရင်ညိ။

- ဗောဓိသတ်ဒ်ဒကောတ်။ ပွဲကာလဂ် ဣသိမ္မဲ ဝံအဘိညာန်မသုန် နိသဲကိုပစ္စန္ဓရးမ္မဲတဲ ပဒတ် ရ။ (ညး)ကွာန်တံဂ် ဥပကာနကီုဂဇနီဟောင်။ ပွဲတဏအံမ္မဲ မတ်ပွဲမုက်စင်ကြံဣသိဂ် ဗောဓိ သတ်ဒ်ဒတဲ မ္မဲမ္မဲတဲ ပိပိဝါ အာသီကီုဣသိဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၃၈။ ပ-၃၉၀။ အစောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဖွတ်အမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေကိုယူ၏။ ထိုအခါ တဦးသော ငါးပါးသော အဘိညာဉ်ရှိသော ခြိုးခြံသောအကျင့်ရှိသော ရသေ့သည် တစ်ခုသောပစ္စန္ဓရစ်ရွာကို အမှီပြု၍ တောအရပ်၌ သစ်ရွက်မိုးသောကျောင်း၌ နေ၏။ ရွာ၌နေသောလူတို့သည် ရသေ့ကို ချီသေဇ္ဇာ လုပ်ကျွေးကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုရသေ့၏စင်ကြံဦး၌ တခုသောတောင်ပို၌ နေ၏။ (နေ့စဉ်သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ရသေ့အား ဆည်းကပ်၏။) (၅၅၀။ ပ-၅၇၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta was born a lizard; and in a hut hard by a village on the borders there lived a rigid ascetic who had attained the Five Knowledges, and was treated **with great respect** by the villagers. In an ant-hill at the end of the walk where the recluse paced up and down, dwelt the Bodhisatta, and twice or thrice each day he would go to the recluse and hear words of edification and holiness. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-297)

- “ယွံဣသိ၊ သွာဝံကို ခုတ်ကြိုင်ကို ကွေင်လအက်ဇိုင်ကို ဝတ္ထုအိုသိုမဖ်သတ် လျှိုန်ဟောင် ပို ခိုက်ကိုဒါန်ရ။ သတ်သတ် ပွဲဂကူပို မဒ်ဒြပ်ဇုဇုလပိုရောင်။ ညာတ်ခမိတဲ ညင်ရမိကိုမကျင် စိုပ်ကို နဂဇနီဟောင် ပိုခိုက်ကောန်စိုတ်တရအံ။ ဂ်သတ်သတ် န်ပွဲဂကူပို မဒ်ဒြပ်ဇုဇုလပိုရ။ လျှိုန်ဟောင်ပိုဒေတ်တရ။” (၅၅၀။ ၉-၃၃၇။ ဒု-၂၅၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မြတ်သောအ ကျင့်ကို ကျင့်သောရင်ရသေ့၊ အကျွန်ုပ်တို့သည် နေရာ၊ ခြေဆေးရေး၊ ခြေနယ်ဆီ၊ ဤအလုံး စုံကို အလွန်လှူကုန်၏။ ဤအလေ့သည် အကျွန်ုပ်တို့၏အမျိုး၌ အခါခပ်သိမ်း အဘအဘိုး တို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော အလေ့တည်း။ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သောအရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ် တို့သည် မြတ်သောမိဘကဲ့သို့ ရဟန်းပုဏ္ဏားကို ချီသေဇ္ဇာ လုပ်ကျွေးကုန်၏။ ဤအလေ့ သည် အကျွန်ုပ်တို့၏အမျိုး၌ အခါခပ်သိမ်း အဘအဘိုးတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော အလေ့တည်း။” (၅၅၀။ ဒု-၇၃၁/၇၃၂။ ညောင်ကန်။)

- ခမိဗျုဂ်တုန် ခမိကွေံကောန်ဇုာ်မ္မဲရ။ သာမဏီဂ် ကောန်စိုတ်ဥပကာခမိဗျုဂ် နဂဇနီဂဇဇော် ဟောင်ရ။ နွံပွဲကာလမ္မဲတဲ သာမဏီဂ်ယဲတဲ ပကွေံကာဂစိုတ်ရ။ ဟိုတ်နူသာမဏီဂ် ပကွေံ ကာဂစိုတ်တဲ ထေရ်ဗျုဂ် ကျွံဒ်ယဲပူမဟ်ရ။ နယွာ်မဇော်ဂ် ထေရ်ဗျုဂ်ဂတေဝ်ယာံတဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၂။ ဒု-၃၄၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်းကြီးသည် တစ်ယောက်သောသူ ငယ်ကို သာမဏေပြုသတတ်။ သာမဏေသည် ထိုရဟန်းကြီးကို ချီသေဇ္ဇာလုပ်ကျွေး၍ နောက်အဖို့၌ မချမ်းသာသဖြင့် သေ၏။ သာမဏေသေလွန်လတ်သော် ရဟန်းကြီးသည်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

သောကဋ္ဌိတည်သည်ဖြစ်၍ သည်းစွာသောအသံဖြင့် ငိုကြွေးလျက် လှည့်လည်၏။ (၅၅၀။ တ-၉၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ This story the Master, whilst dwelling at Jetavana, told about a certain elder. It is said that he admitted a youth to orders, and that this novice, after ministering to him **zealously**, by and bye fell sick and died. The old man overcome with grief at the youth's death went about loudly lamenting. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-140)

- မိမင်ဗွာဲတုန် ညင်ဂွပ်စိုတ်ဇကု သွတ်ဗြဲမွဲ မွဲဇာတိဂကူမတုပ်ဂံ အာဒုင်နင်တုဲ ဝိန်ကိုမင်ဗွာဲရ။ မင်ဗွာဲပံ့စှော်စးပါင်မိတုဲ ဒ်အာမွဲသင်ဝါသ ကောံသွတ်ဗြဲဂံရ။ ကာလဂံ သာံဝံသွတ်ဗြဲဂံချပ်။ “နလ္လိပရာမဇ္ဇော် အဲကျောန်စိုတ်ကိုမိတ္တသ္မိအဲဂံတုဲ တ္တသ္မိအဲဂံ မဝံသ္မိက်အဲရောင်” ခေံချပ်တုဲ ခေံကျောန်စိုတ်ကောံခါသီဗြဲခေံဂံ နဂဇေဟ်ရ။ တြံဂံညာတ်တုဲ “ဗြဲအဲဝံ ခေံဥပကာမိအဲ နဂဇေဟ်ရောင်” ဂးတုဲ ပတ္တိနဂံ ဒွဲကလိဝံစွမိပ်ဩဝံဂံ ကိုဗြဲဂံဟာပ်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၁၇။ ဒု-၅၄၁/၅၄၂။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ (အမိသည်) အမျိုးတူဖြစ်သော သတို့သမီးကိုဆောင်၏။ ထိုသတို့သားသည် အမိကိုလုပ်ကျွေး၍ ထိုအမျိုးသမီးနှင့်တကွနေ၏။ ထိုအမျိုးသမီးသည်လည်း “ငါ၏လင်သည် ကြီးစွာသောအားထုတ်ခြင်းဖြင့် အမိကိုလုပ်ကျွေး၏။ ငါသည်လည်း လင်၏အမိကို လုပ်ကျွေးအံ့။ ဤသို့လုပ်ကျွေးသော် ငါ့ကို လင်သည်ချစ်လတ္တံ့” ဟုကြံ၍ လင်၏အမိကို ချီသေဇွာလုပ်ကျွေး၏။ ထိုသီတင်းသည်သည် “ဤမိန်မကား ငါ၏အမိကို ချီသေဇွာလုပ်ကျွေး၏” ဟု ထိုကာလမှစ၍ ရတိုင်းရတိုင်းကုန်သော ကောင်းသောခဲဖွယ် အစရှိသည်တို့ကို မယားအားသာလျှင် ပေး၏။ (၅၅၀။ တ-၃၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ --- she (the mother) brought him a maid of a suitable family. He married and lived with her, because he would not oppose his mother. She (the wife) observed the great attention with which her husband waited on his mother, and desirous of imitating it she too waited on her **with care**. Noticing his wife's devotion, he gave her thenceforth all the pleasant food he could get. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-253)

- “ဗမ္မးမတ္တဂုန်အဲဝံ နဂဇေဟ် သိုလမောင်ဒဒိုက်ဟောင် မကျောန်စိုတ်မြိမြန်ဇော်ပုပ်လင်အဲ။ အလုံဂတာဇမ္မုဒိပ်လေဝ် ဂွဲသ္မာင်မပတ္တအစောံမယိုက်သဝိုင် တွာအဲပံ့မွဲရ။ အဲထွေးဗဗိုအစောံတုဲ ဂျဟ်ယာဂုပင်စွ ဖျင်ဗစမြိမြန်လင်အဲဂံ အဲမတန်ခွေပ်ရော် ကုဗမ္မးတ္တဂုန်အဲရ” (ဗောဓိသတ် ဂွဲနန္ဒဝိသာလဂံချပ်။) (၅၅၀။ ဇ-၂၈။ ပ-၈၈။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ “ဤပုဏ္ဏားသည် ငြိငြင်သဖြင့် ငါ့ကို လုပ်ကျွေး၏။ အလုံးစုံသောဇမ္မုဒိပ်၌ ငါနှင့်တကွ ထပ်တူမျှသော တပါးသော နွားမည်သည် မရှိ။ ငါသည် မိမိ၏အားကိုပြု၍ ပုဏ္ဏားအား မွေးကျေးဇူးကို ဆပ်ရမှုကား ကောင်း၏” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၃၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ When the Bodhisatta (the bull) grew up, he thought thus to himself, “I have been brought up by this brahmin with great pains, and all India cannot show the bull which can draw what I can. How if I were to repay the brahmin the cost of my nurture by making proof of my strength?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-71) (ဝေါဟာရမန် ‘နဂဇေဟ်’ ပဲ့ဒွဲဝံ ပဲ့မှုဗွာကို ပဲ့မှုအေဂံလိက်ကို

ဟုံမွဲပြာကတ်ရ။ ဆဝေါဟာရမန် ‘သိုလမောင်ဒဒိုက်’ ဝံဟောင် နက်မူဗာကို နက်မူအေဂံ လိက်ကို ဣဗ္ဗင်ဝေါဟာရမန်ရ။/ သိုလမောင်ဒဒိုက် = ငြိငြင်သဖြင့် = with great pains)

- “ဩပုဂ္ဂိုလ်မဲ့ ခေမတိတ်ဂုန်ညး၊ ခေမတိတ်ဂုန်ညးတဲ ခေမခွေပ်ပလန်ဂုန်ညး ခေမဒ်မိတ်ထမိုက် ခေမဒ်မိတ်မဗိုန်ရောင်။ ဩတုပညာသတ်ဂ် ယဝ်ရမိတ်ဇကုမဒိုက်အာမွဲး နက်ဂဇိုဟောင် ဝံ ကျောန်စိုတ်ကံရ။ တုပညာမဖ်သတ်ဂ် ပုဂ္ဂိုသပွရိုဟောင် ဂပ်ဂပ်သူးရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၃၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗာ/ “သိကြားမင်း၊ အကြင်သူသည် သူ့ကျေးဇူးကို သိလေ့ရှိ၏။ သိသည်အားလျော်စွာ သူ့ကျေးဇူးကို ဆပ်လေ့ရှိ၏။ မြဲမြံတည်ကြည်၏။ အဆွေခင်ပွန်း ကောင်းသည်ဖြစ်၏။ မြဲမြံသော အဆွေခင်ပွန်းကောင်းသည်လည်း ဖြစ်၏။ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော အဆွေခင်ပွန်း၏အမှုကို ရှိသေခွာပြု၏။ ထိုသို့သဘောရှိသောသူကို သူတော် ကောင်းဟူ၍ ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့သည် ဆိုတော်မူကုန်၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Who grateful is for kindness once received, And sorrow’s need has **carefully** relieved, Has proved himself a good and steadfast friend – Him all men as a pious soul commend. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-77)

- “ယုံနန္ဒ၊ မိကိုမစါဝံဂ် မဒ်ဗြိုကောန်ရောင်။ မဒ်အွာကောန်ရောင်။ ညးမထိုက်ဒင်ပူဇ်သကာ ကောန်ရောင်။ ညးမပဗြဟာန်သိုန်ပဲ့ကောန်ရောင်။ ဩကောန်မဲ့ မဝံမြဲမြန်ဥပကာမိမ မကို ပင် မဒင်ဒင် မကိုယာတ် မကိုဂရောင်လတက် မကြိုင်မိမ မပေါန်ပတ် ကျောန်စိုတ်မိမ သတ်ဂ် ကောန်ဂ် သတြုဒြိုဟ်ဟုံမာန်တဲ အယုက်မဝံဂ်ရောင်။ ဩကောန်မဲ့ မဝံကျောန်စိုတ် ကံမိမ နက်ဂဇိုဟောင် မကျောန်စိုတ်ကျွဲဗဒ်ဒြပ်ဂ် မဝံပတုဒြပ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၅၃၂။ ၉-၂၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗာ/ “နန္ဒ၊ မိဘနှစ်ပါးမည်သည် သားသမီး၏ဗြဟ္မာမည်၏။ သား သမီး၏ဆရာလည်းမည်၏။ သားသမီး၏ပူဇော်ခြင်းကိုလည်း ခံယူထိုက်၏။ သားသမီး၌ ချစ် ခြင်းမေတ္တာထားရှိ၏။ အကြင်သားသမီးသည် မိဘတို့ကို ထမင်းပေးခြင်း ရေကမ်းခြင်း ဝတ်စားတန်ဆာပေးခြင်း ခြေဆေးခြင်း နှိပ်နယ်ပေးခြင်း ဤကဲ့သို့ ကျွေးမွေးပြုစုလုပ်ကိုင် ပေးသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုသားသမီးကို ရန်သူသည်မနှိပ်စက်နိုင်၍ အသက်ရှည်ရ၏။ မိဘတို့ ကို ရိုသေစွာလုပ်ကိုင်ပေးသော အကြင်သားသမီးသည် ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၍ ထိုဥစ္စာသည်လည်း တည်မြဲ၏။” (သုတေသီ)

- “ယုံဂမိုတံ၊ အဲမပွဲကျင်ပါရမိဝံ တွဟ်နသုတ်ကျေ ခပ်သလော်ညးတဲ သဗ္ဗညုတညာန် အဲက လိဝံရောင်ဂမိုတံ။ တလအဲတံ ညံင်ဒြထဝ်မဂိုင်လဝ် ကျေင်အယိုင်ဇာဒိသိုင်ကို နဂဇေဟော်ဟောင် ထံင်ကတောင် ကလင်ပင်မိင်ရ” ဂးတဲ ပဲ့ဝံင်ဒဗ္ဗတလုင်ကျေ ရ်မပူးဒေါဝ်ဂိတုမပင်ကို ဟိုတ်အတိက်မဗ္ဗန်ဒိုင်ဘဝအကြာဂ် ကျပ်တြဲသုပြာကတ်ကံရ။ (ဇာတ်တေမီ။ အစွောံ။) (န ဂဇေဟော် = နက်ဂရုကာ၊ နမသုဂရုကာ။) “ရဟန်းတို့၊ ငါဘုရားသည် ပါရမီဖြည့်တော်မူခဲ့

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သည်မှာ သူတစ်ပါးတို့၏ သံသယယုံမှားခြင်းကို ဖြတ်တောက်ပစ်ရန်အလို့ငှာ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို ရရှိတော်မူခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ သင်တို့သည် ခြင်္သေ့အဆီကို ရွှေရွက်ဖြင့်ခံယူသကဲ့ သို့ ဂရုစိုက်၍ ရိုသေစွာ နာကြကုန်လော့” ဟု အမှောင်ကိုခွင်း၍ အလင်းကိုဆောင်သော လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ ဘဝတစ်ပါးဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အတိတ်အကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရား ရှင်သည် အထင်အရှားပြုတော်မူ၏။ (သုတေသီ)

((((((((((((((((((())))))))))))))))))))

ဂဟိတ်

ဝေါဟာရ ‘ဂဟိတ်’ ဣအိတ် ချဲ့ကျင်နှုလိရော? ချဲ့ပွပ်တိတ်ကျင် နှုကိုဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’ ဝှံရောင် အဲညာတ်စေ့စိုတ်ရ။ ‘ခိုဟ်’ ဝှံ နှံကြိယာသုဒ္ဓတဲ ‘ဂဟိတ်’ ဝှံ နှံကြိယာကာရိတ် မှုံအိပ္ပယ် ‘ပ ခိုဟ်’ ရ။ ဝေါဟာရလှိုမအောန် မှုံကိုအခပ်(ခ)(ဖ)တအိတ် နှံဒန်ကြိယာသုဒ္ဓ ပွဲမပြင်ကွဲဒန်ကြိ ယာကာရိတ်ကို ကုရမ်သင်(ဟ)မှုံပွဲအခပ်ဝှံတအိတ် အနိုင်ပါထကးပွိတ်ကွဲတဲ ဗဒ်ကေတ်ကြိယာကာ ရိတ်အိုတ်ရ။ သာဓကတုန် - ဝေါဟာရ ‘ဖေက်’ မဒ်ကြိယာသုဒ္ဓကို ရမ်သင်(ဟ)မှုံပွဲအခပ်(ဖ)ဝှံကို ထကးပွိတ်ကွဲတဲ နှံကျင်ကြိယာကာရိတ် ‘ဗဟေက်’ ရ။ (ဥပမာ—စမြဗဟေက်။ ဘဗဟေက်။) ညင်သတ်ဣအိတ်ဟေင် ဝေါဟာရ ‘ခိုဟ်’ မဒ်ကြိယာသုဒ္ဓကို ရမ်သင်(ဟ)မှုံပွဲအခပ်(ခ)ဝှံကို အနိုင်ထ ကးပွိတ်ကွဲတဲ ပြင်နှံကျင်ကြိယာကာရိတ် ‘ဂဟိတ်’ ဝှံရ။ အခပ်(ဟ)ဒွဲဝှံ ဒးပွိတ်မှိတ်ရမ်သင် သှိုင် (ဝါ) ရမ်သင်ဗျန်ဃောသရ။ ပိုတီဗိုနဲချဲ့မပွပ်ပြင်လှဲကျင်လပ်ကို ပိုကျိဟ်အိပ္ပယ်ချဲ့ ဗွဲမ သွာရ။

ဝေါဟာရ ‘ဂဟိတ်’ ဝှံ နှံပိုဒ်ကြိယာမှုံ ပွဲအဘိခါန်မန်အေင်လိက်အွာဟာလီဒေက် ညးကိုလပ်အိပ္ပယ် to make, to erect ရ။ ပွဲအဘိခါန်မန်ဗွာအွာထောန်သိုင်ကို ညးကိုလပ်အိပ္ပယ် ‘ပြုပြင်စီရင်သည်’/ ‘ပြုပြင်ပြင်ဆင်သည်’ ရ။ အိပ္ပယ်အွာဟာလီဒေမကိုလပ်ကို အဲမိက်ဝှံထပ်ဗပေင်စုတ် to repair, to mend, to restore, to improve, to set right ရ။ ဗွဲအိပ္ပယ်ဘာသာဗွာမှုံ ‘ကောင်းမွန်စေရန် လုပ်သည်’၊ ‘ပြုပြင်သည်’၊ ‘ပြင်ဆင်သည်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအိပ္ပယ်မန် ‘ပခိုဟ်’၊ ‘ပလေဝ်’၊ ‘ပလေဝ်ပ ခိုဟ်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအိပ္ပယ် ‘ယိုက်သလင်ပွိန်ကိုအဆင်အလင်အဝိုအသီ’၊ ဗွဲအိပ္ပယ်ဗွာ ‘သူကောင်းပြု သည်’/ ‘ချီးမြှင့်မြှောက်စားသည်’၊ ဗွဲအိပ္ပယ်အေင်လိက် (of a king) to raise somebody to the rank of a noble လေဝ် စကာမာန်ကိုဟေင်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဥဒါဟိုရ်ဂမ္ဘိုင် အဲမပွိတ်ထွေးလပ် ဗွဲသွပ်ဝှံ လူတ်စီစတ်ရင်တဲ ဒွဲသွဲဝှံစကာတ်ဝေါဟာရ ‘ဂဟိတ်’ ဣအိတ် ညးမလူတ်တအိ ကြက် ဝှံတူးပွဲစိုတ်ရောင်။

နှဲသက်လောန် (နှာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ပစ္စေဂဗုတ်မွဲ မရနက်ကိုထပ်တွဲ တိတ်နုနိဂြောသေမာပတ် “လျှော်ကာလမဂဇွင်ပိဏ္ဍပါတ် တဲ့ တရင်သို့သေဋ္ဌိဟောင် မဂပ်ဂင်သ္ဗ္ဗာတ်ရ” ချပ်တဲ့ စသကခွဲကြင်ရတ်ဇေယျ ကွပ်ပါင်ပွဲမုက္ခ ဝါ ညှ်လွအနုတတ်တဲ့ ဒတ်ဒွင်လတူတူးတုံမနောသိလာ ဂဗုဗိတ်သပိုင် ဒက်ခါယဗန် ရှင်သွာ၊ ဗဗေင်တိကမ္မေတ်မက္ခိဒ်နက္ခိဓိ ထွကေတ်တဲ့ ကလာင်ကျင်လတူအာကာသရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀။ ပ-၁၂၇။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ တဆူသော ပစ္စေဂဗုဒ္ဓါသည် ခုနစ်ရက်လွန်သဖြင့် နိရောသေမာပတ်မှထ၍ ဆွမ်းခံအံ့သောငှာ အခါကိုမှတ်၍ “ယခုငါသည် ဗာရာဏသီသုဋ္ဌေး အိမ်တံခါးသို့ သွားခြင်းငှာသင့်၏” ဟု ကွမ်းရိုးဒန်ပူကိုစား၍ အနဝတတ်အိုင်၌ မျက်နှာ သစ်တော်မူ၍ ဆေးဒန်းမြင်းသီလာဖြင့်ပြီးသော ကျောက်ဖျာအပြင်၌ သင်းပိုင်ကိုဝတ်၍ လျှပ်စစ်နွယ်ကဲ့သို့သော ခါးပန်းကိုပန်းတော်မူ၍ သင်္ကန်းကိုရုံ၍ တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော မြေသ ပိတ်ကိုယူ၍ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွလာ၍။ ---။ (၅၅၀။ ပ-၁၉၈။ ညောင်ကန်။) (ဂ ဟိုဟ်သပိုင် = ပလေဝ်ဗိုက်သပိုင် = သင်းပိုင်ကိုပြင်ဝတ်သည်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ -----, a Pacceka Buddha rising from a seven days' trance of mystic ecstasy, and noticing that it was time to go his rounds, bethought him that it would be well to visit the Treasurer of Benares that morning. So he cleaned his teeth with a tooth-stick made from the betel-vine, washed his mouth with water from Lake Anotatta, put on his under-cloth as he stood on the tableland of Manosila, fastened on his girdle, donned his outer-cloth; and, equipped with a bowl which he called into being for the purpose, he passed through the air and arrived at the gate of the mansion -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-103/104)

- “ယုံနာဲပိုဏ္ဍသိ၊ မူရ်ပိုက်နာဲပိုသိုက်ဂံရောအံ” သိုင်အိန်ဂး။ “ယုံအိန်၊ ဌာန်ပန္နသာအဲဝံ ညေံဒ် ဒွင်ဂွင်စိင်ရောင်။ စိင်ကျင်တဲ့ ညေံပလိုပန္နသာအဲ ညေံကဏေအံစုတ်တဲ့ ဆအဲမွဲဒွင်အိက်စိင် မွဲးဂဗုဗိတ်ဒွင်ပန္နသာအဲဂံရ သိုင်အိန်” ဣသိဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၆။ ပ-၅၂၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားအား အဘယ်ဝတ္ထုဖြင့် အလိုတော်ရှိသနည်း” ဟုသိ ကြားမင်းသည်မေး၏။ “သိကြားမင်း၊ ငါ၏ကျောင်းသင်္ခမ်းသည် ဆင်တို့၏သွားရာလမ်း ဖြစ် နေ၏။ ဆင်တို့သည် လာလတ်ကုန်၍ ငါ၏ကျောင်းသင်္ခမ်းကို ဖျက်ဆီးကုန်၍ မစင်တို့ကို စွန့်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ငါသည် ဆင်ချေးကျုံးနေရခြင်း ကျောင်းသင်္ခမ်းပြင်နေရခြင်းတို့ဖြင့်သာ လျှင် အချိန်ကုန်နေရသည်” ဟုရသေ့သည် သိကြားမင်းအားဆို၏။ (သုတေသီ) ပွဲမုအေဂံ လိက်/ “How can I serve you, Sir?” (asked Sakka.) Now there was an elephant track by his hut, and the creatures annoyed him (the hermit). So he told Sakka that he was annoyed by elephants, and wanted them to be driven away. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-70)

- “ပွဲဌာန်တဏအံဝံ ကေတ်ရ” ဂးတဲ့ မွေံခံကြိုက်တွကောန်တံဂံ စွံလဝ်ဒေါဝ်၊ ကြိုက်ဇွော်ဗျူတံ ဂံ လဝ်မွဲးဂံညိ၊ ကြိုက်ဂုတ်တံဂံ လဝ်မွဲးညိ၊ ကြိုက်ဗ္ဗာဲဒွဲဝှော်ခိုဟ်ဂံ လဝ်မွဲး ကိုဗိုင်လဝ်ကြိုက် ဂမ္ဘိုင် လွချီ၊ ကြိုက်သွက်ဂံတဝ်စွေဟ်ဂံ ဒွဲဒွဲနီုဂံဖြဟတ် ဒွဲဝှော်ခိုဟ်တံဂံ ကြိုက်စွံမွဲစွံ စါ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

စော်မဲ့စွဲ ပိစော်မဲ့စွဲ ပဲ့ဋ္ဌာန်ခြုံမသတိသို့က်ကို ကိုဂဟိဗ်တဲ ပွယ်လင်ရ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၃။ ဒု-၇၄။ အစွောံ။) (ကိုဂဟိဗ် = ကိုပလေဝ်ပခိုဟ်လင်။ ကိုပလေဝ်ပခိုင်လင်။)

- “ယုံခမိတံ၊ တွောတ်ဖြ၊ ချ်၊ ရဲဒွင်၊ ဋှ သတ်ပန်ကို ခိုန်ခေံသွတ် ခိုန်ခေံချိန်ဒြဟတ်ကို ကာလခေံသွတ်သွန်တဲ သတြုဇ္ဇော် မွးချိတ်မာန်ဟောင်။ ဟိုတ်ကိုရ တွပညာတံ ဂဟိဗ်သုစ ရိုတ်ညိ။ လွဂလိုင်ဝီဝဲညိ။ စိင်ဇ္ဈာန် ဟိုတ်မာနသျှင် ခိုတ်ဟုံခိုတ် သတြုဒက်ဝဲတဲ မွးချိတ်ပဲ့ သွေံတဲသတြုရောင် ဟုံသေင်ဟာ။ ဟိုတ်ကိုရ ပွတ်မာန်ဖျပ်စိုတ် လွဂလိုင်ဝီဝဲညိ” ကျ် တြဲမွးရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၇။ ဒု-၃၀၇။ အစွောံ။) (ဂဟိဗ်သုစရိုတ် = ပခိုဟ်သုစရိုတ်။ ပလေဝ်သုစရိုတ်။ သှ်ပွဲလင်စိုတ်ခိုတ်စိုတ်ပြဲ။) ပဲ့မူဗာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “ရဟန်း တို့၊ ရန်မည်သည်ကို တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူနှင့်တကွ မပြုအပ်။ ဤသို့လျှင် အားနှင့် ပြည့်စုံသောဆင်ကို လေးခုကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ကုန်၍ အသက် ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေကုန်၏” ဟု ပြတော်မူအံ့သောမှာ --- “ရဟန်းတို့၊ ကျီးကိုလည်း ကောင်း၊ နံ့စုတ်ငှက်မကိုလည်းကောင်း၊ ဖားကိုလည်းကောင်း၊ ယင်မမဲရိုင်းကိုလည်းကောင်း ရှုလော့။ ထိုလေးခုသော သတ္တဝါတို့သည် ဆင်ကို သတ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ရန်သူတို့၏ ရန်၏ဖြစ် ခြင်းကို ရှုလော့။ ထို့ကြောင့်လျှင် မချစ်အပ်သော တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူနှင့်လည်း တ ကွရန်ကိုမပြုရ။” (၅၅၀။ တ-၃၇/၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Master said, “Brethren, one ought not to incur the hostility of anyone. These four creatures, by combining together, brought about the destruction of this elephant, strong as he was. --- A quail with crow, blue fly and frog allied, Once proved the issue of a deadly feud. Through them king elephant untimely died: Therefore all quarrelling should be eschewed.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-117)
- (ကောန်သိုင်ကောသလရားကို) မွိတ်ပွင်ချင်တံကို ရပ်ကွေံတဲ ကိုင်ကေတ်ကိုန်ချင်အဲကွဲမဇကု တဲ ကိုဂဟိဗ်ပြုပြင် မြဲပြုထိုင်ကွင်တရင်ချင်တံကို ဂဟိဗ်ခိုင်နရိုင်လင် သွက်ဂွံဒင်ပွာန် သတြု လမိုန်ကွန်တဲ ပသိုင်ဒွဲမပဲ့ချင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၆။ ဒု-၂၄၇။ အစွောံ။) (ဂ ဟိဗ်မြဲပြုထိုင်ကွင်တရင်ချင် = ပလေဝ်ပခိုဟ်ပခိုင်လင် မြဲပြုထိုင်ကွင်တရင်ချင်) (ပဲ့ မူဗာ/ (ကောသလမင်း၏သားသည်) ခပ်သိမ်းသော မင်းချင်းယောကျ်ားတို့ကို ဖမ်းစေ၍ သာဝတ္ထိပြည်ကိုယူ၍ တံတိုင်း၊ ပစ္စင်အစရှိသော အလုံးစုံကို ဗြဲဗြဲစေ၍ တဖန်ရန်သူမင်း သည် စစ်ထိုးသဖြင့် မယူနိုင်အောင်ပြု၍ သာဝတ္ထိပြည်၌နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၂၆။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ There he had all the king’s officers seized, and recovering his kingdom he **restored** the walls, watch-towers and other works, and having thus made the city impregnable against the attack of any hostile king, he took up his abode there. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-77)

- မိင်ဂလာန်ဒေဝတံဇာဂ်တု ပွဲရဲဗောဓိသတ်ဂ် “ယွံမွဲးတံ၊ ပိုဒးဂဗိုဗ် ကနံလဝ်ကွင်မွဲခိုဟ်ရ။ ယဝ်ရဗျတ်တိုန်ကျင်မွဲး ပိုပိုက်ပျန်တု ပိုအာရ။ ကာလဗေဒံဟံဒ်မွဲး ပိုမံင်ဒွဲတံဝံရ” (ဂးတံအိုတ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၆၆။ ၇-၁၄၉။ အစွောံ။) (ဂဟိုဟ်ကနံ/ဂဟိုဟ်ခွံ = ကျောန်ခွံ။) ဗတ်ဗွာ/ နှစ်ယောက်ကုန်သော နတ်တို့၏စကားကိုကြား၍ ဘုရားလောင်း၏အုပ်စု၌ “အချင်းတို့၊ ငါတို့သည် လှေသင်္ဘောတစ်စီးကို ပြုပြင်ဆောက်လုပ်ထားရသော် ကောင်း၏။ အကယ်၍ ရေတက်လာသည်ရှိသော် ထိုလှေသင်္ဘောကိုစီးနင်း၍ ငါတို့သွားကြကုန်အံ့။ ထိုသို့ မဖြစ်ခဲ့မူကား ဤကျွန်း၌နေကြကုန်အံ့။” (သုတေသီ)
- “ယွံတုညး၊ အလုံဂတာဇမ္ဗဒိပ်ဝံ တုညးမွဲပြုလောန်ရောင်။ ညင်ဗာရာဏသီဝံလေဝ် ပြုလောန်ရောင်။ တရင်ညင်ကျာဂ်လေဝ် တရင်မျိုရောင်။ ဝံဂဗိုဗ်ခွံတို့ဝံဂ် ခိုဟ်ရောင်အံ” ပြောဟိတ်ဂး။ “သိက်ဂပ်ဂပ်သွရော” သွိုင်ဂး။ “အပေါတ်တရေဂ် ကိုဂိုင်ရိုဟ်ထောံကွေံ၊ ဆုဒွဲ မဒ်မျိုဂ် ကေတ်နင်တု ဒေဝတံပွင်တရင်ညင်ဂ် သွဲးဗလိဗကပ် ဒးပုဇရောင်။ ကာလကျောန်ဂ် လေဝ် တွဲခိုဟ်မဂ်လ နကျတ်ကိုဒး ရံင်တုကျောန်ရ” ပြောဟိတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၈၁။ ၇-၂၀၆။ အစွောံ။) (ဂဟိုဟ်ခွံတို့ = ပလေဝ်ခွံတို့ = အသစ်တစ်ဖန်ပြုပြင်သည်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ “O king, your city is the chiefest city of all India, and you are the chiefest king: but chief king though you are, your southern gate is unlucky, and ill put together.” “Well now, my teacher, what is to be done?” “You must bring good luck into it and **set it right.**” “What is to be done?” “We must pull down the old door, get new and lucky timbers, do sacrifice to the beings that guard the city, and set up the new on a lucky conjunction of the stars.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIII: p-155)
- “လှေအပေါတ်ကယိုင် အဲကိုလဝ်ဂွကျာဂ် ကိုဂွကျာကျိုင်ကျပ်တု ကိုကျင်ညိ” သွိုင်ဂး။ “သွေက်မွိုက်မုက်ဇာဒိသိုင်ဂ် လိုအာတု ကိုမောတ်ထဝ်ဂဗိုဗ်ဟံတုဏီ အဲဟံအာဏီရ” ဂွကျာဂး။ “ဆသွေက်မွဲခိုဟ်ဂ် ကိုကျင်ရ” သွိုင်ဂး။ ဂွကျာကျင်စိုပ်တု “မုဒွဲသွေက်မွဲခိုဟ် မအာကွေံရော” သွိုင်သွာန်။ “အာကိုမောတ်ထဝ်ဂဗိုဗ်လဝ်” ဂွကျာဂး။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၆။ ၉-၃၇၇/၃၂၈။ အစွောံ။) (ဂဟိုဟ်ဟံတုဏီ = ပလေဝ်ဟံတုဏီ။/ ကိုဂဟိုဟ်လဝ် = ကိုပလေဝ်လဝ်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ ---- he (the king) gave an order, saying, “Let queen Kinnara come, wearing every ornament I have given her.” She said, “My lion’s head jewel is with the goldsmith,” and refused to come. When a second message was sent, she came with only a single ear-ornament. The king asked, “Where is your ear-ring?” “With the goldsmith (for repairs.)” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-235)
- “---၊ ပွဲသို့မွဲမွဲဂ် ညးဓါဓါနာင် မွဲပွဲသို့ဂ်ရ။ ပ္ဍောပ်ညးဓါ ဟံမွဲကိုသော်မုဟ်သော်ပါင် မွဲကိုတိုမတလဲ မွဲတဲမဂဗိုဗ်ဒိုင်ဒွက်သော်လှိုန်၊ ---။” (၅၅၀။ ၉-၂၁၉။ ၁-၆၁၄။ အစွောံ။) (မွဲတဲမဂဟိုဟ်ဒိုင်ဒွက်သော်လှိုန် = မွဲတဲမပလေဝ်ဒိုင်ဒွက်သော်လှိုန် = ဆံထုံးကို အမြဲပြုပြင်နေသောလက်ရှိသည်။ လက်ဖြင့်ဆံထုံးကို အမြဲပြုပြင်နေသည်။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညင်အမေရိကာန်)

- တိပိုဉ်သင်ဗင်ယသဂြောညာတ် ဟိုတိုန်အဒိ (ကုတွညးရာဇာဓိရာဇ်) “တွညးနွံအသံကိုပိုတိ ပိုဉ်သင် ဟိုဂးပွဲဇက်ပွာန် တိုန်ကျင်ချင်အင်ဝလှဟ်ဝံ ပဟိုတ်နွံဟိုတ်မွဲသတ်တဲ မတိုန်ကျင်၊ ခါရဟံမွဲဟိုတ် ဟံကျင်ရ။ မွဲသတ်ပွန် ပွဲချင်အင်ဝ ဒတန်ဂံခါတ်စေတီလေဝ်ဂြိုင် သိုက်ညာတ် သောံခွံဂဟိုတ်စေတီဘုတ်ဘာ သက္ကာရပူဇ်ကို ကုသိုလ်ဂံ ဝံကြိုက်ကြက်အာမွဲဂတ ပိုတိပိုဉ် သင်ဝံမိင် အိုဟ်တိုဟ်မွဲမလောန်။ ----။” (အကြိုက်မြဲလွီုရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၄၀။) ပွဲမူဗွာ/ (စကြိုသူမြတ်က ရာဇာဓိရာဇ်အား ဆိုသည်မှာ) “အရှင်မင်းကြီးသည် ဘုရားခါတ်တော် စေတီတော်ပေါများသော အင်းဝသို့တက်လာသည်မှာ ဘုရားဖူးရန် ကျောင်းကန်များကို မြို့ မြင်ရန် ပူဇော်သက္ကာရပြုရန်အလိုငှာ ဖြစ်သည်ဟုဆိုသဖြင့် ကုသိုလ်ရေးအတွက်ဖြစ်သော ကြောင့် ငါဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာလွန်းသည်။ ----။” (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၅၀။ နိုင်ပန်းလှ။)
- “----။ မွဲသတ်ပွန် တိပိုဉ်သင်ဟိုဂး အမာဏ်ဒကိုပ်ပွာန်သိုင်တွ လွှာ်ချင်ဟံသာဝတီ ဟံတိ ယောဂပွာန်ဒစံသတ်သွးဟာ။ အဝုဗုဒ္ဓ ကိုဝံဂဟိုတ်ပခိုဟ်လွဟ်ဗျဟ်သွင်ဂံဒိတံ ကိုဗျုဗ ကောက်ကိုခိုဟ် ဝံဒိထဂိုစိုတ်မိုဟ်မရပ်လွဟ်ဂံ ဟံဒးဓညကိုသတြု သောံတင်စွေဟ် ကေတ် ဇူးကိုလွဟ်ဗျဟ်သွင်ဂံ ----။” (အကြိုက်မြဲလွီုရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၃၈။)

ဝေါဟာရ ‘ဂဟိုတ်’ ဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ယိုက်ဒိုက်’၊ ‘သင်ရိုဟ်’၊ ‘သလင်ပျိုန်ကိုအဆင်အလင်’၊ အဝံ အသီ၊ ကျော်မက်’ လေဝ် ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဂဟိုတ်’ ဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ယိုက်သလင် ပျိုန်ကိုအဆင်အလင်အဝံအသီ’၊ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ချီးမြှင့်သည်’၊ ‘မြှောက်စားသည်’၊ ‘သူကောင်းပြု သည်’၊ မွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် (of a king) to raise somebody to the rank of a noble; to promote, to honour ဂံ လူတ်စီစတ်ရံင်ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်မွဲသွင်ဝံညိ။

- (ပွဲခန်လွန်အိန်အာတ်ဂွကျာ် စမ်စိုတ်တွညးရာဇာဓိရာဇ်) သိုင်အမာဏ်ဒိန် သိုင်ဗြာဇူတံ ဝံမိင် ဂလာန်လွန်အိန် သိုဓါတွဂံ ဟိုဝေတ်ဗ္ဗောန်၊ “ယံလွန်အိန်၊ မူပဒ်သတ်ဂံရော။ သတ်ဒိုက်ရာဇာ ဝတ်မူးဂံ စွဲစိုတ်သတ်ဝံဟံဝံ၊ ဂြိုပ်လွဒဒေ သိုင်လွပွေဟ် ဂလာန်ညးတွပညာမဟိုလဝ်ဂံ ပဟံဗ စာရဏာရော။ ကိုန်ပိုလွန်အိန် ဒ်ဒကိုပ်ပွာန် ဒင်ယုညးဇေမ္မော်မွဲကိုသံ။ နူသွင်ဂွးဂတာဇိုင်ထပ် ဂဟိုတ်ပခိုဟ် ဇိုန်ကိုပိုဉ်ဘိုက် တသိုခ်ချင်ကွာန် သိုကမ္မောန်တွညးဓါကို ကရုဏာကို ညံင် တသိုခ်ဒေဝတ်ရကလိဂံ တန်ဒးချိုန်ဇုတ် သိပ်ဂိုပ်ဖေက်ဂွပွဲနာဲ၊ လမျိုမင်မွဲ ဇကုဒးကျော်စိုတ် ဒင်ကာနာဲရောင်ဒး။ ဝံဟံဒ်သတ်ဂံ ပွဲဒေတ်ရာဇာဝတ် ဟံတိမုတ်ဒွးရောင်ဟာ။ တွညးဆာန်အဲ ရလဝ်စိုတ်တဲ ဖလင်မာနကိုနာဲဟံဝံ။ ----။” (အကြိုက်မြဲလွီုရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၁၀။) ပွဲမူ ဗွာ/ “အိုဉ်တူလဂွန်းအိန်၊ ပသိုကြောင့် ဤသိုဆိုသနည်း။ ပသိုကြောင့် ဤသိုဖြစ်ရ သနည်း။ ကျွန်ဟူသည် သခင်ပေးသောဝတ္တရား၌ ဤသိုစိတ်ထား၍မရ။ ‘တောကိုမမင်နှင့် မင်းကိုလည်းမယုံနှင့်’ ဟူ၍ ရှေးပညာရှိများ ပြောဆိုထားခဲ့သည့်စကားကို ပသိုကြောင့်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မင်းမဆင်ခြင် မစဉ်းစားပါသနည်း။ ငါ့တူလဂွန်းအိန်သည် စစ်တပ်တစ်တပ်ကို ဦးစီးရသော စစ်ခေါင်းဆောင်ဖြစ်၍ နာမည်ကြီးသူဖြစ်သည်။ သူ့ရှင်ကလည်း သူ့ကောဇ်းမြူ၍ စည်းစိမ်ချမ်းသာ ဘုန်းကျက်သရေဖြစ်စေဖို့ ကိုယ်လုပ်မောင်းမနှစ်ယောက်တို့ကိုလည်း ပေးခဲ့ပြီ။ မြို့ရွာများကိုလည်း စားစေသည်။ နတ်စည်းစိမ်တမျှ မင်းအား စံစားစေခဲ့သည်ဖြစ်၍ အရှင်သခင်ကို ကြောက်ချစ်ရိုသေစွာခစားပြီး အမှုတော်ကို အသက်ပေးလျက် ထမ်းဆောင်သင့်ပါသည်။ ယခုမင်းမှာ ဤသို့မဟုတ်ပါတကား။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး၏ အမှားအမှန်ကို မင်းမသိလေသလော။ သူ့ရှင်သည် ငါ့အားချစ်သည်ဟုထင်ပြီး မာနထောင်လွှား၍မရ။ -- --။ ” (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၀၄/၂၀၅။ နိုင်ပန်းလှ။)

- နူသိုင်အမာစံဒိန် သိုင်ဗြာဇူတံဟို “နူတွညးသွင်ဂွးဂတာဇိုင်ထဝ် နဲပိုလှုဟ် နွံကုသိုလ်ပွဲပါရ မိသဗ္ဗညုတညာဏ် တီဗစာရဏာအတိတ်အနာဂတ် မွဲဂုဏ်ပွဲသိုင်လွန်အိန် ကံလာဘ်ပဿကာ ဟွံနီကံစလးစရဲပဲ သိုအဆင်အလင်အရိုအသီ ဂဟိုဟ်ပခိုဟ် ဇိုန်ကိုပိုဉ်ဟာန်ဘိုက်ဘက် သမ္မတ္တိဗွဲမဂ္ဂိုင် သွဟ်မိကိုမ မဇိုန်ကိုတသိုခ်ကိုကောန်ကို ဟွံကဏီ၊ ဒိုဝံရလေဝ် သိုင်လွန်အိန် ဟွံဗစာရဏာကြံဂတ ချပ်ဂြိုဟ်ကိုနဲ သိုက်ဂွံဂကျာ်ဒလသုဒ္ဓမာယာ ညးမဒ်ပါထပရိယအရိကတွညးဂှ် တုပ်ညံင်တသိုင်ကေတ်သမ္မတ္တိနဲရဲ ဟွံသေင်ဟာ။ ---။” (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၁၁။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ အမတ်ဒိန်နှင့်သမိန်ဗြာဇူတို့က “ငါတို့သည် ရာဇာဓိရာဇ်ဘုရင်၏ ရွှေဖဝါးတော်အောက်၌ ခစားကြသူတွေဖြစ်သည်။ ငါတို့၏အရှင်သခင်သည် သဗ္ဗညုတရွှေညာဏ်တော်အတွက် ပါရမီဖြည့်နေသော ဘုန်းရှင်ကံရှင်ဖြစ်သည်။ အတိတ်အနာဂတ်ကို ဆင်ခြင်နိုင်သည်။ လဂွန်းအိန်တွင် အရှင်သခင်၏ကျေးဇူး ကြီးမားလှသည်။ လဂွန်းအိန်အား ဆုလာဘ်များစွာ ချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ ကျက်သရေမင်္ဂလာရှိသော အဆောင်အယောင်, အာဏာ, ဘုန်းစည်းစိမ်, သမ္မတ္တိများစွာကို အပ်နှင်း၍ သူ့ကောဇ်းမြူထားသည်မှာ မိဘက သားသမီးကို ပေးကမ်းသည်ထက်မကဖြစ်သည်။ သည်မျှကို အရှင်ကမြွေ့ကံစားပါသော်လည်း ငါတို့တူသည် ရှေ့နောက်မဆင်ခြင်ဘဲ သခင်ကို မကောင်းကြံ၍ သခင်ပိုင်ဆိုင်သော လိမ္မာရေးခြားသော ပိုင်ခြားသိတတ်သော အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဒလသုဒ္ဓမာယာမိဖုရားအား လိုချင်သည်ဟုဆိုသည်မှာ ကျေးဇူးရှင်သခင်၏ စည်းစိမ်သမ္မတ္တိ သုခချမ်းသာမှုကို လုယူသည်နှင့်မတူသလော။ ---။” (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၀၅/၂၀၆။ နိုင်ပန်းလှ။)

((((((((((((())))))))))))))

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

‘ဂျိုင်’, ‘ဂမျိုင်’ ကျောံ ‘ချိုင်’, ‘ဒမျိုင်’

ဝေါဟာရဂမျိုင် ‘ဂျိုင်’, ‘ဂမျိုင်’ ကျောံ ‘ချိုင်’, ‘ဒမျိုင်’ တအ်ဝွံဂ် ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏအ် တွက္ခေတ်မန် ပိုလှိုမဂျိုင်တအ်ဂ် ပါခြာအဓိပ္ပါယ်ဟံဒးအိုတ်ဂ်ဒ်တဲ ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ထဲထဲနန် ဆောတ်ယောင် ဗျေတ်မှာတ်ဒိုင်ရောင် ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဂျိုင်’ မဒ်ပိုဒ်ကြိယာဂ် ဣာ်မွိတ်တိတ်အဓိပ္ပါယ် ညံဂ်ရ အဲကြက်သရင်ထောံကျောံ ဟံဟိုတ်ရးရ။ ဆဂး ညးမလူတ်တအ် တွဟ်နဂံတိတ် အဆက်အစပ်ဝေါဟာရ ဗိုဒျိုင်ပိုင်လှဲဂ် ပွိက်ဇော်ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဂျိုင်’ ဂ် ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ပွဲမပြင်ကျောံဒ်ပိုဒ်နာမ် (ဝါ) ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသနဂ် အကြာအခပ်(ဂ)ကိုက္ကက်(၂)ဂ် အခပ်(မ)မဲ့လုပ်အာအဒေါ် ဒ်အာ infix တဲ ပွပ်ဒ်ကျင်ဝေါဟာရ ‘ဂမျိုင်’ ဝံရ။ ‘ဂျိုင်’ ကို ‘ဂမျိုင်’ ဝေါဟာရဓါဝံ မဒ်တဲမဲ့စုံမဲ့လှဲ မွဲကိုအဆက်အစပ် မွဲအဓိပ္ပါယ်တုပ် ဆဒ်ပိုဒ်ကြိယာကိုဒ်ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသနဟောင် မတေင်တဲမဲ့ယျုသဒ္ဒါရ။ ညံသ်ဂ်ကို ဝေါဟာရ ‘ချိုင်’ ဂ် ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ပွဲမပြင်ကျောံဒ်ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသန (ဝါ) ဒ်ပိုဒ်နာမ်ဂ် အကြာအခပ်(ဒ)ကိုက္ကက် (၂)ဂ် အခပ်(မ)မဲ့လုပ်အာအဒေါ် ဒ်အာ infix တဲ ပွပ်ဒ်ကျင်ဝေါဟာရ ‘ဒမျိုင်’ ဝံရ။ ‘ချိုင်’ ကို ‘ဒမျိုင်’ ဝေါဟာရဓါဝံ မဒ်တဲမဲ့စုံမဲ့လှဲ မွဲကိုအဆက်အစပ် မွဲအဓိပ္ပါယ်တုပ် ဆဒ်ပိုဒ်ကြိယာကို ဒ်ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသန (ဝါ) ဒ်ပိုဒ်နာမ်ဟောင် မတေင်တဲမဲ့ယျုသဒ္ဒါရ။ ‘ဂျိုင်’ ကို ‘ချိုင်’ ကို ‘ဂမျိုင်’ ကို ‘ဒမျိုင်’ ကို ဝေါဟာရဓါလှဲဓါဝံ မဲ့စုံမဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဟံတုပ်သက်သက်ဂ် ပိုဒးတိလပ်ရောင်။ ဒ်အဓိပ္ပါယ်ညံဟံတုပ် မတေင်တဲဟ်ကျောံရင်ညွအ်ဂ် တိလပ်တဲ ဒွဲဒဲကျောံညံ အဓိပ္ပါယ်ညံကျောံညံ ဩဂ်ဂပ်ရပ်စပ်စကာတ်ညံ မွဲဒးရးညံအ်။

ပွဲအဘိဓာန်မန်အေင်လိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဂျိုင်’ ဂ် ညးထွေးလပ် ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကို လပ်အဓိပ္ပါယ် v. to live, to be alive တဲ၊ ‘ဂမျိုင်’ ဂ်ပွန် ညးထွေးလပ် ဒ်ပိုဒ်ကြိယာကို သိုဒ်ပိုဒ်နာမ် ဝိသေသနတဲ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be living; adj. living ရ။ ဝေါဟာရ ‘ချိုင်’ ဂ်တုန် ဟံမဲ့ဒေက်တဲဒိုင် ပွဲအဘိဓာန်အ္စာဟာလီဒေဂ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဒမျိုင်’ ဂ် ညးထွေးလပ်ဒ်ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသန မဲ့တဲ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် adj. reddish, brown ရ။

ဂမျိုင် — ပွဲဒ်ပိုဒ်နာမ်ဝိသေသန

ဝေါဟာရ ‘ဂမျိုင်’ ဝံ နွံအဓိပ္ပါယ်တွဟ်တွဟ်သ်ရ။

- (1) ‘ကျပ်ဂမျိုင်’ မွဲဂ် “ကျပ်တြဲမဂျိုင်တဲဒိုင် မဟံဝံပပရိနိဗ္ဗာန်ဏီ” မဒ်ရ။ ‘ဖြဲဇာတ်ဂမျိုင်’ မွဲဂ် “ဖြဲဇာတ်ဂျိုင်ဂျိုင် မွဲဒိုင်ကိုလမျို မဟံဝံချိုတ်ဏီ” မဒ်ရ။ ‘ဂမျိုင်’ ဒွဲဝံဂ် မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “အသက်ရင်လျက်ရိုသော” ဗတ်အေင်လိက် adj. living, alive မဒ်ရ။

နဲသက်လောန် (ဣာ်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

- (2) ‘သူ့ဂမၠိုင်’ မှူးဂှ် “သူ့ဂၠိုင်ဂၠိုင် သူ့ထမ္မေက် မဟံဂွံတောံဖျိန်လဝ်ဏီ” မဒ်ရ။ ‘ဖျုန်ဂမၠိုင်’ မှူးဂှ် “ဖျုန်ဂၠိုင်ဂၠိုင် ဖျုန်ထမ္မေက် မဟံဂွံဍုန်ဖျိန်လဝ်ဏီ” မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဂမၠိုင်’ ဒွဲဝဲ ဝံဂှ် မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “မချက်ရသေးသော”/ “အစိမ်းဖြစ်သော”၊ ဗတ်အေဂံလိက် adj. raw, uncooked မဒ်ရ။
- (3) ‘ဩဝဲဂမၠိုင်’ မှူးဂှ် “မဒးဩဝဲခြာ အယောမဂၠိုင်တလမျို”၊ ဗတ်ဗွာမွဲ “ရှင်ကွဲကွဲသည်”၊ ဗတ်အေဂံလိက် to be parted or seperated while being still alive မဒ်ရ။ ‘ဩဝဲဂမၠိုင်’ လေဝ်နံ၊ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ “သေကွဲကွဲသည်”၊ ဗတ်အေဂံလိက် to be parted or seperated by death မဒ်ရ။
- (4) ‘သ္မောင်ဂမၠိုင်’ မှူးဂှ် “သ္မောင်ဂစိုတ်လဝ်ဟံသေင်ဏီ ဟံဂွံကေတ်စသ္မဒတန်ဗိုန်ဗိုန်ဏီ မပလေဝ်မပြိုင်လှဲမာန်ဒိုင်ဏီ” မဒ်ရ။ ဗတ်ဗွာတုန် “စည်းမျဉ်းမူကြမ်း”၊ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက်မွဲ a draft or flexible or changeable rule ရ။
- (5) ‘ရုပ်ဂမၠိုင်’ မှူးဂှ် “ရုပ်မချီဂဇိုင်ဒိုင် ညံင်ပက္ကတိရုပ်မ္မိတ်ကို” မဒ်ရ။ ဗတ်ဗွာ ‘ရုပ်ရှင်’၊ ဗတ်အေဂံလိက် motion picture/ cinema မဒ်ရ။

- ဂမ္မိဂမၠိုင်ဟိုထိုင်သးထေအနန် ပွဲခြပ်ဝေင်္ဂှ်တု ကျပ်တြဲပြာပ်ကျင်စိုပ်ခြပ်ဝေင်္ဂှ်တု “ယွံဂမ္မိတ်၊ မူရဂလာန်မွဲ မှူးတံမဟိုရော” (သွာန်ရ။) “ယွံတီလမ္ပုပိုန်၊ ပိုဒိုက်မဟိုအကြိုထေအနန် မသွးလမျို သွးကျိန်ဇိုင်ရောင်အံ” ဂမ္မိဂမၠိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၂။ ၈-၂၀/၂၁။ အစွောံ။)
- “ယွံနာဲပိုဏ္ဍသိကဏှပဏ္ဍိတ၊ သွာန်အဲဝံဂှ် ညံင်စရဲကျိန်ဇိုင်ကို နာဲပိုသ်ကိုတုရ။ အဲသျိုက် မှိုက်မွဲမလောန်ရ။ ---” ဣန်ဟို။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၀။ ၃-၆၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ကဏှပညာရို၊ သင်သည် ဤပြဿနာတို့ကို ဘုရား၏တင့်တယ်စံပယ်ခြင်းဖြင့် ဖြေအပ်ကုန်ပြီ။ ငါသည် အလွန်လျှင် ရှင်ရသေ့အား နှစ်သက်သည်ဖြစ်၏။ ---” (သိကြားမင်းဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၉၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Sakka, his questions thus solved, replied, “Wise Kanha, by you sweetly are my questions answered, with a Buddha’s skill; well pleased with you I am; ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-7/8) (ကျပ်ဂမၠိုင် = သက်တော်ထင်ရှားရိုသော မြတ်စွာဘုရား = a living Buddha)
- ဗောဓိသတ်တုန် သလေ့ပမာမ္မိတ်ဒေဝတဂမၠိုင်ဂှ် သိုက်သူတ်ကွေံတု “ဂကောံဝေင်္ဂှ် နှိဇ္ဈိရ” ရဲဝံဂးတု ပတုစရဲဝံဂှ် ညံင်ရဲကျိန်ဇိုင်ကို ဂလာန်ဇ္ဈိဂှ် သိုက်ဟိုကိုတု ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၃။ ၇-၆၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် နတ်လူတို့၏ ယုံမှားခြင်းကို ဖြတ်လျက် ဤမည်သော ဤမည်သောအကြောင်းသည် မင်္ဂလာမည်၏ဟူ၍ ဘုရား၏တင့်တယ်ခြင်းဖြင့် မင်္ဂလာကို ဟောလိုသည်ဖြစ်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၇၁၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---- the Great Being, allaying the doubts of gods and men, answered, “This and this is an omen,” and thus describing the omens

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

with a Buddha’s skill, said, ----- (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-48)

- “ယုံသေနကတွပညာ၊ ဟိုတ်ဒဒ်ဒေဝတ်မဟိုက် တွအဲဟိုက်အဲညိအံ” ဗမ္မဂး။ “ဗွဲစွတ်ဇကန္တက် ပွဲဖျေ့ဗမ္မဂး ငြုံဇာတ်ဂမျိုင်မွဲနွံ ရံဝံဒေဝတ်မဟိုက်ဟိုက် သိုက်ပပြာကတ်ကို အနတ်ညာန်အဲ တဲ ဒေဝတ်ဟိုက် ဟိုက်ဟိုက်ဗမ္မဂးရောင်” ရံဝံဗောဓိသတ်ချပ်တဲ တရးဏာဇာညာန်ရ။ ပွဲကာလ ဟိုက် ထိုင်ဖျေ့ဗမ္မဂးတွဲလဝ်ဟိုက် ဗောဓိသတ်ညာတ်တဲ ချပ်ပုန်ရ။ “ပွဲထိုင်ဖျေ့ဗမ္မဂး ငြုံဇာတ်ဂမျိုင်နွံ ဗိုန်ရ။ ဟိုက်ဟိုက်ရ ခါရဗမ္မဂးဒိုဒေဝတ်ရက် ဗမ္မဂးဂွံစဂဗိုဟ်နာချိုက် ငြုံဇာတ်ကိတ်တဲ ဗမ္မဂးဒး ချိုတ်ရ။ တွဲဏံဗမ္မဂးစိုပ်သိုက် သမ္ဘာဗမ္မဂးဂိုင်ကေတ်ဖျေ့က် ဂွံက်ရိုင်ဒြပ်ပွဲဖျေ့က် ပွဲပွေပ်တဲဟိုက် ငြုံ ဇာတ်ဟိုက်ကိတ်တဲ ဗြဗမ္မဂးဒးချိုတ်ရ။ ဟိုက်ဟိုက်ရ ငြုံနွံပွဲဖျေ့ဗမ္မဂး တန်ဒ်ရ” ဗောဓိသတ်ချပ်။ (၅၅၀။ ၈-၄၀၂။ ၃-၄၇၂/၄၇၃။ အစွဲ။) (ငြုံဇာတ်ဂမျိုင် = အသက်ရှင်နေသောမြွေ ဟောက်၊ မြွေဟောက်အရင် = a snake that is alive)
- “ဪဝံဝံ ဗမ္မဂးတံယာ်ကေတ်တဲ ဩဝ်ဖျိုန်ပပြာကိုက်ရ” သုတ်ဗြဂး။ ညးမသုန်မိင်တဲ ရံဝံဂး ကိုသုတ်ဗြရ။ “ပိုဗမ္မဂးဝံ နတဲ ဩဝ်မဒ်ရတ်ဟိုက် ပိုရပ်ဟံသုတ်ရထ။” ခိုက်ဗြဂ်မိင်တဲ အာဟိုက် သေဋ္ဌိရ။ “ယုံနာပိုမဟာသေဋ္ဌိ၊ ကောန်တွဲပိုဗမ္မဂးတံဟိုက် ဩဝ်ဟံဝံရပ်သပေတ်အိုတ်ယး” ခိုက်ဗြဂး။ “ယဝ်ဟိုက်ဣဂ္ဂုဟ်မ္မဂး ကုဗမ္မဂးမသုန်ဟိုက် တံသုမ္မဂးတံနာလီ ကိုညိ” သေဋ္ဌိဂး။ --- “ပိုဗမ္မဂး သုဂ္ဂုမျိုင် သုဂ္ဂုထမ္မေက် ပိုဟံဝံဒင်ကေတ်” ဗမ္မဂး။ --- “ယဝ်ဟိုက်ဣ ဂ္ဂုဟ်မ္မဂး ကုဗမ္မဂးမသုန်ဟိုက် ပုင်စွဲဟိုက် စုတ်ပွဲထမဲ ဖျိုန်တဲကိုညိ” သေဋ္ဌိဂး။ (၅၅၀။ ၈-၄၅၀။ ၇-၄၇/၄၈။ အစွဲ။) (သုဂ္ဂုမျိုင် = သုဂ္ဂုထမ္မေက် = သုဂ္ဂုဟံဝံတောံဖျိုန်လဝ်ဏီ) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုကျွန်မသည် --- “ဤစပါးတစ်ကွမ်းစားတို့ကိုယူ၍ အမှတ်မရှိသောအရပ်၌ ချက်စေ၍ စားလေကုန်လော့” ဟုဆို၏။ ပုဏ္ဏားတို့သည် “ငါတို့အား စပါးနံ့ကို အလိုမရှိ၊ ငါတို့သည် စပါးကို မသုံးသပ်ကုန်” ဟုဆိုကုန်၏။ ထိုစကားကိုကြား၍ ကျွန်မသည် “အရှင်သူဌေး ကြီး၊ ထိုပုဏ္ဏားတို့သည် စပါးတို့ကို မကိုင်ကုန်သတတ်” ဟုဆို၏။ “ထိုသို့တပြီးကား ထို ပုဏ္ဏားတို့အား ဆန်တို့ကို ပေးလော့” ဟု(သူဌေး)ဆို၏။ ----- “ငါတို့သည် ဆန်စိမ်း ကို မခံကုန်” ဟု(ပုဏ္ဏားတို့သည်)ဆိုကုန်၏။ --- “အိမ်ကျွန်မ၊ ထိုသို့ဆန်စိမ်းကိုမ ယူမူ ထိုပုဏ္ဏားတို့အား နွားစာအလိုငှာ ချက်သောထမင်းကို ထမင်းပွဲ၌ ခူး၍ပေးလော့” ဟု(သူဌေး)ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၆၉၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the rich merchant Bilarikosiya, beckoning to a maidservant, said to her, “Give yonder Brahmins a measure apiece of rice in the husk.” She brought the rice, and approaching them, bade them bake it, and get it cooked somewhere, and eat. “We never touch rice in the husk,” said they. --- “Master, they say that they never touch rice in the husk!” “Well, give them husked rice.” ----- “We accept nothing that is **uncooked**.” --- “Then cook them some cows’ food in a pot, and give them that.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-42/43)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- သွတ်တြုံကိုသွတ်ဖြ ဖြဟာန်ဓါတ္တတအိဝံ ဟိုတ်နူကံဝိပက်အတိက်တုံ ဟံသေင်တြံဝေမျိုင် ဟံသေင်တြံဂမ်စိုတ် ဗွဲစွတ်ဒးတြံရင်သ္လအ်ဟေင်ရောင်။ ဗတ်ဗွာ/ ထိုသုငယ်နှင့်သုငယ်မ ချစ်သူနှစ်ဦးတို့သည် ရှေးအကုသိုလ်ကံဝိပက်ကြောင့် ရှင်ကွဲသော်လည်းကောင်း သေကွဲ သော်လည်းကောင်း မချွတ်ကွဲကွာကြရလိမ့်မည်။ (သုတေသီ)

ချိုင် - (ကြိယာ) လစံကံ။ လမိစံကံ။
(မညးသညး/ **black**)

- ပွဲကာလဂ် ဗောဓိသတ်ပို တန်ပဋိသန္နိ ပွဲဂံဂ်ဗမိဟ်ဖြတုံ ဒးစိုဂိတု သွးဂံဂ်ရ။ ဟိုတ်သင်္ဃ ကုမချိုင်တဂ်ရ ပွဲတွဲမရတ်ယျဂ် ကဏ္ဍကုမ္မာ ညးရတ်ခရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၀။ ဒု-၆၅၆။ အ စွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ထိုပုဏ္ဏား၏ ပုဏ္ဏားမဝမ်း၌ ဖြစ်၏။ မညးသောအ ဆင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ကား ဘုရားလောင်းအား အမည်မှည့်သောနေ့၌ ကဏ္ဍသတို့ သား ဟူသောအမည်ကို မှည့်ကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၉၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ ---- in the womb of this brahmin's wife was conceived the Bodhisatta, and from his **black** colour they gave him on his nameday the name of Kanha-kumara, young Blackie. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-5)
- ဒေဝတမြဂ် ပြာပ်အာကိုဏ္ဍသိတုံ ထွေးဇကုအကာရဖြဂ်တုံ ဒတ်ဒိုင်ဂတမုက်ဏ္ဍသိသိဂ်ဂ်ရ။ ဏ္ဍ သိသိဂ်ညာတ်တုံ သွာန်တိုန်ရ။ “ယံတွဲအဲ၊ ညးတွဲအဲရော။ တွဲအဲမပတွဲစရဲရုပ်ဂေါင်လောန်။ မဟံဂွံသျှင်လောန် မဟံဂွံသင်လောန်၊ မဟံဂွံကြောံလောန် မဟံဂွံဖြဲလောန်၊ မဟံဂွံချိုင် လောန် မဟံဂွံဗ္ဗာင်လောန်၊ မပတွဲရုပ်ဂေါင်လောန်သန်ရောင်သွံ။ လျးသော်ဗစီဒိုင်ညင်လျးတွဲ မြမောင်ဇကု ညင်ရဲမြမောင်စလန်ထဝ်ကို မောင်ပူးတွဲဒိုင်ရောင်သွံ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၃။ ၈-၃၄၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ထိုနတ်သမီးသည် ရသေ့ငယ်ထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ မိန်းမတို့၏ ကိုယ်အမူအရာကိုပြ၍ ထိုဏ္ဍသိသိဂ်ရသေ့၏ မျက်နှာချင်းဆိုင်၌ ရပ်လျက်နေ၏။ ထိုရသေ့ ငယ်သည် မြင်၍မေး၏။ “သင်မည်သူနည်း။ သင်သည် အလွန်တင့်တယ်သော ရုပ်အဆင်း ရှိ၏။ မမြင့်လွန်း မနိမ့်လွန်း၊ မဆူလွန်း မကြုံလွန်း၊ မမညးလွန်း မဖြူလွန်း၊ အလွန်တင့် တယ်သော ရုပ်အဆင်းရှင်ဖြစ်၏။ သင်၏ဆံသည်လည်း နေရောင်ခြည်ကဲ့သို့ ဝင်းလက်၏။ သင်၏ကိုယ်နံ့သည်လည်း ရွှေနံ့သာရနံ့ကဲ့သို့ တကြိုင်ကြိုင်လှိုင်၏။” (သုတေသီ)
- “ဏ္ဍသိဝံ ဒဒ်သင်ဇကုမချိုင်ဂ် အဲဟိုတုံ ပုတ်ဟာ ဟံထေပုတ်ဟာ” ရဝံဏ္ဍန်ချပ်တုံ ဏ္ဍန် သိုက်သွာန်ဏ္ဍသိတုံ ပထမဂလာန်သွးရ။ “တြုံဝံ မွဲသင်ဇကုမချိုင်သန်သွံ။ ဘောဇိန်မပပြ ဘိုက်ဂ်လေဝ် ချိုင်တကို။ ပွဲပဒေသတိချိုင်ဂ် မပဒတ်ဂ် သိုက်စိုတ်အဲဟံဒ်သွံ” ဏ္ဍန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၀။ ဒု-၆၅၈။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (သိကြားမင်းသည်) ကဏ္ဍရသေ့၏ နောက်အဖို့၌ရပ်၍ “မိမိကျေးဇူးမဲ့ကို ဆိုသည်ရှိသော် အမျက်ထွက်လတ္တံ့လော၊ မထွက် လတ္တံ့လော” ဟုစုံစမ်းလိုရကား - “စင်စစ် မညးသောအဆင်းရှိသော ဤယောကျ်ားသည်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

မည်းနက်သောမြေအရပ်၌ မည်းနက်သောအဆင်းရှိသော သစ်သီးအစာကို စား၏။ ငါ၏ စိတ်သည်မချစ်” (သိကြားမင်းဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၉၃/၅၉၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ ---- he (Sakka) said, by way of testing whether or no the sage would be angry at mention of his ugliness, the first stanza: “Behold you man, all **black** of hue, that dwells on this **black** spot, **black** is the meat that he doth eat – my spirit likes him not.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-6)

- ပဲ့ကာလဂ် နဇကုမဏ္ဍဗျူကုသိဂ် ထနဟ်ဆိဇ္ဇောဝ်စှေတဲ ခွဲဒးဇကုကုသိဒီပါယနရ။ ပဲ့ဇကုကုသိဒီပါယန ရသ်ထဝ်ဂ် ဆိဒတုံစှေဂ် သက်အာတဲ ခေ့ချိုင်အာဒ်တရ။ နူဇကုမချိုင်အာဂ် ယျုခေ့မွဲး ကဏ္ဍဒီပါယနရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၄။ ဒု-၆၈၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုဒီပါယနရ သေ့၏ကိုယ်၌ မဏ္ဍရသေ့၏ကိုယ်မှ သွေးပေါက်တို့သည် စီးကျကုန်၏။ ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသောကိုယ်၌ ကျတိုင်းကျတိုင်းကုန်သော သွေးပေါက်တို့သည် မြောက်ကုန်၍ အကွက်အကွက် မည်းသောအဆင်းတို့ဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုကိုယ်၌ မည်းသောအဆင်းရှိသော အပေါက်အပေါက်ဖြစ်သော အခါမှစ၍သာလျှင် ထိုဒီပါယနရသေ့သည် ကဏ္ဍဒီပါယန အမည်သည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၂၇/၆၂၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then upon his body from the body of Mandavya fell gouts of gore; and these as they fell upon the golden skin, and there dried, became **black** spots upon it; which gave him the name of Kanha or Black Dipayana from thenceforth. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-18)

- ပဲ့ဇရေင်တံဆု မှုညွဲဒ်ဂ် ဗမ္မးဒိုအ်ဒိုင်တဲ ပံက်စနာဗျူဂဓိဟ် ပဲ့ဖျေဂ်တဲ ပါင်ဖျေဂ် ဟံဂံသ ရတ်တဲ ဗမ္မးစှေအာသုင်ဒ်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် ငြုံဇာတ်ဒမျိုင်မွဲဂ် ခေ့ဂံအမြဲဂဓိဟ်ဂ်တဲ ခေ့ တိတ်ကျင်နူထမံက်ဆုဂ်တဲ ခေ့လုပ်အာပဲ့ဖျေနာဗျူဂ်တဲ ခေ့စနာဗျူဂဓိဟ်ဂ်တဲ ခေ့သွိုက်ကဝး ဒိုင် ပဲ့ဖျေဂ်ရ။ ဗမ္မးကလေင်တိုန်နုဒ်ဂ်တဲ သရတ်ဒက်ထိုင်ဖျေဂ်တဲ တွဲကေတ်ဖျေဂ်တဲ ဗမ္မး သူးအာရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၀၂။ ဒု-၄၇၁။ အစွောံ။) (ငြုံဇာတ်ဒမျိုင် = မြေဟောက်မည်း)

တင်သန္တီ။ ‘ငြုံဇာတ်ဂမျိုင်’ ကောံ ‘ငြုံဇာတ်ဒမျိုင်’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်ဟံတုပ်ရ။ ‘ငြုံဇာတ်ဂမျိုင်’ မွဲဂ် ဒ်ငြုံဇာတ်ဂျိုင်တဲ ‘ငြုံဇာတ်ဒမျိုင်’ မွဲဂ် ဒ်ငြုံဇာတ်မျိုင်သ်လစံက်ရ။ ပဲ့လိက်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန် စှော ပဲ့ဇာတ်မရနက်ကို(၄၀၂)ဂ် ကျင်ဇော်အစွောံ ရပ်စပ်စကာလပ် ‘ငြုံဇာတ်ဂမျိုင်’ ကို ‘ငြုံဇာတ် ဒမျိုင်’ ကို စကာလပ်သိုဝါသ်ရောင်။

ဒမျိုင် — နာမဝိသေသန။ နာမ်။
မည်းသော။ အမည်း။ မည်းခြင်း။

- “ယံမွဲးတံ၊ ဗဇေဒ်ဒမျိုင်ပိုမွဲ မွဲးတံရပ်ဖျေ ဗလိုပ်ဖုံပဲ့ကြင်တဲ ဂ္ဍိဏ္ဍာတ်ကျိုင်ကျပ်တဲ ကေတ် နင်ဂဓိတ်ကျေတဲ ပိုပအမာပုင် ပပိုန်သွက်ညးမချိုတ်တံတေညိ” ဗမ္မးဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၁၈။ ပ-၆၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဆရာပုဏ္ဏားသည် မတကာဘတ်ကိုလှူအံ့ဟု တရသောဆိတ်ကု

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

လားကို ယူခဲ့စေ၍ တပည့်တို့ကို “အမောင်တို့၊ ဤဆိတ်ကုလားကို မြစ်သို့ဆောင်၍ ရေချိုး၍ လည်၌ပန်းကုံးစွပ်၍ နံ့သာလက်ငါးချောင်းရာကိုပေး၍ ဆောင်ခဲ့ကြကုန်” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “My sons, take this goat down to the river and bathe it; then hang a garland round its neck, give it a pottle of grain to eat, groom it a bit, and bring it back.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-52)

- ကောန်သကိုပ်သတ် ဆိုက်ဗွက်ပဲ့ပြုကိုဟ်ပကာန်ဂှ်သန်။ “ပဲ့အကြာဂှ်ညွှတ်မၞိၚ်ဝံ ဂှ်မဲၚ်ဥသဘာ အာဇာနောယ မသုတ်ရထပတိုန်စောတ်ကွီမသုန်ကွံဝံ လေပ်နွံရ” သို့ဗစာရဏာ ညာတ်ဗောဓိသတ် “ဂှ်ဒမုၚ်ဒိသဒ်ယန်ဝံ ဥသဘာအာဇာနောယရောင်။ သကိုဂိုၚ်ပွၚ်နစောတ်အဲမသုန်ကွံ သမာန်ဟောင်။ ညးဂှ်မၞိၚ်ဂှ်ဝံရော” သွာန်။ (၅၅၀။ ၆-၂၉။ ပ-၉၂။ အစွောံ။) (ပဲ့မူဗွာ် “မျက်စဉ်းညါအဆင်း” ဂးလဝ်ရ။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Growing up, he used to range about with the other cattle of the village, and was **as black as jet**. ----- And the young merchant, being a judge of cattle, ran his eye over the herd to see whether among them there was a thorough-bred bull who could pull the waggons across. When his eye fell on the Bodhisatta, he felt sure he would do; and, to find out the Bodhisatta’s owner, he said to the herdsman, “Who owns this animal?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-73/74) (**jet**: မဟူရာကျောက်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ဗြဲဂူထဝ်တဲဟံးဒုး၊ ပဲ့ကာလဂှ် ကွဲသုတ်မဉ်ဒါဒြဟတ် မုက်ဗကေတ်တံဂှ် ပဲ့ဋ္ဌာန်မဲၚ်မဗ္ဗးဗြဲ ပဲ့ဂှ် တုအံၚ် ခွံင်တရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်ဂှ် ကွဲဇုၚ်ဒမုၚ်ဒိမုက်မဲၚ် ဒးပရိုက်လှဟ်တု ရှေ့တုဒမံင် ကျင်စိုပ်ဋ္ဌာန်ဂှ် ညာတ်ကွဲသုတ်ဂှ်ဗ္ဗးဗြဲတု ညံၚ်ချပ် “နဥပျိုမဲၚ် အဲသုတု အဲစူးကျေံကျဲဂှ်တု အဲဒွံင်ဋ္ဌာန်ဂှ်ရ” ချပ်တု --။ (၅၅၀။ ၆-၂၉။ ၃-၁၁၃/၁၁၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ်/ ထိုတော၌ မိုးကာလဝယ် ခုနစ်ရက်ခုနစ်လီ မိုဃ်းရွာ၏။ ထိုအခါ တခုသော နီသောမျက်နှာရှိသော မျောက်ငယ်သည် တခုသော မိုဃ်းမစွတ်သော ကျောက်ဂူ၌နေလတ်သော် တနေ့သ၌ ဂူတံခါး မိုဃ်းမစွတ်သောအရပ်၌ ချမ်းသာသဖြင့်နေ၏။ ထိုအရပ်၌ တခုသော မညှိုးသောမျက်နှာရှိသော မျောက်ကြီးသည် မိုဃ်းစွတ်၍ အချမ်းနိပ်စက်လျက် လှည့်လည်လတ်သော် ထိုသို့နေသော ထိုမျောက်ငယ်ကိုမြင်၍ “ထိုမျောက်ငယ်ကို ဥပါယ်ဖြင့်နှင်ထုတ်၍ ထိုအရပ်၌ ငါနေအံ့” ဟုကြံ၍ --။ (၅၅၀။ ၃-၅၇၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At that time during the rainy season rain used to pour down seven days on a stretch. A certain small red-faced Monkey lived in a rock-cave sheltered from the rain. One day he was sitting at the mouth of it, in the dry, quite happy. As he sat there, a big **black-faced** Monkey, wet through, perishing with cold, spied him. “How can I get that fellow out, and live in his hole?” he wondered. (The Jataka: Vol.I & II: Book III: p-304)

- “ယွံသိုင်အိန်၊ သိုင်ဓါတဝ်စွေဟ်ဂှ် ဟိုတ်နိမိတ်မဲ့မဲ့ နွံကိုဟာ” ဣသိသွာန်။ “နွံကိုအံ” သိုင်အိန်ဂး။ “မူနိမိတ်ဂှ်ရော” ဣသိသွာန်။ “လွတ်သိုင်ကလိင်ဂှ် ဒေဝတ်မမင်မဲ့သိုင်ကလိင်ဂှ် ပ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ရုပ်၌ဥဿဘဗ္ဗာင်တဲ လွှာသိုင်အဿကၣ် ဒေဝတမမင်မ္မဲသိုင်အဿကၣ် ပရုပ်၌ဥဿဘဗ္ဗာင်
 တဲ ခေင်ရီရေင်သွံရ။ ဒုၣ်ဥဿဘဗ္ဗာင် ညးမဝံဇးရ” သိုင်အိန်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၀။
 ဒု-၁၂၅။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အရင်ဘုရား၊ အောင်အံ့သောမင်း၏ ပုဗ္ဗနိမိတ်သည် အသို့
 ဖြစ်လတ္တံ့နည်း။ ရှုံးအံ့သောမင်း၏ ပုဗ္ဗနိမိတ်သည် အသို့ဖြစ်လတ္တံ့နည်း” ဟုမေး၏။ “ဘုန်း
 တန်းကြီးသောဒါယကာ၊ အောင်အံ့သောမင်း၏ အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သောနတ်သည် အလုံး
 စုံဖြူသော ဥဿဘဗ္ဗာင်လတ္တံ့။ ရှုံးအံ့သောမင်း၏ အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သောနတ်သည် အလုံး
 စုံမည်းသောဥဿဘဗ္ဗာင်လတ္တံ့။ မင်းနှစ်ပါးတို့၏ အစောင့်အရှောက်နတ်တို့သည် စစ်ထိုး၍
 အောင်ခြင်းရှုံးခြင်းကို ပြုကုန်လတ္တံ့။” (၅၅၀။ ဒု-၅၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ --
 --- he asked, “Who, Reverend Sir, will conquer, and who will be
 defeated?” “Kalinga,” he replied, “will win the day and Assaka will be
 beaten.” “And what, Reverend Sir,” he asked, “will be the omen for the
 one that conquers, and what for the one that is defeated?” “Your
 Excellency,” he answered, “the tutelary deity of the conqueror will be a
 spotless white bull, and that of the other king **a perfectly black bull**,
 and the tutelary gods of the two kings will themselves fight and be
 severally victorious or defeated.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-4)

- “အဲမဒ်ကောန်ဗြဒေဝတ သိုင်ဝင်ဝိရူပကွ ဒိုဟ်သမ္မုင်ကျာဂ်ရ။ ယုအဲကာလကဏ္ဍိဂးယု။ အဲ
 အောန်ကုပညာ သာ်ဇကုဒမ္ပိုင်။ ဒဒ်ယုအဲကာလကဏ္ဍိဂ် အလုံဗျင်သွပ်စတုမရာတ်ဂ် ညးတီ
 အဲပြာကတ်တံအိုတ်ရ။ ---” (၅၅၀။ ၆-၃၈။ ဒု-၃၉။ အစောံ။) (သာ်ဇကုဒမ္ပိုင်
 = သာ်ဇကုဒမ္ပိုင် = မည်းသောကိုယ်အဆင်း။)
- “လကိုဟ်လုပ်ကျင်ဗျင်ရောင်သွံ” ဂးတဲ ဖေက်တမ္မင်အာ အလုံဗျင်ရ။ သိုင်ဏုန်တုန် ပရုပ်
 လွဲမ္မဲ ဇကုဇော်။ (ဒေဝတမ္မုယု)မာတလိ ပွင်ကွေ့ရုပ်ကလော်ဂ်တဲ က္လိဗဒ်ရုပ်ကွီဒမ္ပိုင်မ္မဲ
 တမာချေဇော်ပွန်တဲ ဝိုင်ဒ်ပန် ကျိပ်ခေံစါ ညးညာတ်တဲ ဖေက်ဒညကမ္မုတ် ဗွဲမလောန်ရ။
 (၅၅၀။ ၆-၄၆။ ၇-၁၆။ အစောံ။) (ပွဲမုဗ္ဗာဂ် ဂးလပ် “အလွန်မည်းနက်သော အဆင်း
 ရှိသောခွေးနက်ကြီး” ရ။ ပွဲမုအေဂံလိက်ဂ် ဂးလပ် “a huge black hound” ရ။)
- ပွဲကာလဂ် ကွဲဗြဝုတ်ဒမ္ပိုင်စါဂ် ခေင်ကိတ်ဂိုင်ကေတ်ဆုမ္မဲတဲ ပွဲဒေါင်ဂ် ခေင်ကိတ်သို့ခေင်ဗျင်ဒိုင်
 တဲ ခေင်ဂိုင်ဏာရ။ ဗွဲဂတကြ လတူအသွပ်ဂ် ကွဲဗြပန်ဂ် ပပ်ဗက်အာဂ် ဂမ္ပိဂမ္ပိုင်ညာတ်တဲ
 သွာန်ကျာ်တြဲပွန်။ (၅၅၀။ ၆-၅၃။ ၉-၃၀။ အစောံ။) (ကွဲဗြဝုတ်ဒမ္ပိုင်စါ = နှစ်ခု
 သောမည်းသောဥဗြပုဂ္ဂိုလ်)
- ပွဲကာလဂ် ထေရ်မုာမုဂ္ဂလာန်ပဒတ် ပွဲဇရေင်တွအိဏုသိဂိလိ မဒ်တွအိဒမ္ပိုင်ဂ် ဟိုတ်မ္မုင်ကိုဏု
 မိမဇော်ဂ်ရ စေံဗိုန်ရက်တဲ တိုန်ကျင်တဲ ဒကာတံသွာန်တဲ ရံဝံဂးကိုဒကာတံရ။ ---။
 (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၂၉။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ဣ
 သိဂိလိတောင်၏နံပါး၌ ညှိသောအဆင်းရှိသော ကျောက်ဖျာအပြင်ဝယ် နေတော်မူ၏။ ထို

နှဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဗျင်အမေရိကာန်)

မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည်ကား အထွတ်သို့ရောက်သော အာနုဘော်ရှိသော တန်ခိုးတော် အစွမ်းဖြင့် နတ်ပြည်သို့ ဒေသစာရီကြွတော်မူခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဥဿဒေရဲ အစရှိသည် သို့ ကြွသွားတော်မူခြင်းကိုလည်းကောင်း ကြွသွားတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ An Elder dwelt there on the slopes of Isigili (Mount of Saints) at the **Black Rock**. This man, by attaining perfection in supernatural power, was able to make his way into heaven and hell. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-65)

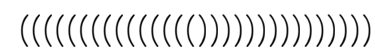
- “ဟာရာဇကုမ္ဘ၊ ပုတ်ဂြိုဟ်တူတဲ့ မန်အာချးဒမျိုင်ဂ် တွဲရေခေတူကျင်ဂ် ဖေ်အာဒွံင်ညိညိသတ်ဂ် သိက်ဖေ်ဂံပက်ပုတ်ဂ်ရော” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၄၅။ ဒု-၂၇၂။ အစောံ။) (ချးဒမျိုင် = မည်းသောမီးသွေး။)

ဒမျိုင် — ဗွဲဒဒ်နာမ်

ဝေါဟာရ ‘ဒမျိုင်’ မစကာဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်ဂ် အဲဂံညာတ်လဝ် နွံဆဗွဲဒွဲတဲ့ ဟိုတ်ထွေးဏာဗွဲသွတ်ဝံရ။

- “ဟာအစေလက၊ ဖေ်ဒ်မွိတ်ယုတ်မာရောင်။ ဖေ်မပျုပ်စက်ညး မွဲက်သီလမပြတံဂ်ရောင်။ ဖေ် မွဲက်ဒမျိုင်ဒုစရိတ် ရောင်။ ဟာအစေလက၊ ဖေ်ကုလဝ်ပတိညာန်ကုအဲ ဖေ်ဟံဟိုစက်ညးရ ဖေ်ဂးတဲ့ ဖေ်ဒေ်လဝ်ဂလာန်မုသာတဲ့ ဖေ်အာဟိုစက်ညးပွန်ဂ် ပမုသာစွဲဂ် ဖေ်မပရောင် ဟာ။ ဟာအစေလက ဟံဝပပါဝ်။ ဖေ်ဟံဖေက်နရက်ရောင်ဟာ။ ဟာအစေလက ဒုသီလ၊ ဖေ်ဟံသွေဝ်ကာယဒွါတဲ့ ဖေ်ဂိုစညးလိုက်တံညးဂမျိုင်တဲ့ ဖေ်ပျောအံပျုပ်စ ညံင်ညးမွဲက်သီလမ ပြကို ဖေ်ပသံ” (သွိုင်နာ်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၈။ ၈-၂၃၄။ အစောံ။) (ဒမျိုင် = မည်းညစ်မှု၊ ညစ်ညမ်းမှု) (ဒမျိုင်ဒုစရိတ် = မကောင်းမှုအကုသိုလ်၏မည်းညစ်မှု)

တင်သန္တီ။ ‘သွေဝ်မူဂမျိုင်’ ဂ် ညးလူလျှပ်မချူတ်ဒိုင် ‘သွေဝ်မူဒမျိုင်’ မွဲဂ် ဗြေတ်ဒိုင်ရ။ ‘ဒမျိုင်’ မွဲဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘လစံက်’/‘လမွဲက်’ (black, brown) ရောင်။ ‘သွေဝ်မူဂမျိုင်’ ဟောင်မဒးချူရောင်။ ‘ရုပ်ဂမျိုင်’ ပွန် ညးလူမချူတ်ဒိုင် ‘ရုပ်ဒမျိုင်’ ဂ် ဗြေတ်ဒိုင်ရ။ ‘ရုပ်ဂမျိုင်’ ဟောင်မဒးချူရောင်။ ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ‘ဖဟန်ဒမျိုင်’ ဂးတဲ့ မကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် uncooked food မွဲဂ် အ္ဗာဟာလီဒေကိုလဝ် ဗြေတ်မှာလဝ်ရ။ ဗွဲစွတ်အဆတ်တုန် ‘ဖဟန်ဂမျိုင်’ ဟောင်ဒးချူရောင်။ ‘ဂမျိုင်’ ကောံ ‘ဒမျိုင်’ အဓိပ္ပါယ်ဟံတုပ်သက်သက်ဂ် ဂပ်ဂပ်သွသတိအိုတ်ညိ။

L

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချိုင်အမေရိကာန်)

၅။ ၅ံ့သွိုက်။ ဗဒမ်/ခဒမ်။

ဝေါဟာရမန် ‘၅ံ့’ မဂ္ဂအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အခန်း’၊ မဂ္ဂအဓိပ္ပါယ်ဗတ်အင်္ဂလိက် “a room”/“a chamber” ဝံ့၅ံ့ ပွဲခေတ်ပိုတွဲဏအ် မွိုဟ်စကာဒေံဟံ့မွဲ၅ံ့၅ံ့ တဲ ဗျိုက်တို့ဒိုင်ရောင်။ မန်ပိုတွဲဏအ်ဗွဲမဂ္ဂိုင် ညးမွဲပွဲဒိုင်ဗွာတအ်၅ံ့ ရှေ့ကေတ်စကာဒိုင်ဝေါဟာဗွာ ‘အခါန်’ အိုတ်ရ။ ညးမစိုပ်ဒိုင်သေံတအ်၅ံ့ ရှေ့ ကေတ်စကာဒိုင်ဝေါဟာရသေံ ‘ဟံင်’ အိုတ်ရ။ ညးမလေပ်လိက်မန်တအ်၅ံ့တုန် စကာတ်ဒိုင်ဝေါဟာရ မန် ‘ဗဒမ်’ တဲ ဟံ့စကာတ်ဝေါဟာရ ‘၅ံ့’ ဝံ့ဏအ်၅ံ့ရ ဝေါဟာရ ‘၅ံ့’ ဏအ်၅ံ့ မဒးဗျိုက်တို့ဒိုင် ရောင်။ ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စောံ၅ံ့ ကျ်ဇော်အစောံ မဒ်အွာကဝိမန်မဒယုတ်၅ံ့ ညးစကာတ် ဝေါဟာရ ‘၅ံ့’ ဏအ် ဤင်သန်ဟောင်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အိပ်ခန်း’ ၅ ညးချူစကာတ် ‘၅ံ့သွိုက်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပစ္စည်းသိုလှောင်ခန်း’ ၅ ညးချူစကာတ် ‘၅ံ့ဒမေပ်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ကျက်သ ရေတိုက်ခန်း’ ၅ ညးချူစကာတ် ‘၅ံ့ကျ်ဇော်’ ရ။

ပွဲအဘိဓါန်မန်အင်္ဂလိက်အွာဟာလီဒေ၅ံ့ ဝေါဟာရ ‘၅ံ့’ ဝံ့ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. an interior, cavity, chamber ရ။ ‘၅ံ့ကျ်ဇော်’ ၅ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် a royal chamber တဲ ‘၅ံ့သွိုက်’ ၅ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် a bed chamber ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗွာအွာထောန်သိုင်၅ံ့ ဝေါဟာရ ‘၅ံ့’ ဝံ့ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘အခန်း’၊ ‘၅ံ့ကျ်ဇော်’ ၅ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘ကျက်သရေဆောင်’၊ ‘၅ံ့သွိုက်’ ၅ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘အိပ်ခန်း’ ရ။ ဝါကျပယုတ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ့ လူတ်ရံင်ညီ။

၆

- (သွတ်ဖြစရဲဒဲဒိုင်၅ံ့) ကျိုင်ကျပ်ဗြိုက်ဗြ မြမောင်မဒးရးတဲ ညိုင်အဇွန်မယဲ၅ံ့ပတဲ လုပ်အာ သွိုက်ဒိုင် ပွဲခွဲတေံရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄။ ပ-၄၉။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ထိုပြည့်တန်ဆာမသည် အဝတ်တန်ဆာဆင်လျက် အမွှေးနံ့သာတို့ကိုလိမ်းကျံ၍ ဖျားနာဟန်ပြု၍ အခန်းတွင်း၌ ဝင် အိပ်နေ၏။ (သုတေသီ)
- “—၊ ဝုကျ်သမ္တိ ဗျူဒိုင်ပွဲအာရီတဲ ရပ်ကအ်တဲအဲ တံင်ပျိုန်လတူဒေန်၅ံ့ အဲဆေဝ်ဒပ်ကွဲတဲ ဟိုတ်အဲဟံ့ဒေတ်ဗက်ဝုပံစိုတ်ဝုကျ်တဲ ဝုကျ်စမြဗဟေက်တဲ လောပ်အာခွဲတဲ သွိုက်ဒိုင်ရအံ။ —။” (ဗောဓိသတ်ပြောဟိတ်ဂးကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၁၂၀။ ပ-၃၄၄။ အစောံ။) ဗတ် ဗွာ/ “—၊ မိဖုယားမိုက်သည် ကာမအာရံ၅ံ့ ယစ်မူးသည်ဖြစ်၍ အကျွန်ုပ်လက်ကိုကိုင် လျက် အိပ်ရာညောင်စောင်းပေါ်သို့ ဆွဲတင်သည်ရှိသော် အကျွန်ုပ်တားမြစ်၍ မိဖုယားစိတ် အလိုသို့ မလိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မိဖုယားသည် အကျွန်ုပ်ကိုခြိမ်းခြောက်ပြီးလျှင် အ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ခန်းသို့ဝင်၍ အိပ်နေ၏” ဟု ဘုရားလောင်းပုရောဟိတ်သည် မင်းကြီးအားဆို၏။ (သုတေသီ)

- “ယုံအမတ်တံ၊ သွိုက်ကိုဗြဲဂှ် သွိုင်တံတမ္ဘာတေံ သိက်ညးဒေုတ်ရော” (သွိုင်သွာန်။) “ယုံ တ္တုညး၊ ညးမင်သီဥပုဟ်အံ။ မရုတ်ဒဂိုန်ကေတ်သီဒစံတဲ လောပ်အာပွဲခွံတဲ လက်ထပုံတဲ မင်သီဥပုဟ်ညိရအံ” အမတ်တံဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၆။ ဒု-၄၂။ အစွောံ။) (ဂွံ = ဂွံကျပ် ငြီ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရှေးမင်းတို့သည် မိုဃ်းမရွာသော် အသို့ပြုကုန်သနည်း” ဟု မင်းသည် မေး၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ရှေးမင်းတို့သည် မိုဃ်းမရွာသော် အလှူပေး၍ သီလဆောက် တည်၍ ဥပုသ်ကိုဓိဋ္ဌာန်၍ အသရေရိုသော ဘိုက်ခန်းသို့ဝင်၍ မြေစာမြက်ကိုခင်း၍ အိပ် ကုန်၏။ ထိုအခါ မိုဃ်းသည်ရွာ၏” ဟုလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၇၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Said the king, “What used former monarchs to do, if it would not rain?” “Former monarchs, O king, if it would not rain, used to give alms, to keep the holy day, to make vows of virtue, and to lie down seven days in their **chamber** on a grass pallet: then the rain would fall.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-252)
- (တုဟ်နဂစိုတ်ကွေံသွိုင်မဂ်) ကောန်သွိုင်ရပ်ကေတ်သွာ်တဲ ပွဲသွဲကျိပ်တို့န်သောပါန်ဂ် ပွဲခွံမွဲဂ် တန်ခွိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၅။ အစွောံ။)
- ဗာဇ္ဇခါတ်ကွင်တဲ “ယုံတုညး၊ မုဂ် ကိုပိုဒိုက်ပွဲရောအံ” ဗာဇ္ဇခါတ်ဂး။ “ဟဲဗာဇ္ဇခါတ်၊ ဗေံ လုပ်အာပွဲခွံဂွကျပ်ဇော်တေံတဲ ကောန်ဂွကျပ်သွတ်ဓမ္မပါလဂ် ဗေံအာကေတ်နင်ညိ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၈။ ဒု-၃၀၈/၃၀၉။ အစွောံ။) (ဂွံ = ဂွံကျပ်ငြီ) ပွဲမူဗွာ/ (ခိုးသူသတ်သည် လာလတ်၍) “အရှင်မင်းကြီး၊ အဘယ်ကိုပြုရအံ့နည်း” ဟုဆို၍ရပ်၏။ “အသရေရိုသော အိပ်ရာဘိုက်ခန်းသို့သွား၍ ဓမ္မပါလကို ဆောင်ချေလော့” ဟု(မင်းကြီး)ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၄၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The executioner) came and stood before the king, and saluting him said, “What is your pleasure, Sire?” “Go to the royal **closet** of the queen, and bring hither Dhammapala,” said the king. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-118)
- (မှာထေရ်မောဂ္ဂလာန်) ဒဒိဇကုမပပရိနိဗ္ဗာန်ဂ် ကိုကျပ်အနုညာတ်တဲ ပွဲခွံမက္ကွါဒိမ္မိဟ်ဂ်ဟေင် ထေရ်အာပပရိနိဗ္ဗာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၀၁/၃၀၂။ အစွောံ။) (ဂွံမက္ကွါဒိမ္မိဟ် = ဖွားရာတိုက်ခန်း။) (တင်သမ္ဘိ။ ပွဲမူဗွာဂ်ဟိုလပ် မှာထေရ်မောဂ္ဂလာန် အာပပရိနိဗ္ဗာန် ပွဲ တုအ်လးမ္မဲ မွဲသွဲဒိုဏ္ဍသိဂိလိရောင် ဂးလပ်ရ။ ဗွဲပိုမဂ္ဂသမ္ဘိလပ်ဂ် မှာထေရ်သာရပိုတ်ရောင် အာပပရိနိဗ္ဗာန် ပွဲဂွံဇကုမက္ကွါဒိမ္မိဟ်ဂ်ရ။)

ဝံ့သွိုက်။ ဝံ့ကျပ်ဩ။

ဝံ့သွက်ဝံ့တိက် (အိပ်ခန်း။ bedroom)ကို ညးကော်ခ ‘ဝံ့သွိုက်’ ရ။ ဝံ့သွိုက်သွက်သွိုင်, ဝံ့ကျပ်, သေ ငွီတအံ့ကို ညးကော်ခ ‘ဝံ့ကျပ်ဩ’ ရ။

- “ယုံသဟာ၊ ဗြဝံ့မွဲ တုအဲဂိုင်ကေတ်တဲ ပိုဝေင်သဘင်နက်သတ်ဝံ့ရ” သဟာဲတံဂ်ဂး။ “ယုံမွဲး တံ၊ အဲဟံဒးဂွပ်ကိုဗြ အဲဟံကေတ်” ကောန်ဥတ္တရသေဣဂး။ ဇုတ်သဟာဲတံဟိုဗတိုက်ဂြိုင်ဝါ တဲ ဒးဂိုင်လဝ်ရ။ တဲကိုဗျောပ်လဝ် ပွဲဝံ့သတိက်ဝံ့ရ။ ကောန်တြုသေဣဂ်လေဝ် ဟံ့ဇီရံင်မွဲ ဟံ့ဟိုဗုန်ဂတးသက်ကရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၁၈။ ၁-၃၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So going to him they said, “Dear friend, it is the great feast of Kattika. Can’t we get a sweetheart for you too, and have a good time together?” At last his friends picked out a charming girl and decked her out , and left her at his house, with directions to make her way to his **chamber**. But when she entered **the room**, not a look or a word did she get from the young merchant. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-261)
- ဒးကာလဂ် သုတ်ဗြတိတ်ကျင် နူဝံ့သတိက်ဂ် ကျိုင်ကျပ်ဂြိုဏ္ဍာတ် ပွဲဣာန်မွဲဒးရးဂ် ဝံ့ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၆။ ၃-၁၆။ အစွောံ။) (ပွဲမူဗျာ/ ထိုမိန်းမသည် မိမိနေရာတိုက်ခန်းကို ပြင်ဆင်၍ ကိုယ်ကိုတန်ဆာဆင်၍ အိပ်ရာအပြင်၌နေလျက်၊ ---။ (၅၅၀။ ၃-၄၄၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ She prepared her **chamber**, and dressed herself in her finery, and sat on the bed waiting until he came. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-233)
- ပွဲပယာံသဂါတဲဂ် သိုင်ကုန်လောပ်အာ ပွဲဝံ့သတိက်ဝံ့ကျပ်ဂ်တဲ သိုကိုလျးကလောင်ဒိုင် ပွဲအကာ သဂ်တဲ၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၈၁။ ၃-၆၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ (သိကြားမင်းသည်) မဇ္ဈိမယာမ်၏အခြားမွဲ၌ မင်းမိဖုယားကြီး၏ ကြက်သရေတိုက်သို့ဝင်၍ ကောင်းကင်၌ရပ်၍၊ ---။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The Sakka said), “I will enter the **chamber** of the chief queen, just at the middle watch of the night, and hovering in the air, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269)
- သိုင်မဒေဟာပ်ပင်သွပ်တဲတဲ ခိုက်သွံသွေးဂမ္တိုင်ဂ် ဗက်ပွိတ်ဏာတဲ “အဲကြက်သတိက်ညီ” ချပ်တဲ ပွဲဝံ့သတိက် သိုင်မလုပ်အာရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၃၈။ ၃-၂၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ မင်းသည် ညစာစားပြီးသော် ပရိသတ်ကို လွှတ်လိုက်၍ “အိပ်အံ့” ဟု အသရေရိုသော တိုက်ခန်းသို့ ဝင်လတ်သော်၊ ---။ (၅၅၀။ ၃-၇၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At the close of the evening meal, the king sent his retinue away, wishing to lie down, and entering the **royal chamber**, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-82)

နာဲသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

- ပွဲကာလ၌ ဝိဇ္ဇာစိုမွဲဂ် ခေ့မန်ပုန်တဲ ပွဲကာလဗွဲဂ် ခေ့လုပ်ကျွင် ပွဲခွံသွီကိဂ်ဂွကျပ်ဇွော် သိုင်ဗာ ရာဏသီတဲ ခေ့ပအာတ်ခပ်မေထုန်ကိုဂွကျပ်ဇွော်ရ။ ဒဒ်ဂ် ကမ္ဘာန်မှောင်မှတ်တီအာတဲ ဂွ ကျပ်ပြာပ်အာပွီသိုင်ရ။ “ယွံတုညး၊ တြာ်မွဲဂ် ပွဲဗွဲသွာတဲ ခေ့လုပ်ပွဲခွံသွီကိအဲတဲ ခေ့ပအာတ် အနာစာရကိုအဲခိုက်ဖြ” ဂွကျပ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၁။ ၃-၄၃၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဝိဇ္ဇာစိုရ်တစ်ယောက်သည် မန္တရားကိုမန်း၍ သန်းခေါင်းယံ၌ လာလတ်၍ ဗာရာဏ သီမင်း၏ မိဖုရားနှင့်တကွ မွေ့လျော်၏။ မိဖုရား၏အလုပ်အကျွေးတို့သည် သိကုန်၏။ ထို မိဖုရားသည် မိမိအလိုလိုသာလျှင် မင်းသို့ကပ်၍ “အရှင်မင်းကြီး၊ တစ်ယောက်သောယော ကျားသည် သန်းခေါင်ယံအခါ၌ ကျက်သရေတိုက်ခန်းသို့ဝင်၍ အကျွန်ုပ်ကို ဖျက်ဆီး၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၂၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At that time a wizard, using his magic, came at midnight and corrupted the chief queen of Benares. Her handmaids knew of this. She herself went to the king and said, “Your majesty, some man enters the **royal chamber** at midnight and corrupts me.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-189) (royal chamber = ကျက်သရေတိုက်ခန်း = ဝံကျပ်ဩ/ ဝံသွီကိဂ်ဂွကျပ်။)
- (ဂွကျပ်ဟိုဗျိုတ်ပြောဟိတ်ဂ်) သိုင်မိင်တဲ ညင်စီမထောံပွဲပွတ်ကို ပွတ်ဒေါသဂ်သလင်တိုန်တဲ တိတ်အာနွံကျပ်ဩတဲ ကော်နင်ပွင်တရင် ဝံကျောန်စိုတ်ကိုဇကုတဲ “ဟဲသွဲပို၊ ကျော်ဏာ ပြောဟိတ်တဲ ပွဲတိဋ္ဌာန်ညးဂစိုတ်မိဟိတ်တဲ ဖေ့တတ်ကျော်ကျိပ်ပြောဟိတ်ရ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၂၀။ ၁-၃၄၃။ အစွောံ။) (ဝံကျပ်ဩ = ကျက်သရေတိုက်ခန်း = မင်းမိဖုရားတို့၏ အိပ်ခန်း) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the king fumed with rage, like the crackling of salt or sugar in the fire; and he rushed from the **chamber**. Calling his servants, he bade them bind the chaplain with his hands behind him, like one condemned to death, and cut off his head at the place of execution. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-266)
- လွှာဇိုင်သိုင်ကိုပြောဟိတ်ညးခါဂ် ဗောဓိသတ်ဗက်လုပ်အာ ဝံကျပ်ဩသိုင်တဲ နှုဂ်စှော်အာတဲ စှော်အာနုပြာသာဒ် ပွဲပါင်တရင်သို့ ပိလတုန်ဂေတ်တဲ လွှာဇိုင်ကမ္ဘတ်ဂ် ဗက်အာရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၂။ ၃-၆၁၄။ အစွောံ။)

ဝံဒမေပ်။

‘ဝံဒမေပ်’ မွဲဂ် ဝံအမိပ္ပါယ် ‘ဝံသွက်ဝံဒေပ်အပေါတ်ဒြပ်’ ဗတ်ဘာသာဗွာမွဲ ‘သိုလှောင်ခန်း’ ရ။ ‘ဝံဒမေပ်ရတ်ထပ်ပြကာ’ မွဲဂ် ‘ရတနာခုနစ်ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းထားရှိရာတိုက်/တိုက်ခန်း’ မဒ်ရ။

- မဟာဇန်ဂမ္ဘိုင် ရပ်ကေတ်ထိုင်ဖျေ့နပရေတဲ ကျင်ကောံပွဲတရင်သို့သေဋ္ဌီရ။ ဣန်ကိုပံက်ကျော် ဝံဒမေပ်ရတ်ထပ်ပြကာတဲ “အဲကိုဒါန်ကုမ္မားတံရ။ ဗွတ်ဝှပ်မမိက်ဝံ ကေတ်ဏာရ” ဣန်ဂး။

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

(၅၅၀။ ၆-၇၈။ ၁-၂၅။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ လူအများသည် တောင်းအိတ်အစရှိသည်တို့ကို ယူ၍ အိမ်တံခါး၌ စည်းဝေး၏။ သိကြားသည် ရတနာရုနစ်ပါးတို့ဖြင့် ပြည့်ကုန်သော တိုက်တို့ကို ဖွင့်စေ၍ “သင်တို့အား ငါပေး၏။ အလိုရှိတိုင်းယူ၍ သွားကုန်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ----, and a large crowd soon assembled at the door carrying baskets and sacks. Then Sakka bade the **treasure-chambers** be thrown open, and cried, “This is my gift to you, take what you will and go your ways.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-199) (ဂြံဒမေဝရတ်ထပ်ပြကာ = ရတနာရုနစ်ပါးတို့ဖြင့် ပြည့်ကုန်သောတိုက် = treasure-chamber)

ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗ္ဗာ ‘အမိဝမ်းအိမ်’/‘သားအိမ်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် (the womb) ၎် ဗတ်ဘာသာပိုမန် ညးကော်ခ ‘ဂြံဂဝ်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗ္ဗာ ‘နှလုံးအိမ်’/‘နှလုံးသည်းပွတ်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် (the heart) ၎် ဗတ်ဘာသာပိုမန် ညးကော်ခ ‘ဂြံဟဒယ’ ရ။ ‘ဟဒယ’/‘ဂိုဟ်ဂြံဟဒယ’ သာဝံလေဝ်ချူတ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗ္ဗာ ‘မိုးသားတိမ်လိပ်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက်(rain clouds) ၎် ဗတ်ဘာသာပိုမန် ညးကော်ခ ‘ဂြံမတ်ဗြ’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗ္ဗာ ‘အမှောင်ထု’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက်(darkness) ၎် ဗတ်ဘာသာပိုမန် ညးကော်ခ ‘ဂြံဒမ္မ’ ရ။

ဗဒမ်/ခဒမ်။

ဝေါဟာရ ‘ဗဒမ်’/‘ခဒမ်’ ဝံ မှုံအဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ကိုဝေါဟာရ ‘ဂြံ’ ဝံရ။ ဗတ်ဗ္ဗာမူး ‘အခန်း’ မဒ်ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်အ္ဗာလီဒေဂ် ညးထွေးလဝ် ‘ခဒမ်’ နအဓိပ္ပါယ် n. an apartment, a room in a house ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်ဗ္ဗာအ္ဗာထောန်သိုင်ဂ် ညးထွေးလဝ် ‘ဗဒမ်’ သို ‘ခဒမ်’ တဲ့ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘အခန်း’ ရ။ ဒွဲကျပ်ဇော်ဂရိုက်သံ ရပ်စပ်စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ဗဒမ်’ ဣအ်ဂ် အဲပွတ်ထွေးဣာဗွဲသွပ်ဝံရ။

- ဟံသက်ဂတာပ်လံဟောင် ပြာသာဒ်မှုံကိုခါဘုံဂ် ခွမ်တဲအာအိုတ်ရ။ ပဲ့ဘုံသွပ် ဗွဲမံင်တိုက်မ သုန်ကွံ ပဲ့ဘုံလ္လှူ ဗွဲမံင်တိုက်မသုန်ကွံ ခွမ်လဝ်ပြာသာဒ်မဲ့ မဂ္ဂိဣာတ်လဝ် နကိုဗွဲမံင်တိုက် လိုရ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၁-၆၈/၆၉။ ဂရိုက်သံ။) (ညးနှစကာလဝ် သို ‘ဗဒမ်’ သို ‘ဂြံ’ ရ။)
- ပဲ့ဥင်ဗာရာဣာသီတေ ကောန်ဗြသေဣမဲ့ မှုံကိုရုပ်သံကျော်ဂေါင်လောန်ရ။ ပဲ့ကာလပေင်အာ ယုက်စုံတြသွံ တွဟ်နဖိုဝံမင်မဲ့အာ ကိုလဝ်ဒိုက်ဗြမဲ့တဲ တန်တံင်ပဲ့ဗွဲမံင်ကျိဣဩ ပဲ့ဣလ္လှူပြာသာဒ်ထပ်ဘုံတေရ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၁-၁၃၉။ ဂရိုက်သံ။) (ဗွဲမံင်ကျိဣဩ = ဂြံကျိဣဩ = ကျက်သရေတိုက်ခန်း။ အသရေရိုသောတိုက်ခန်း။)

နာသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

- သွိုင်ဂ် ဆေဝ်ဒင်လင်ထေရ်ဂ်တဲ အလိုဇကုမွဲကို ပြာပ်အာဠာန်ပြာသာဒ်ရတ်မပြု ပွဲဗွဲကုဒ်ဩ ပွန် ဝံတန်ဒိုင်၊ ---။ (သုဓမ္မဒေသနာ/ ပ-၃၃၇/ ဂရိုက်သံ)

((((((((((())))))))))))

ဓမိန်။ ဓမိန်ပြမာန်။ ဓမိန်ဓမာန်။ ပြမိန်ပြမာန်။

ဝေါဟာရဝံ ချူတ် ‘စမိန်ပြမာန်’/‘စွိန်ပြမာန်’ ဂ် ဝံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂ္ဂိုင်တဲ၊ ‘ပြမိန်ပြမာန်’ လေဝ် ကို ‘စမိန်ဓမာန်’/‘စွိန်ဓမာန်’ လေဝ်ကို ဝံညာတ်ကေတ်ဗွဲမအောန်ရ။ ‘စမိန်ပြမာန်’/‘စွိန်ပြမာန်’၊ ‘ပြ မိန်ပြမာန်’၊ ‘စမိန်ဓမာန်’/‘စွိန်ဓမာန်’ အိုတ်သိုပိသ်ဝံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်တုပ်ရ၊ ဆနဲချူဟောင် မတူဟ်တ အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရဝံ ချူတ် ‘စမိန်ပြမာန်’/‘စွိန်ပြမာန်’၊ ‘ပြမိန်ပြမာန်’၊ ‘စမိန်ဓမာန်’/‘စွိန်ဓမာန်’ ဝံ ဂ် ဗွဲဒဒ်ပိုင်ကြိယာလေဝ် စကာမာန်၊ ဗွဲဒဒ်ပိုင်နာမ်လေဝ် စကာမာန်ဟောင်ရ။

ပွဲအဘိဓာန်အွာဟာလီဒေဂ် ကိုလဝ်သ်ဏအ်ရ။ **စွိန်ဓမာန်**, **စွိန်ပြမာန်** n. power, authority, control:--/ **ဓမိန်** v. to rule: --/ **ဓမိန်ပြမာန်** v. to rule over; n. rule, government: -- / **ပြမာန်** v. to rule, to have authority: --/ ‘ပြမိန်ပြမာန်’ ဂ်တုန် ပွဲအဘိဓာန်အွာဟာလီ ဒေဂ် ဟံမွဲဒေဂ်ဒိုင်ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗွာအွာထောန်သိုင်ဂ် ညးကိုလဝ်သ်ဏအ်ရ။ **ဓမိန်**, **စွိန်** (ကြိ) အုပ်ချုပ်သည်။/ **ဓမိန်ပြမာန်** (န) အုပ်စိုးခြင်း။ အာဏာ။ (ကြိ) အုပ်စိုးသည်။/ **စွိန်ပြမာန်** (န) အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ။/ **ပြမာန်** (သသက်) (ကြိ) အုပ်ချုပ်သည်။/ **ပြမိန်ပြမာန်**, **စွိန်ပြမာန်** (ကြိ) အုပ်စိုးသည်။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရဂမ္ဘိုင် ‘စမိန်ပြမာန်’/ ‘စမိန်ဓမာန်’/ ‘ပြမိန်ပြမာန်’ ဝံကို ဝေါဟာရ ‘စမိန်’ ကို ‘ပြမာန်’ ဝံကို ဗွဲဒဒ်ပိုင်ကြိယာကို ဗွဲဒဒ်ပိုင်နာမ်လေဝ်ကို စကာမာန်တဲ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်အိုတ် ရ။

ဓမိန်ပြမာန်, **စွိန်ပြမာန်** — (ကြိယာ) အုပ်ချုပ်သည်။ အုပ်စိုးသည်။ ပိုင်စိုးသည်။ အစိုးရသည်။
to rule, to reign, to control, to govern, to be in power, to be lord and chief

- သွိုင်မိတ်ထံ ဝံစွိန်ပြမာန်ပိုင်ပြီညးဝိဒေဟာရဂမ္ဘိုင်။ (၅၅၀။ ၉-၁၆၀။ ပ-၄၆၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ဝိဒေဟတိုင်းသူများကို အစိုးရသော မိတ္ထိလာပြည့်ရှင်မင်း။ (သုတေသီ)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချိုင်အမေရိကာန်)

- “ယုံသွိုင်မခမိန်ပြမာန်လဝ်မှာဇန်ဂမ္တိုင်၊ တွံကြုက်မရာတ်ဂ် ဆုသွီမဂ္တိုင် မဒ်တို့ဗဝိုင်ခေ ရောင်။ ရိုဟ်ကြုက်ကိုရိုဟ်သွီဂ္တိုင်လေဝ် ခေန်အာကို။ ကွာင်သွီကိုကွာင်ကြုက်လေဝ် ခေန် ရ်ကျောံအာရင်သွံကို။ တွံကြုက်မရာတ် ဟိုတ်ခေမသိပ်ဂ်ပိ န်ရ်အာကိုဆုဂ္တိုင်တု သတ်ခေမ ကတင်ဗက်အာဆုသွီဂ်ရောင်အံ။” (၅၅၀။ ၆-၁၈၆။ ၁-၅၂၉။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “(ပြည် သူများကို အုပ်စိုးသော အရှင်မင်းမြတ်)၊ အရှင်မင်းမြတ်၏ မင်္ဂလာသရက်တော်သည် တမာ ပင်တည်းဟူသော အခြံအရံရှိ၏။ သရက်ပင်၏အမြစ်သည် တမာပင်၏အမြစ်နှင့် နီးနှော၏။ တမာပင်၏အခက်တို့သည် သရက်ပင်၏အခက်တို့ကို မှီဝဲကုန်၏။ မချိုကုန်သော တမာ ပင်တို့နှင့် ပေါင်းဘော်ခြင်းတည်းဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့် သရက်ပင်သည် ခါးသော အသီးရှိ၏။” (၅၅၀။ ၃-၁၄၆။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံသွိုင် မခွီန်ပြမာန်ဇန်တံ၊ ---။” (၅၅၀။ ၆-၃၀၃။ ၃-၁၃၇။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ပြည်သူများကို အစိုးရသော အရှင်မင်းမြတ်၊ ---။” (သုတေသီ)
- ပဲ့ကာလဂ် ဗောဓိသတ်ပို န်သွိုင်လုန် ဝံခွီန်ပြမာန်လဝ်သွဝ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၄။ ၃-၃၅၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် သိကြားမင်းဖြစ်၍ နတ်ပြည်ကို အစိုး ရ၏။” (သုတေသီ)
- ဗောဓိသတ်ပို န်သွိုင်လုန် ဝံခွီန်ပြမာန်သွဝ်ခါ။ ပဲ့ကာလဂ် ဝိဇ္ဇာဓိမ္မဂ် ခေမန်ပုန်တု ပဲ့ကာလ ဖွံဂ် ခေလုပ်ကျင်ပွဲဂ်သွီကံဂ္တုဏ်ဇော် သွိုင်ဗာရာဏသီတု ခေပအာတ်ခေမထုန်ကို ဝ္တုဏ် ဇော်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၁။ ၃-၄၃၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် (နတ်ပြည်နှစ် ထပ်ကို အစိုးရသော) သိကြားမင်း၏။ ထိုအခါ ဝိဇ္ဇာဓိရ်တစ်ယောက်သည် မန္တရားကိုမန်း၍ သန်းခေါင်ယံ၌ လာလတ်၍ ဗာရာဏသီမင်း၏ မိဖုရားနှင့်တကွ မွေ့လျော်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ ---- the Bodhisatta was Sakka. At that time a wizard, using his magic, came at midnight and corrupted the chief queen of Benares. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-189)
- “ယုံသွိုင် မခွီန်ပြမာန်သတ္တံဂမ္တိုင်၊ ပုဂ်မုယသပတ်ညင်မရာတ်ဂ် နိသဲကိုဝတ္ထုဇကုသျှိုက်ဂ်တု ဂစိုတ်ထောံကျောံဇကုတု ဝတ္ထုသျှိုက်ဇကုဂ် ကလိဝံခေပုန်ဟွံမ္မရ။ ဇကုဂ် မပြုကိုဇကုရ။ ဝတ္ထု သွာင်မပြုဇကုဂ် ဟွံမ္မရ။ တြုမချိုက်ပေင်တကိုယသပတ် ညင်မရာတ်ဂ် သမ္ဘာသျှိုက်ဇကုမ္မ ရ် ဗွဲမသွာကလိဝံခေရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၃၈၆။ ၃-၄၁၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “လူ တို့ကိုအစိုးရသောမင်းကြီး၊ သင်ကဲ့သို့သဘောရှိသောသူသည် စင်စစ်ငါသည် ဤဘဏ္ဍာကို ချစ်အပ်၏။ ဤသို့မိမိကိုယ်ကိုစွန့်၍ ချစ်အပ်ကုန်သော ဘဏ္ဍာတို့ကို မမှီဝဲရာ။ ကိုယ် သည်သာလျှင် မြတ်၏။ အလွန်မြတ်၏။ ဥစ္စာစည်းစိမ်နှင့် ပြည့်စုံသောယောက်ျားသည် နောက်၌ မယားကို ရသလျှင်ကတည်း။ ” (၅၅၀။ တ-၁၈၅။ ညောင်ကန်။)

- မပတုသင်္ဃာဇကု ညင်သင်္ဃာထင်၊ မပတုရမျှင် ညင်ကြဝိတ်ထင် အဋ္ဌင်ရမျှင်ဖြို၊ မပတုသန္တာန် ဇကု ဇိပ်ကွိပ်လောန်၊ မပတုရုပ် ဟုံသျှင်လောန် ဟုံသင်လောန် ဟုံချိုင်လောန် ဟုံဗ္ဗာင် လောန် ဟုံကြောအ်လောန် ဟုံဖြဲလောန်၊ မဂုံစိန်ပြမာန်လင် ဗော်သွေးတို့ဝါရမဂြိုင်လောန်တံ ဂ် ဟိုတ်နူမဂုံပွဲလင်ခင်ကုသိုတ် ဝတ္ထုအိုသိုတ်တံ တုကုသိုတ် ကလိဂုံရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၈၄။ ၃-၈၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ရွှေအဆင်းကဲ့သို့သော ကိုယ်အဆင်းရှိသော၊ ရွှေကရဝိတ်ငှက် သံကဲ့သို့ ဗြဟ္မာ၏အသံကဲ့သို့သော အသံရှိသော၊ သိမ်မွေ့စွာသောကိုယ်ရှိသော၊ မမြင့်လွန်း မနိမ့်လွန်း၊ မမည်းလွန်း မဖြူလွန်း၊ မဝလွန်း မပိန်လွန်းသော ရုပ်ရည်ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခြင်း၊ များစွာကုန်သော အခြံအရံတို့ကို အုပ်စိုးခြင်းတို့သည် ပြုအပ်သောကုသိုလ်ကောင်းမှုဟူ သောအကြောင်းကြောင့် ထိုအရာဝတ္ထုအားလုံးတို့ကို ကုသိုလ်ရှင်က ရရှိ၏။ (သုတေသီ)
- ညးမပြိုင်ဝါတ်ကောံပြဘာတ် ညးမသွတ်ရထက် န်ကျင်တြဲမွဲရ။ ကျင်တြဲဂ် မတီကေတ်နဲအိုတ် သို ကျင်ဂ်မပြလောန်နုမ္မိတ် ဒေဝတ်ဏန်ဖြိုဂမ္ဘိုင်ရ။ ကျင်တြဲဂ် မဂုံစိန်ပြမာန်တံ ပြကိုဟ်အ ဘိခင် မလွိုင်ဗပိန်ကောံဒညးအိုသို၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၂၉။ ၁-၆၄၉။ အစွောံ။) (ဂုံ စမိန်ပြမာန်တံ ပြကိုဟ်အဘိခင် = အလုံးစုံသော အဘိဓမ္မာကျမ်းကို အစိုးရသည်။)
- “ယုံစာင်ကွက်မပြ၊ တုအဲမဟုံဂုံသိပ်ဂိုပ် တုတ်သမ္ဘာမွဲလှော်ဏီ၊ အဲလေင်ဟုံဂုံသိပ်ဂိုပ် တုတ်တု သိုမွဲလှော်ဏီ၊ ဆဂလာန်မွဲ သျှိုက်ကိုစိုတ်ကောံရင်သွံဂ် ဟိုပွန်ဂတားရောင်မဂုံမိင်၊ အဲလေင် ဃောကလျာဏထိုက်အဝဲ၊ တုအဲလေင် ဃောထမိက်ရုပ်ရ။ သွောံဒ်သမ္ဘာသို နုသွတ်သွတ်ဂ် ဩဝ်တုအဲဒ်ညီ။ တုအဲလေင် ဟုံဂုံနဲရဲကောံဖြဲမွဲလှော်ဏီဂ် ကုအဲလေင် မဟုံဂုံနဲရဲကောံတြဲမွဲ လှော်ဏီဂ် ညင်ပိုညးစါမဂုံသွတ်သွန်ဏီဂ် ဩဝ်တုအဲစိန်ပြမာန်လင်အဲ ဗွဲအလိုအသီညီ။ ---။” (သင်္ဂပုဇ်ဖြဲစွဲ ဂးကိုဗောဓိသတ်စာင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၈၃။ ၃-၃၉၆။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုကြက်မမြတ်၊ ငါ့ရှင်လည်း မယား၏အထိအတွေ့ကို မမှီဝဲစဘူး။ ငါသည် လည်း လင်၏အထိအတွေ့ကို မမှီဝဲစဘူး။ အချင်းချင်းနှစ်သိမ့်စေသော စကားမျှကိုသာလျှင် ပြောဆိုသည်ကို ကြားဖူး၏။ ငါသည်လည်း ကောင်းသောပျိုရွယ်တုန်းဖြစ်၏။ ငါ့ရှင်သည် လည်း ရုပ်၏ကောင်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံတုန်းဖြစ်၏။ ယခုပျိုရွယ်စဉ်မှစ၍ အိမ်သူမယားအဖြစ် ကို ယူပါလော့။ ငါ့ရှင်လည်း မိန်းမနှင့်မရောနှောစဘူး၊ ငါသည်လည်း ယောကျ်ားနှင့်မရော နှောစဘူး။ ငါတို့နှစ်ဦး အညီအညွတ်ပေါင်းဖက်ကြရန် ငါ့ရှင်သည် အာဏာဖြင့် ငါ့အားပိုင် စိုးလေလော့။” (သုတေသီ)
- “ယုံပြောဟိတ်သုစိရတ၊ ကိုန်ချင်ဣန္ဒပတ္တနာဂ် မွဲထပ်ယောဇနာဂ်ကို ကုရုရးမွဲပိက္ခယောဇ နာဂ်ကို နူအဲကလိဂုံစိန်ပြမာန်တံ အဲအာစိုပ်ဒဒ်မပြရ။ သိုအလုံဂွေးတိဝံဂ် တုဟ်နရာန်သ ကိုတ်ကောံညး ဗဗွဲဝင်ဂ် အဲဒေးဂွပ်ရ” (သိုင်ဓနဉ္စယကောရဗျဂး။) (၅၅၀။ ၆-၅၁၅။ ၈-၂၀၄။ အစွောံ။) ပွဲမုဗွာ/ “ဆရာသုစိရတ၊ ငါတို့သည် ခုနစ်ယူဇနာရှိသော ဣန္ဒပတ္တန ဂိုရ်ပြည်၌ မင်းအဖြစ်ကို၎င်း၊ ယူဇနာသုံးရာရှိသော ကုရုတိုင်း၌ အစိုးရသောအဖြစ်ကို၎င်း

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ရကုန်သည်ဖြစ်ကုန်၏။ မြတ်သောအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းငှာ ငါအလိုရှိ၏။ ဤမြေအပြင်ကို တရားနှင့်အညီ အောင်ခြင်းငှာ ငါအလိုရှိ၏။” (၅၅၀။ စတု-၆၈၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှု အင်္ဂလိက်/ This **rule** and lordship I disdain, Sucirata, for I would fain: Be great, and o'er the wide world **reign**, by right alone - wrong I eschew - For whatsoe'er is good and true, Kings above all me should pursue. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-31/32)

- “ယုံသို့မဇ္ဇးသတြ၊ ကျွဲဒစာံစောလ္လိဂ် အဲမဂ္ဂန္တိနိဗြမာနိလဝ်ဇေတံရောင်။ အဲဒ်သို့ဇေတံ ရောင်” (ဗောဓိသတ်သို့ကျွဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၀၇။ ဒု-၄၉၈။ အစွေဝံ။) ပွဲမှုဗျာ/ “ရန်သူ တို့ကို ဆုံးမတတ်သောမင်းကြီး၊ ငါသည် မျောက်အပေါင်းကိုဆောင်သော အစိုးရသော ထို ရှစ်သောင်းသောမျောက်တို့၏ မင်းတည်း။ ---” (၅၅၀။ တ-၃၂၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှု အင်္ဂလိက်/ Hearing him, the Bodhisatta instructing the king spoke the other stanzas: -- “Victorious king, I guard the herd, I am their **lord and chief**, ----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-227)

စမိန်ဗြမာနိ၊ ခြိန်ဗြမာနိ — (နာမ်) အုပ်ချုပ်ခြင်း။ အုပ်စိုးခြင်း။ ဖိုင်းစိုးခြင်း။ အစိုးရခြင်း။
 အချုပ်အခြာအာဏာ။
authority, control, power, rule, sovereignty

စကာတ ‘စမိန်ဗြမာနိ’ ဗွဲဒဒ်နာမ် နနဲပင်စပ်ကိုဝေါဟာရညွှာင်။ ဗွဲညာဏ်ဇကုမန္တိဂ် ဗွပ်ဖျပ်ဝေါ ဟာရတဲ စကာမာန်ဟောင်ရ။

၁။ နှိစမိန်ဗြမာနိဗြ (ဝါ) အာစိပ်စမိန်ဗြမာနိဗြ။ (ကြိယာ)
 မိန်းမ၏အလိုအတိုင်းဖြစ်သည့် (ဝါ) မိန်းမအလိုသို့လိုက်သည့်။
**to fall into the power of woman, to fall a prey to woman,
 to bow to woman’s sway, to be under woman’s control or power**

၂။ အာစိပ်စမိန်ဗြမာနိလောဘာ (ဝါ) တံဗွဲစမိန်ဗြမာနိလောဘာ။
 လောဘာ၏အလိုသို့လိုက်သည့်။ လောဘာနိုင်ငံသို့လိုက်သည့်။
to fall a prey to greed, to go a slave to greed

‘အာစိပ်စမိန်ဗြမာနိဒေါသ’ မှူးဂ်လေဝ် ဗိုပြင်တုပ်သွယ်ကို ‘အာစိပ်စမိန်ဗြမာနိလောဘာ’ ကိုရ။ ဝါကျ ပယိုက်ဥဒါဟိုဂမ္ဘိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ့ သြပ်ဂပ်ဂပ်သို့မှတ်စိစတ်ရင်အိုတ်ညိ။

- ပွဲလိုက်ဝံ့ ပိသပ်ဂပ်ဂပ်ရိုဟ်ရ။ ညးပိသပ်ဂ်ရော၊ ပုဂ္ဂိုလ်မွဲရပ်လွဟ်တဲ မပြိုက်လမျိုညးဂ်မွဲ ဂပ် ဂပ်ကျဟ် ဂပ်ဂပ်ဂရိုဟ်။ ဗြဲမွဲဒ်ဇွေင်ချင်ကွာန်ဂ်မွဲ ဂပ်ဂပ်ကျဟ် ဂပ်ဂပ်ဂရိုဟ်။ တြံမဒ်ခိန်ဗြ မာန်ဗြမွဲ ဂပ်ဂပ်ကျဟ် ဂပ်ဂပ်ဂရိုဟ်ရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၁၃။ ပ-၄၇။ အစွေဝံ။) ပွဲမှုဗျာ/ အချင်းတို့၊ စူးဝင်တတ်သော မြားရှိထသော ပြင်းစွာပစ်တတ်သော ယောက်ျားကို နှုတ်ခမ်း

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

မဲ့ရွဲ့ ကဲ့ရဲ့အပ်၏။ အကြင်နေပုဒ်၌ မိန်းမသည် အမှုကိစ္စကို စီရင်၏။ ထိုနေပုဒ်ကိုလည်း နှုတ်ခမ်းမဲ့ရွဲ့ ကဲ့ရဲ့အပ်၏။ အကြင်သတ္တဝါတို့သည် မိန်းမတို့၏အလိုသို့ လိုက်ကုန်၏။ ထို သတ္တဝါတို့ကိုလည်း နှုတ်ခမ်းမဲ့ရွဲ့ ကဲ့ရဲ့အပ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၈၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှုအင်္ဂလိက်/ Cursed be the dart of love that works men pain! Cursed be the land where women **rule supreme!** And cursed the fool that **bows to woman's sway!** (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-43)

- “ယုံမွှောံ၊ ဂစံဒဂိုတ်တံဂ် ဟိုတ်ဗေသုဟ်သုန်တကောံရင်သွံတဲဂ် ဗေဝံယိုဏာဇာအဲရောင်။ ဩပွဲကာလမဲ့ဂ် ဗေဒ်သွက်ဇိုက်ရင်သွံရ။ ပွဲကာလဗေဒ်သွက်ဇိုက်ရင်သွံတဲဂ် ကာလဂ် ဗေ မဒ်ခမိန်ပြမာန်အဲပွန်ရ။ ကာလဂ် အဲသကုမွှောံဒးကအိကုအဲပွန်ရ” လှဂး(ကိုသမ္ဘာဗေဒ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၃။ ပ-၁၀၉။ အစောံ။) ပွဲမှုဗျာ/ “ရှင်မ၊ ညီညွတ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ငုံးတို့သည် ကွန်ယက်ကိုယူ၍ သွားကုန်၏။ အကြင်အခါ၌ ထိုငုံးတို့သည် ခိုက်ရန်ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ ထို အခါ၌ ထိုငုံးတို့သည် ငါ၏အလိုသို့ ရောက်ကုန်လတ္တံ့။ ထိုသို့ရောက်ကုန်သည်ရှိသော် ငါ သည် ထိုငုံးတို့ကိုယူ၍ သင်၏မျက်နှာကို ရှင်လန်းစေလျက် လာအံ့” ဟု(ငှက်မုဆိုးသည်) မယားကိုနှစ်သိမ့်စေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၆၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှုအင်္ဂလိက်/ “---- as soon as they (the quails) start bickering among themselves, I shall bag the lot, and that will bring a smile to your face to see.” And so saying, he repeated this stanza to his wife: -- While concord reigns, the birds bear off the net. When quarrels rise, they will **fall a prey to me.** (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-86)

- (ခွက်ဂ် မိက်ဂွံစကယျုန် ပွဲသို့ကြောင်သေဋ္ဌိဂ်တဲ ပအင်္ဂုမယဲတဲ ဟံ့အာဂွာဲစစ ကရောံဗောဓိ သတ် ဂစံဖရပ်ဂ်ရ။) “---၊ ကယျုန်တံဝံ ပရိဘောဇိန်မ္မိတ်ရောင်၊ သျိုင်မပွဲသွောံစသန်၊ လှပသင်ဝံ ညင်သွာဂွာဲဋီစစ ဂကောံအဲရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ “ယုံနာဲပို၊ အဲဟံ့သုဟ်ရထမသွာ ရောင်လေဝ်” ချင်ဂး။ “ဒ်ရသင်ဂ် နပုဇကုဟောင် မပြာကတ်ကိုဇကုရ ဒိုင်ရ၊ လှအာစိုပ်ခ မိန်ပြမာန်လောဘညီ” ဗောဓိသတ်ဒလောံဗောဇိန်ခချင်တဲ ပပ်ပဇောအံဋ္ဌာန်စစရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၂။ ပ-၁၃၈/၁၃၉။ အစောံ။) ပွဲမှုဗျာ/ “---၊ သင်သည် ဤငါးအမဲတို့ကို စားလို သည်ဖြစ်လတ္တံ့။ လာလော၊ လူတို့၏အသုံးအဆောင်မည်သည်ကို သင်တို့သည် သုံးဆောင် ခြင်းငှာ ခက်ခဲ၏။ သင်သည် ဤသို့သဘောရှိသော အမှုကိုမပြုလင့်။ ငါနှင့်တကွသာ ကျက်စားခြင်းငှာ သွားလော” ဟု (ဘုရားလောင်း)ဆို၏။ “အရှင်၊ ငါသည် မတတ်နိုင်” ဟူ၍ ကျိုးဆို၏။ “ထိုသို့တပြားကား မိမိအမှုဖြင့် ထင်ရှားလတ္တံ့။ လောဘ၏အလိုသို့ မ လိုက်မူ၍ မမေ့မလျော့ဖြစ်ရစ်လော” ဟုဆုံးမ၍ ဘုရားလောင်းသည် ကျက်စားအံ့သောငှာ သွား၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှုအင်္ဂလိက်/ “---- You must be hankering after the fish in the kitchen here. Come now, man's food will not agree with you. Do not give way like this, but come and seek your food with me.” (said the Bodhisatta, the pigeon). “Indeed, I am not able, my lord,” said the crow. “Well, your own conduct will shew,” said the Bodhisatta. “Only **fall not a prey to greed,** but stand steadfast.” And

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

with this exhortation, away he flew to find his daily food. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-113)

- “---၊ ညးဗွဲက်မသုန်ကွံက် ဟိုတ်ဒေတံဒေဝ်ဗိန်ဗြဲမာန်ဗင်လောဘတဲ ပိုန်ဟုတ် အယုက် မဒးဟုတ်အာတဲရ။ နဝဲသာဗွဲက်တုပညာက် ဟိုတ်ညးဟံဒေဝ်ဗက် ဗိန်ဗြဲမာန်ဗင်လောဘတဲ ပိုန်ဗွဲက် အယုက်ညးမဂိုင်ရောင် ဟံသေင်ဟာ” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၃။ ၇-၃၃၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ဒါယကာတို့၊ ဤသို့လျှင် ရှေး၌ လောဘနိုင်ငံသို့လိုက်ကုန်သော ကုန်သည်တို့သည် ကြီးစွာသောပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် လောဘနိုင်ငံသို့ လိုက်သည်မဖြစ်ရာ” ဟု (မြတ်စွာဘုရား) မိန့်တော်မူ(၏။) (၅၅၀။ စတု-၃၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ So let the wise his own good see, and let him never **go a slave to greed**, that he disarm the purpose of his foe. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-223)
- “ယုံဂမိုတံ၊ စိုန်အဲဒ်သတ်တိရစ္ဆာန်ကိုလေဝ် ဒဒ်ဗြဲမဟံဂြင်ဂုန်ညး ဒဒ်ဗြဲမဟိုင်ကိုစွဲဥပ္ပါယ်ဂ် ကို ဒဒ်ဗြဲဒုသီလဂ်ကို အဲတိတ်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် အဲဟံဂံဒ်ဗိန်ဗြဲမာန်ဗြဲ၊ ဗြဲရောင်မဒ်ဗိန်ဗြဲ မာန်အဲ ရောင်” ဂးတဲ ကျပ်တြဲကွပ်သံဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၃၀၄။ အစွောံ။) (အဲ ဟံဂံဒ်ဗိန်ဗြဲမာန်ဗြဲ၊ ဗြဲရောင်မဒ်ဗိန်ဗြဲမာန်အဲ = ငါသည် မိန်းမတို့၏အလိုသို့မလိုက်၊ မိန်းမတို့သည်သာလျှင် ငါ၏အလိုသို့ လိုက်ရကုန်၏။)
- “ယုံတုညး၊ တုညးစကာအဲဒိုက်ဂ် အဲဒိုက်ဒင်ကာတုညးဂ် အဲဒိုက်အာကွဲတဲ တုညးဒိုင်တံအ ထာအံဂ် တုညးဟိုတ်မဲတဲတဲ ကောန်ဇုတ်တံဂ် ဒေဝ်စိုတ်ကွဲကောန်အဲတဲဂ် ဟိုတ်အဲဒိုက်မတ် ပဲ့ဗိန်ဗြဲမာန်ဗင်ဒေါသတဲ ကောန်ဇုတ်မဂစိုတ်ကောန်အဲဂ် အဲကိုကွဲစကွဲ ဒေဝ်ချိုတ်အာတဲရ။ လျှပ်ဝံ အဲပဒတ်ပဲ့ဗွာန်ဝံဂ် ဟံသုဟ်ရထရအံ” ရံဝံ(ဂစေံကြဲဗြဲ ဂးကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၄၃။ ၃-၂၆၆/၂၆၇။ အစွောံ။) (တပဲ့ဗိန်ဗြဲမာန်ဗင်ဒေါသ = တပဲ့အလိုအသီဗင်ဒေါသ၊ ဒိုင်ဒိုက်ကမ္ပဒေါသ = ဒေါသအလိုသို့လိုက်သည်၊ ဒေါသနိုင်ငံသို့လိုက်သည်၊ ဒေါသ၏ကျေးကျွန်အဖြစ်၌တည်သည်။)
- “ယုံသိုင်မပြဲ၊ တွဟ်နအာဟာဝှဲတဲ သတ္တံဂမိုင်ဂ် ပဲ့တဲကို ပဲ့ဗွဲကို မဒးကျင်စိုပ်ဗိန်ဗြဲမာန်ဗွဲဂ် ရောင်အံ။ ဟိုတ်နူဂ်ရ အဲမဒးဒ်ကလုတ်ရောင်အံ။ တုညးလွထေပွတ်ကိုအဲဒိုက်ညီရအံ” မင် ဗွဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၀။ ၁-၇၅၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “မင်းမြတ်၊ သတ္တဝါတို့သည် နေ့၌၎င်း ည၌၌၎င်း အကြင်ခမ်း၏အလိုသို့ လိုက်ကုန်၏။ အကျွန်ုပ်သည် ထိုဝမ်း၏တမန် တည်း။ အကျွန်ုပ်အား အမျက်မထွက်လင့်။” (၅၅၀။ ၃-၄၂၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ “O king, the Belly’s messenger you see: O lord of chariots, do not angry be! The Belly holds beneath his puissant sway, all men upon the earth both night and day.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-222)

- “ဩညးမွဲ ညံင်ပွဲအဲကွဲဝှံဂှ် ဟံင်ချပ်ဂြင်ဒတုဟိုတ်ဖိုခွဲမွဲ ဝှံဟ်ညးပြဟ်တု ပုဂ္ဂိုဏ် မဒေတ်ဗက် အာ နွံနိဗြမာန်သတြာတု ဗွဲကြမဒးစံင်တူပွန်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၃၄၂။ ဒု-၂၆၅။ အစွောံ။) ပွဲ မူဗွာ/ “အကြင်သူသည်လည်း ဖြစ်သောအမှုကို လျင်စွာမသိ၊ ထိုသူသည် ရန်သူ့နိုင်ငံသို့ လိုက်ရ၏။ နောက်၌လည်း ပူပန်ရ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၇၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Have I from water, fish, to dry land passed Only to **fall into thy power** at last?
- “ယွံခမိ၊ မာတုဂါမုးဝှံဂှ် ခေုဂိုတြာတံတု နကီုဒွက်ရမျာင်ခေုတံဂှ် ခေုလှေအ်လှန်တြာတံတု တြာတံအာနိပ်နွံနိဗြမာန်ခေုတံတု ခေုဏာဗစိုပ်လလေင်ကိုတြာတံတုဂှ် ညံင်ရဗစိုဏ်မလုလန် မလုန်စစာင်တံဂှ်ကိုရ” ဂးတု ကျပ်တြဲတံဂှ်ဇာတ်အတိက်တေရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၃။ ဒု-၃၉၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမတို့သည် လှည့်ပတ်ဖြားယောင်း၍ မိမိအလိုသို့ ရောက်သောကာလ၌ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်စေကုန်၏။ လျှပ်ပေါ်သောကြောင်မကဲ့သို့ဖြစ် ၏” ဟုမိန့်တော်မူ၍ အတိတ်ကိုဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ တ-၁၆၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ “Brother, women are like cats, deceiving and cajoling to bring to ruin one who has **come into their power,**” so he told an old tale. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-168)
- ပွဲကာလဂှ် ဗစိုဏ်မုဲ မွဲဒိုင်ညွဲဂှ် ဗောဓိသတ်မွဲဂှ်ပါကွေံတု ဝိုင်စာင်ဂမ္တိုင်တု ရပ်စတရ။ ဆ ဗောဓိသတ်မွဲကို ခေုကေတ်ဟံဂှ်တု ရဲဝှံဗစိုဏ်မုဲရ။ “သိုင်စာင်ဝှံမွဲ စီကွးလောန်သန်သံ။ ဒဒ် အဲမဆိုက်ဗွက်ဂှ် ခေုဟံတီရ။ အဲဂိုခေုတု ခေုနိဗြမာန်အဲတု အဲရပ်စခေုညိ ဂပ်ဂပ် ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၃၈၃။ ဒု-၃၉၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုကြောင်မသည် ဘုရား လောင်းကိုထား၍ ကြွင်းသောကြက်တို့ကို ဥပါယ်ဖြင့် လှည့်ပတ်၍စား၏။ --- “ဤ ကြက်သည် အလွန်လျင်လိမ္မာ၏။ ငါ၏ဥပါယ်၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်ကို မသိ။ ငါသည် ဤ ကြက်ကို မယားဖြစ်အံ့ဟု ဖြားယောင်း၍ မိမိအလိုသို့လိုက်သောကာလ၌ စားခြင်းငှာသင့် ၏” ဟု (ကြောင်မသည်ကြံ၏။) (၅၅၀။ တ-၁၆၃/၁၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Not far away lived a she-cat: and she deceived by devices the other cocks except the Bodhisatta and ate them: but the Bodhisatta did not **fall into her power**. She thought, “This cock is very crafty, but he knows not that I am crafty and skilful in device: it is good that I cajole him, saying, ‘I will be your wife,’ and so eat him when he **comes into my power.**” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-168/169)
- “ယွံကောန်ဗြ၊ ----- နအလိုဇကုကောန်ဗြ တွစရဲရဲပုဂ္ဂို ဝိုင်ကေတ်ဣသိတွစင်သီလဂှ်တု ပဓမိနိဗြမာန်ဇကုတု ဖဉ်နိကွေံသီလဣသိဂှ်ညိ။ -----” (၅၅၀။ ၉-၅၂၆။ ၉-၆။ အ စွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မင်းသမီး၊ သင်ရှင်မ၏သာလျှင် အသွင်အဆင်းဖြင့် ထိုဣသိသီဂံရသေ့ငယ် ကို ကိလေသာနိုင်ငံသို့ ဆောင်နိုင်လတ္တံ့သည်တကား။ -----” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၆၇။

ညောင်ကန်။) (ပစမိန်ပြမာန်ဇကု = မိမိအလိုသို့ရောက်စေသည် = to bring someone beneath one's sway)

- “ယွံဂမ္ဘီ၊ ခပ်ရာဂကိလေသမှူးဝှံ့ဂှ် ဂမ္ဘီမဖျံသင်တလအဲတံဂှ် မုဂ်ဗေဒ်ဟံဝှံ့ကသီကျော်ဒ်ရော။ ကျာလောင်ကပ်မဇ္ဇော်ဒြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကျော်တံသိန္နရာတ်မာန်ဂှ် ပွဲသုဆုဇမ္ဗဟ်တံဂှ် မူအလောင်ကျာလောင်ကပ် ဇ္ဇီမုက်နွံတုန်ရော။ ပွဲကာလမတုဲတေံကိုလောင် လုက်ထပှ်ကွံသွံာ် ဟံဝှံ့ဒေတ်ဗက်ဇမိန်ပြမာန်ကိလေသတုဲ ဝိန်သတ်မသွူးတံကိုလောင် ခပ်ကိလေသဂှ် ကျွက်ကွဲကျော်စိုတ်တုဲရဟံဝှံ့သေင်ဟာ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစွောံ။) (ကသီ = လှုပ်ရှားစေသည်၊ တုန်လှုပ်စေသည်။/ ကျွက်ကွဲကျော်စိုတ် = စိတ်ကို တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေသည်။) (ပွဲမုဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ ဤအားကြီးစွာသောရာဂသည် သင်ကဲ့သို့သောသူကို အဘယ့်ကြောင့် မလျှပ်ပေါ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ --၊ မြင့်မိုရ်တောင်ကြီးကို နုတ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောလေသည် သစ်ရွက်ဟောင်းမျှကို အဘယ်မှာရှက်အံ့နည်း။ ရှေး၌ အနှစ်ခုနစ်ရာ တို့ပတ်လုံး အတွင်း၌ဖြစ်သော ကိလေသ၏ဖြစ်ခြင်းကို မဖြစ်စေမူ၍နေသော ကိလေသာတို့ မှစင်ကြယ်သော သတ္တဝါသည်လည်း လျှပ်ပေါ်ဘူးသည်သာလျှင်တည်း။” (၅၅၀။ စတု-၃၀၃။ ညောင်ကန်။) (ဟံဝှံ့ဒေတ်ဗက် စမိန်ပြမာန်ကိလေသ = ဟံဝှံ့ပွဲအလိုအသီကိလေသ = ကိလေသာ၏အလိုသို့မလိုက်။ ကိလေသာနိုင်ငံသို့မလိုက်။)

ပြမိန်ပြမာန် (အဓိပ္ပါယ်တုတ်သွတ်ကို ‘ဇမိန်ပြမာန်’)

- “ယွံသိုင်မပြ၊ ကာမဂုန်မသုန်ပြကာဂှ် ဗေဒ်မတုတ် ရဲလှိုက်လင်တိရောင်၊ မတို့ဂှ်လင်ညးရောင်။ သွောံဗွားတိုန်နုလှိုက်လင်တိဂှ် သိုင်သန်ရ။ ဗေဒ်မပက်ပြမိန်ပြမာန်သိုင်ဂစိုတ် မဂြိုင်ကိုဘဝရောင်။ မဂှ်အာပွဲလှိုက်ကာမဂုန်ဂှ် နှိမယုတ်မာလောန်ရ။ ဝှံ့ကျောံအာနိဗ္ဗာန် သြင်လွတ်တေံဂှ် ဟံဝှံ့ရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၅၀၉။ ၈-၁၀၃။ အစွောံ။) (ပြမိန်ပြမာန် = ပိုဒ်နာမ်) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ကာမဂုဏ်တို့သည် ကပ်ငြိစေတတ်သောကြောင့် ညွှန်ကြီးမည်၏။ ကာမဂုဏ်တို့သည် ကျွန်စေတတ်သောကြောင့် ညွှန်ပျောင်းငယ်မည်၏။ ကာမဂုဏ်တို့သည် သတ္တဝါတို့၏စိတ်နှလုံးကို ဆောင်တတ်ကုန်၏။ လွန်နိုင်ခဲကုန်၏။ သေမင်း၏တည်ရာဖြစ်ကုန်၏။ ထိုကပ်ငြိစေတတ်သော ညွှန်ကြီး၌၎င်း၊ ထိုသို့ကျွန်စေတတ်သော ညွှန်ပျောင်းငယ်၌၎င်း နစ်ကုန်သော ယုတ်မာသောစိတ်ရှိကုန်သော သူတို့သည် နိဗ္ဗာန်ဟူသောကမ်းတဘက်သို့ မကူးနိုင်ကုန်။” (၅၅၀။ စတု-၅၆၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Pleasures of sense are but morass and mire; The heart's delight brings death, and troubles sore. Who sink in these morasses come no nigher, in witless madness to the further shore. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-298)
- “ယွံမွောံ၊ မွောံစေံအာ ပွဲဟေမဝန်တေံတုဲ ဣသိသိဂံဂှ် လုန်ကေတ်ပပြမိန်ပြမာန်ဇကုတုဲ ပလိုကျော်ဇာန်ဣသိဂံညိ” သိုင်ဣန်ဂးတုဲ ဣန်ပအောင်အလမ္ဗုသာ မဒ်ပြကမ္မောန်ဇကုဂှ် ကို

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

စော်ပလိုဇ္ဇာန်ကုသိဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၃။ ၈-၃၄၂။ အစွောံ။) (ပြမိန်ပြမာန် = ပိုဒ်နာမ်) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဤသို့သောနည်းဖြင့် သိကြားမင်းသည် “ရှင်မ၊ သွားချေ။ ကုသိသိဂ်ရသေ့သို့ ချဉ်းကပ်၍ မိမိအလိုသို့ ဆောင်ယူသဖြင့် ထိုကုသိသိဂ်ရသေ့၏သီလကို ဖျက်ဆီးချေလော့” ဟုဆို၍ အလမ္ဗုသာနတ်သမီးကို စေလိုရကား ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Sakka ordered Alambusa, saying, “Go and draw nigh to Isisinga, and **bringing him under your power** destroy his virtue,” ----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-80) (ပြမိန်ပြမာန်ဇကု = to bring someone under one’s power)

- “ယုံသွိုင်မပြ၊ ----။ သွိုင်စိုပ်ထဝ်နာပိုဝံဂ် ဟိုတ်မဒ်သတ်တွကုသိုမဇ္ဇောတု စိုန်မဒ်သတ်တိ ရတ္ထာန် မဒးဒ်ဂ်ကိုလေဝ် ဝံပိုင်ပြီပြီမိန်ပြမာန်လဝ် စိုပ်ဒစိတ်စောတ်တြလို့ ဗဗ္ဗေဝ်ရ။ ----။” (စိုပ်ထဝ်သုမုခဂး။) (၅၅၀။ ၆-၅၃၃။ ၉-၂၃၀။ အစွောံ။) (ပြမိန်ပြမာန် = ပိုဒ်ကြိယာ)
- ပေါရိသာဒဝံဒ်သွိုင်တု ကုသွိုင်ကွံကျိုင်ဗ္ဗာင်တံဂ်ကို ကုဗောဓိသတ်ကို သွပုဇ္ဇမဂ္ဂိုင်ရ။ သွိုင်သု တသောမ မပြီမိန်ပြမာန်သတ္တံဂ်မှိုင်ဂ် ဝံဝေတ်ကွေပေါရိသာဒတု ကိုန်ချင်ဝံဒ်ကိုပုန်တုရယး ဂးတု ကျိန်ကျက်ကွဲ အလံဂတာဇမ္ဗဒိဝံဒ်အိုသိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၉၆။ အစွောံ။) (ပြမိန်ပြမာန် = ပိုဒ်ကြိယာ)

မိန်မာန်/ခွိန်ခွာန် (အဓိပ္ပါယ်တုပသုဟ်ကို ‘မိန်ပြမာန်’)

- ပြောဟိတ်ဒိုင်ပဲ့သွာသဝ် သွိုင်ဒိုင်ပဲ့သွာသွိုင်တု ပ္ဍတ်တကွတ်မန်ဂ်ရ။ ဗောဓိသတ်ဒိုင်တလတူ တွံကြက်ဂ် ညာတ်ပြောဟိတ်ကိုသွိုင်တု ချပ်တရ။ “သွိုင်ဝံ ဒိုင်ပဲ့သွာသွိုင်တု ဂိုင်ကတ် ကေတ်ကွတ် ပဲ့ညးအစာမဒိုင်သဝ် ပွသွိုင်ဂ် ဟံဒ်သတ်ဝေဝ်ရ။ ပြောဟိတ်ဂ် ဒိုင်ပဲ့သွာသဝ်တု ပ္ဍတ်သွိုင်မဒိုင်ပဲ့သွာမသွိုင် ဟံဒ်ပဲ့ဝေဝ်ကို၊ အဲတုန်လေဝ် မနိမိန်မာန်ဗြဲတု ဟံဂ်ရိတ်စလမျိုတု မဒးကျင်ကွတ်ကေတ်ဒြပ်သွိုင် အဲလေဝ်ဟံဝံဒ်ပဲ့ဝေဝ်ရ” ချပ်တု ---။ (၅၅၀။ ၆-၃၀၉။ ဒု-၁၅၂/၁၅၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဗာရာဏသီမင်းသည် ပုရောဟိတ်၏အထံ၌ ဗေဒင်တို့ကိုသင်အံ့ဟု ဥယျာဉ်သို့ဝင်၍ သရက်ပင်ရင်းဝယ် မြင့်သောနေရာ၌နေ၍ ဆရာကို နိမ့်သောနေရာ၌ နေစေ၍ ဗေဒင်တို့ကိုသင်၏။ ဘုရားလောင်းသည် အထက်၌ပုန်းလျက် “အကြင်မင်းသည် မြင့်သောနေရာ၌နေ၍ ဗေဒင်တို့ကိုသင်၏။ ဤမင်းသည် တရားမ စောင့်။ အကြင်ပုဏ္ဏားသည် နိမ့်သောနေရာ၌နေ၍ ဗေဒင်တို့ကို သင်စေ၏။ ဤပုဏ္ဏား သည်လည်း တရားမစောင့်။ အကြင်ငါသည် မိန်းမအလိုသို့လိုက်၍ ကိုယ့်အသက်ကို မရေ မတွက်ဘဲ သရက်သီးကို ခိုး၏။ ထိုငါသည်လည်း တရားမစောင့်” ဟုကြံပြီး၍ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၆၁၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now at this time the king of Benares was being taught sacred texts by his chaplain. And coming into the garden he sat down on a high seat at the foot of the mango tree, and placing his teacher on a lower seat, he had a lesson from him. The

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

Bodhisatta sitting above them thought, “How wicked this king is. He is learning the sacred texts, sitting on a high seat. The brahmin too is equally wicked, to sit and teach him from a lower seat. I also am wicked, for I **have fallen into the power of a woman**, and counting my life as nought, I am stealing the mango fruit.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-19)

- “ယုံနာဲပိုဏ္ဍသိ၊ လတအဲမဒေဝတ်တသီလ မဖုံသတ်ဝံဂ် နွံသတ်မဒးရးသန်ရ။ အဲတုန် ဟိုတ်နူမ ဟိုတ်မာဲအာ ဝေပ်မာဒတဲ မန်စိန်စိမာန်ဗြဲရ။ ဩသတ်မဖုံညင်အဲဂ် လမုါဇကုကို လဝ် စိုတ်တဲ မမင်မွဲလဝ်ဗဲရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ သတ်မဖုံညင်အဲဝံ ယုတ်မာသန်။ အဲမစိုန်ဒ်တမိတ် သျှိုက်ဗဲဂ် ဗဲဂ်ဂြိုဟ်တဲ တြုံသ္မာင်အာနူအဲဂ် ဗဲသျှိုက်မွိုက်ပွန်။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၆။ ဒု-၆၃၇/၆၃၈။ အစောံ။)

စိန်/ဇွဲန် (အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ကဵု ‘စိန်ပြမာန်’)

- “ယုံတုညး၊ မဒ်စွဲစွော်လိုက်အိုသို တုညးမဒ်စိန်သတ်ဂမ္တိုင်ရောင်။ ပွကမ္တတ်ပတဲ မူရ်ညး မွဲ ဆေဝ်ဒဝ်ပွန်ရော။ ယုံတုညး၊ ပွကမ္တတ်ဂ် အဲဟံဟိုရ။ ကမ္တတ်ဂ် မရတ်တန်တီရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၂။ ဒု-၆၃၆။ အစောံ။) (တုညးမဒ်စိန်သတ်ဂမ္တိုင် = သတ္တဝါအပေါင်းတို့၏ အကြီးအမှူးဖြစ်သော ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သော အရှင်မင်းကြီး။ = the refuge of the whole world) ပဲဒုဒဲဝံ ဝေါဟာရ ‘စွဲစွော်’ ကို ‘စိန်’ ဝံ မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonymys ရောင် အဲစေန်စိုတ်ရ။
- “ယုံဏ္ဍသိ၊ တုအဲဟိုသတ်ဂ်မွဲး အဲသ္မာက္ခာရ။ တဲတြဲအဲမအာဂ် တုအဲဗက်စရ” သွတ်ဗြဲဂ်းတဲ သူးအာရ။ ဏ္ဍသိသွတ်တုန် သွတ်ဗြဲဂ်းတဲ စံင်တုတ်ရ။ အောဲလေဝ်ဟံဝံဝဲ၊ ညှိသွင်လေဝ်ဟံတုတ် သက်သက်စံင်တုတ်ဟောင် ဝံဒိုင်ရ။ ကာလမဇကုမစ်ကျင်နူဂြိုပ်ဂ် ပွမဝင်ဒင်တွင်ဟံဝံပ။ ဏ္ဍသိမဒ်မဂ်စွဲကျင်တဲ ဒဒ်ကောန်ဇကု မစိုပ်အာပဲဒုဒဲဇွဲန်ဗြဲဂ်တီတဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၅။ ဒု-၆၃၃။ အစောံ။) (စွဲန်ဗြဲ = စွဲန်ပြမာန်ဗြဲ) ပဲဒုမုဗာ/ (ထိုသုငယ်မသည်) ရသေ့ငယ်ကို “အရှင်၊ ထိုသို့တပြီးကား ငါသည် ခရီးအမှတ်ကိုပြုလျက် ရှေးဦးစွာသွားလင့်အံ့။ သင်သည် နောက်မှလာလော့” ဟုဆို၍သွား၏။ ရသေ့ငယ်သည် မိန်းမသွားသောကာလ၌ ထင်းတို့ကိုမဆောင်၊ သောက်ရေကိုလည်းမခပ်၊ သက်သက်မိုင်လျက်သာလျှင် နေလေ၏။ အဖလာသောအခါ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းကိုမပြု။ ထိုအခါ ရသေ့ငယ်ကို အဖသည် “ဤငါ့သားကား မိန်းမတို့၏အလိုသို့ လိုက်၏” ဟုဆို၍၊ ---။ (၅၅၀။ တ-၅၅၂။ ညောင်ကန်။) ပဲဒုမူအေဂ်လိက်/ So she said to the youth, “I will start on the road before you, and leave a trail behind me: you are to follow me.” When she had left him, he neither fetched wood, nor brought water to drink, but just sat meditating, and when his father arrived, he did not go out to meet him. So the father knew that his son **had fallen into the power of a woman** and ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-312)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဗျင်အမေရိကာန်)

လှန်ကောန်အဲညင်သွေခံညိ” ဂးတဲ ဖအောင်ဏာဗြသရဲချင်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄။ ၁-၄၉။ အစွော။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရှင်မ၊ ဤအိမ်၌ အလုံးစုံသောဥစ္စာကို ကျွန်ုပ်အား အရှင်တို့သည် ပေးကုန်ငြားအံ့၊ အရှင်သားကို အကျွန်ုပ်ဆောင်ချေအံ့” ဟု ပြည့်တန်ဆာမ၊ကဆို၏။ (သူဌေးမသည်) “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ ရိက္ခာပေး၍ သူဌေးမသည် များစွာသောအခြံအရံဖြင့် ပြည့်တန်ဆာမကို “ရှင်မ၊ သွားပါချေ၊ ရှင်မအခွမ်းဖြင့် ငါ့သားကိုဆောင်ပါချေ” ဟုစေလိုက်၏။ (၅၅၀။ ၁-၈၆။ ညောင်ကန်။) (အစောံ = အစွမ်း။/ စလီစလး = အလိမ္မာ။/ စွဲ = မာယာ။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Well, if you will give me authority in this house, I’ll fetch your son back” (said the girl). “Very good” said the lady in assent, and gave the girl her expenses and despatched her with a large following, saying, “Go, and manage to fetch my son back.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-44)

- ကကမ္ပိုင်ပွဲလစဝံ ဟိုတ်သွိုမအောန်ခလီခလး သိုဖအိုတ် ဒးလောပ်ဒက်တဲပံက်ဟောင်။ ဂတံမဲ့ ဟိုတ်မ္ပုံဂတိမစီကွး ဂှဲဗက်အာစွဲစိုတ်ပံက်ဒး ကအံပံက်ဂ် ဒးလုပ်ဒက်ဇောင်ဂတံဟောင်။ ဒဒ်ခါဝံ ပမိုတဲ ပတွသန္တိ လွပွတ်ညးပြဟ်ညိ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈။ ၁-၁၂/၁၂။ အစွော။) (တင်သန္တိ။ ဂလာန်ဝံ န်ဂလာန်ဒောအံဗ္ဗောန်ကျင်ဇော်အစွောံဟောင်။ ပဲ့မူဗ္ဗာ သိုပဲ့မူအေဂံလိက်ဂ် ဟွံမဲ့ရ။) (မအောန်စလီစလး = ဟွံစီကွး = အလိမ္မာနည်းပါးသည်။/ သွို = ဒိုဟ်ခို = အသိပညာနည်းပါးသည်၊ မိုက်မဲသည်။/ မ္ပုံဂတိ = မ္ပုံပညာ = ပညာရှိသည်။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ အိုင်၌နေသော ငါးအပေါင်းတို့သည် အသိအလိမ္မာနည်းပါးခြင်း မိုက်မဲခြင်းကြောင့် အားလုံးတို့သည် ဗျိုင်း၏လက်ရုပ်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်ကြရကုန်၏။ တစ်ခုသောဗုဒ္ဓန်သည်သာလျှင် ပညာရှိခြင်း သိလိမ္မာခြင်းကြောင့် ဗျိုင်း၏စဉ်းလဲသော မာယာဥပါယ်ကို ဉာဏ်ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားသိရှိသည်ဖြစ်၍ ဗျိုင်း၏လည်သည် ဗုဒ္ဓန်၏ညှပ်လက်မတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားရလေ၏။ (သုတေသီ)
- “ယွံမ္မး၊ ပိုညးခါ ဗတ်ရဟံဒ်စာန်စး ပိုစမ္ပွဲသွဟ်ဂ် နမဂြိုင်ကိုတူ ပိုမဂံစရ။ ဟိုတ်မဒ်စာန်စး ညးသွံတဲ ကြိုပရအံကိုတဲ ညးမ္ပွဲဂံဇတ်ကျိပ် ညးမ္ပွဲဂံဇတ်ဗတတဲ ကြိုဂံဏာဗျုန်အဒေါင်ဂ်တဲ ပိုညးခါဟံထောံသွးရ” ဂးတဲ (ဖေအံခါဂ်)ဇောပ်ဒိုင်ရ။ ကြိုဂ် ဂံဏာဗျုန်ကဂ်တဲ အာကိုကြိုဗြဂ်စရ။ ကြိုဗြဂံကတဲ သိုက်သွန်ကြိုကွက်ဂ်တဲ။ --- “ယွံတုသို၊ တုသိုလေဝ် ရှောင်လတူ ဩင်ရောင်။ ကဒိုင်တဲပဲ့ဒ်ဂ် သိက်ပတွသိုကေတ်ကဂ်ဂံရောအံ။” “ယွံဒေံဗြ၊ နဥပျါခလီခလး အဲတဲ အဲမဂံရောင်မ္မောံ၊ မ္မောံစရ” ကြိုကွက်ဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၀။ ၃-၄၆။ အစွော။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then she asked him about the means of attainment, speaking a stanza: “How, being of the land, have you from water caught a fish? How did you do the feat, my lord? pray answer to my wish. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: 207) (**feat:** n. something that someone does that is impressive because it needs a lot of skill, strength etc./ Longman Dictionary./ **feat:** n. difficult action done well: ထူးခြားသောစွမ်းဆောင်ချက်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံခမီတံ၊ နူကွာကျာ်တြဲဟံ့ဒ်ဏီဂ် တွပညာတမ္မာတမ္မာတေံ တိတ်ပခမီဗူးသာသနာဂ် ဆဗ္ဗတ်သီမသုန်ကိုလေဝ် မင်မွဲတ်ဂ် ဆဗ္ဗတ်အယာံမာတ် နီုညောင်ကလောအံညိကိုဂ်လေဝ် တွဟ် နဒေပ်စယးဂတဂ် ညးဟိုဂရိုဟ်တဲရဟံ့သေင်ဟာ။ မူးတအံတုန်ဂ် ပွဲသာသနာအဲ ဗွဲနိယာနိက မဇိုန်ကိုမဂ်ဖိုသွင်နိဗ္ဗာန်ရောင်။ တိတ်ပခမီတဲ တွဟ်နညပျဲဗလီဗလးတဲ ဝတ္တုမဒေပ်လဝ် ဂစဲလဝ်ဂ် ခေံဟံ့ထေက်ကြိုက်ညိသံ့။ ခေံဟံ့ဂပ်ဂပ်ညိသံ့” (ကျာ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၀၆။ ၃-၄၉၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ ရှေးပညာရှိတို့သည် ဘုရားမဖြစ်မီ သာသနာတော်ပဉ္စ ရသေ့ရဟန်းပြုကုန်၍ ပဉ္စသီမျှကို စောင့်ကုန်လျက်လည်း ဆားမျှကို နက်ဖြန်အကျိုးငှာ သိုမှီးသည်ကို ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။ သင်တို့သည် ဤသို့သဘောရှိသော ဝဋ်ဆင်းမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော ဘုရားသာသနာတော်၌ ရဟန်းပြု၍ နက်ဖြန်သန်ဘက် အစရှိသော နေ့အကျိုးငှာ သိုမှီးခြင်းကို ပြုကုန်လျက် မသင့်သည်တို့ကို ပြုကုန်၏” ဟု (မြတ်စွာဘုရား)မိန့်တော်မူ၍ -။ (၅၅၀။ ၀-၃၀၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brethren, wise men of old, before the Buddha appeared, ordained in heresy and keeping only the five precepts, used to chide those who laid aside even salt and sugar for the next day; but you, though ordained in such a rule of salvation, make a hoard for the second and the third day.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-221) (ပွဲမူဗ္ဗာကို ပွဲမူအေဂံလိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရမန် ‘စလီစလး’ ဂ် ဟံ့ပြာကတ်ရ။)
- (ဗောဓိသတ်သွိုင်စိင်ဂ် သွိုင်ရပ်ဂံ့ဖျဏာချင်၊ မိဗောဓိသတ်စိင်ဗြဗျုဂ် သေ့ဒိုင်တဲပွဲဂြိုပ်ရ။ ဗောဓိသတ်သွိုင်စိင်တုန် စိုပ်ချင်တေံတဲ မိက်ဂံ့ကလေင်စကိုမိဇကုတဲ ဟံ့စစရ။ ကောတ်တဲ သွိုင်ဒးကလေင်ဗလးကိုတဲ ဂံ့ကလေင်စစိုပ်မိဇကု ပွဲဂြိုပ်ဂံ့ပွန်ရ။ ဒဒ်ဗောဓိသတ် မကလေင်စစိုပ်ဂြိုပ်ဂ် မိဗောဓိသတ်ဟံ့တီဏီရ။ စိုပ်ဇရေင်မိတဲ နလပိုမခမန်လဝ်ဉာ်ဂ် ဗရဲဖျေလတူမိရ။) “ယုံဒေဝတ်ဗြ၊ မာတ်ကောန်အဲဟံ့မွဲတဲ ပွဲမဟံ့သေင်ကိုကာလဗြ တွအဲဗဂူဖျေ ဗစေါဟ်(ဗစိုဟ်)အဲဂ် အဲဇိုန်ပိုန်ကိုတွအဲဒေဝတ်ဗြရ” မိဗောဓိသတ်ဂး။ ဗောဓိသတ်မိင်ပါင်မိတဲ ဗရူတိုန်ပါင်ကိုမိရ။ “ယုံမိ၊ ဗြဟံ့သေင် အဲကောန်မိမစိုပ်ကျင်မိရောင်။ နကိုလ္လီဗလီဗလးအဲတဲ သွိုင်သွိုက်မှိုက်တဲ ကိုဗလးကော့အဲရောင်။ မိက္ခိသင်ဉာ် စကွတ်ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၅။ ၇-၉၇။ အစောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “အိုပဇ္ဇန်နတ်မင်း၊ ငါ၏သားသည်မရှိ၍ အခါမဟုတ်သောမိုးကို ရွာစေ၍ ငါ့အား အပူကိုငြိမ်းစေခြင်းကြောင့် သင့်ကို ငါသည် အမျှပေးဝေပါ၏” ဟု ဘုရားလောင်း၏ မိခင်ဆင်အိုမကြီးသည် ဆို၏။ ထိုအမိစကားကိုကြား၍ ဘုရားလောင်းဆင်မင်းသည် မိခင်အား ဤသို့ဆို၏။ “မိခင်၊ မိုးရွာသည်မဟုတ်။ အကျွန်ုပ်မိခင်၏သား ပြန်ရောက်လာခြင်းဖြစ်၏။ အကျွန်ုပ်၏ လုံ့လအစွမ်းအစအလိမ္မာဖြင့် ဘုရင်မင်းကြီးသည် နှစ်သက်သည်ဖြစ်၍ အကျွန်ုပ်အား လွှတ်စေခြင်းဖြစ်၏။ မိခင်၊ ထ၍ ရေကို သောက်လော့ မြက်ကိုစားလော့” ဟု ဘုရားလောင်းဆို၏။ (သုတေသီ)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “——၊ ယုံသွိုင်မ၊ နုလူမိမန်ကို နုလူမိဂဉ္ဇဲကို အစာသင်တအိန် ဝံဇူးကလော်ဂမ္ဘိုင်မာန်ကို လော် ဖွဲသွိုင်ဂစိုတ်ဒမြိုဟ်တအိန် အစာသင်တအိန်ဟံဇူးတဲ မဒးကျအာသွိုင်ဂစိုတ်ကို။ ဟိုတ် ဂ်တဲ အဲသွိုက်ပဂမိုရောင်အံ။ ယုံသွိုင်မ၊ အစာသင်လူတအိန် ကလော်ဇော် ကလော်အပိုင် သာတ်၊ ပြိုတ်တအိန် နဉ်သွေးဇလီဇလး ဗလိဗကင်ဒးတဲ ဝံဇူးနုတဲကလော်တအိန်ကို။ ဂ် သွိုင်ဂစိုတ်ဒမြိုဟ်တအိန် အစာသင်တအိန် ဗလိဗကင်မာန်ညိဟာ။ အစာသင်တအိန် ဟံဇူးမာန် သွိုင်ဂစိုတ်ဟောင်။ သွိုင်မ၊ ဟိုတ်ဂ်တဲ အဲသွိုက်ဖအာတ်ဝေထမိုက် အဲသွိုက်ပဂမိုရောင်အံ။” (၅၅၀။ ၆-၅၁၀။ ၈-၁၂၇။ အစွောံ။) (စလီစလး = အစောံအနုတ် = အစွမ်းအာနုဘော်။ / ဗလိဗကင် = ပူဇော်ပသသည။/ ကလော်အပိုင်သာတ် = မြေဘုတ်ဘီလူး။/ ဒမြိုဟ် = မဒြိုဟ်စာကြံကြ။)
- “ယုံမွောံ၊ ဗြဿိုင်ဂ်နွံဉိုင်ရ။ ညးဿိုင်တုပ်ညင်မွောံဂ် ဟံဇူးရ။ မွောံဂ်တုန်လော် တလးစရဲရဲ ရုပ်လောန်နုညးရောင်။ ဇလီဇလးဥပွိုလော် ဆိုက်ဗွက်လောန်ရောင်။ ဟိုတ်ဂ်တဲ အဲဗ္ဗောဝ်စ ကာမွောံရောင်၊ မွောံအာညိရ။ ဣသိသိဂ် မွောံဂိုင်ကေတ် ပစိုန်ပြမာန်မွောံညိ” သွိုင်ဣန်ဂး (ကိုဒေဝတ်ဗြအလမ္မုသာဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၂၃။ ၈-၃၄၃။ အစွောံ။) ဗတ်ဗာ/ “ရှင်မ၊ တစ်ပါးသောမိန်းမတို့သည် များစွာရှိကုန်၏။ ရှင်မနှင့်တူသော တစ်ပါးသောသူသည်ကား မ ရှိ။ သင်ရှင်မသည် ရုပ်အဆင်းလည်း အလွန်လှပတင့်တယ်၏။ ဥပါယ်အလိမ္မာ၌လည်း အလွန်ထက်မြက်၏။ ထို့ကြောင့်သာလျှင် သင်ရှင်မကို ငါတိုက်တွန်းခြင်းဖြစ်၏။ ရှင်မ၊ သွားပါချေလော့။ ဣသိသိဂ်ရသေ့အား ဆောင်ယူ၍ မိမိ၏အလိုသို့ လိုက်သည်ကိုပြုလော့” ဟု သိကြားမင်းသည် အလမ္မုသာနတ်သမီးအား ဆို၏။ (သုတေသီ)
- အခွမန်ကျောန်စွဲလင်လိမ်ကိုခါသီ ဟိုဂးပွဲလိမ်ဂ် “ခါသီဒင်ကာ ဂမာန်မင်သို့၊ ဂမာန်မင်သို့ ခါ သီဒင်ကာ” စုတ်လိမ်တဲ ဗိုပိဝါ မွိုဟ်ဂမ္ဘိုင်ဗဏာဟံဇူးစိုပ် တုပ်ညင်ဂမာန်မဲအလန် ခါသီမဲ အလန် ဒ်ပွဲလတောင်ညးဂမ္ဘိုင်။ လိမ်အခွမန် ကျောန်ကလ်လင်ဂလာန်ဂ် ခါသီတိဟံဇူးစိုပ် ကေတ်ဂိုင်ဒေပ်လင်ရ။ —— မင်ကျင် ခါသီအခွမန် တိုန်အာဒင်ကာအလန် ဖွဲဥင်ဗကံ၊ အခွမန်မင်သို့ ခါသီဗူးအလန် ရှေ့စိုပ်သို့၊ ကြစိုပ်အလန်ပုန်ရဒ်တဲ ခါသီဟိုက်အခွမန် “အာ ပံက်ရင်လိမ်ကျာညိရ” အခွမန်ဟို၊ “ဧဲဟံဇူးမိက်အာရောင် ဧဲကိုပံက်ရင်လိမ်” ခါသီဂးတဲ ခါသီတိုန်အာဒင်ကာ ဥင်ဗကံပုန်ရ။ မရနက်ကိုပိပန်ဝါတဲ ပံက်ရင်လိမ် တိတ်ဗိုရင်ဂတညး ဂမ္ဘိုင် ဒ်အလန်ခါသီဒင်ကာလှိုန် ဂမာန်ဒင်ကာဟံဇူးရ။ ကာလဂ် အခွမန်ချပ် “ဆဝံ ကိုညး တီဇလီဇလးအဲကျာရ” ဂးတဲ “ဂတဝံ အဲဒင်ကာရ” အခွမန်ဟိုကိုဗြ စီရောင်ပြုပြေင်ဇော်မ စွဲခါသီကိုမင်သို့ရ။ (အကြိုကဗြလို့ရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၂။) (စလီစလး = ပါးရည်နပ်ရည်။ အ လိမ္မာ။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

ပိုဒ်ကြိယာတု ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် “(န) ခိုလှုံရန်နေရာ။ (ကြိ) ခိုလှုံသည်။ မှီခိုသည်။” ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘စွဲစွော်’ ဝှံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်ကို ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာကို စကားမာန်သိုဝါသ်ရ။

စွဲစွော် - (နာမ်)

ကိုးကွယ်ရာ။ အားကိုးရာ။ မှီခိုရာ။ ခိုလှုံရာ။ ခိုကိုးရာ။ တည့်ရာ။
refuge, protection, salvation

- “ယုံခမိတံ၊ ဆပွဲကာလလျှော်ဝှံဂှ် အဲကျိန်ဒ်စွဲစွော်ကိုညးစါ မိကိုကောန်ဂှ်ဟံသေင်၊ ပွဲကာလ မတုဲတေံကိုလေဝ် ဒ်စွဲစွော်တုဲရ” (ကျိန်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၄၅။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “ရဟန်းတို့၊ ငါကား ယခုသာလျှင် ကုမာရကဿပ၏ အ မိဖြစ်သော ရဟန်းမိန်းမ၏၎င်း ကုမာရကဿပ၏၎င်း ကိုးကွယ်ရာဖြစ်တော်မူသည်မဟုတ် သေး၊ ရှေး၌လည်း ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ဘူးသည်သာလျှင်တည်း” ဟု (မိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ ပ-၈၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At the close of this lesson, when the Master had repeated that, as now, so in bygone days also he had been the **salvation** of the pair, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-41)
- (ကွေးဂှ် သွက်ဝှံပြိုင်ကွတ်ထွက်အွာ၊ ဗောဓိသတ်ဒ်အွာ) သိုင်လုန်မိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်မဟိုဂှ် တုဲ “လွဖေက်ရ။ အဲလုန်မဒ်သ္မဒ်ဗွဲစွော်အဲရ” ဟိုကိုဗောဓိသတ်တုဲ ဂလာန်ဒုတိယမြဲဝှံ လုန် သူးရ။ “ယုံညးမသွဟ်ကိုပို၊ အဲလုန်မဒ်စွဲစွော်တုဲအဲဂှ် အဲသဒ်ရ။ အွာပွဲတုဲအဲဗွဲဒ်ဒိပ် မသေ့ဝံ ပူဇံသကာညးဂှ် အဲသဒ်ရ။ ကွေးမူးဂှ် ခေံဟံဂြက်ဇူးရ။ မူးမဒ်အွာခေံရောင် ကြက်သေ့ဝံဇူးရ” လုန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၄၃။ ပ-၆၈၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သိကြားမင်းသည် ထိုဂုတ္တိလ၏ စကားကိုကြား၍ “ဆရာ၊ ဆရာသည် မကြောက်လင့်။ ငါသည် ဆရာ၏ကိုးကွယ်ရာ မှီခို ရာဖြစ်အံ့” ဟုဆို၍ - “ကောင်းသောဆရာ၊ ငါသည် သင်၏ကိုးကွယ်ရာဖြစ်၍ သင့်ကို ကယ်အံ့။ ဆရာ ငါသည် သင့်ကိုပူဇော်အံ့။ ဆရာ၊ သင့်ကို တပည့်မူသိလသည် မအောင် လတ္တံ့။ ဆရာ သင်သည် တပည့်မူသိလကို အောင်လတ္တံ့။” (၅၅၀။ ၃-၃၄၀/၃၄၁။ ညောင်ကန်။) (စွဲစွော် = သ္မဒ်ဗွဲ = ကိုးကွယ်ရာ၊ မှီခိုရာ။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Fear not,” said Sakka, “I am your **defence and refuge:**” and he repeated the second stanza: -- “Fear not, for I will help thee at thy need; For honour is the teacher’s rightful meed. Fear not! Thy pupil shall not rival thee, But thou shalt prove the better man indeed.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-175)
- “ယုံသဟာဲပို ဒေဝတံတံပပုင်၊ တံဒြသံမတိုန်အာ ပွဲဂါပ်ဆုတုအဲဂှ် နူကွာဟံဇွော်ဂှ် တုဲအဲပိုက် ထောံကွေံခေံရ” သာဝံစိုပ်ထပ်ဟိုကိုဒေဝတံတံပပုင်ဂှ်ရ။ ဒေဝတံတံပပုင်ဂှ် ဟံဝှံယိုက်စဂ လာန်စိုပ်ထပ်ဂှ်တုဲ ဒုတိယဂလာန်ဂှ် သူးပုန်ရ။ “ယုံသဟာဲပိုစိုပ် မဟံဝှံတီသဘ၊ မူတုပ်ပွာ ရော၊ ကာလကောန်သွတ်ဂှ် မိကိုမဒးဥပကာ လ္လီပရလင်ကောန်ရ။ ကာလမိမဗျူဒိုန်ဒြဟတ် တုဲဂှ် ကောန်တြုကောန်ဗြဲတံဂှ် ဝှံဥပကာမိမဂှ်ပုန်ရ။ ပွာညင်သင်ဂှ်ကိုရ လျှော်ဝှံဂှ် တံပပုင်ဝှံ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဒုင်အမေရိကာန်)

ဂ် ဒင်လဝ်သဇိုင်တွံဖြသုံဝံက္ကာရ။ ကာလတွံပပင်ဝံဂ် ဗျူသအိုဟ်အာတဲဂ် တွံဖြဝံ ဝံဒ်ခွဲခွဲ
 အဲပွန်ရ” ဒေဝတံပပင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၀။ ဒု-၃၄၁/၃၄၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “အ
 ဆွေပေါက်ပင်စောင့်နတ်၊ သင်၏အခွံ တည်လျက်လျှင် ပညောင်ပင်သည် ပေါက်၏။ ထိုပ
 ညောင်ပင်သည် သင်၏အသက်တို့ကို ဖြတ်လတ္တံ့။” ဤသို့(ရွှေဟသင်္ခါသည် ပေါက်ပင်စောင့်
 နတ်အား ဆို၏။) ထိုစကားကိုကြား၍ ရွှေဟသင်္ခါစကားကို မယူလိုသည်ဖြစ်၍ ပေါက်ပင်
 စောင့်နတ်သည် နှစ်ခုမြောက်သော ဤဂါထာကိုဆို၏။ “ပညောင်ပင်သည် ကြီးခြင်းသို့လျှင်
 ရောက်စေ၊ အဖသည်လည်းကောင်း အမိသည်လည်းကောင်း သားတို့၏တည်ရာတို့သည်
 ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ထိုအတူ ငါသည် ထိုပညောင်ပင်၏ တည်ရာသည်ဖြစ်အံ့။ ဤပညောင်ပင်
 သည် ငါ၏တည်ရာသည် ဖြစ်လတ္တံ့။” (၅၅၀။ တ-၈၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/
 The goose said to the Judas tree, “A banyan shoot is threatening thee:
 What thou dost in thy bosom rear, Will rend thee limb from limb, I fear.”
 On hearing this the tree-god, not heeding his words, repeated the second
 stanza: “Well! Let it grow, and should I be, A **refuge** to the banyan tree,
 And tend it with a parent’s love, It will to me a blessing prove.” (The
 Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-138)

- “ယုံနာပိုဏ္ဍသိ၊ ကုညးမယဲကိလေသဂ် ဂဉ္ဇဲမတွံဂးပညာ မွးဗမ္မဲရောင်။ ကုညးမထင်ဒုဂ်
 ဒုဂ်မဒ်ခွဲခွဲရ။ ကုနာပိုမယဲကိလေသဂ်တုန် ပညာမလေပ်ပွေင်ကျေံ ရာဂစိတ်မက္ခိဒ်ဂ်
 တွဟ်နပွေင်ကျေံ မူဟိုတ်မဟံသုဟ်ရထရော” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ဒု-၆၀၆။ အ
 စွောံ။)
- “ယုံတွညး၊ မူမတုပ်ပွာရော၊ ညင်ဒုဂ်ရ ဒုဂ်မဒ်ခွဲခွဲမှာဇန်ဂမ္ဗိုင်ကို ညင်သင်္ဂရ သိုင်တံ
 ဂမ္ဗိုင်ဂ် ဒ်ခွဲခွဲဇန်တံဂမ္ဗိုင်ကိုရ။ နူသိုင်တအံဂ် ဘဲမ္မဲက္ခိဒ်တဲ ဘဲမက္ခိဒ်ဂ် မူရညးမ္မဲဆေဝ်
 ဒဝ်မာန်ရော။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၂။ ဒု-၆၀၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “မြတ်သောမင်း
 ကြီး၊ ရေသည် လူများ၏ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ မင်းတို့သည်လည်း လူအများ၏
 ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ကုန်၏။ မင်း၏အထံမှ ဘေးသည်ဖြစ်လတ်သော် ထိုဘေးကို အဘယ်သူ
 သည် ကွယ်လတ္တံ့နည်း။” (၅၅၀။ တ-၅၂၆/၅၂၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sire,
 even as water is the **refuge** of the people, so also is it with kings. If
 danger arises from them, who shall avert that danger?” (The Jataka: Vol.
 III & IV: Book IX: p-302)
- (ဣလိသသေဠိ အာစိပ်ဒဒိုက်မဇော်တဲ) “ပါနုသိုင်မဲ့တဲ ခွဲခွဲသွင်ဟံမဲ့ရ” ဂးတဲ အာစိပ်
 ဇရေင်သိုင်၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၇၈။ ပ-၂၅၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုဣလိသသုဠေသည်
 “ယခုအခါ မင်းကိုထား၍ မင်းမှတပါးသော တစုံတယောက်သော ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သောသူ
 မရှိ” ဟု မင်း၏အထံသို့သွား၍၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၃၈၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/
 “There is none but the king left to see me righted,” groaned Illisa, and
 betook himself to the palace. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-200)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချင်အမေရိကာန်)

- “ဂကောံတြခါခဏီဝံ မွဲသို့ အဲဒိုင်ဟံဒိုင်ရ။ ပိတ်ဏာကောံလတြခါခဏီဝံညိ။ ယဝ်ရဟံပိတ်ဏာလ
 ဖြခါခဏီဝံမွဲး အဲသွးအာကောံရ” ဖြဂ်ဂး။ မိင်လဟိုဖြဂ်တဲ “ယံမွောံ၊ မွောံသွတ်တဏီတဲ ဒွဲ
 မွောံအာဒိုင်ဂ် မွောံဂျိုင်တလမျိုဖွဲသွာရ။ မိအဲဗျူအာတဲရ။ ဝေင်အာနူအဲတဲ နွဲဇွဲမိအဲ ဟံမွဲ
 ရ။ မွောံဒိုင်ဟံမာန်မွဲး မွောံစအာသို့မိမမွောံတေရ” ဥပဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၃။
 အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့သဘောရှိသော သူယုတ်မာနှင့် အတူတကွ တစ်
 အိမ်တည်း၌ နေအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ဤသက်ကြီးအိုမကိုမူလည်း အိမ်၌မနေစေလင့်၊ ငါ
 ကိုမူလည်း အိမ်၌မနေစေလင့်” ဟု (မယားသည်)ဆို၏။ ထိုသီတင်းသည်သည် မယား၏စ
 ကားကိုကြား၍ “ရှင်မ၊ သင်သည် ငယ်သေး၏။ အမှတ်မရှိသောအရပ်သို့သွား၍ အသက်
 မွေးခြင်းငှာ တတ်နိုင်၏။ ငါ၏အမိသည်ကား အားနည်း၏။ ငါသည်သာလျှင် ငါ့အမိ၏
 ကိုးကွယ်ရာဖြစ်၏။ သင်သည်ထွက်၍ မိမိ၏မိဘအိမ်သို့ သွားလော့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။
 တ-၃၉၀/၃၉၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “----- I can't stay in the same
 house with such an old witch: you must decide whether she stays or I.”
 He hearkened to her and said, “Wife, you are yet young and can get a
 living wherever you go: but my mother is weak and I am her **stay**: go
 and depart to your own kin.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254)
- နွံသမ္မေဟ်မွဲ ပွဲဍုင်သာရဂ်ဂ် နွံကိုသဒ္ဓါ သွင်သျှိုက်ကိုရတ်ပိပြကာလောန်၊ ပစ္စုဇ္ဈာန်ကိုရတ်ပိ
 ပြကာ။ နွံပွဲကာလမွဲတူ သမ္မေဟ်ဂ် ဂိုင်ကေတ်ဍုင်သာတင်လဲ သိုပွဲမြမောဝ် သိုယာတ်ခွက်
 တဲ တိတ်အာဘာဇေတဝန်ရ။ တိတ်အာကလင်ပင်မိင်ခေင်ကျဂ်တြဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၇၁။
 ပ-၄၈၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သာဝတ္ထိမြို့၌ တယောက်သောသူကြွယ်သည် သဒ္ဓါခြင်းနှင့်
 ပြည့်စုံ၏။ ကြည်ညိုခြင်းရှိ၏။ ရတနာသုံးပါးသို့ ဆည်းကပ်၏။ ငါးပါးသောသီလနှင့် ပြည့်
 စုံ၏။ ထိုသူကြွယ်သည် တနေ့သ၌ များစွာကုန်သော ထောပတ်အစရှိကုန်သော ဆေးတို့ကို
 ၎င်း ပန်း၊ နံ့သာ၊ အဝတ် အစရှိသည်တို့ကို၎င်း ယူ၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ဝယ် မြတ်
 စွာဘုရားအထံတော်၌ တရားတော်ကို နာအံ့သောငှာသွား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၈၈/၈၉။ ညောင်
 ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ There was a squire in Savatthi, one of the faith, a true
 believer, who had fled to the Three Refuges, endowed with the Five
 Virtues. One day he set out to listen to the Master at Jetavana, bearing
 plenteous ghee and condiments of all sorts, flowers, perfumes, etc. (The
 Jataka: Vol. I & II: Book II: p-44) (ပစ္စုဇ္ဈာန် = ကိုးကွယ်သည်။ အားကိုးသည်။ ခို
 လှုံသည်။ ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်သည်။ = to take refuge, to seek
 protection)
- ကိုန်တြုံအနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဂ် ခြပ်နူမဇကုဂ် ထပ်ပန်စောံကိုတ်ဂ် ပဋုဟ်သုရာ ပွင်ကောံ
 အိုတ်သွေးရ။ ကျင်ကိုသေဋ္ဌိပုန် ထပ်လို့သေဋ္ဌိကို “အာပွဲဗိုက်ရ” သေဋ္ဌိဂး။ ဝံထပ်လို့ဂ် ပ
 ဋုဟ်သုရာအိုတ်သွေးရ။ တဲကျင်ကိုသေဋ္ဌိမဲ့ဝါပုန် ထပ်မသုန်ကွံ သေဋ္ဌိကိုပုန်၊ ထပ်ဂ် ပဋုဟ်
 သုရာအိုတ်သွေးပုန်ရ။ ကြဲကျင်ကိုသေဋ္ဌိမဲ့ဝါပုန် ယာတ်မဲ့အနာပိဟတ် ဇမိင်ပန်စောံဟတ် သေ
 ဋ္ဌိကိုပုန်၊ ယာတ်ဂ်လေဝ် ပဋုဟ်သုရာအိုတ်အာပုန်ရ။ ကြဲဝံ ကျင်ကိုသေဋ္ဌိပုန်၊ သေဋ္ဌိကိုညးခ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

ဇက်ပွတ်ဏာကျော်ရ။ မသက်ကိုစွဲစွဲ၌၌၌တဲ အာချိတ်သွဲမောဟ်ထော်သို့ညးမွဲသ္တိုင်တဲ ညးဇေက်ထော်ကျော် ဝိုင်ထိုင်ချင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၁။ ဒု-၉၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအ နာထပိဏ်သူဌေး၏တူသည် မိဘတို့၏ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော ကုဋေလေးဆယ်ကုန်သောရွှေတို့ ကို သုရာသောက်သဖြင့် ဖျက်ဆီး၍ အနာထပိဏ်သူဌေးအထံသို့ သွား၏။ အနာထပိဏ်သူ ဌေးသည်လည်း တူအား “ကုန်သွယ်လော့” ဟု တထောင်သောဥစ္စာကို ပေး၏။ ထိုဥစ္စာ ကိုလည်း ဖျက်ဆီး၍ တဖန်သွားပြန်၏။ တဖန်ထိုတူအား ငါးရာသောဥစ္စာတို့ကို ပေး၏။ ထိုဥစ္စာတို့ကိုလည်း ဖျက်ဆီး၍ တဖန်လာသောတူအား နှစ်ထည်သောပုဆိုးကြီးတို့ကို ပေး ၏။ ထိုပုဆိုးကြီးတို့ကိုလည်း ဖျက်ဆီး၍ တဖန်လာသောတူကို လည်၌ကိုင်စေ၍ နှင်ထုတ် စေ၏။ ထိုတူသည် ကိုးကွယ်ရာမရှိသည်ဖြစ်၍ သူတပါးတိုက်နံရံကိုမှီ၍ သေ၏။ ထိုတူကို ငင်ထုတ်၍ အပ၌ စွန့်ပစ်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၅၂/၅၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ This story the Master told at Jetavana, about a nephew of Anathapindika. This person had squandered an inheritance of forty crores of gold. Then he visited his uncle, who gave him a thousand, and bade him trade with it. The man squandered this, and then came again; and once more he was given five hundred. Having squandered this like the rest, next time his uncle gave him two coarse garments; and when he had worn these out, and once more applied, his uncle had him taken by the neck and turned out of doors. The fellow was **helpless**, and fell down by a side-wall and died. They dragged him outside and threw him down there. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-293/294) (မသက်ကိုစွဲစွဲ = မ သက္ကစွဲစွဲ = ဟုံမွဲကိုစွဲစွဲ = ကိုးကွယ်ရာမရှိဖြစ်သည်။ ခိုကိုးရာမဲ့သည်။ = to be helpless, to be unprotected)

- စိင်ဖြာ ညာတ်ဗောဓိသတ်(အမတ်)တဲ ဖျေကွိုပ်တံဇိုင်ဗောဓိသတ် လ္လောဝ်တဲ ယံသရတ် သအပ်တဲ ပ္တိဗောဓိသတ်ရ။ “ယံကောန်တု၊ ဒဒ်အဲဝံဂံ ကောန်တုပ္တိသိုင်နာပိုဗိ။ ပွဲကာလအဲ ခိုက်ထတ်စောံပါတံဂံ ဒဒ်ကလုတ်တရ ဗွတ်ကွံယောဇနာဂံ လိက်ကွက်စုတ်ပွဲကအဲအဲတဲ ဩယောဇနာ အဲခိုက်မဒင်ကာကလုတ်အံ။ ပွန်ဇော်ညးမဇက်ကွင်ဂံ လွဟ်ဗျဟ်ပင်ဇကုအဲ တအံဂံ အဲဝံဗဒင်ကိုသိုင်နာပို မချိုက်ဒိုင်လ္လုကွိုတ်အဲဂံရ။ ညးညာတ်ဂုန်အဲတဲ အဲကွာပိုန် ဟာန်မဂြိုင် သိုင်တေဇိန်ကိုအဲရ။ လျဟ်ဝံ အဲဗျဇော်အာတဲ အဲကွာပိုန်ဟာန်တအံဂံ ညးဂိုင် ရုပ်ကေတ်ဖအိုတ်တဲ ညးကိုလွာန်ပျိုက်အောံ ပျိုက်အိက်ဂှ်ပွန်ရ။ အဲခိုက်မသက္ကစွဲစွဲတဲရ အံ။ ဝေင်အာနူအမတ်ဇော်မွဲတဲဂံ ညးမဒ်စွဲစွဲအဲ ဟုံမွဲရ။ ဒဒ်ပက္ကရဂုန်အဲဂံ နာပိုဗိကို သိုင်တေညိ။ ပွဲကာလလျဟ်ဝံ ပိုန်ဟာန်အဲမလေင်အာဂံ ညံင်ပက္ကတိတံတဲဂံ ကိုသိုင်နာပို ကလေင်ကိုမွဲဝါညိပွန်ရ။ နာပိုအမတ်ဇော် သွကိုညိရအံ။” ဂလာန်မြဝံ(စိင်ဖြာ။) (၅၅၀။ ၆-၄၀၉။ ဒု-၅၀၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ သြဋ္ဌဗျာဓိ(ဆင်မ)သည် မြို့ မှထွက်၍ ညအခါ မြို့သို့ဝင်သော ဘုရားလောင်း(အမတ်)ကိုမြင်၍ ရိုခိုး၍ ဘုရားလောင်း၏ ခြေရင်း၌ဝပ်၍ ငိုးကြွေးလျက် “အရှင်မင်းကြီးသည် အကျွန်ုပ်ကို ပျိုသောကာလ၌ ကျေးဇူး များ၏ဟုမှတ်၍ ကြီးစွာသော စည်းစိမ်အခြံအရံကိုပေး၍ ယခုအိုသောကာလ၌ အလုံးစုံ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

စိစောန်

ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘စိစောန်’ ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ သိုဒဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေ သနမဲ့တဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be complete; adj. variegated, painted ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန် ဗျာအာထောန်သိင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘စိစောန်’ ဝံ ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘စိ ခြယ်သည်’ ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘စိစောန်’ ဝံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ကို ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသန မဲ့ကို စကာမာန်တဲ မှုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာ ‘ဆန်းကြယ်သည်’/ ‘ဆန်းကြယ်သော’ ရ။ ဝေါဟာရဗျာ ‘ဆန်းကြယ်’ ဂ် ပွဲအဘိဓါန်ဗျာအေဂံလိက် “မြန်မာ—အင်္ဂလိပ်အဘိဓါန်” ဂ် ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to be wonderful ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗျာ ‘စိခြယ်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်မန် ‘တွဲ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “to be ornamented” လေဝ် စကာမာန်ကိုဟေင်ရ။ “ရမျှင်မစိစောန်” မွဲးဂ်တုန် “ရမျှင်မဗိပ် ဂြိပ်မဗိပ်ကတောဝ်” သာ်ဝံ ဒးကေတ်အဓိပ္ပါယ်ထေက်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင် အဲမရင်တွင်ပွတ်ထွေးလဝ် ဗွဲသွပ်ဝံဂ် လူတ်စိစတ်ရံင်ညိ။

- ဆဂစံမွဲသိုဖအိုတ် ဝိုပ်ကို မြက်ကို ကိုကျင်ကောံအိုတ်တဲ “ဒွဲကောန်ဖြဲဒးစိုတ်ဂ် ဟိုရ” သိုင်ဝိုပ်ထဝ်ဂး။ ကောန်သိုင်ဝိုပ်ထဝ်ဂ် ဝိုရံင်ဂစံဂမ္တိုင်တဲ မြက်ကွက်မွဲဂ် မှုကိုအရံင်သဒ်မစိ စောန်လောန် ညင်အရံင်သာ်မွဲက်လမွဲက်ကို ညာတ်တဲ “မြက်ကွက်ဂ် ကိုဒ်ဒ်သိုအဲရ” သာ်ဝံ ဂရင်ပွဲညးရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၂။ ပ-၁၀၇။ အစွောံ။) ပွဲဗျာ/ ဟသာ်မင်းသည် “မိမိနှစ်သက် သောလင်ကို လာ၍ယူစေသတည်း” ဟု သမီးကိုခေါ်စေ၏။ ထိုဟသာ်မငယ်သည် ငှက်အ ပေါင်းကို ကြည့်သည်ရှိသော် ပတ္တမြားအဆင်းနှင့်တူသောလည်ရှိသော ဆန်းကြယ်သောအ တောင်ရှိသော ဥဒေါင်းကိုမြင်၍ “ဤဥဒေါင်းသည် ငါ၏လင်ဖြစ်စေသတည်း” ဟုကြား၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၅၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲဗျာအေဂံလိက်/ All manner of birds came, swans and peacocks and all other birds; and they flocked together on a great plateau of bare rock. Then the king (King Golden Mallard) sent for his daughter and bade her go and choose a husband after her own heart. As she reviewed the crowd of birds, her eye lighted on the peacock with his neck of jewelled sheen and tail of **varied hue**; and she chose him, saying, “Let this be my husband.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-84)
- “ဟဲကူသိစွဲ၊ ညင်သပိုဟ်ဂြိုပ်မဗွန်လဝ် ကွမြန်ဇာဒိသိုင်ဒမြိုဟ်ဂ်ကို ပွဲဂံဟဒယဗေဂ် ဗေ ဗွန်လဝ် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဒမြိုဟ်တအ်ဂ်တဲ ဗွဲမွဲးဝံ ဗေသိုလလံတ်ကိုညးရောင်သံ။ မူတုပ်ဗျာရော၊ ညင်ရဲလိမပေင်ဒိုင်နသမ်အဲကို၊ ညင်ရဲဖြိုဂျိမဒးဒိုင် ပွဲဂမြေင်တဏအ်ဂ်ကို၊ ညင် ရဲဖြိုကမုမစိစောန် မပေင်ဒိုင်နကိုအသုဘရောင်ကိုသံ။ ဗွဲမွဲးတုအဲသိုလလံ ထွေးတ်ကိုညးကို ရောင်သံ။ ---” (ဗောဓိသတ်သိုင်ဒကောတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၃။ ပ-၃၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗျာ/ “ဟယ်ရသေ့ကောက်၊ ကြမ်းကြုတ်သောကျား၊ သစ်၊ ခြင်္သေ့တို့ကို ဖုံးကွယ်ထား

နဲသက်လောန် (ဗြာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သော တောအုပ်ကဲ့သို့ သင်သည် ကြမ်းကြုတ်သော လောဘဒေါသမောဟတို့ကို သင်၏ နှလုံးတွင်း၌ ဖုံးကွယ်ထားပြီးလျှင် ပြင်ပ၌ ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေရှိသည်ကိုပြုဘိ၏။ အဘယ်နှင့် ပမာတူသနည်းဟူမူကား၊ အတွင်း၌ အပုပ်ဖြင့်ပြည့်လျက်ရှိသော ဗူးကဲ့သို့၎င်း၊ တွင်း၌အောင်းလျက်နေသော အဆိပ်ပြင်းသောမြွေကဲ့သို့၎င်း၊ အပြင်ဘန်း၌ လှပဆန်းကြယ်သော အတွင်း၌ကား မစင်ဖြင့်ပြည့်လျက်ရှိသော ပိုးခြဖြူကဲ့သို့၎င်း၊ အပြင်းဘန်း၌သာလျှင် သင်သည် ငြိမ်သက်သောဣန္ဒြေရှိသည်ကို ပြလျက်နေဘိ၏။ ---။” (သုတေသီ)

- ဘိက္ခုသင်ဂမ္ဘိုင် ကျင်ကောဝံမွဲဟာန်တု၊ ကောကာလိက သျိုင်သပိုင်ကော့သ္မာတု လုပ်အာဒေါင် သင်ဂမ္ဘိုင်တု လော့ဝ်ထေဇ္ဇော်တအ်တု လုပ်အာပွဲဒေါင်ကွာရတ်တု တိုန်လတူသ္မာဝမ် ညးမလးပွပ်လဝ်ဂှ်တု ရပ်ဗိုက်ထင်မစီဇောန်တု ဂူအ်တန်ဒိုင်တု ---။ (၅၅၀။ ၉-၁၇။ ၂။ ၁-၄၉၀။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ ရဟန်းအပေါင်းတို့သည် စည်းဝေး၏။ ထိုကောကာလိကသည် လိပ်သရွေ့ပန်းအဆင်းနှင့်တူသော သင်းပိုင်ကိုဝတ်၍ မဟာလောကားပန်းအဆင်းနှင့်တူသော သင်္ကန်းကိုရုံ၍ သဃဒံအလယ်သို့ဝင်၍ သီတင်းကြီးသော ရဟန်းတို့ကိုရိုခိုး၍ တန်ဆာဆင်အပ်သော ရတနာမဏ္ဍပ်၌ ခင်းအပ်သော ဓမ္မကထိကတို့၏ နေရာသို့တက်၍ ဆန်းကြယ်သောယပ်ကိုကိုင်၍ အသံဖြင့် ဟောအပ်သောတရားကို ဟောအံ့ဟူ၍နေ၏။ (၅၅၀။ ၃-၉၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At sundown the gong sounded for sermon time; all the community gathered together. The 'yellow robe' which he put on was blue as a bluebell; his outer robe was pure white. Thus clad, he entered the meeting, greeted the Elders, stepped up to a Preaching Seat under a grand jewelled pavilion, holding an **elegantly carved fan**, and sat down, ready to begin his recitation. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-46)
- “ယုံသိန္နံ၊ အဲသိုက်ဂုံစံစတ်တုအဲတု အဲမပရောင်။ သိန္နံလှအောန်စိုတ်ညိ” ဂးတု ဘောဇိန်မပြုပြု ဖါပဗစတု ကောတ်ဏာဗစိုပ်မုက်ရင်သိုင်တု ဗွဲလစှေမ္မဲဒိုဟ်ဂှ် စွဲလဝ်ချေမသုန်ကွံရ။ ဗွဲလစှေမ္မဲဒိုဟ်ဂှ် စွဲလဝ်သိန္နံရ။ ဗွဲသွတ်ဂှ် လးသ္မာကိုသိန္နံသိုက်ရ။ ဝုတ်ဒိုဟ်ဂှ် စိုလဝ်ဇိုက်၊ လတူဂှ် ကိုစုတ်လဝ်ဗဒ္ဓာန်မစီဇောန်တု ပွန်လဝ်သိန္နံရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၄။ ၂။ ၁-၇၂။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် “သင့်ကိုစုံစမ်းအံ့သောငှာ ငါသည် ထိုအမှုကိုပြု၏။ အမျက်မထွက်လင့်” ဟုဆို၍ ထိုသိန္နောမြင်းငယ်ကို ကောင်းသောဘောဇင်ကို စားစေလျက် ယူ၍ မင်းယင်ပြင်ဝယ် တခုသောအရပ်၌ မြင်းငါးရာတို့ကိုထား၍ တခုသောအရပ်၌ ဆန်းကြယ်သောတင်းတိမ်ကို ကာရုံ၍ အောက်၌အခင်းကိုခင်း၍ အထက်၌ ပုဆိုးဗိတာန်ကြက်၍ သိန္နောမြင်းငယ်ကို ထား၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၉၀။ ညောင်ကန်။) (ဖဒုန်မစိစောန် = ဆန်းကြယ်သောဗိတာန်။-/ ဆန်းကြယ်သောတင်းတိမ် = ဇိုက်မစိစောန်။)
- ဂလိုင်ပွိုန်ဂုဟ်တု ဒိုဂုဟ်ထဝ်လ္လီကသပ်ဟောင် ခေ့ကိုတု ညးကွင်တအ်ဂှ် ကိုခေ့ရ။ ခေ့တအ်ဂှ်ဂုံ(မြတ်ဂှ်)တု စုတ်လဝ်ပွဲခြိုင်ထင်မစီဇောန်တု နရတ်ထပုံပြကာဂှ်တု နကိုဖျုန် နကိုသစ္စုစု

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မွှဲကိုရှုံ့တွတ်ဟ်သတ် နဗကသဘဲ သဂြာတင်လတ်တအ်ဂှ် ညံတအ်မြိန်လတ်မြိန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၉။ ဒု-၅၅၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ အဘိုးကိုပွားစေ၍ သပြာတထောင်ဖြင့် ယူကုန်၏။ ထိုအခါ ထိုဥဒေါင်းမင်းကို ရတနာခုနစ်ပါးဖြင့် ဆန်းကြယ်သောချိုင့်၌ထား၍ ငါး, အမဲ, သစ်သီးကြီးငယ်, ပျား, ပေါက်ပေါက်, သကြား, အဖျော်စသည်တို့ဖြင့် ကျွေးမွေးကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And raising the price offered they at last bought it (the peacock) for a thousand pieces. Then they put it in a cage **ornamented** with the seven jewels and fed it on fish, flesh and wild fruits, as well as with honey, fried corn, sugar-water and the like. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-84)

- “ယွံဂစေံ မဗ္ဗန်လဝ်ဇကု (န)သုသဏေင်မဓိဇောန်ဒးရး မွဲကိုဂွဲမတလတ်တဂှ် နူကွာင်ဆုဂှ် ဩဝ်တြအဲညင်ဇော်ကျင်ညိ။ တုအဲမွဲကိုရုပ်မဒစင်ဗွင်တ မဗ္ဗူကိုတဏှာစိုတ်အဲ ဗွဲမလောန်ဂှ် ဒဒ်သဗ္ဗာဒိုက်ကမ္မောန်တုအဲဂှ် အဲသိုက်ဒ်ညိအံ” ဗရိဗြဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၃။ ဒု-၃၉၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အလွန်ဆန်းကြယ်သော အတောင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော နိသောဦးစွန်းရှိသောငှက်၊ သစ်ခက်မှ သက်ခဲလော့။ အချည်းနှီးဖြင့်သာ သင်၏မယားသည် ဖြစ်အံ့” (ဟုကြောင်မသည်ဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၁၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Bird with wings that **flash so gaily**, crest that droops so gracefully, I will be your wife for nothing, leave the bough and come to me” (said the she-cat.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-169)

- စိင်ဖြဲဂှ်ညာတ်ကျာ်တဲ ပွဲတံဒိုင်ကျာ်တြဲဂှ် စိင်မာဒိုင်တဲ “ယွံကျာ်တြဲမဒ်တီလ ညးမဗလးလိုက်ဂမ္တိုင် မဂြင်တီအိုတ်သို၊ သိုင်ဥဒိုန်ဝံဂှ် ပွဲကာလအဲမထတ်စောံပါဒိုင်တေဂှ် တွတ်နအဲမပွဲကောင်ကာမာန်ဒိုင်တေဂှ် နိသဲကိုအဲတဲ ဂယိုင်လမျိုကို ညုင်ရးဇကုကို ဝူကျာ်ဝါသုလဒတ္တကို အဲဝံရင်တြိုင်ဒိုန်ကိုတဲရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ သိုင်သိုက်မ္တိတ်အဲတဲ ပွင်ပွဲမဂြိုင် သိုင်ကိုကုအဲရ။ ဂ္တိဏှာတ်မြမောဝ်တဲ ပွဲလတူဂှ် ဖွာန်ထဝ်မရောင်လဝ်သွင်ထဝ်ဂှ် ကိုရောင်လဝ်တဲ ပွဲဋ္ဌာန်ဝုတ်ဒိုက်ဂှ် နိဇကုသုမဓိဇောန်ဂှ် ကိုဗိုင်လဝ်တဲ ပွင်သုကိုစံင်ဗဂိုလဝ်ရ။ ခုပ်သုကို ကိုစီရောင်လဝ်ရ။ ကွာင်ထဝ်မဒင်ကေအ်ဂှ် ကိုပွန်လဝ်လတူဂတီမဓိဇောန်ရ။ ဘောဇိုန်မွဲကိုရှုံ ညင်သိုင်မစတဲ စီရောင်ကိုရ။ ပွဲကာလလှဟ်ဝံ အဲဗျူအာတဲ စရင်ကိစ္စညး အဲပွဲကိုဟံမာန်တဲ အပေါတ်တွဲညးအိုတ်သိုဂှ် ညးဂိုင်ရုပ်ကေတ်ကောံအိုတ်တဲရအံ။ ---” စိင်ဖြဲဂှ်ပွဲတဲ သိုမဂစေံဂစောတ် ယံတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၉။ ဒု-၅၀၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုဆင်မသည်) သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားကို မြင်၍ --- ခြေတော်ရင်း၌ဝပ်၍ “ဘုန်းတော်ကြီးသော ခပ်သိမ်းသောတရားကို သိတော်မူသော လောကကို ဝင်ဆင်းရဲမှ ထုတ်တော်မူသော အရှင်ဘုရား၊ ဥတေနမင်းသည် အကျွန်ုပ်ကို ပျိုသောကာလ အမှုကိုလုပ်ဆောင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောကာလ၌ ‘ဤဆင်မကိုမှီ၍ ငါသည် အသက်ကိုလည်းကောင်း ပြည်ကိုလည်းကောင်း မိဖုရားကိုလည်းကောင်း ရအပ်၏’ ဟု ချစ်သနား၍ ကြီးစွာသော ပူဇော်သက္ကာရကို ပေး၏။ ခပ်သိမ်းသောတန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်၍ တည်ရာအရပ်၌ နံ့သာဖြင့်လိမ်းကျံ၍ အထက်၌ ရွှေကြယ်ဗိတာန်ကိုဖွဲ့၍ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဆန်းကြယ်သောတင်းတိမ်ကိုကာ၍ ဆီမီးကိုထွန်း၍ အခိုးအထုံအိုးကိုထား

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညုင်အမေရိကာန်)

၍ ကျင်ကြီးစွန့်ရာအရပ်၌ ရွှေအိုးကိုတည်စေ၍ အကျွန်ုပ်ကို ဆန်းကြယ်သောအခင်းရှိသော အင်းပျဉ်၌ထား၏။ အကျွန်ုပ်အား မင်းအားသာထိုက်သော အထူးထူးသောအရသာရှိသော ဘောဇဉ်ကိုပေး၏။ ယခုအခါ အကျွန်ုပ်အား အိုသောကာလ၌ အမှုကိုလုပ်ဆောင်အံ့သောငှာ မစွမ်းနိုင်သောကာလ၌ အလုံးစုံသော ပူဇော်သက္ကာရကို ဖြတ်၏။ ---” ဟု ငိုကြွေးလျက် မြတ်စွာဘုရားကို တောင်းပန်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၃၅/၃၃၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ --- with lamentation she prayed to him (the Buddha), saying, “Lord who knowest all, saviour of the whole world, when I was young and able to do work, Udena, the rightful king, loved me, saying, ‘My life and kingdom and queen are all due to her,’ and gave me great honour, adorning me with all ornaments; he had my stall smeared with perfumed earth, and **coloured hangings** put round it, and a lamp lit with perfumed oil, and a dish of incense set there, he had a golden pot set on my dunghill, and made me stand on a **coloured carpet**, and gave me royal food of many choice flavours: but now when I am old and cannot do work, he has cut off all that honour; -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-233)

- “ပွမညာတ်ရှုမိစောန်ဂ် ချံမဒ်မျှဂ်ရ။ ---” (၅၅၀။ ၆-၄၅၃။ ၇-၅၈။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အလွန်မင်္ဂလာဟု သမုတ်အပ်သော ရူပါရုံကို မြင်ရခြင်းသည် မင်္ဂလာမည်၏။ ---” (၅၅၀။ တ-၇၀၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “The sight of anything with a lucky look is a good omen; -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-46)
- “ --- ကွီရတ်စုံမိစောန်ဂ်တနထဝ် မဗဂန်ကေတ်ချေသိန္နဂ် ကွီစုံဂ်လေဝ် အဲပပူင်အွာရ အံ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၁၅၄။ အစွေံ။) (ကွီရတ်စုံမိစောန်ဂ်တနထဝ် = ကွီရတ်စုံမတူတနထဝ်) ပဲ့မူဗွာ/ “ ---၊ အာဇာနည်မြင်း က,ကုန်သော ဤဆယ်စီးကုန်သော ရထားတို့ကိုငှင်း သင့်အား ငါသည် ပေး၏။ ---” (၅၅၀။ ၈-၅၂၄။ ညောင်ကန်။)
- “ယံ့တွညး၊ အဒေါင်ဂြိုပ်ကြျက်ဒိပ်ဂ် လွီမာန်သွိုင်နာ်ဂ် မတူတနမ္ပိက်ထဝ်သြန်တဲ ဒစင်ဗစင်တ ရလျးသင်သွိုင်တူ ပဲ့အကာသကို ရလျးလလီမစီပျးတ ဇွာ်ဒိုဟ်ကိုမဒ်ရ။ ယံ့သွိုင်မပိုင်ဇန်ဂမ္ပိုင်၊ လွီမာန်သွိုင်နာ် မတူတနရတ်ထပ်ပြကာ မိစောန်ဂ် နအပေါတ်ဂ္ဂိဏ္ဍာတ်အိုသိုဂ် ဟိုတ်နူကုသိုတံ့ မဒိန်ကိုရောင်ဟံ့သေင်ဟာ။” (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၆၇။ အစွေံ။)
- ကောန်ဗြသွိုင်ဂ်လေဝ် သွေံကေတ်ယာတ်ကြာထဝ် မိစောန်ဂ်တဂ်တဲ ကွေဟ်ကေတ်အပေါတ် မာလေကယိုင် မတူတနရတ်အိုသိုဂ်တဲ ကျိုင်ကျပ်ပကေတ်လွေဟ်လူသိတဲ ဝိုင်ကေတ်က ရေဝဲမွဲတဲ နကရေဝဲဂ် ဝေင်လုပ်အာတဲ အာစိုပ်မုဟ်စင်ကြံလူသိုဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၆။ ၉-၇။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ မင်းသမီးနိလိနိကာကို ရသေ့အသွင်ကိုယူစေ၍ ရွှေအဝတ်ဖြင့်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ဝတ်ရုံခြင်းကိုပြုစေ၍ ခပ်သိမ်းသောတန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်စေပြီးလျှင် ချည်ကြိုးဖြင့် ရစ်ဖွဲ့သော ဆန်းကြယ်သောကျင်(ဘောလုံး)ကို ကိုင်စေလျက် ကျောင်းတွင်းသို့ဝင်စေ၍ —
—။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ - and making the princess adopt the disguise of an ascetic, and arraying her in an outer and inner garment of beautiful bark adorned with all manner of ornaments, they bade her take in her hand **a painted ball** tied to a string and sent her into the hermitage grounds, ----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-101/ 102)

- ကောန်ဗြဲသို့လုပ်အာ ပဲ့အဿမာပိုတ်ဂုံတုံ ပဲ့သွာမလးလဝ်ဂုံအံတုံ ဂရောပ်ယာတ်ကြာထင် မစီစောန်ဂုံ ဖာဲကွဲတုံ လွံက်လအာ်ကွဲဒီကွဲတုံ ဟံဂုံဂြောပ်ဗွန်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၆။ ၉-၉။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ကျောင်းတွင်းသို့ဝင်၍ သစ်ပျဉ်ပြားတည်းဟူသော နေရာအထူး၌ နေသော ထိုမင်းသမီးနိလိနိကာ၏ ရွှေပြားစီသောအဝတ်ကို လှစ်ဖွင့်လိုက်သည်ရှိသော် ရှေ့ကိုယ်သည် မဖုံးလွှမ်းမိသည်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၇၁။ ညောင်ကန်။)
- “ဟာဲမွဲးတံ၊ အာကောတ်နင် ခုာ်ထိုမြမောပ် ကွင်လအာ်ခိုင်ဂုံညိ။ သွာဂတိုထဝ်မစီစောန်တုံ အာကောတ်နင်ညိ။ ယာတ်ကသူထဝ်မစီစောန်ဂုံ အာကောတ်နင်ညိ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၄။ ၉-၂၅၈။ အစွောံ။)

ရမ္မာင်မစီစောန် — ဆန်းကြယ်စွာသောအသံ။ သာယာနာပျော်ဖွယ်သောအသံ။
(of voice) pleasant

- (ကုမာရကဿပ) အာယုက်နှိထပ်သွာံဂုံ တိတ်ပကွဲခမီ ဇရေင်ကျပ်တြဲရ၊ ပင်အာယုက်စါ ဧာံသွာံတုံ ဝံဒ်ပယင်ရ၊ ကြံဝံ ဆိုက်ဗွက်ပဲ့အဘိဝေံတုံ မွဲရမ္မာင်မစီစောန်လောန် ဝံဒ်အွာ ဓမ္မကထိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၂။ ပ-၄၀။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ကုမာရကဿပသည် ခုနစ်နှစ်ရှိလတ်သောအခါ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်ဝယ် သာမဏေပြု၍ အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့်လတ်သော် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကိုရ၍ ကာလရှည်လတ်သော် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဆန်းကြယ်စွာတရားဟောတတ်သော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၅။ ညောင်ကန်။) (ဆိုက်ဗွက်ပဲ့အဘိဝေံ = အဘိဓမ္မာတရား၌ ကျွမ်းကျင်နို့စပ်သည်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ At the age of seven he (Prince Kassapa) was admitted a novice under the Master, and a full Brother when he was old enough. As time went on, he waxed famous among the expounders of the Truth. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-38)

((((((((((((((((((((())))))))))))))))))

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

စီစတ်။ စီစောတ်။

ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘စီစတ်’ ၎် ညးထွေးလင်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် v. to search, to be devoted to, to apply oneself ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗ္ဗာအောန်သိင်ဂ် ‘စီစောတ်’ ဝွံ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘စီစစ်သည်’ ရ။ ဝေါဟာရ ‘စီစတ်’/‘စီစောတ်’ ဝွံ ရံင်ကိုဒွဲဝဲါမ စကာလင်ခဲတဲ အဲဖျိုက်ဗပင်ကိုအဓိပ္ပါယ်ခဲ အတိုင်ဗွဲသွပ်ဝွံရ။

စီစတ်/စီစောတ် — နုံစမ်းသည်။ စီစစ်သည်။ စီစိဆေးသည်။ သုတ်သင်သည်။ ဆင်ခြင်ဖိုင်းခြားသည်။
to search, to enquire/inquire, to investigate, to examine, to sift through

- “ယွံဥပါလိထေရ်၊ ခမီဗြသုတ်ဝွံဂ် ပွဲဒေါင်ပုရိသာတ်ပန် မွဲးစီစတ်အေးကွေံဒုဟ်ခဲညိက္ခာ” ကျာ်တြဲဂး။ “ဝွံရအံ” ဥပါလိထေရ်ဂးတဲ ထေရ်ကော်ဝိသာခါတဲ ရဝွံထေရ်ဂးရ။ “ယွံဝိသာခါ၊ ခမီဗြသုတ်ဝွံဂ် မူဂိတုမူတဲ မဒင်ပယင်ရော စီစတ်တိတဲ ခဲမတန်ဂွံဂ်ဂ် နူမဒ်ခရ်ဟာ ပွဲကာလမဒ်ပယင်တဲ မတန်ဂွံဂ်ဟာ ကိုဝွံတိဗွဲအဆတ်ညိ” ထေရ်ဂး။ “ဝွံရအံ” ဝိသာခါဂး တဲ ကိုစိုဗိုင်ကွေံဇန်ကဲတဲ မပွံစန်ဇိုင်တဲ, အဝဲပဏိဟ်, သပါဂွံခဲတံဂ် တော်ဂိတုတဲတဲ ဒဒ် ဒတန်ဂွံဂ် နူမဒ်ခရ်တော် ဝိသာခါဂရေင်ပွဲဥပါလိရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၃၉/၄၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (မြတ်စွာဘုရားသည်) အရှင်ဥပါလိထေရ်ကို “ဥပါလိ၊ သင်သည် သွားလေလော၊ လေးပါးသောပရိသတ်အလယ်၌ ဤရဟန်းမိန်းမငယ်၏အမှုကို သုတ်သင်လော” ဟုမိန့်တော်မူ၏။ အရှင်ဥပါလိထေရ်သည် “ကောင်းပါပြီအရှင်ဘုရား” ဟုဝန်ခံလျက် ပရိသတ်အလယ်သို့သွား၍ ခင်းအပ်သော မိမိနေရာ၌နေပြီးသော် မင်း၏ရှေ့၌ “ဝိသာခါ၊ ဤရဟန်းမိန်းမငယ်သည် ဤမည်သောကာလ၌ ဤမည်သောနေ့၌ ရဟန်းပြု၏၊ အဟုတ်အမှန်ကိုသိ၍ ဤကိုယ်ဝန်ကို ရှေး၌၎င်း နောက်၌၎င်း ရသည်၏အဖြစ်ကို သိအောင်ပြုလော” ဟု ဝိသာခါဒါယိကာမအား ဤအမှုကို အပ်နှင်း၏။ ဝိသာခါဒါယိကာမသည် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ တင်းတိမ်တို့ကို ကာစေပြီးသော် တင်းတိမ်တွင်း၌ ရဟန်းမိန်းမငယ်၏ လက်, ခြေ, ချက်, ဝမ်း အဆုံးရှိကုန်သော အင်္ဂါတို့ကိုကြည့်၍ လရက်တို့ကိုတွက်လတ်သော် လူဖြစ်စဉ်ကာလက သန္ဓေရသည့်အဖြစ်ကို အဟုတ်အမှန်အားဖြင့်သိ၍ ထိုအကြောင်းကို ကြားလျှောက်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -- he (the Master) said to the Elder Upali, “Go, and **clear up** this matter of the young Sister in the presence of the four classes of my diciples.” “It shall be done, reverend sir,” said the Elder, and forth to the assembly he went; and there, seating himself in his place, he called up Visakha the lay-disciple

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

in sight of the king, and placed the conduct of the **enquiry** in her hands, saying, “First ascertain the precise day of the precise month on which this girl joined the Order, Visakha; and thence compute whether she conceived before or since that date.” Accordingly the lady had a curtain put up as a screen behind which she retired with the girl. ----- the lady found, on comparing the days and months, that the conception had taken place before the girl had become a Sister. This she reported to the Elder, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-38)

- “(ညးပိရောပိဂ်) အဲပလိုက္ခေဒုတ်ဒါန်သီလဗေဒ်ညိ” ဂးတဲ တွခွါဂ် ပြာပ်တိုန်ပွဲသိုင်ရ။ “ယံ ဘုမ္မိပါလာ၊ ကမ္မတ်ပိရောပိဂ် ဗေဒ်ပလိုက္ခေဒုတ်ကွာန်ပိုအိုတ်ရအံ” ဗေဒ်ဂး။ သိုင်မိင်လဟိုတွခွါဂ်တဲ သိုင်ဟံသွာန်စီဇောတ်ရ။ “ဟဲတွခွါ၊ ကမ္မတ်တအံဂ် အာရပ်နင်ဖအိုတ်” သိုင်ဂး။ တွခွါရောကွာန်ဂ်တဲ ကွေင်နင်ညးပိရောပိဂ်တဲ ကျင်ထွေးကိုသိုင်ရ။ သိုင်ဟံသွာန်စီဇောတ်တဲ “ကေတ်နင်စိင် ကိုလန်နိက္ခေဒ်” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၁။ ပ-၉၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုရွာစားသည်) မင်းသို့ကပ်၍ “ရှင်မင်းကြီး၊ များစွာကုန်သော ခိုးသူတို့သည် ရွာဖျက်ခြင်းအစရှိသည်တို့ကို ပြုကုန်လျက် သွားကုန်၏” ဟုလျှောက်၏။ မင်းသည် ထိုစကားကိုကြား၍ “အချင်း၊ သွားလေ၊ ဆောင်ခဲ့လော” ဟုဆို၏။ ထိုရွာစားသည်သွား၍ အလုံးစုံသောသူတို့ကို နောင်ဖွဲ့၍ဆောင်ခဲ့၍ “ရှင်မင်းကြီး၊ ခိုးသူတို့ကို ဆောင်အပ်ကုန်ပြီ” ဟု မင်းအားကြားလျှောက်၏။ မင်းသည် ထိုသူတို့၏အမှုကို မသုတ်သင်မူ၍ “ထိုသူတို့ကို ဆင်ဖြင့်နှင်းစေကုန်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၄၇/၁၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက် / And he (the village headman) repaired to the king, saying, “Sire, there is a band of robbers going about sacking villages and committing other villainies.” When the king heard this, he bade the headman go and bring the men before him. And away went the man and hauled up as prisoners before the king every one of those thirty men, representing them to be the rascals. Without **enquiry** into their doings, the king commanded offhand that they should be trampled to death by the elephant. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-78)

- မွိုဟ်ကမ္မတ်တအံဂ် ဗေဒ်ပိုင်စးကေတ်ဒြပ် ဗေဒ်ဝံဂ်ညးတဲ ဗေဒ်လုပ်အာဂြိုပ် ကိုအမတ်ဂ်ရ။ အမတ်သိုကမ္မတ်တအံဂ် ဂစိုတ်ဂ်တဲ တောံစ, စံပရအံစဒြပ်တအံဂ်တဲ ဗေဒ်တအံသွေးအာက္ခေ တွဟ်တွဟ်တဲ ဗေဒ်စအာသိုဒိုင်ဗေဒ်တအံရ။ နလှေင်သင်ဝံ အမတ်ပတဲ နှုဂ်ဟံဂတာပ်လအံ မွိုဟ်သ္မာင်တအံဂ်တီစုတ်တဲ ဒဒ်ပွအမတ်တအံဂ် ဗေဒ်တအံအာလှေင်ပွဲသိုင်ရ။ သိုင်ကော်အမတ် သိုင်သွာန်စီဇောတ်တဲ တီဒဒ်မဒ်စုတ်တဲ သိုင်ဟိုရန်သကိုတ် ဗွဲမလောန်တဲ သိုင်ကိုဏာပွေင်က္ခေတဲ --။ (၅၅၀။ ၆-၇၉။ ပ-၂၅၆။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ထိုခိုးသူတို့သည် ဥစ္စာတို့ကိုလုယက်၍ နွားကိုရသည်ရှိသော် တောသို့ဝင်၍ ထိုအမတ်ကို ပေး၏။ ထိုအမတ်သည် ခိုးသူတို့နှင့် တပေါင်းတည်းဖြစ်၍ နွားကိုသတ်ပြီးလျှင် ချက်ပြုတ်ဝေစားပြီးသည်ရှိသော် ထိုနေရာမှ အရပ်ရပ်သို့ဖွဲ့၍ မိမိတို့၏နေအိမ်များသို့သာလျှင် ပြန်သွားကြကုန်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ထိုအမတ်ပြုသည့်အမှုကို မကြာမြင့်မီလျှင် အခြားသူများသိသွား၍ ၎င်း

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

တို့သည် ထိုအမတ်၏အပြုအမူတို့ကို မင်းအား လျှောက်တင်ကြကုန်၏။ မင်းသည် ထိုအမတ်ကိုခေါ်စေ၍ စစ်ဆေးမေးမြန်းပြီးလျှင် ဟုတ်မှန်ကြောင်းသိ၍ ထိုအမတ်အား များစွာပြစ်တင်ကြိမ်းမောင်း၍ ရာထူးမှချလိုက်၏။ (သုတေသီ)

- “ယွံမရှာတ်၊ မွိုက်ကွေ့အာဂးဟာ” (ထေအနန်သွာန်။) “ယွံအံ၊ အလုံနန်ဝံ ဂှဲခီဇောတ် လေဝ် ကေတ်ဟံဝံရအံ” သွိုင်ဂး။ “ယွံမရှာတ်၊ ဥပါမဲ့ ညံင်ညးဂမ္တိုင်ဟံဒဲဒေဝင်ခိုတ်ဂ် မှူးစီ ရေင်ညီ” ထေဂး။ (၅၅၀။ ၉-၉၂။ ၁-၂၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ပတ္တမြားပျောက်သွားသလော” ဟု အရှင်အာနန္ဒာမေး၏။ “မှန်ပေ၏အရှင်ဘုရား။ အလုံးစုံ သောနန်းတွင်း၌ စစ်ဆေးရှာသော်လည်း မရ” ဟုမင်းသည်ဆို၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ လူ အများမပင်ပန်းရလေအောင် တခုသောဥပါယ်ဖြင့် စီရင်လော့” ဟုမထေရ်ဆို၏။ (သုတေသီ) ဒးပူဇော်ဝေါဟာမှူး ပဲ့မူအေဂံလိက်ဂ် ချူလဝ် So the Ministers **searched** everybody, women and all, for the missing jewel, till they had worried everybody almost out of their lives; ---- (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-223)
- သတ်ကြက်ချယ်တဲ့ သွိုင်ဒေဝါဟနရာဇာ သွိုက်ပပရင်ဇကရာတ်သွိုင်တဲ့ မခေ့ဂ် ကိုစတ် ကွေ့ကိုဇုတ်ဂ်တု ကိုပလင်ဏာကိုဇကရာတ်သွိုင်ရ။ ဇကရာတ်သွိုင်စေပစဒဲတဲ့ နွံကိုရ်သာ လောန်ရ။ မခေ့ ကိုတိုလဝ်ရ။ တိုဟံဒဲတဲ့ ဂှဲသွာန်ခီဇောတ်တဲ့ ဒဒဲညးမစုတ်ဇုတ်ဂ်တု ကော်နင်ပွင်ဥဒုန်ဇကုရ။ “ယွံမ၊ ကြက်သွိုင်ဒေဝါဟနရာဇာ မပလိုကွေ့ကိုခေ့လိုအာဂ် မပ မာန်ညီဟာ” (သွိုင်ဂး။) “အဲဒိုက်ပမာန်ရအံ” ခေ့ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၆။ ၁-၅၂၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဒေဝါဟနမင်းသည် တပါးကုန်သောမင်းတို့အား သရက်သီးကို ပို့စေသည် ရှိသော် အစေ့မှ အပင်ဖြစ်လတ္တံ့သည်မှ စိုးသောကြောင့် အညွန့်ဖြစ်ရာအရပ်ကို အဆိပ်ရှိ သောအရိုးဖြင့် ထိုး၍ပို့စေ၏။ ထိုမင်းအား သရက်သီးကိုစား၍ အစေ့ကို စိုက်ပျိုးခြင်းငှာ မ တတ်ကောင်းရကား ထိုမင်းတို့သည် “ဤအရပ်၌ အကြောင်းသည် အသို့နည်း” ဟု မေး ကုန်သည်ရှိသော် ထိုအကြောင်းကို သိကုန်၏။ ထိုအခါ တယောက်သောမင်းသည် ဥယျာဉ် စောင့်ကိုခေါ်၍ “ဒေဝါဟနမင်း၏ သရက်သီးတို့၏ အရသာကိုဖျက်၍ ခါးသည်၏အဖြစ်ကို ပြုအံ့သောငှာ စွမ်းနိုင်လတ္တံ့လော” ဟုမေး၍ “မင်းမြတ်၊ အကျွန်ုပ်သည် စွမ်းနိုင်ပါ၏” ဟု ဆိုသည်ရှိသော် ---။ (၅၅၀။ ၃-၁၄၄/၁၄၅။ ညောင်ကန်။) (ဂှဲသွာန်စီစတ် = မေးမြန်း စုံစမ်းသည်) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ King Dadhi-vahana, before sending presents of these mangoes to other kings, used to prick with a thorn that place in the stone where the sprout would come from, for fear of their growing the like by planting it. When they ate the fruit, they used to plant the stone; but they could not get it to take root. They **enquired** the reason, and learnt how the matter was. One king asked his gardener whether he could spoil the flavour of this fruit, and turn it bitter on the tree. Yes, the man said he could; ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-72)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံကောန်ဒေဝတတအံဉ်းဂမ္ဘိုင်၊ ဒေဝတတုဏ္ဏမိမဆေဝဒေဝကွံ ပြဝပူဂ်ပါပမိတ်တအံဉ် ဟံ မွဲရောင်သူးဟာ။ မလောပ်အာဒရီ ပွဲသဘင်ကောန်ဒေဝတဂမ္ဘိုင်တဲ မဟံဂွံမွာ်မွဲဒဒိက်တြုမပြ ရောင်သူးဟာ။ ပွဲလိုက်ဝံ ဒေဝတပွင်လိုက် မယိုက်ဒိုက်မင်မွဲတခမိဗမူး ဉးမနွံကိုသီလတအံ ဂ် ဟံမွဲကိုအဲဗြရောင်သူးဟာ။ မွဲဟ်မဟံမွဲကိုသီလ မနွံကိုပြဝဇဇန်သဟာသီ မဟံဇီဇတ်ဇံဇတ် တဲ ပြဝမဂ္ဂဂစိုတ်ကွံဉ်းဂ် ဒေဝတတုဏ္ဏမိ မနွံကိုကြိန် ပွဲလိုက်ဟံမွဲရောင်သူးဟာ” ဂလာန် မြဝံ သွတ်ဗြတုဇဝ်သီလ ဂတေဝယံတ်(ရ။) (၅၅၀။ ၉-၁၉၄။ ၁-၅၄၉။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ “ဤလောက၌ သီလရှိကုန်သောသူတို့ကို ကြည့်တတ်ကုန်သောနတ်တို့သည် မရှိကုန် ယောင်တကား။ ဤသို့သဘောရှိကုန်သော ကိစ္စတို့သည် ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော် သီလရှိ သောသူတို့ကို ကြည့်ရှုတတ်ကုန်သောနတ်တို့သည် ဤအရပ်မှ ကင်းကုန်ယောင်တကား။ လောကပါလဟု သမုတ်အပ်သော သီလရှိကုန်သောသူတို့ကို ချီးမြှောက်တတ်ကုန်သော ရ ဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည် မရှိကုန်ယောင်တကား။ မဆင်မခြင် တဆောတလျင်အားဖြင့် ရုန်းရင်း ကြမ်းတန်းသောအမှုကို ပြုတတ်ကုန်သော ကိုယ်နှုတ်နှလုံးကို မစောင့်ကုန်သောသူတို့ကို တားမြစ်တတ်ကုန်သော နတ်တို့သည် မရှိကုန်ယောင်တကား။” ဤသို့လျှင် သီလနှင့်ပြည့် စုံသော သုဇာတာသည် ငိုကြွေးသည်ရှိသော် ---။ (၅၅၀။ ၃-၁၇၁။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံတုဉ်း၊ နရာဂစိုတ် အဲဟံရံင်မုက်သမ္ဘာဉ်းမွဲလှော်။ အဲတိုန်တွံဉ်းပွဲသိုသိုဝံ ဝူကျပ်ညာတ် အဲတဲ ရပ်ကအံတဲအဲ တံင်ပွိုန်ဏာလတူဒေန်သိုက် အဲဟံဒေဝတဗက်စိုတ်ဝူကျပ်တဲ ဝူကျပ်ပွို ပျတ်အဲရောင်။ ဒုဟ်အဲဟံမွဲ ဗွဲတုဉ်းတရဲစောပန် ဒ်တုသိုဝူကျပ်အိုတ်ရ” (ပြောဟိတ်ဂး။) တဲသိုင်ကော်ဉ်းတရဲစောပန်ဂ် သိုဝူကျပ်ပွန်ရ။ သိုဉ်ဇီဇတ်ဉ်းတရဲစောပန်ဂ်တဲ “ဒ်ကွဲရ” ဉ်းတရဲစောပန်ဂ်ဂး။ သိုဉ်ကော်ဏာ ဂစိုတ်ဉ်းတရဲစောပန်ဂ်ပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၀။ ၁-၆၂၂။ အစွောံ။) (စိစတ် = စစ်ဆေးသည်)
- ဉးမွဲသွာင်ဂ် စောန်စိုတ်ကိုအမတ်ဂ်တဲ ညေဟိုဉ်းပျိုကိုသိုဉ်ရ။ ဉးဟိုပလိုတဲ သိုဉ်ပွေဟ်အာဂ လာန်ဉ်းတဲ သိုဉ်ဟံဇီဇတ်ရံင်ဒုဗဟ်ဂ်တဲ အမတ်ဉ်းပင်ပေတ်ကိုသီလ မသက္ကုဒုဟ်ဂ် သိုဉ် စုတ်ကွဲဇရေဟ်စံဂိုဉ်သိုဉ်စာတ်ရ။ အမတ်ဂ် ဒွဲဉ်ကေတ်ဗတ်ဇကုမွဲတဲ နိသဲကိုဇဝ်သီလတဲ စိုတ်မတန်ကြန်ဒ်အာမွဲတဲရ။ ဟိုတ်စိုတ်မတန်ဒ်မွဲဂ်ရ ဗစာရဏာသင်္ခါရဇဝ်တဲ အမတ်ဂ် ဒ် အာသောတာပန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၂။ ၃-၆၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ တပါးကုန်သောသူတို့ သည် မင်းအား ဂုံးတိုက်၍ ဖျက်ဆီးကုန်၏။ မင်းသည် ထိုသူတို့၏စကားကိုယူ၍ အပြစ်ကို မဆင်ခြင်မူ၍သာလျှင် သီလရှိသော အပြစ်မရှိသောအမတ်ကို သံခြေကျဉ်းအနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် ဖွဲ့စေ၍ နှောင်အိမ်သို့သွင်းစေ၏။ ထိုအမတ်သည် နှောင်အိမ်၌ တယောက်ထည်းလျှင် နေ လတ်သော် သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းကိုမှီ၍ စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်းကိုရ၍ သင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ရ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ Because he was very useful, the king did him great honour. The others were jealous, and concocted a slander, and calumniated him. The king believed their saying, and without **enquiring** into his guilt, bound him in chains, though virtuous and innocent, and cast him into prison. There

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်းအမေရိကာန်)

he dwelt all alone; but by reason of his virtue, he had peace of mind, and with mind at peace he understood the conditions of existence, and attained the fruition of the First Path. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-273)

- တီသုန္ဒရီချိုတ်တဲ အစာတီတအ် ကျက်ကွဲတိုန်ရ။ “မူဒွဲသုန္ဒရီမဲ့ မကွဲအာလေဝ်ဟံတီ” ဂးတဲ ပွဲသိုင်ရ။ “ကိုပိုဝံဒီစတီဉဲညီ” ပွဲသိုင်။ “ဤရ” သိုင်ကိုအခေါင်တဲ အာဗိုင်ဤတဲ အာဝံပွဲခိုင်ကွာင်ဘာဇေတဝန် “ညးတိုပ်ပွဲမြေပွဲရောင်” ဂးတဲ ငွသုန္ဒရီဂ် စုတ်ပွဲခိုင်တဲ ဒလိုင် ပွာပ် ပွဲချင်သာရဂ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၅။ ၃-၈၃/၈၄။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ တီထွဲ တို့သည် “သုန္ဒရီကို မမြင်ကုန်” ဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြု၍ မင်းအားကြား၍ “ --- -၊ ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သုန္ဒရီ၏အကြောင်းကို ငါတို့မသိကုန်” ဟုဆို၍ “ထိုသို့တ ပြီးကား သွားကြကုန်လော့၊ သုန္ဒရီကို ရှာကြကုန်လော့” ဟု မင်းသည် ခွင့်ပြုအပ်သည် ဖြစ်၍ မိမိတို့၏အလုပ်အကျွေးတို့ကိုခေါ်၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွား၍ ရှာကုန်လတ် သော် ပန်းမှိုက်အကြား၌မြင်၍ ညောင်စောင်းသို့တင်၍ မြို့သို့ဝင်၍ ---။ (၅၅၀။ ၃-၅၃၃ /၅၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ After the lapse of some days they (the heretics) hired some ruffians to kill Sundari before Gotama’s chamber and throw her body into the dust-heap. And so they did. Then the heretics made a hue and cry after Sundari, and informed the king. He asked where their suspicions pointed. They answered that she had gone the last few days to Jetavana, but what happened afterwards they did not know. He sent them to **search for** her. Acting on this permission, they took their own servants, and went to Jetavana where they **hunted about** till they found her in the dust-heap. Calling for a litter, they brought the body into the town, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-283)

- သေဋ္ဌိဗြဲဉဲဒီစတီအားရင် အလုံသိုက်တဲ ဒိုက်ကွတ်ချေပဲဇကုဂ် ခွဲထောလဝ်နတ်, ကွတ်ဇုက် ဒက်ကိုတ်, ဒလေင်ကွတ်ချေပဲဂ် ဆဂ်သေဋ္ဌိဗြဲဝံ ပွဲသွဲတရင်ဂ်တဲ ကေတ်နင်ထွေးကိုသေဋ္ဌိတြုံ ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၀။ ၃-၂၆၀။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ (သူဌေးသည် မယားကို) “အလုံးစုံ သောအိမ်ကိုရှာ၍ တစုံတခုသောဥစ္စာကို ကြည့်လော့” ဟုဆို၏။ ထိုခဏ၌ တယောက် သောမြက်ရိတ်ယောကျာ်းသည် တစဉ်, ထမ်းပိုး, မြက်စည်းကြိုးကို တံခါးကြား၌ စွန့်ပစ်၍ ပြေး၏။ သူဌေးမယားသည် ထိုတစဉ်, ထမ်းပိုး, မြက်စည်းကြိုးကိုမြင်၍ “အရှင်, ဤဝတ္ထု ကိုထား၍ တပါးသောဥစ္စာကို မမြင်” ဟု ယူဆောင်၍ပေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၇၄၂။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta again addressing his wife said, “My dear, we cannot possibly cut off our charities. **Search** the whole house till you find something.” At that moment a certain grass-mower threw down his sickle and pole and the rope for binding the grass in the doorway, and ran away. The merchant’s wife found them and said, “My lord, this is all I see,” and brought and gave them to him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-86)

- သွိုင်မိင်တၢ်ဝေင်ဗောဓိသတ်တဲ သွိုင်စီစတ်ရံင် ပရေင်ဂွံင်အမူဂ်အိုသိုတဲ ဒၣ်မသက္ကုဒုဟ်ဂ်တို တဲ ကိုဂိုင်ကွေဲဒုန်ဂါကအ်တအ်ဂ်တဲ ပိုန်ဟာန်ယသပတ်မဂ္ဂိုင်ဂ် သွိုင်ဒိုန်ကိုဗောဓိသတ်တဲ — —။ (၅၅၀။ ၉-၃၆၈။ ဒု-၃၃၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ တရား စကားကိုကြား၍ အမူကိုသုတ်သင်၍ အပြစ်မရှိသောအဖြစ်ကိုသိ၍ တောက်တို့ကိုပယ်စေ၍ ဘုရားလောင်းအား ကြီးစွာသော စည်းစိမ်ကိုပေး၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၈၁။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king on hearing the Bodhisatta’s exposition of the law, **investigated** the matter, and discovering the innocence of the boys, he had their fetters removed, and bestowed much honour on the Great Being, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-135)
- ခမီတံညးဂမ္တိုင် ကျင်ကောံမ္မဲဟာန် ပွဲဗြပ်သဘင်ဝေင်တဲ ရံဝံသုးရ၊ “ယံ့မွဲးတံ၊ သွိုင်ပသိုန်ဝံ ဂွဲစီစတ်နိဂွဟ် တီဂအင်ကုသိုတဲ ကျပ်ကောံသင် ဒါန်ဇွော် ဣတေံပွဲရောင်သံ့။” --- “ယံ့ခမီတံ၊ ပွဲကာလအတိက်တေံလေဝ် တုပညာတံ ဂွဲစီစတ်နိဂွဟ် ဒါန်တဲ ဒါန်ဇွော်ဟေင်ပွဲ တဲရ” ဂးတဲ ကျပ်တြဲတံဇာတ်အတိက်တေံရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၄။ ဒု-၅၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ ရဟန်းတို့သည် တရားသဘင်၌ “ငါ့ရှင်တို့၊ ကောသလမင်းသည် စီစစ်ရွေးချယ်၍လျှင် ကောင်းမှု၏ စိုက်ပျိုးရာလယ်မြေကိုသိ၍ ဘုရားအမှူးရှိသော အရိယာသံဃာအား အသဒိသ ဒါနကို လှူ၏” ဟု စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ --- “ရဟန်းတို့၊ ကောသလမင်းသည် စီ စစ်ရွေးချယ်၍ အတုမရှိ မြတ်သောကောင်းမှု၏ စိုက်ပျိုးရာလယ်ယာမြေသဖွယ် ဖြစ်တော်မူ သော ဘုရားအမှူးရှိသောသံဃာ၌ အလှူပေးခြင်းသည် အံ့ဖွယ်မရှိသေး။ ရှေးပညာရှိတို့ သည်လည်း စီစစ်ရွေးချယ်၍ အလှူကြီးကို ပေးလှူကုန်၏” ဟုမိန့်တော်မူ၍ အတိတ်ကို ဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---, they were talking of it in the Hall of Truth, “Sirs, the Kosala king after **examination** found the proper field of merit, and gave the great gift to the assembly with Buddha at its head.” ----- “Brethren, it is not strange that the king after **examination** has undertaken great gifts to the supreme field of merit; wise men of old also after **examination** gave such gifts,” (said the Buddha) and so he told a tale of old. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-280)
- “ယံ့သွိုင်မပြု၊ သဘသွိုင်မွဲးဂ် အမူဇွော်ကို သွတ်ကို မက္ကိဒ်ဂ် ဂွဲဂွါက်သွာန်စီစတ် စမတ်ကို ဗိုန် ဝံတီအိုတ်သွဲးတဲ မဂပ်ဂပ်ပကိုဒဏ်ရောင်သံ့အံ။ ဟံ့ဂ္ဂိုက်ဂွဲ ဟံ့သွာန်စီစတ်စမတ်မွဲး မ ပကိုဒဏ်မွဲးဂ် ဟံ့ဒ်အထိုင်သးတလပညာတံညးဂမ္တိုင်ရအံ။ ဗွဲကြဲတဲ မဒးသွောံစံင်တူပုန်ရအံ။” (၅၅၀။ ၉-၄၇၂။ ၇-၁၇၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ သူတပါး၏အပြစ်ကို မမြင်မူ၍ အလုံးစုံကုန်သော ငယ်ငယ်ကြီးကြီးသော အပြစ်တို့ကို လူများသေဉ်နင်း ပြည့်ရှင် မင်းသည် ကိုယ်တော်တိုင် မနံ့စမ်းမဆင်ခြင်မူ၍ မင်းဒဏ်ကို မထားရာ။ မြတ်သောမင်း ကြီး၊ အကြင်ရေမြေသေဉ်နင်း ပြည့်ရှင်မင်းသည်ကား မနံ့စမ်းမဆင်ခြင်မူ၍ ဒဏ်ထားခြင်း

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကို ပြုအံ့၊ မိမိ၏အကျိုးစီးပွား ပျက်စီးကြောင်းကိုပြုတတ်သော ထိုမင်းသည် ပဋိသန္ဓေအား ဖြင့် ကန်းသောသူသည် ယင်ကောင်ရှိသော အဆူးရှိသောဘောဇဉ်ကို မျိုသကဲ့သို့ အကျိုးမဲ့ ကို ပြုသည်မည်၏။” (၅၅၀။ စတု-၆၉/၇၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ “My lord, - - - Do not slay him at a woman’s word, without a hearing! A king’s duty it is to act with all **circumspection**.” - - - - “No king should punish an offence, and hear no pleas at all, Not throughly **sifting** it himself in all points, great and small.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XII: p-119) (**sift, sift through:** v. to examine information, documents etc carefully in order to find something out or decide what is important and what is not/ Longman Dictionary/ သေချာစွာစိစစ်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံမအံက်၊ ဒုဟ်အိုသိုက် အဲအေင်ဒင်ရ။ ဂတနူဏအိက် ပွမ္မဲဟံ့စီစတ်ပဓာရဏာပိုက်တဲက် ဗွဲမ ပြဟ်ပြေဟ် လွစီရေင်ညိမအံက်” ဗောဓိသတ်ဂး(ကိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၇၂။ ၇-၁၇၄။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ထတော်မူလော့။ ရှင်မင်းကြီး၏အပြစ်ကို သည်းခံ ၏။ ဤယနေ့မှစ၍ မနံမခမ်းပြုသည် မဖြစ်လေလင့်။” (၅၅၀။ စတု-၇၅။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံတွညး၊ အဲဒိုက်အောပ်ဒိုင် ပဲ့သပိုဟ်ခြံက်တဲ နလှေင်ဂဇွေင်သိုင်စိုပ်ထပ်မဂဇွေင် လုက် တြဲတဲ အဲဒိုက်ဒိုက်စီစတ်ရံင်ဗိုန်ကျွန်တဲ ပဲ့ယဟံ့မဲ့တဲ ပဲ့မပေင်ထပ်တဲ အဲဒိုက်ပြောင်လပ်ပး ခနက်တဲ သိုင်စိုပ်ထပ်ပပ်စေ့ကျင် ထာန်ဂဇွေင်ဇကုရိုဟ်ဟ်တဲ အဲဒိုက်ရအံ” လုဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၄။ ၉-၂၅၄။ အစော့။) ဗတ်ဗွာ/ “မင်းမြတ်၊ အကျွန်ုပ်သည် ချုံထဲ ခြုံပုန်းနေ၍ ကျက်စားရာအရပ်၌ ကျက်စားသောရွှေဟင်္သာမင်းကို ခြောက်ရက်တိုင်အောင် အကျွန်ုပ်သည် သေချာအောင် စောင့်ကြည့်စုံစမ်းသည်ရှိသော် ခုနစ်ရက်ပြည့်သောနေ့၌ အ ကျွန်ုပ်သည် ကျော့ကွင်းထောင်ထားရာ နေ့တိုင်းကျက်စားနေကျနေရာသို့ ပျံဆင်းရောက်ရှိ လာသော ရွှေဟင်္သာမင်းသည် အကျွန်ုပ်၏ကျော့ကွင်း၌မိ၏။ (သုတေသီ)

(((((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))

စာ်စူး။ စာ်သူး။

ပဲ့အဘိဓာန်အာဟာလီဒေက် ဝေါဟာရ ‘စာ်စူး’ က် ညးထွေးလပ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to tear asunder; to depart, to be severed from, to be separated ရ။ ပဲ့အဘိဓာန်မန်ဗွာ အာထောန်သိုင်က် ‘စာ်စူး’ ဝံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကွဲကွာသည်’ ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘စာ်စူး’ ဝံ ဒွဲသွဲသံစကာဒေ နွဲတဗွဲမဂ္ဂိုင်ရ။ ဗွဲမဂ္ဂိုင်ကေတ်ဝိဘတ် ‘နူ’ တဲ ဖျပ်ကုဝေါဟာရတုတ်မဲမဲ ပိုင်နာမ်မဲမဲတဲ မစကာတ်ရ။ ဟံ့ကေတ်ဝိဘတ် ‘နူ’ ဝံတဲလေဝ် စကာ မာန်ကိုဟေင်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ကင်းသည်’/‘ကင်းကွာသည်’/‘ကွေကွင်းသည်’/‘ကင်းမဲသည်’၊ ဗွဲအ ဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to be parted asunder, to be separated, to lack, to be without မဒ်ရ။

- “ယံဂမ္ပိ၊ ဗောဓိသတ်တံတမ္ဘာတမ္ဘာတေ ဝိနိဒ္ဓိတိရတ္ထာန်ကိုလေဝ် ခဏ်းအာနူမိတဲ ဟံ့ကေတ်စွ ဗွတ်ထပုံတဲရ။ ကာလညးကိုစွာ် ‘မိအဲခဏ်းဒိုင်တဲ အဲဟံ့စစရ’ ဂးတဲ ညးမဒးကေတ်နင်ကိုမိ ဒေံရောင်” ရဲဝံ့ကျ်ဂးတဲ ဇာတ်အတိက်ဂ် ဇက်နင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၅။ ၇-၉၀/၉၁။ အ စွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ဘုရားသခင်သည် ရဟန်းတို့ကို ခေါ်တော်မူ၍ “ရဟန်းတို့၊ ဤရဟန်းကို မကဲ့ရဲ့ကြကုန်လင့်။ ရှေးပညာရှိတို့သည် တိရစ္ဆာန်အမျိုး၌ ဖြစ်ကုန်သော်လည်း အမိနှင့် ကင်းကုန်၍ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး အစာကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ခြောက်တပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ မင်းအားထိုက်သော အစာကိုရသော်လည်း အမိနှင့်ကင်း၍ မစားကုန်။ အမိကိုမြင်ရမှသာ လျှင် အစာကိုယူကုန်၏” ဟုမိန့်တော်မူ၍ လွန်လေပြီးသောအကြောင်းကို ဆောင်တော်မူ ၏။ (၅၅၀။ တ-၇၄၂/၇၄၃။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ - the Master said, addressing the Brethren, “Be not wroth, Brethren, with this man; wise men there have been of old, who even when born from the womb of animals, **being parted asunder** from their mothers, refused for seven days to take food, pining away; and even when they were offered food fit for a king, did but reply, **Without** my mother I will not eat; yet took food again when they saw the mother.” So saying, he told a story of the past. (The Jataka: Vol.III & IV: Book XI: p-58)
- “———၊ ယံဒေံဗြသျှိက်၊ ဒဒိက်ဿာင်ဂ် ဟံ့မဲရ။ ဒဒိက်ကောမ္မးခဏ်းအာနူဩဟ်ဒေံဗြဂ် ကောဂ္ဂဲဟိုက်မိ ဟံ့အိုတ်ရမိ။ ——” (၅၅၀။ ၉-၄၈၅။ ၇-၂၃၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ချစ်နမ၊ အမောင့်အား အခြားသောဒုက္ခသည်မရှိ။ ချစ်နမ၏ရင်ခွင်မှ ကင်းကွာရသော ဒုက္ခကို ချစ်နမအား ပြော၍မကုန်နိုင်အောင် ရှိပါ၏။” (သုတေသီ)
- ခမိတံက္ခိဗဒ်ဂလာန် ပဲဗြပ်သဘင်ခေင်ရ။ “ယံတီလတံ၊ ကောကာလိကဝံ့ဂ် မဲဟာန်ကောံသာ ရိပိုတ် မုဂ္ဂလာန်ဂ် ပွမဂ္ဂအိမဲဟာန်ဂ် တွတ်နဒေတ်ဂ် ဟံ့သုတ်ရထရ။ မစိုန်သကိုလေဝ် ဟံ့မဲ ရ။ မခဏ်းအာလေဝ် ဟံ့မဲရ” ခမိဂမ္ပိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၂။ ဒု-၃၃။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ တရားသဘင်၌ ရဟန်းတို့သည် “ငါ့သျှင်တို့၊ ကောကာလိကသည် သာရိပုတ္တရာ၊ မောဂ္ဂ လာန်တို့နှင့် အတူတကွနေအံ့သောငှာလည်း မတတ်နိုင်။ ကင်း၍ နေအံ့သောငှာလည်း မ တတ်နိုင်။ တကွဖြစ်ခြင်းကိုလည်း သည်းမခံနိုင်၊ ကွေကွင်းခြင်းကိုလည်း သည်းမခံနိုင်” ဟု စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၆၆။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ The Brethren got talking about this in the Hall of Truth. “Friend, Kokalika can’t live either with Sariputta and Moggallana, or **without** them! He can’t put up

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ဒိုင်အမေရိကာန်)

with their room or their company!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-245)

- “ယုံကောလု၊ ပွဲကာလအဲဒိုက်ဖြူချူစလန်အဂ္ဂ တွမ္မာတံဒွင်္ဂိ ပွဲဇမောဝိဂ္ဂ နဇမောဝိဒုင်မဇ္ဇော ဂ္ဂိ ဇ္ဇောဝိသကိုဟ်ဇော်ကျင် ဟးအာသြင်ကြင်ဓါလပါတဲ အဲဖြဲဖက်တဇမောဝိဒုင်တဲ တဲလေဝ် ပှိုတ်တၢအာ ဟံဂံညာတ်တၢသိုသိုက်အဲတဲ အဲဒိုက်ဖြဲကလေင်ကောံအာ ကိုတၢသိုသိုက်အဲဟံ မာန်တဲ အဲမွဲဒွင်တဲ ပွဲသြင်ကြင်လပါဂ်ရ။ ပွဲကာလဗွံ တဲဂ္ဂအာဂ် ပိုမွဲဒွင်တဲ ဟံဂံညာတ်ရင်သွံရ။ ပွဲကာလလဆောဝ်ဂ် လျးသုလလီမစီပျးကိုဂ် မဂ္ဂညာတ်ရင်သွံညိရ။ ကာလ သုလလီမပှိုတ်အာဂ် မဒ်အာညင်ကမ္မက်မတ်ဓါရ။ ပွဲကာလဂ် အဲမွဲဒွင်တဲ ရှဲအာ နူတၢသို သိုက်အဲမွဲဗွံတဲ လိုလှော်ဂ် တွမ္မာမာလိုက်တဲ မဒးဗျဟ်ရင်သွံတဲ မဒးယံတံရောင်အဲ” (ကန္တ ရီဖြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၅၀၄။ ၈-၄၂/၄၃။ အစောံ။) (စာစူး = စာခြာ = ကွဲကွာသည်၊ ကွေကွင်းသည် = to be parted, to be separated)

- သိုင်ဘလ္လာတိယဂ် မိင်ဂလာန်ခနောဝ်ဖြဲဂ်တဲ ရဲပွဲသိုင်ချပ်ရ။ “ဇိုန်ခနောဝ်မဒ်တိရတ္ထာန်ကို လေဝ် မဒးဒွင်တဲအာ ဆဗ္ဗတံမွဲဗွံကိုဂ် လုကထံဂ်ကွဲသွံ ဗန်ရင်သွံတဲ မဒးယံဒက်ဒေါန်တ ကိုရင်သွံတဲရ။ အဲတုန်လေဝ် မဒ်သိုင်ပကင်ရင်ကိုန်ချင် မှုဗ္ဗတံလမ္မးပိကွဲယောဇနာဂ် သမ္မာ ပိုန်တသိုက်တအံဂ် ထောံလဝ်တဲ ဆဇကုမွဲပွဲဂြိုပ် မကျင်ဂဇောတ်ဂ် ပြဝဂ် ဟံဒ်ဒွဲသွံ” (သိုင်)ချပ်တဲ ကလေင်စကျင်ချင်ဗာရာဏသီရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၄။ ၈-၄၄။ အစောံ။) ပွဲမူ ဗျာ/ ထိုကိန္နရီမစကားကိုကြား၍ ဘလ္လာတိယမင်းသည် “တိရတ္ထာန်ဖြစ်ကုန်သော ဤကိန္နရာ တို့စင်လျက်လည်း တညဉ့်မျှကင်း၍ နေရသဖြင့် အနှစ်ခုနစ်ရာတို့ပတ်လုံး လည်ဖက်ကာငို ကြွေးလျက် သွားကြကုန်၏။ ငါသည်မူကား ယူဇနာသုံးရာရှိသော ကာသိတိုင်း၌ ကြီးစွာ သောစည်းစိမ်ကို စွန့်ပစ်၍ တော၌ကျက်စားလျက် အလွန်ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာသောအမှုကို ပြုမိ စွတကား” ဟုကြံ၍ ထိုအရပ်မှ ပြန်ခဲ့သဖြင့် ဗာရာဏသီနေပြည်တော်သို့ရောက်လျှင် ---။ (၅၅၀။ ၈-၄၅၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king thought as he listened, “These creatures, who are less than human, go weeping for seven hundred years for one night’s **parting**; and here am I, lord of a realm of three hundred leagues, leaving all my magnificence and wandering about the forest. It is a great mistake.” He returned immediately. Arrived at Benares, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-274)

- “ယုံတုအဲ၊ ဒဒ်ပတိဘာန်ဟံမွဲတဲ ဇိုဇိုဂ် တုအဲရောင်မဒ်သွံ။ တုအဲပလေဟ်မချိုတ်တဲ တုအဲမ ဟံမွဲကိုပညာ မဒ်ဒွင်အာနူပညာ မဟံဂံလေဝ်ဗစာရဏာဂ်တဲ တုအဲမူပမမှာ်ဇိုဇိုပွန်ရော။ ကွာနူ(ဇွဲဖြဲ)ဟံစိုပ်ဇကုဏ်ဂ် မူပမက္ကိရံဂ်ရော” (ကွဲဖြဲဂးကိုကွဲကွက်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၇။ ၃-၆၄၁/၆၄၂။ အစောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “အမောင်ပူတိမံသ၊ အကြင်သင်သည် သေ ဟန်ကိုပြု၍ အခါမဟုတ်သည်၌ ကြည့်၏။ ထိုသင်သည်သာလျှင် ရူးသည် ပညာမရှိသည် အမြော်အမြင်မရှိသည် ဖြစ်၏။” (၅၅၀။ ၈-၅၆၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ On

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွဲသြင်အမေရိကာန်)

hearing this the she-jackal spoke the third stanza: “You too, my lord, **were hardly wise**, And foolish creature, raised your head, Staring about with open eyes, Though feigning to be dead.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-318) (to be hardly wise = to be without wisdom = to lack wisdom)

- သတြုမေွှေဟေင်ကိုဒ်ကို ချိုက်ပေင်စိုန်သကိုကောံပညာ သတြုဂ်ဟေင်မပြရ၊ မိတ်မဆာန် ဟေင်ကိုဒ်ကိုရ **ခိဇူးသဲသေ့ခဲနုပညာ** မိတ်ဂ် ဟံ့ပြဟေင်။ (၅၅၀။ ၈-၄၄။ ပ-၁၄၄။ အစောံ)။ ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ပညာနှင့်ပြည့်စုံသောရန်သူသည် မြတ်သေး၏။ **ပညာမှကင်းသော** အဆွေခင်ပွန်းသည် မမြတ်သလျှင်ကတည်း။ (၅၅၀။ ပ-၂၂၁/၂၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂ်လိက်/ **Sense-lacking** friends are worse than foes with sense. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-117)

- ဂစေံအသိမဲ့ဂ် ဂိုင်နင်ဖျုန်ပဲ့ဖျာတေံတဲ ခေံပဝ်အာရ။ ဂစေံအသိသ္ဗ္ဗာင်ပဝ်ကျင်တဲ ဗိုင်ဟုပ်ခံက် အသိမဂိုင်လဝ်ဖျုန်ဂ်ပွန်ရ။ အသိဂ်ဒုင်ဟံ့မာန်တဲ ဗလးကွေံဖျုန်ဂ်တဲ ဂစေံအသိသ္ဗ္ဗာင် ဂံ့ဏာ ဖျုန်ဂ်ပွန်ရ။ ဂစေံမဂံ့ဏာဖျုန်ဂ်လေဝ် ဂစေံသ္ဗ္ဗာင်ဗိုင်ခံက်ပွန် ဂစေံဂ် ဗလးကွေံဖျုန်ဂ်တဲ ဂံ့ တန်တနတသိုက်ရ။ သွိုင်ညာတ်ဒဒ်ဂစေံအသိတံဂ်တဲ ဗစာရဏာရ။ “ဂစေံမဂိုင်ဖျုန်ဂ် ဒးဒ ဒိုက်ဗွဲမလောန်ရ။ ဂစေံဗလးကွေံဖျုန်တဲဂ် ဂံ့ခိုင်တသိုက်တရောင်သွံ။ ပဲ့အရီကာမဂုန်ဂ်လေဝ် ညးမဂိုင်လဝ်ခေံဂ် ညးဂ်ဒးဒဒိုက်ရ။ ညးမ**ခိဇူး**အာနုခေံဂ် ညးဂ်ဂံ့တသိုက်ရ။ အဲတုန်လေဝ် ပဒတ်ပဲ့သွီကွီန်ဝံ မစိုန်သကိုတကိုကာမဂုန်မသုန်ပြကာဝံဂ် တုပ်ညင်ဂစေံအသိမဂိုင်လဝ်ဖျုန်ဂ် ကိုရ။ ယံရအဲမထောံကွေံသွီကွီန်တဲဂ် အဲမဒ်တသိုက်ရောင်သွံ” (သွိုင်ချပ်။) (၅၅၀။ ၈-၄၀၈။ ဒု-၅၀၃။ အစောံ။) (စာစူးအာနုအရီကာမဂုန် = ကာမဂုဏ်အာရုံမှ ကင်းကွာ သည်) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ တစ်ခုသောစွန်သည် အမဲဈေးမှ သားတစ်ကိုယူ၍ ကောင်းကင်သို့ပျံ၏။ ထိုစွန်ကို ထိုမှဤမှ လင်းတအစရှိကုန်သော ငှက်တို့သည်ခြံရံ၍ အာဟာရဟူသောအ ကြောင်းကြောင့် နှုတ်သီးဖြင့်ထိုးကုန်လျက် အတောင်တို့ဖြင့်ခတ်ကုန်လျက် ခြေတို့ဖြင့်နင်း ကုန်လျက် လိုက်ကုန်၏။ ထိုသားတစ်ကိုယူသောစွန်သည် မိမိအားညှဉ်းဆဲခြင်းကို သည်းမခံ နိုင်သည်ဖြစ်၍ ထိုသားတစ်ကိုစွန့်၏။ တစ်ခုသောငှက်သည် ယူ၏။ ထိုငှက်တို့သည် သား တစ်ကိုစွန့်သောငှက်ကိုလွှတ်၍ သားတစ်ကိုယူသောငှက်ကို လိုက်ကုန်၏။ ထိုငှက်သည်စွန့် အပ်သောသားတစ်ကို တစ်ပါးသောငှက်သည် ယူပြန်၏။ ထိုငှက်တို့သည်လည်း ထိုအတူ လျှင် ညှဉ်းဆဲကုန်၏။ မင်းသည် ထိုငှက်တို့ကိုမြင်၍ “အကြင်ငှက်သည် သားတစ်ကိုယူ၏။ ထိုငှက်အားသာလျှင် ဆင်းရဲ၏။ အကြင်အကြင်ငှက်သည် လွှတ်၏။ ထိုထိုငှက်အားသာလျှင် ချမ်းသာ၏။ ဤငါးပါးကုန်သော ကာမဂုဏ်တို့ကိုလည်း အကြင်အကြင်သူသည် ယူ၏။ ထို ထိုသူသည် ဆင်းရဲ၏။ မယူသောသူအားသာလျှင် ချမ်းသာ၏။ ဤကာမဂုဏ်တို့သည် များ စွာကုန်သောသူတို့အား ဆက်ဆံကုန်၏။ ---” (၅၅၀။ တ-၃၂၇/၃၂၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂ်လိက်/ A hawk, having taken some meat from the meat-market, was flying up into the air. Some vultures or other birds, surrounding the hawk on each side, went on pecking it with their beaks, striking it with

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

their wings and beating it with their feet, for the sake of meat. Not enduring to be killed, the hawk dropt the flesh, another bird took it: the rest leaving the hawk fell on the other: when he relinquished it, a third took it: and they pecked him also in the same way. The king seeing those birds thought, “Whoever took the flesh, sorrow befel him: whoever relinquished it, happiness befel him: whoever takes the five pleasures of sense, sorrow befalls him, happiness the other man: These are common to many. -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-230)

- “ယုံနာဲပိုဏ္ဍသိ၊ ဩတြုမ္ပဲဂ် ကောံမာတုဂါဂ် ဟံဂံပနိသဲတဲရောင်မွဲး တြုတံဂ် မဇ်ဇူးအာနူယဲ ပူမတ်တဲ မဒ်တသိုက်ရ။ တလပညာတံ ညးမရာဒနာမိက်ကိုနိဗ္ဗာန်ဂ် ကောံမာတုဂါ မဂ္ဂိုင် ကိုစွဲတံဂ် ဒဒေံယံဟံဂပ်ဂပ်သွ” (ကလော်ခေဂးကိုဏ္ဍသိဗောဓိသတ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၆။ ၃-၆၃၈။ အစွောံ။) (ယဲပူမတ် = လွိုလွာ်၊ ဒဒိုက်ဂမ္တံစိုတ်။) (စာ်စူးအာနူယဲပူမတ် = တိတ်ဗူးတနူဒဒိုက်ဂမ္တံစိုတ်၊ ဟံမ္ပဲကိုဒဒိုက်လွိုစိုတ် = စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်းကင်းသည်။ = to be without anxiety, to be free from anxiety)
- “ယုံသိုင်နာ်သိုက်ပို၊ အဲမပဒတ်ပွဲချင်နက္ကဘ် ကရောံတုအဲဂ် လုကဲမ္ပဲသွာံ ကလိလောန်အာတဲ ရ။ လုကဲလလအံဝံဂ် နပုင်ဉာ်တံဂ် တုအဲမဂ္ဂဲကျောန်စိုတ် သဏောံသွတ်ဗွဲမဒးရးတဲရ။ အဲ လော် ဇ်ဇူးနူချင်မိုတ်တံဂ် လအိကာဖာရ။ အဲပိမရုတ်တဲ အဲသ္မာရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၇၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “နဂါးမင်း၊ သင်နဂါးမင်း၏ အထံတော်၌ နေသော ငါ့အား တစ်နှစ်လည်ပြီ။ ငါ့ကို သင်နဂါးမင်းသည် ထမင်းဖြင့်လည်းကောင်း အဖျော်ဖြင့် လည်းကောင်း လုပ်ကျွေးပူဇော်အပ်သည်ဖြစ်၏။ သင်နဂါးမင်းကို ပန်ကြား၍ သွားတော့အံ့၊ နဂါးမင်းမြတ်၊ ငါသည် လူ့ပြည်မှကင်းကွာ၍ ကြာမြင့်သည်ဖြစ်၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၂၆။ ညောင်ကန်။) (စာ်စူးနူချင်မိုတ် = လူ့ပြည်မှကင်းကွာသည် = to be away from the world of men) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Ever supplied with bountiful good cheer, With thee, O king, I’ve sojourned for a year, Now must I say farewell and flee away, **Absent from home** no longer can I stay.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-90)
- “ယုံဥဒါလက၊ ဓဝ်ဗမ္မးမ္မးဂ် ဩညးမ္ပဲဂ် မဇ်ဇူးအာနူပုင်ပွဲကလောဒညာတ် ဒဒေံသဟာဲ ဂ အာင်သိုတိဗူတံဂ်ကို၊ မဇ်ဇူးအာနူသဏောံသဏာ် မပ္ပိတဏှာကိလေသတံဂ်ကို၊ မဇ်ဇူးအာနူဒြပ် ကောန်သမ္မာတံဂ်ကို၊ မဇ်ဇူးအာနူဓဝ်လောဘတံဂ်ကို၊ မဇ်ဇူးအာနူဘဝတံဂ်ကိုဒ်ရ။ ပုဂ်ဂ် ယု၊မ္မးဗမ္မးဂ်ဒ်ရောင်။ ဗမ္မးမဒေတ်ဝတ်သံဝံဂ် မသက္ကပ္ပရိုက်ဂ် မဂ္ဂံဒ်ရ။ ပရိုက်ဟံမ္ပဲရ။ ဒေတ် သံဝံဂ် ဒ်ဓဝ်ဗမ္မးရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၄၈၇။ ၇-၂၆၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “(ဥဒါ လက)၊ လယ်ယာရွာနိဂုံးကို သိမ်းဆည်းခြင်း ဆွေမျိုးဖွဲ့ခြင်း အနွယ်ဖွဲ့ခြင်း မိတ်ဖွဲ့ခြင်း အ ပေါင်းအဖော်ဖွဲ့ခြင်း အတတ်သင်သဖြင့်ဖွဲ့ခြင်းဟူသော ဗန္ဓုငါးပါးကို သိမ်းဆည်းခြင်းကင်း သည့်ဖြစ်၍ သတ္တဝါသင်္ခါရတို့၌ မြတ်နိုးခြင်းကင်းသည့်ဖြစ်၍ လာဘ်ဥစ္စာသားသမီးအသက် တို့၌ တပ်ခြင်းအာသာကင်းသည့်ဖြစ်၍ မကောင်းသောမက်မောခြင်း မညီညွတ်သောမက်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မောခြင်း ကင်းသည့်ဖြစ်၍ ကုန်ပြီးသောဘဝရာဂရှိသည်ဖြစ်၍ ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း ဖြင့် ပြုသောသူသည် ဗြဟ္မဏမည်သည်ဖြစ်၏။ ကိလေသာမှ ငြိမ်းခြင်းသို့ရောက်၏။ ထို့ ကြောင့် ပုဏ္ဏားကျင့်ဝတ်တရား၌ တည်၏ဟူ၍ ဆိုကုန်၏။” (၅၅၀။ စတု-၂၅၁/၂၅၂။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံနာပိုဏ္ဍသိ၊ ပုင်ပြောဟိတ်ကိုနာပိုဏ္ဍသိက် မူပနာပိုဏ္ဍသိမအာကိုက္ခေ ပစ္စေဂဗုတ်ပွန်ရော အံ” သမ္မေဟ်ဂး။ “ယုံသမ္မေဟ်၊ အဲဂမိုဏ္ဍသိက် ဝံဇ္ဈာန်လောကီရောင်။ ဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန်အာနုဓင် ရာဂဏီ။ တီလပစ္စေဂဗုတ်က် မဇ်ဇ္ဈာန်အာနုဓင်ရာဂတဲရ။ ဟဲကိုသရံပါပ်တဲရ။ မထေက် ကြိုက်ကိုဒင်ဒါန်ညး နဝတ္ထုမပြုတဲရဂးတဲ အဲမကိုဒါန်ကုပစ္စေဂဗုတ်ရောင်” ဣသိဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၆။ ၇-၃၅၀။ အစွေံ။) (စာစူးနုဓင်ရာဂ = ဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန်ရောင် = ရာဂတရား မှကင်းသည်)
- “ယုံဝိဓရ၊ ဩဂမိုဏ္ဍိုင်ကိုမိင်ညာတ် မဂြင်မက်ဖိုတံက် ဝိဓရတဲနင်ကိုအဲညိ။ ဂမိုဏ္ဍမဇ်ဇ္ဈာန် အာနုဓင်ရာဂက် အဲသွေံကိုဒါန်က် ဂ်ဒါန်အဲဝံဇ်ဇ္ဈာန်ရောင်။ ဂမိုဏ္ဍမဇ်ဇ္ဈာန်မဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန်ရောင် ဝိဓရတဲ နင်ကိုအဲညိ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၅။ ၇-၃၄၀။) (စာစူးနုဓင်ရာဂ = ဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန်ရောင် = ရာဂတရားမှကင်းသည်)
- “တုအဲပွဲဂြိုပ်ဇ္ဈာန် မဇ်ဇ္ဈာန်အာနုဓင်ကာမဂုန်မသုန်ပြကာ မပွဲရူပျါရိုက် ဝင်သီလမမင်မဲမုးဝံ မ ဇ္ဈာန်ကုဖိုဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန်ရ။ ပွဲဇ္ဈာန်မိုဟ်တေံ ခဲမချိုက်ပင်တကာမဂုန်မသုန်ပြကာ မပွဲရူပျါရိုက် သီလမ မင်မဲက် မဇ္ဈာန်ကုဖိုရ။ တုအဲညင်အာဖဲအဲရ။ မွဲဟာန်ကုအဲဗြဲ ပွဲဇ္ဈာန်မိုဟ်တေံ တုအဲစံအာတဲ မင်မဲလင်သီလရ။ တုအဲပဒတ်ပွဲဂြိုပ်ဝံ မူဖိုမူရော” (သုတ်ဗြဲဂးကိုဣသိဇောတ်က်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၉၅။ ၃-၆၃၂။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရူပါရုံအစရိုသော ကာမဂုဏ်တို့မှကင်းသော တော၌ စောင့်ရှောက်အပ်သော သီလမည်သည်ကား အကျိုးမကြီး။ လူ့ပြည်၌ ရူပါရုံအစရို သော ကာမဂုဏ်တို့၏ ဖြစ်ရာအရပ်၌ စောင့်ရှောက်အပ်သောသီလသည် အကျိုးကြီး၏။ လာလော့ - ငါနှင့်တကွ လူ့ပြည်သို့သွား၍ သီလကိုစောင့်လော့။ သင့်အား တောအရပ်ဖြင့် အဘယ်ပြုအံ့နည်း” (ဟုထိုသူငယ်မသည် ရသေ့ငယ်အားဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၅၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ “Virtue that is safe-guarded in a forest, where the qualities of sense such as beauty and the like have **no existence**, does not prove very fruitful, but it bears abundant fruit in the haunts of men, in the immediate presence of beauty and the like. So come with me and guard your virtue there. What have you to do with a forest?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-312)
- “—။ ဗမ္မးတံက် ခဲမလူတ်ကွတ်ဗိုတ်ရောင်။ ခဲမဇ်ဇ္ဈာန်ကိုချင်သွပ် ကုတုဒါန်တံက် ဟံဝံဇ်ဇ္ဈာန် ဟောင်။ ညးမဇ်ဇ္ဈာန်အာနုဓင်ဇာတိဂကူတံက် ညးမူကိုသီလမပြတံက် နွံတရ။ ဂ်ညးတံက် ညင် ရ်တိဗူဂမိဟ်မဒ်ရောင်။ ပွဲညးမသုတ်ကိုတိဗူဂမိဟ်တံက် မူကိုဒါန်က် မဇ္ဈာန်ကုဖိုရ။ ညးမူကို

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

၎င်း ကာလမဟုတ်သည်၌၎င်း စကားကို စောင့်ရှာ၏။ စင်စစ် မိမိနှင့်တူသောသူ၌လည်း အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ မဆိုရာ။ ဂဠုန်မင်းသည် နဂါးကို ဖမ်းယူသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပညာရှေ့သွားရှိသော အကြင်ပညာရှိသည်ကား လျောက်ပတ်သောကာလ၌ နှိုင်းယှဉ်အပ်သောစကားကို ဆို၏။ ထိုပညာရှိသည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ရန်သူတို့ကို ဖမ်းယူနိုင်၏။” မင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ တရားကိုနာရ၍ ထိုအခါမှစ၍ အတိုင်းအရှည်ရှိသောစကားကို ပြောဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၉/၇၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်ကဲ့ “He will take prudent counsel before he speaks” မဂးလဝ်ရ။

- “ယုံခမိတံ၊ ဟိုတ်ဂ်ရ မှူးတံညးဂမ္တိုင် ခမိကို ဗမူးကို သိုင်ကို ဂဟပတိဂမ္တိုင်ကို ကသပ်မဲ့ချပ်ဂ် ဟုံတြိုက်တန်ကံဇကုဂ် ကသပ်ဂ်လွချပ်ညိ။ လဟိုမဲ့သိုက်ဟိုဂ် မဟုံသေင်ကံလဟိုတဂ် ကျပ်တြိုဂ် န်လဟိုကျပ်ရမ္မးဂ် လွဟိုစုတ်ညိ။ ပွမဲ့မသွယျဲဂ် ချပ်ခင်ခြင် အတိုင်ဒေတ်တုပညာ တမ္ဘာတမ္ဘာတေမိုန်တဲ ပွဝံ ဗူးလလေင်ရတိမိုန်တဲ ပွဂ်ယျဲညိ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၃၈၁။ ဒု-၃၈၈။ အစွောံ။) (ချပ်စင်ခြင် = စဉ်းစားဆင်ခြင်သည်။)
- “ယုံသိုင်မပြု၊ မင်မစ်တြလို့ မှုကိုကယိုင် မတုတ်ရအဆေဝ်သွဝ် နယာတ်ဂွးထဝ် မဂြောပ်လဝ်ဇကုတဲ မသီက္ခိတို့ဗိုဉ်ဒိုင်သိုင်မဂ် ညးဂ်မခိန်ကိုသိုင်မရော။ ကုသိုသိုင်မယျဲလဝ်အတိက်တေတဲ ပဲ့ဒေါင်ဗနီပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ဂ် ကုသိုဂ် မိန်သတဲသွသဘာန်သိုင်မတဲ ကျင်ကျွံဗဒ်လဝ်သိုင်မပြု ဒေါင်ဗွဝ်ပိုန်ကုသို မခိန်ကိုသိုင်မရောင် ဟုံသေင်ဟာအံ။ နဂလဟာန်အဲဒိုက်မဟိုဝံဂ် သိုင်မခင်ခြင်ဗဇာရဏာကိုမိုန်ညိအံ” ကောန်ဗြသိုင်ဂး။ (ဇာတ်နာရဒ။ အစွောံ။) (စင်ခြင် = ဆင်ခြင်သည်)
- ပွမဲ့ပဟုံဒး မသွောံတြိုဂ် ခင်ခြင်နပညာညိ။ ညင်ဇူတြအစောံ ဟုံပွဟ်ခိုင်ပန်တဲ နလပုံဖျောန်ဏာဂတ စံစတ်တဲမကွာ်ဂး ဇူဂ် ဟုံသလိုင်ဟုံတဆူရောင်။ ညင်သတ်ဂ်ကိုရ ခပ်ပညာဏာဂတ စံစတ်မဲ့တဲ ဟုံဒးသွောံတြိုရ။ (ဇာတ်ဝိဓုရ။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ နောင်ကိုစိုးရိမ်ပူပန်ရမည့် မလျောက်ပတ်သော အမှုတစ်ခုကိုမပြုမီ ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်ပါ။ အစွမ်းအားရှင်ဖြစ်သော ဆင်ပြောင်ကြီးသည် အခြေလေးချောင်းတို့ကို မယုံမူ၍ နှာမောင်းရှေ့သွားခြင်းအားဖြင့် တိုင်းထွာစမ်းသပ်၍ လျောက်သဖြင့် ကျွံခြင်း ရွတ်ချော်တိမ်းပါးခြင်း မရှိသည်ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ပညာရှေ့သွားရှိသောအားဖြင့် ချင့်ချိန်သုံးသပ်၍ ပြုသည်ရှိသော် နောင်တွင်မစိုးရိမ်မပူပန်ရ။ (သုတေသီ)
- ဖိုအာနိသံသ(၅)ပြုကာ ဖိုခမိဒင်လလးကထိုန် မကလိဝံဂ်ကို ပဲ့လွာ်ဒကာတံလေဝ် ဒကာကို ဒါန်သွာကထိုန်တုန် ဖိုအာနိသံသ(၅)ပြုကာကို သိုကိုပိုန်ဟာန်ဘိုက်ဘက်မဂ္တိုင် ဝံဒင်စသိုင်အာ ညာ်ညာ်ရ။ မွဲကိုမွဲ အဲပါ်တံထွေးကိုကွေးသိုဖအိုတ် ပြောပစိုတ်တဲ သိုမခင်ခြင် ကလင်ပင်မိုင် အာအိုတ်ညိ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၃၇၇။ ဂရိုက်သံ။) (သိုမစင်ခြင် = သိုမချပ်ဗစာရဏာ)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ခင်ခြင်

- အဓိပ္ပါယ်(၂) - ‘ချစ်ခင်’

တိုင်ပင်သည်။ ဆွေးနွေးသည်။ ခညှိုးဝေးသည်။

to consult, to ask for advice or opinion, to take counsel

- “ပသ်မတန်ပရော” (ဂးတု) သိုင်ခင်ခြင်ကိုအမတ်တအ်ဂမ္တိုင် ဒဒ်ပိလိယသေဠိပလုတ်ဂ် အမတ်တအ်ဟိုပိဠိသိုင်၊ သိုင်တွေဟ်လက်ပိလိယသေဠိတု၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၁၃။ ၀-၂၇၅။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ မင်းသည် “အသိုပုပြုအပ်သနည်း” ဟု အမတ်တိုနှင့်တကွ တိုင်ပင်၍ ထိုပိလိယသုဠေးကို ရေရွတ်၍ ---။ (၅၅၀။ ၀-၅၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မု အင်္ဂလိက်/ Then the king **took counsel with** his ministers as to what should be done, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-288)
- ပဲ့ချင်ရာဇာဂြိုဟ် နမိက်ကိုစရင်မဲ့ညိညဂ် ပဲ့ခြင်မခင်ခြင်ဂ် ဂကောံမှာဇန်ဂမ္တိုင် ကျင်ကောံ အိုတ်ရ။ ပ္ဍောင်ဇန်တအ်ဂ် တြုံမဲ့ဂ် “ပဲ့တဲဝံ ကုအဲပုမုနံ” ဟိုတု ဂလိုက်ကတိုသူးအာရ။ တြုံမဲ့သွာင် ညာတ်တြုံမဂလိုက်ကတိုအာဂ် ဝံမိင်ဂလာန်ဇေံဟိုတု ရဝံဂးရ။ “တြုံမဲ့ ပုမုနံ ကုအဲ ဇေံဟိုတုစူးအာရ။ မုနံဂ် ညးဇေံဂ်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၄၅၃။ ၇-၅၈။ အစောံ။) ပဲ့ မုဗ္ဗာ/ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ တစ်စုံတစ်ခုသော ပြုဖွယ်ကိစ္စကြောင့် ခညှိုးဝေးရာဇရပ်၌ ခညှိုး ဝေး၍ လူအပေါင်း၏အလယ်၌ ယောကျ်ားတစ်ယောက်သည် “ယနေ့ ငါ့အား ပြုအပ်သော မင်္ဂလာရှိ၏” ဟု ထ၍သွားလေ၏။ တစ်ယောက်သောယောကျ်ားသည် ထိုယောကျ်ား၏ မင်္ဂလာဟူသော စကားကိုကြား၍ “ဤသူသည် မင်္ဂလာဟုဆို၍သာလျှင် သွား၏။ ထိုမင်္ဂ လာမည်သည် အဘယ်နည်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၇၀၈။ ညောင်ကန်။) (ခြင်မစင်ခြင် = စည်းဝေးတိုင်ပင်ရာဇရပ်) ပဲ့မုအင်္ဂလိက်/ At the city of Rajagaha for some cause or another a great company had gathered in the **royal resting-house**, and among these was a man who got up , and went out, with the words, “This is a day of good omen.” Someone else heard it, and said, “Yon fellow has gone out talking of ‘omens’; what does he mean by omen?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-46)
- အမတ်တအ်စံင်ဒန်ကျေံဇွဲသိုင်တု ပဲ့လအိတ်ထ၍တဲဂ် သိုင်အမတ်တအ် ကျင်ကောံမဲ့ဟာန်တု ချစ်ခင်ခြင်တအိုတ်ရ။ (ဇာတ်မဟာဇနက္က။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ အမတ်တိုသည်လည်း ဥတုဇ ရုပ်အကြွင်းမျှသာဖြစ်သော မင်း၏ကိုယ်ကို ခုနစ်ရက်အတွင်း၌ ဖုတ်ကြဉ်းသင်းဂြိုဟ်ခြင်းကို ပြု၍ မင်းလွန်သည်မှ ခုနစ်ရက်မြောက်လတ်သော် ----။ မူးမတ်ပုရောဟိတ်အပေါင်းတို့ သည် လွတ်သဘင်၌ အညီအညွတ်စည်းဝေး၍ ဤသို့တိုင်ပင်ကြကုန်၏။ (မင်းဘူးဦးဩဘာ သ)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- သိုင်မဂဇုချုပ်ခွဲချင်ရ၊ ကော်အမာစ်သေနာပတိ ဒကိုပ်ပွန်တံ ဆမ္မုဗ္ဗဂကောံဂံ **ခင်ခြင်**ကောံ ရင်သွံ သိုဂမီဗမ္မးဟောရာတံအိုတ်တဲ သမိတ်ခွဲချင်ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇံ။ ၇။) ပွဲမူ ဗွာ/ မဂဇုးသည် မုတ္တမမြို့ကို အသစ်တည်ရန် စီရင်၏။ မှူးမတ်သေနာပတိများ ရဟန်း ပုဏ္ဏားဟူးရားများနှင့် **တိုင်းပင်သည့်**။ (ရာဇာဓိရာဇံအရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၂။ နိုင်ပန်းလှ။)
- သိုင်ဂုံညာတ်သွပ်လွံသင်္ဂတဲ တွဲယးနွံအသံ ကော်အမာစ်ဒကိုပ်ပွန်တံ ညးဂမ္ပိုင်ကောံတဲ နွံ အသံ “လျှာ်စိင်ဗွာ် ညးဟုံမိပ်မံင်ကိုပိုရ။ မူဋ္ဌာန်မဲ့ သိုင်စိင်ညးမသိုက်သ္မာမံင်ဂံရော။ မှူးတံ ညးဂမ္ပိုင် ချပ်ဗစာရဏာညီ” ဂးဂံရ အမာစ်ဒကိုပ်ပွန်တံညးဂမ္ပိုင် ဂုံမိင်တဲ **ခင်ခြင်**ရင်သွံ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇံ။ ၁၇/၁၈။) ပွဲမူဗွာ/ သောက္ကတဲမင်းသည် မိုးသောက်လတ်သော် မှူးမတ်များကိုခေါ်၍ အိပ်မက်ကို ပြောပြတိုင်းပင်ပြီး “ဆင်မင်းနေလိုသောအရပ်ကို သိရ အောင် စီရင်စေ” ဟုမိန့်၏။ မင်းနှင့်မှူးမတ်တို့ **တိုင်းပင်၍** ---။ (ရာဇာဓိရာဇံအရေး တော်ပုံကျမ်း။ ၃၃။ နိုင်ပန်းလှ။)
- မင်ကာန်စီ ဒးဒိုင်မင်ဒိုက်တွခွါဂံ မိမင်ကာန်စီ တိက်ဟုံသိုင် မံင်ဟုံသိုမ် ဒးဂိုင်စံင်တူမံင်ဟေင်။ မိမင်ကာန်စီဒိုင်ဗြဲကွာ၊ သွက်**ခင်ခြင်**ကိုညးလိုဟုံမဲ့။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇံ။ ၄၆။) ပွဲမူ ဗွာ/ တလခွါငေါ်ရောက်ထံတွင် မင်းကန်စီ အစေခံနေရသဖြင့် မိခင်ဖြစ်သူ မုဆိုးမမှာ အိပ် မပျော် စားမဝင် ပူပင်သောကဖြစ်၍ စိတ်ဆင်းရဲနေရ၏။ မည်သူနှင့်မျှ **တိုင်းပင်**ဖော်မရှိ။ (ရာဇာဓိရာဇံအရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၈၆။ နိုင်ပန်းလှ။) (တွခွါ = ရွာသူကြီး။ ရွာစား။)
- မင်ဂလာန်မင်ကာန်စီမဟို ဗညာကိုတွမေဒ ဂြိုင်ဝေင်အိုဟ်တိုဟ်စိုတ်သန်။ နူမဂုံနင်မင်ကာန် စီတဲ ဗညာမရေသ္မိအံ **ခင်ခြင်**ဂလာန်မုတ်ဒွး ရိုဟ်တဲဟုံဖိုတ်။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇံ။ ၅၁။) ပွဲမူဗွာ/ ယင်းသို့ မင်းကန်စီပြောသည့် စကားကိုကြားလျှင် ဗညားနွံနှင့် တလမေဒေါ တို့နှစ်ဦးစလုံး ပြိုင်တူရယ်မောကြသည်။ စိတ်ပျော်ရွှင်ကြသည်။ မင်းကန်စီကို ရသည့်နေ့မှ စပြီး ဗညားနွံသည် မင်းကန်စီနှင့် နေ့စဉ်မပြတ် အမှားအမှန်များကို **ဆင်ခြင်ခွဲခားခြင်း၊ ဆွေးနွေးတိုင်းပင်ခြင်း** ပြုလေသည်။ (ရာဇာဓိရာဇံအရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၉၂။ နိုင်ပန်းလှ။)

အခင်အခြင် — (နာမ်) ပွမခင်ခြင်။ ပွမချပ်ခွန်။
တိုင်းပင်ခြင်း။ အတိုင်းပင်။

- နွံကာလမဲ့တဲ ပွဲချင်ဗာရာဏသီ ပွဲ**ခင်အခင်အခြင်**ဂံ ကောံမှာဇန်ဂမ္ပိုင် ကျင်ကောံမဲ့ဟာန်တဲ ဂလာန်မဒ်မျိုက် ကတိုဗဒ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၃။ ၇-၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် မင်းတို့၏ **ခုဝေးရာတိုင်းပင်ရာဇရေဗ်၌** စည်းဝေးသော များစွာသောလူအပေါင်း၌ မင်္ဂလာပြဿနာသည် ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၇၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now one day there was a great crowd come together in the **royal rest-house** at Benares, and the Omen Problem was **discussed**.

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- (က) စိုန်သကိုတ်ကောံပညာ (စိုန်သကို + ကောံ)
- (ခ) စိုန်သကိုတ်ကံပညာ (စိုန်သကို + ကံ)
- (ဂ) စိုန်သကိုတ်နပညာ (စိုန်သကို + န/နကို)
- (ဃ) စိုန်သကိုတ်သိုပညာ (စိုန်သကို + သို)

မထွေးလပ်ဗွဲလျှံဝံ့ ဝိဘတ်(၄)သတ်ပြင်လှာမာန်တဲ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ရ။ ‘တ်’ မှူးဂှ် နှိဆပစ္စဲဟောင် ညေံမသွသ္မိုဟ်နက်ကိုပိုဒ်ကြိယာ ‘စိုန်သကို’ ဝံ့ရ။ အဓိပ္ပါယ်ညေံတောင်ဟံ့မွဲရ။

- သတြုမေမ္မံဟောင်ကိုဒ်ကို ညိုက်ပင်စိုန်သကိုကောံပညာ သတြုဟောင်မပြုရ။ မိတ်မဆာန် ဟောင်ကိုဒ်ကိုရ စာ်စူးသဲသွော့နူပညာ မိတ်ဂှ် ဟံ့ပြဟောင်။ (၅၅၀။ ၉-၄၄။ ပ-၁၄၄။ အစောံ)။ ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ပညာနှင့်ပြည့်စုံသောရန်သူသည် မြတ်သေး၏။ ပညာမှကင်းသော အဆွေ ခင်ပွန်းသည် မမြတ်သလျှင်ကတည်း။ (၅၅၀။ ပ-၂၂၁/၂၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေင်္ဂလိက်/ Sense-lacking friends are worse than **foes with sense**. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-117)
- “ယံအမာတ်နာရဒ၊ ဖြုပဲ့ဋ္ဌာန်မွဲဂှ် မစိုန်သကိုတ်ကိုဒ်ဒေန်ယှ်ဂှ်ဒ်ရ၊ ပဲ့ဋ္ဌာန်ဒေန်ယှ်ဂှ် ဖြုစွမ္မံကို ရှိုကို ဟဲ့ကိုရှိုကို မဂြိုင်ကို မအောန်ကို ကိုပပြဘိုက်ကိုရ၊ နူစွတံဂှ်တုန် မွဲဟာန်ကောံမဒေန် ယှ်ဟောင် မဒ်ရှိုမပြလောန် ဗွဲဇကန္တရအမာတ်။” (၅၅၀။ ၉-၃၄၆။ ဒု-၂၇၆/၂၇၇။ အစောံ)။ (စိုန်သကိုကိုဒ်ဒေန်ယှ် = မွဲကိုဒ်ဒေန်ယှ်၊ ညိုက်ပင်ကိုဒ်ဒေန်ယှ်) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “နာရဒအမာတ်၊ အကြင်နေရာ၌ အကျွမ်းဝင်သည်ဖြစ်၍ သာယာအပ်သောဘောဇဉ်ကို၎င်း၊ မသာယာ အပ်သောဘောဇဉ်ကို၎င်း၊ အနည်းငယ်သောဘောဇဉ်ကို၎င်း၊ များစွာသောဘောဇဉ်ကို၎င်း စားရာ၏။ ထိုနေရာ၌ ဤသို့စားအပ်သောဘောဇဉ်သည် ချိုမြိန်၏။ အဘယ်ကြောင့်ချိုမြိန်သ နည်းဟူမူကား (အကျွမ်းဝင်ခြင်းဟူသော မြတ်သောအရသာကြောင့် ချိုမြိန်၏။)” (၅၅၀။ ဒု-၂၇၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေင်္ဂလိက်/ The food may coarse or dainty prove, may scanty be or much abound, yet if the meal **is blest with love**, love the best sauce by far is found. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-96)
- “ယံသိုင်ဒေဝတ်ဗြ၊ နိသဲကိုကလောဂမ္မိုင်တဲ အဲစိုန်သကိုဒ်ကိုဒ်ဒိုက်ဟောင်၊ တုသီလသင်္ဂါ အဲဝံလေဝ် ညောင်ဒိုင်စိုတ်၊ မူဟိုတ်ဒေဝတ်ဗြ မဟံ့ဗဂူဖျေရော” ဗောဓိသတ်သိုင်ကဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၅။ ပ-၂၃၆။ အစောံ)။ (စိုန်သကိုဒ်ကိုဒ်ဒိုက် = မွဲဒိုင်ကိုဒ်ဒိုက်။ ပင်ဒိုင်ကိုဒ်ဒိုက်။ နှိဒိုင်ဒိုက်။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “အိုပုဇ္ဈန်နတ်မင်း၊ ငါသည် ဆွေမျိုးအပေါင်းကိုမိ၍ ဆင်းရဲ၏။ သင်သည် သီလရှိသောငါသည်ပင်ပန်းလျက် အဘယ်ကြောင့်မိဖမ်းကိုမရွာစေသနည်း။” (၅၅၀။ ပ-၃၄၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေင်္ဂလိက်/ “My heart is heavy within me for my kinsfolk’s sake, my good Pajjunna. How comes it, pray, that, when I who am righteous am distressed for my kinsfolk, you send no rain from heaven? (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-184)

- “ယုံအနန်၊ ဩပုဂံမဲ့ နွံလွီပွဲခပ်ကုသိုတဲဂ် သတ်မဒေပဟုံအာလွီဂ် ဟုံမဲ့ရအနန်။ ပွဲကာလအ တိက်တေ ဝိန်တလအဲမဒေတ်ပွဲသိုကွီန် မနိန်သကီတက်ရဂဂ်ကိုလေဝ် ပလွီပရာဥပကာအဲ တဲ ဝံစိုပ်ဒတဲဖိုလွီတဲရ။” (၅၅၀။ ၉-၃၀၇။ ဒု-၁၄၇။ အစွောံ။) (စိုန်သကီတက်ရဂဂ = မှုတ်ကိုရဂဂ။ တွန်တွေဝဲတက်ရဂဂ။ ပေင်တက်ခပ်ရဂဂ။) ပွဲမူဗွာ/ “---၊ အာနန္ဒာ၊ မ စိုးရိမ်လင်း။ ယခုသင်သည် ငါ့အားပြုအပ်သော လုပ်ကျွေးခြင်းသည် အဘယ့်ကြောင့် အ ကျိုးမရှိဖြစ်အံ့နည်း။ ရှေး(အိမ်ထောင်နေ၍) ရာဂကိလေသာနှင့်တကွ ဖြစ်သောကာလ၌ လည်း ငါ့အားသင်ပြုအပ်သော လုပ်ကျွေးခြင်းသည် သင့်အားအကျိုးမရှိ မဖြစ်စဘူးတ ကား။” (၅၅၀။ ဒု-၆၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Ananda, -----. Grieve not thyself. Wherefore should the service thou hast rendered me prove fruitless now, seeing that thy former services **in the days of thy sinfulness** were not without their reward? (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-15)
- ပွဲကွာတေဂ် ခပ်ခန္တီကို ခပ်သီလကို ခိန်သကီတက်အဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၃။ ဒု-၁၃၇။ အ စွောံ။) (စိုန်သကီ = ချိုက်ပေင်။) ဗတ်ဗွာ/ ရှေး၌ငါသည် ခန္တီတရားနှင့်၎င်း သီလတရား နှင့်၎င်း ပြည့်စုံ၏။ (သုတေသီ)
- ယုံညးမတ်မူးသရံပါဝ်၊ ဂလာန်တွအဲမဟိုဂ် မနိန်သကီတကောံဟိုတ်ဖိုရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၃၂၃။ ဒု-၂၀၈။ အစွောံ။) (စိုန်သကီတကောံဟိုတ်ဖို = ချိုက်ပေင်တကောံဟိုတ်ဖို)။ ပွဲ မူဗွာ/ မကောင်းမှုကို အပြုသောရှင်ရသေ့၊ -----၊ သင်၏တရားနှင့်ယှဉ်ကုန်သော စ ကားတို့ကိုနာရ၍ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၆၈၂။ ညောင်ကန်။) (တရားနှင့်ယှဉ်သောစကား = အကြောင်းအကျိုးနှင့် ပြည့်စုံသောစကား။)
- “ယုံတွပညာ၊ တုံကြက်ဝံ ခေမနိန်သန္တီကောံသ်မြမောင်ရ်တဲ ပွဲကွာတေဂ် ခေဝံဒင်ပူဇံသ ကာညး မကလိဝံလာဘသက္ကာရ ညင်ကွာတေဂ်ကို။ ပွဲကာလလွဟ်ဝံ မူဟိုတ်သတ်ခေ ဝံက တင်အာပွန်သူးရော” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၆။ ပ- ၅၂၉။ အစွောံ။) (စိုန်သန္တီကောံသ်မြ မောင်ရ် = ချိုက်ပေင်ကောံသ်မြမောင်ရ်။) ပွဲမူဗွာ/ “ပညာရှိ၊ ဤသရက်ပင်သည် ရှေး၌ အဆင်းအနံ့အရသာနှင့် ပြည့်စုံသည့်ဖြစ်သလျှင်ကတည်း။ ယခုအခါ၌ ထိုရှေး၌ပြုမြဲတိုင်းဖြစ် သော ပူဇော်ခြင်းကိုသာလျှင် ရပါလျက် သရက်သည် အဘယ့်ကြောင့် ခါးသောအသီးရှိ လေသနည်း။” (၅၅၀။ ဒု-၁၄၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Wise Sir, this tree is as carefully cared for as ever, and yet its fruit has gone bitter. What’s the meaning of it?” and asking this question, he repeated the first stanza: “Sweet was once the mango’s savour, sweet its scent, its colour gold: What has caused this bitter flavour? for we tend it as of old.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-73)

- နွဲ့ပွဲကာလမွဲတွဲ ခမိဂမ္ဘိုင် ဟိုထိုင်သးကျာ်ရ။ “ယံ့မွဲတံ၊ ကျာ်နဲပိုဝံ မွဲပညာမဇ္ဇော်လှဲလောန်ရောင်။ မွဲကိုပညာမသတိလောန်ရောင်။ မနွံပညာမပစရံကိုညးရောင်။ မပတုပညာမပြဲလောန်ရောင်။ မနွံပညာမညွှက်လောန်ရောင်။ မနွံပညာသျှိုင်သျှိုက်လောန်၊ မနွံပညာမစာ်စူးနူပွမသွေဟ်ပွာ ဂြင်တိကျိတ်ခွင်ရောင်။ မနွံပညာမစိုန်သကီုဥပွယ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၂၁၄။ ပ-၆၀၁။ အစွောံ။) (စိုန်သကီုဥပွယ် = ညိုက်ပင်ကိုနဲဥပွယ်။ ဆိုက်ဗွက်ပွဲဥပွယ်) ပွဲမုဗ္ဗာ/ တနးသၣ် တရားသဘင်ဝယ် ရဟန်းတို့သည် “ငါ့သျှင်တို့၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ကျယ်သောပညာ ရှိတော်မူ၏။ ကြီးသောပညာ ရှိတော်မူ၏။ ရှင်သောပညာ ရှိတော်မူ၏။ လျင်သောပညာ ရှိတော်မူ၏။ ထက်သောပညာ ရှိတော်မူ၏။ နက်နဲသောပညာ ရှိတော်မူ၏။ ထိုးထွင်းသောပညာ ရှိတော်မူ၏။ အကြောင်းကိုသိသော ပညာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၂၃၈/ ၂၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ On one occasion, the Brethren were gathered in the Hall of Truth, talking of the Buddha’s wisdom. “Friend, the Supreme Buddha’s wisdom is great, and wide, cutting, and quick, sharp, penetrating, and **full of resource.**” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-121) (မနွံပညာမစိုန်သကီုဥပွယ် = အကြောင်းကိုသိသော ပညာနှင့်ပြည့်စုံသည် = to be full of resource)
- “ယံ့ခမိတံ၊ လှုဟ်အဲဒ်ကျာ် သ္လုတ်ကွေံအာသု ပတုပညာသဗ္ဗညုတညာဏ်တု ဟံ့ဇီရံင်ကောန်ဗြမာပိဂ် လှုထိုင်သးရ။ ပွဲကာလအတိက်တေံ စိုန်စိုန်သ္လုတ်ကိုကိလေသကိုလေဝ် ရုပ်ဗြတံဂ် ဟံ့ဇီရံင်တု ပြာပ်အာတ်ကိုနဲဥပွယ်မပြဲဂ် ကလိဝံတုရ” (ကျာ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၁၃၂။ ပ-၃၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “ရဟန်းတို့၊ ယခုအခါ၌ ခပ်သိမ်းသောအာသဝေါတို့ကို ကုန်စေ၍ သဗ္ဗညုအဖြစ်သို့ရောက်သော ငါဘုရားသည် မာရ်မင်းသမီးတို့ကို မကြည့်ခြင်းမည်သည်ကား အံ့ဘွယ်မရှိသေး။ ငါသည် ရှေး၌ သဗ္ဗညုတညာဏ်ကိုရှာစဉ် ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော ကာလ၌လည်း ဖန်ဆင်းအပ်သော နတ်၌ဖြစ်သောအဆင်းကို ဣန္ဒြေတို့ကိုဖျက်၍ ကိလေသာ၏အစွမ်အားဖြင့် မကြည့်မူ၍သာလျှင်သွား၍ မြတ်သောမင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ဘူးပြီ။” (၅၅၀။ ပ-၅၆၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ “Brethren,” said he (the Master), “it is no marvel that I did not so much as look upon the Daughters of Mara in this life when I have put sin from me and have won enlightenment. In former days when I was but in quest of Wisdom, when **sin still dwelt within me**, I found strength not to gaze even upon loveliness divine by way of lust in violation of virtue; and by that continence I won a kingdom.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-289)
- ပွဲဒွဲဂစေံတုဟ်ဟံ့မွဲမွဲဂ် ခွဲဒ်ဒွဲဂ်အယုတ် မစိုန်သကီုတံကိုကိလေသပုဂ္ဂိုလ်တံသံဂ် ညံ့ကလိဝံလာဘသက္ကာရ မပြဲပြဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၉။ ပ-၂၅၈။ အစွောံ။) (စိုန်သ္လု = ညိုက်ပင်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ တပါးကုန်သောငှက်တို့၏ မရှိရာအရပ်၌ ဆယ်ပါးကုန်သော မသူတော်တို့၏အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသောကျီးသည် မြတ်သောလာဘ် မြတ်သောအခြံအရံ အကျော်အစောကို ရ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ In a place where no other birds

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥပွယ်အမေရိကာန်)

existed, a crow **endowed with** ten evil qualities attained the highest gain and glory. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-84) (စိုန်သကိုတ်ကိုဝေအသပူ ရိုဟ်စိုသ် = ကြိုက်လေ့တတ်ကိုဝေအသပူရိုဟ်စိုသ် = ဆယ်ပါးကုန်သော မသူတော်တို့၏ အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသည် = to be defiled with ten evil qualities, to be endowed with ten evil qualities)

- “ယုံကုသိ၊ ညးမဟံမွဲကိုသီလက် ပြိုက်နင်တဲ ဖဒောင်လိတ်တဲ ဂစိုတ်နင်တဲ ညးကိုဒါန် မကိုပိုန်တံ၊ ခမီမပပြဘိုက်ဖျုန်ညးတုအ်ဂ် သရပ်ပါဒ်ဒ်နီနီညိုကိုကုသိတံရ။” (၅၅၀။ ၉-၂၄၆။ ၁-၇၀၀။ အစွောံ)။/ ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရှင်ရသေ့၊ သီလမရှိသောသူသည် ပုတ်ခတ်၍၎င်း ဖြတ်၍၎င်း သတ်၍၎င်း အလှူကိုလှူ၏။ ဤသို့သဘောရှိသောဆွမ်းကို စားသောထိုရဟန်းသည် မကောင်းမှုဖြင့် လိမ်းကျံ၏။” (၅၅၀။ ၃-၃၅၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “The wicked kills, and cooks, and gives to eat: He **is defiled with** sin that takes such meat.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-182)
- “ယုံဥပး၊ ကောန်သမ္ဘာဇကုကိုလေဝ် ဂစိုတ်ကွေံတဲ ခေံမဟံမွဲကိုဝေသီလက် သကိုဒါန်ရ၊ ပွမပပြဘိုက် ခမီမုာ်ကုပညာ မချိုက်ပေင်ကောံဂုန် ဟွန်လဝ်ခန္တီမေတ္တာ၊ ကောံသရပ်ပါဒ် မဟံဂွံ နီနီသကိုရ။” (၅၅၀။ ၉-၂၄၆။ ၁-၇၀၀။ အစွောံ)။ (သရပ်ပါဒ် ဟံစိုန်ညိုကိုဇကု = သရပ်ပါဒ် ဟံကျင်ထွေန်စပ်ဇကု ဟံကျင်တုတ်ဒုအ်ဇကု) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ဒါယကာ၊ သီလမရှိသောသူသည် သားမယားကိုသော်၎င်းသတ်၍ အလှူကို အကယ်၍လှူစေကာမူ ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဆွမ်းကိုစားသော်လည်း မကောင်းမှုဖြင့် မလိမ်းကျံ။” (၅၅၀။ ၃-၃၅၅/ ၃၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “The wicked may for gift slay wife or son, yet if the holy eat, no sin is done. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-182)

တင်သမ္ဘိ။ ရင်ပယိုက်ဗွဲလ္လှူစါဝါကျဝံမွဲ ပဲ့ဘာသာမန်ဂ် ကျပ်ဇော်အစွောံရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘စိုန်သကို’ တဲ ပဲ့ဘာသာဗ္ဗာဂ် (ညောင်ကန်ဆရာတော်) ရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘လိမ်းကျံ’ ရ။ စိုန်ဂ်ကိုဒ်ရ ကုဝေါဟာရမန် ‘စိုန်သကို’ ဝံ တုပ်သွဟ်ကိုဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘လိမ်းကျံ’ ဝံရောင် ဗွဲကိုန်ဂစိုတ် ဟံဂပ်ဂပ်ဂိုင်သမ္ဘိရ။ အ္ဗာကဝိမချိုက်ကေက်တဲ ပဲ့ဥပယိုက်ဝေါဟာအရေင်အခြာ မဆိုက်ဗွက်တဲပဲ့ကွတ်ဇုန်လိက်တအ်ဂ် နဝေါဟာရတုဟ်ဟ်သ် ပလေံပလေင်လှဲဂတးစကာတဲ ညိုင်သောံစိုပ်အဓိပ္ပာယ်ပွိုက်ဇကုဂ် အာစိုပ်မာန်အိုတ်ဟေင်ရ။ ဝေါဟာရတအ်မုးဂ် ဒ်ဆအပေါတ်ပွေင်အ္ဗာကဝိတအ်ရ။ ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘လိမ်းကျံ’ ဂ် အဓိပ္ပာယ်တုပ်သွဟ်ကိုဝေါဟာရမန် ‘လံက်လေတ်’ ဝံရ။ သရပ်ပါဒ်ဟံစိုန်ညိုမုးဂ် သရပ်ပါဒ်ဟံလံက်လေတ်ဇကု ဟံထွေန်စပ်ဇကု သိုက်ဂးရ။

အဓိပ္ပါယ်(၂) — ခိုန်သကို (+ ဗွဲ) ချိုက်ပေင်။ ခိုပ်သိတ်။ သွေ့က်သွာ။ ဆိုက်ဗွက်။ ထူးချွန်သည့်။ ထက်မြက်သည့်။ ကျွမ်းကျင်သည့်။

to be complete, perfect; to be outstanding, to be skillful

ဝေါဟာရ ‘ခိုန်သကို’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်လှောင်(၂)ဏအ်ဂှ် လဆောင်ဒုင်စုတ်ဝိဘတ် ‘ပွဲ’ ဝွံတဲ သိုမဃုပ် ကိုဝေါဟာရတုဟ်မွဲမွဲတဲ မစကာတ်ရ။ နိသဲကိုဝေါဟာရမဃုပ်လင်မွဲစွံဂှ်တဲ အဓိပ္ပါယ် ‘ခိုန်သကို’ ဝွံ ဝွံပြာကတ်တ်ရ။ ဟံ့ကေတ်ဝိဘတ် ‘ပွဲ’ ဝွံတဲလေဝ် စကာမာန်ကိုရ။ ‘ချိုက်ပေင်’ ‘ခိုပ်သိတ်’ ‘သွေ့က်သွာ’ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဗွဲလအာအဓိပ္ပါယ်သင်ဝွံ ခေ့စွောန်ထွေးတ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ထူးချွန်’ ‘ထက်မြက်’ ‘ကျွမ်းကျင်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် to be complete, perfect; to be outstanding; to be skilful တအ်ဂှ် ဂပ်ဂပ်ပွောအ်စတ်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမၠိုင်ဗွဲသွင်ဝွံတအ်ဂှ် လူတ်စီစတ်ရင်တဲ အဓိပ္ပါယ်သိုဒ္ဒဲဝဲဝဲဝဲပြင် မဝွံရပ်စပ်စကာဝေါဟာရ ‘ခိုန်သကို’ အဓိပ္ပါယ်လှောင်(၂) ဏအ်ဂှ် ညးမလူတ်တအ်ညးဂမၠိုင် ကြက်ဝွံကွေးစိုတ်ရောင်။

- နွံကာလမွဲတဲ ဖရင်မင်ဂံင်ဟိုတိုန်ဂလာန်သင်ဝွံ “ဒဒ်ဗညာရေဝံ နှိဗိုဗျာန်တုညးရာဇာဓိရာဇ် ပ တွတ်ချိုက်စိင်ကိုသိုချေံ မခိုန်သကိုဗွဲမလောန်ရ၊ ပသင်လိုပိုဝ်ဆိုင်ကုမ္ပဏီဝါညီရော” ဟိုသင်ဂှ်တဲ ကျောန်လိမ်ရာဇာသန် သိုအပေတ်ပဏ္ဏာကာရ စကာမိုဟ်ကိုကေတ်ဏာ ကွဲတုညးရာဇာဓိ ရာဇ်ရ၊ တုညးရာဇာဓိရာဇ် တီကေတ်ပွဲလိက်ဂှ် နွံဂလာန်ဟို “ဗညာရေဝံ နှိမခိုန်သကိုဗွဲမ ချိုက်စိင်ချေံ ဗွဲမလောန်ရ၊ ညးမွဲမိုဟ်ကွံလို့ တပ်စွေဟ်မာန်ဏီ၊ ဟိုတ်သင်ဂှ်ရ မိက်ဝွံဆိုင်ကုဗ ညာရေဝံမွဲဝါညီ—။” (ရာဇာဝံသကထာ။ ၂၈၇) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရင်မင်းခေါင်သည် သမိန်ဗ ရမ်း၏သတင်းကိုကြားရလျှင် မှူးမတ်များအား “ရာဇာဓိရာဇ်၏သူရဲကောင်း သမိန်ဗရမ်း သည် ဆင်စီးခြင်းစီးတိုက်ခိုက်ရာတွင် အလွန်ပင်ကောင်းလှသည်၊ လက်မြောက်သည်၊ သူ့ အားငါတွေ့လိုလှသည်” ဟုမိန့်၍ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့်တကွ ရာဇာဓိရာဇ်ထံ ရာဇသံစာ ပို့၏။ စာတွင် “ညီတော်ဘုရင်မင်းခေါင် ကြားရောက်အပ်သော နောင်တော်ရာဇာဓိရာဇ်၊ နောင်တော်၏သူရဲကောင်း သမိန်ဗရမ်းသည် စီးချင်းတိုက်သည့်အရာတွင် အလွန်ကောင်း သည်၊ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ရာ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ထောင်ကိုပင် တိုက်နိုင်သေးသည်ဟု ညီ တော်ကြားရသဖြင့် သမိန်ဗရမ်းကို ညီတော်တွေ့မြင်လိုပါသည်။ ——။” (ရာဇာဓိရာဇ်အ ရေးတော်ပုံကျမ်း။ နိုင်ပန်းလှ)

- (ရပ်ဝံင်မင်ရဲကျပ်ဆွာတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ဟိုပွာ်ဗဇးမင်ရဲကျပ်ဆွာ) “ကိုန်အဲပပွာန် စိုပ် ကိုကျျ် နှိပြဝေဏီပွာန်ရ၊ နွံဆကျကိုဇူးရ။ ကိုန်ပိုလွအောက်စိုတ်ရ၊ အဲချပ်ဂး ဖရင်မင်ဂံင်မဒ် ဒေအဲဂှ် မဒ်မ,ကိုန်အဲဂှ် နှိဇကရာဇ်ဗွဲမပြရ။ ကိုန်အဲကျိန်တြုမ္မဲဘဝ ဟံ့ဒေအောက်စိုတ် ဟံ့ သွေ့က်ရ။ ခိုန်သကိုဗွဲပပွာန်ကွေ့ရ၊ နွံကိတ္တိဃောသ ဒယှ်တုအာစေတ္တပဒေသတုဟ်ဟ် စိုပ်ကိုပို ရပ်ဝံင်သင်ဏအ်ဂှ် ပိုဟံ့ပအန္တရဲမွဲရ။ အတိုင်ဖရင်မင်ဂံင် မအံက်တုအဲလို့ပရာဂှ် လွဂိုင်ရ၊ ပို လေဝ်ဗလို့ပရာ ညင်သင်ဂှ်ကိုရ”။ (ရာဇာဝံသကထာ။ ၃၁၂) ပွဲမူဗွာ/ “ငါ၏တူတော်သည် ငါနှင့်စစ်ပြု၍ ရှုံးရသည်မှာ စစ်တို့၏ဓမ္မတာ အစဉ်အလာ ပဝေဏီဖြစ်သည်။ စစ်ပြုရာမှာ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဆိုက်ဗွက်

ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ်(၂)သ်ရ။ (1) to approach [I find this meaning only in Haswell and the Christian literature.]; (2) to be conversant with, to be skilful, clever, to be versed in မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗွာအာထောန်သိုင်ဂ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် ‘ကျွမ်းကျင်သည်’ ‘ကျွမ်းကျင်သော’ ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘to approach’ (ဗတ်ဗွာ/ ‘ချဉ်းကပ်သည်’)ဂ် ဆပွဲလိက်အာဟာတ်သဝ်လ်(Mr. Haswell)ဂ် ကော်ဆပွဲလိက်ဝေဘာသာခရေတ်ဟေင် ညးဝံဆိုညာတ်လင် အာဟာလီဒေဂ်ရ။ ဆဗွတ်အဲဝံကတ်လူတ် စွတ်ဂိုင်သမ္ဘိလင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ အဲဝံညာတ်လင်အဓိပ္ပါယ်(၂)သ်တဲ နအဓိပ္ပါယ်(၂)သ်ဝံဟေင် အဲကြက်ဟိုပျးပွဲထွေးကိုညိအဲ။

အဓိပ္ပါယ်(၁)။ ဆိုက်ဗွက် (+ ဗွဲ)
ကျွမ်းကျင်သည်။ သိလိမ္မာသည်။ ပါးနပ်သည်။ အတတ်အပြီးသို့ရောက်သည်။ တတ်မြောက်သည်။ သိနားလည်သည်။
to master, to be conversant with, to be skilful, to be shrewd, to be well trained, to be clever, to be versed in, to be able

ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ နိပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ဗွဲမဂ္ဂိုင်သိုမဒင်စုတ်တဝိဘတ် ‘ပွဲ’ ဝွံတဲဟေင် ဖျပ်ကို ဝေါဟာရတွက်မဲ့မဲ့တဲ မစကာတ်ရ။ နိသဲကိုဝေါဟာရမဖျပ်လင်မဲ့စွဲဂ်တဲ အဓိပ္ပါယ် ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝွံ ဝံပြာကတ်တဲရ။ ‘စီကွေး’၊ ‘ချိုဟ်ကေက်’၊ ‘နွံကိုစလီစလေး’၊ ‘ကျိုဟ်ခွင်’၊ ‘လေပ်တီ’၊ ‘လေပ်ကွတ်’၊ ‘စိုပ်ဒတဲကွတ်’ သ်ဝံမဒ်လအာအဓိပ္ပါယ်ဗျေရ။ နဝေါဟာရဗွာ ‘ကျွမ်းကျင်’၊ ‘လိမ္မာ’၊ ‘တတ်ကျွမ်း’၊ ‘တတ်သိ’၊ ‘နားလည်’၊ ‘(အတတ်ပညာ) အပြီးသို့ရောက်’၊ ‘လိမ္မာပါးနပ်’ မူးဝံတအ်ဂ် ဂပ်ဂင် ပ္တောအ်စတ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂ်လိက် to be conversant with, to be skilled at, to be versed in, to be clever, to be shrewd ရ်သ်ဝံဟိုမာန်ရ။ ဩဝ်ဗိုလူတ်တဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင် အဲမရင်တွင်ထွေးကိုလင်ဗွဲသွပ်ဝံတဲ အဓိပ္ပါယ်ဗျေကို ဒွဲဝဲဝါဝံစကာတ်ဗျေကို ညးမလူတ်တအ် ကြက် သွောံတူးစိုတ်မာန်ရောင်။

- ဗောဓိသတ်ဒိဂကူသေဠိ အာစိုပ်ဒဒ်ဗွဲတဲ ကလိဝံဠာန်သေဠိ စူဠသေဠိဂးယု၊ နွံပညာစီကွေး ဆိုက်ဗွက်ပွဲလိတ်အိုသိုဟေင်။ (၅၅၀။ ၉-၄။ ပ-၁၄။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ(ညောင်ကန်)/ ထိုစူဠသုဠေးသည် ပညာရှိ၏၊ လိမ္မာ၏၊ ခပ်သိမ်းသောနိမိတ်တို့ကိုလည်း သိ၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ A wise and clever man was he, with a

နဲသက်လောန် (ဠာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

keen eye for signs and omens. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-19) (ဆိုက် ဗွက်ပဲ့လို့တ် = နိမိတ်တို့ကိုသိသည် = to have a keen eye for signs and omens)

- ယွံခမိတ်၊ တွပညာမဆိုက်ဗွက်ပဲ့ဗနိက်ကို တံခြပ်စိုန်အောက်ကို ခါမစီရောင်ဒး ပိုန်ခြပ်တို့ဝါရမ ဤင်က္ခိဗဒ်တဲ သော့ပွန်လင်ဇကု ပဲ့တသိုက်ဟောင်။ (၅၅၀။ ၉-၄။ ပ-၁၆။ အစော့)။ ပဲ့မူ ဗွာ/ ကုန်သွယ်ခြင်း၌ လိမ္မာသောပညာရှိသည် အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော ဥစ္စာအရင်းဖြင့် များစွာသောဥစ္စာကို၎င်း အခြံအရံကို၎င်း ဖြစ်စေ၍ ထိုများစွာသောဥစ္စာအခြံအရံ၌ မိမိကိုယ် ကိုတည်စေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ With humblest start and trifling capital, a **shrewd** and **able** man will rise to wealth, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-20)
- “ယွံဂူကျာ်၊ အဲဆိုက်ဗွက်ပဲ့ဗနိက်လောန်ရ။ မူဟိုတ်ရော၊ အဲပဗ္ဗိက်ရောင်။ သတ်ရုပ်ဇန်တံဂ် ကိုပ်ကွာ်ဂ် ဂေါင်ဆဲတ်ရ။ ညင်ရံပွဲမရောင်ဂ်ရ။ တွဲသျှင်ညီ ပွဲဂ်ဖြစေ်အာရ။ ညင်သတ်ဂ်ကို ကိုပ်ကွာ်ဂ် ရုပ်ဂေါင်ဂပ်တရ။ လအံညီ ရုပ်ဖြလိုအာရိဟ်ဟ်တဲရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ကာလရုပ်ဂေါင် ဆဲတ်ဂ် ထးထင်မတ်မိုက်အနုဂ္ဂရတ် အဲမဆက်ကွဲဂူကျာ်ရောင်။ ပဲ့ယးဂ် ရုပ်ဂ်ဖြလိုအာညီ ပွန်ရ။ ထးညွန်စုတ်ဗပင်ထင် အဲဆက်ကွဲဂူကျာ်ရောင်။ ပဲ့ယးဂတဂ် ရုပ်ဂ်ဖြလိုအာဂိုင်အာ ပွန်ဂ် ထးသျှင်စုတ်ဗပင်ညွန်တဲ အဲမဆက်ကွဲဂူကျာ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂ်ရ အဲဆိုက်ဗွက်ပဲ့ဗနိက် ရ အဲသွးရောင်” သိုင်ကုန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၅။ ၇-၁၀။ အစော့)။ ပဲ့မူဗွာ/ ထိုစကား ကိုကြား၍ သိကြားမင်းသည် “နမမင်းသမီး၊ ငါသည် လိမ္မာသောကုန်သည်နှင့်တူ၏။ အကျိုးစီးပွားမရှိသည်၌ ဥစ္စာကို မဆုတ်မယုတ်စေ။ အကယ်၍သင်သည် အသက်ဖြင့်လည်း ကောင်း အဆင်းဖြင့်လည်းကောင်း တိုးပွားသည်ဖြစ်အံ့၊ ငါသည် သင့်အား ပဏ္ဏာလက် ဆောင်ကို တိုးပွား၍ဆောင်ရာ၏။ သင်သည် တစ်နေ့တစ်ပါး အသက်ဖြင့်လည်းကောင်း အ ဆင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆုတ်ယုတ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ငါသည် ဥစ္စာလက်ဆောင်ကို ဆုတ်ယုတ်စေ၏။” (၅၅၀။ တ-၇၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Great Being, when he heard these words, made reply, “Lady Princess, I am a **wary trader**, and I waste not my substance for nought. If you were increasing in youth or beauty, I would also increase the present I offer you; but you are fading, and so I make the offering dwindle also.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XI: p-69)
- ကြံဝံ ပင်အယုက်စုံကြံသွာ်တဲ သတ်ဝံသိုင်ချပ် “ကောန်အဲသွာင်လေဝ်ပံ့မဲ့၊ ကောန်အဲဝံ လေဝ် ပံ့ဒးဝံပံ့ကိုဖြတဲဂ် ကိုန်ချင်လေဝ် ပံ့ဒးဝံပံ့ကိုရ” သိုင်ချပ်တဲ ဖြဝတ်ကညာမူကိုရုပ် မွဲရမျာင်မမိမ် မဆိုက်ဗွက်ပဲ့ဗနိက်လောန်ရိုင်ဂ် သိုင်ကိုဂွဲတဲ ဝံသွတ်ဖြမဲ့ ညးနင်ဗစိုပ်သိုင်တဲ “မူ ကိစ္စတွဂုန်ရော” ဖြံဂ်သွာ်။ “ယွံသွတ်ဖြ၊ ကောန်အဲအနိတ္ထိဂန္ဓကုမာဂ် ယံရဗေ်လှေအ်လှန် ဝံ ဝံဒ်စမိန်ပြမာန်ဗေ်တဲ ကောန်အဲဂ် အဲခိုန်ကိုကိုန်ချင်ရ။ ဗေ်အဲသဲကိုပူကျာ်အဂ္ဂမဟေသီ ရ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၆။ ၃-၈။ အစော့)။ ပဲ့မူဗွာ/ ထိုမင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ တဆယ့်ခြောက်နှစ်ရှိသောအခါ၌ “ငါ့အား တပါးသောသားသည်မရှိ။ ဤမင်းသားကား မာ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

တုဂါမတို့ကို မသုံးဆောင်။ မင်းအဖြစ်ကိုလည်း အလိုမရှိသည်ဖြစ်လတ္တံ့။ ငါ့အား သားကိုရ ခဲ၏” ဟုကြံ၏။ ထိုအခါ ထိုမင်းသားကို ကခြင်းသီခြင်း၌လိမ္မာသော ယောကျ်ားအသွင် ဖြင့် လုပ်ကျွေး၍ မိမိအလိုသို့ လိုက်စေခြင်းငှာစွမ်းနိုင်သော ပျိုသောကချေသည်မတ ယောက်သည် ချဉ်းကပ်၍ “အရှင်မင်းကြီး၊ အဘယ်သို့ကြံသနည်း” ဟုမေး၏။ မင်းသည် ထိုအကြောင်းကိုကြား၏။ “အရှင်မင်းကြီး၊ ထိုသို့ဖြစ်စေကာမူ အကျွန်ုပ်သည် ထိုမင်းသား ကို ဖြားယောင်း၍ ကာမအရသာကို သိစေအံ့” ဟုလျှောက်၏။ “ထိုအနိတ္ထိဂန္ဓမည်သော ငါ့သားကို ဖြားယောင်းအံ့သောငှာ အကယ်၍သင်စွမ်းနိုင်အံ့၊ ငါ့သားသည် မင်းဖြစ်လတ္တံ့။ သင်သည် မိဖုယားကြီးဖြစ်ရအံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၂/၄၃၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ When the lad was sixteen years old, the king thought thus within himself. “Other son have I none, and this one enjoys no pleasures. He will not even wish for the kingdom. What the good of such a son?” And there was a certain dancing girl, **clever at dance and song and music**, young, able to gain ascendancy over any man she came across. She approached the king, and asked what he was thinking about; the king told her what it was. “Let be, my lord,” said she: “I will allure him, I will make him love me.” “Well, if you can allure my son, who has never had any dealings whatsoever with women, he shall be king, and you shall be his chief queen!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-227)

- ကောန်သကိုပ်သာဂုံ ဆိုက်ဗ္ဗက်ပဲ့ပြုကိုဟ်ပကာန်ဂှ်သန်။ (၅၅၀။ ၉-၂၉။ ပ-၉၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ လှည်းကုန်သည့်သားလည်း နွားတို့၏လက္ခဏာကို ပြသောကျမ်းကို ဘတ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၄၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And the young merchant, **being a judge of cattle**, ran his eye over the herd to see whether among them there was a thorough-bred bull who could pull the waggons across. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-74)
- ဗောဓိသတ် ဒွိဂကူအာပွတ်စိင်ရ၊ အာစိုပ်ဒဒ်ဗ္ဗာဲတဲ ပဲ့ကွတ်စိင် ဆိုက်ဗ္ဗက်တ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၂။ ပ-၅၁၆။ အစွောံ။) (ဆိုက်ဗ္ဗက်ပဲ့ကွတ်စိင် = ဆင်အတတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ သည်။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဆင်ဆရာတို့၏အမျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်သို့ရောက်သည် ရှိသော် ဆင်ဆရာတို့၏အတတ်၌ အပြီးသို့ရောက်၍၊ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၁၃၀။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta was born as an elephant-trainer’s son. When he grew up, he **was carefully taught** all that pertains to the training of elephants. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-64)
- “အဲနွံပိုန်ဘာအစွောံ ကာလအာယုက်ဂံပေင်(၈၀)ဂှ် မျုဟ်စိုတ်တဲ ရဲၣ်လှ်ပွောံဇန်သတပ် သုတ်ဇာတ်ဇကနိပါတ်ဂံၣ် ညံင်သွာ်မဆိုက်ဗ္ဗက်ပဲ့ဇုန်ဟံၣ်တဲ မရဲၣ်လှ်ပွောံဇန်သတပ်လပ်ဇောင် ဟံၣ်ဂှ်ကိုရ၊ ညံင်သတ်ဂှ်ကိုရ -----။” (ဂလာန်ကျော်ဇော်အစွောံ) (၅၅၀။ ၉-၁၅၀။ ပ-၄၂၁။ အစွောံ။) (ညံင်သွာ်မဆိုက်ဗ္ဗက်ပဲ့ဇုန်ဟံၣ် = ပန်းသီကုံးခြင်းအမှု၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ သောပန်းသမားကဲ့သို့။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- (ကုမာရကဿပ) အာယုကိန်ထိပုသ္မာန် တိတ်ပက္ခေခမီ ဇရေင်ကျိတြရ၊ ပေင်အာယုကိခါ ဧာသ္မာန်တဲ ဝံဒ်ပယင်ရ၊ ကြံဝံ **ဆိုက်ဗ္ဗကိ**ပွဲအဘိဝေတဲ မွဲရမျာင်မစိစောန်လောန် ဝံဒ်အွာ ဓမ္မကထိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၄၀။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကုမာရကဿပသည် ခုနစ် နှစ်ရှိလတ်သောအခါ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်ဝယ် သာမဏေပြု၍ အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့် လတ်သော် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကိုရ၍ ကာလရှည်လတ်သော် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဆန်း ကြယ်စွာတရားဟောတတ်သော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၅။ ညောင်ကန်။) (ဆိုက်ဗ္ဗကိပွဲအဘိဝေ = အဘိဓမ္မာတရား၌ ကျွမ်းကျင်နုံ့စပ်သည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At the age of seven he (Prince Kassapa) was admitted a novice under the Master, and a full Brother when he was old enough. As time went on, he waxed famous among the expounders of the Truth. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-38)
- “ယွံခမိတံ၊ ပိုကျိန်မူကိုပညာ **မဆိုက်ဗ္ဗကိ**ပွဲဥပပါယ်ဂ် အတိက်တေန်တဲရ။” (၅၅၀။ ၉- ၁၇၇။ ပ-၄၉၈။ အစွောံ)။ (ဆိုက်ဗ္ဗကိပွဲဥပပါယ် = ဥပါယ်၌လိမ္မာသည်။ အကြောင်း၌လိမ္မာ သည်။ အကြောင်းဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို၎င်း ယုတ္တိတန်သည် မတန်သည်ကို၎င်း ပိုင်း ခြားဆင်ခြင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ရဟန်းတို့၊ ရှေး၌လည်း ငါဘုရားသည် ပညာရှိသည် သာလျှင်တည်း၊ အကြောင်း၌လိမ္မာသည်သာလျှင်တည်း။ (၅၅၀။ ဒု-၁၀၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေဂံလိက်/ “Not this once only is the Buddha wise, but wise he was before and **fertile in all resource**. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-53)
- စာင်ပရော်ဂ်တုန်လေဝ် ပွဲပးဇုက်ဗတသတ်ဂ်ကို ပွဲပးလယအံဂ်ကို ဟိုတ်စာင်ဂ်**ဆိုက်ဗ္ဗကိ** လောန်အို ဟံဝံဒွအံပးဂ်သက်က်။ (၅၅၀။ ၉-၂၀၉။ ပ-၅၈၈။ အစွောံ)။ (ဆိုက်ဗ္ဗကိ = လိမ္မာပါးနပ်သည်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုကြက်သည် သားမြီးကျော့ကွင်း၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ် ကြောင့် ကိုယ်ကိုမိမိမိမ့်သောငှာမပေး၊ ပျံ၍ပျံ၍နား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၂၂။ ညောင်ကန်။)
- ဩတြုမ္မဲ နွံကိုပညာ **မဆိုက်ဗ္ဗကိ**ပွဲလွီမပြဂ် အဲဝံညာတ်ဂတမတ်ရ၊ ဟိုတ်ဂ်ရ တ္တပညာတံ လွီမ္မဲမပြဂ် လွထောံကျေညိ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁။ ပ-၁၆၉။ အစွောံ)။ (ဆိုက်ဗ္ဗကိပွဲလွီ = လုံ့ လပြုခြင်း၌လိမ္မာသည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “----- Verily, we should strive on unremittingly with dauntless hearts, seeing that the fruit of perseverance is so **excellent**.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-133)
- သိုင်မဒ္ဒဝဂ် နိဿဲကိုဂ္ဂကျိန်တဲ ကတိုဒ်စံင်တူယဲပူမတ် မဇ္ဇော်ကိုဒြဟတ်ဂ်ဒ်တဲ ဖျုန်ဂြိုဟ်သိုင် ဂ်ကတ်တိုန်တဲ ဆီဇ္ဇော်တိတ်အာ နူတရင်ပဿာဝမဂ်ရ၊ နူဂ်တဲသိုင်ကတိုဒ်ယဲဂ္ဂရ၊ အွာသဝ် ဂမ္ဘိုင်**မဆိုက်ဗ္ဗကိ**တံဂ် တွဟ်နလွီပရဂ် ဟံသွဟ်ရထတဲ ဝီဟံမာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၁။ ဒု-၄၆၄။ အစွောံ)။ (အွာသဝ်မဆိုက်ဗ္ဗကိ = ကျွမ်းကျင်သောဆေးဆရာ။ ကြီးမြတ်သော

ဆေးသမား။) (တရင်ပသာဝမင် = ပါင်ဂှံင်ခယျာ/သဗျာ။) ပွဲမူဗျာ/ ထို(မဒ္ဒဝ)မင်းသည် မိဖုရားကိုမှီ၍ စိုးရိမ်ခြင်းကြီးစွာဖြစ်၏။ ပူသောနှလုံးရှိသည်ဖြစ်၍ သွေးယို၏။ ထိုအခါမှစ၍ ထိုမင်း၏ဝမ်းမှ သွေးထွက်၏။ ကြီးစွာသောအနာဖြစ်၏။ ကြီးမြတ်ကုန်သော မင်း၏ဆေးသမားတို့သည် ဆေးကုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ (၅၅၀။ တ-၂၆၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Then great sorrow for her fell upon him (the king): his heart became hot and poured out blood: after that blood flowed from his entrails, and his sickness became great. The **great royal physicians** could not cure him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-208)

- သုတ်ခါဇ္ဇော်အာမ္မဲစွံ၊ ကောန်တြုံသေဠီဗတောန်လိက် သုတ်ဦက်ဂှ်ယိုက်ဏာဂတို ကောန်သေဠီ ဗတောန်လိက် သိုဂ္ဂန်ဝေါဟာရပိသ် မလေပ်ဗဗွဲလွင် ဆိုက်ဗွက်အာပွဲဂလာန် သိုဝေါဟာရဘာသာ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂၅။ ၁-၃၅၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုသူငယ်နှစ်ယောက်တို့သည် တပြိုင်နက်ကြီးကုန်၏။ သူဌေးသားသည် အကွရာအရေးကို သင်သည်ရှိသော် ထိုသူဌေးကျွန်သည်လည်း သင်ပုန်းကိုယူလျက်သွား၍ ထိုသူဌေးသားနှင့်လျင်တကွ အကွရာအရေးကို သင်၏။ ဂဏန်းကို သင်၏။ နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်သော သင်ခြင်းတို့ကိုပြု၏။ ထိုကျွန်မသားသည် အစဉ်သဖြင့် စကား၌လိမ္မာ၏။ ခေါဟာရ၌လိမ္မာ၏။ (၅၅၀။ ၁-၅၃၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ -----, the two children grew up together. And when the rich man's son was being taught to write, the young slave used to go with his young master's tablets and so learned at the same time to write himself. Next he learned two or three handicrafts, and grew up to be a fair-spoken and handsome young man. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-275)

- “ယွံမွဲတအ်၊ ခမိဗွဲဂှ် ဆိုက်ဗွက်ပွဲမမင်မွဲဇကုသန်။” (၅၅၀။ ၉-၂၀၉။ ၁-၅၈၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သောပဉ္စင်းငယ်။/ ထိုပဉ္စင်းငယ်သည် မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအမှု၌ လိမ္မာသည့်ဖြစ်သတတ်။ (၅၅၀။ ၃-၂၂၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ This fellow, as we learn, **was clever** at taking care of his person. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-112)

- “ယွံခမိတံ၊ ဓနုဂ္ဂဟထေရ်ဝံ ဆိုက်ဗွက်ပွဲစွေဟ်ဂှ် ဆလျဟ်ဝံဟံသေင်။ နူအတိက်တေလေဝ် ဆိုက်ဗွက်တဲရ။” (၅၅၀။ ၉-၂၈၃။ ၃-၇၂/၇၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ရဟန်းတို့၊ ယခုအခါ၌သာလျှင် ဤဓနုဂ္ဂဟတိဿသည် စစ်ထိုးခြင်းအစီအရင်၌ လိမ္မာသည့်မဟုတ်သေး။ ရှေး၌လည်း စစ်ထိုးခြင်းအစီအရင်၌ လိမ္မာသလျှင်ကတည်း။” (၅၅၀။ ၃-၅၂၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “This is not the first time that Dhanuggahatissa **was clever** in discussing war”: ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-276)

- ပွဲကာလ၌ သင်္ဂြိုဟ်စင်ချုပ် “အလုံဂတာဇမ္ဗုဒိပ်ဝံ စင်ဆိုက်ဗွက်ညင်သင်ဝံ၌ ဟံ့မွဲရ။ သိုင် သမ္ဘိဝံ သိုက်ဂစိတ်စင်ဝံ သိုဇကုအဲတဲ သိုက်ပွဲဗျေပုဗပေါ်တံ့ဝံ ကိုချိုတ်စုတ်ရောင်သံ့။” (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ၁-၃၄၉။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဆင်ဆရာသည် “ဇမ္ဗုဒိပါအလုံး၌ ဤဆင် နှင့်တူသော ကောင်းစွာသင်အပ်သော ဆင်မည်သည်မရှိ။ ယုံမှားမဲ့လျှင် ဤဆင်ကို ဤ မင်းသည် တောင်ကမ်းပါး၌ကျ၍ သေစေလိုသည်ဖြစ်သတတ်” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ၁-၅၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then thought the mahout to himself, “All India cannot shew the match of this elephant for **excellence of training**. Surely the king must want to make him tumble over the precipice and meet his death.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-270)
- “ယုံမတအ်၊ သမ္ဘိမအောန်ဂတိ မဟံ့ဆိုက်ဗွက်ပွဲဒတဲမြမောင်ဂံ သန္ဓံဒတဲမြမောင်ညး တ သိုက်ညးမွဲမွဲ မဒ်ဟဲရ။ လဟုတ်ဒတဲမြမောင် ဒဒိုက်ညးမဇ္ဇော်ဟောင် မဒ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၄၆။ ၁-၁၅၀။ အစွောံ။) (ဂတိ = ပညာ) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ပညာမရှိသောသူသည် အကျိုး စီးပွားကို ပြုအံ့ဟူ၍ အကျိုးစီးပွားကို ယုတ်စေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးရှိသည်၌ မ လိမ္မာသောသူသည် ချမ်းသာနှစ်ပါးဟူသော အကျိုးစီးပွားကိုကျင့်ခြင်းသည် ချမ်းသာကို ဆောင်ရွက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်။ (၅၅၀။ ၁-၂၂။ ညောင်ကန်။)
- ပွဲဂြိုင်းလေင်ကိုဒ် သွာဇန်ပွဲဂြိုင်းလေင် ချိုဟ်ကေက်စီကွးဆိုက်ဗွက်လေင်ကိုဒ် ကာလ၌ ဝံဇန် ကေတ်ဇုန်ပွဲဂြိုင်းလေင် သွာဇန်ပွဲဂြိုင်းလေင်။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၁-၇၆။ ဂရိုက်သံ။)
- ပြုဇန်တံညးဂမ္ဘိုင် ဝံမိင်ကေတ်ဂလာန်ကျပ်တြဲ ဂလာန်တြအရန်တံမပြဲတဲ မဆိုက်ဗွက်စီကွး ညာဏ်လျးတူးချိုဟ်ကေက် ပွဲတၢ်ဒေသင်ခေပ်မပြဲ --။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၁-၆၀၄။ ဂရိုက် သံ။)

ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝံ နဒ်ဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသနမဲ့လေင် စကာမာန်ဟောင်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော’ မဒ်ရ။ ဝိဘတ် ‘ပွဲ’ ဝံ၌ ဟံ့ဒးကေတ်တဲလေင် ဖျပ်ကိုပိုဒ်နာမ်မဲ့ဗွဲဂတၢ်တဲ ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ဥပမာ) ‘အွာသင်ဂမ္ဘိုင်မဆိုက်ဗွက်’ (ကျွမ်းကျင်သောဆေးဆရာများ)၊ ‘သွာလေ် မဆိုက်ဗွက်’ (ကျွမ်းကျင်သောကဗျာသည်)၊ ‘အွာပါန်နီမဆိုက်ဗွက်’ (ကျွမ်းကျင်သောပန်းချီဆရာ) မြသင်ဝံရ။ နိဿဲကိုပိုဒ်နာမ်ဗွဲဂတၢ်ဝံတဲ အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝံ ဝံပြာကတ်တဲရ။ ‘အွာ သင်မဆိုက်ဗွက်’ မွဲးဂံ ဆိုက်ဗွက်တဲပွဲကွတ်သင် ဆိုက်ဗွက်တဲပွဲမဝီယဲရ။ ‘သွာလေ်မဆိုက်ဗွက်’ မွဲး ဝံ ဆိုက်ဗွက်တဲပွဲမလေ်ရ။ ‘အွာပါန်နီမဆိုက်ဗွက်’ မွဲးဂံ ဆိုက်ဗွက်တဲပွဲကွတ်မချူရပ်ရ။ ပွဲဂကောံ ဝေါဟာ ‘ဆိုက်ဗွက်ပွဲကွတ်သင်’ ဝံ ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝံ ဒ်တဲပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ၊ ပွဲဂကောံဝေါ ဟာ ‘အွာသင်မဆိုက်ဗွက်’ ဝံ ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဝံ ဒ်တဲပိုဒ်နာမဝိသေသနမဲ့ရ။ ဆဝံညီ ဗွဲ ယုသဒ္ဒါခေပ်မတေင်ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဆိုက်ဗွက် — အဓိပ္ပါယ်(၂)။ ပြာပ်ညွှန်။ နိဿံ။ သိပ်တိုပ်။ ခေသီက္ခီ။ ခွဲစွဲ။
 ချဉ်းကပ်သည့်။ ဖိုဝဲသည့်။ ဆညးကပ်သည့်။ ခိုလှုံသည့်။ ခစားသည့်။
to approach, to associate with, to take refuge in,
to revere, to adhere to

လူတ်ရံင်ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံတဲ ညးမဗ်လူတ်ဂမ္တိုင် ကုဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်လွေင် (၂)ဏအံၣ် သွံကွဲးတွဲးဗွဲစိုတ်ရောင်။

- ကာလဂ် မွိုဟ်ဗက်ပလံင်ဏာဗောဓိသတ်(သိုင်သုတသောမ)ဂ် ဤင်ကိုဂကူသန်ဟေင်၊ ဗောဓိသတ်မဆိုက်ဗွက်ကိုချဉ်းကပ်ပတ္တနာဂ်တဲ ညးချဉ်းတံၣ် ဤဏာတ်ချဉ် ညံင်ရချဉ်သွပ်ကိုရ။ ဗွဲချဉ်ညးမဤဏာတ်လဝ်ဂ် ဗောဓိသတ်လုပ်အာတဲ တိုန်နန်ပြာသာဒ်တဲ -----။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၉၇။ အစွောံ)။ (ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်ဗွက်’ ဒွဲဝံတဲ ဝံအဓိပ္ပါယ် ‘ပြာပ်ညွှန် ကျဉ်’/ ‘စိုပ်ဆိုက်ညွှန်ကျဉ်’၊ ဗတ်ဗွာမုး ‘အနီးသို့ရောက်လာသည်’/ ‘ချဉ်းကပ်ရောက်လာသည်’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မုး “to approach”/ “to come near” မဒ်ရ။ ဗွဲမူဗွာ(ညောင်ကန်)ဂ် ပိုဒ်ဂလာန်ဏအံၣ်ဟံမဲ။)
- “ယံသိုင်ဏုန်၊ သတ္တံၣ် ညးမဤင်ကိုလမိင်လညာတ်ကွတ်ဗွောန် ညးမုိုကိုပညာမဇိပ်ကွိပ် ညးမုိုကုဂုန်မဗ်သံၣ်ဂ် ဂပ်ဂပ်ဆိုက်ဗွက်နိဿံ သီက္ခီသိပ်ဂြိပ်တဲ အာကတ်ဗွောန်သွာန်သျှက်ညီ။” (၅၅၀။ ၆-၅၂၂။ ၈-၃၃၆။ အစွောံ)။ ဝေါဟာရဂမ္တိုင် ‘ဆိုက်ဗွက်’၊ ‘နိဿံ’၊ ‘သီက္ခီ’၊ ‘သိပ်ဂြိပ်’ တအံၣ် ဗွဲဒွဲဝံ မုိုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တဲ synonyms အိုတ်ရ။ ဗွဲမူဗွာ/ သိကြားမင်း၊ အကြင်သတ္တဝါတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သောအကြောင်းကို သိခြင်းငှာစွမ်းနိုင်ကုန်သော များသောအကြားအမြင်ရှိကုန်သော ပညာကြီးကုန်သောသူတို့ကို ဖိုဝဲရာဇာ။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၀။)
- (ပွင်ဂုက်ဗွာဂ် ဝံမိင်ဂလာန်ဗညာဓရံတဲ) မိပ်စိုတ်တဲဟိုဂး “ယဝ်တြအဲဒင်သဇိုင်ဝံတဲ ခိုဟ်ဗွဲမလောန်ရ၊ ညာတ်ဂးတြအဲသွောံဗွဲတိတ်နုဒုဟ် သွောံဗွာန်ဥပရာဇာ ဝံယဿပတ္တိ ဆောတ်ဟံမဲရ၊ ဂတနူဏအံၣ် ပိုသွောံနိဿံဆိုက်ဗွက် ပိုန်ကုသိုတြအဲကို။” (ရာဇာဝံသကထာ။ ၃၂၇။) ဗွဲမူဗွာ/ ယင်းစကားကို ထောင်စောင့်တို့ကြားလျှင် ဝမ်းသာအားရစွာဖြင့် “ငါ့ရှင်တာဝန်ယူ၍ တိုက်ဝံလျှင် အလွန်ကောင်းမည်၊ ငါ့ရှင်လည်း ဒုက္ခမှလွတ်ကင်းရမည်၊ ယဿပတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသော ဥပရာဇာမင်းဖြစ်ရမည်မချွတ်၊ နောင်ကို ငါ့ရှင်၏ဘုန်းရိပ်ကို ငါတို့ခိုလှုံရတော့မည်။” (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ နိုင်ပန်းလှ။)
- ဥပးဗြဲဥတ္တရာဂ် ပတ္တိနူအာစိုပ်သို့ကောန်ဂကူတြုတြသို့တေံတဲ တွဟ်နဂံဆိုက်ဗွက်ခမိတြုခမိဗြဲကို တွဟ်နကိုဒါန်ကို တွဟ်နကလင်ပင်မိုင်ခေပ်ကို ဟံကလိဝံမဲလှေရ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။

နဲသက်လောန် (ဗွာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချဉ်အမေရိကာန်)

ဆန်။ ဆန်စန်။

ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဆန်စန်’/‘ဆန်ကွန်’ ဂ် ညးထွးလဝ်ဒဒ်ပိုင်ကြိယာမွဲတဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be acquainted with, familiar, to become intimate with, to be friendly; to be dependent; to make research ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗျာအာထောန်သိုင်ဂ် ‘ဆန်စန်’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘စီစဉ်သည်’/‘စီမံသည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဆန်စန်’ အတိုင်အာဟာလီဒေမကိုလဝ် v. to be acquainted with, to be familiar, to become intimate with, to be friendly; to be dependent; to make research ပွဲအဓိပ္ပါယ်ဝံတအ်ဂ် ဆဗ္ဗတ်မွဲဒုဒဲကိုလဝ် အဲဟံဂံညာတ်လဝ်ဏီရ။ အဓိပ္ပါယ်ဆအဲဝံ လူတ်ဂွဲလဝ်ဂ် ပွဲအဓိကနွံ(၂)သ် အတိုင်ပွဲသွင်ဝံရ။

ဆန်စန် — အဓိပ္ပါယ်(၁)
စီမံဆောင်ရွက်သည်။ စီမံခန့်ခွဲသည်။ စီစဉ်သည်။
to organize, to manage, to carry out, to arrange

ပွဲဝတ်ကောန်မသုန်သ်ဂ်

- ကျောန်စိုတ်မြဲမြန်၊ ဆန်စန်ကောင်ကာ
မင်အာတောင်ဟာန်၊ ကိုဒါန်ဇိုန်ပိုန်
ထေက်သျှိုန်ဒင်အဲ၊ ဝတ်မသုန်ကွဲ
လျိုင်နဲကောန်တအ်ရောင်။

ပွဲဘာသာဗျာဂ်

- ကျွေးမွေးမပျက်၊ ဆောင်ရွက်စီမံ
မွဲခံထိုက်စေ၊ လူမျှဝေ၍
စောင့်လေမျိုးနွယ်၊ ဝတ်ငါးသွယ်
ကျင့်ဖွယ်သားတို့တာ။

ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ပွဲသွင်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ပွဲကာလထေမကျွင်ဂဇွင်ပိဏ္ဍပါတ်ကို ပွဲအာဒိကိုပ်ကွာကို ဗွတ်ယာဂုမ္ပဲမြက်ကို နအလေဝ်ဇကု ခေ့ဟေင် ခေ့လံင်စုတ်ကွာရ။ ကြံပွန် ပုင်သိုရ်ဆသပ္ပယ် တိဿမဒးဝှပ်ကို ခေ့ခေ့လံင်စုတ်ပွန် ရ။ နကိုရသတဏှာကို ဒက်လမိုန်လဝ်စိုတ် မဂြိုင်ကိုတဲတဲ ဗမ္ပဲလေင်ဟေင် ပွဲသိုဇကုကို ကို တိုန်ဂွံကိုပိုန်ပွန်တုန် ပိဏ္ဍပါတ်သိုအမာဲမ္မုကုရ်ကို နအလေဝ်ဇကုသွတ်ဖြိုဟေင် ဆန်စန်တ ရိုဟ်ဟ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄။ ပ-၄၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မထေရ်ဆွမ်းခံကြွလာသောကာ လ၌ အစကနဦး၌ တစ်ခွက်မျှသောယာဂုကို သူမကိုယ်တိုင် ဆင်း၍လောင်းလူ၏။ ထို့ နောက်၌ တိဿမထေရ်နှစ်သက်သော အရသာရှိသောထမင်းကို တော်တန်ရုံ သူမ, ဆင်း၍ ဆွမ်းလောင်းလူပြန်သည်။ ရက်ပေါင်းများစွာလျှင် ရသတဏှာဖြင့် မြဲမြံစွာနှောင်ဖွဲ့၍ အစဉ် သဖြင့် မိမိအိမ်ပေါ်သို့ တက်ထိုင်စေ၍ ဆွမ်းဘုဉ်းစေပြန်သည်။ အရသာရှိသောဟင်းလျာဖြင့် ပြည့်စုံသောဆွမ်းကို သူငယ်မကိုယ်တိုင် နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း စီမံဆောင်ရွက်၏။ (သုတေသီ)
- (ခမီဗျူတံဂ်) သို့ကောန်သမ္ဘာဇကုတံဂ်တံဂ် အာကိုပိုန်ရ။ ပွောပ်ညးဂမ္တိုင် သမ္ဘာတရေညးမ္တိုင် ဥပကာတထေဇွော်အိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သံဂ်ရ ဆဇကုကလိဝံ ဤင်အောန်လေဝ်ကိုဒ် ဂိုင်ကေတ် ရ။ ပွဲသိုသမ္ဘာတရေညးမ္တိုင် အာပကောံကိုတ်ပိုန်ဖအိုတ်ရ။ ဒကာဖြိုတုန်လေဝ် အတိုင်မစီ ရေင်သရပ်ပဥပ်လဝ် သုပုဗျူနတံဂ်လေဝ် ဆန်စန်သိုကိုသိုက်စိုတ်ရ။ နွံကာလမ္တဲတဲ ဒကာ ဖြို ယဲကွါဒ်တဲ ပကောံကာဂစိုတ်ရ။ ပွဲကာလကို မှာထေဇွော်တံဂ် တိတ်စိုပ်ဘာတဲ ဗန်ကအ် ညးသွံတဲ ယံတ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၆။ ပ-၄၀၈/၄၀၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ တပါး သောအရပ်သို မသွားမူကုန်၍ များသောအားဖြင့် မိမိတို့သားမယားအိမ်တို့သိုသာလျှင် သွား ၍စားကုန်၏။ ထိုရဟန်းကြီးတို့တွင် တယောက်သောရဟန်းကြီး၏ မယားဟောင်းသည် ခပ် သိမ်းသောမထေရ်ကြီးတို့အား ကျေးဇူးပြုသည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကြွင်းကုန်သော မထေရ် ကြီးတို့သည်လည်း မိမိတို့သည်ရအပ်သော အာဟာရကိုယူ၍ ထိုမိန်းမ၏အိမ်၌လျှင်နေ၍ စားကုန်၏။ ထိုမိန်းမသည်လည်း ထိုရဟန်းကြီးတို့အား စီရင်မြဲတိုင်းသော ဟင်းလျာကိုလူ ၏။ ထိုမိန်းမသည် အမှတ်မရှိသောအနာသည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ သေ၏။ ထိုအခါ အ သက်ကြီးကုန်သောရဟန်းတို့သည် ကျောင်းသို့သွားကုန်၍ အချင်းချင်း လည်ကိုဘက်ကုန်၍ -- ကျောင်းစွန်၌ ငိုလျက်သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၀၀။ ညောင်ကန်။) (ဒကာဖြိုတုန် လေဝ် သုပုဗျူနတအံဂ် ဆန်စန်သိုကိုသိုက်စိုတ်ရ = ထိုဒကာမကြီးသည်လည်း ဟင်း လျာများစွာကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ စီမံချက်ပြုတ်၏။) ပွဲမူအေင်လိက်/ Even when they went in quest of alms, they generally made for their wives' and children's houses and ate there. In particular, all these old men were maintained by the bounty of the wife of one of their number, to whose house each brought what he had received and there ate it, with sauces and curries which she **furnished**. An illness having carried her off, the aged Brethren went their way back to the monastery, and falling on one another's necks walked about bewailing the death of their benefactress, the giver of sauces. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-311) (**furnish**: v. supply or provide (with): ထောက်ပံ့သည်။ ဖြည့်တင်းသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦး လွင်ဦး။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ပွန်ဇက်လွတ်စီပွန် စဉ်ပြန်လက်ယျာပျာန်ချီမွဲဒပ်၊ စဉ်ဇေဒေဝသိုင်အသင်ခရာမွဲဒပ်၊ စဉ်ဇကုသိုင်ဃသုမွဲဒပ်၊ စဉ်စလေန်သိုင်နောင်ရတာမွဲဒပ်၊ စဉ်ဗုကံသိုင်ဥဇ္ဇကာမွဲဒပ်၊ စဉ်ကြက်ရာဇာသုမွဲဒပ်၊ စဉ်ပခါန်ဇော်တုဖျာမွဲဒပ်၊ စဉ်စေန်ကုသိုင်လက်ယျာဇော်မွဲဒပ်၊ ဒပ်တုညးမွဲဒပ်၊ ပံင်(၉)ဒပ် ဗိုလ်မွဲကိုဋ်ပန်လက် ဇကုတုညးအင်ဝမင်ဂီဆွာ ညိုက်ကေတ်ဖံထပ်ရုပ်နာ် နွံဂြင်ခရဲဒပ်ဇော် ဇက်ကြဲဂြင်ထပ်လှ်ဂါ ဒစာ်ကွဲဂြင် သိုဂြင်ဗတိုက်မွဲမဂြိုင် ဇက်စံင်ဂံင်စီ စီ စိုပ်ဉ်ပြန် ကိုဝံပလင်ဇော်မ ညံင်ရံဂပ်ဆန်ပြုပြင်လဝ်တု သွတ်ဇက်ပဇောအံတို့မုရ်း ပယိုတိမန် ဒိုစိုပ်ဉ်ကုထောတ်ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၂၅။) (ဆန်ပြုပြင်လဝ် = ဆန်စန်ပြုပြင်လဝ် = ပြုပြင်စီစဉ်ထားသည်)
- သေဉ္စီတုပိုန်မွဲ ပွဲဉ်ဇရာဇာဂြိုဟ်ဂ် ပတုကောန်ဗြဲမွဲ။ ကောန်ဂ် ဆန်စန်လဝ်ခပ်ကုသိုမဂြိုင် ပါရမီကြိုင်ဉ်ဉ် မဒ်ကောတ်ဘဝရောင်။ ဖြိုင်စိုတ်ကိုသိုကိုန် သိုက်တိတ်ပခမိတု ဖြိုမိကိုမ သိုက်ဝံပခမိ မိကိုမမိင်တုသူးရ။ “ယံကောန်ဗြဲ၊ ပိုန်ဟာန်ပိုဂြိုင်သန်၊ ကောန်ဗြဲမွဲတုကို၊ ပိုဟံ ကိုပခမိရကောန်ဗြဲ” မိကိုမဂး မွဲမဂြိုင်ကုဝါရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၃၈။ အစွောံ။) (ဆန်စန်လဝ်ခပ်ကုသိုမဂြိုင် = ဝံပွဲလဝ်ခပ်ကုသိုမဂြိုင်) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုမထေရ်၏အမိသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ များသောစည်းစိမ်ရှိသော သူဌေး၏သမီးဖြစ်သတည်း။ ထိုသူဌေးသမီးသည် များစွာသောကုသိုလ်မူလရှိ၏။ ဝိပဿနာလက်ဖြင့် သုံးသပ်ဆုပ်နယ်အပ်သော သင်္ခါရတရား ရှိ၏။ ပစ္စိမဘဝိကသတ္တဝါဖြစ်၏။ ---၊ ထိုသူဌေးသမီးသည် ကိုယ်ကိုသိသောကာလမှစ၍ အိမ်၌မမေ့လျော်သည်ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုလိုရကား အမိအဘတို့ကို “မိခင်ဘခင်တို့၊ အိမ်၌ အကျွန်ုပ်သည်မမေ့လျော်၊ အကျွန်ုပ်သည် ဝင့်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော ဘုရားသာ သနာတော်၌ ရဟန်းပြုလို၏။ အကျွန်ုပ်ကို ရဟန်းပြုကုန်လော” ဟုဆို၏။ “ချစ်သမီး၊ အသို့ဆိုဘိသနည်း။ ဤအမျိုးသည် များသောစည်းစိမ်ရှင်ဖြစ်၏။ ချစ်သမီးသည်လည်း ငါတို့၏ တယောက်ထည်းသော သမီးဖြစ်ခဲ့၏။ ချစ်သမီးသည် ရဟန်းပြုခြင်းငှာ အခွင့်မရထိုက်တကား” ဟု မိဘတို့ဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေဂံလိက်/ The daughter, we learn, of a wealthy merchant of Rajagaha **was deeply rooted in goodness** and scorned all temporal things; she had reached her final existence, and within her breast, like a lamp in a pitcher, glowed her sure hope of winning Arahatship. As soon as she reached knowledge of herself, she took no joy in a worldly life but yearned to renounce the world. With this aim, she said to her mother and father, “My dear parents, my heart takes no joy in a worldly life; fain would I embrace the saving doctrine of the Buddha. Suffer me to take the vows.” “What my dear, Ours is a very wealthy family, and you are our only daughter. You cannot take the vows.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-36/37)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုလုပ်စာပိုဒ်၌ “ဆန်စန်လဝ်ခပ်ကုသိုမဂြိုင်” ဟူသောမွန်စကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ “(ရှေးဘဝပေါင်းများစွာ၌) ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာကို စီမံဆောင်ရွက်ဖြည့်ဆည်းထားအပ်သည်” ဟု ယူသင့်သည်။ “များစွာသောကုသိုလ်မူလရှိသည်” ဟူသောမြန်မာစကား၏ အ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဓိပ္ပါယ်နှင့် တူညီသည်သာလျှင်ဖြစ်၏။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌ “to be deeply rooted in goodness” ဟုဆိုထား၏။)

- “ယုံသို့မပြု၊ နအလိုဇကုမရာတ် ဇိန်ကိုပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ကိုဂ္ဂကျာ်တဲ ယိုက်ဒိုက်ပင်လင်ဖြ တံဂ်တဲ ဖြတံဂ် ကလိဂံပိုန်ရောင်။ ဖြတံဂ် နွံကိုဒုဟ်ညိညာ် သိုင်မပြုထေပွတ်ကိုဖြ ဟံဂံ အေင်ဒင်ဒုဟ်ဂ် ဟံထေက်ကြိုက်သံမရာတ်” ရံဂ္ဂကျာ်တြဲဂးတဲ သိုင်မင်ဂလာန်ကျာ်တဲ သိုင် ကိုအာကော်ဂ္ဂကျာ်ရ။ ဂ္ဂကျာ်ကျာ်တဲ လောဝ်ကျာ်တြဲတဲ ဂ္ဂကျာ်စီရေင်ဆန်စန်တရိပ်ကျာ်တြဲ ရ။ “ယုံမရာတ်၊ မဂံသုဟ်သုန်တဲကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပွမအိုဟ်တိုဟ်တဲကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပွမ ဟံဂံဒိုဝါတ်ဂါတ်သွေက်ဇိုကောံရင်သ္တံဂ်ကို ပြလောန်သန်ရမရာတ်” ကျာ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၆။ ဒု-၁၄၄/၁၄၅။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “မြတ်သောမင်း ကြီး၊ သင်မင်းကြီးပင်လျှင် စည်းစိမ်ကိုပေး၍ မာတုဂါမကို ချီးမြှောက်၍ ထိုမာတုဂါမသည် ပြုအပ်သောအပြစ်ကို သည်းမခံခြင်းသည် မသင့်” ဟုမိန့်တော်မူ၏။ မင်းသည် မြတ်စွာဘု ရား၏ အမိန့်တော်ကိုနာရ၍ မလ္လိကာမိဖုယားကို ခေါ်စေ၏။ မလ္လိကာမိဖုယားသည် ဘုရား ကို လုပ်ကျွေး၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “အချင်းချင်း သင့်တင့်ညီညွတ်သည် ဖြစ်ရာ ၏” ဟု သင့်တင့်ညီညွတ်ခြင်း၏ ကျေးဇူးကိုဟော၍ ကြွတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၀၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “Sire,” he said, “after you yourself bestowed this honour on the woman, it is wrong of you now to get rid of her, and not to put up with the offence she has committed against you.” The king hearkened to the words of the Master and sent for the queen. And she ministered to the Master. “You ought,” he said, “to live together in peace,” and singing the praises of the sweets of concord he went his way. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-14)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုယုဂ်စာပိုဒ်၌ မွန်ဘာသာမူတွင် ‘စီရေင်’ ‘ဆန်စန်’ ‘တရိပ်’ ဟူသော ကြိယာ(၃)လုံးကို ပေါင်းစု၍သုံးထားသည်။ မြန်မာဘာသာမူ၌ ‘လုပ်ကျွေးသည်’ ဟူသော ကြိယာတစ် လုံးတည်းကိုသာ သုံးထားသကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌လည်း to minister to ဟူသော ကြိယာ တစ်လုံးတည်းကိုသာ သုံးထားသည်။ ဆရာဟာလီဒေး၏ မွန်အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ ‘တရိပ်’ ဟူသော မွန်ဝေါဟာရကို to feed, to give to eat ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ‘လုပ်ကျွေးသည်’/ ‘ကျွေးမွေးသည်’ ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူ၌ သုံးထားသော to minister to ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ to give help or service ဖြစ်သည်။ မြန်မာအဓိပ္ပါယ်မှာ ‘စောင့်ရှောက်သည်’/‘ပြုစု သည်’ ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ‘ဆန်စန်’ ဟူသော မွန်ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဤနေရာ၌ ‘စီမံ ဆောင်ရွက်သည်’ ဟူ၍သာ ယူသင့်သည်ဟု ထင်မြင်ပါသည်။ ‘စီရေင်’ နှင့် ‘ဆန်စန်’ ဤမွန်ဝေါ ဟာရနှစ်ခုတို့သည် ဤနေရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ချင်းဆင်တူသောဝေါဟာရများ synonyms ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ဆန်စန့်

— အဓိပ္ပါယ်(၂) ဖိပရအ်။ ဗျိဗျာပံ။

ခွဲခြမ်းဝေငှသည့်။ ခွဲဝေသည့်။ ဝေဖန်သည့်။

**to divide into shares, to distribute as shares,
to apportion, to allot, to make division**

- သို့ညးဂမ္ဘိုင် နိမန်ကျက်ကောံသင်ဂမ္ဘိုင်တဲ ထပုံတွဲကိုဒါန်ရ။ ပွဲမရနက်ကိုထပုံတွဲကို ဒါန်သို့ဖ အိုတ် ပရိက္ခရာသို့ဖအိုတ် ဆန်စန့်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၆၃။ ပ-၄၆၇။ အစွေခံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မြို့ သူတို့သည် ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာတို့ကို ပင့်ဘိတ်ကုန်၍ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး အ လှူကြီးဖြစ်စေကုန်၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ အလုံးစုံကုန်သော ပရိက္ခရာတို့ကို လှူကုန် ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The citizens gave invitation to the Buddha's company; for seven days they set rich offerings before them, and on the seventh gave over all the articles they had collected. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-31)
- ပွဲကာလကို ပွဲလအိတ်ထပုံတွဲကို ပရိက္ခရာအိုသိုကို သွိုင်ပသိုန်ဆန်စန့်ကျေတဲ သွိုင်အာတ်ပင် မိုင်အနုမောဒနာရ။ ကျပ်တြဲဟုံအနုမောဒနာတဲ ကျပ်တြဲစူးတိတ်အာဘာရ။ သွိုင်ပသိုန်ဟာပ် ပင်ဂယးတဲ ပြာပ်တိတ်အာဘာဇေတဝန်ရ။ လျှော်ကျပ်တဲ သွိုင်သွာန်ကျပ်တြဲရ။ “ယွံတီလ မှိုပိုန်၊ မူဟိုတ်တီလဟုံအနုမောဒနာ ဒါန်အဲဒိုက်ရောအံ။” “ယွံမရှာတ်၊ ပွဲဒါန်မရှာတ်ကို သွံ မရှာတ်ဟုံသွေးတဲ အဲဟုံအနုမောဒနာဒါန်ရောင်မရှာတ်” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၉။ ၇-၃၉၂/၃၉၃။ အစွေခံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ပဿေဒနိကောသလမင်းသည် ခုနစ်ရက် မြောက်သောနေ့၌ အလုံးစုံသော ပရိက္ခရာတို့ကိုလှူ၍ တရားအနုမောဒနာကို တောင်းပန် ၏။ ဘုရားသခင်သည် မဟောမူ၍သာလျှင် ကြွတော်မူ၏။ ---၊ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် နံနက်စာထမင်း စားပြီးသည်ရှိသော် ကျောင်းတော်သို့သွား၍ “အရှင်ဘုရား၊ အဘယ့် ကြောင့် တရားအနုမောဒနာကို ပြုတော်မမူသနည်း” ဟု ရွှေနားတော်လျှောက်သည်ရှိသော် ဘုရားသခင်သည် “မင်းကြီးပရိသတ်တို့သည် မစင်ကြယ်” ဟုမိန့်တော်မူ၍ ---။ (၅၅၀။ ၈ တု-၄၂၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ But here the king, on the seventh day, gave all the requisites and asked for thanks; but the Master went away without thanking him. After breakfast the king went to the monastery, and said, “Why did you return no thanks, Sir?” The Master said, “The people were unpurified, your majesty.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-250)

မှတ်ချက်။ အထက်ပါပြုယုဂ်စာပိုဒ်တို့၌ မြန်မာဘာသာနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာတို့၌ ‘ခွဲဝေသည်’/‘ဝေ ခြမ်းသည်’ ဟု မဆိုထားသော်လည်း၊ ‘ဆန်စန့်’ ဟူသောမွန်ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ‘ခွဲ ဝေသည်’/‘ဝေခြမ်းသည်’ ဟု ယူအပ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရဟန်းသံဃာပေါင်း အပါးငါးရာရှိ သည်ဆိုလျှင် တစ်ပါးစီ၊ တစ်ပါးစီအတွက် အလှူဝေစုကို အသီးသီးခွဲဝေ၍ ပေးလှူသည်ဟု အ ဓိပ္ပါယ်ယူသင့်သည်။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ဩပုဂ္ဂိုလ်မဲ့ ကျော့ဂုဏ်အိုသိုက် ခေ့မစိုန်သကိုတ်ရ။ ခေ့မပွတ်ကံဖိုတဲ မှုံကိုဝေသဒ္ဓါရ။ ဂလားနိဉ်နိဉ်သိပ်ကိပ်ဂွံးတဲ ခေ့မဆန်စန်ဒါန်သီလ ခေ့မတိဂလားနည်းမယုတ်မပြဲ ခေ့မှုံကို သင်္ဂဟပန်သတ် ခေ့မှုံဂလားနိဉ်မသာယေန် ခေ့မှုံဂလားနိဉ်မဇိပ်ကိပ် ပုဂ္ဂိုလ်သွေတောင်သတ်ဝွံဂ် ပိုန် ကျပ်သြီ ဟံ့ဝွံဒ်ထောံကျော့ပုဂ္ဂိုလ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၃၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “သိကြားမင်း၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ထိုကျေးဇူးတို့နှင့်ပြည့်စုံ၏။ သက်ဝင်၍ သဒ္ဓါခြင်းရှိ၏။ ချစ်ဖွယ်သောစကားကို ဆိုတတ်သည်ဖြစ်၍ နူးညံ့သောစကားရှိ၏။ ဒါန၊ သီလအစရှိသည်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်လေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် တောင်းလာကုန်သောသူတို့၏အသံကို သိတတ်သောအလေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းခြင်းအစရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သူတစ်ပါးတို့အား ချီးမြှောက်လေ့ရှိသော သာယာသောစကားရှိသော နူးညံ့သောစကားရှိသော ထိုသို့သဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုန်းကျက်သရေသည် မစွန့်။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၇/၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The man with every gift at his command, True, tender, **free and bountiful of hand**, Heart-winning, gracious, smooth of tongue withal, Fortune from such an one will never fall. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-77) (bountiful: adj. ရက်ရောသော။ လှူဒါန်းစွန့်ကြဲတတ်သော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- “ယွံဒေအဲနာရဒ၊ ဩသပ္ပရိဟိတပညာတံဂ် ဗျားနုဒဒိက်တဲ ကျွံဗဒ်ဒြပ်ဗွဲဝေဒ်မဒေးရဲတဲ ဘောဇိန်မပြဲပြဲဂ် ဂပ်ဂပ်ပရအ်ဆန်စန်ကို ခမိဗမ္မားတံရောင်သွံ။ မဂ္ဂလာဘဘောဇိန်တဲ မဂ္ဂအိုဟ် တိုဟ်စိုတ် မဂ္ဂဂြိုဉ်ဝေင်ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ၃-၅၇၆။ အစောံ။) (ဝေါဟာရမန်စါ ‘ပရအ်’ ကို ‘ဆန်စန်’ ဒွဲဝွံဂ် မှုံလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တံ synonyms ရ။) ပဲ့မူဗွာ/ “နာရဒ၊ အိမ်ရှင်တို့၏ မပျင်းမရိ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်သည် ကောင်း၏။ တရားစောင့်ကုန်သော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားတို့နှင့်တကွ ဝေဖန်၍ သုံးဆောင်ခြင်းသည်လည်း ကောင်း၏။ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရသောကာလတို့၌ မမေ့မလျော့သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် မပေါ်မလွင် မရွှင်မလန်းသည်၏အဖြစ်သည် ကောင်း၏။ အကြင်အခါ၌ အကျိုးစီးပွား၏ပျက်စီးခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ မပင်မပန်းခြင်းသည် ကောင်း၏။” (၅၅၀။ တ-၄၅၉။ ညောင်ကန်။) (တင်သတ္တိ။ ဂလားနိဉ်ပဲ့မူဘာသာမန်ဂ် ဟံ့ချိုက်ပေင် ဒေက်ဒွံဗွဲမဂ္ဂြိုဉ်ရောင်။ စိုန်ဂ်လေဝ် ဝေါဟာရမန် ‘ပရအ်ဆန်စန်’ ဂ် နိဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ဝေါဟာရဗျာ ‘ဝေဖန်သည်’/‘ဝေငှသည်’ မာန်ရ။ ဝေါဟာရဗျာ ‘ဝေဖန်’ ပဲ့ဒွဲဝွံဂ် မှုံအဓိပ္ပါယ် ‘ပေါ်ပရအ်’၊ ဗတ်ဗျာ ‘ခွဲခြမ်းဝေငှသည်’ ရောင်။)
- နွံကောန်ဂကူမဲ့ ပဲ့ချင်သာရဂ်ဂ် မိင်တဂ်ဝေင်ကျပ်တဲ သျှင်သျှိုက်သာသွာတဲ တိတ်ပဂမ္မိရ။ ဒ်ဂမ္မိတဲ ပွင်ရင်ဝေင်သီလ ရနက်ဗပေင်ဝတ်တုတင်ပိတဲ ပဲ့ဂမ္မိခရ်ဂမ္မိဉ်ဂ်လေဝ် နွံတမေတ္တာစိုတ် လျှိုန်ရ။ ပဲ့မဲ့မဲ့တဲဂ် ပိဝါအာလောဝ်သီကျိကျပ်ဝေင်သင်လျှိုန်ရ။ အာဂဇေင်ပိဏ္ဍပါတ်ဂ် ဆမကလိဝံယုတ်ပြဲဂ် ဆန်စန်ပရအ်ကိုဒါန်ကိုညးတဲ ဆမသျှိုဟ်ဂ် ဇကုပပြာဘိုက်ရ။ ပဲ့ကာလလဆောင် ညးယုတ်ဒေက်အာပဲ့အဟာတံဂ်ညာတ်တဲ ဇကုအေင်သျှိုက်ကျော့အဟာတဲ သွက်ဇကုဂ်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကျိန်ချင်အမေရိကာန်)

ကိုကွေ့ဒါန်ကိုညးရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၅။ ၉-၂၆၃။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရမန်စါ ‘ဆန်စန်’ ကို ‘ပရအံ’ ဒွာဲဝွံဂ် မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonym ရ။ ပဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်း သည် သာဏုတ္တိပြည်၌ တစ်ယောက်သောအမျိုးသားဖြစ်၍ ဘုရားသခင်တရားတော်ကို ကြားနာရလျှင် ကြည်ညိုသောစိတ်ရှိသဖြင့် ရဟန်းပြု၍ သီလတို့၌ ဖြည့်လေ့ရှိသည်။ ဓု တင်ကျေးဇူးနှင့်ပြည့်စုံသည်။ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသည်။ ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ် သော မေတ္တာစိတ်ရှိသည်။ နေ့၌သုံးကြိမ် ဘုရားတရားသံဃာကို လုပ်ကျွေးစားခြင်း၌ မ မေ့မလျော့သည်။ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်။ အလှူဒါနကို အလိုရှိသည်ဖြစ်၏။ သာရဏီယ ဝတ်ကိုဖြည့်၏။ မိမိသည်ရအပ်သောပစ္စည်းကို အလှူခံတို့သည် ရှိကုန်လတ်သော် ပြတ်သော ဆွမ်းရှိသည်ဖြစ်သော်လည်း လှူသည်သာလျှင်တည်း။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၅၄၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ မူအေဂံလိက်/ He was said to be a man of gentle birth, living at Savatthi, who after hearing the Law preached by the Master was converted and adopted the religious life. Being perfected in the moral virtues and furnished with the dhuta precepts and with a heart full of love for his fellow priests he thrice every day zealously ministered to the service of the Buddha, the Law, and the Assembly, and showed himself exemplary in conduct and devoted to charity. Fulfilling the obligations of kindly civility, whatever he received, so long as there were any recipients, he would **give away** till he was himself without food. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-202/203)

- (ပဲလက်သန်မဒ်သတြု လက်သန်စုံတြုသံဂ်) “ဘောဇိန်ခိုဟ်ကလိဝံဂ်လေဝ် ပံ့ဗျီဗျာဗ်ကို ညး” (လက်သန်ဝံ့မွဲ လုပ်လို့ဟ်ကိုရ။) (ပဲလက်သန်မဒ်မိတ် လက်သန်စုံတြုသံဂ်) “ကလိ ဝံ့ဘောဇိန်ဂ် ဆန်စန်ဗျီဗျာဗ်ကိုညး” (လက်သန်ဝံ့မွဲ လုပ်လို့ဟ်ကိုရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၇၃။ ၇-၁၇၇/၁၇၈။ အစွောံ။) (ဝေါဟာရစါ ‘ဆန်စန်’ ကို ‘ဗျီဗျာဗ်’ ဒွာဲဝွံဂ် မှုလအာအဓိပ္ပါယ် မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonym ရ။ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ပါပရအံကို’ မဒ်ရ။
- ပတဝ်ဂ်တဲ ပ္ဍောပ်ညးဒစံဂ် ညးမွဲမွဲဂ် လှောင်အလန်အဝါဂ် အာဂ္ဂဲသစ္စုလျှဟ်တံဂ်တဲ ပဲတဲ လးမွဲဂ် ကျောန်လဝ်ရင်မွဲတဲ သစ္စုတံဂ် လှောင်အရင်အရင်ညးတံဂ် ဆန်စန်လဝ်ပဲလှောင်ဒါန်ဂ်တဲ တက်ခဏိုင်တဲ လှောင်အရင်ညးတံဂ် ဂိုင်ကေတ်တဲ ပွလောဘဂ်ပံ့ဝံ့ပွဲ နစိုတ်ဗဗွဲဝင်ဂ် ဂိုင် ကေတ်တဲ အာပပြဘိုက် ပဲအဿမာပိုတ်ဇကုဇကုအိုတ်ရ။ မပပြဘိုက်တဲ လှောင်ခပ်ဂမိုက် ပွပ် တအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၈။ ၇-၂၆၅/၂၆၆။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုနေ့မှစ၍ ရှစ်ယောက် သောသူတို့တွင်လည်း တယောက်တယောက်သောသူသည် အလှည့်ဖြင့် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်၏။ ကြွင်းသောရသေ့တို့သည် မိမိမိတို့ကျောင်း၌သာလျှင် နေကုန်၏။ အကြောင်း မရှိဘဲ တကွဖြစ်ခြင်းငှာ မရကုန်။ အလှည့်ရောက်သောသူတို့သည် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်ပြီးလျှင် တခုသောမဏ္ဍပ်သည် ရှိ၏။ ထိုမဏ္ဍပ်ဝယ် ကျောက်ဖျာပေါ်၌ တဆယ့်တစု စု၍ ကျောက်စည်အမှတ်ကိုပေး၍ မိမိတို့အစုကို ယူပြီးလျှင် နေရာအရပ်သို့သွား၍ စားသ ဖြင့်နေ၏။ ကြွင်းကုန်သောရသေ့တို့သည် ကျောက်စည်သံအမှတ်ဖြင့် ထွက်၍ လျှပ်ပေါ်ခြင်း

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ကို မပြုမူ၍ ရိုသေစွာဆောင်ခြင်းဖြင့် သွား၍ မိမိအား ရောက်သောအစာကိုယူသဖြင့် နေရာအရပ်သို့သွား၍ စားပြီးလျှင် ရဟန်းတရားကို ပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ စတု-၂၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Thenceforward these eight took a turn to bring in fruit one at a time: the others each received his **share** of the find, and carried it off to his dwelling place and remained in his own leaf-hut. Thus they could not be together without cause or reason. He whose turn it was would bring in the provender (there was one enclosure), and laying it on a flat stone would **make** eleven **portions** of it; then making the gong sound he would take his own **portion** and depart to his place of dwelling; the others coming up at the gong-sound, without hustling, but with all due ceremony and order, would take each his **allotted portion** of the find, then returning to his own place there would eat it, and resume his meditation and religious austerity. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-193) (ဆန် = ဆန်စန် = ခွဲဝေသည် = to share, to allot, to divide into shares, to make portions)

- “ယုံဒေပိုတံ၊ အဲမွဲဂ် ပိတဲတြ သစ္စလမုဟ်လမတ်အဲဟံဂံ၊ ညးဂ် အာကေတ်သစ္စတံဝံရော။” ပွေဝ်ညးဂမ္တိုင်ဂ် ဣသိမ္မဲက္တိလ္လောဝ်တဲ ဟိုတိုန်ရ။ “အဲဒိုက်ရင်တလင်သစ္စရအံ။ သွက်အစာပိုဂ် အဲဒိုက်ဆန်စန်လဝ်ရအံ။” ဗောဓိသတ်သွာန်ညးမွဲပွန်ဂ် “ပိုဒိုက်ရင်တလင်ရအံ။ သွက်အစာပိုဇ္ဇော်ဂ် အဲဒိုက်ဆန်စန်ဒိုင်အိုတ်ရအံ” (ဣသိဂ်ဂး။ ဗောဓိသတ်သွာန်ညးမွဲပွန် “အဲဒိုက်ရင်တလင်ရအံ။ သွက်အစာ ပိုဂ် အဲဒိုက်ဆန်စန်လဝ်ရအံ” ဣသိဂ်ဂးရ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အချင်းတို့၊ သုံးရက်မြောက်သောနေ့၌ အဘယ်သူသည် သစ်သီးကြီးငယ်ကို ဆောင်သနည်း” ဟုမေး၏။ ထိုရသေ့တို့တွင် တယောက်သောရသေ့သည် ထလာ၍ “ဆရာ၊ အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု ရှိခိုး၍တည်၏။ “သင်သည် အခုကိုပြုသည်ရှိသော် ငါ့အစကို ပြု၏လော” ဟုမေး၏။ “ဆရာ၊ ပြုပါ၏။ အကျွန်ုပ်သည် အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “ယမန်နေ့က အဘယ်သူဆောင်သနည်း” ဟုမေးသည်ရှိသော် “အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု တယောက်သောရသေ့သည် ထလာ၍ ရှိခိုးလျက်တည်၏။ “အခုကိုပြုသည့်ရှိသော် ငါ့အစကို အောက်မေ့မိ၏လော” ဟုမေး၏။ “အကျွန်ုပ်သည် ဆရာတို့အား အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “ယနေ့ကား အဘယ်သူဆောင်သနည်း” ဟုမေးသော် “အကျွန်ုပ်ဆောင်၏” ဟု တယောက်သောရသေ့သည် ထ၍ရှိခိုး လျက်တည်၏။ “အခုကိုပြုသည့်ရှိသော် ငါ့အစကို အောက်မေ့မိ၏လော” ဟုမေး၏။ “အကျွန်ုပ်သည် ဆရာတို့အား အကြီးစုကိုပြုပါ၏” ဟုဆို၏။ “အချင်းတို့၊ ငါ့အား အစုမရသည်မှာ သုံးရက်ရှိပြီ။ ---” (၅၅၀။ စတု-၂၅၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “My brothers, who brought in the food three days ago?” One uprose, and said, “I did,” standing in all respect. “When you made the division did you **set apart a share** for me?” “Why yes, master, the share of the eldest.” “And who brought food yesterday?” Another rose, and said, “I did,” then stood respectfully waiting. “Did you remember me?” “I put by for you the share of the eldest.” “Today who brought the food?” Another arose, and stood respectfully waiting. “Did you remember me in **making the division**?” “I **set aside the share of**

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- နွံကာလမွဲတူ ဝှကျာ်စီရင်လဝ် အဟာရဘောဇိုန် မင်ဒိုင်တြုဏ္ဍသိစိုက်ရ။ တွဏ္ဍသိလအ်အာညါ၊ နကီုဒုင်မြမောင် ဝှကျာ်ဟုံဗျိုင်တုဲ သွိုင်လတက်ကေတ် ယာတ်မချိုန်ဇုတ်ခိပ်ခိပ်တုဲ၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ဒု-၆၀၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ မိဖုရားသည် ဘောဇိုန်ကို ပြည့်စုံစေ၍ ဘုရားလောင်း ကြာမြင့်လတ်သော် နံ့သာရေဖြင့်ချိုး၍ သိမ်မွေ့မြေ့မြေ့သော အဝတ်ကိုဝတ်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၅၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now one day she had prepared his food, and as he delayed his coming, she bathed in scented water, and put on a **soft** tunic of **fine** cloth, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-296)
- (ဣသိဇုတ်တိုက် ဟုံကောင်ညာတ်မြဲမွဲလေတုဲ ဟုံတီမြဲသက်ကရ။ သုတ်မြဲကောန်ဇုတ်ကရတ်တိုက် လှေအ်လှန်လဝ်တုဲ ဣသိဇုတ်တိုက် ဟိုဂးတ်ကုမအံက်ဇုတ်ဣသိဇုတ်တိုက် သာ်ဏအ်ရ။) “ယုံမအံက်အဲဂကုကသပ။ --- သပါတဲမတုပ်တဲ ရဲလပှ်စိင်ဇုတ်တိုက်ကို၊ လပှ်တဲညင်နဲပှ်ထင်ကို နတဲမချိုန်ဇုတ်ခိပ်ခိပ်လောန်တိုက် သပေတ်အဲတုဲ အာကော့ရ။ ဟိုတ်တိုက်ရ ပတုဲနုဏ္ဍသိဂ်အာကော့တုဲ ပွဲဇုတ်အဲဝှင် ညံက်တိုက်ရ။ စံင်တိုက်ပွဲစိုတ်အဲရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၆။ ၉-၁၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ခမည်းတော်၊ --- ထိုရှင်ရသေ့ပျိုသည် ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော နူးညံ့လှကုန်သောလက်တို့ဖြင့် ငါ့ကို ကောင်းစွာတို့၍ ဤကျောင်းမှ ငါမျှော်လိုက်စဉ်ပင် သွားရှာလေ၏။ ထိုသို့နူးညံ့လှကုန်သောလက်တို့ဖြင့် ငါ့ကိုတို့၍ သွားရှာလေသောကြောင့် ငါ၏စိတ်သည် ပူလှချေ၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၈၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “----- With his **soft arms** around me clinging tight The fair boy ministered to my delight. His hands were white as cotton, gleaming bright Like golden mirror that reflects the light; At their **soft touch** I felt a burning thrill, And though he’s gone, the memory fires me still.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-105)
- မပတုသ်ဇုတ်ညင်သ်ထဝ်၊ မပတုရမျှင်ညင်ကြာဝိတ်ထဝ် အဇုတ်ရမျှင်ဗြို၊ မပတုသန္တာန်ဇုတ်ခိပ်ခိပ်လောန်၊ မပတုရုပ် ဟုံသျှင်လောန် ဟုံသ်လောန် ဟုံချိုင်လောန် ဟုံဗွာင်လောန် ဟုံကြောံလောန် ဟုံဖြဲလောန်၊ မဂွံစိုန်ပြမာန်လဝ် ဗော်သွးတို့ဝါရမဂွိုင်လောန်တိုက် ဟိုတ်နုမဂွံပှ်လဝ်ခင်ကုသိုတုဲ ဝတ္တုအိုသိုတိုက် တုကုသိုက်ကလိဂံရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၄။ ဒု-၈၁။ အစွောံ။)
- “ယုံမူးတံ၊ ကျာ်တြဲနာ်ပိုဝှံ မဒ်ကျာ်နုကုသိုက်ခိပ်ခိပ်ရောင်။ စိုန်ဣဗိညးမဇုတ်ပြ မစိုန်သကိုတ်ကို ဗမူးဝေရဇုန်မန်လဝ် သောံပဒတ်မွဲပိုက်တုဲ ဣတေဒေတ်ဗက်စိုတ်ဗမူးတုဲ ပွဲဇုတ်ဇုတ်ဗမူးမန်မန်လဝ် ဟိုတ်နုမာမဂ်စွာဲတုဲ ဗုတ်မွဲတုဲကို ကျာ်ဟုံကလိဂံပင်ရ။ လက်မွဲပိုက်တုဲ ဆသုမ္မဲတလတ် နာဗဒ်ဂစိုတ်တုဲ မဂွံယိုပ်ယာပ်တိုက်လဝ် ဗုတ်ဌာန်သွာင်ညါကို ဟုံဂွံအာရ။ ကျာ်တြဲဝှံ နွံကိုအပိုဝှံဂုန် သန္တုဂုန်လောန်သန်သံ့” ရဝှံခမီဂမိုင် ဟိုထိုင်သးတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၀။ ဒု-၆၀၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ငါ့ရှင်တို့၊ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် နူးညံ့သိမ်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မေ့စွာသော မင်းမျိုးဖြစ်လျက် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ဘုရားဖြစ်လျက် ကြီးစွာသော တန်ခိုး အာနုဘော်ဖြင့် ပြည့်စုံတော်မူလျက် ဝေရဉ္စပုဏ္ဏားသည် ဖိတ်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဝါတွင်းသုံးလ ပတ်လုံး မာရ်သည် မြေးယုက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဝေရဉ္စပုဏ္ဏား၏အထံ၌ တစ်ရက်မျှလည်း ဆွမ်းကိုမရမူ၍ လောဘ၏အစွမ်းအားဖြင့် သွားခြင်းကိုပယ်တော်မူ၍ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး တစ်ကွမ်းစားမျှသော ကြိတ်အပ်သော မုယောဆွမ်းဖြင့် မျှတတော်မူလျက် တစ်ပါးသောအ ရပ်သို့ ကြွသွားတော်မမူ။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားတို့၏ အလိုတော်နည်းသည်၏အဖြစ် ရောင့် ရဲလွယ်သည်၏အဖြစ်သည် အံ့ဖွယ်ရှိစွာ” ဟု (ရဟန်းတို့သည်) စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၀၅/၅၀၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - the Brethren in the Hall of Truth raised a discussion saying, “Sirs, a Tathagata, a **delicately nurtured** kshatriya and Buddha, though possessed of supernatural powers, at the invitation of a brahmin of Veranja stayed three months with him, and when owing to the temptation of Mara he failed to receive an alms at the hands of the brahmin, even for a single day, he gave up all covetous ways, and keeping in the same place for three months lived on water and a modicum of the ground flour of roots. Oh the contented nature of Tathagatas!” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-294)

- “ယုံသိုင်မပြု၊ အဲလျှော်တွအဲရ။ တွညးမပတွရုပ်သင်မနိမ်ကိပ် သင်ကုမတုပ်တရ်သင်ထပ် အဲညာတ်သျှင်သျှိုက်တဲ ပင်ထးထပ် သိုအမဲကဖျုန်မပြဲမဒးရး အဲကိုကုမရာတ်ဂ် မူပတွညးမ ကိုကွေ့ပြောဟိတ်ဂ်ရောအံ” သမ္မေဟ်သွာန်။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၆။ ၇-၃၄၉။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ----၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော အသွင်ရှိသော အရှင်မင်းကြီးကို မြင်ရ၍ အကျွန်ုပ်သည် ချစ်မြတ်နိုးသဖြင့် မြတ်သောထမင်းဟုဆိုအပ်သော လက်ရွေးဆန် ကောင်းတို့ဖြင့် ချက်အပ်သော စင်ကြယ်စွာသော သားဖြင့်ဖြမ်းသော သလေးထမင်းကို ထိုအရှင်မင်းကြီးအားသာလျှင် ပေး၏။ အရှင်မင်းကြီးသည် ထိုထမင်းကို ခံယူ၍ မိမိသည် မစားမူ၍ ပုဏ္ဏားအား ပေးတော်မူ၏။ ဤသဘောကား အသို့နည်း။ အရှင်မင်းကြီးအား ရှိ ခိုးခြင်းသည် ဖြစ်စေသတည်း။” (၅၅၀။ စတု-၃၇၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “I saw one worthy of a throne, who from a kingdom came To deserts bare from palaces, most **delicate** of frame. On him in kindness I bestowed picked paddy-grains to eat, A mess of rice all cooked so nice such as men pour on meat. You took the food, and gave it to the brahmin, eating none: With all due deference I ask, what is it you have done?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-233)
- ဓနပ်ဂ် မွဲကိုဇမိင်ဟံ့နိမ်ကိပ်မကြင်ညွာတ် မသျှိုက်ဓနပ်ဂ် ဓနပ်ဂ် ဝိန်ကိုဒဒိုက်ကိုတြျှိုဂ်ပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၃၁။ ၈-၆၅၇။ အစွောံ။) (ဇိပ်ကိပ် = ဟံ့ကြင်ညွာတ်) ပွဲမူဗွာ/ ခြေတို့၌ စွပ်အပ်သော မကောင်းသဖြင့်လုပ်အပ်သောဘိနပ်သည် ယောကျာ်း၏ဆင်းရဲကို ဆောင်ရာ ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၀၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “O mighty king! for their own good men get them taught; but there was one to whom his learning brought misery with it, like an ill-made shoe;” --- (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-155)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

အဓိပ္ပါယ်(၂)။ ‘ခိပ်ခိပ်’/‘ခိပ်ကိပ်’

(of voice, sound, music) to be soft, to be quiet and pleasant, to be sweet, to be gentle

မဟုံဗရမ္မေကို ရမ်သင်မ္မဲကို အရေပ်/ဂလာန်မ္မဲကိုတအ်ဂ် ယပ်ကလင်ခိပ်မိပ်ကတောင် ချေ့ချိန်စတ်, ချိန်ဇောက်, ချိန်ညမ်, ခိတ်ဩဟ်, ချက်ဇောက်တမ္မး ချေ့ဇိပ်ဂြိပ်/ဇိပ်ကိပ်ခိုင်ရောင် ပိုဟိုမာန်ဟေင်ရ။ **soft-3 (not loud):** a soft sound, voice, or music is quiet and pleasant to listen to/ Longman Dictionary) ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “sweet voice”/ “gentle voice” လေပ် ဟိုမာန်ရ။ နကိုဝေါဟာရဗွဲမဟုံ ‘သာယာ’, ‘ချိုသာ’, ‘သိမ်မွေ့’, ‘ပြေပြစ်’ မ္မးဝွံတအ်ဂ် ဂပ်ဂပ်ပွေအ်စတ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ ဝါကျဥပမာဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝွံဂ် စီစတ်သ္မိဂြိပ်ရင်အိုတ်ညိအ်။

- ပွဲတုံမိတာန်မ္မဲ မချိုက်ပေင်သိုဟ်မရောင်ဆဲတ်ဂ် ဂစေံကွဲမ္မဲချိန်ခိုင်တု နရမျှင်ညင်ရ်ဗွပ်သဲဂ် ဗြုလလောင်တညင်ရ်တိုင်ခိပ်ဂ် ညးဂမ္တိုင်မိင်တု ပင်ပျိုန်တဲတု “ယုံဂစေံမပြ၊ ဗရုတုအဲခိပ်ခိပ်ချိန်ဇောက် နွံတ်ကိုရ်သာကေွဲရောင်သွံ” ဂးတု ဇန်တံဂမ္တိုင်ဟိုထိုင်သးတရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၉။ ဒု-၂၇။ အစွောံ။) (ဗရုတိုင်ခိပ် = နတ်တူရိယာသံ) ပွဲမူဗွာ/ ကောင်းစွာပွင့်သော တရသောအင်ကြင်းပင်ဥနားလျက် တရသောဥသြသည် သာယာစွာသောအသံဖြင့် မြည်၏။ လူများသည် ထိုဥသြ၏သာယာစွာသောအသံဖြင့်ယစ်၍ လက်အုပ်ချီ၍ “သိမ်မွေ့သောစကားရှိသောငှက်၊ မြေပြစ်သောစကားရှိသောငှက်၊ နူးညံ့သောစကားရှိသောငှက်၊ မြည်ဦးလော့” ဟု လည်ကိုမော့၍ နားထောင်၍ ကြည့်လျက်ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၅၈/၄၅၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ----- a cuckoo, perched amid the thick leaves of a sal tree, sang with a **sweet** note. All the bystanders were delighted at her voice; clasping their hands, and stretching them out, they besought her – “Oh, what a **soft** voice, what a **kind** voice, what a **gentle** voice! – sing away, birdie, sing away!” and there they stood, stretching their necks, eagerly listening. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-241)
- “ဂစေံကွဲ ဇကုချေ့ဒမ္ပိုင် ချေ့အောန်ကိုရ်ရပ်သ် ဇကုချေ့ပြးဗြော်တ ဟိုတ်ရမျှင်ချေ့ချက်ဇောက်ခိပ်ခိပ်တု ညးမ္မးသျှိုက်မ္ပိုင်ချေ့ ညးမ္မးယိုက်ခိုက်ချေ့ ညးမ္မးထိုင်သးချေ့ မိဝံညာတ်အိုတ်ညိတြဟာ”။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၉။ ဒု-၂၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မည်းသော အဆင်းမလှသော မှဲ့မည်းစွဲသော သိမ်မွေ့သောတွန်သံကြောင့် များစွာကုန်သောသတ္တဝါတို့သည် ချစ်အပ်သော ဤဥသြကို မြင်၏မဟုတ်လော့”။ (၅၅၀။ ဒု-၄၅၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “There is a bird that you may often see; Ill-favoured, black, and speckled though it be, Yet its **soft voice** is **pleasant** to the ear: How many creatures hold the cuckoo dear!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-241)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- (ကလော်ဖြတ်အံ့) တြုံတံကွတ်တြုံကွင်စိုပ်ခွဲဂ် နရမျှင်မချိန်ညင်ခိမ်ခိမ် မမိပ်ကတောင်တဲ့ “ယွံနဲပိုတံ၊ ကွင်ဇုတ်ဒွဲဇုတ်ကွာ၊ ကွင်သုင်သုင်ကွာတဲ့ အာရမုဒ်ရော” ခွဲကော်လှေလှန် ခွင်တရ။ (၅၅၀။ ၉-၉၆။ ၁-၂၉၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ(ညောင်ကန်)/ ‘သာယာစွာသောစ ကားဖြင့် ပြောဆိုကုန်၍’။ ပွဲမူအေဂံလိက်/ Arranged in celestial splendour the ogresses sit within their abodes, seducing wayfarers with **honied words**. “Weary you seem,” they say; “come hither, and eat and drink before you journey further on your way.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-233) (honied = honeyed) (honeyed words or honeyed voices sound soft and pleasant, but are often insincere./ Longman Dictionary)
- သေနကတုပညာတုနက် မွဲဂလ္လာန်မခိမ်ခိမ်လောန် မစိုန်ဒ်တမ္မကထိုက်မပြုရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၂။ ၃-၄၆၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသေနကအမတ်သည် မင်းအား အကျိုးအကြောင်းကို ဆုံးမ၏။ သာယာသောစကားရှိ၏။ ဓမ္မကထိကဖြစ်၍ ---။ (၅၅၀။ ၁-၂၇၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Being a **pleasant** preacher of the law he established the king in the five precepts, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-210) (ခိပ်ဂိုပ် = သာယာသော = pleasant)
- “ဩပုဂ္ဂိုဓံ ကျော်ဂုန်အိုသိုက် ခွဲမစိုန်သကိုတ်ရ။ ခွဲမပွေဟ်ကံဖိုတဲ့ မွဲကိုဓင်သဒ္ဓါရ။ ဂလ္လာန်ချိန်ညင်ခိမ်ကိမ်ဂ်သွေးတဲ့ ခွဲမဆန်စန်ဒါန်သီလ ခွဲမတီဂလ္လာန်ညးမယုတ်မပြု ခွဲမွဲကို သင်္ဂဟပန်သ် ခွဲမွဲဂလ္လာန်မသာယေန် ခွဲမွဲဂလ္လာန်မခိမ်ခိမ် ပုဂ္ဂိုမသွေတောင်သံဝွံဂ် ပိုန်ကျပ်ဩ ယွံဝံဒထောံကျော်ပုဂ္ဂိုဂ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၂။ ၈-၃၃၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “သိကြားမင်း၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ထိုကျေးဇူးတို့နှင့်ပြည့်စုံ၏။ သက်ဝင်၍ သဒ္ဓါခြင်းရှိ၏။ ချစ်ဖွယ်သောစကားကို ဆိုတတ်သည်ဖြစ်၍ နူးညံ့သောစကားရှိ၏။ ဒါန၊ သီလအစရှိသည်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်လေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် တောင်းလာကုန်သောသူတို့၏အသံကို သိတတ်သောအလေ့ရှိ၏။ ပေးကမ်းခြင်းအစရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သူတစ်ပါးတို့အား ချီးမြှောက်လေ့ရှိသော သာယာသောစကားရှိသော နူးညံ့သောစကားရှိသော ထိုသို့သဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုန်းကျက်သရေသည် မစွန့်။” (၅၅၀။ ၁၂-၆၇/၆၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The man with every gift at his command, True, **tender**, free and bountiful of hand, Heart-winning, **gracious, smooth of tongue** withal, Fortune from such an one will never fall. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-77)
- ကောန်သွိုင်မိင်ရမျှင်ဖြတ်တဲ့ သွာန်တိုန်ရ။ “ယွံမွေးတံညးဂမ္ဘိုင်၊ ဗရမမိပ်ခိမ်ခိမ် မထေက်ကို ကလင်ပင်မိုင်ဂ် မူဗရုဂ်သွေးရော၊ ဗရုဗွဲမဂ္ဂိုင် ဗရုဇွော်သွတ် ဗရုမဟိုထိုင်သး ကာမဂုန်မသုန် ပြုကာ ခွဲမဟိုဒက်ဒေါန်တဂ် ခွဲမဇတော်ကိုစိုတ်ညးရောင်သွံ၊ ဂ်ဗရုမဖျိုက်ကိုကတောင်အဲ သံဝွံဂ် ခွဲမဟိုဒက်ဒေါန်လစောန်ရဏောန် မိပ်သိုပ်လောန်သန်သွံ၊ မူဗရုဂ်သွေးရောမွေးတံ။” (၅၅၀။ ၉-၅၀၇။ ၈-၈၇။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မင်းသားသည် ထိုမိန်းမသံကိုကြား၍ ဤ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သို့မေး၏။ “အချင်းတို့၊ နာပျော်ဘွယ်ဖြစ်သော သာယာစွာသော ဤအသံသည် အဘယ် မည်သောအသံနည်း။ အသွယ်သွယ်သော အသံကြီးအသံငယ်တို့ဖြင့် ငါးပါးကုန်သောကာမ ဂုဏ်တို့ကို ချီးမွမ်းဂုဏ်ဖော်၍ ရေရွတ်မြည်တမ်းလျက် သူတစ်ပါးတို့၏စိတ်နှလုံးကို တုန် လှုပ်စေသည်တကား။ ဤကဲ့သို့ ငါ၏နားတို့ကို ချမ်းသာစေသော၊ ချစ်ဖွယ်မြည်တမ်းသော စိတ်နှလုံးတို့ကို ရွှင်လန်းစေသော ဤအသံသည် အဘယ်မည်သောအသံနည်း။” (သုတေ သီ)

- ပဲ့ပယာ်ကောန်တြုသွိုင်မသတိက်ဂ် သွတ်ဖြဂ်ဒယော်ရ၊ နရမျာင်မချိန်ချောတ်ဒိမ်ဒိမ် မှိုကိုရ် သာလောန်ဂ် ကောန်တြုသွိုင်မိင်တဲ ထနန်တစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၃။ ဒု-၈။ အစွေဝံ။) ပဲ့မူဗွာ(ညောင်ကန်)/ ထိုကချေသည်မသည်လည်း မိုးသောက်ထကာလ၌ ထိုအရပ်၌နေ၍ စောင်းသံဖြင့်သီချင်းသံကို သီချင်းသံဖြင့်စောင်းသံကို မလွန်စေမူ၍ သာယာစွာသောအသံ ဖြင့် သီ၏။ မင်းသားသည် နားထောင်လျက် လျောင်း၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ So in the morning time she took her stand in that place, and sang with a **voice of honey**, so that the music was as **sweet** as the song, and the song as **sweet** as the music. The prince lay listening. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-228)

တင်သန္တီ (၁)။ စပ်ကိုဗရရမ်သင်မကလင်ခိုဟ်ဂ် ဝေါဟာရမန်ဂမ္ဘိုင် ‘ဇိပ်ဂြိပ်’၊ ‘ချိန်ချောတ်’၊ ‘နွံ ကိုရ်သု’၊ ‘ချက်ချက်’၊ ‘မိပ်ကတောင်’ မှူးဝွံတအ်ဂ် မှိုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ်အိုတ်ရ။ ညင် သာဂ်ကို ပဲ့ဘာသာဗွာ ဝေါဟာရဂမ္ဘိုင် ‘သာယာ’၊ ‘သိမ်မွေ့’/ ‘ပြေပြစ်’/ ‘နူးညံ့’ မှူးဝွံတအ်ဂ် လေဝ် မှိုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ်အိုတ်ရ။ ပဲ့ဘာသာအေဂ်လိက်လေဝ် ‘sweet’, ‘soft’, ‘gentle’, ‘pleasant’ တအ်ဂ်လေဝ် မှိုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonyms အိုတ်ရ။ တိတ်ဒ်အ ဓိပ္ပါယ် “ဇိပ်ဂြိပ်”/“ဇိပ်ကွိပ်” ဖအိုတ်ရ။

တင်သန္တီ (၂)။

ဗတ်ဘာသာဗွာမဟို “သာယာသောအသံ” ဂ် ကောန်မန်ပိုလှိုမဂ္ဘိုင် သိုကိုသွာဂီတတအ်ဂ် ဟိုချူဒ ယော်တဒိုင်ဗတ်မန် “ရမျာင်သာယာ” ကို ဝိုင်ညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂ္ဘိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘သာယာ’ ဗွဲအ ဓိပ္ပါယ်သင်ဏအ်ဂ် မန်ပိုခေတ်လှဟ်တအ် ဝိုင်ကေတ်လဝ်နူဘာသာဗွာရောင်။ သွက်ဝိုင်ကေတ်အဓိပ္ပါယ် ဗတ်ဗွာ “သာယာသောအသံ” ဂ် ပဲ့ဘာသာမန်ပို ဝေါဟာရတအ်နွံ ဝိုင်သန်ဟေင်ရ။ မပွဲ ‘ရမျာင် မဇိပ်ဂြိပ်’၊ ‘ရမျာင်မမိပ်ကတောင်’၊ ‘ရမျာင်မချိန်စတ်’၊ ‘ရမျာင်မချိန်ညမ်’၊ ‘ရမျာင်မချက်ချက်’၊ ‘ရမျာင်မှိုကိုရ်သု’ တအ်ဂ်တအ်ဂ် တုပ်ကိုဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘သာယာသောအသံ’ ဟေင်ရ။ ဝေါဟာရ မန်ပို နွံဝိုင်သန်၊ ဟိုတ်ဂ်ရ ပိုလွဗက်ကေတ်ဒိုင် ဝေါဟာရဘာသာညးတွဟ်ရ။ ဝေါဟာရမှူး ‘သာ ယာ’/‘သာယာ’ ဂ် ပဲ့ဘာသာမန်ပို ဝိုင်နွံတကိုလေဝ် အဓိပ္ပါယ်သင်ဏအ်ဟွံသေင် ချေဒ်အဓိပ္ပါယ် တွဟ်သွာင်ရောင်။ ဝေါဟာရ ‘သာယာ’ ဂ် ချေဒ်မူလဝေါဟာရဗွာဟေင် ချေဒ်စိုကျင်နူပါဠိလေဝ် ဟွံသေင်ရောင်မှူးဂ် ဂပ်ဂပ်တီလဝ်ရ။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

အဓိပ္ပါယ်(၃)။ ‘ဒိမ်ဂြိုဟ်’/‘ဒိမ်ကွပ်’ (သိမ်မွေ့)
**to be fine, to be finely-ground, to be powdery,
(of leaves) to be very small**

ခွက်မပွဲကိုခွက်တိ၊ ခွက်မြေက်၊ ညောင်ဗတီတအ်ဂှ် ညံ့ညောတ်တ သောဲတ် လှေက်တ ချိုတ်တဒွံင် ဗွဲမလောန်မွဲး ညံ့ဒိမ်ဂြိုဟ်/ဒိမ်ကွပ်ဒွံင်ရောင် ပိုဟိုမာန်ရ။ နဝေါဟာရဗျာ ‘သိမ်မွေ့’ ဂှ် ဂပ်ဂပ်ပွောအ် စတ်တအဓိပ္ပါယ်ရ။ မပွဲကိုတူးသုတအ်ဂှ်လေဝ် ဗွတ်တှာညံ့ညောတ်တ သောဲတ် သွတ်တဒွံင် ဗွဲမ လောန်မွဲး ပိုဟိုဂးရပ်စပ်စကာတ် ဝေါဟာရ ‘ဒိမ်ဂြိုဟ်’/‘ဒိမ်ကွပ်’ ဣအ်မာန်ကိုဟောင်ရ။ ဝါကျဥပမာ ဂမ္တိုင်ဗွဲသွတ်ဝံတအ်ဂှ် လူတ်ရံင်ညိအ်။

- အာစိုပ်ကန္တာဗတီမွဲဂှ် (ဗတီတအ်ဂှ်) **ဒိမ်ကွပ်**လောန်၊ သွံလဝ်ပွဲတဲ ပြဟ်စှေ်အာဟုံမံင်သက် သက်။ ဗတီဂှ် စးဂမ္တဲတဲ ညံင်ညးမဗတီလဝ်လူပွတ်ကို တွဟ်နသလိုန်အာဂှ် ဟုံသွဟ်ရဝ ဟောင်။ (၅၅၀။ ၉-၂။ ၁-၇။ အစွောံ။) ပွဲမုဗျာ/ ထိုသဲကန္တာရ၌ သဲတို့သည် သိမ်မွေ့ကုန် ၏။ လက်ဆုပ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သောသဲတို့သည် လက်၌မတည်ကုန်။ နေထွက်သောအခါမှစ၍ မီးကျိုးစုကဲ့သို့ပူ၏။ နင်းခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း။ (၅၅၀။ ၁-၂၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင် လိက်/ “On one occasion he came to a sandy wilderness sixty leagues across, and the sand of which was so **fine** that, when grasped, it slipped through the fingers of the closed fist. As soon as the sun got up, it grew as hot as a bed of charcoal-embers and nobody could walk upon it. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-10)
- ပွဲကာလဂှ် ဒမာတ်မွဲဂှ် ညံ့ကျောန်သွတ်တဲ အပွဲကွပ်သွတ်ဂှ် ကွက်မြေက်**ဒိမ်ဂြိုဟ်** ညံ့စုတ်လဝ်တဲ သွတ်ဂှ် ညံ့ဏာကိုသိုင်ရ။ သိုင်ကော်ဗမွဲးတဲ “သွတ်ဝံ မွဲးရံင်လက်သန်ညံ့” သိုင်ဂး။ ဗမွဲး တံင်ပွတ်သွတ်နူကွပ်ဂှ်တဲ ဆင်ရံင်ရ။ ကွက်မြေက်ဂှ် လုပ်အာပွဲမုဟ်တဲ ဗမွဲးထအဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂၆။ ၁-၃၆၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗျာ/ ထိုအခါ တယောက်သောပန်းဘဲသည် သန်လျက်ကို ပြု၍ သန်လျက်အိမ်၌ **သိမ်မွေ့**သော ငြုတ်မှုန့်ကိုထည့်၍ မင်းအား သန်လျက်ကိုဆက်၏။ မင်းသည် ပုဏ္ဏားကိုခေါ်စေ၍ “သံလျက်ကို စုံစမ်းလော” ဟုဆို၏။ သန်လျက်ကိုကိုင်၍ နမ်းသော ပုဏ္ဏား၏နှာခေါင်းကို ငြုတ်မှုန့်တို့သည် ဝင်ကုန်၍ ချေလိုသည်၏အဖြစ်ကို ဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ ၁-၅၄၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ Now a certain smith made a sword and put into the sheath with it some **finely-ground** pepper, and brought it in this state to the King, who at once handed it over to the brahmin to test. The brahmin unsheathed the blade and sniffed at it. The pepper got up his nose and made him sneeze, ----- (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-278)
- သာ်ဝံကလော်ချပ် ‘မွဲဗောဓိသတ်ဂှ် အဲကိုထအ်ညိ’ ဂးတဲ ကနိုက်ကြကောတ်မ**ဒိမ်ဂြိုဟ်** ညံ့ဖ ရဲဖျေရ။ ကနိုက်ကြကောတ်တရဲစှေ်တဲ လောပ်အာမုဟ်မွဲဗောဓိသတ်ရ။ မွဲဗောဓိသတ်ထအ် တ လက်သွိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၅။ ၁-၄၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမုဗျာ/ ထိုဘီလူးသည် ဘုရား

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

လောင်း၏အဘကို ချေစေအံ့ဟူ၍ မိမိ၏အာနုဘော်ဖြင့် သိမ်မွေ့သောအမှုန်ကို လွှတ်၏။ အမှုန်သည်လာလတ်၍ ပုဏ္ဏား၏နှာခေါင်းပေါက်၌ ဝင်၏။ ထိုပုဏ္ဏားသည် အင်းပျဉ်ပေါ်၌ လျောင်းလျက်သာ ချေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ He (the Goblin) determined to make the father of the Bodhisatta sneeze. Accordingly, by his magic power he raised a cloud of **fine** dust, which entered the man's nostrils; and as he lay on the bench, he sneezed. (The Jataka: Vol.I & II: Book II: p-12)

- “ယုံသဟာပိုဝေ၊ ချေမှုန်ကုသုမဇိဗိဇိဗိ ချေမှုန်ကုလေဂ် ဆမ္ပလစုတ်ကိုအဲခံက် ချေမပေါ်ကျိပ်အဲ ချေဒကုတ်စမဲအဲဂ် မူယုဆုဂ်ရော” (၅၅၀။ ၈-၂၁၀။ ၁-၅၉၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “အဆွေ၊ အကြင်သစ်ပင်၌ တချက်တည်းသာပေါက်မိသဖြင့် ဦးခေါင်းသည်ကွဲ၏။ အဆူးရှိထသော သေးသောအရွက်ရှိထသော ဤသစ်ပင်သည်ကား အဘယ်မည်သောသစ်ပင်နည်း။” (၅၅၀။ ဒု-၂၂၅။ ညောင်ကန်။) (သုမဇိဗိဇိဗိ = သေးသောအရွက်) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “O friend, what is this thorny, **cool-leaved** tree, which at one blow has broke my beak for me?” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-114)

အဓိပ္ပါယ်(၄)။ ‘ခိဗိဇိဗိ’/‘ခိဗိကိဗိ’

မပွဲပညာ၊ ညာဏ်ဘာန်၊ ကသပ်ဂွန်တအံက်ကို စွဲ၊ ဥပယာဏ်တအံက်ကို ချေသိုင်းသိုင်း၊ လှဲလေး၊ သို့ဟန်နက်တမူး ချေဇိဗိဇိဗိ/ခိဗိကိဗိခိုင်ရောင် ပိုဟိုမာန်ကိုရ။ “ညာဏ်ပညာမဇိဗိဇိဗိ” မူးဂ် ညာဏ်ပညာမညွေကံသွာ၊ မဖော်လှဲ၊ မသို့ဟန်နက် ရံသင်္ဂုဗျေခေဇာန်ထွေးတအဓိပ္ပါယ်ရ။ ဝါကျပယုဂ်ဂမ္ဘိုင် ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- “ယုံမူးတံ၊ ဟိုတ်အဲဗိုန်တလွီမဟံသုဂ် ဟိုတ်အဲနွံပညာမဇိဗိဇိဗိ ဟိုတ်မဟံဂံဖက်တက လော်ဒမြိုဟ် ဟိုတ်မဟံဂံပွေင်ထောံကောံလွီ ဟိုတ်မဟံဂံဒ်လွီကလော်ဗြဲဂ်တဲ မကလိဂံတသိုက် မဂံဗွဲဒဒိုက်ဂ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၈-၁၃၂။ ၁-၃၇၉။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “လိမ်မာကုန်သော အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏ အဆုံးအမ၌ မြဲသောအားဖြင့် လုံ့လပြုခြင်းကြောင့်၎င်း စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်း ကိုယ်၏တုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့် မဆုတ်မနစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း ဘီလူးမတို့၏နိုင်ငံသို့ မလိုက်ကုန်၊ ငါ့အား ကြီးစွာသောဘေးမှ ထိုချမ်းသာခြင်းသည်ဖြစ်၏။” (၅၅၀။ ၁-၅၆၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Wise counsels heeding, firm in my resolve, With dauntless heart still holding on my course, I shunned the Sirens' dwellings and their snares, And found a great salvation in my need. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-289)
- “ယုံသိုင်းဏုန်၊ သတ္တံဂ် ညးမဂ္ဂိုင်ကိုလမိင်လညာတ်ကွတ်ဗ္ဗောန် ညးမူကုပညာမဇိဗိဇိဗိ ညးမူကုဂုန်မဟံသင်္ဂု ဂပ်ဂပ်ဆိုက်ဗွက်နိဿ သီကိသိပ်ဂံတဲ အာကတ်ဗ္ဗောန်သွာန်သျှက်ညိ။” (၅၅၀။ ၈-၅၂၂။ ၈-၃၃၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “သိကြားမင်း၊ အကြင်သတ္တဝါတို့သည် နူး

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ညံ့သိမ်မွေ့သောအကြောင်းကို သိခြင်းငှာစွမ်းနိုင်ကုန်သော များသောအကြားအမြင်ရှိကုန်သော ပညာကြီးကုန်သောသူတို့ကို မှီဝဲရာ၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၀။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံရသိတံ၊ မွှေးတံကလင်ပင်မိင်ဂလားအဲညိ၊ ညံ့မဇိမ်ကွီမ်လောန် ညံ့မဆွေးလောန် ညံ့မဂြိုင် ကိုကတ်ဗွောန်လောန် ရသိကောမယက္ခာတော်ဂံ ရမဝေတ်ဗွောန်လင်အဲဂံကိုရ၊ ပဲ့ကာလလျှော် ပွဲဂံ လွကိုအဲဒ်သင်က္ခာတော်ဂံပုန်ညိ၊ ညံင်မသောံချိုက်ပေင်စိုန်သကိုဇျာန်ဂံ ကိုအဲဂံတန်ဒိုင်ညိရ အံ” ကျဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၉။ ဒု-၁၁၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ငါ့သျှင်၊ ငါသည် များသောအကြားအမြင်ရှိသော ကောမာရပုထူရှင်ရသေ့၏ မြတ်သောဈာန်၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကို ကြားအပ်သည်သာလျှင်တည်း။ ငါ့ကို သင်သည် ရှေး၌ကဲ့သို့ မအောက်မေ့လင့်။ ယခုငါသည် ဆရာကောင်းကိုရသည်ဖြစ်၍ ဈာန်ကိုလုံ့လပြု၍နေ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၅၇၈။ ညောင်ကန်။)
- နညာဏ်မဇိမ်ကွီမ် ခါရသို့မဲ့ ပိုန်မကျင်နုကျင်သရံပါပ် ဟံဂိုင်လင်ပိုန်ဂံတဲ-။ (၅၅၀။ ၉-၂၁။ ပ-၆၈။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ သိမ်မွေ့သောဉာဏ်ဖြင့် ချင့်ချိန်ဆင်ခြင်၍ မကောင်းမှုမှလာသောဥစ္စာကို မရယူဘဲ -။ (သုတေသီ)
- “တွသို့မွေ့ဝံဂံ နွံကသပ်ဂွန်ဇိမ်ကွီမ်သန်၊ အဲမေ့ဖေက်သန်” ဓမ္မဗြဲဂး(ကိုကျိဗြဲဂံရ)။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၇။ ဒု-၆၄၁။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဆွေခင်ပွန်းမြေခွေးမ၊ သင်၏လင်သည် ဇနီးသောအတိုင်ပင်ရှိ၏၊ ငါသည်ကြောက်၏” ဟု ဆိတ်မသည်ဆို၍-။ (၅၅၀။ တ-၅၆၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်ဂံ ချူလင် “skilful in devices”, “cruelly-minded” ရ။
- “ယုံခမိတံ၊ ဗရိဗြဲစွဲဂံ စင်မူညာဏ်မတီဥပျါဉးမရဲပွဲဂံ နဂလားဥပျါမဇိမ်ကွီမ်ဂံ ညံ့လှန်စတ်ရ၊ ညံ့လှန်စတ်ဟံမာန်ဟေင်။ ---” (၅၅၀။ ၉-၃၈၃။ ဒု-၃၉၆။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ စဉ်းလဲသောတောကြောင်မသည် သူတစ်ပါး၏ဥပါယ်မာယာကို သိတတ်သော ဉာဏ်ရှိသောကြက်ဖကို သိမ်မွေ့သောဥပါယ်စကားဖြင့် လှည့်စားဖြားယောင်းအံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ လှည့်စားဖြားယောင်းအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်သာလျှင်တည်း။ ---။” (သုတေသီ) ပဲ့မူအေဂံလိက်ဂံ ဂးလင် “to be exceedingly crafty” ရ။ (**crafty**: adj. good at getting what you want by clever planning and secretly deceiving people/ Longman Dictionary)
- “ယုံမွှေးတံ၊ (ခွင်စွဲမွှေးယူညံ့ခမ္မဇေဂံ) နဂလားဥပျါမဇိမ်ကွီမ်ဂံ ချိန်ညမ်တဲကောံရ၊ ပွဲခွဲဂံ သွါသွါသွတ်တဲရောင်။ ညံင်ရဲဖြူဇာတ်ဂမိဒိုင်ပဲ့ဂမြင် မဗွန်လင်ဇကုညံ့ဂံကို ညံ့ဗွန်လင်စွဲ ဇိမ်ကွီမ်ဂံ တြုံမအောန်ကိုပညာတံဂံ သျိုင်သတိစွဲညံ့သန်ရ၊ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၈၄။ ဒု-၃၉၉။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “စကားဖြင့် ပြေပြစ်၏၊ စိတ်ဖြင့် ဝင်နိုင်ခက်၏၊ တွင်းသည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော တွင်း၌တည်သောမြွေဟောက်ကဲ့သို့၊ (ခမ္မဇေမည်သောကျီးသည်) ရွာနိဂုံးအ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချိုင်အမေရိကာန်)

စရှိသည်တို့၌ သူတော်ကောင်းဟူ၍ ထင်ရှားဖြစ်၏။ ယုတ်မာသောဤငှက်ကို မိုက်သော ယောက်ျားသည် သိနိုင်ခဲ့၏။” (၅၅၀။ တ-၁၇၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ At heart a hypocrite, his language charms, a black snake slinking to his hole is he: He cozens by his outward coat of arms, the country-folk in their simplicity. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-171)

- ပဲ့ဋ္ဌာန်အိုသိုဝှံ့ ကြုံမဝံ့ပတုပညာအိုတ်ရမူး၍ ဟံ့မွဲကို၊ ဖြဲလေဝံ နွံတကိုပညာကို၊ ----- ဖြဲတံ၍ ချေ့မု၍ကံသပ်ပြဟ် ချေ့မု၍စွဲမေိမ်ခိုဉ်၊ (သုတ်ဖြဲမု၍ယု)သုလသာ၍ ကာလကြုံ ကမ္မတ်မဟံ့ဝံ့ဂစိုတ်ချေ့ဏီ၍ ချေ့ဝံ့ဂစိုတ်ကျေ့ကြုံကမ္မတ်၍ကွာတဲ ဇကုချေ့ဝံ့ဗူးနူဘဲဂစိုတ်ဟေင်။ (၅၅၀။ ဇ-၄၁၉။ ဒု-၅၅၆။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ ခပ်သိမ်းကုန်သောအရာတို့၌ ယောက်ျား သည်သာလျှင် ပညာရှိသည်မဟုတ်။ မိန်းမသည်လည်း ပညာရှိသည်ဖြစ်၏။ လျင်မြန်စွာ အ ကျိုးကိုကြံနိုင်၏။ သေခြင်း၏အနီး၌ တည်လျက်လျင် စင်စစ်ထိုသူခိုး၏ သေခြင်း၏အ ကြောင်းကို လျင်စွာလည်းကောင်း မြန်စွာလည်းကောင်း ကြံနိုင်၏။ မြားပြည့်သောလေး ဖြင့် သတ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ သုလသာ(မည်သောမိန်းမ)သည် (ခိုးသူ)သတ္တုကကို သတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ Wisdom at times is not confined to men: Women are **quick in counsel** now and then. How quick and keen she was the way to know, she slew him like a deer with full-stretched bow. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-263)

**အဓိပ္ပါယ်(၅)။ ‘ခိမ်ခိုဉ်’/‘ခိမ်ကိဉ်’
to be subtle**

အရာကိစ္စမွဲမွဲ/ဒ်ဒ်မွဲမွဲ၍ ချေ့မိပ်ဝှံ့/ခိမ်ကိဉ်ခွံဉ်မွဲး ယဝ်ရဇကုအောက်ကိုဝေင်သတိကို အောက်ကို ပညာကို အောက်ကိုမြင်ညာန်ကိုဒ်မွဲး ဇကုသွောံတီကေတ်ချေ့မာန်၍ သွိုင်သန်ဟံ့လောဲသွာရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂလိက် ‘subtle’ ၍ ဂပ်ဂပ်ပွောအံစတ်ရံင်ရ။ **subtle-1:** not easy to notice or understand unless you pay careful attention/Longman. ဗွဲဘာသာဗွဲမွဲး နကိုဝေါဟာရ ‘သိမ်မွေ့’ ၍ ဂပ်ဂပ်ပွောအံစတ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ ဝါကျဥပမာဂမ္တိုင်ဗွဲသွင်ဝှံ့၍ သြပ်လူတ်ရံင်ညိ။

- သတ်ဂိုလမုဟ်၍ မချိုက်ပေင်တကိုရုံမြဲမေဝံ ချေ့ခိမ်ခိုဉ်လောန်သန်ရ။ ယံစဒးချေ့တဲ ဂိုချေ့၍ ဗျာပ်သွောံအာတဲ ဒးအိုတ်လမျိုရ။ (၅၅၀။ ဇ-၈၅။ ပ-၂၇၁။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ စားအပ် သော အဆင်းအနံ့ အရသာနှင့်ပြည့်စုံသော အဆိပ်သီးမည်သည်ကား အအူတို့ကိုဖြတ်၍ အ သက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ ----- is like the eating of the fruit of the What-fruit tree. Very fair to view is the What-fruit, very fragrant and sweet; but when eaten, it racks the inwards and brings death. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-212)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ကို နားထောင်တတ်သော နားသောတရုင်သည် မြက်ရိတ်သမားသည် သဲကျောက်စရစ် ကြားမှ အဖိုးတန်ရတနာကို ကောက်ယူသကဲ့သို့ စင်စင်မှတ်သားဖွယ်ဖြစ်သော စကား ၏အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးကို သေချာစေ့ငှစွာ နားထောင်ပြီးလျှင် ထိုစကား၏ အ ကောင်းအဆိုး အရောအနှောကြားမှ ရတနာနှင့်တူသော အကျိုးရှိသောစကားကို ရွေး ချယ်ကောက်ယူ၍ စွဲမြဲစွာသိမ်းဆည်းထားပါလေ။ (သုတေသီ)

**အဓိပ္ပါယ်(၈)။ ‘ဇိပ်ဇိပ်’/‘ဇိပ်ကိပ်’
to be strong, fast (of ropes, fetters etc.)**

ကုဝေါဟာရ ‘ဇိပ်ဇိပ်’/‘ဇိပ်ကိပ်’ ဝှံ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ခိုင်မိုန်’၊ ‘မိုန်ဇုအ်’၊ ‘ခိုင်ကျိုက်’ ဝှံလေဝ် စကာ မာန်ကိုရ။

- “ဒွက်ပွဲထဝ်ဩန်ကောန်သမ္ဘာဂ် ချံတို့ဖျေပွဲအပါရောင်၊ ဒွက်ဂ် ချံမိုန်ဇိပ်ဇိပ်လောန် သျှိုင်သန်ဂွံဗျးနုဒွက်ဂ်၊ တလပညာမပွဲကိုကျိတ်တံတော် နသွတ်ပညာမညွေက်လောန်ဂ် ဝှံ သျှုတ်ကျော်တု ဟံဂွံဗျာ်မွဲကလေင်ရိုင်တသိုက်ပွဲဗြ မဂပ်ဂပ်ကျုဟ်ဇအိုန်တံစိုတ်ဂ် စူးထောံ ကျော်တု မဝှံတိတ်ပခမီဣသိရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၂၀။ ပ-၅၆၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ထိုလောဘတည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ကို မြဲစွာ၏ဟူ၍ ပညာရှိတို့သည် ဆိုတော်မူ ကုန်၏။ အောက်အပါယ်လေးဘုံတို့သို့ ဆောင်တတ်ထသော — ဖြေနိုင်ခက်ထသော ထိုတဏှာအနှောင်အဖွဲ့ကိုစင်လျက်လည်း ပညာရှိတို့သည်ဖြတ်၍ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိကုန်ဘဲ စွန့်ကုန်၍ သွားနိုင်ကုန်၏။” (၅၅၀။ ဒု-၁၉၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ “These heavy fetters – who is there can find Release from such? – these are the ties that bind: These if the wise can burst, then they are free, Leaving all love and all desire behind.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-98)

**အဓိပ္ပါယ်(၉)။ ‘ဇိပ်ဇိပ်’/‘ဇိပ်ကိပ်’
(of light, rays) to be pleasant and delightful to see**

ဝေါဟာရ ‘ဇိပ်ဇိပ်’/‘ဇိပ်ကိပ်’ ဝှံ စပ်ကိုအရံင်လျးလေဝ် စကာမာန်ရ။ အရံင်လျးမဇိပ်ကိပ်မွဲဂ် မဒ် အရံင်လျးမကျော်ဂေါင် မဂပ်ဂပ်ဒးဝှံ မဂပ်ဂပ်လိုင်စိုတ်ရ။

- “ယံသဟာဲအဲ၊ ပွဲသိုန်နုကွတ်ထဝ်ဗွင်ရတ် မွဲကိုဖုန်သိုဒိုဇုန်ဏင် သိုလျးထဝ်မဂ်ခွင်ဒိုင် သိုအ ရံင်လျးမချိုန်တွတ်မဇိပ်ကိပ်တံဂ် တွအဲထောံလဝ်တု တွအဲမင်ပွဲဂြိုပ်မွဲဇကု သွာသုဆုစာ်ဂြာတ် ပွဲဒေါင်သွတ်ဒြုန်မဂြိုင် မဒးသတိက်ဂ် မူအသပ်သျှုရော။” (၅၅၀။ ၉-၅၃၇။ ၉-၃၉၀။ အ စွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုအဆွေတော်၊ ရတနာပုံဖြစ်သော ရွှေနန်းဘုံအိမ်၌ ထွန်းလင်းတောက် ပသော ရွှေရောင်အဆင်းနှင့်တကွ သိမ်မွေ့သောအရောင် တပြောင်ပြောင်ရှိသော မွေ့ယာ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဗွဲစွတ်ဇွဲကန္တတုန် ဝေါဟာရ ‘ဇောဝ်’ ဝွံ မဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တုဲ မွဲအဓိပ္ပါယ် ဗိုချပ်လဝ်ကသပ် ဟံ့စိုပ်ဒဲ တုဲတုဲ ‘စံင်တုဲဂုဏ်’/ ‘ဂုဏ်ဂုဏ်ဟောံ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စိတ်ပျက်ၼ်မိုဏ်သည်’/ ‘န့လုံးမသာဖြစ်သည်’/ ‘ပျက်နာမသာမယာဖြစ်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် to mope, to be downcast, to be glum, to be down-hearted, to be sad မဒ်ရ။ ဝါကျပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွဝ်ဝွံ ဩဝ်လုတ်စိစတ်ရံင်ညိ။

- (ကောန်ကျိုက်) ခေဒဒေယံအာကိုစိင်မိုဏ်ရ။ တုဲဂကောံစိင်မိုဏ် ခေဒဒတ်ရ။ နလပုစိင်ဂ် မိန်ကေတ်ကောန်ကျိုက်တုဲ ပျိုန်ဏာလတူကွဲင်တုဲ မိန်မံင်ပုဗန်တရ။ နွံကာလမဲ့တုဲ ညးဗွဲမဲ့ကျင်ညာတ်တုဲ ခေဒဒေယံဗိုဏ်ဂမာစိင်တုဲ ကောန်ကျိုက် ခေဒကေတ်ဏာကော့ရ။ ပတိုန်နုဂ်တုဲ စိင်မိုဏ်ဂ် ခုတ်ဟံ့သုင် ပုင်ဟံ့စ ခွံင်ကွပ်ဇောဝ်ကွပ်ခွံင်ရ။ ဒဒ်ဂ် ဂမာစိင်ပျိုသိုဏ်ရ။ သိုဏ်မိင်တုဲ ဟိုကိုအမတ်ဗောဓိသတ်ရ။ “ယွံတလပညာ၊ အာရံင်စမ်စိင်ဂ်ညိ။ သိက်ခေဒ်စွတ်ဂ်ရော” သိုဏ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၇။ ပ-၈၆/၈၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုခွေးသည် အစာကြောင့် အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့လျက် မင်္ဂလာဆင်အား အကျွမ်းဝင်သည်ဖြစ်၍ ဆင်၏အထံ၌သာလျှင် စား၏။ နှစ်ခုကုန်သောသတ္တဝါတို့သည် ကင်း၍နေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ မင်္ဂလာဆင်သည် ခွေးကို နှာမောင်းဖြင့်ယူ၍ တပြောင်းပြန်ပြန် ကစား၏။ မြောက်၍ ဦးကင်း၌တင်၏။ ထိုအခါ တနေ့သ၌ တယောက်သော ရွာ၌နေသောသူသည် ဆင်ထိန်းအား အဘိုးပေး၍ ထိုခွေးကိုယူ၍ မိမိရွာသို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ မင်္ဂလာဆင်သည် ခွေးကိုမမြင်သည်ဖြစ်၍ စားလည်းမစားသောက်လည်းမသောက် ရေလည်းမချိုး။ ထိုအကြောင်းကို မင်းအားကြားလျှောက်ကုန်၏။ မင်းသည် ဘုရားလောင်းကို “ပညာရီ၊ သွားချေ။ အဘယ့်ကြောင့် ဆင်သည် ဤသို့ပြုသနည်းဟု စုံစမ်းချေလော့” ဟုစေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် ဆင်တင်းကုပ်သို့သွား၍ ဆင်၏ န့လုံးမသာသည့်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ ---။ (၅၅၀။ ပ-၁၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ - there was a dog which used to go to the stall of the elephant of state, and eat the gobbets of rice which fell where the elephant fed. Haunting the place for the food's sake, the dog grew very friendly with the elephant, and at last would never eat except with him. And neither could get on without the other. The dog used to disport himself by swinging backwards and forwards on the elephant's trunk. Now one day a villager bought the dog of the mahout and took the dog home with him. Thenceforward the elephant, missing the dog, refused either to eat or drink or take his bath; and the king was told of it. His majesty despatched the Bodhisatta to find out why the elephant behaved like this. Proceeding to the elephant-house, the Bodhisatta, seeing **how sad the elephant was**, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-69/70)
- တွက်နုဗစချေဂ် သတ်မာ်ညးဗဟ်ကော့တုဲ ညးကေတ်နင်သကိုဟ်စုတ် ပွဲဒိုဟ်ဂ်ရ။ ကနဲကွက်မဲ့ ပွဲဥဒါနုဂ် ဖျော်ကျင်နုဗတုဲ ခေဒသ္မေဝ်မာ်မဲ့သ္မေဝ်တုဲ ခေဒဒေယံတိုန်အာဆုတုဲ ခေဒဒေယံပွဲကွာင်ဆုဂ်တုဲ ခေဒစတ်မာ်ဂ်ရ။ သတ်မာ်မဲ့မာ် ပြဟ်ဖျော်အာနုဗတုဲ ခေဒဗွဲတဲဗက် ဇွာရပ်မာ်မဲ့မာ်ရ။ မ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မာ်သိုသွေ့ဂ် ဒတုံစှ်အာသိုဖအိုတ်တဲ ကနဲဂ် ကဏပ်ခေင်ဒိုင် ညင်ညးမကျဒြပ်ဒွဲလီကသပ်ကို သိုမစံင်တူတ်ဂ်ဒ်တဲ ကဏပ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၇၆။ ပ-၄၉၇။ အစွေံ။) (ကွပ်ဇဝ် = ကွပ်ဇဝ်။/ ဇဝ်-ဇဝ် = ကသပ်ယုံစိုပ်ဒတဲတဲ ရှင်ဂုဏ်ဟောံတံ။) ပဲ့မူဗွာ/ မြင်းတို့၏ အကျိုးငှာ ကုလားပဲတို့ကိုပြုတ်ပြီးလျှင် ဆောင်ခဲ့ကုန်၍ မြင်းစားခွက်၌ ထည့်ကုန်၏။ ဥ ယျာဉ်၌ မျောက်တို့တွင် တခုသောမျောက်သည် သစ်ပင်မှဆင်း၍ ထိုမြင်းတို့စားခွက်မှ ကု လားပဲတို့ကိုယူ၍ ခံတွင်းကိုပြည့်စေပြီးလျှင် လက်တို့ဖြင့်ယူ၍ ခုန်၍ သစ်ပင်၌ထိုင်လျက် စားအံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ၌စားစဉ် ထိုမျောက်၏လက်မှ ကုလားပဲတစေ့သည် မြေ၌ကျ၏။ ထိုမျောက်သည် ခံတွင်းဖြင့်ငှင်း လက်ဖြင့်ငှင်း ယူအပ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန် သော ကုလားပဲတို့ကို စွန့်ပြီးလျှင် ဆင်းသက်၍ ထိုကျလေသော ကုလားပဲတစေ့ကိုသာ လျှင် ကြည့်လတ်သည်ရှိသော် ထိုကျလေသော ကုလားပဲတစေ့ကို မမြင်၍သာလျှင် တဖန် သစ်ပင်သို့တက်၍ တရားတွေ့ရာ၌ တထောင်သောဥစွာမှ ရှုံးသောသူကဲ့သို့ စိုးရိမ်လျက် မျက်နှာမသာသည့်ဖြစ်၍ သစ်ခက်၌နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ At that moment the people had steamed some peas for the horses, and poured them out into a trough. One of the monkeys that lived in the park jumped down from a tree, filled his mouth and hands with the peas, then up again, and sitting down in the tree he began to eat. As he ate, one pea fell from his hand upon the ground. Down dropped at once all the peas from his hands and mouth, and down from the tree he came, to hunt for the lost pea. But that pea he could not find; so he climbed up his tree again, and sat still, very **glum**, looking like some one who had lost a thousand in some lawsuit. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-52) (to sit still = ဝူအံ့ဒိုင်ယုံချီ။ ဝူအံ့ကွပ်ဒိုင်။/ to be glum = ဇဝ်/ဇဝ်။ ရှင်ဂုဏ်ဟောံ။) (**glum:** down-hearted and silent and gloomy = စိတ်ပျက်နေသော။ မှုန်တေတေ - ညှိုးညှိုးငယ်ငယ်ဖြစ်သော။ ပူဆွေးသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ပဲ့ဋ္ဌာန်ကွမစ်ဂ် ရသိစွဲမဂွံစဖျုန်ကြိုက် ကွမကေတ်နင်ဂ် ရသိစွဲဂ်နွံမွဲ ဒ်အွာကွဂ်။ ပဲ့ကာလ ကွမစ်တဲလမူဂ် ညာတ်တဲ ရသိသိုက်ဟိုကိုကွဂ်တဲ ပထမဂလာန်သွးပွန်ရ။ “ဟဲကွ၊ ပဲ့ကွာ တေဂ် ပဲ့ဋ္ဌာန်ဝံ ဖေ်အာကိတ်နင်ကြိုက်တဲ ဖျုန်ကြိုက်ပြဲပြဲခိုတ်ခိုတ်ဟ်ဂ် မနင်ဗစိုပ်အဲ။ ပဲ့တဲခွံဂ် ဖေ်စကွင်တဲသွးတဲ မူပစ်စံင်တူကွပ်ခေင်ဒိုင်ဂ်ရော။ ဖေ်တုဒြဟတ်အစောံရောင်သွံ။ ဖေ်အာ မွဲဝါရ” ရသိဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၈၃။ ဒု-၇၄/၇၅။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုကျားသည် ယူခဲ့ သောအစာကိုစားသော တယောက်သော ရသေ့စဉ်းလဲသည်ရှိ၏။ ထိုရသေ့စဉ်းလဲသည် လက်ချည်းစည်းလာသော ထိုကျားကိုလျှင်မြင်၍ ထိုကျားနှင့်တကွ စကားပြောဆိုလိုရကား - “ကျား၊ ရှေး၌ သင်သည် ဤအရပ်၌ ဝက်တို့ကိုနှိပ်စက်၍ ကောင်းမြတ်သော ကောင်းမြတ်သောဝက်ကို သတ်လျက်ကျက်စား၏။ ယခုအခါ၌ ထိုသင်သည် တယောက် ထည်းသာလျှင် တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခဲ့၍ မှီခို၏။ ကျား၊ သင့်အား ယနေ့ အားသည် မရှိ သလော။” (၅၅၀။ ဒု-၅၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now there was a sham hermit, who used to get a share of the Tiger’s prey. This time the Tiger returned empty-handed. Noticing this, the hermit repeated the following

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

stanza: “The best, the best you always brought before, When you went hunting after the wild boar. Now empty-handed you **consume with grief**, Today where is the strength you had of yore?” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-277)

- ဗောဓိသတ်ပို နှိဂစေဒဇဲ ခွင်ပွဲဟေမဝန်။ ပွဲကာလ၍ ဒေဝဒတ်နှိဇာဒိသိုင်။ ဇာဒိသိုင်၍ စ ဖျုန်တဲ ဇုတ်ဂင်အာကအ်ဂံတဲ ကအ်ဂုဟ်အာတဲ တွဟ်နဂ္ဂဲဂဇုင်စစ၍ ဟံသွဟ်ရထတဲ ခွင် ကေတ်ပွဲဇရေင်တံဆုမဲ့ရ။ ပွဲကာလ၍ ဂစေဒဇဲ၍ အာဂ္ဂဲစစ ညုန်ခွင်ပွဲကွာင်ဆု၍တဲ ညာတ်ဇာ ဒိသိုင်၍ ဂဇုန်ဇောဇိခွင်၍တဲ ဒဇဲသွာန်တိုန်ရ။ “ယံသဟာဲပို၊ (မူ)ဒဒိုက်စိုတ်မဲမက္ခိ၍တဲ မ ဂွအ်ဇောဇိခွင်ရော” ဒဇဲသွာန်။ “ယံဒဇဲ၊ ဇုတ်ဂင်အာကအ်အဲတဲ အဲဂွအ်ဇောဇိခွင်ရောင်” ဇာဒိသိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၃၀၈။ ဒု-၁၅၀။ အစွောံ။) (ဇောဝ် = ဇုင်ဇုင်တူ = နှလုံးမ သာယာ၍မိုင်သည်) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဟိမဝန္တာ၌ သစ်တောက်လောက်ငှက်ဖြစ် ၏။ ထိုအခါ အသားကိုစားသော တခုသောခြင်္သေ့၏လည်၌ အရိုးသည်ငြိ၏။ လည်သည် ဖူးဖူးယောင်၏။ အစာကိုယူအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ကြမ်းတန်းသော ဝေဒနာသည်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ အစာရှာသော ထိုသစ်တောက်လောက်ငှက်သည် (မိုင်နေသော)ခြင်္သေ့ကိုမြင်၍ သစ် ခက်၌နားလျက် “အဆွေခြင်္သေ့၊ သင့်အား အဘယ်ဆင်းရဲနည်း” ဟုမေး၏။ ခြင်္သေ့သည် ထိုအကြောင်းကို ကြား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - the Bodhisatta came to life as a woodpecker in the Himalaya country. Now a certain lion, while devouring his prey, had a bone stick in his throat. His throat swelled up so that he could not take any food and severe pains set in. Then this woodpecker, while intent on seeking its own food, as it was perched on a bough, saw the lion and asked him, saying, “Friend, what ails you?” He told him what was the matter, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-17)

- ဣန်ဂုပရုပ်ကျို ဝိုင်နင်ဖျုန်မဲ့ကလောအ် ကွာ်အာဂတမုက်သွတ်ဖြဲရ။ ကာလ၍ ကကြင်ဂံ သွာ်တိုန်လျှုဩဩဩဩရ။ ကျိုဂံညာတ်ကကြင်ဂံတဲ ထောံလဝ်ဖျုန်ကလောံဂံတဲ ခြေပ်အာကိုက ကြင်ဂံရ။ ပွဲမဆိုက်ကိုကကြင်ဂံ ကကြင်ဂံ သွာ်စေံပွဲဥာ်ပွန်ရ။ တဲကလေင်ကျင်ကိုဖျုန်ပွန်ရ။ ဖျုန်ဂံ လွေင်မိုတ်ဝံဏာကွေံတဲ ခေံပဝ်ဒအာကွေံရ။ ကျိုဂံ ကေတ်ဟံဝံသိုဝါစွဲဂံတဲ ဂွအ်ဇုန် ဇောဇိတ်ဂံ သွတ်ဖြဲညာတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ဇ-၃၇၄။ ဒု-၃၅၇/၃၅၈။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ သိကြားမင်းသည် မြေခွေးဖန်ဆင်း၍ အမဲတုံးကို နှုတ်သီးဖြင့်ချီ၍ ထိုမိန်းမ၏ ရှေးရှု အရပ်သို့လာ၏။ ငါးသည် ရေမှခုန်တက်၍ မြေခွေး၏ရှေ့၌ကျ၏။ မြေခွေးသည် နှုတ်သီး ဖြင့်ချီသော အမဲတုံးကိုစွန့်၍ ငါးကိုဖမ်းအံ့သောငှာ ပြေး၏။ ငါးသည်ခုန်၍ ရေသို့ကျ၏။ ငှက်သည် အမဲတုံးကိုချီ၍ ကောင်းကင်သို့ပျံ၏။ မြေခွေးသည် ငါး, အမဲတုံးနှစ်ခုတို့ကို လည်းမရ၍ သမန်းမြက်ချိုကိုကြည့်လျက် မျက်နှာမသာသည့်ဖြစ်၍နေ၏။ (၅၅၀။ တ- ၁၀၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ --- and Sakka became a jackal. And taking a piece of meat in his mouth, he went and placed himself in front of the woman. The fish leaping up out of the water fell before the jackal. The jackal dropping the piece of meat he held in his mouth, sprang up to

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

catch the fish. The fish jumped up and fell into the water, and the bird seized the piece of meat and flew up into the air. The jackal thus lost both fish and meat and sat **sulkily** looking towards the clump of cassia. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-147) (**sulk:** v. to show that you are annoyed about something by being silent and having an unhappy expression on your face/ **sulky:** adj. showing that you are sulking/ Longman Dictionary)

- “ယုံမွှေးတံညးခါ၊ မွှေးတံလွဒွိုင်ရ။ အဲဒ်အမတ်နာဲဗစာ မယွဲဒိုင်သွောင်ညးလှိုင်ရောင်။ အဲပရအ် ကိုရ်” ကျိဂ်းတဲ “ဖေအ်ဂဇိုင်ပွဲဒုင်ဇရောင်ဩင်ဂ် လွင်ဗတကေတ်ရ” ဂးတဲ ကိတ်ပိတ်ဗတ ကဂ်ရ။ “ဖေအ်ဂဇိုင်ပွဲဒုင်လမျိုဟ် ကိတ်ဝံကျာ် လွင်ကျိပ်ဝံရ” ဂးတဲ ကျိပ်ကဂ် ကိတ် ပိတ်ကိုတဲ “ဖျုန်အဒေါင်ဝံဂ် ဒးအရင်အဲ မစီရောင်သွက်ပရအ်ကိုဂ်ရ” ဂးတဲ ဖျုန်ကဒေါင်ဂ် ကျိဂိုင်ကေတ်တဲ ဒြပ်ဒ်အာကွေံရ။ ဖေအ်ခါဂ် ညင်ရဲညးမကျပးကသပ်လှိုင်ကို မုက်ဟံဂေါင် ဂွအ်ဇောင်တရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၀၀။ ၃-၄၆၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အဆွေဖျု၊ ငါသည် ရှေး ဌ် တရားဆုံးဖြတ်သော အမတ်ကြီးသည်ဖြစ်ပြီ။ ငါသည် များစွာကုန်သော တရားတို့ကို ဆုံးဖြတ်အပ်ကုန်ပြီ။ သင်တို့၏အလုံးစုံသော ငြင်းခုံခြင်းကို ကောင်းစွာငြိမ်းစေအံ့။ ငြင်းခုံ ခြင်းသည် ငြိမ်းစေသတည်း” (ဟု မြေခွေးသည်ဆို၍) “ရေနားသို့ လျှောက်၍သွားသောဖျံ၊ သင်သည် အမြီးပိုင်းကို ယူလော့။ ဦးခေါင်းပိုင်းကို ရေနက်သို့ လျှောက်၍သွားသောဖျံအား ဖြစ်စေ။ ခေါင်း၊ အမြီးနှစ်ပိုင်းကို လွန်၍တည်သော ဤအလယ်ပိုင်းသည် တရားဆုံးဖြတ် သောငါ့အား ညာဏ်ပူဇော်ခဖြစ်လတ္တံ့။” ဤသို့ဆို၍ ထိုငါးကိုဝေ၍ “သင်တို့သည် ငြင်းခုံ ခြင်းကိုမပြုမူ၍ အမြီးကိုလည်းကောင်း ဦးခေါင်းကိုလည်းကောင်း စားကြကုန်လော့” ဟုဆို ၍ အလယ်ပိုင်းကို ထိုဖျံတို့မြင်ကုန်စဉ်လျှင် ချီ၍ပြေး၏။ ဖျံနှစ်ခုတို့သည် ဥစ္စာတစ်ထောင် ရှုံးသောယောကျ်ားကဲ့သို့ မျက်နှာမသာနေကြကုန်၍ --။ (၅၅၀။ တ-၂၆၄/ ၂၆၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The jackal hearing them, said, declaring his own strength: -- “I’ve arbitrated many a case and done it peacefully: Let your contention, honoured sirs, be settled fair by me.” Having spoken that stanza, making the division, he spoke this stanza: -- “Tail, Anutiracari; Gambhiracari, head: The middle to the arbiter will properly be paid.” So having divided the fish, he said, “You eat head and tail without quarrelling,” and seizing the middle portion in his mouth he ran away before their eyes. They (the two otters) sat **downcast**, as if they had lost a thousand pieces, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-206) (**downcast:** ဝမ်းနည်းပူဆွေးသော။ ညှိုးငယ်သော။ မျက်လွှာချသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိ ဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံမွှေး၊ ပိုညးခါ ဗတ်ရဟံဒ်စာန်စး ပိုစမွဲစံသွဟ်ဂ် နမဂြိုင်ကိုတဲ ပိုမဂံစရ။ ဟိုတ်မဒ်စာန်စး ညးညွအ်တဲ ကျိပရအ်ကိုတဲ ညးမွဲဂံဇုတ်ကျိပ် ညးမွဲဂံဇုတ်ဗတတဲ ကျိဂံဏာဖျုန်အဒေါင်ဂ်တဲ ပိုညးခါဟံထောံသွးရ” (ဖေအ်ခါဂ်)ဂးတဲ ဇောင်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၀၀။ ၃-၄၆၂။ အ စောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အချင်း၊ ငါတို့နှစ်ဦးသည် အကယ်၍ ငြင်းခုံခြင်းသည်မဖြစ်၍ အတူတကွ

- “ယုံဇကရာတ် မှုံကိုဏ္ဍမိမပြ၊ ဝူကျာ်သုဇာတာဝံဂ် န်ကောန်ဇုာ်ဗြရောင်။ တလညးပင်ပွိုန် ဇိုန်ကိုတသိုက်တဲ တွဲဒိုင်ပွဲပိုန်တသိုက် မေတ္တာစိုတ်သ္မိုက်မ္မိုက်တွဲမဲဒိုင် ပွဲတလညးကို သိုက်ခလိုန်ဗုက်ဝေင်ကိုတလညးတဲ အဲဟိုဝံမိပ်စိုတ်တွဲညိ ချပ်ပွဲစိုတ်တဲ မဟိုသုာန်စုတ်ဂ် တွဲ ညးတြုတပညာ ပွဲဝူကျာ်ကောန်ဇုာ်ဗြဝတ် သာ်တွဲညးပွတ်ကေတ်ဆောတဲ ဗက်စူးထေံကွံ (မွဲးဂ်) ဟံထေက်ကြိုက်ညိရအံ။ ဟံဒ်အထိုင်သးတွဲပညာတမ္မာတမ္မာညိသံအံ” ရဝံဗောဓိသတ် ဟိုဒလောအံဗ္ဗောန်(သိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၃၀၆။ ဒု-၁၄၆။ အစောံ။)
- သိုင်ဘိမ္မသာဂ် သင်မပပခါန်ကိုကျာ်ဂ် နိမန်တဲ ခါဒနိယဘောဇနိယမပြပြဂ် တရိပ်ကိုဒါန်တဲ ဝူအံလောဝ်ကျာ်တြဲ ပင်မိင်ခေင်ရ။ ပွဲခဏဂ် သွတ်(အဇာတသတြု)ဂ် ညးကျိုင်ကျပ်ကိုတဲ ညး ကေတ်နင်ကိုသိုင်ရ။ သိုင်သ္မိုက်မ္မိုက်ကောန်ဂ်တဲ လတူဒီဇကု စွဲလဝ်ကောန်တဲ သ္မိုက်မ္မိုက် တွဲမဲဒိုင်တဲ ဟံကလင်ပင်မိင်ရ။ ကျာ်တြဲညာတ် သိုင်မဟိုတ်မဲဒိုင်ဂ်တဲ ရဝံကျာ်တြဲသူးရ။ “ယုံသိုင်မပြ၊ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၂/၂၅၃။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မိမ္မိသာရ) မင်းသည် ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာကို မြတ်သောခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ဖြင့် လုပ်ကျွေး၍ ဘုရားကိုရှိခိုး၍ တရားကိုနာလျက်နေ၏။ ထိုအခါ (အဇာတသတ်)မင်းသားကို တန်ဆာ ဆင်၍ မင်းအား ပေးကုန်၏။ မင်းသည် အားကြီးစွာသောချစ်ခြင်းဖြင့် သားကိုယူ၍ ပေါင် ပေါ်၌နေစေ၍ သား၌ဖြစ်သောချစ်ခြင်းဖြင့် သားကိုသာလျှင် မြတ်နိုးရကား တရားကိုမနာ နိုင်။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် မင်း၏မေ့လျော့သောအဖြစ်ကိုသိ၍၊ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ---။” (၅၅၀။ ဒု-၇၃၃။ ညောင်ကန်။) (ဟိုတ်မဲ = မေ့လျော့သည်။/ တွဲမဲ = ယစ်မူးသည်။ မိန်းမူးသည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - one day the Master accompanied by five hundred Brethren came to the king’s palace and sat down. The assembly of the Brethren with Buddha at their head was entertained by the king with choice of food, both hard and soft. And after saluting the Master the king sat down to listen to the law. At this moment they dressed up the young prince and brought him to the king. The king welcomed the child **with a strong show of affection** and placed him on his lap, and fondling the boy with the natural love of a father for his child, he did not listen to the law. The Master observing his **inattention** said, “Great king, -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-81)
- ကာလဗောဓိသတ် မဒ်ထပိုဂိတုဂ် ဝူကျာ်ပံ့ဒုာ်မြမောဝ်တဲ ယိုက်ဒိုက်တွဲမဲဒိုင် ပွဲကောန် ဂ်ရ။ ကာလဂ် သိုင်ကွာ်ကျင်ဂ် ဝူကျာ်စိုန်ညာတ်ကိုရ ဟံဝံကျိဝါင်ဒင်တြုင်သိုင်ရ။ ပွဲကာ လဂ် သိုင်ထေပွတ်တဲ “ဇေံတွဲမဲဒိုင်ကိုကောန်ဇေံတဲ အဲဒ်တွဲသိုဇေံဂ် ဇေံဟံပအလေဝ် မာနကိုအဲဟာ” ဂးတဲ ကလေင်အာကွဲရ။ ကိုအာကော်ဗာဇူခါတ် (ကိုဂစိုတ်ကွဲဗောဓိ သတ် မဒ်ကောန်သွတ်ဇကုဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၃၅၈။ ဒု-၃၀၈။ အစောံ။) (ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထို ဓမ္မပါလမင်းသားကို ခုနစ်လရှိသောကာလ၌ မယ်တော်သည် နံ့သာရေဖြင့်ရေချိုး၍ ကစား စေလျက်နေ၏။ မင်းသည် မိဖုရားနေရာအရပ်သို့ သွား၏။ မိဖုရားသည် သားကိုကစား

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

စေလျက် သားဦးချစ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မင်းကိုမြင်၍လည်း နေရာမှမထ၊ မင်းသည် “မိဖုရားကား ယခုကပင်လျှင် သားကိုမှီ၍ မာနပြု၏။ ငါ့ကို တစ်စုံတစ်ခုမျှ မမှတ်၊ သား ကြီးသည်ရှိသော်ကား ငါ့ဦးလူဟူသောအမှတ်ကိုမျှ မပြုလတ္တံ့။ ယခုပင်လျှင် ထိုမင်းသားကို သတ်အံ့” ဟု -- ခိုးသူသတ်ကို ခေါ်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၃၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ When he (the Bodhisatta) was seven months old, his mother had him bathed in scented water and richly dressed and sat playing with him. The king came to the place of her abode. And as she was playing with the boy, being filled with a mother's love for her child, she omitted to rise up on seeing the king. He (the king) thought, “Even now this woman is filled with pride on account of her boy, and does not value me a straw, but as the boy grows up, she will think, -----”. “I will have him put to death at once” (said the king and he summoned the executioner into his presence. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-118) (ဟံ့ပအလေဝ် = တစ်စုံတစ်ခုမျှမမှတ် = to not value a straw) (ပအလေဝ် = to value) (တင်သမ္ဘိ။ ဂလာန်မန်ဂ်ကို ဂလာန်ဗွာဂ်ကို ဂလာန်အင်္ဂလိက်ဂ်ကို ဗွဲအဓိပ္ပါယ်တုင် သုတ်ကိုလေဝ် ဗွဲဝေါဟာရဂ် ပွဲပွဲရင်သ္လာအံ့ဟံ့ဂ်ရ။)

- “ယုံသွာတဝင်၊ တွအဲတိုင်ထဏညီရ” သကိုပ်ကွင်မှာလိတံဂ်ဂး။ “ယုံနာပိုတံ၊ ပဲ့ဒေါင်မှာ သွိုတံဝံဂ် ကဇ္ဇော်ဂ်ကွင်သန်။ ညေမိင်တဝင်အဲတဲ စိုတ်ဇေဇ္ဇမ္မဲတိုန်တဲ ညေဒပတ်ဒးကွင်နဲ ပိုတံတဲ ဖေက်ကွင်နာပိုပြုအာပွန်ရ” သွာတဝင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၆။ ၃-၃၈။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုစောင်းသမားကိုခေါ်၍ “ငါတို့နားထောင်ကုန်အံ့၊ စောင်းတီးလော့” ဟုဆိုကုန် ၏။ “အကျွန်ုပ်သည် အကယ်၍ စောင်းကိုတီးငြားအံ့၊ ငါးတို့သည် လှုပ်ကုန်လတ္တံ့။ ထိုအ ခါ သင်တို့၏လှေသည် ပျက်စီးလတ္တံ့” ဟု (စောင်းသမား)ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူဗွာပွန်/ သဂ္ဂသည် - သဘောဆိပ်မှ လှေကြုံစီး၍ ထွက်လာခဲ့ရာ လှေခမပေးနိုင်သဖြင့် လှေသားများအား စောင်းသံဖြင့် တီးခတ်ဖျော်ဖြေပေးရသည်။ သာ ယာသောသူ့စောင်းသံ၌ ယန်မူးမိကြသောငါးများသည် လှေသွားရာလမ်းတစ်လျှောက် လိုက် ပါလာကြသည်။ (အနှစ်ချုပ်-၅၅၀။ ၄၆။ နှလုံးလှစာတည်းအဖွဲ့။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ When the ship was fairly off, they called him and bade him make music for them. He said, “I would make music, but if I do, the fish will be so **excited** that your vessel will be wrecked.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-124) (စိုတ်တွဲမ္မဲ = to be excited)
- သွာတဝင်ဂ် ဂိုင်ပွဲတံထဏတဲ တိုင်တဝင်ဂ်တဲ နလှေင်အခိုက်တဝင်ဂ် နရမျာင်ဒယော်ဂ် ရ မျာင်တဝင်ကိုရမျာင်ဒယော်ဂ် ဟံ့ဂွံသ္လာတံဂ်ဒ်တဲ နဗရတဝင်ကိုဒယော်ဂ် ဗရူစါဂ်ဥိုက်ပေင်တ န ရလောန်ကိုဗွတ်ဂ်ဒ်တဲ ညးကွင်ဂမ္မိုင်မိပ်စိုတ် တွဲမ္မဲတဲဗွဲမလောန်ဒ်တဲ ထောင့်ိုင်ပွဲဂ်တဲ လှေ ကြုံဇာတ်ရ။ ကဗျာတ်ကဇ္ဇော်တံဂ် ညေမိင်ဗရတဝင်ကိုဒယော်ဂ်တဲ စိုတ်ဇေမိပ်သွောင်တွဲမ္မဲ တိုန်တဲ ကွင်ကပ်ဇ္ဇော်မွဲဂ် ညေသွာတိုန် လတိုင်ဇကုတဲ ညေတိုန်သွင်တဲ ညေပွဲဖျေဇကုဇေ ပဲ့ ဒေါင်ကွင်ဂ်ရ။ ဒးလယိုင်ဇကုဇေဂ်တဲ ကွင်ပြောပ်ပါဒကးအာအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၆။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွန်ဥိုင်အမေရိကာန်)

ဒု-၃၁၈/၃၁၉။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (စောင်းသမားသည်) စောင်းကိုလွှတ်၍ စောင်းသံနှင့်သီချင်းသံ၊ သီချင်းသံနှင့်စောင်းသံကို မလွန်စေမူ၍ စောင်းကိုတီး၏။ ထိုအသံဖြင့် လွန်စွာယစ်ကုန်၍ ငါးတို့သည် လှုပ်ကုန်၏။ ထိုအခါ တစ်ခုသောမကာရ်းသည် ခုန်၍ လှေတွင်းသို့ကျရကား လှေသည်ကွဲပျက်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ --- and tuning his lute and keeping perfect harmony between the words of his song and the accompaniment of the lute string, he made music for them. The fish **were maddened** at the sound and splashed about. And a certain sea monster leaping up fell upon the ship and broke it in two. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-124)

- ဝှကျာ်ဥပရိဒေဝီ မဂပ်ဂပ်သျှိုက်မှိုက် မဂပ်ဂပ်စိုဒ္ဓောဝ် မဂပ်ဂပ်ဒးဝှပုပု မှုရုပ်မဂေါင်လောန် မကလိကျော်ဗြဲပျင်မိုဟ် မှုရုပ်သတ်မဟံဝှစိုပ်ဗြဲသွဝ်ညိုကို။ နွံကာလမွဲတဲ ဝှကျာ်ဥပရိဒေဝီဂ် ပကျော်ကာဂစိုတ်ရ။ သျှိုင်ဂ် ညာတ်ဝှကျာ်ပကျော်ကာဂစိုတ်တဲ ကျှိုဒ်ဝိပုဋ်သာရီ စံင်တူဗ္ဗမဲ သျှိုက်သဇ္ဇောံ သိုကိုဒဒိုက်စိုတ် ဒဒိုက်ကာယဂ်ဒ်တဲ ဇ္ဇဝှကျာ် စုတ်လဝ်ပွဲကဏ္ဍာဒိုဟ်တဲ စွံလဝ် သွဝ်ဇံင်သတ်က်တဲ သိုကိုယွံမလောန် ဂတေဝ်ယံတဲ မသက္ကုအဟာဂ်ဒ်တဲ သတ်က်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၀၇။ ပ-၅၈၁/၅၈၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအသကာမင်းအား ဥပရိအမည်ရှိသော ချစ်မြတ်နိုးစွာသော မိဖုယားသည်ရှိ၏။ ထိုဥပရိသည် အလွန်အဆင်းလှ၏။ ကြည်ညိုဘွယ်ရှိ၏။ လူမိန်းမ၏အဆင်းကို လွန်၏။ နတ်သမီးအဆင်းကို မမှီတတ်။ ထိုဥပရိမိဖုယားသည် သေ၏။ ထိုဥပရိမိဖုယားသေခြင်းကြောင့် အသကာမင်းသည် သောကဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ပင်ပန်းသည်ဖြစ်၏။ ထိုအသကာမင်းသည် ထိုဥပရိမိဖုယား၏အလောင်းကို တလား၌လျောင်းစေ၍ ဆီနှစ်ကိုထည့်စေ၍ ညောင်စောင်းနေရာအောက်၌ ထားစေ၍ အာဟာရကင်းလျက် မျက်ရည်ယို၍ ငိုကြွေးလျက်အိပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၂၁၄/၂၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ His queen consort, named Ubbari, was very dear to him; she was charming, and graceful, and beautiful passing the beauty of women, though not so fair as a goddess. She died: and at her death the king **was plunged in grief, and became sad and miserable**. He had the body laid in a coffin, and embalmed with oil and ointment, and laid beneath the bed; and there he lay without food, weeping and wailing. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-108)

- “ယွံသျှိုင်မပြု၊ ပိုကိုမရှာတ်ဂ် ဟိုတ်ဝှဒ်မိတ်ပြဝါ နူတံ့အတိက်တေံတဲ ဓိုန်ပိုတ်ဇ္ဇောံ(သေ့)ကို လေဝ် ဝှကျာ်ဥပရိဒေဝီ ဝှဒ်မိတ်သျှိုက် မဝှသျှိုက်တရင်သွံတဲရ။ ဟိုတ်နူပိုမဒးခနက်ပးလှဝှတဲ ကလောပိုဂမှိုင် ဟံဝှညာတ်ပိုတဲ ပိုညးဓါဝှဂ် န်မလုပ်တဲဂစိုတ်ရ လဝ်စိုတ်တဲ ကလောပိုညးဂမှိုင် သိုကိုမဒးစံင်တူ ဗ္ဗမဲတံ့သိုလှိုလှို မွဲမလောန်ရမရှာတ်။ ဂ်လှိုယဲပုပုစံင်တူကလောပိုဂမှိုင် ညံင်မသေ့ဝှပျိုတ်အာဂ် ပိုသျှိုက်ဝှကလေဝ်စံညိုရမရှာတ်။ သျှိုင်မပြုသျှူးအခေါင်ကိုပိုညးဓါညိုရ” သျှိုင်စိုပ်ထဝ်ဂး(ကိုသျှိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၅၃၃။ ၉-၂၃၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်တို့နှင့် အရှင်မင်းကြီးသည် ရှေးအတိတ်ကာလမှ အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ဖူးကုန်၍သာလျှင် အနေဝေးသော်လည်း အရှင်မင်းကြီးအထံရောက်၍ အချင်းချင်း

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ချစ်နှစ်သက်ကုန်သော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ရ၏။ အကျွန်ုပ်တို့သည် မုဆိုး၏ကျော့ကွင်း၌ မိခဲ သဖြင့် အကျွန်ုပ်တို့၏ ဆွေမျိုးအပေါင်းတို့သည် အကျွန်ုပ်တို့ကိုမမြင်ရ၍ နှစ်ခုကုန်သော အကျွန်ုပ်တို့သည် သေမင်းလက်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ရပြီတကားဟု အကျွန်ုပ်တို့၏ ဆွေ မျိုးအပေါင်းတို့သည် ပူပန်ကုန်လျက် သောကဖြင့် မိန်းမူးတွေဝေကုန်သည်ဖြစ်၍ နေကြရှာ တော့မည်။ ထိုအကျွန်ုပ်တို့၏ ဆွေမျိုးအပေါင်းတို့၏ ပူပင်သောကကို ဖြေဖျောက်စိမ့်သော ငှာ နေရပ်ဌာနသို့ ပြန်လိုပါကုန်၏။ အရှင်မင်းကြီးသည် အခွင့်ပေးတော်မူပါလော့” ဟု ရွှေဟသင်္ခမင်းသည် မင်းအားဆို၏။ (သုတေသီ) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Then the Great Being in praise of the king said: “Thou hast dealt with us as a man deals with his dearest friend: Such was the kindness, Sir, thou didst to us poor birds extend. Yet a great void the circle of our kin has to deplore, And many a bird **is sorely grieved** to see our face no more. To drive away their sorrow thou, O king, hast set us free, So humbly taking leave we fly our friends once more to see.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-185)

- လွှတ် စံစိုပ်ပါင်တရင်ကွာန်ဂုံတဲ တြာ်မွဲညာတ်လွှတ်တဲ ပရိုင်သို့တူ အိုတ်ကောန်သမ္ဘာချိုတ်ဂုံ တြာ်ဂုံ ဟိုကိုလွှတ်ရ။ လွှတ်မိင်တဲ ယဲပုန်စံင်တူရန်သကိုတ်တဲ ပဲ့ဌာန်ဂုံဟောင် ဒဗိုတ်ထောံကွဲ ကံတူဒလောင်ဖျန်တံဂုံတဲ ဇွဲမုဲဝိဝိင် ထောံကွဲဂိုက်ယာတ်တဲ ဒြပ်ဆူဒလူ စံအာသို့ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂။ ပ-၆၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ ထိုယုတ်မာသောယောကျာ်း၏အိမ် ကို မိုမ်းကြိုးသည်ကျ၍ မယားကို၎င်း သားငယ်နှစ်ယောက်တို့ကို၎င်း အိမ်နှင့်သာလျှင် တ ကွလောင်၏။ ခေါင်အုပ်ဝါး၏ ဖွဲရာတိုင်မျှသည် ကြွင်း၏။ ထိုအခါ ထိုယောကျာ်းအား ရွာ တံခါး၌လျှင် တယောက်သောယောကျာ်းသည်မြင်၍ ထိုအကြောင်းကိုကြား၏။ ထိုယောကျာ်း သည် သားမယားတို့ကို စွဲ၍ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ထိုအရပ်၌ လျှင် အမဲနှင့်တကွသော ထမ်းပိုးကို၎င်း လေးကို၎င်း စွန့်ခဲ့၍ ပုဆိုးကိုပစ်၍ ကိုယ်ချည်း စည်း မောင်းတို့ကိုမြှောက်၍ ငိုကြွေးလျက်သွားလေ၍ အိမ်သို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၇၄/ ၂၇၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ At that moment a thunderbolt fell upon the house of this wicked man, and burnt up his wife and two children with the house: nothing was left but the roof and the bamboo uprights. A man met him at the entering in of the village, and told him of it. Sorrow for his wife and children overcame him: down on the spot he dropped his pole with the game, and his bow, threw off his garments, and naked he went homewards, wailing with hands outstretched. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: 141/142)
- အဇာတသတြာ်ဂုံ ဂစိုတ်မဂ်တဲ မိအဇာတသတြာ် ဂူကျာ်ကောသလဒေဝီဂုံ စံင်တူဇွဲမုဲဒိုင်ကို တွသို့ မချိုတ်အာဂုံတဲ ကွဲဒ်ယဲ ချိုတ်အာပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၃။ ၃-၇၁။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ အဇာတသတ်မင်းသည်ကား ခမည်းတော်ကို သတ်သည်ရှိသော် ဝေဒေဟီမိဖုယား သည်လည်း သောကနိပိဇက်သည့်ဖြစ်၍ သေလွန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၁၈။ ညောင်ကန်။) (တင်သမ္ဘိ။ ဝေါဟာရမန် ‘တူမုဲ’ ဒွဲဝံဂုံ နကိုဝေါဟာရဗျာ ပို့ပုပ်ဟံဂုံရ။ ဝေါဟာရဗျာ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

‘သောကနိပိတကံသည်’ ၎် ကြွဲစွာအဘာသာမန်မူး “လို့သောကရာန်သကိုတ်” မဒ်ရ။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ When Ajatasattu murdered the king his father, the lady Kosala died **in grief**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-275)

- “ကောန်စိင်အဲချိုတ်အာတဲ မလောတ်သွိုက်ဒိုင်ဂံ ကောန်စိင်သျိုက်အဲဂံ ညင်ရဲတွင်မဲလဲလူတ် ညးမတဇေက်ကွဲကိုသွံတဲတဲ ရဲညးမထောံကွဲ ပဲ့ဗတီဂမ္တဲကိုသွံ။ ကောန်အဲမသွိုက်ချိုတ်ဒိုင် ရောင်သွံကောန်။” နလှောင်ဂလာန်မရဲပွဲ ဆဏ္ဍသိမယာံဒွာန်ဗွဲမဲဒိုင်ကိုကောန်စိင်ဂံ(ရ)။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၀။ ဒု-၅၁၂။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ငါ၏သားဆင်ငယ်သည် လဲလျက်အိပ်နေ ၏။ ငါ၏ချစ်သားဖြစ်သော ဤဆင်ငယ်သည် မာလာန္တယ်၏အညွန့်န့ကို လက်သည်းဖြင့်ဖြတ် ၍ ပူသောသဲပြင်၌ ပစ်ချသကဲ့သို့ ဖြစ်လေသည်တကား။ ငါ၏သားသည် လဲလျက်သေလေ ပြီတကား။” ဤစကားကိုဆို၍ ထိုရသေ့သည် ငိုကြွေးမြည်တမ်းလျက်လျှင် ထိုဆင်ငယ်၌ မိန်းမူးတွေဝေလျက်နေ၏။ (သုတေသီ) (ပဲ့မူအေဂံလိက်တုန် စကာလဝ်ဝေါဟာရ to lament မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ယာံဒွာန်’ ရ။)

- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ ဗမူးမသုန်ကွဲ လေပ်ကွတ်ဗိုတ်ပိ စိပ်ဩင်ကွတ်တဲ ပဲ့သာသနာကျိန် တိတ်ပ ခမီတဲ ပိဋကတ်ပိ ကတ်ကေတ်အယာံမာတ် မဗွဲမဲတဲမဲဒိုင်ဒိုင်တဲ “ကျိန်လေဝ် လေပ်ပိ ငုကတ်ပိကိုရ။ ပိုညးမသုန်ကွဲလေဝ် လေပ်ပိဋကတ်ပိကိုရ။ ပွပက္ကတိမတီစွတ်ဂံ စွောန်ထွေးတ ရ။ ဗွဲမစွတ်ကောံကျိန် မူတေင်မနွံရော။ ကျိန်ကိုလေဝ် ကောံပို မူတေင်မနွံရော” ရဲပွဲဂး တဲ ပွမအာသီကိုကျိန် ဟံဂံအာရ။ မစေ်စးတဲဂံဒိုင်တဲ ဂဇောင်တရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၄၅။ ပ-၆၉၅/၆၉၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ ဗေဒင်သုံးပုံတို့ကို ကမ်းတဘက်သို့ရောက်ကုန် သော ငါးရာကုန်သောပုဏ္ဏားတို့သည် သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြုကုန်၍ ပိဋကတ်သုံးပုံတို့ ကို သင်ကုန်၍ မာနမာန်ဖြင့်ယစ်ကုန်၍ “မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ပိဋကတ်သုံးပုံကို တတ်ကုန်၏။ ငါတို့သည်လည်း ပိဋကတ်သုံးပုံကို တတ်ကုန်၏။ ဤသို့ဖြစ်သည်ရှိသော် ထို မြတ်စွာဘုရားသည် ငါတို့နှင့် အဘယ်မှာထူးခြားခြင်းရှိအံ့နည်း” ဟု ဘုရားအား စားခြင်း ကို မပြုကုန်။ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်၍ သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၅၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ At that time, it is said, five hundred brahmins who had mastered the three Vedas, having embraced salvation, studied the Three Pitakas. These learnt, they became **intoxicated with pride**, thinking to themselves – “The Supreme Buddha knows just the Three Pitakas, and we know them too. So what is the difference between us?” They discontinued their waiting upon the Buddha, and went about with an equal following of their own. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-180)

- “ယွံသိုင်မပြု၊ ပဲ့ကာလကိလေသ မက္ခိန်ကိုသတ္တိဂံ ခပ်ရာဂကို ခပ်ဒေါသကို ခပ်မောဟကို ခပ်မာနမဗွဲမဲကို ခပ်ပန်သင်ပွဲ ပဲ့လိုက်ပွဲ ညေဇော်ကိုဒြဟတ်လောန်။ ဓိန်ပညာမကလိဂံ န သမာဓိညာန်ကိုလေဝ် ပွင်ကွဲညေဟံမာန်ဟောင်ရ မရတ်” ဣသိဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ဒု-၆၀၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ ဟရိတစရသေ့သည် မင်းအား ကိလေသာ၏အစွမ်း

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဥိုင်အမေရိကာန်)

ကို ပြလို၍ - “မြတ်သောမင်းကြီး၊ လောက၌ အကြင်ရာဂအစရှိသော လေးပါးကုန်သော တရားတို့၌ ပညာသည် တည်ရာကိုမရ။ ရာဂလည်းကောင်း ဒေါသလည်းကောင်း ယစ်ခြင်းလည်းကောင်း မောဟလည်းကောင်း ဤသို့လေးပါးကုန်သော ဤတရားတို့သည် အလွန်အားကြီးကုန်၏။ ပြင်းထန်ကုန်၏။” (၅၅၀။ တ-၅၁၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then Harita pointed out to him the power of sin and spoke the fourth stanza: “There are four passions in this world, great king, That in their power are over-mastering: Lust, hate, **excess** and ignorance their name; Knowledge can here no certain footing claim.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-297)

- “ယုံဒေဗြမ္မံညာန်၊ ဟိုတ်နူလောဘ ပဲ့တဏှာမလောန် မဟုံတိဗ္ဗတ်တွါ ဟိုတ်ဒန်မဇ္ဈမ္မဲဇိလောဘမလောန်ဂ် အဲမဒ်ယဲပုဗ္ဗိရာန်သကိုတ် ဟိုတ်အဲမဒးဟုတ်အာ နူဂ္ဂကျာ်အသိတာဘူ တလဂကူရုပ် ညင်အဲမဟုတ်အာနူမိတ်မတုပ်ကိုစိုတ် နူဒတဲမြမော် ဖြသတ်မွဲမနွံလောဘ ညင်အဲဒးဟုတ်အာကိုရ” ဂလာန်သင်ဝံ ဗြဟ္မဒတ္တကုမ္မာဂတေဝယံတဲ -။ (၅၅၀။ ၉-၂၃၄။ ပ-၆၆၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုဗြဟ္မဒတ်မင်းသားသည် ထိုအသိတာဘူမင်းသမီး သွားသောကာလ၌ ငိုကြွေးလျက်၊ “ငါသည် အသိတာဘူမင်းသမီးမှ ယုတ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုထိုအာရုံ၌ အလိုရှိတတ်သော အဆုံးမရှိသော တဏှာ၏အစွမ်းအားဖြင့် ထိုထိုအာရုံ၌ လိုချင်မက်မောတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် အလွန်လောဘကြီးခြင်းကြောင့်၎င်း ပုရိသမာန်ကိုလည်း ဖြစ်စေတတ်သော အလွန်လောဘဖြင့်ယစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း အကျိုးစီးပွားမှယုတ်၏။” (၅၅၀။ ဒု-၃၁၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And when she had gone, he uttered the second stanza, lamenting - “Greed that knows no stay, Lust, the senses all confusing, Steals our good away, Even as now my wife I’m losing.” And having made his moan in this stanza, he dwelt alone in the forest, ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-160)

- “ယုံမွောံ၊ ကောန်မွောံဇ္ဈမ္မဲဇိ ပဲ့ဗိုတ်ပိဂ်တဲ မတွေဟ်လက်အဲတဲ ကလော်မရပ်ဂ် ပုင်ဇူးအဲဝံဂ် ကိုကောန်မွောံစရ။ ကောန်မွောံမဏ္ဍဗျ ဝံပုင်ဇူးအဲဂ်တဲ ယဲကလော်အိုသိုဂ် ကြက်ဗူးအာအိုတ်ရ” ဗောဓိသတ်(ဣသိ)ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၇။ ၇-၃၇၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာဂ် “သင်၏သားသည်ကား ဗေဒင်အတတ်တည်းဟူသော မာန်ယစ်ခြင်းဖြင့် ယစ်သည်ဖြစ်၍” သင်ဝံမဂးလဝ်ရ။ (၅၅၀။ စတု-၃၉၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Thy son, through fancied knowledge, **drunk with pride**, Knows not the meaning of the Vedas three.” -----. “Well, I will give you the elixir of immortal life, to make the goblins depart”; and he recited this stanza: “This fragment of my leavings take with thee, Let the poor fool Mandavya eat a piece: Thy son shall be made whole, restored to thee, And so the goblins shall their prey release.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-241)

- “ယုံသိုင်မပြ၊ ပဲ့အရီမသုန်မပ္ပံရပွါရီ ဗြုတ်မပတုစရဲရုပ်တံဂ်ကို ပဲ့အရီပိုန်ဟာန်သွေဟ်သွဟ် ကိုန်ဥင်ကျိုင်ဗွာင်တံဂ်ကို ကာလမဇ္ဈမ္မဲဇိတ် ပဲ့ပိုန်ဟာန်သွေဟ်သွဟ်ဂ် သင်ဝံမရုတ်မဗစာရ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဥင်အမေရိကာန်)

ဏာညိ။ ---” (၅၅၀။ ၆-၄၉၈။ ၇-၃၉၀။ အစွောံ။) (တူမဲ့ = ယစ်မူးသည် = to be intoxicated)

- ပဲ့ကာလက် ကောန်ဗောဓိသတ်ကံ ကလိဂုံပိုန်ဒွဲမဂ်တဲ တက်ကွာဇော်မွဲတဲ တွံဗျိုင်ကေတ်မှာ ဇန်ဂမ္ဗိုင်တဲ ဂွံအံဒိုင်တဲသုင်သုရာ သွက်မစအမဲကယျုန်ကို သွက်သွာပဝေင်တံဂ်ကို သွက်သွာ လှော်တံဂ်ကို လှိုကသပ်ကိုတဲ တွံမဲတဲကီဗြဲ တွံမဲတဲကီသုရာ တွံမဲတဲကီဖျုန် ဇေဇီ ကရိုက် ကိုကေတ်ဇုဟ်မးတံဂ် ရပ်စပ်ဟံတီဗွတ်ဗွတ်တဲ လွှာဇိက်ဗွိုက်ဇေဗျော်ပွပ်ဂ် ဟဲ့သက်ကံ တဲ ဩပ်ပန်ဇော်ကိုတံဂ် ဟံဂတပ်လအ် အိုတ်အာတဲ ဒိုက်ဒိန်ကွင်ကျောန်အာရ။ ဒးသပိုင် ယာတ်ခမ္မက် ကြိုင်တရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၁။ ၃-၉၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုဘုရားလောင်း ဧါသားသည် ခရီးကိုပိတ်၍ မဏ္ဍပ်ကိုဆောက်လုပ်စေ၍ လူအပေါင်းခြံရံလျက်နေ၍ သေ သောက်အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုသူဌေးသည် ကျွမ်းထိုးခြင်း ပြေးခြင်း ကခြင်း သီခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ပြုကုန်သောသူတို့အား တထောင်တထောင်သော ဥစ္စာကိုပေးလျက် မိန်း မကြူးခြင်း သုရာကြူးခြင်း အမဲဇားကြူးခြင်း အစရှိသောအဖြစ်သို့ရောက်၍ အဘယ်အရပ် ၌ သီသနည်း၊ အဘယ်အရပ်၌ ကသနည်း၊ အဘယ်အရပ်၌ တီးမှုတ်သနည်းဟု ပွဲသဘင် ဖြင့် အလိုရှိလျက် မေ့လျော့သည်ဖြစ်၍ လှည့်လည်လတ်သော် မကြာမြင့်မီလျှင် ကဋေလေး ဆယ်သောဥစ္စာ အတွင်းအပအသုံးအဆောင် အစရှိသည်တို့ကို ဖျက်ဆီး၍ ဆင်းရဲသော အ ထီးကျန်သောသူဖြစ်၍ ပုဆိုးနွမ်းကိုဝတ်လျက် သွားရ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ His son proceeded to make a pavilion across the road, and sat down with many friends round him, to drink. He paid a thousand pieces to runners and tumblers, singers and dancers, and passed his time in drinking, gluttony, and debauchery; he wandered about, asking only for song, music, and dancing, devoted to his boon-companions, **sunk in sloth**. So in a short time he squandered all his treasure of four hundred millions, all his property, goods, and furniture, and got so poor and miserable that he had to go about clad in rags. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-294) (**sloth**: laziness; idleness. နှေးကွေးခြင်း၊ ဖင့်လေးခြင်း၊ ပျင်းရိ ခြင်း။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယံသိုင်ဇော်၊ တွအဲမတွံမဲတဲ ပဲ့ကာမဂုန်မသုန်ပြကာတဲ တသိုက်ကာယစိုတ်ဟံမွဲရောင်။ ဟိုတ်နူပွတ်လောကဓဝ်ဒစံပြကာဂ် အေင်ဒင်ဟံမာန်တဲ မဒးစံင်တူရောင်။ ---” (၅၅၀။ ၆-၃၅၅။ ၃-၃၀၀။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ဇော်မင်း၊ သင်သည် ငါးပါးကုန်သော ကာမ ဂုဏ်တို့၌ ယစ်မူးသည်ဖြစ်၍ ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်း စိတ်၏ချမ်းသာခြင်း မရှိသည်ဖြစ်၏။ လောကဓံရှစ်ပါးတည်းဟူသောမီးကြောင့် သည်းမခံနိုင်သဖြင့် စိုးရိမ်ပူပန်ရ၏။ ---” (သုတေသီ)

- “ယံကောလု၊ ဩပဲ့ဌာန်မွဲ တွသိုသိုက်အဲဂ် ကျင်စိုပ်ရ၊ ပဲ့ဒေသဌာန်ဂ် မွဲတဲမွဲမွဲဂ် ပိုညးစါပဒ တရ။ ပွဲဝံ ပသွာပွဲပိုညးစါရ အဲချပ်တဲ ပွဲသတ်တုဟ်ဟ်သတ်တံဂ် ရဲဂ်ဂွဟ်တဲ အဲပြေင်ပကောံ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

လင်ရ။ မြမောင်မပွဲအရှုစလန် ဂန္ဓာမာလာ ချောင်ဒေဝဒါတံဂုံ အဲချူဗဗိုဟ်ဇကုအဲတဲ တွသို့ သို့ကဲအဲကျင်စိုပ်တဲ ကိုဝံဗိုဒုင်ဇွဲမဲတဲ အဲချုပ်တဲ အဲဒိုက်ဗြဇွဲမဲတဲရ။” (သင်ဝံဒွေဝင်ဗြ ဂးရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၀၄။ ၈-၄၂။ အစွေဝံ။) (တွဲမဲ = မိန်းမူးသည်)

- သိုင်သောထွီသေဏဂုံ ကိုကော်နင်ဂူကျင်သမ္ဘူလာဂုံတဲ “ယံမေွံ၊ လက်လလအိဝံ အဲမဒး ဝိုတ်တဲ ဝိဝိင်ဇွဲမဲအာဂုံ ဒုဟ်အဲဂုံ အဲကလအိမေွံရ။ မေွံအေင်ဒင်ကိုအဲညိရ။ ပတွဲနူတဲ ဝံတဲ အဲဒိုက်လွှဲကိုမေွံရ။ ---” (သင်ဝံသိုင်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၂၅၄။ အစွေဝံ။) ဗတ်ဗွာ/ သောထွီသေဏမင်းသည် မိဖုရားသမ္ဘူလာကို ခေါ်စေ၍ “ရှင်မ၊ ဤမျှကြာသော ကာလတိုင်အောင် ငါသည်မေ့လျော့သဖြင့် တွေဝေယစ်မူးသွားသည်ကို ထိုငါ၏အပြစ်အတွက် ငါကန်တော့ပါ၏။ ရှင်မ၊ သည်းခံပါလော့။ ယနေ့မှစ၍ အခွင့်အာဏာကို သင့်အား ဆောင် နှင်းပါ၏။” (သုတေသီ)

- “ယံသိုင်မပြ၊ ပုဂံဟံမဲ့ကိုဟိုတ်မဲ မှ်ဗျဟ်ဒိုင်ဝေသတိကမ္မဋ္ဌာန်တဲဂုံ ဝေန်ဗျာန်ဂုံအာစိုပ်တဲဂုံ ဟံဒးပကာဂစိုတ်ပွန်ရ။ ပုဂံဟိုတ်မဲဒိုင် ဟံဗျဟ်ဝေသတိကမ္မဋ္ဌာန်တဲ ဒးချိုတ်မံင်ဂိုင်ဝါဏီ ရ။ စိုန်ဂိုင်တဲဂုံကိုလေဝ် ဒ်ဒိုင်မိုဟ်ဂမ္မိတ်ကိုရ မရှာဇ်။ နူမဇွဲမဲပန်သင် မပွဲမဇွဲမဲတဲ ကိုဇာတိ၊ မဇွဲမဲတဲကိုဂကု၊ မဇွဲမဲတဲဟိုတ်နူမဟံဝဲယဲ၊ မဇွဲမဲတဲဒဒ်ဝတ်ဗွာ၊ ဟိုတ်မ ဇွဲမဲတဲပန်သင်တဲ ဝေပမာဒ ဒဒ်မဟိုတ်မဲတဲ မဒးဒ်ရမရှာဇ်။ ဩသိုင်မဲ့ ဟိုတ်မဲတဲတဲ ဟံသွတ်ကိုချင်ကွာန်ရးနီဂိုတဲ ချင်ကွာန်ရးနီဂိုတဲ ကတ်ကတာန်ပြးဇးအာအိုတ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၅၂၀။ ၈-၂၅၉။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ မမေ့မလျော့ခြင်းသည် သေ ခြင်းကင်းသောအမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်းတည်း။ မေ့လျော့ခြင်းသည် အဖန်တလဲလဲသေ ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။ မမေ့မလျော့ကုန်သောသူတို့သည် မသေသည်မည်ကုန်၏။ အ ကြင်သူတို့သည် မေ့လျော့ကုန်၏။ ထိုမေ့လျော့သောသူတို့သည် သေသည်နှင့်တူကုန်၏။ မြတ်သောမင်းကြီး၊ အနာကင်းသောမာန်၊ အရွယ်ကောင်းသောမာန်၊ အသက်ရှည်သောမာန် ယစ်ခြင်းကြောင့် မေ့လျော့ခြင်းသည် ဖြစ်ရာ၏။ မေ့လျော့ခြင်းကြောင့် အမျိုး၊ ဥစ္စာ၊ အ သက်ကုန်ခြင်းသည် ဖြစ်ရာ၏။ ဥစ္စာအခြံအရံကုန်ခြင်းကြောင့် အပြစ်တို့သည်ဖြစ်ကုန်၏။ ဘရတအမည်တော်ရှိသောမင်းမြတ်၊ ထို့ကြောင့် မမေ့မလျော့လင့်။” (၅၅၀။ ၈တု-၇၆၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ “--- and therefore a king ought to be exceedingly careful,” and so saying, to inculcate a moral lesson, he repeated these stanzas: “Zeal is the way to Nirvana, but sloth leads to death, it is said; While vigilant souls never die, the careless are even as dead. From pride as its root cometh sloth: from sloth cometh loss and decay: Decay is the parent of sin. All sloth, O great king, put away.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-54/55)

- ဒးတမတ်တဲဒိပ်အဆေဝ်သွင်ဂုံတဲ ဣသိသိဂံဂုံ လိုင်အာဗွတ်ပိသွာ်ဟေင်ရ။ ---။ ဣသိဂံ လကိုတ်ဋုဟ်တဲ ဝုတ်ဒိုဟ်အဿမာပိုတ်ဂုံ တွဲဆုတမင်ဆုတိုန်ပေင်ဒိုင်တဲ သကိုပ်ဂြိုပ်မဂ္ဂုအာ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဂ် လူသိညာတ်တဲ့။ --- “ယုံနဲ့ပိုလူသိ၊ သိုင်အိန်ဖအောင်စကာအဲ ကိုစော်ကျွမ်းကျေခိုတ်
 တွအဲတဲ့ ကိုဖလိုင်ကျေတွဲအဲညိဂးတဲ့ စကာအဲတဲ့ အဲဟံင်စော်စးစိုတ်သိုင်အိန်တဲ့ အဲမဒးစော်ဖ
 လိုင်ကျေတွဲအဲရောင်အဲ။” (ဒေဝတ်ဗြဲဂးကိုလူသိရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၂၃။ ၈-၃၄၆/၃၄၇/၃၄၈။
 အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (နတ်သမီး၏ လက်အထိအတွေ့ကို ထိတွေ့သည်ရှိသော် လူသိသိင်္ဂီရသေ့
 သည် သုံးနှစ်တိုင်အောင် အိပ်ပျော်သွားလေ၏။) လူသိသိင်္ဂီရသေ့သည် သုံးနှစ်တိုင်မှ မိန်း
 မောတွေ့ဝေခြင်း ပြေသည်ဖြစ်၍ နီး၍ မီးတင်းကုပ်ကိုခြံရံ၍ ထက်ဝန်းကျင်မှတည်ကုန်သော
 စိမ်းညိုသောအရွက်ရှိကုန်သော သစ်ပင်တို့ကို မြင်လေ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၉၁။ ညောင်ကန်။)
 (ကျွမ်းကျေခိုတ် = မိန်းမောတွေ့ဝေစေသည်)

((((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))))

တွန်တွေ့

ဝေါဟာရ ‘တွန်တွေ့’ ဝံ ပဲ့အဘိဓာန်မန်အေဂံလိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် (v) to
 mix together as people of different sorts, to be crowded, confused, troubled ရ။ ပဲ့အဘိ
 ဓာန်မန်ဗွာ “ကျောင်းသုံးမွန်မြန်မာအဘိဓာန်” အ္စာထောန်သိုင်ဂ်တုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ရော
 ထွေးသည်’ ‘ရှုပ်ထွေးစွာ’ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ သိုဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဝိသေသနမဲ့ရ။

ဝေါဟာရ ‘တွန်တွေ့’ ဝံ ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ရ။ ဝံပဲ့မုလအာအဓိပ္ပါယ် ‘ဂွိုင်ဂွင်’ ‘ပင်ကူတ်’ ‘ပင်သွီ’
 ‘နှံရ်’ ‘ထဲန်’ ရ။ နဝေါဟာရဘာသာဗွာ ‘များပြား’ ‘ပြည့်နှက်’ ‘ရောနှော’ ‘ရောပြမ်း’ ‘ရော
 ထွေး’ ‘ရောယှက်’ မူးဝံတအံဂ် ဂပ်ဂပ်ပွောအံစတ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ ဗွဲဘာသာအေဂံလိက် to be
 many/ plenty, to be great in quantity, to be crowded, to mix together (as people
 of different sorts) မန်ရ။ ဝါကျဥပမာဂမ္တိုင်ဗွဲသွင်ဝံတအံဂ် လူတ်ရံင်ဇိပ်ဂွိုင်ဇိပ်တဲ ညးမဗ်လူတ်
 တအံညးဂမ္တိုင် အဓိပ္ပါယ်သိုဒဒ်ဝါမဂံရပ်စပ်စကာ ဝေါဟာရ ‘တွန်တွေ့’ ဏအံဂ် ကြက်ဝံတူးစိုတ်
 ရောင်။

- “ယုံတြဗမူး၊ တြဗမူးတုန်လေဝ် မတုတ်တရသတ်ဂမ္တိုင်မဂျိုင်လမုဂ်ကို နတသိုက်တြဝံတန်
 ခိုင်တဲ့ ညိုင်ရပူဂိုဏ်းညးရပ်ကျေပိုန်ဒြပ်တဲ့ နူဌာန်မတွန်တွေ့တကျေခိုတ်မိုတ်ကို ထောံလဝ်တဲ့ ပဲ့
 ဂြိပ်ဇော်မဟံမဲ့ကုဒ်ဂ် ပဲ့ဇရောင်တံဆုဝံ ညိုင်တမ္တင်ကမ္ဘာန်ကိုဝံခိုင်တဲ့ မူရ်ကသပ်မဲ့မချပ်တ
 ရော။” (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၁၉။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ “ပုဏ္ဏား၊ သင်သည် ချမ်းသာစွာ
 အသက်ရှည်သော သဘောရှိသည်ဖြစ်၏။ ထိုသင်သည် ပြည့်သောလူရှိရာအရပ်မှ ရေမရှိ
 သော တောအရပ်သို့လာ၍ သစ်ပင်ရင်း၌ တယောက်အထီးတည်း အထီးကျန်သောသူကဲ့
 သို့နေလျက် အဘယ်ကိုကြံဘိသနည်း။” (၅၅၀။ ဒု-၂၆၁။ ညောင်ကန်။) (ဌာန်မတွန်တွေ့

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

တကောံမ္ဗိဟံ = ပြည့်သောလူရှိရာအရပ်။ လူသူပြွမ်းသောအရပ်။ (a crowded place) ပဲ့မူ အေင်္ဂလိက်/ “You look as though your life must happy be; Yet to the wild woods you would homeless go, Like some poor wretch whose life was misery, And pine beneath this tree in lonely woe.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-134)

- ကာလမတ်ဒေါင်စွေဟံသတြုဂ် ညးမွဲကိုဂွံင်မင်လောန်ဂ် ညးမဒးဂွပ်ရ၊ ပဲ့ကာလမချပ်ဂွန်မ စန်စာဂ် ပဲ့ဋ္ဌာန်မလူမဟံဂွံတွန်တော့ဂ် ညးမဒးဂွပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၉၂။ ၁-၂၈၉။ အစောံ) (ဋ္ဌာန်မလူမဟံဂွံတွန်တော့ = လူသူမရုပ်ထွေးသော၊ အနောက်အယုက်မရှိသော ဆိတ်ကွယ် ရာအရပ်။)
- ဗမ္မးတုန်လေဝ် ပဲ့တရင်ဗွံက်ဂ် မ္ဗိဟံတွန်တော့လောန်အာ ဟံဂွံအခေါင်တု ပြာပ်အာတရင် သျှင်ကျာပုန်ရ၊ --။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၆။ ၃-၄၃။ အစောံ)။ (မ္ဗိဟံတွန်တော့လောန်အာ = မ္ဗိဟံဂြိုင်လောန်အာ။ ပွင်ပဲ့တိုကျိုလောန်အာ။) ပဲ့မူဗျာ/ ပုဏ္ဏားတို့သည် အရှေ့တံခါး၌ အ စောင့်အရှောက် အားကြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အခွင့်ကိုမရ၍ တောင်တံခါးသို့သာလျှင်သွား ၍။ --။ (၅၅၀။ ၃-၄၈၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ At the eastern gate the brahmins had had no chance, owing to the force of the royal guard; so they proceeded to the south, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-253)
- ပ္ဍောဝ်ကွးဂမ္ဗိုင်ဂ် သာလိဿရမ္ဗဲဂ် “ဋ္ဌာန်ဂွံ တွန်တော့တဲတဲကိုမ္ဗိဟံဂြိုင်ဟာ” ဂးတု တိတ်အာ နှုတ်တု ပဲ့သုရထဇ္ဇးပိတ်မ္ဗဲဂ် ပဲ့ဇရေင်သြင်ကြိုင်မ္ဗဲဂ် တွံဗဝိုင်ကေတ်ဣသိမကမ္ဗဲလီတု ပဒတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ၃-၅၇၄။ အစောံ)။ (တွန်တော့တဲတဲကိုမ္ဗိဟံ = ထုတ်ကိုမ္ဗိဟံ။ ဂြိုင်တဲကို မ္ဗိဟံ။)
- ဣသိနာရဒမ္ဗဲဂ် ဒ်ဒေင်ဣသိကာဋ္ဌဒေဝလဂ် ဆဇကုမ္ဗဲ ဟံတွန်တော့ကိုညး ဒွံင်ပဲ့ဂိုဟံတုအံအဇ္ဇ ရရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ၃-၅၇၄။ အစောံ) (ဟံတွန်တော့ကိုညး = ဟံထုန်ကိုညးဂမ္ဗိုင်။) ပဲ့မူဗျာ/ ကာဋ္ဌဒေဝီလရသေ့၏ညီဖြစ်သော နာရဒရသေ့သည်ကား မဇ္ဈိမဒေသ၌ အရဇ္ဇရဂိရိ မည်သော တောင်ကွန်ယက်အကြား၌ တစ်ပါးတည်းသာလျှင် တစ်ခုသောလိုဏ်၌နေ၏။ (၅၅၀။ ၈-၄၅၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ Narada, the younger brother of Kaladevala, dwelt alone in a cave-cell amid the mountainous country of Aranjara in the Central Region. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-277) (ဟံတွန်တော့ကိုညး = သူတစ်ပါးတို့နှင့် မရောယှက်ဘဲ။ = without being together with others, to be alone)
- မဂဒူသိုကိုအလိမာမင် မဒွံဗြဟာန်ကိုန် ပသ္မာဓရီသင်စတုန်တော့ကောံရင်ညှအံ၊ ပဲ့မသင်စတ ဂ် ပ္ဍိတ်နင်မြမောဝ်ပွဲသြ လှိုစရ်လှိုဝက် သိုဗိုက်သိုတုတုန်တော့တဲရ။ (ရာဇာဝံသကထာ။

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

၉၆။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ (မဂဒူးနှင့်အလိမ္မာမင်း) ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာ စကားပြောဆိုကာ စားသောက်ကြ၏။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အောင်မြင်စေကြောင်းဆုတောင်း၍ သစ္စာအဓိဋ္ဌာန်ပြုကြ၏။ ပန်းနှင့်အမွှေးအကြိုင်များဖြင့် အပြန်အလှန်ထုတ်ပေးကြ၏။ အချို့ပန်းများကို ဦးခေါင်းတွင်လည်းကောင်း၊ အချို့ကိုနားတွင်လည်းကောင်း ပန်ဆင်ကြ၏။ ဤအောင်သေအောင်သားစားသောက်ပွဲတွင် သခင်နှင့်ကျွန်များသည် **ရောနှော၍** သောက်စားကြ၏။ (ဇာမိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ နိုင်ပန်းလှ)

- “ယုံသွင်ကျွဲ၊ မွှိတ်တံဂမ္ဘိုင် ဧဝံရပ်ကေတ်ကံတူသွာလေံတွဟ်တဲ ဧဝံတွန်တွေ့ခိုင်ကျောံ
 ဩပ်ဒိုင်ကိုပိုတဲရ၊ ပိုသွောံဗူးတိတ်နူသွေ့တဲမွှိတ်တံဂ် သွိုင်သန်ရအံ” ကျွဲဂမ္ဘိုင်ဂး။ (၅၅၀။
 ၉-၁၇၇။ ပ-၅၀၀။ အစွောံ) (တွန်တွေ့ = ပေင်ကူတ်)။ ပဲ့မှုဗ္ဗာ(ညောင်ကန်)/ “ဈေးက
 မင်း၊ လေးတောင့်လက်စွဲကုန်ထသော မြတ်သောသံလျက်ကို ဆောင်ကုန်သောသူတို့သည်
 ထက်ဝန်းကျင်မှ အကျွန်ုပ်တို့ကို ဝန်းရံကုန်၏။ အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့် အကျွန်ုပ်တို့
 အား သေဘေးမှလွတ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပါအံ့နည်း။” (၅၅၀။ ဒု-၁၀၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှု
 အေင်္ဂလိက်/ “All around us see them stand, warriors armed with bow and
 quiver, All around us, sword in hand: who is there who can deliver?” (The
 Jataka : Vol. I & II: Book II: p-54)
- ကိုက်ဂ် ဤဇိဋ္ဌာန်ဒိုင်ဗဒေသတဲ ပဲ့သွေ့တဲဇွေ့မဲဂ် ညာတ်ရ၊ သစ္စာသုဆုရိဟ်ဆု နွံတွန်တွေ့
 ခိုဟ်ဒိုင်၊ ဒွေဂ်လေဝ် ကိုက်ပြဝါဂမ္ဘိုင်နွံ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၃။ ဒု-၇၃။ အစွောံ)။ (တွန်တွေ့
 = ဤဂ်ဂွင်။ ပေင်ကူတ်။)
- ဒွေဒိုင်တြေံအိန်လိတ်ဗဒ်ဂ် သိုင်ဇူးတးတဲ သိုင်ပွန်လဝ်နန်ပြာသာဒ်သို့ကွတ်ဇွေ့တဲ သိုင်တန်
 တဲပဲ့ဒိုင်သခိုရ၊ နူအရန်ခါမကျင်စိုပ်တဲဂ် ဂမိဗမ္မးဘုတ်ဘာ ရာဇဆဲးတွန်တွေ့တဲ ရဲဒိုင်တာ
 ဝတိုင်ကို။——။ (ရာဇာဝံသကထာ။ ၁၃) (တွန်တွေ့ = ဤဂ်ဂွင်။ ပေင်ကူတ်။)
- ပဲ့ဩင်ကြိုင်ဂ် သစ္စာပွဲဆုတုဟ်ဟ်သ်နွံ ကွာင်ဆုတံဂ် တယောဝ်လမောဝ်တ နကိုသတ်ပွဲ
 တုဟ်ဟ်သ်ရ၊ တွဲဆုတံဂ် မတွဲတန်ရှ်ပွဲသတ်ရောင်၊ မွဲကိုဂစေံလဒက်သွတ်နာနာသ် မွဲ
 ကိုသတ်ဇိုင်ပန် မတွန်တွေ့တဲကိုကိုက်၊ ခြဲ၊ ဗတဲ၊ ကျွဲ၊ လစေင်တံဂ်ရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၅၀၄။
 ၈-၃၉။ အစွောံ)။ (တွန်တွေ့ = ဤဂ်ဂွင်။ ပေင်ကူတ်။)
- ပဲ့ဂြိုပ်ဇွေ့မတွန်တွေ့တဲ သတ်ဇိုင်ခါသတ်ဇိုင်ပန် သတ်တုသွေင်ဂစေံဂမ္ဘိုင် မွဲကိုဗရုတိုင်ဂရ
 အဝ်ဇေဂြိုင်ကိုသ် မဗြုမတမိုင်တမုတ် ပဲ့ဇေင်တဲထဝ်တဲဩန် တဲသ်ယန်တဲသ်အဖျိုက် တဲ
 သ်ဇာင်ဇူတံဂ်တဲ ပဲ့ဂြိုပ်မဂပ်ဂဝ်လိုင်စိုတ် ဗွဲမလောန်ဝံဂ် ဂစေံဗြုမွဲကိုရုပ်မစိစောန်တံဂ် မပ
 ဒတ်ပဲ့ဂြိုပ် မွဲသတ်ဆုနာနာသ်ဝံဂ်။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၆။ ၉-၃၀၂။ အစွောံ)။ (တွန်တွေ့ =
 ဤဂ်ဂွင်။ ပေင်ကူတ်။)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

- ဝံ့ကောန်တြာဲ၊ ကောန်ဂံဝံ့သိုင်စက္ကဝံ ဝံ့ပိုင်အလုံဇမ္ဗုဒိတ်တ္တံပန် **တွန်တွေဲ**တသိုရတ်ထပုံ ပြကာရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၁၀၈။ ၁-၂၂၂။ အစွောံ) (တွန်တွေဲ = ပင်ကွတ်။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမိန်းမ၏သားသည် စကြဝတေးမင်းဖြစ်၏။ ဘုရားလောင်း(အမတ်)သည် ထိုမိန်းမ၏ **ဧည့်ခံမိ၏ပြည့်စုံခြင်း**ကိုမြင်၍ ---။ (၅၅၀။ ၁-၄၈၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Not long afterwards a son was born, and this son became an Universal Monarch. Observing her fortunes, the Bodhisatta took occasion to say to the King, (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-252)
- “ယံ့သဟာဲအဲ၊ ကောန်ဂုတ်သိုင် မွဲကိုဝိုင်သွင်ဂေါင် လပုဟ်တဲညင်ပွင်ထင်ဗွန် သာ်ဇကု ညင်ပွဲကဏ္ဍကာ သိုလျးစရဲရုပ်တံဂ်ကျိုင်ကျပ်တဲ တုပ်ညင်ဗိုအဆေဝ်သွင် **တွန်တွေဲ**တသိုဗြ သွာလေ့ဒယေံတွဟ်ဟ်သာ်ဂ် တွအဲထေဝ်လဝ်တဲ တွအဲမင်ကေတ်ပွဲဂြိုပ်လျုဇကုမွဲဂ် မူအသင် ဝဲသွံ့ရော။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၇။ ၉-၂၉၀။ အစွောံ) (တွန်တွေဲ = ပင်ကွတ်။ ပင်သ္မိ။)
- ကာလတွဲသိုဝဲအာက္ခောန်ကေင်ကာဂ် ညှင်ဂဏ်သွေဟ်တံဂ်ကို သွေဝ်ကို ပဲ့အလုံသိုဂ် မ**တွန် တွေဲ**စုတ်လဝ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ၃-၅၄၂။ အစွောံ) (တွန်တွေဲစုတ်လဝ် = ပရးစုတ် လဝ်ပင်သ္မိ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုထိုသောအရပ်၌ တံတွေးနပ်အစရှိသည်တို့ကိုကြဲ၍ အလုံးစုံသော ဤအိမ်ကို မသန့်ရှင်းအောင်ပြု၏။ (၅၅၀။ ၁-၂၉၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ --- she would **scatter** phlegm and mucus and grey hairs here and there (the whole house.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254) (တွန်တွေဲစုတ် = ပရးပရုတ်လဝ် = to scatter)
- ပဲ့ကာလဂ် ပဲ့မဂဇရးဂ် ဩဝံဗ္ဗဂ် ဩဝံအိစဩဝံညးတဲ မွဲဟ်ဂမ္ဘိုင်တွဟ်နဂစိုတ်ဒြဲ ညးလျှို ခါမြိုင်ရ။ ညးလျှိုထင်စရိုင် ထင်ကြိုဟ်ရ။ ညးလျှိုပါမ်ဒွက်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် ဒြဲဂမ္ဘိုင် နှိလ ဟုတ်လမျိုဂိုင်သန်ရ။ ကာလဂ် မဒ်**တွန်တွေဲ**တကိုကာလဩဝံဂ် ဗောဓိသတ်(သိုင်ဒြဲ)တိ တဲ ကော်နင်ကောန်ဓါတဲ ရဲဝံသွးရ။ “ယံ့ကောန်အဲဓါ၊ ပဲ့ကာလလျှဟ်ဝံလေဝ် ဝဲ**တွန်တွေဲ** တကိုသတ်ဩဝံရောင်၊ ဒြဲဂမ္ဘိုင်လေဝ် လဟုတ်လမျိုဂိုင်တဲရ။---၊ ပဲ့ကာလဩဝံညး ဟဲတဲ မူးတံတိတ်ကျင်ရကောန်။” (၅၅၀။ ၉-၁၁။ ၁-၂၅/၂၆။ အစွောံ)။ ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မဂဇ တိုင်း၌လည်း ကောက်မှည့်သောကာလ၌ ကောက်ဖြင့်မှည့်သောတော၌ သမင်တို့၏ဘေးရန် သည်ဖြစ်၏။ လူတို့သည် ကောက်ကိုစားကုန်သော သမင်တို့ကို သတ်အံ့သောငှာ ထိုထို သောအရပ်၌ တွင်းကိုတူးကုန်၏။ တံကျင်တို့ကို စိုက်ကုန်၏။ ကျောက်ယန္တရားတို့ကို လွှတ်ကုန်၏။ စဉ်းလဲသောကြော့ကွင်း အစရှိသည်တို့ကို ထောင်ကုန်၏။ များစွာသောသမင် တို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ ဘုရားလောင်း(သမင်မင်း)သည် **ကောက်၏ပြည့် စုံသောအခါ**ကိုသိ၍ နှစ်ခုသောသားတို့ကိုခေါ်၍ ဤသို့ဆို၏။ “အမောင်တို့၊ ဤအခါသည် ကား **ကောက်ပြည့်စုံသောအခါ**တည်း။ များစွာကုန်သောသမင်တို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ရောက်ကုန်၏။—။ ကောက်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောကာလ၌ သင်တို့သည် (ပြန်)လာကြကုန်လော့။” (၅၅၀။ ၁-၆၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Towards harvest-time in Magadha, when the crops **stand thick** in the fields, it is dangerous for the deer in the forests round. Anxious to kill the creatures that devour their crops, the peasants dig pitfalls, fix stakes, set stone-traps, and plant snares and other gins; so that many deer are slain. Accordingly, when the Bodhisatta marked that it was crop-time, he sent for his two sons and said to them, “My children, it is now the time when crops **stand thick** in the fields, and many deer meet their death at this season. ----- come back when the crops have been carried.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-35) (တွန်တွေဲ = ပြည့်စုံ = stand thick)

- “—။ ဟိုတန့်ပိုပုထုဇန် မှုံသန္တာန်မတွန်တွေဲကောံဝတ်ဏှာသင်ဝံရ၊ ကုညးမပွံကိုကျ် မဗ္ဗးနူအပိုင်တဏှာ၌ နမလောဝ်ဂကောံဒွါပိ ပိုမွဲးပရောင်။” (၅၅၀။ ၆-၂၄၄။ ၁-၆၉၅။ အစောံ)။ (သန္တာန်မတွန်တွေဲကောံဝတ်ဏှာ = သန္တာန်မစိုန်ညှိုကောံဝတ်ဏှာ၊ မပင်တကိုဝတ်ဏှာ။)
- ဩပုဂံမဲ့၌ ပဲ့ဝတ်အကုသို မတွန်တွေဲတကောံသရံပါပ်၌ ပုဂံတံ၌ မဒိုက်ရောင်၊ ဩပုဂံမဲ့၌ ဝတ်အရိယမက်မဲ့၌ ဝံတုတ်ပဲ့ကုတု ပုဂံ၌ ဟံဒိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၉။ ၉-၈၁။ အစောံ)။ (တွန်တွေဲတကောံသရံပါပ် = စိုန်ညှိုတကောံသရံပါပ်။ နှံတကောံသရံပါပ်။)
- (ဗောဓိသတ်ဣသိ) ပွပ်ဇျာန်အဘိညာန်တု ဝံဇျာန်အဘိညာန်ရ။ ပဲ့ဇျာန်၌ လာဘသက္ကာရ ဤင်လောန် တွန်တွေဲအာတု ထောံကောံဇျာန်၌တု အာဒိုင်ပဲ့ဒိုင်ရးဒမိဇ္ဇ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၀။ ၇-၂၀၂။ အစောံ)။ (လာဘသက္ကာရဤင်လောန် တွန်တွေဲအာ = ညးမကျင်ပပူဇ်ဤင်လောန်ဗုတ် ထုခရဲဤင်အာ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဥယျာဉ်၌နေလျက် ဇျာန်အဘိညာဉ်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုဥယျာဉ်၌လည်း များစွာသော ပူဇော်သက္ကာရသည်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ထိုလာဘပူဇော်သက္ကာရကို စက်ဆုပ်သဖြင့်စွန့်၍ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်သွား၍ နာဂဒီပကျွန်း၏အနီးဖြစ်သော ကာရဒီပကျွန်း၌ သက်၏။ (၅၅၀။ စတု-၁၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ --- he cultivated a mystic ecstasy and the supernatural Faculties. There also he received **much honour and great store of gifts**. This liked him not, and he forsook it, and passing through the air descended at the isle of Kara, which is over against the island of Naga. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIII: p-150)
- “စိင်ချေပြင်၌ ကွီတိုက်ဇရာဖလူ ထပ်ဩန်ပိုန်ဟာန် အနန္တတွန်တွေဲဒိုင် ညင်ဂွးတိသုန္ဓရီ၌ ညး၌မဒိုန်ကိုအဲဝံရော။ ဟိုတန့်ဒါန်ဒလောမ်ပန် မဝံကိုဒါန်ကုပစွေဂဗုတ်၌တု ဒါန်၌ မဒိုန်ကို အဲရောင်သံ။ ပရဲဖိုဒါန်ဝံ ဇော်ကိုအနဘသန်သံ” (သိုင်ချပ်)။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၅။ ၃-၅၂၉။ အစောံ)။ (တွန်တွေဲ = ဤင်ဂွင်။ ပင်ကုတ်။ သွီဂက်။)

နာသက်လောန် (ဇာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

- “—၊ ဟိုတ်မဒိုက်အာတဲ့ မဟုံဝံ့ပွဲကုသိုရ။ ဟိုတ်မဟုံဝံ့ပွဲကုသိုတဲ့ အကုသိုက် တွန်တွေဲ့ တရ။ ဟိုတ်နုသရံပါပ်မတွန်တွေဲ့တက်တဲ့ စုတိတဲ့ မဒးအာစိုပ်အပါရောင်။ —။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၉၂။ အစွောံ။) (သရံပါပ်မတွန်တွေဲ့တတ် = အကုသိုမတွန်တွေဲ့တတ် = အကုသို/သရံပါပ်မန်ရတ် = မကောင်းမှု/အကုသိုလ်ရောယုက်သည်-ပြည့်ယုက်သည်။)
- “ယုံကွးအဲ၊ မဟုံဝံ့ကြအံ့ဥမတ်ဥမဲဒိုင်ဂ် ညံင်ကြအံ့ဥမတ်ဂ်ကို၊ မဝံ့ပိုဟ်ကျွံဂ်နည်း မဝံ့ဟိုဗျို နင်ဗျိုဏာအကြာညးဂ်ကို၊ မဝံ့ဒိုင်ညင်သွာလှေ မဝံ့ပလှေပလောင်ဝေင်ခိုင်တဲဂ်ကို၊ မဝံ့ဒတူတှဲ ကိုစိုတ်ညး မွဲဂလားနမဝံ့တွန်တွေဲ့ ဝံ့ဟိုနင်ဟိုဏာဂ်လေဝ်ကို၊ မဝံ့ဝိဝိုင်ဂ်လေဝ်ကို ဒေတ် သာ်ဝံ့ဝံ့ဒိုင်တဲ့ န်ပတိပတ်မကလိဝံ့လာဘာသက္ကာရမင်ဗွဲ” အ္ဗာဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၇။ ၃-၈၉။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အမောင်၊ မရူးဘဲလျက် ရူးသောသူတို့၏ အမူအရာကိုကျင့် သော၊ ချောပစ်ဂုံးတိုက်တတ်သော အမျိုးမဟုတ်ဘဲလျက် ချောပစ်ဂုံးတိုက်သော အကျင့်ကို ကျင့်သော၊ ကချေသည်မဟုတ်ဘဲလျက် ကချေသည်တို့၏ အမူအရာကိုကျင့်သော၊ ဖရိုဖရဲ ပြောဆိုတတ်သော အမျိုးမဟုတ်ဘဲလျက် ဖရိုဖရဲပြောဆိုတတ်သောသူတို့၏ အမူအရာကို ကျင့်သော သတ္တဝါသည် မိုက်မဲတွေဝေကုန်သောသူတို့မှ (ဝါ) မိုက်မဲတွေဝေကုန်သောသူ တို့ဆီက လာဘ်ကိုရ၏။ ဤသည်ကား သင်အားပေးအပ်သော အဆုံးအမတည်း။” (၅၅၀။ ၃- ၅၄၁။ ညောင်ကန်။) (ဂလားနမတွန်တွေဲ့ = ဖရိုဖရဲသောစကား (ညောင်ကန်)။ ရောက်တတ်ရာရာ ပြောသောစကား (နှလုံးလှစာတည်းအဖွဲ့)။ ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/ The teacher answered, “My son, there are four qualities which procure gain for those people;” and he repeated the first stanza: -- “He that hath madness, he that slanders well, That hath an actor’s tricks, all tales doth tell, Such is the man that wins prosperity Where all are fools: let this your maxim be.” (The Jataka: Vol. I & II: Book 287)
- “ယုံလှည့်ပို၊ သိုင်စိုပ်ထပ်စါဝံ့ဂ် မတွန်တွေဲ့တတ် ပွဲဒေါင်စိုပ်ဒစိတ်စောလှိုက် ပသာ်မညွေတ်ဝံ ရော” သိုင်သွာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၄။ ၉-၂၅၃။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အမောင်ခေမာမု ဆိုး၊ ဟသာ်အပေါင်းတို့၏ အလယ်၌ဖြစ်သော နှစ်သက်ဖွယ်ရှိသော ရွှေဟသာ်မင်းကို ကျော့ကွင်းလက်စွဲသောသင်သည် အသို့လျှင် ချဉ်းကပ်သနည်း။ ဆွေမျိုးအပေါင်းတို့ဖြင့်ပြည့် သော ကြီးမြတ်သောရွှေဟသာ်မင်းကို အသို့လျှင်ဖမ်းယူသနည်း” ဟု (မင်းသည်မေး၏။) (၅၅၀။ ပဉ္စ-၅၁၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/ “Seeing the fowler highly pleased, the king of Kasi said, If Khemaka, on yonder lake geese in their thousands fed, **Amidst the throng of** kindred fowl, pray, how didst thou contrive To single out this lovely bird and capture him alive?” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-196) (**throng**: n. a large group of people in one place: crowd/ Longman Dictionary)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- တုပ်ညှင်သွပ်ကွာ၊ တာဝတိုင်သွဲ။ တိန်တိထပ်၊ ဗတီထပ်ပြ။ ဂွံထပ်ဒေန်ထပ်၊ ပြာသာဒ်ထပ်သွဲ။ ကပ်လဗမြိုက်၊ သဘိုက်တွန်တွေ့။ (လိက်မာယဒေဝါန်) (တွန်တွေ့ = ပေင်ကွတ်)
- ဂွံထပ်ဒေန်ထပ်၊ လျးသွပ်ဂိုဖျီ။ ဂွံရတ်ဒေန်ရတ်၊ လျးရတ်ဖျီဖျီ။ ဂွံဒြင်ဒေန်ဒြင်၊ လမှးခွင်ဗ္ဗိ။ ဂွံသြန်ဒေန်သြန်၊ လျးတွန်တွေ့။ ဂွံဒစိတ်သတ်၊ လယးဖှာ်ချီ။ (လိက်မာယဒေဝါန်) (လျးတွန်တွေ့ = လျးကိုလျးန့်ရံခွင်။)

(((((((((((((())))))))))))))

တမူ။ နူ။ လူ။

ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘တမူ’ ဝံ ညးထွးလပ် ဒန်ပိုဒ်ကြိယာတဲ ကိုလပ်အဓိပ္ပါယ်စါ သ် v. (1) to be pleased; (2) to be straight, to be straightforward ရ။ ဝေါဟာရ ‘နူ’ ဂ်ပွန် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be straight, straightforward, to be opposite ရ။ ‘နူ တပ်’/ ‘နူတပ်တင်’ / ‘နူသွင်’ တအ်ဂ်လေဝ် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be straight, straightforward ရ။ ဝေါဟာရ ‘လူ’ ဂ်ပွန်တုန် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be straight, to be opposite, to straighten, to direct, to be upright, to be just ရ။

ဝေါဟာရပိသ် ‘တမူ’၊ ‘နူ’၊ ‘လူ’ တအ်ဂ် မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွတ် မဒ်တ synonyms အိုတ်ရ။ သမ္ဘိလေဝဲလေဝဲမှး မှုအဓိပ္ပါယ် ‘တပ်’/‘တပ်တး’/‘သွပ်’/‘သွပ်သွင်’/‘ခပ်’ ရ။ ‘နူ’ ကောံ ‘လူ’ ဝံ မွဲဝေါဟာန်မာန် ဆနဲချူအခပ်(ဒ)ကို(လ) မတူဟ်အာညိရ။ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဖြောင့် သည်’/ ‘ဖြောင့်တန်းသည်’/ ‘ရှေးရှူသည်’/ ‘ဖြောင့်မတ်သည်’/ ‘ရိုးသားသည်’/ ‘သစ္စာစောင့်သိ သည်’ သ်ဝံမဒ်ရ။

တမူ

တမူ (၁) - တပ်။ လူ။ နူ။ ခပ်။
 ဖြောင့်သည်။ ဖြောင့်တန်းသည်။
to be straight

- ဗောဓိသတ်(ခိုင်)တုန် တွဲယးဗက် တိတ်အာနူဌာန်ဒမံင် တွဟ်နသစသတ်ချ အာစိုပ်ဆုချဂ် ပြဟ်ပြေဟ်ဟံင်လုပ် “ပွဲကာလလဆောင် လူတအ်ဒက်သွက် လူဆုဝံတဲ မအောင်ဗွန်ဗွင်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

နွံကိုပရိုက်ဥပဒြ သတ်မှဲ့ဟာ ဟွံမွဲဟာ” သတ်ဝံသိုက်ပိုင်ခြာတု မူးဆုချဟောင် ဒတ်ဒိုင်ရ။ လှတုန် တီဗောဓိသတ်ဟွံလုပ်တီတု လှသိုမဂ္ဂအံဒိုင်ပွဲသွက် နှံသတ်ချတု ဂဗိုတ်ဖျေဂတမုက် ဗောဓိသတ်ရ။ ဗောဓိသတ်တုန် “ချတအံဝံ ဒိုဂတမုက်အဲဟောင်ဒတုဇော် လွှဲဆုချဝံ လှနွံရ” ချပ်တု မဂ္ဂိုင်ဝါ ခါမှတ်မွဲ ညာတ်လှ ညံင်မဟွံညာတ်ကိုပတု “ဟာဆုချ။ မတုတေံ ညံင်ညး မဇ္ဇောဝံဖျေကို ဓာမ္မူဟောင် ဖော်တံမပွဲဖျေသတ်ချ လှဟ်ဝံ ဒိုဂတမုက်အဲဟောင် ဖော်မပွဲဖျေ သတ်ချဝံ ဝေံမဒ်သတ်ဒေတ်ဆု ဖော်ထေံကွေံတု ဖော်လေဝံထေံကွေံသတ်ဒေတ်ဆု အဲလေဝံ ထေံကွေံဖော်တု ဇရေင်ဆုသ္မာင် အဲအာဂ္ဂာဲစစ္စအာဟာရ” (ဗောဓိသတ်စိုင်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၁။ ပ-၆၇/၆၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်း(ဆတ်)သည်လည်း စောစောက လျှင် နေရာအရပ်မှထွက်၍ ယမနေသီးတို့ကို စားအံ့ဟုလာလတ်၍ ထိုယမနေပင်ရင်းသို့ အဆောတလျင် မဝင်မူ၍ “ရံခါ လင့်၌နေသောမုဆိုးသည် သစ်ပင်တို့၌ လင့်ဆောက်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ဥပဒ္ဒဝေါသည် ရှိသလော” ဟုစုံစမ်းလျက် အပ၌သာလျှင်ရပ်၏။ မု ဆိုးလည်း ဘုရားလောင်းမလာသည်၏ အဖြစ်ကိုသိ၍ လင့်၌နေ၍လျှင် ယမနေသီးတို့ကို ပစ်၍ပစ်၍ ဘုရားလောင်း၏ရှေ့၌ ကျစေ၏။ ဘုရားလောင်းဆတ်သည် “ဤယမနေသီးတို့ သည် လာ၍ရှေ့၌ ကျကုန်၏။ အထက်၌ မုဆိုးရှိသလော” ဟု အဖန်တလဲလဲ ကြည့်သည် ရှိသော် မုဆိုးကိုမြင်၍ မမြင်သကဲ့သို့ပြု၍ “အိုယမနေပင်၊ ရှေး၌သင်သည် အောက်သို့တွဲ လွဲဆွဲလျက် ဆောင်သကဲ့သို့ ဖြောင့်တန်းစွာလျှင် သစ်သီးတို့ကို ကျစေ၏။ ယခုကား သင် သည် သင်ပင်၏တရားကို စွန့်၏။ ဤသို့သင်သည် သစ်ပင်တရားကိုစွန့်သည်ရှိသော် ငါ လည်း တပါးသောသစ်ပင်ရင်းသို့ကပ်၍ ငါ၏အာဟာရကို ရှာရအံ့” ဟု(ဆို၏။) (၅၅၀။ ပ-၁၀၉/၁၁၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta (the antelope), too, came abroad early to eat the fruit of that tree; but he was not in too great a hurry to approach it. “For”, thought he to himself, “sometimes these platform-building hunters build themselves platforms in the boughs. Can it be that this can have happened here?” And he halted some way off to reconnoitre. Finding that the Bodhisatta did not approach, the hunter, still seated aloft on his platform, threw fruit down in front of the antelope. Said the latter to himself, “Here’s the fruit coming to meet me; I wonder if there is a hunter up there.” So he looked, and looked, till he caught sight of the hunter in the tree; but feigning not to have seen the man, he shouted, “My worthy tree, hitherto you have been in the habit of letting your fruit fall **straight** to the ground like pendant creeper; but today you have ceased to act like a tree. And therefore, as you have ceased to behave as becomes a tree, I too must change, and look for food beneath another tree.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-57/58)

- တွက်ဒိုအံထေံတိုန်တု “ဟာခေမီ၊ ညံင်သ္မာ” ခွဲဂးတု ခွဲကိုထေရ်တိုန်ကျိက်ဂြင်တု ဗွဲဓာမ္မူဂ် ခွဲဟွံစောအံ ဗွဲသွင်သွေဟ်ဂ် ခွဲဖျေဏာတု ခွဲဂရာင်ဂြင်တု ဗဗေင်သ္မာထေရ် တေ့က်ဒ ဇက်တ်ရ။ ဒိုတုပျိုတ်ဂြအာဂ်ဒ်တု စိုပ်ဩင်တု “အာရ” ခွဲဂးတု ခွဲဗက်ဏာကွေံထေရ်ဂ် ရ။ ထေရ်ဂ် သိုလှောင်လှေတ် သိုမတေ့က်ဒဇက်တ်ဂ်ဒ်တု အာစိုပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၇၆။ ဒု-၃၆၂/၃၆၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကူးတို့သည်သည် အမျက်ထွက်၍ “အချင်းရဟန်း၊ လာ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

လော့” ဟု မထေရ်ကို လှေသို့တင်၍ **မြောင့်ခွာ**မသွားမူ၍ လှေကို အောက်သို့ဆောင်၍ မြစ်၌ လှေကိုလှုပ်၍ ထိုရဟန်း၏သပိတ်သင်္ကန်းကို စွတ်စိုစေ၍ ပင်ပန်းစေ၍ မှောင်မိုက်သောအခါမှ လွှတ်လိုက်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The ferryman angrily, “Come then, Sir Priest,” and took him into the boat: but he steered badly and made the boat ship water, so that the Brother’s robe was wet, and it was dark before he put him on the farther bank. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-151)

- ပွဲလိက်ဝင်မန် “အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်” ပွဲမုက်လိက်(၁၈)ကို ညးချူစကာလင် “ခရာတမူ၊ ခရာတမူက်” နွံရ။ ‘ခရာတမူ’ မွဲးဂ် ‘ခရာမတပ်’ (ဗတ်ဗွာ—ခရာဖြောင့်/ဖြောင့်သောခရာ)မဒ်တဲ ‘ခရာတမူက်’ မွဲးဂ် ‘ခရာမတံက်’ (ဗတ်ဗွာ—ခရာကောက်/ကောက်သောခရာ)မဒ်ရ။

တမူ (၂) — တပ်တး။ ခုသတပ်။ လူသတင်။
မြောင့်မတ်သည့်။ မြောင့်မှန်သည့်။ တရားခေင်သည့်။
to be honest, to be upright, to be guileless,
to be straightforward

- “ဒေဝစိုတ်တမူ” — နွံစိုတ်လူတပ်တး။
- “ဟိုကိုတမူ” — ဟိုကိုဗွဲမလူတပ်တး။
- “စိုတ်တမူ”/“စိုတ်တမူဗွဲခပ်” — စိုတ်မလူတပ်တး။ စိုတ်ဗွဲခပ်။
- “ပဋိပတ်စွတ်တမူ” — ဒေဝတ်မလူစွတ်တပ်တး။

- ညးမွိုက်တပညာ မလေပ်**ဒေဝစိုတ်တမူ**တုန်၊ ဒဒ်ထင်စိုန်တုဒြပ်ဟုံတီကို “ထးဝံ့ ရှုဟ်ထင်မွဲ လက်ဟောင်မတန် ဒြပ်ပွဲတဲလို့ကိုမနွံ” **မဟိုကိုတမူ**တဲ၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၃။ ပ-၁၃။ အစွောံ။) (ဒေဝစိုတ်တမူ = ဂိုင်လင်စိုတ်မလူတပ်တး၊ နွံကိုစိုတ်မတပ်တး။/ ဟိုကိုတမူ = ဟိုကိုဗွဲမလူတပ်တး၊ ဟိုကိုအတိုင်မဒ်စွတ်ဥာံ။) ဗတ်ဗွာ/ ဖြောင့်မတ်သော ပညာရှိရွဲကုန်သည်သည် ရွှေခွက်ဖြစ်ကြောင်းကို ဥစ္စာပိုင်ရှင်က မသိသော်လည်း “ဤခွက်သည် အဖိုးတစ်သိန်းထိုက်သော ရွှေခွက်ဖြစ်ကြောင်း မိမိလက်၌ ဥစ္စာတစ်ထောင်မျှသာရှိကြောင်း” ဖြောင့်မတ်စွာ အမှန်အတိုင်းပြောပြ၏။ (သုတေသီ)
- “ယုံသေဠိ၊ ဩတြုထိုက်မွဲ မဟုံကိုခပ်ဒေါသ မဟုံဝံ့ပွတ်ကိုညး မလေပ်အင်ဒင် ပွဲပရိုက်လောကခပ်ဒစံပြကာ မစိုန်သကိုတ်ကိုခပ်ထိုက် မဟုံဝံ့ထဏေန်စွဲ မ**ဒေဝစိုတ်တမူ** မွဲးကိုဂလာန်မဟုံဝံ့ညွတ်မြဟ် ခေံမဒေတ်ဗက်ဂလာန်တပညာ တြုမွဲကိုဂုန်မဖ်သတ် မဒးဝှပ်အဲရ။ တြုသတ် အဲဒိုက်ဗြသိပ်ဂြိပ်ရအံ” ဒေဝတ်ဗြသိရိုက်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၅။ ဒု-၃၉၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုသူဌေး၊ အကြင်ကောင်းသောယောကျ်းသည် ဒေါသမရှိ သူတစ်ပါး

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

but cheap who come Where savage ogres find a home.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-16)

- (ဒေဝတပဋိပတ်ညးဗွိက်စွဲ ကောံဒေဝတပဋိပတ်ညးဗွိက်တွပညာ ပွောင်ဒေဝတပဋိပတ်ခါစွဲဝံ တီ တဲ့) ပဋိပတ်လွတ်စွဲလောင် စေံပါညင်မဗ္ဗးညိ။ ပဋိပတ်**ဗွိတ်တမ္မူ**လောင် မှတ်တွဲသီဂိုင်ဒေဝ လောင် ညင်မဗိုန်ညိမိဂူး။ (၅၅၀။ ၈-၃။ ပ-၁၃။ အစွောံ။) ဗတ်ဗျာ/ ကောက်ကျစ်သော ကုန်သည်၏အကျင့်ကို၎င်း ပညာရှိကုန်သည်၏အကျင့်ကို၎င်း သိပြီး၍ ကောက်ကျစ်သောအ ကျင့်ယုတ်ကိုလည်း လွတ်အောင်ရှောင်ကြဉ်နိုင်ပါစေ။ ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်သောအကျင့်မြတ်ကို လည်း မဖြစ်မနေရှာဖွေရယူ သိမ်းဆည်းထားနိုင်ပါစေ။ (သုတေသီ)
- “ယံသွိုင်ကုန်နာဒေဝတံ၊ ဩခမိမဂ္ဂိုက်ပင်တံကိုသီလ မဟွဲကိုကိလေသတဏှာ မပအာတ် **ဗွိတ်တမ္မူ** မန္တုတ်ကိုနိဗ္ဗာန်ဂံ ဝံလောဝတ်ခမိဂံတု စုတိအာနုဝံတု မူရတသိုက်မဲ့ မကလိဝံ ညိရော။ ဖိုကုသိုမလောဝ်ခမိဂံ သွိုင်ကုန်ဟိုကိုအဲညိ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၈-၃၉။ ၃-၄၃။ အစွောံ။) ဗတ်ဗျာ/ “နတ်တို့၏အရှင်ဖြစ်သော သိကြားမင်း၊ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံကုန် သော ကိလေသာတဏှာမရှိကုန်သော ဖြောင့်မှန်သော တရားစောင့်သောစိတ်ရှိကုန်သော နိဗ္ဗာန်ကိုလျှင် ရှေးရှုကုန်သော အကြင်ရဟန်းတို့ကို ရှိခိုးပူဇော်ရသည်ရှိသော် ဤမှစုတေ၍ အဘယ်မည်သောချမ်းသာခြင်းကို ရရှိပါအံ့နည်း။ ရဟန်းတို့ကိုရှိခိုးရခြင်း ကောင်းမှုကုသိုလ် ၏အကျိုးကို အကျွန်ုပ်အား ပြောကြားပါလော့။” (သုတေသီ)
- ပွောင်ဂှ်ဂမ္ဘိုင်မကွာ်တြဂံ ဂှ်ဥဿာမဲ့ မဒ်ဇွော်မကွာ်ဂတဂံ ဗွဲမန္တုဂံ ယဝ်ခေံသ္မာမူး ဂှ်ကွက် ဂမ္ဘိုင်ဝုန်ဒင်တံဂံ ဗွဲမန္တုဂံ ခေံအာန္တုတ်ကိုရ။ ညင်သင်ဂံကိုရ ပူဂံမဒ်ဇွော်ညးဂံ **ဗွဲတမ္မူ**ဗွဲဝင် ဂံ မဒေဝတရယဝ်သဒ်မူး အိုတ်ကိုမှာဇန်ဂမ္ဘိုင်တံဂံ **ဗွဲတမ္မူ**ဗွဲဝင်ဂံ ခေံဒေဝတပက်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၃၄။ ၃-၂၄၄/၂၄၂။ အစွောံ။) (ဗွဲတမ္မူ = ဗွဲမဒ္ဒူ) ပဲ့မူဗျာ/ မြစ်ကိုကူးကုန် သော နွားတို့တွင် ရှေ့ဆောင်နွားလားသည် **မြောင့်ဇွာ**အကယ်၍သွားအံ့၊ ရှေ့ဆောင်နွား လားသည် **မြောင့်ဇွာ**သွားသည်ရှိသော် ခပ်သိမ်းကုန်သော နွားမတို့သည် **မြောင့်ဇွာ**သွား ကုန်၏။ ဤအတူသာလျှင် လူတို့တွင် အကြင်မင်းသည် အမြတ်ဟူ၍ သမုတ်အပ်သည်ဖြစ် ၏။ ထိုမင်းသည် တရားကို အကယ်၍ကျင့်အံ့၊ မင်းမှတပါးကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် အ ဘယ်ဆိုဘွယ်ရာရှိအံ့နည်း။ မင်းသည် **တရားစောင့်သည်** အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ အလုံးစုံသော တိုင်းသည် ချမ်းသာစွာအိပ်ရ၏။ (၅၅၀။ ၃-၇၂၀။ ညောင်ကန်။) (ဒေဝတတဗွဲတမ္မူဗွဲဝင် = တရားစောင့်သည်။ ဖြောင့်မှန်စွာကျင့်သည်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ But if the bull a course direct should steer, The herd of kine **straight** follow in his rear, So should their chief **to righteous be true**, The common folk injustice will eschew, And through the realm shall holy peace ensue. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-74)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ကွတ်သွယ်တမူ = ကွတ်ညွှပ်ညွှပ်ဒုန္နု။

အဖြောင့်အမှန်ဖြစ်သောအတတ်။ ပြောင်းပြန်မဟုတ်သောအတတ်။

ဆန့်ကျင်ဘက်မဟုတ်သောအတတ်။

- “ပွဲယးဂတ ညးဓါကွးကိုအွာ ပြိုင်ကွတ်စိင်မွဲး ဒွဲညးသိုက်ဝံ့ဗိုက် ကျင်ဗိုပွဲမုက်ရေင်သိုင်ရ” က္လုဂ္ဂုဟ်ဂးတု ကိုဗဂေင်ဖံရ။ အာစာတုန်လေဝ် သာ်ဝံ့ချပ်ရ။ “ကွးအဲဝံ့ဂ်လေဝ် အဲပကတ် ကွတ်ကိုဗေဲ အိုတ်ဒိုင်တုရ။ လှဟ်ဝံ့ ကွတ်တေင် အဲမဒးချပ်ပွန်ရ” ဂးတု အာစာကေတ်စိင် မွဲတု နဗ္ဗတ်မွဲဗတံက် ကွတ်မွဲမဒးတံက် အာစာပကတ်ရ။ ပသိက်ကွတ်မဒးဂ်ရောမွဲးဂ် သြဝ် အာရဂးကိုဗေဲဂ် ဗေဲသိုက်ကွဲရ။ သိုက်ရဂးကိုဗေဲဂ် ဗေဲဒတ်ကွဲရ။ ရပ်ရဂးကိုဗေဲဂ် ဗေဲဗ လးကွဲရ။ ဗလးရမွဲးဂ် ဗေဲရပ်ရ။ ကွတ်ဒးသတ်ဝံ့ဂ် ကွးဂ်ဟံ့လေဝ်၊ ကွတ်ညွှပ်ညွှပ်ဒုန္နုဂ် ကွးဂ်လေဝ်ရ။ ———၊ ကွးကိုအာစာဂ် ကွတ်မသွယ်ဂ် ထွးတံက်ညးအိုတ်ရ။ ကွတ်သွယ် တမူဂ် သိုညးဓါဂ်ထွးတုရ။ ကွတ်ဒးဂ် ကွတ်ဂ် တိတ်ထွးပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆—၂၃။ ပ—၆၅၆။ အစွောံ။) (ကွတ်သွယ်တမူ = ကွတ်ညွှပ်ညွှပ်ဒုန္နု) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “နက်ဖြန်၌ တ ပည့်သည်၎င်း ဆရာသည်၎င်း နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် ဆင်အတတ်ကို ပြကုန် လတ္တံ့။ မင်းယင်ပြင်၌ စည်းဝေးကုန်၍ ရှုလိုကုန်သောသူတို့သည် ရှုစေကုန်သတည်း” ဟု မင်းသည် စည်လည်စေ၏။ ဆရာသည် “ငါ၏တပည့်သည် ငါ၏ဥပါယ်တမျှ၌ လိမ္မာသည် ၏အဖြစ်ကို မသိလေ” ဟု ဆင်တစီးကိုယူ၍ တညဉ်ခြင်းသာလျှင် ဘောက်ပြန်သောအ တတ်ကို သင်၏။ ထိုဘုရားလောင်းသည် ထိုဆင်ကို သွားလော့ဟုဆိုသည်ရှိသော် နောက် သို့ဆုတ်စိမ့်သောငှာ၊ နောက်သို့ဆုတ်လော့ဟု ဆိုသည်ရှိသော် သွားစိမ့်သောငှာ၊ ရပ်လော့ ဟုဆိုသည်ရှိသော် ဝပ်စိမ့်သောငှာ၊ ဝပ်လော့ဟုဆိုသည်ရှိသော် ရပ်စိမ့်သောငှာ၊ ယူလော့ဟု ဆိုသည်ရှိသော် ထားစိမ့်သောငှာ၊ ထားလော့ဟုဆိုသည်ရှိသော် ယူစိမ့်သောငှာ သင်၍၊ ——— ဆရာတပည့်နှစ်ယောက်တို့သည်လည်း အမျှအတတ်ကို ပြကုန်၏။ တဖန်ဘုရား လောင်းသည် မိမိဆင်ကို ဘောက်ပြန်သောအတတ်ကို ပြုစေ၏။ (၅၅၀။ ၃—၃၀။ ညောင် ကန်။) ပွဲမုအေင်လိက်/ And the king caused it to be proclaimed, “Tomorrow the master and the pupil will make show together of their skill in managing the elephant. Tomorrow let all that wish to see gather together in the courtyard of the palace, and see it.” “My pupil,” thought the teacher to himself, “does not know all my resources.” So he chose an elephant, and in one night he taught him to do all things awry. He taught him to back when bidden go forward, and to go on when told to back; to lie down when bidden rise, and to rise when bidden lie down; to drop when told to pick up, and to pick up when told to drop. ----- They both showed all their skill. But the Bodhisatta made his elephant reverse orders; ----- (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-154/155)

၈။

၈။ နန္ဒသတပ်။ - မြောင့်သည်။ မြောင့်တန်းသည်။
to be straight

- ပွေဝံဂှ်ဂမ္တိုင် (ဂှ်ဥဿဘ)မအာဂတဂှ် ခေံတဇ္ဇက်မွဲး ဂှ်လက်ကရ်ဂမ္တိုင် ခေံအာတဇ္ဇက်ကိုရ။ ဂှ် ဥဿဘဇ္ဇော်ဂတဂှ် ခေံအာနန္ဒသတပ်မွဲး ဂှ်လက်ကရ်ဂမ္တိုင်တအ်ဂှ် ဗက်အာနန္ဒသတပ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၄။ ၃-၂၄။ အစွေံ။) (အာနန္ဒသတပ် = မြောင့်တန်းစွာသွားသည် = to go straight)
- “ယံကောန်တြုသ္မိင်၊ ချင်(ဗာရာဏသီ)ဝံ မူးယံဝံရ။ နူချင်ဝံ ဗုတ်ကွံဓါစောယောဇနာ ချင်တက္က သိုဂးယု။ ဝံစိုပ်ချင်ဂှ်ထံပုတဲတဲ ဝံပကင်ရင်ချင်ဂှ်ရ။ ပဲဒေါဝ်တြုမအာဂှ် ဂြိုပ်မဆိုက်ဒိုင်ရ။ ထေံ ဂြိုပ်ဂှ်တဲ တြကံယောဇနာဂှ် တြနန္ဒသတပ်ဒိုင်ရ။ အာနူဂှ် ဗုတ်စံယောဇနာပုန်ဂှ် ဒးကန္တာကလော် ဗြတအ်မင်တရ။ ----။” (ပစ္စေဂဗုတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၉၆။ ၁-၂၉။ အစွေံ။) ပဲမူဗွာ/ “မင်းသား၊ သင်မင်းသားသည် ဤဗာရာဏသီပြည်၌ မင်းအဖြစ်ကို မရလတ္တံ့။ ဤဗာရာဏသီ ပြည်မှ ယူဇနာတရာရုဏ်ဆယ်ထက်၌ ဂန္ဓာရတိုင်း တက္ကသိုလ်မည်သောပြည်ရှိ၏။ ထိုတက္ကသိုလ် ပြည်သို့သွားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်ရှိသော် ဤနေ့မှ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ မင်းအဖြစ်ကို ရ လတ္တံ့။ ခရီးအကြား၌ကား ကြီးစွာသောတောအုပ်၌ ဘေးရန်သည်ရှိ၏။ ထိုတောအုပ်ကိုလျှောက် ၍ သွားသောသူအား ယူဇနာတရာခရီးသည် ရှိ၏။ အမြောင့်သွားသောသူအား ယူဇနာငါးဆယ် တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ -- ထိုယူဇနာငါးဆယ်သည် ဘီလူးစောင့်သော ကန္တာရမည်၏။ --- -။” (၅၅၀။ ၁-၄၅။ ညောင်ကန်။) (တြုနန္ဒသတပ်ဒိုင် = လမ်းခရီးသည် မြောင့်တန်းနေ ၏။) ပဲမူအေင်္ဂလိက်/ “Prince, you will never come to be king in this city. But in Gandhara, two thousand leagues away, there stands the city of Takkasila. If you can reach that city, in seven days you will become king there. But there is peril on the road thither, in journeying through a great forest. It is double the distance round the forest that it is to pass through it. Ogres have their dwelling therein, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-233)
- ကောန်သ္မိင်တတိယဂှ် ဝိပ္ပုန်၊ “ဗွဲဒိုဟ်တရင်ပလိုတ်ဂှ် တိတ်အာတဲ ဗွဲမနူဂှ်အာတဲ ညာတ်ကေသ ရာဇာဒိသိုင်မွဲရ။ သစ္စိဂှ်ညာတ်တဲ ဒွဲဂှ်ခွဲချင်တဲ သီဟပုရ ကိုယုချင်ဂှ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၄၂။ ၃-၅၇။ အစွေံ။) ပဲမူဗွာ/ သုံးယောက်မြောက်သော မင်းသားကိုခေါ်၍ “အမောင်၊ သင်သည် အနောက်တံခါးဖြင့်ထွက်၍ မြောင့်စွာသွားသည်ရှိသော် ကေသရရာဇာခြင်သေံကို မြင်လတ္တံ့။ ထို အမှတ်ဖြင့် ထိုအရပ်၌ မြို့တည်၍ နေလော့။ ထိုမြို့သည် သီဟပုရမည်သောမြို့ ဖြစ်လတ္တံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေင်္ဂလိက်/ To the third prince he said, “You leave by the west gate and go straight on till you see a maned lion; that will be a sign that you are to lay out a city there and dwell in it: and it shall be called Sihapura.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-275)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “အဲပန်ဒေးရ” (သိုင်)ချပ်တဲ့ သိုင်ပွတ်ခြဟတ် ခြေပ်ဗက်ခြဲရ။ ဗွတ်တြဲမွဲယောဇနာအာစိုပ် ထောံ ဗိုလဗးတဲ့ ဇကုမွဲဟောင်ခြေပ်ဗက်အာ ဒွဲဒွဲကူကီဗောဓိသတ်(ခြဲ)မခြေပ်အာဂှ် ညှ်ကမ္မိုင်မွဲနွံ ချောဲ ၅၂ဒိုင်ပါင်ကမ္မိုင်ဂှ် ဗောဓိသတ်(ခြဲ)ဒိုင်ခြေပ်ပါကွေရ။ သိုင်ဟုံတီ ခြေပ်အာဒွဲကမ္မိုင်ဂှ်တဲ့ သိုင်ဒ တုံဇော်အာညှ်ကမ္မိုင်ဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၃။ ၇-၂၁၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (မင်းသည်) သံလျက် ကိုယူ၍ “သမင်ဆီးဆောက်ကို ငါလိုက်အံ့” ဟု လျင်မြန်စွာပြေးလေ၏။ ထိုအခါ ထိုသမင်ကို မြင်၍ သုံးယူဇနာတိုင်တိုင် လိုက်လေ၏။ --- ထိုတော၌ သမင်မင်းသွားသော ခရီး၌ကား အတောင်ခြောက်ဆယ်ရှိသော သစ်ပင်ကြီး၏ အမြစ်ဆွေးပုပ်သော တွင်းသည်ရှိ၏။ ထိုအတောင် ခြောက်ဆယ်ရှိသောတွင်းသည် အတောင်သုံးဆယ် ပမာဏရှိသောရေဖြင့် ပြည့်၏။ မြက်သစ် ရွက်တို့ဖြင့်လည်း ဖုံးလွှမ်း၏။ ထိုသမင်ဆီးဆောက်သည် ရေနံ့နံ့သဖြင့်လျှင် တွင်းကိုသိ၍ အ တန်ငယ်ဖဲ၏။ မင်းသည်ကား မြောင့်မြောင့်လျှင် သွားသည်ရှိသော် ထိုတွင်း၌ကျ၏။ (၅၅၀။ ၈၀-၁၉၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then girding up his loins, on foot, and sword in hand, he (the king) set off at speed crying, “I will catch the stag!” He kept him in sight and chased him for three leagues. The stag plunged into the forest, in plunged the king also. Now in the stag’s way was a pit, a great hole where a tree had rotted away, sixty cubits deep, and full of water to a depth of thirty cubits, yet covered over with weeds. The stag sniffed the smell of the water, and perceiving that it was a pit, swerved aside somewhat from his course. But the king **went straight** on, and fell in. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIII: p-170)
- ဖျုန်ပွဲဖျာဂှ် (ဂွကျာ်)ကိုညးရာန်နင်တဲ့ ပွဲမုက်ရင်သိုင်ဂှ် ကိုဗပ်လပ်ဖျုန်ဂှ်တဲ့ ဝုတ်ဒိုဟ်ဂှ် ထိုင်ဗိုင် သလောံကွေဇာတဲ့ ဗွဲလတူဂှ် ပထောင်လပ်ရ။ တမာတ်ဗေဒ်မဂဇိုင် လတူအကာသဂှ် ဗေဒ်ညာတ် တဲ့ ဗေဒ်ဇော်စရ။ ဗေဒ်စဖဲလောန် ဇအအံပွိတ်တဲ့ ဇကုဗေဒ်သာအာတဲ့ ဗေဒ်ပပ်တိုန်တဲ့ ဗေဒ်အာကွေရ။ တမာတ်သမ္မိသမ္မိဟ်မွဲဂှ် ဇအအံတမာတ်သ္မာင်ဂှ် ဗေဒ်စဆိုင်ပွန်တဲ့ ဇကုဗေဒ်သိုင်တဲ့ ဗေဒ်ပပ်တိုန် ဓပ်ဂှ်ဟုံမာန်တဲ့ ပပ်အာဒွဲဒွဲတဲ့ ဒေးစုတ်ဇာဂှ်ရ။ ညးဂွံတမာတ်ဂှ်တဲ့ ညးကေတ်နင်ကိုဂွကျာ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၁၁၀။ အစွောံ။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ She (the queen) got some dog’s-flesh, and made a heap of it in the palace courtyard. Then she set a snare round it, leaving the way open straight upwards. The vultures seeing it from afar swooped down. But the wise among them noticed that a snare had been set around it; and feeling they were too heavy to rise up straight, they disgorged what they had eaten, and without being caught in the snare rose up and flew away. Others blind with folly devoured the vomit of the first, and being heavy could not get clear away but were caught in the snare. They brought one of the vultures to the queen, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-300/301) (ပပ်တိုန်ဓပ် = to fly straight upwards, to rise up straight/ ပပ်အာဒွဲဒွဲ = to fly straight forwards)

ဇူ။ ဇူသတပ်။ — (တိရစ္ဆာန်) ယဉ်ပါးသည်။ ကောင်းစွာသင်အပ်ပြီးသည်။
(of animals) to be tame, to be good, to be well-trained,
to become good or tame (after being violent)

- (စင်မဟိလာမုခရ် မိင်ဂလာန်မိတ်ကွတ်စတံဂ်တု “ဉးကျင်ပွင်ပွတ်အဲရောင်” ဂးတု ခေံဒြိုဟ် သွတ်အာတု ဂစိုတ်ကျေံဂမာစိင်ဂ်ရ။) ကိုခမိစကိုပိုန် ပွဲရင်စိင်ဂ်တု ခမိတံသိုလ္လန်ရီတပွ လှောင် ရှေ့သော်ရ်ဂ်ဉးသွံဂ် ဂလာန်မုံမေတ္တာကရုဏာ ခမိတံဟိုတု ပွမလှောင်ရှေ့သော်ဉးသွံဂ် ဂလာန်ခ မိတံဟိုဂ် စိင်ဂ် ဝံမိင်ဝံညာတ်တု “ဉးကျင်ပွင်ပွတ်အဲရ” ဂးတု စိင်ဂ် ဇူသတပ်ခိုဟ်အာရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆။ ၁-၈၅။ အစွောံ။) (“စိင်ဂ် ဇူသတပ်ခိုဟ်အာ” မွးဝံဂ် ပွဲမူဗွာ် “(ထိုဆင် သည်) သီလရှိသည်ဖြစ်၏” ဆဝံပောင်မဂးလဝ်ရ။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ Then the Bodhisatta set good men, sages and brahmins, in the stall, and bade them talk of goodness. And they, taking their seats hard by the elephant, spoke as follow, “Neither maltreat nor kill. The good should be long-suffering, loving, and merciful.” Hearing this the elephant thought they must mean this as a lesson for him, and resolved thenceforth to **become good**. And **good he became**. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-68)
- ဗောဓိသတ်(ရသိ) ဝံသတ်ဆုလျှော်လွတ်တု ပွဲပယံသွပ်တု စစိုပ်အဿမာပိုတ်ရ။ ညာတ်စိင်ဂ် သိုအပေတ်သိုင်ရောင်။ “စိင်ဝံ ဇူသတပ်ဒိုင်ရ။ မူဟိုတ်ဒ်ဟံတီရ” ချပ်တု ပြာပ်အာရောင်စိင်ဂ် ရ။ စိင်ဂ်ညာတ်ရသိတု ပါမံင်ဒိုင်မဒးရးရ။ ဗောဓိသတ်အာရင်သွန်ကမ္ဘိုင်ဂ်တု ညာတ်သိုင်တု “လွဒိုင်ရ သိုင်မပြ” ဂးတု ဒက်တို့န်တု ဒင်ပတိုန်သိုင် (နူကမ္ဘိုင်ဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၅၉။ ၁-၇၅၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ်/ ဆင်သည်လည်း ကောင်းစွာသင်အပ်သော ဆင်ဖြစ်သောကြောင့် တပါးသို့မသွားမူ၍ မင်းကိုကြည့်လျက်နေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် ညချမ်းသောအခါ၌ သစ်သီး ကြီးငယ်တို့ကို ဆောင်ခဲ့၍ လာလတ်သော် ဆင်ကိုမြင်၍ “မင်းလာသည်ဖြစ်လတ္တံ့။ ချပ်မိန်ညို ဝတ်သော ဆင်သည်သာလျှင်ထင်၏။ အကြောင်းအသို့နည်း” ဟု ဆင်၏အနီးသို့သွား၏။ ဆင် သည်လည်း ဘုရားလောင်းလာသောအဖြစ်ကိုသိ၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သောအရပ်၌ တည်၏။ ဘုရားလောင်းသည် ရေတွင်းကမ်းနားသို့သွား၍ မင်းကိုမြင်၍ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ မကြောက် လင့်” ဟုဆို၍ လှေကားကိုဖွဲ့၍ မင်းကိုတက်စေ၍ ---။ (၅၅၀။ ဒု-၄၁၈။ ညောင်ကန်။) (ဇူသတပ် = ပွင်ပွတ်လဝ်ထေက်ဒးရး = ယဉ်ပါးသည်။ ကောင်းစွာသင်အပ်သည်။) ပွဲမူအေင်္ဂ လိက်/ And the elephant, so **well-trained** was he, stood still, waiting for the king. In the evening, the Bodhisatta returned, laden with wild fruits, and espied the elephant. “I suppose,” thought he, “the king is come; but nothing is to be seen save the armed elephant. What’s to do?” And he approached the elephant, which stood and waited for him. He went to the edge of the well, and saw the king at the bottom. “Fear nothing, O king!” he called out; then he placed a ladder, and helped the king out. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-219)

- ပွဲချင်သာရ၍ တလသို့မွဲ၍ ဒေဝလင်ကွဲမွဲရ။ ကွဲ၍ ချေပြာပ်အာပွဲရင်စိင်တဲ ပွဲစးစိင်မွဲမနူတၢ်
 ခေၣ်ပွဲၣ်တဲ ခေၣ်အာစုတ်သို့ဉ်ပဿ ပွဲစးစိင်ၣ်ရ။ ခေၣ်ဒြေပ်ဝေင် ပွဲစးစိင်ၣ်ရ။ စိင်ၣ် နွံကိုသီလခန္တီ
 တဲ ပွဲဝံထေပုတ်တဲ အေင်ဒုင်ဒိုင် ဟံ့ဝံပမွဲသၢ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၈။ ဒု-၅၄။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ သာ
 ဝတ္ထိပြည်၌ တဦးသောအမျိုးသားသည် မွေးအပ်သောမျောက်သည် ဆင်တင်းကုပ်သို့သွား၍ သီ
 လရှိသော တရုသောဆင်၏ကျောက်ကုန်း၌ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်၏။ ကျောက်ကုန်း၌ စကြံ
 သွား၏။ ဆင်သည် သီလရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သည်းခံခြင်းဖြင့် အမျက်မထွက်။ (၅၅၀။
 ဒု-၄၉၅ / ၄၉၆။ ညောင်ကန်။) (ဒု။ = နွံကိုသီလခန္တီ = ယဉ်းပါးသည်။ သီလရှိသည်။ သည်း
 ခံတတ်သည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At Savatthi, ---, was a tame monkey in a certain
 family; and it ran into the elephant's stable, and perching on the back of a
virtuous elephant, voided excrement, and began to walk up and down. The
 elephant, being both virtuous and patient, did nothing. (The Jataka: Vol. I &
 II: Book III: p-262)

နူ။ — ရှေးရှုသည့်။ မျက်နှာမူ၍သွားသည်။
to be facing, to face towards, to set one's face towards

- မင်ဗွဲဂမ္ဘိုင်သ္ဍာင်တေံ ဝံအောန်ဒက်ယိုက်ကေတ်တဲ ကာလမစ် ညာတ်မင်ဗွဲၣ် မသ္ဍိုက်လိုင်ဒိုင်
 နုဇိုင်ဟေင် ထန်ကန်စန်မင်ဗွဲၣ် က္လိဗဇုတ်တဲ ညးစအာရ။ မင်ဗွဲလျှဟ်ၣ် ဒလိုက်က္လိဇိုတ်မတ်
 သိုမမုဲဒိုင်သ္ဍိုက် ဒွါန်တိုန်ဆုဗလဲ ရပ်ကွာင်မွဲ ဗလဲဖျေမနူကိုကို တဲဝးပကပ်အာတဲ မုဟ်ကွာင်ဗ
 လဲမသိဟ်ၣ် ထုဟ်တိုန်ပုန် ဒုအံဒးမတ် မတ်လိုအာ တဲမွဲရပ်လပ်မတ် တဲမွဲဝးကွာင်ဗလဲထမ္ဍေက်
 ပွဲဖျေတဲ စေံကွာင်နုဆု။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၇၁။ ပ-၂၂၂/၂၂၃။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဤလုလင်
 မှ တပါးကုန်သော လုလင်တို့သည် ထင်းစည်းတို့ကို ဖွဲ့ကုန်၍ ယူ၍သွားသည်ရှိသော် ထိုအိပ်
 ပျော်သောလုလင်ကို ခြေဖြင့်ကျောက်၍ နှိုးပြီးလျှင် သွား၏။ ပျင်းရိသောလုလင်သည် ထလတ်၍
 မျက်စိတို့ကိုသုတ်ပြီးလျှင် အိပ်ချင်ခြင်းမပြေသည်သာလျှင်ဖြစ်၍ ရေခံတက်ပင်သို့တက်ပြီးလျှင်
 သစ်ခက်တို့ကိုကိုင်၍ မိမိသို့ရှေ့ရှုငင်၍ ချိုးသည်ရှိသော် ကျိုး၍ထွက်ပေါ်သော အစွန်းဖြင့် မိမိ
 ၏မျက်စိကိုဖောက်၍ လက်တဘက်ဖြင့် မျက်စိကိုပိတ်၍ လက်တဘက်ဖြင့် စိုသောထင်းတို့ကို
 ချိုး၍ သစ်ပင်မှသက်ပြီးလျှင်၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၃၂၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ All
 the other young brahmins were on their way home with their wood tied up
 in faggots, when they came upon the sleeper. Having kicked him in the back
 till he awoke, they left him and went their way. He sprang to his feet, and
 rubbed his eyes for a time. Then, still half asleep, he began to climb the tree.
 But one branch, which he was tugging at, snapped off short; and, as it
 sprang up, the end struck him in the eye. Clapping one hand over his
 wounded eye, he gathered green boughs with the other. Then climbing
 down, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I:173)
- (ကောန်သိုင်း၊ ငြုံ၊ ကွံ၊ တွေက်) အိုတ်သတ်ပန် ဟီအာပွဲဆုၣ် စိုပ်သ္ဗာဗတံ စိုပ်ဋ္ဌာန်မနူကိုဘာ
 ကူသိ၊ ကူသိမိင်ပါင်ယွံကောန်သိုင်းတဲ ပြာပ်စေံအာပွဲဂင် နကရူဏာ ဟံင်ပွဲန်နင်သတ်ပန်ၣ်၊ --

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

—။ (၅၅၀။ ၉-၇၃။ ပ-၂၃၁။ အစွောံ။) (စိုပ်ဋ္ဌာန်မဒ္ဒကုတ်ဘာဏ္ဍသိ = စိုပ်ဋ္ဌာန်ဝေကုတ်ဘာဏ္ဍသိ၊ စိုပ်ဋ္ဌာန်တဝ်ကုတ်ဘာဏ္ဍသိ။)

- “ဟာဲမသိုက်ပို၊ ပြောဟိတ်အဲမွဲ လဟိုဂြိုင် ယံသ္တာတ်တ၊ ယံရမဟိုတိုန်မွဲး အခေါင်ညးသ္တာင်မ သောံဟိုဟံမွဲရ။ သကုတ်တေပွာပ် ပွဲပင်ပြောဟိတ်မွဲး မွဲးသွမာန်ညိဟာ” သိုင်သွာန်။ “အဲဒိုက်သွ ဒိုရအံ” လှေန်ဂး။ သိုင်ကုတ်ကေတ်လှေန်ဂ် ပွဲနန်ဇကုတဲ ကိုဒိုင်လဝ်ပွဲဇနိက်ဂ် ကိုပထောင်လဝ် မ ဇူထမောင်ဇနိက်ဂ်တဲ ကိုညးလဝ်ဒမံင်ပြောဟိတ်ဂ်ရ။ --- ပွဲကာလပြောဟိတ်ပံက်ပင်ဂ် လှေန်ဂ်ရပ်အိက်ဇွဲ တေပွာပ်ဏာပွဲနပင် စွာ်စွာ်ကာလမပံက်ပင်ဂ် တေပွာပ်ဏာအိက်ဇွဲ ဒိုဒိုက်အံတဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၁၀၇။ ပ-၂၃၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ငါတို့၏အထံ၌ တ ယောက်သော စကားများသောပုဏ္ဏားသည် ရှိ၏။ ထိုပုဏ္ဏား၏ အသံမရှိသည်ကို ပြုအံ့သောငှာ တတ်နိုင်လတ္တံ့လော” ဟု(မင်းသည်)မေး၍ “အရှင်မင်းကြီး၊ တကွမ်းစား အတိုင်းအရှည်ရှိကုန် သော ဆိတ်ချေးတို့ကို ရကုန်သည်ရှိသော် တတ်နိုင်လတ္တံ့” ဟု(ငဆွံ့သည်)ဆို၏။ မင်းသည် သူဆွံ့ကို နန်းတော်သို့ဆောင်၍ တင်းတိမ်တွင်း၌နေစေ၍ တင်းတိမ်မှ အပေါက်ဖောက်၍ ပုဏ္ဏား၏နေရာကို အပေါက်သို့ ရှေ့ရှုခင်းစေ၍၊ ---- ထိုအခါ သူဆွံ့သည် တင်းတိမ်ပေါက် ဖြင့် တလုံးတလုံးသော ဆိတ်ချေးကို တောင်း၌သွင်းသကဲ့သို့ ပုဏ္ဏား၏အာစောက်၌လျှင် ချ၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၈၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The King) said to the cripple, “I have a very talkative chaplain. Do you think you could stop his talking?” “Yes, sire, -- if I had a peashooter full of dry goat’s dung,” said the cripple. Then the King had him taken to the palace and set with a peashooter full of dry goat’s dung behind a curtain with a slit in it, **facing** the chaplain’s seat. ---- --- Hereon the cripple shot the pellets of goat’s dung one by one, like flies, through the slit in the curtain right into the chaplain’s gullet. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-250)

- ပွဲကာလဂ် ဂစေံဇေံမွဲဂ် သာ်ဝံ့ဇေံဟို “ပွဲတဲတြာ်ဝံ့ဂ် ထဝ်လှီကသာပ်နံ့၊ ထဝ်ဂ်ပွင်ကေတ်တဲ ဇကု ဇေံဂ် ဂစိုတ်ကွေံရ” သာ်ဝံ့ဇေံတြာ်ဟိုတဲ ဇွဲမဒ္ဒကုတ်ဘာဏ္ဍသိအံင် ဇေံပဝ်အာရ။ လဟိုဂစေံဇေံဂ် မင်ဗွဲဟံတီတဲ “ဂစေံမုဂ်ဝံ ဝိုင်ကုတ်သိုက်ကုအဲရောင်” ဂးတဲ ပင်တဲလှောင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၉။ ဒု-၅၇/၅၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တခုသောခေါက်ရှာငှက်သည် “ယောကျာ်း ၏လက်၌ အသပြာတထောင်ရှိ၏။ ဤယောကျာ်းကိုသတ်၍ အသပြာကို ယူကုန်လော့” ဟုမြည် လျက် ခိုးသူတို့သို့ ရှေးရှုပျံ၏။ လုလင်သည် ထိုခေါက်ရှာငှက် ပြုသောအကြောင်းကို မသိ၍ “ဤငှက်ကား မင်္ဂလာငှက်တည်း။ ယခုငါ့အား မင်္ဂလာဖြစ်လတ္တံ့” ဟုကြံ၍ “အရှင်မြည်လော့၊ အရှင်မြည်လော့” ဟုဆို၍ လက်အုပ်ချီ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၀၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And a crane flew **towards** the robbers, crying out - “Here’s a man with a thousand pieces in his hand! Kill him, and take them!” The young fellow did not know what it was doing, so he thought, “Good luck! Here’s a lucky bird! Now there is a good omen for me.” He saluted respectfully, crying, “Give voice, give voice, my lord!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-265)

- ဗမ္မသင်္ခံဂုဏ် နှံ့ပွဲကာလမွဲတူ ရံဝံ့ချပ်ရ။ “ကြက်ခြံအဲဝံ့ အိုတ်အာတု ဗွဲကြံဝံ့ လူအာရသွံ။ ကြာခြံအဲပွဲသို့ဟံ့အိုတ်ဏီဂံ အဲဒးအာချင်သုဝဏ္ဏာဘုံ နကိုကွင်တု ခြံရတ်တအံဂံ အဲပျိုက်နင်ညိ ခိုတ်ရောင်” ချပ်တု ဗမ္မသင်္ခံဂု နှံ့ဗဒ်ကွင်မွဲတု ပျိုက်ဗပင်မွဲတု “လအဲအဲမကလောင်စိုပ်ဂံ ဒါန်ဝတ်အဲ လွကိုသုတ် ပွဲဒိုင်လှိုန်ညိ” ရံဝံ့ဗမ္မသင်္ခံဗကန်လင်ကိုသမ္ဘာဇကုတု တွဲဗျိုင်ကေတ် သွဲအဲသွေးဇကုတု ဖျာန်ကေတ်ကွိုင်တု လိုန်ကေတ်ဇနပ်တု ပယာံတူကတ်ဇဝင်ဂံ နူတိတ်အာ သွေဟ်ကွင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ၃-၆၆၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသင်္ခံပုဏ္ဏားသည် တစ်နေ့သ ဌ် ကြံ၏။ အဘယ်သို့ကြံသနည်းဟူမူကား “ငါသည် အိမ်၌ ဥစ္စာကုန်သည်ရှိသော် အလူပေး ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်လတ္တံ့။ ထို့ကြောင့် ဥစ္စာမကုန်မီလျှင် သဘောံဖြင့် သုဝဏ္ဏာမိသို့သွား၍ ဥစ္စာကိုဆောင်အံ့” ဤသို့ကြံ၏။ ကြံပြီး၍ လှေကိုပြုပြင်ပြီးလျှင် ဥစ္စာဖြင့်ပြည့်စုံစေ၍ သားမ ယားကိုခေါ်ပြီးလျှင် “အကြင်မျှလောက် ငါသည်လာအံ့၊ ထိုမျှလောက် ငါ၏လူမြဝတ်ကို မပြတ် စေမူ၍ လူနှင့်ကြကုန်လော့” ဟုဆို၍ ကျန်အမှုလုပ်တို့ဖြင့် ခြံရံလျက် ထီးကိုဆောင်း၍ ဖိနပ် ကိုစီးလျက် မွန်းတည့်သောအခါ၌ ပဋိသဘောံဆိပ်သို့ ရှေးရှုသွား၏။ (၅၅၀။ တ-၆၀၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day he thought to himself, “My store of wealth once gone, I shall have nothing to give. Whiles it is still unexhausted I will take ship, and sail for the Gold Country, whence I will bring back wealth.” So he caused a ship to be built; filled it with merchandise; and said he, as he bade farewell to wife and child, “Until I come again, see that you make no stay in distributing of alms.” This said, he took up his sunshade, donned his shoes, and with his servants about him, **setting his face towards** the seaport, at midday he departed. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-10)

နူ။ ခိုတ်နူ — ချီးသားသည့်။ ဖြောင့်မတ်သည့်။ ဖြောင့်မှန်သည့်။
to be honest, to be naive, to be loyal, to be faithful

- ညးမွဲတုပွဲယသပတ်ပိုန်တို့ဝါရ၊ ညးမွဲဇကုမွဲအနာထခိုန်ဒ် (သွာဂလံဂံ)ဟံ့ဇိုမုက်၊ ညင်လတ်သွဒ ကေဝ် မဒတ်လူဒ်ဒိုင် အကြာဝတ္ထုဓါမတုဂံ၊ ခိုတ်နူဒိုင်အကြာညးဓါဝံ ပဗိုဇိုဒိုင်လှိုန်တု ပတု သမ္မိ တပွဲဋ္ဌာန်ပွေဟ်ညး လွဇိုမုက်ညိ။ ဝံဇော်သွး ညာတ်သီဖိုတု ခိုတ်ကိုနူဇေဗိုန်ညိ။ (၅၅၀။ ၉-၇၈။ ပ-၂၅၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ သူတစ်ယောက်က စည်းစိမ်အခြံအရံအကျော်အစောနှင့် ပြည့်စုံ၏။ သူတစ်ယောက်သည်မူကား တစ်ကိုယ်တည်း အထီးကျန်လျက် အဆုံးစွန်ဒုက္ခရောက် နေ၏။ သို့လင့်ကစား (ထိုဆတ္တာသည်သည်) မျက်နှာမလိုက်မူ၍ ချိန်ခွင်လျှာသည် နှစ်ခုသော ဝတ္ထုတို့၏အကြား၌ တည့်မတ်မှန်ကန်စွာ ရပ်တည်သကဲ့သို့ ထိုနှစ်ယောက်ကုန်သော သူတို့၏ အကြား၌ ဖြောင့်မှန်သောစိတ် ထားရှိသည်ကို အစဉ်စံပြုဆင်ခြင်၍ အသိတရားရှိသော သူတစ် ပါးတို့ယုံကြည်ရာအရပ်၌ တည်သောသူမည်သည်ကား မျက်နှာမလိုက်ပါလေနှင့်။ အခြံအရံကိုရ ၍၎င်း တံစိုးလာတ်လာဘကိုမြင်၍၎င်း စိတ်ကိုဖြောင့်မှန်ခိုင်မြဲစွာ ထားပါလေ။ (သုတေသီ)
- “ယွံခမိ၊ မာတုဂါမုးဂံ ညံဟံ့ဂြင်ဂုန်ညး ညံဂြိုဟ်ကိုမိတ်ရောင်။ ညံဂြိုင်စွာဲဥပျယ်ရောင်။ တု ပညာတမ္ဘာတေံ ဆီကွင်ခိုန်ကိုဖြသင်ကို နိုကိုလမျို ခိုန်ညးဇိုန်ကိုညံ့ကိုလေဝ် ဖြံမနူကုဇကု ဟံ့

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကလိဝံ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၁၉၃။ ၁-၅၄၁။ အစွောံ။) (ဖြဲမဒူကီကု = ဖြဲမုသစ္စ ကီကု) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမမည်သည်ကား ကျေးဇူးကိုမသိတတ်၊ အဆွေခင်ပွန်းကို ပြစ်မှားတတ်၏။ မာယာများ၏။ ရှေးပညာရှိတို့သည် မိမိ၏လက်ယာပုဆစ်ဒူးသွေးကို သောက်စေကုန်၍ ဇီဝိတဒါနတိုင်အောင် ပေးကုန်သော်လည်း မိန်းမ၏စိတ်ကို မရဘူးကုန်။” (၅၅၀။ ၃-၁၆၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂံလိက်/ “Brother, womankind are all ungrateful and treacherous; wise men of old were even so stupid as to give the blood from their own right knee for them to drink, and made them presents all their life long, and yet did not win their hearts.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-81)

- ပွမဝိစညးဂ်တုန် ညးမဒူလောန်မဲ့ စကျင်နူဂြိုပ် ကေတ်နင်ဗ္ဗဲဒမ်မဲ့ စိုပ်ဒေဝိတြဲစေသင်ဥာ် ဗတဲဒမ်ဂ် စွံလဝ်ပွဲသြင်ရ။ တြဲလဗင်သုရာမဲ့ ဆိဒးဗတဲဂ် ဂိုင်ကေတ်တဲ စွံလဝ်ပွဲကွဲဂ်တဲ တွာ်နဟံဥာ်ဂ် စေအာရ။ တြဲညးဗုဂ် တိုန်ကျင်ဟံဥာ်ဗ္ဗဲဒမ် ကေမစွံလဝ်ဂ်တဲ ဂှဲတဲဒိုဟ်တဲဒိုဟ်ဏာ်ရ။ တြဲလဗင်သုရာဂ် ညာတ်ညးဗုဂ်တဲ ရဝံသုးရ။ “ဟဲညးဗု၊ မူဝတ္ထုမ္မဲမဂှဲဂ်ရော။ “အဲဂှဲဗတဲဒမ်အဲ၊ ဒုတဲဏာ်အဲမစွံလဝ်ရောင်” ညးဗုဂး။ “ဟဲတြဲသမ္ဘိဒမ္မ၊ မဟံတိဟာ။ ဗတဲဒမ်မူးဝံ ပဲ့ဇရောင်သြင်ကြင် ညးစွံလဝ်ခွဲဂ် ခွဲဒြေပ်ဒ်အာရ။ မူပမဂှဲဒိုင်ဏီရော” လဗင်သုရာဂး။ တြဲဗုဂ် ဟိုတ်ခွဲဟံမဲ့ကီပတိဘာန်တဲ “ညင်လဗင်သုရာမဟိုဂ် ဒ်ကွဲရ” ဂးတဲ စူးအာရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၀။ ၃-၆၆၁။ အစွောံ။) (ပဲ့မုဗ္ဗာကို ပဲ့မုအေဂံလိက်ကို ပိုဒ်ဂလာန်သ်ဏာ် ဟံမဲ့ရ။) (ညးမဒူလောန်မဲ့ = ရိုးလွန်းသူ၊ အလွန်းသူ = a naïve person/ ဝိစ = လှည့်စားသည်။/ ဗတဲဒမ် = ဗတဲဗ္ဗဲ၊ ဗတဲပျိုင်ပျိုင်။)
- “ယံမန်၊ အဲဒိုက်မဒ်ကောန်ဖြဲသိုင်မိတ်ထိုရောင်။ အဲဒိုက်ကောန်စိုတ်ဝီယဲ တွသိုအဲမဲ့ကေရ။ အဲဒိုက်ဖြဲဒူကီတုသိုရောင်အံ။ ယဝ်ရအဲဟံဝံစိုပ်အဿမာပိုတ်မူး တွသိုအဲ သူးအေင်အဟာရ က်ဒိုင်ရအံ။ တွအဲဗလးအဲဒိုက်ဖြဲညိရအံ” သုတ်ဖြဲ(သမ္ဘုလာ ဒိုင်ဂုန်ကလော်ဇန်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၁၉။ ၈-၂၄၃။ အစွောံ။) (ဒူကီတုသို = ဗိုန်တဲသစ္စပွဲတြဲတြဲသို = သစ္စာရှိသည်။ သစ္စာစောင့်သည်။ = to be faithful, to be loyal)
- “အဲသိုင်နာ် ကသပ်မလိုအာဂ်ဒ်တဲ ရဲမဒ်အာစိုန်ပြဲမာန်သိုင်သွပ်ကို ညင်သာ်ဂ်ကိုရ ဟိုတ်မဟံဝံမင်မဲ့ဟဲဟံကုတဲ ဟဲဟံကုတဲ မဒးဟိုစကိုညးတဲ ဗွဲပရဟ်ဟောင် ဘဲပရိုက်ဂ် မဒးကျိဒ်ကုအဲရ။ ဂမီအစေလကဂ် ဂမီပြဲရ ဂမီမဒေတ်လုန်ရီရ ဂမီမမင်မဲ့ပင်စိုတ်ကာယရဂးတဲ အဲဟံချပ်စံစတ်ဗစာရဏာတဲ အဲမပွေဟ်ညးမဒ်ဂမီမဒူဗ္ဗဲတဲ အဲမဒးဟဲဟဲ မဒးဒက်မိတ် မဒးပြာပ်အာသီကီတဲ အဲမဟိုစဟဲဟဲအဲရောင်။ ဟိုတ်အဲပွေဟ်ညးတဲ ပဲ့ဂမ္ဘိတ်မသက္ကစ္စာစွဲဂ်ဒ်တဲ အဲမဒးယံတ်သွံ” ရဝံသိုင်နာ်ဂတေဝ်ယံတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၁၈။ ၈-၂၂၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “ငါနဂါးမင်းသည် ကား အကြံပျက်စီးသည်ဖြစ်၍ ဂဠုန်မင်း၏အစိုးရသောအဖြစ်သို့ ရောက်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူလျှင် မိမိ၏လျှိုဝှက်အပ်သောကိစ္စကို မစောင့်ရှောက်၍ မိမိ၏လျှိုဝှက်ချက်ကို သူတစ်ပါးအား ပြောပြမိသောကြောင့် လျင်မြန်စွာလျှင် ငါ့အား ဘေးအန္တရာယ်သည် ရောက်၏။ အစေလက

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

တက္ကတွန်းသည် ရဟန်းမြတ်ဖြစ်၏။ ဣန္ဒြေစောင့်စည်းသောရဟန်းဖြစ်၏။ ကိုယ်နှုတ်နှလုံးတို့ကို စောင့်စည်းသောရဟန်းဖြစ်၏ဟု ငါသည်ထင်မှတ်၍ မစုံစမ်းမဆင်ခြင်မူ၍ ဖြောင့်မှန်သော တရားစောင့်သောရဟန်းဖြစ်၏ဟု ယုံကြည်လျက် ပေါင်းဖော်မှီဝဲ အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့ကာ ချဉ်းကပ်ခစား၍ မိမိ၏လျှို့ဝှက်အပ်သောစကားကို ပြောပြလိုက်မိ၏။ ငါသည် သူတစ်ပါးကို ယုံကြည်မိခြင်းကြောင့် ကိုးကွယ်ရာမဲ့သော သေခြင်းသို့ရောက်သည်ဖြစ်၍ အထီးတည်းငိုရပြီတကား” ဟု နဂါးမင်းသည် ငိုကြွေးမြည်တမ်းလေ၏။ (သုတေသီ) (ဂမ္မိဒန္တုစုတ် = ဖြောင့်မတ်သောရဟန်း။ ဖြောင့်မှန်သောရဟန်း။ ကိုယ်ကျင့်သီလရှိသောရဟန်း။ = an honest and truthful ascetic)

ဇနု

ဝေါဟာရ ‘လှူ’ ဝုံဏအိန် တုပ်သွဟ်ဒ်မဲ့ကိဝေါဟာရ ‘ဒုဏ္ဍ’ မထွေးလဝ်ဗွဲလတူဝုံရ။ အဲဟံ့ညာတ် တွေ့မဲ့သော်ရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်မဲ့သွဝ်ဝုံတအိန် သြဝ်လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- နွံပွဲကာလမဲ့တူ သိုင်တိတ်ဝေင်ဥဒါန် အာစိပ်ဒြသိုက် ကောန်ဇုာ်ဂမ္တိုင် ဖေက်စမြိုင်သိုင် ခြေပ်ဒ်အာအိုတ်ရ။ လှေန်သိုကွီသွတ် ပွဲဇရေင်ဒြသိုက် သတိက်ဒိုင်ရ။ သိုင်စိပ်ဇနုကိတုံဒြသိုက် လုပ်အာသွဝ်ဒြရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၀၇။ ၈-၂၃။ အစော့။) (လှူကိတုံဒြသိုက် = ဝေင်ကိတုံဒြသိုက်)
- “ယုံသိုင်မပြု၊ ယုအဲဂ်ဒ်သိုင်ဇနု မစိုန်ပြမာန်သွဝ်စါ ပြာကတ်တအလုံသွဝ်တာဝတီရ။ ခမီဝုံဂ်ဒ်ညးမပြလောန် နုမ္မိဟ်ဒေဝတ်ဇနုမြိုင်ရောင်။ ညးမယွင်ရင်လဝ် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုရောင်။ ယုဂကူညးဂ် အဲသိုင်ဇနုကို မရတ်ကို ဖွဲပိုညးမယုတ် ညံင်အဲကိုတုအဲဂ် ယုဂကူညးဂ် ဟံဂပ်ဂပ်စပ်ယုရောင်မရတ်။ ယုံမရတ်၊ ညးခမီတအိဝုံ ညးဟဲ့ကိုကိလေသတဏှာ ညးမ္တိုင်ဇနုကိတုံဒြသိုက်ရောင်။ ---” သိုင်ဇနုဂ်။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၁။ ၃-၄၃။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ “မင်းမြတ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို၊ ရောက်ကုန်ပြီးသော အဋ္ဌဂီကမဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို၊ မြောင့်ဇနုရောက်ကုန်ပြီးသော ဝိသုဒ္ဓိနတ်တို့၏အမည်၊ အနွယ်ကို ဥပပတ္တိနတ်တို့သည် မယူကုန်။ ငါသည်လည်း ငါ၏အမည်ကို သင့်အားဆိုအံ့။ ငါသည် တာဝတိံသာနတ်တို့ကို အစိုးရသော သိကြားသည်ဖြစ်၏။” (၅၅၀။ တ-၂၁။ ညောင်ကန်။) (မ္တိုင်ဇနုကိတုံဒြသိုက် = နိဗ္ဗာန်သိုဝင်ရန် ဖြောင့်တန်းသောခရီးရှိသည်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသည်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The Sakka answered, “Great king, priests are in the place of teacher; therefore it is not right that I should utter his name: but I will tell you my own name,” so he spoke the second stanza: -- “Gods do not tell the lineage and the name Of saints devout and perfect in the way: As for myself, my title I proclaim, Sakka, the lord whom thirty gods obey.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-190)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံကောန်အဲ မစမိန်ပြမာန်ဇန်ဂမ္တိုင်၊ ဩဖြဲမဲ့ မရင်တလင်မဇိုန်ကိုဒတဲမြမောင် တြံတုသိုက် အလုံဂတာဇမ္တိုင်ဝံ့ဝံ့ သေ့ဝံသိုင်သန်သွံကောန်။ ဖြဲမ့နီတီလူပွဲတုသိုက်လေဝ်ကို သိုင်သေ့ဝံ သန်။ ဝူကျပ်သမ္တုလာဝံ့ဝံ့ မ့စိုတ်မချိန် ပွဲမရှုတ်ကောန်ရောင်။ မ့ကိုသီလဝတ်ရောင်။ မ့ ကိုသစ္စဝါဒီ မဂုံကသီကျွဲ တုအံပဏ္ဍကွပ် သွာဏ္ဍန်ရောင်သွံကောန်။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၅၁၉။ ၈-၂၅၂/၂၅၃။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “လူများကိုအစိုးရသော သားတော်မင်းမြတ်၊ လင်ယောကျာ်း၏အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ကြဉ်းပေးသော မိန်းမမည်သည်ကို ဇမ္တိုင်ကျွန်း အလုံး၌ အလွန်ရခဲ၏။ လင်ယောကျာ်း၌ ဖြောင့်မှန်ရိုးသားသောစိတ်ရှိသော မိန်းမမည်သည် လည်း အလွန်ရခဲ၏။ သမ္တုလမိဖုရားသည်ကား သားတော်မင်းမြတ်၌ နူးညံ့ပျော့ပျောင်း သောစိတ်ရှိ၏။ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံ၏။ သစ္စာစောင့်သိ၍ သိကြားမင်း၏ ပဏ္ဍကမ္မလာ ကျောက်ဖျာကို တုန်လှုပ်စေနိုင်သော မိန်းမဖြစ်၏။” (သုတေသီ)
- ပိုက်ပွာန်ကလေင်စံ တြဲမ္တောံလှိုင်၊ သိုင်တရာဗညာစွံစိုတ်စွဲ ဟိုကိုသိုင်ဝါရေဝ်ရောင် “ဟိုတ်သဟာဲအဲမကျောံကျင် သတြါဂလိုင်ဝံ့ အဲမဂုံဇူး၊ သရဲသဟာဲအဲ သိုဇကုသဟာဲအဲ လေဝ်ကို ကိုအဲသေ့ဝံဗစဖာပ် ညံင်ဖဲသ္တီညိက္ခာ” ဂးရ။ သိုင်ဝါရေဝ်ရောင် သလှေ့နီတီလူ ခိုအံမံင်ဒွဲဝံ့ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၆။) ပွဲမုဗွာ/ ဇေယျာခေါင်တွင် စခန်းချစဉ် တရဖျားက အကောက်ကြံလို၍ ဥပါယ်ဖြင့် “အဆွေတော် ဝါရီရူမင်းနှင့် အဆွေတော်၏သူ ရဲများက ကူညီ၍ ဤမျှကျွန်ုပ်အောင်မြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဆွေတော်နှင့် သူရဲကောင်း များကို ကျွန်ုပ်ပြုစုညံ့ခံကျွေးမွေးလိုပါသည်။ မဟာမိတ်ကြီးအဖြစ် ကျွန်ုပ်တို့မင်းနှစ်ပါး အောင်ပွဲခံ၍ ပျော်ရွှင်စေလိုပါသည်” ဟုဆို၏။ ဝါရီရူမင်းလည်း တရဖျားကိုယုံကြည်ပြီး ဇေတနာကောဇ်ဖြင့် ဆိုသည်ဟုမှတ်သဖြင့် ယင်းစခန်းတွင်ပင် တပ်ချ၍ စောင့်နေလေ၏။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၃၀/၃၁။ နိုင်ပန်းလှ။)
- ချင်မတ္တမဂ် ကိုသိုင်ပြာပ်ကွာင်စ၊ ချင်မတ်လမ္တီ ချိုင်လွန်ဖေန် ချင်ကြောင်တံဂ် ရဲကေတ်အ မာစ်သေနာပတိ ဒွဲမလူမ္တုသ္တုတဲ ခါန်စွဲလဝ် ကိုမင်မ္တုသ္တုသ္တုချင်ကွာန်တဲ တုညးရာဇာ ဓိရာဇ် နက်ပွာန်ဇက်ကလေင်စံရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၀၇။) (လူပွဲသစာ = သစ္စာစောင့်သိသည်။ ကျိန်ဆိုထားသောသစ္စာ၌ ဖြောင့်မှန်စွာတည်သည်။)
- ပွဲချင်မံင်မလ ခါန်စွဲလဝ် ခိုက်မလူကိုတုဂ် ကိုမင်မ္တုလဝ် မံင်ဗွတ်ခါတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ဇက်အာချင်ပသီ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၁၈။) (ခိုက်မလူကိုတု = သခင်အား သစ္စာစောင့်သိသောကျွန်)
- သိုင်ပြာဇူလောဝ်ပွဲပွန် “ဗမာဒလှယ်ဝံ့ လူလူရဟာ။ လူဒ် လူအောင်ဗဒး ကွပ်ဒိုင်ဂ်ရော ဟုံတီ။ ခေဒ်လူလူဂ် ခိုတ်သန်ရ။ လူဂ်ဒ် လူဂ်သိုစိင်ချေ လးမုန်ပွာန်ကွပ်မံင်ပွဲဂြိုပ်ဒ်တဲ ကျပ်ဂမ္တိုင်မသဲကျောံအာ အသြင်အဗင်ဟုံမ္တု ခေတ်တိဗက်ဗတိုက်ကျပ်ဂမ္တိုင် ဗွဲကြဲဟုံဝါတ်အာ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဂ် ဂလာန်အွာဇော်နဲပါန်လှ မဟိုထွေးပွတ်ပျးကိုလင် ပဲ့လိက်ပရိုင်ခိပ်ထပ် လှောင်-၁၃ (သက္ကရာတ် ၁၉၉၆)ဂ် အဲကလောင်ပွတ်ထွေးဏာဖွဲသွပ်ဝံ့ရ။

ယံ့မံကာန်သီ

လိက်အဲချူလင် သွက်မန်တအ်သွောံကွေး ပဲ့ဝေါဟာ ‘ပြဒ္ဓာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ တအ်ဂ် ရပ်တံကိုပါဠိ ‘ပညာ’ ရောင်ကို၊ ဗွာတအ်ချူ ‘ပြဿနာ’ ဂ် မန်ပိုချူကျင် ‘ပြသွာ’ ရောင်။ သွကပ်ပီ (ဆဲးစှောအ်)တဲ ပရးကိုသင်တအ်ကို ညးမချူမံင်လိက်မန်တအ်ဂမ္တိုင်ညီ။ သွက်ပံက်ဗော်ဩန်ထာဝရကောန် ဂကူမန် ပဲ့ချင်ကွင်ကံက်ဂ် ပွတ်ဖြဟတ်ညီ။ ချပ်စကိုသင်မန်တအ်ညီ။ ဩဝ်ကိုအံင်ဇူးဇော်မော်ရောင် ဆဲးညီ။— နဲပါန်လှ

ဗျတ်လျှိုင် ပလေဝိမ္မဲချိုင်
ဒံက်တာနဲပါန်လှ (၉-၁၁-၉၆)

လိက်မန် အရေဝ်မန် ဂကူမန် ယေန်သွာင်မန် သွောံတန်ကြန်အာဂ် ဂကူမန်တအ်သိုညးဖအိုတ် ဒးမင်မဲ့ထေက်ရောင်။ ပဲ့ချူလိက်မန်ဇကုပွန် အရေဝ်မန်ဇကု ဇကုရပ်စပ်ထေက်ရောင်။ နူအတိက်တေံ မန်တအ်ဂံကျင်လိက်ပတ် နူချင်အိန္ဒိယတေံတဲ ဂွေလင်ဝေါဟာသက္ကတကို သိုဝေါဟာပါဠိ ဗွဲမဂ္ဂိုင်ရ။ ကွာအိုတ်ချူကျင် ပဲ့တိုင်တုအ်တအ်ဂ် ရပ်စပ်ကျင်အတိုင်သက္ကတ အတိုင်ပါဠိရောင်။ ဗွဲကြံခေတ်မဲ့တဲ မွဲပြိုင်ကျင်တဲ ဝေါဟာတအ်ဂ်လေဝ် မွဲအဆံင်ကိုမွဲအဆံင် ပြိုင်သွာဲရောင် ပိုဝံ့လုတ်ဆိုကျင်ရောင်။

ပဲ့ချင်မတ်မလို ဩန်ထာဝရကောန်ဂကူမန်ဂ် လှဟ်ကြပ်စိုပ်စိုက်ကိုတ်ရ။ သွက်မင်မဲ့ယေန်သွာင်မန် လှေံ ဒယေံတက်တွိုင်တွိုက်ပွန် အဲပံက်လင်ဩန်ထာဝရ ပဲ့ကွာန်ကအ်ဗိန် နူ ၁၉၉၃ တေံရ။ လှဟ်ဩန်ဂ် နှိတိုန်ပန်ကိုတ်ရ။ ရဲဝံ့ပဲ့ချင်ထာင်လေန်(ချင်သေံ)လေဝ် မန်ပိုဂမ္တိုင် သွောံပံက်ဩန်ထာဝရရဲဝံ့တဲ သွေးမင်မဲ့ဂကူဇကုထေက်ကွေံရောင်။ အဲဖတိုက်ဖအောင် နစိုတ်ဆာန်ဂကူရ။

ဆေင်ဆက်ကိုအွာချူမံင်လိက်လှဟ် အဲဝံ့မှ်ဆိုကျင် ဗျတ်နွံညီညရ။ ဥပမာ) အရေဝ်မန် ‘ဇော်မော် ရောင်ဆဲး’ နွံမံင်ရ။ သွတ်လှဟ် ကွာဲကေတ်အရေဝ်ဗွာ ‘တိုးတက်’ ဂ် ချူမံင် ‘တတက်’ ဂ် ဟံဒးရး။ ဗွာ ‘ဖွံဖြိုး’ ဂ် ချူမံင် ‘ဖောအ်ဗြေပ်’ ဂ် ဟံဒးရး။ တဲပွန် ဗွာ ‘ပြဿနာ’ ဂ် ချူမံင် ‘ပြဒ္ဓညာ’ ဂ် ဗျတ်မံင်ရ။ အဲသောင်ကိုအတိုင်ဖွဲသွပ်ရ။ ဝေါဟာသက္ကတ ‘ပြဂ္ဂါ’ ဂ် ပဲ့ခေတ်ဖကံံ (ခေတ်သမိုဒးဒင်ပလိုကိုဗွာတဲ) မန်တအ်ချူကျင် ‘ပြသွာ’ ရောင်။ ဗွာတအ်ချူ ‘ပြဿနာ’ ရောင်။ ပဲ့ကျပ်အာနန္ဒာချင်ဖကံံ ဇာတ်မဟောသဓ ခန်-၁၅၂-ဂ် “မဟောသ်သောဟ်ပြသွာ” (မဟောသဓ သိုပြသွာ) ဗွာ— “မဟော်သဓာ ပြဿနာဖြေသည်”။ ပဲ့လိက်မင်မန်နွံပဲ့ဂိုဟ် (ဂူပြောက်ကြီး)ဂ် လေဝ် ချူလင် “သွာညိုပြသွာ” (သွာန်ပြသွာ)၊ ဗွာ “ပြဿနာမေးသည်”။ ပဲ့ဂိုဟ်(နဂါးရံ) ချူလင် “သေးကိလ်ပြသွာဂေး” (သိုကိုပြသွာဂ်)၊ ဗွာ “ထိုပြဿနာကို ဖြေပေးသည်”။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဝေါဟာ မန်ပိုကျင်နူသက္ကတ ‘ပြဂ္ဂါ’ ဂ် ‘ပြသွာ’ နွံကျင်ရ။ ရပ်စပ်ညီ။ ဗွာ ‘ပြဿနာ’ ရောင်။ ချူဝေါ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဟာဇကုညီ။ ဝေါဟာသက္ကတ ‘ပြဇ္ဇာ’ ၎် တုပ်တက်ပါဠိ ‘ပညာ’ ရောင်၊ wisdom, knowledge မဒ်ရ။ ပဲ့ဖကံကို ဗွာကိုချူ ‘ပြဇ္ဇာ’ ရောင်။ ကွာခေတ်ဖကံ ခေတ်ဒွါရဝတီ မန်တအ်ချူကျင် ‘ပြဇ္ဇာ’ နွံရောင်။ ရံင်ပဲ့လိက်တုအ်မန် Lopburi မွံပဲ့တိုက်လိက်ဉ်ကွင်ကံက်ရ။ နှံ ၎် ပဲ့သုပတ်မန် သွဲပြင်ကျင် ‘ပြဇ္ဇာ’/‘ပြဒ္ဒညာ’/‘ပြတ်ဒညာ’ ရောင်။ ဝေါဟာဝံ ဟံဆေင်ဆက်ကို ‘ပြဿနာ’ ဗွာ သက်ကံရ၊ အဓိပ္ပါယ် ‘ပညာ’ ပါဠိရောင်၊ wisdom ရ။ သုပတ်မန္တဘာသာ မုက်(၃၁၃)၎် ချူလဝ် “ဗိုပ်အန်ပြဇ္ဇာ၊ ဟံပဝ်အာသဲ့၊ ဒးဘဲလှ”။ ပဲ့မေဃသတ်မန်ချူလဝ် “မဗ္ဗောန်ကိုပြဇ္ဇာသကာ ကြသူး ပြတ်ဒညာဝံဟံသိုက် ခေံပလန်မှာမူး ပူဇ်သကာ၎် ကလေင်မိက်ကေတ်ဝံ” ရဝံ ‘ပြဇ္ဇာ’/‘ပြဒ္ဒညာ’ မူး၎် တုပ်တက် ‘ပညာ’ ရောင်။ အတိုင်ချူလဝ်ပဲ့သုပတ်ကို ပဲ့လိက်ပတ်တုအ်ကို အရထမ္ပံ ‘ပညာ’ ရောင်၎် ကွးမံင်ရ။ ဟိုတ်၎်ရ အွာချူလိက်မန်လှဟ် ဗျတ်မံင်တအ်၎် ပ္ဍေင်ထေံညီ။ ဟိုတ်လိက်မန် ဗျတ်တို့မံင်တု အွာတအ်ဗျတ်ကျင်ရောင်။ “ဗျတ်လှိုန် ပလေဝ်မဲ့ချိုန်” အဲသောင်ထွးကိုရောင်အံ။

ယံမံကာန်သီ

fax ဇကု တဲ့ ၉-၁၁-၉၆ ၎် ကြပ်မံင်ပဲ့ Mail Box တဲ့ တဲ့ဏအ်မှဝံဆိုရောင်။ ဟိုတ် ၎်ရ လှဟ်အဲထပ်ချူစုတ်(၂) အတိုင်ဗကန်လဝ်ရ။ ပရူအဲဟိုလဝ်ဂလာန် ပဲ့သွင်ဉ် Tokyo ကို ပရူ ဝေါဟာ ‘ပူးဒိုတ်’ ဗွာ ‘ဗျာဒိတ်’ ကို ထပ်ပြင်ကိုရောင်။ လလောင်တြးသိုဉ်မန် ဗတ်အင်္ဂလိက်၎် မွိုတ်ကွဲပွိုတ်ဗတ်သေံ,မန်,ဗွာဒိုတ်ရောင်။ အဲပွိုတ်မံင်လိက် ‘စေတီမြ’ ဘာသာမန်-ဗွာ ဟံလအ်ညီ တက်ပဲ့ဉ်ဒဂင်ရောင်။ ယူဉ်(ဒဂင်)၎် (လှိုင်)ဟံသေင်၊ ပရူဝံ မဒးသောင်ရောင်။ ကျပ်(ဒိုင်) ကျပ် (လှိုင်)ဟံသေင်၊ “တြိုကုမ္မာ နာမဗျင်၊ ဒဂင်ဟံသာ”။

ဒံက်တာနဲပါန်လှ

အွာဇော်နဲပါန်လှ သောင်ကလးသိုပွိုတ်ထွးလဝ်ကို ဒွဲသာကေဂမ္ဗိုင်နူလိက်မန်တြိုက် တင်ဂုန်ကိုအွာ ဇော်ဗွဲမလောန်ရ။ သွက်ပိုဉ်ဉ်မကတ်လူတ်ဒိုင် ဝေါဟာဘာသာမန်တအ်၎် ဒ်အထံက်ပင်ကွေံကွေံရ။

လိက်မန်တြိုဆဲးဝံဗိုလူတ်လဝ်၎် ဉ်းတမ္မာချူတ် ‘ပြဇ္ဇာ’ မွံဒတိတ်ရမ်သောင် ‘ပြတ်ညာ’ ရ။ ပဲ့ လိက်မန်တြို မညန်ကြပ်ကျင်ကိုခေတ်ပိုလှဟ်၎် အွာကဝိလူိုတအ်ချူတ် ‘ပြဒ္ဒညာ’ မွံဒတိတ်ရမ် သောင် ‘ပြတ်ဒညာ’ ရ။ ‘ပြဇ္ဇာ’ ကောံ ‘ပြဒ္ဒညာ’ ဝံ ဒ်မဲ့ဝေါဟာ မွဲအဓိပ္ပါယ်ရ။ ဆဗိုချူမအေဝ် တွေင်အာဉ်းသွဲအ်ညီရ။ ပဲ့လိက်အဘိဓါန်မန်ဗွာ “ကျောင်းသုံးမွန်မြန်မာအဘိဓါန်” အွာထောန်သိန် (နဲထဝ်သောန်)မချူခွံလဝ်၎် ဝေါဟာရ ‘ပြဇ္ဇာ’ ဝံ ဉ်းကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ပညာ’ ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန် အေင်္ဂလိက်အွာဟာလီဒေ၎် ဝေါဟာရ ‘ပြဇ္ဇာ’ ဝံ၎် ဉ်းပံက်ထွးလဝ်အဓိပ္ပါယ် judgement, intelligence, understanding, wisdom, knowledge ရ။ နဲပံင်မအေဝ်(ဒ)ဓါ ထပ် ‘ပြဒ္ဒညာ’ ဝံ၎် ပဲ့အဘိဓါန်မန်ဗွာအွာထောန်သိန်ကို ပဲ့အဘိဓါန်မန်အေင်္ဂလိက်အွာဟာလီဒေ၎်ကို ထွးလဝ်ဟံမဲ့ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဒညာ’ ဝှံ ဝှံအဓိပ္ပါယ် ‘ကွတ်’/‘ပညာ’ ရ။ “အာချင်တက္ကသို ကတ်ပြဋ္ဌာ လေပ်ပြဋ္ဌာတဲ ကလေင်စကျင်” ရသ်ဝှံ ပွဲသုပတ်ဓမ္မသာတ်ဂှ် စကာလဝ်နွံရ။ ဒွဲရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’ နူသုပတ်ဓမ္မသာတ်ဂှ် အဲပွတ်ထွေးဗွဲသွပ်ဝှံရ။ ဇုန်လိက်မန်တြေမဇိပ်ဂှ်တဲဂှ် ညး တွက္ကော်မန်တိုတအ် တွက်နဝှံတိမာန် သိုမဲပိုဒ်လိက်ဂှ် အဲပွတ်ထွေးဏာရ။

- ညးပန်အာကတ်ပြဋ္ဌာ လေပ်ပြဋ္ဌာတဲ ကျင်ဇုင်တဲဒြသိုမဲတဲ ဒိုဇုင်ဇုင်၊ ညးမဲလေပ်ဟောရာ မညာတ်ကောန်သိုင်မချိုတ်အာ ဟပ်ကျင်ဂိုင်နင်ကျင်ချန်တဲဒြဂှ် ဟောရာဂးကိုညးပိဂှ်ရ။ ဟပ် ကျင်ဂိုင်နင်ချန်ပွဲဒြဂှ်ရ။ ညးမဲတင်တူပန်ဒးဟပ်ကျင်ဒတိုဇုင်ရ။ ဝှံဇုသုတ်ဗြဂှ်တဲ ညးမဲပျောပ် လဗျို၊ ညးမဲမန်ဂဉန်တိ၊ ညးပန်ဟိုပသိုင်ရ။ သိုင်ဇုန်ကိုညးပန်ဂှ်ရ။ သိုညးပန်ဒ်တသိုင်တဲ အာစိုပ်သွောင်ရ။ ပသပ်သွောင်မယျဲရော အဲသွာန်နာပိုတဲညိအ်။ ညးမမန်ဂဉန်တိဂှ် ရအစာ သပ်ရ။ ညးမပျောပ်လဗျို ဗိုမိကိုမရ၊ ညးမစပ်တိသိုင်ဂှ် လာဗွဲကိုရ၊ ညးမပန်ဒးဂှ် ညးမစွေဟ် ပှာန်သတြ၊ မတန်ဒ်ရ၊ ညးမပန်ဒးဂှ် မဒ်တုသမ္မာရ။

*ပြဋ္ဌာ = ကွတ်။ *ဒြသို = ယုတဲဒြမဲဂကူ (ဗွာ/ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ/ပညောင်ပင်)။ *ဟောရာ = ကွတ်ဗေဒင်/အွာဗေဒင် မရင်သွန်သိုင်နက်သတ်တဲ မဟိုတဲစ။ *ဟပ်ကျင် = ယုဂစေမဲဂကူ (ဗွာ/လင်းယုန်)။ *တသိုင် = ပွင်။ *လာဗွဲ = လာပ်ဗဇ။

ပွဲလိက်အုပ်မုံယု “သိုင်ကွေးဘာကောပ်ပြကိုဟ်လောကနီတိ” (ဂကောပ်စုံစံင်) အွာကဝိနာဲမန်စိုပ်ထပ် (ရးဗြာ)မချူခွံလဝ်ဂှ် ဒွဲရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ပြဒ္ဒညာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ကွတ်ပညာ’ ဝှ် အဲ ပွတ်ထွေးကိုဗွဲသွပ်ဝှံရ။

- “ရိုဟ်တဲညိညိ၊ ဒမိုလို့ပရာ။ လို့ဟုံသွဲ၊ စိုပ်ဒတဲကျာ။ နွံကိုလို့သွတ်၊ ဝှံကွတ်ပညာ။ ပညာနွံသွတ်၊ ဝှံနွံပြဒ္ဒညာ။ ယံဝှံသိုဒြပ်၊ ဝှံဒြပ်ဗွဲသွာ။” (မုက်လိက်—၃၂)
- “လှဟ်ဝှံယာဲ၊ ကိုဒ်ဗွဲဘာ။ မတိတ်အာဟေင်၊ ဇရေင်အာစာ။ ကိုကောန်အာကတ်၊ ဗွာန်ပြဒ္ဒညာ။ ကောန်ထပ်အမြိုတ်၊ လုပ်စိုတ်ညိဟာ။ ယွံဒကောင်ပိုန်၊ ဒတိုန်ပညာ။ ပုံမဲအဲဟို၊ အာဂိုတမ္မာ။ မင်ဗွဲမဲသွတ်၊ ဟုံမဲပြဒ္ဒညာ။ ဂးယုရော၊ ဃောသကုမ္မာ။ နူမသွတ်သွံ၊ ဟုံဝှံမံင်ဘာ။” (မုက်လိက်—၇၈)
- “အာစာဝေတ်ဟေင်၊ ဟုံမာန်သေင်ဟာ။ အာစာအိုတ်စိုတ်၊ စရိုတ်ဇးအာ။ ညဲဟုံကေတ်သွတ်၊ ကွတ်ပြဒ္ဒညာ။ ဟုံကတ်ဗတောန်၊ ဇလိုလောန်အာ။” (မုက်—၈၆)

ဝေါဟာရမန် ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဒညာ’ ဝှံ မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကွတ်ပညာ’ ရောင်ဂှ် ကွေးတူးပြာကတ်တဲတဲရ။

နာဲသက်လောန် (ဗွာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ညှင်ပိုဆက်စီစတ်အာ ဝေါဟာရမန်တြေ ‘ပြသွာ’ ဝှံညိရ။ ဝေါဟာရမန် ‘ပြသွာ’ ကိုဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ပြဿနာ’ အဓိပ္ပါယ်တုပ်ညးသ္လ္လအ်ရောင်မွဲးတဂ် တုပ်ဒ္ဒဲလ် တုပ်သတ်လ်ရော? ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ပြဿနာ’ ဝှံဂ် မူအဓိပ္ပါယ်ဗျေင်ရော? အဓိပ္ပါယ်ဗျေင်တြးတိတ်ဒိုင် မူစိသတ်ရော? ထေက်ကိုဗ္ဗာသ္လ္လိုင်ကွာ ရောင်။ ပွဲလိက်အဘိဓါန်ဗ္ဗာ “မြန်မာအဘိဓါန်အကျဉ်းချုပ်” ဂ် ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဂ် ပံက်ထွဲး လဝ်အဓိပ္ပါယ်(၃)သတ် အတိုင်ဗွဲသွပ်ဝှံရ။

ပြဿနာ - ၁။ ဖြေရှင်းရန်အကြောင်းဆိုက်သော အချင်းအရာ။ “ကမ္ဘာမြေကြီး လုံးသည်ပြား သည်ဟူသော ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍”။ ၂။ ပခါနကိစ္စ။ “လူအမျိုးမျိုး၏ အသက်မွေးနေထိုင်မှု ပြဿနာအရပ်ရပ်ကို”။ ၃။ မေးခွန်း။ “ထိုပြဿနာအတွက် အဖြေရရန်မှာ”။
ပြဿနာတက် - ကိစ္စတာဝန်ပေါ်ပေါက်သည်။ အရေးကိစ္စကြီးကျယ်လာသည်။
ပြဿနာရှင်း - ပြေလည်အောင်ဆောင်ရွက်သည်။

ဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ပြဿနာ’ ပွာဝ်အဓိပ္ပါယ်ဗျေင်(၃)သတ်ဂ် လွင်အဓိပ္ပါယ်(၁) မတွံဂး “ဖြေရှင်းရန်အ ကြောင်းဆိုက်သော အချင်းအရာ” မွဲးဝှံဂ်ဟေင် ဒ်အဓိပ္ပါယ်မစကာဂ်ိုင်အိုတ်ခေတ်တူဏအ် ဒ်အဓိ ပ္ပါယ်မပြာကတ်ဂ်ိုင်အိုတ်ရ။ ပွာဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ပြဿနာ’ (၃)သတ်ဂ် လွင်အဓိပ္ပါယ်(၁)ဝှံဂ် ပွဲလိက် အဘိဓါန်ဗ္ဗာအေဂ်လိက် “မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓါန်” (Myanmar-English Dictionary)ဂ် ပံက်ထွဲး လဝ်အဓိပ္ပါယ်သတ်ဏအ်ရ။

ပြဿနာ - (n) problem; difficulty
ပြဿနာတက် - (v) get into trouble

တင်သဗ္ဗီ။ ‘ပြဿနာ’ လွင်အဓိပ္ပါယ်(၂)မွဲး-(ပခါနကိစ္စ)-ဂ်ကို၊ ‘ပြဿနာ’ လွင်အဓိပ္ပါယ်(၃)မွဲး- (မေးခွန်း)-ဂ်ကို ပွဲဘာသာဗ္ဗာခေတ်လျှတ် ဟိုတ်ဒ္ဒဲစကာဗျေင်အေဂ်ဂ်ရ အ္ဗာဗ္ဗာတအ်ခွန်ထေဝံကွေံ ဟုံစုတ်ပွဲအဘိဓါန်ဗ္ဗာအေဂ်လိက် (Myanmar-English Dictionary) ဂ်ရ။ ‘ပြဿနာ’ လွင်အ ဓိပ္ပါယ်(၁)မွဲး-(ဖြေရှင်းရန်အကြောင်းဆိုက်သောအချင်းအရာ)-ဂ်ဟေင် ဗွဲဘာသာအေဂ်လိက် ဝှံအ ဓိပ္ပါယ် problem; difficulty ရ။

အတိုင်အ္ဗာဇော်နဲပါန်လှ ပွဲတိထွဲးလဝ်နူလိက်မန်တြေ ၁။ “မဟောသ်သောဟ်ပြသွာ” (မဟောသစ သ်ပြသွာ) ဗ္ဗာ-(မဟော်သစာပြဿနာဖြေသည်)-ဂ်ကို၊ ၂။ “သွာညိပြသွာ” (သွာန်ပြသွာ) ဗ္ဗာ-(ပြ သုနာမေးသည်)-ဂ်ကို၊ ၃။ “သေးကိလ်ပြသွာဂေး” (သ်ကိုပြသွာဂ်) ဗ္ဗာ-(ထိုပြဿနာကို ဖြေ ပေးသည်)-ဂ်ကို၊ ချိုတ်တိပျိုတ်တိ လူတ်စီစတ်ရံင်သိုပိဒ္ဒဲဝှံတဲ ဝှံညာတ်ကွဲးတူးကွင်သတ်ဏအ်ရ။

- ဝေါဟာရမန်တြေ ‘ပြသွာ’ ဝှံဂ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုဝေါဟာရဗ္ဗာ ‘ပြဿနာ’ လွင်အ ဓိပ္ပါယ်မရနက်ကို(၃)မွဲး-(မေးခွန်း)-အတိုင်ပွဲ(မြန်မာအဘိဓါန်အကျဉ်းချုပ်)ဂ်ရ။ ဗတ်အေဂ်

လိက်-(question)ရောင်-(problem; difficulty)-ဟုံသေင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဝှံ့ဂှ် ဟိုဗွဲအရေပ်ပလး သောင်ကွးကွးမွဲး ဝှံ့အဓိပ္ပါယ် ‘သွာန်’/‘သွာန်’ ရ။

ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် ပွဲဘာသာဗျာဂှ် (ညောင်ကန်ဆရင်တော်) စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်(မေးခွန်း)(question)ဂှ် ပွဲဘာသာမန်ပို ကျင်ဇော်အစွဲဝှံ့ ချူစကာလဝ်ဝေါဟာရ လော့လော့သောင် ‘သွာန်’ ဖအိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’ ဂှ် ညးဟုံစကာလဝ်သက်ကံရ။ ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် ဝေါဟာရဗျာ ‘ပြဿနာ’ ဂှ်ကို ဝေါဟာရမန် ‘သွာန်’ ဂှ်ကို ဒွဲ ချူစကာလဝ်နွံဂြိုင်သန်ရ။ ဆဗ္ဗတ်ခါပိဒွဲ အဲပွဲတဲထွေးကိုဗွဲသွဲဝှံ့ရ။

- သူဌေး၏သားသည် ဖွားသည်မှ ခုနစ်နှစ်ကာလကပင် ပညာရှိ၏။ အကျိုးစီးပွား၌ လိမ်မာ၏။ ထိုသူဌေးသားသည် တနေ့သ၌ အဘသို့ကပ်၍ အကျိုးစီးပွား၏အကြောင်းဖြစ်သော ပြဿနာမည်သည်ကို မေး၏။ ထိုသူဌေးသည် ပြဿနာကိုမသိ။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုမန်/ ကောန်တြုံသေဠိတုဒွေတ်မဲ့ အာယုက်ထပ်သွံ နွံပညာစီကွေးဆိုက်ဗွက်ဒတု မြမော်။ သွာန်မဲ့မဟိမု အတ္ထုဿဒွါရ် သွာန်မ,သှ်ဟုံဒး မတိတ်သွာန်ကျင်ဂှ်-။ (၅၅၀။ ၆-၈၄။ ပ-၂၆၉။ အစွဲဝှံ့။) (ပြဿနာ = သွာန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ When he was only seven years old, the boy, who was the son of a very wealthy Treasurer, manifested great intelligence and anxiety for his spiritual welfare; and one day came to his father to **ask** what were the Paths leading to spiritual welfare. The father could not answer, but he thought to himself, -- "This is a very difficult **question**; -----." (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-211)
- “ပုဏ္ဏားလုလင်ဖြစ်စေ၊ ငါမေးသောပြဿနာကို ဖြေနိုင်လတ္တံ့လော” ဟု (စဏ္ဍာလသည် ပုဏ္ဏားလုလင်အား ဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၁၂၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုမန်/ “တုအဲမဒ်ဗမ္မးသွးဂ ကုမ္မးဂှ် သွာန်မဲ့မိပ်ဂှ်ပိတ် အဲသွာန်တုအဲညိ၊ တုအဲသှ်မာန်ညိဟာ” စဏာဂး(ကိုမင်ဗွဲဗမ္မးဂှ် ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၇၇။ ဒု-၃၆၇။ အစွဲဝှံ့။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ The candala asked (the young brahmin), “Who are you?” “I am a brahmin student.” “Very well, if you are, you will be able to answer me a **question**.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-154)
- သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရဟန်းတို့၏စကားကို ကြားတော်မူ၍ “ရဟန်းတို့၊ ရှေး၌ လည်း သင်တို့ပြဿနာကို ငါဖြေဘူးပြီ။ ဘဝဖုံးလွှမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ကား သင်တို့မမှတ်မိနိုင်ကုန်” ဟုမိန့်တော်မူ၍ အတိတ်ကိုဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပ-၉၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုမန်/ “ယွံမွဲးတံညးခါ၊ ပွဲအတိတ်တေလေဝ် သွာန်ဝှံ့ အဲသှ်ကိုမ္မးတံတုရသွံ။ ဒစို အာဘဝတုဟ်တု မ္မးတံစွတ်ဟုံဒးရောင်” ဂးတု ကျင်တြဲတုံကိုဇာတ်အတိတ်တေရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၇။ ပ-၅၉။ အစွဲဝှံ့။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ After the Master had heard what they had to say, he said, “Brethren, in bygone days also, I answered for you this same **question**; but your previous existences have become

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချိုင်အမေရိကာန်)

confused in your minds. And so saying, he told this story of the past. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-50)

- ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ တယောက်သောအမတ်သည် နန်းတွင်းသူ မင်းမောင်းမတယောက်၌ မှားယွင်း၏။ မင်းသည် မှန်သောအားဖြင့်သိ၍ “အမတ်သည်လည်း ငါ့အား ကျေးဇူးများ၏။ ဤမိန်းမသည်လည်း ငါချစ်သောမိန်းမတည်း။ နှစ်ယောက်ကုန်သော ဤသူတို့ကိုလည်း ဖျက်ဆီးအံ့သောငှာ မတတ်ကောင်း။ ပညာရှိသောအမတ်ကို ပြဿနာကိုမေး၍ သည်းခံအပ်သည် အကယ်၍ဖြစ်လတ္တံ့ သည်းခံအံ့။ သည်းခံအပ်သည် အကယ်၍မဖြစ်လတ္တံ့ သည်းမခံအံ့။” ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းကိုပြု၍ ဘုရားလောင်းကို ခေါ်စေ၍ “ပညာရှိ၊ ငါသည် သင့်ကို ပြဿနာမေးအံ့” ဟုဆို၍ --။ (၅၅၀။ ဒု-၁၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုမန်/ ကာလင်္ဂ အမတ်သို့မဲ့ ပလိုက္ကေမောန်သို့ရ။ သို့တီဒဒိအမတ်ကို ဒိဗိုန်စွတ်တဲ သာဝံသိုင်ချပ်။ “အမတ်ဝံတုန်လေဝ် ဂြိုင်ကိုဥပကာကိုအဲရောင်သွံ။ ဗြဝံတုန်လေဝ် မဒိသိုက်အဲရောင်သွံ။ ညးစါဝံ တွဟ်နပွေင်က္ကေဒဲတံ ဟံဂပ်ဂပ်ရ။ အဲသ္မာန်အမတ်တပညာညိတဲ ယဝ်ရသကို အေင်ဒင် အဲကြက်အေင်ဒင်ရ။ ယဝ်ရဟံ့ကိုအေင်ဒင် အဲဟံ့အေင်ဒင်ရ” ဂးတဲ သိုင်ကော်အမတ်တပညာမဲ့တဲ (သိုင်သွာန်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၁၉၅။ ပ-၅၅။ အစွောံ။) (ပွဲမုမန်ဝံ ကျပ်စွောံအစွောံ စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘သွာန်’ ဗွဲဒဒိပိုဒ်ကြိယာမဲ့ရ။) ပွဲမုမန်လိက်/ Now one of the king’s court intrigued in the harem, and the king learnt all about it. “He is a most useful servant,” thought he, “and the woman is dear to me. I cannot destroy these two. I will put a **question** to some wise man of my court; and if I must put up with it, put up with it I will; if not, then I will not.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-88)
- ဤဈာနသောဓနဇာတ်ကို (မြတ်စွာဘုရား) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် သင်္ကဿနဂိုရ်ပြည်တံခါး၌ ကိုယ်တော်သည် အကျဉ်းအားဖြင့်မေးတော်မူသော ပြဿနာကို အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် အကျယ်အားဖြင့်ဖြေခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပ-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ကျပ်တြဲပဒတ် ပွဲဘာဇေတဝန်၊ ပွဲပါင်တြင်ချင်သင်္ကဿနာကို ကျပ်တြဲသ္မာန်ဗွဲခမ္မောန် တိပိုန်သာရိပိုတ်တံ့ကိုဗွဲတရားဂ် ပဟိုတ်တဲ ဈာနသောဓနဇာတ် ကျပ်တြဲတံ့။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၄။ ပ-၃၈၁။ အစွောံ။) ပွဲမုမန်လိက်/ This story was told by the Master while at Jetavana, about the interpretation by Sariputta, Captain of the Faith, at the gate of Samkassa town, of a **problem** tersely propounded by the Master. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-291)

တင်သန္တီ။ ဝေါဟာရအေင်လိက် “problem” မစကာလဝ်ပွဲဒွဲဝံ့ကို မဒိတ်အဓိပ္ပါယ် “question” ရောင်၊ ဟံ့သေင်ကိုအဓိပ္ပါယ် “trouble/difficulty” ရောင်မ္မားဂ် ဂပ်ဂပ်စွဲသတိရ။ ပွဲအဘိဓါန်အေင်လိက် Longman Dictionary ဂ် ဒွဲဝံ့ရပ်စပ်စကာ ဝေါဟာရ “problem” ဂ် ထွေးလဝ်(၈)ဒွဲတဲ ပွဲမရနက်ကိုဒွဲ(၈)ဂ် ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်သင်္ကဿနာရ။ **problem:** < QUESTION > a question, especially one connected with numbers or facts, that must be answered မဒိရ။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- (၁) ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’ ၎် ကျပ်ဇွော်အစွောံပံ့စကာတဲ ဝေါဟာအရော်မန်ပလး လောဲ လောဲသောင်င် ညးစကာလဝ် ‘သွာန်’ ဖအိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’ ၎်ကို ဝေါဟာရဗျာတြေံ ‘ပြဿနာ’ ၎်ကို တုပ်ဂံ့အဓိပ္ပါယ်(မေးခွန်း) ဗတ်မန်(သွာန်) ဗတ်အေဂံလိက်(question)ရောင်မွဲး၎် သောင်ကွေးတူးပြာကတ်တ်ဒိုင် ဗွဲမလောန်ရ။
- (၂) ဝေါဟာရဗျာ ‘ပြဿနာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်(ဖြေရှင်းရန်အကြောင်းဆိုက်သောအချင်းအရာ) ဗတ်အေဂံလိက်(problem, trouble, difficulty)၎် ဒွဲအဓိပ္ပါယ်သ်ဏအ်၎် ကုဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’ ရပ်စပ်စကာဂံ့ရောင် အဲဟံ့စှော်စိုတ်ရ။ စကာဂံ့ရောင်ယဝ်သွးမွဲး ဒွဲသက်သီသာကေခဲ ခိုင်င်ကျိက်က် ဒးထွေးမာန်ရောင်။

ပွဲတ်ထွေးကိုဒွဲသက်သီသာကေခဲလေဝ်ပံ့မာန်မဲ့သ် ပွမစကာတ်ဒိုင်ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် (problem, trouble, difficulty) ထုထုခရဲခရဲ၎် ပွဲလိက်သွတ်တွက္ခေဟ်မန်ပိုတဲဏအ်တအ်၎် ဂံ့ဆိုကေတ်ဗွဲမဂိုင်ရ။ ဗျာသွတ်တအ်လေဝ် ပံ့ဂံ့ရ။ ကြနုအွာဇွော်နဲပါန်လု ဟိုသောင်ကျင်လဝ်တဲရောင် နူဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ၎် သွတ်တအ်ပြင်လှာဲရပ်စပ်ကျင် ‘ပြဿနာ’ ရ။ ‘နိုင်ငံရေးပြဿနာ’ (political problem)၎် သွတ်တအ်ချူကျင် ‘ပြဿနာပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘ပြဿနာတက်’ ၎် ဟိုချူကျင် ‘ပြဿနာတိုန်’၊ ‘ပြဿနာဖြစ်’ ၎် ဟိုချူကျင် ‘ဒ်ပြဿနာ’၊ ‘ပြဿနာဖြေရှင်း’ ၎် ဟိုချူကျင် ‘သောင်ကလးပြဿနာ’၊ ရသ်ဂံ့ဂိုင်ကိုဒွဲ သွတ်တအ်စကာတ်ဒိုင်ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဝံ့၎် ဗိုစကလင်စလေဝ် ခဲဟံ့ကလိတ်ကလောတ် ခဲဟံ့စှော်သဘာဝအရော်မန်ရ။ ဗိုဗိုဏအ်၎် ညးဂမ္တိုင်လေဝ် ဟံ့ကေင်မိင်ကျင်မဲ့လေ် ဟိုတ်၎်ရ အဲညာတ်ကေတ် ခဲဟံ့စှော်ဗိုကေံကေံရ။

စပ်ကိုဝေါဟာရဗျာ ‘ပြဿနာ’ လှေင်အဓိပ္ပါယ်(၁)–(ဖြေရှင်းရန်အကြောင်းဆိုက်သောအချင်းအရာ/ဖြေရှင်းရန်လိုသောကိစ္စ)– ဗတ်အေဂံလိက်(problem, trouble, difficulty)– ဗွဲအဓိပ္ပါယ်သ်ဏအ်ဒွဲရပ်စပ်စကာလဝ် ပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော်၎် အဲပွဲတ်ထွေးကိုရ။ အဆက်အစပ်ခဲဂံ့နွံ အဓိပ္ပါယ်ခဲဂံ့မက်ပြာကတ်၎် သိုမဲ့ပိုဒ်လိက်၎် အဲပွဲတ်ထွေးဏာဗွဲသွပ်ဝံ့ရ။

- နှစ်ဘက်မှတက်သော စစ်ထိုးခြင်းဖြစ်လတ်သော် ရဲရင့်သောသူကို အလိုရှိကုန်၏။ တိုင်ပင်ကုန်လတ်သော် နှုတ်စောင့်သောသူကို အလိုရှိကုန်၏။ ထမင်းအဖျော်ဖြစ်လတ်သော်လည်း ချစ်သောသူကို အလိုရှိကုန်၏။ နက်နဲသောပြဿနာသည် ဖြစ်လတ်သော်လည်း ပညာရှိကို အလိုရှိကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၃၇။ ညောင်ကန်။) ကာလမတ်ဒေါ်စွေဟ်သတြ၎် ညးမွဲကိုဂိုင်မဂံင်လောန်၎် ညးမဒးဂွပ်ရ။ ပွဲကာလမချပ်ဂွန်မစန်စာ၎် ပွဲဋ္ဌာန်မလူမဟံ့ဂံ့တွန်တွောဲ၎် ညးမဒးဂွပ်ရ။ ပွဲကာလကွောပ်မက္တိဒ်၎် ပုင်ဒုတ်ဟေင် ညးမဒးဂွပ်ရ။ ပွဲကာလဟိုတ်ကိစ္စ မွဲမက္တိဒ်၎် တုပညာဟေင် ညးမဒးဂွပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၉၂။ ပ-၂၈၉။ အစွောံ။)

တင်သဏ္ဍီ။ အွာမန်ကို အွာဗျာကို ကွဲလဝ်ဘာသာနူပါဠိမဲ့ တုပ်သွတ်ကိုလေဝ် ပွဲဒွဲဝါကျလူ၎် မန်ကိုဗျာ လအာအဓိပ္ပါယ်မတူဟ်အာဒိုင်ရင်ညွအ် ဗွဲမလောန်ရောင် ဂံ့ညာတ်ကေတ်ရ။ ဝါကျဒုတိယမွဲး “ပွဲ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကာလမချပ်ဝှန်မစန်စာဂှ် ပွဲဋ္ဌာန်မလျှမဟံဝံတွန်တွေဲဂှ် ညးမဒးဂွပ်ရ” ဝံဂှ် ကလေင်ကွဲဗှော့ဗတ်ဗွာမ္မး “တိုင်ပင်ကုန်လတ်သော် လူသူမရှုပ်ထွေးသော ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်ကို အလိုရှိကုန်၏” မဒ်ရောင်။ ဝါကျတတိယမ္မး “ပွဲကာလကွေင်မက္တိဒ်ဂှ် ပုင်ဉ်ဟောင် ညးမဒးဂွပ်ရ” ဝံဂှ်ပွန် ကလေင်ကွဲဗှော့ဗတ်ဗွာမ္မး “ငတ်မွတ်ခြင်းဖြစ်လတ်သော် ထမင်းအဖျော်ကို အလိုရှိကုန်၏” မဒ်ရောင်။ အွာမန်ကိုအွာဗွာ ပွက်ဟံတုပ်ညးသ္တုအံဂှ် ဂပ်ဂပ်သ္တိရ။ ဝိန်ဂှ်လေဝ် လိက်အွာဗွာဝံဟောင် ညီသာတုပ်သွဟ်ကိုမူလိက်ပါဠိရောင် အဲညာတ်ကေတ်ရ။

အတိုင်အဓိပ္ပါယ်ဂလာန်ဘာသာဗွာဝံဂှ် ပွဲမူအေင်္ဂလိက်ဂှ် ကျင်သင်ဏအံရ။ For war men crave the hero's might, for counsel sage sobriety, Boon comrades for their jollity, But judgement when in **parlous plight**. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-227) ဗွဲဘာသာဗွာ “နက်နဲသောပြဿနာ” ဂှ် ပွဲဘာသာအေင်္ဂလိက် ညးစကာလင် “parlous plight” ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်မန်မ္မး “ဒဒိုက်မဇ္ဇော်”၊ အတိုင်ဝေါဟာရကျပ်ဇ္ဇော်အစွောံမ္မး “ဟိုတ်ကိစ္စ” ရ။

ဝါကျပထမကို ဝါကျစတုတ္ထကို မန်ကိုဗွာ အဓိပ္ပါယ်ညီသာတုပ်သွဟ်ဒ်မ္မရ။ ပွဲဒွဲဏအံဂှ် စပ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဗွာ ‘ပြဿနာ’ ဂှ်တု ဝါကျစတုတ္ထဝံဟောင် ပိုမဒးလူတ်ရံင်ဗွဲအဓိကရ။

- နက်နဲသောပြဿနာဖြစ်လတ်သော် ပညာရှိကို အလိုရှိကုန်၏။
- ပွဲကာလဟိုတ်ကိစ္စမ္မဲမ္မဲမက္တိဒ်ဂှ် တုပညာဟောင် ညးမဒးဂွပ်ရ။

ဒွဲဗွာစကာလင်ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ ဂှ် ပွဲဘာသာမန် ကျပ်ဇ္ဇော်အစွောံဗွပ်ဖျပ်စကာလင် ဝေါဟာရလေဝဲလေဝဲသောင်င် ‘ဟိုတ်ကိစ္စ’ ရ။ ညးဟံစကာတ ‘ပြဿနာ’ ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဒွဲဏအံဂှ် ကုဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ စကာဝံရောင် အဲဟံစိုစိုတ်ရ။ ညးဗွပ်ဖျပ်စကာလင် ဝေါဟာရ ‘ဟိုတ်ကိစ္စ’ ဒွဲဏအံဂှ် ဗွဲစကာလင်စလေဝ်ကလိတ်ကလောတ် အဓိပ္ပါယ်ဗျေင်လေဝဲသွာ သောင်ကွေးတူးခိုဟ် ဗွဲဗက်တိကျိဟ်လွဲဂှ်ရ။

ပွဲဘာသာဗွာမ္မး “ကမ္ဘာမြေကြီးလုံးသည်ပြားသည်ဟူသော ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍” ဝံဂှ် ယဝ်ဒးကွဲဗှော့ဗတ်မန် ဗိုန်သွတ်မန်တအံချူကွဲဒိုင်အိုတ်ဂှ်မ္မး “စပ်ကိုပြဿနာတူးတိဇ္ဇော် မဒ်ကိုမထဓါတ်ကိုဂှ်တု” ရံသင်ဝံ ယဝ်ပိုစကာတဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’ မ္မး ဗျေင်လေဝ်ဟံဒဒိုက်ကတောင် သိုအဓိပ္ပါယ်ဗျေင်လေဝ်ဟံကွေးတူးပွဲစိုတ်ရ။ ကေတ်ဗိုန်ကျပ်ဇ္ဇော်အစွောံဂှ်တု ယဝ်ပိုချူ ‘ဟိုတ်ကိစ္စ’ မ္မးရောင် သောင်ကွေးတူးခိုဟ် လေဝဲသွာဇော်သဘာဝမန်ရ။ “စပ်ကိုဟိုတ်ကိစ္စတူးတိဇ္ဇော် မဒ်ကိုမထဓါတ်ကိုဂှ်တု” မြသင်ဝံရ။

ဂလာန်ပန်ဝါကျဗွဲလ္လူတေံ အွာမန်(ကျပ်ဇ္ဇော်အစွောံ) ကောံအွာဗွာ(ညောင်ကန်ဆရာတော်) မချူကွဲဗှော့ဗတ်လင်နူပါဠိဂှ် ဂလာန်ဝါကျဒုတိယ ကောံဂလာန်ဝါကျတတိယတအံဂှ် မန်ကိုဗွာ ဒဒ်အဓိပ္ပါယ်မတူဟ်တဒိုင်ရင်သ္တုအံဂှ်ကို ဒဒ်လိက်အွာဗွာဝံဟောင် မညီသာတုပ်သွဟ်ကိုမူပါဠိဂှ်ကို အဲဟိုကျင်လင်ရ။ တွဟ်နဝံဗျေင်ဗျေင်မန် နူလိက်အုပ်မူယု “သွိုင်ကွေးဘာကောံပြကိုဟ်လောကနီတိ” (ဂကောံစံင်) အွာကဝိမန်

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

စိုပ်ထင်(ရးဖြာ)မချူခွံလင်ဂ် အတိုင်ညးကိုလင်အရထ ပွဲမုက်လိက်(၁၅၄/၁၅၅)ဂ် အဲပွဲတထွေးဏာပွဲ သွင်ပွဲရ။

- သင်္ဂါမေ၊ ပွဲဌာန်ဂွေးတိစွေဟ်ပွာန်။ သူရံ၊ န်ညးဂိုင်သရဲ။ ကုစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွဲက်အိုတ်။ မန္တိသု၊ ပွဲ ဌာန်မချပ်ဂွန်ပွက်လင်ဒို။ ကုတောဟလံ၊ န်ညးမလေပ်ကွက်ကွဲ မမင်မွဲလင်ဂလာန်။ ကုစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွဲက်အိုတ်။ အန္တပါနေသု၊ ပွဲကာလမစသုင် ပင်ဍုင်ယာမဂမ္တိုင်။ ပိယံ၊ န်ညးမချိုက် ဆာန်။ ကုစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွဲက်အိုတ်။ အထွေ၊ င်အရာကိစ္စမဝါတ်ဂါတ်လောန်။ ဇာတေ၊ နကြိက္ခိဒ် တဲနော်။ ပဏ္ဍိတံ၊ န်ညးမွဲကိုပညာ။ ကုစ္ဆန္တိ၊ ပွဲနွံပွဲက်အိုတ်။

ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဗျာ ‘ပြဿနာ’ ဂ် အ္စာလိက်မန်စိုပ်ထင်ကိုလေင် ဗွဲပုင်ရပ်စပ်စကာလင် ဝေါ ဟာရလေဝဲလေဝဲသောင်င် ‘အရာကိစ္စမဝါတ်ဂါတ်’ ရ၊ ညးဟံစကာဝေါဟာရ ‘ပြဿာ’ ရ။ ပွဲလိက် အုပ်သွတ်မွဲသွင်မွဲယု “ပြကိုဟ်လောကနီတိ” ကိုဂ် အ္စာလိက်မွဲယုနဲသောမ ညးမန်ကွေးကျပ် ဇော်အ္စာသီလဝန္တထေရ် မချူကွဲပွဲတ်လင် ပွဲမုက်လိက်(၁၈)ဂ် အဲဆက်ပွဲတ်ထွေးဏာကိုရ။ လိက်ပွဲ တွဟ်နသုလိက်နိသဲ မွဲကိုစရဲဒုင်ဒကေင်လိက် စိုန်သျှင်ကွေဟံသေင်ကိုလေင် ဟိုတ်ပရောစပ်အာတဲ အဲပွဲတ်ထွေးဏာကိုရ။

- အာမုက်ပွာန်မွဲး မိက်မံင်သရဲပွာန်အိုတ်ရ။ ချပ်ဂွန်လူဗုဒ္ဓန်မွဲး မိက်မံင်ညးမမင်မွဲပါင်အိုတ်ရ။ စ စုခိုဟ်ပြဲမွဲး မိက်မံင်ညးမချိုက်ဆာန်အိုတ်ရ။ ကျိဒ်ဝါတ်ဂါတ်မွဲး မိက်မံင်ညးတုပညာအိုတ် ရ။

ကုဝေါဟာရ ‘ပြဿာ’ ပွဲ ညးဟံကေတ်တဲ ညးရပ်စပ်စကာလင် ဝေါဟာရလေဝဲလေဝဲသောင်င် ‘ကျိ ဒ်ဝါတ်ဂါတ်’ ရ၊ ညးဟံချူတ် ‘ကျိဒ်ပြဿာ’ ရ။ အရေင်မန်ပိုဟိုဂးဒိုင် ပွဲအရပ်ပွဲကွာန် နွံဒိုင်မွဲ သာ်ဂ် ညးဂမ္တိုင်ဝိုတ်ဒိုင်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗျာ “ပြဿနာအကြီးအကျယ်ဖြစ်သည်” ဂ် မန်ပိုဟိုစ “ကျိ ဒ်ဟိုတ်ဇော်ကိုဖြဟတ်” သာ်ပွဲဟိုစကာဝေါဟာရ ‘ဟိုတ်’ ရ။ ဝေါဟာရမန်ပို လေဝဲလေဝဲသောင်င် ‘ဟိုတ်’ ဒွဲဏအ်ဂ် ပွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗျာ ‘ပြဿနာ’ အဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် (problem, trouble, difficulty)ရဟံသေင်ဟာ။ သိုဗေဗွဲဒိုင်ကိုဝေါဟာရ ‘ဟိုတ်ကိစ္စ’ ကျပ်ဇော်အစော့မရပ်စပ်လင် ညိုင် အဲပွဲတ်ထွေးကွဲဗွဲလျူတော်ဂ်ရ။

ဗတ်ဗျာမွဲး ‘နိုင်င်ရေးပြဿနာ’ ဗတ်အေင်လိက်(political problem)ဂ် သွတ်တအ်ချူတ်ဒိုင် ‘ပြဿာပ ရေင်ချင်ကွာန်’ ဂ် ဟံဒေးရေးကွေရောင် အဲညာတ်စိုတ်စိုတ်ရ။ ဝေါဟာမန်လေဝဲနွံဂိုင်သန် ဥပ္ပါယ်ပြယာဲ မန်လေဝဲဂိုင်သန်ရ။ ‘အမူဂလာန်ပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘ဂဗုတ်ဂလာန်ပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘ပဋိပက္ခပရေင် ချင်ကွာန်’၊ ‘ဝိဝါဒပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘မိက်ပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘ဟိုတ်ပရေင်ချင်ကွာန်’၊ ‘ဟိုတ်ကိစ္စပ ရေင်ချင်ကွာန်’၊ မပ္တံသုင်ပွဲနာသာ်ဟေင် ဆအစော့ညာန်ဇကုမန္တဂ် ဒွဲဒေင်ကိုဗေင် လှဲဂတးဗွဲပုင် ဝေါဟာရတဲ ညိုင်ပွဲစိုပ်အဓိပ္ပါယ်ပွဲက်ဇကုဂ် ဟိုချူတ်မာန်ဟေင်ရ။ ဝေါဟာရမွဲဘာသာကိုမွဲဘာသာ တအ်ဂ် ဟံဂပ်ဂပ်ဂြေန်ဒက်လမိုန်တလင် နကွေတ်ကိုန်ဂစိုတ်ရ။

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဝေါဟာရ ‘ပြဿနာ’/‘ပြဿနာ’ ပဲ့ပြုကိုယ်မန်ခေတ်တို့လျှောက်

ကောန်ဂုတ်သွင်ဗွာအနပ်ရထာဂ် ဂိုင်ကေတ်ဟုံထေက် သာဝံ့အမတ်ဂမ္တိုင် ဂရင်ပွဲသွင်မနုဟပ်၊ ဂလားနဂ် သွင်မနုဟပ်ဟုံကေတ်စတဲ ဂိုင်ကေတ်ကွဲ ကောန်ဂုတ်သွင်ဗွာဂ်တဲ သွလပ်ဂွကျရ။

- ညံ့ဒ်အာဂွကျာ်တဲ ဖျိုင်ဂွကျာ်ဇွော်ထေက်ဟုံထေက် ပြဿနာကျိုင်ဒ်ကွင်ပွန်ရ။ အမတ်တွပညာဂမ္တိုင်ဟို မကြက်တင် သမြင်သွာ သတ်တာဇိုဟ် တိုတိုန်မွဲး ကေတ်ဝံ့ရ။ ကာလဂ်ဒပ်လပ်တဲ တိုတိုန်ဖအိုတ်ရ။

သာဝံ့ပဲ့ပြုကိုယ်ဝိသုဒ္ဓိမဂ်—ပထမကွပ် (အွာလိက်ကျာ်ဇွော်မေခါဝီ၊ ကွာန်နာင်လှိုင်)ဂ် ပဲ့နိဒါန်လိက် ‘ဂလားနဂ်ကွာ’ ဂ် ညးရပ်စပ်စကာလပ်ဝေါဟာရမန် ‘ပြဿနာ’ (ပြဿနာ)ရ။ ဒွဲဇာဏ် မူအဓိပ္ပါယ် ပွက်ညးရော၊ ညးသိုက်ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’(problem, difficulty)ဂ်ဟာ? ဟုံသေင်သာဂ် ညးသိုက်ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’/‘မေးခွန်း’ (question)ဂ်ဟာ? ရင်ကိုလအာလိက်တဲ သိုဓါအဓိပ္ပါယ်ဒ်မာန် ညံ့ဟုံသောင်ကွဲး ဒ်ဒွင်ဒွိဟရ။ နကိုပွက်အဲမွဲး ယပ်ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’ (problem, difficulty)မွဲး စူး ‘ပြဿနာကျိုင်ဒ်ကွင်ပွန်ရ’ ဝံ့ဂ် အဲချူတ် ‘ဟိုတ် ကျိုင်ဒ်ကွင်ပွန်ရ’ ဝံ့ရောင်။ ယပ်ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’/‘မေးခွန်း’ (question)မွဲး အဲချူတ် ‘ဂလားနဂ်သွာန် ကျိုင်ဒ်ကွင်ပွန်ရ’ ဝံ့ရောင်။ ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’/‘ပြဿနာ’ ဝံ့ဂ် ဇိုန်ဟုံကေတ်မွဲသာလေပ် အဓိပ္ပါယ်ပွက်ဇကုကေတ်ညံင်ဝံ့စိုပ်ဂ် လေဝဲလေဝဲသောင်ကွဲးကွဲးသာဂ် ချူဝံ့မာန်ဟေင်ရ။

ပဲ့ပြုကိုယ်ဝတ္ထုမိလိန္ဒပဉ္စာ—ပထမအုပ်၊ မုက်လိက်—၂၄၄ ဂ် အွာလိက်ကျာ်ဇွော်ဝါယမထေရ် ရပ်စပ်စကာလပ် ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’/‘ပြဿနာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သွာန်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’/‘မေးခွန်း’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ပါဠိ ‘ပဉ္စာ’/‘ပုစ္ဆာ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂ်လိက် (question)ရ။ အတိုင်ညးချူလပ်ဂ် အဲပွိတ်ထွဲးဏာဗွဲသွာဝံ့ရ။

- “ယုံနာဲပို၊ ပြဿနာမူကိုမုဟ်ဓါလွာ်ဝံ့ ဖြိုဟ်နက်ဇိပ်ဂွပ်လောန်ရ၊ ဒ်အရာတွပညာတံရောင်၊ ပြဿနာဂ် ကျိုင်စိုပ်တိုပိုန်ရ။ ဟိုတ်သွဟ်ပွာဂ် သွတ်ကွေံညိ။ လျးအရင်ညာဏ်ဂ် စံင်ဗဂ် ပွင်ရင်ညိ” (သွိုင်မေလိန်ဂးကိုထေရ်နာဂသိုန်ရ။)

နိဿဲကိုနဲကျာ်ဇွော်အစွောံတဲ နကိုပွက်အဲမွဲး ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ပြဿနာ’/‘ပြဿနာ’ ဂ်လွကေတ်တဲ ကေတ်ဝေါဟာမန်လေဝဲလေဝဲ ‘သွာန်’ တဲ ချူသာဏ်မာန်ကိုဟေင်ရ။ “သွာန်မူကိုမုဟ်ဓါလွာ်ဝံ့ ဖြိုဟ်နက်ဇိပ်ဂွပ်လောန်ရ၊ ဒ်အရာတွပညာတံရောင်၊ သွာန်ဂ် ကျိုင်စိုပ်တီလပိုန်ရ၊ တွဟ်နသွတ်ထေံကွေံ ဟိုတ်သလှေံပွာပဲ့စိုတ်အဲဂ် တီလပိုန်သျှပျးကိုညိ။ ---။”

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုင်ဒ်အမေရိကာန်)

ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ အဓိပ္ပါယ်တွေင်တုဟ်
ပွဲပြကိုဟ်မန်ခေတ်တို့လ္လုဟ်

တွေင်ဂံ့ဆိုကေတ်ပွန်ဂံ့ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သွာန်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ပြဿနာ’/‘မေးခွန်း’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ပါဠိ ‘ပဉ္စာ’/‘ပုစ္ဆာ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်္ဂလိက် (question)ဂံ့ ကျပ်ဇော်ဂရိုက်သံ ဟံ့ချူတ် ‘ပြသွာ’ ညံင်ပွဲ လိက်မန်တြေံတအံင်ဂံ့တု ဇွဲဂံ့ညးချူစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ရ။ ပွဲပြကိုဟ်သုဓမ္မဒေ သနာ-ပထမကွပ်၊ မုက်လိက်-၂၂၆ ဂံ့ ကျပ်ဇော်ဂရိုက်သံ ချူလဝ်သံဏအံင်ရ။

- “ဒေဝတသွဝ်တာဝတိဂမ္ပိုင် ကောံဓရီမ္မဲဟာန် က္လိဗဒ်ဗျာန်ပန်သ်အိုတ်ရ။ ပ္ဍောင်ဒါန်ဂမ္ပိုင် မူရဒါန်မ္မဲမပြရော? ပ္ဍောင်ရံဂမ္ပိုင် မူရရံမ္မဲမပြရော? ပ္ဍောင်လဟင်ဂမ္ပိုင် မူရလဟင်မ္မဲ မဇော် ပြရော? ပွမဖအိုတ်ကွေံတဏှာမ္မဲဟေင် မပြလောန်အိုတ် က္လုဂ္ဂဟ်မူဟိုတ် ဂပ်ဂပ်သွးလဝ်သ် ဏအံင်ဂံ့ရော?၊ ဗျာန်ပန်သ်ဝံ ဒေဝတမ္မဲရော သုတ်သွတ်သ်ကဋ္ဌးကိုဟံ့မာန်တု ---၊ န ကာလဗွတ်လလအံင်ဝံ ဓိုန်ဂေတ်လန်သွာန်သုဂ်တ်အိုတ်ကိုလေဝ် ဟံ့ဆိုညာတ်ကေတ်ဂုဏ်ဖို ပြဋ္ဌာ(သွာန်)ဂံ့တု ---။”

ရံင်ကေတ်ပိုဒ်လိက်ဝံတု ဗွဲကိုပ်ကွာ ညးစကာလဝ်ဝေါဟာရမန် လေဝဲလေဝဲသေင်င် ‘သွာန်’ တု ညးဆက်စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’ ပွန်ရ၊ ဒိုင်ဖေက်ညးမဗိုလိက်တအံ ဟံ့တီအဓိပ္ပါယ် ‘ပြဋ္ဌာ’ ဂံ့ ညးထပ်ကွေင်ထွးကိုလဝ် (‘သွာန်’) ပွန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’ ဒွဲဏအံင်ဂံ့ ပွဲက်ကျပ်ဇော်ဂရိုက်သံ ကေတ်အဓိပ္ပါယ် ‘သွာန်’ ရောင်မွဲဂံ့ ပြာကတ်တဒိုင်သမြပ်ရ။ ပွဲမုက်လိက်-၃၀၉ ဂံ့ပွန် ညးချူ လဝ်ကျိပ်လိက်သံဏအံင်ရ။

- “ခဏ်ကျပ်တြဲသွာန် မှာထေရ်သာရိပိုတ် ပြဒ္ဓညာပန်သ် (ပဉ္စာပန်သ်)”။

ဝေါဟာရ ‘ပြဒ္ဓညာ’ ဝံ ညးကေတ်အဓိပ္ပါယ်ပါဠိ ‘ပဉ္စာ’ ရောင်ဂံ့ ညးကွေင်ထွးကိုလဝ်ပွန်ရ။ ပွဲ မုက်လိက်-၆၆၁ ရောင်ပွန်-၁၄ ဂံ့ ညးချူလဝ် “ပြဋ္ဌာပုစ္ဆာ” ပွန်ရ၊ ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’ ဒဒ်မဒ်အ ဓိပ္ပါယ် ‘ပုစ္ဆာ’ ဂံ့ ညးသွပြာကတ်လဝ်ရ။ အဲဆက်ပွဲတ်ထွးကိုညိပွန်ရ။ ပွဲမုက်လိက်-၃၁၀ ဂံ့ ကျပ် ဇော်ဂရိုက်သံ ချူလဝ်သံဏအံင်ပွန်ရ။

- “မှာထေရ်သာရိပိုတ် ကေတ်နင်ပိဏ္ဍပါတ်ကိုထပိုက် ဗွဲမပြဟ်စိုပ်ကျင်ပွန်ဂံ့ မဒ်အန္တရာယ်ကုထ ပိုဇောတ်ရ။ အဲကျပ်ဒးအာဝံဓင်ဒိုင် ပွဲဂတမုက်ပါင်တြင်ဘာတု သွာန်မှာထေရ်သာရိပိုတ် ပြဒ္ဓ ညာပန်သ်ရ။ အဃောမသ်ဒိုင်ပြဒ္ဓညာဂံ့ ထပိုဇောတ်ဂံ့ ဝံအာစိုပ်ဒဒ်တုအရုန် မ္မဲဟာန်ကောံပ ငိုသမ္ဘိဒါပန်ရောင်” ရသ်ဝံကသပ်ကျပ်ကျိန်တု ကျပ်တြဲပြာပ်အာက္ခတန်ဒိုင် ပွဲဂတမုက်ပါင် တြင်ဘာတု ကာလမှာထေရ်မစိုပ်ကျင်ဂံ့ သွာန်တပြဒ္ဓညာပန်သ်ရ။ ဇာပ်ပ်ပြဒ္ဓညာကျပ်မ သွာန်ဂံ့ မှာထေရ်သာရိပိုတ်သ်ဏာရ။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ပွဲပြုကိုဟ်ဝင်သာသနာဂ် ကျ်ဇွော်ဝါဇောက် (ဘဒ္ဒန္တဝရလင်္ကာမဟာထေရ်) ရပ်စပ်စကာလင်ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ကိုရ။ ပွဲမုက်လိက်—၁၅၆ ဂ် ညးချူလင်သင်ဏအ်ရ။

- ပွဲခဏတုညးဓမ္မစေတီ တီကေတ်ဂလာန်သွာန်ပြဒ္ဓညာရာဇာသာန်ဂ်တဲဟေင် ပွဲအဒေါင်ဂကောံ ပုရိသတ် အမတ်ဒဲဗညာသေနာပတိ ဒကိုပ်ပွာန်ဂမ္တိုင်ကို သိုဂတမုက်ကလုတ်ပန်တံဂ်ရ၊ တုညးဓမ္မစေတီ သ်ထွေးကိုသွာန်ပြဒ္ဓညာတုညးချင်စိန်ဂ်ရ။

ဝေါဟာရမန် ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ဝံ မဂ္ဂအိပ္ပိယံ ‘ပညာ’/‘ကွတ်’ ဂ်မွဲသ်၊ သ္မာင်နုဂ်ပုန် နပိုက် ကျ်ဇွော်ခရိုက်သံကိုကျ်ဇွော်ဝါဇောက်တအ်ဂ်မွဲး ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ဝံ သိုမတိတ်ဒ်တ အိပ္ပိယံ ‘သွာန်’ ဂ်မွဲသ်ပုန် တိတ်ဒ်ဒိုင်အိပ္ပိယံ(၂)သ်ရောင်။ ငြ်ပွဲဘာသာလှိုမွဲကိုဒ် ဝေါဟာရမွဲ မွဲဂ် အိပ္ပိယံညေဟံကမွဲသ် ဒ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ဂ် အိပ္ပိယံ ‘သွာန်’ ကေတ် ဝံမာန်ကိုရောင်ယဝ်ဒ်ဒ်မွဲး ‘ပြဋ္ဌာ’/‘ပြဒ္ဓညာ’ ကောံ ‘ပြသွာ’ ဝေါဟာရမန်စါဏအ်ဂ် တုပသုဟ်ဒ် အာမွဲအိပ္ပိယံ မ္တုအိပ္ပိယံ ‘သွာန်’(မေးခွန်း/question)ရောင်။ သ်ဂ်ဟံသေင်မွဲး ကျ်ဇွော်ဂရိုက် သံတအ် ဗျေတ်မှာလင်ဟာ ပိုဒးချပ်ရ။ ဝေါဟာရမန်တြေံစါဏအ် ညင်ဟံဂ်ထုထိုင်ဒိုင်ဂ် ပိုဒးဆက် ဂ်ဂြိုက်ဂြဲစိတ်အာပုန်ရောင်။

((((((((((((((((((((((())))))))))))))))))))))

ပွံဗဇး။ သွံဗဇး။

ဝေါဟာရ ‘ပွံဗဇး’ ဝံ ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ထွေးလင်ဒ်ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမွဲတု ညးကိုလင်အိပ္ပိယံ v. to soothe, to calm မဒ်တု၊ ဝေါဟာရ ‘သွံဗဇး’ ဝံ ညးကိုလင်အိပ္ပိယံ v. to soothe, to encourage, to comfort ရ။ ပွဲအဘိဓါန် မန်ဗ္ဗာအ္ဗာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘ပွံဗဇး’ ဝံ ညးကိုလင်အိပ္ပိယံ ‘အားပေးနှစ်သိမ့်သည်’/ ‘ဖျောင်းဖျသည်’/ ‘ငြိမ်စေသည်’ ရ။ ဝေါဟာရ / ‘သွံဗဇး’ ဂ်ပုန် ညးကိုလင်အိပ္ပိယံ ‘အားပေးသည်’/ ‘သက်သာရာရစေသည်’ ရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရစါ ‘ပွံဗဇး’ ကောံ ‘သွံဗဇး’ ဝံ အိပ္ပိယံတုပသုဟ်ဒ်မွဲရ။ အိပ္ပိယံအ္ဗာ ဟာလီဒေ မပံက်ကိုလင်ဗတ်အေဂံလိက်ဂ်ကို၊ အိပ္ပိယံအ္ဗာထောန်သိုင် မပံက်ကိုလင်ဗတ်ဗ္ဗာဂ်ကို ဒး ရးသန်ဟေင်ရ။

ဗွဲစွတ်ဇုကန္တတုန် ဝေါဟာရ ‘ပွံဗဇး’/ ‘သွံဗဇး’ ဝံ မ္တုအိပ္ပိယံ ‘ကိုဒြဟတ်စိုတ်’/ ‘လလံကိုဗ ဟေက်စိုတ်/လို့သောက’ ရ။ ဗွဲဘာသာဗ္ဗာမွဲး ‘အားပေးသည်’/ ‘နှစ်သိမ့်စေသည်’/ ‘သက်သာရာရ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

စေသည်’ မရှိတဲ့၊ ဗတ်အင်္ဂလိက်မှူး ‘to soothe’/ ‘to console’/ ‘to comfort’/ ‘to reassure’/ ‘to encourage’/ ‘to relieve’ မရှိရ။ ပယိုဂဉာဒါဟိုရ်ဂမ္ဘိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ့ ဩဝဏ္ဏာတိစိစတ်ရံင်ညိ။

ဗျံဗုဒ္ဓ

- ဗောဓိသတ်ဒ်သေဠိမဲ့ နွံကိုသွေဟ်သွဟ် မဇ္ဇောမိတ်ပြဝါ၊ (သဟာဲ)သေဠိမဲ့ ကာလကဏ္ဍိဂးယျ၊ ဝေင်ခနိုက်တိမဲ့စွံ ကတ်ကွတ်မဲ့အွာ၊ ကာလကြံဒိုက်အာ ဂယိုင်လမျိုဟုံမဲ့ ကျင်စိုပ်သေဠိ ဗျံဗုဒ္ဓကိုဇ္ဇောံတဲ သဇိုင်မသီဂစေဝ် ပိုန်ဟာန်အလုံသို့ ဝိုန်ကိုကျောန်စိုတ်ဥပုကာ ယျှက်စွသေဠိဖအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၈၃။ ပ-၂၆၇။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ထိုအဆွေခင်ပွန်းသည် အနာထပိဏ်သူဌေးနှင့် အတူတကွ မြေမှုန့်ကစားဘက်ဖြစ်၏။ တယောက်သောဆရာ၏အထံ၌ အတတ်သင်ဘက်ဖြစ်၏။ အမည်အားဖြင့် ကာဠကဏ္ဍိမည်သတတ်။ ထိုကာဠကဏ္ဍိသည် ရှည်မြင့်သောကာလသို့ ရောက်လတ်သော် ဆင်းရဲသည်ဖြစ်၍ အသက်မွေးအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား အနာထပိဏ်သူဌေး၏ အထံသို့လာ၏။ ထိုအနာထပိဏ်သူဌေးသည် ကာဠကဏ္ဍိကို နှစ်သိမ့်စေ၍ ရိက္ခာပေး၍ မိမိဥစ္စာကို စောင့်စေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/ - the two had made mud-pies together, and had gone to the same school; but, as years went by, the friend, whose name was “Curse”, sank into great distress and could not make a living anyhow. So he came to the rich man, who **was kind** to him, and paid him to look after all his property; ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-209)

တင်သဠိ။ ဇာတ်ပစ္စုပ္ပန်ကိုဇာတ်အတိက်ဝံ့ ပရောဇေတုပ်ဒိုင်ရင်သ္လှအ်ရ။ ပဲ့မုဗ္ဗာကို ညးတရးလဝ် ပဲ့ဇာတ်အတိက်တဲ၊ ပဲ့မုဗ္ဗာကို ပဲ့မုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်ကို ညးတရးလဝ်ပဲ့ဇာတ်ပစ္စုပ္ပန်ရ။ ပရောဇေတုပ်တဲ ဝေါဟာရလေဝ်တုပ်သွဟ်ဒိုင်ရ။ မွဲသ်ပွန် ပဲ့မုဗ္ဗာအင်္ဂလိက် မစကာလဝ်ဝေါဟာရ to be kind ဝံ့ကို မှုၣ်သာအဓိပ္ပါယ် “ဟိုဂးကိုဒြဟတ်စိုတ် ဗွဲမသျှိုက်မျိုက်” ဒ်တဲ တုပ်သွဟ်ကိုၣ် သာအဓိပ္ပါယ် ‘ပွာံဇး’ ဝံ့ကိုရ။

- “ယွံသိုင်ကျဲ၊ မွိုဟ်တံဂမ္ဘိုင် ညေရပ်ကေတ်ကံတုသွာ်လေံတုဟ်တဲ ညေတွန်တွော့ဗိုင်ကျောံ ဩပ်ဒိုင်ကိုပိုတဲရ။ ပိုသွောံဗွားတိတ်နုသ္လောံတဲမွိုဟ်တံဂ် သိုင်သန်ရအံ” ကျဲဂမ္ဘိုင်ဂး။ ဂလာန်ကျဲဂမ္ဘိုင်ဟိုဂ် ဗောဓိသတ်(သိုင်ကျဲ)မိင်တဲ ရဲဝံသွားရ။ “ယွံမွဲတံ၊ မွဲတံလွဒိုင်စံင်တုရ။ မွိုဟ်တံဂ် ကိစ္စညေဝိုင်လောန်၊ လျှာ်လေဝ် သွာတဲကိုဏီ၊ တဲဟုံယးဏီ၊ မွဲတံလွဖေက်ရ” ဂးတဲ သိုင်ကျဲဗျံဗုဒ္ဓဗျံဗုဒ္ဓ(ကျဲဂမ္ဘိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၁၇၇။ ပ-၅၀၀။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “မျောက်မင်း၊ လေးတောင့်လက်စွဲကုန်ထသော မြတ်သောသံလျက်ကို ဆောင်ကုန်သောသူတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ အကျွန်ုပ်တို့ကို ဝန်းရံကုန်၏။ အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့် အကျွန်ုပ်တို့အား သေဘေးမှလွတ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပါအံ့နည်း။” ထိုမျောက်တို့၏စကားကို ကြား၍ မျောက်မင်းသည် “မကြောက်ကြကုန်လင့်။ လူတို့မည်သည်ကား များသောကိစ္စရှိ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ကုန်၏။ ယခုလည်း မရွံ့မယာမ်သည်ဖြစ်၏။ ငါတို့ကို သတ်ကုန်အံ့ဟူ၍ ဝန်းရံကုန်သော ထိုလူတို့အား ဝန်းရံခြင်းဟူသောဤကိစ္စ၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သော တပါးသောကိစ္စသည် ဖြစ်ငြားအံ့လည်းမသိ” ဟု မျောက်တို့ကို နှစ်သိမ့်စေလိုရကား။ —။ (၅၅၀။ ဒု-၁၀၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ “All around us see them stand, warriors armed with bow and quiver, All around us, sword in hand: who is there who can deliver?” At this the monkey Chief answered: “Fear not; human beings have plenty to do. It is the middle watch now; there they stand, thinking – ‘Well kill them!’ but we will find some other business to hinder this business of theirs.” And **to console** the Monkeys he repeated the second stanza: ----. (The Jataka : Vol. I & II: Book II: p-54)

- (သမ္ဘာဒိုက်ဂတ်ဂ် သွိုက်ဂွံယာတ်သင်ချို တွဟ်နကျိုင်ကျပ်ဝေင်သဘင်ဂ်ရ အနိင်ဟိုဖအောဝ် တွသို့ဇကု ကိုအာက္ခတ်ဒြပ်သွိုင်ရ။) သင်ဂွံဇုတ်မဟိုဂ်ဝါ ဇုတ်သမ္ဘာမဟို အစောကျက်လေ သ ဒညဗြဟာန်လို ယိုက်ကေတ်ဂလာန်သမ္ဘာ “ဂွံရ၊ မွောံလွစံင်တူရ” ပှံပဇးသမ္ဘာ သုာဗ တံ ကွေလမျို တိတ်နူဍုင် ဝိပ်တံယာတ်သင်ချိုသွိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၇။ ပ-၄၁၂။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ထို(သူဆင်းရဲ)ယောကျာ်းသည် ထိုမိန်းမသည် အဖန်တလဲလဲ ဆိုသည်ရှိသော် ကိလေသာ၏အစွမ်းအားဖြင့် ထိုမိန်းမ၏စကားကို လိုက်နာ၍ “ရှင်မ၊ ဤသို့ဖြစ်စေမကြံလင့်” ဟု ထိုမယားကို နှစ်သိမ့်စေ၍ ညဉ့်အဘို့၌ အသက်ကိုစွန့်၍ မြို့မှထွက်၍ (ခိုးအံ့သောငှာ) မင်း၏ဝတ်ပန်းခင်းသို့သွား၍ စောင်ရန်းကိုနင်း၍ ယာတွင်းသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၀၄။ ညောင်ကန်။)
- ---။ ဂလာန်မြဲဝံ ဗမ္မးဟို ဒေဝတမိင်ဂလာန်ဗမ္မးတဲ သျှင်သျှိုက်တဲ ရံဝံ(ဒေဝတ)သွေးရ၊ “ယံဗမ္မး၊ အဲဒ်ဒေဝတဆုဝံရ။ ဗမ္မးလွဒိုင်စံင်တူရ။ အဲသကိုဒြပ်ကိုဗမ္မးရ။” ဒေဝတဟိုပှံပဇးဗမ္မးတဲ နအနုတ်ဒေဝတဂ် ကလာင်တိုန်အာ တန်ဒိုင်ပွဲအကာသတဲ ဓါဂလာန်သွေးပွန်ရ။ —။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၇။ ဒု-၁၄၈။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ထိုစကားကိုကြား၍ ရူက္ခစိုင်းနတ်သည် ပုဏ္ဏားအားကြည်ညို၍ “ပုဏ္ဏား၊ ငါသည် ဤပေါက်ပင်၌ဖြစ်သော နတ်တည်း။ သင်မကြောက်လင့်။ သင့်အား ဥစ္စာကို ပေးအံ့” ဟု ထိုပုဏ္ဏားကို နှစ်သိမ့်စေ၍ မိမိပိမာန်တံခါး၌ ကြီးစွာသောနတ်၏အာနုဘော်အားဖြင့် ကောင်းကင်၌ရပ်၍။ — (နှစ်ဂါထာကိုဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၆၁၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ The tree-sprite on hearing these words was so pleased with the brahmin that he said, “O brahmin, I was born as the divinity of this tree. Fear not. I will grant you this treasure.” And **to reassure** him, by a great manifestation of divine power, he stood suspended in the air at the entrance of his celestial mansion, while he recited two more stanzas: ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-16) (**reassure**: remove the fears or doubts: စိုးရိမ်စိတ်—သံသယစိတ်ကို ပျောက်စေသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ရဲဝံ(နကိုမသုန်ဂလာန်ဂ်) ကိန္နရီခနောင်ဖြ ယံသွလက်တွေဟ်သိုင်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်သွိုက် ဗျီဗျံဗဇးခနောင်ဖြဂ်တဲ ရဲဝံသိုင်သွးရ။ “ယံမိခနောင်ဖြ၊ မိမပတုစရဲရုပ် ညင်ကောန်ဒေဝ တ်ဖြ အဆော်သွင်ရောင်သွံ။ အဲညာတ်စရဲရုပ်ဒဲဖြတဲ ပွဲစိုတ်အဲမဲ့တိုင်ဗျူဒိုင်ရုပ်မွဲး ညင်သွာ လဗင်သုရာမဗျူအာတ်ဂ် တွဟ်နသွိုက်ဂွံဒေါင်ရုပ်မိတဲဂ် အဲမဒးပန်စုတ်တွသိုမိကွေံရ။ မိလွ ထေပွတ်ကိုအဲညိရ။ ဒဲဖြလွစံင်တူရ။ ဒဲဖြညင်စံအာညင်ပိုတေံရ။ ---” (၅၅၀။ ၉-၄၈၅။ ၇-၂၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် ထိုငါးဂါထာတို့ဖြင့် ဆဲရေး၍ တောင်ထိပ်၌တည်သော စန္ဒကိန္နရီမကို နန္ဒသိမိန္ဒေလိုရကား --- “တော၌ဖြစ်သော ကျည်းပွင့်၊ အောက်မည်းညိုပွင့်နှင့်တူသော မျက်စိရှိသောရှင်မစန္ဒာ၊ သင်သည် မငိုလင့်။ မစိုးရိမ်လင့်။ မင်းမျိုး၌ မိန်းမတို့သည် ပူဇော်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ သင်ရှင်မစန္ဒာသည် ငါ၏ မယားသည် ဖြစ်လတ္တံ့” (ဟုမင်းသည်ဆို၏။) (၅၅၀။ စတု-၂၂၃/၂၂၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ When she had thus made her moan in these five stanzas, standing upon the mountain top the king **comforted** her by another stanza: “Weep not nor grieve: the woodland dark has blinded you, I ween: A royal house shall honour thee, and thou shalt be my queen.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-181)
- “ယံတွအဲဂစေံတွအဲ၊ တွအဲဒ်ဂစေံညင်ပို တွအဲမဒ်စွဲစွဲဝိရီရ။ မွိုဟ်လွတအ်ဂ် ခွဲဗဒ်ပွတ်တဲ ခွဲစိတိုန်ကောတ်ကောန်ပိုရောင်။ တွအဲပြင်ဒဒိက်ကောန်ပိုညိ” အသိဂး။ ဂစေံတွအဲမိင်တဲ တွဟ်နဗျီဗျံဗဇးအသိဂ်တဲ တတိယဂလာန်ဂ်သွးရ။ “ယံသဟာဲပိုအသိ၊ တွအဲလွဒိုင်ရ။ နူပို ညးစါဒက်မိတ်ရင်သွအ်တဲ ကိစ္စသဟာဲကျိန် တဲကို ဣကို သွးယွဲကိုရင်သွအ်ဖအိုတ်ရ။ ---” (၅၅၀။ ၄၈၆။ ၇-၂၄၆/၂၄၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “အတောင်ရှိသော ဝန်လိုက်မင်း၊ သင် သည် ငှက်တို့တွင် မြတ်သောငှက်သည် ဖြစ်၏။ ငါသည် သင်ငှက်မင်းကို ကိုးကွယ်ခြင်းသို့ ကပ်၏။ ဇနပုဒ်သားဖြစ်ကုန်သော မုဆိုးတို့သည် ငါ၏သားငယ်တို့ကို စာခြင်းငှာ တောင့်တ ကုန်၏။ သင်ငှက်မင်းသည် ငါ့အား ချမ်းသာခြင်းငှာ ဖြစ်ပါလော့” (ဟုစွန်သည်ဆို၏။) ဝန် လိုက်မင်းသည် “အဆွေစွန်၊ သင်မကြောက်လင့်” ဟု စွန်ကိုနန္ဒသိမိန္ဒေလို၍ --- “စွန်၊ ပညာရှိတို့သည် နေ့အခါ၌၎င်း ည၌အခါ၌၎င်း ချမ်းသာကိုရှာကုန်လျက် မိတ်ဖွဲ့ခြင်းကို၎င်း အပေါင်းအဖော်ဖွဲ့ခြင်းကို၎င်း ပြုကုန်၏။ သင်၏ထိုကိစ္စကို ငါသည်ပြုအံ့။ မှန်၏။ မြတ်သော အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသောသူသည် မြတ်သောအကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏ကိစ္စကို မချွတ်ပြုမြဲ တည်း။” (၅၅၀။ စတု-၂၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the cock repeated the second stanza: “O winged fowl! Chiefest of birds art thou: So, Osprey king, I seek thy shelter now. Some country-folk a-hunting now are fain, To eat my young: be thou my joy again!” “Fear not,” said the Osprey to the Hawk, and **consoling** him he repeated the third stanza: “In season, out of season, wise men make, Both friends and comrades for protection’s sake: For thee, O Hawk! I will perform this deed; The good must help each other at their need.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-184)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

- (ဗောဓိသတ်သို့င်စိင်ဆဒ္ဒန် ဒးပွန်လှတဲ့ ဒုက္ခဝေဒနာ သွတ်လောန်ကွင်အာတဲ့) ဗောဓိသတ် ပခိုင်နရိုင်စိုတ်ဟုံမာန်တဲ့ ပိဝါဟောင် ဂအတ်ကရေရမျှင်ရ။ စိင်ပြဝါဒစာ်လီမိင်တဲ့ တိုန်ကျင်နု ညှတ် ညှတ်ဒုက္ခဝေဒနာဗောဓိသတ်တဲ့ ကလောင်အာဂ္ဂဲသတြုဗောဓိသတ် ဗွတ်သုဆုမွဲဒုတ် မွဲတူးကို ဂတးကွဲဝံတဲ့ လွိုင်ဖလှေက်ကြကောတ်ကွဲရ လဝ်စိုတ်တဲ့ စူးအာအနုဒိုဟ်အိုတ်ရ။ ဆဂ္ဂကျပ်ဇော်သုဘဒ္ဒါမွဲ ဒိုင်တကရေဝံဗောဓိသတ်တဲ့ နလပုံဂ် ဇွိတ်သပေါတ်ဗျံးဗဇးတဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၅၁၄။ ၈-၁၉၃/၁၉၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုဘုရားလောင်းဆင်မင်း သည် ဆင်းရဲဝေဒနာကို သည်းခံခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်လျှင် အလုံးစုံသောတောင်ကို တပြိုင်နက်ပဲ့တင်ထပ်စေသော အသံကိုပြုလျက် သုံးကြိမ်ပြင်းစွာ သော ကြိုးကြာသံနှင့်တူသော အသံကိုဟည်း၏။ ---၊ အလုံးစုံရှစ်ထောင်ကုန်သော အခြံအရံဆင်အပေါင်းတို့သည် -- ရန်သူကို ဖမ်းကုန်အံ့ဟုကြံ၍ မြက်သစ်ရွက်သစ်ခက်တို့ကို မှုန်မှုန်ညက်ညက် ကြေစေသည်တို့ကို ပြုကုန်လျက်ပြေးကုန်၏။ --၊ သုဘဒ္ဒါအမည်ရှိ သော မိဖုယားကြီးသည် အပါးရင်း၌ရပ်လျက် မ,စ၍ သက်သာရာရစေသည့်ရှိသော်၊ --။ (၅၅၀။ စတု-၆၇၄။ ညောင်ကန်။) (ပွဲဗဇး = သက်သာရာရစေသည် = to relieve)

သွတ်ဗဇး

- “ယုံခမိတံ၊ ကာလအဲမဒ်ဇာဒိသိုင်ဂ် ဒမာနူကိုဂအတ်ကရီအဲဂ်တဲ့ ထမောင်တုအံ့ဩန် မညန် တုအံ့သုမထိုက်ဂ် မြုလလောင်ဒ်အာမွဲရ။ ကျီမဒိုင်ပွဲတုအံ့သုမထိုက် မညန်တုအံ့ဩန်ဂ် မိင်ဂ အတ်ရမျှင်အဲဂ်တဲ့ ဖေက်လကိုတ်စိုတ်တဲ့ ဖျုန်ဂြိုဟ်ဒေ့ပါအာ ပကွဲကာဂစိုတ်တဲ့ရ။” ဒဒ် ကျီမချိုတ်ဂ်ကို ဒဒ်ဒေဒ်မသုန်မချိုတ်ဂ်ကို ဟိုကိုဒေဒ်ဗြဲတဲ့ ဗောဓိသတ်ဗျံးသွတ်ဗဇးကွဲစိုတ်ဒေ ဗြဲတဲ့ မွဲဗွတ်အာယုက် တန်ဒိုင်ပွဲဂိုဟ်တုအံ့ထဝ်ဂ်တဲ့ ပွဲလွိတ်အာယုက် လွေင်ပရေင်ကံဂ် ဖ အာဘဝပလိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၁၅။ ပ-၄၂၉/၄၃၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ဒါယကာ၊ သား အမျိုးကို အစိုးရသောခြသေံမင်းသည်လည်း မိုးကြိုးသံနှင့်တူသော ခြသေံသံဖြင့် ငွေတောင် ကို ပဲ့တင်သံတစပ်တည်းရှိသည်ကို ပြု၏။ ဖလ်နှင့်ရောသော ငွေတောင်ထိပ်၌ နေသောမြေ ခွေးသည် ခြသေံမင်း၏ ပြင်းထန်စွာသောအသံကိုကြား၍ ကြောက်၏။ ထိတ်လန့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ အလွန်ကြောက်ခြင်းကြောင့် ထိုမြေခွေး၏နလုံးသည်လည်း ကွဲလေ၏။” ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် ခြသေံမင်းသည် မြေခွေးကို အသက်ကုန်ခြင်းသို့ရောက်စေ၍ ညီ ခြောက်စီးတို့ကို တခုတည်းသောအရပ်၌ ပုံးလွမ်းခွဲ၍ ထိုညီတို့၏သေသည်၏အဖြစ်ကို နမ အားကြားပြီးလျှင် ထိုနမငယ်ကို နှစ်သိမ့်စေ၍ အသက်ထက်ဆုံး ရွှေဂုဏ်နေ၍ ကံအားလျော် စွာလား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ The Master continued, “Thus did this jackal perish on hearing the Lion roar.” And becoming perfectly enlightened, he repeated the second stanza: “On Daddara the Lion gave a roar, And made Mount Daddara resound again. Hard by a Jackal lived; he feared full sore, To hear the sound, and burst his heart in twain.” Thus did our Lion do this Jackal to death. Then he laid his brothers together in one grave, and told the sister they were dead, and **comforted** her; and he lived the rest of his days in the Golden Cave,

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

until he passed away to the place which his merits had earned for him. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-6)

- “ယုံမိ၊ (တွေ့ဝင်ပိုမကိုမိစိတ်ကို အဲဟွံကိုလိုအာညိ။) ပဲ့တူယးမဲ့တူဂ် အဲသ္မာညင်စိုပ်ချင်တကွ သို၊ ပဲ့ဗွတ်မဲ့တူဂ် မိုတ်ပိဂ်လေဝ်ကို ကွတ်မိစိတ်လေဝ်ကို အဲကတ်ကေတ်တဲ ပဲ့တူယးဂတဂ် အဲကလေဝ်စဲတဲ ပဲ့တူမရနက်ကိုပန်ဂ် ကြက်ကိုမိရ။ မိလွယာံရ” ဂးတဲ (ဗောဓိသတ်)ဗူ သ္မာံဗးကွေမိဇကု(ရ။) (၅၅၀။ ၆-၁၆၃။ ၁-၄၆၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “မိခင်၊ ငါတို့၏ အနွယ်ကို မပျက်စေအံ့။ ကျွန်ုပ်သည် နက်ဖြန်တနေ့ခြင်းဖြင့်သာလျှင် တကွသိုလ်ပြည်သို့ သွား၍ တညဉ့်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ဗေဒင်သုံးပုံတို့ကို၎င်း ဆင်၏လက္ခဏာကို ပြသောကျမ်းကို ၎င်း သင်ခဲ့၍ နောက်တနေ့၌ လာလတ်၍ လေးရက်မြောက်သောနေ့၌ ဆင်မင်္ဂလာကိုပြုအံ့။ သင်မိခင်မငိုလင့်” ဟု အမိကိုနှစ်သိမ့်စေ၍ —။ (၅၅၀။ ၃-၆၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ “Mother,” says he, “our hereditary right we shall not lose. One day will take me to Takkasila; one night will be enough to teach me the three Vedas and the elephant lore; on the morrow I will journey home; and on the fourth day I will manage the elephant festival. Weep no more!” With these words he (the Bodhisatta) **comforted** his mother. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-32)

- “ယုံရသိဒေ၊ ဩပုဂ်မဲ့ဂ် ခြပ်မဲ့မဒ်သျှိက်စိတ်ညးဂ် တိတ်တဲ ဟွံဂပ်ဂပ်အာတ်ဟေင်။ ဟိုတ်နူ မအာတ်ခြပ်ဂဂိုဟ်ညးဂ်ရ ညးဟွံဂွံသျှိက်မိဂ်ရေဝင်။ ဟိုတ်နူရသိမအာတ်မိဂ်သျှိက်နာဂ်တဲ သျှိက်နာအာကွေရ။ ဟွံဂွံကျင်ပုန်ရေဝင်။” ဂလာန်မြဝံတံကိုတဲ “လွစံင်တူရဒေ” ဂးတဲ ဗူ သ္မာံဗးဒလောအံဗတောန်ရသိဒေဂ်တဲ ရသိကောဂ် စံအာအဿမာပိုတ်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၃။ ၁-၇၂၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ငါ့ညိ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ချစ်အပ် သောဥစ္စာကို ချစ်အပ်၏ဟူ၍ သိရာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဥစ္စာကို မတောင်းရာ။ အလွန် တောင်းခြင်းကြောင့် မုန်းခြင်းသည်ဖြစ်၏။ ငါ့ညိရသေ့သည် ပတ္တမြားကို တောင်းအပ်သောန ဂါးမင်းသည် ထိုတောင်းသောအခါမှစ၍ ငါ့ညိရသေ့မမြင်ရာအရပ်သို့သာလျှင် သွားလေပြီ။” ဤသို့ကား ထိုညိတော်ရသေ့ကိုဆို၍ “ယနေ့မှစ၍ သင်သည် မစိုးရိမ်လင့်” ဟု နှစ်သိမ့် စေ၍ နောင်တော်ရသေ့သည် မိမိကျောင်းသို့လျှင် သွား၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၈၅။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Importune not a man whose love you prize, For begging makes you hateful in his eyes. The brahmin begged the Serpent’s gem so sore, He disappeared and never came back more.” Then he counselled his brother not to grieve, and with this **consolation**, left him and returned to his own hermitage. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-199)

- “ယုံမွေ့၊ ဂတံထဝ် ငှာင်မတွံဂးခြင်ရေဝင်။ ခေံ့မ္မုမတ်မဂြိုင်တိုန်သျှင် ခေံ့မ္မုသ္မာံမဒ်ဇုတ် ခေံ့ မသ္မိက်ပဲ့ဉ် ခေံ့ဟွံမဲ့ကိုသော်ဇကု ဂတံထဝ်ဂ် ရာန်သကိုတ်ရပ်လဝ်အဲတဲ အဲမဲ့မဒးကွင် ကြောန်တဲ အဲမဒးလရီအံယာံတဲရေဝင်။ မွေ့မဲ့မသ္မာံဟ်ကိုလမျီအဲဂ် မွေ့လွထောံအဲညိ”

နာဲသက်လောန် (ဣန္ဒာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဗောဓိသတ်ဟိုကိုစိင်ဖြသမ္ဘာဇကုဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် စိင်ဖြဂ် ကလေင်ကျင်မံင်သွဲသြင်လစဂ်တဲ
 သိုက်ဗိုသုခံဗေဒနီတိ တွသိုဂ်တဲ ဂလာန်ဒုတိယသူးပွန်ရ။ --။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၇။ ဒု-၂၀။
 အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ဆင်မ၊ ရွှေဗုဇုန်သည် ရှည်သောမျက်စိရှိ၏။ အရိုးဟူသော အရေရှိ၏။
 ရေ၌နေ၏။ အမွေးမရှိ။ ထိုရွှေဗုဇုန်သည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ငါသည် သနားဘွယ်ငို၏။
 အသက်နှင့်တူသောငါ့ကို မစွန့်ပါလင့်။” ထိုအခါ ဘုရားလောင်း(ဆင်မင်း)အား ဆင်မသည်
 ပြန်၍နှစ်သိမ့်စေလျက် - (နှစ်ခုမြောက်သောဂါထာကို ဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၄၅၀။ ညောင်
 ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Gold-clawed creature with projecting eyes, Tarn-
 bred, hairless, clad in bony shell, He has caught me! hear my woful
 cries!- Mate! don't leave me - for you love me well!” Then his mate turned
 round, and repeated the second stanza to his **comfort**. ----. (The Jataka:
 Vol. I & II: Book III: p-236)

- “မူအဋ္ဌပ်မွေခံရော” ဗောဓိသတ်(သွိုင်ခဉာ်)သွာန်။ “ဘောဇိန်ညင်သွက်သွိုင်ဗာရာဏသီစဂ်
 အဋ္ဌပ်အဲသိုက်ဂံစရ။ ယံအဲဟံဂံစဂ် အဲသွေးအိုတ်လမျိုရ” ခဉာ်ဖြဂး။ ဗောဓိသတ်ချပ်တဲ
 ကွပ်သို့ဒိုင်ရ။ ခဉာ်သုမုခပပ်ကျင်တဲ “ယံသွိုင်မပြ၊ မုဒ်စိုတ်ဟံမိပ်ရောအံ။” ကျွဲဒုဒ်အဋ္ဌပ်ဂွ
 ကျင်ဂ် ဗောဓိသတ်ဟိုကိုရ။ သုမုခမိင်တဲ “ယံကောန်တု၊ လွစံင်တူရအံ” ဗိုသလခံဗေဒညး
 ဓါတဲ “ညးဓါဒိုင်ဒွဲဇာအံရ။ အဲအာကောတ်နင်ပုင် သွက်သွိုင်စဂ် ညင်ဂံရ” (ခဉာ်သုမုခ)ဂး
 တဲ ပပ်အာရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၂။ ဒု-၁၀၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရှင်မ၊ အဘယ်ချင်ခြင်း
 နည်း” ဟုမေးသည်ရှိသော် “ငါသည် ဗာရာဏသီမင်း၏ဘောဇဉ်ကို စားလို၏။ ရှင်မင်း
 ကြီး၊ ငါသည် ထိုဘောဇဉ်ကိုရခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းအံ့။ ထို့ကြောင့် အသက်ကိုစွန့်အံ့”
 ဟု (ကျီးမိဖုယား)ဆို၏။ ဘုရားလောင်းသည် ကြံလျက်နေ၏။ သုမုခ(ကျီး)စစ်သူကြီးသည်
 လာ၍ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အဘယ့်ကြောင့် နှလုံးမသာရှိသနည်း” ဟုမေး၏။ ထိုကျီးမင်း
 သည် ထိုအကြောင်းကို ကြား၏။ ကျီးစစ်သူကြီးသည် “မြတ်သောမင်းကြီး၊ မစိုးရိမ်လင့်”
 ဟုဆို၍ ထိုကျီးမင်းမိဖုယားတို့ကို နှစ်သိမ့်စေ၍ “ယနေ့သင်တို့သည် ဤနေရာ၌သာလျှင်
 နေကြကုန်လော့။ အကျွန်ုပ်သည် ထမင်းကို ဆောင်ခဲ့ကုန်အံ့” ဟုဆို၍ ဖဲလေ၏။ (၅၅၀။
 ဒု-၅၅၆/၅၅၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “I want some of the king's food to
 eat; and as I can't get it, I am going to die.” (said the Queen Crow.) The
 (King) Crow sat down to think. Prettybeak approached him and asked if
 anything had displeased him. King Crow told him what it was. “Oh,
 that'll be all right,” said the Captain; and added, **to console** them both,
 “you stay where you are today, and I'll fetch the meat.” (The Jataka: Vol.
 I & II: Book III: p-296)
- တွဲယးတဲ လှဂ် ရပ်ကောတ်သွင်ဇမ်ကောက် သိုဗျဟ်ဇွော်ဂ်တဲ ဗွဲပြဟ်ခဲတိတ်ကျင်တဲ ခဲ
 ညာတ်ဒြဲဒဲဒဲနက်ဂ်တဲ ညင်ရပုတ်လေင်ကပ်ကို ခဲဗိုကျင်ရ။ ဒြဲဖြဂ်ညာတ်တဲသူးရ။ “ယံ
 တွသို၊ တေတေလှဂ်ကျင်ရ။ တွသိုလွဖေက်ရ” ဗိုသုခံဗေဒတဲ ဒြဲဖြဂ် ဒဲဒဲအာကိုလှတဲ ပွဲ
 ဋ္ဌာန်မဲ့မဗူးဒုဟ်ဂ် တန်ဒိုင်တဲ လျှော်လှဂ်တဲ သာဂံဟိုတိုန်ရ။ “ယံကောလှ၊ ဒြဲထဝ်တွသိုအဲ
 ဂ် ညိုက်ပေင်တဲကိုသီလစာဂရောင်။ မွဲကိုစိုတ်ထိုက်မပြရောင်။ မဒ်ဇွော်ပွါဒစံာ်ဇောလို့ရောင်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညင်အမေရိကာန်)

မို့ဟ်ထချိုဟ်

ဝေါဟာရ ‘မို့ဟ်ထချိုဟ်’ ဝံ ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် နဲပံင်မအခပ်တုဟ်ဒိုင်ညိရ။ ညးထွေးလပ် ‘မို့ဟ်ထချိုဟ်’ တဲ ထွေးလပ်ဒဒ်ပိုင်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be obstinate, to be stubborn, to be obdurate ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗာအာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘မို့ဟ်ထချိုဟ်’ ဝံ ဂ် ဟံမဲ့ဒေက်ဒိုင်ရ။ ပွဲလိက်မဲ့ မန်ချင်သေပွဲတလပ်ဂ် နဲပံင်မအခပ်တုဟ်မဲ့ပွန် ‘မို့ဟ်ထချိုဟ်’ ဝံဆို ကေတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်အာဟာလီဒေမကိုလပ်ဂ် ဒးကွဲဗတ်ဘာသာဗွာမူး ‘ခေါင်းမာသည်’/ ‘ဆိုဆုံးမရ ခက်သည်’ မန်ရ။ ညံင်အဓိပ္ပါယ်အာဟာလီဒေမကိုလပ်ဂ် ဆဲးမဲ့ဒဲကိုလေပ် အဲဟံဂ်ညာတ်လပ်ဏီရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘မို့ဟ်ထချိုဟ်’ ဝံ မှုလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သုဟ် မန်တ a synonym ကောံဝေါဟာရဂမ္တိုင် မပ္တံ‘ကြံကြံ’၊ ‘ကြံင်မို့ဟ်’၊ ‘ဒြိုဟ်သကာတ်’၊ ‘သကာတ်မြဟ်’၊ ‘သ္မိုသ္မို’၊ ‘ခဇန်’၊ ‘သဟာသီ’ ‘ဇော်ကိုဒေါသ’ တအံင်တအံင်ရ။ ဗွဲဘာသာဗွာမူး မဂပ်ဂပ်ပွောအံစတ်အဓိပ္ပါယ် ကောံဝေါဟာရဂမ္တိုင် ‘ရုန်ရင်း’၊ ‘ကြမ်းကြုတ်’၊ ‘ကြမ်းတမ်း’၊ ‘ခက်ထန်’၊ ‘ရက်စက်’၊ ‘နိုင်ထက် ကလူမှု’/ ‘အမျက်ဒေါသကြီး’ တအံင်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂ်လိက်တုန် to be cruel, to be fierce, to be harsh, to be violent, to be passionate, to be hard-hearted, to be tyrannical မန်ရ။ ညံင်ပိုလုတ်ဂွဲစိစတ်အာ ပယိုက်ဥဒါဟ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံရ။

- ကောန်တြုံသိုင်မဲ့ ဒုဋ္ဌကုမာဂးယု၊ ကြံင်မို့ဟ်သကာတ်မြဟ် မိမဝေတ်ဗတောန်ဟံမာန်၊ က လောဗော်သွေး ဝေတ်ဗတောန်လေပ်ဟံကေတ်၊ အမတ်ဒကိုပ်ပွာန်တံ ဝေတ်ဗတောန်လေပ် ဟံကေတ်။ ကာလဂ် သာ်ဝံသိုင်ချပ် “ကောန်အဲဝံဂ် ဝေင်ကောန်ဏုသိမဲ့တဲ ညးသ္မာင်ဝေတ် ဗတောန်မာန်ဟံမဲ့ရ” (ဂးတဲ) သိုင်ဂိုင်ကေတ်ကောန်တြုံဂ်တဲ တိတ်အာဇရောင်ဗောဓိသတ် (ဏုသိ)တဲ “ယံကောန်တု၊ ကောန်အဲဒိုင်မဲ့ဂ် မို့ဟ်ထချိုဟ်သကာတ်မြဟ်လောန်အံ။ ပို ဒိုင်ဝေတ်ဗတောန်ဟံမာန်အံ။ သုတ်ဂ် နဥပါယ်မဲ့ ကောန်တုဝေတ်ညိရအံ” သိုင်ဂး။ သုတ်ဂ် ဝိုင်ကိုဗောဓိသတ်တဲ သိုင်စံအာရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၉။ ပ-၄၁၈။ အစွဲဝံ။) (မို့ဟ်ထ ချိုဟ် = ကြံင်မို့ဟ်။ သ္မာတ်မြဟ်။) ပွဲဗွာ/ ထိုမင်းအားကား ဒုဋ္ဌကုမာရမည်သော သား သည်ဖြစ်၏။ ရုန်ရင်းကြမ်းကြုတ်၏။ မင်းသည် ဆုံးမအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သလျှင်က တည်း။ ကြွင်းကုန်သောဆွေမျိုးတို့သည်လည်း ဆုံးမအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သလျှင်က တည်း။ အမတ်တို့သည်၎င်း ပုဏ္ဏားတို့သည်၎င်း တပေါင်းတည်းဖြစ်ကုန်၍ — ဆိုကုန် သော်လည်း စကားကိုယူစိမ့်သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ မင်းသည် “ငါ့အရှင်ဖြစ်သော သီ လရှိသော ရသေ့ကိုထား၍ တပါးသော ဤမင်းသားကို ဆုံးမခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောသူ မည်သည်မရှိ။ ထိုရသေ့သည်သာလျှင် ထိုမင်းသားကို ဆုံးမနိုင်လတ္တံ့” ဟု ထိုမင်းသား ကိုခေါ်၍ ဘုရားလောင်းထံသို့သွား၍ “အရှင်ဘုရား၊ ဤဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားသည် ရုန်ရင်း

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ကြမ်းကြုတ်၏။ အကျွန်ုပ်တို့သည် ဆုံးမအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ အရှင်ဘုရားတို့သည် ထိုမင်းသားကို တခုသောအကြောင်းဖြင့် ဆုံးမပါကုန်လော့” ဟု မင်းသားကို ဘုရားလောင်းအား အပ်နှင်းခဲ့၍ ဖဲ၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၁၅/၆၁၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Now the king had a **fierce and passionate** son who was known as Prince Wicked, who was beyond the control of his father and kinsfolk. Councillors, brahmins and citizens all pointed out to the young man the error of his ways, but in vain. He paid no heed to their counsels. And the king felt that the only hope of reclaiming his son lay with the virtuous ascetic. So as a last chance he took the prince and handed him over to the Bodhisatta to deal with. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-318)

- “—၊ ညးဗျင်တံဂမ္ဘိုင်ဂ် ခေသုးရ၊ သုတ်ကောန်တြာပုံ ဝိန်သွတ်တဏီလေဝ် မှီဟိဇ ချီဟိဇ ကြံသကာတ်ကြံကြတ်ရောင်။ ကောန်တြာသိုင် ကာလဇ္ဇော်အာ ပကင်ရင်ကိုန်ဗျင်တဲ့ သိက်ပိုဒိုင်ဒပ်မာန်ရော။ နိဿဲကိုကောန်သိုင်ဝံတဲ့ သိုက်ကိုကလိဝံဒတဲ့မြဲမောင် စိုတ်ဟံ့မွဲရ ညးဂမ္ဘိုင်ဂးတဲ့ ကိုန်ဗျင်မဒ်ဒြပ်ဇကုဂ် ညးဟံ့ဝံဒိုန်ကိုဇကုတဲ့ ညင်ရဲတံ့ဆုကောန်ဆုသိုက်သုတ်ဂ် ကိုရ ကောန်တြာသိုင်ဂ် ညးပိုက်ထောံတဲ့ ညးထောံကျေ့နုးပုန်ရသံ့။ ဟိုတ်ဂ်ရ ပဗိုကို ကောန်ဆုသိုက်တဲ့ ဝေတ်ဇကုတဲ့ က္လိဗဒ်ခန္တီလအေင် က္လိဗဒ်မေတ္တာကရုဏာစိုတ်ညိ” ဗောဓိသတ်(ဣသိ)ဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၁၄၉။ ပ-၄၁၉။ အစောံ။) (မှီဟိဇချီဟိဇ = ကြံသကာတ်။ ကြံကြ။) ပဲ့မူဗျာ/ “—၊ သင့်ကို တိုင်း၌နေကုန်သောသူတို့သည် ဤမင်းသားသည် ငယ်သောကာလ၌လျှင် ဤသို့ရှုန့်ရင်းကြမ်းကြုတ်၏။ ကြီးသောကာလ၌ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်၍ အဘယ်မည်သည်ကို ပြုလတ္တံ့နည်း။ ဤမင်းသားကိုမို၍ ငါတို့အား အဘယ်မှာစီးပွားဖြစ်နိုင်အံ့နည်းဟု သင့်အား အမျိုး၏ဥစ္စာဖြစ်သောပြည်ကို မပေးမူ၍ သင့်ကို တမာပင်ငယ်ကဲ့သို့ဖြစ်၍ ပြည်မှနှင်ထုတ်လိုက်သော အမှုကိုပြုကုန်လတ္တံ့။ ထို့ကြောင့် တမာပင်ငယ်နှင့်တူသော သဘောကိုစွန့်၍ ဤနေ့မှစ၍ ခန္တီ၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာနှင့်ပြည့်စုံသည် ဖြစ်လော့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၁၆/၆၁၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “----- so the people of this kingdom, dreading what a prince so **fierce and passionate** may become when king, will not place you on the throne but uproot you like this Nimb tree and drive you forth to exile. Wherefore take warning by the tree and henceforth shew mercy and abound in loving-kindness.” (said the Bodhisatta.) (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-319)
- “ယံ့မွဲတံ၊ ဒေံဒေံမွဲဂ် မွဲးတံရံင်ရ။ ပဲ့ကောဒေံမချိုတ်အာဂ်ကိုလေဝ် ဆဗ္ဗတ်မုက္ခဝါဒေံလိုအာ ညိညကို ဟံ့မွဲသံ့။ စိုတ်ဒေံမှီဟိဇချီဟိဇလောန်။ ကောပိုချိုတ်အာတဲ့ အဲကွဲယဲလူတပိုဂ် အဲမွဲဝံစသိုင်ရဂးတဲ့ စိုတ်ဒေံမိပ်တဲ့ ဒေံဟံ့ယံာ်ရောင်” ညးဂမ္ဘိုင်ဂးတဲ့ ကလောဂမ္ဘိုင်ဂ ရိုဟိတ်ဗောဓိသတ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၃၁၇။ ဒု-၁၈၂/၁၈၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ လူတို့သည် “အချင်းတို့၊ ကြည့်ကြကုန်လော့။ အစ်ကိုသေလတ်သော် ဤသူအား မျက်နှာတွန့်ခြင်းမျှသည်လည်းမရှိ။ အလွန်လျှင် နှလုံးခိုင်မာ၏။ နှစ်စုသောဥစ္စာတို့ကို ငါသာလျှင် ခံ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျင်အမေရိကာန်)

စားရအံ့ဟု အစ်ကို၏သေခြင်းကို အလိုရှိယောင်တကား” ဟု ဘုရားလောင်းကို ကဲ့ရဲ့ကြ ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Men said, “See now, though his brother is dead, he does not so much as pull a wry face: he is a very **hard-hearted** fellow. Methinks he desired his brother’s death, hoping to enjoy a double portion.” Thus did they blame the Bodhisatta. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-38) (**hard-hearted:** (adj) not caring about other people’s feelings/ Longman Dictionary/ အကြင်နာကင်းမဲ့သော။ ထောက်ထားညှာတာမှုမရှိသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “(ယုံဂစံစံကြေဖြဲ)၊ ဖြဲပုဂံမဲ့ဂံ ဗွဲစွတ်ဂံ ပွမ္မိဟ်ထီၣ်ခါဟ်ဂံပတဲ ပွညးဂစိုတ်ကွေံကောန်ဇကု ဂံ ညးပကွာတဲ ဗွဲကြဲဂံ ပွမ္မိဟ်ထီၣ်ခါဟ်ဂံပတဲ ပွမဂစိုတ်ကွေံကောန်ညးဂံပုဂံရ။ ဂံဝီဝဲဂံ ခဲၣ်လလံအာရ။ ဂစံဖြဲ၊ ဖေံလွအာရ၊ ဖေံဒိုင်ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၃။ ဒု-၂၆၇။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ကြိုးကြာမ၊ အကြင်သူသည် စင်စစ် သူတပါးသည် သား ငယ်ကိုသတ်ခြင်း အစရှိသော ကြမ်းကြုတ်သောအမှုကို ပြုအပ်သည်ရှိသော် မိမိသည် အစားသတ်ခြင်း အစရှိသော ကြမ်းကြုတ်သောအမှုကို အစားပြုအပ်သည်ရှိသော် ငါသည် အစားပြုအပ်ပြီ။ ဤသို့သိ၏။ ဤမျှဖြင့် ထိုရန်သည်ငြိမ်း၏။ သင်သည် နေလော့၊ မသွား လင့်။” (၅၅၀။ ဒု-၇၅၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Should one to retaliate, Wrong with equal wrong repay, Then his anger should abate; So, good heron, prithe stay.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-89) (**prithe:** old use: “please”/ Longman Dictionary)
- ပြောဟိတ်ကောန်သိုင်ဂံ ပိဂံလဂးယု၊ မ္မိဟ်ထီၣ်ခါဟ်, သွါသွါ, ဒဇန်, သဟာသီတကို။ ပြောဟိတ်ဂံတုန်လေဝ် လောဘလုလောန်တ ပဲ့ယသပတဲတဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၃။ ဒု-၂၉၁။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုမင်းအား ပိဂံလမည်သော ပုရောဟိတ်သည်ရှိ၏။ ကြမ်း ကြုတ်ရုန်ရင်းသော နိုင်ထက်ကလူမူတတ်သော ထိုပိဂံလပုရောဟိတ်သည် စည်းစိမ်၌ တပ်မက်သဖြင့် ---။ (၅၅၀။ တ-၁၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ His family priest, Pingiya by name, was a **harsh and cruel** man. Being greedy of fame, -----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-105)
- ပဲ့ကာလဂံ ကောန်သိုင်ဗာရာဏသီဂံ ဗြဟ္မဒတ္တဂးယု၊ ကတ်ကွတ်ဇရေင်ဗောဓိသတ်ရ။ ကတ်ကွတ်ဗိုတ်ပိရ။ ကောန်သိုင်ဂံ မှုပကွတိခဲမ္မိဟ်ထီၣ်ခါဟ် သွါသွါသွာတ်မြဟ် ဒဇန်သ ဟာသီလောန်။ ဗောဓိသတ်မလေပ်လဝ် ကွတ်အင်္ဂံဗိဒျာ မတီဟ္လာန်မ္မိဟ်ဂံ ညာတ်လက်သန် ကောန်သိုင်ဂံတဲ သာဝံဟိုဒလောအံဗ္ဗောန်ကောန်သိုင်ဂံရ။ “ယုံဗြဟ္မဒတ္တကုမာ၊ ပွမ္မိဟ်ထီၣ် ခါဟ် သွါသွါသွာတ်မြဟ် ဒဇန်သဟာသီဝံဂံ ကလိဝံပိုန်ဟာန်, ဣန်သွါ, အလိုအသီဂံ ပိုန်ဟာန်ဣန်သွါဂံ ခဲၣ်ဟံ့ဗိုန်ဂံ ခဲၣ်ဟံ့ထီတိကိုဇကုရ။ ပိုန်ဟာန်ဣန်သွါဂံ နကြိလိုမ္မး ညင် ရံကွင်မပါအာ ဒေါဝ်မှာသွိတ်တဲ မသက်သွေဟ်သြင်စွဲစွေံဂံ မဒးဒ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သင်ဂံရ ပွ မ္မိဟ်ထီၣ်ခါဟ် သွါသွါသွာတ်မြဟ် ဒဇန်သဟာသီဂံ မွးလွဒ်ညိ။” (၅၅၀။ ၆-၃၅၃။

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ဒု-၂၉၀/၂၉၁။ အစွောံ။) (မုဂ္ဂိုလ်ထိုဦး = သွဉ်သွဉ်။ သွာတ်မြဟ်။ ဒဇန်။ သဟာသီ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဗာရာဏသီမင်း၏ ဗြဟ္မဒတ်မည်သောမင်းသားသည် ဘုရားလောင်းအထံ၌ ဗေဒင် သုံးပုံကိုသင်၏။ ဗြဟ္မဒတ်မင်းသားသည်ကား ပကတိအားဖြင့် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင် ဝေဏ်ကလူမူတတ်၏။ ဘုရားလောင်းသည် အင်္ဂိဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းအားဖြင့် ထိုမင်းသား၏ ရုန်း ရင်းကြမ်းကြုတ်သော နိုင်ဝေဏ်ကလူမူတတ်သော အဖြစ်ကိုသိ၍ “အမောင်၊ သင်သည် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင်ဝေဏ်ကလူမူတတ်၏။ ကြမ်းကြုတ်သဖြင့် ရသောစည်းစိမ် သည် အရှည်မတည်။ အစိုးရခြင်းသည် ပျက်စီးတတ်၏။ ထိုကြမ်းကြုတ်သောသူသည် သ မုဒုရာ၌ လှေပျက်သောသူကဲ့သို့ တည်ရာကိုမရသည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ကြမ်း ကြုတ်ရုန်းရင်းသည် မဖြစ်လင့်” ဟု ထိုမင်းသားကို ဆုံးမ(၏။) (၅၅၀။ တ-၁၀/၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ The son of the king of Benares too, prince Brahmadata, was taught the three Vedas by him. Now he was by nature **harsh, cruel, and violent**. The Bodhisatta, by his power of divination knowing his character, said, “My friend, you are **harsh, cruel, and violent**, and verily power that is attained by a man of violence is shortlived: when his power is gone from him, he is like a ship that is wrecked at sea. He reaches no sure haven. Therefore be not of such a character.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-105)

- သင်ဂမ္ဘိုင်ကျင်ကောံ ပွဲဖြပ်သဘင်ဝေတဲ ကွဉ်ဗဒ်ဂလာန်ရ၊ “ယွံတီလတံ၊ သွတ်ကောန်တြုံ သွိုင် ဗောဓိကုမာဂ် ဒဇန်သဟာသီလောန်သန်သွံ။ ဝမုကီဗီသကပ်မယှ်ဂ် ကိုတွဉ်ပိတ်ကွေံမတ် သိုဓါမုးဝွံဂ် ဩမ္မုဟ်ထီဗျိဟ် လောန်သန်သွံ။ ဩသွဉ်သွဉ်လောန်သန်သွံ။ ဩသွာတ်မြဟ် လောန်သန်သွံ။” (၅၅၀။ ၉-၂၅၃။ ဒု-၂၉၀။ အစွောံ။) (မုဂ္ဂိုလ်ထိုဦး = သွဉ်သွဉ်။ ဒဇန်။ သဟာသီ။ သွာတ်မြဟ်။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ တရားသဘင်၌ ရဟန်းတို့သည် “ငါ့ရှင်တို့၊ ဗောဓိမင်းသားသည် ထိုသို့သဘောရှိသော လက်သမား၏မျက်စိတို့ကို ထုတ်စေသတတ်။ ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်းစွာ နိုင်ဝေဏ်ကလူမူတတ်စွာ” ဟု စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ Then they raised a discussion in the Hall of Truth, saying, “Sirs, young prince Bodhi had the eyes of such and such an artisan put out. Surely he is a **harsh, cruel, and violent** man.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-105)
- “ယွံသွိုင်မပြု၊ ဩသမ္ဘိမ္မုကွေတ်သတ်ဂ် ခွဲမစိုန်ဒ်တဋ္ဌာန်ကျဟ်ညး မလေပ်ဖေက်ဘဲသံင်သာ ခွဲမပေင်ဒိုင် နသွဉ်ပတ်ဩဉ် ခွဲမ္မုတ်ကိုဇာတိ ဒဇန်မ္မုဟ်ထီဗျိဟ် နရက်ဝွံမိမ္မုကိုဒတ် မ ကသီဇကုဟွံမာန် မလောန်နုနရက်အဝိက်ဂ် မသွးပြာပ်အာဒိုင်သက်က်ရ။ ဩသတ်မွဲ မဟွံ ဝွံဂိုင်ကေတ် ဒွောအ်ဗ္ဗောန်တုပညာဂ် မဟွံဝွံစာ်စူးအာ နူကာမတဏှာဂ်ရ သတ်မထဏေန် ဒိုင် ပွဲကာမတဏှာဂ် ပွဲနရက်ဂွံဂမ်မိ မကွန်ဂြက်လောန်နုနရက်အဝိက်ဂ် မထောံကွေံဟွံ မာန်ရ။” ဂလာန်မြဝွံဂ် ပစ္စေဂဗုတ်ဟိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၈။ ဒု-၂၇၇။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “(မြတ်သောမင်းကြီး)၊ ထိုပဋိသန္ဓေနေခြင်းသို့ ရောက်သောသူသည် ကြမ်းကြုတ်သော သဘောရှိသော သူတော်ကောင်းဖြစ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသုဘဟူ၍ရှုအပ်

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

သော ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ဖြင့်ပြည့်သော အမိဝမ်းဟူသောငှာသို့ ကပ်ရ၏။ အကြင်သတ္တဝါ တို့သည် မိမိကိုယ်၌ မက်မောကုန်သည်ဖြစ်၍ မစွန့်နိုင်ကုန်။ ထိုသတ္တဝါတို့သည် ကာမ ဂုဏ်တို့၌ ရာဂမကင်းကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။” (၅၅၀။ တ-၁၃၄။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံဒေဝတ၊ အဲဟံဂုံကွတ်ကသီဏာ နူဋ္ဌာန်ခိုင်ပွဲဝံသံ။ အဲဟံဂုံပပြဘိုက် ဖအိုတ်ကွေ့ခြပ်ညး အမြဲပွဲဒက်ဂ် နူဇေမ္မေအဲမဆင် ကျာအမြဲပဲရောင်သံ။ မူပကွတ်ပွဲရောင် ဒေဝတမဂုံဟိုက် ရော” ဗောဓိသတ်(ဣသိ)ဂး။ --- “ယုံဒေဝတ၊ တေတြုံမစေလစဂ်တဲ ခေံဂ်ကဏာလ ကိုန် ခေံခံဏာပွဲဒက် ပွဲမ္မိဟ်ထေချိဟ် ခေံမပဂ် မူပမ္မဒေဝတ မဟံဟိုက်မ္မတ်ကိုခေံဂ် ရော” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၈-၃၉၂။ ၃-၄၃၅/၄၃၆။ အစောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “နတ်သ မီး၊ သင်၏ကြာပန်းကို (ငါသည်)မဆောင်၊ မချိုး၊ အဝေးမှန်း၏။ ထိုသို့ဖြစ်လျက် အ ဘယ်အကြောင်းကြောင့် နံ့သာခိုးဟူ၍ (ငါ့အား)ဆိုအပ်သနည်း။” --- “နတ်သမီး၊ အ ကြင်ယောကျာ်းသည် ကြာစွယ်တို့ကို တူး၏။ ပုဏ္ဏရိတ်တို့ကို ချိုး၏။ ဤသို့ကြမ်းကြုတ် သောအမှုကိုပြုသော ထိုယောကျာ်းကို အဘယ်ကြောင့် သင်သည် မဆိုသနည်း။” (ဘု ရားလောင်းရသေ့သည် နတ်သမီးအား ဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၂၂၃/၂၂၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta seeing him said, “You call a man thief if he smells the flower from afar: why do you not speak to that other man?” So in talk with her (the goddess) he spoke the third stanza: -- “A man who digs the lotus-roots and breaks the stalks I see: Why don’t you call the conduct of that man **disorderly**?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-192) (disorderly: (adj) ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရဖြစ်သော။ စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ဖြစ်သော။)
- (တြုံဂ် ဒေဝတဗက်ဂလာန်သမ္မာတဲ တွဟ်နတိုပ်ဂစိုတ်ကွေ့မဇကုဂ် ခါခိုင်ကတိုင်ရ။ ပွဲကာလ ဂ် သွတ်ကောန်ခေံဂ် ဂးသင်ဏာအ်ရ။) “ယုံမပို၊ မပိုသိုက်ဗလးဒဒိုက်မဇကုတဲ ပ္ဍိုက်ဒဒိုက် စိုတ်သင်ဝံ ခေံမဟုတ်အာနူကသပ်ညးမပြဲ စိုတ်ဂ်ကလိဂံတဲ ပွဲမကလိကွေ့ဒတဲမြမောင်ဇကု ဒတဲမြမောင်ညးသင်ဝံ တွအဲပွဲရောင်သံ။ တွအဲမ္မိဟ်ထေချိဟ်သန်သံ။” (၅၅၀။ ၈-၄၄၆။ ၇-၉။ အစောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ဖခင်၊ သင့်အဖသည် ယုတ်မာစွာသော ထိုအဖကို ဆင်းရဲမှ လွတ်စေအံ့ ဟူသောအကြံကို ရအပ်ပြီ။ သင်ဖခင်သည် ပစ္စုပ္ပန်စီးပွား သံသရာစီးပွားကို လွန်သော ကြမ်းကြုတ်ခွာသော ပိတုဃာတကကံကို ပြုဘိ၏။” (၅၅၀။ တ-၆၅၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Hearing this, the boy answered by repeating a half stanza: “Thou hast done sinfully in wishing this, And for the deed, a **cruel** deed it is.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-29)
- ကောန်သမ္မေရနက်ကိုတရံတုန် ခေံပွဲမဲ့ကုသဒ္ဓါ ခေံပွဲဝံသွင်သျှိုက်ရတ်ပိ ခေံမ္မုဇိတ် မ္မိဟ်ထေချိဟ် ခေံမဟံမဲ့ကိုဗြဟာန်သိုန်ပွဲလအာတ် ခေံမ္မုဇိတ်ခပ်ဂမ္မက်တဲ ရင်ဒါနိတံဂ် ခေံ ရိုဟ်ပိုက်တဲ ခေံစင်ထေံကွေ့ရ။ လအာတ်ဂမ္မိုင် ခေံလက်တဲ ခေံကိုဇေက်ပိတ်ဏာကွေ့ နူ ဋ္ဌာန်ဂ်ရ။ မမိက်ကိုညိညဗွတ် နတုင်ကွတ်သွတ်မဲ့တုင် ဂိုင်ပျိုန်ထွတ်ကွေ့ညိကို ဟံကိုညး

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒုင်အမေရိကာန်)

ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၀။ ၇-၄၀/၄၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ခြောက်ယောက်မြောက်ဖြစ်သော သားသည်ကား သဒ္ဓါခြင်းမရှိ၊ **ခက်ထန်သောစိတ်ရှိသည်**၊ အလှူခံတို့အား ချစ်ခြင်းမရှိ သည်၊ ဝန်တိုခြင်းရှိသည်ဖြစ်၏။ အလှူတင်းကုပ်ကို ဖျက်ဆီးပြီးလျှင် မီးတိုက်၍ အလှူခံတို့ ကို ပုတ်ခတ်ရိုက်နှက်၍ နှင်ထုတ်စေ၏။ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူအား မြက်ဖျားဖြင့် ထုတ်၍ ဆီပေါက်မျှကိုလည်း မပေး။ (၅၅၀။ တ-၆၉၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ But the sixth of the line was without faith, **hard-hearted**, loveless, niggardly; and he demolished the almonry, burnt it, beat the beggars and sent them about their business; gave no one so much as an oil drop on the end of a blade of grass. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-40)

- “(ယုံသွိုင်ကုန်)၊ ဩဉ္ဇးမဲ့ဂ် သွာန်သွိုင်သွိုဟ်မကျင်စိုပ်ဂ် နစိုတ်ဟေင် ဗစာရဏာတဲ သွာန်ဂ် သွဟ်ရထသိုမာန်ရ။ ဟံသေင်ကိုဒတဲမြမောဝ်ဇကု မ္ဗမမ္မိုဟ်ထီၣ်ဗျိုဟ် ဟံဂပ်ဂပ်ပျဲ ရ။ ပဲ့ကာလဒတဲမြမောဝ်ဇကု မကျင်စိုပ်ဇကုဂ် ဟံကိုဖုတ်ကျေရ။ ပုဂ်မသွတေင်သ်ခွံဂ် တပညာရောင်သွေးရ။” (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၃၃၃/၃၃၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “သိကြား မင်း၊ အကြင်သူသည် နက်နဲသောပြဿနာကို စိတ်ဖြင့်ကြံသည်ရှိသော် ဖြေအံ့သောငှာ စွမ်းနိုင်၏။ အစီးအပွားကိုလွန်သော **ရုန်ရင်းကြမ်းကြုတ်**သော အမှုကိုမပြု။ အခါသို့ ရောက်သော စီးပွားခြင်း၏အကြောင်းကို မယိုယွင်းစေ။ ထိုသို့သဘောရှိသောသူကို ပညာ ရှိသောသူဟူ၍ ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့သည် ဆိုကုန်၏။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၇။ ညောင်ကန်။)

- ဗောဓိသတ်(သွိုင်ကုသ)ပုန်တုန် လုက်ထပိုဂိတု မဒးကျင်ဒင်ဒဒိုက် သိုဝေင်စံင်တူ ဖြေဟ်ဖြဲ တဲမဲလောန်ဂ်ဒိုတဲ “အဲဝံ ဟိုတ်ဒမာနူဗြဲတဲ မဒးကျင်ဒင်ဒဒိုက် မဒိုဒိုက်တဏှာ၊ ဂ်လေဝ် အဲဟံဝံညာတ်မုက် ဗိုဒ္ဓင်ရုပ်ဗျေဏီ အဲမဒးပဝေင်လွီသွေးရ။ ဗြဲဝံ မ္ဗုနိတ်ဗျိုဟ်ထီၣ်ဗျိုဟ် ကြိုင် သကာတ် ဓဇန်သဟာသီလောန်သန်သွံ။ အဲကလေင်စံ ကျောန်စိုတ်ကိုမိကိုမ တွဂုန်အဲစါဂ် ဒိုကုသိုရောင်။ မုဂုန်လွီဝေင်ကိုဗြဲသွေးဝံရော” ဂးတဲ ဗောဓိသတ်ချပ်ဗိုသွာဂုန်မိကိုမ ပုဗ္ဗကာ ရီဗါဗက် သွာအိန်တမိုဟ်တိုန်တဲ —။ (၅၅၀။ ၆-၅၃။ ၉-၁၇၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ကုသမင်းသည်လည်း ပဘာဝတီကိုမြင်ခြင်းငှာ မရသည်ဖြစ်၍ ခုနစ်လပတ်လုံး မကောင်း သောအစာ မကောင်းသောအိပ်ရာဖြင့် ပင်ပန်းရကား ကြံတော်မူ၏။ — “ငါ့အား ထိုပ ဘာဝတီဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ ခုနစ်လပတ်လုံး နေပါလျက် ပဘာဝတီကို မြင် ခြင်းငှာမရ။ အလွန်လျှင် **နိင်မာ၏**။ အလွန်လျှင် **ညဉ်းဆဲ**။ ငါတို့ကုသဝတီပြည်ကြီးသို့ ပြန်လည်၍ မယ်တော်ခမည်းတော်တို့ကိုသာ ဖူးမြင်အံ့” ဟု ဤသို့ကြံတော်မူ၏။ ထိုခဏ ၌ သိကြားနတ်မင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုကုသမင်းမြတ် ငြီးငွေ့သောအဖြစ်ကိုသိ၍ —။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၇၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta not being able to get a sight of her, after seven months being sick of his hard bed and sorry food, thought, “What need have I of her? After living here seven months I cannot so much as get a sight of her. She is very **harsh and cruel**. I will go and see my father and mother.” At this

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ပဲ့လိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စော် မူလလိက်ကျပ်ဇော်အစွောင့် ညးချူတ် ‘မြိမြန်’ ဗွဲမညီသာတုပ် သွတ်ရ။ နဲပံင်အမခဝ် ‘မြိမြန်’/ ‘မြိမြန်’ ဂ်တုန် ပဲ့လိက်သ္မာင်လှို အဲဂုံညာတ်လဝ်နွံ ဗွဲမအောန်ရ။

ဒးဖလှဲပွဲတ်အဓိပ္ပါယ်ညိမ္မး ဝေါဟာရ ‘မြိမြန်’ ဝံ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ရံင်စံင်’၊ ‘မင်မွဲ’၊ ‘ကျောန်ဗစ’၊ ‘ကျောန်စိုတ်’၊ ‘လွီလွတ်’၊ ‘ဝီပရာ’ ရ။ ဗွဲဘာသာဗွာမ္မး ‘ကျွေးမွေးသည်’၊ ‘မွေးမြူသည်’၊ ‘လုပ်ကျွေးသည်’၊ ‘ထောက်ပံ့သည်’၊ ‘ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်သည်’၊ ‘ထိန်းသိမ်းထားသည်’ မဒ်ရ။ ဗွဲဘာသာ အင်္ဂလိက်တုန် to take care of, to foster, to rear, to guard, to take charge of, to feed, to tend, to bring up, to maintain, to support မဒ်ရ။

ပဲ့ဝတ်ကောန်မသုန်သင်ဂ်

- ကျောန်စိုတ်မြိမြန်၊ ဆန်စန်ကောင်ကာ မင်အာတောဝ်ဟာန်၊ ကိုဒါန်ဒိုန်ပိုန် ထောက်သ္မိုန်ဒင်အဲ၊ ဝတ်မသုန်ကွဲ လျိုင်နဲကောန်တအံရောင်။

ပဲ့ဘာသာဗွာဂ်

- ကျွေးမွေးမပျက်၊ ဆောင်ရွက်စီမံ မွေခံထိုက်စေ၊ လူမျှဝေ၍ စောင့်လေမျိုးနွယ်၊ ဝတ်ငါးသွယ် ကျင့်ဖွယ်သားတို့တာ။
- ဗောဓိသတ် သိုမထွဲဒိုင်လတူအာကာသ ဂွံတန်ဒိုင်တဲ နရမျှာင်ညင်ဗတဝ်သဲဂ် တံခပ်ကို သိုင်ရ။ “ယံသိုင်မအဲမပြ၊ အဲမဒ်ကောန်သိုင်မအဲမပြဂ် သိုင်မအဲမပြဂ် ဩဝ်မြိမြန်အဲဒိုက်ညိ အဲ။ သတ်သ္မာင်မပွဲစင်ချေတံဂ်လေဝ် ခိုန်ဟံဒ်ကောန်သိုင်မကိုလေဝ် သိုင်မမြိမြန်လဝ်ခဲကို။ အဲမဒ်ကောန်သိုင်မအဲအရင်ဂ် မုဒ်သိုင်ဟံမြိမြန်လဝ်အဲဒိုက်ရောအဲ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၇။ ၁-၂၆/၂၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ကောင်းကင်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့စွေ နေလျက် သာယာစွာသောအသံဖြင့် အဘအား တရားဟောလိုရကား -- “လူတို့ကိုအစိုး ရတော်မူသောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် အရှင်မင်းကြီး၏သားတည်း။ ရှင်မင်းကြီးသည် အကျွန်ုပ်ကို မွေးမြူပါလော့။ ရှင်မင်းကြီးသည် တပါးကုန်သောသူတို့ကိုလည်း မွေးမြူ၏။ ရှင်မင်းကြီးသည် မိမိသားကို အသိုမု၍ မမွေးမြူသနည်း။” (၅၅၀။ ၁-၅၅/၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Seated cross-legged in mid-air, the Bodhisatta in sweet tones repeated this stanza to his father, declaring the truth: -- “Your son am I, great monarch; rear me, Sire! The king rears others, but much more his child.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-29) (rear: (vt&vi)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

help to grow, bring up, take care of, foster: မွေးမြူသည်။ ပြုစုစောင့်ရှောက်သည်။
ကြီးပြင်းအောင်မွေးမြူသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံအမတ်တံ၊ ခမီမွေးဂုံ ဝံမြဲမြန်ကောန်ဇွန်မွေးဂုံ သွိုင်သန်ရ။ အာကေတ်နင်ဖျဏာ ကိုမံင်မ တံဂုံ မြဲမြန်လင်ရ” သွိုင်ဂးတဲ ကေတ်ဖျဏာ(ကောန်ဇွန်ဂုံ)တဲ ကိုမံင်မတံဂုံမြဲမြန်လင်ရ။ ဇွော်ညီတဲ ဂကောံကောန်ဇွန်ဂမ္တိုင်ဂုံ ဝေင်ဂြိုင်တွံဗွိုင်တဲရ။ တဲကုမာရကဿပ မကိုယျုရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၄၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အချင်းတို့၊ ရဟန်းမိန်းမတို့အား သူငယ်ကို ဇောင့်ရှောက်ခြင်းမည်သည်ကား ပလိဗောဓဖြစ်၏။ ထိုသူငယ်ကို ငါတို့လုပ်ကျွေးကုန်အံ့” ဟုဆို၍ မင်းသည် ထိုသူငယ်ကို ကချေသည်မိန်းမတို့အား ပေးစေ၍ မင်းသားတို့၏ အခြံ အရံအစောင့်အရှောက်ဖြင့် ကြီးစေ၏။ အမည်မှည့်သောနေ့၌လည်း ထိုသူငယ်အား ကဿပ ဟူသောအမည်ကို မှည့်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၇၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sirs,” said the king, “**the care of children is a clog on Sisters in their religious life; let us take charge of him.**” So the infant was handed over by the king’s command to the ladies of his family, and **brought up** as a prince. When the day came for him to be named, he was called Kassapa, ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-38)
- “မူဂုံ ဂူကျပ်မဟိုရော” သွိုင်သွာန်။ “တွညးစွံလင်ပြောဟိတ် ကိုမင်ချင်ဂုံ ‘သို့တွညးဂုံ ကို အဲကျောန်စိုတ်မြဲမြန်ရောင်’ ပြောဟိတ်ဂးတဲ ပြောဟိတ်ပြာပ်ကျင်ကိုအဲတဲ ညံင်ဂလာန်ပြော ဟိတ်ဂုံ အဲဟံပဗက်တဲ (ပြောဟိတ်)ရပ်စပ်ကဝိတ်ကဝးသင်ဇွန်အဲတဲ ဗပေင်ဂွပ်စိုတ်ဇကုတဲ အာကျောရ။ သင်ခွံပြောဟိတ်ပအဲခိုက်ဖြ” ဂူကျပ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ပ-၃၄၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်မ၊ ထိုစကားကို အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသနည်း” ဟု မင်းသည်ဆို၏။ “မြတ် သောမင်းကြီး၊ သင်မင်းကြီးတို့သည် မြို့ကိုစောင့်စိမ့်သောငှာ ထားသောပုရောဟိတ်သည် သင်မင်းကြီးတို့၏အိမ်တော်ကို သုတ်သင်အံ့ဟု ဤသို့လာ၍ မိမိစကားကို နားမထောင် သောအကျွန်ုပ်ကို သတ်ပုတ်၍ မိမိနှလုံးအလိုကို ပြည့်စေ၍ သွား၏” ဟု မိဖုယားဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “What do you mean?” (said the king.) “The chaplain whom you left to watch over the city came here on pretence of **seeing after** the palace; and because I would not yield to his will, he beat me to his heart’s content and went off.” (said the queen.) (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-265)
- “ယုံကောလု၊ နမ္မိက်မဲ့ကတိုင်ဝွံဂုံ တွအဲဂိုင်ကေတ်တဲ ဒဒ်သမေုဟ်တွပိုန်ဂုံ တွအဲပွန်လင်တဲ မြဲမြန်ကောန်သမ္မာရ။ ပွမဂစိုတ်လမျိုသတ်ဂုံ တွအဲအေင်ဒင်ရ။ လွပွဲသရံပိပ်ရ။ ဒါန်သီလ ဘာဝနာဂုံ တွအဲမှတ်ပွဲညီ” ရဝံ(ဗောဓိသတ်သွိုင်ဒြဲဝဲထဝ်) ဒြောံဗ္ဗောန်လှတဲ ဖအောင်ဖျဏာ လှဂုံ ကိုစအာတဲ ဗောဓိသတ်လုပ်အာဂြိုပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၅၉။ ဒု-၃၁၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူ ဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသမင်မင်းသည်) ကျက်စားရာမြေ၌ မြင်အပ်သော တစ်ခုသောပတ္တမြား တုံးကို မုဆိုးအားပေး၍ “အဆွေ၊ ယနေ့မှစ၍ ပါဏာတိပါတ အစရှိသည်ကို မပြုလင့်။

ဤပတ္တမြားဖြင့် ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၍ သားမယားတို့ကိုမွေးလျက် ဒါနသီလအစရှိကုန်သော ကောင်းမှုတို့ကို ပြုလော့” ဟု မုဆိုးအား အဆိုးအမကိုပေး၍ တောသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - he (the deer) gave the hunter a magic jewel which he had found in their feeding ground and said, “Friend, henceforth take not the life of any creature, but with this jewel set up a household and **maintain** a wife and children, and give alms and do other good works.” And thus admonishing him, the stag disappeared in the forest. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-123)

- ဗောဓိသတ်ပိုဒ်ကောန်ခြံ နန္ဒိယဂဗ္ဘု ချိုက်ပင်တံကောသီလအာစာရဝတ် မြိမြိန်နှိမ်မိကိုမ ဓါရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၅။ ဒု-၄၀၀/၄၀၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် သမင်အ မျိုး၌ဖြစ်၏။ အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် နန္ဒိယမိဂဟူသော အမည်ရှိသည်ဖြစ်၍ သီလအ ကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မိဘတို့ကို မွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၁၇၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ - the Bodhisatta was born as a deer; when he grew up he was named Nandiyamiga, and being excellent in character and conduct he **supported** his father and mother. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-172)
- လမြအာရင်ပွဲကတိုင်၎် ညာတ်ကောန်ကွက်ဗရောန်စောန်တံ၎်တဲ “အဲပစကောန်အဲရ” ချပ် တဲ လဝ်စိုတ်တဲ လမြစုတ်ပွဲနတောဝ်၎်တဲ ယ်ဖျံနင်ရ။ စိုပ်သို့တဲ ဗစလဝ်ပင်၎်ယာဂတဲ မြိ မြိန်လင်ညင်ကောန်ဝှဲရ။ ကောန်ကွက်ဇွော်၎် မဟာတုဏ္ဍိလ မကိုယျ။ ဒေဝတ်၎် စူဠတုဏ္ဍိလ ကိုလဝ်ယျ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၈။ ဒု-၄၁၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မိန်းမအိုသည် ဝက်ငယ်တို့ကို မြင်၍ သားအမှတ်ကိုပြု၍ တောင်း၌ထည့်၍ အိမ်သို့ဆောင်၍ အကြီးအား မဟာတုဏ္ဍိလဟူ သောအမည်၊ အငယ်အား စူဠတုဏ္ဍိလဟူသောအမည်ကို မှည့်၍ ထိုဝက်ငယ်တို့ကို သား ငယ်ကဲ့သို့ မွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၁၉၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The old woman saw the young pigs, and feeling towards them as to children of her own she put them in the basket and took them home: then she called the elder Mahatundila (Big-snout), the younger Cullatundila (Little-snout), and **reared** them like children. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-181) (ဗရောန်စောန် = အစက်အပြောက်ဖြစ်သော = spotted)
- (ဇာဒိသိုင်)မနောဇ၎် အာဂစိုတ်ပြင်၎်တံ၎်တဲ ကေတ်နင်မြိမြိန်မိမ, သမ္ဘာ, ဒေံမြိ၎်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၇။ ဒု-၄၄၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မနောဇ(ခြသေံ)သည်ကား ကျွဲအစရှိသည် တို့ကိုသတ်၍ အသားကိုဆောင်၍ မိဘတို့ကိုလည်းကောင်း နှမကိုလည်းကောင်း မယားကို လည်းကောင်း မွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၂၄၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Manoja (the lion) killed wild buffaloes and other animals, and so got flesh to **feed** his parents, sister and wife. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-199)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံကလော်၊ မကော်ပျော်အဲဒ် မစအဲရမချပ်။ ယဝ်ရမစကွဲအဲမွဲး အဲဒ် နိညးကွောန်စိုတ် ခြိမြန်မိမခါ ပြာကတ်ဒိုင်အလုံချင်ဗာရာဏသီရောင်။ သုတနပလံင်ပိုင်ဂ် ကလော်စကွဲရဂး တဲ ပြာကတ်အာ အလုံချင်ဗာရာဏသီတဲ မူရ်ညးမွဲမသိုင်ကျင် မဝံင်ကိမသွံပွန်ရော။ ယွံဒ် သာ်ဂ်တဲ ဂတနူဝံ မဟံဝံဘောဇိန်ပွန်ရသွံ။ ——” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၃၉၈။ ၃-၄၅၄။ အစွောံ။)
- ဗောဓိသတ်ဟာပ်ပိုင်ဂယးတဲ သာ်ဝံဟိုက်သမ္ဘာရ၊ “ယွံမွောံ၊ ပစ္စေဂဗုတ်ပန်ဂ် ထောံကွဲသို့ ကိုန် ကိုန်ချင်ယဿပတ်တဲ မတိတ်ပခမီ ဟွဲကိုဂဗုတ်ဂ် နတသိုက် မဝံစသိုင်တအိုတ်ရ။ အဲ ဒိုင်ပွဲသို့ကိုန် သိုအရီဒဒိုက်ဝံဂ် မူသွက်သိုရော။ အဲသတိတ်ပခမီရ။ မွောံခြိမြန်ကောန်ခါရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၈။ ၃-၅၀၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) နံ နက်စာစားပြီး၍ ချမ်းသာစွာနေလျက် မယားကိုခေါ်၍ “ရှင်မ၊ ဤလေးဆူကုန်သော ပစ္စေ ကဗုဒ္ဓါတို့သည် မင်းအဖြစ်ကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြု၍ ပလိဗောဓ မရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ချမ်းသာသ ဖြင့် လွန်စေကုန်၏။ ငါသည်ကား အခစားသဖြင့် အသက်ကိုမွေး၏။ ငါ့အား အိမ်၌နေသ ဖြင့် အဘယ်မူအံ့နည်း။ သင်သည် သားငယ်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်၍သာ အိမ်၌နေရစ်လော့” ဟု ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၃၃၁။ ညောင်ကန်။) (သင်္ဂြိုဟ် = ကူညီထောက်ပံ့သည်) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ - after breakfast seated at his ease, he (the Bodhisatta) called his wife and said, “Wife, those four paccekabuddhas left kingdoms to be Brethren and now live without sin, without hindrance, in the bliss of the religious life: while I make a livelihood by earnings: what have I to do with a householder’s life? Do you **take** the children and stay in the house.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-231) (take = take care of, take charge of)
- နွံကာလမွဲတဲ ကူသိမဂ္ဂဲစသဗ္ဗလမုဟ်လမတ်ဂ် ညာတ်ကေတ်ကောန်စိုင်မွဲတဲ လပုံဖျင်အဿ မာပိုတ်တဲ ညိုင်မသွဟ်ကိုကောန်ဂွံကို စွံပွန်လဝ်တဲ သောမဒတ္တ ခုတ်လဝ်ယျုတဲ ကွတ်သုဆု တံဂ် ဝှဲဗစတဲ ခြိမြန်လင်ကောန်စိုင်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၀။ ၃-၅၁၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ရသေ့သည်) တစ်နေ့သ၌ သစ်သီးကြီးငယ်အကျိုးငှာ သွားသည်ရှိသော် တစ်ခုသောဆင် ငယ်ကိုမြင်၍ မိမိကျောင်းသို့ဆောင်၍ သားအရာ၌ထား၍ ထိုဆင်အား သောမဒတ်ဟူသော အမည်ကိုမှည့်၍ မြက်သစ်ရွက်တို့ကို စားစေလျက် မွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၃၄၃။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day, searching for wild fruits, he saw an elephant-calf, and took it to his hermitage: he made as if it were his own son, calling it Somadatta, and **tended** it with food of grass and leaves. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-235) (**tend:** watch over, take care of: ထိန်းကျောင်းသည်။ ကြည့်ရှုပြုစုသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- ပွဲကာလအတိက်တေံ ပွဲတုအ်ဂိဇ္ဈကုတ်ဂ် ဗောဓိသတ်ပို ကွဲဒ်ပွဲဇာတိတုတ် ကလိဝံကောန် တြာ်မွဲ သုပတ္တဒင်ယျု ခြိမြန်လင်မိကိုမခါ ဝံပတ္တပွဲမွဲလက် မွဲကိုအစောံဒြဟတ်တဲ ——။

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

(၅၅၀။ ၆-၄၂၇။ ဒု-၅၈၉။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ လွန်လေပြီးသောအခါ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌ ဘုရားလောင်းသည် လင်းတမျိုး၌ဖြစ်၏။ ဘုရားလောင်း၏သားသည် သုပတ္တမည်သော လင်းတမင်းတည်း။ ထိုလင်းတမင်းသည် အထောင်မကသော လင်းတအခြံအရံရှိ၏။ အားနှင့် ပြည့်စုံ၏။ မိဘတို့ကို မွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၄၈၆/၄၈၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂံလိက်/ Once upon a time the Bodhisatta came to life as a young vulture on the Vulture Mountain. Now his offspring Supatta, the king of the vultures, was strong and lusty and had a following of many thousands of vultures, and he **fed** the parent birds. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-187/288)

- “ယုံခမီ၊ မာတုဂါမ္မုးဂ် မူဟိုတ်မ္မုပိုက်ကိုခေ့ရော။ မာတုဂါမ္မုးဝံ ခေ့ဒ်အသပုရိဟ်ရောင်။ ခေ့ ဟံဂြင်ဂုန်ညးရောင်။ ပဲ့မတုတေံ ကလော်အသုဂ် ငိုတ်လဝ်မာတုဂါတု စွံလဝ်ပွဲဂ္ဂုကုတု ဝိန် မြိမြိန်တံကိုလော် မာတုဂါမ္မုးဂ် တွဟ်နမင်မွဲ ဟံသုဟ်ရထ။ ပွမနိသဲကိုတြုမ္မဲဂ် ဟံသုဟ်ရ ထတုရ။ ပသတ်တွမင်မွဲကုခေ့ သုဟ်ရထမာန်ရော” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၆။ ဒု-၆၃၅။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ အဘယ်ကြောင့် မာတုဂါမကို တောင့်တသနည်း။ ဤမာတုဂါမမည်သည်ကား ပေါင်းဖော်ခြင်းငှာ မထိုက်။ ကျေးဇူးကို မသိတတ်။ ရှေး၌ ဒါ နောရက္ခိသ်တို့သည်လည်း မျို၍ ဝမ်းဖြင့်ဆောင်၍လည်း မာတုဂါမကို **စောင့်ရှောက်ခြင်း ငှာ** မတတ်နိုင်ကုန်။ တစ်ယောက်သောယောကျ်ားကိုသာ မှီသည်ကိုပြုအံ့သောငှာ မတတ် နိုင်ကုန်။ သင်သည် အဘယ်သို့တတ်နိုင်လတ္တံ့နည်း။” (၅၅၀။ တ-၅၅၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မုအေဂံလိက်/ “Why, Brother, do you desire a woman? Verily woman is wicked and ungrateful. Of old Asura demons swallowed women, and though they **guarded** them in their belly, they could not keep them faithful to one man. How then will you be able to do so?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-313)
- မိမသုတ်ဂ် ပူဂိုသောတာပန်ရောင်။ ကောန်ဂ်တုန် ဒ်ဒုသီလတု ခေ့ဟံပွဲဟ်ကံဖိုရောင်။ ကြံ ဝံ မခေ့ပက္ခိကာဂစိုတ်တု ခြပ်တံဂ် မိခေ့မြိမြိန်လင်ရ။ တုမိခေ့သူးကိုကောန်ခေ့ရ။ “ယုံ ကောန်၊ ဒ်ဒ်မ္မိဟ်မ္မုးဂ် သျှင်ကလိဂံသန်။ ဒ်ဒ်မ္မိဟ်တု ဒါနသီလဘာဝနာ မင်မွဲညိ။ သီဥပဟ်ဂ် လော် ဒဂိုန်ညိ။ မတိတ်ကလင်ပင်မိုင်ခေ့ညိ” မိခေ့ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၉။ ဒု-၆၅၀။ အ စွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ မိဘတို့သည် သောတာပန်ဖြစ်ကုန်၏။ မိတ္တဝိန္ဒကသည်ကား သီလမရို၊ သဒ္ဓါတရားလည်းမရို။ ထိုအခါ ထိုမိတ္တဝိန္ဒကကို နောက်အဖို့၌ အဖသေလွန်သည်ရှိသော် ဥစ္စာကို **စီရင်သော**အမိသည် “အမောင်၊ သင်သည် ရခဲသောလူ၏အဖြစ်ကို ရ၏။ အလူ ပေးလော့၊ သီလဆောက်တည်လော့၊ ဥပုသ်စောင့်လော့၊ တရားနာလော့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၈၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂံလိက်/ The mother and father of this lad had entered upon the First Path, but he was wicked, and unbeliever. When by and bye the father was dead and gone, the mother, who in his stead **managed** their property, thus said to her son - “My son, the state of man is one hard to attain; give alms, practise virtue, keep the holy day, give

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချင်အမေရိကာန်)

ရာန်သကိုတ်

ဝေါဟာရ ‘ရာန်သကိုတ်’ ဝွံ ဒှ်ပိုဒ်ကြိယာမွဲတုဲ ပွဲအဘိဓာန်မန်အေဂံလိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ညးကိုလင် အဓိပ္ပါယ် (v) to be violent, harsh ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗွာအ္စာထောန်သိန်ဂ် ဝေါဟာရဝွံ ညးကိုလင် အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ပြင်းထန်သည်’ ရ။ ဝေါဟာရ ‘ရာန်သကိုတ်’ ဝွံ ဒှ်စကားဒေဝ် နွံတမွဲမဂ္ဂိုင်ဒှ် တုဲ အဓိပ္ပါယ်ဒေဝ်ညင်ဝွံသောင်ကွး တွက်နသမ္မိလောဝဲသွာ အဲပါကွေံဗိုပြင်(၅)သ် အတိုင်ဗွဲသွင်ဝွံရ။

- ၁။ ပြင်းထန်သည်။ ရုန်ရင်းသည်။ ကြမ်းတမ်းသည်။ (= to be harsh, to be severe, to be violent)
- ၂။ အနိုင်ယူသည်။ အောင်နိုင်သည်။ ကျော်လွှားလွန်မြောက်နိုင်သည်။ (= to vanquish, to conquer, to overcome, to subdue, to bring under control)
- ၃။ အနိုင်အထက်ပြုသည်။ နိုင်ထက်ကလူမူသည်။ နှိပ်စက်သည်။ (= to oppress, to be high-handed, to bully)
- ၄။ (ရောဂါဝေဒနာ၊ အိုမင်းခြင်းဇရာ၊ အပူဒဏ် အအေးဒဏ်စသည်) ပိစီးနှိပ်စက်သည်။ (= to be tormented with, to be afflicted with)
- ၅။ ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည်။ ပြစ်တင်ကြိမ်းမောင်းသည်။ (= to rebuke, to degrade, to blame, to chide)

၁။ ပြင်းထန်သည်။ ရုန်ရင်းသည်။ ကြမ်းတမ်းသည်။
to be harsh, to be severe, to be violent

• (တြောဝ်ဂ်) ဒင်ကွေံတရင် ရပ်ဝံခဉ် သော်ဉုတ်သွေင်အလုံ မဂြ(ပိုက်)ကွေံ(တုဲ) မပ္ပံလွင်ထ မွေက်ဇီပအိုဝ်ပိုတ်တုဲ ပှဲကုဉ်ဗစး လေတ်ဗဗိုတ်အလုံဇကုခဉ်တုဲ အာဗိုတ်ထောံလင် ပွဲပ ရေဟ်ရ။ ခဉ်တုန် ဒဒှ်ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြဟတ်မရာန်သကိုတ် သိုမဒသင်ဒအိက်ဒိုင်ဂ် သိုက်သိုဒ ဒိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂။ ပ-၁၃၉။ အစွေံ)။ (ဖြဟတ်မရာန်သကိုတ် = အားပြင်းသည်) ပွဲမူဗွာ/ (ထမင်းချက်သည်) တံခါးကိုပိတ်၍ ကျီးကိုဖမ်း၍ ကိုယ်အလုံး၌ အတောင်တို့ကို နုတ်၍ ချင်းစိမ်း, ဆား, ဇီယာ အစရှိသည်တို့ကိုထောင်း၍ ချဉ်သောရက်တက်ဖြင့်မွေ့၍ ထိုရက်တက်ရည်ဖြင့် ထိုကျီး၏ကိုယ်အလုံးကိုလိမ်း၍ ကျီးကို တောင်း၌ထား၏။ ကျီးသည် သည်းစွာသောဝေဒနာ နှိက်စက်သည်ဖြစ်၍ ညည်းညူလျက်အိပ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So, (the cook) first shutting the door, he caught the crow and plucked every feather off his body. Then, he pounded up ginger with salt and cumin, and mixed in sour butter-milk - finally sousing the crow in the pickle and flinging him back into his basket. And there the crow lay grouning, overcome by the agony of his pain. (The

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉုင်အမေရိကာန်)

Jataka: Vol. I & II: Book I: p-113/114) (ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြုတ်မရာန်သကိုတ် = သည်းစွာသောဒုက္ခဝေဒနာ၊ အားပြင်းသောဒုက္ခဝေဒနာ။ agony = great pain or suffering (of mind or body) (ရာန်သကိုတ် = to be harsh, to be severe)

- “ဟဲသမတ်၊ ဂလာန်ဂရိတ်နက် မညွတ်မြတ်မရာန်သကိုတ် တွဲအဲမဟိုသွံ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၄၆။ ၇-၁၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ချစ်သား၊ သင်ချစ်သားသည် ရုန်းရင်းကြမ်းကြုတ်ကုန်သော စကားတို့ဖြင့် နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးလျက် ထိပါး၍ ငါ့ကိုဆိုဘိ၏။ ---။” (၅၅၀။ ၁-၆၅၈။ ညောင်ကန်။) (ဂလာန်ဂရိတ်နက် မညွတ်မြတ်မရာန်သကိုတ် = a harsh saying) (ရာန်သကိုတ် = သွတ်မြတ် = to be harsh)

၂။ အနိုင်ယူသည်။ အောင်နိုင်သည်။ ကျော်လွှားလွန်မြောက်နိုင်သည်။
to vanquish, to conquer, to overcome, to subdue, to bring under control

- “ယုံတီလမ္ပုံပိုန်ကျင်တြဲ၊ ဗွတ်သွာန်မဲ့ပိတ်ဟောင် ဝံ့ရာန်သကိုတ်ကွဲဥဲသွံ။” “ယုံဥပး၊ ဆပဲ့ဘဝလျှာ အဲရာန်သကိုတ်ကွဲပြဘာတ်ဂှ်ဟံ့သေင်၊ အတိက်တေလေဝ် အဲရာန်သကိုတ်ကွဲပြဘာတ်ဝံ့တဲရ” (ကျင်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၄၄။ ၁-၆၉၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားသည် တပုဒ်ထည်းဖြင့်သာလျှင် ပရိမိုဇ်ကို နှိပ်မိ၏။” “ဒါယကာတို့၊ ငါသည် ယခုအခါသာလျှင် ထိုပရိမိုဇ်ကို တပုဒ်ထည်းဖြင့်သာလျှင် နှိပ်မိသည့်မဟုတ်သေး၊ ရှေး၌လည်း နှိပ်ဘူးသလျှင်ကတည်း။” (၅၅၀။ ၃-၃၄၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The crowd sitting round exclaimed, “One word, Sir, **vanquished** the itinerant!” Said the Master, “Yes Brethren, and just as I **have vanquished** him now with one word, so I did before.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-179) (ရာန်သကိုတ် = နှိမ်နင်းသည်။ အောင်နိုင်သည်။ လွှမ်းမိုးသည်။ = to vanquish)
- “ယုံမွဲးတံ၊ တံ့ဆုမဒွင်ပဲ့ဝါတဂါ မွဲတံ့စါတံ့တံ့ ကျာဇော်ပိုက်ကျင်တဲ ဒးဒေါမ်ကပ်အာဟောင်၊ တံ့ဆုမဂြိုင်ကောံဒွင်ပဲ့ဂြိုပ်ဂှ် ကျာဗွောံကွဲဟံ့မာန်ဟောင်၊ ညံင်သင်ဂှ်ကိုရ မွဲဟ်ဂမ္တိုင်စိုတ်သွဟ် သွန် ကောံကရောံကလောဂမ္တိုင်တဲဂှ် ဝံ့ရောင်ဆာတ်ဒးရးဟောင်၊ သတြဲရာန်သကိုတ်ဟံ့မာန်ဟောင်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၇၄။ ၁-၂၃၅။ အစွောံ။)
- “ယုံမွဲးတံညးဂမ္တိုင်၊ ပွာန်ကွဲအဲမဲ့မဂြိုင် ညံင်လပ်အလံာံချုတ်မြင် သက္ကညးသတောအံတွတ်ဂှ်ကို၊ ဗိုလဗးအဲမ္တိုင်ပွာန်စိင်ချေ မဟံ့တီကိုဗွတ်တွံဂှ်ကို၊ ညံင်ရဲဉာ်မှာသိုတ် နရိုင်ခဉာ်မလိုန် သက်ကွဲဟံ့မာန်ဂှ် ရဲမဒ်ကို၊ ညံင်သင်ဂှ်ကိုရ ညးရာန်သကိုတ်ပွာန်ပိုမာန်ဂှ် သျိုင်သန်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၂၃၀။ ၁-၆၅၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ရထားတို့၌ ဒေါင်းတောင်တို့ကိုစိုက်၍ ထောင်အပ်သောတံခွန်သည်ပင်လျှင် မနှိုင်းယှဉ်နိုင်များ၏၊ ဆင်ကားဤမျှ မြင်းဤမျှဟု ရေ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တွက်ခြင်း၏အပိုင်းအခြားကို လွန်သည်ဖြစ်၍ အဆုံးမရှိသောကမ်းရှိ၏။ ကျီးတို့သည် သမုဒ္ဒရာကို လွှမ်းမိုးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဘိသကဲ့သို့ ငါ၏ဤဗိုလ်ပါအပေါင်းကို ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော ရန်သူတို့သည် နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ (၅၅၀။ ဒု-၂၉၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Countless are my banners: rival none they own: Flocks of crows can never stem the rolling sea – So, of all the living none can **conquer** me! (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-153) (ရာန်သကိုတ် = နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးသည်။ အောင်နိုင်သည်။ = to conquer, to vanquish)

- “ယုံသိုင်ကွဲ့၊ ဩပုဂ္ဂိုဓွဲ မှုံဂလာန်မစွတ် မှုံကိုပညာ မှုံကိုလွီမလောန် မှုံကိုဝေစာဂ ဝေပန် ပြကာဝွံဂ် ယဝ်ရန္တရသဒ်ဂ် ပုဂ္ဂိုဂ် သတြာညင်အဲဝွံဂ် ဝံရာန်သကိုတ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၅၇။ ပ-၁၈၃။ အစွောံ) (ရာန်သကိုတ် = ကေတ်ဖူးကျေ)။ ပဲ့မှုဗျာ/ “မျောက်မင်း၊ သင်၏ကိုယ်တွင်း၌ သစ္စာ၊ ပညာ၊ လုံ့လ၊ စွန့်ခြင်း ဤသို့လေးပါးကုန်သော ထိုကျေးဇူးတို့သည် ရှိကုန်သကဲ့သို့ ထိုအတူ အကြင်သူ၏ကိုယ်တွင်း၌ ထိုကျေးဇူးတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုသူသည် ရန်သူကို လွန်နိုင်၏။” (၅၅၀။ ပ-၂၇၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ “Monkey, he that in this world possesses the four virtues **overcomes** his foes. And you, me thinks, possess all four.” And, so saying, he repeated this stanza: -- Whoso, O monkey-king, like you, combines truth, foresight, fixed resolve, and fearlessness, shall see his foemen turn and flee. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-143) (ရာန်သကိုတ် = နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးသည်။ အောင်နိုင်သည်။ လွန်နိုင်သည်။ = to conquer, to vanquish, to overcome)
- “ယုံဥပး၊ တုပညာတမ္မာတမ္မာတေဂ် တွဟ်နရာန်သကိုတ်ကျေ ဝေရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာနတဲ ဒေတ်သီဥပုဟ်တဲရ” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၀။ ၇-၂၉၅။ အစွောံ)။ ပဲ့မှုဗျာ/ “ရှေးပညာရှိတို့သည် ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့ကို နှိမ်ခြင်းငှာ ဥပုသ်သုံးခြင်းကို သုံးဘူးကုန်ပြီ” ဟုမိန့်တော်မူ၍။ (၅၅၀။ စတု-၂၉၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ “-----, this sabbath celebration was the practice of wise men of old: the wise men of old, I say, kept the sabbath cerebration in order to **subdue** the sins of passion and lust.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-205) (**subdue**: v. overcome, bring under control: နှိမ်နင်းသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

၃။ အနိုင်အထက်ပြုသည်။ နိုင်ထက်ကလူမူသည်။ နှိပ်စက်သည်။ ညှဉ်းဆဲသည်။ (to oppress, to be high-handed, to bully)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒျင်အမေရိကာန်)

- ဗြာဟ္မဒတ်တို့၏ ဗြဟ္မဒတ်တို့၏ ဗြဟ္မဒတ်တို့၏ ဗြဟ္မဒတ်တို့၏ (၅၅၀။ ၆-၂၆၉။ ၃-၂၅။ အစွဲ)။ ဗတ်ဗျာ/ လင်ကို အနိုင်အထက်ပြုသော နှိပ်စက်တတ်သောမယားကို အရှင်နှင့်တူသောမယားဟူ၍ ဆို အပ်၏။ (သုတေသီ)
- “ယုံသို့င်ဗြဟ္မဒတ္တ၊ မရာတ်ဂုံပကင်ရင်ကိုန်ချင် ဗဗ္ဗေဝညိဟာ၊ စီရင်သတ္တံဂမ္ဘိုင်ဂုံ ဂုံဗ္ဗးအဂ တိပန်ညိဟာ၊ မဂိုင်ကေတ်အခေါန်ဖလျာဂုံ မဟံဂုံဒးရာန်သကိုတ်ညးညိဟာ။ ဒါန်ကုသို မ ရာတ်သွေဝံယျှိုင်ရဟာ။” (ပစ္စေဂဗုတ်သွာန်။) (၅၅၀။ ၆-၃၇၈။ ၃-၃၇၄။ အစွဲ)။ ပဲ့မူ ဗျာ/ “ဗြဟ္မဒတ်မင်းသည် တရားသဖြင့် မင်းပြုပါ၏လော၊ အဂတိသို့လားခြင်သို့ မလိုက်သ လော၊ ဥစ္စာ၏အကျိုးငှာ လူတို့ကို မနှိပ်စက်သလော။ အလှူအစရှိသော ကောင်းမှုတို့ကို ပြုပါ၏လော။” (၅၅၀။ တ-၁၃၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “Brahmadatta, do you rule your kingdom with righteousness, never follow evil courses or **oppress** the people for money, and do good deeds with charity?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-158) (ရာန်သကိုတ် = နှိပ်စက်သည် = to oppress)
- “ဟာသို့င်အဓမ္မ၊ ဖေမပျဲပျာ်ညးမဗျူဇော်ဂုံ ဖေဟံကြက်ဗျူရဟာ။ ညင်ညးမဗျူတံဂုံ ဖေဟံဒး ဗျူကိုရသွံ။ ဟိုတ်နူဖေမဲ့ မပစရ်ရာန်သကိုတ် ညးဗျူဇော်တံတဲ ညးဂမ္ဘိုင်ဒေတ်ဗက်အာဖေမဲ့ တဲ ချိတ်တဲ မဒးဖေစိန်ဂွက်ပေင်ကွတ်ဒိုင် ပဲ့နရက်တေတ်တဲရသွံ။ ---” (၅၅၀။ ၆-၂၀၂။ ပ-၅၇၀။ အစွဲ)။ ပဲ့မူဗျာ/ “ယုတ်မာသော တရားမစောင့်သောမင်း၊ သင်သည် မအို လတ္တံ့လော။ သင်၏ကိုယ်ကို အိုခြင်းသည် မညှဉ်းဆဲလတ္တံ့လော။ သင်သည် ကစားလေ့ရှိ သည်ဖြစ်၍ သူအိုတို့အား နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသော အမှုကိုပြု၏။ တယောက်ထည်းသော သင့် ကိုမှီကုန်၍ ထိုအမှုကို ပြုကုန်ကြသဖြင့် သေတိုင်းသေတိုင်းကုန်သောသူတို့သည် အပါယ်တို့ ကို ပြည့်စေကုန်၏။ ---” (၅၅၀။ ၃-၁၉၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “O wicked and unrighteous king! Will you never become old yourself? Will not age assail you? Yet you sport and mock, and do despite to those who are old! It is through you alone, and these doings of yours, that men die on every hand, and fill up the four worlds of unhappiness, -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-100)
- သို့င်ဂုံ လောဘဇော်တဲ ကေတ်အခေါန် ရာန်သကိုတ်ညးလောန်။ (၅၅၀။ ၆-၄၇၈။ ၇-၁၉၃။ အစွဲ)။ ပဲ့မူဗျာ/ ထိုမင်းသည် ဇနပုဒ်ကိုနှိပ်စက်၍ ဥစ္စာကိုသာလျှင် စုရုံး၏။ (၅၅၀။ စတု-၁၂၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ ----- the king **oppressed** the country and so got treasure. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIII: p-140)
- သို့င်ပဉ္စာလဂုံ ပကင်ရင်ချင်ပဉ္စာလရးဂုံရ။ ပဲ့အဂတိဂမနပန်ဂုံ တန်ဒိုင်တဲ ပကင်ရင်မင်မဲ့ကိုန် ချင် ဗွဲအဓမ္မဂုံရ၊ ပဲ့ကာလဂုံ အမတ်ဒကိုပ်ပွန်သို့င်ပဉ္စာလဂုံ ပွအဓမ္မဂုံပတဲ ကုမှာဇန်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

အိုသိုက် နအခေါ်အခါန် မရာန်သကိုတ်တဲတဲ ညးရးတံညးဂမ္တိုင်ဂ် ယိုက်ကောန်သမ္ဘာတဲ ဒဲလုပ်အာဂြိုပ်တဲ ဂဇောင်အောင်ဗွန်တဲ ညံင်ရဲဒြဲကိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၀။ ၈-၂၅၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ပညာလပြည်၌ ပညာလမည်သောမင်းသည် အဂတိလေးပါးသို့ လိုက်ခြင်း၌ တည်လျက် အဓမ္မဖြင့် မေ့လျော့သည်ဖြစ်၍ မင်းပြု၏။ ထိုအခါ ထိုမင်း၏မူးမတ်အစရှိသော အလုံးစုံသောသူတို့သည် တရားမစောင့်ကုန်သည်လျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ အခွန်အတုတ်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော တိုင်းပြည်၌နေသောသူတို့သည် သားမယားတို့ကိုယူ၍ တော၌ သမင်တို့ကဲ့သို့ သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၇၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ -----. In a city of the Northern Pancalas, a king called Pancala, being established in evil courses and reckless, ruled his kingdom unrighteously. So all his ministers likewise became unrighteous. His subjects being **oppressed** by taxation took their wives and families and wandered in the forest like wild beasts. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-54)

၄။ (ရောဂါဝေဒနာ၊ ဖိမင်းခြင်းစရာ၊ အပူဒဏ် အအေးဒဏ်စသည်) ဖိစီးနှိပ်စက်သည်။
(to be tormented with, to be afflicted with)

- ချွန်မလုလန်မဲ့ဂ် ချွန်ပပ်ကျင်ညာတ်ကဖျုန်ပဲ့သို့ဂြောပ် တွဟ်ဟ်သတ်ဂ်တဲ တဟင်ရာန်ညွှိုတ်တဲ “သိက်အဲသွဝ်စဖျုန်တံဂ်ညိရော” ချွန်ချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၄။ ၃-၃၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ တခုသော လျှပ်ပေါသောကျီးသည် စဖိုအိမ်အထက်ဖြင့် သွားသည်ရှိသော် အထူးထူးအပြားပြားရှိသော ငါးအမဲခဲဘွယ်ကိုမြင်၍ စားချင်ခြင်းနှိပ်စက်ရကား “အဘယ်သူကိုမှီ၍ အခွင့်ကို ရခြင်းငှာ တတ်ကောင်းအံ့နည်း” ဟုကြံ၍။ (၅၅၀။ ၃-၄၇၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A greedy Crow as he flew over the kitchen was attracted by the fish which lay about in great variety. He **fell a hungering** after it. “How in the world can I get some?” thought he. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-248)
- “ဟဲကွဲဒမိက်၊ ဟိုတ်ဂမ္တရာန်ညွှိုတ်ဗေ ဗေထင်ဥာတ်တဲ ဥာတ်မဂ္တိုင်အဲကိုဒါန်ကိုဗေ ဗေဝံသင်ဥာတ်အဲတဲ ပွဗေဘဗဟေက်အဲပွန်။—” (၅၅၀။ ၆-၁၇၄။ ၁-၄၉၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ဟယ်-ပျက်ချော်သောများက၊ အပူနှိပ်စက်သည်ဖြစ်၍ ရေငတ်သောသင့်အား များစွာသောရေကို ငါတို့ပေးကုန်၏။ ထိုသင်သည် ယခုအခါ၌ သောက်ပြီး၍ (ငါ့အား နှုတ်သီးဖြင့်ဘောက်ပြန်သော ရှုဘွယ်ရှိသည်ကို ပြုဘိ၏။ ---။)” (၅၅၀။ ၃-၉၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A Monkey, **tormented** with thirst, walked up and down by the well looking for water. -----. “Ah, you bad monkey!” said he, at this – “when you were thirsty and miserable, I gave you plenty of water; and now you make monkey-faces at me. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-49) (ဂမ္တရာန်သကိုတ် = အပူနှိပ်စက်သည် = to be tormented with the heat)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ဗြဲဇော်ဂူဟုံတီဦး ကွဲမွဲ လမုဟ်ရာန်သကိတ်တဲ သိုက်တင်ဒိုင်ကျက်က် ကိတ်ဒိုင်ဇော်တဲ ဂဇိုင်ကျင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၅၀။ ၁-၇၀၇။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ မိုဃ်းလအခါ အယဉ်မပြတ် စီးသောမိုဃ်းသည် စွေလတ်သည်ရှိသော် မျောက်သည် အချမ်းနှိမ်စက်သည်ဖြစ်၍ သွားဖြင့်သွားတို့ကိုခဲလျက် တုန်လှုပ်လျက်သွား၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၆၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ It was the rainy season, and the heaven poured down its floods incessantly: a Monkey wandered about, **tormented** with the cold, chattering and rattling his teeth. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-187) (လမုဟ်ရာန်သကိတ် = အချမ်းနှိပ်စက်သည် = to be tormented with the cold)
- ကျပ်တြဲပဒတ် ပွဲဘာဇေတဝန် ပဟိုတ်ကိုခမိမွဲ ကိလေသမရာန်သကိတ်ဂ်တဲ သီလဝီမံသဇာတ် ကျပ်တြဲမတွံရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၀၅။ ၃-၁၄၁။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် --- ဤသီလဝီမံသနဇာတ်ကို ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ကိလေသာကို နှိမ်ခြင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၀၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ This story the Master told while dwelling at Jetavana, about the rebuking of sin. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-12) (rebuking of sin = ပွမရာန်သကိတ်ကျွံကိလေသ။ = ကိလေသာကိုနှိပ်ခြင်း။/ ကိလေသမရာန်သကိတ် = ကိလေသာက နှိပ်စက်သည်။)
- နွံသွတ်မြဲမွဲဂ် ဇကုဇေကြောံဒိုင် ဆတ္တုင်လအာဇေဂ်တရင်တရတ် ဇေကျင်နူဇူးပိုတ် စိုပ်သွဲ မုက်ရင်သိုက်ဂ် တွဟ်နအာကိစ္စဇော်ဂ် ရာန်သကိတ်တဲ ဝိုင်ဂြောပ်ပူလဝ်ဗွိုက်လတက်တဲ ဇေပွဲကျွံကိစ္စဇော်ဇေ ဒွဲဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၀၈။ ၁-၃၂၃။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ တယောက်သော ဇနပုဒ်သူမိန်းမသည် ဆူသောကိုယ်ရှိ၏။ အသွင်အပြင်နှင့်မပြည့်စုံ၊ အခစားအမှုကိုပြုလျက် မင်းယင်ပြင်အနီးသို့ သွားသည်ရှိသော် ကျင်ကြီးနှိမ်စက်သည်ဖြစ်၍ ဝတ်သောအဝတ်ဖြင့် ကိုယ်ကိုဖုံးလွှမ်း၍ထိုင်လျက် ကိုယ်လက်အညစ်အကြေးကိုသုတ်သင်၍ လျင်စွာသာလျင်ထ၏။ (၅၅၀။ ၁-၄၈၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And a fat and badly-dressed country woman, who worked for hire, was passing near the courtyard of the palace, when **pressing need for an occasion** came upon her. Bending down with her raiment decently gathered round her, she accomplished her purpose, and was erect again in a trice. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-251)
- “ယွံသိုင်ဇေတရဋ္ဌ၊ ဒဒိုက်ဇော်ကိုရာန်သကိတ်ကိုရ အဲသုမုခထောံကျွံတွအဲဂ် ဟုံမွဲရ။ ကာလဂျိုင်ဂ်လေဝ် ဂျိုင်သွဟ်ရ၊ ကာလချိုတ်ဂ်လေဝ် ချိုတ်သွဟ်ရ၊ အဲသုမုခဟုံဂ်ထောံကျွံတွအဲရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၀၂။ ၈-၂၂။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ “ဇေတရဋ္ဌဟသံမုးဖြစ်သော မြတ်သောမင်းကြီး၊ ရှင်မင်းကြီးသည် မရဏဒုက္ခဖြင့် နှိမ်စက်၏။ ဤသို့ ဤမျှဖြင့် ရှင်မင်းကြီးကို အကျွန်ုပ်သည် မစွန့်အံ့။ မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်၏ အသက်ရှင်ခြင်းသည်၎င်း သေခြင်းသည်၎င်း ရှင်မင်းကြီးနှင့်တကွ ဖြစ်လတ္တံ့။” (သုမုခမည်သော ဟသံစစ်သူကြီးဆို

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

၏။) (၅၅၀။ ၈၇-၄၆၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ “No, I’ll not leave you, Royal Goose, when trouble draweth nigh: But stay I will, and by your side will either live or die.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-265) (အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရမန် ‘ရာန်သကိုတ်’ ဝံ ပဲ့မှုအေဂံလိက်ကို ဟုံပြာကတ်ရ။) (**draw nigh** = come near or be about to happen soon/ Longman Dictionary)

- သိုင်မိင်ပရိုင်ကောန်ချိုတ်အာတု လွှဲစံင်တူယဲပုမှ်ပဲ့ကောန်ဂ် ရာန်သကိုတ်တု “ဟိုတ်နူအဲ ဆာန်ညးတု ဒဒိုက်စံင်တူသတ်ဝံ အဲမဒးဒ်ရောင်သံ။ ပတျိုနူဝံ ဒိုဝိပ်ဒဒ်အရုန်တေဂ် လွက်ဒး ဆာန်ညး ဗွဲလောဘညိ” အဓိဋ္ဌာန်လတ်တု ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ၁-၆၂၅။ အစွောံ။) ပဲ့ မူဗ္ဗာ/ (ထိုသေလေသောသားအား အောက်မေ့စိုးရိမ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ - ---။ (၅၅၀။ ၃-၂၆၅။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံဂ္ဂကျာ်၊ ဂ္ဂကျာ်ဟိုထိုင်သးရုပ်အဲဂ် အိုတ်တြုဖြဲတံညးဂမ္တိုင် ကာလမဒ်ဂုတ်ဗွဲ ဂေါင်ဆဲ တကွေရ။ ကာလမဗျူအာ ဇရာရာန်သကိုတ်တု ရုပ်သတ်ကျာ်ညိဂ် ခေ့လိုအာအိုတ်ရ။ အဲဝံ လေဝ် မဒးဒ်သတ်ဂ်ကိုရ။ ---။” (သိုင်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၁၁။ ၃-၅၁၇။ အစွောံ။) (ဇရာရာန်သကိုတ် = ဇရာဖိစီးနှိပ်စက်သည်။ ဇရာထောင်းသည်။ = to suffer the ills and infirmities of old age)
- ပေါဋ္ဌိကတုန် ဟုံဝံအခေါင်တု ကလေင်စက္ကင်ချင်ဗာရာဏသီရ။ အာစိုပ်ပါင်တရင်သိုသာခတု ဟိုတ်တောင်မရာန်သကိုတ်ဂ်ဒ်တု “အဲလူပွေင်ကာယညိက္ခာရ။ ဗွဲကြဲအဲအာကိုန်ဂြောရေ” ဂး တု ပဲ့ပါင်တြင်သာခဂ် ပြာပ်လုပ်အာတု။ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၅။ ၃-၆၉၁။ အစွောံ။) (တောင်ရာန်သကိုတ် = ပင်ပန်းခြင်းနှိပ်စက်သည်။ အလွန်ပင်ပန်းသည်။)

၅။ ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည့်။ ပြစ်တင်ကြိမ်းမောင်းသည့်။
(to rebuke, to degrade, to blame, to chide)

- ဒဒ်ပွအမာတ်(မက္ခတ်ဒမ္မ)တံဂ် ခေ့တံအာလှောင်ပွိုသိုင်ရ။ သိုင်ကော်အမာတ် သိုင်သွာန်စီ စောတ်တု တီဒဒ်မစွတ်တု သိုင်ဟိုရာန်သကိုတ်ဗွဲမလောန်တု သိုင်ကိုဏာပွေင်ကွေရ။ (၅၅၀။ ၆-၇၉။ ၁-၂၅၆။ အစွောံ။) (ဟိုရာန်သကိုတ် = ဟိုဂရိုဟ်ဗျိုပျုတ် ဗွဲမညွာတ် မြတ်) (ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုရွာစားအမှုသည် မကြာမြင့်မီလျှင် ထင်ရှားသည်ဖြစ်၏။ လူတို့သည် ကောသလမင်းကြီးအား ကြားလျှောက်ကုန်၏။ ကောသလမင်းကြီးသည် ထိုရွာစားကိုခေါ်၍ အပြစ်ကို ဝန်ခံစေပြီးလျှင် ကောင်းစွာနှိပ်ခြင်းကိုနှိပ်၍ တပါးသောရွာစားကို သွားစေပြီး လျှင် ---။ (၅၅၀။ ၁-၃၈၅/၃၈၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ But it was a very short time before his knavery leaked out and came to the ears of the king. And the king sent for him, and, as his guilt was manifest, he was **degraded** and another headman put in his place. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-202)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

‘weakness’/ ‘fault’/ ‘sin’/ ‘an opening for attack’, ‘a loophole for attack’ မဒ်ရ။
အဓိပ္ပါယ်(၃)ဂ်တုန် ‘လျှိုဂ်ကံအပ်သောအရာ’/ ‘လျှိုဂ်ကံချက်’၊ “a matter to be kept secret”,
“a secret” မဒ်ရ။

လပံက်လမဲ — အဓိပ္ပါယ်(၁) အရာယွံဂပ်ဂ်ညာတ်။ အရာမဂပ်ဂ်ကြောပ်ဗွန်။
အရီဝိသဘာဂ (အင်္ဂါတိန္ဒြိယံ)။
မမြင်အပ်သောအရာ။ မုံးကွယ်အပ်သောအရာ။
ဝိသဘာဂအာရုံ (မိန်းမအင်္ဂါတိ)

- ဗောဓိသတ်(ဣသိ) စသိုင်အာရီဇ္ဈာန်တဲ သပိုင်လတက်သွာတဲ လတူအာကာသ ကလောင်စသို့ သိုင်ရ။ ဝူကျပ်မိင်ဗရုဂြောပ်သွာဝါကစီဣသိဂ်တဲ ဗွဲမပြဟ်ဒလိုက်ကွန်နုသွာ ကြိယာပဿာနေဂ် သရောပ်သဏ္ဍေအာတဲ ဣသိလုပ်အာပွဲဗတင်ပြာသာဒ် ညာတ်ဗွဲကံလမဲဝူကျပ်တဲ စိုတ်ထ နေန်စပ်အာတဲ ဇ္ဈာန်လိုပွိုတ်အာတဲ ညင်ရဲခဉ်သွင်ကပ်ကို ကလောင်ဟုံမာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ပ-၂၁၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည်လည်း မိမိ၏အခါကိုမှတ်၍ ဈာန်မှထပြီးလျှင် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်သာလျှင် မင်းအိမ်သို့သွား၏။ မုဒုလကွဏာမိဖုယားကြီးသည် လျှော်တေသင်္ကန်းသံကို ကြား၍သာလျှင် “အရှင်မြတ်လာပြီ” ဟု လျင်စွာထ၏။ လျင်မြန်သဖြင့်ထသော မိဖုယား၏ ပြေပြစ်သောအဝတ်သည် လျှောကျ၏။ ရသေ့သည် ခြင်္သေ့ခံသော လေသာပြုတင်းဖြင့် ဝင်သည်ရှိသော် မိဖုယား၏ ဝိသဘာဂအာရုံကိုမြင်၍ ဣန္ဒြေတို့ကိုဖျက်၍ “တင့်တယ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းသည်၏အစွမ်းဖြင့် ကြည့်၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်း၏ကိုယ်တွင်း၌ ကိလေသာသည် လှုပ်၏။ ပဲကွပ်ဖြင့်ခတ်အပ်သော အစေးရှိသောသစ်ပင်ကဲ့သို့ဖြစ်၏။ ထိုခဏ၌ပင်လျှင် ရသေ့၏ဈာန်သည် ကွယ်၏။ အတောင်ပြတ်သော ကျီးကဲ့သို့ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၀၃။ ညောင်ကန်။) (ဝိသဘာဂအာရုံ = မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်။ (ပါဠိ) ဝိသဘာဂါရမ္မဏ = (ဝိသဘာဂ + အာရမ္မဏ)/ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်။ ဦးဟုတ်စိန်။) ပွဲမူအင်္ဂါလိက်/ Waking from rapture of Insight, and seeing how late it was, the Bodhisatta transported himself through the air to the palace. Hearing the rustling of his bark-robe, the queen started up hurriedly to receive him. In her hurry to rise, her tunic slipped down, so that her **beauty** was revealed to the ascetic as he entered the window; and at the sight, in violation of Morality he gazed for pleasure’s sake on **the marvellous beauty** of the queen. Lust was kindled within him; he was as a tree felled by the axe. At once all Insight deserted him, and he became as a crow with its wings clipped. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-163)

- နွံကာလမွဲတဲ ဗောဓိသတ်(ဣသိ) တဲသျှင်လန်အာ ဝူကျပ်စီရင်သရပ်ဖုလပ်လပ် ပုင်ကွာင်ယာဂုတဲ ဟုံဉ်ဂိုဏ္ဍာတ်အလကံရတဲ ပွဲဒေန်ကျပ်ဩ မလးပွပ်လပ်ဂ် သိုမမွှ်မွဲတဲဗောဓိသတ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒျင်အမေရိကာန်)

ဂုံရ ပွအ်ပွဲကျော်ယာတ်ဂိုဏ်းတဲ သတိက်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလဂုံ ဗောဓိသတ်ဂိုင်ကေတ်ဘာဇနဇ ကုတဲ ကလောင်စပွဲအကာသရ။ စိုပ်ပွဲပင်တရင်ဗတင်ပြာသာဒ်ဂုံ ဗရုဗမြောင်သူဝါကစီဂုံမိင် တဲ ဗွဲမပြဟ်ဂူကျော်ကျိန္နုသွာတဲဂုံ ဂိုဏ်းတဲဂူကျော်ဂုံ သရောဟ်သဏ္ဍေအာ လပံက်လမဲဲဂူကျော်ဂုံ ဗောဓိသတ်ညာတ်တဲ ပွဲအရီမဆဲဲဂုံ ဖျေစိုတ်တဲ မှတ်မွဲတဲဂူကျော်ရ။ ပွဲကာလဗောဓိသတ် မဂ္ဂ ဒိုင်ဂုံကိုလေဝ် ညင်ဖြံဇာတ် ညးမထုတ်စုတ်ကိုလေဝ်တဲ ရယိုက်ပျိုန်ဒန်ဂုံကိုရ၊ ညင်သတ်ဂုံ ကိုရ ကိလေသပါတ်တိုန် ပွဲသန္တာန်ဗောဓိသတ်ရ။ ဟိုတ်နူဂမ္ဘီုကိလေသကလဲတိုန်တဲ သ္မိ ဣန်ရီယာပိုတ်ဟုံမာန်ရ။ --- ညင်ပယတ်တေဂုံလေဝ် ကလောင်ဟုံမာန်ရ။ ဣာန်သရီဟ်လို အာတဲ ညင်ရဲခဲသွင်မကပ်အာဂုံကိုရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၁။ ပ-၇၂၃။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တနုသ၌ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် အလွန်ကြာမြင့်လတ်သော် ဖိဖုယားသည် ခပ်သိမ်းသောခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စီရင်၍ ရေချိုး၍ တန်ဆာဆင်၍ ညောင်စောင်းငယ်ကိုခင်း ၍ ဘုရားလောင်း၏ လာခြင်းကိုမျှော်လျက် ပြေပြစ်သောအဝတ်ကို အလျော့လျော့ဝတ်၍ အိပ်၏။ ဘုရားလောင်းသည်လည်း အခါကိုမှတ်၍ သပိတ်ကိုယူ၍ ကောင်းကင်ဖြင့်သွား၍ လေသွန်တံခါးသို့ရောက်၏။ ထိုဘုရားလောင်း၏ လျှော်တေသင်္ကန်းသံကိုကြား၍ အဆောတ လျင်ထသော မိဖုယား၏ကိုယ်မှ ပြေပြစ်သောအဝတ်သည် လျောကျ၏။ ဘုရားလောင်း သည် ဝိသဘာဂအာရုံကိုမြင်၍ ဣန္ဒြေကိုဖျက်၍ တင့်တယ်၏ဟု နှလုံးသွင်းလျက် ကြည့် ၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအား ဈာန်၏အစွမ်းအားဖြင့် ငြိမ်စွာသောကိလေသာသည်လည်း ကြုတ်၌ထည့်အပ်သော မြွေဟောက်သည် ပါးပျဉ်းထောင်၍ ထသကဲ့သို့၎င်း၊ --- မိမိ သည် အတောင်ပြတ်သော ကျီးကဲ့သို့ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၇၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ One day, he tarried a long time. The queen had made ready all his food; she bathed and adorned herself, and prepared a low seat; with a clean robe thrown loosely over her, she reclined, waiting for the Bodhisatta to come. Now the Bodhisatta noted the time of day; he took up his alms-bowl, and passing through the air, came up to the great window. She heard his bark-ropes rustle, and as she rose hastily, her yellow dress slipped. The Bodhisatta let **this unusual sight** penetrate his senses, and looked upon her with desire. Then the evil passion that had been calmed by the power of his ecstasy, rose as a cobra rises spreading his hood, from the basket in which it is kept: ----- he was as it were a crow with a broken wing. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-191)

တင်သဗ္ဗိ။ ညင်ပွဲမူဗွာမစကာတ် ဝေါဟာရပါဠိလို ‘ဝိသဘာဂအာရုံ’ ဂုံကိုရ၊ ပွဲမူမန်ကိုလေဝ် စူးဝေါ ဟာရ ‘လပံက်လမဲဲ’ ဂုံ ဒွဲညးစကာလင်ဝေါဟာရ ‘အရီဝိသဘာဂ’ မွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂဇာတ်မ္မိဟ်ဖြံဂုံ အဲဂုံညာတ်ကေတ်လင်မွဲဒွဲတဲ သွက်သောတုန်ဇန်တအ် အဲပွဲတ်ထွေးဏာမွဲသွင်ဂုံကိုရ။

- ဣသိတုန် သွောံသွာထွဗဗေင် ကလောင်ကျင်နူလတူအကာသ ကာလစိုပ်တရင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်ဂုံ ဂူကျော်မိင်ဝါကစီဣသိမကျင်ဂုံ ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ် ဂူကျော်ဒလိုက်ကျိန္နုတဲ ယာတ်စရိတ်ဂူကျော် သွောတ်စေအာ ဣသိညာတ်ဒဒ်အရီဝိသဘာဂဂုံတဲ ရာဂပါတ်ပွဲသန္တာန်တဲ ဣာန်သရီဟ်အာ ဣသိသုပ္ပဝေသတိဟုံမာန်တဲ သွန်ကေတ်တဲဂူကျော်တဲ တင်ပွေပ်ဏာပွဲဇန်ကိန် ကမ္ဘာန်တံဒ်

နဲသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

စိုန်ဗိုင်းတံကို ဣသိကိုဂ္ဂကျော် ဝတ်ဝေါဟာလိုက် သိပ်ဂြိုပ်ခပ်မေထုန်တဲ ဣသိကိုပိုန်တဲ ကွမ် တိတ်အာဥဒျာန်ရ။ ပတွန်နွှဲတဲ ရိုဟ်ရိုဟ်ဒဒ်တဲ ဣသိကွမ်စကျင် သွိုန်ဗိုန်ခပ်လိုက် စွဟ် ကာလရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃။ ၃-၆၀၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ကောင်းစွာဝတ်ရုံလျက် သပိတ်ကိုပိုက်လျက် ကောင်းကင်ဖြင့်လာ၍ ခြင်္သေ့ခံသော လေသွန် နန်းတံခါးသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ မိဖုရားသည် ဘုရားလောင်း၏ လျှော်တေသင်္ကန်းသံကို ကြား၍ ထလတ်သော် မိဖုရားမှ သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သောကိုယ်ဝတ်သည် လျှောကျ၏။ **ဝိသဘာဝအာရုံ**သည် ဘုရားလောင်း၏မျက်စိအား ထင်ခြင်းသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ များလှစွာ သော နှစ်ကုဋေအသိန်း အရေအတွက်ရှိသောကာလဝယ် ကိုယ်တွင်း၌ ငြိမ်ဝပ်စွာနေသော ကိလေသာသည် ကြွပ်၌အိပ်သော မြွေဟောက်ကဲ့သို့ထ၍ ဘုရားလောင်း၏ဈာန်ကို ကွယ် စေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် သတိကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိဖုရားလက်ကို ဆွဲ ကိုင်၏။ ထိုခဏ၌လျှင် တင်းတိမ်ကို ကာရံကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် မိဖုရားနှင့်တကွ လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲ၍ ဆွမ်းစား၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ နေ့တိုင်း ထို့အတူ လျှင်ပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta later on in the day, dressed in a goodly inner and outer robe, took his alms-bowl and walking through the air came to the window. As the queen rose up in haste, at the rustling sound of his bark garments, her robe of fine cloth fell from off her. **An extraordinary object** struck upon the eye of the Great Being. Then the sinful feeling that had been dwelling for countless aeons in his heart, rose up like a snake lying in a box, and put to flight his mystic meditation. Being unable to fix his thoughts he went and seized the queen by the hand, and forthwith they drew a curtain round them. After misconducting himself with her, he partook of some food and returned to the park. And every day thenceforth he acted after the same manner. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-296)

လပံက်လမဲ — အဓိပ္ပါယ်(၂) တင်ချိုန်လျ။ ခုဟ်တင်။ ပွမယိုတ်မဲဗုးသတိ။
 အားနည်းချက်။ ဟာကွက်။ ပျော့ကွက်။ အပြစ်အနာအဆာ။
 အခွင့်အပေါက်။ လစ်ဟင်းခြင်း။
**‘weakness’, ‘fault’, ‘sin’, ‘an opening for attack’,
 ‘a loophole for attack’, an entrance**

- “ယွံမွဲတံ၊ ကုသမ္ဘိမဟံတီဂုန်ညး မဗ္ဗဲလဝ်ကုဇကုဂ် မဂ္ဂဲဇိုဝ် လပံက်လမဲခုဟ်ညးလျိုန်၊ မသောံဒြိုဟ်ကိုညးဂ် ယဿပတ်သိုင်စက္ကဝံ မပိုင်တိအလံုးစက္ကဝါဝံကို ကိုညးဇိုန်ကိုကို လ ယုင်သျှိုက်ကိုစိုတ်ဟံမာန်ဟေင်။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၇။ ၁-၂၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “သူ့ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော၊ အမြဲ ဆီကဲ့သို့ **အပေါက်**ကိုသာ ရှုလေ့ရှိသော ယောကျ်ားအား အလုံးစုံသော မြေပြင်ကိုအစိုးရသော စကြဝတေးမင်းအဖြစ်ကို အကယ်၍ပေးငြားအံ့၊ ထိုယောကျ်ားကို မနှစ်သက်စေနိုင်ရ။” (၅၅၀။ ၁-၃၃။ ညောင်ကန်။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံမရှာတ်၊ အစီရောင်ပွန်ညးတမ္ဘာ ညးပွန်လဝ်ဂံၤ ဝံတီကောဋ္ဌာသ ဒမံင်ဒတ်လွံကိလ္လဲဗွာန် ညးတဲ တွပညာပအလိုအသီဇကုတဲဂံၤ ရ်ကွင်ဟိုက်တွပညာ မဟံတိတ်နူဋ္ဌာန်ဒမံင်ဇကု မဟံ သေင်ကိုကာလတဲ ကွင်ဟိုက်ဂံၤဒိတသိုက်၊ ပွဲသတြုအိုသိုဝံ ဝံလွံနိဗပိန်ကွေံမွဲသွာ သက္ကုဒ ဒိုက်မဝံဒ်ရောင်။ သိုင်တွပညာတမ္ဘာတေံကိုလေဝ် ပွဲကာလမဟံကိုဖြို တိတ်ဇက်အာပလ္လိပ ရာတဲ ဝံလွံနိဗပိန်ကွေံသတြုဇကုတဲ ဇူးမုဲမပြဲ ဟံကံဒဒိုက်ဂံၤ ကလိဝံရ။” (၅၅၀။ ၉-၂၂၆။ ပ-၆၄၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မင်းမြတ်၊ အခါဟုတ်သည်၌သာ ထွက်သောခင်ပုလိမ္မာ သည် ချမ်းသာခြင်းရှိသည် ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထိုအတူ ရှေးပညာရှိတို့သည် ထားအပ်သောထုံးပ ဝေဏီ အစီအရင်ကိုသိထသော တပါးကုန်သောသူတို့၏ လစ်ဟင်းခြင်းကိုသိထသော ပညာ ရှိသည် ခပ်သိမ်းသောရန်သူတို့ကို မိမိအလိုသို့ လိုက်သည်ကိုပြု၍ ချမ်းသာခြင်းနှင့်ပြည့်စုံ သည် ဖြစ်ရာ၏။” (၅၅၀။ ၃-၂၈၆။ ညောင်ကန်။) (ဒမံင်ဒတ် = အနေအထား။/ လွံကိ လွာ = လစ်ဟင်းခြင်း။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Who masters quite each rule and rite; who others’ **weakness** knows; Like wise owls, he will happy be, and conquer all his foes.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-147)

- (သုတ်ဖြဲ)တီသုန္ဒရီချိုတ်တဲ အစာတီတအ် ကျွက်ကွဲတိုန်ရ။ “မူဒွဲသုန္ဒရီမွဲ မကွေံအာလေဝ် ဟံတီ” ဂးတဲ ပွဲသိုင်ရ။ “ကိုပိုဝံစိစတ်ဂွဲညိ” ပွဲသိုင်။ “ဂွဲရ” သိုင်ကိုအခေါင်တဲ အာဗိုင် ဂွဲတဲ အာဝံပွဲဗိုင်ကွင်ဘာဇေတဝန် “ညးတိုပွဲဇုဗြဲရောင်” ဂးတဲ ဇုသုန္ဒရီဂံၤ စုတ်ပွဲဗိုင်တဲ ဒလိင်ပျောပ် ပွဲဗိုင်သာရဂံၤတဲ သာဝံဗွဲတအ်ဟို “ယုံမွဲတအ်၊ ပွသမဏဂေါတမ မလုတ်အာ ကိုသုန္ဒရီတဲ ဖေက်ညးတီအာလေဝ်လစ်မဲဂံၤတဲ ကိုဇင်ဂစိတ်ကွေံသုန္ဒရီတဲ ကိုကွဲတိုပလဝ် ပွဲ ဇုဗြဲ ဗိုင်ကွင်ဘာဇေတဝန်ဂံၤရောင်” သာဝံဂရင်ပွဲသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၅။ ၃-၈၃/၈၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုနောက်မှ တိတ္ထိတို့သည် “သုန္ဒရီကို မမြင်ကုန်” ဟု အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ပြု၍ မင်းအားကြား၍၊ ---၊ “ထိုသို့တပြီးကား သွားကြကုန်လော့၊ သုန္ဒရီကို ရှာကြကုန်လော့” ဟု မင်းသည် ခွင့်ပြုအပ်သည်ဖြစ်၍ မိမိတို့၏အလုပ်အကျွေးတို့ကိုခေါ်၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွား၍ ရှာကုန်လတ်သော် ပန်းမှိုက်အကြား၌မြင်၍ ညောင်စောင်း သို့တင်၍ မြို့သို့ဝင်၍ “အချင်းတို့၊ ရဟန်းဂေါတမ၏တပည့်တို့သည် ဆရာပြုသော ထိုမ ကောင်းမှုကို ဖုံးလွှမ်းလိုကုန်၍ သုန္ဒရီကိုသတ်၍ ပန်းမှိုက်အကြား၌ ပစ်ကုန်၏” ဟု မင်း အား ကြားလျှောက်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၃၃/၅၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the heretics made a hue and cry after Sundari, and informed the king. ----- He (the king) sent them to search for her. Acting on this permission, they took their own servants, and went to Jetavana, where they hunted about till they found her in the dust-heap. Calling for a litter, they brought the body into the town, and told the king that the disciples of Gotama had killed Sundari, and thrown her in the dust-heap, in order to cloak **the sin** of their Master. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-283)

တင်သမ္ဘိ။ ပွဲဂလာန်ဗွဲလတူဝံဂံၤ ပွဲမူဗွာဂံၤ (ညောင်ကန်ဆရာတော်) ရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘မ ကောင်းမှု’ တုပ်သုတ်ကိုအဓိပ္ပါယ် ပွဲမူဘာသာအေဂံလိက် မရပ်စပ်စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘sin’ ဝံရ။

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျိုင်အမေရိကာန်)

ယဝ်မိက်ဂွံကေတ်တံ ဝေါဟာရသတ်ဏအ်ကိုမ္မး ပွဲဘာသာမန်ပိုက် ‘ပွသရံပါပ်’/ ‘ပွမုတ်’/ ‘ပွအနာ
စာရ’/ ‘ပွဒုဟ်’ မဃိသတ်ဝံ ဝိန်ရပ်စပ်စကာမာန်ဒိုင်ကိုလေဝ် ကျပ်ဇွော်အစွောံ ရပ်စပ်စကာတ်ဝေါဟာ
ရ ‘လပ်က်လမဲ’ ဝံရောင်။

- “အရီညာန်မ္မးဂှ် သတိပဋ္ဌာန်ပန်၊ သမ္မပ္ပဋ္ဌာန်ပန်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်ပန်၊ မဂ္ဂင်ဒစာံ၊ လောကုတ္တိဒစိတ်
ပြကာတံဂှ်ရ။ ပွဲအရီညာန်မသုန်စွံဝံဂှ် မ္မးတံဂ္ဂေင်မ္မး မာရ်ပလိုဟံမာန်ရ။ **လပ်က်လမဲ**မ္မးတံဟံ
မွဲတဲ ချံဂြိုဟ်ကိုမ္မးတံ ဟံသုဟ်ရထရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၄၃၇။ ဒု-၆၃၉/၆၄၀။ အ
စွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ ---၊ သင်တို့၏အာရုံတို့သည် အဘယ်တို့နည်းဟူမူကား သတိပဋ္ဌာန်
လေးပါး၊ သမ္မပ္ပဓါန်လေးပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး၊ မြတ်သောအဋ္ဌဂီကမဂ္ဂင်၊ ကိုးပါးသောလော
ကုတ္တရာတရား၊ ဤသည်တို့ကား သင်တို့၏အာရုံတို့တည်း။ ဤအာရုံ၌ ကျက်စားကုန်သော
သင်တို့အား မာရ်သည် **အခွင့်ကို**မရလတ္တံ။ ---။” (၅၅၀။ တ-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲ
မူအေဂံလိက်/ “----. What then is this sphere of yours? Even the four
earnest meditations, the holy eight-fold path, the nine transcendent
conditions. If ye walk in this your proper domain, Mara will not find **an
entrance**, ----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-316)
- “ယံသိုင်တံညးဂမ္တိုင်၊ ပွဲမ္မးတံဝံမံင်သုဟ်သုန်တဲဂှ် မမိက်ကိုညးသ္မာင်မွဲညိညကို မဂ္ဂစေ့စးဂှ် ဟံ
သုဟ်ရထရ။” ဂးတဲ ရုက္ခမ္မဇာတ်ဂှ် ကျပ်တြဲတွံရ။ ယံဆဂှ်ဟံသေင်ပွန်တုန် “ယံသိုင်တံ
ညးဂမ္တိုင်၊ ယံညးတံဝံသုဟ်သုန်ကောံရင်သ္မံတဲ ညးသ္မာင်တေံဂှ် တွဟ်နညာတ်**လပ်က်လမဲ**
သောံစွောံဟ်ဂှ် ဟံသုဟ်ရထရ။ ဩပွဲကာလမွဲ ပဒိုင်ဝါတ်ဂါတ်ကိုရင်သ္မံတဲဂှ် ပွဲကာလဂှ် ညံင်ရ
လုမွဲဂှ် ဏာဖဗိပ်လဟုတ်လမျိုခဲတံတဲ ဝိုင်ကေတ်ခဲတံအိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ပွမဝါတ်ဂါတ်ဂှ်
ဂုန်ဖိုဟံမွဲရ။” ဂးတဲ ဝတ္ထကဇာတ် ကျပ်တြဲတွံကိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၂၉၇။ အစွောံ။)
ပွဲမူဗျာ/ “မြတ်သောမင်းမျိုးတို့၊ --- သင့်တင့်ညီညွတ်ကုန်သောသူတို့အား တစ်စုံတစ်
ယောက်သောသူသည် **အယုတ်**မည်သည်ကို မြင်ခြင်းငှာမတတ်နိုင်” ဟု (မြတ်စွာဘုရား)
မိန့်တော်မူ၍ ရုက္ခမ္မဇာတ်ကို ဟောတော်မူ၏။ --- ထိုမှတစ်ပါးလည်း “မြတ်သောမင်း
မျိုးတို့၊ သင့်တင့်ညီညွတ်ကုန်သောသူတို့အား တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် ကွဲပြားသည်
ကို မြင်ခြင်းငှာမတတ်နိုင်။ အကြင်အခါ၌ကား အချင်းချင်းငြင်းခုံခြင်း ခိုက်ရန်ကိုပြုကုန်၏။
ထိုအခါ၌ ထိုငုံးတို့ကို တစ်ယောက်သောမုဆိုးသည် အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေပြီးလျှင်
ယူ၍သွားလေ၏။ ခိုက်ရန်ပြုခြင်း၌ ချမ်းသာခြင်းမည်သည် မရှိ” ဟု မိန့်တော်မူ၍ ဝဇ္ဇက
ဇာတ်ကို ဟောတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၀၅/၆၀၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “In
the case of such as dwell together in unity, no one finds **any opening for
attack**,” and so saying he (the Buddha) told Rukkhadhamma Birth. He
also said, “Against such as were at unity, no one could find **a loophole
for attack**, but when they (the quails) quarrelled one with another, a
certain hunter brought about their destruction and went off with them:
verily there is no satisfaction in a quarrel,” and with these words he
related the Vattaka Birth. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-220)

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- ပွဲကာလက် စန္ဒကုမာတိုက်စိုပ်သွင်မဇကုတဲ လှောင်ပဝတ်တဲ ဝံ့ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလက် သွိုင်သွာန် တိုက်ရ။ “တာတ၊ ယွံကောန်အဲစန္ဒကုမာ၊ စန္ဒကုမာသျှတ်သွတ်အမူညးမွဲ ဒးဗဗွဲဓဝ်ညးဂှ် ဒှ် ကွံဟာကောန်။” “ဒှ်ကွံရအံ” စန္ဒကုမာဂး။ “ယွံကောန်၊ ဒှ်ရသက် ပတျီုနူဝဲဝဲဝဲတဲ ဂတ ဝံ့ မသျှတ်သွတ်အမူညးရကောန်” သွိုင်ဂးတဲ သွိုင်ဇိုန်ကိုစန္ဒကုမာ ဝံ့သျှတ်သွတ်အမူညးရ။ ပတျီုနူဂှ်တဲ ဗမ္မးခဏ္ဍဟာလက် ဟုတ်အာနူတဲဇမိန်ရ။ ပတျီုနူဂှ်တဲ ဗမ္မးခဏ္ဍဟာလက် ဒက် လဝ်ဝဲအဃာတက ပွဲစန္ဒကုမာရ။ တဲဇေဝဲဇေဝဲတဲ လွံက်လွံးဒုဗ်စန္ဒကုမာရ။ (၅၅၀။ ၉-စန္ဒ ကုမာ။ မုက်-၉/၁၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ အိမ်ရှေ့မင်းလည်း တရားဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် နန်း တော်သို့ဝင်၍ ခမည်းတော်မင်းကြီးထံ တင့်အပ်သော အိမ်ရှေ့မင်းနေရာ၌ နေလျက်ခစား၏။ ထိုအခါ ဧကရာဇ်မင်းကြီးသည် “ချစ်သား၊ သင်တစ်ခုသောတရားကို ဆုံးဖြတ်သည်ဟု ကြားသည်မှန်၏လော” ဟုမေးတော်မူ၏။ “ခမည်းတော်ဘုရား၊ မှန်ပေ၏” ဟုလျှောက်၏။ “ချစ်သား၊ ထိုသို့တပြားကား ထိုနေ့မှစ၍ သင်သာ တရားဆုံးဖြတ်ရာ လွတ်သဘင်သို့တက် ၍ တရားဆုံးဖြတ်” ဟု တရားသူကြီးဟောင်း ခဏ္ဍဟာလကိုချ၍ အိမ်ရှေ့မင်းအား တရား သူကြီးအဖြစ်ကို ပေးတော်မူ၏။ ထိုနေ့မှစ၍ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားအား လာဘ်ပူဇော်သက္ကာရ ပဏ္ဏာကာရပြတ်၏။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားသည် ထိုနေ့မှစ၍ “အိမ်ရှေ့မင်းကြောင့်သာ ငါ့အား လာဘ်ပူဇော်သက္ကာရ ပြတ်၏” ဟု အိမ်ရှေ့မင်းအား ရန်ငြိုးဖွဲ့၍ “ဤသူကို အဘယ်သော အခါ အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့် နှိပ်စက်ရပါအံ့နည်း” ဟု နှိပ်စက်ပျက်ဆီးရအံ့သော အခွင့်ကို ရှာစောင့်လျက်နေ၏။ (၅၅၀။ ဇာတ်တော်ကြီးဆယ်ဘွဲ့။ ၂၆၀။ မင်းဘူးဦးဩဘာ သ။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ When the prince came and had paid his homage, the king said to him, “My son, they say you have just judged a case.” “Yes, Sire.” He gave the office of judge to the prince and told him thenceforth to determine all suits. Khandahala’s income began to fall off, and from that time he conceived a hatred against the prince and watched for **some fault** in him. (The Jataka: Vol.V & VI: Book XXII: p-69/70)

လပံက်လမဲ — အဓိပ္ပါယ်(၃) ဟဲ့ဟံ့။ အရာမဂ်ဂပ်ပျက်ဗွန်။ (လွတ်ပရေအ်လွတ်ဒုဗ်)
 လျှိုဝုက်အပ်သောအရာ။ လျှိုဝုက်ချက်။ (မကောင်းသောလျှိုဝုက်ချက်)
“a matter to be kept secret”, “a secret”
(especially the secret about a bad thing)

- ညးကောကိုဒေချပ် “ယဝ်ရေသွေးကောန်ဖြဲး ပိုဟံ့ပွင်ကွေ့ရ။ ယဝ်ကောန်တြုက္ခိဒှ်မွဲ ပိုဂ စိုတ်ကွေ့ရ” ညးစါကောကိုဒေချပ်တဲ။ ----- ဗြဲဓါဒိုက်ကိုနဲဂှ် တန်အာဂပ်ပင်စိုက်တုတဲ ပွဲမွဲတဲဂှ်ဟေင် ဒေဝဂဗ္ဘာသွေးဝံ့ကောန်တြုမ္မဲ၊ ဒိုက်ဗြဲနန္ဒဂေါပါလီလေဝ်ကို သလးပဋိသန္နိ ဝံ့ ကောန်ဖြဲး။ ဒေဝဂဗ္ဘာဂှ် ဟိုတ်နူမဖေက်ဘဲ မဒးပွင်ကောန်ဇကုတဲ ကောန်တြုဂှ် ပလံင် ဇာကိုနန္ဒဂေါပါလီရ။ ကောန်(ဗြဲ)နန္ဒဂေါပါလီဂှ် ကိုပလံင်နင်ကိုဇကုဗွန်ရ။ (ဒဒှ်လှာဲလဝ် ကောန်ဂှ် ကောစါဂှ်ဟံ့တီရ။) --- ဒေဝဂဗ္ဘတုန် နနဲသက်ဂှ် ကောန်တြုဂှ်သလးဝံ့ဂပ်၊ ဒိုက် ဗြဲနန္ဒဂေါပါလီဂှ် ကောန်ဗြဲနင် သလးဝံ့ဂပ်ရ။ ကောန်တြုဒေဝဂဗ္ဘ(ဂှ်)ဂှ် ပွဲဇရေင်ဒိုက်ဗြဲ နန္ဒဂေါပါလီဂှ် ဇော်တရ။ ကောန်ဗြဲဂှ် ပွဲဇရေင်ဒေဝဂဗ္ဘ ဇော်မေဝ်တရ။ ဒုဗ်လပံက်လ

နဲသက်လောန် (ဗွာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

‘လွပ်’ = ‘ဝပ်’ ။ ‘ဒးလွပ်’ = ‘ဒးဝပ်’ ။ ‘ဒးဒွီ’ ။

‘လွပ်’ = ‘ဝပ်’၊ ‘ဒးလွပ်’ = ‘ဒးဝပ်’၊ မူအဓိပ္ပါယ်ဧည့် မန်စွတ်ရော?

- ➤ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘လွပ်’ ကျော် ‘ဝပ်’ ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်နာမ်မွဲတဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘a weapon’ ရ။ ‘လွပ်ကလော်’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် the influence of demons တဲ၊ ‘ဝပ်တဲ’ ဂ်ပွန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a weapon, a tool, an implement ရ။ ‘ပွာဒးဝပ်’ ဂ် ညးဂးလဝ်တုပ်သွဟ်ကို ‘ပွာဒးဝပ်ကလော်’ like one possessed, like one in demon grips ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကလော်’ ဂ် တိုပ်ထောံကျွံဟံ့ဗွဲက်တဲ ဟိုချူတ် ‘ပွာဒးဝပ်’ သွးမွးလဝ် ဝံ့အဓိပ္ပါယ် ‘ပွာဒးဝပ်ကလော်’ ဟေင် ညးသိုက်ဂးရ။
- ➤ပွဲအဘိဓါန်မန်-အေဂံလိက်-ဗွာ အာဟာသဝဲလ်ချူခွဲလဝ်ဂ် ဝေါဟာရ ‘လွပ်’ ဂ် ထွေးလဝ်ဟံ့မွဲ ဒေက်ဒိုင်ရ။ ဒွဲဝေါဟာရ ‘ဝပ်တဲ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘a weapon’ ကိုရ။
- ➤ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗွာအာထောန်သိုင်ဂ် ကုဝေါဟာရ ‘လွပ်’ ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသ နမဲ့တဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ကိုင်ဆောင်သော’ ‘သုံးဆောင်သော’ ရ။ ‘ဗျံလွပ်’ = သုံးရေ။ ‘လွပ်လက်နက်’ = ကိုင်ဆောင်သောလက်နက်။ ‘လွပ်ကလော်’ = တစ္ဆေ၏တန်ခိုးအာဏာ။ သာ်ဝံ့ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဝပ်’ ဂ်ပွန် အာထောန်သိုင်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘လက်နက်ကရိယာ’ ပွန်ရ။

အတိုင်ပိုက်အာဟာလီဒေ ပိုက်အာဟာသဝဲ(လ်) ပိုက်အာထောန်သိုင်တအ်ဂ်မွး ကုဝေါဟာရဂမၠိုင် ‘လွပ်’, ‘ဝပ်’, ‘လွပ်တဲ’, ‘ဝပ်တဲ’ တအ်ဂ် နှိအဓိပ္ပါယ် ‘လွတ်’ (weapon) ရောင် စွောန်ထွေးတဲ နှိုင်မွဲမၠိုင်တဲ၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘အပေါတ်ကြိယာတုဟ်သ္မာင် မရပ်သွလဝ်သ္မာင်တဲ မဟံ့သေင်ကိုလွတ်’ ဂ် လေဝ် စွောန်ထွေးတဲဒိုင်ဗွဲမအောန်ကိုရ။ လူတ်ရိုင်ပိုက်အဓိပ္ပါယ် နူပွဲလိက်အဘိဓါန်ဝံ့တအ်တဲ ကုဝေါဟာရမန် ‘လွပ်’ ကျော် ‘ဝပ်’ ဂ် တုပ်သွဟ်ဒ်မွဲဝေါဟာ မွဲအဓိပ္ပါယ်ရဟာ ဟံ့ဒ်ဟာ? အဓိပ္ပါယ်ဧည့် မူမန်ဒ်ဒိုင်စွတ်ကွဲရော? ထေက်ကိုပိုဒ်ဒေပိုက်တမ်ဂွဲရိဟ်ဧည့်ရောင်။ ဆိုဝံ့တမ်ရိဟ်ဧည့်တဲမွး ဗွဲသွာပိုဝံ့တီ ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဧည့်မာန်ရောင်။

ပွဲခေတ်ပိုလျှပ်ဏအ်ဂ် အာလိက်မန်ပိုဂမၠိုင်ကို သိုကိုညးတုကွေဟ်ဇော်သွတ်တအ်အိုတ်သိုဂ် အဓိပ္ပါယ် ဗတ်ဗွာမွး ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ဂ် ဟိုချူစကာတ်ဒိုင်ကုဝေါဟာရမန် ‘ဒးဝပ်’ အိုတ်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရမန်မွး ‘ဒးဝပ်’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ဟံ့သေင်ရောင်။ အာတအ်ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင်ဝေါဟာရမန်ဏအ် ဗွတ်ဒိုင်ဒွဲ ဗွတ်ဒိုင်အဓိပ္ပါယ်ရောင်။ ပွဲမပျီဗိုတက်တြးပွိုတ် လိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်ဇော် (မူလလိက်ကျာ်ဇော်အစွောံ)ဂ် နကိုအာမစွတ်ဒါန်လိက်တအ်ဂ် ကုဝေါဟာရ ‘ဒးဝပ်’ ဂ် ပံက်ထွေးလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ဒးဘဲ’ ‘ဒးလွတ်’ သာ်ဝံ့ပံက်လဝ်အဓိပ္ပါယ် ဆောတ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

မှာခွင့်ပွန်ရောင်။ ‘ဒေးဘဲ’ မှူးဂ် အဓိပ္ပါယ်ဟုံသောင်ကွေးကွင်ရ၊ ‘ဘဲ’ မှူးဂ် အဓိပ္ပါယ်နာနာသင် နှိ အာမာန်ရ။

ဗွဲစွတ်ဇကန္တတုန်

- (၁) ‘လွပ်’ = ‘ဝပ်’ တုပ်သွတ်နှိဗွဲဝေါဟာ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ရ။
- (၂) ဝေါဟာရ ‘လွပ်’/‘ဝပ်’ ဂ် ခွဲပွပ်တိတ်ကျင်နူကိုဝေါဟာရ ‘ရပ်’ ရ။ ဗွဲယျာဒွါမှူး ‘ရပ်’ ဂ် နှိပိုဒ်ကြိယာဗွဲတု ‘လွပ်’/‘ဝပ်’ ဂ် နှိပိုဒ်နာမ်ဗွဲ ဒဒက်တကိုပိုဒ်ကြိယာ ‘ရပ်’ ဂ်ရ။ ဟိုဗွဲနဲတုန်၊ ပိုဒ်ကြိယာ ‘ရပ်’ ဂ် ပြင်ဗဒ်ပိုဒ်နာမ်မှူး ဒွဲအခပ်(ရ)ဂ် ပြင်လှဲဒ်အာအခပ်(လ)တု ကွက်စုတ်ကွက်(ဝ)ပွန်တု နှိကျင် ‘လွပ်’ ဝံရ၊ ‘လွပ်’ ဂ်ပွန် လဆောင်မအခပ်မဒင်ဂတမှူး(လ)ဂ် ညးဂိုင်ထောံကွေဟုံကေတ်တု ဆ ‘ဝပ်’ သွေးလေဝ် ညးတမ္မာချူတ်အိုတ်ကိုရ။ မူဟိုတ်အခပ်(ရ)ဂ် ဝံပြင်ဒ်အာအခပ်(လ)ရော ယင်သွာန်မှူး၊ အခပ်(ရ)ကွက်(ဝ)မှူး ‘ရွ’ ဂ် ပွဲလိက်မန်ပို ဟိုတ်အခိုက်ချူဟုံဗွဲတု ဒွဲအခပ်(ရ)ဂ် မှူးပြင်ထောံကွေအခပ်(လ)ရောင် ဂပ်ဂပ်ညာတ်ကေတ်ရ။ ဣဝံ နှိနဲပြင်လှဲအခပ်တောင်ဗွဲရောင် ဂပ်ဂပ်သမ္ဘိရ။
- (၃) ‘ဒေးဝပ်’ = ‘ဒေးလွပ်’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်ခွဲဗွဲစွတ်ဂ် ‘ဒေးဒင်ရပ်အာ’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အဖမ်းခံရသည်’ မဒ်ရောင်။ အဓိပ္ပါယ် ‘ဒေးလွတ်’ လေဝ်ဟုံသေင်၊ အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’ လေဝ်ဟုံသေင်ရ။ ‘လွပ်ကလော်’ မှူးဂ် ဝံအဓိပ္ပါယ် ‘ပွကလော်မရပ်’ ‘ဒဒ်ကလော်မရပ်’ ရ။ ကလော်ရပ်မွဲဟုံဗွဲဗွဲမှူးဂ် ခွဲရပ်နကိုဣဓိအနုဘဲခွဲရ၊ ကလော်ဝံဏာပိုင်ခွောမွဲဟုံဂ် သိုက်ဂးရ။
- (၄) ‘လွပ်တဲ’ = ‘ဝပ်တဲ’ မှူးဂ် ဝံအဓိပ္ပါယ်ယေဘုယျ ‘အပေါတ်ဝတ္ထုမရပ်သွလင်သ္မအံတဲ’ ရ။ ‘အပေါတ်ဝတ္ထုသ္မအံတဲ’ မှူးဂ် ‘လွတ်လက်နက်’ လေဝ်ဒ်မာန်၊ ‘အပေါတ်ဝတ္ထု ဟုံသေင်ကိုလွတ်လက်နက်’ လေဝ် ဒ်မာန်အိုတ်ရ၊ တန်တကိုအပေါတ်ဝတ္ထုသင်လှိုဗွဲ ဇကုမရပ်သွလင်သ္မအံတဲဂ်ရ။
- (၅) ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ဒေးဘဲ’ မပ္ပံကိုဘဲအတက်အစင် ဘဲလွတ်တအ်ဂ် ‘ဒေးဒွါ’ သင်ဝံအွာကဝိမန်ပို တမ္မာမချူတ်ဂ် ဝံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂ်ရင်ရ။ ‘ဒေးဒွါ’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ဟိုမာန်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာ’/‘ဒဏ်ချက်’ ဂ် ပွဲဘာသာမန်ပို ညးတမ္မာဟိုချူစကာတ် ‘ဒွါ’ ‘သရ’ ‘ဒွါသရ’ မြသင်ဝံရ။ ‘ဒွါ’ ဂ် ဒေးတိတ်ဗိုရမ်သင် ‘ဝါ’ ရ။ ဒ်သရဂ် ကွန်ဒင်ဗွဲမှူးမှူး ညးကော်ခစ ‘ဒွါမှူး’ တု ဂိကွန်ဒင်ဗွဲအပွဲမှူး ကော်ခစ ‘ဒွါအပွဲ’ မာန်ရ။

ဒွဲရပ်စပ်စကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘လွပ်’ နူပွဲလိက်သွပတ်ဓမ္မသတ် မဒ်မူလလိက်မန်တြေံဗျာံဗျာံ အွာပါန်လုမစွတ်လဝ် လှိုဟ်မရနက်ကို(၇) ပွဲမုက်လိက် MDT VII-32/33 ဂ် အဲကံက်ပွိတ်ထွေးကိုဗွဲသွပ်ဝံရ။ ဝေါဟာရပါဠိမပြက်နဲဒ်နွဲတအ်ဂ် အဲနက်ပွိတ်လဝ်ရ။

- လွပ်အမူ(၄)သင် ဓမ္မသတ်သဟိုတုန်၊ ဟိုတ်ဒြပ်မရပ်ဂးမွဲ၊ ဟိုတ်မဒ်သွဂ်ကွါမရပ်ဂးမွဲ၊ ဟိုတ်မဒ်သတြါမရပ်ဂးမွဲ၊ ဟိုတ်ကမ္မတ်မရပ်ဂးမွဲ၊ ဝံလွပ်(၄)သင်ရ။

နဲသက်လောန် (ဗွာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒင်အမေရိကာန်)

+ ဝပ်)၊ ဟိုတ်ဂ်ရ ‘လွပ်’ = ‘ဝပ်’ တုပ်သွတ်ဒ်မွဲဝေါဟာ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဟောင်ရ၊ ပွဲဝေါဟာရ ‘လွပ်’ ဂ် အခပ်မဒင်ကွက်မွဲ(လ)ဂ် ဂိုင်ပလုံထောံကွဲဟုံကေတ်တဲ ချူတ် ‘ဝပ်’ လေဝ်ဂုံကီမွဲဂ် ပြာကတ် တဒိုင်မွဲမလောန်သန်ဟောင်။ ‘ဖြင်လွပ်’/‘ဖြင်ဝပ်’/‘သွင်လွပ်’/‘သွင်ဝပ်’ မွဲဂ် ဂုံအဓိပ္ပါယ် ‘ဖြင်/သွင်မ ရပ်သွလဝ်သ္လာအ်တဲ’ မဒ်ရ။

ပွေဝ်ကုပ်ပသေက်မသုန်သတ် (မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါး)ဂ် ‘သွင်လွပ်’/‘သွင်ဝပ်’ လုပ်လို့ဟ်မွဲကီရ။ ‘သွင်လွပ်’/‘သွင်ဝပ်’ မွဲဂ် ဂုံအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘လက်သုံးတော်သန်လျက်’ ဟိုမာန်ရ။ ‘သွင်လွပ်/ ဝပ်’ ဂ် လဆောင်ဂုံဆိုကေတ် ‘သွင်ရတ်’ ‘သွင်လွတ်’ နွံကီရ။ ဂုံညာတ်တတ်သတ်တဲ ဝေါဟာရ ‘လွပ်/ဝပ်’ ဂ် တုပ်သွတ်ကီ ‘လွတ်’ ရ သတ်ဂုံကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဟုံထေက်။ ဝေါဟာရမန်ပိသတ် ‘သွင် လွပ်/ဝပ်’ ‘သွင်ရတ်’ ‘သွင်လွတ်’ မွဲဂုံတအ်ဂ် သွင်ဂ်သွင်သိုဖအိုတ်တုပ်ရ၊ ဆဂး ‘လွပ်/ဝပ်’ ‘ရတ်’ ‘လွတ်’ မတွဲဂးပိုဒ်ဝိသေသနမ္တိုင် မပင်ဗွပ်လတ်တအ်ဂ် ဟိုတ်အဓိပ္ပါယ်ဟုံတုပ်ညးသ္လာအ်ဂ်ရ ‘သွင်လွပ်/ဝပ်’ ‘သွင်ရတ်’ ‘သွင်လွတ်’ မွဲဂုံတအ်ဂ်လေဝ် မွဲကီမွဲ ရှိသာဗျေင်တေင်တုတ်အာညး သ္လာအ်အိုတ်ရ။ ‘သွင်လွပ်/ဝပ်’ မွဲဂ် ‘သွင်မဒ်သ္လာအ်တဲ’ သိုက်ဂးရ။ ‘သွင်ရတ်’ မွဲဂ် ‘သွင်မကျောန်စိ စောန်လပ်နကီရတ် မပ္တံထပ်တြန်မွဲမိုတ်ဗွဲတအ်ဂ်တဲ မွဲကီဂျဟ်မးလောန်’ သိုက်ဂးရ။ ‘သွင်လွတ်’ မွဲဂ် ‘သွင်မဒ်လွတ်ပင်လမ္ပို မဂုံဆေဝ်ဒပ်သတြ’ သိုက်ဂးရ။ သတ်ဂုံရှိသာအဓိပ္ပါယ်ဗျေင် မဒ်တုတ်ဟ် အိုတ်ရ။ ဒွဲညးတမ္ဘာချူစကာလပ် ‘သွင်လွပ်’/‘သွင်ဝပ်’ ဂ် အဲပွိတ်ထွေးဏာမွဲသွင်ဂုံရ။

- “ယုံတုညး၊ သုဒ်လွပ်၊ ဒွပ်ထပ်၊ ကျိုင်ဗွင်သတ်ဂုံ အဲဒိုက်သိုက်ဂုံရအ်” (ဗောဓိသတ်ဂး။) “မူမပသိုက်ဂုံသတ်ဂုံရော” သိုင်သွန်။ “ကလော်မွဲဂ် နတဲညးမရပ်သွင်ဇမ်ကေက်ဂ် ဗျေင် ဖေက်သန်ရအ်။ ဟိုတ်ဂ်ရ အဲဒိုက်သိုက်ကေတ်သွင်ရောင်အ်။ -----” (၅၅၀။ ၈-၃၉၈။ ၃-၄၅၂။ အစွောံ။)
- “—၊ ဖျုန်မွဲဟ်ဂ် အဲဝေင်ထောံဟုံမာန်ရ” သိုင်(ပေါရိသာဒ)ဂး။ “ဒ်ရသတ်ဂ်မွဲ မရုတ်လွ မင်ပွဲဒိုင်ဂုံရ။ မရုတ်တိတ်အာနုရးဂုံရ” သေဏာပတိဂး။ “ဒ်ရသတ်ဂ် အဲသ္လာရ။ သုဒ်ဝပ်အဲ ကိုအဲညိ။ နဖျုန်မွဲ ထွဲမွဲကိုညိ။ ရသကာဂြောင်အဲဂ် ကိုအဲညိ” သိုင်ဂးတဲ။ -----” (၅၅၀။ ၈-၅၃၇။ ၉-၃၆၁။ အစွောံ။)

ဒွဲစကာလပ်ဝေါဟာရ ‘လွပ်/ဝပ်’ ‘လွပ်တဲ/ဝပ်တဲ’ ဂ် အဲထပ်ပွိတ်ထွေးကိုမွဲသွင်ဂုံပွန်ရ။

- အ္လာသိုက်မျိုက်ဗျေင်တဲ ဝပ်ဗဲအ္လာ သုဒ်လွပ်ဂ်ကို တူပုပ်ဒြင်ဗွဲဂ်ကို ဒကောဟ်မျိုက်ကံ မ ပျုန်လပ်ဒဇာပ်ပသဲဂ်ကို ပလောံဒြပ်ထပ်ဂ်ကို မွေံကိုဒိုင်ဂ်ကို ဝပ်ဗဲအ္လာသိုဖအိုတ်ဂ် အ္လာဒိုန် ကိုတဲ။ (၅၅၀။ ၈-၅၂၂။ ၈-၃၀၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဇောတိပါလလုလင်အား ဒိသာပါမောက္ခဆရာသည် အလွန်နှစ်သက်သည်ဖြစ်၍ မိမိဥစ္စာဖြစ်သော သန်လျက်ရတနာ ကိုလည်းကောင်း၊ စပ်၍လုပ်အပ်သော ဆိတ်ချိုလေးကိုလည်းကောင်း၊ အစပ်နှင့်ယှဉ်သော တောင့်ကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏ချပ်တန်ဆာကိုလည်းကောင်း၊ သင်တိုင်းကိုလည်းကောင်း၊

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

သင်းကျပ်ကိုလည်းကောင်းပေး၍၊ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/
His master was so delighted with him that he gave him a precious sword that belonged to him, and a bow of ram's-horn and a quiver, both of them deftly joined together, and his own coat of mail and a diadem, ----.
(The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-66)

- “ယုံမွှေးတံ၊ ဇောတိပါလဂှ် ကျင်ထွေးကွတ်တူကုရုတ်မွှေးတဲ တူလွင်တဲ ချဲဂှ်လေဝ် ချဲဟုံ ကေတ်နင်သံ၊ ယဝ်ရချဲတူပိုမွှေး လွက်ညိ။” (၅၅၀။ ၆-၅၂။ ၈-၃၀။ အစောံ။) ပဲ့မူ ဗျာ/ “ဇောတိပါလလုလင်သည် လေးအတတ်ကိုပြခြင်းငှာ လာ၏။ လေးကိုမယူဘဲ လာ သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ငါတို့လက်မှလေးကို ယူလိုသည်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ထိုဇောတိပါလအား မပေး ကြကုန်လင့်” ဟု ကတိကဝတ်ပြုကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၃၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ The archers thought, “Jotipala, they say, has come to give us a specimen of his skill, but from his coming without a bow he will evidently want to receive one at our hands,” but they all agreed they would not give him one. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-67)

ဗိုလူတ်ရင်ပိုဒ်ဂလာန်ဂမ္တိုင် ဗွဲလွှဲဝှံတအ်ဂှ်တဲ ‘ဝပ်တဲ’ ကို ‘လွပ်တဲ’ ညးနဲရဲစကာလဝ်ဂှ် ဝှံညာတ် ကေတ်တဲ ဒန် ‘လွပ်’ ကို ‘ဝပ်’ တုပ်သွတ်ဒ်မွဲဝေါဟာ မွဲအဓိပ္ပါယ်ရောင်မွှေးဂှ် ပြာကတ်တရ။ ဝေါ ဟာရ ‘လွပ်တဲ’/ ‘ဝပ်တဲ’ မွှေးဂှ် ဝှံအဓိပ္ပါယ် ‘အပေါတ်မရပ်စွဲလဝ်ပွဲတဲလှိုင်’ ‘အပေါတ်သ္မာန်တဲ’ ရ။ ပှော်ဝပ်တဲအာဂမ္တိုင်ဂှ် မပ္တံကုသွတ်ကုကံတူတအ်ဂှ် နှ် ‘လွပ်’ ဂမ္တိုင်တဲ၊ အပေါတ်မပ္တံကုမွှေးကိုဋ် တအ်ဂှ် ဟုံသေင်ကိုလွပ်ရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ‘လွပ်တဲ’ ‘ဝပ်တဲ’ မွှေးဂှ် နှ်ဆ ‘လွပ်လက်နက်’ ဟေင်ရ သာ်ဝှံကိုန်ဂစိုတ်ဟိုဟုံဝှံရောင်။ အပေါတ်လွပ်လေဝ်ဒ်မာန် အပေါတ်ဟုံသေင်ကိုလွပ်လေဝ် နှ်မာန်ရ။

ချာ်သွက်ဝှံသင်ဂှ် ‘ချာ်သွင်’၊ ချာ်သွက်ဝှံရပ်ဂှ် ‘ချာ်လွပ်/ချာ်ဝပ်’ သာ်ဝှံညးတမ္ဘာချုတ်အိုတ်ရ။ ဒွဲစ ကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ချာ်လွပ်’ ဂှ် အဲတ္တိတ်ထွေးကိုညိညရ။

- ခမီကောန်ညးချင်သာရဂှ် နူပတွါမဒ်ခမီတဲ ချိုက်ပေင်တဲကိုဝတ်ပဋိပတ် ပွဲဝတ်အာဥပဇ္ဈာ ဂှ်၊ ချာ်သွင်ချိန္ဒရီကို၊ ဥပေါသထဝတ်ကို၊ ဝတ်သ္မိစရင်ကို၊ နိစ္စကာလ ယှုတ်ဟုံပိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၂။ ၈-၃၅။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုရဟန်းသည် သာဝတ္ထိပြည်၌နေသော အ မျိုးသားဖြစ်၍ သာသနာတော်၌ ဝမ်းရေးကိုမငဲ့ဘဲ ရဟန်းပြုပြီးသည်ရှိသော် ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ သည်ဖြစ်သတတ်။ ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့အား ပြုရာသောဝတ်ကို၎င်း၊ သောက်ရေး၊ သုံးဆောင် ရေတည်ထားခြင်း၊ ဥပုသ်အိမ်၌ ပြုရာသောဝတ်၊ ဇရုံးအိမ်အစရှိသည်တို့၌ ပြုရာသောဝတ် ကို၎င်း၊ ကောင်းစွာပြု၏။ (၅၅၀။ ၈-၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - a good brahmin ---- gave his heart to the Truth, and, joining the Brotherhood, became constant in all duties. Blameless in his attendance on teachers; scrupulous in the matter of foods and drinks; zealous in the performance of the duties of the chapter-house, bath-house, and so forth; ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-273)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ခမီအရှင်ကို တွံ့ရှူးပြုရန်ဘာဂ်တုံ တုက်ဥာသျှင်ဇုန်လွှပ်တုံ ရင်ညးဓါဂ်ဟုံစိုပ်တုံ ကေတ်မိန် ရှောတ်စံင်တုံ ဒစးကျင်တုံ ဝံ့ညးဓါဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၁။ ဒု-၁၆၁/၁၆၂။ အစောံ။) (ပဲ့မူ ဗွာ/ ပဉ္စင်းငယ်သည်လည်း ပရိဝုဏ်ကို တံမြက်လှည်း၍ ရေခပ်၍ ထိုသားအဘတို့၏ လာခြင်းကိုမမြင်၍ မီးရှူးကိုင်လျက် ခရီးဦးကြို၍ လာလတ်ကုန်သော ထိုသားအဘကိုမြင်၍ “အဘယ့်ကြောင့် ကြာမြင့်ကြကုန်သနည်း” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၂၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The young Brother meanwhile swept out his hut, set water in the pots, and not seeing them coming, he took a torch and went to meet them. When he saw them coming, he asked what made them so late. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-24)

ဒွာဲစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘လွပ်’ နူပဲ့လိက်အုပ် “ဇုန်လိက်မန်တြံတြဟ် ကျောံကဗျအလင်္ကာမန် ဂမ္ဘိုင်” ဂ် အဲကံက်ပိတ်ထွေးကိုညိညပွန်ရ။ ပဲ့မုက်လိက်(၄၃)ဂ် ညးဆန်လဝ်လိက်သံဏ်အ်ရ။

- “ဤပျိုတ်ဗဒန်၊ အန္ဓာဂြးစပ်။ ဇက်ထိုင်ဂြောန်၊ လောန်တဲဗွးလွှပ်။
 တေသိုင်ဂိတု၊ ရာဟုမရပ်။ လေပ်ဟဲလေပ်ဗွး၊ နူမဂြးစပ်။
 ရာဟုရပ်နာဲ၊ ဩဲကျင်သို့သွပ်။ ရုပ်သွေဟ်ဂနပ်၊ ဒွအ်စပ်ဒးစိုတ်။
 သဟ်ကျေဟုံဗွး၊ ပးသုဘာသိုတ်။ ဆအ်လအ်ကျူဘိုင်၊ ဒပိုင်လျးပျိုတ်။
 ဖြဟာန်ဒွအ်စိုတ်၊ စိုတ်တူသွာန်။”

အဓိပ္ပါယ်ကဗျဝံ့ဗွဲမုန်တုန်၊ သိုင်ဂိတုဒးဒင်ရပ်ကိုရာဟုဂ် ဆမဲချိုန်မဲခဏဟောင်ရ၊ ဒးဒင်ရပ်ကိုရာဟု တဲ သိုင်ဂိတုဝံ့ကလေင်ဗွးနူဘဲရာဟုဂ်မာန်ပွန်ရ။ ဆဂး ရာဟုမတွံဂးရုပ်မိဖြဟာန် ကျင်ရပ်ဂြေန်ဒက် တလဝ် ဝံ့ဟဒယဖျုန်ဂြိုဟ်အဲဂ် တွဲယးတွဲပျိုတ်ရိဟ်တွဲလျိုင် ခိုင်ဗိုန်တံဒိုင်ဗွဲမလောန် ဇုန်ကိုဒြဟတ် ရ။ ဝေဒနာဆာန်ပဲ့ဝံ့စိုတ်အဲဝံ့ဂ် ဗွးအာဟဲအာဟုံမာန်သက်ကံဟောင် သိုက်ဂးရ။ ‘ဗွးလွပ်’ မွးဂ် သိုင် ဂိတုဗွးနူဒဒ်ရာဟုမရပ် သိုက်ဂးအဓိပ္ပါယ်ရ။ ပဲ့မုက်လိက်(၄၈)ဂ် ညးဆန်လဝ်လိက်သံဏ် နွံပွန်ရ။

- “အိန်လွှပ်လေံဗတ်၊ မတ်သိုင်ယိုရ။ ဂတေက်ဗီဩဲ၊ နုတ်ကွင်ပြ။
 ပဲ့လှဟ်ထမိုင်၊ သိုင်လာဝက။ လွှပ်ပန်ဝံ့ဂ်၊ ကြိုန်ကွင်ပြ။
 ယာံဒွအ်ပယတ်၊ ဒ်အာဗတ်သွ။ လွဟ်ပန်ဒ်ကို၊ စိုန်ညှိတေဇ။”

အဓိပ္ပါယ်ကဗျဝံ့တုန်၊ သိုင်နွံပန်တွ သိုင်အိန်မဲ သိုင်ယိုမဲ သိုင်ဗီဩဲမဲ သိုင်လကိုဟ်အာလာဝကမဲရ။ ပဲ့ သိုင်ပန်တအ်ဂ် နွံတကိုညှိအဲတဲမဲမဲအိုတ်ရ။ ပဲ့သိုင်အိန်ဂ် လေံဗတ်(‘ဗဇုဗတ်’လေဝ်ဂး)၊ ပဲ့သိုင်ယိုဂ် မတ်၊ ပဲ့သိုင်ဗီဩဲဂ် လေံဂတေက်၊ ပဲ့သိုင်လကိုဟ်အာလာဝကဂ် ထမိုင်ကျိပ်ရ။ အပေါတ်ညှိအဲတဲပန် သတ်တအ်ဂ် လွဟ်လက်နက်ပန်သံလေဝ်ဒ်အိုတ်ကိုရ။ လွဟ်ပန်သတ်တအ်ဂ် ညှိက်ပေင်တဲကိုကြိုန်အန ဘအိုတ်ရ။ ဩဲညးမဲ ယဝ်ရလွဟ်တအ်ဂ်ဒွအ်ဒးစုတ်မွး ဒ်အာချောံချးပွေင်မာန်ဟောင် သိုက်ဂးရ။ ဝေါ ဟာရ ‘ဒးလွပ်’ မွဲဒွာဲပွန်ဂ် အဲဆက်ပိတ်ထွေးဏာဲဗွဲသွပ်ပွန်ရ။

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညှိအမေရိကာန်)

- “သို့င်ဂိတု သိုအရင်အင်သူလျးဂ်ဒ်တဲ ရာဟုစောန်စိုတ်တဲ ရပ်ဒလုကွေ်ပွန်ရောင်သွံ။ အဲပ သိုင်လျဟ်ဝွံဂ် ရာင်ဆဲးဒိုင် ပွဲဒေါပ်ပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ရ။ ယဝ်ရညးသ္မာင်ထဏေန်စိုတ်ပွဲကွိန် ညုင်တဲ ရပ်ဒလုကွေ်အဲ ညိုင်ရ်ဂိတုမဒးလွဗ်ဘဲရာဟုဂ်ကိုရသွံ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၀၆။ ဒု-၄၉၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ဤလသည် အာဂန္တုကဖြစ်သော အညစ်အကြေးဖြင့် ညစ် နွမ်း၍ အရောင်မရှိသည်ဖြစ်၏။ ငါ့အားလည်း ဤမင်း၏အခြံအရံသည် အညစ်အကြေးဖြစ် ၏။ ထိုငါသည် ရာဟုဗမ်းသောလကဲ့သို့ အရောင်မရှိသည်ဖြစ်ရာ၏။ ငါ့အား ထိုသို့ဖြစ် ခြင်းသည် မလျောက်ပတ်။ ---။” (၅၅၀။ တ-၃၀၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At that moment Rahu was covering the moon’s orb which was full and spreading over the sky. The moon’s light vanished. -----. The king, observing the moon, thought, “That moon has lost its light, being marred by some trouble from outside; now my royal retinue is a trouble, and it is not meet that I should lose my light like the moon **seized by Rahu**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-222)

‘ဂိတုဒးလွဗ်ရာဟု’ မွဲးဂ် ‘ဂိတုဒးဒင်ရေဗ်ကိုရဟု’၊ ‘ရာဟုရေဗ်ဂိတု’ သိုက်ဂးရ။ ပွဲမူဗ္ဗာဂ် ‘ပြည့် သောလဝန်းကို ရာဟုဗမ်း၏’၊ ‘ရာဟုဗမ်းသောလကဲ့သို့ အရောင်မရှိသည်ဖြစ်ရာ၏’ သာ်ဝွံမချူ လဝ်ရ။ ပွဲမူအေဂံလိက်ကိုလေဝ် “the moon seized by Rahu” မဂးလဝ်ကိုရ။ ရင်ကိုအဆက်အ စပ်လအာလိက်ဝွံတဲ ဝေါဟာရ ‘လွပ်’ ဂ် ဒ်ပိုဒ်နာမ်မွဲ ဒဒက်တကိုပိုဒ်ကြိယာ ‘ရပ်’ ဂ်ရ။ ဗွဲဥပ္ပါယ် သဒ္ဒါ ညးတောင်ကွေ်ဝေါဟာရညိုတဲ လှဲဝဲတးချူဇန်လဝ်ရောင်မွဲးဂ် ပြာကတ်တရ။

ဒွဲစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ဒးဝပ်’ ပွဲမွဲဒွဲပွန်ဂ် အဲပွဲတဲထွေးကိုဗွဲသွပ်ဝွံကိုရ။ ညးမဗိုလိက်တအ် တွဟ်နဂွံ တီအဆက်အစပ်လိက်မာန် ပရောပရာသုတ်ဇာတ်ဝွံ ခန်မဆေင်စပ်ဂ် အဲဟိုကိုဗွဲခမ္မန်ကွာရောင်။ ဗော ဓိသတ်ဒ်စိင် မွဲဟာန်ကောံစိင်ဗြသမ္မာဇကုဂ် သိုကိုညွအ်ပြဝါစိင်ဂမ္တိုင် ဒိုင်တဲဇရောင်ကွာလွဲမွဲရ။ ပွဲကွာ လွဂ် ဂတံထဝ်နွံမွဲဇော်လောန် ဇကုဇေံတုာ်ဒြင်ဇမ္မော် ဇေံရပ်စစိင်လျိုန်၊ စိင်ဂမ္တိုင်ဖေက်ဇေံတဲ ဟံ ဂံင်ဇော်ပွဲလွဂ်ရ။ ဗောဓိသတ်စိင်ဂ် ဇကုဇော်ထတ်စော်လောန်ဂ်ဒ်တဲ သိုက်ရပ်တဲဂတံထဝ်ဂ်ရ။ ညး ဂမ္တိုင် ဟိုဗ္ဗောအ်ဆေင်ဒပ်တဲဂ်လေဝ် ဟံ့ကေတ်စရ။

- ဗောဓိသတ် ကောန်စိင်ဗြသမ္မာဂ် သိုပြဝါဂမ္တိုင် အာစိုပ်လွတဲသွာန်ရ။ “ဂတံဂ် ကာလစိင် ဇော်ဂ် ဇေံရပ်ဟာ၊ ကာလစိင်တိုန်ဂ် ဇေံရပ်ဟာ”၊ “ကာလစိင်တိုန်ဂ် ဇေံရပ်ရောင်” ညးဂး။ “ဒ်သာ်ဂ် ဇော်ဟံ့ဇုာ်ဖဲတဲ မွဲးတံတိုန်အာရ။ အဲမွဲတိုန်ကြရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ “ဝွံရ” ဂးတဲ ဇော်ဝေင်ဇုာ်လွဂ်ရ။ ဟံ့ဝေင်ဇုာ်ဖဲတဲ စိင်ဂမ္တိုင်တိုန်အာရ။ ဗောဓိသတ်မွဲ လွဒိုင်ကြရ။ နကို ဇှောင်ဂတံ မတုတ်ရသကေပ်ဒမာတ်ပသဲဂ် သွေပ်လဝ်ဇိုင်ဗောဓိသတ် သိုဇှောင်ခါဂ်တဲ ကသီ ဇိုင်ခါဂ်ဟံ့မာန်သက်ကဲတဲ ဖေက်ဂစိုတ်တဲ ဗရူဂစိုတ်ဂ် ဗြုနရိုအ်တရ။ စိင်ဂမ္တိုင်မတ်လွှာ်ဩင် လွဂ် ဖေက်တဲဒြေပ်ဒ်အာအိုတ်ရ။ စိင်ဗြသမ္မာဗောဓိသတ်မွဲ ဖေက်တဲသိုက်ဒြေပ်ကိုရ။ တုသိုဇ ကုဒးဝပ်ဂတံရောင်တဲ သိုက်တုသိုတဲ ဟံ့ဒြေပ်ဒေါအ်ဒိုင်သွဲဩင်လွဂ်တဲ။---။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၇။ ဒု-၂၀။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထို(ဘုရားလောင်း)ဆင်သည် တခုသောဆင်မဉ္ဇူ ပေါင်းဘော်ခြင်းကိုပြု၍ ဗုဒ္ဓန်ကိုဖမ်းအံ့ဟု မိမိမယားကို၎င်း အမိကို၎င်းယူ၍ ဆင်အပေါင်း

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ညိုင်အမေရိကာန်)

သို့ချဉ်းကပ်၍ အဘကိုဖူးမြင်၍ “ဘခင်၊ အကျွန်ုပ်သည် ဗုဒ္ဓကိုဖမ်းအံ့” ဟုဆို၏။ ထိုအခါ အဘဆင်သည် “ချစ်သား၊ ဗုဒ္ဓကို ဖမ်းအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်၊ မဖမ်းလေလင့်” ဟု မြစ်၏။ --- ခပ်သိမ်းကုန်သောဆင်တို့နှင့် အတူတကွ ရေကန်၏အနီးသို့သွား၍ “ထိုဗုဒ္ဓသည် တက်သောကာလ၌ ဖမ်းသလော။ အစာစားသောကာလ၌ ဖမ်းသလော” ဟုမေး၏။ တက်သောကာလ၌ ဖမ်းသည်ဟုကြား၍ “ထိုသို့တပြီးကား သင်တို့သည် ကုဠီရေကန်သို့သက်၍ အလိုရှိတိုင်း အစာကိုယူပြီး၍ ရှေးဦးစွာတက်ကြကုန်။ ငါသည်နောက်၌ နေရစ်အံ့” ဟုဆို၏ ဆင်တို့သည် ဘုရားလောင်းဆင်ဆိုတိုင်း ပြုကြကုန်၏။ ဗုဒ္ဓသည် နောက်မှတက်သော ဘုရားလောင်းကို ညှပ်ဖြင့် ပန်းဘဲတို့၏သံချောင်းကို ညှပ်ဘိသကဲ့သို့ တက်မနှစ်ခုတို့ဖြင့် ခြေ၌မြဲစွာကိုင်၏။ ဆင်မသည် ဘုရားလောင်းကို မစွန့်မူ၍ အနီး၌သာ လျှင်နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၄၉/၄၅၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ He (the Elephant, the Bodhisatta) chose another elephant for his mate, and he resolved to **catch** this Crab. So with his mate and his mother, he sought out the elephant herd, and finding his father, proposed to go and **catch** the Crab. “You will not be able to do that, my son,” said he. ----- . So the young Elephant collected all the elephants beside the Crab Tarn, and led them close by the lake. “Does the Crab **catch** them when they go down, or while they are feeding, or when they come up again?” They replied, “When the beasts come up again.” “Well then,” said he, “do you all go down to the lake and eat whatever you see, and come up first; I will follow last behind you.” And so they did. Then the Crab, seeing the Bodhisatta coming up last, **caught** his feet tight in his claw, like a smith who **seizes** a lump of iron in a huge pair of tongs. The Bodhisatta’s mate did not leave him, but stood there close by him. (The Jataka: Vol.I & II: Book III: p-236)

‘ဒေဝပ်ဂတာ’ မွှားကို ‘ဒေဒင်ရပ်ကိုဂတာ’ ‘ဂတာရပ်လဝ်’ သို့က်ဂးအဓိပ္ပါယ်ရ။ ရံင်ကိုအဆက်အစပ် လအာလိက်ဝံတုံ ‘ဝပ်’ ဂ်ဒ်ပိုဒ်နာမ် ဒဒက်တကိုပိုဒ်ကြိယာ ‘ရပ်’ ဂ်ရ၊ ဗွဲဥပပါယ်သဒ္ဒါ ညးလှဲဂတး လဝ်ဝေါဟာရတုံ မချူဇန်လဝ်ရောင်မွှားကို ပြာကတ်တရ။ ပဲ့မူဗျာဂ်

- ပုစွန်လုံးသည် ဆင်မင်းကို လက်မဖြင့်ညှပ်၍ ဖမ်းထားသဖြင့် ဆင်မင်းသည် လွတ်အောင်မ ရှုန်းနိုင်ဘဲ နောက်ဆုံးတွင် ကြောက်ကြောက်လန့်လန့်နှင့် သည်းစွာအော်မြည်လိုက်ရာ အခြားဆင်များအားလုံး ထွက်ပြေးသွားကြသည်။ (အနှစ်ချုပ်ဇာတ်တော်ငါးရာ့ငါးဆယ်။ ၃၅၃။ နှလုံးလှစာတည်းအဖွဲ့။)

ဒွဲစကာလဝ်ဝေါဟာရ ‘ဒေဝပ်’ ပဲ့မူဒွဲဒွဲသွင်ပွန်ဂ် အဲပွိတ်ထွေးကိုပွန်ရ။

- သိုင်ကော်ဗမွှားအွာတြေံတေံပွန်တုံ သိုင်သွာန်ပွန်ရ။ “ယွံအွာ၊ ပဲ့မူဝံ အွာရံင်သွန်နက်သတ်ညိ ဟာ”။ “အဲရံင်ရတုညး၊ ပဲ့မူဝံ တုညးဒေဝပ် လောပ်အာညွဲတဲသတြါသွံအံ၊ နူဂ်ပိုဒ်ကံရံင် မံင် ရာဒွာပတ္တဏာကိုဒေဝတ်တံညးဂမ္ဘိုင်တုံ တုညးဂံဗျးနူညွဲတဲသတြါတုံ ပိုဒ်ကံလောပ်သွိက် ရအံ။” (၅၅၀။ ၈-၂၈၉။ ဒု-၉၄/၉၅။ အစွေဝံ။) ပဲ့မူဗျာ/ မင်းသည် ဤမည်သောအိမ်မှ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ပုဏ္ဏားကိုခေါ်စေကုန်ဟုဆို၍ ပုရောဟိတ်ဟောင်းကိုခေါ်စေ၍ “ဆရာ၊ ညဉ့်ကနက္ခတ်အသို့ နည်း၊ သင်ကြည့်၏လော” ဟုမေး၏။ “ရှင်မင်းကြီး၊ ကြည့်၏” ဟုဆို၏။ “တစုံတခုသော ဘေးရန် ရှိသလော” ဟုမေး၏။ “ရှင်မင်းကြီး၊ ရှိ၏။ ယနေ့ညဉ့်လျှင် မင်းကြီးတို့သည် ရန်သူလက်သို့ရောက်၍ ခဏခြင်းဖြင့်လျှင် လွတ်၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၄၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Said the king, “Go and fetch me the brahmin from such and such a house,” giving them directions. So they fetched the old chaplain, and the king proceeded to question him. “Did you take observations last night, master?” “Yes, my lord, I did.” “Was there any eclipse?” “Yes, my lord: last night you **fell into the hands of your enemies**, and in a moment you got free again.” (The Jataka: Vol.I & II: Book III: p-291)

‘ဒေဝံ’ မှူးရှ် ‘ဒေဒင်ရပ်အာ’ ‘သတြုရပ်ဂွံဏာ’ ‘လုပ်အာသွေ့တဲသတြု’ သိုက်ဂးအဓိပ္ပါယ်ရ။ ပဲ့ ကာလလျှာဏအ် ကောန်ပွန်မန်ပိုတအ် ဒ်ပေါဗတိုက် ပန်ပေါ်ညးသွေ့အ်ကိုဒပ်ပွန်သွေ့တဲ ဟိုချူတ် နိုင်ဝေါဟာရ ‘ဒေဝံ’ အိုတ်ရ။ (ဥပမာ) “ကောန်သွိုင်လွတ်ပို ချိုတ်ဓါတု ဒေဝံပိတု” သာ်ဝံဟိုချူတ် နိုင်ဝေါဟာရ ‘ဒေဝံ’ ဏအ် ဗွေတ်ဒိုင်ဒွဲ ဗွေတ်ဒိုင်အဓိပ္ပါယ်ရောင်။ ဗွေတ်တုန် ‘ဒေဝံ’ ရှ် ဟံ့ သေင်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ရှ်ရ။ ‘ဒေဝံပိတု’ မှူးရှ် ဗွေတ်ဗြကန္တ တိတ်ဒ်အာအဓိပ္ပါယ် ‘ကောန်သွိုင်လွတ်ဇကုပိတု ဒပ်ပွန်သွေ့တအ် ရပ်ဂွံဏာဂျိုင်င်’ တဲ ဒ်အာဂွဲဇေရောင်။

အဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရဂမ္ဘိုင် ‘လွပ်’/‘ဝပ်’၊ ‘လွပ်တဲ’/‘ဝပ်တဲ’၊ ‘ဒေလွပ်’/‘ဒေဝပ်’ တအ်ရှ် အဲဟိုပျး ပြိတ်ထွေးကိုလပ် ဒွဲသာကေဇေဗွေတ်မဂ္ဂိုင်တဲရ။ ဗွေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ရှ် ဒ်ဒ်ရပ်စပ်စကာတ် နိုင် ဝေါဟာရမန်ပို ‘ဒေဝံ’ ဟံ့ထေက်ကြိုက်ရှ်လေဝ် ညးတုကွေတ်တအ်ညးဂမ္ဘိုင် သေင်ကွေးတူး စိုတ်တဲရောင် အဲဇေစိုတ်ရ။

ဒွီ။ ဒေဒွီ။

ဒ်ရသာ်ရှ် ဗွေတ်အဓိပ္ပါယ် ‘ဒေလွတ်’ ‘ဒေဘဲ မပ္ပံကိုဘဲအတက်အစင်’၊ ဗွေတ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာရသည်’၊ ဗွေတ်အဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to be wounded, injured ရှ် မူဝေါဟာရမန်မွဲ ပိုဂပ်ဂပ်ရပ်စပ်စကာရော? ညင်ဂွံညီသာကိုလိက်မန်ပိုတမ္ဘာ် ပိုဂပ်ဂပ်စကာတ်ဝေါဟာရ ‘ဒေဒွီ’ ရ။ ‘ဒွီ’ မှူးရှ် ပွံက်အဓိပ္ပါယ် ဇေ နွံသာလီရော ညင်ပိုလူတ်ရင်ကွာရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်ဗွာအွာထောန်သိုင်ရှ် ကုဝေါဟာရ ‘ဒွီ’ ရှ် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် ဗတ်ဗွာ ‘ဒဏ်ရာ’, ‘ဒဏ်ချက်’, ‘ဘေးဒဏ်’ ရ။ ဟိုတ်ရှ်ရ တွဟ်နအဓိပ္ပါယ် ဗတ်ဗွာမှူး ‘ဒဏ်ရာရသည်’ ရှ် ‘ဒေဒွီ’ စကာတ်မှူးဟေင် ဇေဒေကိုအဓိပ္ပါယ်တဲ သိုညီသာကိုလိက် အွာကဝိမန်ပိုတမ္ဘာ်တအ်ရှ်ရ။ ‘ဘဲလွတ်’ မပ္ပံကိုဗျာ်ဖြင်ကံတုသေနာတ်တအ်ရှ်ကို ‘ဘဲအတက်အစင်’ နကိုဇိုင်တဲ နကိုလေဝ်တအ်ရှ်ကို ဗွေတ်တိတ်ဒ်အာအဓိပ္ပါယ်ဝေါဟာရ ‘ဒွီ’ ပွံဖအိုတ်ရ။

ပဲ့အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်အွာလီဒေရှ် ဝေါဟာရ ‘ဒွီ’ ရှ် ညးဟိုလပ်သိုဒ်ကြိယာမွဲ သိုဒ်ပိုင်နာမ်မွဲတဲ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to strike, beat; n. a strike, a stroke, a lash, punishment ရ။

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဉ်အမေရိကာန်)

ဝေါဟာရ ‘ဒွါက္ခိက’ ၎်ပွန် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. stripes, punishment ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဒွါ’ ၎် အဲဝံညာတ်လင် ဆဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မွဲဟေင်၊ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာ၎် အဲဝံညာတ်လင်ဟံ့မွဲဏီရ။ ဝေါဟာရ ‘ဒးဒွါ’ ၎် ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေ၎် ထွေးလင်ဟံ့မွဲ၎်ရ အဓိပ္ပါယ်အ္ဗာဟာလီဒေမကိုလင်၎် ချဲဟံ့ချိုက် ပေင်ကွင်ရ။

ဒွဲစကာလင်ဝေါဟာရ ‘ဒွါ’ ‘ဒးဒွါ’ နူပွဲလိက်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စှော် မူလလိက်ကျ်ဇော်အစွဲဝံ၎် အဲပွဲထွေးကိုညိညရ။ ပွဲဇာတ်မရနက်ကို(၂၃) ကေုာ်ဇာတ်မရနက်ကို(၂၄) သိုပွဲဇာတ်ဝတ္ထုဓါဏံ၎် ဗောဓိသတ်ဒ်ချေသိန္နရ၊ ပရောပရာသုတ်ဇာတ်ဓါဏအံ၎် တုပ်ဒွင်ညးသ္မအံ၎်ရ။ ပွာန်သတြုဇက်ကျင်ထ ပု်ကွိုင်ဗွာင် ဗိုင်လင်ချင်ဗာရာဏသီရ။ ဗောဓိသတ်ချေသိန္နရ ပွဲမုက်ပွာန် ဒးလင်ဘဲလွဟ်ကံတုဗွဲမ ဤင်တဲ ဝိုန်ညးဒွင်ကိုချိုတ်ကိုလေင် ဟံ့ဝံထေံကွေံလို့တဲ ဗွိုင်ကေတ်ဇူးကိုပွာန်သတြု အိုတ်သိုထပု် ကွိုင်ဗွာင်တအံ၎်ရ။

- “ယံခမိ၊ ပွဲကာလမတဲတေံ ဝိုန်ပြဝမဟံထေက်ကိုလို့ကို တုပညာတံပလို့တဲရဟံသေင်ဟာ၊ ဝိုန်ဒးတံဒွါကိုလေင် ဟံ့ဝံသွေးကွေံလို့ကိုဟံသေင်ဟာ” ဂးတဲ ကျ်တြုဇက်နင်ဇာတ်အတိက် တေံရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၃။ ၁-၇၃။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်း၊ ရှေး၌လည်း ပညာရှိတို့ သည် မိမိသည် တည်ရာကိုမရအပ်သောအမှု၌ ဝီရိယကိုပြုကုန်၏။ မြားမှန်ကုန်လျက်လည်း ဝီရိယကို မလျော့ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။” (၅၅၀။ ၁-၁၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ -----, the Master addressed that Brother and said, “Brethren, in bygone days the wise and good persevered even amid hostile surroundings, and, even when they **were wounded**, still did not give in.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-61)

- ပွဲမဝံသွိုင်မရနက်ကိုတြု၎် ချေသိန္နဒးစုတ်ဒွါတဲ ဆိညင်ဇော်ဝံ၎်ကို ဒုက္ခဝေဒနာ၎် ဇော် လောန်ကိုဒြဟတ်၎် နာဲဝံင်ချေ၎်ညာတ်တဲ ဗွဲလဒ်ကွေံအပေတ်ဒွက်တံ၎်တဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၃။ ၁-၇၄/၇၅။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ငါးယောက်ကုန်သောမင်းတို့ကို အရှင်ဖမ်း၍ ခြောက်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော ဗိုလ်စုကိုဖျက်၍ ခြောက်ယောက်မြောက်မင်းကို ဖမ်း သောကာလ၌ ဘောဇာဇာနိယသိန္နောမြင်းသည် ဒဏ်ချက်ကိုရ၏။ သွေးသည်ယို၏။ အား ကြီးကုန်သော ဝေဒနာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ --- ဘောဇာဇာနိယသိန္နောမြင်းကို မင်းအိမ် တံခါး၌ အိပ်စေ၏။ အနှောင်အဖွဲ့ကို လျော့သည်ကိုပြု၍ ---။ (၅၅၀။ ၁-၁၁၇။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The sixth camp he had just broken down, and had captured the sixth king, when his destrier received a **wound**, which streamed with blood and caused the noble animal sharp pain. Perceiving that the horse **was wounded**, the knight made it lie down at the king’s gate, loosened its mail, ----- . (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-62)

- “ယံခမိတံ၊ တုပညာတမ္ဘာတေံ၎် ဝိုန်ဟံထေက်တြုဂ်ပလို့ကိုလေင် ပွဲတ်ဒြဟတ်ပလို့ ဒိုက် ဝိုပ်ဒတဲရောင်ဟံ့သေင်ဟာ၊ ဝိုန်ဒွါဒိုလို့တ်လမျိုကိုလေင် ဟံ့ထေံလို့ ဒိုက်ဝိုပ်ဒတဲရောင်ဟံ့

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သေင်ဟာ။ တလအဲခမီတုန်ဂ် ဆိုသာသနာအဲ နိယာနိက ဝိနိကံသွပ်ပြီနိဗ္ဗာန်ရောင်။ မူပ
ဝံထောံကွေံလွီရော” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၃။ ၁-၇၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊
ရှေး၌လည်း ပညာရှိတို့သည် မိမိသည် တည်ရာကိုမရအပ်သော အမှု၌လည်း ဝီရိယကိုပြု
ကုန်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော မြားမှန်ချက်ကို ရကုန်၍လည်း ဝီရိယကိုမလျှော့ကုန်။ သင်
သည်ကား ဤသို့သဘောရှိသော ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သာသနာတော်
၌ ရဟန်းပြု၍ အာယံ့ကြောင့် ဝီရိယကိုလျှော့ဘိသနည်း။” (၅၅၀။ ၁-၁၁၉။ ညောင်
ကန်။) ပဲ့မူအေင်လိက်/ Then the Master said, “Thus, Brethren, in bygone
days the wise and good persevered even amid hostile surroundings, and,
even when **wounded** so grievously, still did not give in. Whereas you who
have devoted yourself to so saving a doctrine, -- how comes it that you
give up persevering?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-63)

- “ယံ့ခမီ၊ ပဲ့ကာလအတိက်တေံ တွပညာတံ ဝိနိကံသွပ်ထေက်ကြိုက်ကို ဝိနိဒးဒ္ဓီလ္လိတ်
လမျိုကို ဟံ့ဝံထောံလွီ မျိုနိကံဝိပိဒတဲရောင်ဟံ့သေင်ဟာ။” (၅၅၀။ ၉-၂၄။ ၁-၇၇။ အ
စွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ ရှေး၌ ပညာရှိတို့သည် မိမိသည် တည်ရာကိုမရအပ်သော အမှု
၌လည်း ရအပ်သောဒဏ်ချက် ရှိကုန်လျက်လည်း ဝီရိယကိုပြုကုန်၏။” (၅၅၀။ ၁-၁၂၀။
ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်လိက်/ But, in this case, he (the Master) addressed
that Brother and said, “Brethren, in bygone days the wise and good still
persevered even when **wounded**. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-63)
- ပဲ့မစွောံသွိုင်မရနက်ကိုတြဲဂ် ချေဇ္ဇော်မွဲဂ် ဒးဒ္ဓီကအံကောဟ်အာတဲ သာရထီဂ် လုပ်ကျင်တ
ရင်သို့သွိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၄။ ၁-၇၇။ အစွောံ) (ကအံကောဟ်အာ = ကအံကျိဟ်
ထောင်အာ) ပဲ့မူဗ္ဗာ/

ပဲ့မူလိက်ဗ္ဗာ လှိုဟ်ဇာတ်မရနက်ကို(၂၃) ပဲ့ဒွဲဒဲမုက်လိက်မာတိကာဂ် “သေအံ့သောဒဏ်ရာရလျက်
ရန်သူကိုအနိုင်တိုက်သော သိန္ဓောမြင်း” သာဝံပျူလဝ်ရ။ ဒွဲဒဲရပ်စပ်စကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ဒွဲသရ’
ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗ္ဗာ ‘ဒဏ်ရာ’ ‘ဒဏ်ချက်’ ဂ် အဲပွဲတဲထွေးဏာကိုရ။

- တဲ(တွဲညးရာဇာဓိရာဇ်)နွံအသံ “ပဲ့အဲတိုန်ကျင်လျှပ် သရဲသခက်ပို စံင်ချင်ကွာန်ပွင်စးစ
ညးလှိုဟံင်ဒွဲဒွဲမဲ့၊ ကွာန်စလေဝံ နွံပွာန်ချေဒွဲစုတ် သရဲပိုနိဒ္ဓီသရသင်ဝံ အဲဟံ့ဝံပြောင်ခတာ
ချင်စလေတဲ အဲဟံ့စေ” နွံအသံဂ်ရ။—။ (ပြကိုဟ်ရာဇာဝံသကထာ-၂၃၄။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထို
နောက်ရာဇာဓိရာဇ်က “ငါသည် တကောင်းမြို့တိုင်အောင် ဆန်တက်စဉ်အခါက ငါ၏သူရဲ
သူခက်များသည် မြို့ရွာတို့ကို မီးတိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ပစ္စည်းနှင့်ရိက္ခာများကို လုယူစား
သောက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် မည်သည့်မြို့မှ မည်သည့်လူတွေကမျှ ငါ့သူရဲသူခက်ကို မ
ထိပါးဝံ့ကြ။ ယခုအင်းဝမှငါစုန်၍ စလေရောက်မှသာ သင်းတို့မြင်းသည်တော်များသည် ငါ့
သူရဲများကို အနာတရဖြစ်အောင် ထိပါးဝံ့ကြသည်။ စလေကိုမရလျှင် ငါမစုန်” ဟုမိန့်
တော်မူ၏။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၅၅။ နိုင်ပန်းလှ။)

ဟိုတ်ရ်ရ ဖူးဒးစကာ ‘ဒးဝပ်’ ရ် စကာတ်ဝေါဟာရ ‘ဒးဒွါ’ ထေက်ကြိုက်ရ။ ဗွဲဥပမာမူး ဖူးဟို ချူတ် “ချိုတ်ခါတွ ဒးဝပ်ပိတွ” ရ် “ချိုတ်ခါတွ ဒးဒွါပိတွ” ဟေင် ဂပ်ဂပ်ဟိုချူတ်ရ။ ယပ်ဟွံ မိက်စကာ ‘ဒးဒွါ’ မူးလေဝ် ဖူးရ် ‘ဂိက္ကာန်’ စကာဂုံကိုရ။ ဥပမာမူး “ချိုတ်ခါတွ ဂိက္ကာန်ပိတွ” သာ်ဏံချူမာန်ဟေင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဒးဝပ်’ ရ် ဟိုတ်ဒ်အာအဓိပ္ပါယ် ‘ဒးဒင်ရပ်’ ရ်ရ ဒွဲဇာဏအိပို လွစကာ ဂပ်ဂပ်ဝေင်ပါရ။ ယွံတွက္ခေတ်မန်ပိုတအ်ညးဂမ္တိုင်၊ လွပခိုင်လဝ်က္ခေတ်ကိုန်ဂစိုတ်အိုတ်ညိ။ တီဒွဲဇာဏတဲ ကလေင်ပွန်ကိုဒူးကိုပြဟ်အိုတ်ညိအ်။

ဒွဲဇာဏစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ဒွါ’/ ‘ဒွါဒွါက်’/ ‘ဒွါတွါက်’/ ‘ကိုဒွါ’/ ‘တိုက်ဒွါ’/ ‘ယွါဒွါ’/ ‘ယွါဒွါ’ တအ်ဂုံ အဲပွိတ်ထွေးဏာကိုရ။ ‘ဒွါ’/ ‘ဒွါဒွါက်’/ ‘ဒွါတွါက်’ မူးရ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ / ‘ဒဏ်ရာ’/ ‘ဒဏ်ချက်’/ ‘ရိုက်နက်ချက်’ မဒ်ရ။ ‘ကိုဒွါ’/ ‘တိုက်ဒွါ’/ ‘ယွါဒွါ’/ ‘ပကိုဒွါ’ မူးရ် မဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကိုဘဲတက်စင်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ရိုက်ပုတ်သည်’/ ‘ရိုက်နက်ဒဏ်ခတ်သည်’ မဒ်ရ။ ပယိုက်ဥဒါ ဟိုက်မိုင်ဗွဲသွင်ဝံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရိုင်ညိ။

- “ယွံညးမပြ၊ ဩပုဂံမဲရ် ချိုန်မညာတ်ဗက်ရ် ပဒဒေဗက်ရ် မဒဒေပြဟ်လောန်ရ် တွအဲလွပ ညိ။ ဒွါသတ်ဒိုင်ပန်တံရ် တွအဲလွရာဒနာမိက်ညိ။ သတ်ဒိုင်ပန်ဒမြိုဟ်တံရ် တွအဲလွဒဒေကို ညေညိ။ ညေသိုက်က္ခါဗဒ်ဘဲကိုတွအဲတဲ ညေမဆုတ်ရောင်” ဂလာန်သာ်ဝံ တွပညာရ် ဟိုက်ပြ ဘာတ်ရ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၂၄။ ၃-၂၁၀။ အစွောံ။) (“ဒွါသတ်ဒိုင်ပန်တံရ် တွအဲလွရာဒနာ မိက်ညိ။” = “အခြေလေးချောင်းရိုသော သတ္တဝါတို့၏ တိုက်ခတ်ခြင်းကို ငါ့ရှင်မတောင့် တပါလေနှင့်။”
- “ယွံမိတ္တဝိန္ဒက၊ ဂလာန်ဒလောံဗ္ဗောန်တွပညာရ် မူးဟွံဂိုင်ကေတ်တဲ ဒဒိုက်ဒွါဒွါက် ကွေင်ဒက် သာ်ဝံရ် မူးဒးဒင်တ” (ဒေဝတဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ပ-၁၃၆။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “မိတ္တဝိန္ဒက၊ သင်သည် ပညာရှိတို့၏ အဆုံးအမကို မလိုက်နာသည်ဖြစ်၍ ဤသို့သဘောရှိ သော ရိုက်ပုတ်နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဒဏ်ကို ခံရ၏။” (သုတေသီ)
- ဒကိုပ်သာကမ္မတ် ရပ်မိန်သော အာစိုပ်ကပ်တရင်တဲ ညာတ်ဗောဓိသတ်ရ။ ရပ်ပွောပွောပ် လဝ်ဒေါင်သိုတဲ နမပွံတင်တဲ ပဘဲတုာဂစိုတ်ရ။ ဗောဓိသတ်တုန် ခါမဒးဒွါဒွါက် ဂလာန် သွာင်ဟွံဂုံးတဲ မွဲဂလာန်ဗောဓိသတ်သူးပွန်ရ။ “ဇ္ဇော်ပဏတ်ကွံသွံ။ ဟွံဂြင်ဂုန်ညးဟေင်သွံ။ ဗျိုပလိုဗြဟာန်ညးရောင်သွံ။ ဒမြိုဟ်မဒြိုဟ်ကိုမိတ်ရောင်သွံ။” ဆဂလာန်ပန်စွံဝံဟေင် မဟို ရ။ (၅၅၀။ ၉-၆၃။ ပ-၂၀၂/၂၀၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ခိုးသူကြီးသည် မီးရှူးကိုယူ၍ ထို အိမ်သို့သွားပြီးလျှင် (ဘုရားလောင်း)တက္ကပဏ္ဍိကကို မြင်၍ယူပြီးလျှင် အိမ်၏အလယ်၌ ပုတ်ခတ်၍ တတောင်အစရှိသည်တို့ဖြင့် အလိုရှိတိုင်း ဝောင်းသတ်၏။ ထိုတက္ကပဏ္ဍိက သည် ဝောင်းသတ်ငြားသော်လည်း တပါးသော တစုံတခုသောစကားကို မဆိုမူ၍ “အ မျက်လည်း ထွက်တတ်ကုန်၏။ သူ့ကျေးဇူးကိုလည်း မသိတတ်ကုန်။ ချောပစ်ခြင်းကိုလည်း

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ပြုတတ်ကုန်၏။ အဆွေခင်ပွန်းကို ပြစ်မှားတတ်ကုန်၏။” ဤလေးခွန်းသော စကားကို သာလျှင်ဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၂၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ Seizing a torch, the robber rushed in and seized the Bodhisatta and beat him about the head and body to his heart's content. Amid the **blows** the Bodhisatta made no cry, only murmuring, “Cruel ingrates! Slanderous traitors!” And this was all he said. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-157)

- “ရံင်ရပ်ကမ္ဘတ်တံဂ်ရ” တွညးပွိတ်အသံတဲ ဇီရံင်ဗွံက်ပလိုတ်တဲ ညာတ်မ္ပိတ်မဟာသာရဂးယျ ညံင်ကွတ်အာတ် “ခဲဝံ မဒ်ကမ္ဘတ်ရ” ဂးတဲ ကိုဇီတဲ ရပ်နင်သွာန်ခဲရ။ (၅၅၀။ ၆-၉၅။ ၁-၂၈၆/၂၈၇။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ မင်းသည် “ခိုးသူကို ဖမ်းကုန်လော” ဟုဆို၏။ --- ထိုယောကျာ်းကိုမြင်၍ မင်းချင်းယောကျာ်းတို့သည် “ဤသူသည် ခိုးသူဖြစ်လတ္တံ” ဟုလိုက်၍ ထိုသူကိုဖမ်းကုန်၍ ပုတ်ခတ်ပြီးလျှင်၊ ---။ (၅၅၀။ ၁-၄၃၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ “Catch the thief,” said his majesty; and away went the guards searching high and low for the thief in the pleasaunce. -----. “There he goes,” cried the guards, catching sight of the runaway; and they followed him up till they caught him, and with **blows** demanded what he meant by stealing such precious jewels. (The Jataka: Vol. I & II: Book 225)

- ဗမ္မာဂ် ဟိုတ်ကွတ်တြနူဂယး ဒိုတဲသဝ်ဂ် ဟံဝံဟာပ်ပင်တဲ “ပင်စဏာဂ် ဗတ်ခဲကိုအဲ အဲစကိုရ” ဗမ္မာချပ်။ “လျဟ်ဝံဂ် ခဲဟံဝံကော်ကိုအဲစတဲ ခဲကွပ်ဒိုင်တဲ ခဲစအိုတ်အာပွန်ရ။ အဲကိုဇီဖခေင်ခဲညိတဲ အဲသ္မေတ်စပင်ခဲဂ်ရ” ဗမ္မာချပ်တဲ ဗမ္မာက္ခိကိုဇီကိုစဏာဂ်တဲ ဝိုင်ကေတ်ပင်စဏာတဲ ဗမ္မာစရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၇၉။ ၁-၅၀၅။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ (သတဓမ္မမည်သော ပုဏ္ဏား)လုလင်သည် တနေ့ပတ်လုံး ခရီးကိုသွားခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းရကားကိုယ်တွင်း၌ ဆာမွတ်ခြင်းသည်ဖြစ်၍ “(ဒွန်းစဏ္ဍားသည်) ငါ့အား ထမင်းကို အကယ်၍ ပေးအံ့၊ စားအံ့” ဟုကြည့်လျက်ရပ်၏။ ဒွန်းစဏ္ဍားသည် တစုံတခုသောစကားကို မဆိုမူ၍ သာလျှင် စား၏။ ထိုသတဓမ္မလုလင်သည် ကြံ၏။ --- “ဤဒွန်းစဏ္ဍားသည် ငါ့အား စားလှည့်ဟု မခေါ်မူ၍သာလျှင် အလုံးစုံကိုစား၏။ ထိုဒွန်းစဏ္ဍားကို နိမ်ခက်ပြီးလျှင် ယူ၍ အပေါ်၌ စားဆဲထမင်းကို စွန့်စေ၍ အကြွင်းကိုစားခြင်းငှာ သင့်၏” ဟု ဤသို့ကြံ၏။ --- ထိုသို့ကြံတိုင်းသာလျှင်ပြု၍ စားကြွင်းထမင်းကို စား၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၁၆။ ညောင်ကန်။) (ကိုဇီ = ရိုက်ပုတ်နှိပ်စက်သည်)

- --- ဂေက်ဂြကေတ်သော်တလခွါတဲ ခိုက်ဇီတဲ ဂေက်ခေက်ပွိတ်ဏာနူသိုတဲ ရဲဝံ(ဗောဓိသတ်)သွားရ။ “ဟဲတလခွါ၊ ဖေဇမ္မော်ညးဂ် ဖေတန်မင်မဲ့ဒလောံဗ္ဗောန်ညးရောင်သံ့။ လျဟ် ဖေရောင် ပပြဝမုတ် ပြဝအနာစာရရောင်သံ့” ဂးတဲ တွေက်လက်တရ။ မြှံ ဂေက်ဖျေ့နူ ပါင်တရင်ရောင်တဲ ဒဏ်ဂြနင်ဂြဏာတဲ ကိုဇီတဲ တွေက်လက်တဲ ဗလးကွေံညးစါဂ်ရ။ ပ တွံနိုက်တဲ သိုညးစါ ဟံဂံင်ဆိုက်ညန်သ္မအံ့ပွန်ရ။ ပြဝအနာစာရဂ်လေဝ် ဟံဂံင်ပပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၉၉။ ၁-၅၆၃။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ထိုဘုရားလောင်းသည် ဤသို့ဆိုလျက်

ရွာသူကြီးကို ဥသျှောင်၌ကိုင်ပြီးလျှင် ငင်၍ အိမ်လယ်၌ သတ်ပုတ်၍ “ငါရွာသူကြီးဖြစ်၏ ဟူ၍ သူတစ်ပါး၏ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းအပ်သောဥစ္စာ၌ ပြစ်မှားကောင်းသလော” ဤသို့အစရှိသော စကားတို့ဖြင့် ဆဲရေးပုတ်သတ်၍ အားနည်းသည်ကိုပြုပြီးလျှင် လည်၌ကိုင်၍ အိမ်မှထုတ်လိုက်၍ ထိုမိန်းမကိုလည်း ဆံပင်ကိုဆွဲ၍ ကျိမှချပြီးလျှင် သတ်ပုတ်၍ “တဖန် ဤသို့သဘောရှိသောအမှုကို အကယ်၍ပြုပြန်အံ့၊ သိရလတ္တံ့” ဟုခြိမ်းချောက်၏။ ထိုအခါမှစ၍ ရွာသူကြီးသည် ထိုအိမ်ကို ကြည့်အံ့သောငှာလည်း မဝံ့လေ။ ထိုမိန်းမသည်လည်း တဖန်စိတ်ဖြင့်လည်း လွန်ကျူး၍ကျင့်ခြင်းငှာ မဝံ့လေ။ (၅၅၀။ ဒု-၁၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ So saying, he seized the headman by the lock of hair on the top of his head, dragged him out into the courtyard, threw him down, and as he cried, “I’m the Headman!” mocked him thus – “Damages, please, for injury done to the chattels under another man’s watch and ward!” while he **thrashed** him till the man was faint. Then he took him by the neck and cast him out of the house. The wicked woman he seized by the hair of her head, pulled her away from the garner, **knocked** her **down**, and threatened her – “If you ever do this kind of thing again, I’ll make you remember it!” From that day forward the headman durst not even look at that house, and the woman did not dare to transgress even in thought. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-95) (တိုက်ဒွါ/ကိုဒွါ = သတ်ပုတ်သည်။ ရိုက်ပုတ်သည်။ ရိုက်နှက်အပြစ်ပေးသည်။ = to beat, to thrash, to knock down as punishment)

- “ယွံခမီတအ်၊ ကြိက်သာလူက မသွိုက်ဒိုင်ဂ် ညးစုင်ခေ့ကိုရိ ညးဗျါဒွါကိုခေ့ဂ် ဝှဒေံဂ်ညာတ် တဲ ပိုစကွတ်ဆံက်ဝှိဂ် ပြဲလောန်သန်ကေွဲရောင်သွံ။ ကာလဂ် မဝံသင်ဝေဂရောင်” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၈၆။ ဒု-၈၈။ အစော့။)
- “ဟဲဗာဇခါတ်၊ ဗေံရပ်ရသိဒွိက်ဝှံ ဗေံဇေက်ပွိတ် ပှောတ်လဝ်တဲ နကိုလေံလေပသဲဂ် ပဲ့စးကို ပဲ့သွဲခါဒိုဟ်ကို သိုပန်ဒိုဟ်ဂ် ဒွါလီလစုတ် ဗေံကီဒွါညိ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၁၃။ ဒု-၁၆၆။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ “ဤခိုးသူဖြစ်သော ရသေ့ပျက်ကို ဆွဲငင်၍ မြေ၌လည်းစေ၍ အဆူးတပ်သောကြိမ်ကိုကိုင်၍ ရှေ့နောက်၊ နံပါးနှစ်ဘက်ဟူကုန်သော လေးမျက်နှာတို့၌ အချက်နှစ်ထောင်ရိုက်ခြင်းတို့ကို ပေးလော့” ဟု (မင်းသည်)ဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၃၃။ ညောင်ကန်။) (ဒွါ = ရိုက်ချက်။ ရိုက်နှက်ချက်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ ---- he (the king) summoned his executioner. And he in the way of his office took an axe and a scourge of thorns, and clad in a yellow robe and wearing a red garland, came and saluted the king and said, “What is your pleasure, Sire?” “Take and drag off this vile rogue of an ascetic,” said the king, “and throwing him on the ground, with your lash of thorns **scourge** him before and behind and on both sides, and give him two thousand **stripes.**” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-27)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သင်္ကဏိဗိသုဒ္ဓိ

- “နာပိုတံစရိဝက်ပ္ပသွာဥပုံ ရပ်ပွဲဒက်ဗ္ဗတ္တဗ္ဗာင် စကျင်လွာလကိုန် သိုဉ်သျှက်မတဇုက် ဇောဝ်ဒွင် မကျင်ဝွံဂှ် ပွဲဒေါဝ်တြုဗ္ဗုဟာ၊ ကွာလွမသင်္ကဏိဗိသုဒ္ဓိဗိသုဒ္ဓိ ဥပုံဒက်သွာဂှ်နွံဟာ။” (၅၅၀။ ၈-၁။ ၁-၃။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “သင်တို့သည်ကား ကြာညိုကြာဖြူကြာနီ ကု မုဒြာကြာတို့ကိုပန်ကုန်၍ ကြာပဒုမာ၊ ကြာပုဏ္ဏရိက်စည်းတို့ကို ကိုင်ကုန်၍ ကြာစွယ်ကြာ ရင်းတို့ကိုစားကုန်၍ ညွန်ဖြင့်လိမ်းကျံကုန်သည်ဖြစ်၍ ယိုစီးကုန်သောရေပေါက်တို့ဖြင့် လာ ကုန်၏။ သင်တို့သည်လာသောခရီး၌ မိုဃ်းရွာသလော၊ ကြာညိုအစရှိသည်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်း အပ်ကုန်သောအိုင်တို့သည် ရှိကုန်သလော။” (၅၅၀။ ၁-၁၁/၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ “----- But I observe that you have lotuses and water-lilies on your heads and in your hands, and that your people are chewing the esculent stalks, and that you are all muddy and dripping with wet. Pray did it rain while you were on the road, and did you come on pools **covered with** lotuses and water-lilies?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-5) (သင်္ကဏိဗိသုဒ္ဓိ = ဖုံးလွှမ်း = to be covered with)
- “ယုံသင်ဃာတ်၊ မူပသွာန်ပွန်ရော၊ တေတေစရဲမုတ်ဂြိုပ် ညံင်သင်ယန် မလစံက်လနင်ဒွင်ဂှ် ဟံညာတ်ဟာ၊ ပတွံနုဂှ်အလိုဂြိုပ် ဗြုဗ္ဗုဒွင်လျှိုန်။ ဇာပ်တြင်လဂေါင် ညှပ်ပင်ဒွင်သြင် ပွဲလှာ တံဂှ် ဥပုံသွာဒက်ဗ္ဗတ္တဗ္ဗာင် သင်္ကဏိဗိသုဒ္ဓိဗိသုဒ္ဓိမလောန်ဟေင်။” (၅၅၀။ ၈-၁။ ၁-၃။ အ စောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “အဆွေ၊ အဘယ်ကြောင့် ဤစကားကို ဆိုဘိသနည်း၊ ဤသို့သောတော အရေးသည် ထင်၏။ ထိုသို့သောတောအရေးမှစ၍ အလုံးစုံသောတောသည် တစပ်တည်း ရေရှိ၏။ မိုဃ်းသည်မပြတ်ရွာ၏။ ချောက်တို့သည် ရေဖြင့်ပြည့်ကုန်၏။ ထိုထိုအရပ်၌ ပဒု မာကြာအစရှိသည်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်ကုန်သော အိုင်တို့သည်ရှိကုန်၏။” (၅၅၀။ ၁-၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “What did you say? Why, yonder appears the dark-green streak of the forest, and thence onward there is nothing but water all through the forest. It is always raining there; the pools are full; and on every side are lakes **covered with** lotuses and water-lilies.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-5/6)
- “မူးတံဂမ္ဘိုင် ခါရသွဗက်ဂလာန်အဲ မွဲမွဲအဲသိုင်ဏာ ပွဲလွဇ္ဇော်မွဲ မသင်္ကဏိဗိသုဒ္ဓိဗိသုဒ္ဓိဒက်မသုန်၊ သွာခါ၊ ဥပုပိ မွဲဉ်မတျိုဟ်လေဝ်ထွဲဒွင်သြင် မလောမဂြိုက်ကိုစွက်ဟေင် အဲအာဗလးကျွဲမူးတံ ညးဖအိုတ်ရ” ပံက်ဂး(ကိုကမ္ဘိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၈-၃။ ၁-၁၂။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ငါ့စ ကားကို သင်တို့အကယ်၍ လိုက်နာကုန်အံ့ ငါသည် သင်တို့တွင် တကောင်တကောင်ကို နှုတ်သီးဖြင့်ယူ၍ တရသော ငါးပါးသောအဆင်းရှိသော ကြာတို့ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းသော အိုင်ကြီး သို့ ဆောင်၍လွှတ်အံ့” ဟု (ဗျိုင်းစဉ်းလဲသည် ငါးတို့အားပြော၏။) (၅၅၀။ ၁-၁၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “----- Well, if you'll take my advice, I will take you up one by one in my beak, and carry you all off to a fine large pool

နာပိုတံစရိဝက် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

covered with the five varieties of lotuses, and there put you down” (said the crane to the fishes.) (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-96)

- ဂတာမဲ့ကို မသွေဟ်ရ၊ ဂတာဝံကိုလေဝ် ပံက်မမိက်စဂ်ဒ်တဲ “ယံ့ကောဂတာ၊ ကသီဖအိုတ် အလုံလွဝံ အဲပဂုန်ဂိုင်ဏာ အာဗလးကွဲပွဲလွဇ္ဇော် မသကိမ်တြိမ်နဒက်သွာတဲရ။ မကိုလေဝ် ညံင်အာကိုရ” ပံက်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၈။ ပ-၁၂၀/၁၂၁။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ဤအိုင်၌ တ ခုသောဗုဇ္ဇန်သည်ကား ကြွင်းသေး၏။ ဗျိုင်းသည် ထိုဗုဇ္ဇန်ကိုလည်း စားလိုသည်ဖြစ်၍ “အို ဗုဇ္ဇန်၊ ငါသည် ခပ်သိမ်းသောငါးတို့ကိုဆောင်၍ ပဒုမာတို့ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းသောအိုင်၌ လွှတ်အပ် ကုန်ပြီ။ လာလော့၊ သင့်ကိုလည်း ဆောင်အံ့။” (၅၅၀။ ပ-၁၈၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ But there was still a crab remaining in the pond; so the crane, who wanted to eat him up too, said, “Mister crab, I’ve taken all those fishes away and turned them into a fine large pool **covered all over with** lotuses. Come along; I’ll take you too.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-97)
- ဗောဓိသတ်ပကာဂစိုတ် အာက္ခိဒ်ခိပ်ထဝ် ဝံဇာတိဿရညာန် ကျိဒ်ဇ္ဇော်အာဒ်ဗွဲ အတ္တဘ ဇကုဇ္ဇော် အာစိုပ်ကောတ်တလးစရဲ မသ္မိမ်တြိမ်ဒိုင် ချတ်ထဝ်သွေထဝ်ထမ္မတ် ညာတ်တဲ “မူနုအဲမပကာဂစိုတ်တဲ မကျင်ကျိဒ်ခိပ်ထဝ်ဝံဇော” ဗစာရဏာမ္မဲ၊ ဒဒ်မစုတိကျင်နုမ္မိတ်တီ တဲ။ —။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၆။ ပ-၃၈၄။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် စုတေ၍ ရွှေဟင်္သာမျိုးဖြစ်၏။ ရွှေဟင်္သာအား ဇာတိဿရညာဏ်သည်ဖြစ်၏။ ရွှေဟင်္သာသည် အရွယ် သို့ရောက်သည်ဖြစ်၍ ရွှေအတောင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော တင့်တယ်ခြင်းအစုသို့ရောက် သော အတ္တဘောကိုမြင်၍ “ငါသည် အဘယ်မှစုတေ၍လျှင် ဤရွှေဟင်္သာအဖြစ်၌ ဖြစ် သနည်း” ဟု ဆင်ခြင်သည်ရှိသော်—။ (၅၅၀။ ပ-၅၆၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta dying , they were taken in by neighbours and friends, whilst he was born again into the world as a golden mallard endowed with consciousness of its former existences. Growing up, the bird viewed its own magnificent size and golden plumage, and remembered that previously it had been a human being. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-293)
- (ဒေးတုတ်တဲဒိပ်ဒေဝတ်ဗြဲတဲ ဣသိဂ် တိက်လိုင်အာလုကပိသွာံဟောင်။) ဣသိဂ် လကိုတ် ဂျဟ်တဲ ဝုတ်ဒိတ်အဿမာပိုတ်ပိဂ် တံဆုတမင်ဆုတိုန်ပေင်ဒိုင်တဲ သကိမ်တြိမ်မဂ္ဂါအာဂ် ဣ သိညာတ်တဲ “မူရညးမ္မဲ မကျင်လှေလှန် ပလိုက္ခေဏာန်အဲဝံဇော” ဂးတဲ ဣသိဂတေဝ်ယံ တ ဗွဲမလောန်သန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၃။ ၈-၃၄၇။ အစွောံ)။ (သကိုပ်ဂြိုပ် = ပေင်ဂြောပ် ချိပ်ခဲ။ သခံသဘိုက်။)
- “ယံ့သိုင်မပြု၊ လစခေမာဂ် သကိမ်တြိမ်မရောင်ဆဲတ် နပွဲဒက်သတ်ဒက် လစင်ဗူသွာ သတ် ဩဝံဒကောင်ဩဝံ တွတ်ကြင်ချဟ်ဗဂါတဲ မဂပ်ဂလိုင်စိုတ်ဂ် ခွဲလဝ်တဲ ဝတ္ထုအိုသို ပွဲလ

စဝံဂ် အဲသွေးကိုဒါန်ကိုဂစေံဂမ္ပိုင်ရောင်။ မွှ်ဂမ္ပိုင် လွပပရိုက်ကိုဂစေံတအံင်ညိ။” (၅၅၀။ ၆-၅၃၄။ ၉-၂၅၇။ အစွောံ)။

သင်္ကဏ်ဒါန်

- တုအိဂန္ဓမာဒနပဝ်ဂ် ခေံမသင်္ကဏ်ဒါန်တံ နတံဆုမြမောင်တုဟ်ဟ်သ် ခေံမစိုန်ဒ်တံ ဒမံင်ဒေဝတံဂမ္ပိုင် ခေံမစိုန်သင်္ကဏ်ဒါန်ဂဉ်ဒိပ် ခေံမပျးကိုညးဒိုဟ်အိုသိုဂ်ဒ်တံ၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၅၁၅။ ၈-၂၁၂။ အစွောံ)။
- ပွဲကွိုင်တုအိမ္မဲ ပွဲဒိုဟ်ဗာယပ် မန္တတံကိုလစမ္မဲ မသင်္ကဏ်ဒါန်တံ နဒက်မသုန်သွာစါသ်---။ (ရာဇာဝံသကထာ။ ၅၅/၅၆။)
- တီလမ္ပုံကုပိုန် စိုပ်(၄၅)ဂ် ပွဲလျှိုင်မောင် သွပ်မိတာန်ကွာန် မညိုဒ်ဒါန်တံကောံကွပ်ဇဝ် သတ်ပွဲ ရ်မလလတ်ဂ် သဗ္ဗညုနာဲညး(၃၁)ဘုံ ဖအိုတ်ကွေံကမ္မဇရုပ် စ်အာပရိနိဗ္ဗာန်---။ (ရာဇာဝံသကထာ။ ၈၉)
- အလုံချင်ဂ် နန်ထပ်ပြာသာဒ်ကွတ်ဇောဝ် ထစိုင်ကိုန်ပြလက်ရာန် စေတီဘုတ်ဘာ ဩဝင်ကွာ အရံ ဥဒျာန်သဗာန်တရ ရင်စိင်ချေံ အိန်ဆင်ကောန်ဆင်မသက္ကဋ္ဌာ တွင်ရပ်ပြကာ လစေံ လစံမညိုဒ်ဒါန်တံတွန်တွေံတံ နလျးရတ်မလစးလမး စိုပ်ကိုလ္လိတ်။ (ရာဇာဝံသကထာ။ ၈၀)
- (သွိုင်ဇော်) ညာတ်မုက်ဗောဓိသတ် ညင်ရဲခေင်ဒက် မသင်္ကဏ်ဒါန်တံရောင်ဆဲတ် ညင်ရဲခေင် ထပ်ဂ်တဲ---။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၅။ ၃-၃၀၀။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗွာ/ ဇော်မင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ ရွှေကြေးမုံနှင့်တူသော ပွင့်သောပဒုမာကဲ့သို့ အသရေရှိသော မျက်နှာကိုမြင်၍။ (၅၅၀။ တ-၂၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ He came and beheld the countenance of the Bodhisatta radiant with the beauty of a **full-blown** lotus, like to a golden mirror, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-112)
- “ယံတုညး၊ ပွဲတရမ္ပုံကိုလွတ်ဇိုင်မွှ်ဟ်ဝံဂ် မရုတ်ဗက်အာရ။ တရတံဆုဗပေင်ပါရကဇာတ် မသင်္ကဏ်ဒါန်တံညင်ရဲဂ်မတ်မြဲဂ် မဒ်အဿမာပိုတ်မအဲ ဂကူကောသိယဂ်ရမရုတ်။” (၅၅၀။ ၆-၅၃၂။ ၉-၂၀၂။ အစွောံ)။
- “---။ ပွဲချင်နာဲပိုတ်တံ တိမတွဲတ် နမွှ်ကထပ်ဩန်ရောင်။ မွှ်ကိုလစပေါကွရဏီရောင်။ လစဂ် မွှ်ကိုညးမသွင်လစံက်တံ ရဲသွံဒုန်ကို မသင်္ကဏ်ဒါန်တံကောံဒက်ဉ်ပို မကမ္ပပြကာဂ် တဲ ရောင်ဆဲတ်ရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၆၇။ အစွောံ)။

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုင်ချင်အမေရိကာန်)

မူ့အဓိပ္ပါယ်မတူသွယ်ကံ ‘သကိုပ်ဂြိုပ်’/‘သကိုပ်ဂြိုပ်’ ကို နဲပံင်မအခင်တွင်မွဲ ‘သကိုဂြိုပ်’ ဂ် အဲ ဝံ့ဆိုညာတ်လင်မွဲဒွဲဂ်လေဝ် ပ္တိတ်ထွေးဏာမွဲသွင်ဝံ့ရ။ ဝေါဟာရ ‘သကို’ ဝံ့ဂ်လေဝ် မူ့အဓိပ္ပါယ် ‘ချိုက်ပေင်’ ကိုရ။

- လွသိုင်ကုန်ကျိဗဒ်ပုန်ရ။ လွဂ် မူ့ကိုစူးစရဲ သွယ်ကံတမံက်လို့ မနွီတြိတ်ကောံဒက်မ သုန်, သွာခါ, ဥပွိုပိ မတုတ်ညင်ရ်လွနန္ဒုဝိုန် ပွဲသျင်သွင်တေကို —။ (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ၁-၆၁၈။ အစွောံ)။ ပွဲမူဗ္ဗာ/ သိကြားသည် ရေကန်ကိုဘန်ဆင်း၏။ ဘန်ဆင်းသည်ရှိသော် လည်း တင့်တယ်ခြင်းအစုသို့ရောက်သော ဆိပ်တရာရှိသော အကောက်တထောင်ရှိသော ငါးပါးသောအဆင်းရှိသော ပဒုမာတို့ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းသော နန္ဒာရေကန်နှင့်တူသော ရေကန်ကို ဘန်ဆင်း၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၅၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then Sakka made a lake of great splendour, having an hundred landing-places, a thousand inlets, **covered over with** lotus plants of five different colours, like the lake in Nandana. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-133)

(((((((((((((((((((())))))))))))))))))))

သမောဲ။ ကြန်သမောဲ။ သမောဲကြန်။

ပွဲအဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ကြန်သမဲ’/‘ကြန်သမဲ’ ဂ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. evening ရ။ လညာတ်အဲတုန် အဓိပ္ပါယ်ဏာအံဒ်ဟံမာန်၊ အ္ဗာဟာလီဒေဗျတ်မှာလင် မတန်ဒ်ရ။ ပွဲအဘိဓါန် အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘သမောဲ’ ဂ် ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် v. to appoint; n. appointment ရ။ ‘သမောဲကြန်လင်’ ဂ်ပွန် အ္ဗာဟာလီဒေဂ်လင်အဓိပ္ပါယ် to make an appointment ရ။ ‘သမောဲ’ ကို ‘သမောဲကြန်’ အ္ဗာဟာလီဒေဂ်လင်အဓိပ္ပါယ်ဂ် သုံပြတ်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ‘သမောဲ’/ ‘သမဲ’/ ‘သမဲ့’/ ‘သွောဲ’/ ‘သွဲ’ တအ်ဂ် ဗိုချုမအခင်ဟေင် တွေင်တရ၊ ဒ်မွဲဝေါဟာ မွဲအဓိပ္ပါယ်ရ။ ဝေါဟာရခါ ‘ကြန်’ ကောံ ‘သမောဲ’ ဝံ့ မူ့လအာအဓိပ္ပါယ်မတူသွယ် ဒ်တ synonyms ရ။ ‘သမောဲ’ သွေးလေဝ် ရပ်စပ်စကာမာန်၊ ‘ကြန်’ သွေးလေဝ် ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ‘သမောဲ’ သွေးမစ ကာတ်ဂ် ဝံ့ဆိုညာတ်ကေတ်ဂ်တု ‘ကြန်’ သွေးမစကာတ်ဂ် ဝံ့ဆိုအောန်ရ။ ‘သမောဲ’ ကို ‘ကြန်’ ဂ်ပံင်ကွေဲတု ‘သမောဲကြန်’ ကို၊ လှဲဂတးဒွဲတု ‘ကြန်သမောဲ’ ကို စကာမာန်ဟေင်။ ‘သမောဲ’၊ ‘ကြန်’၊ ‘သမောဲကြန်’၊ ‘ကြန်သမောဲ’ တအ်ဂ် မူ့အဓိပ္ပါယ်တုတ်သွယ်ဒ်မွဲအိုတ်ရ။

‘သမောဲ’၊ ‘သမောဲကြန်’၊ ‘ကြန်သမောဲ’ တအ်ဂ် ဗွဲဒ်ဒ်ကြိယာကို ဗွဲဒ်ဒ်နာမ်ကို စကာမာန်အိုတ်ရ။ v. to appoint; n. appointment; v. to make an appointment အ္ဗာဟာလီဒေမကိုလင် အ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

မိပ္ပါယ်ဂ် ဒေးရးဒုတ်ပြတ်ရ။ ဆဂး အ္ဗာဟာလီဒေမကိုလဝ်ဂ် အမိပ္ပါယ်ကုန်အာညိရ။ ဝေါဟာရဝံ ရံင် ကိုဒ္ဒဲစကာဒေတဲ အဲမိက်ဂံပံက်ဖလဲအမိပ္ပါယ်ဒေညိ။ ဗွဲဒဒ်ကြိယာဂ် မဒ်အမိပ္ပါယ် ‘ဖာတ်’/‘ချိုင် ဖာတ်’/‘ဖာတ်ဏာတ်’၊ ‘တုပစိုတ်ဒင်ဝေါန်’၊ ‘ကိုပဋိညာန်’၊ ‘သွကတိကဝတ်’ ရ။ ဗွဲအမိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ချိန်းသည်’/ ‘ချိန်းဆိုသည်’/ ‘ချိန်းချက်သည်’/ ‘အချိန်းအချက်ပြုသည်’၊ ‘အချိန်ပိုင်းခြားသတ် မှတ်သည်’၊ ‘ဝန်ခံသည်’၊ ‘ပဋိညာဉ်ပေးသည်’၊ ‘ကတိကဝတ်ပြုသည်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအမိပ္ပါယ်အေဂံလိက် to appoint or fix (as time, date, or place); to make an appointment; to promise; to agree; to make an agreement, to make a bargain မဒ်ရ။ ဗွဲဒဒ်နာမ်ဂ် ဗွဲအမိပ္ပါယ်ဗွာ ‘အချိန်းအချက်’၊ ‘ချိန်းချက်ခြင်း’၊ ‘ချိန်းဆိုခြင်း’၊ ‘ဝန်ခံခြင်း’၊ ‘ပဋိညာဉ်ပေးခြင်း’၊ ‘ကတိကဝတ်’၊ ‘ကတိကဝတ်ပြုခြင်း’ ရ်သတ်ဝံမဒ်ရ။ ဝါကျပယိုဂ်မိုင်ဗွဲသွဝံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

သမေဝဲ။ ကြန်သမ္မဲ။ (နာမ်)

- ကွိက်ဂမိုင်မိင်တဲ “သတ်ဂ် ဖေ်လွပရ။ ပွဲသိုဉ်ဣသိတံညးဂမိုင် ဖေ်ပွောစုတ်ဇကုဖေ်တဲ ဇ ကဟ်ကွေ်ရ။ သွဟ်တဲ အာပွောလေတ်စုတ်ပွန်၊ နနဲသတ်ဝံ ဒီပေင်ထပ်တဲတဲ ကာလတဲဇာဒိ သိုင်မကျင်ဂ် ဖေ်အာဒင်ဒုတ်လတိုပ်ညိတဲ ဒိုဟ်လတူကျိပ်ကျာဂ် ဖေ်အာဒိုင်တဲ ဇာဒိသိုင်တံဝံ ညးမပြဲ ညးမသွေးဂကူရောင်။ ညးဝံသမူအသုဘတဲ ညးကျဟ်တဲ ညးဟံ့စွေဟ်ကိုဖေ်တဲ ဖေ်ဝံ ဂျိုင်လမျီုရောင်” ညးဂမိုင်ဂး။ ညံင်လဟိုညးဂမိုင် ကွိက်ဂ်ပတဲ ပွဲကာလဒးထပ်တဲ ပွဲဋ္ဌာန် ကျိပ်ကျာဂ် ကွိက်အာတန်ဒိုင်ရ။ ဒးကာလသမေဝဲဂ် ဇာဒိသိုင်ကျင်တဲ ဇာဒိသိုင်ဝံသမူအသု ဘတဲ (ဇာဒိသိုင်ကျဟ်တဲ ဟိုတွေဟ်ကွိက်ဂ်တဲ ဒင်ကျေ်ကွိက်ဂ်တဲ စူးအာရ။) (၅၅၀။ ၆-၁၅၃။ ၁-၄၃၂။ အစွောံ။) (ဒးကာလသမေဝဲ = ချိန်းဆိုထားသော အချိန်သို့ရောက် သည်။)
- လွတ်အလိမာမင် မသရပ်မဂဒုဂ် ပယာံဗတံ၊ မဂဒုသရပ်အလိမာမင်ဂ် ပယာံတဲပွဲပျိုတ် ဒုတ်တိုန် ဘတ်ဩင်၊ သမေဝဲညးဓါတူဟ်အာ။ (အကြိုရာဇာမိရာဇ်။ ၇။) (သမေဝဲ = အချိန်းအချက်။ ချိန်းဆိုခြင်း။ ချိန်းဆိုထားသောအချိန်။)
- ပြောဟိတ်တုန် ပွဲတဲယးဂတဂ် ဂိုင်ကေတ်ဗိုလဗးသိုင်တဲ ကိုရပ်မဲကွာန်မြပံင်တဲ ပြာပ်တိတ် အာတ်ဇြိုဂ်ရ။ ဂိုင်ရပ်ကေတ်ကွာင်ဇြိုဂ်တဲ “ယံဒေဝတ်ဇြ၊ အဲအာတ်ကောန်တြုမ္မဲဂ် ပေင်အာ ထပ်တဲရ။ ပွဲတဲဝံဂ် ကျင်စိုပ်ကြန်သမ္မဲအဲဂ်ရ ဒေဝတ်။” ပြောဟိတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၉၆။ အစွောံ။) (ပွဲမူဗွာ/ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည်လည်း နက်ဖြန်နေ့၌ များစွာသောလူ တို့ကို စည်းဝေးစေပြီးလျှင် ပဲခွပ်ပုဆိန် အစရှိသည်တို့ကို ယူခဲ့စေ၍ ပညောင်ပင်ရင်းသို့ သွား၍ ပညောင်ခက်ကိုကိုင်လျက် “ဟယ်ပညောင်စောင့်နတ်၊ ယနေ့ သင့်ကိုတောင်းပန် သော ငါ့အား ရုနစ်ရက်စေပြီ။ ယခုအခါ သင်၏ပြီးစီးအပ်သော အခါတည်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ စတု-၅၅၅။ ညောင်ကန်။)

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

- “ဒ်ရသင်္ဂ် စသ်ဗလးကြန်သမ္မဲကံဗမ္မးရ။ တဲကလေင်တိတ်ကျင်ပိုန်ညိ” ပေါရိသာဒဂးတဲ ဗလးကျေဗောဓိသတ်(သိုင်သုတသောမ)ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၇၄။ အစောံ။) (သ်ဗး ဗလးကြန်သမ္မဲ = အချိန်းအချက်ပြုထားသည်ကို ဖြေလွတ်သည်၊ ပြည့်စုံစေသည်။) ပွဲမူ ဗ္ဗာ/ “အဆောသုတသောမ၊ သင်သည် မိမိတိုင်းနိုင်ငံ၌ မင်းအဖြစ်၌တည်သဖြင့် ပုဏ္ဏားနှင့် အကြင်အချိန်းအချက်ကို ပြုအပ်၏။ ထိုအချိန်းအချက်ကို ပုဏ္ဏားတို့ကို ပြည့်စုံစေဦး၍ သစ္စာစောင့်သည်ဖြစ်၍ တစ်ဖန်ပြန်ခဲ့လော့။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၃၄။ ညောင်ကန်။)

သမေဝဲ။ ကြန်သမ္မဲ။ သမ္မဲကြန်။ (ကြိယာ)

- “ယွံတွသို၊ ပွဲတွအဲစဉ်ပျိုန်အဲ ပွဲကျိပ်ဒ်ဂ် သင်ဝံအဲရာဒနာ သမေဝဲလင်ကိုဒေဝတ်ကျိပ်ဒ်ရ။ ‘ယွံဒေဝတ်၊ ကိုပိုဝံဗ္ဗးဂစိတ်ညိ။ ယာ်ပိုဝံဗ္ဗးဂစိတ်တဲ ပိုဗလိဂပင်ဒေဝတ်ရ။’ သင်ဝံအဲဟို သမေဝဲလင်တဲ လှဟ်ပိုဝံဗ္ဗးဂစိတ်တဲရ။ လှဟ်ဝံဂ် ပိုသွးဗလိဂပင်ညိအံ” ဧဝံဂး။ (၅၅၀။ ၆-၁၉၃။ ပ-၅၄၃။ အစောံ။) (သမေဝဲလင် = ကတိပြုထားသည်။ ဝန်ခံထားသည်။) ပွဲ မူဗ္ဗာ/ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည် အရှင်တို့၏ပုခုံး၌စီး၍ ကန္တာရမှ ထွက်လတ်သည်ရှိသော် တခုသောတောင်ကိုကြည့်၍ ‘အရှင်တောင်စောင့်နတ်မင်း၊ အကျွန်ုပ်သည် လင်နှင့်တကွ အန္တ ရာယ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ အသက်ကို အကယ်၍ရပါအံ့၊ အရှင်အား ပူဇော်ပသသောအမှုကို ပြု ပါအံ့’ ဟုတောင်းပန်၏။ ထိုတောင်စောင့်နတ်သည် ယခုအခါ၌ အကျွန်ုပ်ကို ထိတ်လန့်စေ ၏။ ထိုတောင်စောင့်နတ်အား ဗလိနတ်စာတင်သောအမှုကို ပြုကြကုန်အံ့” ဟုဆို၏။ (ညောင်ကန်။/ ၅၅၀။ ဒု-၁၆၃/၁၆၄။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Husband, as I sat on your shoulder when I came out from the forest, I saw yon hill, and I **vowed** that if ever you and I should be saved, and come to no harm, I would make offering to the holy spirit of the hill. Now this spirit haunts me: and I desire to pay my offering!” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-82)
- သိုင်ဖေက်ဂစိတ်တဲ ရံဝံသွးကိုကလော်ရ။ “ယွံသိုင်ကလော်၊ ဆတွဲဝံဝံဝံ တွအဲသိုက်စဟာ၊ ရိုဟ်ရိုဟ်တဲ တွအဲသိုက်စဟာ” သိုင်သွာန်။ “ရိုဟ်ရိုဟ်တဲ အဲသိုက်စ” ကလော်ဂး။ “ဒ်ရ သင်္ဂ် ပွဲတွဲဝံဝံဝံ တွအဲစက္ကာရ။ တွအဲဗလးဖျဲအဲတဲ ရိုဟ်ရိုဟ်တဲ မွဲဟ်မွဲပင်မွဲ ထး အဲသိုပလင်ပွဲတဲရ” သိုင်ဂး။ “ဒ်ရသင်္ဂ် သာဓုဒးရးရ။ ယာ်ရဟံဝံပလင်ပွဲတဲမ္မး ၆ကုမ ရာတ်ဟောင် အဲစက္ကောရ” ကလော်ဂး။ “ဝံရ” သိုင်သေဝဲလင်တဲ ကလော်ဗလးဖျဲဏာရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၈။ ဒု-၄၅၁/၄၅၂။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “သင်သည် ယနေ့သာလျှင် စား လတ္တံလော၊ မပြတ်စားလတ္တံလော” ဟု (မင်းသည် ဘီလူးအား) မေး၏။ “ရသော် မ ပြတ်စားအံ့” ဟု(ဘီလူး)ဆို၏။ မင်းသည် “ယနေ့ဤသမင်ကိုစား၍ ငါ့ကိုလွှတ်လော့။ ငါ သည် သင့်ဖို့ နက်ဖြန်မှစ၍ တစ်ခုသောထမင်းခွက်နှင့်တကွ တစ်ယောက်သောသူကို ပို့ စေအံ့” ဟုဆို၏။ “ထိုသို့တပြီးကား မမေ့မလျော့ဖြစ်လော့။ မပို့လာသောနေ့၌ သင့်ကို လာ၍စားအံ့” ဟုဆို၏။ ---၊ ဘီလူးသည် ဝန်ခံခြင်းကိုယူ၍ မင်းကိုလွှတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၄၉/၂၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ (The king asked the yakkha) “Will

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

you eat today only or continually?” “I will eat continually what I get.” “Then eat this deer today and let me go; from tomorrow I will send you a man with a plate of rice every day.” “Be careful then, on the day when no one is sent I will eat you.” “I am king of Benares: there is nothing I cannot do.” The yakkha **took his promise** and let him go. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-201) (သွဲ့ = to promise, to give a promise)

- “မွေးဒးစွအဲရောင်၊ မွေးလွအာ။ အဲကလော်ဟံ့ဝံ့စွထပုံတွဲရ။ မွေးကျင်စိုပ်အဲ အဲစရ။” (ကလော်ဂး။) သိုင်ဖေက်တဲ ရံဝံ့သွေးရ။ “ယံ့ကလော်၊ ဗမူးနန္ဒ မကျင်နူချင်တက္ကသိုလ်တော် သမေဓဲလင်ကုအဲ သွောံတံ့ကိုအဲ ဂါထာပန်ဂလာန်ရောင်။ အဲသိုင်သိုက်ကလင်ပင်မိုင် တဂ်ခပ်ဗမူးဂ်ရောင်။ အဲစကလင်ပင်မိုင် ခပ်ဗမူးဂ်ညိက္ခာတဲ အဲတိတ်ဒင်စတုအဲရ” သိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၃။ ၈-၁၆၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “ဘီလူး၊ ငါ့အား ဝယ်သဖြင့် လွတ်ခြင်းသည် မရှိသလျှင်ကတည်း။ ပြည်သို့သွား၍ နက်ဖြန်နံနက်စောစော၌ တဖန်ပြန်လာခြင်းငှာ ဝန်ခံခြင်းကို ယူလော့။ နန္ဒပုဏ္ဏားအား အကြင်အချိန်းအချက်ကို ငါသည်ပြုအပ်၏။ ထိုအချိန်းအချက်ကို ပြည့်စုံစေ၍ သစ္စာကိုစောင့်လျက် တဖန်ငါလာအံ့။” (၅၅၀။ စတု-၆၃၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Should I not purchase the release I crave, yet let me **keep the promise** that I gave a brahmin friend. Tomorrow’s dawn shall see my honour saved, and my return to thee. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-13)
- “ယံ့တလခွါ၊ ဟိုတ်နူဂယိုင်လမျိုမဒိုက် ဟိုတ်နူဂယိုင်လမျိုမအောက်အာတဲဂ် ဗွတ်ခါဂိတုဂတရောင် သကိုဩဝံ့ဂ် မကြန်သမ္မဲလင်ရောင် ဟံ့သေင်ဟာ။ ဤဗျူမဖြဲ ဖျုန်မအောက်ကိုရ် တလခွါမကိုတဲ ဖျုန်ဂ် စအိုတ်အာတဲရ။ လျှပ်ဝံ့ဂ် ခါဂိတုလေဝ်ဟံ့ပေင်ဏီ ဆလွတ်ဂိတုကို တလခွါမိက်ကျော် ပြဝဉာသမ္ဘာအဲကိုတလခွါဂ် ပြဝမယုတ်မာ အနာစာရရောင်။ ဟံ့ဒးဝှပ်အဲ သက်သက်ရောင် တလခွါ။” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၁၉၉။ ပ-၅၆၂/၅၆၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “ရွာသူကြီး၊ ---၊ ငါတို့၏အသက်သည် ငြိုငြင်ဆင်းရဲသည်ရှိသော် နည်းသည်ရှိသော် နွားသားကိုဝယ်ကုန်သော ငါတို့အား ကြုံသောနွားအိုကို ပေးသောသည် နှစ်လတို့ဖြင့် အဘိုးကိုပေးအပ်၏။ ဤသို့နှစ်လတို့ကို မိုင်းခြားခြင်းကိုပြု၍ မိုင်းခြားသောကာလသို့မရောက်မီ အမဲအဘိုးကို တောင်းလာ၏။ ထိုအမူအရာကိုလည်း ငါသည်မနှစ်သက်။ ---” (၅၅၀။ ဒု-၁၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sir Headman, when we had some of your old ox to eat, we **promised** to give you rice for it in two months’ time. Not half a month has passed; then why do you try to make us pay now? That’s not the reason you are here: you must have come for something else. I don’t like your ways. -----.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-95)
- “ယံ့ဒေဝတ်မာယဒေဝ မဒိုင်ပွဲဖြဲသိုဝံ့ ပင်ထေးထပ်မသွေး မဒ်ပြဘိုက်ဇာကရာတ် သိုကိုအမဲကဖျုန် မထေက်ကြိုက်ကိုတုအဲမပြဘိုက်ဂ် လေ့င်သိုင်နဲပို မကြန်သေဓဲလင်ကိုတုအဲဂ် လျှပ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဝံ နာပိုကိုအဲပလင်နင်ရောင်။ ညင်မွဲးတိတ်ကျင်တဲ ဟာပ်ပင်ထးထပ်ဝံရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၈။ ၃-၄၅၃/၄၅၄။ အစွောံ။) (ကြန်သွဲ = အချိန်းအချက်ပြုသည်။ သဘောတူကတိပြုသည်။ to promise)

- “ယွံမွောံ၊ ကာလသိုင်ဂစိုတ်အဲဂ် သာ်ဝံအဲကြန်သမ္မဲလပ် ကိုဒေဝတ်ကျိပ်တံဂ် ကိုအဲဝံလမျိုညိ တဲ အဲဗလိဗကပ်ဒေဝတ်ရ အဲဟိုလပ်၊ လျှပ်အဲဟံဂံဗလိဗကပ်တဲ အဲဖေက်ဒိုင်ဒိုင်ရမွောံ။ အဲ သိုက်ဝံအာဗလိဒေဝတ်ဂ်ညိရမွောံ။” ကမ္မတ်ဂး(ကုသုတ်ဗြသုလသာဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၁၉။ ၃-၅၅၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ သုလသာကို သတ္တုကမည်သောခိုးသူသည် “ရှင်မ၊ ထိုအခါ မင်းချင်းယောကျ်ားတို့သည် သတ်အံ့သောငှာ ဆောင်အပ်သောငါသည် ဤအမည်ရှိသော တောင်၌ ရုက္ခစိုးနတ်အား ပူဇော်အံ့ဟု ဝန်ခံ၏။ ထိုရုက္ခစိုးသည် ပူဇော်ခြင်းကိုမရ၍ ငါ့ကို ခြိမ်းခြောက်၏။ ထိုရုက္ခစိုးနတ်အား ပူဇော်ခြင်းကိုပြုအံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၄၁၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Dear, when I was being hauled along by the king’s men, I **promised** an offering to a tree-deity on a mountain top, who is now threatening me because I have not paid it: let us make an offering.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-261)
- သဝိဋ္ဌကဂ် ပဲ့ပယာံမကြန်သမေဲလပ်ဂ် ဗုန်ကေတ်ကွီတဲ ရဝံသွဲးရ။ “ယွံမ၊ ပိုအာမိက်ဂတ်ဂ် ညင်အာရ” ဂးတဲ ပင်ပျိုန်မဇကုလတူကွီရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၆။ ၇-၇။ အစွောံ။) (ပယာံမ ကြန်သမေဲလပ် = ချိန်းဆိုထားသောအချိန်။)
- “မူဒ်ဂူကျပ်မယာံရော” သိုင်ကုန်သွာန်။ “အဲဂကန်လပ် တိုန်စိုပ်ချင်သွပ်တဲ ဆထပ်တဲတဲ ဖှေကျင်ဟိုကိုအဲညိ အဲဟိုကြန်သမေဲလပ်တဲ လျှပ်လေပ်ဒ်အာ ထပ်ကွံသွာံတြ။ ဆအဲစမိ ဒိုင် ရိုဟ်ရိုဟ်တဲ ဆအဲမဲ့ဇကု မဒးလျှာသုန်ဂြာံဒိုင်ရအံ” ဂူကျပ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၈။ ၇-၁၀၉။ အစွောံ။) (ကြန်သမေဲလပ် = ကတိကဝတ်ပြု ချိန်းဆိုထားသည်။)
- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ သိုင်ကိုပြောဟိတ်ဂ် ဂွံဒိုင်ပဲ့သွာတသိုက်တဲ ချပ်ရင်သွံရ။ “ပိုညးစါဝံ ပိုန် ဟာန်ယဿပတ် ဤလောန်သန်ဟောင်ရ။ မမိက်ကိုကောန်တြာဲကောန်ဗြမ္မဲလေပ် ဟံ့မဲ့ကိုပိုက် သိက်ပိုသွဒးညိရော” ညးစါဂ်ချပ်တရ။ သာ်ဝံသိုင်ဟိုကိုပြောဟိတ်ရ။ “ယွံပြောဟိတ်၊ ယပ်ရ တွအဲကလိဝံကောန်တြာဲမွဲး ပိုန်ဟာန်ကမိန်ချင်အဲဝံ အဲဇိုန်ကိုသွတ်ဂ်ရ။ ယပ်ရကောန်မက္ခိန် ပဲ့သိုအဲမွဲးဂ် ပိုန်ဟာန်ယဿပတ်တွအဲဂ် ဒးဇိုန်ကိုကောန်အဲရ။” သိုညးစါဂ်သွဟ်စိုတ်တဲ ဟို ကြန်သမ္မဲလပ်ကိုရင်သွံရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၉၂/၉၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမင်းနှင့် ပုဏ္ဏားတို့သည် တနေ့သ၌ ချမ်းသာသောနေရာ၌ နေကုန်လျက် “ငါတို့အား စည်းစိမ်ဥစ္စာ သည် များစွာ၏။ သားသမီးသည်ကား မရှိကြကုန်။ အသို့ပြုရအံ့နည်း” ဟု တိုင်ပင်ကြ ကုန်၏။ ထိုနောင်မှ ဧသုကာရီမင်းကြီးသည် ပုရောဟိတ်ကိုဆို၏။ “အဆွေပုရောဟိတ်၊ သင့်အိမ်၌ သားသည် အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ ငါ၏ပြည်၌ အရှင်ဖြစ်လတ္တံ့။ ငါ၏နန်းတော်၌ သား

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချင်အမေရိကာန်)

သည် အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ သင့်အိမ်၌ ဥစ္စာတို့၏အရှင်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟုဆို၏။ ဤသို့ ထိုနှစ် ယောက်သော မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း အချင်းချင်း ကာတိကဝတ်ကို မြဲကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ၈၇-၅၅၂/၅၅၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “They (the king and his chaplain) were both childless. As the two were sitting together one day in a friendly manner, they thought, “We have great glory, but never a son or a daughter; now what is to be done?” Then the king said to the chaplain, “Friend, if a son is born in your house, he shall be lord of my kingdom; but if I have a son, he shall be master of your wealth.” The two **made a bargain of it** on these terms. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-293/294) (**bargain** n.: agreement about buying and selling or exchanging. အရောင်းအဝယ်/ အလဲအလှယ်ပြုလုပ်ရန် သဘောတူညီချက်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင် ဦး။)

- “ယုံသွိုင်မ၊ ကိစ္စမဲ့မပွဲ၍ တဲ့ဝံ့အဲဟံ့ပွဲ၍ဏီရ၊ ယးဂတအဲပွဲ၍ရဂးတဲ ပွမပွဲ၍တဲ၍ ကုသိုဓိတဲ၍ မဇ္ဈဟံအာရ။ ကုသိုဓိ ချိန်အာရ။ ပွဲ၍ဒွံင်တဲ သွိုင်မာရဏတေံ ဗမတ်လူဒွံင်အဲဟာ။ သွိုင်မရဏတေံ မဒုင်ကြန်သမ္ဘဲကိုဟာ။ ဟိုတဲ၍ရ တဲ့ဝံ့ဟေင် အဲသတိတပဂမိုရအံ။” (ဂေါပါလဂး ကိုသွိုင်မရ။) (၅၅၀။ ၉-၅၀၉။ ၈-၁၀၄/၁၀၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ခမည်းတော်မင်း မြတ်၊ ပြုဘွယ်ကိစ္စတစ်ခုကို ယနေ့မပြုသေး နက်ဖြန်မှပြုအံ့ဟုဆိုကာ နှောင့်နှေးစေခြင်း အားဖြင့် ကောင်းသောကုသိုလ်စိတ်သည် ပျောက်ကွယ်သွားလိမ့်မည်။ ကုသိုလ်စိတ်သည် အားလျော့သွားလိမ့်မည်။ အချိန်ကိုရွှေ့ဆိုင်းနေလျှင် မာရဏမင်းသည် အကျွန်ုပ်ကို ဆိုင်းခံ၍ စောင့်နေမည်လော။ မာရဏမင်းသည် အချိန်အချက်ပြုခြင်းကို ခံလတ္တံ့လော။ ထို့ကြောင့် ဤယနေ့၌ပင်လျှင် အကျွန်ုပ်သည် တောထွက်၍ ရဟန်းပြုပါအံ့။” (သုတေသီ)
- “ယုံကောန်အဲ အလီနသတ္တ၊ ကွန်ချင်ကျိုင်ဗွာင်ဂံ အဲဇိန်ကိုမရကောန်။ မပွင်ရင်ကွန်ချင် ဗ ဗွဲဝေညိ။ ဝေန်ပြကာမင်မဲ့ညိ။ အဲကြန်သမေဲလပ်ကိုကလော်ရောင်။ အဲဒးတိတ်ဒင်စွကလော် ရကောန်။” (၅၅၀။ ၉-၅၁၃။ ၈-၁၆၃။ အစွောံ။) (ကြန်သမေဲ = ကတိကဝတ်ပြုသည် = to promise, to make a promise)
- “ယုံသွိုင်မပြ၊ ---၊ သတ္တိဂမ္ဘိုင်ဂံ ဝံ့ကြန်သမ္ဘဲလပ်ကိုသွိုင်ဂစိုတဲ၍ ဟံ့မဲ့ရ။ သကိုသွိုင်ဂစိုတဲ မဂိုင်ကေတ်သီဖိုမူးဂ်လေဝ် ဟံ့မဲ့။ ရေင်ပွာန်ပွိုဓိတဲ သွောံတဝ်စဏေဟ်ကိုသွိုင်ဂစိုတဲ၍လေဝ် ဟံ့မဲ့ရ။ ဝံ့သွေတ်ဇူးကိုသွိုင်ဂစိုတဲ၍လေဝ် ဟံ့မဲ့ရ။ အိုတ်သတ္တိဂမ္ဘိုင်ဂံ မဒးကျအာသွိုင်ဂစိုတဲ သိုဖအိုတ်ရောင်။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၇၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “မြတ်သော မင်းကြီး၊ အကြင်ကြောင့် ဤသတ္တဝါတို့အား သေမင်းနှင့် အချိန်အချက်သည် မရှိ။ လက် ဆောင်တံစိုးယူခြင်းလည်း မရှိ။ စစ်ထိုးခြင်းသည်လည်း မရှိ။ သေမင်းကိုအောင်သည်လည်း မရှိ။ ခပ်သိမ်းကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် သေမင်းနိုင်ငံသို့ သွားရကုန်သည်ချည်းတည်း။ ---။” (၅၅၀။ ၁၉-၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “No bribe can move relentless death, no kindness mollify, No one in fight can vanquish

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ချင်အမေရိကာန်)

ဩမ်။ သရပ်။ သမြပ်။ သရပ်ဖဉ်။

ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဩမ်’ ဝံ ညးထွေးလဝ်ဒ်ဒိဒိကြိယာမဲ့တဲ ညးကိုအဓိပ္ပါယ် v. to be near, to pertain to တဲ မကိုလဝ်ဒတိတ်ရမ်သင် ‘သရပ်’ ရ။ ‘ဩမ်ကျင်’ ဝံ ညးကိုလဝ် အဓိပ္ပါယ် v. to come near, to approach ရ။ ‘ဩမ်ဖဉ်’ ဝံပုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to draw near to, to bring near to, to put on ရ။ ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ်ပုန် ဝေါဟာရ ‘သရပ်’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be near, to pertain to တဲ ‘သရပ်လဝ်’/‘သရပ်ဖဉ် လဝ်’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to bring near ရ။

ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗ္ဗာအာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘သရပ်’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘အနားကပ်ထား သည်’/‘အသင့်ပြင်ဆင်ထားသည်’ ရ။ ‘သရပ်ဖဉ်လဝ်’ ဝံတုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကပ်ထား သည်’/‘အနီးအနားတွင်ထားသည်’ ရ။

ဩမ်

ဝေါဟာရ ‘ဩမ်’ ဝံ ‘သရပ်’ ကို ‘သပ်’ ကို ပွဲတိတ်ရမ်သင်မာန်ရောင် အဲညာတ်စိုတ်ရ။ နူကို အဝဲအဲမဇောတ်သွတ်တေ မိပိုဟိုစကာဒိုင်ဝေါဟာရဏအ်ဂ် အဲဝံမိင်ကျင်ဒိုင်လျိုင်ရ။ “အဲသပ်အာရ” သပ်ဝံမိပိုဟိုဂးတရ။ ‘သပ်’ ဝံဂ် ကာလချူမူး ‘ဩမ်’ ဟောင်မဒးချူရောင်ဂ် လှဟ်အဲဝံကွးစိုတ်ရ။ “အဲဩမ်အာရ” မူးဂ် ဗတ်ဗ္ဗာ “ငါသွားဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်နေပြီ” မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်တုန် “I am ready to go.” မဒ်ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဩမ်’ ဝံ ဒ်ဒိဒိကြိယာမဲ့တဲ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗ္ဗာ ‘အသင့်ဖြစ်သည်’/ ‘အဆင်သင့်ဖြစ် သည်’၊ ဗတ်အေဂံလိက် to be ready မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဩမ်’ ဝံ ပွဲခေတ်ပိုတဲဏအ် အဓိပ္ပါယ် ဗွိုင်တဲဒိုင်တဲ ကောန်မန်ပိုပွဲချင်ဗ္ဗာတအ်ဂ် ဒးစကာတဒိုင် အရေဝေါဟာဗ္ဗာတဲ၊ ကောန်မန်ပို ပွဲချင် မူးသ္ဗာင်ဂမိုင် ဒးစကာတဒိုင် အရေဝေါဟာအေဂံလိက်အိုတ်ရ။ ပွမဒးရပ်စပ်စကာဒိုင် အရေဝေါ ဟာဂကူညးတွဟ်တအ်သတ်ဏအ်ဂ် တုပ်တညင်ရ်မချီဗလိုက်ကလက်ကျဲ ဝေါဟာရမန်ဇကုဒုဒုဒံတအ် ဝံရောင်။ တီတဲ ညးညးအဲအဲ ကလေင်ရပ်စပ်စကာအာ ဝေါဟာရမန်ဇကုဒုဒုဒံအိုတ်ညီအံ။ ဝါကျပ ယိုင်ဂမိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ ဩမ်လူတ်စိစတ်ရံင်ညီ။

- နွံကာလမဲ့တဲ ဗောဓိသတ်ပို နူချင်ဗာရာဏသီ ဗွဲက်မဂိုင်ကိုဂျဟ်ဂ် ပျိုင်ဗပေင်ကွီစောတ်မ သုန်ကွဲတဲ ဩမ်ဒိုင်မသ္ဗာဗွဲက်ရ။ ပွဲကာလဂ် နဲဒဲသမ္ဘိကသမ္ဘိဂ်ကိုလေဝ် နကွီမသုန်ကွဲ ပျိုင် ဗပေင်ဗွဲက်တဲ ဩမ်ဒိုင်မသ္ဗာဗွဲက်ကိုရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁။ ပ-၂။ အစွဲဝံ။) ပွဲဗ္ဗာ/ ထိုအခါ

နဲသက်လောန် (ဗြာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

ဘုရားလောင်းသည် ဗာရာဏသီပြည်မှ အဘိုးများစွာထိုက်သော ဥစ္စာတို့ကိုယူ၍ လှည်းငါး ရာတို့ကို ပြည့်စေ၍ သွားအံ့သောငှာ အစီအရင်တို့ကို ပြု၍ထား၏။ ထိုမိုက်သော လှည်း ကုန်သည်သားသည်လည်း ထိုအတူပင်လျှင် ငါးရားသောလှည်းတို့ကို ပြည့်စေ၍ သွားအံ့ သောငှာ အစီအရင်တို့ကို ပြု၍ထား၏။ (၅၅၀။ ပ-၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူဗ္ဗာတွတ်ပွန်/ တစ်နေ့သောအခါ ဘုရားလောင်းကုန်သည်သည် လှည်းငါးရာတို့နှင့် ဝန်အပြည့်တင်ဆောင် ကာ ကုန်ရောင်းထွက်ရန် စီစဉ်သည်။ ခရီးထွက်ရန် အသင့်ဖြစ်နေချိန်တွင် လှည်းကုန် သည်မိုက်လည်း ဘုရားလောင်းသွားမည့် ခရီးစဉ်အတိုင်း လှည်းစီးရေငါးရာတို့ဖြင့် ကုန် ရောင်းထွက်မည်ဆိုသည့် သတင်းရောက်လာသည်။ (အနှစ်ချုပ်-၅၅၀။ ၃၆။ နှလုံးလှစာ တည်းအဖွဲ့။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now at the time of our story the Bodhisatta had loaded five hundred carts with costly wares of Benares and had got them all **ready** to start. And so had the foolish young merchant too. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-4)

- “ယုံသိုင်ကျွဲ၊ မြိဟ်တံဂမ္ဘိုင် ခွဲရပ်ကေတ်ကံတူသွာ်လေံတွဟ်တဲ ခွဲတွန်တော့ဗိုင်ကျောံ ဩပ်ဒိုင်ကိုပိုတဲရ၊ ပိုသောံဗွားတိတ်နူသောံတဲမြိဟ်တံဂ် သိုင်သန်ရအံ” ကျွဲဂမ္ဘိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၇၇။ ပ-၅၀၀။ အစောံ) (တွန်တော့ = ပေင်ကွတ်)။ ပဲ့မူဗ္ဗာ(ညောင်ကန်)/ “မျောက် မင်း၊ လေးတောင့်လက်စွဲကုန်ထသော မြတ်သောသံလျက်ကို ဆောင်ကုန်သောသူတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ အကျွန်ုပ်တို့ကို ဝန်းရံကုန်၏။ အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့် အကျွန်ုပ်တို့ အား သေဘေးမှလွတ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပါအံ့နည်း။” (၅၅၀။ ၃-၁၀၉။ ညောင်ကန်။) (ခွဲ တွန်တော့ဗိုင်ကျောံ ဩပ်ဒိုင်ကိုပိုတဲရ = လေးမြားလက်နက်ကိုင်ကုန်သော ထိုလူအပေါင်း တို့သည် ငါတို့ကို အနီးကပ်ဝန်းရံ၍ အသင့်စောင့်နေကြကုန်ပြီ။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “All around us see them stand, warriors armed with bow and quiver, All around us, sword in hand: who is there who can deliver?” (The Jataka : Vol. I & II: Book II: p-54)
- ဒးကာလတဲသီ ဗောဓိသတ်သလိုက်မွေ့ကိုတ်ဗြကွေင် ဗသေင်တဝ်စရ်တဲ လတူကျိတ်စိင်ဇူ ညးမကယိုင်လဝ် နအပေတ်ဂ္ဂိထဝ်ဩန်ဂ် တိုန်ချိုက်ကေတ်တဲ ပြာပ်တိတ်အာကိုရင်ဒါန်တေံ ရ။ ကာလဂ် ဗြဂ် ခွဲယိုက်ကေတ်တြာ်ပိုတ်တဲ ခွဲကျင်ဒတ်ဩပ်ဒိုင်ရ။ ဗောဓိသတ်ညာတ်တဲ သွာန်တိုန်ရ။ “မူဗြဂ်မဲ့ ယိုဒိုင်သိုသိုင်ဂ်ရော မွးတံ” ဗောဓိသတ်သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၁၉၃။ ပ-၅၄၄/၅၄၅။ အစောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် တန်ဆာဆင်အပ်သော မြတ်သော ဆင်ကျောက်ကုန်း၌စီးလျက် အလှူတင်းကုပ်သို့သွား၍ ရှစ်ယောက်ကုန်သော သူတို့အား၎င်း တကျိပ်ကုန်သောသူတို့အား၎င်း မိမိလက်ဖြင့် အလှူကိုပေး၍ တဖန်အိမ်သို့သွား၏။ ထိုယုတ် မာသောအကျင့်ရှိသော မိန်းမသည် ထိုငတုံးကို တောင်း၌နေစေ၍ ရွက်လျက် ထိုဘုရား လောင်း၏ လာလတ္တံ့သောလမ်းသို့သွား၍ ခရီး၌နေ၏။ မင်းသည်မြင်၍ “ဤမိန်းမကား အ ဘယ်မိန်းမနည်း” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၆၅။ ညောင်ကန်။) (ကျင်ဒတ်ဩပ်ဒိုင် = အသင့်လာရပ်၍ စောင့်နေသည်) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now the Bodhisatta used to ride to an alms-hall upon the back of a splendid elephant richly dight; and

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

after giving alms to eight or ten people, he would set out again for home. Then the wicked woman placed her paramour in the basket, and taking it up, she stood where the king was used to pass. The king saw her. "Who is this?" he asked. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-84)

- ဗောဓိသတ်(သွိုင်ကျွဲ)တုန် စိုပ်ပွဲပယံသွာတွဲရုံ မွှတ်ဂမ္ဘိုင်လှိုင်အိုတ်ရချပ်တဲ့ သိုကျွဲဒစံစော လို့က် ပြာပ်ကျင်တဲ့ တိုန်အာတွံကြက်ဂှ်တဲ့ စသတ်ကြက်ဂှ်ရ။ ပွဲကာလဂှ် သွိုင်လကိုတ်ဍုဟ် သို့ရိုင်ဍုကျွဲကောင်ကြက်တေဂှ် ညာတ်ကျွဲဂမ္ဘိုင်တဲ့ သွိုင်ကော်မွှတ်ဂမ္ဘိုင် သိုသွာတွဲဂမ္ဘိုင်တဲ့ ဗိုင် လဗိုန်လဝ်အိုတ်ရ။ “ယးဂတတဲ့ ပိုခရိတ်စပျုန်ကျွဲရ” ဂးတဲ့ မွှတ်ဂမ္ဘိုင်လဗိုန်လဝ်အိုတ်ရ။ ကျွဲဂမ္ဘိုင်ညာတ်မွှတ်ဂမ္ဘိုင် ဗိုင်ဩပိဒံ သိုမသွးဒိုင်ကံတူလေအိတ်တံဂှ်တဲ့ ဩမွဲသွာဒံအာ ဂှ် ဟံညာတ်တဲ့ သိုမဖေက်ဒပေတ်တတ်ဂှ် ပြာပ်ကျင်ကိုဗောဓိသတ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၇။ ၃-၄၉၇။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(မျောက်မင်း)သည် လူတို့သည် အိပ် ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လတ်သော် သန်းခေါင်အခါ၌ ပရိသတ်နှင့်တကွ သွား၏။ ရှစ် သောင်းကုန်သောမျောက်တို့သည် သစ်ခက်တစ်ခုမှ သစ်ခက်တစ်ခုသို့ သွားကုန်လျက် သ ရက်သီးတို့ကို စားကုန်၏။ မင်းသည်နိုး၍ မျောက်အပေါင်းကိုမြင်၍ လူတို့ကိုထစေ၍ လေး သမားတို့ကိုခေါ်စေ၍ “အကြင်အခြင်းဖြင့် ဝန်းရံသည်ရှိသော် သရက်သီးကိုစားကုန်သော ထိုမျောက်တို့သည် မပြေးကုန်၊ ထိုအခြင်းဖြင့် ထိုအရပ်ကိုခြံရံ၍ နက်ဖြန် သရက်သီးတို့ကို လည်းကောင်း မျောက်သားတို့ကိုလည်းကောင်း စားကုန်အံ့” ဟုဆို၏။ လေးသမားတို့သည် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ သရက်ပင်ကိုခြံရံ၍ မြားတို့ကိုဖွဲ့၍ တည်ကုန်၏။ ထိုမျောက်တို့ သည်မြင်ကုန်၍ သေဘေးမှ ကြောက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပြေးအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်ရကား ဘုရားလောင်းသို့ ကပ်ကုန်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၃၁၈/၃၁၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ When the men had fallen asleep, the Bodhisatta came at midnight with his retinue. Eighty thousand monkeys moving from branch to branch ate the mangoes. The king, waking and seeing the herd of monkeys, roused his men and calling his archers said, “Surround these monkeys that eat the mangoes so that they may not escape, and shoot them: tomorrow we will eat mangoes with monkey’s flesh.” The archers obeyed, saying, “Very well,” and surrounding the tree stood with arrows **ready**. The monkeys seeing them and fearing death, as they could not escape, came to the Bodhisatta, ----. (The Jataka: Vol.III & IV: Book VII: p-226)
- ကြိုက်တွဲဒြဟတ် မွဲဂွေဟ်မခိုဟ်ဂှ် ကိုမံင်ပွဲပါင်တရင်ပန်ဒိုဟ်ဂှ်တဲ့ ကာလကျွဲကျင်မွဲး ကိုတ ဆုတ်လုပ်ပွဲကတိုင်ဂှ်တဲ့ ကိုကွဗက်လုပ်ရ။ ကာလဂှ် ကြိုက်ပွဲထမောင်ခါဒိုဟ်ဂှ် ကိုတုက်ဆာဲ ထကဲခါဒိုဟ်ဂှ်ရ။ သာ်ဝံစီရင်လဝ်တဲ့ဒိုအိုတ်တဲ့ ဗိုင်ဩပိဒံရ။ ညာတ်အစီရင်ဂှ် သိပ်နက် ဗိုန်ဇုအိန်လောန်တဂှ် ကြိုက်ဂမ္ဘိုင်ညာတ်တဲ့ ဟံဝံဖေက်ဒည ကုသရဲတဲ့ကျွဲတဲ့ ဒိုင်တအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၂။ ၇-၃၂၁/၃၂၂။ အစွေံ။)

- “ယုံဂမီတံ၊ သိုင်မနောဇဂ် နစွန်သတ်ထင် မွဲကုမြဲမောင်မလောန်ဂ် ဗဗိုဟ်ကေတ်တဲ တိုင် ဗိုက်သျှိုက်ကွေဟ် ယျှိန်စရဲတဲ နတဲခါပင်ယိုလတူကွပ်တဲ သိုင်ကွဲမွဲ မဒြမ်လက်ကရ်ဂ်ဒဲတဲ ပြာပ်ကွင်ကိုဏသိပိဂ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၅၃။ ၉-၂၀၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ မနောဇမင်းသည် အလွန်မွေးသောရန်ရှိသော ရွှေအဆင်းရှိသော နံ့သာကိုလိမ်း၍ တန်ဆာ ဆင်လျက် ရုပ်အဆင်းကိုတက်စေ၍ လက်နှစ်ဖက်ကို ဦးခေါင်းထက်၌တင်၍ တစ်ရတုတစ်ပါး ကုန်သော မင်းအပေါင်းတို့သည် အနီးကပ်၍ နောက်မှ အသင့်ခြံရံကုန်လျက် ထိုသုံး ယောက်ကုန်သော ရသေ့တို့ထံသို့ ချဉ်းကပ်ရောက်လာ၏။” (သုတေသီ)

သရပ်

‘သရပ်’ ကော် ‘သရပ်ဖုပု’ ဝံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ဒိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘သရပ်’/‘သရပ်ဖုပု’ ကော် ဝေါဟာရ ‘စီရင်’ ဝံ မွဲလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒိတ် synonyms ရ။ ဝေါဟာရခါဝံ လ ဆောင်မဂ္ဂိုင် ဗွပ်ဖျပ်မွဲစွဲတဲ ‘စီရင်သရပ်ဖုပု’ သာ်ဝံမစကာတ်ဂ် ဝံညာတ်ကေတ်ဒွဲမဂ္ဂိုင်ရ။ ‘သ ရပ်’/‘သရပ်ဖုပု’ ဝံ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အဆင်သင့်ဖြစ်အောင် ပြင်ဆင်သည်’/‘အသင့်ပြင်သည်’/ ‘ကြိုတင်ပြင်ဆင်သည်’ မဒိရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အင်္ဂလိက်တုန် to prepare, to make ready မဒိ ရ။

- ကာလဗောဓိသတ်(သေဠိဇ္ဇော်)မညန်ကွင် သာ်ဝံ(ကတာဟက) ဟိုကိုဂမိရ။ “သေဠိဇ္ဇော် ကျင်ညာတ်တုအဲ ပုင်ကွင်စွစီရင်သရပ်လင် အဲဒိုက်သိုတမဲလဗဲ သွေးဒစးအာညိရ” ဂမိ ဂး။ ကတာဟကမယိုက်ကေတ်တမဲလဗဲ သိုတို့ဝါရဂမ္ဂိုင် မဒးအာစိုပ်ဗောဓိသတ် လှောင် တဲ ကွဲလဗဲဗောဓိသတ်။ --- (၅၅၀။ ၆-၂၅။ ၁-၃၅။ အစွောံ။) ပွဲမုဗွာ/ ထိုကဌာ ဟကသည် --- ဘုရားလောင်း၏ ပစ္စန္ဒရစ်အနီးသို့ ရောက်သောကာလ၌ ယောက္ခမကို “ဘခင်၊ အကျွန်ုပ်၏အဘသည် အရှင်တို့အား ဖူးမြင်အံ့သောငှာ လာသတတ်။ သင်တို့သည် ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စီရင်ကြကုန်လော။ ငါသည် လက်ဆောင်ကိုယူ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုအံ့” ဟု ဆို၏။ ယောက္ခမသည် “အမောင်၊ ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၏။ ကဌာဟကသည် များစွာသော လက်ဆောင်တို့ကိုယူ၍ (ဘုရားလောင်းကို)ရိုခိုး၍ လက်ဆောင်ကိုဆက်၏။ (၅၅၀။ ၁-၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ --- he had said to his father-in-law shortly before the arrival of the Bodhisatta, “I hear that my father is coming to see you. You had better **make ready** to entertain him, while I will go and meet him on the road with a present.” “Do so, my dear boy,” said his father-in-law. So Katahaka took a magnificent present and went out with a large retinue to meet the Bodhisatta, to whom he handed the present with a low obeisance. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-276)

- သိုင်ဒကောတ်တုဇဠိညာန် ဟိုတ်ကောန်မပဒဇှ်လုတ် ဘဲမသက္ကိန် တီစွတ်တဲ သွက်မဝံဗလး ဘဲ ဂမြင်ကျာမွဲ ဝံစီရင်လဝ်တဲ ဘဲကျင်စိုပ် မဝံလလဗလးဇကုဝံ ပပွောန်သိုတဲ ပတလ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သမ္ဘိ သို့ကိုတိုင် ညာတ်ကိုသွေ့ သွက်မဗလးဘဲအနာဂတ် ပဲ့လိုက် ဒိုပလိုက်တေ ဇူကရာတ် သွက်ဆေဝ်ဒဝ်တလုင်ပွာန်ကို စီရင်သရပ်လင် အပေါတ်ပဋိပတ်ဒွေးလှိုန်ညိ။ (၅၅၀။ ၆-၁၄၁။ ပ-၃၉၉။ အစွောံ။) (ဂလာန်ဒြောအိဗ္ဗောန်ကျပ်ဇွေအစွောံ) ဗတ်ဗွာ/ ညာတ်အ မြော်အမြင်ရှိသော ဖွတ်မင်းသည် မိမိသား၏ အပေါင်းအသင်းမှားခြင်းကြောင့် ဘေးဖြစ် လာလိမ့်မည်ဟု အဟုတ်အမှန်သိ၍ ထိုဘေးမှလွတ်အောင် တစ်ခုသောကယ်ပေါက်ကို ကြို တင်စီရင်ထားပြီး ဘေးရောက်သောအခါ မိမိကိုယ်ကို လွတ်အောင်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်ကို စံန မူနာယူကာ အမြော်အမြင်ရှိသူဖြစ်လျက် အရည်ကိုကြည့်ပြီး အဝေးကိုမြင်၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် သာမက တမလွန်လောကအထိ ဖြစ်လာနိုင်သည့် အနာဂတ်ဘေးမှ မိမိကိုယ်ကိုလွတ်ရန် အလိုငှာ မင်းဧကရာဇ်သည် ရန်သူ့စစ်၏အလာကို ကြိုတင်တားဆီးသကဲ့သို့ အထောက် အပံ့ပစ္စည်းနှင့်တူသော မှန်ကန်သောအကျင့်မြတ်ကို အမြဲအသင့်စီရင်ထားပါလေ။ (ဝေါဆရာ တော်ဘုရားကြီး၏အဆုံးအမ) (သုတေသီ)

- “ယုံမှောံ၊ အဲဒိုင်ပွဲသို့ဝွံဂ် ညံင်စာင်ညးမကြိုင်လဝ်ကို ပဲ့ဥဒျာန်ပိုတေဂ် ပိုသိုက်ဝွံတိတ်ဝေင်ညိ ရမှောံ” ကမ္ဘတ်ဂ်ဂး။ “သာဓု ဝွံရအံ” (သွတ်ဗြစရဲဒျင်)သီရိမာဂ်ဂးတဲ မပ္ပံခါဒနီယ ဘော ဇနီယဂ် ကိုစီရင်သရပ်လင်တဲ နအပေါတ်အိုသိုဂ် ကျိုင်ကျပ်တဲ ပဲ့ယာန်မကြောပ်ဗွန်ဂ် ဝွံ ဒိုင်တဲ တိတ်အာဥဒျာန် --။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၈။ ဒု-၁၈၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ တနေ့သည့် သာမာကို “နမ၊ ငါသည် ဆောင်း၌ လှောင်ထားအပ်သောကြက်ကဲ့သို့ အမြဲအိမ်၌လျှင်နေရ ၏။ တနေ့တရက် ဥယျာဉ်ကစားလို၏” ဟု (ခိုးသူကြီး)ဆို၏။ သာမာသည် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်အစရှိသော အလုံးစုံသော အဆောက်အဦကို (အသင့်)စီရင်၍ ခပ်သိမ်းသောတန်ဆာဖြင့် တန်ဆာဆင်ယင်လျက် ခိုးသူကြီးနှင့်အတူ ဖုံးလွှမ်းသောယာဉ်၌စီး ၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၅၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ So one day he (the robber) said to her, “My dear, we always stay indoors like tame cockatoos in a cage. Some day we will disport ourselves in the garden.” She readily assented and **prepared** every kind of food, hard and soft, and decked herself out with all her ornaments, and drove to the garden with him seated in a close carriage. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-41)
- “ကုသိုအဲထပ်ကွံသွာံမဟုတ်အာဂ် ပရိစာဂမဂပ်ဂပ်ကိုထပ်ကွံသွာံဂ် နဗ္ဗတ်ထပ်တဲဟေင် အဲ သိုက်ဝွံပွဲဒါန်ညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ သိုင်နာရဒကိုသာဓုကာတဲ ဒါန်မဇ္ဇော်သရပ်တဲ လုက်ထပ် တဲ ဗောဓိသတ်ကိုဒါန်တဲ မရနုက်ကိုဒစာံတဲဂ် ပကာဂစိုတ်တဲ တိုန်ကျိဒ်ပဲ့ဒျင်သွဝ်တေပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၄။ ၇-၃၃၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အမောင်နာရဒ၊ ငါသည် မင်းအဖြစ်ကို အလိုမရှိ။ အနှစ်ခုနစ်ရာတို့ပတ်လုံး ကင်းလေသောအလှူကို ခုနစ်ရက်ဖြင့်သာလျှင် လှူလို ၏” ဟု (ဘုရားလောင်း)ဆို၏။ မြစ်တော်နာရဒမင်းသည် “ကောင်းပြီ” ဟု သာဓိနမင်း ကြီးစကားကို ဝန်ခံ၍ အလှူကြီးကို စီရင်၏။ (ဘုရားလောင်း)သာဓိနမင်းကြီးသည် ခုနစ် ရက်ပတ်လုံး အလှူကြီးကိုပေးပြီးလျှင် ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ သေ၍ တာဝတိံသာနတ် ပြည်၌ ဖြစ်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ စတု-၃၅၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “My dear

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒျင်အမေရိကာန်)

son, I want no kingdom; but for seven days I wish to distribute again the alms given during these seven hundred years.” Narada was willing, and doing as he was requested, **prepared** a vast largess for distribution. For seven days the king gave alms; and on the seventh day he died, and was born in the heaven of Thirty-three. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-226/227)

သမြမ်

ဝေါဟာရ ‘သမြမ်’ ဝှံ့ဂှ် ညံ့ပှံင်တိတ်ကျင် နူကိုဝေါဟာရ ‘သြပ်’/‘သရပ်’ ဝှံ့ရ။ ပွဲဝေါဟာရ ‘သြပ်’/‘သရပ်’ ဂှ် အခပ် ‘မ’ လုပ်အဒေါင် နှ် infix တဲ မက္တိန်ကျင် ‘သမြမ်’ ဝှံ့ရ။ ဝေါဟာရ ‘သမြမ်’ ဝှံ့ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမွဲကို ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမဝိသေသနမွဲကို ဗွဲဒဒ်ကြိယာဝိသေသနမွဲကို ရံင်ဒွဲဝါတဲ ရပ်စပ်စကာမာန်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွဲမူး ‘အဆင်သင့်’/ ‘အလိုလို’/ ‘အလိုအလျောက်’၊ ဗတ်အေဂံ လိက်တုန် v. to be opportune, adv. in readiness, adv. naturally, automatically သာ်ဝှံ့ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရောင် အဲညာတ်စှ်စိုတ်ရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုဂ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝှံ့ သြပ်လူတ်စီစတ် ရံင်ညိ။

- အမာစဒိန်မွဲဂရတ် ဖျေုဏာဇကုလုန်အိန် စိုပ်ဒမံင်သိုင်ဗြာဇူ ဗလိုပ်ဟုံလုန်အိန် စိုတ်တန် ကြန်ညိတဲ သိုင်ဗြာဇူသွာန် “အရေဝ်ဇကုရာဇ်တွာဝှံ့ ခါမချပ်လေဝ်မတီ၊ ပသစာတဲ ရပ်ဖရင် မင်ဂံင်ရောင် ညာတ်သာ်လိုတဲ မူဟိုတ်မပလိုကျေံရော။” လုန်အိန်မိင်တဲ ပ္တိုတိုန် “ခါသဒ်မ သွာန်အဲဒိုက် ယွံသင်ဃာတ် သစာဝှံ့ သွတ်ရဟာ ဟုံသွတ်ဟာ သာ်ဝှံ့စိုတ်အဲဒိုက်မဒ် ဗမာ ကဗျ ဗိုလ်ပွာန်ညံ့ကျောပ်မင်ဇောပ်မဝှံ့ ညံ့သွက်ကလေင်တိုန်အာရ။ ဇူးကေတ်သမြမ်ဂှ် ဟုံမိက် ဇူး ပသစာတဲကေတ်ဇူးမူးဂှ် မတဲတေံ သိုင်အသးဒ်ဇကုရာဇ် ပိုင်ကိုန်ဟံသာဝတီ၊ ဟံသာဝတီ နှ်ဗျင်သိုင်အိန် နွံတိဇမူး၊ သတြုစိုပ်ဒွဲဂှ် ဇူးကေတ်သမြမ်သာ်ဟုံချပ်၊ နစွဲအလေက သိုင် အသးကေတ်ဇူးကိုညးဝှံ့ နူပဋ္ဌမဒင်ယျုချင်ဟံသာဝတီ၊ ပဟိုတ်သိုင်အသး ချပ်ကသပ်ဥပ္ပါ ကေတ်ဇူးကိုသတြုဂှ် ကြံမြိပတ်အာ ‘ချင်ပါဝှံ့’ မဒင်ယျု။ လျှဟ်နာ်ပိုတွညးရာဇာဓိရာဇ် ဝေင်ပွာန်ကိုဗွာကမ္မောပ်ဇောပ်မ ညံ့သဒးကလေင်တိုန် ဝှံ့ဇူးကေတ်သမြမ်ရ။ ဇူးဗဗွဲဝေဂှ် ဟုံ မိက်ကေတ်၊ ဇူးစွဲဥပ္ပါ မအာကေတ်ဇူးပွန်။ ကိုညးဝှံ့ဇူးကျေံရ၊ ချင်ဗဂေါဂှ် ဂတးကျေံတဲ မူ ချင်မသွေံကော်ပွန်ရော။ အဲဒိုက်ချပ်ညာတ်သာ်ဂှ်တဲ အဲဒိုက်ဟို ဟာ်ဗွာတမြအ် ဝေင်ပွာန် ပသစာ သွတ်မွဲလှော်ဟာ အဲဒိုက်ဟိုကျေံ။ တွာကသပ်မချပ်ကျေံရ၊ ဇူးဗဗွဲဝေဂှ် ဟုံဝှံ့ဒ်။” (အ ကြိုကမြလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၆၈။) (ဇူးကေတ်သမြမ် = ဘာမျှလုပ်စရာမလိုဘဲ အလိုလို အ ဆင်သင့် အနိုင်ရသည်)

- “မာဃဒေဝါန်၊ အိန်နာ်ဗြပ်ပန်။ ပသိုင်စမိုင်၊ တာဝတိင်နန်။ နာ်ဒေဝတ်၊ ဇော်နာ်သန်။ သ ကိုပ်ပွာန်ဇော်၊ ဗော်ခါဇော်ပန်။ မှောင်မှန်စင်၊ တဏင်လီစန်။ သဏာမြမောပ်၊ ဒေန်ထပ် ဒေန်ထန်။ ဣဒ်သမြမ်၊ ဗြပ်ဗစွဲပန်။ အဟာဒ်ဒိပ်၊ ဇိပ်ကိုပ်ပြလောန်။ ဟုံဒးသွေဝ်ဂှဲ၊ အ မာကဗျန်။ ဣဒ်သမြမ်၊ ဗြပ်ဗစွဲပန်။” (လိက်မေဃသန်။ မုက်—၉။ ဇွန်လိက်မန်တြံတြဟ်

နာ်သက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကျော်ကဗျအလကော်မန်ဂမ္ဘိုင်။) (ကျွန်ုပ်သမ္ဘင် ခြပ်ဗစ္စပန် = တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ အစာအဟာရ၊ အဝတ်အစား အဆင်တန်ဆာ၊ နေထိုင်ရာဗိမာန် အစရှိသောပစ္စည်းလေးပါးတို့သည် စိတ်တိုင်းကျ အလိုလို အဆင်သင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။)

- “ဒေဝိန္ဒအံ၊ အိန်နာဲဗြပန်။ သျှက်နန်ပသိုင်း၊ တာဝတိံပွန်။ ဝှကျော်ဇော်ပန်၊ ပွဲနန်ကျော်ဩ။ ကမ္ဘာန်ခါလက်၊ ပေင်ဂှက်တဝီ။ ရိုဟ်ရိုဟ်တဲပျှင်၊ ပြာပ်ကျင်သီက္ခီ။ သကိုပ်ပွန်ပွီ၊ မံင်သို တို့တွန်။ သကိုပ်ပွန်ဇော်၊ ဗော်ခါဇော်ပန်။ သဏာမြမော်၊ ဒေန်ထပ်ဒေန်ဩနံ။ ဣဒ္ဓိန် သမ္ဘင်၊ ခြပ်ဗစ္စပန်။ အဟာရဒိပ်၊ ဇိပ်ဂှိပ်လောန်သန်။ ဟံဒးသိုက္ခဲ၊ အမာဲကဗျန်။ ကျွန်ုပ်ညင် စိုတ်၊ ဟိုတ်ကုသိုပွန်။” (လိက်မာဃဒေဝါနံ။ မုက်—၃၉/၄၀။ ဇွန်လိက်မန်တြေတြဟ် ကျော် ကဗျအလကော်မန်ဂမ္ဘိုင်။) (ကျွန်ုပ်သမ္ဘင် = အလိုလို အဆင်သင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။/ ကျွန်ုပ် ညင်စိုတ် ဟိုတ်ကုသိုပွန် = ရှေးဘဝကပြုထားအပ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် အရာ ရာတိုင်းသည် စိတ်အလိုကျ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။)

တင်သန္တီ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္ဘင်’ ဝှ မူးနူအဓိပ္ပါယ်ဏာအံတဲ အဓိပ္ပါယ်တွဟ်သ္မာင်လေင် နွံတဏီရ။ အဓိပ္ပါယ်သ္မာင်ဝှ အတိုင်အဲမဝှတိညာတ်လင်ဂှ် ‘ချီဇတင်’/‘ဒလင်ဇတင်’ မဒ်တဲ ဗတ်ဗ္ဗာမူး ‘တုန် လှုပ်သည်’၊ ဗတ်အေင်္ဂလိက်မူး to quake, to shake, to tremble မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္ဘင်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ချီဒလင်ဇတင်’ ဂှ် ဥဒါဟိုရ်ဂမ္ဘိုင်ဗွဲသွင်ဝှ အဲပွိတ်ထွဲကုရ။ ဩင်လူတ်စိစတ်ရင်ညိ။

- ကျော်တြဲတုန်လေင် ဇရေင်ချင်ဥက္ကဋ္ဌဂှ် ပဒတ်တဲ ကျော်အာချင်ဝေသာလီ ပြာပ်အာပွဲဂေါတမ စေတီ မဒ်ဋ္ဌာန်ဆုမယိတဲ ဂေါတမသုတ်ဂှ် ကျော်တြဲတုံကုတဲ ကာလဂှ် စုံလီလောကခါတ် ချီသမ္ဘင်ဒလင်ဇတင်အာဂှ် ခမီမသုန်ကွဲတံမိင်တဲ အာစိုပ်အရဟတ္တဖိုဖအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉—၂၄၅။ ပ—၆၉၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မြတ်စွာဘုရားသည် ဥက္ကဋ္ဌ၌ မွေ့လျော်တော်မူသမျှ နေတော်မူ၍ ဝေသာလီပြည်သို့ ကြွတော်မူပြီးလျှင် ဂေါတမနတ်၏နေရာ၌ ဆောက်အပ် သောကျောင်း၌ ဂေါတမကအမည်ရှိသော သုတ္တန်ကိုဟောတော်မူ၏။ တသောင်းသော လောကခါတ်သည် တုန်လှုပ်၏။ မူလပရိယာယသုတ္တန်ကိုကား နာရကုန်၍ ထိုရဟန်းတို့ သည် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု—၃၅၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ When the Master had stayed as long as he wished in Ukkattha, he departed to Vesali; and at Gotama’s shrine he repeated the Chapter on Gotama. There was a **quaking** of a thousand worlds! Hearing this, these Brothers became saints. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-180)

- ပွဲချိုန်ခဏဂှ် ရသိခါဂွေင်ဒိုင် ဇရေင်ဥဒါနဂှ် သိုင်တိတ်ဂဇေင်အာ ညာတ်ကေတ်တဲ ဒဒ်ဣသိ ဗြမ္မံရုပ်သင် ညးမဂပ်ဂဝ်သျှင်သျှိက် ဗွဲမလောန် ယှင်ရင်လင်ရုပ်မပြ ပြဘာတ်ဗြဂှ် သိုင်ဗွဲတဲ တရ။ စိုတ်သိုင်စပ်အာ ဗွဲအစောံကိလေသတဏှာ ရာန်သကိုတ်တဲ စိုတ်သိုင်ချီသမ္ဘင်ဒလင် တရ။ (၅၅၀။ ၉—၄၄၃။ ဒု—၆၇၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (မင်းသည်) ထိုနှစ်ယောက်ကုန်သော ရသေ့ယောကျာ်း၊ ရသေ့မိန်းမတို့ကိုမြင်၍ အလွန်ကြည်ညိုဖွယ်ရှိသော မြတ်သောအဆင်းကို

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဆောင်သော ရသေ့မကို ကြည့်သည်ရှိသော် တပ်စွန်းသောစိတ်သည် ဖြစ်လေ၏။ ထိုဗာရာဏသီမင်းသည် ကိလေသာ၏အစွမ်းဖြင့် တုန်လှုပ်လျက် --။ (၅၅၀။ တ-၆၁၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And the king in passing through the park, perceived them both sitting there; and as his eye fell on this amiable and very beautiful lady, he fell in love. **Trembling** with desire, he determined to ask what she was to the ascetic. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-14)

- ပဲ့ကာလဂ် ညာတ်လှည့်ကျင်ဂ်တဲ (ဒြဲ)စိတ္တမဲ့ဂ် ဟံအာရ။ (ဒြဲ)သုတဏာမဲ့ဂ် ဖေက်ဇတဝ် သမ္ဗိတိုန်တဲ ခြေပ်ကျေံညိတဲ “မူညွာပရော၊ ဒုင်ဂစိတ်ကရေဝံကောဓါရ” ဂးတဲ ကလေင် ကျင်ဒိုင် သွဲသွဲဗောဓိသတ်(ဒြဲ)ဂ်ပုန်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၅၀၁။ ၈-၈။ အစွေံ။)

သရပ်ပဉ်။ သရပ်ပဉ်။ သရောပ်ပဉ်။

‘သရပ်’ ကို ‘သရပ်ပဉ်’ ဝံ တုပ်သွဟ်တဲ မှုအဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘အဆင်သင့်ဖြစ်အောင် ပြင်ဆင်သည်’/ ‘အသင့်ပြင်သည်’/ ‘ကြိုတင်ပြင်ဆင်သည်’ မဒ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက်တုန် to prepare, to make ready မဒ် ရ။ နကိုအခပ်(ပ) ‘သရပ်ပဉ်’ လေဝ်ကို၊ နကိုအခပ်(ဖ) ‘သရပ်ပဉ်’ လေဝ်ကို မချူတ်ရ။ ‘သရောပ်ပဉ်’ ဝံ ဒ်ရမ်သင်ဒေသရောင် အဲစေံစိုတ်ရ။

- ဌာန်ညွာင်ဟံအာရ၊ သို့ကောန်သမ္ဘာဇကုတံဂ်တံဂ် အာကိုပိုန်ရ။ ပွေဝ်ညးဂမ္တိုင် သမ္ဘာတရေံ ညးမဲ့ဂ် ဥပ္ပကာတ်ထေဇော်အိုတ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သံဂ်ရ ဆဇကုကလိဝံ ဂြိုင်အောန်လေဝ်ကိုဒ် ဂိုင်ကေတ်ရ။ ပဲ့သို့သမ္ဘာတရေံညးမဲ့ဂ် အာပကောံကိုတ်ပိုန်ဖအိုတ်ရ။ ဒကာဗြဂ်တုန်လေဝ် အတိုင်မစီရေင်သရပ်ပဉ်လဝ် သုပ္ပဗုဒ္ဓနတံဂ်လေဝ် ဆန်စန်သိုက်သိုက်စိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁၄၆။ ပ-၄၀၈/၄၀၉။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗွာ/ တပါးသောအရပ်သို့ မသွားမူကုန်၍ များသောအားဖြင့် မိမိတို့သားမယားအိမ်တို့သို့သာလျှင် သွား၍စားကုန်၏။ ထိုရဟန်းကြီးတို့တွင် တယောက်သောရဟန်းကြီး၏ မယားဟောင်းသည် ခပ်သိမ်းသော မထေရ်ကြီးတို့အား ကျေးဇူးပြုသည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ကြွင်းကုန်သော မထေရ်ကြီးတို့သည်လည်း မိမိတို့သည်ရ အပ်သော အာဟာရကိုယူ၍ ထိုမိန်းမ၏အိမ်၌လျှင်နေ၍ စားကုန်၏။ ထိုမိန်းမသည်လည်း ထိုရဟန်းကြီးတို့အား စီရင်မြဲတိုင်းသော ဟင်းလျာကိုလှူ၏။ (၅၅၀။ ပ-၆၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Even when they went in quest of alms, they generally made for their wives’ and children’s houses and ate there. In particular, all these old men were maintained by the bounty of the wife of one of their number, to whose house each brought what he had received and there ate it, with sauces and curries which she furnished. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-311)

- ပဲ့ကာလဂ် ချင်ဗာရာဏသီ သဘင်ဗွဲကတ္တိကာနက်သတ်ကျင်စိုပ် အိုတ်အလုံချင်ဂ် ညံင်ရ်ချင် ဒေဝတ်ကို ဣလဝ်တဲ ဇန်ဂမ္တိုင် နိသဲကိုမဝေင်သဘင်ဂ်တဲ ဣအလကံရ်တေင်သ် သိုပွဲမြဲ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မောင် စီရင်သရုပ်ပချပ်ဒိုင်။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၇။ ၀-၄၁၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဗာ ရာဏသီပြည်ဝယ် တန်ဆောင်မုန်းလည့်ဥံ့ လှည့်လည်သောပွဲသဘင်သည် ဖြစ်၏။ မြို့ကို နတ်မြို့ကိုကဲ့သို့ တန်ဆာဆင်ကုန်၏။ အလုံးစုံသောလူသည် ပွဲသဘင်ကစားခြင်းကို မှီသည် ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ၀-၆၀၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now in Benares there was held the night-festival of Kattika; the city was decorated like a city of the gods, and the whole people kept holiday. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-312) (စပ်ကိုဝေါဟာရ ‘သရုပ်ပချပ်’ ဝွံတဲ မူမန်, မန်ဗ္ဗာ, မူအေဂံလိက် ဣပ္ပဝေါဟာရ ဟွံဝွံအိုတ်ရ။)

- ပဲ့ကာလလှဟ်ဝွံတုန် အိုတ်ညးအလုံချင် ယွံပမဲ့တဲ သိုဒါန်ပရိက္ခရာသိုဖအိုတ်ယွံတဲ သရုပ် ဗျပ်လဝ်တဲ ဒ်အာဓါလွတ်ပုန်။ ညးလှိုတံဂ် “ပရိက္ခရာတအံဝွံ ပိုသကိုအွာတီရ” ဣဇ္ဈဟ်ဂး။ ညးလှိုဂ် “ပိုသကိုကျက်ကောံသင်ရ” ဣဇ္ဈဟ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၆၃။ ၀-၄၆၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဤအခါ၌ကား မြို့အလုံး၌ နေကုန်သောသူတို့သည် အလိုဆန္ဒကို ညှိညွတ်ကုန်၍ အလုံးစုံသောပရိက္ခရာ အလှူဝတ္ထုကို ဇီရင်ကုန်၍ နှစ်စုတို့သည်ဖြစ်ကုန်၍ အချို့သောသူတို့ သည် “ဤအလုံးစုံသော အလှူဝတ္ထုကို သာသနာတော်မှ တပါးသောအယူရှိကုန်သော အ ရှင်တို့အား လှူကုန်အံ့” ဟုဆိုကုန်၏။ အချို့ကုန်သောသူတို့သည် “ဘုရားအမှူးရှိသော ရ ဟန်းသံဃာတော်တို့အား လှူကုန်အံ့” ဟုဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၂/၆၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ On this occasion all the inhabitants **had made** such a collection of all necessaries; but counsels were divided, some demanding that this be given to the heretics, some speaking for those who followed the Buddha. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-31)
- “ယွံတလညး၊ စိင်ချေဗိုလဗး ဗွဲမပြဟ် မရှာတ်သရုပ်ပချပ်လဝ်ညိ” ဂးတဲ သိုင်ဣန်နဲဒေဝ တ် စ်အာချင်သွပ်ဒမ်င်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၈။ ၀-၆၄၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (သိကြား မင်းသည် “မင်းမြတ်၊ ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ “လျင်မြန်စွာ ဗိုလ်ပါကို ဇီရင်ခန့်ထား လော့” ဟုဆို၍ မိမိနေရာ တာဝတိံသာသို့သာလျှင် သွား၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၉၁။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Good, my king: hasten to **prepare** the army.” And so saying Sakka went back again to his own place. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-149)
- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ ဗောဓိသတ်(ဣသိ) တဲသျှင်လန်အာ ဝူကျက်စီရင်သရုပ်ပချပ်လဝ် ပင်ကွာင် ယာဂုတဲ ဟုံဒုဂ်ဂ္ဂိဏ္ဍာတ်အလင်ကာရတဲ ပဲ့ဒေန်ကျက်ဩ မလးပွပ်လဝ်ဂ် သိုမမှတ်မဲ့တဲဗောဓိ သတ်ဂ်ရ ပွအ်ပွဲကွေဟ်ယာတ်ဂ္ဂိဂ်တဲ သတိက်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၁။ ၀-၇၁၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် အလွန်ကြာမြင့်လတ်သော် မိဖု ယားသည် ခပ်သိမ်းသောခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို (အသင့်)ဇီရင်၍ ရေချိုး၍ တန်ဆာဆင်၍ ညောင်စောင်းငယ်ကိုခင်း၍ ဘုရားလောင်း၏လာခြင်းကိုမျှော်လျက် ပြေပြစ်သောအဝတ်ကို အလျော့လျော့ဝတ်၍ အိပ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၇၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ One day

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

he (the Bodhisatta) tarried a long time. The queen had **made ready** all his food; she bathed and adorned herself, and prepared a low seat; with a clean robe thrown loosely over her, she reclined, waiting for the Bodhisatta to come. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-191)

- ပွဲချင်သာရင့် သမ္မေဟ်မွဲဂ် ပွဲဂတမုက်သိုဇကုဂ် ကိုတက်ကွာဇွော်မွဲတဲ သင်ဂမ္တိုင် မပပခါန် ကိုကျာ်ဂ် နိမန်တဲ ဒါန်ပရိက္ခရာဒစံဂ် စီရင်လဝ်တဲ ပွဲသွာမပြဲဂ် ပွန်လဝ်ကျာ်ကောံသင်တဲ ဘောဇိန်မွဲကျာ်မပြဲဂ် ဖါပ်ကိုဒါန်တဲ တွဟ်နသွက်ယးဂတဂ် **သရပ်ဗုဒ္ဓိလင်္ဂ**ပုန်ရ။ နနဲသင် ဝံ လုက်ထပိုတဲ နိမန်သင်သိုကျာ် ဆက်အာတဲ ပွဲလ္လိတ်ထပိုတဲ ကျာ်တြဲသိုခမီမသုန်ကွံ သဗ္ဗဒါန်ပရိက္ခရာအိုသို ဗဂိန်ကိုအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၆။ ၃-၁၇၆/၁၇၇။ အစွောံ။)
- “ယံသိုင်မပြဲ၊ ဒါန်မပြဲဂ် မရာတ်**သရပ်ဗုဒ္ဓိလင်္ဂ**ညိ။ ယးဂတ ပစ္စေဂဗုတ်ဂမ္တိုင် ပြာပ်ကျင် ရအံ” ဝိရုဂးတဲ ကိုစီရင်လဝ် အပေါတ်ဒါန်မပြဲဂ်တံဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၅။ ၇-၃၄၃။ အစွောံ။)
- “ဟဲမတအံ၊ ကွီဖျါက်အဲ ညးမဇ္ဈိလဝ် နရတ်ထပိုပြကာ မဗဂန်ကေတ်ချေရတ်မျှိုင် မွဲးတံစီ ရေင်**သရပ်ဗုဒ္ဓိ**နင်ညိ။ စိင်ရတ်မျှိုင်ကယိုင်လူးထဝ်ဝံဂ် မွဲးတံ**သရပ်ဗုဒ္ဓိ**နင်ညိ။ ဖံဇွော်ကို ဖံ သိုင်ဃိုကို ဖံမန်ဒိုင်ကျာ်သင်တံဂ် ဩဝ်မွဲးတံတက်ဗရုအိုတ်ညိ။ ယံမွဲးတံ၊ ချေမျှိုင်ကိုလူးထဝ်တံဂ် ဗွဲပရဟ် မွဲးတံကယိုင်**သရပ်ဗုဒ္ဓိ**နင်ညိ။ တဲဝံအဲသတိတ်ညာတ်ကောအဲ ကုသိစိတ္တပဏ္ဍိတညိ” ဂလာန်မြဝံ သိုင်ဟိုပအောင်ညးတဲ -။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၈။ ၇-၃၈၅/၃၈၆။ အစွောံ။)
- “ယံဝိသုကမ္မ၊ ဩဝ်မွဲးပြာပ်အာတဲ အဿမာပိုတ်မျှိုင်ဇမိုင် ဗုတ်ပိစောတ်တြယောဇနာ မွဲအနာံစုံ သုန်ယောဇနာဂ် ကျိဗဒ်တဲ ပရိက္ခရာဂမ္တိုင်အိုသိုဂ် **ဩဝ်သရပ်ဗုဒ္ဓိလင်္ဂ**ညိ” သိုင်ဣန်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၁၁၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “အမောင်ဝိသုကြာ်နတ်သား၊ သွားချေ။ အလျားသုံးဆယ့်ခြောက်ယူဇနာ အနံတဆယ့်ငါးယူဇနာရှိသော ကျောင်းကိုဖန်ဆင်း၍ ရဟန်း ပရိက္ခရာတို့ကို **ပြည့်စုံစေလော့**” ဟု (သိကြားမင်း)စေ၏။ (၅၅၀။ ၈-၅၇၇။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ He (Sakka) gave orders to Vissakamma: “Go, make a hermitage six and thirty leagues long and fifteen broad, and gather in it all that is necessary for the religious.” He (Vissakamma) obeyed; and made on the Ganges bank in a pleasant spot a hermitage of the required size, **prepared** in the leaf-huts pallets strewn with twigs or strewn with leaves, **made ready** all things necessary for the religious. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-303)
- “ယံအမာတ်တံ၊ စိင်ကို ချေကို သတ်ဇိုင်ပန်ပိုသိုဖအိုတ်ဂ် **သရပ်ဗုဒ္ဓိလင်္ဂ**ညိ။ တဲဝံဟောင် အဲစံချင်ပိုတဲရ” ပြဘာဝတီဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၁။ ၉-၁၄၉။ အစွောံ။)

သည်သည်ကား ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၏။ နူးညံ့ပြေပြစ်သောစကားရှိ၏။ ထိုခွက်ကို ယူငြားအံ့လည်း မသိ” ဟုဆို၏။ “မြေးငယ်၊ ထိုသို့တပြားကား ခေါ်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၂၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Once again the damsel made the same request of her grandmother; and the old woman replied, “My dear, the first hawker threw our bowl on the ground and flung out of the house. What have we got left to offer now?” “Oh, but that hawker was a **harsh-spoken** man, grandmother dear; whilst this one looks a nice man and speaks kindly. Very likely he would take it.” “Call him in then.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-13)

- ဥပမာပွဲ၌ ခွင်ပွဲချင်သာရ၍ ဒဂိုန်သရဏပိ သီမသုန်လှိုန် သျှိုက်တရတ်ပိပြကာ။ သမ္ဘာဥပမာပွဲ၌ ခွင်ပွဲချင်သီလ ဟံ့မဲ့ကိုသီလစာရဝတ် မန္တဂလာန် **ဒွါဒ္ဓါ** သွတ်မြတ် ညင်ရဲနဲတြုံကိုမဒ် သျှိုင်သောတီစိုတ်ဖြာ်သန်။ (၅၅၀။ ၆-၆၄။ ၁-၂၀၅။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ တယောက်သော သာဝတ္ထိမြို့၌နေသော သီတင်းသည်သည် သုံးပါးကုန်သော သရဏဂုံတို့၌၎င်း၊ ငါးပါးကုန်သော သီလတို့၌၎င်း တည်သတတ်။ ဘုရားကို မြတ်နိုးသတတ်၊ တရားကို မြတ်နိုးသတတ်၊ သံဃာကို မြတ်နိုးသတတ်။ ထိုသီတင်းသည်၏မယားသည် သီလမရှိ၊ ယုတ်မာသော အကျင့်ရှိ၏။ အကြင်နေ့၌ မှားသောအကျင့်ကိုကျင့်၏၊ ထိုနေ့၌ သပြာတရာဖြင့် ဝယ်သော ကျွန်မကဲ့သို့ဖြစ်၏။ မှားသောအကျင့်ကို မကျင့်သောနေ့၌ကား သခင်မကဲ့သို့ဖြစ်၏။ **ကြမ်းကြုတ်**၏။ ထိုသီတင်းသည်သည် မယား၏အလိုကို သိခြင်းငှာမတတ်နိုင်။ (၅၅၀။ ၁-၂၉၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ - there dwelt at Savatthi a lay-brother, who was established in the Three Gems and the Five Commandments, a devout lover of the Buddha, the Doctrine and the Brotherhood. But his wife was a sinful and wicked woman. On days when she did wrong, she was as meek as a slave-girl bought for a hundred pieces; whilst on days when she did not do wrong, she played my lady, **passionate and tyrannical**. The husband could not make her out. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-158/159)
- “ယုံဥပမာ၊ လအံတြဟံညာတ်သံ” ကျပ်တြဲး။ “ဒ်ကောရအံ။ သမ္ဘာအဲဒိုက်ဂ် မန္တစိုတ်မယုတ် ရောင်။ ဟံ့မဲ့ကိုသီလ ဟံ့မဲ့ကိုအစာရဝတ် **ဒွါဒ္ဓါ** ကြံကြ ညင်ရဲနဲတြုံကိုအံ။ ပသင်စိုတ်မဒ် ဂ် သျှိုင်သတိသန်။ ဟိုတ်ဂ်တဲ အဲဒိုက်ဟံ့ဝံတိတ်သီကွီ တီလမ္မံပိုန်ရောင်အံ” ဥပမာဂ်း။ (၅၅၀။ ၆-၆၄။ ၁-၂၀၅။ အစောံ။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ ထိုသီတင်းသည်ကို မြတ်စွာဘုရားသည် “သီတင်းသည်၊ သင်သည် အဘယံကြောင့်လျှင် ခုနစ်ရက်ရှစ်ရက်တို့ပတ်လုံး ငါဘုရားကို စားအံ့သောငှာ မလာသနည်း” ဟုမိန့်တော်မူ၍ “အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်၏မယားသည် တနေ့သောနေ့၌ သပြာတရာဖြင့်ဝယ်သော ကျွန်မကဲ့သို့ဖြစ်၏။ တနေ့သောနေ့၌ သခင်မကဲ့သို့ဖြစ်၏။ **ကြမ်းကြုတ်**၏။ အကျွန်ုပ်သည် ထိုမယား၏အလိုကို သိအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ထိုမယားသည် နှိပ်စက်သည်ဖြစ်၍ အကျွန်ုပ်သည် အရှင်ဘုရားတို့အား စားအံ့သောငှာ မလာ” ဟုလျှောက်၏။ (၅၅၀။ ၁-၂၉၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ - the Master said to him, “Pray how comes it, lay-brother, that seven or eight

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

days have gone by without your coming to wait upon the Buddha?” “My wife, sir, is one day like a slave-girl bought for a hundred pieces, while another day finds her like a **passionate and tyrannical** mistress. I cannot make her out; and it is because she has worried me so that I have not been to wait upon the Buddha.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-159)

- ပွဲဘာဇေတဝန်ဂုံ ခမိမ္မဲ **သွီသွီ** သွတ်မြတ်တံနွံမ္မဲ၊ ပွဲဇူးပိုတ်တေကိုလေဝ် ခမိမ္မဲ **သွီသွီ** သွတ်မြတ်တံနွံမ္မဲကို။ နွံပွဲကာလမ္မဲတို့ ခမိဇူးပိုတ်ဂုံ မမိက်ကိစ္စမ္မဲညီည ဟျင်စိပ်ဘာဇေတဝန် ရ။ ပွဲကာလဂုံ ခမိဗ္ဗဲတံကို သာမဏီတံကို ကောံရေဂုံတိုင်ဒိုင်တုံ “လှဟ်ခမိဇေကာတ်ခါဝံ ကွါဒ်သွက်ရွံကောံရင်သွံဂုံ ပိုဝံညာတ်ရ” ဂးတုံ တွံဒိုင်ပွဲဘာဇေတဝန်ဂုံ ခမိမ္မဲ ဖအောင် ဏာကိုခမိဇူးပိုတ်ဂုံရ။ ခမိဒ်မြိဟ်ခါဂုံ အာစိပ်ဒးရင်သွံတုံ သျှိုက်မျိုက်အိုတ်တျိုဟ်တံ ကောံ ရင်သွံပွန်ရ။ ပတ်ဒိုင်ပတ်တဲကောံရင်သွံပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၅၈။ ပ-၄၅၁။ အစွောံ။) (သွီ သွီ = သွတ်မြတ် = ဇမ်ကာတ် = ဒ်မြိဟ်) ပွဲမူဗျာ/ ထိုအခါ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ လည်း တယောက်သောရဟန်းသည် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင်ထက်ကလူမူတတ်၏။ ဇန ပုဒ်၌လည်း တယောက်သောရဟန်းသည် ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်း၏။ နိုင်ထက်ကလူမူတတ်၏။ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ဇနပုဒ်နေရဟန်းသည် တစုံတခုသော အမှုကြောင့်သာလျှင် ဇေတဝန် ကျောင်းတော်သို့သွား၏။ သာမဏေတို့သည်၎င်း ရဟန်းငယ်တို့သည်၎င်း ထိုဇနပုဒ်နေရ ဟန်း၏ ကြမ်းကြုတ်သည်၏အဖြစ်ကို သိကုန်၍ ထိုသာမဏေ၊ ရဟန်းငယ်တို့သည် “ကြမ်းကြုတ် ကုန်သော ရဟန်းနှစ်ပါးတို့၏ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းကို မြင်ရကုန်အံ့” ဟု အုတ် အုတ်ကျက်ကျက်အားဖြင့် ထိုဇနပုဒ်နေရဟန်းကို ဇေတဝန်ကျောင်းနေရဟန်း၏ ပရိဝုဏ်သို့ ပို့ကြကုန်၏။ ကြမ်းကြုတ် ကုန်သော ထိုနှစ်ပါးကုန်သော ရဟန်းတို့သည်လည်း အချင်းချင်း မြင်ကုန်၍လျှင် ချစ်ခင်ကြကုန်လျက် နေကြကုန်၏။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိကြကုန်၏။ လက် ကိုဆုပ်နယ်ခြင်း ခြေကိုဆုပ်နယ်ခြင်း ကျောက်ကိုဆုပ်နယ်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ပြုကြကုန် ၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၀/၄၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - there were two Brothers, **passionate, cruel, and violent**, one living at Jetavana and one in the country. Once the country Brother came to Jetavana on some errand or other. The novices and young Brothers knew the **passionate** nature of this man, so they led him to the cell of the other, all agog to see them quarrel. No sooner did they spy one another, those two **hot-tempered** men, than they ran into each other’s arms, stroking and caressing hands, and feet, and back! (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-21)

- “ယွံကောန်၊ ပွဲပရိုက်ကာလအဲစွောံကိုညး မကျညးဂုံ ဆဲအဲမ္မဲဇကု ပွဲဂြိုပ်လျှမ္မဲသွီသွီဂုံ အဲ ဒတုံကမ္မိုင် သိုဒဒိုက်မဇ္ဇောံ သိုသျှိုက်မျိုက် လူတေယိုက်ပွိုန်အဲနူကမ္မိုင် လူတေဂယိုင်လမျိုအဲ ရောင်။ ယွံကောန်၊ ပွဲချင်မ္မိဟ်ဝံဂုံ လူတေဒိုန်ကိုလမျိုကုအဲတုံ အဲဝံဂြိုပ်တလမျိုတုံ အဲဝံမင် မ္မဲပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ဂုံ ဒ်လူတေမဒိုန်ကို ပိုန်ဟာန်ယဿပတ်ကိုအဲရ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၂၅၉။ ပ-၇၅၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ချစ်သား၊ ဘေးရန်တို့ကြောင့် စစ်ထိုးခြင်းမှရှုံး

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

သော၊ အဘော်မရှိ တယောက်ထည်းသာဖြစ်သော၊ ရေတွင်းသို့ကျ၍ ပင်ပန်းခြင်းသို့ရောက်သော ငါ့အား ဤရသေ့သည် ကြမ်းကြုတ်သော ရေမရှိသောတော၌ သနားခြင်းကိုပြု၍ ရေတွင်းမှဆယ်အံ့သောငှာ ဝီရိယနှင့်ယှဉ်သောလက်ကို ကောင်းစွာဖြန့်ကမ်း၏။ ထိုရှင်ရသေ့လက်လှမ်းခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့် ငါသည် ဒုက္ခသည်ဝန်းရံအပ်လျက်လည်း အထက်သို့တက်နိုင်၏။ ---” (၅၅၀။ ဒု-၄၂၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “When all alone, in a **grim** thirsty wood, He, and no other, tried to do me good; In my distress he lent a helping hand; Half-dead he drew me up and made me stand.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-220) (**grim**: adj. severe; stern; merciless: ခက်ထန်တင်းမာသော။ ပြင်းထန်သော။ အကြင်နာမဲ့သော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- မိဗောဓိသတ် ဝှက်ကုန်ဇော်ကုန် ဒေါသသွတ် **သွဉ်သွဉ်** သွတ်မြတ် ဟိုတွေဟ်လက်ညး ဟုံဝံညှာ တာသက်သက်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၉။ ဒု-၂၆။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုဘုရားလောင်း၏မယ်တော်သည် အမျက်ထွက်တတ်၏။ **ကြမ်းကြုတ်၏**။ ဆဲရေးကြိမ်းမောင်းတတ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ His mother was a **passionate** woman, **cruel, harsh, shrewish, ill-tongued**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-241) (shrewish = ill-tongued = နှုတ်သီးကောင်းလျှာပါးဖြစ်သော။)
- နာဒေဝဋ္ဌဒဒ္ဒရဂ် ဟိုတ်မုံပက္ကတိ မဒြိုဟ်သွတ်**သွဉ်သွဉ်** တဂ်ရ သင်ဝံဟိုက်ကောဂ်ရ။ “ယံ ကော၊ ကောန်ဇုတ်တံဝံဂ် ခေဗိုတ်ကွဟ်တွေဟ်လက်တံပိုဂ် ဒဒိုမဒ်နာတ္တဂ်ဝံဂ် ခေဗိုတ် ရောင်သဒ်။ နကျာမုဟ်အေဝံ တသိုဟ်ပွေင်ကွေဗိုတ်ရဟာကော။” (၅၅၀။ ၆-၃၀၄။ ဒု-၁၄၀။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ ဝှက်ကုန်ဒဒ္ဒရဂ်သည် **ကြမ်းကြုတ်သည့်**၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုသူတို့၏မထေမဲ့မြင်ပြုခြင်းကို သည်းမခံနိုင်သည်ဖြစ်၍ “အစ်ကို၊ ဤသူငယ်တို့သည် ငါတို့ကို ပုတ်ခတ်ကုန်၏။ ငါတို့၏လျင်သော အဆိပ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို မသိကြကုန်။ ငါသည် ထိုသူငယ်တို့၏ မထေမဲ့မြင်ပြုခြင်းကို သည်းခံခြင်းငှာမတတ်နိုင်။ ထိုသူငယ်တို့ကို နှာခေါင်းလေဖြင့် ပျက်စီးစေအံ့။” (၅၅၀။ ဒု-၆၀၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ But Culladaddara, by reason of his **fierce and passionate** nature, being unable to put up with such disrespect said, “Brother, these boys are mocking us. They don’t know that we are venomous serpents. I can’t stand their contempt for us. I will destroy them by the breath of my nostril.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-11)
- သင်ဂမ္ဘိုင်ကျင်ကောံ ပဲ့ဖြပ်သဘင်ဝေတု ကွဉ်ဖဒ်ဂလာန်ရ။ “ယံတီလတံ၊ သုတ်ကောန်တြုသိုင် ဗောဓိကုမာဂ် ဒဇန်သဟာသီလောန်သန်သံ။ ဝဗုဏီဗိသကဝေယံဂ် ကိုတွံပိတ်ကွေမတ် သိုဓါမုးဝံဂ် ဩမျိုဟ်ထဗိုဟ်လောန်သန်သံ။ ဩ**သွဉ်သွဉ်**လောန်သန်သံ။ ဩသွတ်မြတ်လောန်သန်သံ။” (၅၅၀။ ၆-၃၅၃။ ဒု-၂၉၀။ အစော့။) (သွဉ်သွဉ် = ဒဇန်သဟာသီ = မျိုဟ်ထဗိုဟ် = သွတ်မြတ်) ပဲ့မူဗျာ/ တရားသဘင်၌ ရဟန်းတို့သည် “ငါ့ရှင်တို့၊ ဗောဓိ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဗျင်အမေရိကာန်)

မင်းသားသည် ထိုသို့သဘောရှိသော လက်သမား၏မျက်စိတို့ကို ထုတ်စေသတတ်။ ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်းစွာ နိုင်ထက်ကလူမူတတ်စွာ” ဟု စကားကိုဖြစ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Then they raised a discussion in the Hall of Truth, saying, “Sirs, young prince Bodhi had the eyes of such and such an artisan put out. Surely he is a **harsh, cruel, and violent** man.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-105)

- တွက်ခိုအံ့ဂှ်တုန် ချေသ္မိဟ်သ္မိလောန် ချေမအောန်တကုပညာ မပွဲဂုန်ကျာ် ဂုန်ခပ် ဂုန်သင်ဂှ် လပ် ချေဟံတီ၊ ဂုန်ပုဂ္ဂိုလ်သ္မိလောန် ချေဟံတီကို၊ ချေသ္မိသ္မိသ္မိသ္မိတ်မြဟ်ကြံကြလောန် ဒဇန်သဟာသီလောန်။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၆။ ဒု-၃၆၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုကူးတို့သည်သည် မိုက်သည်ဖြစ်သတတ်။ ဘုရားအစရှိကုန်သော ရတနာတို့၏ကျေးဇူးကိုလည်း မသိ။ တစ်ပါးကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ကျေးဇူးကိုလည်း မသိ။ ကြမ်းတမ်းရုန်းရင်း၏။ နိုင်ထက်မူတတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ This man (a ferryman), they say, was foolish and ignorant: he knew not the qualities of the Three Jewels and of all excellent beings: he was hasty, **rough and violent**. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-151)
- “ယွံမွဲတံ၊ ချေခွံဂှ် နဂလာန်ချေဟိုက်မွဲတံဂှ် ချိန်ညမ်တကွေရ။ ပွချေခွံဂှ် သဒ္ဓိသ္မိသ္မိတ်တရောင်။ ညင်ရဲဖြူဇာတ်ဂမျို မဒိုင်ပွဲဇရောင်မဗ္ဗန်လပ်ဇကုချေခွံဂှ်ကို ချေဗ္ဗန်လပ်စွဲဇိပ်ဂှ် တြုံမအောန်ကိုပညာတံဂှ် သ္မိင်သတီစွဲချေသန်ရ။ အဲပရုဟ်တနဂမြင်ညာန်တဲ မဂ္ဂတီစွဲအလဇ္ဇိဂှ် ရောင်” (ဗောဓိသတ်သိုင်ဂစေံ ဂးကိုပြဝါဇကုရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၈၄။ ဒု-၃၉၉။ အစွောံ။)
- “ယွံသ္မိင်ကလော်၊ ပဲ့ကာလအတိက်တေံဂှ် ဟိုတ်နူပွဲလပ်ခပ်သရံပိပ်တဲ မဒးကျင်ကျိန်ဒိကလော်ဒမြိဟ် သ္မိသ္မိသ္မိတ်မြဟ် ဒဇန်သဟာသီတဲ မဒးဒိကလော်ဒမြိဟ် မဒးစပျုန်မိဟ် သုင်ဆိမိဟ်ဂျိုင်တဲရ။ ပွသင်ဂှ်ပွဲတဲ မဒးဂစိုတ်လမျိုသတ်ဂှ် လုက်ဒစံဇော်ကပ်ဂှ် ပဲ့ကိုနရက်တေံဂှ် မဒးအာကျိန်ဒိရောင်။ ---” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၉၈။ ဒု-၄၅၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “အဆွေ(ဘီလူး)၊ သင်သည် ရှေး၌ အကုသိုလ်ကံကိုပြု၍ ရုန်းရင်းကြမ်းကြုတ်သည်။ သူတစ်ပါးတို့၏ အသားအသွေးကို စားတတ်သည်ဖြစ်၏။ ဤနေ့မှစ၍ ပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့ကို မပြုလင့်။” (၅၅၀။ တ-၂၅၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ So he admonished the yakkha, saying, “Friend, you did evil deeds of old, you were **cruel and harsh**, you ate the flesh and blood of others and so were born as a yakkha: from henceforth do no murder or the like:” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-203)
- “ယွံနဲပိုကျဟ်၊ သတ္တံပွဲလိုက်ခွံဂှ် ပိုန်ဟာန်ဒြပ်ရတ်ဂှ် ကိုမဒးဟုတ်အာကို၊ ကေင်ကာဇကုတံဂှ် ကိုဒးထောံလသာလပ်ကို ဟံဂွံပလိုခပ်မိတ်တဲ မိုင်ရီသ္မိအိုတ်ရ။ လှဟ်ကောန်အဲဇါဂှ် ကျိန်ဒိဇိကံသ္မိသ္မိတ်လောန် သေ့ဝံစွဲစွဲတဲအဲတဲ အဲမကျင်စိုပ်တဲအဲရောင်။ တွဲအဲကျိန်ဒိကံဗဒိကံဇကုဏာ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကျိန်ဒုင်အမေရိကာန်)

တဲ ဗိုင်ပြင်ဗလးညိအံ” ဂစံအသီဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၆။ ၇-၂၄၈/၂၄၉။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/
“အဆွေလိပ်၊ အချို့ကုန်သောသူတို့သည် အခြံအရံစည်းစိမ်ဥစ္စာမှ ရွေ့သည်ရှိသော်၎င်း၊ မိ
မိအမူမှ ချော်ချွတ်သော်၎င်း အဆွေခင်ပွန်းတို့အား သနားခြင်း၌ တည်ကုန်၏။ ငါ၏သား
တို့သည် ကျင့်နာကုန်သည်ဖြစ်၍ ငါသည် သင့်ကို ကိုးကွယ်ခြင်းကိုပြု၍ လာသည်ဖြစ်၏။
ငါ၏အကျိုးစီးပွားကို ကျင့်ကုန်လော့။” (၅၅၀။ ၈၇-၂၃၇။ ညောင်ကန်။) (ဒဒိက်သ္မိသ္မိ
= ကြီးမားပြင်းထန်သောဒုက္ခ)

• “ယွံသိုင်မပြ၊ ဓဝသီလဂ်ရောင် မဒ်မိတ်မပြလောန်ရ။ ပဲ့လိုက်ဝံ သီလဟောင် မဟဲ့ကု်ပွောအံ
စတ်ရ။ ဖြံ့မုံကု်ချီမဇ္ဈိဇ္ဈိန်ဂ် ဓိန်ဒ်ကို ညေံဟံဝံပြိုက်ညးမွး ဒ်ဖြံ့မုံကု်သီလရောင်သူးတဲ
ထိုင်သးတ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၈၆။ ၁-၂၇၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ကြား
ရသည်ကား လောက၌ သီလသည်သာလျှင် ကောင်း၏။ သီလသည်သာလျှင် အတုမရှိမြတ်
၏။ ရူပါလော၊ ကြမ်းသောအဆိပ်ရှိသောမြေစင်လျက် မကိုက်ခြင်း မညှဉ်းဆဲခြင်းမျှဖြင့် သီ
လရှိ၏။ မညှဉ်းဆဲတတ်၊ ဤသို့သောချီးမွမ်းခြင်းကို ရသေး၏။” (၅၅၀။ ၁-၄၁။ ညောင်
ကန်။)

• “ယွံတီလမုံကု်ပိုန်၊ တံဆုဝံဂ် မတုပ်တည်င်ရဲချီမဇ္ဈိဇ္ဈိန်ရောင်။ ညေံဇှော်အာတဲ မှိုဟ်စဒးညေံ
တဲ ချိုတ်အိုတ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၁၄၉။ ၁-၄၁၈။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “အရှင်ဘုရား၊ ဤ
သစ်ပင်ငယ်သည် ယခုပင်လျှင် လတ်တလောသေစေတတ်သော အဆိပ်နှင့်တူ၏။ ကြီး
သည်ရှိသော်ကား များစွာကုန်သောလူတို့ကို သတ်လတ္တံ့။” (၅၅၀။ ၁-၆၁၆။ ညောင်
ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sir, today this tree only suggests a **deadly poison**;
but, if left to grow, it will prove the death of many persons.” (The Jataka:
Vol. I & II: Book I: p-319)

• “ပဲ့လိုက်ဝံ သီလမွးဂ် ပြလောန်ရ။ သီလဂ်ဟောင် မဒ်ထိုက်ရ။ မူးတံပိုတ်အိုတ်ရ၊ နာ်မုံကု်ချီ
မဇ္ဈိဇ္ဈိန်ဂ် ယဝ်ရညေံမုံကု်ဓဝသီလမွး ဟံဂပ်ဂပ်ပြိုက်တ်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၃၃၀။ ၃-၂၃၀။
အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “သီလသည်သာလျှင် ကောင်းသတတ်။ လောက၌ သီလသည်သာလျှင်
အတုမရှိမြတ်သတတ်။ ရူပါလော့၊ ပြင်းသောအဆိပ်ရှိသောမြေကို သီလရှိသောမြေဟူ၍ မ
ညှဉ်းဆဲအပ်။” (၅၅၀။ ၃-၇၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Power on earth
beyond compare, Virtue owns a wondrous charm: Putting on a virtuous
air, **Deadly** snakes avoid all harm.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-
67)

• “ပြလွတ်အသပ် ညးမချူဒကောက်လဝ်ဒးရး ချိုန်ညးတံင်ပွိတ်နူကွပ်ဂ်မွး ညေံဟံဝံပွဲကွေံလမျီ
ညးဏီ။ ချီမဇ္ဈိဇ္ဈိန်တံဂ်မွး ပဲ့ချိုန်ညးမဇ္ဈိဇ္ဈိန် ပွဲဗက်ညေံမွး ညေံဟံဝံပွဲကွေံလမျီညးဏီ။
လွတ်ပင်မွးဝံဂ် ပဲ့ချိုန်မဟိုဗက်ဂ် ညေံပွဲကွေံလမျီညး ဗွဲမပြတ်ရောင်။” (၅၅၀။ ၆-၃၃၁။
၃-၂၃၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “မကောင်းသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကားသည် ခဏခြင်းသတ်သ

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

တဲ့ ချ်ဉ်းထိုလဝ် သွက်သိုင်ဗပုန်ဂ် အာကေတ်နင်တဲ့ ကျင်ကိုသိုင်ဟုံချ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁။ ပ-၁၆၇။ အစွောံ။) (သိက်ပ = ဗိုလ်ပ)

- “ယုံမိ၊ ပယတ်တေံ ဝံပွဲအောန်ဒိုင် တွဲဏာန်ကသပ်လေဝ် တုပ်ဒိုင်ကေတ်ဏာ ပွဲလေဝ်ဂြိုင် ဝံနင်ဂ် ပသိက်ဝံဒိုင်ရော” ဗြဗမ္မးသွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၆၂။ ပ-၁၆၇။ အစွောံ။)
- ဗွတ်ခါပိတွဲဂ်ဒိုင်တဲ့ (မင်ဗွဲဗမ္မးဂ်) မကျင်သီကွီအွာတဲ့ အွာသွာန်ရ။ “သိက်နီလအ်အာ ဟုံဝံ ကျင်စိုပ်အဲရော” အွာဂး။ (၅၅၀။ ၉-၆၄။ ပ-၂၀၆။ အစွောံ။) (သိက်ဒိုင် = ဗိုလ်ဒိုင်။ သာ လိုဒိုင်။ မူဟိုတ်။) ပွဲမူဗွာ/ ပုဏ္ဏားလုလင်သည် ထိုအခါ ခုနစ်ရက်ရှစ်ရက်တို့ကို လွန်စေ၍ လာလတ်သော တပည့်ပုဏ္ဏားလုလင်ကို “လုလင်၊ အဘယံကြောင့်မထင်သနည်း” ဟု ဆ ရာသည် မေး၏။ (၅၅၀။ ပ-၂၉၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now, some seven or eight days later he renewed his attendances, and was asked by the Bodhisatta **why** he had not been seen of late. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-159)
- နွံပွဲကာလပွဲတွဲ ဗမ္မးရပ်ကေတ်ပွဲမြဲမောဝ်တဲ့ တိတ်အာဘာဇေတဝန် လျှော်ကျပ်တြဲတဲ့ ဝံဒိုင် ရ။ “သိက်နီဗမ္မး ဟုံညာတ်လအ်ရသွံ” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၃၀။ ပ-၃၇၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုပုဏ္ဏားသည်) တနေ့သ၌ နံ့သာအစရှိသည်တို့ကိုယူ၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော် သို့သွား၍ မြတ်စွာဘုရားကို ပူဇော်ရိုး၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌နေ၏။ “ပုဏ္ဏား၊ အဘယံကြောင့်မထင်သနည်း” ဟု မိန့်တော်မူသည်ရှိသော် -- (၅၅၀။ ပ-၅၅၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ -- and (the brahmin) betook himself with offerings of perfumes, flowers, and the like, to the Master at Jetavana. His obeisance done, he stood before the Blessed One, who asked him **why** he had been absent so long. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-284)
- ဣသိဂိုင်ကေတ်ဂွကျပ်တဲ့ တိတ်နူသိုသိုင်တဲ့ သာဝံဂွကျပ်ဟို “ယုံကောန်တလ၊ သိက်ပပို သွောံသိုရောအဲ။ ကောန်တလအာအာတ်သိုင်ညိ” ဂွကျပ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ပ-၂၁၀။ အ စွောံ။)
- “ဋ္ဌာန်ဝံ ဟုံသွေးဇး အဲဟုံမံင်” ဂွကျပ်ဂး။ “သိက်ကိုအဲကျောန်စိုတ်ရော” ဣသိဂး။ “ဂ ဏေအ်သိုချ်ဂ် ဂိုင်စအးကျွဲတဲ့ အဲမံင်မာန်ရောင်” ဂွကျပ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ပ-၂၁၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မစင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် မဝင်” ဟု (မိဖုရား)ဆိုသည်ရှိသော် “ယခု အဘယံကိုပြုရအံ့နည်း” ဟု(ရသေ့)ဆို၏။ “ထိုအိမ်ကို သုတ်သင်လော” ဟု (မိဖု ရား)ဆိုပြီး၍ -- (၅၅၀။ ပ-၃၀၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - but she (the queen) flatly refused to enter it, because of its filthy state. “**What** am I to

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွမ်ချိုင်အမေရိကာန်)

do?” he cried. “Why, clean it out,” she said. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-163)

- ပွဲကာလက် ဘိဗ္ဗသေဏက် ဖေက်ဂြိုင်အာတဲ ပွန်စိင်ဂ်လိုအာရ။ ကာလက် ဗောဓိသတ်ဟိုရ။ “ယွံဘိဗ္ဗသေဏ၊ ကွာတေတုအဲဟိုကိုအဲ ‘အဲတြုံပွံသေင်ဟာ၊ အဲဂွံင်ညးဒယှ်ရောင်’ တုအဲ ဂး။ လျှဟ်ဝံ သိက်တုအဲမန်ပွန်ရော။ ညံင်ပါင်မဟိုကြိုကွာတေ ခဲဟံဒ်သံ” ဗောဓိသတ်ဟို ဗျိုဟ်တဲ —။ (၅၅၀။ ၉-၈၀။ ၀-၂၆၂။ အစွောံ။)
- ကောန်ဖြကိုကိုန် ပေင်အာယုက်စုံတြုံသွာံတဲ ဆာန်ကိုန်အာရင်သွံ ဗွဲမလောန်ရ။ ပွဲကာလက် သာ်ဝံကောန်တြုံသွိုင်ဂ်ချပ် “ကောန်ဖြသွိုင်ဒေအဲဝံ သိက်ပဝံတိတ်နူသွိုတေတဲ သွောံကွင်စိပ် အဲဝံညိရော” ချပ်တဲ —။ (၅၅၀။ ၉-၁၂၆။ ၀-၃၆၂။ အစွောံ။) (သိက်ပ = ဗိုလ်ပ) ပွဲမူ ဗွာ/ ထိုသမီး၊ တူတိုသည် တဆယ့်ခြောက်နှစ်အရွယ်ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၍ အလွန်လျှင် တပ်သောစိတ်ရှိကုန်၏။ မင်းသားသည် “ဦးရီးသမီးကို နန်းတွင်းမှထုတ်စိမ့်သော ငှာ အဘယံဥပါယံမြင့် တတ်ကောင်းသည်ဖြစ်ရာအံ့နည်း” ဟုကြံသည်ရှိသော် —။ (၅၅၀။ ၀-၅၄၁။ ညောင်ကန်။)
- ဗောဓိသတ်ဂိုင်ကေတ်သွတ်ဂ်တဲ ဗောဓိသတ်မွဲကိုသွတ်ဂ်မွဲ ကွာ်ရေတ်အာပွဲဥချာန်တဲ တံဆု ချောတ်မပါ်တူးခါဂ် ဂွာဲရိုင်အာရ။ ညာတ်တံကောန်ဆုသွတ်မွဲ မပါ်တူးခါဂ်တဲ “ယွံသွတ်၊ ကောန်ဆုမပါ်တူးခါဂ် ဂိုင်ကေတ်မွဲတူးတဲ သွာဲတဲဇိုတ်စံညိ ဝံတီရ်ခဲညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ သွတ်ဂ် စုံကေတ်မွဲတူးတဲ ပွေပ်ပါင်သွာဲဇိုတ်ဏာရ။ ကတင်သအပ်အာအလုံကအ်တဲ ချဟ် ထောံကွေံရ။ “ယွံသွတ်၊ သိက်နီရ်ခဲရော” ဣသိ(ဗောဓိသတ်)သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၁၄၉။ ၀-၄၁၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် မင်းသားကိုခေါ်၍ ဥယျာဉ်၌ လည်သည် ရှိသော် နံပါးတဘက်မှ တရွက်ဖြင့်၊ နံပါးတဘက်မှ တရွက်ဖြင့်၊ ဤသို့နှစ်ခုကုန်သော အရွက်ဖြင့်သာလျှင်ဖြစ်သော တမာပင်ငယ်ကိုမြင်၍ မင်းသားကို “မင်းသား၊ ဤတမာပင်ငယ် ၏အရွက်ကို ရှေးဦးစွာစား၍ အရသာကို သိအောင်ပြုလော့” ဟုဆို၏။ ထိုမင်းသားသည် တခုသောအရွက်ကိုစား၍ အရသာကိုသိ၍ ထိုဟု တံတွေးနှင့်တကွ မြေ၌ထွေး၏။ “မင်းသား၊ ဤအမှုသည် အသို့နည်း” ဟု မေးသည်ရှိသော် —။ (၅၅၀။ ၀-၆၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ Then the Bodhisatta walked with the prince in the pleasaunce till they came to where a seedling Nimb tree was growing, on which as yet grew but two leaves, one on one side, one on the other. “Taste a leaf of this little tree, prince,” said the Bodhisatta, “and see what it is like.” The young man did so; but scarce had he put the leaf in the mouth, when he spat it out with an oath, and hawked and spat to get the taste out of his mouth. “**What** is the matter, prince?” asked the Bodhisatta. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-318/319)

နာဲသက်လောန် (ငှာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

- “—၊ ညးဒုင်တံဂမ္တိုင်ဂ် ခေံသုးရ၊ သွတ်ကောန်တြာ်ဝံ ဝိုင်သွတ်တံဏီလေဝ် မ္တိုင်ဟံထ ချိုဟ်ကြံသကာတ်ကြံကြတ်ရောင်။ ကောန်တြာ်သိုင် ကာလဇ္ဇော်အာ ပကင်ရင်ကိုန်ဒုင်တံ **သိက်**ပိုဒင်ဒင်မာန်ရော။ နိသဲကိုကောန်သိုင်ဝံတံ သိုက်ကိုကလိဝံဒတံမြမောင် စိုတ်ဟံမွဲရ ညးဂမ္တိုင်ဂ်တံ ကိုန်ဒုင်မဒ်ဒြပ်ဇကုဂ် ညးဟံဝံဒိုန်ကိုဇကုတံ ညင်ရဲတံဆုကောန်ဆုသိုက်သွတ်ဂ် ကိုရ ကောန်တြာ်သိုင်ဂ် ညးပိုက်ထေံတံ ညး(ဗက်)ထေံတံကွေံ နူရးပွန်ရသံ။ ---” ဗောဓိသတ်(ဣသိ)ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၁၄၉။ ပ-၄၁၉။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ်/ “—၊ သင့်ကို တိုင်းဗွဲနေကုန်သောသူတို့သည် ဤမင်းသားသည် ငယ်သောကာလ၌လျှင် ဤသို့ရုန်းရင်း ကြမ်းကြုတ်၏။ ကြီးသောကာလ၌ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်၍ **အဘယ်မည်သည့်ကို** ပြု လတ္တံ့နည်း။ ဤမင်းသားကိုမှီ၍ ငါတို့အား အဘယ်မှာစီးပွားဖြစ်နိုင်အံ့နည်းဟု သင့်အား အမျိုး၏ဥစ္စာ ဖြစ်သောပြည်ကို မပေးမူ၍ သင့်ကို တမာပင်ငယ်ကဲ့သို့ဖြစ်၍ ပြည်မှနှင် ထုတ်လိုက်သော အမှုကိုပြုကုန်လတ္တံ့။ ---” (၅၅၀။ ပ-၆၁၆/၆၁၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “----- so the people of this kingdom, dreading what a prince so fierce and passionate may become when king, will not place you on the throne but uproot you like this Nimb tree and drive you forth to exile. -----.” (said the Bodhisatta.) (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-319)

- “ယံမရုတ်၊ ယာတ်မသုန်ကွံဂ် ညးကလအိမ်ရမရုတ်။” (ထေအနန်ဂးကိုသိုင်ရ။) “ယာတ်တံဂ်ဝံတံ **သိက်**တွဂုန်သွရော” (သိုင်သွာန်။) “ယာတ်တိုတံဂ် ကိုကွးအဲမသုန် ကွံတံဂ်ရ။” “ညးတံဂ် ဝံယာတ်တံဂ်တံ **မုသိက်**ညးပရော။” “ယာတ်တိုတံဂ် ပသ္မိပ်ရ။ သကိုပ်ညးတရေဂ် ညးပသ္မာရ။ သွာတရေတံဂ် ညးပသ္မိုင်ရ။” --- (၅၅၀။ ၆-၁၅၇။ ပ-၄၄၆/၄၄၇။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ်/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ယနေ့ ထိုမိန်းမတို့သည် ငါ့အား အဘိုးတထောင်ထိုက်ကုန်သော ငါးရာကုန်သောပုဆိုးတို့ကို လှူကုန်၏” ဟု အရှင်အာ နန္ဒာမထေရ်သည် (ကောသလမင်းအား) မိန့်တော်မူ၏။ --- “အရှင်ဘုရား၊ ရဟန်းတို့ သည်ကား အရှင်ဘုရားတို့၏ အထံတော်မှ ပုဆိုးတို့ကိုရကုန်၍ သင်္ကန်းဟောင်းသုံး ထည်တို့ကို **အသို့**ပြုကုန်လတ္တံ့နည်း” ဟု ကောသလမင်းသည်လျှောက်၏။ “မြတ်သော မင်းကြီး၊ ဒုကုဋ်ဟောင်းဖြစ်သော သင်္ကန်းတို့ကို ကိုယ်ဝတ်ပြုကုန်လတ္တံ့” အရှင်အာနန္ဒာ မထေရ်သည် မိန့်တော်မူ၏။ “အရှင်ဘုရား၊ ကိုယ်ဝတ်ဟောင်းကို **အသို့**ပြုကုန်လတ္တံ့ နည်း” ဟုလျှောက်၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ သင်းပိုင်ပြုကုန်လတ္တံ့။” (၅၅၀။ ၃-၃၃/ ၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “But when these Brothers get them from you, **what** do they do with their old ones?” “Make them into a choke.” “And **what** about the old choke?” “That they turn into shirt.” “And the old shirt?” “That serves for a coverlet.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-18)

- ပွဲဂင်ဂ်တုန်လေဝ် ကျပ်မွဲပဒတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သမ္ဘာကျပ် ခေံညာတ်စွးစရဲပရပ်ဗောဓိသတ် တံ အဇ္ဈင်သိုက်စပျုန်ဂြိုဟ်ဗောဓိသတ်ဂ်ဒ်တံ သာ်ဝံဒေံဟိုကိုကျပ်ကွက်ဂ်ရ။ “ယံတုသို၊ အ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

ရုပ်အဲသို့ကံဝံစယျုန်ဂြိုဟ်သိုင်ကွဲရောင်အံ” ညေဂး။ “ယွံမော့၊ ပိုက် ဂဇောင်ပွဲဗျာန်ရောင်။ သိုင် ကွဲဂံတုန်လေဝ် ညးမဂဇောင်ပွဲဗျာန်ရောင်။ သိက်ပပိုဗျာန်ရောင်” (ကျပ်ကွက်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၂၀၈။ ၂-၅၈၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုအခါ ဂင်္ဂါ၌ မိကျောင်းသည်နေ၏။ ထိုအခါ ထိုမိကျောင်း၏မယားသည် ဘုရားလောင်း၏ကိုယ်ကိုမြင်၍ ဘုရားလောင်း၏နှလုံး သား၌ ချင်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၍ မိကျောင်းဖိုကို “အရှင်၊ ငါသည် ထိုမျောက်မင်း၏ နှလုံးသား ကို စားလို၏” ဟုဆို၏။ “ရှင်မ၊ ငါတို့သည် ရေ၌ကျက်စားကုန်၏။ ထိုမျောက်မင်းသည် တမူကား ကုန်းကြည်း၌ကျက်စား၏။ (ထိုမျောက်မင်းအား အဘယ်သို့ပြု၍ ဖမ်းနိုင်ပါအံ့ နည်း” ဟု မိကျောင်းဖိုဆို၏။) (၅၅၀။ ၃-၂၁၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Now at that time there was a Crocodile dwelling in the Ganges. The Crocodile’s mate saw the great frame of the monkey, and she conceived a longing for his heart to eat. So she said to her lord, “Sir, I desire to eat the heart of that great king of the monkeys!” “Good wife,” said the Crocodile, “I live in the water and he lives on dry land: **how** can we catch him?” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-111)

- “ယွံတုညး၊ ပါင်မင်ဗွဲမဟိုကိုတုညးဂံ မူဒွဲဒေမတ်ရော” အမတ်တံဂး။ “ယွံအမတ်တံ၊ သို့ဒေဂံလေဝ် အဲဟံတံ၊ ယုဗျာဗျာဗျာလေဝ် အဲဟံတံကို” သိုင်ဂး။ “ဗပိုက်လတက်ဇွောံမကို တု ညးဟံဝံကိုဒေညိဟာ” အမတ်တံသွာန်။ “ဇွောံမဗပိုက်လတက် အဲဟံဝံကို” သိုင်ဂး။ “တုညးဟံဝံကိုဒေဂံ မူဒွဲဒေမတ်ရော၊ သိက်ပပိုဗျာန်ရောင်” အမတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၂၈။ ၂-၆၄၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ “မင်းမြတ်၊ ထိုလုလင်အား နေရာကို အဘယ်အ ရပ်၌ ပေးစေအပ်သနည်း” ဟုဆိုကုန်၏။ “ထိုလုလင်အား ငါသည် နေရာအိမ်ကို မပေး စေအပ်” ဟုဆိုသည်ရှိသော် “အဝတ်ရိက္ခာကိုကား ပေးအပ်၏လော” ဟုဆိုကြကုန်၏။ “ထိုအဝတ်ရိက္ခာကိုလည်း မပေးအပ်” ဟုဆိုသည်ရှိသော် “ထိုသို့မပေးအပ်သည်ရှိသော် ထိုလုလင်ကို အဘယ်မှာ မြင်ရကုန်အံ့နည်း” ဟုဆိုကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၉၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “What place did you assign him, my lord, to dwell in?” “I gave him no place to dwell in,” said the king. “But you gave him wherewith to pay for a lodging?” “Nay, not even that.” “Then **how** shall we find him?” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-149/150)
- အာဂတဂံ ဒေဝတ်ဇြဂကန်ပွန်ရ၊ “ယွံဂါမနိ၊ သွာန်တုပညာညိ။ နူကွာတေဂံ ပူဇံသကာက္ခိ နှိဒိုင်ကိုအဲရ။ လျှဟ်ဝံဂံ ဆဗ္ဗတ်ပွဲမဲ့သွံကို အဲဟံဝံကလိဝံသက်သက်ရ။ သိက်နိကိုအဲ ရော။ သွာန်သိုင်တုပညာညိတဲ ကလေင်ဟိုကိုအဲညိ” ဒေဝတ်ဇြဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၇။ ၂-၇၃၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထို့နောင်မှ ရှေ့သို့သွား၍ တယောက်သောရက္ခစိုးနတ်သည် ဂါမဏိစန္ဒကိုမြင်၍ “ဦးရီးဂါမဏိစန္ဒ၊ အဘယ်သို့သွားမည်နည်း” ဟုမေး၍ “မင်း၏အထံ သို့ သွားအံ့” ဟုဆိုသည်ရှိသော် “မင်းသည် ပညာရှိသတတ်။ ကျွန်ုပ်သည် ရှေး၌ ပူဇော်သက္ကာရကို ရ၏။ ယခုတမူကား ပန်းတဆုပ်ကိုမျှလည်း မရ။ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ အ ကြောင်းအသို့နည်းဟု မင်းကို မေးပါလေလော့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၀၅။ ညောင်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဥင်အမေရိကာန်)

ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And again, a tree spirit saw him, and said, “Whither away, Canda?” “To the king.” “The king’s a wise man, they say. In former times I was highly honoured; now I don’t receive so much as a handful of twigs. Ask the king **what the reason** is.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-211)

- ချွန်မလုလန်မွဲဂှ် ချံပပ်ကျင်ညာတ်ကဗျုန်ပွဲသို့ဂြောပ် တွဟ်ဟ်သတ်ဂှ်တဲ တဟင်ရန်သ္တိုတ်တဲ “**သိက်အဲ** သွဂံစဗျုန်တံဂှ်ညိရော” ချံချပ်။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၄။ ၃-၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ တခုသော လျှပ်ပေါသောကျီးသည် စပိုအိမ်အထက်ဖြင့် သွားသည်ရှိသော် အထူးထူးအပြား ပြားရှိသော ငါးအမဲခဲဘွယ်ကိုမြင်၍ စားချင်ခြင်းနှိပ်စက်ရကား “အဘယ်သူကိုမှီ၍ အခွင့်ကို ရခြင်းငှာ တတ်ကောင်းအံ့နည်း” ဟုကြံ၍။ (၅၅၀။ ၃-၄၇၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ A greedy Crow as he flew over the kitchen was attracted by the fish which lay about in great variety. He fell a hungering after it. “**How in the world** can I get some?” thought he. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-248)
- “ယွံအမတ်တံ၊ သွိုက်ကိုဗြဲဂှ် သွိုင်တံတမ္ဘာတေံ **သိက်**ဉးဒေတ်ရော” (သွိုင်သွာန်။) “ယွံ တ္တဉး၊ ဉးမင်သီဥပုဟ်အံ။ မရှာတ်ဒိုန်ကေတ်သီဒစံတဲ လောပ်အာပွဲဂှ်တဲ လုက်ထပုံဝဲ မင်သီဥပုဟ်ညိရအံ” အမတ်တံဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၆။ ၃-၄၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “(အမတ်တို့)၊ ရှေးမင်းတို့သည် မိုမ်းမရွာသော် **အသိုဗြဲ**ကုန်သနည်း” ဟု (မင်းသည်)မေး၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ရှေးမင်းတို့သည် မိုမ်းမရွာသော် အလှူပေး၍ သီလဆောက်တည်၍ ဥပုသ်ကိုဓိဋ္ဌာန်၍ အသရေရှိသော တိုက်ခန်းသို့ဝင်၍ မြေစာမြက်ကိုခင်း၍ အိပ်ကုန်၏။ ထိုအခါ မိုမ်းသည်ရွာ၏” ဟုလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၇၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Said the king (to his ministers), “**What** used former monarchs to do, if it would not rain?” “Former monarchs, O king, if it would not rain, used to give alms, to keep the holy day, to make the vows of virtue, and to lie down seven days in their chamber on a grass pallet: then the rain would fall.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-252)
- “ပွဲကာလလျှဟ်ဝံဂှ် ခြပ်အဲကွဲယာဲဣတအဲဂှ် အဲဝံညာတ်တဲရ။ ခြပ်ဂှ် အဲယိုက်ကေတ်တဲ အဲစံအာချင်အဲတေံတဲ ကိုန်ချင်မဒ်ဒွဲမအဲဂှ် အဲဂိုင်ကေတ်ရ။ ဟိုတ်ဂှ်ရ အဲပွဲဗ္ဗာတဲရောင်။ မွဲးတံမသုန်ကွံဂှ် **သိက်**ချပ်ရော” ဣသိဆတ္တသွာန် (ကုဣသိဂမ္ဘိုင် မဒ်သ္မအဲဇကုတအံဂှ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၃၃၆။ ၃-၂၄၇။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “အရှင်ဘုရားတို့၊ အကျွန်ုပ်ကား ကောသလမင်း၏သားတည်း။ ဗာရာဏသီမင်းသည် အကျွန်ုပ်တို့ပြည်ကို ယူသည်ရှိသော် မထင်ရှားသောအသွင်ဖြင့်ထွက်၍ ဤမျှလောက်သောကာလပတ်လုံး ကိုယ့်အသက်ကို စောင့်ရ၏။ ယခု အကျွန်ုပ်အဘဥစ္စာကို ရအပ်ပြီ။ အကျွန်ုပ်သည် ထိုဥစ္စာကိုယူ၍ သွား၍ ကိုယ့်နိုင်ငံကိုယူအံ့။ အရှင်ဘုရားတို့သည် **အဘယ်သို့**ပြုကြကုန်အံ့နည်း” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၇၂၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And thinking that with this money he would

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

recover his kingdom also, he addressed the ascetics and said, “Sirs, I am the son of the king of Kosala. When our kingdom was seized by the king of Benares, I escaped in disguise, and so far I have saved my life. But now I have got the property which belonged to my family. With this will I go and recover my kingdom. **What** will you do?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-77)

((((((((((((((((((((())))))))))))))))))

သပ္ပိုယ်

ဝေါဟာရ ‘သပ္ပိုယ်’ ဝံ ပွဲအဘိဓါန်မန်အေင်လိက်အ္ဗာဟာလီဒေဂ်ကို ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗ္ဗာအ္ဗာထောန်သိင်ဂ်ကို ဟံ့မွဲယုတ်ဒေက်ဒိုင်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘သပ္ပိုယ်’ ဝံ ညံ့စှော်ကျင်နူဝေါဟာရပါဠိ ‘သပ္ပိုယ်’ ဝံတဲ မွဲအိပ္ပိုယ် ‘ဒးရး’/ ‘ထေက်ကြိုက်’/ ‘ကိတ်ညီ’/ ‘ခိုဟ်ခိုဟ်’/ ‘မဂပ်ဂဒးဂွပ်’ ရ။ ဗွဲအိပ္ပိုယ်ဗ္ဗာမွဲ ‘သင့်လျော်သည်’၊ ‘လျောက်ပတ်သည်’၊ ‘သပ္ပိုယ်ဖြစ်သည်’၊ ‘ကောင်းမွန်သည်’၊ ‘နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်သည်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအိပ္ပိုယ်အေင်လိက်မွဲ to be harmonious, to be in accord, to be agreeable, to be compatible, to suit/to be suitable, to be appropriate, to be good, to be pleasant, to be delightful မဒ်ရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုဂ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရိုင်ညိ။

- (သွတ်ဖြံစရဲဒိုင်ဂ်) ပွဲကာလထေမကျင်ဂဇ္ဇင်ပိဏ္ဏပါတ်ဂ် ပွဲအာဒိကိုပ်ကျာဂ် ဗွတ်ယာဂုမ္မဲဖြံက်ကို နအလေဝ်ဇကုညံ့ဟေင် စှော်လံင်စုတ်ကျာရ။ ကြံပွန် ပုင်သိုရ် ဆသပ္ပိုယ် တိဿ (ထေ)မဒးဂွပ်ဂ် ညံ့စှော်လံင်စုတ်ပွန်ရ။ နကိုရသတဏှာဂ် ဒက်လဗိုန်လဝ်စိုတ် မဂ္တိုင်ကိုတဲတဲ ဗွဲလွေင်ဟေင် ပွဲသိုဇကုဂ် ကိုတိုန်ဂံ့ကိုပိုန်ပွန်တုန် ပိဏ္ဏပါတ် သိုအမဲမွဲကျာရ် နအလေဝ်ဇကုသွတ်ဖြံဂ်ဟေင် ဆန်စန်တရ်ဟ်တဲရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁၄။ ပ-၄၉။ အစွောံ။)
- “ယံ့ခမိ၊ တုပဒတ်သိုက်ဒိုင်ညိဟာ။ ပွပ်ဘာဝနာဂ် ကလိဂံဝေဝိသေသညိဟာ” ကျာ်တြဲသွာန်။ “ယံ့တီလမ္မုပိုန်၊ ဘာအဲဒိုက်တူအာတဲ ဟံ့ဂံဒမံင်တသိုက်တဲ ပွပ်ခေမိ ဟံ့ဂံမ္မဲသတ်ရအဲ” ခမိဂ်ဂး။ “ယံ့ခမိ၊ ဓိုန်ဂစေံတိရစ္ဆာန်တံဂ်ကိုလေဝ် ဌာန်ဒမံင်မသပ္ပိုယ် ဟံ့သပ္ပိုယ်ဂ် ညးတိတ်ညံ့ကို။ တုမဒ်မွဲဟ်ရောင် ဌာန်သပ္ပိုယ် ဟံ့သပ္ပိုယ်ဂ် မူပဟံ့ဂံတိညံ့ညိရော” ဂးတဲကျာ်တံ့ဇာတ်အတိက်တေရ။ (၅၅၀။ ဇ-၃၆။ ပ-၁၁၅/၁၁၆။ အစွောံ။) ပွဲဗ္ဗာ/ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရဟန်းနှင့်တကွ စကားပြောဟော၍ “ရဟန်း၊ သင်သည် ချမ်းသာသဖြင့် ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး နေရ၏လော။ သင့်အား ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အပြီးသို့ရောက်၏လော” ဟု မေးတော်မူ၏။ ရဟန်းသည် ထိုအကြောင်းကို ကြားလျှောက်၍ “အကျွန်ုပ်အား

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

လျှောက်ပတ်သောကျောင်းကို မရသောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အပြီးသို့မရောက်” ဟု လျှောက်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် “ရဟန်း၊ ရှေး၌ တိရစ္ဆာန်တို့သည်လည်း မိမိအား လျှောက်ပတ်သည့် မလျှောက်ပတ်သည့်အရပ်ကို သိ၏။ သင်သည် အဘယ့်ကြောင့်မသိသနည်း” ဟု မိန့်တော်မူ၍ အတိတ်ကို ဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၇၁/၁၇၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ After kindly words of greeting, the Master said, “Well, Brother, have you lived happily through the Rainy Season? Did your theme for meditation end in success?” The Brother told him all that had happened, adding, “As I had no lodging to **suit** me, my theme did not end in success.” Said the Master, “In bygone times, Brother, even animals knew what **suit**ed them and what did not. How is it that you did not know?” And so saying, he told this story of the past. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-91)

- “ယွံကောကာလိက၊ တွဲဝံတွဲအဲတွဲဝေဝံ” ခမိဂမ္ဘိုင်ဂး။ ကောကာလိကဝံ ဟံတီအဇ္ဈာသယဇကုတုလေဝံ “သာဓု၊ ဝံရအံ” ကောကာလိကဂးတု “တွဲဝံ ဒးဝေါ” ဂးတု ယာဂုမသဗ္ဗိယံ ကိုဇကုသုင်တု ပိဏ္ဏပါတ်ကောသုဝဲ မသဗ္ဗိယံကိုဇကု ပပြဘိုက်တု တွဲပျိုတ်တု ဒးကာလပင်မိင်ဝေဝံ ညးလလောင်ဟိုအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁၇၂။ ပ-၄၉၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ငါ့သျှင်ကောကာလိက၊ ယနေ့ရဟန်းသံဃာအား အသံဖြင့်ဟောအပ်သော တရားကိုဟောလော့” ဟုဆိုကုန်၏။ ထိုကောကာလိကသည် မိမိ၏အစွမ်းကို မသိဘဲသာလျှင် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ “ယနေ့အသံဖြင့် ဟောအပ်သောတရားကို ဟောအံ့” ဟု မိမိအားရောက်သော ယာဂုကိုသောက်၏။ ခဲဘွယ်ကိုခဲ၏။ လျှောက်ပတ်သည့်သာလျှင်ဖြစ်သော ဟင်းဖြင့်စား၏။ နေဝင်၍ တရားနာအံ့သောကာလကို ကြွေးကြော်သည်ရှိသော် ရဟန်းအပေါင်းသည် စည်းဝေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၉၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “Friend Kokalika,” said they, “give the Community a recital of some scriptures today.” To this he agreed, not knowing his folly; that day he would recite before the Community. He first partook of gruel **made to his liking**, ate some food, and had some of his favourite soup. At sundown the gong sounded for sermon time; all the community gathered together. (The Jataka: Vol I & II: Book II: p-46)

- နွံပွဲကာလမွဲတွဲ ဘိမ္မာထေရီဂ် ယဲကျာက္ခိန်ဒိုပွဲဝံ ရာဟုလကျင်ဂ် တွက်နညာတ်ကောန်ဂ် တိတ်မူးဟံမာန်တု ရာဟုလလောင်အာတု သွာန်မိရ။ “မူဂ်မွဲမွဲ မသဗ္ဗိယံကိုဇကုမိညိရောမိ။” “ယွံကောန်၊ ကာလအဲတ်ပွဲနန်မြပြာသာဒ်တေဂ် ရှိကြက်ကိုသဂြာ အဲဝံပြဘိုက်တု ယဲကျာပွဲဝံအဲဂ် လလံအာရကောန်။ လှဟံဝံဂ် ဂဇှင်ပိဏ္ဏပါတ်တု မဝံဂျိုင်လမျိုရောင်။ လှဟံဝံဂ် မူဒွဲဝံသွာင်ဝံရောကောန်။” (၅၅၀။ ဇ-၂၈၁။ ဒု-၆၁/၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ထေရီမအား ဝမ်း၌လေထ၏။ ထေရီမသည် သားသည် ဖူးမြင်အံ့သောငှာ လာလတ်သော် သားအားဖူးမြင်ရန် ထွက်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ တပါးကုန်သော ရဟန်းမိန်းမတို့သည်သာလျှင် လာလတ်၍ မချမ်းသာသောအဖြစ်ကို ပြောဆိုကုန်၏။ ရာဟုလာသာမ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဏောသည် မယ်တော်အထံသို့သွား၍ “အဘယ်ကိုရခြင်းငှာ **သင့်သနည်း**” ဟုမေး၏။ “အမောင်၊ အိမ်၌နေစဉ် အကျွန်ုပ်အား သကာသကြားတို့ဖြင့်ဖျော်သော သရက်သီးရည်ကို သောက်သည်ရှိသော် လေနာသည်ငြိမ်ဘူး၏။ ယခုဆွမ်းခံ၍ အသက်မွေးရကုန်၏။ အဘယ်မှာလျှင် သကာသကြားတို့ဖြင့်ဖျော်သော သရက်သီးရည်ကို ရအံ့နည်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၀၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ One day, the Sister was afflicted with flatulence; and when her son came to see her, she could not get to see him, but some others came and told him she was ill. Then he went in, and asked his mother, “What **ought** you to take?” “Son,” said she, “at home this pain used to be cured by mango juice flavoured with sugar; but now we live by begging, and where can we get it?” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-268)

- ဗောဓိသတ်ကျွန်ုပ်ပွဲဂကုဗမ္မား အာစိုပ်ဒဒိဗ္ဗတေ ပွန်လဝ်ဒဒိသမ္မေဟ်ရ။ ကြံဝံ ကျွန်ုပ်ယဲပဏ္ဍုရောဂ အ္ဗာသဝ်တံဝီဟံမာန် ကောန်သမ္မာကျွန်ုပ်ဝိပုဋိသာရီ သာ်ဝံသမ္မေဟ်ချပ် “ယံရအဲဟံ့ချိုတ် အဲဗ္ဗးနူယဲရယဝ်သဒ်ဂံ အဲတိတ်ပခမီရ” ချပ်တဲ မမိက်ကိုဝတ္ထုညိည ဝတ္ထုမသမ္ဗိယံဂံ ကလိဝံတဲ ယဲဂံဗ္ဗးအာရ။ ဗ္ဗးနူယဲ တိတ်ဂြိုပ်ဟေမဝန် ပခမီရသိ ကျွန်ုပ်အဘိညာန်သမာပတ် ဝံစသိုင်အရီဇျာန်တဲ --။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၃။ ဒု-၁၀၄/၁၀၅။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်၍ ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၍ နေလတ်သော် ဖြော့တော့သောအနာစွဲ၍ ဆေးသမားတို့သည်လည်း ကုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ သား၊ မယားသည်လည်း နှလုံးမသာယာရှိ၏။ ထိုဘုရားလောင်းသည် “ဤရောဂါမှ ထမြောက်လတ်သည်ရှိသော် ရဟန်းပြုအံ့” ဟုကြံ၍ တစုံတခုလျှင်ဖြစ်သော **သင့်တင့်လျော့ကပ်ပတ်**သော ဆေးကိုရ၍ ရောဂါကင်း၍ ဟိမဝန္တာသို့ဝင်၍ ရသေ့ရဟန်းပြု၍ အဘိညာဉ်၊ သမာပတ်တို့ကိုဖြစ်စေ၍ ဈာန်ချမ်းသာဖြင့်နေလျက် --။ (၅၅၀။ ဒု-၅၆၀/၅၆၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - the Bodhisatta was born in a Brahmin family. He grew up, and began to amass wealth: but he fell sick of the jaundice. Even the physicians could do nothing for him, and his wife and family were in despair. He resolved that if he ever got well, he would embrace the religious life; and having taken something **that did him good**, he did get well, whereupon he went away to Himalaya and became a religious. He cultivated the Faculties and Attainments, and dwelt in ecstatic happiness. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-298)

- ပျော်ညွှန်းစါဂ် ကုသိဗြဲမဲဂ် ဟိုတ်မဒ်သိုက္ခမာဇာတိရောင်ဂ်ရ စူလေဝ် သတ်ဆုရိဟ်ဇုက်ရောင်၊ စူတံဂ် ဒေဗ္ဗဒ္ဓသမ္ဗိယံတဲ ကုသိဗြဲဂ် ကျွန်ုပ်ယဲဆီစေရ။ **ဂဉ္ဇဲမသမ္ဗိယံကိုယဲဂ်လေဝ်** ဟံ့ကလိဝံတဲ (ဥိုန်ကိုဒြဟတ်ဂ်ဒ်တဲ) --။ (၅၅၀။ ၆-၃၂၈။ ဒု-၂၂၄။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ မင်းဥယျာဉ်၌နေကုန်သော နှစ်ယောက်ကုန်သောရသေ့တို့တွင် သြဇာမရှိသော ရောနှောသောဆွမ်းကိုစားရသော ရသေ့မအား နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝမ်းသွေးသွန်သောအနာသည်ဖြစ်၏။ ထိုရသေ့မသည် **သင့်သောဆေး**ကိုမရ၍ အားနည်း၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၉၈/ ၆၉၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ And while they were living there,

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကျွန်ုပ်အင်္ဂလိက်အမေရိကာန်)

this young and delicate female ascetic, from eating insipid rice of a mixed quality, was attacked by dysentery and not being able to get any **healing remedies**, she grew very weak. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-63)

- “ယွံခမီတံ၊ ပိဏ္ဍပါတ်လေဝ်ကို ဘာလေဝ်ကို ဝံယိုပ်ယာပ် ဝံပဒတ်သိုက်ညိဟာ” (ကျပ်တြဲ သွာန်။) ပိဏ္ဍပါတ်ဒဒိမကလိဝံ သိုဝါတ်ဂါတ်ဂံ လှောင်ပွီကျပ်ရ။ ဒဒိဘာမသဗ္ဗိဂံ ကျပ်တိတဲ ရံဝံသူးကိုရ။ “ယွံခမီ၊ ခမီမွဲးဝံ ပဲ့ဘာမသဗ္ဗိဂံ ဝံဒိုင်မွဲး ဂဇှင်ပဲ့လောဘာဂံ ထောံကွဲတဲ မ မိက်ကိုဖဲညိည ဘောဇိန်ညိည အတိုင်မကလိဝံဂံ ပပြာ်တိုက်တဲ ပဲ့သန္တုဂံဂံဒိုင်တဲ ပွမပွပ် ခပ်ဂံ ဂပ်ဂပ်ရောင်။ -----” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၂၉။ ဒု-၅၉၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူ ဗွာ/ ထိုရဟန်းကို သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ပဋိသန္တာရကိုပြုတော်မူ၍ “ရဟန်း၊ ဆွမ်း ဖြင့်မပင်ပန်းဘဲ ရှိပါ၏လော။ လျော့ကပ်ပတ်သောကျောင်းကို ရ၏လော” ဟုမေးတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းသည် ထိုအကြောင်းကို ကြားလျှောက်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရဟန်း အား လျော့ကပ်ပတ်သောကျောင်း ရှိသည်၏အဖြစ်ကို သိတော်မူ၍ “ရဟန်း၊ ရဟန်းမည် သည်ကား လျော့ကပ်ပတ်သောကျောင်းကို ရသည်ရှိသော် လောဘ၏အစွမ်းအားဖြင့် ကျင့် ခြင်းကိုပယ်၍ တစ်စုံတစ်ခု ရတိုင်းသောပစ္စည်းကိုသာလျှင် သုံးဆောင်၍ ရောင့်ရဲခြင်းဖြင့် ရ ဟန်းတရားကို ပြုသင့်၏။ ---” (ဟုမိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ တ-၄၉၈/၄၉၉။ ညောင် ကန်။) (သန္တုဂံဂံ = ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်းဟူသောဂုဏ်ကျေးဇူး။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - after words of kindly greeting the Master hoped that though distressed for alms he had a **pleasant place** to live in. The Brother told him how matters stood. The Master on hearing that he had **pleasant quarters** said, “Brother, if this is so, an ascetic ought to lay aside covetous ways, and be content to eat whatever food he can get, and to fulfil all the duties of a priest. -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-291)

- (ခဉာ်ဂံ) အာစိုပ်လစဒက်မွဲ ဇော်သန် မှုတ်ကိုကွဟ်မွဲမဂ္ဂိုင် ပဲ့လစဂံ ဂစေံစက္ကဝက်ခါနွံ သာ်ဇကုဇေံရံသာ်ထဝ် ခေံဂ္ဂဲစတဲသွံသွန်အိက်ဇုာ် ဂစေံစက္ကဝက်ခါဂံ ခဉာ်ဂံညာတ်တဲ “ဂစေံ စက္ကဝက် မှုတ်ဇကုဇေံညံင်ရံသာ်ထဝ် မအာစိုပ်တွဲးစရဲ ဗွဲမလောန်သန်ရောင်သွံ။ စွဂစေံဂံ ခေံ မှုတ်ဇောဇိန်မဒ်စွဲခေံ မသဗ္ဗိယံမိပိတန်ဒိုင်ရ။ ဘောဇိန်ဂစေံခါမစဂံ အဲသွာန်တဲ အဲကိုလေဝ် ညံင်ခေံတံမစဂံ အဲသွပြာ်တိုက်တဲ ဇကုအဲညံင်သာ်ထဝ်သေဝံဒိုင်ရ” (ခဉာ်ချပ်။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၄။ ဒု-၆၂၉/၆၃၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (ထိုကျီးမိုက်သည်) များစွာသောငါးလိပ်ရှိ သော ကြီးစွာသော ပဒုမာအိုင်သို့ရောက်၍ ထိုအိုင်၌ ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိကုန် သော မှော်ကိုစား၍နေကုန်သော နှစ်ခုကုန်သော စက္ကဝါက်တို့ကိုမြင်၍ “ဤဂံတို့သည် အလွန်လျှင် အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံကုန်၏။ တင့်တယ်ခြင်းသို့ရောက်ကုန်၏။ ဤဂံတို့၏အစာ သည် နှစ်သက်ဖွယ်ရှိသည့် ဖြစ်လတ္တံ့။ ဤဂံတို့၏အစာကိုမေး၍ ငါသည်လည်း ထိုအတူ လျှင်စား၍ ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသည်ဖြစ်အံ့” ဟုကြံ၍ --။ (၅၅၀။ တ-၅၄၅/ ၅၄၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Coming to a large lotus-tank abounding in fish and turtles, he (the crow) saw there two golden-coloured geese who lived on the sevala plant. He thought, “These birds are very beautiful and

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

well-favoured: their food must **be delightful**. I will ask them what it is, and by eating the same I too shall become golden-coloured.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-310)

- သစ္စာတံဂှ် ကျဟ်ယောပ်အာတဲ စွံလဝ်သွက်ယးဂှ် ညံလီုအာရ။ ပွဲယးကိုလေဝ် ရဲဝံစွံလဝ် သွက်ယးဂတဂှ်တဲ လီုအာပွန်ရ။ သောဏတုန် ညးဝံအဘိညာန်မသုန်ရောင်။ တရဲသွဲအာ တဲ အဏအန်နန္ဒ ကိုကျေံမိကိုမက္ခာက္ခာတဲ “မိမိပိုဂှ် သိုက်ခမာရောင်။ ဆစ္စဒိုဂှ် နန္ဒကိုတဲ အဟာဗွံသဗ္ဗိယံ တဲ မဒ်ယဲပွန်ရ” ချပ်တဲ —။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၂။ ၉-၁၉၂။ အစွေံ။) (အဟာဟံသပ္ပိယံ = အဟာရဟံဒးရး)
- “ယံသိုဏ်ဂမ္တိုင်၊ သဘ်တောဝ်ပဝေဏီ တမ္မာတမ္မာတေံ မဒ္ဒေတ်ကျင်အဆက်ဆက်ဂှ် ဒေံဂံဒး ရှေံသျှေံကောဇမ္မော်ရ။ ကောဇမ္မော်ဂှ်မဒ်ယဲယိုင် မဒးဥပ္ပကာမြိမြန်မိမခါရ။ ဒေံအဲနန္ဒဝံ အဲဟို ကိုညေံ ‘ယံဒေံ၊ ပိုညးခါဝံဂှ် ဥပ္ပကာမိကိုမခါဝံဂှ် သွဟ်ဟ်သုန်နညီ’ အဲဟိုဂှ် နန္ဒပမာန်ဇးအဲ တဲ ဟံကေတ်ဂလာန်အဲတဲ နူက္ခာက္ခာအဲဟေင် ကိုကျေံစွဖာပ်တံဂှ်ရ။ နုသဗ္ဗိယံကို ဗွံ သဗ္ဗိယံကိုတံဂှ် ညေံဖာပ်ဗစမိမခါတဲ အဲဖေက်မိမခါ ဒ်ယဲဘဲတဲ အဲဒလောအိဗ္ဗောန်ဂှ် ညေံစှေံ စးကျေံဂလာန်အဲရောင်။ ဟိုတ်ဂှ်တဲ အဲဗက်ထေံညေံရောင်” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၂။ ၉-၂၀၇/၂၀၈။ အစွေံ။)
- သမ္ဘာဂမ္တိုင်ကိုလေဝ် ဒဒ်ဂမ္တိုင် ဟံဝံလိုင်စိုတ်ပွဲသာသ္မာဂှ် ညေံတံတီတဲ ညေံတံဂကန်ဖျန် ပွိတ်ကိုဂမ္တိုင်ရ။ ဂမ္တိုင် မိင်ဂကန်သမ္ဘာတံဂှ်တဲ ဟံဝံလိုင်စိုတ်ဂြိုင်အာပွန်ရ။ တီလမ္ပုပိုန် ဗစာရဏာတီကေတ် ဒဒ်ဂမ္တိုင်ဟံလိုင်စိုတ် ပွဲသာသ္မာဂှ်တဲ “မူရဲဝေံမဲအဲဝံကို ညေံဝံသဗ္ဗိ ကိုဂမ္တိုင်မသုန်ကွံဝံညီရော” ဗစာရဏာတဲ မဟာကုဏာလဇာတ်ဂှ် မသဗ္ဗိရဂှ် ကျပ်တြဲညာတ် တဲ (တွံကိုဝေံဂှ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၂၉၉။ အစွေံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုငါးရာကုန်သောရ ဟန်းတို့အား (သာသနာတော်၌) မဗ္ဗေလျော်ခြင်းတို့သည်ဖြစ်၏။ မယားဟောင်းတို့သည် ထိုရဟန်းတို့အား မဗ္ဗေလျော်ခြင်းဖြစ်စိမ့်သောငှာ ထိုထိုသို့သောအကြောင်းကို ပြောဆို၍ သတင်းစကား စေလိုက်ကြကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် လွန်စွာငြီးငွေ့ကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ် စွာဘုရားသည် ဆင်ခြင်တော်မူလတ်သော် ထိုငါးရာသော သာကီဝင်မင်းသားရဟန်းတို့ မဗ္ဗေလျော်သောအဖြစ်ကို သိတော်မူ၍ “ဤရဟန်းတို့သည် ငါကဲ့သို့သော ဘုရားသဗ္ဗညု နှင့် အတူတကွနေကုန်လျက် ငြီးငွေ့ကုန်ဘိ၏။ ထိုရဟန်းတို့အား အဘယ်သို့သော တရား စကားသည် သဒ္ဓါလျော်ပါအံ့နည်း၊ လျော့ကပ်ပတ်ပါအံ့နည်း” ဟု စုံစမ်းဆင်ခြင်တော်မူလတ် သော် ကုဏာလဇာတ် ဓမ္မဒေသနာတော်ကို မြင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၀၆/၆၀၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - spiritual discontent sprang up. And their former wives to stir up their discontent sent such and such messages to them, and they grew yet more dissatisfied. The Blessed One on reflection discovered how discontented they were and thought, “These Brethren, though living with a Buddha like me, are discontented. I wonder what kind of preaching would **be profitable to** them;” and he bethought him

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သိပ်တိုပ်

ဝေါဟာရ ‘သိပ်တိုပ်’ ဝံ ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ကြိယာမွဲတဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be gentle, affectionate; to honour, revere, to be devoted to ရ။ ဝေါဟာရ ‘သိပ်’ ဂ် အာဟာလီဒေဂ်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to be compact, well-ordered, neat ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗျာ အာထောန်သိင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘သိပ်’ ဝံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘သပ်ရပ်သည်’ တဲ ဝေါဟာရ ‘သိပ် တိုပ်’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘အသုံးပြုသည်’/ ‘လိုက်နာသည်’/ ‘မှီဝဲဆည်းကပ်သည်’/ ‘စား သည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘သိပ်တိုပ်’ ဝံ မှုအဓိပ္ပါယ်ဗျာ ‘မှီဝဲသည်’/ ‘ဆည်းကပ်သည်’ မဒ်ရ။ ပွဲအဘိဓါန်ဗျာအေဂ် လိက် “မြန်မာ—အင်္ဂလိပ်အဘိဓါန်” (Myanmar-English Dictionary)ဂ် ဝေါဟာရဗျာ ‘မှီဝဲ’ဂ် ကို ဝေါဟာရဗျာ ‘ဆည်းကပ်’ ဂ်ကို ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် အတိုင်မွဲသွင်ဝံရ။

မှီဝဲ v. 1. subsist on; live on; take something as nourishment (as in မှီဝဲ ထိုက်သောအစာသည် သွေးသားဖြစ်၏) 2. to associate with (as in ပညာရှိကို မှီဝဲရာ ၏) 3. make love (as in ထိုအတူ မိန်းမတို့သည်လည်း အကျွမ်းဝင်သဖြင့် မှီဝဲမိသည်ရှိ သော်)

ဆည်းကပ် v. take refuge in; serve; revere; adhere to ရ။

ဝေါဟာရဗျာ ‘မှီဝဲ’ သိုအဓိပ္ပါယ်ဒေ(၃)သ် အတိုင်မပံက်ထွေးလဝ် ပွဲအဘိဓါန်ဗျာအေဂ်လိက်ဝံဂ် သိုကို (၃)အဓိပ္ပါယ်ဝံဂ် စကာဝေါဟာရမန် ‘သိပ်တိုပ်’ မန်ရောင် ဝံညာတ်ကေတ်ရ။

သိပ်တိုပ် — အဓိပ္ပါယ်(၁)(က) မှီဝဲသည်။ သုံးဆောင်သည်။
to take something as nourishment or for health

- (ဣသိဗောဓိသတ်) ကေုာ်ကွေးမသုန်ကွံ ခိုင်ပွဲဂြိုပ်ဟေမဝန်။ ဒေးကာလဗြ ဟိုကိုကွေးတံ “မွေး တံပဏှောအိဋ္ဌာန်မိုဟ် သိပ်တိုပ်ဖုန်ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓံ တရိပိသကိုအတ္တဘ ကာလဗြလောန်တဲ ပုန်ဇရောင်အဲ ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၈။ ပ-၂၆၃။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ (ဘုရားလောင်းရသေ့ သည်) ဟိမဝန္တာအရပ်၌ ငါးရာကုန်သော တပည့်ရသေ့အပေါင်း ခြံရံလျက်နေ၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းရသေ့ကို မိုဃ်းကာလရောက်သည်ရှိသော် တပည့်တို့သည် “ဆရာ၊ အကျွန်ုပ် တို့သည် လူ့ပြည်သို့သွား၍ ချဉ်ဆားမှီဝဲ၍ လာကြကုန်အံ့” ဟု လျှောက်ကုန်၏။ “ငါ့သျှင်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

တို့၊ ငါသည် ဟိမဝန္တာ၌နေအံ့။ သင်တို့သည်ကား သွား၍ ကိုယ်ကိုရောင့်ရဲစေ၍ မိုသ်းလ လွန်စေ၍ လာခဲ့ကုန်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၉၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ (The Bodhisatta lived in Himalayas) with five hundred pupils around him. Once, when the rainy season had come, his pupils said to him, “Master, may we go to the haunts of men and bring back salt and vinegar?” “For my own part, sirs, I shall remain here; but you may go for your health’s sake, and come back when the rainy season is over.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-207) (နကိုမူအေဂံလိက်၌ ယှုပ်ပွဲဝေါဟာရယွှံ့ဝံ့ရ။)

သိမ်နှိမ်

— အဓိပ္ပါယ်(ခ)(ခ)

မှီခဲသည်။ ဖေါင်းဖော်သည်။ ဆည်းကပ်သည်။

to associate with, to keep with, to keep company with, to be in company with, to make friendship with

- “ယွံကောန်၊ ဂကောံဒြဲဒဲနိဂြောဓဂ်ဟောင် ဂပ်ဂပ်သိမ်နှိမ်ညိကောန်။ ဂကောံဒြဲဒဲသာခဂ် လွ သိမ်နှိမ်ညိ။ ဂကောံဒြဲထဝ်နိဂြောဓဂ် ဗတ်ချိုတ်အာဂ် ပြသန်ရ။ ဂကောံဒြဲသာခဂ် ကိုဂျိုင် တ်လမျိုကိုရ ဟံ့ပြသက်သက်ဟောင်ရကောန်။” သာဝံဒြဲဒဲဖြဂ် ဒလောအံဗတောန်ကောန်ဒြဲဒဲဂ် ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁၂။ ပ-၄၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “ချစ်သား၊ နိဂြောသေမင်မင်းကိုသာလျှင် အစီးအပွားကို လိုသောသူသည် မှီခဲရာ၏။ သာသမင်ကို မမှီခဲရာ။ နိဂြောသေမင်၏ ခြေ ရင်း၌ သေရခြင်းသည်လည်း ကောင်းမြတ်၏။ သာသမင်၏အထံ၌ အကြင်အသက်ရှင်ရ ခြင်းသည် ရှိ၏။ ထိုအသက်ရှင်ရခြင်းသည် မကောင်းမြတ်သာလျှင်ကတည်း။” (၅၅၀။ ပ-၈၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ **“Keep only with** the Banyan deer, and shun, The Branch deer’s herd; more welcome far, Is death, my child, in Banyan’s **company**, Than e’en the amplest term of life with Branch. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-41)
- သွာဂလုံဂ် နကြိန်သိမ်နှိမ်ဂကောံတွပညာတဲ တွပညာဇိန်ပိုန်ကိုတဲ ဝံ့အိုတ်တွိဟ်ယိုဒင်ကေတ် ကုသိုညးတဲ ကလိဂံတသိုက် ပွဲဂတမတ်ဂ်ဟောင်ရ။ ဖြပုဂ်မဲ့ ဝံ့သိမ်နှိမ်တဲ ဟဲဏှဂကောံတွ ပညာတဲ ကလိဂံတသိုက်ဂတမတ်ကိုရ။ (၅၅၀။ ဇ-၁၉၀။ ပ-၅၃၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ယောကျာ်းသည် ပညာရှိတို့နှင့်သာလျှင် ဖေါင်းဘော်ရာ၏။ ပညာရှိတို့နှင့် ဖေါင်းဘော်ခြင်း ကို ပြုရာ၏။ ထိုစကားသည် သင့်၏။ ပညာရှိတို့နှင့် ဖေါင်းဘော်ခြင်းကြောင့် ဆေတ္တာ သည်သည် ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၁၅၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ **“Keep company with** the wise and good. If this barber had not been **in company with** this pious layman, he would have perished in the midst of the deep.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-78)
- “ယွံမွူးတံ၊ ဓဝ်သဒ္ဓါ၊ ဓဝ်သီလ၊ ဓဝ်စာဂ၊ ဓဝ်တံဂ် ဇိန်ကိုဖိုဂတမတ် မွူးတံညာတ်တြဟာ။ ဥ ပးပွေဟ်ရတ်ပိတဲ ပစ္စုစွောံကိုရတ်ပိတဲ ဇကုသိုင်နာဂ် ဗဒ်ရုပ်ကွင်ထဝ် ပျိုက်ဗပေင်ဒြပ်ရတ်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ထပ်ပြကာတဲ့ မဒးယိုက်ပလင်ဗစိပ် ဒီကိုသို့ရောင်ဟုံသေင်ဟာ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဂကောံတွပညာ မတီဂုန်ရတ်ပိပြကာဂ် ဂပ်ဂပ်သိင်ဒိမ်ဟုံဟာဲညိ။ ဝံသိင်ဒိမ်ဟုံဟာဲ ဂကောံတွပညာတဲ့ ညင် မင်ဗွဲသွာဂလုံဂ် ဝံတန်ဒိုင်နတသိုက် ဂတမတ်ကိုရောင်ဟုံသေင်ဟာ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဝံဟုံဟာဲ သိင်ဒိမ် ကောံတွပညာတဲ့ ဒ်မုါမပြရ” ကျပ်တြဲဂးရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၁၉၀။ ၁-၅၃၇။ အစောံ။) ပဲ့မုါအေဂံလိက်/ “Behold the fruit of sacrifice, virtue, and piety: A serpent in ship-shape conveys the good man o’er the sea.” **“Make friendship** only with the good, and **keep good company**; Friends with the good, the Barber could his home in safety see.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-78)

- “ယုံမတံ၊ ပုဂ္ဂိုမဲ့ သတိကုန် ဟုံညာတ်လဲ့ အသပုရိဟ်ဒုသီလ မကေက်ဒဇိဒိုင် ဒုစရိတ်ပိစုံဝံ မဟုံတန်ယိုက်ဒိုက်သီကွီသိင်ဒိမ်ရ။ ယဝ်ရမတံယိုက်ဒိုက်သိင်ဒိမ်သီကွီ ပုဂ္ဂိုအသပုရိဟ်ဒုမုး ပုဂ္ဂိုညးသ္မာင် မကျင်ပွင်ခေဲ ဟုံမဲ့ရ။ ပုဂ္ဂိုအသပုရိဟ်ဒုသီလဒမိက် ဇကုမယိုက်ဒိုက်သိင်ဒိမ်သီကွီဟောင် မဏာဗစိပ်လေင်ဇော်ကိုဇကုရ။ မူတုပ်ပွာရော၊ ညင်မင်ဗွဲသဉ္စိဝ ဇကုမဒဇန် မဟုံတီဒွဲ မဟုံတန်ကိုက္ကိဇကုတဲ့ ပွန်သဉ္စိဝဟောင်ရ မဏာဗစိပ်လေင်ကိုသဉ္စိဝဂ်ကိုရ။ ညင် သာ်ဂ်ကိုရ ပုဂ္ဂိုမဲ့သယိုက်ဒိုက်အသပုရိဟ်ဒုတဲ့ အသပုရိဟ်ဟောင် ပွင်ညးမယိုက်ဒိုက်ပွန်ရ။” (၅၅၀။ ၆-၁၅၀။ ၁-၄၂၀။ အစောံ။) ပဲ့မုါ/ “အမောင်တို့၊ သူတော်မဟုတ်သော သူကို ချီးမြှောက်ခြင်းကို ပြုကုန်သောသူတို့မည်သည် မသင့်ရာအရပ်၌ ပူဇော်ခြင်း မြတ်နိုးခြင်းကို ပြုကုန်ရကား ဤသို့သဘောရှိသောဆင်းရဲကို ခံရကုန်သလျှင်ကတည်း” ဟုဆိုလို၍ -- “သဉ္စိဝလုလင်သည် ထစေအပ်သောကျားသည် သဉ္စိဝကိုသာလျှင် ဇီဝိတိန္ဒြေမှ ချသကဲ့သို့ ထိုအတူ အကြင်သူသည် သူတော်မဟုတ်သောသူကို ချီးမြှောက်၏။ သူတော်မဟုတ်သော သူယုတ်ကိုလည်း ဆည်းကပ်၏။ ထိုချီးမြှောက်ဆည်းကပ်သော သူကိုသာလျှင် ထိုသူတော်မဟုတ်သောသူသည် စားခြင်းကိုပြု၏။” (၅၅၀။ ၁-၆၂၂။ ညောင်ကန်။) (ယိုက်ဒိုက် = ချီးမြှောက်သည်။/ သိပ်ပိပ် = ဆည်းကပ်သည်။) ပဲ့မုါအေဂံလိက်/ “My dear pupils,” said he, “mark herein how by reason of showing favour to the sinful and paying honour where it was not due, he has brought all this calamity upon himself.” And so saying he uttered this stanza: -- “Befriend a villain, aid him in his need, And, like that tiger which Sanjiva raised To life, he straight devours you for your pains.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-321)

- “ဟာဲဇာဒိသိုင်၊ ဩပုဂ္ဂိုမဲ့ဂ် ခေဲဟုံတီဂုန်ညး ခေဲဟုံဂြင်ဂုန်ညး ခေဲဟုံခွေပ်ပလန်ဂုန်ညးဂ် မဒး သိင်ဒိမ်ဟုံဟာဲကိုပုဂ္ဂို မသက္ကုဖီရ။ ဩပုဒဒေသဂြိပ်မဲ့ ပုဂ္ဂိုဟုံတီဂုန်ညး ဟုံဂြင်ဂုန်ညး မဟုံခွေပ်ပလန်ဂုန်ညး မဒိုင်ဂ် ပဲ့ဋ္ဌာန်ပဒေသဂ် မဒးသိင်ဒိမ်ပဒတ်ဂ် ပဒတ်မသက္ကုဖီရ” ဒဲဂး။ “ဟာဲဇာဒိသိုင်၊ ဩပုဂ္ဂိုမဲ့ဂ် ဗွဲဂုန်မခွေပ်ပလန်ဂတမတ်ဂ် ဝေမ်မိတ်သာ်ဂ် ယဝ်ဟုံကလိဝံ မုး ဟုံဝံစောန်စိုတ်ကိုပုဂ္ဂိုတဲ့ ဟုံဝံတွေဟ်လက်ပုဂ္ဂိုတဲ့ တွပညာမပွဲလင်ဂုန်ကိုညးဂ် ဗွဲမသာဒီ ဂပ်ဂပ်သူးအာက္ခေဲ နူပုဂ္ဂိုရ” (ဒဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၀၈။ ၃-၁၅၁။ အစောံ။) ပဲ့မုါ/ “(ဟယ်ခြသေ့)၊ အကြင်သူ၌ ကျေးဇူးသိသည်၏အဖြစ်သည် မရှိ၊ ထိုကျေးဇူးမသိသောသူ

အား မှီခိုခြင်းသည် အကျိုးမရှိ။ ကျေးဇူးပြုသောသူသည် အကြင်သူ၏ မျက်မှောက်ပြုသော ကျေးဇူးဖြင့် အကျိုးကိုမရ။ ကျေးဇူးပြုသောသူအား ကျေးဇူးကိုမသိသော တစ်စုံတစ်ရာမပြုသော ကျေးဇူးတုံ့ပြန်ခြင်းမရှိသောသူကို မပြုစူဘဲ မဆဲရေးဘဲ ထိုကျေးဇူးမသိသောသူမှ ဖြည်းညှင်းသာယာစွာ ဖဲရာ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၆၁၆။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံကောန်၊ ဖြတ်ဖြတ်ခွဲခွဲ နကာယဒွါကို နဝါစီဒွါ နပါင်ကို နစိုတ်ကို မဒ်မှတ်ဂ်ဟဲ့ရ။ ဖြတ်ဖြတ် ဖ်သတ်ဂ် ညင်ကောန်မက္ခိန်နုဩဟ်ဇကုကို သ်ပွဲလင်စိုတ်တဲ မဂပ်ဂပ်သိင်္ခိင်ခစညိကောန်” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၈။ ဒု-၂၈၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “(ချစ်သား)၊ အကြင် ယောကျ်ားအား ကိုယ်ဖြင့်၎င်း စကားဖြင့်၎င်း စိတ်ဖြင့်၎င်း မကောင်းမှုကို ပြုခြင်းသည်မရှိ။ ဤအရပ်မှ သွားသည်ရှိသော် ထိုယောကျ်ားကို ရင်၌တည်၍ ကြီးသောသားကဲ့သို့ ဆည်းကပ်လေလော့။” (၅၅၀။ ဒု-၇၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In thought and word and deed will ne'er offend - Take to thy heart and **cling to him as friend.**” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-98) (cling to: မှီခိုအားထားသည်။ ဆည်းကပ်သည်။)
- “ယုံတွဲပြ မစိုန်ဒ်တဂ္ဂကျင်ဇွောံ၊ ဖြတ်ဖြတ်ခွဲခွဲစိုတ် မလှောင်ကိုဇကုရ၊ ကုဖြတ် လှောင်ဏာဇကုကိုဇေပုန်ရ။ ဖြတ်ဖြတ်ခွဲ ခေသိင်္ခိင်ခစဇကုရ၊ ဖြတ်ဖြတ် ဂပ်ဂပ်သိင်္ခိင်ခစဇေကိုရ။ ဖြတ်ဖြတ် မွဲ မပွဲစရင်ကိစ္စဇကုရ စရင်ကိစ္စဖြတ် ပွဲကိုဇေရ။ ညးဟံဂံရင်တွင်ဒတဲမြမောင်ဇကုရ ဟံ ဂပ်ဂပ်ခိုန်ကိုဒတဲမြမောင်ကိုညးကိုရ။ ကုညးဟံဂံသိင်္ခိင်ခစဇကု ဗွဲမဒးရးဂ် ဟံဂပ်ဂပ်ခစညး ဗွဲမဒးရးကိုရ။ ယုံဂ္ဂကျင်ဇွောံ၊ ညးမထောံကွေ့ဇကုရ ဂပ်ဂပ်ထောံကွေ့ကိုရ။ ---” (အမတ်ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၂၂၃။ ပ-၆၃၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ “(ရှင်မိဖုယား)၊ မိမိ သို့ညွတ်သောသူအားသာလျှင် ညွတ်တုံညွတ်ရာ၏။ မိမိသို့ ဆည်းကပ်သောသူကိုသာလျှင် ဆည်းကပ်ရာ၏။ မိမိကိစ္စအမှုကို ဆောင်ရွက်သောသူ၏သာလျှင် ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ၏။ မိမိအကျိုးစီးပွားကို အလိုမရှိသောသူ၏ အမှုကို မဆောင်ရွက်ရာ။ အတူတကွ မဆည်းကပ်သောသူကိုလည်း အတူတကွမဆည်းကပ်ရာ။ မိမိကိုစွန့်သောသူကို စွန့်ရာ၏” (ဟုဘုရားလောင်းအမတ်ဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၂၈၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Honour for honour, love for love is due: Do good to him who does the same to you: Observance breeds observance; but 'tis plain, None need help him who will not help again.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-144)
- “ယုံသိုင်ကုန်၊ သတ္တံဂ် ညးမဂ္ဂိုင်ကိုလမိင်လညာတ်ကွတ်ဗ္ဗောန် ညးမွဲကိုပညာမဇိပ်ကွိပ် ညး မွဲကုဂုန်မဖ်သတ်ဂ် ဂပ်ဂပ်ဆိုက်ဗွက်နိသဲ သီကွီသိင်္ခိင်ခတဲ အာကတ်ဗ္ဗောန်သွာန်သွက်ညိ။ ---” (၅၅၀။ ၆-၅၂၂။ ၈-၃၃၆။ အစွောံ။) (သိပ်ဂွိပ် = ဆိုက်ဗွက်။ နိသဲ။ သီကွီ။)

- ပွဲချင်သာရင့်ရံ သမ္မေဟ်မွဲ ချဲမသိင်္ဂီကျိန်ရ။ ကောန်တြုံသျှိုက်ခွဲမွဲချိုတ်အာတဲ သမ္မေဟ်ဂှ် ယဲပုၚ်ပွဲကောန်ရာန်သကိုတ်တဲ ဟံဟာပ်ပင် ဟံသုင်ဒုင် ပွဲကလောန်ကေင်ကာ ဇိက်ဗူ ဟံ့မွဲစီရေင်ရ။ ပွဲမသိင်္ဂီကျိန် ဟံ့ဂွံအာသက်သက်တဲ ယံတ်ကိုကောန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၉။ ၇-၃၁။ အစွောံ။) (သိပ်ဂြိပ် = ခစသိင်္ဂီ။ = မှီဝဲသည်။ ဆည်းကပ်သည်။ ခစားသည်။ = to wait upon, to take refuge in)

သိင်္ဂီပိတ် - အဓိပ္ပါယ်(၁)(ဂ)
မှီဝဲသည်။ မေထုန်မှီဝဲသည်။ လိင်ဆက်ဆံသည်။
to make love to/with, to have sex

- “ယံကောန်အဲရာဓ၊ အဲမဒ်တအစံင်အတူ ပွဲမွဲးတံညးဓါဂှ် လျှဟ်အဲမတ်ကျင်နူဇမ္ဗေဝဲဂှ် ပွဲကာလ လျှဟ်ဝံ့ မိတလအဲဂှ် မမိက်ကိုတြုံမွဲသ္မာင် မစိခေံဗွဲဝံ့သိင်္ဂီပိတ်ရဟာကောန်။” ဂလာန်မြဝံ့ ဗမ္မးသွာန်တေက်ရာဓ(ဂှ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၁၉၈။ ၁-၅၆၀။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “ချစ်သားရာဓ၊ ငါသည် အရပ်တပါးမှ ယခုပင်လျှင် ရောက်လာသည်ဖြစ်၏။ ရောက်သည်မကြာသေး။ ချစ်သားရာဓ၊ သင်၏အမိသည် ယောကျ်ားတပါးသို့ မမှီမဝဲ ကြဉ်ရှောင်ပါ၏လော။” (ဤ သို့ပုဏ္ဏားသည် ကျေးသားရာဓအားမေး၏။) (၅၅၀။ ၃-၁၈၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ “I come, my son, the journey done, and now I am at home again: Come tell me; is your mother true? does she **make love to** other men?” (the brahmin asked Radha the parrot.) (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-93) (**make love to/with**: to have sex with someone that you love/ Longman Dictionary)
- “ပွဲတူယးဂှ် (သုတ်ဗြဲဂှ်) ကိုခေံကျင်ဒယေံဆိုက်ညိ” ကောန်သိုင်ဂး။ ပွဲယးဂှ် (ခေံ)ကျင်ဒယေံ ဆိုက်ညိနုကျင်ပွန်ရ။ ကောန်သိုင်ထနန်စိုတ် ဗွဲမလောန်တဲ ပွဲတံဒိုင်ဇကု ကိုကျင်ဒယေံတဲ တဏှာစိုတ်စပ်အာတဲ လှေင်ပရေင်လိုက်ဂှ် သိင်္ဂီပိတ်အာတဲ တီအာအရီကာမတဏှာဂှ်တဲ တြုံသ္မာင်ဂှ် ဟံ့မိက်ကိုဆိုက်ဗြဲတံသက်ဂှ်ပွန်ရ။ ရပ်သွာ်စေံအာနုသို့ တိတ်ပွဲသဗာန်တဲ ထဍေင်ဗ်တြုံတံပွန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၃။ ၃-၈/၉။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မင်းသားသည်) နက်ဖြန်နေ့၌ (ကချေသည်မကို) အနီး၌တည်၍ သီစိမ့်သောငှာ စေ၏။ တဖန်နက်ဖြန်နေ့၌ အိမ်၌တည်၍ သီစိမ့်သောငှာ စေ၏။ တဖန်နက်ဖြန်နေ့၌ မိမိအနီး၌တည်၍ သီစိမ့်သောငှာ စေ၏။ ဤသို့အစဉ်သဖြင့် တဏှာကိုဖြစ်စေ၍ လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲ၍ ကာမအရသာကို သိ၍ “မာတုဂါမမည်သည်ကို တပါးသောသူတို့အား မပေးအံ့” ဟု သန်လျက်ကိုင်၍ ခရီးအလယ်သို့ထွက်၍ ယောကျ်ားတို့ကို လိုက်၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ The prince lay listening. Next day, he commanded that she should stand near and sing. The next day, he commanded her to stand in the private chamber, and the next, in his own presence; and so by and bye desire arose in him; he **went the way of the world**, and knew the joy of love. “I will not let another have this woman,” he resolved; and taking his

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

sword, he ran amuck through the street, chasing the people. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-228)

- “ယုံဗွေအံ၊ မသဒိုဟ်သဒို မဟွဲကိုဟ်ရို ပိုမဂံမိင်လဝ်ညးမဟိုက် ဗွေအံတအံက် ဟွဲကိုဟ်ရို ဩတ္တပ္ပ ခေံမဟွဲဂံဖေက်ပါပ်ဂွပါပ် ညးမူးက် ပိုမဂံမိင်တရ။ ပွဲကာလလှဟ်ဂွက် ပိုဂံညာတ်နကို မတ်ကွေရ။ ပွဲဒေါင်ပုရိသာတ်ဂမ္တိုင် ဂံသိင်ခိုင်မေထုန်ကို ပိုဂံညာတ်ကွေသွံ။ ညင်ဂလာန် ညးမဟို ပိုမဂံမိင်က် န်ကွေရောင်သွံ” (ချေသိုင်ဂ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၈၆။ ၃-၄၀၉။ အစွောံ။) (သိပ်ဂိပ်ဝေမထုန် = ပအာတ်ဝေမထုန်။ သွိုန်ဗပိုန်ဝေမထုန်။ ဆက်ဆောံဝေမထုန်။ = မေထုန်မှီဝဲသည်။ လိင်ဆက်ဆံသည်။ = to have sex, to have sexual intercourse)
- ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ် ဂွကျက်ဒလိုက်ကျွဲတဲ ယာတ်စရိတ်ဂွကျက်သွေတ်စေံအာ ဣသိညာတ်ဒဒ်အရို ဝိသဘာဂက်တဲ ရာဂပါတ်ပွဲသန္တာန်တဲ ဣာန်သရိုဟ်အာ ဣသိသျှဝေဝသတ်ဟံမာန်တဲ သွန် ကေတ်တဲဂွကျက်တဲ တင်ပွေဝ်ဏာပွဲဇနိက် ကမ္မာန်တအံဒ်ခိုန်ဗိုင်တဲကို ဣသိကိုဂွကျက် ဝတ် ဝေါဟာလိုက် သိင်ခိုင်မေထုန်တဲ ဣသိကိုပိုန်တဲ ကွတ်တိတ်အာဥဒျာန်ရ။ ပတွံနိုက်တဲ ရိုဟ်ဟ်ဒဒ်တဲ ဣသိကွတ်စကျင် သွိုန်ဗပိုန်ဝေလိုက် စွဟ်ကာလရ။ ဒဒ်ဣသိကိုဂွကျက် မဒေတ်ဝေလိုက်က် ပြာကတ်အာကိုညးချင်ဂမ္တိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၁။ ၃-၆၀၄။ အစွောံ။) (သိပ်ဂိပ်ဝေမထုန် = သွိုန်ဗပိုန်ဝေလိုက်။ သွိုန်ဗပိုန်ဝေမထုန်။ ဒေတ်တဲဝေမထုန်။) ပွဲမူဗွာ/ မိဖုရားသည် --- (အလျင်စလို)ထလတ်သော် မိဖုရားမှ သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သော ကိုယ်ဝတ်သည် လျှောကျ၏။ ဝိသဘာဂအာရုံသည် ဘုရားလောင်း၏မျက်စိအား ထင်ခြင်း သို့ရောက်၏။ --- ဘုရားလောင်းသည် သတိကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိဖုရား လက်ကို ဆွဲကိုင်၏။ ထိုခဏ၌လျှင် တင်းတိမ်ကို ကာရံကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် မိဖုရားနှင့်တကွ လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲ၍ ဆွမ်းစား၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ နေ့တိုင်း ထိုအတူလျှင်ပြု၏။ ဟရိတစရသေ့၏ မိဖုရားနှင့်တကွ လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲခြင်း သည် မြို့အလုံး၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁၂။ ညောင်ကန်။)
- “ယုံစာင်ကွက်မပြ၊ တွအဲမဟွဲဂံသိင်ခိုင် တွတ်သမ္မာမ္မဲလှေ့ဏီ။ အဲလေဝ်ဟွဲဂံသိင်ခိုင် တွတ် တွသို့မ္မဲလှေ့ဏီ။ ဆဂလာန်မ္မဲ သျိုက်ကိုစိုတ်ကောံရင်သွံက် ဟိုပွန်ဂတးရောင်မဂံမိင်။ အဲလေဝ် ယောကလျာဏထိုက်အဝဲ တွအဲလေဝ် ယောထိုက်ရုပ်ရ။ သောံဒ်သမ္မာသို့ နူသွတ်တဲက် ဩဝ် တွအဲဒ်ညိ။ ---” (ဗစိုဗြဲစွဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၈၃။ ၃-၃၉၆။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “မြတ်သောကြက်ဖ၊ ငါ့ရှင်သည် မယား၏အထိအတွေ့ကို မမှီဝဲစဘူး။ ငါသည်လည်း လင်၏အထိအတွေ့ကို မမှီဝဲစဘူး။ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် နှစ်သက်စေသော စကားတို့လှယ် ပြောဆိုခြင်းမျှကိုသာလျှင် ကြားဘူး၏။ ငါသည်လည်း အရွယ်၏ကောင်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ တုန်းအချိန်ဖြစ်၏။ ငါ့ရှင်သည်လည်း ရုပ်အဆင်း၏ကောင်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံတုန်းအချိန်ဖြစ်၏။

နဲသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ယခုပျိုရွယ်တုန်းအချိန်၌ အိမ်သူမယားအဖြစ်ကို ဖြစ်ပါစေလော့။ ---” ဟု စဉ်းလဲသော တောကြောင်မ,ဆို၏။ (သုတေသီ)

ဝေါဟာရမန် ‘သိပ်တိုပ်’ ဒွဲမစကာလပ် ဗွဲအဓိပ္ပာယ်ဘာသာဗွာ ‘မှီဝဲသည်’ ကို မွဲမွဲဒွဲဒွဲ အဲပွဲတ်ထွေး ဏာဗွဲသွပ်ဝံ့ကိုရ။

- “ယုံခမိတံ၊ ဝေမေတ္တာမ္မဒွဲဂံ တွဟ်နသိမ်ဗွဲဗွဲကို တွဟ်နပွပ်ဂလိုင်ကုသိုဗိုတ်ဂံကို တွဟ်နပ ယာန်ဖျိုက်ဂံကို တွဟ်နသွေဝံ့ပွန်လပ်ဇျာန်မဂ်ဂံကို တွဟ်နကမြဲလွီမဒေးရးကို ဂုန်မေတ္တာစုံမွဲ သာ် ဂပ်ဂပ်သဗ္ဗိ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၁၆၉။ ပ-၄၈၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ ရှိသေစွာမှီဝဲအပ်သော ပွားစေအပ်သော များစွာပြုအပ်သော က,သောယာဉ်ကိုကဲ့သို့ပြုအပ် သော တည်ရာကဲ့သို့ပြုအပ်သော ဆောက်တည်အပ်သော လေ့ကျက်အပ်သော ကောင်းစွာ အားထုတ်အပ်သော မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စေတောဝိမုတ္တိကြောင့် တဆဲ့တပါးကုန်သော အ ကျိုးတို့သည် မချွတ်ဖြစ်ကုန်၏။ ---။” (၅၅၀။ ဒု-၈၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brethren, charity practised with all devotion of thought, meditated upon, increased, made a vehicle of progress, made your one object, practised, well begun, may be expected to produce Eleven Blessings. ---.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-42)

သိပ်တိုပ် - အဓိပ္ပာယ်(၂) သိပ်နက်။ ဝိုန်ဇုအ်။ ဝိုန်ဝတ်။
 ဝိုန်မြဲသည့်။ မြဲမြဲသည့်။ သပ်ရပ်သည့်။ သေသပ်၍ နေရာတကျရှိသည့်။
to be firm, to be steadfast, to be well-ordered,
to be compact, to be neat

- ပွဲတူယးဂ် ဒကာတံပလံင်ပွဲတ်ပိဏ္ဍပါတ်ဂ် ကွဲစွဲမွဲ ခေညာတ်ဒကာတံတဲ သာ်ဝံ့ခေချပ် “ပွ စွဲအဲ အဲသွညံင်ဒေတ်ဏ္ဍသိတံတဲ မွဲဟ်ဂမ္တိုင်ညာတ်ပိုတဲ ခေသျိုက်မှိုက်တဲ ခေသွေဝံ့ကိုပင် ကွာင်ကိုပိုရောင်” ခေချပ်တဲ ညံင်ဂလာန်ဒေတ်ဏ္ဍသိတံကို ညံင်ရဲမွဲကိုသီလအာစာရဝတ်ကို ခေမပ။ ခေလှောင်သွိုင်တဲတဲ ခေဇအ်သပ်အာသိမ်ဗွဲဗွဲ ခေပ။ မွဲဟ်ဂမ္တိုင်မညာတ်ကွဲမပဂ်တဲ ဟိုတ်ကိုရင်သွဲရ။ “ယုံမ္မးတံ၊ ကွဲတံဝံ့ဂ် ဟိုတ်ခေမဂံမင် ကရောံညးမွဲကိုသီလတဲ ခေမွဲတ ကိုသီလဝတ်ရောင်သွဲ။ ခေလှောင်တသွိုင်တဲရောင်သွဲ” သွိုက်ဂးတဲ -။ (၅၅၀။ ၉-၁၇၅။ ပ-၄၉၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုမျောက်သည် ထိုခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကိုမြင်၍ “ငါသည် အံ့ ဘွယ်ပြုသည်၏အဖြစ်ကိုပြု၍ လူတို့ကိုနှစ်သက်စေ၍ ငါ့အားလည်း ခဲဘွယ်ကို၎င်း ဘောဇဉ် ကို၎င်း ပေးစေအံ့” ဟုကြံ့၏။ ကြံ့ပြီး၍ ထိုမျောက်သည် ရသေ့တို့၏အကျင့်ကို ကျင့်သကဲ့ သို့ဖြစ်၍ ရသေ့တို့၏ မနီးမဝေးသောအရပ်၌ နေကိုရှိခိုးလျက်သာလျှင် ရပ်၏။ လူတို့သည် ထိုမျောက်ကိုမြင်ကုန်၍ “သီလရှိကုန်သော သူတို့၏အထံ၌ နေခြင်းကြောင့် သီလရှိသည် ဖြစ်၏” ဟုဆို၍ -။ (၅၅၀။ ဒု-၁၀၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So next day they brought thither plenty of food, solid and liquid. The monkey thought to himself, “I’ll trick these people and cajole them into giving me some

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

food too.” So he put on the air of a holy man seeking alms, and close by the anchorites he stood, worshipping the sun. When the people saw him, they thought, “Holy are they who live with the holy,” ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-50)

- (သွက်ဝံတဝံစွေဟ်ကိုကွက် ကွက်တံဂ်) စီရင်တဲတဲရ။ ကွက် ကွက်နုသွက် စိုတ်ဇကု “ဒးကာလရ” ဂးတဲ ပြာပ်အာကိုကွက်ဂ်ရ။ ညာတ်ကွက်တံဂ် ခွင်သိမ်ခိုဟ်မိန်ခွံဂ်တဲ ဖေက်ဒည ဟံဂံင်လောပ်တဲ ကဏအံပတ်သြထေဝံဒွဲဂ်တဲ ကွက်ချပ်ရ။ “ပွဲကာလကွာတေဂ် ကွက်တံဂ် ဆအဲဇိုတဲ ခွဲဖေက်ဒြပ်ဒ်ပြးအာအိုတ်ရ။ တွဟ်နစွေဟ်ကိုအဲဂ် ဟွဲမွဲရ။ ပွဲတဲဝံဂ် ခွဲဂံင်သြာ ခွင်ဖအိုတ် ခွဲကောံခွင်ဂြိုင်ရောင်။ ---” (၅၅၀။ ၆-၂၈၃။ ၃-၇၄။ အစွောံ။)
- ပွဲဋ္ဌာန်ဂ် ကွဲနွဲမွဲ။ ကွဲဂ် မပစရ်ခေင်သီလကို ခွဲထညက်လေန်မုက်မတ်ခွဲတဲ ခွဲထွေးကိုရသိ တံရ။ ရသိတံပဒတ်ပွဲဋ္ဌာန်ဂ် လအ်အာတဲ တွဟ်နဖျင်ဗစးတဲ ဖကျင်ဋ္ဌာန်မိတ်ရ။ ပတွဲနုဂ် ရသိတံစူးအာတဲ ဗောဓိသတ်တိတ်ပခမီရသိ အာစိုပ်ဋ္ဌာန်ဂ် ပဒတ်ဒွဲဂ်ရ။ ကွဲဂ်ကွင်တဲ ညင်ခွဲပကိုရသိကွာတေဂ် ခွဲကျင်ပစရ်သီလ ကိုဗောဓိသတ်ပုန်ရ။ ဗောဓိသတ်ရပ်ဝံတဲ တက်ဝေတ်ဗတောန်တဲ ဒေတ်သ္မိလလံဒးရးတဲ မံင်တဇရေင်ရသိဗောဓိသတ်ဂ် ချိုက်ပေင်တ အစာရဝတ် နွဲကိုရေၤသျှေၤရံဂ်ဂ်ဒ်တဲ သိမ်ခိုဟ်တန်ခွင် ဗွဲမဒးရးရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၉။ ၃-၁၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုဗျောက်သည်လည်း ကစားတတ်သောအလေ့ ရှိသလျှင်က တည်း။ မျက်နှာဖောက်ပြန်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် ရသေ့တို့အား အထူးထူးသော ကစားခြင်းကို ပြုသလျှင်ကတည်း။ ရသေ့တို့သည် ထိုအရပ်၌ ကြာမြင့်စွာနေ၍ ချဉ်ဆားမို ဝဲအံ့သောငှာ သွားကုန်၏။ ထိုရသေ့တို့၏ သွားသောကာလမှစ၍ ဘုရားလောင်းသည် ထို အရပ်သို့ သွား၍နေ၏။ ဗျောက်သည် ထိုရသေ့တို့အား ကစားခြင်းကိုပြုသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဘုရားလောင်းအားလည်း ကစားခြင်းကိုပြု၏။ ဘုရားလောင်းသည် (ထိုဗျောက်ကိုဖမ်း၍ ရိုက်ပုတ်ဆုံးမ၏။) ---၊ ထိုဗျောက်သည် ထိုအခါမှစ၍ သီလအကျင့်နှင့်ပြည့်စုံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၇၆/၅၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ They (the ascetics) had a monkey, rude-mannered like themselves, which gave them endless amusement by his grimaces and antics. Long they lived in this place, till they had to go amongst men again to get salt and condiments. After they went away, the Bodhisatta lived in their dwelling-place. The monkey played his pranks for him as he had done the others. The Bodhisatta snapt his fingers at him, and gave him a lecture, saying, “One who lives with well-trained ascetics ought to behave properly, ought to be well-advised in his actions, and devoted to meditation.” After that, the monkey was always virtuous and **well-behaved**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-305/306)
- ဒေဝတံဗြသိရီဂ် မွဲဇကုသတ်ထင် နဂ္ဂိယာတ်သတ်ထင် သွက်ထင်ပွဲတင် ဟံစွန်သတ်ထင် နဂ္ဂိ ဣာတ်သတ်ထင်သက်ကံဂ် ဣဣာတ်တဲ ပြာပ်ကျင်တဲ ပွဲတရင်သို့သေဋ္ဌိ ဋ္ဌာန်အသိကွီဂ် ကျင်စိုပ် တဲ နလျးသတ်ထင်ဂ် ပျးကွဲတဲ နရိုင်ဓါမကောံသိမ်ခိုဟ်ဂ် အေမ်ဒေမ်တဲ ပွဲတိမသွေးဂ် သိုမရ

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

သိပ္ပံသတိဟွံမာန် — သတိကိုမထိန်းနိုင်။ သတိလက်လွတ်ဖြစ်သည့်။

to lose command over oneself, to forget oneself, to be unable to control or fix one's thoughts

- (ဗောဓိသတ်မဒ်ဥပညာဂုံ တွပညာဂုံ ဝံဏာကွေ့ထေးထပ်ဂုံတု) ဥပညာဂုံသမ္ဘိဝံဏ်ဗဟိ “နူထေး ထပ်ဂုံဟိမ္မလက် အဲမဒေးဟုတ်အာဝံ ဥပညာဂုံမပွေင်သေင်ဟာ” ဂးတု ညင်လမီကြက်တုအဲမ ဇ္ဇော မဒေါမ်ချိုက်ကို ယဲပူမတ်မဇ္ဇောက္ကိန်ရ။ သိပ္ပံသတိဟွံမာန်သို့အာ ကသပ်ကို ဖွက်မ တပဲ့တဲကို ပက်ဒြတ်ထေင်ကွေ့တု ပဲ့တရင်သို့ ဗျိုက်လတက်သ်ဗိုတ်ထေင်ကွေ့ ထပ်ပသာ ယှုပ်ရိစဉ်နံ ခြေပ်ဗက်လမာင်ဗိုင်ဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃။ ပ-၁၂။ အစွေဝံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုရွဲကုန်သည်မိုက်သည် ထိုစကားကိုကြား၍လျှင် အဘိုးတသိန်းထိုက်သော ထိုရွှေခွက်မှ ယုတ်၍ “ဤကုန်သည်သည် ငါ့အား ရုံးခြင်းကြီးကို ပြုခဲ့ပြီတကား” ဟု အလွန်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ သတိကိုထားအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိန်းမောသည်ဖြစ်၍ မိ မိလက်သို့ရောက်ကုန်သော အသပြာတို့ကို၎င်း ဥစ္စာတို့ကို၎င်း အိမ်တံခါး၌ကြဲ၍ အဝတ်အရုံ ကိုစွန့်၍ ချိန်ရိုးကို ဆောက်ပုတ်ပြု၍ ဘုရားလောင်း၏ ခြေရာအစဉ် လိုက်သည်ရှိသော်၊ ---။ (၅၅၀။ ပ-၂၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Hereupon he exclaimed, “He has robbed me of a golden bowl worth a full hundred thousand pieces; he has caused me a terrible loss.” And intense sorrow came upon him, so that he **lost command over himself** and became like one distraught. His money and goods he flung away at the door of the house; he threw off his upper and under cloths; and, armed with the beam of his scales as a club, he tracked the Bodhisatta down to the river-side. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-13)
- သာဝံဂ္ဂကျာ်ဂး “တုအဲဒ်ခမီကို ဒ်ဗဗူးကို မူဂ် တုအဲတီမ္မဲသ်ရော” ဂးတု ဝူကျာ်ရပ်ဝံသေင် ပါင်ဣသိတု ဂြဒဇက်နင်ဒဇက်ဏာ ဂတမုက်ဂ်ရ။ ကာလဂ် ဣသိဩဟိန္ဒုဇမ်သတိတု တဏှာစိုတ်လလံအာတု ---။ ဗ်သွာဝံသတိစိုတ်တု “ဓပ်တဏှာဝံ ဖတံအပါကိုအဲရောင်” ချပ်တု ဝိုင်ကေတ်ဝူကျာ်တု ကေတ်ဏာကိုသိုင်ရ။ (ကလေင်ဇိုန်ကိုသိုင်ပွန်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ပ-၂၁။ အစွေဝံ။) ပဲ့မူဗျာ/ (မိဖုယားသည်) ရသေ့ကို ကြင်စွယ်မုတ်ဆိတ်တို့၌ ကိုင်၍ “သင်၏ရဟန်းအဖြစ်ကို၎င်း မကောင်းမှုကို အပပြုတတ်သောသူ၏အဖြစ်ကို၎င်း မ သိ” ဟုဆို၍ ညွတ်စေ၍ မိမိသို့ရှေးရှင်၏။ ရသေ့သည် ထိုအခါသတိရ၍ ---။ “တဏှာသည် ပွားသည်ရှိသော် ငါ့အား လေးပါးကုန်သောအပါယ်တို့မှ ဦးခေါင်းကိုချီခြင်း ငှာ မပေးလတ္တံ့။ ယနေ့ပင်လျှင် ငါသည် ဤမုဒုလက္ခဏာ(မိဖုယား)ကို မင်းကြီးအားအပ် နှင်း၍ ဟိမဝန္တာသို့ဝင်ခြင်းငှာ သင့်၏” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ - she shook him by the whiskers and drew him towards her till they were face to face, saying, “Hast thou forgotten that thou art a holy man and a brahmin?” Hereon he **came to himself** after his interval of witless folly. ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-164) (**come to yourself**: to gain control of your emotions again/ Longman Dictionary)

နာသက်လောန် (ဣန္ဒာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- (ဣသိတံဂုံ) ထောံကောံဉဒျာန်(သိုင်) ပဏောအ်ဟေမဝန် ဒေပ်ပရိက္ခရာတဲ တိုန်လောဝ်အောရ။ “မူးတံဒိုင်ဒေသမ္ပိတ်တေံ ပိဏ္ဏပါတ်ဘောဇိန် သက်ကိုလောင် ဒိုင်သိုက်သွဟ်သွန်ရဟာ” အော သွာန်။ “ယံအောပို၊ မူဒိုင်မဟံသိုက်နွံရော။ သျှင်မဟံတန်သင်ဂုံ ပိုဒိုက်မဒးသင်ဗျူသီအာ ဓရ် ဖွံသတိဟံမာန် ဒ်မဒးဒေယေလောဟေင်” ဒဒ်သိုဖအိုတ် သက္ကသိုဟ် (ဟိုပိုအောရ။) (၅၅၀။ ၈-၈၁။ ပ-၂၆၄။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုရသေ့တို့သည်) မင်း၏ဥယျာဉ်ကိုစွန့်၍ ဟိမဝန္တာသို့သွား၍ ပရိက္ခရာကို သိုမှီးပြီးလျှင် ဆရာကိုရိုခို၍ နေကုန်၏။ ဆရာသည် “အမောင်တို့၊ လူ့ပြည်၌ ဆွမ်းဖြင့်မပင်ပန်းကုန်သည်ဖြစ်၍ ချမ်းသာစွာ နေရပါကုန်၏လော။ ညီညွတ်သဖြင့်နေရခြင်းကိုလည်း နေရပါကုန်၏လော” ဟုမေး၏။ “ဆရာ၊ ချမ်းသာစွာနေ ရပါကုန်၏။ ထိုသို့ချမ်းသာစွာ နေရကုန်သော်လည်း မသောက်အပ်သောသူရာကို သောက် မိသောကြောင့် သညာကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ သတိမြန်စိမ့်သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ သီလည်းသီခဲကုန်ပြီ။ ကလည်းကဲခဲကုန်ပြီ” ဟု ထိုအကြောင်းကို (ဆရာအား ကြား လျှောက်ကုန်၏။) (၅၅၀။ ပ-၃၉၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - they quitted the pleasaunce (of the king) and returned to the Himalayas. Laying aside their bowls and other belongings, they saluted their master and took their seats. “Well, my sons,” said he, “were you comfortable amid the haunts of men, and were you spared weary journeyings in quest of alms? Did you dwell in unity one with another?” “Yes, master, we were comfortable; but we drank forbidden drink, so that, **losing our senses and forgetting ourselves**, we both danced and sang.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-208)
- “ယံမောံ၊ ပိုသတ်ဂမ္ပိုင်ဂုံ ခန္ဓသင်္ခါရဝံဂုံ ခေံဟံပိုန် ခေံဟံပို ခေံဟံထီတိကိုသတ္တံဂမ္ပိုင်တဲဂုံ ညင်ဗိုလွံက်မိတ်ကို ညင်ရဲမတ်ဗြဲ ဟံပိုန်ကိုအကာသကို၊ ညင်ရဲဗဟံပိုန်ကိုသြင်ကို၊ ခန္ဓဝံ ခေံဟံပိုန်ကိုသတ္တံ မောံဗစာရဏာဩဟံပိုန်ခေံသတိညိ။ ---။” (၅၅၀။ ၈-၃၂၈။ ဒု-၂၂၄။ အစောံ။)
- သိုင်ဣန်သိုက်ဟိုဒလောအ်ဗတောန် လဒ်ကောံစိုတ်ဣသိတဲ ဓါဂလာန်သွးပွန်ရ။ “ယံညးမပြဲ၊ သဘမ္မဲ ပကောံကာဂစိုတ်တဲဂုံ ခေံကျိန်ဒ်မာန်ပွန်ဟာ။ ခေံဂျိုင်တိုန်ပွန်မာန်ဟာ။ ပွမယာံကိုညး မချိုတ်ဂုံ ဒ်ပွသမ္ပိရောင်။ ဒ်ပွလူရောင်။ ဒ်ဂရိုဟ်တုပညာတံရောင်။” “ယံညးမပြဲ၊ ပွမယာံ ဂုံ ညးမချိုတ်ဂုံမိင်တဲ ယဝ်ရဂျိုင်တိုန်ပွန်မူး ကော်နင်ကလောဂမ္ပိုင်တဲ ကျင်ဗိုင်ယာံဂုံကိုရ။ သာံဂုံဟံဒ် ယာံဒိုင်ကိုညးမချိုတ်ဂုံ ညာံရမတ်သတ္တံ ဒ်ညင်ဗင်ဂင်မှာသိုတ်ကိုလေဝ် ညးချိုတ်တဲ ဂုံ ဟံဂုံကလေင်ကျင်ပွန်ရ။ ပူဂိုမယာံဂုံ ဒ်လူရောင်။ ဒ်ဗောံသမ္ပိရောင်။ ဒ်ဗယိတုပညာ ရောင်သံ။ ဟိုတ်ဂုံရ တုအဲလွယာံရ” သိုင်ဣန်ဂး။ ဣသိမိင်ဒောအ်ဗောန်(သိုင်ဣန်)တဲ သိုပိုန်ခေံသတိတဲ လိုစံင်တုဂုံဟဲအာတဲ သိုက်ဟိုထိုင်သးသိုင်ဣန်(ရ။) (၅၅၀။ ၈-၄၁၀။ ဒု-၅၁၃။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရသေ့၊ အကြင်သူတို့သည် သေဆဲ၊ သေပြီးသူကိုလည်း ကောင်း သေအံ့သောသူကိုလည်းကောင်း ငိုကုန်၏။ မျက်ရည်ယိုကုန်၏။ မြည်တမ်းကုန်၏။

နာသက်လောန် (ဣာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ထိုသူတို့အား မျက်ရည်ပြတ်သော နေ့မည်သည်မရှိ။ ငိုခြင်းကို အကျိုးမရှိဟူ၍ သူတော်ကောင်းတို့သည် ဆိုကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်သည် မငိုလင့်။” “ရှင်ရသေ့၊ စင်စစ်ငိုသဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှကင်းကွာသော သေသောသူသည် ရှင်ပြန်သဖြင့် ထငြားအံ့၊ ခပ်သိမ်းကုန်သော ငါတို့သည် စည်းဝေး၍ အချင်းချင်း၏ဆွေမျိုးတို့ကို ငိုကုန်အံ့။” ရသေ့သည် သိကြားမင်း၏ စကားကိုကြား၍ သတိကိုရ၍ ကင်းသောသောကရိုသည်ဖြစ်၍ မျက်ရည်တို့ကိုသုတ်၍ သိကြားမင်းအား (ချီးမွမ်း၏။) (၅၅၀။ တ-၃၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Sakka uttered two stanzas, admonishing him (the ascetic): -- “Such as to weep are fain may still lament the dead, Weep not, O sage, ‘tis vain to weep, the wise have said.” “If by our tears we might prevail against the grave, Thus would we all unite our dearest ones to save.” Hearing Sakka’s words, the ascetic **took thought and comfort**, dried his tears, and uttered the remaining stanzas in praise of Sakka. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-236)

- ညးဂမ္ဘိုင်သတိကံတဲ လိုင်အာအိုတ်ရ။ ဥပမဲဂ် ပဲ့ဇရေင်တံဆုမဲဂ် သိန္တုဇင်သတိ တဲ စင်ကြံ ခိုင်နီတဲယး ဇရေင်နဲဒဲသာကွီတံဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၁၄။ ဒု-၅၂၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ လူတို့သည် ထိုထိုအရပ်၌ လျောင်း၍အိပ်ကုန်၏။ သီတင်းသည်သည်ကား လှည်းအပေါင်း၏အနီး တစ်ခုသောသစ်ပင်ရင်း၌ စင်ကြံသွားခြင်းကို ဆောက်တည့်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၆၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The men lay down here and there to sleep. The lay-brother **practised** perambulation at the root of a tree near the leader of the caravan. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p- 243)
- ဣသိတုန် သွေံသွာထွဗဗေင် ကလာင်ကျင်နူလတူအကာသ ကာလစိုပ်တရင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်ဂ် ဂူကျပ်မိင်ဝါကစီဣသိမကျင်ဂ် ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ် ဂူကျပ်ဒလိုက်ကျွံတဲ ယာတ်စရိတ်ဂူကျပ် သွေတ်စေ်အာ ဣသိညာတ်ဒန်အရီဝိသဘာဂ်တဲ ရာဂပါတ်ပဲ့သန္တာန်တဲ ဖျာန်သရိဟ်အာ ဣသိသိန္တုဇင်သတိဟံမာန်တဲ သုန်ကေတ်တဲဂူကျပ်တဲ တင်ပွေပ်ဏာပဲ့ဇနိက် ကမ္မာန်တံဒ် ဝိန်ဗိုင်တဲကို ဣသိကိုဂူကျပ် ဝတ်ဝေါဟာလိုက် သိပ်ဂြိပ်စေ်မေထုန်တဲ ဣသိကိုပိုန်တဲ ကွပ် တိတ်အာဥဒျာန်ရ။ ပတွံနုဂ်တဲ ရိဟ်ရိဟ်ဒန်တဲ ဣသိကွပ်စကျင် သွိုန်ဗပိုန်စေ်လိုက် စွဟ် ကာလရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၃၁။ ဒု-၆၀၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ကောင်းစွာဝတ်ရုံလျက် သပိတ်ကိုပိုက်လျက် ကောင်းကင်ဖြင့်လာ၍ ခြသေံခံသော လေသွန် နန်းတံခါးသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ မိဖုရားသည် ဘုရားလောင်း၏ လျှော်တေသင်္ကန်းသံကို ကြား၍ ထလတ်သော် မိဖုရားမှ သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သောကိုယ်ဝတ်သည် လျော့ကျ၏။ ဝိသဘာဂအာရုံသည် ဘုရားလောင်း၏မျက်စိအား ထင်ခြင်းသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ များလှစွာ သော နှစ်ကုဋေအသိန်း အရေအတွက်ရှိသောကာလဝယ် ကိုယ်တွင်း၌ ငြိမ်ဝပ်စွာနေသော ကိလေသာသည် ကြပ်၌အိပ်သော မြွေဟောက်ကဲ့သို့ထ၍ ဘုရားလောင်း၏ဈာန်ကို ကွယ်စေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် သတိကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိဖုရားလက်ကို ဆွဲကိုင်၏။ ထိုခဏ၌လျှင် တင်းတိမ်ကို ကာရံကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် မိဖုရားနှင့်တကွ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

လူတို့၏အကျင့်ကို မှီဝဲ၍ ဆွမ်းစား၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ နေ့တိုင်း ထိုအတူ လျှင်ပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta later on in the day, dressed in a goodly inner and outer robe, took his alms-bowl and walking through the air came to the window. As the queen rose up in haste, at the rustling sound of his bark garments, her robe of fine cloth fell from off her. An extraordinary object struck upon the eye of the Great Being. Then the sinful feeling that had been dwelling for countless aeons in his heart, rose up like a snake lying in a box, and put to flight his mystic meditation. Being **unable to fix his thoughts** he went and seized the queen by the hand, and forthwith they drew a curtain round them. After misconducting himself with her, he partook of some food and returned to the park. And every day thenceforth he acted after the same manner. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-296)

- “ပဲ့ကသိုပြုပိတ် ကြိုက်ပြုပိတ်မတန်နံ့ခံရ” လှူကတဲ နကိုဗျာဟ်ဇော်တို့ဏာ အာဒးဒိုင်သိုင်ရ။ “လေင်ကေွရ” ရံဝံသိုင်ဂး။ “မူရ်ညးမွဲ မတို့အဲဂးရော” ရံဝံကော်ဂး။ ပဲ့မဟိုတ်ဂ် ဒန်မတို့ ဒးမွိုဟ် လှူတီတဲ ဖက်တဲမလောန်တဲ ကမြဲဒတ်ရ။ ပဲ့ကာလဂ် သိုင်ဩဟ်ပွဲဇိမ်သတီတဲ သိုင်ဂလိုက်ကွိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၄။ ၇-၈၈။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ ဝါသုဒေဝမင်း ကြီးကို ဇရာမည်သော တစ်ယောက်သောမုဆိုးသည် ချုံလှုပ်သည်ကိုမြင်၍ “ဤချုံ၌ ဝက် သည်ရှိလတ္တံ့” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် လှုံကိုလှုတ်လိုက်၍ ခြေ၌စူး၏။ “အဘယ်သူသည် ငါ့ကို ထိုးသနည်း” ဟုဆိုလတ်သော် လူကိုထိုးမိသောအဖြစ်ကိုသိလျှင် ကြောက်သည်ဖြစ်၍ ပြေး ခြင်းငှာ အားထုတ်၏။ ဝါသုဒေဝမင်းကြီးသည် သတီကိုဆောက်တည်၍ ထပြေးလျှင် ---။ (၅၅၀။ တ-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ A huntsman (his name was Jara, or Old Age) noticed the bush shaking. “A pig, sure enough,” thought he; he threw a spear, and pierced his feet. “Who has wounded me?” cried out Vasudeva. The huntsman, finding that he had wounded a man, set off running in terror. The king, **recovering his wits**, got up, and called the huntsman --. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-57)
- ပဲ့ကာလဂ် ဥမ္မာဒန္တိ မဒက်လင်စိုတ်ပဲ့သိုင်ဂ် တိတ်ထွေးဇကု ပဲ့ဗတင်ကျာဂ်ရ။ ခဏဂ် သိုင်မ ထောံမတ်ညာတ်တဲ သွေးမညာတ်တိုန်တဲစါကိုရ ဗျူအာရုပ်တဲ ဩဟ်ပွဲဇိမ်သတီဟံမာန်တဲ ပ ခိုင်စိုတ်ဟံမာန်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၇။ ၉-၃၁။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုဥမ္မာဒန္တိသည် ပန်းပုံတောင်းကို ကိုင်စေ၍ တင့်တယ်လှစွာသော ကိန္နရီမကဲ့သို့ လေသွန်တံခါးဝကို မှီ၍ရပ် လျက် သိဝိမင်းကို ပန်းတို့ဖြင့်ပစ်၏။ သိဝိမင်းသည် ထိုဥမ္မာဒန္တိကိုမြင်လျှင် မော်ကြည့်၍ ကိလေသာတည်းဟူသော ယစ်ခြင်းဖြင့်ယစ်၍ သတီကိုထင်စိမ့်သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား၊ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At this moment the maid brought her mistress word of the king’s arrival, and Ummadanti bade her take a basket of flowers, and standing near the window she threw the flowers over the king with all the charm of a sylph. And looking up at her the king was maddened with passion and quite **unable to control his thoughts**, ---. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-109/110)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သိန္နိဇင်သီလ။ ဩဟိန္နိဇင်သီလ။— သီလဆောက်တည်သည်။ သီလစောင့်စဉ်းသည်။
သီလကိုဆင်ခြင်သည်။

**to observe religious precepts or duties, to keep the fast,
to reflect or think of one's virtues**

- (ကျွဲပြိုင်ပွဲ) ခုတ်တုတ် သိုဖျန်စွတ်စွတ် သိုဖျန်ဒကောတ် ဂိုင်ကောတ်ဏာတု လုပ်စွဲလုပ်ပွဲခြံ
ဇကုတု “ကြာတုဟုံကတညိ အဲစရ” ချပ်တု ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု ကျွဲပြိုင်ပွဲဒင်ရ။
ကျွဲပြိုင် အာဂ္ဂဲနင်သစ္စတု ကျင်စွဲလုပ်ပွဲဒင်ဇကုတု “ကြာတုဟုံကတညိ အဲစရ” ချပ်တု
ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု သွိုက်ဒင်ရ။ ဗောဓိသတ်(ဗတဲ)တုန် “ကြာတုဟုံကတညိ အဲသ
တိတ်စတုင်ကုတ်ဒင်ပ” ဂးတု ဗစာရဏာသိန္နိဇင်သီလတု သာဝံဗောဓိသတ်ချပ်ရ။ “ပြုလ
အာတ်မဲ့ ကျင်အာတ်ကိုအဲ တံသျှကို လှူကိုလှော် ချေဟုံမဲ့ကိုအဲ၊ ပြုလအာတ်မဲ့ကျင်စိုပ်
အာတ်စဖျန်ဇကုအဲဝံ့ ဖျန်ဇကုအဲဝံ့ အဲကိုဒါန်လအာတ်ကိုရ” ဗောဓိသတ်ချပ်ရ။ (၅၅၀။
၆-၃၁၆။ ၃-၁၇၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ (မြေခွေးသည် နို့မိန်းအိုး၊) အမဲတစ်နှစ်ခု၊ ဖွတ်
ကင်ကို - ဆောင်ခွဲ၍ မိမိနေရာ ချဉ်သာလျှင်ထား၍ “အချိန်၌ စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို
ဆင်ခြင်လျက်ဝပ်၏။ မျောက်သည်လည်း နေရာမှထွက်၍ တောအုပ်သို့ဝင်၍ သရက်သီးခိုင်
ကိုယူ၍ မိမိနေရာချဉ်ထား၍ “အချိန်၌သာလျှင် စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက်
ဝပ်၏။ ဘုရားလောင်း(ယုန်)သည်ကား အချိန်၌သာလျှင် နေရာမှထွက်၍ နေဇာမြက်ကိုစား
အံ့ဟု မိမိနေရာချဉ်သာလျှင်ဝပ်၍ မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက် “ငါ့အထံသို့လာကုန်သော
အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား မြက်ကိုလှူခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းကုန်။ နှမ်း၊ ဆန်အစရှိသည်တို့
သည်လည်း ငါ့အား မရှိကုန်။ ငါ့အထံသို့ အလှူခံသည် အကယ်၍လာငြားအံ့ ကိုယ်အသား
ကို လှူအံ့” ဟုကြံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - he (the
jackal) brought and laid them in his own lair, thinking, “In due season I
will devour them,” and so lay down, **reflecting** how virtuous he had
been. The monkey also entered the clump of trees, and gathering a
bunch of mangoes laid them up in his part of jungle, meaning to eat
them in due season, and then lay down, **thinking** how virtuous he was.
But the Bodhisatta in due time came out, intending to browse on the
kusa grass, and as he lay in the jungle, the thought occurred to him, “It
is impossible for me to offer grass to any beggars that may chance to
appear, and I have no oil or rice and such like. If any beggar shall appeal
to me, I shall have to give him my own flesh to eat.” (The Jataka: Vol. III
& IV: Book IV: p-36)
- “ယုံညးမပြ၊ ပွဲတုသီဒစံမံက် ဒစံစွက်ကို ပွဲတုသီစိုသုန်မံက် စိုပန်စွက် စိုသုန်စွက်ကို
ပွဲသီမသုန်ကို သီဒစံကို အဲဒိုက်သိပ်ပတ်ဒွင်ရအံ။ နဂလာန်ဝံ့ ယံရအဲမဒးမုသာထမုန်စုတ်
မူး ကျိပ်အဲထပ်စရက် ကိုဒးပါအာရအံ။ ညင်လဟိုအဲဝံ့ ယပ်ရဒိုစုတ်မူး ကောန်တြုံမဲ့မပြ
ကို အဲဒိုက်ဖြကလိဝံ့ညိအံ” (ဂူကျပ်ပစုတ်သစွရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၈၉။ ၇-၂၈၇။ အစွောံ။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ပဲ့မူဗွာ/ “ရှင်ရသေ့၊ တဆယ့်လေးရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း တဆယ့်ငါးရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း လဆန်းပက္ခ လဆုတ်ပက္ခ၏ အကြင်ရှစ်ရက်မြောက်သောနေ့သည် ရှိ၏။ ထိုရှစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌၎င်း အကြိုအပိုဖြစ်သောနေ့၌၎င်း အကျွန်ုပ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ကောင်းစွာဆောက်တည်အပ်သော ဥပုသ်ကို သုံးပါ၏။ အခါခပ်သိမ်း ငါးပါးသီလ၌ ကောင်းစွာစောင့်ပါ၏။ ရှင်ရသေ့၊ ဤမှန်သောစကားကြောင့် သားသည်ဖြစ်စေသတည်း။ မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ဆိုပချေသော် အကျွန်ုပ်၏ဦးခေါင်းသည် ခုနစ်စိတ်ကွဲစေသတည်း။” (၅၅၀။ စတု-၂၈၃/၂၈၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “The eighth of either fortnight, the fourteenth, fifteenth days, And **the special fast I keep**, I walk in holy ways. If this be true, O holy one, so may that son be given: But if my lips are speaking lies, then burst my head in seven.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-202)

- “ယုံအလာရ၊ ဝေင်အာနုချင်မို့ဟ်တဲ ညးဂပ်ဂဝ်ဩဟ်ဗွဲဗိသီလတဲ ရာဒ္ဒာမိက်ကိုမက်ဖိုနိဗ္ဗာန်ဂှ် ကျ်တအ်ပွဲဝံ့စွဟ်ထွေးရ။ အဲတုန် ဒဒ်ပဋိသန္နိမို့ဟ်ဂှ် ကလိဝံ့တဲ ပဲ့လအိတ်ဇရာမာရဏဂှ် ကြက်အဲသွရ” သိုင်နာ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၇၃/၃၇၄။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဋ္ဌာရ၊ လူပြည်ကိုထား၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော စင်ကြယ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သီလကို ဆောက်တည်ခြင်းသည်လည်းကောင်း မရှိ။ ငါသည်တစ်မူကား လူ၏အမျိုးကိုရ၍ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း သေခြင်း၏အဆုံးကို ပြုအံ့။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၂၅။ ညောင်ကန်။)

သိန္တုဗိဇိတ်။ သိန္တုဗွဲဗိဇိတ်။ — ဝိုင်လင်ပွဲဗိဇိတ်။ ယွန်လင်ပွဲဗိဇိတ်။ ပွေင်လင်ဗိဇိတ်။ စွံလင်အဓိ။
 နှလုံးသွင်းသည်။ စိတ်ခြံထားရှိသည်။ ဆောက်တည်သည်။
to keep in mind, to take seriously, to concentrate

- “ယုံကောန်တု၊ ဂလာန်နာ်ပိုမဟိုကိုအဲ နဥပါ်သတ်ဂှ် ပွဲဗိဇိတ်အဲမသိန္တုလင်တဲရ။ ယာ်ဆဂှ် ကသပ်အဲမသိန္တုလင်ဂှ်ပွဲသေင်၊ သွာင်နူကသပ်တုအဲဂှ် ပွဲဗိဇိတ်အဲနွံ ပုထုဇန်မဒက်လင်အဲဝံ့ ယာ်လလအ်မွဲ ဩဝ်လိုင်ကွာရ၊ ဆဗ္ဗတ်သုတ္တံ အဲဗုတ်ဒိုင်ရောင်။ နာ်ပိုတံအာကွာရ” ကွါဂး။ ဗောဓိသတ်သူးအာတဲ သုတ္တံဂှ် ကွါစက္ခေဇက်သွာ် မဒက်လင်ကအ်ဇကုဂှ်တဲ ဒလောဟ်စအာကိုတုဇကုပုန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၄၂။ ပ-၆၈၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အရှင်၊ သင်တို့သည် အကြင်စကားကို ဆိုကုန်၏။ ထိုစကားကို ငါ၏စိတ်၌ ငါသည် ဆောက်တည်အပ်၏။ ငါသည် နှလုံး၌ ပြုအပ်သလျှင်ကတည်း။ လူများသည် အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး အိပ်စေသတည်း။ ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး နေဦးအံ့ဟူ၍ ကာလကိုလည်း ငံ့လင့်၏” (ဟုခွေးသည်ဆို၏။) ထိုခွေးသည် ဤသို့ဆို၍ လူအများသည် အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်သည်ရှိသော် လွန်ကိုစား၍ ဝသည်ဖြစ်၍ ပြေးလေ၍ မိမိ၏အရှင်တို့၏အိမ်သို့လျှင် သွား၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ On hearing this stanza, the Dog uttered the second: -- “Resolute – determined, I Wait my opportunity: Careful **watch and ward I keep**, Till the people are asleep.” So spake he; and when the company were asleep, he gnawed through the strap, and

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

returned to his master’s house in great glee. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-171) (**keep watch and ward**: စောင့်ကြပ်ကာကွယ်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- သိုင်မိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်တဲ ဗစာရဏာရံင်ကိုပြဝဇကုတဲ သာ်ဝံသိုင်ချပ်ရ။ “ဓုပ်ပြကာဂ် ဟွံမွဲတဲ ဒးဗြဒးဒုတ်တဲ ဇအောအံတံဂ် သ္မိုဟ်လိုအာအိုတ်တဲ ဇအောအံတံဂ်ဟွံမွဲတဲ ဓုပ်ပြကာဂ် ဒတုံဇော်အာရ။ ဥပမာညံင်သာ်ဂ်ကိုရ ဖြသိုင်မွဲ ဟွံမွဲကိုဗွဲဇေတ်တဲ အမာတ်မသျှင်သျှိုက်ဇကုတံဂ်ကို ဗိုလဗးဂမ္တိုင်တံဂ်ကို ဗမ္မးဂဟပွတ်တံဂ်ကို ဟိုတ်ဟွံဂံင်လဝ် စိုတ်ညးအိုသိုတ်တဲ ညးဂမ္တိုင်တံဂ် လိုအာစိုတ်တဲ ပိုန်ယဿပတ်သိုင်အိုသို မဒးကလံလဖ်လိုလ်အာအိုတ်ဟောင်ရ။” သာ်ဝံ(သိုင်)ချပ်ဗစာရဏာ **သ်တ္တုပုဇိုတ်** ဗွဲဒးရးရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၆။ ဒု-၄၄၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်းဆိုတိုင်းလျှင် မိမိအမူအရာကိုမှတ်၍ “အထွတ်မရှိသော် အခြင်တို့သည် မတည်ကုန်။ အခြင်တို့သည် မထောက်ပံ့အပ်ကုန်သည်ရှိသော် အထွတ်သည်မတည်။ အခြင်တို့သည် ပျက်စီးကုန်သည်ရှိသော် အထွတ်သည်ကျ၏။ ဤအတူလျှင် တရားမစောင့်သောမင်းသည် မိမိအဆွေခင်ပွန်းဖြစ်ကုန်သော အမတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ပါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ကိုလည်းကောင်း မထောက်ပံ့သည်ရှိသော် ထိုသူတို့ပျက်စီးလတ်သော် ထိုသူတို့မထောက်ပံ့အပ်သည်ဖြစ်၍ အစိုးရခြင်းမှ ယုတ်ရာ၏။ မင်းမည်သည်ကား တရားစောင့်သည်ဖြစ်ရာ၏” ဟု(မင်းသည်)ကြံ၏။ (၅၅၀။ တ-၂၃၉/၂၄၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ While the Bodhisatta was speaking, the king **considered** his own conduct, “If there is no peak, the rafters do not stand fast; the peak does not stand if not held by the rafters; if the rafters break, the peak falls: and even so a bad king, not holding together his friends and ministers, his armies, his brahmins and householders, if these break up, is not held by them but falls from his power: a king must be righteous.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-198) (ချပ်ဗစာရဏာသ်တ္တုပုဇိုတ် = to think and keep in mind, to take it seriously)

- ပွဲကာလဂ် သိုင်ဟိုက်ဂုဏ်ဂုဏ်သုမေခါဒေဝီရ။ “ယွံဗ္ဗော၊ ရာဒနာမိက်ကောန်တြံမွဲညံ” သိုင်ဂး။ “သာဓု၊ ဝံရ” ဂုဏ်ဂးတဲ ပွဲတဲသီဗပေင်စိုသုန်မိက်ဂ် လုပ်အာဂံသတိက်ဇကုတဲ ပွဲသွာမသပ်ဂံင်ဒိုင်တဲ ဒဂိုန်ကေတ်သီမသုန်သီဒစံတဲ ဗစာရဏာကေတ်ဓဝ်သီလဇကုဂ် **သြဝ်သ်တ္တုဇိုတ်** တဲ ဒဂိုန်လဝ်ဓဝ်သီလရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၉။ ၇-၂၈၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုအခါ မင်းသည် သုမေခါမိဖုယားကို ဆို၏။ “ရှင်မိဖုယားသည်လည်း သားဆုကိုတောင်းလော့” ဟုဆိုလေ၏။ ထိုသုမေခါမိဖုယားသည် “ကောင်းပြီ” ဟုဝန်ခံ၍ ပန္နရသီဥပုသ်နေ၌ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသောဥပုသ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ပြီးလျှင် ကြက်သရေရှိသော တိုက်ခန်း၌နေ၍ **သီလကိုဆင်ခြင်**လျက် အပ်သောညောင်စောင်းငယ်၌ နေ၏။ (၅၅၀။ စတု-၂၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the king commanded Sumedha to pray for a son. She consented. On the fast of the fifteenth day of the

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

month, she took upon her the eightfold sabbath vows, and sat **meditating upon the virtues** in a magnificent room upon a pleasant couch. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-200)

- ပွဲဂတမုက်သောဏကုမ္မာဂ် သုဆုမိတာန်လမုဟ်မွဲ ပြဟ်စှော်နူတဝ်တုဲ ဒတုဲစှော်ရ။ သောဏကုမ္မာညာတ်သုဆုလျဟ်ဂ်တုဲ ဗစာရဏာပွဲစိုတ်ရ။ “ခန္ဓသင်္ခါရပိုဝ်ဂ် ညံင်သုဆုလျဟ် မဟံ့ဗိုန် ကိုတ်ဝ်ဂ်ကိုရ ဇကုအဲဝ်ကို အာစိုပ်ဝင်ဇရာဗျာမိတုဲ ချေ့ကြက်ဒတုဲစှော် ပွဲဂးတိဂစိုတ်ရ” ချပ်တုဲ မွဲအနိစ္စလက္ခဏာမ္မဋ္ဌာန်ဂ် **ဩဟိန္ဒြ**တုဲ ပစ္စေကဗောဓိညာန်ဂ် ကျင်တုးပွဲစိုတ်သောဏဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၉။ ၉-၇၄။ အစွောံ။) (သုဆုလျဟ် = ရော်ရွက်ဝါ)
- “— (ကူဟ်ဂ်) ဟိုတ်သကုတ်ကျော်အလဲစိုတ် ပွဲဋ္ဌာန်ဒမင်ဇကုဂ်ဟံ့မာန်တုဲ ချေ့မဒးပကာဂစိုတ်ရောင်။ မူးတံညးဂမ္တိုင်တုန်လေဝ် ညံင်ကူဟ်ဂ် လွကိုဒ်ညိ။ ပတုဲနူဝ်တုဲ လူဝ်ရုပ်အဲရ၊ လူဝ်ရမျာင်အဲရ၊ လူဝ်မြမောဝ်အဲရ၊ လူဝ်ရသာရီအဲရ၊ လူဝ် တမတ်အရီအဲရ၊ လူဝ်ကောန်တြုကောန်ဗြဲအဲရ၊ လူဝ်ဗြဲအဲရ၊ လူဝ်ခိုက်တြုအဲရ၊ လူဝ်ခိုက်ဗြဲအဲရ၊ လူဝ် ထဝ်ဩန်ဂ်ဟိယာတ်အဲရ၊ ဗွဲလောဘတဏှာကို ဗွဲအရီမပပြဘိုက်ကို မူးတံလွထနေန်စိုတ်ညိ။ အပွဲသန္ဓာန် ပွန်လဝ်စိုတ်တုဲ မူးတံ**ဩဟိန္ဒြ**လျှိုန်ညိ။” (၅၅၀။ ၆-၁၇၈။ ၈-၅၀၃။ အစွောံ။)
- “ယွံမရာတ်သိုင်မပြ၊ တွဲဝ် အဝါအဲတိတ်ဒင်ရောင်။ မရာတ်ဗလးကံရ၊ မရာတ်ပန်အဲရ” ဗောဓိသတ်(သိုင်ဒြဲ)ဂး။ “ယွံသိုင်ဒြဲ၊ အဲတလိုဟ်တူဟံ့မာန်သက်ကံရ” သိုင်ဂး။ “ယွံမရာတ်၊ မုဒ်မရာတ်မတုတ်ဟ်တူဟံ့မာန်ဂ်ရော” ဗောဓိသတ်ဂး။ “အဲဟံ့တီရသိုင်ဒြဲ” သိုင်ဂး။ “ယွံမရာတ်၊ အဲမပိုင်ရင်လဝ်ဂုန်မေတ္တာကရုဏာ အဲမပိုင်ရင်လဝ်ဝင်သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ စာဂ၊ ပညာ၊ ဝိရိယ၊ သွေးလမျိုသွေးမိကိုမစါ ဟိုတ်ဂ်ရ ကံတူမရာတ်ဂ် ဖိုန်ချေ့ဟံ့မွဲကိုစေတနာကို ချေ့တီဂုန်အဲတုဲ ချေ့ဟံ့ကျင်ကိုအဲရောင်မရာတ်။ မရာတ်လေဝ် ဒ်မ္မိဟ်မျှကိုစေတနာရောင်။ ဆဒ်မ္မိဟ်ဟံ့သေင် ဇကုရာဇာမူးဂ် သိုင်မပြလောန်နူတြုဂ်မိုင်ရောင်မဝ်ဒ်၊ ဟိုတ်ဂ်ရ မရာတ် **သိပ္ပင်ပညာ**တုဲ ကိုတ်ဂုန်ညးမပြညိ၊ မရာတ်ဂြင်ဂုန်ညးမပြညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ၃-၄၀၃။ အစွောံ။) (သိပ္ပင်ပညာ = ပွဲစိုတ်ပွန်လဝ်ဝင်သတိပညာ)
- “ဟဲဗာဇ္ဇခါတ်၊ ဗော်ကုတ်ကျော်တဲချေ့ခါဂ်ပြဟ်ရ” သိုင်ဂး။ တဲသုတ်ဂ် စတ်သကတ်လောန်သန် ဗာဇ္ဇခါတ်ပျိုလဝ်လတူဇနန်တုဲ နမြပိုင်ဇမ်ကေက်ဂ် ဗာဇ္ဇခါတ်ကုတ်ကျော်ရ။ တဲကောန်ဇွတ်တုပ်ညံင်စင်စတ်ကို မဒကုတ်အာဂ် ဝူကျာ်ဂိုင်ကေတ် စွဲလဝ်လတူထဝါဇကုတုဲ တက်ဩဟ်ဂတေဝ်ယံပျောဇကုရ။ “ယွံတုညး၊ ပသန်ညွှါအဲခိုက်သွပုန်ရောအံ” ဗာဇ္ဇခါတ်ဂး။ “ခိုင်ချေ့ခါဂ် ဗော်ကုတ်ကျော်ပုန်ရ” သိုင်ဂး။ ဗာဇ္ဇခါတ်ပျိုလဝ်လတူဇနန်တုဲ ဒန်ကျော်ခိုင်ပုန်ရ။ ဝူကျာ်ဂိုင်ကေတ်ခိုင်ကောန်ဂ် စွဲလဝ်လတူထဝါဇကုတုဲ သိုဆီမလမဲလေ့က်တဂ် ယံပျောဇကုရ။ သုတ်ဓမ္မပါလဂ်တုန် ဆကိုဇမောဝ်စိုတ်မေတ္တာဂ် **ဩဟိန္ဒြ**တုဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၈။ ၃-၃၀၉/၃၁၀။ အစွောံ။) “လက်တို့ကို ဖြတ်လော့” (မင်းသည် ခိုးသူသတ်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

အားဆို၏။) ထိုခဏ၌ ခိုးသူသတ်သည် ထက်စွာသောပုဆိန်ကိုယူ၍ မင်းသား၏ လက်နှစ်ဖက်တို့ကို နုစွာသောဝါးမှပေါက်သော အညွှောက်တို့ကိုကဲ့သို့ ဖြတ်၏။ မင်းသားသည် လက်တို့ကို ဖြတ်အပ်ကုန်သည်ရှိသော် မျက်ရည်မယို မငိုမူ၍လျှင် ခန္တီမေတ္တာကို **ရှေ့ထား၍** သည်းခံ၏။ စန္ဒာဒေဝီ(မိဖုယား)သည်ကား ဖြတ်အပ်သော လက်စွန်းကိုယူ၍ ခါးပိုက်၌ သွေးလိမ်းကျံသည်ဖြစ်၍ ငိုလျက်သွား၏။ (၅၅၀။ တ-၄၀/၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ The king looked at the excutioner. “What is your pleasure, Sire?” “Without further delay, off with his hands,” said the king. At this moment the excutioner took a sharp axe, and lopped off the boy’s two hands, as if they had been young bamboo shoots. The boy, when his hands were cut off, neither wept nor lamented, but moved by patience and charity bore it with resignation. But the queen Canda put the tips of the fingers in her lap and stained with blood went about lamenting. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-119)

- “ယုံမရှုတ်၊ ပဲ့အဂတိပန်ဂ် ဒုဟ်ဇေံကို ဂုန်ဇေံကို ဂပ်ဂပ်**သြဟ်ပွဲလင်**ရောင်။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၇၁။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ “ ---၊ လေးပါးသောအဂတိတို့ဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၌ အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ မရောက်ခြင်း၌ အကျိုးကိုလည်းကောင်း (နှလုံးသွင်း/ဆင်ခြင်အပ်၏။)” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂။ ညောင်ကန်။) (သြဟ်ပွဲလင် = သြဟ်ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်။ ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်။ သမ္ဘိလင်ပဲ့စိုတ်။)
- စိုပ်ချင်တဲ့ ပါင်တရင်ချင်ပန်ဒိုဟ်ဂ် ကိုခွဲရင်ဒါန်ပန်တဲ့ အလုံဂတာဇမ္ဗူဒိပ်ဂ် ကျွက်ကျွဲကျွဲတဲ့ ဒါန်မဇ္ဇော်ဂ် ကိုဒါန်အိုတ်ရ။ မင်သီဥပုဟ်လှိုန်တဲ့ **သြဟ်ပွဲ**ရာဒ္ဓာမိက် ကိုဂုံစိုပ်ချင်နန်နက္ကတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၄။ ၈-၃၅၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ မိမိမြို့သို့သွားပြီးလျှင် တံခါးလေးမျက်နှာတို့၌ အလှူတင်းကုပ်တို့ကို ဆောက်စေ၍ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအလုံးကို ချောက်ချားစေလျက် အလှူပေးခြင်း သီလဆောက်တည်ခြင်း ဥပုသ်သုံးခြင်း အမှုတို့ကိုပြုသဖြင့် နဂါးပြည်ကို ဆုယူ၍ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂ်လိက်/ - and then returned to his own city. There he had an alms-hall erected at the four city gates, and by his alms-giving he made a stir throughout all India, and in **aspiring** to the Naga world he ever kept the moral law and observed the duty of holy days, ---. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-85) (သြဟ်ပွဲ = သြဟ်ပွဲလင်ပဲ့စိုတ်)

သြဟ်ပွဲ။ **သြဟ်ပတ်။ - မင်မဲ့။ မြဲမြန်။**
 ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့်။ စောင့်ရှောက်မွေးမြူသည့်။
to take care of, to watch over, to keep, to protect, to cherish

- “ယုံနာပိုဏ္ဏသိ၊ တွအဲပဒတ်ပွဲဂြိုပ်ဂ် ညင်ရ**သြဟ်ပွဲလင်**ပွတ် မတုပ်ကိုရသွာပစ္စေဂဗုတ်ကို ညင်သတ်ဂ်ရ အဲတုန် ပဲ့ကာလတွဲကို ပဲ့ကာလတ္တံကို အဲ**သြဟ်ပွဲလင်**ပြဲ ပဲ့ဂွဲအဲရ။ ဖြဲဂ် ဇေံက

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

လိက္ခေတ်မြင်မဲ့တံ့ ပွမဟုံသေင်ကံ့စပ်ကံ့ ညံ့ပအာတ်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သတ်ကံ့ရ ကျော်မြတ်ပွဲပ မာဒသတ်ဝံ့ကံ့ မြက် တလပညာတံ့ဂပ်ဂပ်ဝေင်ပါရ။” (ရသတ်ဝံ့ကလော်ခေတ်ကံ့ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၆။ ဒု-၆၃၈။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “တော၌နေသောရသေ့သည် မီးကို လုပ်ကျွေးသ ကဲ့သို့ အကျွန်ုပ်သည် အကြင်မိန်းမကို နေ၌လည်းကောင်း ည၌လည်းကောင်း လုပ်ကျွေး နှိမ်နင်းမည် တရားကိုလွန်၍ တရားမဟုတ်သည်ကို ကျင့်၏။ မိန်းမတို့နှင့်ပေါင်းဖော် ခြင်းကို မပြုအပ်သောသဘော ရှိ၏။” (၅၅၀။ တ-၅၆၁/၅၆၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင် လိက်/ “I tended her with care both day and night, As forest hermit cherishes a flame, And yet she sinned, beyond all sense of right: To do with woman needs must end in shame.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-315) (**tend:** v. watch over, take care of: ထိန်းကျောင်းသည်။ ကြည့်ရှုပြုစု သည်။/ **cherish:** v. care for somebody tenderly: မြတ်နိုးယုယသည်။ ယုယပိုက် ထွေးသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- (ဣသိတ္တဇ္ဈာန်ကံ့ စိတ်စပ်အာကိုဂူကျော် ဗွဲကိလေသတဏှာတဲ ဇ္ဈာန်လိုအာရ။) တဲသိုင်ဟိုကိုဂူ ကျော်ရ။ “ယုံဂူကျော်၊ ညင်ဣသိတ္တံ့လိုဇ္ဈာန်ကံ့ ဂူကျော်ဩဟိန္ဒုညီ” သိုင်ဂး။ “ဝံ့ရအံ” ဂူကျော် ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၆၆။ ပ-၂၁၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (ထိုရသေ့သည် မိဖုယား၌ တပ်စွန်း သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဈာန်မှယုတ်လေ၏။ မင်းသည်) မိဖုယားကို အလုံးစုံသောတန်ဆာ တို့ဖြင့် ဆင်ယင်၍ ရသေ့အားပေး၏။ ပေးစဉ်၌လည်း မုဒုလက္ခဏာ(မိဖုယား)အား အမှတ် ကိုပေး၏။ အဘယ်သို့ပေးသနည်းဟူမူကား “သင်သည် မိမိ၏အစွမ်းအားဖြင့် အရှင်မြတ်ကို ဇောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ လုံ့လပြုအပ်၏” ဟု အမှတ်ပေး၏။ (မိဖုယားသည်) “အရှင်မင်း ကြီး၊ ကောင်းပြီ။ ဇောင့်ရှောက်အံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၀၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင် လိက်/ Then he (the king) passed with the ascetic to the palace, and bidding the queen array herself in all her splendour, gave her to the Bodhisatta (the ascetic). But, as he was giving her away, the king privily charged the queen to put forth her utmost endeavour to save the holy man. “Fear not, sire,” said the queen, “I will save him.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-163) (ဝေါဟာရအေင်လိက် ‘save’ ဒွဲဝံ့ကံ့ ဒဲးကေတ်အဓိပ္ပါယ်သတ် ကာအံ့ရ။/ **save:** v. safeguard, keep safe intact: ကျန်းမာ-ချမ်းသာစေသည်။ ပက တိရှိစေသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံသိုင်အလာရ၊ ကောန်သမ္ဘာအဲတံ့ကို ညးမကျောန်ကေင်ကာတံ့ကို ညံ့တံ့ဩဟိန္ဒုမြန် လင်တွဲအဲလျိုန်ကံ့ အဲဒလောအံ့ဇောန်တံ့လင်ရ။ ယုံအလာရ၊ ပွောင်ကောန်သမ္ဘာအဲဂမ္ဘိုင်ကံ့ မ မိက်ကံ့ညးမဲ့မဲ့ကို မမိက်ကံ့ညးသွာင်မဲ့မဲ့ကို ဟုံတွေဟ်လက်တွဲအဲရ ဟုံသေင်ဟာ။ ပွဲဝံ့ညာတ် တွဲအဲကံ့ နူသျှိုက်အိုသိုတံ့ကံ့ အဲသျှိုက်တွဲအဲလောန်သန်ရ” သိုင်နတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၄။ ၈-၃၇၄/၃၇၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “အဋ္ဌာရ၊ သားသမီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ မယားတို့ သည်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏အသက်မွေးကုန်သော သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အမြဲဆုံးမတိုင်း

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ခံရကုန်သည်ဖြစ်၍ သင့်ကို လုပ်ကျွေးကြကုန်၏။ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် သင့်အား မဆဲရေးမမြည်တမ်းသည် မဟုတ်လော။ သင့်အားမြင်ခြင်းကို ငါသည် ချစ်ခင်လေးမြတ်သည်သာလျှင်တည်း။” (၅၅၀။ ပဉ္စ-၁၂၆။ ညောင်ကန်။)

- “ယုံမအံက်၊ ဩဇာသွယ်သွေးပွဲသို့တအိတ် ကောင်ကာကို ခြပ်ကသပ်တအိတ်ကို ယံရဟံဂွံဩဇာ နှိမ့်မှ် ခြပ်ပွဲသို့မပွံဂိုက်ယာတ်ထပ်ဩဇာတအိတ် မမိက်ကိုဝတ္ထုမွဲမွဲဂိုက် နူအပွဲသို့ဂိုက် ခေ့တိတ်အာ မူးရ။ နူမူးဂိုက် ခေ့ကျောံအာသို့သွာင်တဲ ခေ့လောင်သပ်အာရ။ (မူ)ဟိုတ်ဂွံဒ်သတ်ဂိုက်ရောမူးဂိုက် ဟိုတ်နူခပ်ပမာဒမဟိုတ်မဲဂိုက် မဒ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၅၂၁။ ၈-၂၈၆။ အစွေခံ။)

သိပ္ပံ — ဇေတ်တံ။ ဗအာတ်။ သွိန်ပပိုန်တံ။ ကျင့်သည့်။ (to practise, to observe)

- “ယုံသိုင်မပြ၊ မဟံသေင်ကိုကုခမိ ဟိုတ်နူမသိပ္ပံဇေတ်မယုတ်မာ ဒေါင်မှာဇန်ဂမ္ဗိုင် အဲမဒး သွိုက်ဂွရ။ မရာတ်တုန် ပွဲဝေင်ကုသို လွဟိုတ်မဲညိ။ အဲဣသိတုန် ပွဲသပိုဟ်ဂြိုပ် မသက္ကူအ ရှိဗြဲဟောင် အဲသွာပဒတ်ရမရာတ်။” သိုင်မိင်လဟိုဣသိသတ်ဂိုက်တဲ သိုင်ယံတ်ရ။ ဣသိလေဝ် ကလာင်တိတ်အာ ဂြိုပ်ဟေမဝန်တေရ။ သိုဣာန်မဟံဂွံလို စုတိအာတဲ တိုန်ကျိဒ်ပွဲချင်ဗြိုတေရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၁။ ၃-၆၀၇။ အစွေခံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ ငါသည် မနေအပ်သောအရပ်၌ နေခြင်းကြောင့် လူများအလယ်၌ ကဲ့ရဲ့အပ်သော အဖြစ်သို့ရောက်၏။ သင်မင်းကြီးသည် မမေ့မလျော့ဖြစ်ရစ်လော့။ ငါသည်ကား ယခုတစ်ဖန် မိန်းမနံ့မနံ့သော တောအုပ်သို့လျှင် သွားတော့အံ့” ဟုဆို၍ မင်းသည်ငိုကြွေးစဉ်လျှင် ဟိမဝန္တာသို့သွား(၏။) (၅၅၀။ ၁-၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ “Great king, I **have incurred censure** in the midst of the people by reason of my dwelling in a place where I ought not. But be thou vigilant. Now will I return to some forest free from all taint of womankind.” And amidst the tears and lamentations of the king he returned to the Himalaya, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-297) (**incur**: v. to put yourself in an unpleasant situation by your own actions, so that you lose something, get punished etc./ **censure**: n. the act of expressing strong disapproval and criticism/ Longman Dictionary)

တင်သမ္ဘိ။ ‘သိပ္ပံဇေတ်မယုတ်မာ’ စကာဂွံမွဲး ‘သိပ္ပံဇေတ်ထိုက်မပြ’ လေဝ် ဒးစကာမာန်ဟောင် ဂပ်ဂပ်သမ္ဘိရ။

သိပ္ပံ။ ဩဟိန္ဒ။ - ဟိန္ဒလင်။ ဗဟိန္ဒ။
တညိဇေသညိ။ ဖြစ်ရှိဇေသညိ။
to keep, to maintain

“ဩဟိန္ဒလင်ပိုန်ဒြပ်သမ္မေဟိန္ဒ” မှူးဂှ် မှူးအဓိပ္ပါယ် “ဟိန္ဒလင်ပိုန်ဒြပ်သမ္မေဟိန္ဒ” မဒ်ရ။ ဗတ်ဗ္ဗာမူး
“သူကြွယ်တစ်ယောက်၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာကို တည်စေသည်/ဖြစ်စေသည်” မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်တုန်
“to keep the position as a wealthy person” ရ။ “ဩဟိန္ဒလင်ဒဒ်ခမိဏ္ဍသိမ္မ” မှူးဂှ်ပုန်တုန်
မှူးအဓိပ္ပါယ် “ဟိန္ဒလင်ဒဒ်ခမိဏ္ဍသိမ္မ” ဗတ်ဗ္ဗာမူး “ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်၌ တည်စေသည်” မဒ်ရ။
ဗတ်အေဂံလိက်မူး “to keep the life as an ascetic” ရ။ “ဩဟိန္ဒလင်ဒဒ်သကိုပ်ကွင်မ္မ”
မှူးဂှ်တုန် မှူးအဓိပ္ပါယ် “ဟိန္ဒလင်ဒဒ်သကိုပ်ကွင်မ္မ” ဗတ်ဗ္ဗာမူး “လှေသူကြီးအဖြစ်၌ တည်စေသည်”
မဒ်ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်မူး “to keep the position as the chief of a ship” ရ။

- “ယုံခမိတံ၊ ကလော်ကုမ္မိယ မဂ္ဂဲအဟာဂ္ဂှ် ချေဩဟိန္ဒစီရင်လင်ဂျိပျဲဂြိုပ် ပသ်လက်သန်
ဂျိရော၊ လက်သန်ညင်ဗတဝ်သဲ ရှိချေညင်ရှိသဲကို အမြဲမြဲမောင်ချေ ညင်သဲကိုပတဲ ချေစီ
ရင်လင် ဗွဲမဒးရးရ။ ယုံခမိတံ၊ ဩမှိဟ်ဟံဂွံဗစာရဏာဟိုတ်ဖိုတဲ ချေဂွံဗတဝ်သဲရချေဂးတဲ
မဒးစတုတ်ဂျိရ။ ဂှ်မှိဟ်မဒးစဂျိရ သိုဒဒိက်မရိုင်ကတင်သ္မာတ်မြဟ်ဂှ် သိုဒဒိက်ဂှ် မဒးပကာဂ
စိုတ်ရ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၃၆၆။ ဒု-၃၃၃။ အစွောံ။) (ဩဟိန္ဒ = ဟိန္ဒလင် =
to keep, to place in position)
- ဒြပ်လို့ကသပ်ဂှ် မိဂှ်တော်လင် ဂတမုက်ချေရ။ ကာလဂှ် မိတ္တဝိန္ဒက သင်ယာဂုရ။ သင်
ယာဂုတဲ ဒြပ်လို့မ္မဲဂှ် ဂိုင်ကော်ရ။ ဝံဒြပ်ဂှ်တဲ မသက်ဂတပ်လအ် ချေပဗ္ဗိက်တဲ ဒြပ်စါ
စှော်ကိုတ် ချေကျွဲဗဒ်ရ။ ကာလဂှ် မိတ္တဝိန္ဒကချပ် “ဒဒ်သကိုပ်ကွင်မ္မဲ အဲသိပ္ပံလင်တဲ အဲခွဲ
ကွင်မ္မဲ အဲပျိုက်ဗ္ဗိက်တဲ အဲအာညိ” ရဲဝံမိတ္တဝိန္ဒကချပ်တဲ သူးကိုမိရ။ “ယုံမိ၊ တွဟ်နပဗ္ဗိက်ဂှ်
အဲအာကွင်ညိ။” (၅၅၀။ ၉-၄၃၉။ ဒု-၆၅၁။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ မိတ္တဝိန္ဒက၏အ
မိသည် ဥစ္စာတစ်ထောင်ထုပ်ကို ရှေ့၌ထား၏။ မိတ္တဝိန္ဒကသည် ယာဂုကိုသောက်၍ ဥစ္စာ
တစ်ထောင်ထုပ်ကိုယူ၍ ကုန်သွယ်ခြင်းကိုပြုလျက် မကြာမြင့်မီလျှင် တစ်သိန်းနှစ်သောင်း
သော ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၏။ ထိုအခါ မိတ္တဝိန္ဒကအား “ငါသည် လှေတည်ထောင်၍ ကုန်
ရောင်းခြင်းကိုပြုအံ့” ဟူသောအကြံသည် ဖြစ်၏။ ဖြစ်ပြီး၍ မိတ္တဝိန္ဒကသည် လှေကိုဖြစ်စေ
၍ “မိခင်၊ အကျွန်ုပ်သည် လှေဖြင့် ကုန်သွယ်ခြင်းကိုပြုအံ့” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၅၈၃။
ညောင်ကန်။) ပဲ့မုအေဂံလိက်/ Then his mother laid before him a purse of a
thousand pieces. And he drank the gruel, took the purse with a
thousand pieces, and went about his business; and so thereafter, until in
no long time he had gained two millions. Then it came into his mind that
he would provide a ship, and do business with it. So he provided a ship,
and said to his mother, “Mother, I mean to do business in this ship.”
(The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-2)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

တပဲ့တဲကို ပက်ခြာတ်ထောံကွေံတဲ ပဲ့တရင်သို့ ဗွိုက်လတက်သ်ဗိုတ်ထောံကွေံ ထပ်ပသာ ယှုပ်ရိစဉ်နံ ခြေပ်ဗက်လမာ်ဇိုင်ဗောဓိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃။ ပ-၁၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုရွဲကုန်သည်မိုက်သည် ထိုစကားကိုကြား၍လျှင် အဘိုးတသိန်းထိုက်သော ထိုရွှေခွက်မှ ယုတ်၍ “ဤကုန်သည်သည် ငါ့အား ရုံးခြင်းကြီးကို ပြုခဲ့ပြီတကား” ဟု အလွန်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ သတိကိုထားအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိန်းမောသည့်ဖြစ်၍ မိမိ လက်သို့ရောက်ကုန်သော အသပြာတို့ကို၎င်း ဥစ္စာတို့ကို၎င်း အိမ်တံခါး၌ကြဲ၍ အဝတ်အရုံ ကိုစွန့်၍ ချိန်ရိုးကို ဆောက်ပုတ်ပြု၍ ဘုရားလောင်း၏ခြေရာအစဉ် လိုက်သည်ရှိသော်၊ - - -။ (၅၅၀။ ပ-၂၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ Hereupon he exclaimed, “He has robbed me of a golden bowl worth a full hundred thousand pieces; he has caused me a terrible loss.” And intense sorrow came upon him, so that he **lost command over himself** and became like one **distraught**. His money and goods he flung away at the door of the house; he threw off his upper and under cloths; and, armed with the beam of his scales as a club, he tracked the Bodhisatta down to the river-side. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-13) (**distraught**: adj. distracted: စိတ်ဓါတ်ပျက်ပြားသော။ လွန်မင်းစွာ တုန်လှုပ်ချောက်ချားသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- (သိုင်ကုန်သွရုပ် မယှုပ်လပ်ရုပ်ကုလိသသေဦ) - “ယံမရတ်၊ သိုညးဓါဝံ ဇိုင်ခဉ်တုပ်၊ တဲ တဉ်ဟ် ကျိပ်ဗနီမတ်မဟံသွဟ်တုပ်၊ ဒိုကိုကျိပ်လေဝ် ကတောတ်တုပ်ဒိုင်ကို။ ပွောဝ်ညးဓါဝံ ကုဝံမဒ်ကုလိသသေဦရ အဲဒိုက်ဟံတီဟောင်အံ။” သေဦမိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်(သင်္ဂ)တဲ ၁ ၆၀၆တပ်တိုန် ခြပ်ရတ်ယဲပုန်ပဲ့ခြပ် သ်ပတ်သတိဟံမာန် **လောတ်သို့အာ**ဒွဲဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၇။ ပ-၂၅။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် ခြေခွင်ကုန်၏။ နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် လက်ကောက်ကုန်၏။ နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည် မျက်စိစွေကုန်၏။ နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့အား မှဲ့တို့သည် ရှိသည် ဖြစ်ကုန်၏။ အကျွန်ုပ်သည် ကုလိသကို မသိနိုင်။” ဘုရားလောင်း၏ စကားကိုကြား၍ ဤ ကုလိသသူဌေးသည် တုန်လှုပ်လျက် ဥစ္စာ၌ စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့် **သတိကိုပြုစီမံသောငှာ မတတ်နိုင်**သည်ဖြစ်၍ ထိုအရပ်၌သာလျှင် လည်း၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေင်္ဂလိက်/ “Both squint; both halt; both men are hunchbacks too; And both have warts alike! I cannot tell Which of the two the real Illisa is.” Hearing his last hope thus fail him, the Lord High Treasure fell into a tremble; and such was his intolerable anguish at the loss of his beloved riches, that down he fell **in a swoon**. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-201) (**swoon**: v.&n. faint: မေ့မြောသွားသည်။-ခြင်း။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင် ဦး။)
- အလုံမွဲတွဲဂ် ဟံဝံအဟာတဲ ပဲ့ပစ္စိမယာံဂ် ကျာဂမျိုဂ် သျိုက်တိုန်တဲ ဂဉ်ဆီကိုသဂြာဂ် သေဦ စီရောင်ကိုရ။ “အဲမင်သီမွဲဒကုတ်တွဲဝံဂ် အဲဟံပလိုသီအဲဝံရ” ဗောဓိသတ်ဂးတဲ ဟံသင်ဂဉ်ဂ် ရ။ ဖလာင်ယးဂ် **သို့အာ**ရ။ “တိုင်ချိုတ်ရ” ဂးတဲ ညးပွိတ်သွိုက်လပ် ပဲ့ကွေင်မွဲဂ်ရ။

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

(၅၅၀။ ၆-၄၂၁။ ဒု-၅၆၁။ အစွော။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့ပတ်လုံး အာဟာရကို မသုံးဆောင်ရသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပစ္စိမယံအတွင်း၌ ထိုဘုရားလောင်းအား သတ္တကလေတို့ သည် ထကုန်၏။ သူဌေးသည် အထူးထူးသော ဆေးတို့ကိုဆောင်၍ “စားလော့” ဟု ဆို ငြားသော်လည်း “ဥပုသ်ကို မဖျက်အံ့” ဟု အသက်အဆုံးရှိသည်ကိုပြု၍ ဥပုသ်ကို ဆောက်တည်၏။ ဘုရားလောင်းအား သည်းစွာသော ဝေဒနာသည်ဖြစ်၏။ အရုဏ်တက် သောအခါ သတိကိုဖြစ်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းကို “ယခုသေ လတ္တံ” ဟု နေရာမှထုတ်၍ အိမ်၏အပ၌ အိပ်စေကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၂၆။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ He had taken no food all day, and in the last watch he felt pain like a spear-wound. The merchant brought him various remedies and told him to eat them: but he said, “I will not break my fast: I have undertaken it though it cost my life.” The pain became intense and at sunrise he was **losing consciousness**. They told him he was dying, and taking him out they set him in a place of retirement. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-267)

- ကောန်တြုဇေ မှုယုယညဒတ္တကုမ္မာဂ် တိတ်ဝေင်ကရေပဲ ပဲ့ဋ္ဌာန်စင်ကြံရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်မုက်စင်ကြံ ဂ် တွအံနွံမွဲ။ ပဲ့တွအံဂ် ငြံဇာတ်မွဲပဒတ်ရ။ သွတ်ဂ် စံင်ဝေင်ကရေပဲတု ကရေဂ်လုပ်အာ ပဲ့ဂမြေင်တွအံငြံဇာတ်ဂ်တု ဒတံဒးငြံဇာတ်ဂ်ရ။ သွတ်ဂ်ဟံတီတု ဝံက်ပွေပ်တဲရ။ ပဲ့မစိတ် ကေတ်ကရေပဲကုဂ် ငြံဇာတ်ဂ်ကိတ်စုတ်ရ။ သွတ်ဂ် ဟိတ်ပရဟ်ဂျိဂ်လောန်အာတု သွတ်ဂ် လောတ်သို့အာ ပဲ့ဋ္ဌာန်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၄၄။ ဒု-၆၈၁။ အစွော။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ယညဒတ်မည် သော သူငယ်သည် စကြံဦး၌ အိမ်ကျင်ဖြင့် ကစား၏။ ထိုသို့ကစားသည်ရှိသော် တစ်ခု သောတောင်ပို့၌ မြေဟောက်သည်နေ၏။ ယညဒတ်၏ မြေ၌ခတ်အပ်သော အိမ်ကျင်(ဘော လုံး)လိမ့်လျက် သွားလေ၏။ ထိုတောင်ပို့တွင်း၌ မြေဟောက်၏ဦးခေါင်းပေါ်၌ ကျလေ၏။ ထိုသူငယ်သည် မြေဟောက်ရှိမှန်း မသိခြင်းကြောင့် တောင်ပို့တွင်းသို့ လက်ကိုသွင်း၏။ ထို အခါ ထိုသူငယ်ကို အမျက်ထွက်၍ မြေဟောက်သည် လက်၌ကိုက်၏။ ထိုသူငယ်သည် လည်း မြေဆိပ်၏အဟုန်ဖြင့် မိန်းမောသည့်ဖြစ်၍ ထိုအရပ်၌သာလျှင် လည်း၏။ (၅၅၀။ တ-၆၂၉/၆၃၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then his son, a young man named Yanna-datta, was playing with a ball at the end of the covered walk. There a snake lived in an ant-hill. The lad's ball, thrown upon the ground, ran into the hole of the ant-hill and fell upon the snake. Not knowing this, the lad put his hand into the hole. The snake enraged bit the boy's hand; down he fell **in a faint** because of the strength of the snake's poison. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-19)
- ခိုက်ဖြံ ဖျိန်စွတ်တု ကေတ်နင်တု ကိုကုဗမ္မးမသုန်ဂ်ရ။ ဗမ္မးမသုန်တံဂ်လေဝ် ဝံပုင်ဂ်တု လ မံက်ထစိုန်မဇ္ဇော် ပဲ့ပါင်ဇကုဇကုပွေပ်တု ဂစံလဝ်ညင်ပုင်မဂင်ကအံဂ်ပတု နမတ်ဓါတေပ်ပံ သို့ကေ့ရ်မချိတ်ကိုတု သတိက်ဒိုင်ရ။ ခိုက်ဖြံ ညာတ်ဗမ္မးမသုန်မသို့အာတု “ချိတ်အာ တန်ဒိုင်ရ” ခေ့ချပ်တု ခေ့ဖေက်တု ခေ့အာတ္ထိသေဋ္ဌီရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၀။ ၇-၄၈။ အစွော။)

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ပဲ့မူဗွာ/ ထိုကျွန်မသည် ထိုပုဏ္ဏားယောင်ဆောင်သော ငါးယောက်သော သိကြားနတ်တို့အား နွားအပေါင်းတို့၏အကျိုးငှာ ချက်အပ်သောထမင်းကို ထမင်းပွဲ၌ခူးပြီးလျှင် ဆောင်၍ ပေး၏။ ငါးယောက်ကုန်သော ပုဏ္ဏားယောင်ဆောင်သောနတ်တို့သည် အလုပ်အလေ့ပြု၍ ခံတွင်း၌ထည့်၍ လည်၌နှင့်စေ၍ ဖျက်လုံးတို့ကို ပြူးပြူးထွက်စေလျက် မိန်းမောကုန်သည် ဖြစ်၍ သေကုန်သကဲ့သို့ လျောင်းကုန်၏။ ကျွန်မသည် ထိုပုဏ္ဏားတို့ကိုမြင်၍ “သေသည် ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့” ဟု ကြောက်သည်ဖြစ်၍ သွား၍ သူဌေးကြီးအား (ကြားလျှောက်၏။) (၅၅၀။ တ-၆၉၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ She cooked in a pot a mess of cows' food, and brought it to them. All the five of them took up each a mouthful, and put it into their mouths, but let it stick in the throat; then rolling their eyes, they **became unconscious**, and lay as though dead. Then the serving-maid seeing this thought they must be dead, and much afraid went and told the merchant, ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-43)

- (ဒေးပွန်ကံဂျိတု) နပန်ဂလာန်မြဲဝံ ဗောဓိသတ်(ခနောဝ်တြုံ) ဂတော်ယံဝံတု လောတ်သို့ ဇော်အာ ပဲ့သွာဟွံဂရ။ ပဲ့ကာလဂ် သိုင်သိုမဒတ်ဒိုင်ဂ် ရံင်မှတ်မွဲတ်ရ။ ပဲ့ကာလဗောဓိသတ်မ လောတ်သို့အာ ဒဒ်မဒးကံဂ် ခနောဝ်ကိန္နရီဗြဟံတီတု “မုဒ်တုသိုအဲဝံ မဝံလောတ်အာဂ် ရော” ချပ်တု ဤသို့ရံင်တု ညာတ်ဆီဇော်ဝံဒိုင် နှဲဂ်သရကံဂ်တု “ဩတုသိုအဲ ဒေးစုတ်ပွန်ကံ ဂျိတု လောတ်ချိတ်သို့အာရောင်သံ” ဂးတု လို့ဇော်ကိုဒြဟတ်ဂ် ဣဒ်ဒ်တု ပဒိုင်နရိုင်စိုတ်ဟံ မာန် နကိုဗရုရမျာင်ဇော်ဂ်ဒ်တု ဂတော်ယံဝံ ပဲ့ကာလဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၅။ ၇-၂၃၅။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (ဆိပ်လူးမြားသင့်ပြီး၍) ဘုရားလောင်းစန္ဒကိန္နရာသည် ဤလေးဂါထာတို့ဖြင့် ငိုကြွေး၍ ပန်းမွေ့ရာ၌ လျောင်းလျက်လျှင် သတိလွတ်၍ လူးလည်း၏။ မင်းသည် လည်းရပ်လျက် နေသလျှင်ကတည်း။ စန္ဒကိန္နရီသည် ဘုရားလောင်းငိုကြွေးစဉ် မိမိ၏မွေ့လျော်ခြင်းဖြင့် မေ့လျော့၍ ဘုရားလောင်းအား မြားစူးသည်၏အဖြစ်ကို မသိ။ မိန်းမောသဖြင့် လူးလည်း၍အိပ်သော စန္ဒကိန္နရာကိုမြင်၍ “ငါ့ချစ်လင်အား အဘယ်ဆင်းရဲဖြစ်သနည်း” ဟု စုံစမ်းသည်ရှိသော် မြားစူးသောအမာဝမှ ယိုသောသွေးကိုမြင်၍ ချစ်စွာသောလင်၌ဖြစ်သော အားကြီးစွာသော စိုးရိမ်ခြင်းကို သည်းခံအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ သည်းစွာသောအသံဖြင့် ငိုကြွေး၏။ (၅၅၀။ စတု-၂၂၁/၂၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Thus did the Great Being lament in four stanzas; and lying upon his couch of flowers, he **lost consciousness**, and turned away. The king stood where he was. But the other fairy did not know that the Great Being was wounded, not even when he uttered his lament, being intoxicated with her own delight. Seeing him lie there turned away and lifeless, she began to wonder what could be the matter with her lord. As she examined him she saw the blood oozing from the mouth of the wound, and being unable to bear the great pain of sorrow for her beloved husband, she cried out with a loud voice. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-180/181)

- “နိဿိကီတြုစဏာဒ္ဓိကိဝံတံ ကောန်ဗြသေဋ္ဌိဝံ မကလေင်စအာတံ ပိုဟံဝံသင်စသုရာကို အမာပင်သွကဗျုန်တံကိုရောင်” ဧဝံတံချပ်တံ ဧဝံတံတက်ထွက်မာတင်ပဏ္ဍိတံတံတံ စိုန်ဧဝံစူးအာကော့ရ။ မာတင်ပဏ္ဍိတံ **သန္ဓိအာ**မဲ့ဧကတံ သမ္မုဟ်တိုန်ပွန်တံ ဩဟ်ဗြသတံတံ သင်ဝံချပ်ရ။ --။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၇။ ၇-၃၅၅။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ဟယ်-မကောင်းယုတ်မာသော ဒွန်းစဏ္ဍားယုတ်၊ ယနေ့သင့်ကိုမှီ၍ ငါတို့အား အဘိုးအခမရှိသော သေစာအရက်ထမင်းသည် ပျက်ခဲ့လေပြီ” ဟု အမျက်ဒေါသဖြင့် နှိပ်စက်သည်ဖြစ်၍ မာတင်သုခမိန် ဘုရားလောင်းကို လက်တို့ဖြင့်ငှင်း ခြေတို့ဖြင့်ငှင်း ပုတ်ခတ်ကျောက်ကန်သည်ကိုပြုသဖြင့် **မိန်းမော**စေ၍ ဖဲလေ၏။ ထိုမာတင်ဘုရားလောင်းသည် အတန်ငယ်ကြာမှ ရအပ်သောအမှတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ကြံ၏။ --။ (၅၅၀။ စတု-၃၈၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “Ah, vile outcast, you have lost us free food and liquor today!” In rage they pummelled Matanga the wise with hands and feet, and made him **senseless**, and went away. After a while he recovered consciousness, and thought, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-236) (to recover consciousness = သမ္မုဟ်တိုန် = သတိမေ့မိန်းမောနေရာမှ သတိပြန်ရလာသည်။)
- ညင်ခေသရာဇာဒိသိုင်ကို (ဗောဓိသတ်) ပဏ္ဍောအ်အာကိုကလော်ဂ်ရ။ -- မိဗောဓိသတ်ညာတ် ကောန်တြုသျှိုက်မဲ့ဧကုမအာဂ် ပခိုင်နရိုင်ဧကုဟံမာန်တံ ဇတဝ်တိုန်ဗြပ်ဗြပ်တံ တိုင် **လောတ်သန္ဓိ**စှ်အာ ပွဲတိုက်ရ။ သွိုင်မဗောဓိသတ်မဲ့ဂ် ပင်တဲယိုတဲစါတံ လရီအ်ယံတံရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၃။ ၈-၁၆၅။ အစွောံ။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ --- he ascended the road and made for the abode of the ogre, as fearless as a maned lion. His mother, seeing him depart, could not restrain herself and **fell fainting** on the earth. His father, stretching out his arms, wept aloud. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-15)
- “ယွံဂမီ၊ ဟိုတ်နုဗြဂ်တံ တွအဲလေဝ် ဒ်လေင်တံတြသွံ။ နိတ်ဩကီဗြဂ်တံ တွအဲဇျာန်လီအာတံ လုကပိသွာံ တွအဲမဒးလိုင်သန္ဓိတံ လကိုတ်ဂ္ဂုဟ် ဗုံသွာဇျာန်တံ တွအဲမဒးဂတေဝ်ယံတံတံရသွံ” ဂးတံ (ကျပ်တြ)ဇက်နင်ဇာတ်အတိက်တေရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၂၃။ ၈-၃၄၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ရဟန်း၊ ဤမိန်းမသည် သင်၏အကျိုးမဲ့ကို ပြုတတ်၏။ သင်သည် ဤမိန်းမကိုအမှီပြု၍ ဈာန်ကိုပျက်စီးစေ၍ သုံးနှစ်တို့ပတ်လုံး **တွေဝေလျက် သညာကင်းသဖြင့်** အိပ်၍ဖြစ်သောသညာဖြင့် သည်းစွာသောငိုကြွေးခြင်းကို ငိုကြွေးရဖူးပြီ” ဟုမိန်းတော်မူ၍ အတိတ်ကိုဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “Brother,” he said, “this woman wrought mischief for you: it was owing to her that you fell away from mystic meditation, and lay for three years in a **lost and distracted condition**, and on the recovery of your senses you uttered a great lamentation,” and so saying he told him a story of the past. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVII: p-79)

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဩင်အမေရိကာန်)

‘ဗြေဏ်’ ဂုဏ်လင် ဟိုဗိုတ် ‘ဗြေဏ်’ ရ။ ညင်သင်္ဂကို ‘ခပီထင်’ ဂုဏ်လင် ညးဌာန်ဒေသလူၤ ဟိုပွတ်ဒိုင်ရမ်သင် ‘ခပေဝထင်’၊ ‘မင်သီ’ ဂုဏ်လင် ဟိုပွတ်ဒိုင်ရမ်သင် ‘မင်သေဝ’ ရ။ ညင်သင်္ဂကို ‘သြန်မဲ့ဒကေဝ’ ဂု လဆောင်ဂွံဆိုင်ကေတ်ပွဲလိက်တြေံ ‘သြန်မဲ့ဒကီ’ ရ။ ညင်သင်္ဂကို ဝေါဟာ ရ ‘ဆေဝဒဝ်’ ဂုဏ်လင် လဆောင်ပွဲတွံမအောန် ဂွံဆိုင်ကေတ် ‘ဆီဒဝ်’ ရ။ ဟိုတ်ဂုရ ရမ်သင် လက်သန်(၂)သင်မတွံဂး ‘ခီ’ ကို ‘ဝေဝ်’ ဏအ်ဂု ဗွဲရမ်သင်အရေဝ်ကို ဗွဲဗိုပင်မအခဝ်ပွဲလိက်ကို မွဲကိုမွဲန်ရံဒိုင်ရင်သွအ်ရောင်ဂု ညးလူတ်လိက်တအ်ညးဂမၠိုင် ဂပ်ဂဝ်သမ္ပိရ။

ဝေါဟာရ ‘သ္မိ’/‘သ္မေဝ်’/‘ဇ္ဇိ’/‘ဇ္ဇေဝ်’ ဏအ်ဂု အဓိပ္ပါယ်ခွဲဂုကို ဒွဲဝဲဝါမစကာတ်ခွဲဂုကို ပိုတိတ်ဗွဲမ ဇိပ်ဂိုဝ်ဇိဇိတ်တုး ကုဝေါဟာရပင်ကေံ မဒက်ခွဲလင်မွဲစွဲမခွဲတအ်ဂု ပိုဆက်လူတ်အာပွန်ရောင်။ ဥဒါ ဟိုရ်ဂမၠိုင်ဗွဲသွဝ်ဝံ ဩဝ်လူတ်စိစတ်အာညိ။

သ္မိ = မင်မဲ့ — သ္မိဏ္ဍန်ရီယာပိုတ်။ သ္မိပါင်စိုတ်ကာယ။ သ္မိဒ္ဓါပိ။

ဏ္ဍန္တိဇောင့်ဇည်းသညး။ ကိုယံနူတ်နုလုံးကို ဇောင့်ထိန်း/ဇောင့်ရှောက်သညး။

to keep guard over the avenues of the senses

- လပံက်လမဲဝဲဂုကျ်ဂု ဗောဓိသတ်(ဣသိ)ညာတ်တု ပွဲအရီမဆဲးဂု ဖျေံစိုတ်တု မှာမဲ့ဝဲဝဲဂုကျ် ရ။ ပွဲကာလဗောဓိသတ် မဂွံဒိုင်ဂုကိုလေဝ် ညင်ဖြုံဇာတ် ညးမထုတ်စုတ်ကိုလေဝ်တု ရယိုက် ပွဲန်ဒန်ကံဂုကိုရ ညင်သင်္ဂကိုရ ကိလေသပါတ်တိုန် ပွဲသန္တာန်ဗောဓိသတ်ရ။ ဟိုတ်နူဂမ္တံ ကိလေသကလဲတိုန်တု **သ္မိဏ္ဍန်ရီယာပိုတ်**ဟံမာန်ရ။ ဣန်ရီယာပိုတ်လိုအာရ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၁။ ၁-၇၁၃။ အစွောံ။) (သ္မိဏ္ဍန်ရီယာပိုတ်ဟံမာန် = မင်မဲ့ဣန်ရီဟံမာန်) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ဝိသဘာဂအာရုံကိုမြင်၍ ဣန္ဒြေကိုဖျက်၍ “တင့်တယ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းလျက်ကြည့်၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအား ဈာန်၏အစွမ်းအားဖြင့် ငြိမ်စွာသော ကိလေသာသည်လည်း ကြုတ်၌ထည့်အပ်သော မြွေဟောက်သည် ပါးပျဉ်းထောင်၍ ထသကဲ့ သို့၎င်း၊ --- ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် ကွယ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေတို့သည် မပြည့်စုံသည်ဖြစ်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၇၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဝ်လိက်/ The Bodhisatta let this unusual sight penetrate his senses, and looked upon her with desire. Then the evil passion that had been calmed by the power of his ecstasy, rose as a cobra rises spreading his hood, from the basket in which he is kept: ----- - As his passion gained force, his ecstatic calm gave way, his senses lost their purity; ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-191)
- “ယံတွညး၊ သဘခရ်ဒိုင်ပွဲသ္မိကိုန်ဂု ယံလျှဟ်ပွဲကေင်ကာဂု ခရ်ဂုဟံဆဲးရ။ ဩမမိမဲ့ ဟံဂွံ **သ္မိပါင်စိုတ်ကာယ**ဂု ဟံဆဲးရ။ ဩသိုင်မဲ့ ဟံစိစတ်တု မပွဲကိုဂဗုတ်ညးဂု သိုင်ဂုဟံဆဲးရ။ ဩတွပညာမဲ့ ထေပွတ်ကိုညးပြဟ်ဂု တွပညာဂု ဟံဆဲးရ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၃၂။ ၃-၂၃၆။ အစွောံ။) (သ္မိပါင်စိုတ်ကာယ = မင်မဲ့ပါင်စိုတ်ကာယ) ပွဲမူဗွာ/ “(မြတ်သောမင်းကြီး)၊ ပျဉ်းသော ကာမစည်းစိမ်ကို ခံစားသောလူသည် မကောင်း။ **ကိုယံ, နူတ်, နုလုံးမ ဇောင့်ရှောက်သော** ရဟန်းသည် မကောင်း။ မဆင်ခြင်မူ၍ ပြုလေ့ရှိသောမင်းသည် မ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ကောင်း။ ပညာရှိသည် အကြင်အမျက်ထွက်ခြင်းကို ပြုတတ်၏။ ထိုအမျက်ထွက်ခြင်းသည် မကောင်း။ ---။” (၅၅၀။ ဒု-၇၂။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “The idle sensual layman I detest, The false ascetic is a rogue confest. A bad king will a case unheard decide, Wrath in the sage can ne’er be justified.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-70)

- “ယုံနာပိုဏ္ဍသိ၊ အဲခန်ဝံ ဟိုတ်ယွံမွဲကိုသတိ ဟံ့သို့ဒွါပိ ပဲ့ဒေါင်ဇကုအဲတဲ သမ္ဘာအဲမွဲဟောင် ညေ့မွဲတဲရောင်အဲချပ်။ ဖြဲဂ် ခပ်ဖြဲဂ်မိုင် ညေ့ကလိကွေ့တဲ ပွမဟံ့သောင်ကိုခပ်ဂ် ညေ့ပအာတ်။ ဟိုတ်ဒ်သင်္ဂရ ကျောံဖြဲမဟိုတ်မဲသင်္ဂဝံ တလပညာတံ ဟံ့ဂပ်ဂပ်ဒေန်ယံရ။ ---” (ကလော်ခန်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၆။ ဒု-၆၃၈။ အစော့။) (သို့ဒွါပိ = မင်မွဲဒွါပိ) ပဲ့မူဗျာ/ “(ရှင်ရသေ့)၊ အကျွန်ုပ်သည် မသူတော်သဘောနှင့်ပြည့်စုံသော ကိုယ်၊ နှုတ်၊ နှလုံးကို မစောင့်ရှောက်သော မိန်းမကို ဤမိန်းမသည် ငါ၏ကိုယ်၏အလယ်၌ တည်၏ဟူ၍ ဤသို့အကျွန်ုပ်သည် ထင်မှတ်မိ၏။ ထိုမိန်းမသည် တရားကိုလွန်ကျူး၍ တရားမဟုတ်သည်ကို ကျင့်၏။ မိန်းမတို့နှင့်ပေါင်းဖော်ခြင်းကို မပြုအပ်သောသဘောရှိ၏” (ဟု ဒါနောရကျိသ်ဘိလူးဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၆၂။ ညောင်ကန်။)

- ကျပ်တြဲပဒတ် ပဲ့ဘာဇေတဝန် ပဟိုတ်ကိုခမီမဟံ့ဝံသို့လလံအိန်ရီတြဲတဲ ပူတိမံသဇာတ် ကျပ်တြဲတံ။ နံ့ပဲ့ကာလမွဲတဲ ခမီဂ်မိုင် ပဲ့အိန်ရီမဟံ့မွဲကိုသို့ဒွါတြဲဂ်ဒ်တဲ “အဲဒြောအံဗတောန်ညိ” ကျပ်တြဲချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၇။ ဒု-၆၃၉။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ ဤပူတိမံသဇာတ်ကို (မြတ်စွာဘုရား) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် လူန္ဒြေတို့ကိုမစောင့်ရှောက်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ အခါတစ်ပါး၌ များစွာကုန်သော ရဟန်းတို့သည် လူန္ဒြေတို့၌ မစောင့်ရှောက်သောဒွါရရှိကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “ဤရဟန်းတို့ကို ဆုံးမခြင်းငှာသင့်၏” ဟု (တြဲတော်မူ၏။) (၅၅၀။ တ-၅၆၃/၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ This was a story told by the Master while at Jetavana concerning the subjugation of the senses. For at one time there were many brethren who **kept no guard over the avenues of the senses.** (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-316)

သို့၊ သို့လလံ။ — အဓိပ္ပါယ် (၁) မှုကိုက္ကန်ရီသို့တ်တြဲတ်။ မင်မွဲပိုင်စိုတ်ကာယ။ မင်မွဲက္ကန်ရီ။
 ငြိမ်သက်သောသောက္ကန္တရီသည့်။ အပြောအဆိုအပြုအမူ ဆင်ခြင်သည့်။
to be calm, to be quiet, to be modest, to be temperate, to have guarded or controlled speech or action

ဝေါဟာရ ‘သို့လလံ’ ဝံ ပဲ့အဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be temperate, to restrain oneself, to be at peace ရ။ ဝေါဟာရအင်္ဂလိက် “temperate” ဝံ ပဲ့အဘိဓါန်အင်္ဂလိက်ဂ် ဝံက်လပ်အဓိပ္ပါယ်သင်္ကအံရ။ **(temperate: adj. behaviour that is temperate is calm and sensible./ Longman Dictionary)**

- ပွဲပယံဂယးဂ် (ဣသိဗောဓိသတ်) ဂိုင်ကေတ်ဘာဇနတဲ သိုကိုဣန်ရီတပု မဒိုက်ပေင်တဂ် သန္ဓိလလံမဒးရးတဲ နကိုဇဇိဗ္ဗတ်မွဲတဝ်လွင်ကွိုက် ဇိဗ္ဗတ်မွဲဂ်တဲ လုပ်အာဇုင်ရ။ ဂဇှင်ပိဏ္ဍပါတ်ဂ် အာစိုပ်မုက်ရင်တရင်သိုသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၅၁။ ပ-၇၁၁/၇၁၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (ဘု ရားလောင်းရသေ့သည်) နံနက်အခါ၌လျှင် ဆံကျစ်, သစ်နက်ရေ, လျှော်တေသင်္ကန်းတို့ကို ကောင်းမွန်စွာပြုပြင်၍ သပိတ်ကိုပိုက်လျက် ငြိမ်သက်သောက္ခန္ဓာ ငြိမ်သက်သောစိတ် ငြိမ် သက်သောက္ခန္ဓာရိယာပုထိနှင့်ပြည့်စုံစွာ ထမ်းပိုးတပြန်မျှကြည့်၍ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာ နှင့်ပြည့်စုံသော မိမိ၏အဆင်းအသရေဖြင့် လူအပေါင်း၏မျက်စိတို့ကို ငင်ဘိသကဲ့သို့ မြို့သို့ ဝင်၍ ဆွမ်းခံသွားလျက်ပင် မင်းအိမ်တံခါးသို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၇၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ Next day in the forenoon, having seen to his bodily needs, and adjusted his matted hair, his skin and robes of bark, he (the Bodhisatta) took up his alms-bowl; **all his senses were quiet**, his pride was calmed, he bore himself nobly, looking no more than a plough's length before him; by the glory of his appearance, which was perfect in every way, he drew upon him the eyes of the world. In this fashion he entered the city, and begged from door to door, till he came to the king's palace. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-190)
- ပွဲဋ္ဌာန်ဂ် ကွဲနွံမွဲ။ ကွဲဂ် မပစရ်ဓဝ်သီလကို ခေဲထညက်ဓလန်မုက်မတ်ခေဲတဲ ခေဲထွေးကိုရသိ တံရ။ ရသိတံပဒတ်ပွဲဋ္ဌာန်ဂ် လအံအာတဲ တွဟ်နဖျင်ဗစးတဲ စံကျင်ဋ္ဌာန်မိုဟ်ရ။ ပတိုန်နဂ် ရသိတံစူးအာတဲ ဗောဓိသတ်တိတ်ပခမီရသိ အာစိုပ်ဋ္ဌာန်ဂ် ပဒတ်ဒွဲဂ်ရ။ ကွဲဂ်ကျင်တဲ ညင်ခေဲပကိုရသိကွာတေဂ် ခေဲကျင်ပစရ်သီလ ကိုဗောဓိသတ်ပုန်ရ။ ဗောဓိသတ်ရပ်ဂွံတဲ တက်ဝေတ်ဗတောန်တဲ ဒေတ်သန္ဓိလလံမဒးရးတဲ မံင်တဇရေင်ရသိဗောဓိသတ်ဂ် ချိုက်ပေင်တ အစာရဝတ် နွံကိုရေၤသျှေၤရံဂ်ဒ်တဲ သိပ်ဂြိပ်တန်ဒိုင်မွဲမဒးရးရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၉။ ၃-၁၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုမျောက်သည်လည်း ကစားတတ်သောအလေ့ ရှိသလျှင်ကတည်း။ မျက်နှာဖောက်ပြန်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် ရသေ့တို့အား အထူးထူးသောကစားခြင်း ကို ပြုသလျှင်ကတည်း။ ရသေ့တို့သည် ထိုအရပ်၌ ကြာမြင့်စွာနေ၍ ချဉ်ဆားမှီဝဲအံ့သော ငှာ သွားကုန်၏။ ထိုရသေ့တို့၏ သွားသောကာလမှစ၍ ဘုရားလောင်းသည် ထိုအရပ်သို့ သွား၍နေ၏။ မျောက်သည် ထိုရသေ့တို့အား ကစားခြင်းကိုပြုသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဘုရား လောင်းအားလည်း ကစားခြင်းကိုပြု၏။ ဘုရားလောင်းသည် လက်ဖျစ်တီး၍ “ကောင်းစွာ ကျင့်သောရဟန်းတို့၏ အထံ၌နေသောသူမည်သည်ကား အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း ကိုယ်အစရှိ သည်တို့ကို ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်ခြင်း ဈာန်တရားတို့၌ လုံ့လပြုခြင်းငှာ ဖြစ်သင့်၏” ဟု ထိုမျောက်အား အဆုံးအမကိုပေး၏။ ထိုမျောက်သည် ထိုအခါမှစ၍ သီလအကျင့်နှင့် ပြည့်စုံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၇၆/၅၇၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ They had a monkey, rude-mannered like themselves, which gave them endless amusement by his grimaces and antics. Long they lived in this place, till they had to go amongst men again to get salt and condiments. After they went away, the Bodhisatta lived in their dwelling-place. The monkey

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ဇုင်အမေရိကာန်)

played his pranks for him as he had done for the others. The Bodhisatta snapt his fingers at him, and gave him a lecture, saying, “One who lives with well-trained ascetics ought to **behave properly**, ought to be well-advised in his actions, and devoted to meditation.” After that, the monkey was always **virtuous and well-behaved**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-305/306)

- “ဟဲဂစေံအသီ၊ ကုပုဂံမပျဲသရံပိပ်ဂံ ဟံဂပ်ဂပ်ဒနဲဒယံ။ မွဲဟာန်ကုညးမလေပ်ဟို ဂလာန်ကန်ကံကျန်ဂံ ဟံဂပ်ဂပ်ဒနဲဒယံ။ ကုညးမတီဒတဲမြမောင်ဇကုတဲ ဟံတီဒတဲမြမောင်ညးဂံ ဟံဂပ်ဂပ်ဒနဲဒယံ။ ကုပုဂံမပျဲပစ ညံင်ညးသ္မိလလံလောန်နူဗ္ဗတံဂံ မဟံဂပ်ဂပ်ဒနဲဒယံ။” (ဗောဓိသတ်စာင်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၄၈။ ၇-၂၇/၂၈။ အစွေံ။) ဗတ်ဗျာ/ “ဟယ်စွန်ဂက်၊ မကောင်းမှုကို ပြုသူနှင့်တကွ အကျွမ်းမဝင်ရာ။ မုသားကိုဆိုလေ့ရှိသူနှင့်တကွလည်း အကျွမ်းမဝင်ရာ။ မိမိအကျိုးကိုသာသိ၍ သူတစ်ပါးအကျိုးကို မသိသောသူနှင့်တကွလည်း အကျွမ်းမဝင်ရာ။ အလွန်အမင်းထူကြွေရှိသူကဲ့သို့ တပသောသူနှင့်တကွလည်း အကျွမ်းမဝင်ရာ” ဟု ဘုရားလောင်းကြွက်မင်းဆို၏။ (သုတေသီ) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Trust not in those whose words are lies, nor those who only know Self-interest, nor who have sinned, nor who **too-pious show**.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-36)

သ္မိ။ သ္မိလလံ = အဓိပ္ပါယ်(၂)

သွအယောင်အလာ ညံင်ရဲမျှကိုက္ကန်ရီ။ သွလေ့ဟ်ညံင်မျှကိုက္ကန်ဒေတ်သီလ။
 ကြွေကြွေ—အကျင့်သီလရီသကဲ့သို့ ဟန်ဆောင်သညံ။
**to pretend having modesty, to pose a model of goodness,
 to feign a quiet appearance**

- “ယံကျိ၊ တွအဲမချိုက်ပင်တံကိုဝတ်ပဋိပတ် နွံတံကိုသီလရောင်ဂးတဲ တွဟ်နသိုက်ဂစိုတ်ညးဂံ ပွဲအလံသီလတဲ မွဲသ္မိန္ဒင်ရောင်သွံ” (ဗောဓိသတ်သွိုင်ကွိ ဂးကိုက္ကန်ဂြိုပ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၁၂၈။ ၁-၃၆၈။ အစွေံ။) (သ္မိန္ဒင် = သ္မိလလံနှင့် ညံင်မျှကိုအိန်ရီဒေတ်သီလ) ပဲ့မူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(ကြွက်မင်း)သည် မိမိအားဖမ်းအံ့သောငှာ ပြေးလာသော ထိုမြေခွေးကိုမြင်၍ “အိုမြေခွေး၊ သင်၏ ဤအကျင့်သည် ကောင်းသောတရားသဘောအားဖြင့် မဟုတ်။ စင်စစ်လျှင် တပါးကုန်သောသူတို့အား ညှဉ်းဆဲအံ့သောငှာ တရားတံခွန်ကိုပြု၍ ကျင့်၏။” (၅၅၀။ ၁-၅၄၇/၅၄၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The jackal made a spring on the Bodhisatta who, seeing him coming, faced round and cried, “So this is your saintliness, you **hypocrite** and **rascal!**” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-282) (**hypocrite**: n. ကြောင်သူတော်။ သူတော်ကောင်းယောင်ဆောင်သူ။/ **rascal**: n. dishonest person: မသမာသူ။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- မင်ဗွဲဟတ္ထိမာရကန် ခေညာတ်ဒေတ်တံဂ်တု ခေချပ်၊ “အဲသျှောံကေတ်သ္မာလွံကံဝံတု အဲသ္မ အယောင်အလာပစ္စေဂဗုတ်တု အဲဂစိုတ်စိင်ရ” ခေချပ်တု ခေရံင်ကွတ်သ္မာပစ္စေဂဗုတ်ရ။ နွံပ ယံမဲတု ပစ္စေဂဗုတ်စေဟံဗုတ်ပဲလစ သ္မာစွံလဝ်လ္လှူတြင်လစဂ် ခေညာတ်တု ခေကွတ်ကေတ် တု ခေဂလုက်လဝ်ဗောဟ် ခေသျှောံသ္မာ ခေစုတ်အထုပ်တု ခေဂ္ဇအိန္ဒိဗ္ဗိရ။ စိင်ဂမ္ပိုင်သ လှေပစ္စေဂဗုတ် လ္လောင်တုသ္မးအာရ။ ဒ္ဓဲစိင်မလဒဲဒိုင်ကြံဂ် ခေတုဂ္ဂိကုဗ္ဗောဟ် လောတ်အာတု မပ္ပံကိုဒြင်စိင် မဥပကာကိုဇကုခေဂ် ခေယိုက်ကေတ်တု စ္မးအာရ။ သျှောဟ်ဂ် ခေခါတိုပ်ကွေံ ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၁။ ပ-၆၂၇/၆၂၈။ အစောံ။) (ဂ္ဇအိန္ဒိဗ္ဗိ = ဂ္ဇအိန္ဒိလလံဒိုင် ညင်ရဲမ္မု ကိုဏ်ရီ)
- “ဩဇ္ဇော်ကွန်ဒမိက်ဝံဂ် ခေပဂကေတ်ကိုကမ္မတ်တံဂ်တု ခေဒမ္မစညးတု ကမ္မတ်တံဂ် ခေဗက် ဖျောပ်ဏာဂြိုပ်တု ပဲကာလလျှဟ်ဝံ ခေကွင်သ္မိလလံတရောင်” (ဗောဓိသတ်)သိုက်ဂးတု။ (၅၅၀။ ၉-၇၉။ ပ-၂၅၇။) ပဲမုဗ္ဗာ/ “ဩဂ္ဂါစားပျက်သည် ခိုးသူတို့နှင့် တပေါင်းတည်းပြု ချ် ရွာကို လုယက်စေပြီးလျှင် ခိုးသူတို့သည်ပြေးကုန်၍ တောအုပ်သို့ ဝင်ကုန်သည်ရှိသော် ယခုအခါ၌ အလွန်ငြိမ်သက်သကဲ့သို့ စည်ကြီးကိုတီးလျက် လာကုန်၏။” (၅၅၀။ ပ-၃၈၆။ ညောင်ကန်။) ပဲမုဗ္ဗာ/ “This scoundrel, who privily egged on the robbers to loot the village, has waited till they had made off to the jungle again, and now back he comes with drums a-beating, -- feigning a happy ignorance of anything wrong having happened.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-202) (feign: v. to pretend: ဟန်ဆောင်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အ တိခါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- နွံကာလမဲတု ဗမ္မးတိုန်သီကွီသိုင်တု ကာလမကလေင်စေဂ် ပဲသ္မာထဝ်မက္ခောန်ဒိုင်ကသပ်ဂ် ဗမ္မးစိုတ်ကေတ်မဲကသပ် နူဂတိုက်ရ။ သ္မာထဝ်ညာတ်မံင် ဟံဟိုရ။ ယးဂတဂ် တုန်သီကွီပုန်၊ ကာလမကလေင်စေဂ် နူဂတိုက် စိုတ်ကေတ်ခါကသပ်ပုန်ရ။ သ္မာကလောန်ထဝ်သိုင်ဂ် ညာတ်ဒိုင်ဟံဟိုကို။ ယးဂ် တုန်သီကွီသိုင်ပုန်၊ ကာလမကလေင်စေဂ် မွဲသ္မေစိုတ်ကေတ်ပုန်ရ။ ပဲကာလဂ် သ္မာပုင်ထဝ်ဂ် ခေရပ်ကေတ်ဗမ္မးဂ်တု “ကမ္မတ်” ခေလရီအိဟိုတိုန်၊ ညးဂမ္ပိုင် ဒြပ်ကွင်တု “မဒိုင်ညင်မ္မုသီလရောင်၊ သ္မိလလံတရောင်၊ ညာတ်ပွဗေံကွတ်စရ” ဂးတု ခေတက်စုတ်ခါပိလစုတ်တု ခေကေတ်ပျိန်ဏာကိုသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၈၆။ ပ-၂၇၃။ အ စောံ။) ပဲမုဗ္ဗာ/ ထိုပုဏ္ဏားသည် တနေ့သ၌ မင်းအား ခစားခြင်းကိုပြု၍ အိမ်သို့ပြန်လာ သည်ရှိသော် ရွှေပန်းထိမ်သည်၏ပျဉ်မှ မပန်ကြားမူ၍သာလျှင် တသပြာကိုယူ၍ သွားလေ ၏။ ရွှေပန်းထိမ်သည်သည် ပုဏ္ဏား၌ ရိုသေသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တစုံတခုသောစကားကို မဆို မူ၍နေ၏။ နက်ဖြန်နေ့လည်း နှစ်သပြာတို့ကို ယူပြန်၏။ ရွှေပန်းထိမ်သည်သည် ရှေးအတူ သာလျှင် သည်းခံ၏။ သုံးရက်မြောက်သောနေ့၌ တဆုပ်သောအသပြာတို့ကို ယူ၏။ ထိုအ ခါ ထိုပုဏ္ဏားကို ရွှေပန်းထိမ်သည်သည် “ယနေ့ မင်း၏ဥစ္စာကို သင်ယူသည် သုံးရက်ရှိ ဖြီ” ဟုဆို၍ “မင်း၏ဥစ္စာကို ခိုးသောခိုးသူကို ငါသည်ဖမ်းအပ်၏” ဟု သုံးကြိမ်ဟစ်ကြော်

၏။ ထိုအခါ လူတို့သည် ထိုမှည့်မှလာကုန်၍ “သင်သည် ကြာမြင့်စွာ သီလရှိယောင်ဆောင်လျက် သွား၏” ဟုဆို၍ နှစ်ချက်သုံးချက်သော ပုတ်ခတ်ခြင်းတို့ကို ပေးပြီးလျှင် နောင်ဖွဲ့၍ မင်းအားပြကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၄၀၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Accordingly, one day when he (the brahmin) was leaving the palace, he took unbidden a coin from a treasurer’s counter, and went his way. Such was the treasurer’s veneration for the brahmin that he sat perfectly still and said not a word. Next day the brahmin took two coins; but still the official made no remonstrance. The third day the brahmin took a whole handful of coins. “This is the third day,” cried the treasurer, “that you have robbed his Majesty;” and he shouted out three times, -- “I have caught the thief who robs the treasury.” In rushed a crowd of people from every side, crying, “Ah, you’ve long been **posing a model of goodness.**” And dealing him two or three blows, they led him before the king. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-213)

- “ယုံ့ကုသိမအောင်ကိုပညာ၊ စွာပြန်မူး၍ မထေက်ကြိုက်ကိုညးမှိုကိုသီလ မသို့မိင်စိုတ်ကာ ယာ်ရောင်။ ဖေ်ဟံ့မဲ့ကုသီလ၍ မူပေ်လတက်ဝေင်စွာပြန်၍ရော။ ဟာဲကုသီစွာ၊ ညင်သပိုလ် ဂြိုပ်မဗ္ဗန်လဝ် ကွပြန်ဇာဒိသိုင်ဒမြိုဟ်၍ကို ပဲ့ဂံဟဒယဖေ်၍ ဖေ်ဗ္ဗန်လဝ်လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဒမြိုဟ်တံ၍တဲ ပွဲမူးဝံ ဖေ်သို့လလံတံကိုညးရောင်သွံ။ ---” (ဗောဓိသတ်သိုင်ဒကောတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၁၃၈။ ပ-၃၉၁။ အစွေံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုရသေ့မိုက်၊ သစ်နက် ရေမည်သည်ကား အကျင့်သီလရှိသော ကိုယ်နှုတ်နှလုံးကို စောင့်စည်းသောသူနှင့်သာလျှင် ထိုက်တန်၏။ သင်သည် သီလမရှိဘဲလျက် သစ်နက်ရေကို အဘယ်ကြောင့်ဝတ်ဆင်သနည်း။ ဟယ်ရသေ့ကောက်၊ ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော ကျား၊ သစ်၊ ခြင်္သေ့တို့ကို ဖုံးကွယ်ထားသော တောအုပ်ကဲ့သို့ သင်၏နှလုံး၌ ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတရားတို့ ကို ဖုံးကွယ်လျှိုဂှက်လျက် အပြင်ဘန်း၌သာ သင်သည် သူတပါးတို့အား ဣန္ဒြေရှိသကဲ့သို့ ပြု၏” ဟု ဘုရားလောင်းဖွတ်ဆို၏။ (သုတေသီ) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ (The false ascetic awaited) the Bodhisatta’s coming, **with a studied air of perfect peace.** - ---- “Rascally hypocrite, your garb of piety led me to trust you, but now I know your villainous nature. What has a thief like you do with hermit’s clothing?” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-297/298) (**studied:** adj. a studied way of behaving is deliberate and often insincere because you have planned your behaviour carefully./ Longman Dictionary)

- “ဟာဲကုသိမအောင်ကိုပညာ၊ နဖေ်မဒက်လဝ်သော်ဝန်ဇာတာ၍ မူဖိုမို့ကိုဖေ်၍ရော။ ပွဖေ် ကွေဟ်ကေတ်သွာစွာပြန် ပူးမဲ့ဒိုဟ်၍ မူဖိုမို့ရော။ ဒဒ်ဖေ်ဟဲ့ကိုသမဏဂုန်ခမီသတ်၍ ပဲ့အကြာ ဝတ္ထုဟဒယဖေ်၍ ဖေ်ဗဒန်ဗပေင်လဝ်ကိလေသတဲ ပွဲမူးဝံ ဖေ်သို့လလံတံရောင်သွံ။ ညင်ရညး ဗပေင်လဝ်ဂျိအပွဲကို ရဲလိမဒေပ်လဝ်ဂမ္ဘင်အပွဲကိုသွံ။ ညင်ရဲကတိုင်မပေင်တံအသုဘကိုသွံ။ ညင်ရဲတဏအံမဒေပ်လဝ် ဖြိုဇာတ်ဂမျိုကိုသွံ။ ညင်သတ်ကိုရ အပွဲ၍ ဒေပ်လဝ်ဂျိလောဘဒေါ သ မူး၍ သို့လလံတံရောင်သွံ” (ဗောဓိသတ်သိုင်ဒကောတ် ဂးကိုကုသီစွာ၍ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၂၅။ ဒု-၂၁။ အစွေံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ဟယ်ပညာနည်းသောရသေ့၊ ဖွဲ့အပ်သောဆံကျစ်

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

အဲသကိုတုသို့ရ။ ဒန်ဒိုက်တုအဲဂ် ပွဲဒေါင်ညးဂမ္တိုင် အဲပွဲတလပ်ပါင်ရအဲ။” (ဂလာန်ရဲဝံ သုတ် ဗြစရဲဒုင်သုလသာဂ် ဟိုဂးဒင်ဂုန်တြုကမ္တတ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၁၉။ ဒု-၅၅၄/၅၅၅။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည် ပြုအပ်သောကျေးဇူးကို အရှင်သည် အောက်မေ့လော့။ နောင်ဖွဲ့၍ဆောင်အပ်သော အရှင်ကို အကျွန်ုပ်သည် သူဌေးသားဖြင့်လဲ၍ များစွာသော ဥစ္စာတို့ကိုပေး၍ အသက်ကိုရစေပြီ။ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း တစ်ထောင်သောအသပြာကို ရလျက်လည်း တစ်ပါးသောယောက်ျားတို့ကို အကျွန်ုပ်သည် မကြည့်။ အရှင်အား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့ကျေးဇူးကိုပြု၏။ အကျွန်ုပ်ကို မသတ်လင့်။ အရှင်အား အကျွန်ုပ်သည် များစွာသောဥစ္စာကိုလည်း ပေးအံ့။ အကျွန်ုပ်သည် သင်၏ကျွန်မိန်းမလည်း ဖြစ်အံ့” ဟု (သုလသာပြည့်တန်ဆာန်မသည် ခိုးသူယောက်ျားအား ပြောဆိုတောင်းပန်၏။) (၅၅၀။ တ-၄၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Husband, remember the good I have done you: when you were being hauled along in chains, I gave up a rich man’s son for you and paid a large sum and saved your life: though I might get a thousand pieces a day, I never **look at** another man: such benefactress I am to you: do not kill me, I will give you much money and be your slave.” With these entreaties she spoke (to the robber.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-262)

- “ယုံဗြဟ္မဒတ္တ၊ လွဟိုတ်မဲညိ။ ပကင်ရင်မင်မဲဗွဲဝေညိ။ ယွဲကုသိုက်ဒါန်ညိ” ပစ္စေဂဗုတ်ဂး။ မိသိုင်မိင်ပစ္စေဂဗုတ်မဟိုယျု “ဗြဟ္မဒတ္တ” ဂ်တဲ သာဝံမိသိုင်ဂ်ချပ် “တောင်သွာဂလံဝံဂ် ဇာတိဂကူဇကုဂ် ဟံတိသံ။ ကောန်အဲဒ်သိုင်ဇကုရတ် ပကင်ရင်ကိုန်ချင် ဝံပိုင်တိဇောဂ် ‘ဗြဟ္မဒတ္တ’ မဂံဟိုစပ်ယျုကောန်အဲသံ” (သာဝံမိသိုင်ထေပူတ်တဲ ဂးကိုပစ္စေဂဗုတ်ရ။ ပွဲဂ် သိုက်ဆေင်ဒပ်မိဇကုတဲ သိုင်ဂး။ “ယုံမိပို၊ ပွဲပစ္စုပ္ပန်လျဟ်ဝံရောင် မိသို့သံ။ ပစ္စေဂဗုတ်ဝံဂ် ခပ်လအေင်ကို ခပ်သီလကို ပြုလောန်သန်ရောင်။ ဟိုတ်ဣတေမံ့ကိုသီလခန္တီတဲဂ် အိုတ်ဇန်တံ အိုသို မပွဲဇကုရတ်၊ အမတ်၊ ဒဲဗညာဂ် မဂပ်ဂပ်ဒးလောဝ်ဣတေရောင်။ ---” (သိုင်ဂးကိုမိရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၅၅/၅၅၆။ အစွဲ။) (“ယုံမိပို၊ ပွဲပစ္စုပ္ပန်လျဟ်ဝံရောင် မိသို့သံ” = “မယ်တော်၊ မယ်တော်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ကိုသာလျှင် ကြည့်ဘိ၏။”)
- “ယုံသိုင်ဓိပ်၊ --- ဩဂစေမဲ မခစတံဆု ဟိုတ်နူသတ်ခေတဲ ကာလခေဇမ်ကံ ခေဟံပိုန် သာဂ်ညာတ်တဲ ထေံကွေ ဟံဝံကလောင်သို့ ဟံဝံမာမဲ ဟိုတ်နူသတ်တဲ မခစတံဆုမုးဂ် ဂစေဂ် မဟံမဲကိုခပ်မိတ်ဂ်ဒ်တဲ ဂစေဂ် ဟံမဲကိုပညာရောင်” ရဲဝံသိုင်တေကံဟိုက်သိုင်ဓိပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၀။ ဒု-၆၀၁။ အစွဲ။) (သို့ = မှာမဲ) ဗတ်ဗွာ/ “အဆွေဟသံမင်း၊ --- အကြင်ဂုတ်သည် အသီးဟူသောအကြောင်းကြောင့် သစ်ပင်အထံ၌ ဆည်းကပ်၏။ ထိုသစ်ပင်ခြောက်၍ မမြဲသောကာလ၌ ပြန်၍မကြည့် ပြန်၍မရှုမူဘဲ အသီးဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဆည်းကပ်ခြင်းသည် ထိုဂုတ်သည် အဆွေခင်ပွန်းတရား၌ မမြဲသည်ဖြစ်၍ ထိုဂုတ်သည် ပညာမရှိ” ဟုကျေးမင်းသည် ဟသံမင်းအားဆို၏။ (သုတေသီ)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “—၊ ခမီတံပွဲသာသနာအဲဝံ နူပုမထဏေန်စိုတ်တဲ မပအရီကိုဖြို ခမီတံသ္မလဝ်မတ် နပသဲ ဒဲဒုဲဒုဲဝဲ ပြသန်ရ။ ယံခမီတံ၊ ရူပိုရီမွဲးဂ် ကာလမခွီခဲဂ် ကိုဗစာရဏာ အသုဘကမ္မ ဌာန်တဲ ဂပ်ဂပ်ခွီခဲရ။ ယဝ်ရမမွာ်မွဲသတ်မွဲး ဂဇိုင်အရီညာန်ဇကု ဟံဝံဟုတ်အာရ” (ကျော်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၇။ ဒု-၆၃၉။ အစွောံ။) (သို့ = မွာ်မွဲ = ရံင်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရ ဟန်းတို့၊ ဤသာသနာတော်၌ ပြောင်ပြောင်တောက်သော သံချောင်းဖြင့် စက္ခုပသာဒကို ထိုးခြင်းသည် မြတ်၏။ ---၊ ရဟန်းတို့၊ သင်တို့အား ရူပါရုံကို ကြည့်သောကာလ သည်လည်း ရှိ၏။ မကြည့်သောကာလသည်လည်း ရှိ၏။ ကြည့်သောကာလ၌ အသုဘ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကြည့်ကြကုန်လော့။ ဤသို့အသုဘ၏အစွမ်းအားဖြင့် ကြည့်ကြကုန်သည်ရှိ သော် မိမိ၏အာရုံကို မယုတ်စေလတ္တံ့။ ---” (ဟုမြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူ၏။) (၅၅၀။ တ-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Therefore it is good, Brethren, that the eye of the senses should be touched with a red-hot iron pin. ----- There is a time for you to regard beauty, and a time to disregard it: at the time of **regarding** it, **regard** it not under the influence of what is agreeable, but of what is disagreeable. Thus will ye not fall away from your proper sphere. -----.” (The Jataka: Vol.III & IV: Book IX: p-316)
- တြာ်ဝံ ခေံမပလေင် ဂဇိုင်ခွီခွီဗ်ညး ခေံမဟံတိဂုန်ညးသတ် တိသုန္ဓရီသိုဖအိုတ်ဂ် စိုန်စိုန် ကိုခေံကိုလေင် ခေံဟံပင်တရီပိစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၈။ ဒု-၆၄၇။ အစွောံ။) (သို့ဒုဟ် ညး = ဂွာ်ရံင်ဒုဟ်ညး) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကျေးဇူးမသိသော အမြဲအခွင့်အပေါက်ကို ရှုလေ့ရှိသော ယောကျ်ားအား အလုံးစုံသောမြေကို အကယ်၍ပေးငြားအံ့၊ ထိုယောကျ်ားကို မနှစ်သက်စေ နိုင်ရာသလျှင်ကတည်း။ (၅၅၀။ တ-၅၇၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Flaws by the base ingrate are everywhere **espied**, Not by the gift of worlds can he be satisfied. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-321) (**espy**: v. to suddenly see someone or something/ Longman Dictionary))
- ဗောဓိသတ်(ဣသိ)တုန် ဇိုင်ဒိုင်သွာတဲ ဂွံဒိုင်ရ။ သိုင်တုန် ကောံဗော်သွေးဇကုမအောန်ဂ် ကို ပြာပ်အာတဲ ဆလှော်ဟံဝံမိင်တဲ မွဲမသာဒီ အာစိုပ်ရ။ သိုင်အာစိုပ်တဲ ညာတ်ဣသိဂ် ဇိုင်ဒိုင် သွာဇကုတဲ ဗွံဝံခွီသိုင်၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၄၄၃။ ဒု-၆၇၅။ အစွောံ။) (ဟံဝံခွီသိုင် = ဟံဝံရံင်သိုင်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည်လည်း သင်္ကန်းတို့ကိုချုပ်လျက် နေ၏။ မင်းသည် နည်းသောအခြံအရံရှိသည်ဖြစ်၍ ခြေသံပြင်းသည်ကိုလည်းမပြုဘဲ ဖြည်းဖြည်းသာ သာ ချဉ်းကပ်လေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် မင်းကိုမကြည့်မူ၍ သင်္ကန်းကိုသာလျှင်ချုပ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၁၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta sat stitching his cloak. The king, almost alone, came up without sound of footfall, softly. Without one **look at** the king, the other went on with his sewing. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-15)
- သွတ်ဖြို ပွဲဘဝအတိက်တော် ဟိုတ်နူဝံကိုလဝ်ဒါန် တိကမေတ်ဂ်တဲ ဇကုသွတ်ဖြို ဒ်အာ တမတ်ဒိပ်ရောင်။ ဟိုတ်ခေံမခွီပစွေဂဗုတ် သိုဒေါသတ်တဲ ရုပ်သတ်အဝဲမသုန်သတ် ယုတ်မာ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ချင်အမေရိကာန်)

အာတု ပဉ္စပါပီ မကိုယုရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၃၃၂။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုသတို့ သမီးအား မြေစိုင်းလူဖူးသောအကျိုးကြောင့် ကိုယ်သည် အတွေ့နှင့်ပြည့်စုံ၏။ (အရင်ပစ္စေက ဗုဒ္ဓကို) အမျက်ထွက်၍ ကြည့်သောကြောင့်ကား လက်ခြေခံတွင်း မျက်စိနှာခေါင်းတို့သည် ယုတ်မာကုန်သည် အဆင်းမလှကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသတို့သမီးကို ပဉ္စပါပီ ဟူ၍သာလျှင် သိကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၆၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ As a reward for this lump of clay, her person became soft to the touch, but in consequence of her angry **look** (at paccekabuddha), her hands, feet, mouth, eyes and nose became hideously ugly, and so men knew her by the name of Pancapapa. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-237)

- ဗောဓိသတ်ပို အာက္ခိဒ်ပွဲဂကုသေဋ္ဌီရ။ အာစိပ်ဒ်ဒ်ဗွဲတု ပိုန်ဒြပ်သမ္မေဟ်မဲ့ သြဟ်ပွဲလဝ်ရ။ မဇကဟုံမဲ့တု ဌာန်နန္တရသေဋ္ဌိတန်ဒိုင်ရ။ နွဲပွဲကာလမဲ့တု သေဋ္ဌိဂ် မဒ္ဓိကြက်ဒြပ်ဂ်တု “ကြက်ဒြပ်တံဂ် စွန်ထွေးတရ။ ညးမက္ခိဗဒ်ဒေတံဂ် ဟုံစွန်ထွေး ဟုံပြာကတ။ ကြက်ဒြပ်တံဂ် အဲသွေးကွဲတု ဒါန်ဇော်ပြဂ် တွဟ်နသကိဂ်ဂပ်ဂပ်ရ” ရံဝံချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၄၅၀။ ၇-၃၉/၄၀။ အစော့။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် သူဌေးမျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်သို့ရောက်လတ်သော် ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၍ အဖလွန်သဖြင့် သူဌေးအရာကိုရ၍ တစ်နေ့သ၌ ဥစ္စာတိုက်ကိုကြည့်လျှင် “ဥစ္စာသည်သာလျှင် ထင်၏။ ထိုဥစ္စာကို ဆည်းပူးသောသူတို့သည် မထင်ကုန်။ ဤဥစ္စာကို စွန့်ကြဲ၍ အလှူကြီးကို ပေးခြင်းငှာသင့်၏” ဟု နှလုံးသွင်း၍ -။ (၅၅၀။ တ-၆၈၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေင်္ဂလိက်/ - the Bodhisatta was born in a rich man’s family; and coming of age, he acquired a property, and at his father’s death received his father’s station as merchant. One day, as he **reviewed** his wealth, thought he, “My wealth is here, sure enough, but where are those who gathered it? I must disperse my wealth, and give alms.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-40)

သဒ္ဓိမုက်။ ဇီမုက်။ - မျက်နှာကြည့်သည်။ မျက်နှာထောက်ရှုသည်။ ထောက်ထားသည်။
to have regard for someone or something,
to act or do something out of consideration

- “ယွံကောန်တြာသိုင်၊ တုအဲဟုံဂုံချိန်ချုသိုင်သာ ဒေပ်စိုတ်ဒဇန်သဟာသီ ဟုံသဒ္ဓိမုက်တုသို့ သျှိုက်အဲတု ဟိုတ်နူမဒးဂွပ်ပဲ့အဲတု မပန်ဂစိုတ်တြာသို့အဲဂ် သမ္မာတုအဲပဲ့သို့တေဂ် လွကိုက လိဂုံကောန်တြာကောန်မြသက်ကညိအံ” (ရံသင်ဝံခနောဝ်ဗြဂ် တွေဟ်လက်ချသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၈၅။ ၇-၂၃၆။ အစော့။)
- သိုင်ညာတ်(ဗောဓိသတ်)ပြောဟိတ်တု “ယွံပြောဟိတ်၊ ဟုံသဒ္ဓိမုက်အဲညိသွံ” သိုင်ဂး။ “ယွံတု ညး၊ နရဂစိုတ် အဲဟုံရံင်မုက်သမ္မာညးမဲ့လေ့။ အဲတိုန်တွံဋူးပဲ့သို့သိုင်ဝံ ဝူကျပ်ညာတ်အဲတု ရပ်ကအံတဲအဲ တံင်ပွိုန်ဏာလ္လုဒေန်သတိက် အဲဟုံဒေတ်ဗက်စိုတ်ဝူကျပ်တု ဝူကျပ်ပွိုပွတ်အဲ ရောင်၊ ဒုဟ်အဲဟုံမဲ့။ ---” (ဗောဓိသတ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၂၂။ အစော့။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယွံဂမ္ဘီ၊ ဓဝ်ရာဂကိလေသမ္ပဒ္ဓိဂ္ဂံ ဂမ္ဘီမဖိညင်တလအဲတံဂ် မုဂ်ဒေဟံဂ္ဂံကသီကော့ဒ်ရော။ ကျာလေင်ကင်မဇ္ဇော်ဒြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကော့ တံသိန္နရာတ်မာန်ဂ် ပွဲသုဆုဇ္ဇဟ်တံဂ် မူအလေင်ကျာလေင်ကင် န္ဓီမုဂ်နွံတုန်ရော။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်း၊ ရာဂကိလေသာမည်သည်ကား သင်ကဲ့သို့သောရဟန်းကို အဘယ့်ကြောင့် မတုန်လှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ မြင်းမိုရ်တောင်ကိုပင် တိုက်လှဲပစ်နိုင်သော အားကြီးသော ကမ္ဘာဖျက်လေသည် သစ်ရွက်ခြောက်မျှကို အဘယ်မူ၍ မျက်နှာထောင့်ကမ်းခြင်း ရှိပါငြားအံ့နည်း။” (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brother,” said he, “will not this lust for pleasure confound a man like you? The hurricane that overwhelms Mount Sineru is not put to the blush before a withered leaf. -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-210)

သို့ရင်/ရင်သို့/သေ့ရင် — အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to espy, to gaze upon, to explore

- (ခမိဂ်) နွံပွဲကာလမဲ့တဲ ဖဂဇ္ဇင်ပိဏ္ဍပါတ် ပွဲချင်သာရဂ်ဂ် ညာတ်ဖြဲမဲ့ကျိုင်ကျပ်ဂ္ဂိဏ္ဍာတ်တကေတ်ဂ်ဒ်တဲ ပလိုကော့ကုန်ရီတဲ သို့ရင်ဖြဲတဲ ကိလေသစပ်အာ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၆၆။ ၁-၂၀၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုရဟန်းသည်) တနေ့သ၌ သာဝတ္ထိမြို့သို့ ဆွမ်းအလိုငှာ သွားသည်ရှိသော် တယောက်သော တန်ဆာဆင်အပ်သော မိန်းမကိုမြင်၍ “တင့်တယ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဣန္ဒြေတို့ကိုဖျက်၍ ကြည့်သတတ်။ ထိုရဟန်း၏ကိုယ်တွင်း၌ ကိလေသာသည် လှုပ်၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၀၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day whilst he was on his round for alms through Savatthi, he **espied** a woman in brave attire, and, for pleasure’s sake, broke through the higher morality and **gazed upon** her! Passion was stirred within him, -----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-161) (**espy**: v. catch sight of: လှမ်းမြင်သည်။ မြင်လိုက်သည်။/ **gaze**: v.&n. (take a) long and steady look: ငေးစိုက်ကြည့်သည်။ -ခြင်း။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- (လှဂမ္ဘိုင်ဂ်) ဝူကျပ်သေ့ရင်အိုတ်တဲ ပွဲဒေါင်ညးဂမ္ဘိုင်ဂ် လှသောနုတ္တရမဲ့ဂ် ဇော်လောန် သလင်လောန်နုညးဂမ္ဘိုင်ဂ်။ ဂတာဇိုင်ဒေသတိုဇော် တမတ်တံ့ဒေဇော် သော်ဒေဒကာန် သော်ပါင်ဒေဂ္ဂိုင် ဖျုန်ဒေကွန်တဲ ဒေထတ်စောံပါလောန်ရ။ လှဂ် မဒ်ဝီဝဲဗောဓိသတ် နုတမ္ဘာရောင်ဂ် ဝူကျပ်ညာတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သုဘဒ္ဒါမိဖုယားသည် အလုံးစုံသော မုဆိုးတို့ကိုကြည့်၍ ထိုမုဆိုးတို့၏အလယ်၌ ကြီးသောခြေဘဝါးရှိသော၊ ထမင်းထုပ်နှင့်တူသော သလုံးသားရှိသော၊ ကြီးစွာသောပုဆစ်ဒူးရှိသော၊ ကြီးသောနံရိုးရှိသော၊ တခဲနက်ထူသော ဖွားရရားထသော မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်ရှိသော၊ ထုတ်ချင်းလျှိုကြောင်သော မျက်စိရှိသော၊ မကောင်းသောအဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော၊ ကြောက်မက်ဘွယ်သော အဆင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသောမုဆိုးတို့၏ ဦးခေါင်းအထက်ဖြင့် ထင်ရှားသော၊ ရှေးဘ

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ဝဋ် ဘုရားလောင်း၏ ရန်သူဖြစ်ဘူးသော သောဏုတ္တရမုဆိုးကိုမြင်၍ -။ (၅၅၀။ စတု-၆၆၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - Subhadda, **looking at** all the hunters, spied amongst them one that was broad of foot, with a calf swollen like an alms basket, big in the knee and ribs, thick-bearded, with yellow teeth, disfigured with scars, conspicuous amongst them all as an ugly, hulking fellow, named Sonuttara, who had once been an enemy of the Great Being. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-24)

- ကြွေ့ ကောန်ခြံရံ ဇော်မောင်အာတဲ့ ဂေါင်ဂပ်ဗွဲမလောန်ရ။ ရသိသျှိုက်မြိုက်တံ ညင်ကောန် ဝှံ့ကို။ နွဲပွဲကာလမွဲတဲ ခြံရံစကွတ်တိုင်တဲ ပုတ်ဝှံ့ပွဲမာန် ပကော့ကာဂစိုတ်ရ။ “ကောန်အဲ ချိုတ်အာရ” ဂးတဲ ရသိတ် ဂတေဝ်ယံတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်ကုန်ဗစာရဏာ **သနီရိုင်**လိုက် ဂမြိုင် နမတ်ဒိပ်တဲ ညာတ်ရသိယံတ်ကိုကောန်ဂ်တဲ “အဲကွဲဗဒ်ကိုသံင်ဝေ ဂ်ရသိတ်ညီ” သိုင်ကုန်ချပ်တဲ -။ (၅၅၀။ ၆-၃၇၂။ ဒု-၃၄၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သမင်ငယ်သည် ကြီး လတ်သော် အဆင်းလှ၏။ မြတ်သောတင့်တယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုသမင်ငယ်ကို ရသေ့ သည် မိမိသားပြု၍ ဆောင်၏။ တစ်နေ့သ၌ သမင်ငယ်သည် များစွာသောမြက်ကိုစား၍ အ စာမကျေသဖြင့် သေ၏။ ရသေ့သည် “သားသေ၏” ဟု ငိုကြွေးလျက် လှည့်လည်၏။ ထို အခါ သိကြားမင်းသည် လောကကို ကြည့်လတ်သော် ထိုရသေ့ကိုမြင်၍ “ထိုရသေ့ကို သံ ဝေဂရစေအံ့” ဟု လာလတ်၍ -။ (၅၅၀။ တ-၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The young deer grew up a handsome and comely beast, and the ascetic took care of it and treated it as his own child. One day the young deer died of indigestion from a surfeit of grass. The ascetic went about lamenting and said, “My child is dead.” The Sakka, king of heaven, **exploring** the world, saw that ascetic, and thinking to alarm him, he came and took his stand in the air, ----- (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-141)
- ဗောဓိသတ်(သိုင်ကွဲ)တုန် စိုပ်ပွဲယံသွာတဲ ဗိုဟ်ဂမြိုင်လိုက်အိုတ်ရချပ်တဲ သိုကွဲဒစံစော လိုက် ပြာပ်ကျင်တဲ တိုန်အာတဲကြက်ဂ်တဲ စသတ်ကြက်ဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သိုင်လကိုတ်ဇုဟ် **သနီရိုင်**လျှူကွာင်ကြက်တေဂ် ညာတ်ကွဲဂမြိုင်တဲ သိုင်ကောံဗိုဟ်ဂမြိုင် သိုသွာတဲဂမြိုင်တဲ ဗိုင် လဗိုန်လပ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၇။ ဒု-၄၉၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဘုရားလောင်း (မျောက်မင်း)သည် လူတို့သည် အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လတ်သော် သန်းခေါင်အခါ၌ ပရိသတ်နှင့်တကွ သွား၏။ ရှစ်သောင်းကုန်သောမျောက်တို့သည် သစ်ခက်တစ်ခုမှ သစ်ခက် တစ်ခုသို့ သွားကုန်လျက် သရက်သီးတို့ကို စားကုန်၏။ မင်းသည်နီး၍ (သရက်ကိုင်းများ ပေါ်သို့ ကြည့်သည့်ရှိသော်) မျောက်အပေါင်းကိုမြင်၍ လူတို့ကိုထစေ၍ လေးသမားတို့ကို ခေါ်စေ၍ -- သရက်ပင်ကိုခြံရံ၍ မြားတို့ကိုဖွဲ့၍ တည်ကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၃၁၈/၃၁၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ When the men had fallen asleep, the Bodhisatta came at midnight with his retinue. Eighty thousand monkeys moving from branch to branch ate the mangoes. The king, waking (and **looking up** over the branches) and seeing the herd of monkeys, roused his men

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

and calling his archers, (made them surround the mango tree.) (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-226)

- သာသနာ့ဂုဏ်တို့ “ယုံတည်း၊ အဲဒီရံင်စဲတည်းညိ” ဂးတဲ ရံင်ဒီစဲသိုင်ရ။ “ယုံတည်း၊ ညး ဗျူတံဂ် သော်သ္မာန်ရောင်။ တည်းလေဝ် သော်သ္မာန်အာကိုသွံ” ဂုဏ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ၃-၅၁။ အစွဲ။) ပဲ့မူဗျာ/ (မိဖုယားသည်) တစ်နေ့သ၌ မင်း၏ဦးခေါင်း၌ သန်းတို့ကို ရှာသကဲ့သို့ပြု၍ “အရှင်မင်းကြီး၊ သင်မင်းကြီးသည် အိုပြီ။ အရှင်မင်းကြီး၏ဦးခေါင်း၌ တစ်ခုသောဆံဖြူသည် ထင်၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ One day, (the queen), as if cleaning the king’s head, she said, “Your majesty is getting old, there is a grey hair on your head.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-238) (Note: In both Mon and Burmese versions, it is said “as if searching for head-lice in the king’s hair.”)
- နူချင်သွပ်တာဝတိင်တေဂ် ကောန်ဒေဝတပန်ဂ် ဖွံကက္ကာရုဂ် ပမ္မေဝ်ကိုတ်စရ်တဲ ကျင်ဗိုသ ဘင်ရ။ ဖွံကက္ကာရုဂ် အလုံချင်ဗာရာဏသီ စုံစါယောဇနာဂ် မြမော်ဗျာပံဒ်အာမ္မဲရောင်။ မြိဟ်ဂမ္ဘိုင်တံဂး “မူရ်ညးမ္မဲ မဂ္ဂ်နင်ပွဲဝ်ဒ်ရော။ မဂ္ဂ်စရ်ဝက်နင်သွေးရော” ရံဝ်ဂးတဲ ဣဒီရံင်တ ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၂။ ၃-၂၁။ အစွဲ။) ပဲ့မူဗျာ/ တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှလည်း လေးယောက်ကုန်သော နတ်သားတို့သည် ကက္ကာရုမည်သော နတ်ပန်းတို့ဖြင့်ပြုအပ်သော ပန်းကုံးတို့ကိုပန်၍ ပွဲသဘင်ကြည့်အံ့သောငှာ လာကုန်၏။ တဆဲနှစ်ယူဇနာရိသော ဗာရာဏသီမြို့သည် ထိုပန်းတို့၏အနံ့ဖြင့် တစပ်တည်းသောအနံ့ရှိ၏။ လူတို့သည် “ဤပန်းတို့ကို အဘယ်သူသည် ပန်အပ်ကုန်သနည်း” ဟု ဆင်ခြင်ကုန်လျက် သွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ And four divine beings from the heaven of the Thirty-three, wearing a wreath made of heavenly kakkaru flowers, came to see the festival. And the city for the space of twelve leagues was filled with the fragrance of these flowers. Men moved about, wondering by whom these flowers were worn. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-58)

သို့မ္မဲ၊ သေ့ဝ်မ္မဲ — အဓိပ္ပါယ် ‘ရံင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to see, to observe, to notice, to regard

ပဲ့အဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘သို့မ္မဲ’ ဝံ ညးကိုလင်အဓိပ္ပါယ် to look at ရ။ ပယိုက်ဂမ္ဘိုင် ဗွဲသွပ်ဝံ ဩဝ်လူတ်ရံင်ညိ။

- ပဲ့ကာလဂ် ပဲ့ဟေမဝန်တေ ပဲ့လတူစးတုံဇော်မ္မဲဂ် ဂစေံဂမ္ဘိုင် ကျင်ကောံမ္မဲဟာန်တဲ သာသနာ့ စေံတံဂ်ဟို “ပွေဝ်မြိဟ်ဂမ္ဘိုင်လေဝ် မြိဟ်မ္မဲ ညးပွပ်ကိုသွသိုင်ရ။ သတ်ဗိုင်ပန်ဂ်လေဝ် ဇာဒိ သိုင်မ္မဲ ညးပွပ်ကိုပသိုင်တဲရ။ ပဲ့မှာသွတ်လေဝ် ကအနန်မ္မဲ ညးကိုဝံဒ်သိုင်တဲရ။ ပဲ့ပိုဂစေံဂမ္ဘိုင် ဂ် သိုင်ဟွံမ္မဲဂ် မသက်ကိုစွဲစောံရောင်၊ ပဒတ်ဂ် ညေံဟွံဆာဲရမ္မဲတံ။ ဂစေံမ္မဲ ပိုပျိုန်လင်ကိုပ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သိုင်ရ။” ပွှာဝ်ဂစေံဂမ္တိုင်ဂ် နီမ္တဲဗစာရဏာတဲ “ဂစေံကွင်ဟိုက်မွဲဂ် ကိုပသိုင်ရ” ညးဂမ္တိုင် ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၀။ ၃-၂၉။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုနောက် ငှက်တို့သည် ဟိမဝန္တာ၌ တခုသောကျောက်ဖျာ၌ စည်းဝေး၍ “လူတို့တွင် မင်းသည်ရှိ၏။ ထိုအတူ အခြေလေး ချောင်းတို့၌၎င်း ငါးတို့၌၎င်း မင်းသည် ထင်၏။ ငါတို့၏အတွင်း၌ကား မင်းသည် မရှိ။ ရှိ သေတို့ဝပ်ခြင်းမရှိသော နေခြင်းမည်သည် မသင့်။ ငါတို့အားလည်း မင်းကိုရခြင်းငှာ သင့် ၏။ မင်းအရာ၌ထားခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော တခုသောငှက်ကို ကြည့်ကြကုန်လော” ဟု ဆို၍ ထိုသို့သဘောရှိသောငှက်ကို ကြည့်လတ်သော် တခုသောခင်ပုပ်ကို နှစ်သက်၍ “ဤ ခင်ပုပ်ကို ငါတို့နှစ်သက်၏” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၃-၄၆၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ Then all the birds in the Himalayas assembled upon a flat rock, crying, “Among men there is a king, and among the beasts, and the fish have one too; but amongst us birds king there is none. We should not live in anarchy; we too should choose a king. Fix on some one fit to be set in the king’s place!” They **searched about** for such a bird, and chose the Owl; “Here is the bird we like,” said they. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-242)

- အောတုန် လေပ်ကွတ်အင်္ဂံဘိဒျာရောင်။ နီမ္တဲလက်သန်ကောန်သိုင်ဂ်တဲ “ကွးအဲဝံ ခေံဝံကောန် တြာ်မွဲတဲ ကောန်တြာ်ခေံဂ် ပကိုအန္တရဲဝဲပွန်ရ။ အဲပအောဂိုင်စကသပ်ညးဂ် ကိုညးဒ်အန္တရဲဝဲ ဂ် ဟံဂပ်ဂပ်။ နအနုဘပညာကွတ်အဲဂ် အဲသွးကျေံအန္တရဲဝဲညိ” ချပ်တဲ ပန်ဂါထာဂ် ဒက် ကေတ်ဒွက်တဲ ကိုကောန်သိုင်ဂ် ပွန်တိုန်လပ်ပါင်တဲ -။ (၅၅၀။ ၆-၃၃၈။ ၃-၂၅၃။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဆရာသည် အင်္ဂဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းအားဖြင့် မင်းသားကိုကြည့်လတ်သော် “ဤမင်းသားအား သားကိုအမှီပြု၍ အန္တရာယ်သည် ထင်၏။ ငါသည် မိမိအာနုဘော်အား ဖြင့် ထိုအန္တရာယ်ကို ပယ်အံ့” ဟုကြံ၍ လေးဂါထာတို့ကိုဖွဲ့၍ မင်းသားအား ပေး၏။ (၅၅၀။ ၃-၇၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ The teacher **regarding** him by his gift of prognostication thought, “There is danger coming to this man through his son. By my magic power I will deliver him from it.” And composing four stanzas he gave them to the young prince, ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-81) (**regard:** v. to look closely at: နီးနီးကပ် ကပ် စေ့စေ့စပ်စပ် ကြည့်ရှုသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- နအနုဘသန္တုဋီဂုန် အနုဘဂုန်တေက်ဂ် သွာကုန်တိုဟ်တိုန် ကုန်ခီမ္တဲညာတ်သိုင်တေက်ဂ်တဲ သိုက်စံစတဲ တံဝံဂ် ကုန်သက်ကျေံရ။ တံဝံဂ် ဆဒ္ဒါသွးမသေ့ရ။ ဒုဂ်ဆုဝိဂ်လေဝ် ထောင် ဒိုင်တဲ ဒးကာလကျာမပိုက်ကျင်ဂ် ခိုက်ကောန်တံဂ် မပြဟ်တရ။ သိုင်တေက်ဂ် ကြကောတ် ကနိုက်ဆုဝိဂ်စတဲ စေံသင်ဉ်ဂင်ဂ်ရ။ ဆုသ္မာင်ဟံဒးအာဂ္ဂံစ ပရိုက်ကျဟ်ဂမ္တံ ဟံဝံရိုဟ်စတဲ ပွဲဒုဂ်ဆုဝိဂ် ခုန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၂၉။ ၃-၅၉၆/၅၉၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုကျေး မင်း၏ အလိုနည်းသည်၏အဖြစ် ရောင့်ရဲလွယ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကြောင့် သိကြားမင်း၏နေရာသည် တုန်လှုပ်၏။ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုကျေးမင်း ကိုမြင်၍ စုံစမ်းအံ့သောငှာ မိမိ၏အာနုဘော်ဖြင့် ထိုသစ်ပင်ကို ခြောက်စေ၏။ ရေသဖန်းပင်

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

သည် အငုတ်မျှသာရှိ၏။ အပေါက်ကြီး အပေါက်ငယ်ရှိလျက် လေခတ်အပ်သည်ရှိသော် တီးမှုတ်ဘိသကဲ့သို့ မြည်၏။ ထိုရေသဖန်းပင်အပေါက်တို့မှ အမှုန့်တို့သည် ထွက်ကုန်၏။ ကျေးမင်းသည် ထိုအမှုန့်တို့ကိုစား၍ ဂင်္ဂါ၌ ရေသောက်၍ တစ်ပါးသောအရပ်သို့ မသွားမူ၍ လေနေပူတို့ကို မရေမတွက်မူ၍ ရေသဖန်းပင်ငုတ်၌ နေ၏။ (၅၅၀။ တ-၄၉၉။ ညောင်ကန်။) (သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် = သိကြားမင်းသည် နတ်မျက်စိဖြင့် ကြည့်လတ်သော်) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Owing to his (the parrot's) happy and contented state the abode of Sakka was shaken. Sakka **reflecting on** the cause saw the parrot, and to test his virtue, by his supernatural power he withered up the tree, which became a mere stump perforated with holes, and stood to be buffeted by every blast of wind, and from the holes dust came out. The parrot king ate this dust and drank the water of the Ganges, and going nowhere else sat perched on the top of the fig-stump, recking nought of wind and sun. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-292)

- ဇကုဗမ္မာသင်္ခံ၍ ဒေဝတမိန်ပျိုက်ကွင်ရ။ ချိက်ကမ္ဘောန်ဗမ္မာ၍ ဒေဝတပြု၍ ဟံဂုံသို့ခွဲရ။ မူဟိုတ်ရော၊ ဟိုတ်ကုသိုဟဲ့တဲ့ ဒေဝတဟံပျိုက်ကွင်ရ။ ပဲ့ကာလဗမ္မာသင်္ခံ မပျံလဝ်ကုသို၍ ဝိန်ပိုန်ကိုချိက်ကမ္ဘောန်၍တဲ့ ချိက်ကမ္ဘောန်၍ အိုဟ်တိုဟ်ကေတ် သွအနမောဒနာဒါန်ဗမ္မာသင်္ခံ၍ တဲ့ ကာလ၍ ဒေဝတမိန်ပျိုက်ကွင်ရ။ ---။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၂။ ဒု-၆၇၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုမဏိမေခလာနတ်သမီးသည် ထိုလှေကို ရတနာရုနစ်ပါးဖြင့် ပြည့်စေပြီးလျှင် သင်္ခံပုဏ္ဏားကို လည်၌ဖက်၍ တန်ဆာဆင်အပ်သော သဘောလှေထက်သို့ တက်၏။ ထိုဘုရားလောင်း၏ အလုပ်အကျွေးကိုကား ကြည့်ကာသာနေ၏။ သင်္ခံပုဏ္ဏားသည် မိမိပြုအပ်သော ကောင်းမှုမှ ထိုအလုပ်အကျွေးအား အဖို့ကိုဝေ၏။ ထိုအလုပ်အကျွေးသည် “သာဓု၊ သာဓု” ဟု ဝမ်းမြောက်၏။ ထိုအနမောဒနာကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေသောအခါ၌ ထိုအနမောဒနာကုသိုလ် ဆက်ကြောင့် နတ်သမီးသည် ထိုအလုပ်အကျွေးကိုလည်း လည်၌ဖက်၍ သဘောလှေ၌ တည်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၁၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ This vessel the deity filled with the seven precious things; then embracing the brahmin, set him aboard the gorgeous ship. She did not **notice** the attendant; howbeit the brahmin gave him a share of his own good fortune; he rejoiced, the deity embraced him also, and set him in the ship. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-12/13)
- ပဲ့ကာလ၍တုန် (ဗောဓိသတ်) မမိက်ကိုကိစ္စမဲ့ညီညာ၍ ကွပ်လုပ်ချင် စိုပ်ပဲ့တရင်ချင်၍ ညာတ်သွတ်မြဲဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ မတိတ်ကျင်၍ညာတ်တဲ့ ဒွာဒဋ္ဌာန်မဗ္ဗဒုဟ်ဗွန်ဗွန်ညို မာတင်္ဂပဏ္ဍိတ၍ အာဂူအံတန်ဒွင်ရ။ ပဲ့ကာလ၍ သွတ်မြဲဒွာဒဋ္ဌာန်မဗ္ဗဒုဟ်ဗွန်ဗွန်ညို ပဲ့အကြာထမောင်ဋ္ဌိက်၍တဲ့ “ယုံမူးတံ၊ တြံဂ်မဲ့ မဂူအံဗ္ဗဒုဟ်ပဲ့တရင်၍ ညးဂ်ရော” သွာန်သွံဇကုတံဂ်ရ။ “တြံစဏာရောင်အံ” မွိဟ်တံဂ်ဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၄၉၇။ ၇-၃၅၅။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ဘုရားလောင်းသည် တစုံတရသောအမှုကြောင့် မြို့တွင်းသို့ဝင်လတ်သော် တံခါးတွင်း၌ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာကို

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

မြင်၍ တင့်အပ်သောအရပ်သို့ ဆုတ်ခွါဖဲကြည့်၍ ပုန်းကွယ်လျက် ရပ်နေ၏။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ သည် တင်းတိမ်ပေါက်ဖြင့် ကြည့်လတ်သော် ထိုမာတင်္ဂဘုရားလောင်းကိုမြင်၍ “ဤသူကား အဘယ်သူနည်း” ဟုမေး၍ “ရှင်မ၊ ဒွန်းစဏ္ဍားတည်း” ဟုဆိုလတ်သော် -။ (၅၅၀။ ၈ တု-၃၈၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ One day, the Great Being had gone to town on some business, and as he was entering the gate met Dittha-mangalika. He stepped aside, and stood quite still. From behind her curtain Dittha-mangalika **spied** him, and asked, “Who is that?” “A Candala, my lady.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-236) (**spy**: v. to see, observe; to discover: မြင်-တွေ့မြင်သည်။ စူးစမ်း-ရှာဖွေ-ကြည့်ရှုသည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)

သို့မ္ဗိ/မ္ဗိသို့ - အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ (ကြည့်သည်။ ကြည့်ရှုသည်။)
to look, to look out for, to keep a watch over, to scan

ပဲ့နာယကဂုန်တြသင်္ဂှ် ဂးလဝ်သ်ဏအ်ရ။

- “ဒလိုက်ကျွံရုဟ်ပျုင်၊ အေင်ဒုင်သို့မ္ဗိ၊ ပါ်ကိုဆာန်သတ်၊ ဝံတြသုတ်၊ ဒေတ်ဝတ်သ္မိပ်သ္မ ရောင်။”

ပဲ့ဘာသာဗ္ဗာတုန်

- ထကြွနိုးကြား၊ သနားသည်ခံ၊ ဝေဖန်ထောက်ရှု၊ ဤခြောက်ခု ကြီးသူ့ကျင့်ဝတ်သာ။

ဝေါဟာရမန် ‘သို့မ္ဗိ’ ဒွဲဝံဂှ် တုပ်ကိုအဓိပ္ပါယ်ဗ္ဗာ ‘ထောက်ထားသည်’/ ‘ထောက်ရှုသည်’/ ‘ကြည့်ရှုသည်’ မဒ်ရ။

- ပဲ့ဝိဒေဟရး ညုင်မိတ္တိဂှ် သိုင်နိမိပကင်ရင်၊ ဟာပ်ပင်ဂယးတဲ ပ္ဍိဗ္ဗိုင်ကေတ်အမတ်တဲ ပဲ့ ကြင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်မလွံက်လဝ်ဂှ် မ္ဗိသို့တလွင်သဗာန်တေရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၀၈။ ဒု-၅၀၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဝိဒေဟတိုင်း မိထိလာပြည်၌ နိမိမည်သောမင်းသည် နံနက်စာစားပြီး သော် အမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် ဖွင့်သောလေသာပြတင်းဖြင့် ခရီးအကြားကို ကြည့်လျက် ရပ်၏။ (၅၅၀။ ၈-၃၂၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In the kingdom of Videha, in the city of Mithila, the king, named Nimi, after breakfast, surrounded by his ministers, stood **looking** down at the street through an open window of the palace. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-230)
- ဒေဝတ်ဗြမဏိမေခလာဂှ် စသိုင်ဒိုင်ပိုန်တသိုက်အိန်သျှိဇကု လက်ထပိုတွဲတဲ ဟိုတ်မာဲအာတဲ မှာသိုတ်ဇကု ပံ့ဝံမ္ဗိသို့မ္ဗိရ။ (ပဲ့မရနက်ကိုထပိုတွဲဂှ်ရောင် ဝံမ္ဗိသို့မ္ဗိမှာသိုတ်တဲ ဝံညာတ် ကေတ်ဗောဓိသတ် မစိတ်ဒိုင်ဂှ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၄၂။ ဒု-၆၆၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမဏိမေခလာနတ်သမီးသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ဖြင့် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ခံစားလျက် မေ့လျော့၍ ခု

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ညုင်အမေရိကာန်)

နစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ သမုဒ္ဒရာကိုကြည့်သည့်ရှိသော် မြတ်သောအကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံသော ဘုရားလောင်းသင်္ခပုဏ္ဏားကိုမြင်၍ -။ (၅၅၀။ တ-၆၀၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In her divine power she kept no **outlook** for seven days, but on the seventh day, **scanning** the sea, she saw the virtuous brahmin Sanka, ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-11)

- ဣသိလောမကဿပတုန် ပလိုက္ခေဣနိရိတြ မပ္ပိစ္ဆန္တိတု ဗျာဒိတောနိဗြသိတိရ။ ပဲ့ချိန်ဣသိမ္ဘိန္ဒီမ္ဘိန္ဒီဟေင် စိတ်ဣသိစပ်အာတု နုဇ္ဈာန်ဂဟေင် မဒးဟုတ်အာရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၃။ ဒု-၆၂၆။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ ရသေ့သည် ဣန္ဒြေတို့ကိုဖျက်၍ မင်းသမီးကို ကြည့်သည့်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်လျှင် တပ်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဈာန်မှယုတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The ascetic losing his moral sense **looked at** her (the lovely princess), and with the mere **look** he fell away from meditation. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-308)

မှတ်စွဲ — အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ (ကြည့်သည့်။ ကြည့်ရှုသည့်။)
to look, to regard, to watch, to consider

- တီလမ္ဘုပိန်ကျပ်တြဲဂ် လုကတ္တံတူ မင်မ္ဘတ်ခမိဂမ္ဘိင်ဂ် ညင်ညးမပတုမတ်မ္ဘိဂ် ရမမင်မ္ဘတ်မတ်မ္ဘိဂ်ကို။ ညင်ညးမပတုကောန်တြဲမ္ဘိဂ် ရမမင်မ္ဘတ်မတ်မ္ဘိဂ်ကို။ ညင်တြဲထပ်မဂိုဟ်သော် ဗတတု ရမမင်မ္ဘတ်မတ်မတ်ကို။ ညင်သတ်ကိုရ တီလမ္ဘုပိန်ကျပ်တြဲ လုကတ္တံတူဟေင် မှတ်စွဲတံခမိဂမ္ဘိင်(ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၀၅။ ဒု-၁၄၁။ အစော့။) ပဲ့မူဗျာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ညဉ့်သုံးယာမ် နေ့သုံးယာမ်ဟူကုန်သော ခြောက်ပါးကုန်သောအဘို့၌လည်း မျက်စိတဘက်သာရှိသောသူသည် မမေ့မလျော့သဖြင့် မျက်စိကိုစောင့်သကဲ့သို့၊ သားတယောက်သာရှိသောသူသည် မမေ့မလျော့ သားတယောက်ကို စောင့်သကဲ့သို့၊ စာမရီသည် မမေ့မလျော့သဖြင့် အမြီးကိုစောင့်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ အခါခပ်သိမ်း ရဟန်းတို့ကို ကြည့်တော်မူ၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ညဉ့်အဘို့၌ ဒိဗ္ဗစက္ခုဖြင့် ဇေတဝန်ကျောင်းကို ကြည့်တော်မူသည်ရှိသော် -။ (၅၅၀။ ဒု-၆၀၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Now the Master through all the six divisions of night and day **keep a continual watch over** the Brethren, even as a one-eyed man carefully guards his eye, a father his only son, or a yak its tail. In the night time, with his supernatural vision **regarding** Jetavana, he beheld these Brethren, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-12)

- ပဲ့ဥဒျာန်သိုင်တော် ညးကျောန်တမ္ဘက်သိုင်ဂ် ဟံဂွံစုတ်ကွီဏီ ဆဂ္ဂုပ္ပိန်လပ်ပုဂ္ဂိုလ်ကောဂ်ကို။ ပဲ့ကာလဂ် သိုင်တိတ်စိပ်ဥဒျာန်တု သိုင်ကွန်ရေတ်အာစိပ် ပဲ့တမ္ဘက်ဂ်တု သိုင်ကွန်လပ်အာ ပဲ့တမ္ဘက်ဂ်ရ။ သိုင်မှတ်စွဲတိုန် ပဲ့လတူဂ်ရ။ သိုင်ညာတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကောဂ်တု ဖေက်ဒေဒတုဒးဇကုတု သိုင်တိတ်အာမ္ဘက်ဂ်ရ။ နုမ္မာဂ် သိုင်မှတ်စွဲတိုန်ပုဂ္ဂိုလ်ကောဂ်တု သင်္ဂုသိုင်ချပ်

နတ်သက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ရ၊ “မူရ်ဝတ္ထုမဲ့ ခေန်နီသဲကေတ်တဲ ခုပ်ပြကာဂ် ခေမဝံတန်ဒိုင်သူးရော။ မူရ်ဝတ္ထုမဲ့ ခေန်နီသဲကေတ်တဲ ဇအိုအိတ်ဂ် မဝံတန်ဒိုင်သူးရော။” (၅၅၀။ ၆-၃၉၆။ ဒု-၄၄၃။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ မင်းဥယျာဉ်၌ နေရာအိမ်သည် မပြီးသေးသည်ဖြစ်၏။ မပြီးသေးသော အမိုးရိုသည် ဖြစ်၏။ အထွတ်ကိုတင်၍ အခြင်တို့ကို သွင်းကာမျှသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ မင်းသည်လည်း ကစားအံ့သောငှာ ဥယျာဉ်သို့သွား၍ ထိုဥယျာဉ်၌လှည့်လည်၍ ထိုအိမ်သို့ဝင်၍ မော်၍ကြည့် လတ်သော် အထွတ်ဝန်းကိုမြင်၍ မိမိအထက်၌ ကျအံ့သည်မှကြောက်သောကြောင့် ထွက်၍ အပဉ္စရပ်လျက် တစ်ဖန်ကြည့်၍ “အဘယ်ကိုမှီ၍ အထွတ်သည် တည်သနည်း။ အဘယ်ကို မှီ၍ အခြင်တို့သည် တည်ကုန်သနည်း” ဟုကြံ၍ -။ (၅၅၀။ တ-၂၃၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ Now the king’s bed-chamber was unfinished and the roof was not complete upon it: the rafters supported a peak but were only just set in position. The king had gone and taken his pleasure in the park: when he came to his house he **looked** up and saw the round peak: fearing it would fall upon him he went and stood outside, then **looking** up again he thought, “How is that peak resting so? and how are the rafters?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-197)

- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ သိုင်လပံက်လဝ်တရင်ဗွင်တဲ မှီခွဲတဲဒိုင်သဲဗာန်တေရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၀၆။ ဒု-၁၄၅။ အစော့။) (သဗာန် = ဝိုင်ဇွေင်) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ မင်းသည် လေ သွန်ပြတင်းကိုဖွင့်၍ မင်းယင်ပြင်ကို ကြည့်လျက်ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၀၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့ မူအေဂံလိက်/ Now one day the king stood at an open window **looking** into the palace court. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-14)
- ကြံဝံ မိမစ်အာဘဝပလိုက်တဲ ပိုန်ဒြပ်ဒစာံစောကိုတံနွံ (ဗောဓိသတ်) မှီခွဲပိုန်ဒြပ်တဲ ဗစာရ ဏာရ။ “မိမစ်ခါဝံဂ် ပိုန်ဒြပ်ဂလိုင်ဝံ မဇမ္ဗော်ပုဂ်လဝ်တဲ ဇးအတ္တဘဂ် ဒြပ်တံဂ် ဟံဝံကေတ် ဏာ လသာလဝ်တဲ တဲလမူမအာရောင်သံ။ အဲတုန်လေဝ် ကြက်ဒြပ်တံဂ် သွေံကေတ်ပိုန် တဲ အဲသ္မာရောင်။” (၅၅၀။ ၆-၃၁၃။ ဒု-၁၆၅။ အစော့။) ပဲ့မူဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) မိဘလွန်သဖြင့် ဥစ္စာစုကိုကြည့်၍ “ဤဥစ္စာတို့ကို ငါ၏ဆွေမျိုးတို့သည် မယူမူ၍သာလျှင် သွားကုန်၏။ ငါသည်ကား ထိုဥစ္စာကို ယူ၍သွားခြင်းငှာ သင့်၏” ဟု(ကြံ၏။) (၅၅၀။ ဒု-၆၃၁/၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ On the death of his parents, **looking at** his pile of treasure he thought, “My kinsmen who amassed this treasure are all gone without taking it with them: now it is for me to own it and in my turn to depart.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26)
- ပဲ့ကာလခေ(ကလော်)မကျင်တန်ဒိုင် (ဇရောင်ဗောဓိသတ်ဂ်) သွာပဏ္ဍုကွပ်သိုင်ဏုန် တွိုဟ် တိုန်ရ။ သိုင်ဏုန်မှီခွဲနမတ်ဒိပ် ညာတ်ကေတ်ပွကလော်ဂ်တဲ သိုင်ဏုန်ရပ်ကေတ်လေဗတ်တဲ ဗွဲမပြဟ်ပြာပ်ကျင် တန်ဒိုင်လ္လူကလော်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၄၇။ ဒု-၂၇၈။ အစော့အိ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုခဏ၌ သိကြားမင်း၏နေရာသည် ပူသောအခြင်းအရာကို ပြ၏။ သိကြားမင်းသည်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဆင်ခြင်လတ်သော် ဤအကြောင်းကိုသိ၍ ဝရဇိန်လက်နက်ကိုယူ၍ သွား၍ ဘီလူးအထက်၌ ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ At that instant the throne of Sakka manifested signs of heat. After **considering** the matter the god discovered the cause, and grasping his thunderbolt in his hand he came and stood over the Yakkha. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-97)

ရှာဖွေ၊ ရှာဖွေ၊ ရှာဖွေ - အဓိပ္ပါယ် ‘ရှာ’ (ရှာသည့်။ ရှာဖွေသည့်။ ဆည်းပူးသည့်။)
to seek, to desire, to look for, to look out for

ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဝှံ ဒွဲစကောဒေ နှံဂြိုင်သန်ကိုရ။ ဥပမာ/ “ရှာသို့တသိုက်”/ “ရှာသို့ဒတဲမြ မောင်”/ “ရှာသို့ဒြပ်”/ “ရှာသို့ကွတ်ပညာ”/ “ရှာသို့ဋ္ဌာန်ဒွဲ” မပွဲသင်ဝှံရ။ ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီ ဒေဂှ် ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဝှံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် to search, to investigate ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန် ဗွာအာထောန်သိုင်ဂှ် ဝေါဟာရ ‘ရှာသို့’ ဏအ် ဟံမဲဒေက်ဒိုင်ရ။ ပယိုဂ်ဂမ္တိုင်မဲသွင်ဝှံ သြင်လူတ်စီ စတ်ရိုင်ညိ။

- “ယုံနာရဒ၊ သတ်တပညာဂှ် ဒဒိုက်ဂှ် ဝေင်ထောံကွဲတဲ တသိုက်ဂှ် မဂပ်ဂင်ရှာသို့ရောင်။ တပညာထောံဒဒိုက် ရှာသို့တသိုက်တဲဂှ် မဲကြဟံဒဒိုက်ပွန်ရ။ ယုံနာရဒ၊ ဟိုတ်နူကာမတဲဂှ် မဒးဂဇိုင်ဒိုင်ဋ္ဌာန်ဒဒိုက်ဂှ် ဟံကြိုက်သက်သက်ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ဒု-၅၇၅။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “နာရဒ၊ ပညာရိုမည်သည် ဒုက္ခဆင်းရဲကိုစွန့်၍ ချမ်းသာကို ရှာဖွေဆည်းပူးအပ်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခစွန့်၍ ချမ်းသာကိုရှာဖွေဆည်းပူးသော ပညာရိုသည် နောင်အခါ၌ ဒုက္ခဆင်းရဲကို တစ်ဖန်မခံစားရ။ နာရဒ၊ ကာမဟူသောအကြောင်းကြောင့် ဒုက္ခဆင်းရဲ၌ ကျင်လည်နေရခြင်းသည် ပညာရိုတို့အား မလျောက်ပတ်။” (သုတေသီ) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ “Happiness and misery ever on each other’s footsteps press: Thou hast seen their alternation: **seek** a truer happiness.” The Great Being said, “Narada, the misery that comes has to be endured.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-278)
- “ယုံသိုင်မပြု၊ ညံင်ပွအဲဝှံဂှ် ရှာသို့တသိုက်ရောင်အဲဂး၊ တသိုက်အဲဟံဝှံ၊ ဒဒိုက်ရောင် အဲမဒး စသိုင်ရအံ။ ညာတ်ဒဒိုက်အဲဝှံတဲ တွညးလွပွဲသရံပါပ်ညိ။ ကလေင်စအာဍုင်တဲ မှတ်ပွဲကု သိုက်ဒါန်ညိအံ” မင်ဗွဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၃။ ဒု-၅၇၇။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “မြတ်သော မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် ချမ်းသာကိုရှာအံ့ဟု ချမ်းသာကိုမရ၊ ဒုက္ခဆင်းရဲကိုသာလျှင် ခံစား ရ၏။ အကျွန်ုပ်၏ဆင်းရဲဒုက္ခကို မြင်တွေ့ပြီးသော သင်မင်းကြီးသည် မကောင်းမှုကိုမပြု လင့်။ မိမိပြည်သို့ပြန်၍ ဒါနအစရှိသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို မဖြစ်မနေအားထုတ်၍ ပြု ပါလော့။” (သုတေသီ) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “O king, **through desire of** happiness I caused misery to others and have even in this life become the ghost of a man: do not thou commit evil deeds, go to thine own city and do good deeds of charity and the like.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-279)

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

- “ယုံနဲပိုဏ္ဍိ၊ မူဒွဲပဒတ်ရော” သွိုင်သွာန်။ “ယုံသွိုင်မပြ၊ ဒွဲအဲမဂုံပဒတ်မွဲဂှ် ငှဲဒီတဲာ်ဏီရ” ဣသိဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၁။ ဒု-၆၀၄။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အဘယ်အရပ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသနည်း” ဟု (မင်းသည်)မေးတော်မူ၏။ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ နေရာအရပ်ကို ရှာကုန်၏” ဟု (ရသေ့ဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ “Reverend Sir, where are you going?” “Great king, we are **looking out for** a dwelling place for the rainy season.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-295)
- “ယုံမွဲတံ၊ ပိုဂစေဂမ္ဘိုင် နိသဲကိုဆုဂှ်တဲ ဗွဲဒိုဟ်သွပ်ကျာ မှုကိုသုဇမ္မဟ်ဂှ် မပြဟ်စေ်ကောံ ပွတ်ကျွန်ဒ်ရ။ ညံင်မွဲတံမဗ္ဗဒဒိုက်ပရိုက်ပွတ် မဒ်စွဲစွဲဂှ် မွဲတံအာငှဲဒေသ္မိရ” (ဇမ္ဗိဂစေံဂှ် ဟိုကိုဂစေံဂမ္ဘိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၂။ ဒု-၆၀၈။ အစွဲ။)
- “ယုံအမတ်၊ ပွဲမသက္ကုသိုက်နိသ်ဝံ အဲတန်တဲာ်တဲ ဘာဇနတိကမ္မေတ်ဂှ် ထွဲကေတ်တဲ ငှဲဒီ ဗဗွဲဝေသ်ဂှ် အဲပခမီတဲ ဒးဂဇုင်အာကို မှုကိုယိုင်လမျိုက် ပြသန်ရ” (ဣသိဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၃။ ဒု-၆၂၅။ အစွဲ။) ဗတ်ဗွာ/ “အိုအမတ်၊ အိမ်ထောင်နေခြင်း ကင်းသဖြင့်နေ၍ မြေသပိတ်ကို ကိုင်ဆောင်လျက် ရဟန်းအဖြစ် တရားသဖြင့် (ဆွမ်းအလို့ငှာ) လှည့်လည် ရှာရခြင်းဟူသော ထိုသို့အသက်မွေးခြင်းသည် ကောင်းမြတ်၏။” (သုတေသီ)
- ဒကောတ်ဖြ် ဒးကာလသွပ်တဲာ်တဲ စဲကျုင်ဟုံညာတ်ကောန်စါတဲ ငှဲဒီတဲရ။ ဒေဝတဆုဂှ် ညာတ်ဒကောတ်ဖြ် သိုမဒဇပတတ်တဲာ်တဲ (ဟိုဂလန်ကိုဒကောတ်ဖြ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၈။ ဒု-၆၄၆။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ဖွတ်မသည် ညချမ်းအခါ၌ သားငယ်တို့ကို မမြင်လတ်သော် ရှာလျက်သွား၏။ ရုက္ခစိုးနတ်သည် သားငယ်တို့ကို မမြင်၍တုန်လှုပ်သော ဖွတ်မကိုကြည့်၍ (စကားဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၅၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ In the evening the lizard came back and missing her young ones went about **looking for** them. A tree-sprite observing the lizard all of a tremble because she could not find her young ones, (said to the lizard like this: -- --) (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-321)
- “ယုံကောန်ပိုဟတ္ထိပါလ၊ ပွဲကာလမဒ်တဲာ်တဲာ်ဝံဂှ် ဟုံဒးကာလပဂမီဏီ။ ယုံကောန်၊ ကွတ်ဖိုတ်ပိဂှ်(ကတ်တဲ) ငှဲဒီဒီဒီတဲ ကျွဲဗဒ်ကောန်တြုကောန်ဖြ်တဲ စသိုင်အရီကာမဂုန်မသန်ပြကာတဲ ကာလဇုင်တဲ ဖိုတ်မဋ္ဌးအာကိုအရီမသန်ပြကာတဲ ကာလဂှ် မထေက်ကိုပဂမီ ပွဲဂြိုပ်ရောင်ကောန်။ နဒေတ်သ်ဝံဂှ် ညးမှုကိုပညာ မပွဲကိုကျိတ်တံဂှ် မထိုင်သးရောင်ကောန်” ပြောဟိတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၉။ ၈-၁၀၀။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ “ချစ်သားဟတ္ထိပါလ၊ ဗေဒင်တို့ကို သင်ဦး၍ ဥစ္စာစည်းစိမ်ကို ရှာဦးလော့။ အိမ်၌ သားသမီးတို့ကို တည်စေဦး၍ ဂန္ဓာရုံတို့ကို၎င်း ရသာရုံတို့ကို၎င်း ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံမှကြွင်းသော အလုံးစုံသော ဝတ္ထုကာမကို၎င်း ခံစားပြီး၍ အိုသောနောက်ကာလ၌ ရဟန်းပြုသောသူ၏ တော၌နေခြင်းသည်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

ကောင်းစွာ၏။ ထိုအိုမှရဟန်းပြုသောသူကို ဘုရားအစရှိကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်၏” (ပုရောဟိတ်ဆို၏။) (၅၅၀။ စတု-၅၅၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Then his father replied, “Son Hatthipala, this is not a time for renouncing the world;” and he explained his intent in the fourth stanza: “First learn the Vedas, get you wealth and wife, And sons, enjoy the pleasant things of life, Smell, taste, and every sense: sweet is the wood To live in then, and then the sage is good.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XV: p-296)

သို့ဂြိုတ်/ဇိုဂြိုတ်။ သို့ဂြိုပ်/ဇိုဂြိုပ်။

စုံစမ်းသည်။ စုံစမ်းရှာဖွေသည်။ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသည်။

to find out, to look out, to spy out, to make enquiry, to search about, to watch

အခပ်ဝေါဟာရ ‘သို့+’ ပဲ့ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်ဒွင်ကိုဝေါဟာ ‘သို့/သွေဝ်’ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ရင်’ အတိုင်မပျိုန်ထွေးလပ် ဗွဲလတူဝှံဟောင်ရ။ ခေ့ပံင်စပ်ကိုအခပ်ဝေါဟာ ‘+ဂြိုတ်’/‘+ဂြိုပ်’ ဝှံတဲ မဒ်ကျင် ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံမဒ်ရ။ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘ဇိုဂြိုတ်’/‘သွေဝ်ဂြိုတ်’/‘ဇှေဝ်ဂြိုတ်’ ကို၊ ‘သို့ဂြိုပ်’/‘ဇိုဂြိုပ်’/‘သွေဝ်ဂြိုပ်’/‘ဇှေဝ်ဂြိုပ်’ ကို သာဝှံပိုပံင်မအခပ် မချုတ်တူဟ်ဟ်သာဝှံ ဝှံညာတ်ကေတ် ပဲ့လိက်ပတ်မန်တြေရ။

ပဲ့အဘိဓါန်အာလီဒေဝ် ဝေါဟာရ ‘သို့ဂြိုတ်’/‘သို့လစဲ’ ဝှံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to look intently တဲ ဝေါဟာရ ‘သို့ဂြိုပ်’ ဝှံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် v. to be at peace ရ။ လညာတ်အဲတုန် ဝေါဟာရဝါ ‘သို့ဂြိုပ်’ ကို ‘သို့ဂြိုတ်’ ဝှံ အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွတ်ဒ်မွဲရ။ ဆနဲပံင်မအခပ်ဟောင် ‘+ဂြိုပ်’ ကို ‘+ဂြိုတ်’ မတေင်အာရ။ ဝေါဟာရမန်ဗွဲမအောန်လှိုတအ်ဂှ် နဲပံင်မအခပ် ဝှိုင်နူကိုမွဲသာ နွံတအိုတ်ရ။ ဒးထွေးဥပမာမွဲမွဲ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ထွဲအ်ကြေင်’ ဝှံ စကာတ်ဝေါဟာရပါဠိလိုတဲ ဟိုချုတ်ဒွင် ‘ဇမ္ဗုဒိတ်’ ကို ‘ဇမ္ဗုဒိတ်’ ကို ညးတမ္ဘာတအ်ချုတ်ဒွင် သိုဓါဗိုဂှ် ဝှံညာတ်ကေတ်ဗွဲမဝှိုင်ရ။

သို့ဂြိုတ်/ဇိုဂြိုတ်။

- ဗောဓိသတ်(သွိုင်ဒကောတ်)တုန် ဒးကာလ ပြာပ်ကျင်ကိုလုသိရ။ ဗောဓိသတ်ညာတ်လုသိ “ဇိုဂြိုတ်သို့လလံတေင်ဒွင်သွံ” ချပ်တဲ ဗွဲသွတ်ကျာလုသိဂှ် တန်ဒွင်တဲ ဝှံအမြဲဖျုန်ဒကောတ်ဂှ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၈။ ပ-၃၉၁။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ဘုရားလောင်း(ဖွတ်မင်း) သည် ညချမ်းအခါ၌ ရသေ့အထံသို့ သွားအံ့ဟုထွက်၍ ကပ်သည်ရှိသော် ထိုရသေ့၏ လူ၍ဗောက်ပြန်ခြင်းကိုမြင်၍ “ဤရသေ့သည် တပါးသောနေ့တို့၌နေသော အခြင်းအရာဖြင့်မနေ၊ ယနေ့ရသေ့သည် ငါ့ကိုကြည့်ငြားသော်လည်း ပျက်သောလူ၍ရှိသည်ဖြစ်၍ ကြည့်၏။ ထိုရသေ့ကို စုံစမ်းအံ့” ဟု ဘုရားလောင်းသည် ရသေ့၏လေအောက်၌ နေ၍ ဖွတ်သားနံ့နံ၍ --။ (၅၅၀။ ပ-၅၇၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

evening the Bodhisatta (the lizard) came, and as he drew near, marked that the hermit did not seem quite the same, but had **a look** about him that boded no good. Snuffing up the wind which was blowing towards him from the hermit's cell, the Bodhisatta smelt the smell of lizard's flesh, ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-297)

- ဗောဓိသတ်(သွိုင်ဖရပ်) တို့ဗွိုင်ကေတ်ဖရပ်ဂမ္ဘိုင်တဲ ပြာပ်ကျင်ရ။ ညာတ်ဇဇီရသိဂ် တွေင်ဒိုင်ပဲခိုတ်တဲ “ရသိဇီဇီဇိတ် တွဟ်နတွေင်ဒိုင် ဝံစဖျုန်တွောဝ်ပိုလေဝ်ဟံတီ အဲပိုင်ခြာ စံညိက္ခာရ” ချပ်တဲ ဗွဲဗလေဝဲကျာဂ် အာတန်ဒိုင်တဲ အမြဲဇကုရသိဂ် ဆုင်ဒင်သွဲတဲ ဝံ အမြဲဇဖျုန်ဖရပ်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၇။ ဒု-၅၃။ အစွောအံ။) ပဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း (ခိုမင်း)သည် ခိုအပေါင်းခြံရံလျက်လာ၍ ထိုရသေ့ကောက်၏ ပျက်သောအမူအရာကိုမြင်၍ “ဤရသေ့ပျက်သည် တပါးသောအခြင်းအရာဖြင့် နေ၏။ ငါတို့၏ဆွေမျိုးတို့၏အသားကို စားလိုသလော။ ထိုရသေ့ကို စုံစမ်းအံ့” ဟု လေကြေ၍ရပ်၍ ရသေ့၏ကိုယ်မှ ခိုသားနံ့နံ၍ --။ (၅၅၀။ ဒု-၄၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta came, with his flock, and **spied out** what wicked thing this sham ascetic would be at. “Yon wicked ascetic sitting there goes under false pretences! Perhaps he has been feeding on some of our kind; I’ll find him out!” So he alighted to leeward, and scented him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-261) (**spy out**: v. to secretly find out information about something/Longman Dictionary)

- ပဲကာလဂ် အမတ်မွဲဂ် ချဲမလုတ်အာကိုကမ္ဘာန် ပဲသို့သိုင်ဂ်တဲ ညးလှောင်ပွဲသိုင်ရ။ သိုင်ဇီဇီဇိတ်စင်စတ်ရံင်တဲ ဒိုဗိုန်တီဗိုန်တဲ သိုင်ကိုကော်နင်အမတ်တဲ သိုင်ဂးရ။ “ယံအမတ်၊ အမတ်လွခစအဲရ” ဂးတဲ သိုင်ဗက်ထောံကွေရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၈၂။ ဒု-၆၉။ အစွော။) ပဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းမင်း၏ တယောက်သောအမတ်သည် နန်းတွင်း၌ ပြစ်မှား၏။ ခြေရင်း၌ များစွာသောအမတ် အစရှိသည်တို့သည် -- မင်းအား ကြားလျှောက်ကုန်၏။ မင်းသည်လည်း နံ့စမ်းသည်ရှိသော် အဟုတ်အမှန်အားဖြင့်သိ၍ ခေါ်စေ၍ “ယနေ့မှစ၍ ငါ့ကို မစားလင့်” ဟု နှင်ထုတ်ခြင်းကို ပြု၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၁၅/၅၁၆။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ Now one of his courtiers intrigued among the king's wives. The servants noticed it, and told the king that so and so was carrying on an intrigue. The king **found out** the very truth of the matter, and sent for him. “Never show yourself before me again,” said he, and banished him. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-273)

- ပဲကာလညးဂမ္ဘိုင် တိုန်သီကွီသိုင်ဂ် ကောန်သိုင်ရပ်ပျက်ပွိုန်သွာဂ် လုပ်ဒိုင်အကြာညးတဲ သို့ရံင်ဒိုဟ်ဝံဒိုဟ်တေံ သွက်မဂ္ဂိုပြိုက်သိုင်မချေဂ် ချဲဂ္ဂဲရံင်သို့ဇီဇိတ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၃၈။ ဒု-၂၅၄။ အစွော။) ပဲမူဗွာ/ ကြီးစွာစားသောကာလ၌ (မင်းသားသည်) ဖွဲ့အပ်သောသန်လျက်ရှိသည်ဖြစ်၍ သွား၍ ထိုမှဤမှ လှည့်လည်လျက် (မင်းကြီးအား) သတ်

ခွင့်ကို နှိမ်နင်း၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၃၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ ---, and at the time of great levee, he girt on his sword and moving about from place to place **looked out** for an opportunity to strike the king. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-82)

- ပဲ့ကာလ၌ အမတ်မွဲ၌ လုတ်အာကိုဗြဲကမ္ဘာန်သွိုင်ရ။ သွိုင်ရင်ဇီဝိဇီဝိ ညာတ်နမတ်တဲ သာဝံသွိုင်ဂးရ။ “ယွံအမတ်၊ ဂိုင်ကေတ်ကောန်သမ္ဘာ ပိုန်ဟာန်ဇကုတဲ အာကော့ရ” သွိုင်ဂး။ (၅၅၀။ ၈-၃၅၅။ ဒု-၂၉၉။ အစော့။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ ထိုဗဒုမင်း၏နန်းတွင်း၌ တစ် ယောက်သောအမတ်သည် ပြစ်မှား၏။ ဗဒုမင်းသည် ထိုအပြစ်ကို မျက်မှောက်အားဖြင့် သိ၍ ထိုအမတ်ကို တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၂၅။ ညောင်ကန်။) (ရံင် ဇီဝိတံ = လေ့လာစုံစမ်းသည်) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Now a certain minister misconducted himself in the royal harem. The king, after **witnessing** the offence with his own eye, banished him from his kingdom. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-111/112)

- “ယွံနာပိုသွိုင်လုန်၊ အဲဒိုက်ဂံ ဒွဲဇန်တံဟံဂစိုတ်သတ် ဟံကွတ်စ ဟံမုသာ ဟံသုရာ ဟံ ပလိုကောန်သမ္ဘာညးဂံ မှာဇန်တံဂံ ဟိုတ်အဲဒင်ဗလိဗကပ်ဇေတဲ အဲဒိုက်ဒးမင်မွဲဇီဝိဇီဝိ ဇန်လိုက်တံဂံရ။ ---” ဒေဝတဗြဲသိရီဂံး။ (၅၅၀။ ၈-၃၅၂။ ဒု-၃၉၁။ အစော့။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “အရှင်သိကြားမင်း၊ အကျွန်ုပ်သည် သူ့အသက်ကိုမသတ်သော၊ သူ့ဥစ္စာကိုမ ခိုးသော၊ မုသားမဆိုသော၊ သုရာမသောက်သုံးသော၊ သူ့သားမယားကို မဖျက်ဆီးသော လူတို့၏ ပူဇော်ပသခြင်းကို ခံယူသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့သောလူတို့အား ကြည့်ရှုစောင့် ရှောက်ပါ၏။ ---” ဟု သိရိနတ်သမီးဆို၏။ (သုတေသီ)

- ကာလ၌ ဝိပဿနာ သေဏာပတိဂံချပ် “ညးဂံ မဒွအံဘဲဝံရော။ သွိုင်နာပို ဒွဲဒင်ဒးဟာ လေဝ်ဟံတီ” ဂးတဲ ပပ်တိုန်အာဂတတေတဲ လူဒိုအံဇွဲရင်ဇီဝိဇီဝိတရ။ ပဲ့ပိဗွတ်ဂံ ရံင် ဟံညာတ်သွိုင်ဝိပဿနာတဲ “သွိုင်နာပိုဒွဲဒင်ဒးတဲတဲရ” ချပ်တဲ ပပ်ကလေင်ကျင်တဲ နူအ ကာသဂံ ဒဒ်ဗောဓိသတ်(သွိုင်ဝိပဿနာ)ဒွဲဒင်ဒးပးဂံ သိုဆိမလေတ်ဒွိုင် သိုဒဒိုက်မတန်ဒွိုင် လတူလှိုက်ဂံညာတ်တဲ “ယွံသွိုင်နာပို၊ လွဖေက်ရ။ အဲသွေးလမျိုသွေးနာပိုရ။ နာပိုကိုဝံဗွး ရအံ” (ဝိပဿနာဂံး။) (၅၅၀။ ၈-၅၃၄။ ၉-၂၄၀။ အစော့။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ သုမုခ (ဟသံ)စစ်သူကြီးသည်လည်း အောက်၌ဆိုအပ်သောနည်းဖြင့်လျှင် နှိမ်နင်းရှာဗွေ၍ သုံး ခုသောအစုတို့၌လည်း မိမိအရှင် ဓတရဋ္ဌရွှေဟသံမင်းကို မမြင်၍ “မရွတ်လျှင် ဤ ဘေးသည် ငါတို့၏အရှင်မင်းကြီးအားသာလျှင် ဖြစ်၏” ဟုကြံ၍ ပြန်လည်ခွဲသဖြင့် လာ လတ်သည်ရှိသော် သွေးလိမ်းကျံလျက် ဆင်းရဲကြင်နာစွာ ညွှန်ပျောင်းအပြင်၌ ကျော့ ကွင်းမိသဖြင့် လျောင်းလျက်နေသော ဘုရားလောင်း(ရွှေဟသံမင်း)ကိုမြင်၍ “အရှင် မင်းကြီး၊ ကြောက်တော်မမူလင့်။ အကျွန်ုပ်သည် မိမိအသက်ကိုစွန့်၍ အရှင်မင်းကြီးတို့ ကို လွတ်ပါစေအံ့” ဟုဆိုလျက်၊ ---။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၄၉၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံ

နာပိုသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သမ္မုက်သမ္မာတ်။ သမ္မုက်သ္မာတ်။ သမ္မာတ်။ သမ္မာတ်ဒြံ။

ဝေါဟာရ ‘သမ္မုက်သမ္မာတ်’ ဝှံ ပွဲအဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကိုလဝ် အဓိပ္ပါယ် v. to be anxious, to be afraid တဲ။ ဝေါဟာရ ‘သ္မာတ်’/ ‘သ္မာတ်ဒြံ’/ ‘သ္မာတ် ဒြံ’ ဂ်ပုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be frightened, startled ရ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်’ ဂ်ပုန် လဝ် အာဟာလီဒေဂ်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be frightened တဲ ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်ဒည’ ဂ် ညး ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be afraid, to be fearful ပုန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်ဒြံ’ ဂ်ပုန် ညးကို လဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be startled, to be afraid ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗာအာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘သမ္မုက်သမ္မာတ်’ ဝှံ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကြောက်လန့်သည်’/ ‘ပူပန်သည်’ ရ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်’ ဂ်တုန် အာထောန်သိုင်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ကြောက်လန့်သည်’ ရ။

ဗွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရ ‘သမ္မုက်သမ္မာတ်’ ဝှံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ကို သိုဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့ ရပ်စပ်စကာမာန် ရ။ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဂ်ပုန်တုန်လဝ် ဗွဲဒဒ်ကြိယာသုဒ္ဓ(non-causative verb)မဲ့ကို ဗွဲဒဒ်ကြိယာကာ ရိုတ်(causative verb)မဲ့ကို စကာမာန်ဟေင်ရ။

သမ္မုက်သမ္မာတ် — ဗွဲဒဒ်ကြိယာသုဒ္ဓ (as a non-causative verb)

ထိတ်လန့်သည်။ ကြောက်လန့်သည်။ တုန်လှုပ်သည်။
**to be afraid, to fear, to be in fear, to be in terror, to dread,
to be terrified, to be frightened, to be alarmed**

- နွဲပွဲကာလမဲ့တဲ သိုင်တိတ်ဝေင်ဥဒုန် သိုမောင်မဂ္ဂကျပ်ညးဂမ္တိုင် စိုပ်လွဥဒုန်တဲ အပေါတ်က ယိုင်ဂ္ဂါကမက်ကအ်တအ်ဂ် ဂိုင်ပွိတ်တဲ ပအပ်ကိုဒိုက်ဗြဲမဲ့ရ။ တဲစှော်ဟံဗျိုင်ဝေင်ဥဒုန်တဲရ။ ဒိုက်ဗြဲပွင်ဂ္ဂါကမက်ကအ်ဂ် လိုင်အာတဲ ကွဲမဲ့ပွဲဂြိုပ်ဥဒုန်ဂ် ညဲအောင်ကျင်တဲ ကွတ်ကေတ် ထာဂ္ဂါကွက်ကအ်တအ်ဂ်တဲ အာစွဲလဝ်ပွဲခမော်ဆုရ။ ပွဲဂ် ဗြဲပွင်ဂ္ဂါဂ် လကိုတ်ဂျုတ်တဲ ညဲဟံ ညာတ်ဂ္ဂါကမက်ကအ်ဂ်တဲ ညဲဂိုင်သမ္မုက်သမ္မာတ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၆-၉၂။ ပ-၂၈၆။ အ စွောံ။) ပွဲမူဗာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ ဗာရာဏသီမင်းသည် များစွာသောအခြံအရံဖြင့် ဥ ယျာဉ်တွင်း၌ လှည့်လည်သည်ရှိသော် ရေကစားခြင်းကို ကစားလိုသည်ဖြစ်၍ မင်္ဂလာရေ ကန်သို့သက်၍ မင်းမောင်းမအပေါင်းကို ခေါ်စေ၏။ မင်းမောင်းမတို့သည် မိမိတို့၏ဦးခေါင်း တန်ဆာ လည်တန်ဆာ အစရှိကုန်သော တန်ဆာတို့ကိုချွတ်၍ စုလျား၌ထည့်၍ ပူတာအ ပြင်၌ထားပြီးလျှင် ကျွန်မတို့ကိုစောင့်စေ၍ ရေသို့သက်၏။ ---၊ ထိုအခါ တခုသော ဥ ယျာဉ်၌နေသောမျောက်မသည် -- ထိုကျွန်မ၊မေ့လျော့သော အဖြစ်ကိုသိလျှင် လေကဲ့သို့ သောလျင်ခြင်းဖြင့် သစ်ပင်မှသက်လတ်၍ လေကဲ့သို့သောလျင်ခြင်းဖြင့်ခုန်၍ သစ်ခက်ကြား

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဦးနေလျက် -- (လည်တန်ဆာကို) တခုသောသစ်ခေါင်း၌ (ထား၏။) -- ထိုကျွန်မသည် လည်း နိုးလတ်၍ ပုလဲသွယ်ကို မမြင်သည်ရှိသော် **တုန်လှုပ်လျက်** --။ (၅၅၀။ ပ-၄၃၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ One day the King with a large following went into his pleasaunce, and, after walking about the woods, felt a desire to disport himself in the water. So he went down into the royal tank and sent for his harem. The women of the harem, removing the jewels from their heads and necks and so forth, laid them aside with their upper garments in boxes under the charge of female slaves, and then went down into the water. ---- she (the female slave) began to nod. As soon as the monkey saw this, quick as the wind she jumped down, and quick as the wind she was up the tree again. (The monkey kept the string of pearls in a hole in the tree.) By and by the slave awoke, and, **terrified** at finding the jewels, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-224/ 225)

- (ဗောဓိသတ်ဒိဋ္ဌိဂြိုဟ် ဆိုစွစင်မဲ့ လုပ်အာပဲ့ဝှဲစင်ဂိုတု လုပ်စဖျန်သင်ဆီ အပဲ့စွစင်ဂိုရ။ ဒး ဂမ္ဘဲတဲ စွစင်ဂိုကံဂဗျာပ်အာတု ကြိုဂိုတိတ်ဟံဝှဲ ဒးဒင်ဒဒိုက်ဗွဲမလောန် ဗွဲမလအ်ရ။ ကာလ မွဲတဲ ဗြူဂုစေတု စွစင်ဂိုပုတိုန်တု ထွာင်ဝစွမက်စင်ဂို လပံက်အာညိုဂိုညာတ်တု မွဲဒြဟတ် ရုန်တိတ်ကျင် ဝှဲတိတ်စိုပ်မွဲရ။) အနိန်ဗွဲကံသမ္ဘာတ်စိုတ်ဂို ဒြပ်အာမွဲချိုန်တု ကလေင်ပွန် ဝှဲဒိုင်တု ငွေင်(သေ့ဝှဲ)ဇကု “ဒဒိုက်ဗွဲတမာဝှဲ မမိက်ကိုညးမွဲသွာင် မပကိုအဲဟံသေင်၊ ဟိုတ်နု လောဘ နိဿဲကိုလောဘတု အဲမပကိုဇကုအဲရောင်။ ပတွိုနုဝှဲ စမိန်ပြမာန်လောဘ အဲ လေင်ဟံတရ။ စွစင်လေင် အဲဟံလုပ်စပွန်ရ” **သမ္ဘာတ်သမ္ဘာတ်** ကိုဒဒိုက်တု ဂလာန်မြဲဝှဲဒူး ရ။ ---။ (၅၅၀။ ဇ-၁၄၈။ ပ-၄၁၅။ အစွေဝံ။) ပဲ့မှုဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည် မြေ ခွေးအမျိုး၌ဖြစ်၏။ တခုသော ဆင်သေကောင်ကိုမြင်၍ ထိုဆင်ဝမ်းတွင်းသို့ ဝင်၍စား၏။ နေပူသဖြင့် ထိုဆင်သေကောင်သည် ခြောက်သွားသည်ဖြစ်၍ ထိုခွေးသည် ထွက်ပေါက်မရှိဘဲ ထိုဆင်ဝမ်းထဲတွင် ပိတ်မိနေသည်။ တနေ့သောအခါ မိုးရွာ၍ ထိုဆင်သေကောင်သည် ပွရောင်လာသည်ရှိသော် ဝစွမက်သည် အနည်းငယ်ပွင့်လာသည်ကိုမြင်၍ တအားတိုးဝှေ့ရုန်းထွက်၍ ပြင်ပသို့ရောက်၏။) **ထိတ်လန့်သောစိတ်ရှိသည့်**ဖြစ်၍ အတန်ငယ်ပြေးပြီးလျှင် ပြန်၍ထိုင်လျက် ကိုယ်ကိုကြည့်၍ “ငါ့အား ဤဆင်းရဲကို တပါးသောသူသည် မပြုအပ်။ လောဘ၏အကြောင်းကြောင့်ကား လောဘကိုမှီ၍ ငါသည် ထိုဆင်းရဲကို ပြုအပ်၏။ ဤနေ့မှစ၍ကား လောဘအလိုသို့ လိုက်သည်မဖြစ်အံ့။ တဖန်ဆင်ကောင်၏ကိုယ်သို့ မဝင်အံ့” ဟု **ထိတ်လန့်သောစိတ်ရှိသည့်**ဖြစ်၍။ ---။ (၅၅၀။ ပ-၆၀၉/၆၁၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ He (the jackal) managed to get through, it is true, but only by leaving all his hair on the way. And first he ran, then he halted, and then sat down and surveyed his hairless body, now smooth as a palm-stem. “Ah!” he exclaimed, “this misfortune has befallen me because of my greed and my greed alone. Henceforth I will not be greedy nor ever again get into the carcass of an elephant.” And **his terror** found expression in this stanza: ---. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-315/316)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယုံသို့င်မပြု၊ ချော်တံဂှ် စိုတ်ဗျေဝ်သမ္မုက်သမ္မာတ်တလျိုင်ရောင်။ ဗျေဝ်တံဂှ်ပရိုက်စိုတ် ပွဲ လိုက်တံဂှ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ချော်ကလောအဲဂှ်ကွိုင် ကွိုင်အယိုင်ဗျေဝ် ပွဲမ္မဲရောင်မရုတ်” ဗောဓိသတ်(သို့င်ခဉ်)ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၁၄၀။ ၁-၃၉၆။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ “မြတ်သောမင်း ကြီး၊ ကျီးတို့မည်သည်ကား အမြင်စိတ်လန့်သောနှလုံးရှိကုန်၏။ ခပ်သိမ်းသောလူတို့ကို ညှဉ်းဆဲတတ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ငါတို့၏အဆွေအမျိုးဖြစ်ကုန်သော ထိုကျီးတို့အား အဆီ သည်မရှိ။” (၅၅၀။ ၁-၅၈၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “In ceaseless **dread**, with all mankind for foes, Their life is passed; and hence no fat have crows.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-301)
- “ယုံဒဂိုတ်၊ ပိုချော်စအဟာဖမ္မိတ်တံတဲ ပွဲစိုတ်မဒးသမ္မုက်သမ္မာတ်တရောင်။ ဟိုတ်စိုတ်ဟုံတန် ကြန်ဂှ်ရ သိက်သွဂွံကြောအံမာန်ရော” ချော်ဂး။ “ယုံဒဂိုတ်၊ ပိုချော်ကွတ်စည်းလျိုင်ရောင်။ ပိုချော်မ္မုက်စိုတ်မသမ္မုက်သမ္မာတ်တရောင်။ ဝံအဟာဂှ် ဟုံပင်တရိုက်စိုတ်သက်ကံရ။ ဟိုတ်ဂှ်တဲ ပိုချော်မမြဲရောင်” (ချော်ဂးကိုဒဂိုတ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၉၄။ ၃-၄၄၀။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ငုံး၊ ရန်သူတို့၏အလယ်၌ နေရသော၊ ထိုရန်သူတို့၌ အာမိသကိုရှာရသော၊ အမြင်စိတ် လန့်သောနှလုံးရှိသော ကျီးဖြစ်သောငှါအား ဆုဖြိုးသောအဖြစ်သည် အတိမှာရှိအံ့နည်း” (ဟုကျီးဆို၏။) “ငုံး၊ ဂေဟ်မည်ကုန်သော ကျီးတို့သည် အမြင်စိတ်လန့်သောစိတ်ရှိကုန်၏။ ယုတ်မာသော လူတို့အစာကို လုယက်သောအမှုဖြင့် ရအပ်သောအစာသည် မနှစ်သက်မ ရောင့်ရဲစေ။ ထို့ကြောင့် ကြုံလိုသည်ဖြစ်၏” (ဟုကျီးသည် ငုံးအားဆို၏။) (၅၅၀။ ၀-၂၃၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Hearing his (the quail’s) words the crow spoke three stanzas: “I dwell in midst of many foes, my heart goes pit-a-pat, **In terror** as I seek my food: how can a crow be fat.” ... “Crows spend their lives **in fear**, their wits for mischief ever keen; The bits they pick are not enough; good quail, that’s why I am lean.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-195)
- “ယုံဗမ္မး၊ မွှားရပ်လေံမ္မိုင်မ္မဲတဲ တက်ထဉ်ထိုင်ဖျေဂှ်ရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ ဗမ္မးတက်ထဉ်ထိုင် ဖျေဂှ်တဲ ဖြံဇာတ်လတ်တံဂှ် ယိုက်ဒွော် တလေအံလတ်တဲ ပင်ကအံတိတ်နူပင်ဖျေဂှ်ရ။ ပွဲကာလဂှ် ဗမ္မးညာတ်တဲ သမ္မုက်သမ္မာတ်တပွဲစိုတ် ဗွဲမလောန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၀၂။ ၃-၄၇၄။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ပုဏ္ဏား၊ လုံတံကိုကိုင်၍ မုန့်အိတ်ကို ပုတ်ခတ်လော့။ တံ တွေးထွေးသော ခံတွင်းရှိသော လျှာနှစ်ခွရှိသောမြွေကို ရှုလော့။ ယနေ့ ယုံမှားခြင်းကို၊ အ ဖန်တလဲလဲ ယုံမှားခြင်းတို့ကို ဖြတ်လော့။ မုန့်အိတ်ကို ဖြေလော့။ မြွေကိုရှုလော့။” ပုဏ္ဏားသည် ဘုရားလောင်း၏ စကားကိုကြား၍ **ထိတ်လန့်ခြင်းသို့ရောက်၍** ဘုရားလောင်း ဆိုတိုင်း ပြု၏။ မြွေသည်လည်း အိတ်ကို လုံတံဖြင့်ခတ်သည်ရှိသော် အိတ်ဝမှထွက်၍ လူ များကိုကြည့်လျက် တည်၏။ (၅၅၀။ ၀-၂၈၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Take a stick and beat the sack, Dumb and double-tongued is he; Cease your mind with doubts to rack; Open the sack, the snake you’ll see.” The brahmin, hearing the Great Being’s words, did so, though **alarmed and frightened**. The snake came out of the sack when his hood was struck

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

with the stick, and stood looking at the crowd. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-213)

- “အဲထွေးသော်ညွှန်တုံ ကိုသိုင်ဂုံလိုင်စိုတ်ဂကောံအဲရောင် အဲချပ်၊ လှဟ်သိုင်ညာတ်သော် ညွှန်တုံ ကူတေထောံကွေံသိုက်တုံ ကူတေတိတ်ပခမီရ ကူတေဂးသွံ” ဂူကျပ်ချပ်တုံ သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ် တိုန်ပွဲစိုတ်တုံ ဟုံမိက်ကိုပခမီတုံ သိုက်ဟိုထိုင်သးရုပ်သိုင်ညိချပ်တုံ ဗုတ်ဓါဂ လာန်ဂုံ သွးပွန်ရ။ --။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ၃-၅၁၆။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “(ငါသည် မင်းအား ဆံပင်ဖြူကိုပြု၍) ငြိစွန်းခြင်းကိုပြုအံ့ဟုကြံလျက် ငြိစွန်းခြင်း၏ပြေခြင်းကိုလျှင် ပြုမိ၏” ဟု ထိတ်လန့်သည့်ဖြစ်၍ “ယခုအခါ ထိုမင်းအား ရဟန်းမပြုစိမ့်သောငှာ ကိုယ်အဆင်းကိုချိုးမွမ်းအံ့” ဟုကြံ၍ (နှစ်ဂါထာကိုဆို၏။) (၅၅၀။ တ-၃၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေင်္ဂလိက်/ (Seeing the white hair shown by the queen) So the Bodhisatta (the king) praised the religious life: but the queen saw she had caused him to leave her instead of loving her, and **in fear**, wishing to keep him from the religious life by praising his body, she uttered two stanzas: --. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: 238)
- (ညးသ္ဗ္ဗာင်မွဲ ဟိုကိုဗြဲမယုတ်မာဂ်) “တုသိုဗိုဂ် တိတ်အာကုက္ခိယာန်တုံ အာရင်တျင်နင်ဗြဲ သ္ဗ္ဗာင်မွဲ နူကွာန်မဟိမုမွဲတေရယး။” ဗြဲဒိုက်ဂ်မိင်တုံ “ပွဲကာလလှဟ်ဝံ အဲမအာစိုပ်လေင်ရ။ အဲသ္ဗ္ဗာင်သ္ဗိုပွန်ဂ် ဟုံမွဲရ” ဂးတုံ ဖေက်သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်ဂ်ဒိုတုံ (အာအာတ်အရိပင်ကောန်ဇကု ကိုဗိုဗိုဗိုဗိုမအံက်ဗို တုသိုဇကု ညင်ဟုံဝံထောံကွေံဇကုရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၄၆။ ၇-၁၂။ အစောံ။)

သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ် — ဗွဲဒန်ကြိယာကာရိတ် (as a causative verb)
ထိတ်လန့်စေသည့်။ ကြောက်လန့်စေသည့်။ တုန်လှုပ်စေသည့်။
to terrify, to frighten, to alarm

ဝေါဟာရ ‘သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်’ ဝံ ကာလစကားတဲဗွဲ ဗွဲဒန်ကြိယာကာရိတ်ဂ် ပံင်ကိုပစ္စ ‘ကို’/‘ကွေံ’ မမိက်ကိုမွဲမွဲတုံလေင် စကားမာန်ရ။ ‘သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်ကို’/ ‘သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်ကွေံ’ သာ်ဝံမဒ်ရ။ ပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ ဩမ်ဗွဲစိစတ်ရံင်ညိ။

- (ခမိဂ်) ဧဝံအာပွဲလွဒကွ်တုံ တန်ဒိုင်သွပ်ကျာ ပွဲဒကွ်မွဲဗျေင်မရောင်ဒိုင်တုံ ဆင်ဒင်ကျာအ မြဲဒကွ်ရ။ ပွဲကာလဂ် ဒေဝတ်မပဒတ်ပွဲဂြိုပ်ဂ် ဟိုတိုန်ကိုခမိဂ်ရ။ “ယုံခမိ၊ ပွမကွတ်မြ မောင်အမြဲပွဲဂ်ကို ပွမကွတ်ပွဲဂ်ကို တုအဲမပရောင်သွံ” သာ်ဝံဒေဝတ်ဟိုသမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်တံ စိုတ်ခမိဂ်ရ။ ခမိဂ် ကလေင်စအာဘာဇေဝန်တုံ လျောင်ကျာ်တုံ ဝံဒိုင်ရ။ “ယုံခမိ၊ မူရ ဌာန်မွဲ တုမပဒတ်ရော” ကျာ်တြဲသွာန်။ “ယုံတီလမ္ပုပိုန်၊ အဲဒိုက်မပဒတ် ပွဲဌာန်သပိုဟ်ဂြိုပ် မဟ်သာ်ဂ်ရအံ။ ဒေဝတ်ပွဲဂြိုပ်ဂ် ဒွာနူအဲဒင်သျှဟ်ပွဲဂ်ရ ဒေဝတ်သမ္ဗန္ဓိသမ္ဗာတ်ကိုစိုတ်အဲဒိုက်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျိုင်အမေရိကာန်)

အံ” ခမိဂ်ဂး။ “ယံခမီ၊ ဆတုမဲ့ ဒေဝတသမ္ဘူကိသမ္ဘူတိကီစိုတ်ဟံသေင်။ တုပညာတမ္ဘာ တေလေဝ် ဒေဝတသမ္ဘူကိသမ္ဘူတိကီစိုတ်တုရ” (ကျပ်တြဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၉၂။ ဒု-၄၃၅။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ (ထိုရဟန်းသည်) တစ်နေ့သ၌ ပဒုမာအိုင်သို့သက်၍ ကောင်းစွာပွင့်သော ပဒုမာကိုမြင်၍ လေကြော၌ရပ်၍ အနံ့ကိုခံ၏။ ထိုအခါ ထိုရဟန်းကို ထိုတော၌စောင့်သော နတ်သမီးသည် “ဆင်းရဲကင်းသောရှင်ရဟန်း၊ ဤသို့သောအကျင့်သည် အနံ့ကိုခိုးသောအကျင့်တည်း” ဟု ထိတ်လန့်စေ၏။ ထိုရဟန်းသည် ထိုနတ်သမီးသည် ထိတ်လန့်စေအပ်သည်ရှိသော် တစ်ဖန် ဇေတဝန်ကျောင်းသို့လာ၍ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုး၍နေလျက် “ရဟန်း၊ အဘယ်၌ နေသနည်း” ဟု မေးတော်မူသည်ရှိသော် “ဤအမည်ရှိသော တောအရပ်၌နေ၏။ ထိုအရပ်၌လျှင် နတ်သမီးသည် ဤသို့ထိတ်လန့်စေ၏” ဟု လျှောက်၏။ ထိုအခါ ထိုရဟန်းကို သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “ရဟန်း၊ ပန်းကိုနမ်းသော သင်ရဟန်းကိုသာလျှင် နတ်သမီးသည် ထိတ်လန့်စေသည့်မဟုတ်သေး။ ရှေးပညာရှိတို့ကိုလည်း ထိတ်လန့်စေဖူး၏” ဟုမိန့်တော်မူ၍။ (၅၅၀။ တ-၂၂၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - one day he (a certain Brother) went down into a lotus-pool, and seeing a lotus in flower he stood to leeward and smelt it. Then the goddess who dwelt in that part of the forest **frightened** him saying, “Sir, you are a thief of odours, this is a kind of theft.” He went back **in a fright** to Jetavana, and saluted the Master and sat down. “Where have you been staying, Brother?” “In such and such a wood, and the goddess **frightened** me in such and such a way.” The Master said, “You are not the first who have **been frightened** by a goddess when smelling a flower; sages of old have **been frightened** in like manner,” ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-191/192)

- ဗောဓိသတ်ပို နှိသွိုင်ကုန်။ ပဲ့ရားကသီကရး ပဲ့ကွာန်ဗုမ္မံဂ် ညးထပုံကောကိုဒေံ ညာတ်ဒုဟ် ကာမဂုန်မသုန်ပြကာတု တိတ်ပခမီရသိ၊ ခိုန်တိတ်ပခမီ ပဲ့ဒေဝ်ဂြိုပ်ဂ်ကိုလေဝ် ပဲ့ဝေခမိဂ် ဟံဂံပျိုလီၤ ကရိအ်ဇကု ဂလိုင်ဖျုန်တု ဆမဝေင်ဂြိုင်ကေတ်သွေးရ။ ပဲ့ကာလဂ် သွိုင်ကုန်နဲဒေဝတ်ချပ် “အဲစော်သမ္ဘူကိသမ္ဘူတိကီစိုတ် ကုရသိတအ်ဂ်ညိ” ဂးတု စော်ပရုပ်တောက်မဲ့တု ပပ်ကွင်ပဲ့ဋ္ဌာန်ရသိတအ်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၃။ ဒု-၄၃၇။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် သိကြားမင်းဖြစ်၏။ မထင်ရှားသောကာသိရွာ၌ ခုနစ်ယောက်ကုန်သော ညီနောင်တို့သည် ကာမဂုဏ်တို့၌ အပြစ်ကိုမြင်၍ တောထွက်၍ ရသေ့ရဟန်းပြု၍ တော၏အလယ်၌နေလျက် ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းခြင်း လုံ့လကိုမပြုမူ၍ ကိုယ်ဆူဖြိုးခြင်းကိုပြုခြင်း များကုန်သည်ဖြစ်၍ အထူးထူးအပြားပြားသော ကစားခြင်းတို့ကို ကစားလျက် သွားကုန်၏။ သိကြားမင်းသည် “ဤရသေ့တို့ကို ထိတ်လန့်စေအံ့” ဟု ကျေးသားယောင်ဆောင်၍ ထိုသူတို့၏ နေရာအရပ်သို့သွား၍ တစ်ခုသောသစ်ပင်၌နား၍ ရသေ့တို့ကို ထိတ်လန့်စေလိုရကား။ ---။ (၅၅၀။ တ-၂၂၆/၂၂၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - the Bodhisatta was Sakka. Seven brothers in a certain village of Kasi seeing the evil of desires had renounced them and become ascetics: they dwelt in Mejjharanna but lived in various kinds of amusement, not practising devotion diligently and being of full habit of body. Sakka, king of gods,

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

said, “I will **alarm** them;” and so he became a parrot, came to their dwelling-place and perching on a tree spoke the first stanza to **alarm** them: ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-193)

သမ္မုက်သမ္မာတ် — ဗွဲဒန်ပိန်နာမ် (as a noun)

ထိတ်လန့်ခြင်း။ ကြောက်လန့်ခြင်း။ တုန်လှုပ်ခြင်း။
terror, fright, alarm, dread, fear

- နွံကာလမွဲတူ ခမိတံဂ် ဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ မှာမုဂ္ဂလာန် ကသီပြာသာဒ်ဒမံင်ခမိတံဂ်တဲ **က္ခိဗန် သမ္မုက်သမ္မာတ်**ခမိတံဂ်တဲ ခမိတံဂ် ကောံဗွဲဖြပ်သဘင်ခေတ်တဲ မဟိုဂရိုဟ်ခမိမဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၃။ ဒု-၄၃၇။ အစောံ။) ဗွဲမူဗွာ/ (ကစားလေ့ရှိကုန်သော) ထိုရဟန်းတို့ကို ရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ပြာသာဒ်ကိုလှုပ်၍ **ထိတ်လန့်**အပ်သည်ရှိသော် တရားသဘင်၌ ထိုရဟန်းတို့၏ ကျေးဇူးမဲ့သော စကားကိုပြောဆိုလျက် နေကြကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၂၆။ ညောင်ကန်။) (သမ္မုက်သမ္မာတ် (နာမ်) = ထိတ်လန့်ခြင်း။/ က္ခိဗန် သမ္မုက်သမ္မာတ် = ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေသည်။) ဗွဲမူအေဂံလိက်/ (There were) some Brethren who were given to amusement. The great Moggallana, had shaken their dwelling and **alarmed** them. The Brethren sat discussing their fault in the Hall of Truth. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-193)
- (ဗောဓိသတ်စိင်ဗ္ဗာင်) ဟံကသီဇကုရ။ ဖျပ်ကွေံကွိုပ်ဗွဲတိတဲ ဒင်ရပ်ကံဇ္ဇော်စိင်ဂ်ရ။ ဇ္ဇော်စိင်ဂ်ညာတ်ဗောဓိသတ် မချိုက်ပေင်ကံလက်သန်ဂ်တဲ ပင်တဲလ္လောင်ဗောဓိသတ်တဲ တွာ်လုပ်ရပ်ကေတ်လုပ်ဗောဓိသတ်တဲ ကေတ်ဖျဏာဗောဓိသတ် (နူကိုဂြိုပ်ဇ္ဇော်) ဗစိုပ်ချင်ဗာရာဏသီရ။ အဏအံဓိဗောဓိသတ်ပွန်တုန်လေဝ် မာတ်ဗောဓိသတ်ဟံဂံစိုပ်ဇကုတဲ “ကောန်အဲ ဗဝ်မောဝ်အစာစိင်ဂံဖျဏာရ” ဂးတဲ **က္ခိဗန်လ္လီလ္လီသမ္မုက်သမ္မာတ်**တဲ ယံတ်ကံကောန်ဂ်(ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၅၅။ ၇-၉၃/၉၄။ အစောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ဘုရားလောင်းဆင်ဖြူသည် ကိုယ်ကိုမလှုပ်ဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေ၏။ ဦးခေါင်းကို မြေသို့နှိမ့်ချ၍ ဆင်ဆရာထံ အဖမ်းခံ၏။ ထိုဆင်ဆရာသည် ဘုရားလောင်း၏ လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကိုမြင်၍ လက်ကိုမြှောက်၍ ဘုရားလောင်းအား ရှိခိုး၍ ဘုရားလောင်းထံ ချဉ်းကပ်လျက် နှာမောင်းကိုကိုင်၍ တောကြီးမှ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ဆောင်ယူသွား၏။ ဤတောအရပ်၌ ဘုရားလောင်းဆင်ဖြူ၏ မိခင်ဆင်မကြီးသည်ကား ဘုရားလောင်းဆင်ဖြူ ပြန်မရောက်လာသည်ရှိသော် “ငါ၏သားအား ဆင်ဆရာတို့သည် ဆောင်ယူသွားကြလေပြီတကား” ဟု ပူပန်ထိတ်လန့်ခြင်းဖြစ်၍ သားကိုတလျက် ငိုကြွေးရှာလေ၏။ (သုတေသီ)
- သိုင်ပွန် အစောံကောဇကုဏ္ဍသိ ကလောင်အာလတူအကာသတဲဂ် ညာတ်တဲ **သမ္မုက်သမ္မာတ်** ဗဟေက်နိတ်က္ခိဗန်တဲ ကော်နင်ကောန်ဇမ္ဇော်ဂ်တဲ ဝိန်ကိုက္ခိဗန်ချင်ကွိုင်ဗ္ဗာင်ဂ်တဲ ဗိုလဗးဂမ္ဗိုင်

နာဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဂ် ဗက်ကလောင်ဖျဏာကွေ့အိုတ်တဲ့ ဆဇကုမဲ့ဟောင် (တွဟ်နပမီဏ္ဍသိဂ်) ပွေံအာဂြိုပ်ဟေ မဝန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၈။ ၇-၃၉၁။ အစွေံ။) (သမ္မုက်သမ္မာတ် = ဗဟေက်စိုတ်)

သမ္မာတ်။ ဖေက်သမ္မာတ်။

‘သမ္မာတ်’/ ‘ဖေက်သမ္မာတ်’ ဝံ အဓိပ္ပါယ်ချိုက်ပေင် တုပ်သွဟ်ဒိုင်ကိုဝေါဟာရ ‘သမ္မုက်သမ္မာတ်’ ဝံ ကိုရ။ ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်’/ ‘ဖေက်သမ္မာတ်’ ဝံ ဒွဲစကာလင်ဒေ ဝဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ဂ် လူတ်စီစတ် ရိုင်ပယိုဂ်မ္တိုင်ဗွဲသွဝ်ဝံညိ။

- “ယံမ္တံ၊ အဲဂ် မင်မဲ့ဂရုကဓဝ်ကိုကွေ့ရ။ ဂရုကဓဝ်အဲဂ်လေဝ် အဲသလေ့ပွတ်ကို။ မူဟိုတ် ရော၊ နွဲပဲကာလမဲ့တူ သိုင်ချိုက်ကို တိတ်ဝေင်ဥဒျာန် တွါမဲ့တူဂ်ဝေင်တ်တဲ့ ပဲပယံသဝ်တူဂ် ကလေင်စ ကွာဟံစိုပ်နန်ညိဂ် ဗြဆိုက်ကျင်တဲ့ ဖေက်သိုင်ဒေက်တဲ့ နလေံကလးဂ် အဲဒွအ် စုတ်သိန္နဲဂ် မွဲလစုတ်တဲ့ သိန္နဲပရဟ်ဒိုင် သိုင်ဗူးဗြရ။ ပဲကာလကြုကြုပုန် ကာလကလေင်စစိုပ် ဒွဲဂ်ဗက် သိန္နဲပရဟ်ဒိုင်၊ ဟိုတ်အဲမဒးဒွအ်စုတ်စးသိန္နဲဂ်တဲ့ သိန္နဲဂ် မဒးသမ္မာတ်တ်ဂ်ရ ကရု ကဓဝ်ဂ် လိုအာဟံတီချပ်တဲ့ အဲမဒးစံင်တူတ်ရ။ ---” သာရထီဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၆။ ၃-၄၈။ အစွေံ။) (မင်မဲ့ဂရုကဓဝ် = မင်မဲ့သီမသုန်)
- ပဲဋ္ဌာန်သွေဟ်ဉာ်ဂ် သိုင်မဟိုတ်မဲတ်ဒိုင်တဲ့ ပရန္တပဂ် ဂေက်သော်သိုင် ပင်ပျိုန်သွတ်ဗာ်သိုင်ဂ် သိုင်ညာတ်တဲ့ သိုင်ဖေက်တဲ့ လရီအ်တိုန်ရ။ ပြောဟိတ်မိင်ဗရုပါင်သိုင်တဲ့ မှာမဲ့ရိုင်တဲ့ ဒဒ်ပ ရန္တပ ပွဂစိုတ်သိုင်ဂ်ညာတ်တဲ့ ဖေက်သမ္မာတ်တဲ့ ကွာင်ဆုမရပ်လဝ် သွက်စုံသတ်ဒိုင်တဲ့ ဗလး ကွေ့တဲ့ ရှေ့နုဆုဂ်တဲ့ လုပ်အာအောပ်ဒိုင် ပဲခွဲမဲ့ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၆။ ၃-၅၃၆။ အစွေံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုမြစ်နား၌ ရေချိုးသောကာလ၌ မေုလျော့ခြင်းသို့ရောက်သောမင်းကို သတ်အံ့ဟု ပရန္တပသည် လည်ကိုကိုင်၍ သန်လျက်ကိုချီ၏။ ထိုမင်းသည် သေခြင်းမှကြောက်သော ကြောင့် ဟစ်ကြွေး၏။ ပုရောဟိတ်သည် ထိုအသံကိုကြား၍ ကြည့်လတ်သော် မင်းကိုသတ် သော ပရန္တပကိုမြင်၍ ထိတ်လန့်သည့်ဖြစ်၍ သစ်ခက်ကိုလွှတ်၍ ဆင်းသက်၍ တစ်ခုသော ချုံသို့ဝင်၍ပုန်း၏။ (၅၅၀။ တ-၃၈၁/၃၈၂။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေင်္ဂလိက်/ As he (the king) was going to bathe, Parantapa, meaning to kill him when off his guard, seized him by the neck and raised the sword. The king cried out of fear of death. The priest heard the cry and saw from above that Parantapa was murdering him: but he **was in great terror** and slipping down from his branch in the tree, he hid in a thicket. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-250)
- “ပဲကာလတူအဲမဂစိုတ်သိုင်ဂ် မမိက်ကိုညးမဲ့မဲ့ တီညာတ်ကိုဟာ” ဂူကျပ်သွာန်။ “ယံဂူကျပ်၊ မမိက်ကိုညးမဲ့မဲ့ကို ဟံဂံညာတ်ရ။ ဆဗရုကွာင်ဆုညိ အဲမမိင်ရ။ အဲဂစိုတ်သိုင်တဲ့ အဲတိုပ် ကွေ့သိုင်တဲ့ ဗရုမ္တိဟာ တိရစ္ဆာန်ဟာဂးတဲ့ အဲအာဂွဲရိုင်ဂ် အဲဟံညာတ်မဲ့သော်ရ။ ဗရုကွာင်

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဆုဂ် လွတ်ဧည့်ဟုံခိုဟ် ပရိုက်ဒ်ကုအဲပွန်ရဂးတဲ အဲသမ္မာတ်ဒွံင်ပွဲနီုတ်အဲရ” ပရန္တပဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၆။ ၃-၅၃၇။ အစွောံ။) ပွဲမူအေင်လိက်/ - she (the queen) said to Parantapa one day at early morning when seated comfortably, “Some one saw you when you were killing the king?” “No one saw me: but I heard the noise of something slipping from a bough: whenever it was man or beast I cannot tell: but whenever **fear comes** on me it must be from the cause of the boughs creaking.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-251)

- ကုညာတ်အစီရေင်ကွိုက်ဂမ္တိုင်တဲ ကုချပ်ရ၊ “ကွိုက်တံဝွံဂ် ဧည့်ဟုံဒ်ညင်ကွာတေသံ။ ဧည့်သိပ် နှက်မိုန်လောန် မသက္ကဒညကမ္မရောင်။ ဇမ္ဗောရဲမစီရေင်ဧည့် နွံတဲရ” ချပ်တဲ ဖေက်ဒည သမ္မာတ်တိုန်ပွဲနီုတ်တဲ ပတိတ်ပဋိတဲ ဂွါတ်ခြးကွံတဲ စ်အာကိုဏ္ဍသိ(စွာ)ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၂။ ၇-၃၂၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုကျားသည် ထိုဝက်တို့၏အမူအရာကိုမြင်၍ ကြံ ၏။ “ဤဝက်တို့သည် ရှေးနှင့်မတူကုန်။ ယနေ့ငါ၏ရန်သူဖြစ်သော အကြီးအမှူးသည်လည်း ရှိရာ၏။ ယနေ့ငါသည် ထိုဝက်တို့၏အထံသို့ သွားခြင်းငှာမသင့်” ဟု သေဘေးဖြင့် ကြောက်ရကား ပြန်၍ ရသေ့စဉ်းလဲထံသို့ သွား၏။ (၅၅၀။ စတု-၃၂၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေင်လိက်/ Observing what they (the boars) were at, he (the tiger) thought, “They have changed somehow; today they face me out as enemies, in orderly bands: some warrior has been mustering them; I must not go near them today.” **In fear of** death he turned tail, and fled to the sham ascetic; ---. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-218)

သမ္မာတ်ဒြံ

ဝေါဟာရ ‘သမ္မာတ်ဒြံ’ ဝွံလေဝ် မှုအဓိပ္ပါယ် ‘သမ္မိက်သမ္မာတ်’/ ‘ဖေက်သမ္မာတ်’/ ‘လကိုတ် စိုတ်’ ကိုရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်ဂမ္တိုင်မွဲသွပ်ဝွံ သြပ်လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- “ --။ ပွဲဂ် ညးခါကောကိုဒေဗြံ နိပ်ကျင်တဲ ‘ယံပွင်တရင်၊ ပံက်ကိုတရင်ကိုအဲညိရအံ’ သာ်ဂ်ဂးကိုအဲတဲ သာ်ဝွံအဲမဒးဟိုကိုညးခါဂ်ရ။ မွဲတံတြုကိုဗြံ အာလန်ဝေင်ဂြိုပ် အာပွေင်ဒွံင် ဗြံရောင်ဟာ အဲမဒးဟို၊ ပွဲကာလဂ် သာ်ဝွံညးခါဂ်ဟိုတိုန် ‘ပိုတြုကိုဗြံပွံသေင်၊ ပိုကောကိုဒေ ရောင် ပွင်တရင်’ ညးခါဂ်ဂး။ အဲမိင်တဲ သမ္မာတ်ဒြံတိုန်ပွဲနီုတ်ရ။ ညးလေဝ် ကောကိုဒေ ရောင်။ မွဲတံတြုကိုဗြံ အဲမဒးဟိုစုတ်ဂ် ဒ်အာမုသာဝါစီဒုစရိုတ်ဂ် ကရုကစေင်အဲဂ် လိုအာဟုံ တိဂးတဲ အဲမဒးစံင်တူတ်ရောင်မွဲတံ” ပွင်တရင်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၇၆။ ၃-၅၀။ အစွောံ။)
- “ယံခမိတံ၊ ပွဲကာလလျဟ်ဝွံဂ် ဒေဝဒတ်ပလ္လိဂစိုတ်အဲဂ် ဆသမ္မာတ်ဒြံပွဲနီုတ်အဲဂ် ဟဲသက် သက်ရ။ ဆလျဟ်ဝွံ ဒေဝဒတ်ပလ္လိဂစိုတ်အဲဟုံသေင်၊ ပွဲကာလမတဲတေကိုလေဝ် ကာလအဲမ ဒ်စုလဓမ္မပါလဂ် ဓိုန်ဒ်ကောန်ဇကုကိုလေဝ် ကိုသွာသွာ်သကုတ်ကွံ နသွာ်တဲရ” (ကျပ်တြဲ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

သို့တ်။ သို့တ်ခြုံ။ သို့တ်လလံ။ ကွပ်သို့တ်။

ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘သို့တ်’/ ‘သို့တ်သူဟ်’/ ‘သို့တ်သူ့’/ ‘သို့တ်သွေ့’ တအ်ဂ်
ညးထွေးလဝ်ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တဲ ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be quiet, to be inactive ရ။ ဝေါဟာရ
‘သို့တ်ခြုံ’ ဂ်ပုန် ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be calm, quiet; to be withered, to be wilted
ရ။ ဂလာန်မူး “ပွဲဂ်သို့တ်ခြုံအာ” ဝံဂ် ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “The flower is withered away.”
ရ။ ဝေါဟာရ ‘သို့တ်အာ’ ဂ်ပုန် အာဟာလီဒေဂ်ကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to swoon, to faint away
ရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်ဗာအာထောန်သိုင်ဂ်တုန် ဝေါဟာရ ‘သို့တ်’ ဝံ ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘တိတ်
သည်’ တဲ ဝေါဟာရ ‘သို့တ်ခြုံ’ ဂ် ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘တိတ်ဆိတ်သည်’ ရ။ ‘သို့တ်သူ့’ ဂ်ပုန်
ညးကုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘ညှိုးနွမ်းသည်’ ရ။

ဝေါဟာရ ‘သို့တ်’/ ‘သို့တ်ခြုံ’ ဝံ ညံင်အာထောန်သိုင် မကုလဝ်အဓိပ္ပါယ်ဂ်ရ ‘တိတ်သည်’/ ‘တိတ်
ဆိတ်သည်’ (to be quiet, to be inactive) ဝံဟေင် ညးဂမ္တိုင်ခေတ်တဲဏအ် တီဂ်တဲ မရပ်
စပ်စကာတံဒိုင်အိုတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်တွဟ်သ္မာင်နွံဒိုင်ဏိတအ်ဂ် ညးဂမ္တိုင်ဟံတိ ဟံရပ်စပ်စကာအိုတ်ဂ်ဒ်
တဲ ဗျိုက်တိုဒိုင်ရောင်။ အဓိပ္ပါယ်ပြာကတ် ညးဂမ္တိုင်တိတအ်ဂ် ပွဲဒွဲဝံ အဲခွန်လဝ်ကွာတဲ ဆအ
ဓိပ္ပါယ်မဗျိုက်တိုဒိုင်တအ်ဂ်ဟေင် အဲပွဲထွေးပျးဏာ အတိုင်ပွဲသွပ်ဝံရ။

သို့တ်။ သို့တ်ခြုံ။ သို့တ်လလံ။ — အဓိပ္ပါယ်ဗျိုက်တို(၁) အဲခြုံ။ ဩင်ဗျို။
ညှိုးနွမ်းသည်။ နွမ်းလျသည်။ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်သည်။
**to be withered, to be wilted, to flag, to droop,
to be languid**

- “ယံဒေဗြသျှိုက်၊ ဒဒိုက်သ္မာင်ဂ် ဟံမဲ့ရ။ ဒဒိုက်ကောမဒးစာ်စူးအာ နူဩ်ဟ်ဒေဗြဂ် ကော
ဂွာဟိုက်မိဟံအိုတ်ရမိ။ ယံမိ၊ ခန္ဓအဲဝံ သို့တ်လလံအာဂ် ညံင်ရကမတ်ချေလမ်စံက် မဒး
ဒုအ်ဘဲပုတ်ဂမ္တိုင်ရမိ။ ယံမိ၊ ခန္ဓအဲဝံ ညံင်ရကြိုင်မတ် ဒးဂမ္တဲ ပွဲဂိမန္တကာလဥတုတဲ ရ်မ
သ္မာင်ဇတ်အာကိုရ။ ညံင်ဟဒယဖျုန်ဂြိုဟ်အဲ မဒးဇတ်သ္မာင်အာရမိ။” (နဂလာန်သင်ဝံ ဗော
ဓိသတ်ခွေဝ်တြုံ ဒးပွန်လှတဲ ယံရိုဟ်ရေင်တံကုသ္မာရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၈၅။ ၇-၂၃၅။
အစော့။) ပွဲမူဗာ/ “(ရှင်မစန္ဒာ)၊ ကျောက်ပုဉ် ပစ်အပ်သောမြက်ကဲ့သို့ မြက်တောကျူတော
ကဲ့သို့ ညှိုးရအံ့။ ရေမပြည့်သောမြစ်ကဲ့သို့ မြောက်ရအံ့။ ထိုဆင်းရဲသည် ငါနှင့်ကွေ့ကွင်း
ခြင်းကြောင့် စိုးရိမ်လတ္တံ့သော စန္ဒီအမည်ရှိသောသင်၏ သောကဟူသောအကြောင်းကြောင့်
ဖြစ်၏။ တပါးကုန်သော စိုးရိမ်ခြင်းတို့ကြောင့် မဖြစ်။” (၅၅၀။ ၈၇-၂၂၁။ ညောင်ကန်။)
ပွဲမူအေဂ်လိက်/ “As grass, as a tree I perish, as a waterless river I dry: But

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဉ်အမေရိကာန်)

‘tis for thy sorrow, Canda, my heart within me is yearning.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-180)

- ဟိုတ်နူသို့င်ဟုံဆိုက်ညန်ဟုံမှတ်မွဲ ဟုံရံင်သို့သက်သက်ဂှ်တဲ ဝှ်ကျန်ဇော်ဂှ် ကျိန်ဒိပုတိသာရီ သွေဟုံဟုံဖြဲ ဖြဲဇြော်ဖျိုဟုံဂတး လတေင်ကြန်မောန်တဲဂှ် ကျိန်ဒိရ။ — (ဣသိမဒ်ခါသီဝှ် ကျန်သမ္ဘူလာဂှ် ညာတ်တဲသွာန်ဝှ်ကျန်ရ။) “ယုံကောန်ဖြဲ၊ ——— မူရ်သတ်တြဲမွဲ ကောန် ဖြဲသို့င်ညာတ်တဲ မဝှ်ဖေက်ဂှ်ကံ သမ္မိက်သမ္မာတ်ပွဲစိုတ်တဲ ကောန်ဖြဲမဖြော်ဖြဲဂလိုင်ဂှ်ရော ကောန်။ နူကာလမစ်ကျင်နူဂြိုဟ်တေဂှ်လေဝ် မှုတ်ကိုလျးရုပ် မဒစင်ဗွင်တဲမလောန်ရောင်။ လျှော်ဝှ် **ညှိုးနွမ်းသောက္ခန္ဓာ** ဖြော်ဖြဲဖျိုဟုံဂတးတဲ ညံင်ရဲသုဆုလမုဟ်ကိုမဒ်ဂှ် မူရ်ဟိုတ်မွဲ ကောန်ဖြဲမဒ်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၅၁၉။ ၈-၂၄၉/၂၅၀။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာဂှ် “ယောက္ခမ ရှင်ရဲသေ့သည် **ညှိုးနွမ်းသောက္ခန္ဓာ** ရှိသော ထိုသမ္မုလာကိုမြင်၍” မဂးလဝ်သံဝှ်ရ။ (၅၅၀။ ၈တု-၇၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Sambula, through jealousy of her rivals, grew thin and pale of countenance, and her veins stood out upon her body. ----- On seeing her in this **languid condition**, he repeated a stanza: ----” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-52) (**languid**: adj. ညှိုးနွမ်းသော။ နွမ်းလျသော။)
- ညးချင်ကပွိလှ် ဂကူသာကျာဝင် ကိုညးချင်ကောလိယတံဂှ် နိသဲကိုကြိုင်မွဲ မွးယုရောဟိဏီ မှုအကြာရးခါဂှ်တဲ နကိုတျိုန်မွဲဟေင် ကျောန်ဗူအိုတ်ရ။ ပွဲကာလဂိတုဇော်ဂှ် ညှ်အောန် **သတ်** **ဩဝံသို့တ်အာ** အိုတ်ဏော် မှိုဟ်မကျောန်ဩဝံတံဂှ် ကျင်ကောံတဲမ္မဟာန်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၆။ ၉-၂၉၁။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ သာကီဝင်မင်း ကောလိယမင်းတို့သည် ကပိလဝတ် ပြည်၏လည်းကောင်း ကောလိယပြည်၏လည်းကောင်း အကြား၌ ရောဟိနီမည်သောမြစ်ကို တစ်ခုသောဆည်ဖြင့်ဆည်၍ ကောက်တို့ကိုလုပ်ကုန်၏။ ထိုအခါ၌ နယုန်လအခါဝယ် ကောက်ပင်တို့သည် **ညှိုးကုန်လတ်သော်** နှစ်ပြည်သားတို့၏ လယ်လုပ်သားတို့သည် စည်းဝေးကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၀၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Sakiya and Koliya tribes had the river Rohini which flows between the cities of Kapilavatthu and Koliya confined by a single dam and by means of it cultivated their crops. In the month of Jetthamula when the crops began to **flag and droop**, the labourers from amongst the dwellers of both cities assembled together. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-219) (**flag**: v. (of plants etc) become limp; (fig.) become tired or weak: (အပင်) ညှိုးခွေနွမ်းသည်။ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

သို့တိဇြ။ သို့တိလလံ။ — အဓိပ္ပါယ်ဤကံတို့(၂) သို့လလံ။ နံ့ကိုက္ကုန်ရီ။
 ငြိမ်သက်သည့်။ တည့်ငြိမ်သည့်။ ကြွကြွရီသည့်။ ငြိမ်းချမ်းသည့်။
**to be silent, to be quiet, to be quiescent, to be calm,
 to be composed**

- သွတ်ဖြုတ်စင်ကုန်လိုပွန်တုန် “ယုံစံ၊ ညးဗိုက်မကျင်ကွာတေမဲ့လေဝ် ထေဝ်ကွေထးပွဲ တိတု သိုမပွတ် မဒလိုက်ကွါအာတုရ။ လှဟ်မူဝတ္ထုမဲ့သွာင်နွံ သွောံရန်လိုဂ်ပွန်ရောစံ” သမ္ဘာသေဠိဂး။ “ယုံဗံရ၊ ညးဗိုက်ကွာဂ် သွါသွာ်မြဟ်စာရောင်။ ညးဗိုက်လှဟ်ဝံ သို့တိဇြ ချိန်ဇောတ်ဒိုင်လောန်သန် တန်ဂိုင်ကေတ်ထးပိုကိုဟုံတိ” သွတ်ဖြုတ်ဂး။ “ဒိုရသတ်ဂ် ကော် ရစ်” (ဗဂ်ဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃။ ၁-၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ တဖန် ထိုသူငယ်မသည် ထို ရှေးအတူလျှင် အဘွားကိုဆို၏။ ထိုအခါ ထိုမြေးငယ်မကို အဘွားသည် “ရှေးဦးစွာလာ သော ကုန်သည်သည် ခွက်ကို မြေ၌ပစ်၍ သွားလေပြီ။ ယခုအခါ အဘယ်ကိုပေး၍ ဝယ် ကုန်အံ့နည်း” ဟုဆို၏။ “ထိုရှေးကုန်သည်သည် ကြမ်းကြုတ်သောစကားရှိ၏။ ဤကုန် သည်သည်ကား ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၏။ နူးညံ့ပြေပြစ်သောစကားရှိ၏။ ထိုခွက်ကို ယူငြားအံ့လည်း မသိ” ဟုဆို၏။ “မြေးငယ်၊ ထိုသို့တပြီးကား ခေါ်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၁-၂၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Once again the damsel made the same request of her grandmother; and the old woman replied, “My dear, the first hawker threw our bowl on the ground and flung out of the house. What have we got left to offer now?” “Oh, but that hawker was a harsh-spoken man, grandmother dear; whilst this one looks **a nice man and speaks kindly**. Very likely he would take it.” “Call him in then.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-13)
- ညးဟိုပွဲသိုင် “ကူသိမသုန်ကွံ နူဂြိုပ်ဟေမဝန် ဒိုင်ပွဲဥချာန် နွံသီလအာစာရ သို့တိဇြသို့လ လံလောန်သန်” သိုင်မိင်တု တိတ်စိုပ်ဥချာန် လျှော်ရံရဲတု ဟိုပတိသန္တာရ။ တွဟ်နသကု နိုင် ပွဲဥချာန်ပန်ဂိတု ကေတ်ပတိညာန်တု ဒိုင်လဝ်(ရ)။ (၅၅၀။ ၆-၈။ ၁-၂၆။ အ စောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (လူတို့သည်) မင်းအား “အရှင်မင်းကြီး၊ ဟိမဝန္တာမှ ပြင်းထန်သောအကျင့် ရှိကုန်သော မြတ်သော အောင်အပ်သော ကြွကြွရီကုန်သော သီလရှိကုန်သော ငါးရာ ကုန်သောရသေ့တို့သည် လာလတ်ကုန်၍ ဥယျာဉ်တော်၌ နေကုန်၏” ဟု ကြားလျှောက် ကုန်၏။ မင်းသည် ထိုရသေ့တို့၏ ကျေးဇူးကိုကြား၍ ဥယျာဉ်သို့သွားပြီးလျှင် ရှိခိုးလျက် ပြုအပ်သော နှုတ်ခွန်းဆက်ခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ မိုဗ်းလေးလပတ်လုံး ထိုဥယျာဉ်၌သာ နေ ခြင်းကိုပြုစေ၍ ပင့်ဘိတ်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ၁-၃၉၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ - and the king was soon informed that five hundred hermits from the Himalayas had taken up their abode in the royal pleasure, and that they were ascetics of great austerity, **subduing the flesh**, and of great virtue. Hearing this good character of them, the king went to the pleasure and graciously made them welcome to stay there for four months. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-207/208)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ကုသိမသုန်ကွံ ပိုန်သိုကလော ထောံကွေံပညး လုပ်ဂြိုပ်တဲ (ပွပ်)ဝေင်ခေမိကုသိ ဗက်မ္မသရံ ပါပ် အိန်ရီသို့တ်ငြဲ။ (၅၅၀။ ၈-၈၁။ ပ-၂၆၄/၂၆၅။ အစောံ။)
- “ယွံအမာတ်ပို၊ ခေံမယုတ်မဒ်ဋူးညး ခေံမအောန်ကုရ် ညှ်မုက်ဒြာတ်သိုကု်ဖေင်္ဂိ ဂဒြာတ် သုင်တဲ ခေံဗ္ဗူအာတဲ ပွေအ်ပိုင်ဗြူဂအတ်တရ။ ခေံပြဲ ခေံဒ်ကိုပ်ကွာ ညှ်မုက်ဒြာတ်မ္မူကုရ် တံ သိန္နိတုဂကူတံသုင်တဲ ဟွံဂွံဗ္ဗူတဲ ခွံင်သို့တ်ငြဲတရ။ ယွံအမာတ်ပို၊ မူရ်ဟိုတ်မွဲ မဂွံဒ်သင် ရှ်ရော။” ဂလာန်မြဲဝံ သိုင်သွာန်အမာတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၁၈၃။ ပ-၅၂၀။ အစောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ “အမတ်ကြီး၊ မြည်းတို့အား ယုတ်ထသော နည်းသောအရသာရှိထသော သင်ပန်း လျှော်ဖြင့် ရက်အပ်သောအဝတ်နွမ်းဖြင့် စစ်အပ်သောမုဒရက်ရည်ကို သောက်ရ၍ ယစ်ခြင်း သည်ဖြစ်၏။ သိန္နိဝအမျိုးဖြစ်ကုန်သော မြင်းတို့အားကား မွန်မြတ်သော ဤမုဒရက်အရည် ကို သောက်၍ ယစ်ခြင်းသည်မဖြစ် (ငြိမ်သက်သည်ဖြစ်၍ နေကုန်၏) အကြောင်းအသို့ နည်း။” (၅၅၀။ ၃-၁၃၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ “This sorry draught, the goodness all strained out, Drives all these asses in a drunken rout: The thoroughbreds, that drank the potent juice, **Stand silent**, nor skip capering about.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-66)
- (ဗောဓိသတ်ဒ်က) ဗောဓိသတ်မှ်မဲ့ညာတ်ဂစေံပံက်တဲ ဂလာန်ဒုတိယဗောဓိသတ်သွးပွန်ရ။ “ယွံမွဲးတံညးဂမ္တိုင်၊ ပက္ကတိခေံမသို့တ်ငြဲ မ္မူကု်သီလကို မွဲးတံဟွံတီရောင်။ ဟိုတ်နူမွဲးတံဟွံ တီတဲ မွဲးတံဟိုထိုင်သးရောင်။ ဂစေံမွဲးတံမွဲးနွံကိုသီလကို ပိုကမဒ်စွဲခေံ ခေံဟွံဂွံမင်မွဲရ။ ခေံ မင်ဒိုင်ဂ် ဟိုတ်နူခေံသိုက်ဂွံစပိုရ။ ဂစေံစွဲဝံ သွေင်ခေံဝံ ခေံဟွံဂွံကသီရောင်။” (၅၅၀။ ၈-၂၃၆။ ပ-၆၆၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ထိုဗျိုင်းကို ဘုရားလောင်း(ငါးမင်း)သည် ကြည့်၍ -- “အချင်းတို့၊ သင်တို့သည် ထိုဗျိုင်း၏သီလကို မသိကြကုန်။ မသိကုန်ဘဲ လျက် ချိုးမွမ်းကြကုန်၏။ ငါတို့ကို ဗျိုင်းငှက်သည် မစောင့်။ ထိုမစောင့်သောကြောင့် ဗျိုင်း သည် မတုန်မလှုပ်နေ၏။” (၅၅၀။ ၃-၃၁၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ Then the Bodhisatta looked, and uttered the second stanza: “What he is ye do not know, Or you would not sing his praises. He is our most treacherous foe; That is why no wing he raises.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-162)
- ဗောဓိသတ်ဒ်မြ်ကွက်ဂ် ကိလေသထပ်ကွံသွာံ သို့တ်လလံဒိုင်ဂ်စိုန်ဒ်ကို မိင်ဗရရမျှင်ဗြဲတဲ ညံင်ဖြုံဇာတ် ညးထဒုဟ်ကိုလေံတဲ ညံင်ရမယိုက်တိုန်ဂွံက်ဂ်ကို ညံင်ဂ်ကိုရ မိင်ရမျှင်ဗြဲဗက် ကိလေသပါတ်တိုန် ပွဲသန်ထာန်တဲ ပွမဖဇောတ်ပွင်ပွဲဂ် ဝိုတ်အာဟွံဂွံဖဇောတ်တဲ ပပ်စေံကွၢင် ကိုမြ်ဗြဲဗက် ဒးစုတ်ပးလှဲဂ်တဲ ကျိပ်ဗွက်စေံ ဝိုင်လကဲတိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၉၁။ ၇-၃၀၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုဘုရားလောင်း ရွှေဥဒေါင်းမင်းသည် ဥဒေါင်းမအသံကို ကြားလတ်သော် အနှစ်ခုနှစ်ရာတို့ပတ်လုံး ငြိမ်သက်စွာနေပါသော ကိလေသာသည် ပါး ပျဉ်းထောင်၍ ပုတ်ခတ်အပ်သောမြေကဲ့သို့ ထ၏။ ထိုဘုရားလောင်းဥဒေါင်းမင်းသည် ကိ လေသာဖြင့် ကျင်နာသည်ဖြစ်၍ ပရိတ်အရံအတားကိုပြုခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ လျင်

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မြန်စွာ ဥဒေါင်းမ၊အထံသို့သွား၍ ကျော့ကွင်း၌ ခြေကိုသွင်း၍လျှင် ကောင်းကင်မှသက်၏။ အနှစ်ခုနှစ်ရာတို့ပတ်လုံး မရွေ့မလျှောသော ကျော့ကွင်းသည် ထိုခဏ၌လျှင် ရွေ့လျော့၍ ခြေကိုမိ၏။ (၅၅၀။ ၈၇-၃၀၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The peacock heard it: on the instant, the sin which for seven hundred years had lain **quiescent**, reared itself up like a cobra spreading his hood at a blow. Being sick with lust, he could not recite his protecting charm, but making all haste towards her (the hunter's peahen), he came down from the air with his feet right in the snare: that snare which for seven hundred years had no power to catch him, now caught his foot fast. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-212/213) (**quiescent:** (adj) at rest; motionless: ငြိမ်သော။ မလှုပ်ရှားသော။/ ရွေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- “ယုံခမီတီလပိုန်တံ၊ ပါရမီသွတ်ဂ် လင်ဂ်ရ၊ ဓိန်သတ်တွကုသို ပါရမီမဇ္ဇော်တကို လုကထပုံကွံသွာံ တဏှာရာဂကိလေသ ဓိန်သို့တိလလံဒွင်ကို၊ သတ်မဉ္ဇိုက်ပင်ကိုဇ္ဈာန် ဓိန်ဒိုကို၊ မိင်ရမျှင်မာတုဂါမ်တဲဗက် ပွဲချိုန်ဂ်ရ ကိလေသကျိုက်လောင်တိုန်ဟောင်။ တီလတံ မစိုန်သကိုတံကိကိလေသဂ် မူသဂ္ဂးနွံရော” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၉။ ၁-၄၅၄။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမမည်သည်ကား သင်တို့ကဲ့သို့သော (ပါရမီငယ်သော)သူ၏စိတ်ကို အဘယ်ကြောင့် မလှုပ်ချောက်ချားစေနိုင်အံ့နည်း။ လှုပ်ချောက်ချားစေနိုင်သည်သာလျှင် တည်း။ --၊ ရှေးပညာရှိတို့အား အနှစ်ခုနှစ်ရာတို့ပတ်လုံး မဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့သည် မိန်းမ၏အသံကို ကြားလတ်သော် အခွင့်ကိုရကုန်၍ တခဏခြင်းသာလျှင် ဖြစ်လာကုန်၏။ စင်ကြယ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့စင်လျက်လည်း ညစ်နွမ်းရကုန်သေး၏။ -- မစင်ကြယ်သောသူသည်ကား အဘယ်မှာဆိုဘွယ်ရှိအံ့နည်း။” (၅၅၀။ ၃-၄၅။ ညောင်ကန်။) (သို့တိလလံ = ငြိမ်သက်သည်။ ငြိမ်ဝပ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းသည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “What wonder that womankind should trouble the wits of a man like you! Even wise men, who for seven hundred years have done no sin, on hearing a woman’s voice have transgressed in a moment; even the holy become impure; even they who have attained the highest honour have thus come to disgrace – how much more the unholy!” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-23)

- ဂဒြာဂမ္ဘိုင်ဂ် ခေံသုင်ဒးဒုင်ဇေက်မုက်ဒြာတ်တဲ ခေံဗ္ဗူတ်တဲ ခေံဒိုင်ထလတ်တဲ ပွဲခေံမြဂ အတ်တရ။ ချေဂကူသိန္နတံ ဒုင်မုက်ဒြာတ်မန္တကုရ်ဂ် ခေံသုင်တဲ ခေံကူပ်သို့တိဒွင်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၃။ ၁-၅၁၉/၅၂၀။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဤမြည်းတို့သည် မုဒရက်ဖတ်ကို စစ်သောအရည်ကို သောက်ရခြင်းကြောင့် ယစ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ခုန်လွှားပေါက်ကန်ကုန်သော အားဖြင့် မြည်ကုန်လျက် သွားကုန်၏။ သိန္နဝအမျိုး၌ဖြစ်ကုန်သော သိန္နောမြင်းတို့သည်ကား အဦးဖြစ်သော အဖျော်ရည်ကို သောက်ကုန်၍ အသံကင်းကုန်လျက် ငြိမ်သက်စွာနေကုန်၏။ မရွှင်မြူးကုန်။ (၅၅၀။ ၃-၁၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Look there! How mad these donkeys are from that sorry drink! How they bray, how they caper? But those fine thorobreds that drank the strong liquor, they make

ဗျာတုန် ‘သင့်တော်သည်’/ ‘ကောင်းသည်’ မဒ်တု၊ ဗတ်အေဂံလိက်မှူး ‘to be proper’/ ‘to be right’/ ‘to be fit’ မဒ်ရ။

သွဟ်ရထ — အဓိပ္ပါယ်(၁) သွဟ်စေဝံ။ နိမာန်။ သွမာန်။ သွလေပ်။ သွဝံ။
တတ်နိုင်သည့်။ ခွမ်းနိုင်သည့်။ တတ်ခွမ်းသည့်။ ဖြစ်နိုင်သည့်။
can/could, to be able to, to be possible, to be competent, to be sufficient

- “ယံဒေ၊ မဟံစိက္ခန္ဓာ။ မလ္လဟိဒေ၊ မာတုဂါမ္မးဂံ ပင်ယိုက်ကေတ်တု ဝိနိဂဇ္ဇင်တဂ်ကိုလေဝ် တွဟ်နမင်မွဲဂ် ဟံသွဟ်ရထဏီ။ ယံဒေ၊ ဩလဟိမ္မဲမွဲဂ် တွဟ်နယျှဲဂ် ယဝ်ဟံသွဟ်ရထမှူး လဟိပွဂ် ဟံဂပ်ဂပ်ဟိ ဟံဂပ်ဂပ်ယျှဲဟေင်” (သင်္ဂဟဗေဒသတ်တေဇ္ဇကံ ပဟိကိုဒေဇကုရ။) (၅၅၀။ ၆-၁၄၅။ ပ-၄၀၇။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ ဘုရားလောင်းသည် “ညီထွေး၊ သင်သည် မလိမ္မာသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မိုက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင် ဆို၏။ မာတုဂါမေည်သည်ကို ချီ၍ရွက်၍သွားကုန်သော သူတို့သည်လည်း စောင့်ရှောက်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ အကြင် အမှုကို ပြုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်၊ ထိုအမှုကိုပြုခြင်းသည် မသင့်” ဟုဆိုလို၍။ (၅၅၀။ ပ-၅၉၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Brother,” said the Bodhisatta, “your words are the words of folly. You might carry a woman about in your arms and yet she would not be safe. So do not essay **the impossible.**” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-310) (လဟိပွမဟံသွဟ်ရထယျှဲ = the impossible)
- “ယံဒေ၊ မာတုဂါမ္မးဂံ သျှင်ညးမမင်မွဲမာန်သန်။ မာတုဂါတံဂ် တွဟ်နမင်မွဲခဲဂ် ဟံသွဟ်ရထဏီဟေင်ရ ခမိတံ။ ဝိနိပွဲဝိမာန်ဆုကြိုက်မသျှင်လောန် ပွဲဒေါင်မှာသွတ်ဂ် စွဲလင်ခဲတုကိုဂ် လေဝ် မင်မွဲခဲဟံမာန်ကို” ရံဝံ(ဂးတု) ကျပ်တြဲတံဇာတ်အတိတ်တေရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၂၇။ ဒု-၂၁၈။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ “ရဟန်း၊ မိန်းမမည်သည်ကား စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း။ ရှေးပညာရှိတို့သည်လည်း မာတုဂါမကို သမုဒ္ဒရာအလယ် လက်ပံပင်ပျိုဗိမာန်၌ နေစေကုန်လျက် စောင့်ရှောက်ကုန်သော်လည်း စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်” ဟု မိန့်တော်မူ၍ အတိတ်ကို ဆောင်တော်မူ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၉၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Master said, “Woman **cannot** be guarded. There is no keeping her safe. Sages of old placed a woman in mid ocean in a palace by the Simbali lake, but failed to preserve her honour.” Then he told a story of the olden time. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-60)
- ပြဘာတ်ဂ်သွာန်တု ညးအလုံဇမ္ဗုဒိပ် သ်ဟံမာန် သွာန်ပြဘာတ်ဂ်တု ပြဘာတ်ကျောံအာချင် သာရဂ်တု “မူရ်ညးမွဲ သ်သွာန်အဲ မသွဟ်ရထဏီ” ပြဘာတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၄၄။ ပ-၆၉၃။ အစွေဝံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုပရိဗိုဇ်သည် ဇမ္ဗူကျွန်းအလုံး၌ ပြောဆိုဘက်ကိုမရ၍ သာဝတ္ထိပြည်သို့ လာပြီးသော် “ငါနှင့်တကွပြောဆိုခြင်းကို ပြုအံ့သောငှာ အဘယ်သူသည် ခွမ်း

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

နိုင်အံ့နည်း” ဟုမေး၍။ (၅၅၀။ ဒု-၃၄၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ It is said that this man could not find any one to argue with him in all India; till he came to Savatthi, and asked whether any one **could** dispute with him. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-178)

- ဇာဒိသိုင်ဂုံ စပျူန်တဲ ဇုတ်ဂင်အာကအိဂုံတဲ ကအိဂုံဂုဟ်အာတဲ တွဟ်နဂဇွင်ဂှဲစတုဂုံ ဗွံ သွဟ်ရဇတဲ ဒိုင်ကေတ်ပွဲဇရေင်တံ့ဆုမဲ့ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၃၀၈။ ဒု-၁၅၀။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုအခါ အသားကိုစားသော တခုသောခြင်သေ့၏လည်၌ အရိုးသည်ငြိ၏။ လည်သည် ဖူးဖူး ယောင်၏။ အစာကို ယူအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ကြမ်းတန်းသောဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Now a certain lion, while devouring his prey, had a bone stick in his throat. His throat swelled up so that he **could not** take any food and severe pains set in. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-17)
- သိုင်မဒ္ဒဝဂုံ နိဿဲကိုဂှဲကျာ်တဲ ကတိုန်ခံင်တူယဲပူမတ် မဇ္ဇော်ကိုဒြဟတ်ဂုံဒိုတဲ ဖျူန်ဂြိုဟ်သိုင် ဂုံကတ်တိုန်တဲ ဆီဇ္ဇော်တိတ်အာ နူတရင်ပဿာဝမဂ်ရ၊ နူဂုံတဲသိုင်ကတိုန်ယဲဂှဲရ၊ အာသဝ် ဂမ္ဘိုင်မဆိုက်ဗွက်တံဂုံ တွဟ်နလ္လီပရာဂုံ ဗွံ သွဟ်ရဇတဲ ဝီဟံမာန်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၀၁။ ဒု-၄၆၄။ အစွောံ။) (တရင်ပဿာဝမဂ် = ပါင်ဂိုင်ခယျာ/သဗျာ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထို(မဒ္ဒဝ)မင်း သည် မိဖုရားကိုမှီ၍ စိုးရိမ်ခြင်းကြီးစွာဖြစ်၏။ ပူသောနုလုံးရှိသည်ဖြစ်၍ သွေးယို၏။ ထိုအခါ မှစ၍ ထိုမင်း၏ဝမ်းမှ သွေးထွက်၏။ ကြီးစွာသောအနာဖြစ်၏။ ကြီးမြတ်ကုန်သော မင်း၏ ဆေးသမားတို့သည် ဆေးကုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်ကုန်။ (၅၅၀။ တ-၂၆၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Then great sorrow for her fell upon him (the king): his heart became hot and poured out blood: after that blood flowed from his entrails, and his sickness became great. The great royal physicians **could not** cure him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-208)
- ဒကာတံဂမ္ဘိုင်တုန် ကုခမိဂုံ ပိဏ္ဏပါတ်မပြဲပြဲ ကိုဒါန်ဟံမာန်ရ။ ခမိဂုံတုန် ဂွံဒိုင်ပွဲဘာမဒးရးဂုံ ကိုလေဝ် ဟိုတ်ဟံကလိဂုံ ပိဏ္ဏပါတ်ဗွဲမသွာတဲ ပွပ်ခပ်ခမိဗွံ သွဟ်ရဇတဲ ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၂၉။ ဒု-၅၉၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုပစ္စန္နရွာသားတို့သည် ထိုရဟန်း အား မွန်မြတ်သောဆွမ်းကို လှူခြင်းငှာမတတ်နိုင်ကုန်။ ထိုရဟန်းအား လျောက်ပတ်သော ကျောင်းကိုရလျက်လည်း ဆွမ်းဖြင့်ပင်ပန်းရကား မဂ်ကိုလည်းကောင်း ဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း ဖြစ်စိမ့်သောငှာ မတတ်နိုင်။ (၅၅၀။ တ-၄၉၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - the people - were unable to supply his alms-bowl with savoury food; and though he was in a pleasant place of abode, he was so distressed for alms that he **could not** enter upon the Path or its Fruition. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-291)

- ကြံ့ခိုင် မိမိဖောမိသတ်ဗျူအာတဲ့ ရံဝံဂးကိုကောန်ရ၊ “ယံ့ကောန်၊ လျှပ်ဝံ ကြံ့ဇမ္ဗေဝံ တွဟ် နသအာဂ် အဲဟံ့သ္မုဟ်ရထေရကောန်။ ပြဝါတေ့က်ဂမ္တိုင်ဝံ ကောန်အဲမြိမြိရ” (မဖောမိ သတ်သိုင်တေ့က်)ဂးတဲ့ ပြဝါဂ် ဇိုန်ကိုဖောမိသတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၈၄။ ၇-၂၂၃။ အစွေခံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအဘကျေးမင်းသည် အိုသောကာလ၌ “ငါသည် ယခုအခါ အဝေးသို့သွားခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ပြီ။ သင်ချစ်သားသည် ဤကျေးအပေါင်းကို ဆောင်လော့” ဟု ဘုရားလောင်းအား ကျေးအပေါင်းကို ဆောင်နှင်း၏။ (၅၅၀။ ၈၇-၂၀၈။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ His father now grown old said to him, “I **am able no longer** to go far afield; do you take care of this flock,” and committed the lordship of it to his son. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-176)
- “သိုင်သိဝိဂ် ပွဲတဲဝံ ကုလအာတ်မဲ့ ကျင်အာတ်ဂဇောင်မတ်ဏ္ဍတေမုး ဂဇောင်မတ်ဂ် ဣ တေတွံပိတ်တဲ ဣတေသကိုဒါန်ညိ သာဂ်ဣတေချပ်လပ်ရ။ တွဟ်နသကိုဒါန်ဂဇောင်မတ်ဂ် သ္မုဟ်ရထေညိဟာ ဟံ့သ္မုဟ်ရထေဟာ အဲစေံစတ်ရံင်ညိ” ဣန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၉၉။ ၇-၃၉၅။ အစွေခံ။)

တင်သန္တီ။ ဝေါဟာရ ‘သုဟ်ရထ’ ဝံ ပွဲအမိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စွမ်းနိုင်သည်’/ ‘စွမ်းဆောင်နိုင်သည်’ ဂ် ပံင် ဗစပ်ကိုကြိယာတွဟ်မဲ့သ္မာင်တဲလေဝ် ကြိယာစါပွဲမဲ့အဆက် စကာမာန်ကိုရ။ စကာသင်ဝံမုး ဝေါဟာရ ‘သုဟ်ရထ’ ဝံ ညံးဒဲးမံင်ပွဲဂတကြိယာမဲ့သ္မာင်ဂ်ရ။ ပယိုက်ဂမ္တိုင်ပွဲသွပ်ဝံ သြင်လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- “ယံ့သိုင်မပြ၊ ဩပုဂ်မဲ့ဂ် နွံကိုသဒ္ဓါတဲ ဝံသ္မုဟ်သ္မိက်ကျာ် ဝံသ္မုဟ်သ္မိက်ခပ်သင် ဝံသ္မုဟ်သ္မိက် စရင်ခပ်ကုသိုက် နှိခပ်သဒ္ဓါရ။ ပုဂ်မူကိုပညာ မဂ္ဂိုင်မိင်ဂိုင်ညာတ် မွဲညာန်မသ္မုဟ်ရထမတီ ဟိုတ်ဖို ညံင်မရာတ်ဂ် ပွဲခမီအရီမပြဂ်ကို မရာတ်ဝံညာတ်လပ်တဲ ပွဲခပ်ကုသိုက်မဂ္ဂိုင်ဂ် မရာတ် ပွဲလပ်ညိ။ မရာတ်လွဟိုတ်မာဲညိ။ မှာဇန်တံညးဂမ္တိုင်လေဝ် မရာတ်ဖအောင်ခေံတံ ကိုဝံပွဲ ကုသိုက်ညိ” သိုင်ဣန်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၁။ ၃-၄၃၃။ အစွေခံ။) (မွဲညာန်မသ္မုဟ်ရထမတီ ဟိုတ်ဖို = အကြောင်းအကျိုးကို သိခြင်းငှာစွမ်းနိုင်သော ဉာဏ်အမြော်အမြင်ရှိသည်။)
- ညံ့မူပညာမဆဲး ပုဂ်မဲ့ ပွဲကာလဟိုတ်ညိညမဒ်ဂ် မူပညာမသ္မုဟ်ရထမသ္မုဟ်ကွေံ ဟိုတ်ဒ ခိုက်ညးဒ်တဲ နကွတ်ကို နဂကူဇကု နဒြပ်ဇကုမဂ္ဂိုင်ကို နဇာတ်ကို ညးမဒ်သဟာဲမိတ်ဇကုတံ ဂ် ဟံ့ဝံဗွေက်ဖျပ်ရ။ —။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၃။ ၇-၆၄။ အစွေခံ။) (မွဲပညာမသ္မုဟ်ရထမ သ္မုဟ်ကွေံ ဟိုတ်ဒခိုက်ညး = သူတပါးတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ဖြတ်ခြင်းငှာစွမ်းဆောင်နိုင် သော ပညာရှိသည်။)
- ဝူကျာ်သေဝ်ရံင်အိုတ်တဲ ပွဲဒေါင်ညးဂမ္တိုင်ဂ် လှသောနုတ္တရမဲ့ဂ် ဇော်လောန် သျှင်လောန်နုညး ဂမ္တိုင်ရ။ ဂတာဇိုင်ခေံသတိုဇော် တမတ်တဲခေံဇော် သော်ခေံဒကာန် သော်ပါင်ခေံဂိုင် ဖျုန် ခေံကွန်တဲ ခေံထတ်စေံပါလောန်ရ။ လှဂ် မဒ်ဝီဝဲဖောမိသတ် နုတမ္ဘာရောင်ဂ် ဝူကျာ်ညာတ်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

တဲ့ “လှသောနုတ္တရဂှ် မသ္မဟ်ရထဝံဒြင်စိင်ဆဒ္ဒန်ဂှ်ရ” ချပ်ပဲ့စိုတ်တဲ့ ဝှကျာ်ပွဲသိုင် ကိုသိုင်အ နညာတ်ကိုအခေါင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ သုဘဒ္ဒါမိဖုယား သည် အလုံးစုံသော မုဆိုးတို့ကိုကြည့်၍ ထိုမုဆိုးတို့၏အလယ်၌ ကြီးသောခြေဘဝါးရှိသော၊ ထမင်းထုပ်နှင့်တူသော သလုံးသားရှိသော၊ ကြီးစွာသောပုဆစ်ဒူးရှိသော၊ ကြီးသောနံရိုးရှိ သော၊ တခဲနက်ထူသော ဖွားရရားထသော မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်ရှိသော၊ ထုတ်ချင်းလျှို ကြောင်သော မျက်စိရှိသော၊ မကောင်းသောအဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော၊ ကြောက်မက်ဘွယ် သော အဆင်းရှိသော၊ အလုံးစုံသောမုဆိုးတို့၏ ဦးခေါင်းအထက်ဖြင့် ထင်ရှားသော၊ ရှေးဘ ဝ၌ ဘုရားလောင်း၏ ရန်သူဖြစ်ဘူးသော သောဏုတ္တရမည်သော မုဆိုးကိုမြင်၍ “ဤမုဆိုး သည် ငါ၏စကားကို လိုက်နာခြင်းငှာ တတ်နိုင်လတ္တံ့” ဟုကြံ၍ မင်းကိုခွင့်ပြုစေပြီးလျှင်-။ (၅၅၀။ ၈၇-၆၆၂။ ညောင်ကန်။) (မသ္မဟ်ရထဝံဒြင်စိင်ဆဒ္ဒန် = ဆဒ္ဒန်ဆင်၏အစွယ်ကို ရယူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ After these words Subhadda (the queen), looking at all the hunters, spied amongst them one that was broad of foot, with a calf swollen like an alms basket, big in the knee and ribs, thick-bearded, with yellow teeth, disfigured with scars, conspicuous amongst them all as an ugly, hulking fellow, named Sonuttara, who had once been an enemy of the Great Being. And she thought, “He will **be able to** do my bidding,” and with the king’s permission she took him with her and, ----. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-24)

သ္မဟ်ရထ - အဓိပ္ပါယ်(၂) ဂပ်ဂပ်။ ထေက်ကြိုက်။
 သင့်တော်သည်။ တတ်ကောင်းသည်။ လျောက်ပတ်သည်။
to be proper, to be right, to be fit

- “ဟာဲကိုက်အယုတ်၊ အဲဂးဗေံသွူးဇူးမံင်ရောင် အဲဂးတဲ့ အဲမဒးကျင်စွေဟ်ကိုဗေံရောင်။ လှဟ် ဝံ ဗေံကယီဒိုင်ကိုအသုဘ ဂပ်ဂပ်ကျဟ်ရောင်။ ဗတ်ဒ်ဗေံသွူးဒိုင်ဂှ် ဗေံချိုတ်ဒွဲဝံဖတ်ဖတ်ရ။ လှဟ်ဗေံကယီဒိုင် နအသုဘရောင်။ နပါင်အဲ ကိတ်စယုန်ဗေံလေဝ် ဗွဲသ္မဟ်ရထ။ နရိုင်အဲ ဒွဲဒးဗေံလေဝ် ပွံဂပ်ဂပ်ရ။ ဇာဒိသိုင်ဝံဒွူးကိုက်မူး ညးဂှ် ပအသပ်ကိုအဲရော။ အဲဒိုင်ကယုဗေံ ရ။ အဲပွံကေတ်ဇူးကိုဗေံရ” (ဇာဒိသိုင်ဂးကိုကိုက်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၁၅၃။ ပ-၄၃၂/၄၃၃။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အချင်းဝက်၊ သင်သည် အရေးကောင်းကို ကြံမိလေ၏။ သင်သည် အ ကယ်၍တည်း မစင်ပုပ်ကို မလူးငြားအံ့၊ ဤအရပ်၌ပင်လျှင် သင်သည် အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်လေရာ၏။ ယခုမူကား သင်၏ကိုယ်ကို နှုတ်သီးဖြင့်လည်း ကိုက်အံ့သောငှာ မတတ် ကောင်း။ ခြေဖြင့်လည်း ကျောက်ကန်အံ့သောငှာ မတတ်ကောင်း။ သင့်အား အောင်ခြင်း ကို ငါပေး၏” ဟု (ခြေသေ့သည် ဝက်အားဆို၏။) (၅၅၀။ ၃-၁၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ No sooner had the Lion scented him, and smelt the filth, says he, “Friend Boar, a pretty trick this! Were you not all besmeared with filth, I should have had your life this very day. But as it is, bite you I **cannot**, nor so much as touch you with my foot. Therefore I spare your life.” (said the Lion to the Boar.) (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-8)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သွိန်။ သွိန်ပိုန်။

ဝေါဟာရ ‘သွိန်ပိုန်’ ဝံ နှိပိဒ်ကြိယာမဲ့တဲ့ ပဲ့အဘိဓါန်အာဟာလီဒေဂ် ညးကိုအဓိပ္ပာယ် v. to practise, to observe, to follow ရ။ ‘သွိန်ဘာဝနာ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပာယ် to practise meditation ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်ဗျာအာထောန်သိင်ဂ် ဝေါဟာရ ‘သွိန်’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပာယ်(၂) သာ် ‘ကျင့်ကြံသည်’ ဂ်မဲ့၊ ‘စားသည်’ ဂ်မဲ့ရ။ ‘သွိန်ပိုန်’ ဂ်တုန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပာယ် ‘ကျင့်ကြံ အားထုတ်သည်’ ရ။

ဝေါဟာရမဲ့မဲ့ဂ် ပိုရံင်တဒ္ဒါဝါမစကာလဝ်ဒေဂ်တုရောင် ပိုဝံပံက်အဓိပ္ပာယ်ဒေမန်ရ။ ရံင်ကိုဒ္ဒါဝါဒေဂ်တု အဲပါကိုလှောင်အဓိပ္ပာယ်ဒေ အတိုင်ဗွဲသွပ်ဝံရ။

သွိန်ပိုန်။ သွိန်တရ။ — အဓိပ္ပာယ်(၁) အာတရ။ ကွပ်တရ။ တိတ်တရ။
ခရီးသွားသည်။ ခရီးထွက်သည်။ ခရီးနှင်သည်။
to travel, to go on a journey, to set out, to set off

- ဟိုတ်ဂ်ရ နာသာဗွိက်ဂ် ဇရီဇော်မဲ့ကေတ်တု တုက်ဗပေင်ဒုင်တု တြမ့်ဗွတ်တြှော်ယောဇနာ ဂ် သွိန်ပိုန်ဇက်အာရ။ (၅၅၀။ ၉-၁။ ပ-၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုကြောင့် ထိုမိုက် သောလှည်းကုန်သည်သည် လှည်းတို့၌ ကြီးကုန်ကြီးကုန်သော အိုးတို့ကိုတင်၍ ရေဖြင့်ပြည့်စေ၍ ယူဇနာခြောက်ဆယ်ရှိသော ကန္တာရကို သွား၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၁။ ညောင် ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Accordingly this young merchant took great big water-jars on his carts, and filling them with water, **set out** to cross the sixty leagues of desert which lay before him. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-5) (**set out**: to start a journey, especially a long journey/ Longman Dictionary)
- ကျပ်တြဲဂဇောင်စရိတ် ပဲ့မဂဇေးဂ် ပဲ့ကွန်မုံယုဟံပြာကတ် ကျပ်တြဲဂဇောင်ပိဏ္ဍပါတ် ကိုပိုန်တု ပဲ့ကာလတုစေင်အာဂ် ကျပ်တြဲတို့ဗွိုင်ကေတ်ခမီဂဗွိုင်တု သွိန်တြဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၅။ ပ-၁၁၃။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ အခါတပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် မဂတိုင်း၌ ဒေသစာရီကြွတော်မူသည်ရှိသော် မထင်ရှားသော မဂရွာငယ်၌ ဆွမ်းအလိုငှာ ကြွတော်မူ၍ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးသည်မှနောက်၌ ဆွမ်းခံရွာမှဖဲခဲ၍ ရဟန်းအပေါင်းခြံရံလျက် ခရီးကို ကြွတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၆၅/၁၆၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Once the Master, whilst on an alms-pilgrimage through Magadha, went on his morning round for alms through a certain hamlet in that country; on his return, after his meal, he **went** out again followed by the company of the Brethren. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-88)

နာသာလောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- ဗောဓိသတ်တုန် “ပိုအာဒင်ကောန်ဖြသေဠီ ပဲ့ချင်တေညီ” ဂးတဲ ကောံတို့ဝါရမၤဂြိုင်ဂံ ပြာပ် အာချင်ဗာရာဏသီရ။ ဗောဓိသတ်အာတ်ဂံ တြာသုတ်ဖြကောန်သေဠီမအာဂံဟေင် မသွိုန်တြာ ရ။ တြာကုန်ကိုသုတ်ဖြ ညးစါမအာဂံ ပဲ့မွဲမွဲအိုသိုမသွိုန်တြာဂံ --။ (၅၅၀။ ၆-၂၃။ ၂-၆၅၉/၆၆၀။ အစောံ။) ပဲ့မူဗာ/ ဘုရားလောင်းသည် “သူဠေးသမီးကို ဆောင်အံ့” ဟူ၍ များစွာသောအခြံအရံဖြင့် ဗာရာဏသီပြည်သို့ သွားသည်ရှိသော် ထိုသူဠေးသမီးပြေးလာ သော ခရီးသို့လျှင်သွား၏။ ထိုနှစ်ယောက်ကုန်သော သူဠေးသမီး ငကုန်းတို့သည်လည်း တ ညဉ့်ပတ်လုံး ခရီးကိုသွားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၀၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta also, having a mind to fetch the girl home, **set out** for Benares with a great company; and he **travelled** by the same road. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-156)
- (ကောန်တြာသိုင်သုတသောမ) အာစိုပ်ဒန်ဗွဲတဲ သိုင်မကိုထင်လို့မွဲဖျေတဲ ကိုအာကတ်ကွတ် ရ။ တိတ်အာနူချင်တဲ သွိုန်တရ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၇။ ၉-၃၄၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗာ/ ထိုသု တသောမမင်းသားအတူလျှင် ခမည်းတော် ကာသိကရာဇ်မင်းကြီးသည် စေအပ်သည်ဖြစ်၍ မြို့မှထွက်ခဲ့သဖြင့် ခရီးသို့သွား၏။ (၅၅၀။ ၂၉-၆၉၁။ ညောင်ကန်။)
- “ယံတီလမ္ပုပိုန်၊ ပိုဒိုက်အာဗိုက်ဝိုက် တရ်အခါန်မၤဂြိုင်သွေဂဲဂံ အခါန်မွဲမလအံရောင်။ ပိုအာ လေင် ကိုစိုပ်ကိုဂံဗိုက်ပေင်ကိုပိုညီ။ ပိုကလိဝံဒြပ်ဗိုက်ပေင်တဲ ပိုကလေင်စလေင် ကိုဗိုက် ပေင် ကိုစိုပ်ဒတဲစိုက်ပိုဒိုက်ညီအံ” ဂးတဲ “ကာလပိုကလေင်စိုပ်တဲ ပိုဒိုက်လှောင်ပုန်ရ” ဂး တဲ သွိုန်တရ်ကန္တာရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၆။ ၂-၇၃၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗာ/ “ဘုန်းတော်ကြီး သောအရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်တို့သည် ကုန်သွယ်သွားအံ့သောငှာ ရှည်စွာသောခရီးကို သွား ပါကုန်အံ့။ ဘဏ္ဍာကိုရောင်း၍ အပြီးသို့ရောက်ကုန်သော် ချမ်းသာသဖြင့်ပြန်လာ၍ တဖန် အရှင်ဘုရားတို့ကို ရှိခိုးပါကုန်အံ့” ဟုဆို၍ (ကန္တာရ)ခရီးသို့ သွားကြကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၃၉၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Sir, we are going a long way. When we have parted with our wares, if we are fortunate and return in safety, we will come and wait upon you again.” Then they **set off on their journey**. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-205) (**set off**: to start to go somewhere/ Longman Dictionary)

သွိုန်တရ်ပိုန် — အဓိပ္ပါယ်(၂) သိပ်တိုက်ခေမထုန်။ ခသိုင်ခေမထုန်။
 မေထုန်မိုဝဲသညီ။ ကာမခေပ်ရှက်သညီ။ သံဝါသပြုသညီ။
to have sex, to be intimate with, to make love with

- နွဲပဲ့ကာလမွဲတဲ သိုင်သိုလ်လး ဇက်တိတ်အာပဲ့ဥချာန်ဂံရ။ စိုပ်ဥချာန်ဂံတဲ တွဟ်နသဗ္ဗပုဆု တံဂံရ သိုင်ဂဇိုင်အာပဲ့ဥချာန်။ ပဲ့ကာလဂံ ဖြူဏ္ဍုဏ်အာမွဲဂံ ခေဒယေတ်။ သိုင်မိင်ရမျာင်ခေ တဲ ပြာပ်အာညာတ်ခေဗက် စိုက်စပ်အာတဲ သိုင်သွိုန်တရ်ပိုန်ခေမထုန် ပဲ့ခေဂံရ။ ပဲ့ခဏဂံ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဗောဓိသတ်ပို လုပ်တန်ဂဝ် ပွဲသွတ်ဖြင့်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၇။ ပ-၂၅/၂၆။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ မင်းသည် များစွာသောအခြံအရံဖြင့် ဥယျာဉ်သို့သွား၍ ထိုဥယျာဉ်၌ အပွင့်အသီး၌ တပ်မက် မောသဖြင့် လှည့်လည်သည်ရှိသော် ဥယျာဉ်တောအုပ်၌ သီးချင်းသီ၍ ထင်းခွေသော ဆင်းရဲ သော မိန်းမတယောက်ကိုမြင်၍ နှစ်သက်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ **သံဃါသကနိဗြု၏။** ထိုခဏ၌ လျှင် ဘုရားလောင်းသည် ထင်းခွေမိန်းမ၏ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေ၏။ (၅၅၀။ ပ-၅၄/၅၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king, having gone in great state to his pleasaunce, was roaming about looking for fruits and flowers when he came on a woman who was merrily singing away as she picked up sticks in the grove. Falling in love at first sight, the king **became intimate with** her, and the Bodhisatta was conceived then and there. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-28) **(to be intimate with:** (formal) to have sex with someone/ Longman Dictionary)

- ဣသိ(ဗောဓိသတ်)တုန် သွောမ်သွာထွဗဗေင် ကလာင်ကျင်နူလတူအကာသ ကာလစိုပ်တ ရင်ဂွတ်ဇာဒိသိုင်ဂ် ဝူကျပ်မိင်ဝါကစီဣသိမကျင်ဂ် ဗွဲမပြဟ်ပြေဟ် ဝူကျပ်ဒလိုက်ကျွဲတဲ ယာတ်စရိတ်ဝူကျပ်သွောတ်စှော်အာ ဣသိညာတ်ဒဒ်အရီဝိသဘာဂ်တဲ ရာဂပါတိပွဲသန္တာန်တဲ ဇျာန်သရိဟ်အာ ဣသိသိုဝ်ဝင်သတိဟုံမာန်တဲ သွန်ကေတ်တဲဝူကျပ်တဲ တင်ပွောပ်ဏာပွဲဇ နိက် ကမ္မောန်တအ်ဒ်စိုန်ဗိုင်တကို ဣသိကိုဝူကျပ် ဝတ်ဝေါဟာလိုက် သိပ်ဂြိပ်ဝင်မေထုန်တဲ ဣသိကိုပိုန်တဲ ကွတ်တိတ်အာဥဒျာန်ရ။ ပတျိုနူဂ်တဲ ရိဟ်ဟ်ဒဒ်တဲ ဣသိကွတ်စကျင် **သွိုန်ဗ ပိုန်ဗေင်လိက်** စွဟ်ကာလရ။ ဒဒ်ဣသိကိုဝူကျပ် မဒွေတ်ဝင်လိုက်ဂ် ပြာကတ်အာကိုညးချင် ဂမ္ဘိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃။ ဒု-၆၀၄။ အစွောံ။) (သွိုန်ဗပိုန်ဗေင်လိက် = သွိုန်ဗပိုန်ဗေင်မေ ထုန်။ သိပ်ဂြိပ်ဝင်မေထုန်။ ဒွေတ်တဝင်မေထုန်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ကောင်းစွာဝတ်ရုံလျက် သပိတ်ကိုပိုက်လျက် ကောင်းကင်ဖြင့်လာ၍ ခြင်္သေ့ခံသော လေသွန် နန်းတံခါးသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ မိဖုရားသည် ဘုရားလောင်း၏ လျှော်တေသင်္ကန်းသံကို ကြား၍ ထလတ်သော် မိဖုရားမှ သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သောကိုယ်ဝတ်သည် လျောကျ၏။ ဝိသ ဘာဂအာရုံသည် ဘုရားလောင်း၏မျက်စိအား ထင်ခြင်းသို့ရောက်၏။ ထိုအခါ များလှစွာ သော နှစ်ကုဋေအသိန်း အရေအတွက်ရှိသောကာလဝယ် ကိုယ်တွင်း၌ ငြိမ်ဝပ်စွာနေသော ကိလေသာသည် ကြာပုံ၌အိပ်သော မြွေဟောက်ကဲ့သို့ထ၍ ဘုရားလောင်း၏ ဈာန်ကိုကွယ် စေ၏။ ဘုရားလောင်းသည် သတိကိုဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရကား မိဖုရားလက်ကို ဆွဲ ကိုင်၏။ ထိုခဏ၌လျှင် တင်းတိမ်ကို ကာရံကုန်၏။ ဘုရားလောင်းသည် မိဖုရားနှင့်တကွ လူတို့၏အကျင့်ကို နှိပ်စွဲ၍ ဆွမ်းစား၍ ဥယျာဉ်သို့သွား၏။ ထိုအခါမှစ၍ နေ့တိုင်း ထို့အတူ လျှင်ပြု၏။ ဟရိတစရသေ့၏ မိဖုရားနှင့်တကွ လူတို့၏အကျင့်ကို နှိပ်စွဲခြင်းသည် မြို့အလုံး၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၅၁။ ညောင်ကန်။) (သွိုန်ဗပိုန်ဗေင်လိက် = လူတို့၏အ ကျင့်ကို မှီဝဲသည်။ မေထုန်မှီဝဲသည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And the Bodhisatta later on in the day, dressed in a goodly inner and outer robe, took his alms-bowl and walking through the air came to the window. As the queen rose up in haste, at the rustling sound of his bark garments, her robe of fine cloth fell from off her. An extraordinary object struck upon the eye of the

နှဲသက်လောန် (ဣန္ဒြာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိုန်ချင်အမေရိကာန်)

Great Being. Then the sinful feeling, that had been dwelling for countless aeons in his heart, rose up like a snake lying in a box, and put to flight his mystic meditation. Being unable to fix his thoughts he went and seized the queen by the hands, and forthwith they drew a curtain round them. After **misconducting himself** with her, he partook of some food and returned to the park. And every day thenceforth he acted after the same manner. His **misconduct** was blazed abroad throughout the whole city. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-296) (**misconduct (n)**: wrong behaviour or conduct: မှားယွင်းဖောက်ပြန်သော အမှုအကျင့်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

သွန်ခိုဗိုဗိုန် — အဓိပ္ပါယ်(၃) ခေတုမတ္တတသိုက်သမ္ပတ္တိ၊ ကာမဂုဏ်မသုန်ပြကာ ခေတုမတ္တိ၊ ကာမဂုဏ် ငါးပါးခေတုကို ခံစားသည်။ နှိပ်သည်။
to enjoy happiness, the five pleasures of sensuality

- “ယုံကောန်ဖြ၊ သတ်လိုက်တံအိုသိုက် ပိုက်စိုတ်ပဲ့မသွန်ခိုဗိုဗိုန်ကာမဂုဏ်ကို စိုန်ဒိုအိုတ်ရ။ ယုံ ကောန်ဖြအဲ ယုဏ္ဏသေဂ္ဂ။ ပဲ့ခေတုမတ္တဒေတုလိုက်ကို မှော်ဟုံတီမွဲလှော်ဏီ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၂၇။ ပ-၆၀၈။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ “အမိ၊ အလုံးစုံသောသတ္တဝါသည် ထိုကာမကို နှိပ်ခြင်း၌ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်းသည် ဖြစ်၏။ သမီး၊ သင်သည်တမူကား ရွာသူ၏အကျင့်၌ အဘယ့်ကြောင့် မလိမ္မာဘိသနည်း။ ---။” (၅၅၀။ ၃-၂၄။ ညောင်ကန်။) (သွန်ခိုဗိုဗိုန် ကာမဂုဏ် = ကာမဂုဏ်ကို နှိပ်သည်)
- နူဇကရာဇ်ချင်တခေင်ကို ဒဒ်မဂ္ဂသွန်ခိုဗိုဗိုန်သမ္ပတ္တိ။ ---။ (အကြိုကမြဲလွှာဇာဓိရာဇ်။ ၂၃။) (သမ္ပတ္တိ = တသိုက်။/ သွန်ခိုဗိုဗိုန်သမ္ပတ္တိ = စသိုက်သမ္ပတ္တိ။ စသိုက်တသိုက်။)

သွန်ခိုဗိုဗိုန် — အဓိပ္ပါယ်(၄) လုပ်ခအရီဇ္ဈာန်၊ သမာပတ်၊ အဘိညာန်။ ချာန်ချမ်းသာ၊ သမာပတ်၊ အဘိညာဉ်ခေတု ဝင်စားသည်။
to be in a trance, to enter the state of deep meditation, or spiritual abstraction

- အာစိုပ်ကွာန်ကောဇိုဂိုက်တဲ ညးကွာန်ကောဇိုဂိုက်တဲ တွဟ်နဖါပိကျော်ကောံသင်ကို ဒါန်ဇှော်ဟောင် ခေတုတံကိုရ။ ကိုပိုန်တဲ ကျော်ကမြဲအနုမောဒနာရ။ ဘဒ္ဒဇိယေရ်ကို တိတ်အာပဲ့မုးကွာန်ကို တဲ ပဲ့ဇရေင်သြင်ဂင်ကို တဲ ပဲ့ဇရေင်တံဆုမွဲကို ဂဇအံဒိုင်တဲ သွန်ခိုဗိုဗိုန်ဇ္ဈာန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆။ ၃-၁၂။ အစွောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ (မြတ်စွာဘုရားသည်) ဒေသစာရိကြွတော်မူသည်ရှိသော် ကောဇိုဇ္ဈာသို့ ရောက်တော်မူ၏။ ကောဇိုဇ္ဈာ၌ နေကုန်သောသူတို့သည် ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာအား အလှူကြီးကို ပေးကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးသော ကိစ္စအဆုံး၌ အနုမောဒနာပြုတော်မူ၏။ အမျိုးကောင်းသားသည် ဘုရားအနုမောဒနာပြုသောကာလ၌ ရွာအပသို့သွား၍ ဘုရားကြွတော်မူလာသောကာလ၌ ဈာန်မှထအံ့ဟု ဂင်္ဂါ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ဒိုင်အမေရိကာန်)

ကမ်းနား၏အနီး တရသောသစ်ပင်ရင်း၌ ချာန်ဝင်စား၍နေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမှုအင်္ဂလိက်/ The villagers of Koti gave generously to the Buddha and his followers. At the end of this meal, the Master began to express his thanks. While this was being done, the young gentleman went outside the village, and by a landing-place of the Ganges he sat down under a tree, and plunged **in a trance**, thinking that he would rise as soon as the Master should come. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-230) (**trance**: abnormal dreamy state: ဈာန်-အာရုံ-ဝင်စားနေခြင်း။ စိတ်ညှို့၍ အိပ်မေ့အချစ်ရခြင်း။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။) (သွန်ပိုန်ဈာန် = ဈာန်ဝင်စားသည် = enter the state of deep meditation, or spiritual abstraction/ Myanmar-English Dictionary by the Myanmar Language Commission)

- (ဗောဓိသတ်တုန်) ထောင့်သို့ကိုန် တိတ်ဂြိုဟ်မေဝန် ပခမီဣသိရ။ သွန်ပိုန်သမာပတ် ကလိဂုံအဘိညာန် စုတိစိုပ်ချင်ဖြိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၈၆။ ပ-၂၇၅။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် အိမ်ထောင်နေခြင်းကိုစွန့်၍ ဟိမဝန္တာတောသို့ထွက်၍ ရသေ့ရဟန်းပြု၏။ သမာပတ်ကိုဝင်စား၍ အဘိညာဉ်ကို ရသည်ဖြစ်၍ စုတေသောအခါ ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့လား၏။ (သုတေသီ)
- သွင်ကို အမာတ်ကို၊ ဥပ္ပရာဇာကို၊ ညးချင်ဂမ္ဘိုင်ကို တန်ခွင်ပွဲဒလောအံဗ္ဗောန်ဗောဓိသတ်တု ကုသိုမတ္တဒါန်ဂုံပွဲတု ပွဲလ္လိတ်အာယုက် စးအတ္တဘ စစိုပ်ချင်သွင်ဖအိုတ်ရ။ ဗောဓိသတ်(ဣသိ)တုန် သွန်ပိုန်အဘိညာန်သမာပတ်တု ပွဲလ္လိတ်အာယုက် စးအတ္တဘ စစိုပ်ချင်ဖြိုရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၉။ ပ-၂၇၁။ အစွောံ။)

သွန်ပိုန် — အဓိပ္ပါယ်(၅) ကလိလောန်မတ္တဒုဟ်, အာပတ်, ပွသရံပိပ်။ အပြစ်, အာပတ်, မကောင်းမှုအကုသိုလ်စသည့် သင့်သည့်၊ ကျူးလွန်သည့်။ **to commit an offence, a sin, etc.**

- “ယုံမိတ္တဝိန္ဒက၊ ကလင်ပင်မိုင်ညိ။ ဟိုတ်နူမမ္မးသွန်ပိုန်လင်သရံပိပ်တု လုကလ္လိသွာံနာင် တွဟ်နသောံဗ္ဗးနုရစက်ဂုံ ဟုံမွဲရ။ ခုရစက်ဂုံ ပွဲကွိုပ်မဂေတ်တ ညင်ရစက်ဗင်မှောင်လမာန်ဂုံ ခေံဂေတ်တဗွဲတုအယုက်မရ။ ဩညးမွဲ သောံပြင်ဗလးမဂုံ ဟုံမွဲရ” ဂလာန်သတ်ဝံ ဗောဓိသတ်(ဒေဝတ်) ဟိုကိုမိတ္တဝိန္ဒကတု ဒေဝတ်ဂုံ စူးအာဋ္ဌာန်ခိုင်ဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၃၉။ ဒု-၆၅၅။ အစွောံ။) (သွန်ပိုန်လင်သရံပိပ် = ပွဲလင်သရံပိပ် ပွအကုသို) ပွဲမှုဗွာ/ “မိတ္တဝိန္ဒက၊ ငါ၏စကားကို သင်သည် နာလော့။ သင်သည် အလွန်ကြမ်းကြုတ်သောအမှုကို ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အတိုင်းအရှည်မရှိသော ကာလပတ်လုံး အလွန်ကြီးသော ဆင်းရဲကို အောက်မေ့ရလတ္တံ့။ အဖန်တလဲလဲ အလွန်ကြီးသောဆင်းရဲကို အောက်မေ့ရလတ္တံ့။ သင်၏ဦးခေါင်း၌ သင်ဓုန်းစက်သည် အိုးထိန်းစက်ကဲ့သို့ လည်၏။ ထိုသင်ဓုန်းစက်ကို သင်သည် ကံ၏အကျိုး မကုန်သရွေ့ကာလပတ်လုံး အသက်ရှည်လျက် မလွတ်စေနိုင်

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွန်ချင်အမေရိကာန်)

လတ္တံ့။” နတ်သားသည် ဤစကားကိုဆို၍ မိမိနေရာအရပ်သို့လျှင် သွား၏။ မိတ္ထဝိန္ဒက သည်လည်း ကြီးစွာသောဆင်းရဲကို ခံရ၏။ (၅၅၀။ တ-၅၈၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ “The wheel shall roll, and on shall roll, no saviour shall appear, Fixt on thy head till thou be dead – O Mittavinda, hear!” Thus saying, the Divine Being returned to his own place, and the other fell into great misery. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-4)

- “ယုံတုတံ၊ ခမိဓမ္မကထိကံ အပတ်တွဒဒေသ္မိနိဗ္ဗိတံကိုလေဝံ ဟံတိဒဒ္ဒိမ္မံကိုအပတ်သေင် ဟာ” ခမိဝိနယဓရဂ် ဟိုကိုကွးဇကုရ။ ကွးဝိနယဓရတံဂ် ဂးကိုကွးဓမ္မကထိတံဂ် ညာတ် ရေင်သ္မံတု ရဝံသုးရ။ “ဟဲတုတံ၊ ထေရ်မဒ်ဥပဇ္ဈာမ္မးတံဂ် အပတ်မ္မံ ဝိနဒဒေသ္မိနိဗ္ဗိတံကို ဒန်ဒေဒဒဒေအပတ်ဂ် ဟံတိရေင်သ္မံ” ကွးဝိနယဓရဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၄၂၈။ ဒု-၅၉၁။ အ စွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ဝိနည်းကိုဆောင်သော ရဟန်းတို့သည်လည်း မိမိတပည့်တို့အား “ဤသု တန္တိကရဟန်းသည် အာပတ်သဒ္ဓိလျက်လည်း မသိ” ဟုပြောဆို၏။ ဝိနည်းကိုဆောင်သော ရဟန်း၏တပည့်တို့သည် သုတ္တန်ကိုဆောင်သော ရဟန်း၏တပည့်တို့ကိုမြင်၍ “သင်တို့၏ ဥပဇ္ဈာယ်သည် အာပတ်သဒ္ဓိ၍ အာပတ်သဒ္ဓိမှန်းမသိ” ဟုဆိုကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၉၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Vinaya scholar said to his pupils, “This Sutra scholar, though **falling into sin**, is not aware of it.” They on seeing the other Brother’s pupils said, “Your master though **falling into sin** does not recognise its sinfulness.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-289)

သ္မိနိဗ္ဗိတံ — အဓိပ္ပါယ်(၆) ဒေဝတိတ်ဝေဓမ္မံ၊ န္ဒါနိဒ္ဒေဝတိမ္မံ။
 တစ်နံတစ်ခုသောအကျင့်၊ တရားစသည့်ကို ကျင့်သုံးသည့်၊ လိုက်နာသည့်။
to practise, to observe, to follow

- “ယုံဒေဝတံဗြ၊ ပသာဒေဝတံသီလမိရော။ မူဓဝမ္မးမသ္မိနိဗ္ဗိတံရော။ မူရံတြာံတြသ္မိမ္မံ မှံပိက်မ သိပ်ဂိပ်ဂ်ရော။ မ္မောံဟိုကိုအဲသောံတိညိ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ဇ-၃၈၂။ ဒု-၃၉၃။ အ စွောံ။) ဗတ်ဗျာ/ “အိုနတ်သမီး၊ သင်၏အကျင့်သီလသည် အသို့နည်း။ အဘယ်တရားကို သင်ကျင့်သုံးသနည်း။ အဘယ်သို့သော လင်ယောကျာ်းမျိုးကို သင်အလိုရှိမှီဝဲသနည်း။ ရှင်မ သည် ငါ့အားသိအောင် ပြောပါလော့” ဟု ဘုရားလောင်းဆို၏။ (သုတေသီ)

သ္မိနိ။ သ္မိနိဗ္ဗိတံ။ — အဓိပ္ပါယ်(၇) ပပြဘိုက်။ သိပ်ဂိပ်။
 သုံးဆောင်သည့်၊ မှီဝဲသည့်။ **(to partake of)**

- ခွက် သိုင်အဝမင်သီ ညာတ်မင်ရဲကယျပ်ဆွာ တိတ်ကျင်နုဒပ်တု ကလေင်ကျင်ကောံသရဲဇ ကုရ။ ခွမင်ရဲကယျပ်ဆွာ ဇက်တိတ်အာကာလဂ် သ္မိနိသုရာလောန်အာဗ္ဗတ သိုသိုင်သိုနဲ ဒပ်ဗမာဂ်လေဝံ ဗျူအာဖအိုတ်ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇံ။ ၂၁၇။) (သ္မိနိသုရာ = သ္မိနိဗ္ဗိတံသုရာ = ပပြဘိုက်သုရာ။ သုင်သုရာ။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်၊ ကွိန်ဥင်အမေရိကာန်)

ထိုငါးတို့၏မေ့လျော့ခြင်းကို ငုံ့လျက်ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၁၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ - the Bodhisatta became a Fish in a certain pond in the Himalaya region, and a great shoal went with him. Now a Crane desired to eat the fish. So in a place near the pond he drooped his head, and spread out his wings, and looked vacantly, vacantly at the fish, waiting till they **were off their guard.** (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-162) (ဟိုတ်မဲ = မေ့လျော့သည် = to be off one's guard)

- ပဲ့ကာလက် “အဲဟုံ့ချ်ညိ” သိုင်ဂးတဲ သွတ်ကို ယာတ်သျှက်ချ်ဂှ်ကို ကိုပရန္တပဂှ်ရပ်တဲ သိုင် ပြာပ်အာဇရေင်ကြိုင် သွေဟ်ချ်ဂှ်ရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်သွေဟ်ချ်ဂှ် သိုင်မဟိုတ်မဲတဲသိုင်တဲ ပရန္တပဂှ် ဂေက်သော်သိုင် ပင်ပျိုန်သွတ်ဗာ်သိုင်ဂှ် သိုင်ညာတ်တဲ သိုင်ဖေက်တဲ လရီအံတိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၆။ ဒု-၅၃၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ မင်းသည် “ရေချိုးအံ” ဟု ပရန္တပကို သန်လျက် ကိုလည်းကောင်း ရေသနပ်ကိုလည်းကောင်း ယူစေ၍ မြစ်နားသို့သွား၏။ ထိုမြစ်နား၌ ရေချိုးသောကာလ၌ မေ့လျော့ခြင်းသို့ရောက်သောမင်းကို သတ်အံ့ဟု ပရန္တပသည် (မင်း၏) လည်ကိုကိုင်၍ သန်လျက်ကိုချီ၏။ ထိုမင်းသည် သေခြင်းမှကြောက်သောကြောင့် ဟစ်ကြွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၃၈၁/၃၈၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The king wished to bathe, and came to the water-side with Parantapa carrying his sword and bathing-dress. As he was going to bathe, Parantapa, meaning to kill him when **off his guard,** seized him by the neck and raised the sword. The king cried out in fear of death. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-250)
- နွံပဲ့ကာလမဲ့တဲ မုဟ်ရးသိုင်ဂှ် ပုန်အာဂးတဲ ညးစုတ်နင်လိက်ဂှ် တွဟ်နသအာလဒံရးဂှ် သိုင် ဒးအာတဲ ဂကန်လဝ်ကိုဂွကျာ်ရ။ “ယံ့ဂွကျာ်၊ ညံင်အဲဥပကာရသိအ္ဍာအဲဂှ် ဂွကျာ်ဥပကာ လွဟိုတ်မဲညိ” ဂးတဲ သိုင်အာကော့ရ။ ဂွကျာ်တုန် ကောန်ဗိုတ်ဥပကာတ် ဗောဓိသတ်(ဣသိ) လှိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၁။ ပ-၇၁၂။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ မင်း၏ပစ္စန္တရစ်ကို ခိုးသူတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်၏။ မင်းသည် ပစ္စန္တရစ်ကို ငြိမ်စိမ့်သောငှာ သွားလိုရကား မိဖုယားကိုခေါ်၍ (ဆရာရသေ့အား လုပ်ကျွေးရန်ဆို၏။) “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် ရှင်ရသေ့၌ မမေ့မလျော့သည်ဖြစ်အံ့။ ရှင်ရသေ့အား လုပ်ကျွေးခြင်းသည် အကျွန်ုပ်၏ဝန်ဖြစ်စေ။ အရှင်မင်းကြီးတို့သည် ရံ့ရှာခြင်းကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြွတော်မူလော” ဟု မိဖုယားသည်ဆို၏။ မင်းသွားသည်ရှိသော် မိဖုယားသည်လည်း ဘုရားလောင်းကို မင်းဆိုတိုင်းသာလျှင် ရိုသေစွာလုပ်ကျွေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၇၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Once it so happened that a frontier district rose in rebellion. The king desired to go himself to quell it. Calling his queen, he said - “Lady, either you or I must stay behind.” “Why do you say that, my lord?” she asked. “For the sake of the good ascetic.” “I will not **neglect** him, “ said she. “Mine be it to attend upon the holy father; do you go away without anxiety.” So the king departed; and then the queen waited attentively

upon the Bodhisatta. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-191) (ဟိုတ်မဲ = to neglect, to be negligent)

- ဂစေကြေဖြင့် ပြာပ်အာလှောင်သို့င်တဲ ရံ့သူးရ။ “ယံတွညး၊ တွညးစကာအဲဒိုက်ဂ် အဲဒိုက် ဒုင်ကာတွညးဂ် အဲဒိုက်အာကွေတဲ တွညးဒိုင်တဲအဏအံဂ် တွညးဟိုတ်မဲတဲ ကောန်ဇွန် တအံဂ် ခေံဂစိုတ်ကွေကောန်အဲတဲဂ် ဟိုတ်အဲဒိုက်မတ် ပဲစိုန်ပြမာန်ခပ်ဒေါသတဲ ကောန်ဇွန်မ ဂစိုတ်ကောန်အဲဂ် အဲကိုကွစကွေ ခေံချိုတ်အာတဲရ။ လှဟ်ဝံ အဲပဒတ်ပဲဇွန်ဝံဂ် ဟံသုဟ်ရ ထရအံ။” (၅၅၀။ ၉-၃၄၃။ ဒု-၂၆၆/၂၆၇။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုကြိုးကြာမသည် မင်း ကိုဆည်းကပ်၍ ရှိခိုး၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်စွာရပ်လျက် “အရှင်၊ အရှင်တို့သည် အ ကျွန်ုပ်ကို စေခိုင်း၍ မေ့လျော့သဖြင့် အကျွန်ုပ်၏သားငယ်တို့ကို သူငယ်တို့သည် သတ် ကုန်ပြီ။ အကျွန်ုပ်သည် အမျက်ဒေါသအလိုသို့လိုက်၍ ထိုသူငယ်တို့ကို တဘန်သတ်စေပြီ။ ယခုအကျွန်ုပ်သည် ဤအရပ်၌နေခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၄၉။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ And so she (the bird) drew nigh and saluted the king, and standing a little way off said, “My lord, it was through your **carelessness** that the boys killed my young ones, and under the influence of passion I in revenge caused their death. Now I can no longer live here.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-89)
- ဒးကာလမွဲတဲ ဥပးဂ် တွဟ်နပိုက်သွောံမိင်ခပ်ကျပ်တဲ တိတ်အာဘာဇေတဝန် လှောင်ကျပ်တြဲ တဲ ဂွအံဒိုင်ရ။ “ယံဥပး၊ မဟံ့ဇွံဟိုတ်မဲ ပဲခပ်ကုသိုညိဟာ။ မဝံဥပကာမိညိဟာ” ကျပ်တြဲ သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၃။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ထိုသီတင်း သည်သည် တရားနာအံ့သောငှာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွား၍ ဘုရားကိုရှိခိုး၍ လျောက်ပတ်စွာနေ၏။ “သီတင်းသည်၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌ မမေ့မလျော့မြစ်၏လော။ အမိကိုလုပ်ကျွေးသောအမှုကို ဖြည့်၏လော” ဟု မိန့်တော်မူသည်ရှိသော် -။ (၅၅၀။ တ-၃၉၁။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ One day that lay brother went to Jetavana to hear the law: saluting the Master he stood on one side. The Master asked him if he **were not careless** of his old duties, if he were dutiful in tending his mother. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254) (ဟိုတ်မဲ = to be careless)
- (သုတ်ဂ် အတ္တဘဇကုမဒ်မိုဟ်ဂ် ပွေင်ကွေဟံမာန်တဲ ကလော်ဖြင့် ကေတ်ကိုရိုဟ်ဆုမွဲရ။ န က္ကမိရိုဟ်ဆုဂ်တဲ သုတ်ဂ် ပွေင်ဇကုမာန်ရောင်။) မင်ဗွဲကောန်ကလော်ဖြင့်တုန် ပဲကြံဝံ ဟိုတ်မဲအာတဲ ရိုဟ်ဆုဂ် ကွေလောင်အာရ။ ပတိဂ္ဂရိုဟ်ဆုဂ် ကွေလောင်အာတဲ ဇကုခေံ စွဟ်ထွေးတဲရ။ ဗဒန်ဇကုဟံမာန်တဲ မင်တဲပဲသုသာန်ဂ်တဲ စတဖျုန်မိုဟ်ရ။ မိုဟ်ဂမ္ပိုင်ဖေက်တဲ လှောင်ပွဲသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၃။ ၈-၁၅၉။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ (သူငယ်သည်လည်း မိမိ ၏လူ၏အဖြစ်ကို မသိ။ ဘီလူးမသားဟူသော အမှတ်ရှိ၏။ ထိုမင်းသားသည် မိမိကိုယ်အ ဖြစ်ကိုစွန့်၍ ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်။ ထိုအခါ မင်းသားအား ဘီလူးမသည် ကွယ်

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ပျောက်စိမ့်သောငှာ တခုသောဆေးမြစ်ကို ပေး၏။ ထိုမင်းသားသည် ဆေးမြစ်အာနုဘော်ကြောင့် ကွယ်ပျောက်၏။ လူသားကိုစားလျက် သွား၏။) ဘီလူးမသားသည်လည်း နောက်အဘို့၌ **မေ့လျော့သဖြင့်** ထိုဆေးမြစ်ကိုဖျောက်၍ ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ကိုယ်ထင်ပြုလျက်လျှင် သုသာန်၌ လူသားကိုစား၏။ လူတို့သည် ထိုဘီလူးကိုမြင်လျှင် ကြောက်လန့်ကုန်သောကြောင့် လာလတ်ကုန်၍ မင်းအား ကြားလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ စတု-၆၅၇/၆၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ (The boy did not know that he was a human being; but, though he believed himself to be the son of the ogress, he could not get rid of or conceal his bodily form. So to bring this about she gave him a certain root. And by virtue of this root he concealed his form and continued to live on human flesh.) But the son of the ogress by **carelessly** destroying the root was unable to hide himself, but living in the cemetery he devoured human flesh in a visible form. People on seeing him were alarmed, and came and complained to the king: (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-12)

- သိုင်ဗြဟ္မဒတ္တ တွချင်ဗာရာဏသီရိ လုဟ်ကုန်တု ဖျုန်ဟုံမွဲမွဲ ဟုံစပုင်ရောင်။ တွဟ်နသိုင် ပုံစဖျုန် ပဲ့တုဲသီတအိန် ဂြောပ်ဂ် ဝဲဒဲဒဲရန်ဒေပ်လပ်ဖျုန်ရောင်။ နွံပဲ့ကာလမွဲတုဲ ဂြောပ်ဂ် ဒေပ်လပ်ဖျုန်တုဲ ဂြောပ်ဂ်**ဗိုဗိမဲအာ**တုဲ ကျိပဲ့သိုက် စကွေ(ဖျုန်ဂ်)ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၇။ ၉-၃၄၆။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် အမဲနှင့်ကင်း၍ ထမင်းမစား။ ထိုဗာရာဏသီမင်းအား ဥပုသ်နေ့အလိုငှာ အမဲကိုဝယ်၍ ထားရ၏။ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ဤသို့ ထားအပ်သောအမဲကို စားတော်ချက်သည် **မေ့လျော့သဖြင့်** မင်းအိမ်၌မွေးသော ခွေးတို့သည်စားကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ - the king of Benares never ate his rice meal without meat, and to observe a holy day they would take his meat and put it on one side. Now one day when the meat was thus reserved, by the **carelessness** of the cook the well-bred dogs in the king's palace ate it. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-247)
- “ကျပ်တြဲဂ် ဗတ်ရဏတံတပဲ့သိုက်ကိုန်ဂ် ဒ်စက္ကဝင်ရောင်။ ရာဟုလလေဝ် ဒ်ပရိနာယကရတ်ရ။ ဘိမ္မာလေဝ် ဒ်ဗြရတ်ရ။ အလုံစက္ကဝါဝွံဂ် ဒ်ဗဝိုင်ညးဖအိုတ်ရ။ ပိုတုန်လေဝ် မဒးပြာပ်အာသီကိုညးရ။ လှဟ်ညးပခမိတုဲ ကျင်နိသံကိုပိုဝွံဂ် ပို**ဗိုဗိမဲ**ဒိုင် ဟုံထေက်ကြိုက်သံ” (သိုင်ချပ်။) (၅၅၀။ ၉-၂၈၁။ ၃-၆၂။ အစွောံ။) ပဲ့မှုဗျာ/ “သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် အကယ်၍အိမ်၌နေငြားအံ့၊ စကြာဝတေးမင်းဖြစ်လတ္တံ့။ ရာဟုလာသာမဏေသည် သားကြီးရတနာဖြစ်လတ္တံ့။ ယသောရောထေရီမသည် မိန်းမရတနာဖြစ်လတ္တံ့။ အလုံးစုံသောစကြာဝဠာ၌ မင်းအဖြစ်သည် ဘုရား၊ သားတော်ရာဟုလာ၊ ယသောရောထေရီတို့အားသာလျှင် ဖြစ်ရာ၏။ ငါတို့သည်ကား ဘုရား၊ သားတော်ရာဟုလာ၊ ယသောရောထေရီတို့၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်ရာ၏။ ယခုရဟန်းပြု၍ ငါတို့ကိုမှီလျက်နေကုန်သော သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၌ **မေ့လျော့ခြင်း**သည် ငါတို့အားမသင့်ချေ” ဟု ကောသလမင်းကြီးကြံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၇။)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Thought the king: “If the Master should return to a worldly life, he would be an universal monarch; the novice Rahula would be his treasure the Crown Prince, the holy Sister would be his treasure the Empress, and all the universe would belong to them. I must go and attend upon them. Now they are living close by there is no time to be lost.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-268)

- ကြံ့ခွံ ဗောဓိသတ်ဝံ့ကောန်ကြံ့ခွံ၊ ကာလကောန်ကြံ့ခွံ ခြေပင်ဝင်ခိုက် ဗောဓိသတ်ညာတ်ဒုဟ် သို့ကိုန်တဲ သို့က်တိတ်ပခမီရ။ ပိုန်ဟာန်ကောန်သမ္ဘာသို့ဖအိုတ်ကို ဝိုန်ကိုခေံတဲ ဟိုဒြောံ ဗောဓိသတ်ဝံ့ရ။ “မျှဲဒါန်လျှိုန် လွဗိုတ်မဲညိခေံ” ဂးတဲ တိတ်ဂြိုပ်ဟေမဝန် ပခမီရသိ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉၀။ ဒု-၄၂၇။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအား တစ်ယောက် သောသားကိုဖွား၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုသား ခြေဖြင့်သွားတတ်သောကာလ၌ ကာမတို့ ၏အပြစ်ကိုလည်းကောင်း တောထွက်ခြင်း၌ အကျိုးကိုလည်းကောင်း မြင်၍ သားမယားတို့ ကိုလည်းကောင်း အလုံးစုံသောအိမ်၌ရှိသော ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း (ညိအား)ဆောင်နှင်း ၍ “မမေ့မလျော့ အလှူကိုဖြစ်စေလော့” ဟု (ညိအား)ဆုံးမ၍ ရသေ့ရဟန်းပြု၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၂၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ One son was born to him; and when the son could walk on his feet, he saw the misery of desires and the blessing of renunciation, so handing over all his substance together with his wife and child to his younger brother, he exhorted him to continue almsgiving **with diligence**; then he became an ascetic, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-187/188) (with diligence = လုံ့လဝီရိယ ဖြင့်။ မေ့လျော့ခြင်းမရှိဘဲ။ = သိုမဟံ့ဝံ့ဟိုတ်မဲ။ သိုက်ဂရုသတိ။)

- ဂလာန်ပွန်ဂတးဟိုဇိုတဲ “ယံ့ဖြဟ္မဒတ္တ၊ လွဗိုတ်မဲညိ။ ပကင်ရင်မင်မွဲဗွဲဗေဝ်ညိ။ ယွဲကုသိုယွဲ ဒါန်ညိ” ပစွေဂဗုတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၂၁။ ဒု-၅၆၅။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ပစွေကဗုဒ္ဓါသည် မင်းနှင့်တကွ ပဋိသန္တာရပြုသည်ရှိသော် “ဖြဟ္မဒတ်၊ သင်မမေ့မလျော့မူ၍ တရားသဖြင့် မင်းပြု၏လော။ ဒါနအစရှိသော ကောင်းမှုတို့ကို ပြု၏လော” ဟု မင်းကို အမျိုးအမည် အားဖြင့်ခေါ်၍ ပဋိသန္တာရကိုပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၄၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The paccekabuddha spoke to him (the king) in a friendly manner, “Brahmadatta” (calling him by the name of the family), “**are you diligent**, ruling the kingdom righteously, doing charitable and other good works?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-270) (ဟံ့ဟိုတ်မဲ = မမေ့မလျော့။ လုံ့လ ဝီရိယရှိသည်။ to be diligent)

- ပွဲကာလကို ဗောဓိသတ်ခိုသွိုင်ကုန်ရောင်။ သဘာဗောဓိသတ်တအံက် ဟံ့ခွံဟိုတ်မဲရောင်။ ဗောဓိသတ်မှတ်မွဲဇန်တအံက်မုိုင်တဲ သဘာသတ်မွဲ မအာစိုပ်ဒိုက်ချိုတ်ကို ညာတ်ကေတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၇။ ဒု-၅၄၄။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် သိကြား မင်းဖြစ်၏။ ဘုရားလောင်းတို့မည်သည် မမေ့မလျော့ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသိကြားမင်းသည် ထိုခ

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဏ၌ လောကကိုကြည့်လတ်သော် “တရားသေပြီ” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် တရားသေဆွမ်းကို လှူလိုသော ဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်သော ထိုမိန်းမကိုမြင်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၃၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta was at that time Sakka, king of heaven; and the Bodhisattas **are vigilant**. At the instant he saw, in his survey of the world, that the poor old woman was making a death-offering to Right as if Right were dead. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-255) (ဟုံဂုံဟိုတ်မဲ = မမေ့မလျော့ = to be vigilant) (**vigilant**: adj. နိုးကြားသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ဒေဝတံဗြမဏိမေခလာဂ် စသိုင်ဒိုင်ပိုန်တသိုက်အိန်သျှိဇကု လက်ထပ်တူတူ ဗိုတ်မဲအာတဲ မှာသိုတ်ဇကု ဟုံဂုံမှာ်သို့မဲ့ရ။ ဗမ္မးသင်္ခံ မစိုန်သကိုတ်ကောံဝေဝီလ မစိုင်ဒိုင်ပဲ့ဒုင် မရနက်ကို ထပ်တူဂ် ဒေဝတံဗြမာ်မဲ့ညာတ်ကေတ်တဲ။ --။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၂။ ဒု-၆၆၇။ အစောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမဏိမေခလာနတ်သမီးသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ဖြင့် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ခံစားလျက် မေ့မလျော့၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ သမုဒ္ဒရာကို ကြည့်သည်ရှိသော် မြတ်သောအကျင့် သီလနှင့်ပြည့်စုံသော ဘုရားလောင်းသင်္ခံပုဏ္ဏားကိုမြင်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၆၀၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In her divine power she kept no outlook for seven days, but on the seventh day, scanning the sea, she saw the virtuous brahmin Sankha, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-442)
- ပဲ့ကာလဂ် ပဲ့အရၢံဂြိုပ်ဒုန်ဝံ ပဲ့ပဋိသန္ဓိစာင်ဂ် ဗောဓိသတ်ပို အာက္ခိန်ရ။ ဗောဓိသတ်ဂ် မှုံ တို့ဝါရစာင် မကမ္မဲကွံဂ်ဒ်တဲ ပဲ့ဂြိုပ်ဇောင်မပဒတ်ရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်မဟုံသွေ့နုဋ္ဌာန်ဂြိုပ်ဒုန်ဂ် ဂစေံအ သိမ္မဲပဒတ်ရ။ ဂစေံအသိဂ် နညပွယ်ဟေင် ရပ်စတ်စာင်မဲ့တဲမဲ့ပွန်လျှိုန်ရ။ ပဲ့ခေံမရပ်စတ်ဂ် ဆစာင်မဒ်ဂကောံဗောဓိသတ်ဂ် ခေံစတ်အိုတ်တဲ ဗောဓိသတ်ပိုမဲ့ဇကုဟေင် ဗဒ္ဒံဗိုတ်မဲဒ်ဒ်တဲ ပဲ့ပယံတဲသျှင်ဂ် တွဟ်နဂ္ဂဲစစွဂ် လုပ်အာဂြိုပ်ဒုန်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၈။ ၇-၂၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် တစ်ခုသောဝါးတောဝယ် ကြက်မျိုး၌ဖြစ်၍ များစွာသော ကြက်အပေါင်းခြံရံလျက် တော၌နေ၏။ ထိုဘုရားလောင်းကြက်မင်း၏ မနီးမဝေးသောအရပ်၌ တစ်ခုသောစွန်သည် နေ၏။ ဥပါယ်တံမျှင်ဖြင့် တစ်ခုတစ်ခုသောကြက်ကို ယူ၍စားသည်ရှိသော် ဘုရားလောင်းကြက်မင်းကိုထား၍ ကြွင်းသောကြက်အပေါင်းကို စား၏။ ဘုရားလောင်းကြက်မင်း တစ်ခုသည်သာလျှင် ကြွင်းသည်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းကြက်မင်းသည် မေ့မလျော့ ထွက်သင့်သောအခါ၌သာလျှင် အစာကိုယူပြီးလျှင် ဝါးတောသို့ဝင်၍နေ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၇၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At that time the Bodhisatta became the offspring of a wild hen that dwelt in a grove of bamboo trees, and afterwards was the chief of a flock of several hundred fowls in the forest. Not far off lived a Falcon, which as he found opportunity caught the fowls one by one and ate them, and in course of time he devoured all the others, and the Bodhisatta was left alone. But he **used all caution** in seeking his food, and dwelt in a thicket of

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယွံခမီတံ၊ ဩယတခမီမွဲဂ် မိတ်မပြုနူဇကုကို မိတ်မသွတ်ကိုဇကုကို ယင်ဟံကလိဂံမွဲဂ် မ ခွင်မွဲဇကုကို မဂ္ဂင်မွဲဇကုကို ပြုလောန်ရ။ ခွင်မွဲဇကု ဂ္ဂင်မွဲဇကုဂ် သမ္ဘိဟံမွဲရ။ ဟံဒးဟံကို သမ္ဘိရ။ --” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၂၁။ ဒု-၂၀၀။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်း တို့၊ စောင့်စည်းအပ်သော အကြင်ရဟန်းသည် မိမိထက်မြတ်သော အဆွေခင်ပွန်းကို၎င်း မိမိနှင့်တူမျှသော အဆွေခင်ပွန်းကို၎င်း အကယ်၍ မရသည်ဖြစ်ငြားအံ့၊ တစ်ယောက်ထည်း နေခြင်း တစ်ယောက်ထည်းလှည့်လည်ခြင်းက ပို၍မြတ်၏။ တစ်ယောက်ထည်းနေခြင်း တစ် ယောက်ထည်းလှည့်လည်ခြင်း၌ သူမိုက်သည်မရှိ၊ သူမိုက်နှင့်တကွ မပေါင်းဖက်ရ။ --။” (သုတေသီ)
- “ယွံမ မွဲမုက္ခဝါမဆာဲ၊ အဲအာဟံဒးဂကောံလဗင်သုရာတံဂ်တဲ အဲသုင်ဗျူတဲ အဲမဒးတက်စုတ် ရောင်ကောန်။ အဲခွံဂ် အာဝေင်ပးကိုညးတဲ ကျပးတလိင်အာဒိုဟ် ဒးသုင်စွဗျူတဲကို အဲမ တက်စုတ်မရောင်။ မလွထေညိရ။ မကေတ်ဖျေသတ်ကြုက် ကိုအဲစညိရကောန်” လမာဲဂ်ဂး (ကိုက္ခိုဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၆၅။ ဒု-၃၃၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ကောင်းသောမျက်နှာရှိ သော အချင်းမျောက်၊ ငါသည် သေသောက်ကြူးတို့နှင့်တကွ ပေါင်းဖော်မိသည့်ဖြစ်၍ ငါ သည်သေသောက်၍ ယစ်မူးသဖြင့် သင်ချစ်သားကို ရိုက်ပုတ်မိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ငါသည်ကား ကြွေအန်လောင်းကစားရာ၌ ကြွေအန်ရုံးသဖြင့် အရပ်မျက်နှာကို မသိသည်ဖြစ်၍ သေရည် ကို သောက်မိသောကြောင့် သင်ချစ်သားကို ရိုက်ပုတ်မိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သင်သည် ငါ့အား အမျက်မထွက်လင့်။ သရက်သီးကို ငါ့အားစားရန် ချပေးပါလော့” ဟု အလမ္မာယ်သည် မျောက်အားဆို၏။ (သုတေသီ)
- “မူပတုအဲဟံမိက်ဟံကောံပူဇိုသမ္ဘိဂ်ရော” သိုင်ဏုန်ဂး။ “ပူဂိုသမ္ဘိမွဲဂ် ပွမဖုတ်ဒတဲမြ မောင်ညးဂ် ခေ့ဒေတ်၊ လွတ်ညးမဝေတ်ဗ္ဗောန်ဂ် ခေ့ပထေပဏတ်၊ ညးဝေတ်ခေ့ဂ် ခေ့ဟံ တီ၊ ဟိုတ်ဂ်ရ အဲမရာဒနာဒသမ္ဘိရောင်” ဗောမိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၀။ ၇-၂၀၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “အဘယ်ကြောင့် သင်သည် သူမိုက်နှင့်တကွ မပေါင်းဖော်လိုသနည်း” ဟု သိကြားမင်းသည် မေး၏။ “သူမိုက်မည်သည် သူတစ်ပါး၏အကျိုးစီးပွား ပျက်စီးစေ ကြောင်းကိုသာလျှင် ကျင့်၏။ မိမိအား ဆုံးမသည်ကိုလည်း အမျက်ထွက်၏။ မိမိအား ဆုံး မသည်ကိုလည်း မသိ။ ထို့ကြောင့်ငါသည် သူမိုက်နှင့်ဝေးစေကြောင်းကို ဆုတောင်း၏။” (သုတေသီ)
- နွံသေဗ္ဗိမွဲ မဟာဇနကဂးယျု ပတုဒြပ်ဒစံစောကိုတ် နွံကောန်တြုမွဲ “ဒြပ်ပိုဝံ မွဲမွဲတဲ ကွံကွံ ကသပ် ကောန်ပိုရာန်စဂ် မွဲဗွတ်အယုက်ကောန်ပိုဝံဂ် စဟံအိုတ်ရ။ ဟံကိုအာကတ်ကွတ်ရ” ဂးတဲ ဟံကိုကောန်ဂ်အာကတ်ကွတ်ရ။ ကာလမိမစါဂ်ဟံမွဲတဲ ကောန်ဂ် ဟံဒးကိုလဗင်သ မုင်တံဂ်တဲ ဆသုင်စဝေင်ဂြိုင် ကိုသွာလေ့ဒယေံတံဂ် တွဲမာဲမင်တဲ ဒြပ်ဒစံစောကိုတ်အိုတ်

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

အာတု၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၈၂။ ၇-၂၁၁/၂၁၂။ အစွောံ။) (ဟဲ့ဒေးကိုလဗင်သမင် = ပံင် ဖက်ဒေးကိုလဗင်သမင်) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ကုဋေရုဏ်ဆယ်ကြွယ်သော သူဌေးတယောက်သည် သားကို ရ၍ --- အတတ်သင်စေသည်ရှိသော် “ငါ့သားသည် ပင်ပန်းလတ္တံ့” ဟုကြံ၍ တစုံတခု သောအတတ်ကို မသင်စေ။ --- ထိုသူဌေးသားသည် မိဘတို့သေလွန်သဖြင့် မိန်းမကြူး သောသူ သေသောက်ကြူးသောသူ ကြွေအန်ကြူးသောသူ အစရှိသည်တို့ဖြင့် ခြံရံလျက် အထူးထူးသော ပျက်စီးကြောင်းတို့ဖြင့် အလုံးစုံသောဥစ္စာတို့ကို ဖျက်ဆီး၍၊ ---။ (၅၅၀။ ၈တု-၁၇၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ - a great merchant who possessed a fortune of eighty crores, had a son born to him; ----. But never a thing he taught him; for said he, “My son will find study a weariness of the flesh.” ----- After their death, the youth surrounded by profligates, drunkards, and dicers, spent all his substance with all manner of waste and profusion. (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIII: p-161)

- “ယွံသိုင်မပြု၊ ကျင်နူဋ္ဌာန်ဇမ္မေဝဲ ကျင်စိပ်ဋ္ဌာန်ပိုဝှ်ဒ် ဒေးရးသန်သွံအံ။ ဣတ်ပွေဝ်လှောင်ကွာတု အာရမုဒ်ရော” (တေ့က်)ပုပ္ဖကဂး။ လဟိုပုပ္ဖကဂ် သိုင်သျှိုက်မှိုက်တု ထိုင်သးတပုပ္ဖကရ။ တေ့က်ဒမ္မတေံမဲ့ဂ် သိုင်ဟိုဂရိုဟ်ရ။ ပုပ္ဖကမိင်လဟိုသိုင်တု ရံဝှ်သူးကိုသိုင်ရ။ “ယွံမရာတ်၊ တေ့က်တေံဂ် ဒေံအဲရအံ။ ဟိုတ်ဗေံမဟဲ့ဒ်ဒမ္မတု ကွေတ်လှေတ်ဒမ္မဂ် ဗေံဒေတ်ဗက်အာရောင် အံ။ အဲမဲ့ ဟိုတ်မဟဲ့ဟာဲကေဝံဣသိတ္တပညာတု ကွေတ်လှေတ်တ္တပညာ အဲမဝှ်ဒေတ်ဗက်အာ ရောင်အံ” (တေ့က်)ပုပ္ဖကဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၃။ ၈-၃၅။ အစွောံ။) (ဟဲ့၊ ဟဲ့ဟာဲ = ပေါင်းဖက်သည်။ မှီဝဲဆည်းကပ်သည်။)

ဟဲ့ဟာဲ

- “---။ ကေဝံဇန်ဒမိက် ဟံဂြင်ဂုန်ညး မယျုလဝ်ပွဲဇကုဂ် မဒေးဟဲ့ဟာဲဂ် ဟံပြုသက်က်ဟေင်။” (၅၅၀။ ၆-၁၇၄။ ၈-၄၉၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ယုတ်မာသောသူနှင့် မပေါင်းဘေဝ်ရခြင်း သည်သာလျှင် ကောင်းမြတ်၏။” (၅၅၀။ ၃-၁၀၀။ ညောင်ကန်။)
- “---။ ဂကောံတ္တပညာ မတီဂုန်ရတ်ပိပြကာဂ် ဂပ်ဂပ်သိပ်ဂြိပ်ဟဲ့ဟာဲညိ။ ဝှ်သိပ်ဂြိပ်ဟဲ့ဟာဲ ဂကောံတ္တပညာတု ညံင်မင်ဗွဲသွာဂလံဂ် ဝှ်တန်ဒိုင် နတသိုက်ဂတမတ်ကိုရောင် ဟံသေင် ဟာ။ ဟိုတ်ဂ်ရ ဝှ်ဟဲ့ဟာဲသိပ်ဂြိပ် ကေဝံတ္တပညာတု ဒ်မုဗျုရ” ကျပ်တြဲဂးရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၁၉၀။ ၈-၅၃၇။ အစွောံ။) (သိပ်ဂြိပ် = ဟဲ့ဟာဲ) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ယောကျာ်းသည် ပညာရှိ တို့နှင့်သာလျှင် ပေါင်းဘေဝ်ရာ၏။ ပညာရှိတို့နှင့် ပေါင်းဘေဝ်ခြင်းကို ပြုရာ၏။ ထိုစကား သည် သင့်၏။ ပညာရှိတို့နှင့် ပေါင်းဘေဝ်ခြင်းကြောင့် ဆေတ္တာသည်သည် ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်၏။” (၅၅၀။ ၃-၁၅၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ **Make friendship** only with the good, and **keep good company**: Friends with the good, this Barber could his home in safety see.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-78)

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- “ယွံကောန်ဖြ၊ သတ်လိုက်တံအိုသိုက် ပိုက်စိုတ်ပွဲမသွန်ဗပိုန်ကာမဂုဏ်ကို စိုန်ဒိုအိုတ်ရ။ ယွံ ကောန်ဖြအဲ ယုဏ္ဏသေဂ္ဂ၊ ပွဲခပ်မေထုန်ဒေတ်လိုက်ကို ဖေဟံတီမွဲလှော်ဏီ။ ဟိုတ်ကိုရ ပွဲဂြိုပ် လမ္မုဂ္ဂံ အဲသွန်ကအံတ်ဖေ အာကာရဟဲဟဲခပ်မေထုန်ကို ဖြဟိုတ်ပွဲဖေဟံဒွဲဝှပ်ကို ဖေယံာ် ရ။ သတ်မမင်မွဲဇကုတူဝှံကို သတ်ခပ်သွတ်ဂုတ်ကောန်ဖြပိုက် နွံညီဟာ” ဂလာန်ဖြဝှံ ဥပး သွာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၁၇။ ၁-၆၀၈။ အစွောံ။) (ဟဲဟဲခပ်မေထုန် = သိပ်ဂြိုပ်ခပ်မေ ထုန်။ သွိုန်ဗပိုန်ခပ်မေထုန်။ ဆက်ဆောံခပ်မေထုန်။ ဖအာခပ်မေထုန်။) ပွဲမူဗွာ/ “အလုံး စုံသောသတ္တဝါသည် ထိုကာမကို မှီဝဲခြင်း၌ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိခြင်းသည် ဖြစ်၏။ သမီး သေဂ္ဂ၊ သင်သည်တမူကား ရွာသူ၏အကျင့်၌ အဘယ်ကြောင့် မလိမ္မာဘိသနည်း။ သင် သည် တောအရပ်၌ ငါသည် ပေါင်းဘော်လိုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် လက်ကိုကိုင်လတ် သည်ရှိသော် အကြင်ငို၏။ ယခု၌ ဤသို့ငိုခြင်းဟုဆိုအပ်သော သင်၏သဘောသည် အသို့ နည်း။ သင်သည် သူငယ်မမည်သည် မဟုတ်တုံလော။” (၅၅၀။ ၃-၂၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “All the world’s on pleasure bent; Ah, my baby innocent! Now I have caught you, pray don’t cry; As the town does, so do I.” (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-126)
- “ယွံခမိတံ၊ ဟိုတ်နူမဟဲဟဲဒေန်ယု မပွဲဒိုမိ ဒိုမ ဒိုသီမူနော်တြ ဒိုသမ္ဘာကိုတုသို ဒိုကောန် ဒိုစ ပွဲဘဝအကြာအကြာတော်ကို ဒဒိုမဂ္ဂဟဲဟဲဒေန်ယု နူအတိက်ဒိုတု ပွဲဘဝပစ္စုပ္ပန်လှဟ်ဝှံ တုန်လေဝ် မပွဲကိုဝတ္ထုသင်္ဂဟကို ဓမ္မသင်္ဂဟကို မမိက်ကိုဒတုမြမောဝ်မွဲမွဲ ဝှံဒိုန်ကိုလေဝ်ကို ဒိုကို သိုစါစုံစုံတု မစိုန်သကိုတု ဇန်တံဝှံသိုက်ရင်သွံရ” ကျပ်တြဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၃၇။ ၁-၆၆၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်းတို့၊ အမိဖြစ်ဘူးခြင်း အဖဖြစ်ဘူးခြင်း ဒေါ်လေး၊ ဦးလေး၊ အကြီး၊ ဘကြီးဖြစ်ဘူးခြင်း လင်နှင့်မယားဖြစ်ဘူးခြင်း သားသမီးဖြစ်ဘူးခြင်း မြေး ဖြစ်ဘူးခြင်း အစရှိသည်ဖြင့် ရှေးဘဝဘဝများတွင် ပေါင်းဘော်အကျွမ်းဝင်ခြင်း ရှိခဲ့ဘူးသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌လည်း ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟ အစရှိသော တစ် စုံတစ်ခုသော အစီးအပွားကို ဆောင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤနှစ်ပါးသောအကြောင်း တို့သည် ပြည့်စုံသည်ရှိသော် လူတို့သည် ချစ်ခြင်းဖြစ်ကြကုန်၏” ဟု မြတ်စွာဘုရားမိန့် တော်မူ၏။ (သုတေသီ)
- “ယွံရသိ၊ နုဏ္ဏမိဇကု ဇိုင်ဟံဝှံဒွဲဒန်သုာ် ကလာင်ကျင်စိုပ်ဏအံတ်တု ဟိုတ်မဒးဟဲဟဲခပ်မေထုန်မာ တုဂါတု မဒးကျင်တို့တ် ပွဲမှာသိုတ်ဏအံတ်ရောင်သွံ။ ဖြဲမွဲကို ညေဗဂေတ်ကျေစိုတ်ညး ညင်ရက ဏှင်ကို၊ ညေမဂြိုင်ကိုဥပွယ်စွဲသန်။ ညေမပလိုကျေဒေတ်ညးမပြဲရောင်။ တြံတအံန်ညွဲကိုညေ တု ညေပွဲပျေအပါကိုတြံတအံတ်ရောင်။ တုပညာတအံတ်တု ဂပ်ဂပ်ဝေင်ကျေဖြဲတအံတ်ကို နူဇမ္မေဝဲ ညိမိဂူး။” (၅၅၀။ ၉-၂၆၃။ ၃-၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ “ဤရသေ့သည် တန်ခိုးဖြင့် ရေ ကိုမလှုပ်စေဘဲ လာလတ်၍ မိန်းမနှင့်ရောနှောသော အဖြစ်သို့ရောက်၍ သမုဒ္ဒရာ၌နှစ်၏။ မိန်းမတို့သည် လည်စေတတ်ကုန်၏။ များစွာသောမာယာရှိကုန်၏။ မြတ်သောအကျင့်ကို

နာသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏။ အပါယ်တို့၌ နှစ်မွန်းစေတတ်ကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကိုသိ၍ ထိုမိန်းမတို့ကို ပညာရှိသောသူသည် အဝေးမှ ကြဉ်ရာ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၄၃၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ “Not through the sea, but by your magic power, You journeyed hither at an earlier hour; Now by a woman’s **evil company**, You have been made to plunge beneath the sea. Full of seductive wiles, deceitful all, They tempt the most pure-hearted to his fall. Down – down they sink: a man should flee afar, From women, when he knows what kind they are. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-228)

- “ယွံညးမသွတ်ကိုပို၊ ယြပူဂိုဗွဲ မဒးနဲကောံပူဂိုသမ္ပိုဂ် တသိုက်စိုတ်ကို တသိုက်ကာယုကို ပံ့ကလိဂံရ။ လဟုတ်မဒးဒ်ရ။ ယြပူဂိုဗွဲ ဝံ့ဟဲဟဲကရောံတပညာတအံဂ် မတုပ်တည်င်ရမတ်ကိုရ။ မတ်ဂ် မဝံင်မဲလဝ်ဇကုရောင်။ တပညာဂ် မဒ်ပွင်ဇကုရောင်။ ဒ်ပူဂိုသမ္ပိုဂ် နူကိုပ်ကွာ ဂပ်ဂေါင်ရာန်သကိုတ်ကွေ့ရမိဂ္ဂး။” (၅၅၀။ ၆-၂၇။ ဒု-၃၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “အဆွေ၊ အကြင်ယုတ်မာသော အဆွေခင်ပွန်းနှင့် **ပေါင်းဘော်**ရခြင်းကြောင့် ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာခြင်းသည် ဆုတ်ယုတ်၏။ ထိုအဆွေခင်ပွန်းသည် ရှေး၌သာလျှင် နှိပ်စက်အပ်သည်ကို ပညာရှိသည် မျက်စိကဲ့သို့ စောင့်ရာ၏။” (၅၅၀။ ဒု-၄၆၇။ ညောင်ကန်။)
- (ကောန်ဒြဲရသိဝီလဝ်ဂ် ချိုတ်အာတု ရံဝံရသိဂးကိုသိုင်ဏုန်ရ။) “ယွံသိုင်ဏုန်၊ မ္ဗိဟ်တံညးဂမ္တိုင်ကို သတ်ဒိုင်ပန် သတ်တုသွေင်ကို ဟိုတ်နူဟဲဟဲဒဒေန်ယိုကိုရင်သွံတု ဖြဟာန်သွိုန် မဒးသျှိုက်မ္တိုက်အာကောံရင်သွံရ။ ဟိုတ်သျှိုက်ဖြဟာန်ကျိဒ်တုဂ် အဲမဒးယံစံင်တူတ်ရောင်” ရသိဂး။ (၅၅၀။ ၆-၃၇။ ဒု-၃၄၈။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “သိကြား၊ **ပေါင်းဖေဒ်**ခြင်းကြောင့် လူ၏လည်းကောင်း သား၏လည်းကောင်း နှလုံး၌ ချစ်ခြင်းသည် စင်စစ်ဖြစ်၏။ ထိုချစ်အပ်သောသူကို မစိုးရိမ်အံ့သောငှာ မတတ်ကောင်း။” (၅၅၀။ တ-၉၄။ ညောင်ကန်။)
- “ယွံကောန်အဲမနောဇ၊ ဂကောံကျိမယုတ်မာဂ် လွပဒဒေန်ယိုညိကောန်။ ကျိမ္ဗးဝံဂ် စိုတ်ဗေံဟံ့ခိုဟ် ဆောံဗျလောန်၊ လွဟဲဟဲကိုဗေံညိကောန်။ လွကိုဗေံဒိုင်ဖဂကောံဇကုညိကောန်” နမဂ္တိုင်ကိုဝါရ ဗောဓိသတ်(သိုင်ဇာဒိသိုင်) ဟိုဒွောံဗောဓိမနောဇ(ကောန်ဇကုဂ်) ပံ့ဝံ့ရိုဟ်စကိုဂလာန်မဇကုဂ်တု ရှေင်တရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၉။ ဒု-၄၄၇။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ခြသေံ)သည် မြေခွေးကိုမြင်၍ “ချစ်သားမနောဇ၊ မြေခွေးတို့မည်သည် သီလမရှိကုန်။ ယုတ်မာသောအကျင့်ရှိကုန်၏။ ကိစ္စမဟုတ်သည်၌ ယှဉ်စေတတ်ကုန်၏။ ထိုမြေခွေးကို မိမိအထံ၌ မနေစေလင့်” ဟု မြစ်တားသော်လည်း မြစ်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ (၅၅၀။ တ-၂၄၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ The Bodhisatta seeing him said, “Dear Manoja, jackals are wicked and sinners, and give wrong advice; don’t bring this one near you:” but could not hinder him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-199)

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- သွိုင်စေတိယဂ် ဟိုတ်ဒးဟဲ့ဟဲ့ဂကောံပါပတဲ ဟံ့ဂွံရိုဟ်စကိုဂလန်ကူသိတဲ ဂလန်မုသာဂ်မ ဒးဟို ဟိုတ်မဒးဟိုဂလန်မုသာဂ်ရ တိမဋိတ်ကာကွဲတဲ မဒးစေံစိန်ဒိုင် ပွဲနရက်တေံတဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၂။ ဒု-၅၇၀။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုမင်းသည် ယုတ်မာသောအဆွေခင်ပွန်း နှင့် ဝေါင်းဖက်ခြင်းဟူသောအပြစ်ကြောင့် ပုရောဟိတ်၏စကားကို မယူမူ၍ ခုနစ်ကြိမ် မြောက်လည်း ရှေးအတူလျှင် မုသားဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၄၄၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံ လိက်/ Owing to **association with** a wicked friend, he disregarded the words and repeated the same lie for the seventh time. Then the earth opened and the flames of Avici leapt up and seized him. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-275)
- ---၊ မူးဂ် ဒးဂြိုပ်ပွဟ် သတ်တုာဇရီဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ် ဒးဂြိုပ်မင်ဂွန်ထမ္မာတ်ဂ် မွဲ ယောဇနာ၊ မူးဂ် ဒးဂြိုပ်ကြက်ဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ် ဂြိုပ်ကွိတ်ဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ် ဒး ဂြိုပ်ဆုမဟဲ့ဟဲ့ဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ် ဒးဂြိုပ်ဒုန်ဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ် ဒးဂြိုပ်စပ်ဗိုက်ဒိုင်ဂ် မွဲယောဇနာ၊ မူးဂ်ဂြိုပ်တအ်ဂ် ကွာင်တုအ်ဗိုက်ဒိုင်ထပ်ထပ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၁/ ၁၈၂။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ---၊ (ထိုအင်ကြင်းတော၏) အခြားမဲ့၌ကား အိုးစရည်းကြီး အတိုင်းအရှည် အသီးရှိသော ပိန္နဲတောသည်တည်၏။ ထိုပိန္နဲတော၏ အခြားမဲ့၌ကား ချို သောအသီးရှိသော မန်ကျည်းတောသည်တည်၏။ ထိုမန်ကျည်းတော၏ အခြားမဲ့၌ကား ချို သောအသီးရှိသော သရက်တောသည်တည်၏။ ထိုသရက်တော၏ အခြားမဲ့၌ကား သီးတော သည်တည်၏။ ထိုသီးတော၏ ပြင်မှကား အရောဗြစ်သော ကြီးစွာသောတောအုပ်သည် တည်၏။ ထိုတောအုပ်ကြီး၏ပြင်မှကား ဝါးတောသည်တည်၏။ ထိုဝါးတောကိုကား ခုနစ် လုံးကုန်သော တောင်တို့သည်ခြံရံ၍ တည်ကုန်၏။ (၅၅၀။ စတု-၆၅၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေဂံလိက်/ ----- . Then a grove of bread-fruit of the size of a water-jar. Next a grove of tamarinds with luscious fruit. Then a grove of elephant-apple trees. Then a great forest of **different kinds of trees**. Then a bamboo grove. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-21) (ဂြိုပ်ဆုမဟဲ့ဟဲ့ = ဂြိုပ်ဆုမန်ရံ။ ဂြိုပ်ဆုမတွန်တော့။ = အရောဗြစ်သောသစ်တော။ = a forest of different kinds of trees; a forest of mixed trees)

ဟဲ့န့။ ဟဲ့ဏ့။

- “ယွံမူးတံ၊ ဩပူဂိုမ္မဲ မဒးသိပ်ဂြိုပ်ဟဲ့န့ ဂကောံပူဂိုသမ္မိမယုတ်မာဂ်တဲ တသိုက်မဗိုန်လအ်ဂ် ဟံ့ကလိဂွံရ။ ဟိုတ်ကောန်အဲမနောဇဂ် မဒေတ်ဗက်ဂလန်ပူဂိုသမ္မိမယုတ်မာဂ်တဲ ဒဒ်မဒး ချိုတ်သိုက်ဒိုင်ဂ် မူးတံရံင်အိုတ်ရ။” (၅၅၀။ ၉-၃၉၇။ ဒု-၄၄၉။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “ယုတ်မာသောအဆွေခင်ပွန်းကို နှိပ်သောသူသည် စင်စစ်ချမ်းသာကို မရ။ ဂိရိယမည်သော မြေခွေး၏ အဆုံးအမကိုယူ၍ အိပ်သောမနောဇကို ရှုလော့။” (၅၅၀။ တ-၂၄၆။ ညောင် ကန်။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချိုင်အမေရိကာန်)

ဟဲ့ဟဟ်

ပွဲအဘိဓာန်မန်အေဂံလိက်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟဟ်’ ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ သိုဒဒ် ပိုဒ်နာမ်မဲ့တု ညးကီလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to be secret, private; n. private matters ရ။ ပွဲအဘိ ဓာန်မန်ဗွာအာထောန်သိုင်ဂ် ညးထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုဒ်နာမ်မဲ့ သိုဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့တု ညးကီလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘လျှိုဂှက်အပ်သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စ’/ ‘ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စကို လျှိုဂှက်သည်’ မဒ်ရ။

ဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟဟ်’ ဝွံ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲ့ဂ် အဲဟံဂွံဆိုညာတ်လဝ်ဏီရ။ ဆဲအဲမဆိုညာတ်လဝ်ဂ် ခွဲဒ် ပိုဒ်နာမ်မဲ့တု မှုအဓိပ္ပါယ် ‘ကိစ္စမဂပ်ဂပ်ဂြောပ်ဗွန်’၊ ‘အရာမဂပ်ဂပ်ပျက်ဗွန်’၊ ‘အရေဝ်ပျက်’၊ ‘ကာ ပျက်’ မဒ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာတုန် ‘ဖိုးကွယ်အပ်သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စ’၊ ‘လျှိုဂှက်အပ်သော အမှု’၊ ‘လျှိုဂှက်ချက်’ မဒ်ရ။ ဗွဲဘာသာအေဂံလိက်မူး a secret, a private matter မဒ်ရ။ စပ် ကိုဆက်စွပူဂိုလ်သွေးဟောင် ကုဝေါဟာရ ‘ဟဲ့ဟဟ်’ ဏာအ် ပိုရပ်စပ်စကာမာန်ဟံသေင်။ တုအဲဇာတ်ကိစ္စမ ဂပ်ဂပ်ဂြောပ်ဗွန်, မဂပ်ဂပ်ပျက်ဗွန်, ကာပျက်တံဂ် ပိုရပ်စပ်စကာဝေါဟာရဏာအ်မာန်ဟောင်ရ။ ပယိုဂ် ဂမိုင်ဗွဲသွပ်ဝွံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရိုင်ညိအ်။

- မိသိုင်ဂ် ညာတ်ရုပ်ဗောဓိသတ်(သုသီမကုမ္မာ)တု စိုတ်စပ်အာ ဗွဲကိလေသတဏှာတု လုပ်အာ ပွဲသတိက်ဂ်တု “ယာ်အဲဟံဂွံသုသီမကုမ္မာဂ်တု အဲချိုတ်ပွဲဒေန်သတိက်ဝွံရ” ဂးတု သတိက် ခွိုင်ပွဲဒေန်ဂ်တု သျှတ်ကွေ့အဟာရ။ သိုင်ဟံဂွံညာတ်မိဇကုတု “မူဒွဲမိအဲမအာကွေ့ရော” သွာန်ညးရ။ “ယဲအာတု သတိက်ခွိုင်ပွဲဝွံသွိုက်တေ” မင်မတံဂ်ဂး။ သိုင်လုပ်အာတု သွောတ် ဖိုင်တု သွာန်သျှက်ရ။ မိဂ် (ဟိုတ်ဂွတု)ကွပ်ခွိုင် ဟံပံက်ပါင်တု သိုင်တိတ်ဟိုက်ဂွကျာ်ဇကုရ။ ဂွကျာ်လုပ်အာတု လျှော်တု ဇွိတ်သွောတ်စးတု သိုလောမ်လဲ သွာန်သျှက်ဂြိုင်ကိုဝါရ။ “ယံမိ၊ သဘ်ဗြဲကိုဗြဲတံဂ် ဟဲ့ဟဟ်ဇကုဂ် ဟံဂြပ်ဗွန်ရ။ ဒဒ်ဂွပ်မိဂ် ဟိုက်ကောန်ညိ။” မိဂ် ဟိုထွေးတု ဂွကျာ်ဇွော်တိတ်ဟိုပွဲသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ၃-၅၁၄/၅၁၅။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ (မင်း၏မယ်တော်သည်) ပုရောဟိတ်သားကိုမြင်၍ တပ်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ အိပ် ရာတိုက်ခန်းသို့ဝင်၍ “ဤပုရောဟိတ်သားကို မရသည်ရှိသော် အိပ်ရာ၌လျှင် သေအံ့” ဟု အာဟာရကိုဖြတ်၍ အိပ်၏။ မင်းသည် မယ်တော်ကို မမြင်သည်ရှိသော် “ငါ၏မယ်တော် သည် အဘယ်မှာနည်း” ဟုမေး၍ “နာ၏” ဟုကြား၍ မယ်တော်အထံသို့သွား၍ ရှိခိုး၍ “မိခင်၊ အဘယ်မည်သောရောဂါ ဖြစ်သနည်း” ဟုမေးလတ်သော် ထိုမယ်တော်သည် ရှက် သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုစကားကိုမဆို။ မင်းသည်သွား၍ မင်း၏ပလ္လင်၌နေ၍ မိမိ၏မိဖုရား ကြီးကိုခေါ်၍ “သွားချေ၊ မယ်တော်၏မချမ်းသာခြင်းကို သိအောင်ပြုချေလော့” ဟုစေ၏။ ထိုမိဖုရားသည်လည်း သွား၍ ကျောက်ကိုဆုပ်နယ်လျက် မေး၏။ “မိန်းမတို့မည်သည် မိန်း မတို့အား လျှိုဂှက်အပ်သောအမှုတို့ကို မလျှိုဂှက်ကုန်။” ထိုမယ်တော်သည် မိဖုရားအား

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ချင်အမေရိကာန်)

ထိုအကြောင်းကို ကြား၏။ မိဖုရားသည်လည်း ထိုစကားကိုကြား၍ မင်းအား ကြား၏။ (၅၅၀။ တ-၃၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The queen-mother, looking out from the royal window to see her son, saw the priest behind him as he came back from the procession: she fell in love with him and entering her chamber thought, “If I cannot win him, I shall die here”: so she left her food and lay there. The king, not seeing her, asked after her: when he heard she was ill, he went to her, and asked with respect what ailed her. She would not tell for shame. He (the king) sat on the royal throne, and sent his own chief queen to find what ailed his mother. She went and asked, stroking the queen-mother’s back. “Women do not hide **secrets** from women:” and **the secret** was told. The queen went and told the king. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-237) (ဟဲ့ဟတ် = လျှို့ဝှက်အပ်သောအမှု။ လျှို့ဝှက်ချက်။ = n. a secret, a private matter/ ငြုပ်ဗွန်-ငြောပ်ဗွန် = လျှို့ဝှက်သည်။ ဖုံးကွယ်သည်။ = v. to hide, to conceal)

- “ပွဲရေရင်တွသို့အဲ အဲလေဝ်ဟံဟိုဂလာန်သင်္ဃာအံမဲ့လှေ့ဏီ။ ဂလာန်ဟဲ့ဟတ် မဟံဂပ်ဂပ်ဟိုကို တွသို့သင်္ဃာဝံဂံ အဲဒဲးဟိုတဲရ။ တွသို့အဲဝံ ကုအဲဗြ ဂဗ္ဗပွတ်အာတဲရ။ ပွဲဂတမုက်ဏုသိဂံ အဲကလအံတွသို့အဲ သွောံအေင်ဒင်ကိုအဲညိ” (သုတ်ဗြဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၄၄။ ဒု-၆၈၅။ အစော့။) ပွဲမူဗျာ/ “ငါသည် လင်၏မျက်မှောက်၌ မလိုအပ်သောစကားကို လင်အား ဆိုအပ်ပြီ။ ငါ့အား စက်ဆုပ်ရွံရှာရာ၏။ ဆရာရှင်ရသေ့၏ မျက်မှောက်၌လျှင် ကန်တော့အံ့” ဟု (ထိုမယားဖြစ်သူသည် ကြံ၏။) (၅၅၀။ တ-၆၃၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ But when this was said, a thought passed through her mind – “My **secret** is told to my husband, **the secret** never told before! He will be angry with me; I will crave pardon in the presence of this ascetic, our confidant.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-21)
- “ယံနာပို(အစေလက)၊ ပိုဇိုတ်လင်တွအံဇော့မဲ့တဲ ကာလသွင်တံကျင်ဂံ ပိုလွံက်လင်ဇော့ပိုတဲ ညင်မသွက်ဂံပတဲ ပိုဗမံက်လင်ကျိပ်တဲ သွင်တံဂံ ခေံမိုတ်ရပ်ကေတ်ကျိပ်ပိုဂံတဲ ဇော့ပိုသိုတံဂံ သွိုင်အာတဲ သွင်တံဂံ ပျိန်ဟံမာန်တဲ ညင်သလောံဂိုဝံသွင်တံဂံ ချိတ်အာရ။ ဗတ်ရသွင်တံဂံ ခေံရပ်ဗတပိုတဲ ကျိပ်ပိုဗတက်အာဗက် တွအံဂံ ခေံသလောတ်တိတ်အာတဲ ဇော့ပိုသာအာတဲ ခေံဂိုင်ပိုမာန်ရအံ” သိုင်နာဂး။ သိုင်နာဟိုပျိတ်ဟဲ့ဟတ်ဇော့ပိုတဲ အာကော့ရ။ သိုင်သွင်ကျင်တဲ လောဝ်အစေလကဂံတဲ သွင်သွာန်ရ။ “ယံနာပို(အစေလက)၊ ဟဲ့ဟတ်သိုင်နာတံဂံ နာပိုဝံသွာန်ညိဟာအံ” (သိုင်သွင်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၈။ ၈-၂၂၈။ အစော့။) ပွဲမူဗျာ/ “အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်တို့သည် ကြီးကုန်သော ကျောက်ခဲတို့ကိုငံ၍ ဝန်လေးကုန်သည်ဖြစ်၍ ဝပ်ကုန်လျက် ဂဠုန်တို့လာသောအခါ ခံတွင်းကိုဖွင့်၍ ဂဠုန်တို့ကို ကိုက်အံ့သကဲ့သို့ နေကုန်၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည် လာလတ်ကုန်၍ အကျွန်ုပ်တို့၏ဦးခေါင်းကို ဖမ်းယူကုန်၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည်လည်း အလွန်လေးသည်ဖြစ်၍ ဝပ်၍နေကုန်သော အကျွန်ုပ်တို့ကို ရေမှထုတ်ယူခြင်းငှာ အားထုတ်ကုန်စဉ်လျှင် ရေသည်လွှမ်းမိုး၏။ ထိုဂဠုန်တို့သည် နစ်ကုန်သည်ဖြစ်၍

နာပိုဝံသွာန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ရေထဲ၌သာလျှင် သေကုန်၏။ ဤသို့သောအကြောင်းကြောင့် များစွာကုန်သော ဂဠုန်တို့သည် ပျက်စီးကုန်၏။ အကျွန်ုပ်တို့ကို ဖမ်းယူလိုကုန်သော ဂဠုန်မိုက်တို့အား ဦးခေါင်း၌ ဖမ်းယူသဖြင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ အကျွန်ုပ်တို့ကို အမြီး၌ကိုင်၍ ဦးခေါင်းအောက်သို့ တွဲလျားရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် ယူအပ်သောအစာကို ခံတွင်းဖြင့်အန်စေ၍ ပေါ့သည်ကိုပြု၍ သွားခြင်းငှာ တတ်နိုင်ကုန်၏” ဟု ပဏ္ဍရကနဂါးမင်းသည် မိမိတို့၏ လျှို့ဝှက်အပ်သော အကြောင်းကို သီလမရှိသော ထိုတက္ကတွန်းအား ပြောဆို၏။ ထိုနဂါးမင်းသွားသည်ရှိသော် ဂဠုန်မင်းသည် လာလတ်၍ ကရမ္မိယတက္ကတွန်းကို ရှိခိုး၍ “အရှင်ဘုရား၊ အသို့နည်း။ အရှင်ဘုရားတို့သည် နဂါးမင်းအား လျှို့ဝှက်အပ်သော အကြောင်းကို မေးအပ်ပြီလော” ဟု မေးလျှောက်(၏။) (၅၅၀။ ၈၇-၇၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “Sir, we make ourselves heavy by swallowing very big stones and lie down, and when the garudas come, we open our mouths wide, and show our teeth and fall upon them. They come on and seize us by the head, and while they strive to lift us up, heavy as we are, from the ground, the water streams from them, and they drop down dead in the midst of it. In this way a number of garudas perish. When they attack us, why in the world do they seize us by the head? If the foolish creatures should seize us by the tail and hold us head downwards, they could force us to disgorge the stones we have swallowed, and so, making us a light weight, they could carry us off with them.” Thus did the snake reveal his **secret** to this wicked fellow. Then, when the snake had gone away, up came the garuda-king, and saluting the Karambiya ascetic he asked, “Well! Sir, have you learned his **secret** from the snake-king? (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-43)

- (သွိုင်သွပ်)ဂိုင်ဏာသွိုင်နပ်ပဏ္ဍရကကုန်ရ။ သိုကိုကွိုပ်မလကဲအာဂ် သွိုင်နပ်ယံတ်ရ။ “ဂုန်ပါင် အဲ မဒေးဟိုစဟဲ့ဟ် ကိုညးတဲ နဒဒိုက်သပ်ဝွံဂ် အဲမဒေးဒ်ရောင်သွံ။ ဂုန်ပါင်အဲဂ် မဇိုန်ကိုအဲရ” ဂးတဲ (သွိုင်နပ်)နရိုအံဂတေဝ်ယံတ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၅၁။ ၈-၂၂။ အစွောံ။)
- “အဲသွိုင်နပ် ကသပ်မလိုအာဂ်ဒ်တဲ ရဲမဒ်အာစိုန်ပြမာန်သွိုင်သွပ်ကို ညံင်သပ်ကိုရ ဟိုတ်မဟံ ဝွံမင်မဲ့ဟဲ့ဟ် ကေတဲ ဟဲ့ဟ် ကေတဲ မဒေးဟိုစကိုညးတဲ ဗွဲပရဟ်ဟေင် ဘဲပရိုက်ဂ် မဒေးကျိုဒ်ကု အဲရ။ ---” (ဂးတဲ သွိုင်နပ်ယံရိုဟ်ရောင်တဲရ။) (၅၅၀။ ၈-၅၁။ ၈-၂၂။ အစွောံ။)
- “ယွံနဲပိုဏ္ဍသိ၊ အဲဒိုက်ဒ်ကောန်ဗြဲသွိုင်ဏ္ဍန်ရ။ ဟိရီဂးယုအဲရ။ ဟိုတ်နုသိုက်ဝွံပိုင်ဒိပ်သုခါ ဘုတ်ဂ်တဲ အဲဒိုက်မကျင်ရ။ ပွဲအဲဒိုက်မသိုက်ဝွံပိုင်ဒိပ်ဂ် တွဟ်နသအာတ်ကေတ်ဂ် အဲဒိုက်ဟံ ဂံင်ရောင်အံ။ အဲဒိုက်ဗြဲအာတ်ကေတ်မူး ဒ်ညံင်ညးမပံက်ကွဲ ဟဲ့ဟ်ဟ် ကေတဲကိုရ။ ဝှေ့လောန်တဲ ဟံဂံင်ဟိုရအံ” ဒေဝတ်ဗြဲဂး။ (၅၅၀။ ၈-၅၂။ ၉-၂၇။ အစွောံ) (ပိုင်ဒိပ် = သုခါဘုတ် = နတ်သုဒ္ဓါ။ နတ်ဩဇာ။ နတ်၌ဖြစ်သောထမင်း။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဍုင်အမေရိကာန်)

အလဏီ။ အလေဝ်။ သွအလေဝ်။

အလေဝ် = အလဏီ - အဓိပ္ပါယ်(၁)

‘ပွဲက်’/‘ပွဲက်စိုတ်’။ ‘ဂွပ်’/‘ဂွပ်စိုတ်’။ ‘ဂရူကာ’။

ဝေါဟာရမန် ‘အလေဝ်’ ကျော် ‘အလဏီ’ ဝွံ အဲဂွံညာတ်ကေတ်လပ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်သွဟ်ဒိုင်ရင်သ္တုအံ တဲ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပွဲက်’၊ ‘ပွဲက်စိုတ်’၊ ‘ဂွပ်’၊ ‘ဂွပ်စိုတ်’၊ ‘ဂရူကာ’ မဒ်ရ။ ဥဒါဟိုရ်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝွံ ဩဝ်လုတ်စီစတ်တည်။

‘အလေဝ်’

- ဗောဓိသတ်ဒ်တစိုင် သွိုက်စစ ဂွဲဒီစွ၊ စွဒိုက်တမုက်ဇကု ဝိုန်ကျင်စိုပ်ကို နဇဏှောင်မတ်(ဇဏှောင်မတ်?)မဇိပ်ဂွပ် ခါမသ္တုမွဲ၊ ဝိုန်စွမကျင်နူတလုင်သတြ၊ ဂိုင်စတဲမဒ်ပရိုက် ဗွတ်အတ္တဘမ ခွင်သတ် ညာတ်တဲ၊ အလေဝ်မဟွဲကိုစွ စနိန်ကြံကွဲတဲ မအာဂွဲဒီစွသ္တုင်မဗ္ဗဒုဟ်တအံဂ်၊ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၁။ ပ-၆၈။ အစွောံ။) (= ဗောဓိသတ်တိုင်တုန် နမတ်ပညာဇကု ခါရသ္တုဂွပ်ပိုင်ခြာရင်တဲ စွမကျင်နူလုမဒ်သတြ၊ ယံရဂိုင်ကေတ်စမ္မး ဗွဲစွတ်ဒးဘဲပွန်လုတဲ အတ္တဘ ခန္ဓဇကုဒးထောင်ကျိဟ်အာ ဒးချိတ်ဘဲလုရောင်ဂ် ချပ်ဂြင်ညာတ်ကေတ် ပရိုက်ဘဲ သံဂ်တဲ ပွဲစွမွဲကိုဒုဟ်အန္တရဲသံဂ် ဟွံမွဲပွဲက် ဟွံမွဲဂွပ်စိုတ် ကြံထောံစးကိုစွဂ်တဲ အာဂွဲစစ သ္တုင် မဗ္ဗဒးဘဲမဗ္ဗဒုဟ်တအံဂ်ဟောင်မိဂုး။) (အလေဝ်ဟွံမွဲကိုစွ = ပွဲက်ဟွံမွဲကိုစွ။ ဂွပ်ဟွံမွဲကိုစွ။)
- ဝေသန္တင်မဒ်သွဟ်ဩင် ဂွကျပ်မဒ်ညင်ကွင်ရတ်ရ။ ကာလကွင်ရတ်မဒ်ဒိုင်ဒိုင်မုက်သွဟ်ဂ် အလေဝ်ဝေသန္တင်ဟွံမွဲရ။ ဩက်ဗွန်အာ ဂွကျပ်ဒးပကာဂစိုတ်ဗက်ဂးကိုရ ဗက်ဂွဲမတ်ဂွါအာ ညင်ရသံဂ်ကိုရ၊ ညာတ်ဂွကျပ်ပကာဂစိုတ်တဲ ခစင်ပွိုန်ကွပ်ဂွကျပ်လ္လံထွဲတဲ သိုလ္လံလွှာ သွိုက်ယံသရောတ်သအပ် ပရိုင်ဒဒိုက်တသိုက်တဲ၊ ---။ (ဇာတ်ဝေသန္တင်။ အစွောံ။) (အလေဝ်ဟွံမွဲ = ပွဲက်ဟွံမွဲ။ ဟွံသွဂရူကာ။) (ပွဲမုဗ္ဗာ “ဆရာတော်မင်းဘူးဦးဩဘာသ” မချူလပ်ဂ် ဂလာန်သိုင်ဝေသန္တင် မယံတဲကိုဂွကျပ်မဒ်ဂ် ဟွံမွဲရောင်။)
- တုအံသိန္နရာတ်တုအစောံဂ်ဝိုန်ဒ်ကို ကျာလေင်ကပ်ပိုက်ကသီဗွောံပြောံကွဲတဲ ဆုသွဲသုဇ္ဇ ဝိုင်အပြောံတအံဂ် မူရအလေဝ် ကျာလေင်ကပ်မသွဇမိုက်နွံတုန်ရော။ (၅၅၀။ ၉-၂၅၁။ ပ-၇၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ မြင်းမိုရ်တောင်ကြီးကို တိုက်ခတ်လဲဖြိုနိုင်စွမ်းသော ကမ္ဘာ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွိန်ဩင်အမေရိကာန်)

ဖျက်လေသည် ဆွေးမြည့်လေပြီးသော အချည်းအနှီးသောသစ်ကို အဘယ်မှာလျှင် ဂရုစိုက် ခံ့ညားအံ့နည်း။ (သုတေသီ)

- “ယုံဂမ္ဘီ၊ ခပ်ရာဂကိလေသမှူးဝှံ့ကို ဂမ္ဘီမဖျံ့ညင်တလအဲတံ့ကို မှုဂ်ဧည့်ပွဲဝှံ့ကသီကွေ့ဒ်ရော။ ကျာလေင်ကပ်မဇ္ဇော်ဒြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်ကွေ့တံ့သိန္နရတ်မာန်ကို ပွဲသုဆုဇမ္ဗတ်တံ့ မူအလေင်ကျာလေင်ကပ် ဇီမုက်နွံတုန်ရော။” (၅၅၀။ ၉-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “ရဟန်း၊ ဤအားကြီးစွာသော ရာဂကိလေသာသည် သင်ကဲ့သို့သောသူကို အဘယ်ကြောင့် မတုန်လှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ မြင်းမိုရ်တောင်ကြီးကိုပင် နတ်လှဲခြင်းငှာစွမ်းနိုင်သော ကမ္ဘာဖျက်လေသည် သစ်ရွက်ခြောက်မျှကို အဘယ်မှာလျှင် မျက်နှာထောက်ရှုခြင်း ရှိပါငြား အံ့နည်း။” (သုတေသီ)

‘အလို’

- (ညးပန်တအံ့ဂ်) ညာတ်ဒုဟ်ကာမဂုဏ်မသုန်ပြကာတဲ တိတ်ဂြိုပ်ဟေမဝန် ပဂမ္ဘီရသိ ဝှံ့ဇျာန် အဘိညာန် ဗျိုပ်တိ.ကလောင်အကာသ စွသတ်ဆုရိဟ်ဇုက် သတ်ဆုမပအဟာ စိုတ်ဋူးဒိုင်ညင် ပညာရီ ညင်ဂစံဂြိုပ် မစသတ်ဆုစွဲတဲ ပွဲရ်သတ်ဆုဂ် ရ်အလိုဟွံမွဲကို၊ စသိုင်အရီခပ်မေ ထုန်ဖဲတဲ ပွဲခပ်မေထုန်ဂ် ဒိုက်ကျိအယုက် မဟွံဝှံ့ကလောင်ဇီပွန်ရ။ ညင်စိုပ်ကွင်ပါကဟင်ထပ် မပပ်အာစိုပ်လစရတ်တဲ ဝေင်ဂြိုပ်ဗွိုပ်ဗွက် စစွဖဲလဲတဲ ဒးပယာံသွပ်တဲ ထောံကွေ့လစရတ် ပပ်မှတ်ကလောင်စ တွအံထပ်စိတ္တကုတ်တဲ ရ်အလိုမဟွံမွဲကိုလစရတ်ကို၊ ညင်သတ်ဂ်ကိုရ ရ သိပန်စသိုင်အရီသိုက်ဖဲလဲတဲ ပွဲအရီသိုက်ဂ်ဟွံကလောင်မှ်သွာ အလိုဟွံမွဲရ။ (ဇာတ်ဝိဓု ရ။ ၈။ အစွောံ။ နဲပိန်လှစွတ်ဒါန်လဝ်။) (အလိုဟွံမွဲ = အလေဝ်ဟွံမွဲ = အဇုပ်ဟွံမွဲ။ ပိုက်ဟွံမွဲ။ ဝှံ့ဟွံမွဲ။)
- သိုင်မိင်ဂလာန်ဗောဓိသတ်တဲ သတ်ဝှံ့သိုင်ချပ်ရ။ “ဝှံ့ကျာ်သိုက်အဲဂ် နအလိုစိုတ်အဲ ရောင် အဲ ကိုကောန်ပြောဟိတ်တဲရ။ အဲကိုညးတဲဂ် အဲပွန်စိုတ်ဟွံမာန် အဲစံင်တူတ်ပွန်ဂ် ပွဂ် ဟွံ ထေက်ကြိုက်ညိသွံ။ ---။” (၅၅၀။ ၉-၄၀၁။ ၃-၄၆၇။ အစွောံ။) (နအလိုစိုတ်အဲ = နပိုက်စိုတ်အဲ။ နဝှံ့စိုတ်အဲ။) ပွဲမူဗွာ/ မင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ စကားကိုကြား၍ “ငါ သည် မိမိစိတ်ဖြင့်လျှင် ပုရောဟိတ်သားအား မိဖုရားကိုပေးပြီး၍ မိမိစိတ်ကို ခိုင်စိမ့်သော ငှာ မတတ်နိုင်။ စိုးရိမ်ပင်ပန်း၏။ ငါ့အား ဤသို့စိုးရိမ်ပင်ပန်းခြင်းသည် မလျောက်ပတ်။ ---” (ဟုကြံ၏။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The king, hearing the Bodhisatta’s words, reflected: “I gave the queen to the priest’s son **of my own thought**: now I cannot control my thought, I sorrow and pine: this is not worthy of me. ---.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-209)

နဲပိန်လောန် (ငှာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

- ကျပ်မိင်တဲဂးရ။ “ယံ့မွဲးတံ၊ ဟိုတ်မွဲးတံတိဗွတ်ဗွတ်အိုတ်တဲ မွဲးတံဟံဂွံတ်ပွဲအလိုအသီတဏှာဂ် တဲ မွဲးတံမဂွံဖျံနင်ဒြပ်ရတ်ဂ် ဒိုက်မစိုပ်သိုဝ်ရောင်။ ညးမွဲက်မတဲတဲတံဂ်ကိုလေဝ် ဟိုတ်ဟံ တိဗွတ်ဗွတ်တဲ ဟိုတ်မတ်ပွဲအလိုလောဘတဏှာဂ်တဲ ဒြပ်ကို လမျိုကို မဒးထောံကွေံတဲရ” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၉၃။ ၇-၃၂၈/၃၂၉။ အစောံ။) (တဲပွဲအလိုလောဘတဏှာ = တဲပွဲအလိုအသီလောဘတဏှာ။ ဒေဝ်ဗက်အလိုက်လောဘတဏှာ။ ဒေဝ်ဗက်အတိုင်ပိုက် လောဘတဏှာ။) ပွဲမူဗျာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် “သင်တို့သည် ရှေးဦးစွာ အတိုင်း အရှည်ကို သိကုန်သောကြောင့် တဏှာအလိုသို့ လိုက်သည်မဖြစ်ကုန်မူ၍ ဥစ္စာကို ရကြ ကုန်၏။ ရှေးဦးစွာကား အတိုင်းအရှည်ကို မသိသောကြောင့် တဏှာအလိုသို့ လိုက်ကုန် သည်ဖြစ်၍ ဥစ္စာကို၎င်း အသက်ကို၎င်း စွန့်ရဘူးလေကုန်ပြီ” ဟုမိန့်တော်မူ၍ —။ (၅၅၀။ ၈တု-၃၃၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Said the Master, “This treasure you have received for your moderation, and because you have not given yourselves into **the power of desire**; but in former days men were immoderate, and were in **the power of desire**, and thereby they lost treasure and life both.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-221)

တင်သဒ္ဓိ။ ပွဲပယိုဂ်ဗွဲလတူဝံ ‘အလို’ မွဲးဂ် ပိုကေတ်အဓိပ္ပါယ် ‘အလိုအသီ’ လေဝ်ဂွံမာန်၊ ပိုကေတ် အဓိပ္ပါယ် ‘ပိုက်’ လေဝ်ဂွံမာန်ရ။ ‘တဲပွဲအလိုလောဘတဏှာ’ မွဲးဂ် ‘တဲပွဲအလိုအသီလောဘတဏှာ’ လေဝ်ကို၊ ‘တဲပွဲပိုက်လောဘတဏှာ’ လေဝ်ကို ကေတ်ဂွံမာန်ရ။ လအာအဓိပ္ပါယ်ခေံ တုပ်သွတ်တ ဟေင်ရ။ ပွဲမူအေဂံလိက်ဂ်တုန် ဂးလဝ် “the power of desire” တဲ ကေတ်လဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘တဲပွဲ အလိုအသီလောဘတဏှာ’ ရ။

အလေဝ်၊ အလေ — အဓိပ္ပါယ်(၂)

‘နွဲ’။ ‘ဥပ္ပါယ်’။ ‘ဗြဟ္မာ’။

- ချိုန်အာဟံဂွံနိမိတ်မွဲသင်ရ။ အာဂွံနိမိတ် ပွဲလမာတ်ကိုထပိုဘာဝနာ ညးပိက်ကလေင်ကျင် လဗ္ဗကိုဂွကျပ်မဟာဒေဝီရ။ ဂွကျပ်ဟို နိမိတ်သင်ဏအ် ကေတ်ယုတ္တိဟံဂွံ၊ ညးနွဲလိမ်ကျင်ဂ် သိုဗွန်ဗွဲမွဲးကို၊ တွနာဲပိုလွပတေံညိ။ ညးအလေဥပါ တုပ်ညင်ခါကွာ ကိုကလုပ်ဏောင်။ ရိုဟ် တွဲဏအ်ဂ် ညးချပ်ရင်ညွံ ညးကိုသေနာပတိဂမ္ဘိုင်ကျင်သွတ်တဲ ညးပကောံမိုလ်ပွာန် ကျင် တင်စွေဟ်ကုတ္တနာဲပိုရ။ ချိုန်ဗညာနဲ ဂွံမိင်ကေတ်ဂလာန်သင်ဂ်တဲ လဟုက်မိင်ပွဲစိုတ်ရ။ (အ ကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၇၁။)
- လွတ်မင်ရဲကယျပ်ဆွာတိဂး ဒဒ်(တွညးရာဇာဓိရာဇ်)ကျင်တန်မိင် ပွဲဗျင်တလီသိုက် ဂွံမိင် သိုင်မြာဇူချိုတ်တဲ မိပ်စိုတ်ဗွဲမလောန်ရ။ ဟိုဂး တွတိရာဇာဓိရာဇ်မူနုဗေဟ်မွဲက် ကင်အာ မွဲလွတ်တဲရ။ နွဲဆဗညာလုန်အိန်မွဲဏီရ။ ချပ်အလေဥပါ ကေတ်ဇကုဗညာလုန်အိန်ညင်ဂွံရ။ ယင်ရတွတိရာဇာဓိရာဇ် ဇက်တိတ်ကျင်တဲ ဒက်ဥပါကိုတိတ်ဗတိုက်မွဲကိုမွဲ ဂျင်ကိုဂျင် စိင် ကိုစိင် ချေံကိုချေံရ။ (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၉၁။)

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဗျင်အမေရိကာန်)

- ချိန်ခဏာဂ် တွညးရာဇာဓိရာဇ် တီကေတ်သင်္ဂုတဲ တီကေတ်ဒဒ်ဖရင်မင်ဂံင် နွံရာဇာသာန် ကျင်သင်ဏာအ်ဂ် ညာတ်ဂးဟံမွဲအလေဝ်သဥပါရဂးတဲ ဟံကုဗညာဓရေမ်တိတ်အာမူး ဗမာ တအ်ဗေဟိုဖေက်ဗေဲ ဗေဲဂးပွန်ရ။ (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၉၆။) (အလေဝ်သ = အလေဝ်။ အလေ။ စွဲဥပါ။)
- ချပ်အလေဥပါမွဲသင် ညံင်ဂံင်အာဂံ။ ယဝ်ရအာဂံင်ဂျင် ကိုဗမာသမ္ဘိဂးအာဂံင်တိုက်၊ ယဝ်ရ အာဂံင်တိုက် ကိုဗမာသမ္ဘိဂးအာဂံင်ဂျင်။ ဗမာဗေဲအာမံင်ဂံင်တိုက်ရ၊ ပိုအာဂံင်ဂျင် မူဗမာ ဗေဲဗက်ဂတာပ်ရော။ (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၉၉။)
- (တွညးရာဇာဓိရာဇ်)ဟိုဂး “ယဝ်သိုင်ဗြာဇူ သိုင်လုန်အိန် ဂျိုင်တလမျိုသဒ် ကိစ္စဆစိုတ် ဏာအ်ဂ် ဟံဒးစံင်တူရ။ လျဟ်ဝံ တဲအဲပိုတ်အာ သိုဓါလွတ်တဲ ချပ်ကသပ်မွဲမွဲ ဗေဲဟံ့ချိုက် ပေင်ရ။” ခွဂ် အာယမန္ဒယာ လုပ်သီကွီမံင်ကွတ်ညးရ။ ယိုက်ပျိုန်မုက္ခဝါ လျောဝ်ပျိုတိုန်ရ။ “စိုန်ဒ်ညးဓါဂ်ဟံ့မွဲတဲ အဲဒိုက်ကျက်ဂမျိုင်နွံဏီ။ အဲဒိုက်ဒင်သဇိုင် ဂှးပါဒအသံထပ် နဂလာန် အလေဝ်ဥပါ ကေတ်ဂလာန်ပွဲဟံသာဝတီ လျောဝ်ပျိုညံင်ဂံင်ရအံ။” တွညးရာဇာဓိရာဇ် မိင်သင်္ဂုတဲ မိပ်စိုတ်ဗွဲမလောန်ရ။ (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်။ ၂၀၃။)

သွအလေဝ်

ဝေါဟာရ ‘အလေဝ်’/‘အလေ’ ဂ် ဟိုတ်နွံတ်အဓိပ္ပါယ်(၂)သင် အတိုင်မပွိုတ်ထွဲကုလင် ဗွဲလတူ တေဂ်ရ ဝေါဟာရ ‘သွအလေဝ်’ မူးဝံင်လေဝ် တိတ်ဒ်အာအဓိပ္ပါယ်(၂)သင်ကိုရ။ ‘သွဂရူကာ’၊ ‘သွဂရူဂါရဝ’၊ ‘သွသပ်ထိုင်’၊ ‘ယိုက်ဒိုက်’၊ ‘သင်ရိုဟ်’၊ ‘သွမ်သွ’ ဂ်မွဲသင်။ ‘သွစွဲ’၊ ‘သွဥပါ’၊ ‘သွပြယာဲ’ ဂ်မွဲသင် မဒ်ရ။

သွအလေဝ် — အဓိပ္ပါယ်(၁) သွဂရူကာ။ သွဂရူဂါရဝ။ သွသပ်ထိုင်။ ယိုက်ဒိုက်။
သင်ရိုဟ်။ သွမ်သွ။
ဂရူဇိုက်သညံ။ အရေးလုပ်သညံ။ မြတ်နိုးတနာပြုသညံ။
to regard, to respect, to value, to care, to favour

- ကြဲတဲမဟံ့မွဲတဲ ဗောဓိသတ်ဒ်သိုင် ဒွဲမဇကုရ။ ဗမူးဗွဲဗွဲ မသွဟ်ကိုဇကုဂ် ဒ်အွာဇကုရ။ ဗမူးအွာတရေတေဂ် ဟံ့ဗအလေဝ်ရ။ ဗမူးဗျုမွဲဂ် ဒိုက်အာတဲ မံင်ပွဲသိုတရေမွဲရ။ (၅၅၀။ ဇ-၂၈၉။ ဒု-၉၃။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ဘုရားလောင်းသည်) အဘလွန်သဖြင့် မင်းအဖြစ် သို့ရောက်၏။ ထိုဘုရားလောင်းအား အရာမှပယ်ချအပ်သော အဘ၏ပုရောဟိတ်သည်ရှိ၏။ ထိုပုရောဟိတ်သည် ဆင်းရဲ၍ တရသောအိမ်အိဉ်နု၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ (The Bodhisatta) became king on his father's death. There

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

was a family priest of his father's who had been removed from his post, and being very poor lived in an old house. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-290) (ဟုံပအလေဝ် = ဂရုမစိုက်။ အရေးမလုပ်။ မြတ်နိုးတနာမပြု။ = to disregard, to disrespect)

- “ဗမ္မားဗွဲတအံဉ်ညးဂမ္တိုင်ဂ် ညးစခိုင်ဒါန်အဲဂ်ရ ညးဟုံပအလေဝ်ကိုအဲ။ အစာတရေဝံ ဝိုင်ညး ဟုံဝံဒါန်အဲကို ညးချပ်မင်မွဲရံင်စံင်ဒိုင်အဲ၊ အစာတရေဝံ အဲကိုလွှ် အဲပအစာအဲရ” (သိုင်) ချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၂၈၉။ ဒု-၉၅။ အစော့။) ဗတ်ဗွာ/ “ထိုပုဏ္ဏားပျိုတို့သည် ငါပေးကမ်း သောဥစ္စာကို စားနေကြကုန်သော်လည်း ငါ့ကိုဂရုမစိုက် မစောင့်ရှောက်ကြကုန်။ ဆရာ ဟောင်းသည်မူကား ငါပေးကမ်းသောဥစ္စာကို မစားရသည်ဖြစ်လင့်ကစား ငါ့ကို ကြည့်ရှု စောင့်ရှောက်နေသေး၏။ ငါသည် ထိုဆရာဟောင်းကို ရာထူးအာဏာပေး၍ ငါ၏ဆရာပြု အံ့” ဟု မင်းသည်ကြံ၏။ (သုတေသီ)
- ဒကာညးကွာန်တအံဉ် ဟုံပအလေဝ်ကိုခမိဂ် ခမိဂ်သေ့ဝံစံင်တူတဲ ကလေင်အာဘာဇေတ ဝန်တဲ ဟိုတ်ဒဒ်ဂ် ဂရင်ပိခမိဂမ္တိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၈။ ဒု-၁၁၃။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ လူတို့သည် အရီအသေအမှုကိုမျှလည်း မပြုကြကုန်။ ထိုကျောင်းနေရဟန်းသည် နှလုံးမ သာယာ၍ တဖန်ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွား၍ ထိုအကြောင်းကို ရဟန်းတို့အား ကြား လျှောက်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၇၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ But the villagers would not do their duty by him. He was much discouraged, and went back to Jetavana, where he told the Brethren all about it. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-304) (ဟုံပအလေဝ် = အရီအသေမပြု = to not regard, not favour)
- သိုင်ချိုတ်အာတဲ ပြောဟိတ်ဂ် မသက္ကုစွဲစွဲဒ်အာရ။ ညးဟုံပအလေဝ်မွဲရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၃။ ဒု-၂၉၃။ အစော့။) ဗတ်ဗွာ/ မင်းသည်သေလွန်၍ ထိုပုရောဟိတ်သည် အား ကိုးရာမဲ့ဖြစ်သွား၏။ ထိုပုရောဟိတ်ကို တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူမျှ အဖက်မလုပ် ဂရုမ စိုက်ကြကုန်။ (သုတေသီ)
- ကာလဗောဓိသတ် မဒ်ထပိုဂိတုဂ် ဝုကျပ်ဖုံဒ်မြမောဝ်တဲ ယိုက်ဒိုက်တွဲမဲဒိုင် ပွဲကောန် ဂ်ရ။ ကာလဂ် သိုင်ကွာ်ကျင်ဂ် ဝုကျပ်စိုန်ညာတ်ကိုရ ဟုံဝံကျွဲဝါင်ဒင်တွင်သိုင်ရ။ ပွဲကာ လဂ် သိုင်ထေပူတ်တဲ “ဧံတွဲမဲဒိုင်ကိုကောန်ဧံတဲ အဲဒ်တွဲသို့ဧံဂ် ဧံဟုံပအလေဝ် မာနကိုအဲဟာ” ဂးတဲ ကလေင်အာကျေရ။ ကိုအာကော်ဗာဇေခါတ် (ကိုဂစိုတ်ကျေဗောဓိ သတ် မဒ်ကောန်သွတ်ဇကုဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၃၅၈။ ဒု-၃၀၈။ အစော့။) (ပွဲမူဗွာ/ ထို ဓမ္မပါလမင်းသားကို ခုနစ်လရှိသောကာလ၌ မယ်တော်သည် နံ့သာရေဖြင့်ရေချိုး၍ ကစား စေလျက်နေ၏။ မင်းသည် မိဖုရားနေရာအရပ်သို့ သွား၏။ မိဖုရားသည် သားကိုကစားစေ လျက် သား၌ချစ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မင်းကိုမြင်၍လည်း နေရာမှမထ၊ မင်းသည် “မိ

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

ဖုရားကား ယခုကပင်လျှင် သားကိုမှီ၍ မာနပြု၏။ ငါ့ကို တန်ဖန်တန်ခမ္မာမမှတ်၊ သားကြီး သည်ရှိသော်ကား ငါ၌လူဟူသောအမှတ်ကိုမျှ မပြုလတ္တံ့။ ယခုပင်လျှင် ထိုမင်းသားကို သတ်အံ့” ဟု — ခိုးသူသတ်ကို ခေါ်စေ၏။ (၅၅၀။ တ-၃၉။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူ အေဂံလိက်/ When he (the Bodhisatta) was seven months old, his mother had him bathed in scented water and richly dressed and sat playing with him. The king came to the place of her abode. And as she was playing with the boy, being filled with a mother's love for her child, she omitted to rise up on seeing the king. He (the king) thought, “Even now this woman is filled with pride on account of her boy, and does **not value me a straw**, but as the boy grows up, she will think, ----- . “I will have him put to death at once” (said the king and he summoned the executioner into his presence. (The Jataka: Vol. III & IV: Book V: p-118) (ဟံပအလေဝ် = တစ်စုံတစ်ခုမျှမမှတ် = to not value a straw)

- ကြံ့ဝံ့ ခြံ့သာရဘသတ်ထပ်မံ ကျင်စိုပ်တဲ့ ဗမ္မာဂံ့ခြံ့သာရဘသတ်ထပ်မံတဲ့ ကုခြံ့ဝံ့ဟေင် ဗမ္မာမြိမြန်သွံသွံဗ္ဗဖာပတ်ရ။ ဗမ္မာအံဂမ္မိုင်ဂံ့ ဟံပအလေဝ်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၁၃။ ဒု- ၅၂၂။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗ္ဗာ/ ထိုမူမကာရီပုဏ္ဏားသည် ထိုအရပ်သို့လာကုန်သော အဆင်းရှိကုန်သော သရဘမည်ကုန်သော သားတို့ကိုမြင်၍ ထိုသားတို့၌ ချစ်ခြင်းကိုပြု၍ ဆိတ်တို့ကို မရေ တွက်မှု၍ ဆိတ်တို့အားချီးမြှောက်ခြင်းကို သရဘမည်သောသားတို့အားပြု၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၃၆၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ Seeing some deer of golden hue who had come, he (the brahmin named Dhumakari) felt a love for them, and **disregarding** his goats he paid the honour due to them to the deer. (The Jataka: Vol.III & IV: Book VII: p-242) (ဟံပအလေဝ် = မရေတွက်မှု၍ = to disregard) (ပအလေဝ် = to regard)

သွအလေဝ် - အဓိပ္ပါယ်(၂)

ဝေါဟာရ ‘သွအလေဝ်’ မှုအဓိပ္ပါယ် ‘သွဥပါ’၊ ‘သွပြယာ’၊ ‘သွပစ္စာ’။ ဖက်ကိုဝေါဟာရ ‘ဥ ပါ’/‘စွာ’ တဲ့ ‘သွအလေဝ်ဥပါ’၊ ‘သွအလေဝ်ဥပါစွာ’ သင်ဝံ့ညးစကာ ဝံ့ဆိုကေတ်ရ။ လူတ်စီ စတ်ရံင်ဝါကျပယိုက်ဂမ္မိုင် မပ္ပိတ်ထွေးကိုလင်မွဲသွင်ဝံ့ညး။

- မင်ရဲကယျပ်ဆွာ ကိုယိုက်ဗိုလ်ကလေင်ပွန်။ အဝမင်သီတီသင်ဂံ့တဲ့ ပ္ဍဲဝံ့ဗိုလ်ဇကုတဲ့ ထိုန် နိုရ။ ကေတ်ပွတ်စံင်ထောံဂျင်ဗတိုက်ရ။ မင်ရဲကယျပ်ဆွာ ကလေင်စေံကျင် ညာတ်ဒးမတူ မံင်ဂျင်သင်ဂံ့တဲ့ တီဒန့်အဝမင်သီ ပအလေဝ်ဥပါသင်ဂံ့တဲ့ ကွင်ဒအာရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာ ဇာဓိရာဇ်။ ၂၀၁။)

နဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ညိုင်အမေရိကာန်)

မဒ်အဓိပ္ပါယ်လွှင်(၂) ‘အလိုအလျောက်’/ ‘မိမိသဘောအလျောက်’/ ‘သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းစေ ခိုင်းစရာမလိုဘဲ’၊ ဗတ်အင်္ဂလိက် “of one’s own accord”/ “without external aid or influence” အဓိပ္ပါယ်သက်သေအံ့၎် ညးမတီအောန်ဒိုင်တဲ ဗျိုက်တို့ဒိုင်ရောင်။ သိုအဓိပ္ပါယ်ဇွဲ(၂)သ် တအံ၎် ပိုတိတ်ဇီဇီဇပ်ဇပ်တဲ ထေက်ကိုရပ်စပ်စကာဇွဲ ချိုက်ချိုက်ပေင်ပေင်ပွန်ရ။ သ်ဂ်ရောင် ဝေါ ဟာရမန်ပိုခေတ်တဲဏအံ ဇွဲဂံလဲလးဂြိုင်တိုန်မာန်ရ။ ပယိုက်ဥဒါဟိုဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ လူတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

နအလီဇကု။ နအလေဝ်ဇကု။ — အဓိပ္ပါယ်(၁)

မိမိ။ ကိုယ်တိုင်။ မိမိကိုယ်တိုင်။ လူကိုယ်တိုင်။
oneself, in person

နအလီဇကု။ (၁)

- ဩကောန်ကုမ္ပဲ၎် မဇကုချိုတ်အာတဲ နအလီဇကု ကျောန်စိုတ်တံကိုမိရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၁။ ဒု-၅၄၃။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ မထင်ရှားသောအမျိုး၏သားသည် အဖလွန်သည်ရှိသော် အမိအား နတ်ကဲ့သို့ လုပ်ကျွေးသောသူဖြစ်၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၃၉၁/ ၃၉၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ A young man of a certain family on his father's death devoted **himself** to his mother and tended her -----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254)
- (ပစ္စေကဗုတ်၎် သိုင်ကိုဒဂိုန်ပွဲဥချာန်သိုင်ရ။) သိုင်ဟာပ်ပင်ဂယးတဲ နအလီဇကု တိတ်စိုပ် ပွဲဥချာန်တဲ ဌာန်ဗွဲကို ဌာန်တဲကို စီရင်ခွဲဗဒ်ကိုတဲ ဂကန်လပ်ကိုပွင်ဥချာန် သုမင်္ဂလဂ်တဲ သိုင်လုပ်အာချင်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၂၀။ ဒု-၅၅၇။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မင်းသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား မိမိ၏ဥယျာဉ်၌ သီတင်းသုံးစေ၏။) မိမိသည်လည်း နံနက်စာစားပြီးသော် ဥယျာဉ်သို့သွား၍ ညဉ့်သန့်ရာ နေ့သန့်ရာအရပ် အစရှိသည်တို့ကိုစီရင်၍ သုမင်္ဂလမည်သော ဥယျာဉ်စောင့်ကို အမှုကြီးငယ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်သောသူကိုပြု၍ မြို့တွင်းသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ တ-၄၁၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ ----: being pleased that the paccekabuddha should stay in his park, he exacted a promise and sent him back thither: after his morning meal he (the king) went there **in person**, arranged the places for his habitation by night and day, gave him the park-keeper Sumangala as attendant, and went back to the town. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-263/264)
- “မှာဇန်တံအလုံချင်ဝံ၎် ကိုဒဂိုန်ဇေဝ်သီလဖအိုတ်” (သိုင်)ဂးတဲ သိုင်ကိုတက်ဗဂေင်ဖံတဲ နအလီဇကု သိုပရိသာတ်ဇကုတံ၎် အဒိဋ္ဌာန်ကေတ်သီဥပုဟ်တဲ ဒဂိုန်ကေတ်သီတဲ ဒါန်မဇ္ဇော်ဂ်ပွဲတဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၈-၄၂၄။ ဒု-၅၇၉။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မင်းသည်) “အလုံးစုံသောမြို့၌ နေကုန်သောသူတို့သည် သီလကို ဆောက်တည်စေကုန်” ဟု မြို့၌စည်လည်စေ၍ မိမိသည်လည်း ပရိသာတ်နှင့်တကွ ဥပုသ်ဆောက်တည်၍ ကြီးစွာသောလူ့ဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ဖြစ်စေ၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၄၆၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုအင်္ဂလိက်/ He (the

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

king) made proclamation by drum that all the townspeople should undertake to keep the precepts; he **himself** with his household undertook all the duties for the holy days and gave great gifts in charity. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-280)

- (ပေါဠိကကုမ္မာ) ဗွဲမသာဒီဂှ် တိုန်အာတဲ စာင်ဒီလျှိုဂှ် ရပ်ကေတ်တဲ ဂစိုတ်ကွေံရ။ ပွဲသု ပွတ်ဂှ် ပရောင်ကွေံစိန်တဲ ဖျုန်သတိုဂှ် ကိုန်ဂြောကုမ္မာဂှ်စရ။ ဖျုန်ဒေဝ်ဂှ် ကိုသာခစရ။ ဖျုန်ပွန်ဇုတ်ဂှ် နအလို့ဇကုစရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၄၅။ ၃-၆၉၀။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ပေါဠိ ကသည်) ဖြည်းဖြည်းသစ်ပင်ထက်သို့တက်၍ အထက်၌အိပ်သောကြက်ကို ဖမ်းပြီးလျှင် သတ်၍ မီးကျိုး၌ကင်ပြီးလျှင် ဆူသောအသားကို နိဂြောအေးပေး၏။ အလယ်အသားကို သာခအေးပေး၏။ အရိုး၌ကပ်သောအသားကို မိမိစား၏။ (၅၅၀။ တ-၆၄၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ So gently climbing the tree, he (Pottika) seized the cock that was roosting atop, and killed it, and cooked it in the embers; the fat he gave to Banyan, the middle flesh to Branch, and **himself** ate the flesh that was about the bones. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-24)
- ပွဲကာလဂှ် သာ်ဝံသမ္မေဟ်ဂှ်ချပ် “ပင်ဝံ အဲကိုကုသိုင်ရောင်။ သိုင်တုန်လေဝ် ကိုကွေံပြော ဟိတ်အစာသိုင်၊ ပြောဟိတ်လေဝ် ကိုကွေံဣသိ၊ ဣသိတုန်လေဝ် ကိုကွေံဒါန် ကုပစ္စေဂ ဗုတ်။ ပစ္စေဂဗုတ်ဂှ် သွက်ကိုဒါန်ညးမပြဲနုဇကု ဟံ့မွဲတဲ နအလို့ဇကု ဣတေံပပြဘိုက်ရ။ ပသာ်ဝံဒ်သတ်ဂှ်ရော၊ ပွမကိုဒါန်လေဝ်ဂှ် အဲသွာန်ဣတေံညိ” သမ္မေဟ်ဂးတဲ ---။ (၅၅၀။ ၈-၄၉၆။ ၇-၃၄၈/၃၄၉။ အစွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ သူကြွယ်သည်ကြံ၏။ “ငါသည် မင်းအား ထ မင်းကိုပေးအပ်၏။ မင်းသည် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားအား ပေးအပ်၏။ ပုဏ္ဏားသည် အရှင်ရ သေ့အား လှူအပ်၏။ အရှင်ရသေ့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား လှူအပ်၏။ အရှင်ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါသည် တစုံတယောက်ကိုမျှ မပန်မူ၍ ဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ ဤမျှလောက်ကုန်သော မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ ရသေ့တို့၏ လှူခြင်း၏အကြောင်းကား အသို့နည်း။ ဤအရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ တစုံတ ယောက်သောသူကိုမျှလည်း မမေးမပန်မူ၍လျှင် (ကိုယ်တိုင်)ဘုဉ်းပေးခြင်း၏အကြောင်းကား အသို့နည်း။ ----။” (၅၅၀။ စတု-၃၇၀/၃၇၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ ----, the landowner thought: “I gave this food to the king, and he to his chaplain and the chaplain to the ascetic, and the ascetic to the Pacceka Buddha; the Pacceka Buddha has eaten it without leave asked. What means this manner of giving? -----.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book XIV: p-233) (နအလို့ဇကု = ကိုယ်တိုင် = oneself)

နအလေဝ်ဇကု။ (၁)

- (ဒြဲဗြဲမုဂ်ကိုသဇိုင်ဂဝ်ဂှ် အလန်ဇကုဒးဒင်ချိုတ်ဂှ် မင်လူကိုဒိုကိုဇကုသလးဂဝ်တဲညိဂးတဲ အာတ်တအခေါင် ပွဲဒြဲသာခရ။) ပွဲဒြဲသာခရ ဟံ့ဝံအခေါင်တဲ ဒြဲဗြဲဂှ် အတိုင်တဂှ်အိုသိုဂှ် အာပွိဗောဓိသတ် (ဒြဲနိဂြော)ပွန်ရ။ ဗောဓိသတ်မိင်တဲ ရံဝံသုးရ။ “ယံ့မွေံ၊ အဲဒင်သဏး

နဲသက်လောန် (ဍာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

မွှော်ရ။ မွှော်အာဒွင်နတသိုက်ရ” ဂးတဲ နအလေဝ်ဇကုဟေင် ဗောဓိသတ်ပြာပ်အာတဲ ဗျာလဝ်ကအ်ပွဲခနန်ဂှ်တဲ သွိုက်ဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၂။ ၁-၄၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗျာ/ ထိုသမင်မသည် သာခမည်သော သမင်မင်း၏အထံမှ အထောက်အပံ့ကို မရလတ်သော် ဘုရားလောင်းအထံသို့ကပ်၍ အကြောင်းကို ကြားလျှောက်၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုသမင်မ၏ စကားကိုကြား၍ “သမင်မငယ်၊ သင်ဆိုတိုင်းဖြစ်စေ၊ သင်သည်သွားလေ၊ ငါသည် သင့်အလှည့်ကို လွန်စေအံ့” ဟုဆို၍ မိမိသည် စဉ်းတိတုံး၌ ဦးခေါင်းထား၍အိပ်၏။ (၅၅၀။ ၁-၇၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်္ဂလိက်/ Finding no favour with him (the golden deer named Branch) the doe went on to the Bodhisatta and told him her story. And he answered, “Very well; you go away, and I will see that the turn passes over you.” And therewithal he went **himself** to the place of execution and lay down with his head on the block. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-40)

- ပွဲတဲဂှ် ပွဲဖလှောင်ယးဂှ် ကျပ်တြဲဗစာရဏာလိုက်ဂမ္တိုင်တဲ ဒဒ်ဗမ္မးညးဓါမကိုကောန် ဝံဒ်သော တာပန်ဂှ် ညာတ်ကေတ်တဲ အလေဝ်ဇကုမွဲဂှ် ပြာပ်အာတဲ ပွဲပါင်တရင်ဇုသုသာန်ထမ္မေက်ဂှ် ကျပ်တြဲသိုအရင်အံင်သူလျး ဥဏ္ဏလုံဂိုလဟိုတ်ဂှ် ဂဇအိဒွင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၈၇။ ၁-၂၇၆။ အစွောံ။) (နအလေဝ်ဇကုမွဲ = ကိုယ်တိုင် တစ်ကိုယ်တည်း။) ပွဲမူဗျာ/ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ထိုနေ့မိုးသောက်ထအခါ၌ သစ္စာတရားကို သိခြင်းငှာထိုက်ကုန်သော သတ္တဝါတို့ကို ကြည့်တော်မူသည်ရှိသော် ဤသားအဘတို့၏ သောတာပတ္တိဖိုလ်၏ ဥပနိဿယကို မြင်တော်မူ၍ သမင်လမ်းကို မှတ်ယူပြီးလျှင် သမင်မူဆိုးသွားသကဲ့သို့ သွားတော်မူ၍ အစိမ်းပစ်ရာသုသာန်တံခါး၌ ခြောက်သွယ်ကုန်သော ဘုရားရောင်ခြည်တော်တို့ကိုလွှတ်လျက် နေတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ၁-၄၁၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲ မူအေင်္ဂလိက်/ Now that morning at dawn of day the Master looking round to see what persons could be led to the truth, became aware that the father and son were predestined to attain salvation. So he betook **himself** in the guise of a hunter on his way to hunt, to the charnel-ground, and sat down at the entrance, emitting the six-coloured rays that mark a Buddha. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-215/216)
- ပွဲကာလထေမကျင်ဂဇဇင်ပိဏ္ဏပါတ်ဂှ် ပွဲအာဒိကိုပ်ကွာဂှ် ဗွတ်ယာဂုမ္တဲဗြဲက်ကို နအလေဝ်ဇကုဇေဝ်ဟေင် ဇော်လင်စုတ်ကွာရ။ ကြံပွန် ပုင်သိုရ်ဆသပ္ပိယံ တိဿမဒေဂ္ဂုပ်ဂှ် ခေုဇော်လင်စုတ်ပွန်ရ။ နကိုရသတဏှာဂှ် ဒက်လမိုန်လဝ်စိုတ် မဂ္ဂိုင်ကိုတဲတဲ ဗမ္မလေင်ဟေင် ပွဲသိုဇကုဂှ် ကိုတိုန်ဂ္ဂုအ်ကိုပိုန်ပွန်တုန် ပိဏ္ဏပါတ်သိုအမာမ္မုကုရ်ဂှ် နအလေဝ်ဇကုသွတ်ဗြဲက်ဟေင် ဆန်စန်တရိုဟ်ဟ်တဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၄။ ၁-၄၉။ အစွောံ။) (နအလေဝ်ဇကုဇေဝ် = သူကိုယ်တိုင်။/ နအလေဝ်ဇကုသွတ်ဗြဲက် = ထိုသူငယ်မကိုယ်တိုင်။)
- သေဠီလေဝ် ညွှော်ရေလိလဝ်ဒြပ်ဂှ်တဲ နအလေဝ်ဇကုလေဝ် ဟံစရ။ ကောန်သမ္မာလေဝ် ဟံကိုစရ။ ဗီယင်ဒုာ်သံကိုပုင်ကောန်သျှဂှ် ပပြဘိုက်ရ။ ယာတ်ကာန်ဂှ်ပိုက်တဲ ကျိုင်သုဆုဂှ်ဒ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ဒုင်အမေရိကာန်)

လပ်တဲ့ ကွီတရေ့ဗုန်ကေတ်ကိုဗျုဂ်ဗျုဂ်တုဲ သေဋ္ဌိဂမ္ဘက်၌ ညံင်ကျါမဝံသတ်ဗြဲထွေံကိုဒ်တုဲ သွိုက်စလေဝ် စဟံဂွံတုဲ မင်မွဲလပ်ဒြပ်သိုဒဒိုက်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၅။ ၉-၂၆၇။ အစွောံ။) ပွဲ မူဗွာ/ ထိုသူဌေးသည် ထိုအခါမှစ၍ ဥစ္စာကိုသာလျှင် ဆည်းပူး၏။ ထိုဥစ္စာကို မိမိလည်း မသုံးဆောင်၊ သားမယားအစရှိသော သူတို့အားလည်းမပေး၊ ပအိုရည်လျှင် နှစ်ခုမြောက် သော ဆန်ကွဲထမင်းကိုသာလျှင် စား၏။ ဝါချည်ဖြင့်ရက်အပ်ကုန်သော ရုန်ကြမ်းသော ပု ဆိုးတို့ကိုသာလျှင် ဝတ်၏။ သစ်ရွက်ထီးကို ဦးခေါင်းထက်၌ဆောင်း၍ နွားအိုကသော ဆွေး မြည့်ဟောင်းနွမ်းသော ရထားအိုကိုသာလျှင် စီး၍သွား၏။ ဤသို့လျှင် သူဌေးယုတ်၏ဥစ္စာ သည် ခွေးသည်ရအပ်သော အုန်းသီးကဲ့သို့ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၅၄၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေင်္ဂလိက်/ Thenceforth he continued to roll money together, but he neither enjoyed it **himself** nor shared it with his wife and children. He lived on rice with its red powder, served with sour gruel, and wore coarse garments, being merely the filaments of roots and stalks of berries, shading his head with a parasol of leaves, and he rode upon a crazy old chariot, yoked to worn-out oxen. Thus all this wicked fellow's money was as it were a coconut found by a dog. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-204)

နအလီဇကု။ နအလေဝ်ဇကု။ — အဓိပ္ပါယ်(၂)
 ‘အလီအလျောက်’။ ‘မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက်’။
 ‘သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းစေခိုင်းစရာမလိုဘဲ’။
of one's own, of one's own accord, without external aid or influence

နအလီဇကု။ (၂)

- “——၊ (ပွဲဘဝအဲအတိက်တေံ) ပွဲကာလအဲမဒ်ဗိုက်ညးဂ် နပုင်မဒ်သွက်အဲစဂ် အဲဂိုင် ကေတ်တုဲ အဲညာတ်ပစ္စေဂဗုတ် မရေင်ပိဏ္ဍပါတ်တုဲ နအလီဇကုအဲ ညးမဟံဒးဗတိုက်ဗ တောန် အဲပွဲဟ်ကံဖိုပွဲဒါန်တုဲဂ် ဖိုနိသဲကုသိုမဝံကိုဒါန်ပုင် ကုပစ္စေဂဗုတ်ရ၊ ပွဲဘဝလျှဟ်ဝံ အဲမကျင်ဒ်ကောန်ဗြဲသိုင်ဇကရုတ်တုဲ၊ ——။” (၅၅၀။ ၆-၄၁၅။ ၃-၅၃၂။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ အကျွန်ုပ်သည် အတိက်ဘဝက သူ့ကျွန်ုပ်ဖြစ်သောကာလ၌ ဆွမ်းခံကြွတော်မူသော အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကိုမြင်၍ အလှူဒါန၌ ကံ, ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်သည်ဖြစ်၍ မိမိသဘောအလျောက် သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းစရာမလိုဘဲ မိမိစားရန်ထမင်းအဖို့ကို ထိုအရှင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလောင်းလှူလိုက်၏။ ထိုကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် ယခုဘဝတွင် ဘုရင့် သမီးတော်လာဖြစ်၍ ——။
- (သွိုက်ဂွံပွေင်ကျေံ ဗောဓိသတ်ပြဘာတ်တုဲ အမာတ်တအ်ဟိုဗျုဂ်ကိုသိုင် ကိုရပ်ကျေံပြဘာတ်ရ။) “ယွံအမာတ်တံ၊ ဒုဟ်ညးမွဲမွဲ ပိုဟံဂွံတီ ပိုရပ်ကျေံဂ် ဟံဗွဲဗယိညးညိသွံ” တလညးဂး။ “ယွံ

နာဲသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကွီန်ဗျုဂ်အမေရိကာန်)

တွဲညး၊ သင်္ဂုလ္လပရ။ ဖုတ်ကွေလာဘရ။ ဖုတ်လာဘတဲ ပြဘာတ်လေဝ် တွပညာရောင်၊ ဟံ
 ဝံဟိုဇိုကိုညးမွဲတဲ ပြဘာတ်အာကွေ နအလီဇကုရအံ” အမတ်တံဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၂၈။
 ၉-၄၂။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ “အရှင်မင်းမြတ်၊ ထိုဗောဓိပရိဗိုဇ်ကို ဖမ်းစေတော်မူလော့” ဟု
 (အမတ်များ) တင်လျှောက်ကုန်လတ်သော် “ရုန့်ရင်းကြမ်းကြုတ်သောအပြစ်ကို မမြင်ဘဲ
 လျက် အသို့ဖမ်းရအံ့နည်း” ဟု (မင်းသည်)ဆို၏။ “အရှင်မင်းမြတ်၊ ထိုသို့တပြီးကား ထို
 ဗောဓိပရိဗိုဇ်အား ပြုမြဲတိုင်းသော ပူဇော်သက္ကာရကို ယုတ်စေတော်မူကုန်လော့။ ထိုသို့ပူ
 ဇော်သက္ကာရကို ဆုတ်ယုတ်စေသည်ကိုမြင်လျှင် ပညာရှိသောဗောဓိပရိဗိုဇ်သည် တစ်စုံတစ်
 ယောက်သောသူအား မကြားမူ၍ မိမိအလိုလိုသာလျှင် ပြေးလတ္တံ့” ဟု(အမတ်များ) တင်
 လျှောက်ကုန်လတ်သော်၊ --။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၃၈/၂၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/
 “Have him arrested, Sire” they (the king’s councillors) said. “Unless we
 see some gross offence on his part”, he (the king) said, “how are we to
 arrest him?” “Well then diminish the honour that is usually paid to him,
 and when he sees this falling off of respect, being a wise mendicant, he
 will without saying a word to anyone run away **of his own accord.**” (The
 Jataka: Vol. V & VI: Book XVIII: p-118)

- “ယွံကောလု၊ တွအဲပီဇနက်ကိုပိုဂ် ဟိုတ်နုသိုင်အမတ်တံစကာဟာ။ တွဟ်နအလီဇကုတဲ မ
 ပီပးကေတ်ပိုဝံဟာ။ ကောလုဟိုကိုပိုညံ” (ဗိုဝ်ထင်သုမုခသွာန်လုရ။) (၅၅၀။ ၆-၅၃၄။
 ၉-၂၄၅။ အစွောံ။) (တွဟ်နအလီဇကု = မိမိအကျိုးငှာ။ မိမိအကျိုးအလိုငှာ။)

နအလေဝ်ဇကု။ (၂)

- “လုကျင်ရပ်အဲဝံဂ် နအလေဝ်ဇကု မကျင်ရပ်အဲသွးဟာ။ မွဲသတ်တုန် ပဟိုတ်နုဗ္ဗောဝ်ညး မ
 ပွံသိုင်တံဂ်တဲ မကျင်ရပ်အဲဟာ” (ဗောဓိသတ်သိုင်ဒြဲထဝ်)ချပ်တဲ သွာန်တိုန်လုရ။ “ယွံ
 ကောလု၊ တွအဲမုဒ္ဒေတ်ဗဗွေဝံဝံတဲ နအလေဝ်ဇကု မကျင်ရပ်အဲဟာ။ ဟိုတ်နုဗ္ဗောဝ်ညး မ
 ပွံကိုသိုင်တံဂ်တဲ မကျင်ရပ်အဲဟာ။ ကောလုဟိုကိုအဲညံအံ” ဗောဓိသတ်ဂး။ လုမိင်တဲ ရဲဝံ
 သွးရ။ “ယွံသိုင်ဒြဲထဝ်၊ နအလီဇကုအဲဂ် အဲမကျင်ရပ်တွဲအဲ ဟံသေင်အံ။ ဝူကျင်ဇော်ဇေ
 မာမုးဂ် သိုက်မိင်တံဂ်ဝံတွဲအဲတဲပွံသိုင် သိုင်ဇကုရတ်စကာအဲ ကိုကျင်ကေတ်တွဲအဲရောင်
 အံ” လုဂး။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၁။ ၈-၁၀/၁၁။ အစွောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ၌ ဘုရားလောင်း
 သည် “အသို့နည်း၊ မုဆိုးသည် ငါ့ကိုဖမ်း၍ ယူသည်ရှိသော် မိမိ၏အမှုကြောင့် ဖမ်းသ
 လော။ ထိုသို့မဟုတ် သူတပါးသည် စေခိုင်းခြင်းကြောင့် ဖမ်းသလော” ဟုကြံ၍ ဖမ်းခြင်း
 အကြောင်းကို မေး၏။ မုဆိုးသည်ဆို၏။ “အရှင်၊ အကျွန်ုပ်အား အရှင်တို့ဖြင့် အမှုကိစ္စမရှိ
 ပါ။ မင်း၏ဓေမာအမည်ရှိသော မိဖုယားကြီးသည် အရှင်တို့၏တရားစကားကို ကြားနာလို၍
 ထိုမိဖုယားကြီး၏ တရားနာခြင်းအကျိုးငှာ မင်းသည်စေသည်ဖြစ်၍ အရှင်ကို အကျွန်ုပ်သည်
 ဖမ်းပေ၏။” (၅၅၀။ စတု-၄၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုဗ္ဗာအင်္ဂလိက်/ Now the Great
 Being thought, “Is it **of his own doing** this hunter snared me, or at the
 bidding of another?” and he asked the cause of his capture. The

နာသက်လောန် (ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်၊ ကိုန်ချင်အမေရိကာန်)

သုတေသနလိက်ပတ်မန်

နဲသက်လောန်

“နဲဗစာ” ကောံ “ရင်ဗစာ” ဂ် ပွောအဲဗတ်ရင်ကို “နဲဗစာ” ကောံ “ရင်ဗစာ”

ယံပုရိသတ်ဗိုလိက် ကလောကောဒဲမန်ပိုတအဲဗဲးဂမ္တိုင်အံ၊ စပ်ကိုဝေါဟာရမန်ဂမ္တိုင်ဝဲတဲ ဆဗ္ဗတ်အဲ
ဝဲမိင်ညာတ်ကတ်လူတ်လတ်တအဲဗဲး နကိုသက်သီသာကောဂမ္တိုင် နကိုပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်ဂမ္တိုင် ကြက်ပွတ်
ထွေးစီပူးအာရောင်အံ။ စပ်ကိုဝေါဟာရမန်တအဲဝဲတဲ အဲဝဲကောတ်အဆက် လှာလညာတ်ပွဲပွဲချပ်ဂွန်
လပ် ကောံဥက္ကဏ္ဍဇော်ဗျင်မန်တို နဲထပ်မန်ကိုရ။ လညာတ်ညး လညာတ်အဲ လိက်သက်သီညး
လိက်သက်သီအဲ ဝဲလှာဂတးလပ်ရင်ညးအဲ ဗွဲမဂ္တိုင်ကိုရ။ ဟိုတ်နူဝဲလှာဂတးလပ်ရင်ညးအဲတဲ ဂုန်ဖိုနွဲ
မဂ္တိုင်ရ။ ဝဲနီရလညာတ်ဟံတုတ်သုတ်ရင်ညးအဲ ချိုက်ကပ်ပင်င်ကိုလေပ် ဟိုတ်နူဝဲလှာဂတးလပ်လညာတ်
နကိုသက်သီသာကောဂမ္တိုင်ဂ်ရ ဝဲဒ်တဲဗဟုသုတရင်ညးအဲ လညာတ်ကြပ်ကျင်ရင်ညးအဲ၊ ညးမဲကောံညးမဲ
တယောင်လမောင်ကျင်ရင်ညးအဲ ဗွတ်မထေက်ကြိုက်ရောင်။ ဟိုတ်ဂ်ရ အဲတင်ဂုန်ကုဥက္ကဏ္ဍဇော် ဗွဲမ
ဂ္တိုင်ရောင် အဲမိက်ဝဲဟိုဒိုင်ဝေါန်ကိုပိက္ကရာရ။

ကလောန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်မူးဂ် ကောန်ဆညးမဲညးစါဝဲဂ် စိုပ်တရ်မာန်ဟံသေင်၊ ဟိုတ်ဝေါ
ဟာရမန်တြဲဂမ္တိုင် မဗျိုက်တိုဒိုင် လှိုတ်ဂ်ကိုလက်တဲ ညးမကောန်ဂ်တြဲကိုင် ကလောန်စိုပ်တရ်တြဲ
ကိုင် စိုပ်ဒဲတဲပြဟ်ကိုင်ရ။ သတ်ကလောန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်မူးဝဲဂ် ဒဲးပပခါန်ကိုလိက်ပတ်သက်
သီဂမ္တိုင်ဟေင်ရ။ လိက်ပတ်သက်သီဂမ္တိုင် ဗွဲတွေင်မူးလိက်ပတ်မန်တြဲ ကလိဝဲဂ်တြဲင်မာန်ကိုင် ဝဲအဲ
ခေါင်သီဂ်ပွဲပွဲတြဲကိုင် ခိုတ်စိုပ်တရ်တြဲကိုင်ရ။ သတ်ကလောန်သုတေသနဝဲ အတိုင်မဝဲညာတ်တဲ
ပွဲသက်သီသာကောဂမ္တိုင်ဟေင် ဒဲးကံက်ပွတ်ကောတ်အဲမိပွါယံဒဲရောင်။ သက်သီသာကောဂမ္တိုင် ယပ်
အောန်ဟံ့ချိုက်ပေင်မူး ကလောန်မယုတ်ဒေက်အာမာန်ရ။ ဟိုတ်ဒ်သတ်ဂ်ရ သက်သီသာကော နူလိက်
ပတ်မန်တြဲဂမ္တိုင် ညံင်ဝဲကလိဝဲတဲဂ်တြဲင်မာန်ဂ် ဆသုတ်စောံ အဲပကောံပကောံတြဲက်ဂွဲလပ်ကိုရ။ ဝဲနီ
ဂ်လေပ်ကိုဒ်ကိုရ လိက်သုတေသနအဲလှဟ်ဝဲ ချိုက်ပေင်စိုပ်တရ်တြဲကိုင်ရောင် အဲဟံ့ဂံင်ဟိုဏီရ။ ဒွဲ
ညးမဲကောန်လပ်ဟံ့ချိုက်ပေင် ဟံ့စိုပ်တရ် ညးမဲညာတ်မူး ဒဲးမိုင်ဖျိုက်ဗပေင်အာဟေင်ရောင်။ မန်
ပိုညးလှိုလေပ် လှာဂုန်ဟံ့ရင်တဲ ညာတ်ကောတ်ဒိုင်ဆလှာဒုတ်သူး ဆဗ္ဗတ်ဟိုပလိုဝေင်စိုတ်ညးမဲ
ကောန်တအဲဗဲး ဂုန်ဖိုဟံ့မဲတဲ သြပ်လွကိုဒ်အိုတ်ညီအံ။

“နဲဗစာ” ကောံ “ရင်ဗစာ” ဂ် ဝေါဟာရစါမဲစုံ၊ “နဲဗစာ” ကောံ “ရင်ဗစာ” ဂ် ဝေါဟာရစါမဲစုံ၊
ဂကောံဝေါဟာရစါမဲစုံ အဲမိပွါယံဒဲ ဒွဲတုတ်ရင်ညးအဲကို ဒွဲဟံ့တုတ်ရင်ညးအဲကို နွဲတဲရ။ ဝဲနီဂ်လေပ်
ဝေါဟာရစါမဲစုံ ပွဲလိက်မန်တြဲဒွဲလှို ညးစကာတ်နဲနီရ်လေပ် နွဲကိုဒ်တဲ ညံင်ပိုဝဲပိအဲမိပွါယံဒဲဒဲး

ပိုဒေးစီစတ်လူတ်တဲအာ ဇိပ်ပိပိပ်ရောင်။ ‘နဲဗစာ’ (နဲ + ဗစာ) ကျောံ ‘နဲဗစာ’ (နဲ + စာ) မွဲးဝွံ ဗိုလိုအိပွယ်ဒေဲ မတွန်တွဲနဲရဲဒိုင်ဂ်ရော?

- ‘နဲဗစာ’ (နဲ + ဗစာ)မွဲးဝွံ ပိုက်တမ်ဂွဲရိုဟ်မွဲး ‘နဲဗစာရဏာ’/‘ညးမဗစာရဏာ’ မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘နဲဗစာ’ ဝွံ ‘သိုင်ဗစာ’ ကို ‘ဒကိုပိဗစာ’ ကိုလေဝ် ညးတမ္ဘာချူစကာတ်ရ။ ‘တွဲသောဝ်’ လေဝ် ညးကော်ခတ်တဲ အိပွယ်ဗွာ ‘တရားသူကြီး’ ရ။ ဗတ်အေဂံလိက်တုန် ‘a judge’/ ‘a justice’/ ‘a magistrate’ မဒ်ရ။
- ဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ (ရင် + ဗစာ)ဝွံတုန်ဂ် ‘ရင်သူတ်သွာတ်’/ ‘ရင်သူတ်သွာတ်အမှု’/ ‘ရင်အမှု’/ ‘ရင်ဂဗုတ်’ သာ်ဝွံလေဝ်ကော်ခတ်တဲ အိပွယ်ဗွာ ‘တရားရုံး’၊ အိပွယ်အေဂံလိက် ‘court’/ ‘court of justice’/ ‘court of law’/ ‘court-house’/ ‘hall of justice’ မဒ်ရ။
- ဝေါဟာရမွဲး ‘နဲဗစာ’ (နဲ + စာ)ဝွံ တိတ်ဒ်ဒိုင်အိပွယ်(၂)သာ်ရောင် ဝွံညာတ်ကေတ်ရ။ အိပွယ်(၁)ဂ် ‘ညးမွဲကိုအိုအသီ’/ ‘ညးဇမ္ဗော’/ ‘သိုင်’/ ‘ညးမွဲကျော်မက်ဌာနန္တရ’ ရ။ ဗတ်ဗွာတုန် ‘အထက်လူကြီး’/ ‘အကြီးအကဲ’/ ‘အရာရှိမင်း’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မွဲး ‘boss’/ ‘superior officer’/ ‘government official’/ ‘person in authority’ ရ။ အိပွယ် (၂)ဂ်တုန် တုပ်သွာတ်ကို ‘နဲဗစာ’ (နဲ + ဗစာ)တဲ မွဲအိပွယ် ‘တရားဆုံးဖြတ်သူ’/ ‘တရားသူကြီး’၊ ‘a judge’/ ‘a magistrate’ ရ။ ပ္ဍဲအိပွယ်(၂)သာ်ဂ် ရံင်ကိုလိက် ပတ်သက်သီဂမ္တိုင် မွဲပွဲတဲအဲတအ်ဂ်မွဲး အိပွယ်(၁)ဂ်ဟေင် လျိုင်ဒြိုင်ပြာကတ်ဂိုင်တဲ အိပွယ်(၂)ဂ် လျိုင်အေဂံပြာကတ်အေဂံရ။
- ဝေါဟာရ ‘နဲဗစာ’ (နဲ + စာ)ဂ် ဟိုတ်အိပွယ်တိတ်ဒ်(၂)သာ် အတိုင်မဟိုလင်ဗွဲလတူဝွံဂ် ရ ဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ (ရင် + စာ)မွဲးဝွံလေဝ် အိပွယ်တိတ်ဒ်အာ(၂)သာ်ကိုရ။ ‘ရင်အလိုအသီ’/ ‘ရင်သိုင်’/ ‘အစိုးရရုံး’/ ‘အရာရှိရုံး’ ဂ် အိပွယ်မွဲသ်၊ ‘ရင်ဗစာ’/ ‘တရားရုံး’/(court)ဂ် အိပွယ်မွဲသ်မဒ်ရ။ ‘ရင်အလိုအသီ’/‘ရင်သိုင်’ (အစိုးရရုံး) (government office)မွဲးဝွံ ‘ရင်ဗစာ’ (တရားရုံး)(court)လေဝ် လုပ်လှိုဟ်မာန်တဲ၊ ရင်အလိုအသီ တွတ်သွာင် မဟံသေင်ကို(ရင်ဗစာ)(တရားရုံး)(court)တံဂ်လေဝ် ဒ်မာန်အိုတ်ရ။

(နဲ + ဗစာ)မွဲးဝွံ ဒဒ်မဒ်တ ‘နဲဗစာရဏာ’/‘ညးမဗစာရဏာ’ မွဲးဂ် မူသက်သီနွံရောယဝ်သွးမှာ ဒွဲသက်သီဒေဲခါဒွဲ အတိုင်မကျင်နုပဲသွာင်ဓမ္မသာတ် အွာဇော်ဒိက်တာနဲပါန်လု မစုတ်သမ္ဘိလင် MDT I ဝွံ ပ္ဍိတ်ထွေးဏာမွဲသွင်ဝွံရ။

- နဲဗဗ္ဗာရဏာအမှု(၄)သာ်။ နဲဗဗ္ဗာမသွာတ်ကိုတုအမှု(၄)သာ်၊ ဣဝွံမပ္တံကွာင်အမှု မဂြိုင်ကိုသာ်နွံ တရ။ (ဓမ္မသာတ်။ MDT I-4: p-6)
- ဩတုပညာနဲဗဗ္ဗာရဏာမွဲ။ အတိဆန္ဒ။ ဒေါသဘယမောဟန္တဲ မဟဲကိုလအာသွာင်ဗဗ္ဗဝင် နကာယရော။ ဟံဂပ်ဂပ်သွ။ (ဓမ္မသာတ်။ MDT I-8: p-10)

နာဲဗစာ။ သွိုင်ဗစာ။ ဒကိုပ်ဗစာ။ တွသ္မာဝ်။ (တရားဆုံးဖြတ်သူ။ တရားသူကြီး။)
ရင်ဗစာ။ ရင်သူတ်သွာတ်။ ရင်အမှု။ ရင်ဂဗုတ်။ (တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်။ တရားရုံး။)

ပွဲအဘိဓါန်မန်အေဂ်လိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရမွဲး ‘နာဲဗစာ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “a mediator, one who decides between two parties” ရ။ ဝေါဟာရ ‘တလသ္မာဝ်’ ဂ်ပွန်လေဝ် အ္စာဟာလီဒေဂ်ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “a judge” ကိုရ။ တိတ်ဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘တရားသူကြီး’ အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ ဂ် ပွဲအဘိဓါန်မန်အေဂ်လိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ဟွံမွဲယုတ်ဒေက်ဒိုင်။ ဆဝေါဟာရ ‘ရင်သူတ်သွာတ်’ = ‘ရင်သူတ်သွာတ်’/ ‘ရင်အမှု’ ဂ်ဟေင် ညးထွေးလဝ်နွံတုဲ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “a court-house” ရ။

ပွဲလိက်သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်စှော (မူလလိက်ကျာ်ဇော်အစော)ဂ် ဒွဲညးစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘နာဲဗစာ’ ကို ‘ရင်ဗစာ’ တအ်ဂ် ပွဲထွေးလဝ်ဗွဲသွပ်ဝံရ။ နကိုမူဗွာကို နကိုမူအေဂ်လိက်ကိုလေဝ် ပွဲထွေးပွဲထွေးအိတ်လဝ်ရ။ ဝေါဟာရမွဲး ‘နာဲဗစာ’ ဝံ ‘သွိုင်ဗစာ’ ကို ‘ဒကိုပ်ဗစာ’ ကိုလေဝ် ညးတမ္ဘာချုတ်ရ။

- “နာဲအာဂစိုတ်ကောန်(အဲ)တြ။ (အဲ)စိုတ်ဟွံဟဲ ညိုင်တိုန်ဒင်စီရင်နာဲဗစာရ” ဂးတုဲ သိုညးဓါအာစိုပ်အမတ်ဗောဓိသတ်တုဲ တလကောန်ပွဲတိုန်ရ။ “ယွံကောန်တလ၊ ကောန်အဲဒိုက်နာဲတေလှေ့လှန်ဏာ ဖှေဟံ့ဒုဂ်ဂးတုဲ ကောန်အဲဂ် အသိဂိုင်ဏာကော့ နာဲတေဂး၊ ကောန်တလစီစတ်ကိုညိ” တလကောန်ဂး။ (၅၅၀။ ၆-၂၁၈။ ပ-၆၁၁။ အစော။)/ ပွဲမူဗွာ) “ဟယ်ခိုးသူပုက်၊ ဟယ်သူငယ်ခိုး၊ ယခုအခါ သင့်ကို တရားဆုံးဖြတ်ရာသို့သွား၍ ဆုံးဖြတ်စေအံ့” ဟုဆို၍ထွက်၏။ ထိုရွာနေကုန်သည်သည် — ထိုကုန်သည်စဉ်းလဲနှင့်တကွ တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်သို့ သွား၏။ ကုန်သည်စဉ်းလဲသည် ဘုရားလောင်းကို “အရှင်၊ ဤသူသည် အကျွန်ုပ်၏သားကိုယူ၍ ရေချိုးအံ့သောငှာ သွား၏။ အကျွန်ုပ်သည် ငါ၏သားကား အဘယ်မှာနည်းဟု ဆိုလတ်သော် စွန်သည်ချီလေ၏ဟုဆို၏။ အကျွန်ုပ်၏တရားကို ဆုံးဖြတ်တော်မူကုန်လော” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၅၀။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂ်လိက်) “Ah, you scoundrel! you murderer! Now I will go to **the judge**, and have you dragged before him! And he departed. The villager said, “As you please,” and went to **the court of justice**. The rogue addressed the Bodhisatta thus: “My lord, this fellow took my son with him to bathe, and when I aksed where he was, he answered, that a hawk had carried him off. Judge my cause!” (The Jataka: Vol. I & II; Book II: p-128) (**judge:** (n) public officer with authority to hear and decide causes in a court of justice/ တရားသူကြီး။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- အမတ်ဂမ္တိုင် ကိုစီရင်ဂဗုတ်အမှုမွဲရ။ ကောန်သွိုင်ဂ် ပွဲဇရင်နာဲဗစာ ကိုဂဇာန်ဒိုင်တုဲ အမှုဇိုင်တံမသူတ်သွာတ် ပက္ကရမဒေးရးဟွံမွဲ သူတ်သွာတ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၄၇။ ပ-၇၀၁။ အစော။)/ ပွဲမူဗွာ) အမတ်တို့သည် အဆုံးအဖြတ်ကို စီရင်ကုန်၍ မင်းသားကို အနီး၌နေစေကုန်၍ တရားကို ဆုံးဖြတ်ကုန်သည်ရှိသော် ကောင်းစွာမဆုံးဖြတ်ကုန်။ (၅၅၀။ ၃-၃၅၇။

ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂံလိက်) **The courtiers** held a trial. They sat the youth down before them, and made a wrong decision. (The Jataka: Vol. I & II; Book II: p-183) (**courtier:** (n) someone in former times who had an important position in the COURT/ Longman Dictionary)

- “—။ သွိုင်ဣုန်သို့က်စံသီလအဲတဲ ပလေဟ်တြုမ္မဲတဲ ကိုအဲကသပ်လို့တဲ အာကွေံပိသွံာံ ဟံ ကလေင်ကျင်၊ အဲတုန်လေင် ဖေက်သီလလိုအာတဲ ဗွတ်ဇေယျမ္မဲသွတ်ကိုလေင် နူတဲတြုသ္မာင် အဲဟံဂံင်ဒင်စတဲ ဒိုက်အာတဲ သွက်ဂွံစ ပဂယိုင်လမုိုဟွဲတဲ ဖြာပ်အာပွိုအမတ်နာဲဗစာရ။” “ယံ့အမတ်နာဲဗစာ၊ တြုမ္မဲကျင်ကိုအဲလို့ကသပ်တဲ အဲဟံဂံင်ကောန်ခိုတ်ကို အာကွေံပိသွံာံရ ဟံကလေင်၊ ချိုတ်အာလေင်ဟံတီရ၊ ဂျိုင်တလေင်ဟံတီရ။ အဲလေင် သွက်ဂွံစဟဲရ။ လှဟ် ဝံ ဂပ်ဂေါင်ဒင်တဲကသပ်ညးသ္မာင် ဝံရဟာ၊ ဟံဂပ်ဂေါင်ဒင်တဲဏီဟာအံ၊ လေင်သ္မာင်သတ် ဝေင်ဂံ သွိုင်ဗစာစီရေင်ကိုအဲဗြညိအံ” (ဗြစရဲဒဲချင်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၂၇၆။ ဒု-၅၀။ အစော့။)/ ပွဲမူဗွာ) သိကြားမင်းသည် ပြည့်တန်ဆာမ၏သီလကို စုံစမ်းအံ့ဟု လုလင်ငယ်၏အသွင်ဖြင့် လာလတ်၍ — တထောင်သောဥစ္စာကိုပေး၍ — သွား၍ သုံးနှစ်တို့ပတ်လုံး မလာ။ မိမိ၏သီလပျက်အံ့သည်မှ ကြောက်သောကြောင့် သုံးနှစ်တို့ပတ်လုံး တပါးသောယောကျာ်း၏လက်မှ ကွမ်းကိုမျှလည်း မယူ။ ထိုပြည့်တန်ဆာမသည် အစဉ်သဖြင့် ဆင်းရဲသည် ဖြစ်၍ — အသက်မွေးခြင်းကို ပြုအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ “ယခုအခါမှစ၍ တရားဆုံးဖြတ်ကုန်သော အမတ်ကြီးတို့အား အကြောင်းကြား၍ ရိက္ခာကိုယူခြင်းငှာသင့်၏” ဟုကြံ၏။ ကြံပြီး၍ ထိုပြည့်တန်ဆာမသည် တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်သို့သွား၍ “အရှင်၊ ရိက္ခာကိုပေး၍ သွားသောယောကျာ်းသည် မလာသည်မှာ သုံးနှစ်ရှိပြီ။ ထိုယောကျာ်း၏ သေသော အဖြစ်ကို မသိ။ အကျွန်ုပ်သည် အသက်မွေးအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်၍ အသို့ပြုရအံ့နည်း။”/ (၅၅၀။ ဒု-၄၉၈။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂံလိက်) Sakka, king of the gods, designed to try her goodness; so putting on the shape of a youth, he gave her a thousand pieces, saying, “I will come by and bye.” Then he returned to heaven, and did not visit her for three years. And she, for honour’s sake, for three years took not so much as a piece of betel from another man. By degrees she got poor; and then she thought – “The man who gave me a thousand pieces has not come these three years; and now I have grown poor. I cannot keep my body and soul together. Now I must go tell the **Chief Justices**, and get my wage as before.” (The Jataka: Vol. I & II; Book III; p-259) (**Justice:** (n) *AmE:* a judge in a law court/ Longman Dictionary)/ (တရားရုံးချုပ်) တရားသူကြီး။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- “ပိသွံာံပေင်အာတဲဂံ တြုဂံဟံကလေင်မွဲး ဂပ်ဂေါင်ဒင်စကသပ်ညးသ္မာင်ဝံရ။ တွတ်နဂယိုင်လမုိုတဲ မဒးလိင်စဇကုရေင်။ လှဟ်သွက်စဟဲ ပိသွံာံတြုဟံကျင်စိုပ်ဂံ ဒင်စကသပ်ညးဝံရ” အမတ်သွိုင်ဗစာဂးတဲ —။ (၅၅၀။ ၉-၂၇၆။ ဒု-၅၀။ အစော့။)

- ပွဲကာလအတိတ်တော် သွင်ဖြူဒုတ္တ ပကင်ရင်ချင်ဗာရာဏသီ။ ဗောဓိသတ်ပို နှိနဲဗ္ဗာသူ့တ် သွတ်သွတ်ရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၃၃၂။ ဒု-၂၃၅။ အစွောံ။)/ ပွဲမူဗ္ဗာ) လွန်လေပြီးသောအခါ ဗာရာဏသီပြည်၌ ဖြူဒုတ်မင်းသည် မင်းပြုသည်ရှိသော် ဘုရားလောင်းသည် ထိုမင်း၏ တရားဆုံးဖြတ်သောအမတ်ဖြစ်၏။/ (၅၅၀။ ဒု-၇၁၁။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂံလိက်) Once upon a time when Brahmadata was reigning in Benares, the Bodhisatta became his **lord justice**. (The Jataka: Vol. III & IV; Book IV; p-70) (lord justice = တရားသူကြီး။)
- “ယုံမွှေးတံညးခါ၊ မွှေးတံလွဒိုင်ရ။ အဲဒ်အမတ်နှဲဗ္ဗာ မပွဲဒိုင်သွတ်ညးလှိုင်ရောင်။ အဲပရအဲ ကို(ကကြင်ဂ်)ရ” (ကျိုဂးကိုဖေအဲခါဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၀၀။ ဒု-၄၆၁။ အစွောံ။)/ ပွဲမူဗ္ဗာ) “အဆွေဖျံ၊ ငါသည် ရှေး၌ တရားဆုံးဖြတ်သော အမတ်ကြီးသည်ဖြစ်ပြီ။ ငါသည် များစွာ ကုန်သောတရားတို့ကို ဆုံးဖြတ်အပ်ကုန်ပြီ။ သင်တို့၏အလုံးစုံသော ငြင်းခုံခြင်းကို ကောင်းစွာငြိမ်းစေအံ့။ ငြင်းခုံခြင်းသည် ငြိမ်းစေသတည်း” (ဟုမြေခွေးဆို၏။)/ (၅၅၀။ တ-၂၆၄။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂံလိက်) “I’ve arbitrated many a case and done it peacefully: Let your contention, honoured sirs, be settled fair by me.” (The Jataka: Vol. III & IV; Book VII; p-206) (**arbitrate:** (v) judge between one party and another (usually at the request of the two parties): ခုံသမာဓိ-ဖြန်ဖြေသည်-ဆုံးဖြတ်သည်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)
- “ယုံကောန်တုနာပိုဏ္ဍသိ၊ နာပိုဏ္ဍသိ ဟုံတိအဲဟာအံ။ ကာလမတ်ပွဲချင်ဗာရာဏသီတော်ဂ် အဲဒ်ပြောဟိတ်နာပိုဏ္ဍသိရ။ နာပိုဏ္ဍကိုအဲပနှဲဗ္ဗာ ကိုအဲစီရင်အမူဂဗုတ်ဂလာန်ညးတု အဲစသီဖိုညးတု အဲပွဲသွတ်စွဲတု ဟိုတ်နူဝိပက်အဲမဒးစသီဖိုညးတု လှုပ်ပွဲ ပွဲကာလတူ အဲမဒးဒ် ပြိုတ်တု အဲမဒးသတ်ဖျုန်ဇကုအဲရောင်။ ---” (၅၅၀။ ၆-၅၁၁။ ၈-၁၃၈။ အစွောံ။)/ ပွဲမူဗ္ဗာ) ပြိုတ္တာသည် ထိုရသေ့ကိုသိ၍ “အရှင်မင်းကြီးတို့သည် အကျွန်ုပ်ကို မသိကုန်လော။ အကျွန်ုပ်သည် အရှင်မင်းကြီးတို့၏ ပုရောဟိတ်တည်း။ ---၊ အကျွန်ုပ်ကို အရှင်မင်းကြီးတို့သည် တရားဆုံးဖြတ်ရာ၌ ထားတော်မူအပ်သည်ဖြစ်၍ စဉ်းလဲသောတရားကို တံစိုးစားသောကြောင့် သူတပါးတို့၏ကျောက်ကုန်းသားကို စားသည်နှင့်တူသည်ဖြစ်၍ ထိုမကောင်းမှု၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် နေ့အခါ ဤဆင်းရဲကို ခံရ၏။”/ (၅၅၀။ စတု-၆၀၈/၆၀၉။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမူအေဂံလိက်) The Spirit recognized him and said, “You do not recognize me, but I was once your chaplain. ---- For I was set by you on the **seat of judgement**, and I took bribes and gave false decisions, and was a backbiter, and in consequence of the evil that I wrought by day, I now undergo this suffering.” (The Jataka: Vol. V & VI; Book XVI; p-4/5)
- နွံပွဲကာလမဲ့တူ မွိုဟ်မဲ့ဂ် သွတ်ခွဲဒူးရောင်။ သေနာပတိ ကယကွေ့အမူခွဲတု ခွဲပင်ယိုကေတ်တဲခါတု ခွဲတိတ်အာနူရင်ဗစာဂ်တု ခွဲဂတေဝ်ယံတံရ။/ (၅၅၀။ ၆-၂၂၀။ ပ-၆၁၅။ အစွောံ။)/ ပွဲမူဗ္ဗာ) ထိုအခါ တနေ့သ၌ တရားအဆုံးအဖြတ်မှ ရှုံးသောလူသည်

လက်တို့ကိုမြှောက်၍ ငိုလျက် တရားဆုံးဖြတ်ရာမှ ထွက်သည်ရှိသော် --။ (၅၅၀။ ဒု- ၂၅၆။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမှုအင်္ဂလိက်) On a day, one who had lost his suit was departing from **the court**, weeping and stretching out his arms, ---. (The Jataka: Vol. I & II; Book II; p-131) (**court:** (n) တရားရုံး။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ဗောဓိသတ်မိင် ကြိုနှိကြိုတင်ကာတွဲ “ဟဲသွအိပို၊ ညင်သွာရ။ အမှုမဂ် အဲသျှတ်သွတ်ကို ရ” ဂးတွဲ ကေတ်ကာတြှိုဂ် ပွဲဋ္ဌာန်ရင်ဗစာတွဲ ပွဲဒေါင်မှာဇန်တံညးဂမ္တိုင် ဗောဓိသတ်စီစတ် သျှတ်သွတ်အမှုခေံတွဲ ညးမဒ်တွဲဒြပ်တွဲဟ် ညးဂ် မဂ်ဒြပ်ဂ်ရ။ (တွဲဒြပ်တွဲဟ် = တွဲဒြပ်မူလ၊ တွဲဒြပ်ခွံခွံ။) (၅၅၀။ ၉-၂၂၀။ ပ-၆၁၅။ အစွောံ။)/ ပွဲမှုဗျာ) ဘုရားလောင်းသည် သ နားခြင်းကိုဖြစ်စေ၍ “အချင်း၊ လာလှည့်။ သင်၏တရားကို ငါဆုံးဖြတ်အံ့” ဟု ထိုတရား ရုံးသောသူကိုယူ၍ **တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်သို့** သွား၏။ လူများသည် စည်းဝေးသည်ရှိသော် ဘုရားလောင်းသည် ထိုတရားကို တဖန်ဆုံးဖြတ်၍ ဥစ္စာရှင်မဟုတ်သောသူကို ဥစ္စာရှင်ပြု၏။ (၅၅၀။ ဒု- ၂၅၆/၂၅၇။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမှုအင်္ဂလိက်) The Bodhisatta pitied him. “Come, my good fellow,” says he, “I will judge your cause for you!” and he proceeded to **the court-house**. A great company gathered together. The Bodhisatta reversed the sentence, and gave judgement for him that had the right. (The Jataka: Vol. I & II; Book II; p-131) (**court-house:** (n) *AmE:* a building containing courts of law/ Longman Dictionary)
- အမတ်မသုန် မဂိုင်ကေတ်ကွေတ်မုတ်တံဂ် သိုင်ကိုစီရင်ဂဗုတ် ပွဲရင်ဗစာရ။ အမတ်တံဂ် စသီဖိုညးတွဲ ဟံသေင်ကိုတွဲဒြပ်ဂ် ကိုဒ်တွဲဒြပ်တွဲ တွဲဒြပ်ဂ် မဒးကျအာညးရ။ (၅၅၀။ ၉- ၅၂၈။ ၉-၃၉။ အစွောံ။)/ ပွဲမှုဗျာ) ထိုအမတ်တို့သည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ **တရားသူကြီး**အ ရာ၌ တည်နေကုန်လျက် တံစိုးစားကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥစ္စာရှင်မဟုတ်သောသူကို ဥစ္စာရှင်ပြု ကုန်၏။ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်သောသူကို ဥစ္စာရှင်မဟုတ်သည်ကို ပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၂၃၆။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမှုအင်္ဂလိက်) These men were appointed to sit in judgement in **the king’s court**, and being greedy of bribes they dispossessed the rightful owner of property. (The Jataka: Vol. V & VI; Book XVIII; p-117)
- သိုင်ကော်နင်ညးပွင်ဒြပ်တံဂ်တွဲ သမ္ဘိမ္မဲကိုလပ်တွဲ ဝီစိုက်ဒြပ်ဂ်တွဲ နူကိုပြာသာဒ်ဂ် ကိုစော်အာ တဲ့ ဗွတ်ဓါလတုန် ဂေတ်ဂပပ်အာတွဲ နူဂ်ကွာ်အာဗွဲတို့န်တွဲ တိုန်လတူကွာင်ဝင်ဂ်တွဲ စော်အာ မူးကွာင်တွဲ တိုန်လတူရင်သျှတ်သွတ်ဂ်တွဲ ဂူအိမ္မဲဓဏတွဲ --။ (၅၅၀။ ၉-၄၃၂။ ဒု-၆၁၃။ အစွောံ။)/ ပွဲမှုဗျာ) (မင်းနှင့်ပုရောဟိတ်) နှစ်ယောက်ကုန်သောသူတို့သည်လည်း ရတနာကိုစောင့်ကုန်သောသူတို့အား အမှတ်သညာကိုပေး၍ ရတနာဥစ္စာနှစ်ကိုယူ၍ ပြာ သာဒ်မှဆင်းသက်၍ မင်းအိမ်တံခါး၌ သုံးကြိမ်လှည့်၍ လှေကားထောင်၍ တံတိုင်းအထက် ဖြင့် အပသို့ဆင်းသက်၍ **တရားစီရင်ရာတင်းကုပ်သို့**ဝင်၍ ထိုတင်းကုပ်၌နေ၍ --။ (၅၅၀။ တ-၅၂၃။ ညောင်ကန်။)/ ပွဲမှုအင်္ဂလိက်) (The king and the family priest) the pair gave notice to the keepers of the various treasures, and taking the

most valuable jewels descended from the terrace, and after groping their way three times round the palace, they placed a ladder on the top of the wall and by means of it descended to the outside. Then they entered **the Hall of Justice**, and after sitting there they returned and ----. (The Jataka: Vol. III & IV; Book IX; p-300) (Hall of Justice = တရားဆုံးဖြတ်ရာခန်းမ။)

- ပြောဟိတ်သို့င်မွဲဂ် တန်ခွင်ပွဲဋ္ဌာန်သူတ်သွတ်ဂ် စသီဖိုညးတဲ မပဂယိုင်လမျိုတဲ ဟံဂွံဒိုန် သီဥပုတ်သက်ကံရ။ (တန်ခွင်ပွဲဋ္ဌာန်သူတ်သွတ် = တန်ခွင်ပွဲဒုဒ်နဲဗစာ) (၅၅၀။ ၉-၅၁။ ၈-၁၃။ အစွေံ။) / ပွဲမူဗွာ) ထိုမင်း၏ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည်ကား သူတပါးတို့၏ကျောက်ကုန်းသားကို စားသည်နှင့်တူသော တံစိုးစားတတ်သော စဉ်းလဲသောတရားသူကြီးဖြစ်၏။ -- ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည် ဥပုတ်ကို မဆောက်တည်။ (၅၅၀။ စတု-၅၉၆။ ညောင်ကန်။) / ပွဲမူအေင်လိက်) But his family priest was a backbiter, greedy of bribes, and a giver of unrighteous judgements. The priest did not take upon himself the duties of the fast-day. (The Jataka: Vol. V & VI; Book XVI; p-1)

ပွဲသွောင်ဓမ္မသတ် မဒ်မူလလိက်မန်တြေံဉ်ဉ် အွာဇ္ဇော်ဒ်ကံတာနဲပါန်လှ မစွတ်လပ် MDT VII ဝံဂ် ဒွဲဗစကာလပ် ကုဝေါဟာရဂမ္ဘိုင် ‘နဲဗစာ’/‘ဒကိုပ်ဗစာ’/‘တွသွောင်’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘တရားသူကြီး’ ဂ်ကို၊ ကုဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘တရားရုံး’ ဂ်ကို အဲကြက်ပွဲတ်ထွေးကိုဗွဲသွင်ဝံရ။

- ဩဒးစိုပ်ဗစာဂ် ပွဲမဂ္ဂအ်ရင်ဗစာတဲ မမိင်လဟိုသိုဓါတွတဲ ဇေင်ဇေံ ဇိုင်တဲမှ်ဇေံ ဇိုင်တဲဇေံ ဂကူပရဲဇေံ ပုလဏ္ဍဇေံဂ် ဗစာကိုဒးတဲ ဂပ်ဂပ်သကတ်စွတ်ရ။ ဒကိုပ်ဗစာ မိင်လဟိုတွအမူဓါတွ အောန်ဂလာန်ကိုရင်သွဲအ်မွဲး လွက္ခိုင်ဂလာန်ညိ။ လွဗ္ဗဟ်အမူညိ။ သိုတွအမူဓါကျင်စိုပ်တဲ ဂပ်ဂပ်သွက်ကိုရ။ ဩဒကိုပ်ဗစာမွဲ တွအမူကျင်စိုပ် ဂလာန်ညးမွဲ စွတ်ဇေံသဟို ဂလာန်ဟံစွတ်ဇေံဟိုမွဲး ပွဲအပါပန် ကိုဒးစိန်တရ။ (ဓမ္မသတ်။ MDT VII-3: p-315/316)
- ဓမ္မသတ်လပါသွောင်မွဲးဂ် ဝံဓမ္မသတ်မနောဏ္ဍသိ မပကျိပ်ဂဗုတ် နဲဗစာသွိုင် ဝိန်သွောင်ကျဇူးဟံတီ ညိုက်ကယာန်မွဲး ပူဂိုဏ် ဓမ္မသတ်ဝးသွောင်ရ။ (ဓမ္မသတ်။ MDT VII-38: p-350)
- “--။ ဗမ္မးပန်စိုပ်တဲ သို(၄)ကောံတဲ အဲသကို(ထင်ဂ်)ရ” (သွတ်ဗြဂး။) သွိုင်မိင်ပါင်သွတ်ဗြတဲ သွိုင်ဗက်ဏာဗမ္မးပိ ကိုအာဂွဲဗမ္မးဇေတ်ရ။ ဗမ္မးဇေတ်ဒ်အာ ကေတ်ဟံဂွံ။ ဒးဂွံဟံဒးဗမ္မးပိကျအာရ။ သွတ်ဗြစိုန်ဒ်အာအနာညး ဟိုတ်နွံကိုစလီစလး မဂ္ဂဗ္ဗးနုညး။ နဲဗစာတဲညင်သွောင်သွတ်ဗြ ဂပ်ဂပ်သမ္ဘိ။ (ဓမ္မသတ်။ MDT VII-47: p-359)
- မင်ဗွဲဓါအာရပ်ဂွဲ မွဲဒမြိပ်ရပ်ဂွဲရ။ အဲဂးဂွဲအဲ ညးဂးဂွဲညး၊ သိုညးဓါဒ်ဝိဝါဒ အာစိုပ်တွသွောင်ရ။ ပသ်တွသွောင်မပွဲရော နဲဗိုတံဟိုညိအံ။ (တွသွောင် = တရားဆုံးဖြတ်သူ။ တရားသူကြီး။) (ဓမ္မသတ်။ MDT VII-48: p-360)

နာဲစာ (၁) အကြီးအကဲ။ အထက်လူကြီး။ အရာရှိမင်း။/ နာဲစာ (၂) တရားဆုံးဖြတ်သူ။ တရားသူကြီး။

ရင်စာ (၁) အရာရှိရုံး။ အစိုးရရုံး။/ ရင်စာ (၂) တရားရုံး။ တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်။

ပဲ့အဘိဓာန်မန်အေဂံလိက်အာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရမှူး ‘နာဲစာ’ ဂ်ကို ဝေါဟာရမှူး ‘ရင်စာ’ ဂ်ကို ထွေးလင်ဟံ့မွဲ ယုတ်ဒေက်ဒိုင်ရ။ ဒွဲမစကာလင် ဝေါဟာရ ‘နာဲစာ’ (နာဲ + စာ)ဂွံ ပဲ့လိက်ပတ်မန် ဝေါဟာရ ဒွဲမစကာလင်ဂ် အဲကြက်ပွတ်ထွေးကိုပွဲသွင်ဂွံ သြင်ဆက်လုတ်အာညိ။

ပဲ့ပြကိုဟ် “လောကသိဒ္ဓိ” ကျင်ဇော်အစွဲမချူခွဲလင်ဂ် ဒွဲမစကာလင်ဝေါဟာရ “နာဲစာ” ဂ် ပွတ် ထွေးဏာပွဲသွင်ဂွံရ။

- “မွဲဒိုက်ဂတ်ကွာ၊ ဓါသေဇ္ဇိဂ္ဂိ၊ ပိစောရပုန်၊ ပန်ဗနိက်တုန်၊ မသုန်တန်ရ၊ ခစနာဲစာ။ ဒေဝဂစ္ဆ၊ သတ္တဝါတ်ဂါတ်၊ ဗာဇူခါတ်ကွာ။ အဋ္ဌရာဇာ၊ နာဝဘိက္ခု၊ သာ်ဝံ့ရောင်ဇန်။” (မုက်လိက်-၄၇)
- “မွဲဗာ်ဂျင်အောဟ်၊ ဓါဂ်တိုလ္လီ၊ ပိတဓီညန်၊ ပန်ဗနိက်တုန်၊ မသုန်ပုန်ရ၊ ခစနာဲစာ။” (မုက်လိက်-၆၇)

“ခစနာဲစာ” မှူးဂ် မဂ္ဂံအဓိပ္ပါယ် “ခစမ္မိတ်ဇမ္မော်ဇကု” ရ။ (မိမိ၏အကြီးအကဲ မိမိ၏အထက်လူကြီးကို ခစားသည်။) ဝေါဟာရ “နာဲစာ” ဒွဲဝံ့ အဓိပ္ပါယ်ဇေံ ဟံ့စပ်ကိုနာဲဗစာ (ညးသူတ်သွတ်ဂဗုတ်)ရ။

- “အဒိုတ်တပဲ့ပွီ၊ ဘီဘောတ်စူးနုဋ္ဌာန်။ ကျင်ခစသိုင်ရံ၊ သိုတ်ဂြံတ်လောန်လာန်။ နာဲစာပအမူ၊ ဇကုဒးစူးဋ္ဌာန်။” (မုက်လိက်-၈၁)
- “ရာဟုတ်ပဲ့ကွာ၊ သိုင်ခဉာယျုပု။ ကောံသိုင်ရံရ၊ ညးဓါပသဟာဲ။ ဆာန်တဲဒးစူးဋ္ဌာန်၊ ဒွဲဝံ့တင်ဂလာန်။ နာဲစာပအမူ၊ ဇကုဒးစူးဋ္ဌာန်။” (မုက်လိက်-၈၆)

“နာဲစာပအမူ” မှူးဂ် ဝံ့တ်အဓိပ္ပါယ် “မ္မိတ်ဇမ္မော်ဇကုဂ် ပအမူကိုဇကု ဂှဲဒုဟ်သွဒုဟ်ကိုဇကု” မဒ်ရ။ (မိမိ၏အကြီးအကဲ မိမိ၏အထက်လူကြီးက မိမိအား အပြစ်ရှာသည် အပြစ်လုပ်သည်။) ဝေါဟာရ “နာဲစာ” ဒွဲဝံ့ အဓိပ္ပါယ်ဇေံ ဟံ့စပ်ကိုနာဲဗစာ (ညးသူတ်သွတ်ဂဗုတ်)ရ။

- “သွက်ဇိုန်ကယျာန်၊ ဒးတိုန်ရင်ဋ္ဌာန်စာ။” (မုက်လိက်-၅၂)
- “ဂြိုဟ်မွဲဆတ္တင်၊ သိုသင်ဂးမာ။ အယုက်ဖလုတ်၊ ဒွဲစုတ်သေင်ဟာ။ ပဲ့ပသာ်မိုန်၊ ဒးတိုန်ရင်စာ။ ခြပ်ဒးဟံ့မိုန်၊ ဟံ့ဂွံဖြိုန်ညာ။” (မုက်လိက်-၈၉)

“ဒးတိုန်ရင်စာ”/ “ဒးတိုန်ရင်ဋ္ဌာန်စာ” မှူးဂ် “ဒ်အမူမွဲမွဲတဲ ဒးတိုန်ရင်” မဒ်ရ။ ရင်မှူးဂ် “ရင်အလီုအသီမွဲမွဲ” လေင် ကေတ်အဓိပ္ပါယ်ဂွံ၊ “ရင်ဗစာ”/“ရင်သူတ်သွတ်အမူဂဗုတ်” (တရားရုံး) (court)လေင် ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။ မူဟိုတ်ရောသွးမှာ ပဲ့ခေတ်ကွာတေံဂ် သိုင်ချင်သိုင်ကွာန်

တအံ့ကို အုပ်စုပုံချင်ကွာန်သွေးဟုံသေင် ကိုသူတ်သွတ်မာန်ဇာပ်ဒွဲ သိုသူတ်သွတ်တဂဗုတ်အမူမာန် အိုတ်ရ။

ပွဲ “လိက်ဝါရဝေါင်သ” (ဇွန်လကံ) ကျ်ဇွော်အစွောံမဆန်လဝ်ဂ် ဒွဲညးစကာလဝ်ဝေါဟာရ “နဲစာ” ဂ်ကိုလေဝ် ပွတ်ထွေးဏာပွဲသွင်ဝံ့ကိုရ။

- “ယုံတလတိ၊ ဘုမ္မိပါလာ။ သိုက်ခဏံပွာန်၊ ရှင်ဒါန်ညိက္ခာ။ ပွဲချင်မူး၊ လုံရးခန်လွာ။ ကို ကျင်ဒင်ဒါန်၊ ပွဲဋ္ဌာန်ဂ်က္ခာ။ ဝံ့ညာတ်ဝူကျ်၊ သာ်ထိုက်စမူ။ သာ်ဝံ့စိုတ်ရော၊ ပွဲကောနဲစာ။ ဒးသန်ခိုတ်ရော၊ ကောဟိုတိုန်က္ခာ။” (မုက်လိက်-၈၆)

“ပွဲကောနဲစာ” မူးဂ် “ပွဲကောဇကု မဒ်တညးမဇွော်ဇကု မဂပ်ဂင်ရှေ့သော်ရ်” မဝံ့အဓိပ္ပါယ်ရ။ (မိမိ၏အကြီးအမှူးဖြစ်သူ အစ်ကိုအား အသိပေးသည်။) ဝေါဟာရ ‘နဲစာ’ ဒွဲဝံ့ အဓိပ္ပါယ်ဧည့်ဟုံ စပ်ကိုနဲစာ (ညးဇမ္ဇော်သူတ်သွတ်အမူ)ရ။

- “အမာတ်တံဂ်၊ သွဟ်ဒ်ဗညာ။ သကိုပ်ပွာန်တံ၊ အိုတ်တံ့နဲစာ။ အတိုင်လှောင်လှောင်၊ ဇက်တ ရေင်အာ။ ဇကရာဇ်ရော၊ သိုကောဒေစါ။ ချိုက်စိင်ဆဒွန်၊ ဒွဲဇက်တန်အာ။” (မုက်လိက် -၉၉)

ပိုဒ်လိက်ဗွဲလတူဝံ့ ညံင်အဓိပ္ပါယ်ဧည့်သောတိက္ခဗူး၊ ဩဝံ့တချိုတ်တပျိုတ်တညိအံ။ “အိုတ်တံ့နဲစာ” မူးဂ် မဝံ့အဓိပ္ပါယ် “ညးမွဲကိုအိုတ်သို”/“မွဲဟ်ဇမ္ဇော်အိုတ်သို” မဒ်ရ။ (အားလုံးသောအကြီးအ ကဲများ၊ အားလုံးသောအရာရှိများ) မဒ်ရ။ အမာတ်တံဂ်ကို၊ ဒ်ဗညာတံဂ်ကို၊ သကိုပ်ပွာန်တံဂ်ကို၊ ညးမွဲအိုတ်အသိဉ္စာင်တံဂ်ကို လုပ်လို့ဟ်နဲစာဖအိုတ်ရမိဂူး။

ဒွဲမစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘သိုင်စာ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘သိုင်ဗစာ’ (တရားသူကြီး)ဂ် အဲဝံ့ညာတ်လဝ်မဲဒွဲဒွဲ ဂ် ပွတ်ထွေးဏာပွဲသွင်ဝံ့ကိုရ။

- “ယုံမာတလိ၊ သတ်နရက်တံဂ် မူသရပ်ပါပ်မဲ ဧည့်ပွဲလဝ်တဲ ဧည့်ဒးကျင်ဒင်နရက်ဝံ့ရော” (သိုင်နေမိသွာန်။) “ယုံတညး၊ သတ်နရက်တံဝံ့ ကာလဧည့်ဒ်မွဲဟ်တေဂ် ဧည့်ဒ်သိုင်စာတဲ ဧည့် စီရေင်သွာပ်ဟုံဝေင် အာဂတိပန်လိုအာ ဆန္ဒာဂတိဂ် ဒွဲညးသျိုက်မျိုက်ဂ် ဝံ့ဇူး၊ ဒွဲဝံ့သီဖိုတဲာ စိုန်ညးတံဂ် ဝံ့ဇူး၊ ဒွဲဒြပ်ညးနံဂ် ဝံ့ဇူး၊ ဒွဲဒြပ်ဟုံမဲ ကိုတဲသွး ဟိုတ်သွာပ်ဟုံဝေင်ယာသွး မ ဇော်ဒးဒင်နရက်ဝံ့ရေင်အံ” မာတလိဂး။ (ဇာတ်ဇော်စို-ပထမကွပ်။ ဇာတ်နေမိ။ ၁၆၈။ အ စောံ။)

ဝေါဟာရ ‘သိုင်စာ’ (သိုင် + စာ) ပွဲဒွဲဝံ့ မဝံ့အဓိပ္ပါယ် ‘တရားသူကြီး’ ရ။ ‘သိုင်စာ’ မူးဝံ့ တုပ် ကို ‘နဲစာ’ (နဲ + စာ) ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘နဲဗစာ’ (တရားသူကြီး)မဒ်ရ။ ဝေါဟာရဂ်ဗျိုင် ‘သိုင်စာ’ ကောံ ‘သိုင်ဗစာ’ (ဝါ) ‘နဲစာ’ ကောံ ‘နဲဗစာ’ ဒဒ်မစကာတံဒိုင်နံနံရ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ်ဂ် ဝံ့ညာတ်ကေတ်မာန်ရ။

တင်သမ္ဘိ။

- (၁) ဝေါဟာရမန် ‘နာဗစာ’ (နာ + ဗစာ) ဝှံ့ဂှ် သောင်သောင်ကွးကွး ဆအဓိပ္ပါယ်မွဲသံာ်ဟေင် နွံ ပြာကတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ် ‘တရားသူကြီး/ တရားဆုံးဖြတ်သူ’ မန်ရ။ အဓိပ္ပါယ်တွဟ်သ္မာင်ဟံ့မွဲ ဟေင်။ ဟိုတ်ဂှ်ရ ယဝ်မိက်ဂှ်အဓိပ္ပါယ် ‘တရားသူကြီး/ တရားဆုံးဖြတ်သူ’ သောင်ကွးကွး မူး ပိုစကာတ်ဝေါဟာရ ‘နာဗစာ’ ဂှ် သောင်ခိုဟ်ဂှ်ရ။ ဗွဲလတူတေံ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်မဂှ် ဝှိတ်ထွေးကိုလဝ်တဲရ။
- (၂) ဝေါဟာရ ‘နာဗစာ’ (နာ + စာ) ဝှံ့ဂှ် အဓိပ္ပါယ်ဗျေင်တိတ်ဒ်အာဓိသံာ် မတွံဂး “အထက်လူ ကြီး”/“အကြီးအကဲ”/“အရာရှိမင်း” (boss, superior officer, higher authority) ဂှ် အဓိပ္ပါယ်မွဲသံာ်၊ တုပ်သ္မာ်ကို “နာဗစာ” (နာ + ဗစာ) ဗွဲအဓိပ္ပါယ် “တရားသူကြီး (judge, magistrate)” ဂှ်မွဲသံာ်မန်ရ။ ပ္တိုင်အဓိပ္ပါယ်(၂)သံာ်ဂှ် အဓိပ္ပါယ်လွေင်မွဲဝှံ့ဟေင် လိက်ပတ်သက်သီဒ္ဒါဂှ်တဲ အဓိပ္ပါယ်ပြာကတ်ဂှ်ရ။
- (၃) ခါရပိုမိက်ဂှ်ကေတ်အဓိပ္ပါယ် ‘တရားရုံး’ မူး ပိုစကာတ်ဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ (ရင် + ဗစာ) ဂှ်ရောင် သောင်ကွးဂှ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ရင်ဗစာ’ ဝှံ့ဂှ် ဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘တရားရုံး’ ဆအ ဓိပ္ပါယ်မွဲသံာ်ဏာ်ဟေင် ဝှံ့ညာတ်ပြာကတ်တဲရ။ အဓိပ္ပါယ်တွဟ်သ္မာင် ဟံ့ဝှံ့ညာတ်ရ။
- (၄) ခါရပိုမိက်ဂှ်ကေတ်အဓိပ္ပါယ် ‘ရင်အလိုအသီ’/ ‘ရင်သိုင်’/ ‘အစိုးရရုံး’/ ‘အရာရှိရုံး’ မူး ပို စကာတ်ဝေါဟာရ ‘ရင်စာ’ မန်ရ။
- (၅) ဝေါဟာရမစပ်ကိုသ္မာင်ဥပဒေမူး လိက်သ္မာင်ဓမ္မသတ် ဒုတိယမူလလိက်မန်တြေံဒုတိယတအ် ဂှ် ထေက်ကိုပိုဒ်ဒ်နိသု သွဒတန်ဗွဲတွေင်ရောင်။ ပ္တိုင်လိက်သ္မာင်ဓမ္မသတ် အတိုင်အဲမပွဲတ်ထွေး လဝ် ပယိုဂ်ဂမ္တိုင်ဂှ် ရင်သီဂှ်ဝှံ့စတဲမူး ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘တရားသူကြီး’ ဂှ် ညးတမ္ဘာတအ်ဗျူစ ကာတ် ‘နာဗစာ၊ သိုင်ဗစာ၊ ဒကိုဗစာ’ တဲ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘တရားရုံး’ ဂှ် ညးစကာတ် ‘ရင် ဗစာ’ ရောင် ဝှံ့ညာတ်ကေတ်ရ။ ပ္တိုင်လိက်သ္မာင်ဓမ္မသတ်ဂှ် ဝေါဟာရ ‘နာဗစာ’/‘ရင်စာ’ တအ်ဂှ် ဟံ့ဝှံ့ညာတ်ကေတ်ရ။

လိက်ပတ်သက်သီသာကေဂမ္တိုင် မွဲပွဲတ်အဲဂှ် အဲပွဲတ်ထွေးဏာ်ဆဝှံ့ရ။ လိက်ပတ်သက်သီဂမ္တိုင် ပ္တိုင်ကွဉ် ဇော်နာထဝ်မန်ဂှ်လေဝ် ညးမလုတ်တအ် တွဟ်နဝှံ့ဆက်ဒ်အာဗဟုသုတဂှ် ဆက်ကြက်ပွဲတ်ထွေးဏာ်ပွန် ရောင်အဲ။

ဒုတိယစကာလဝ် ဝေါဟာရမွဲဆအခပ်မွဲမခပ် မတွံဂး ‘စာ’ ဝှံ့ဂှ် အမူအဓိပ္ပါယ်ဗျေင် မန်ဒုတိယတဂှ် ထေက်ကိုစီစတ်လုတ်ဂှ်အာပွန်ရောင်။ ‘စာ’ မွဲပွဲတ်ဝေါဟာရ ‘နာဗစာ’ (နာ + စာ) ကေုာ် ‘ရင်စာ’ (ရင် + စာ)တအ်ဝှံ့ဂှ် ဆက်စပ်ဒိုင်ရောင် ဒ်ဒ်ညးထေင်ညာတ်စိုတ်ဂှ် ဥက္ကဉ်ဇော်နာထဝ်မန်ဂးလဝ် ရ။ ဂလာန်ဝှံ့နွံယုတ္တိ တန်ဒ်မာန်ရောင် ဇကုအဲကိုလေဝ် ထေင်ဗျူကေတ်သံာ်ဂှ်ကိုရ။ ဝှံ့နွံဂှ်လေဝ် ဝှံ့ ဟိုဗွဲအဆတ် ဗွဲစတဲမုချဂှ် အဲဟံ့သ္မာ်ရထဏီရ။ ထေက်ကိုပိုဒ်ဒ်ဆက်ဂှ်ပကေံအာ လိက်ပတ်သက်သီ သာကေဂမ္တိုင်ပွန်ရောင်။

“ပွဲတ်ပိုင်ရးမန်ပိုပိရးဂှ် ပိုပွဲတ်ရးမတ္တမဏာ်မူး နွံဗျေင်(၃၂)ဗျေင် ကေုာ်စာ(၉) —ဥပမာ—စာသပွင်၊ စာကအ် ထဝ်ဒ်တံရ။ နာဗစာ(ဝါ)ရင်စာဂှ် ဆက်စပ်ဒိုင်ကိုစာ(၉) မနွံကျဉ်တအ်ရောင်တဲ တာလျိုင်ကမ္ဘာန်စာ

တအိန် ဗိုလ်နီဒ်ဒံရော တီကွေးကေတ်တဲမွဲး သာတဲကွေးကေတ်ဍိုက်ပေင်မာန်ရောင် ထေင်ရ” ဥက္ကဋ္ဌ
ဇ္ဇော်ဂးရ။

- “မင်ရာဇာဟံဟဲစိုတ် အာစိုပ်ဗညာအိန်၊ မိင်ဂလာန်ညး(၂)တွဲ တိုင်ဂဗုတ်ညးမယျဲက်ကို ဗ
ညာအိန်မယျဲ။ မင်ရာဇာဟံဟဲစိုတ် အာစိုပ်စာပန်၊ စာပန်မိင်ဂလာန်ညး(၂)တွဲ တိုင်ဂလာန်ဗ
ညာအိန်မယျဲက်ကို စာပန်မယျဲ။” (ဝင်မန်ဥပဒေတိယ။ မုက်-၇၂။ နိဒါနဓမ္မစေတီကထာ။)
- “မင်ရဲဇာဟံဟဲစိုတ်တဲ အာစိုပ်ဗညာအိန်ရ။ ဗညာအိန်သွေခံမိင်ဂလာန်ညးဓါလွှာ်တဲ အတိုင်
ဂဗုတ်ညးမယျဲကျင်ဂ် မပတဲကျေံပွန်ရ။ မင်ရဲဇာဟံဟဲစိုတ်ဏီ။ အာစိုပ်အာစာပန်ရ။ အာစာ
ပန်ဂ် သွေခံမိင်ဂလာန်ညးဓါတွဲတဲ အတိုင်ညးမစီရေင်ကျင်ဂဗုတ်ကိုပ်ကျာ် အ္ဍာပန်မသျှတ်
သွာတ် မပတဲကျေံပွန်ရ။” (လိခ်ဗွဟ်မန်တန်သတ္တမ။ မုက်-၁၉၂။ ဗေပ်ပရေင်ကိစ္စကောင်
ကာမန် (မွန်ရေးရာအဖွဲ့)။ သက္ကရာဇ်တြးပိတ် ၁၉၅၈ သွံခရေတ်။)

ပယိုက်ခါမွဲလတူဝံ မွဲပရောဓေင်ဟေင် တွေင်အာဆပွဲဝေါဟာရ ‘စာ’ ကေုာ် ‘အာစာ/အ္ဍာ’ ရောင်။ ပွဲ
အဘိဓာန်လိက်တွဲမန် အ္ဍာထောန်ဂ်မခွဲလဝ်ဂ် ဝေါဟာရ ‘စာ’ ဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘teacher’,
‘အ္ဍာဘာ’၊ ‘ကျောင်းဆရာ’ ရ။ ‘စာ’ ကေုာ် ‘အာစာ/အ္ဍာ’ အဓိပ္ပါယ်တုပ် ညးမွဲးလဝ်ဂ် တွေင်
တွဟ်ဒိုင်လောန်သန်။ ဓိုန်ဂ်လေဝ် ပွဲအရာမဗ္ဗိဗ္ဗပိုဒ်လိက်ပယိုက်ခါမွဲလတူဝံ ညေံဒ်အထံက်အပင်ညိည
ကိုဟာဂးတဲ အဲဒေပိတ်ထွေးဏာမဒ်ရ။

“ဓိုတ်အဲလူတ်တိလဝ်ဂ် ‘စာ/နဲစာ’ တအိန်မွဲရ။ ‘စာသံက်’ ဂ် နွံကျေပ်မက်မန်ပိုခေတ်တြံတအိန်
အဆံင်ဗိုညးစဉ်ကိုဒ်တဲ ဟံတုပ်ညးသ္လံအံရ” ဥက္ကဋ္ဌနဲထဝ်မန်ဂးရ။ ပွဲအဘိဓာန်မန်အေင်လိက်အ္ဍာဟာ
လီဒေဂ် စပ်ကိုဝေါဟာရဂမ္တိုင် ‘စာ’ ကို ‘စာသံက်’ တအိန် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ်သံဏာအံရ။

- စာ (n) a chief
- စာသံက် (n) a chief, a ruler, a leader

ဝေါဟာရ ‘စာ’ = ‘a chief’ အ္ဍာဟာလီဒေမွဲးဂ် ဂွံအဓိပ္ပါယ် ‘ညးဇမ္ဇော်/ ‘ညးအဇိတာလျိုင်သျှင်
အိုတ်’ မွဲရ။ ဗတ်ဗွာတုန် ‘ခေါင်းဆောင်’၊ ‘အကြီးအကဲ’ ရ။ ဝေါဟာရဝံ အတိုင်ပိုက်အ္ဍာဟာလီ
ဒေမွဲး ဒ်အဓိပ္ပါယ်ယေဘုယျမွဲတဲ တွေင်တာလျိုင်သံလီရောဂ် ဟံပြာကတ်ရ။ ဟိုတ်ဂ်ရ အတိုင်ပွဲက်
အဓိပ္ပါယ်အ္ဍာဟာလီဒေဂ်မွဲး ‘စာသပွင်’၊ ‘စာကအိထဝ်’ မွဲးဂ် ‘ညးဇမ္ဇော်သပွင်’၊ ‘ညးဇမ္ဇော်ကအိ
ထဝ်’ မဒးဂးရ။ အဓိပ္ပါယ် ‘နဲဗစာ’ (ဝါ) ‘နဲစာ’ ဂ် ဟံပြာကတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘စာသံက်’ =
‘a chief’/ ‘a ruler’/ ‘a leader’ အ္ဍာဟာလီဒေမွဲးဂ် ဂွံအဓိပ္ပါယ် ‘ညးဇမ္ဇော်/ ‘ညးအဇိတာလျိုင်သျှင်
အိုတ်’/ ‘သိုင်’/ ‘ကျိပ်သကိုပ်’ ရ။ ‘စာသံက်’ ဂ် လဆောင်အဲဂွံဆိုကေတ် ‘အစာအသံက်’ နွံရ။
‘စာသံက်’ ဂ် ညံင်ညးစဉ်ကို ဥက္ကဋ္ဌနဲထဝ်မန်ဂးလဝ်ဂ် တန်ဒ်မာန်ရောင်။

“ပွဲမသွသုတေသနလိက်ပတ်မန်မွဲးဂ် ခေတ်တြံခေတ်တို ထေက်ကိုဒးလူတ်ဂြိုက်ဂွဲကျောအံဒိုဟ်
ရောင်။ နိဿဲကိုလိက်ဆအ္ဍာမွဲဓါဓေင်လေဝ် ဟံရံဂ်ဟံဍိုက်ပေင်ရောင်” ဥက္ကဋ္ဌဇ္ဇော်နဲထဝ်မန် ကိုလဝ်

